

VOLUMINA LEGUM.

PRZEDRUK ZBIORU PRAW

VOLUMINA LEGUM.

KONSTYTUCYI W PRZYWIŁĘCIE

KROLESTWA POLSKIEGO

PRZEDRUK ZBIORU PRAW

STARANIEM XX. PIJARÓW

W WARSZAWIE, OD ROKU 1732 DO ROKU 1782,

WYDANEGO.

TOM III.

PETERSBURG.

NAKŁADEM I DRUKIEM JOZAFATA OHRYZKI.

1859.

Wolno drukować, z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanej liczby egzemplarzy.

Petersburg, dnia 19/31 Maja 1859 Cenzor, Pałauzow.

P R A W A,
KONSTYTUCYE Y PRZYWILEIE
KROLESTWA POLSKIEGO,
WIELKIEGO XIĘSTWA LITEWSKIEGO Y WSZYSTKICH
PROWINCYI NALEŻĄCYCH

NA WALNYCH SEYMIECH KORONNYCH

OD SEYMU WIŚLICKIEGO ROKU PAŃSKIEGO 1347 AŻ DO OSTATNIEGO SEYMU

UCHWALONE.

VOLUMEN TERTIUM

ab anno 1609 ad annum 1640

ACTA REIPUBLICAE CONTINENS.

PRAWA Y KONSTYTUCYE

ZA PANOWANIA

ZYGMUNTA TRZECIEGO.

(1611 — 1632.)

KONSTYTUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO

W WARSZAWIE

ROKU 1611

dnia dziewiątego Listopada.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedzki, Gotcki, Wandalski, dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż za złożeniem od Nas, dla wielkich y ważnych a nagłych Rzpltey potrzeb, Seymu niniejszego do Warszawy, to co się niżej opisało, dla zatrzymania dobrego y bezpiecznego Rzpltey, y dla poparcia ekspedycyi Moskiewskiej, za spólną wszech Stanow, tak Panow Rad duchownych y świeckich, iako y Posłów Ziemskich oboiego narodu zgodą, postanowiliśmy.

Poparcie wojny Moskiewskiej.

2. Iż za łaską Bożą y pomocą jego S. Woiewodztwo Smoleńskie, y insze niektóre zamki y prowincye, z rąk nieprzyjacielskich rekuperowaliśmy, tedy one według przysięgi y powinności naszej Krolewskiej, Rzpltey iako własność dodaliśmy, co szerzey osobne *diploma* od Nas Rzpltey dane wyraża. A od gruntowniejszego porządku sprawiedliwości y ordynacyi w tych

rekuperowanych prowincjach, y do dalszego poparcia, lubo to umowami y traktatami z ludźmi narodu Moskiewskiego, abo iakim inszym sposobem, iako też y do rachunku z żołnierzmi, y assekuracyi ich, naznaczamy powagą Seymową do PP. Rad y Urzędników naszych, którzy przy boku naszym na ten czas będą, pewne osoby, abo Kommissarze, tak z Korony, iako y z W. X. L. Wielmożnego y Urodzonych, Mikołaja Hlebowicza na Dąbrownie, Woiewodę Smoleńskiego: Konstantego Plichtę Sochaczewskiego, Adama Kosobuckiego Wyssogrodzkiego, Kasztellanow. Adama Żółkiewskiego Oboźnego Koronnego, Dadziboga Karnkowskiego Ziemie Dobrzyńskiej, Pawła Garwaskiego, Wyssogrodzkiego, Iana Podoskiego Ciechanowskiego, Starosty, Stanisława Witowskiego Chorążego Łęczyckiego, Stanisława Lancorońskiego z Brzezia, Świętosława Orzelskiego, Dworzany nasze. Ianusza Skumina Pisarza naszego W. X. L., Starostę Braclawskiego y Nowogrodzkiego, Iana Sokolińskiego Pisarza naszego W. X. L. Starostę Orlińskiego, Krzysztofa Hotkiewicza Chorążego naszego Wielkiego X. L. Bogdana Ogińskiego Podkomorzego Trockiego: którym dajemy moc, abo przy Hetmanach naszych, na tey ekspedycyi w Moskwie będąc, to czynili, co *expediet Reipublicae*, uważając czasy y potrzeby, iakoby się to co najlepiej y nayrychley skończyło, nie zaciągając Rzpltey w długi żołnierzowi, nie na skarb abo dobra Koronne y W. X. L., ale na Moskiewskie Państwo kładąc. A cokolwiek Pan Bog dać Nam będzie raczył, to wszystko ku dobremu Rzpltey, Koronie Polskiej, y W. X. L. obracać się będzie, zachowując każdego przy

własności swojej, według związku unii, y deklaracyi naszych pierwszych: co y na przyszłym Seymie potwierdzić obiecujemy, tak, iako się Stanom Korony Polskiej, y Wielkiego X. L. zgodnie zdać będzie. A dla tego, aby animusze ludzi rycerskich nie gasły w dziele wojennym, osobom pewnym tamże na tey expedycyi, za zaleceniem Hetmanow, nobilitacye daliśmy, których do dalszey posługi na teyże wojnie zażywać będziemy. A deklarując konstytucyą o wywodzeniu woysk z Korony, tak postanawiamy: że żadnymi woyski sąsiadom *bella offensiva inferre* nie mamy, *sine consensu et scitu omnium Ordinum*: chybaby Nas, strzeż Boże, pierwey abo iakim przymierza zgwałceniem, abo niespodziewanym a nagłym impetem sięgać chcieli, co według przysięgi naszej, y praw dawnych, staraniem naszym obronę obmyślając, znosić mamy, dolożywszy się zdania Senatu naszego.

3

Skroćenie postępku prawnego.

3. Skroćenie postępku prawnego po Polsku spisane, y na ten Seym podane przez Urodzonego Iana Swoszowskiego Pisarza Ziemi Lwowskiej, przy bytności niektórych Deputatow w Warszawie na korekturę *iurium* obranych, do druku podać rozkazaliśmy: a to dla tego, aby po Woiewodztwach na Sejmikach, Stany wszystkie o nim wiadomość wzięwszy, deklaracyą uczynili, za którą na przyszłym Sejmie, ięśliby się wedle niego zachować chcieli, abo też w czym go poprawić potrzebowali, publikacyą uczynić rozkazemy.

Lenno Pruskie.

4. Uważając zdawna zawziętą, y Przodkom naszym y tey Koronie oświadczoną, domu Margrabiow Ich Mości Brandeburskich przychylnosć y życzliwosć ku tey Rzpltey, więc chcąc onę nie tylko zatrzymać, ale y nowemi dobrodzienstwy tym większą ku Nam y Rzpltey wzbudzić, za pilnym y rozsądnym wszech Stanow sprawę tey okolo sukcesyi Ich M. na lenno w Xięstwie Pruskim, iako na przyszłych Seymach, tak y na terażniejszym uważaniem, po skończeniu kommissyi z przyszłego Seymu do Krolewca zesłanney, którą we wszystkich punktach y dekretach utwierdzamy, *salvis privilegijs et iuribus Ducis et Ducatus Prussiae*, za spólną tychże Stanow zgodą, postanawiamy: że po zeseściu terażniejszego Xiążęcia chorego *Alberti Friderici*, którego prawo wcale zachowujemy, y nastąpić ma terażniejsze Iasnie Oświecone Xiążę Imosć Jan Zygmunt Kurfierst Margrabia z Brandeburku, y ze trzema rodzoną bracią swą: pierwszym Ianem Gerzym, drugim Ernestem, a trzecim Wilhelmem: y Xięstwo tamto prawem lennym, wedle umowienia y zawarcia na terażniejszym Seymie kondycyi pewnych przez Posly swoje umowionych, y pisemnie warowanych, obiać, trzymać, y rządzić będzie mógł, tym sposobem: że samemu wprzod Kurfierstowi Imci, y po-

tomstwu iego mężkiej płci, prawo służyć ma. A gdzieby ich nie stawało, tedy tychże pomienionych braci potomstwo, także mężkiej płci, iako który starszy y na Kurfierstwo nastąpi, w mianowane lenno sukcedować będzie, których ięśliby za wolą Bożą wszystkich nie stało, Xięstwo to Pruskie ze wszystkimi przyległościami ma się zupełnie do władzy Krolow Polskich, y Rzpltey bez wszelkiej trudności y pociągania tam prawa iakiego wrocić. A gdy Kurfierst Imś według kondycyi umowionych, którym *tam in parte, quom in toto*, zawsze się dosyć ma dzieć, przysięgę powiną wedle obowiązku Nam y Rzpltey, na co mu czas na Niedziele przyszłą w Warszawie iest naznaczony, uczyni: tedy mu przywilej z Kancellaryi naszej, który to wszystko w sobie szerzey zawieść ma, wydać rozkazemy, y *diploma in volumem legum* każemy wpisać, y wydrukować.

Deklaracya bezpieczeństwa pospolitego.

5. Iż się tych czasow swawola niezmierną w ludziach rozmnożyła, tak iż nie tylko na zieżdziejach publicznych y prywatnych, ale też y w kościołach y domach swych własnych, ludzie spokojni bezpieczni bydz nie mogą: zabiegając temu, aby tak gęste mordy y mężoboystwa, a zwłaszcza z rusznic pohamowane były, konstytucyę dwie, na Seymie 1598 iedną, *sub titulo* bezpieczeństwa Woiewodztwa Płockiego, Mazowieckiego, Podlaskiego, y Rawskiego: a drugą o mężoboystwo z rusznic, Woiewodztw tychże *ad tempus* uczynione, za zgodą wszystkich Stanow, aby po wszystkiey Koronie y W. X. L., onym *in perpetuum cujuscunque status, conditionis et praecminentiae*, ludzie podlegali, reasumujemy: y Urzędem Grodzkim, Ziemijskim, Miejskim, a w Prusiech Woiewodzym, *sub poenis ibidem expressis*, aby według onych exekucyą czynili, rozkazujemy. *In robore* zostawiać konstytucyą *contra impossessionatos nobiles, anni 1557*; o noszeniu rusznic uchwaloną, tak onę deklarując: że przeciwko tym wszystkim którzyby possessyi w jurysdykcyi onego Starosty, kędyby z rusznicą nabitą chodzili, abo z niey strzelali, nie mieli, według tey konstytucyi postąpiono bydz ma, *usque ad satisfactionem pro poenis*. Co się o wszystkich publicznych zieżdziejach Ziemijskich, Grodzkich, Podkomorskich, Sejmikach, a osobliwie w kościołach, gdzie się chwala Boża, nie *insolentiae* odprawować maia, rozumieć ma. Do tego, iż w mieściech naszych, luźnych ludzi bez służby bawi się siła, szkody ubogim ludziom, tak obywatelom tamecznym, iako też y gościnnym, dla potrzeb swych przyeżdżającym, różno krzywdy czyniąc, a tytułem szlachectwa, występkuwi zbrodni swey *poenas condignas* uchodząc: takowi wszyscy *cujuscunque conditionis et praecminentiae*, przed Urzędem Grodzkim, *tacto termino*, takimże postępkem, iako w tey konstytucyi 1598 opisany iest, *etiam in civilibus causis*, sprawować się będą powinni, *salva appellatione* szlachcicowi na Trybunał, abo Piotrkow-

4

ski, abo Lubelski, a w W. X. L. Wileński, y gdzie się Trybunał odprawuie, *inter causas conservatas in duabus septimanis*. A obwiniona takowa osoba luźna *civiliter* abo *possessionatum nobilem*, abo też *civem de parendo iudicato* stawić będzie powinien, abo zastawę taką ktoraby korespondowała *damno*, u Urzędu zostawić, abo więc ięśliby z tego dwoyga nie nie uczynił, tedy w więzieniu zatrzymany, *ad decisionem causae, et satisfactionem iudicato*, przez Urząd bydz ma. Zostawiać *in robore* statut Toruński, *de violentia in civitatibus per nobilem illata*. A iż w zamkach sądowych Starostw, wieże są *publici carceres*, zaczym gdyby kto *in criminibus* szlachcica obwinil, y onego do więzienia zamkowego oddać, y przy tym instygować nań chciał, takowego więzienia Urząd Grodzki nie ma nikomu, *sub poena centum marcarum*, bronić, *ad decisionem causae*: sprawiedliwosć według prawa, *salva appellatione* na Trybunał bliższy, czyniąc: iednak *instigans* onego strzedz, y żywnością opatrować będzie powinien. A gdyby *inculpatus* niesłusznie do więzienia *per definitivam sententiam* znalazł się bydz podany, tedy onemu nie z Urzędem, ale z tym ktoraby go obwinil, y do Urzędu podał, *ratione praemissorum, in foro competenti patebit via*.

5

Surrogacya Krakowska.

6. Za zgodnym pozwoleniem obywatelow Woiewodztwa Krakowskiego, prozbą Poslow tegoż Woiewodztwa, Iasnie Wielmożnemu Woiewodzie y Generalowi Krakowskiemu, aby zeszelemu zdrowiu swemu dogodził y zabiegał, pozwalamy *authoritate praesentis Conventus*, aby od sądzenia Rokow Grodzkich Krakowskich, do lat trzech od daty niniejszey konstytucyi był wolen. A Sądy Grodzkie w Krakowie aby odprawowane były. A My damy Surrogatora osiadlego tego Woiewodztwa szlachcica, aby sprawiedliwosć y exekucyą czynił podług prawa, ludzkiej sprawiedliwosći nie omieszkiwając.

Sposob dochodzenia retent.

7. Od dawnych lat u Poborcow, Starostow, arendarzow, y ich potomkow, wiele się retent y długow, Rzeczypospolitey należących z liczby Podskarbiow pokazuie, a niektórzy bannowani są, y prawem przekonani, co z nakładem, y uymą skarbu pospolitego przychodzi, iednak tego co powinni, y co iest własnego Rzepltey oddać y zapłacić niechcą: przetoż powagą Seymu tego postanawiamy: aby ci wszyscy, którzy summy iakie z poborow, z czopowego, z arend składnych, abo czwartego grosza, z ceł y z kwarty przy sobie maia, od Instygatora naszego, na pierwszy Czwartek po Świętym Iędrzeiu, na Trybunał Piotrkowski byli spozywani *ad bannendum et privandum bonis*, którzy są *possessionati*. A którzy possessyi nie maia, *ad decernendam poenam capitis*; ktorym *terminum peremptorium, tan vigore praesentis constitutionis, quam vigore citationis, contra illos extradendae*, naznaczamy. Na kto-

rym terminie ięśli staną, a *in toto*, usprawiedliwią się Rzepltey, tedy dekretem Trybunalskim wolni zostaną: ięśli też niestaną, abo stanąwszy nie uczynią dosyć skarbowi naszemu, tedy na nich y na dobrach ich, *poenae interpositae* nakazane bydz maia, *semotis omnibus dilationibus et exceptionibus*: z ktorych dekretow exekucyą Starostowie, *in spatio quatuor septimanarum, tam in personis iurevictorum, quam in bonis, ob non satisfactionem fisco nostro servantibus*, uczynić powinni, *sub refusione duplicis pensionis, ex delatione Officialium Thesauri nostri, ad instantiam Instigatoris coram Iudicio Tribunalis, tam Petricoviensi, quam Lublinski, irremissibiliter succumbentes*. Ktore pieniądze Podskarbiowie nasi na służebne żołnierze, piesze y iezdne y na inne sumpty wojenne obrać maia, pod winą zaplaceniem *de suo*. A My obiecujemy, iż tak z tych retent poborowych, iako y przyszłych nowo uchwalonych, nie mamy y nie będziemy mogli nikomu nie dawać *ad privatos usus*, y owszem te pobory y retenta ich na zapłatę długow w uniwersalech wyrażonych, na co są uchwalone, obrocone bydz maia. A ięśliby się kto znalazł, aby *ad male narrata* z tych poborow y retent co u Nas uprosił, ma być *poena peculatus* karany. A *nilominus* Podskarbi *de suo* co da z tych retent, przy czynieniu liczby, aby nie z skarbu pospolitego nie ubywało, zapłacić będzie powinien. Taż konstytucyą y W. X. Litewskiemu ma służyć, co się *in futurum* ściągąć ma.

6

Przyczynienie czasu do Sądow Trybunalskich.

8. Aby Woiewodztwa Wielgopolskie dłuższy czas do sądzenia-Trybunału mieć mogły, postanawiamy, aby tak ci ktorzy blisko przyszłego roku obrani będą, iako y insi po nich następujący Deputaci, do Piotrkowa na Poniedziałek pierwszy po S. Franciszku stawić się, y tam sądy swe aż do Niedziele Białey kontynuować byli powinni: a limitacya która bywała po Bożym Narodzeniu, tą nie ma być ieno dni cztery, żeby *causae officij*, ktorych się bardzo wiele namnożyło, tym prędzey odsądzone bydz mogły. Warujemy to, że *pro una vice* po dokończeniu sądow każdego Woiewodztwa, wszelkie *causae officij*, ktoroby z Woiewodztwa przypadły, a w Soboty się nie odprawiły, z rejestru osobnego, *ad instar aliarum Palatinatus causarum* dosądzane były. A rejestra tak *causarum officij*, iako y *Palatinatum et Districtuum*, na dokończeniu Trybunału, ktoroby ieszcze dosądzone nie były, tedy przez Marszałka Trybunalskiego podpisane, y *ad actandum* podawane bydz maia: aby drugi Trybunał wprzod tych rejestrow dosądzał, a potym do innych porządnie przystępował.

O ludziach nieosładnych co szkody czynią.

9. Iż się siła ludzi swywołnych, y prawa znicwających, w Państwach naszych znajduje ktorzy nie kontentując się prawem pospolitym, do gromad niezwyuczaynych, a zatym do gwałtownych postępkow udają się, domy szlachecckie naieżdżają,

mordy y gwałty czynią, majątkości dobytki y insze *supellectilia* biorą, do roboty szlachtę angaruiać: przetoż zabiegając takiemu swawoleństwu, postanawiamy *authoritate Conventus huius*, aby gdyby się komu *in futurum* iaka krzywda, y gwałt, od tych gwałtowników stała, tedy *facta protestatione* w Grodzie pozwać, którego pozwu na dwie niedzieli ma być pozycya w Grodzie własnym, kędy się *violentia* stała, *ad Iudicia Tribunalis Regni, inter causas conservatorum terminorum sine registro immediate*, bądź na Lubelski, bądź na Piotrkowski, przypadające, gdzie mają mieć *peremptorium terminum, salva inquisitione* z Trybunału nakazaną, *cum conservato termino a data inquisitionis in quatuor septimanis*: a tam Trybunał *iuxta excessus qualitatem* ma decydować, *etiam in criminabilibus*, nie derogując nic prawu *de termino facinorato*. A na kimby infamia z dekretu była nakazana, *et per processum iuris* otrzymana, takiego stronie wolno poimać.

O kommissyach od Węgier.

10. Iż po wielekroć obywatelów naszych Koronnych, którzy przy granicy Węgierskiej mieszkaia, skargi przed Nas przynoszone bywały o niaizdy y zamordowania, y o insze szkody ktore ponosili y ponoszą od obywatelów Krolestwa Węgierskiego: tedy uchwałą tego Seymu, postanawiamy Kommissarze od Woiewodztwa Ruskiego z Panów Rad naszych, Wielmożnego y Urodzonego, Adama Stadnickiego ze Zmigroda, Kaliskiego, Przemyskiego, Stryckiego, Kolskiego Starostę: Stanisława Wapowskiego, Przemyskiego, Marcina Stadnickiego na Zmigrodzie Sanockiego, Kasztellanów. A z Rycerstwa, Stanisława Mniszka z Wielkich Kończyc, Starostę naszego Sanockiego, Andrzeja Stadnickiego ze Zmigroda, Jana Mieleckiego z Mielca, Ierzego Stana Stolnika Sanockiego, Krzysztofa Stadnickiego, Piotra Bala Podkomorzego Sanockiego, Andrzeja Męcinińskiego, Krzysztofa Drohoiowskiego. A Woiewodztwo Krakowskie na swoich Kommissarzach przestawa, z przeszłego Seymu danych. A iż też potrzeba w takoweyże liczbie Kommissarzów Krolestwa Węgierskiego, którzy oboi Kommissarze sprawiedliwości *utriusque parti servientis*, z wydawaniem poddanych czynić mają: tedy z tego Seymu posyłamy Posłańca naszego do Krola Węgierskiego, żądając o te Kommissarze, aby bez odwłoki naznaczeni byli: których Kommissarzów ta powinność będzie: począwszy od Xięstwa Zatorskiego, Oświęcimskiego, przez wszystko Woiewodztwo Krakowskie, sprawiedliwość obciema Stanom czynić mają, aż do tego miejsca gdzie się kończy Woiewodztwo Krakowskie, po miasto nasze składne Iaslika: a do tego zaś miasta Kommissarze Woiewodztwa Ruskiego, tę sprawiedliwość obciema Stanom z wydawaniem poddanych czynić będą, aż do samego Pokucia, gdziekolwiek są granice Państw naszych, przy granicach Krolestwa Węgierskiego, *absentia unius vel plurium* Panów Kommissarzów *non obstante*.

Opatrzanie bespieczeństwa sądów.

11. *Reassumendo statuta de securitate iudiciorum*, postanawiamy, aby sposobem Trybunalskim sądy wszelakie odprawowane były y *authoritas* taka y *rigor contra delinquentes* był extendowany, iako na Trybunał: dawszy iednak *terminum tacitum in loco delicti, salva appellatione* na Trybunał *in duabus septimanis, inter causas conservatas terminum* zachowując. Którą konstytucyą y W. X. Litewskie przyimuie.

Exempty żołnierskie.

12. Pod ten czas ekspedycyi Moskiewskiej, którą Nam za konsensem wszech Stanów kontynuować przychodzi, y na nią abo sami osobą naszą ruszymy się, abo też woyska nasze z Hetmany y Urzędnikami woiennymi wyprawimy: wszystkie Senatory, Urzędniki, y dwor nasz, także y żołnierze, którzy na tey wojnie z Nami będą, abo w woyskach naszych służbę woienną odprawować zechcą, od sądów wszelkich wolnemi czynimy, y ich sprawy y małżonek ich, aż do wrocenia się z wojny, wedle konstytucyi z przeszłego Seymu, która się do konstytucyi Krola Stefana Przodka naszego *in anno 78* uczynioncy, referuie, suspendujemy. W czym od Nas abo Hetmanów naszych, tak Koronnych, iako y W. X. Litewskiego, listy świadeczne, ci którzy na tey wojnie będą, mieć mają. *Exceptis causis ad inscriptiones expulsionis, exemptionis bonorum, violentiae, et rei iudicatae*. Która konstytucya y W. X. Litewskiemu służyć ma.

O winie.

13. Iż Węgrowie wielkiego w tym fortelu ku szkodzie Rzeczypospolitey zażywaią, y swoie edykta na to czynią, że za czasu naszego poboru, co najmniej wina do Korony przywożą dla tego aby składnego po kopie od beczki nie płacili: a gdy pobor minie, dopiero w ten czas wina do Korony przywożą, a od nich składnego nie płacą, z kąd wielka uyma prowentów Rzeczyposp: poborowych dzieie się: przeto zabiegając temu, mocą Seymową na wieczne czasy uchwalamy, gdy Węgrowie y kupcy Węgrscy wina do Korony przywozić będą, aby od każdej beczki po złotych dwu, względem składnego, na granicy płacili rok wedle roku, chociażby też u Nas pobor uchwalony nie był, a te pieniądze mają się na obronę Rzpltey iako y pobor, obracać. Zostawując w mocy konstytucyą *anni 1578* o przekupniach wina y koni, tego w niey dokładamy, y mocą Seymu uchwalamy: że takowe wina z Węgier, przez kogokolwiek z poddanych naszych, *cujuscunque conditionis et status existat*, do Korony iakimkolwiek sposobem przywiezione, nie tylko przez Starosty y Celniki nasze, ale też przez każdego szlachcica, przez ktorego dzierżawę prowadzone będą, wolno pobrać będzie, y na swoy pożytek obrocic, o co żadney trudności mieć nie ma. Także ktobykolwiek z obywatelów Koronnych

wina w Węgrzech na znowie potargowawszy, iakimkolwiek sposobem one do Korony przywoził, y fortelnie do domu abo piwnice na znowie z kupcem złożył takowy każdy gdyby był w tym przeświadczony, winę dwieście grzywien delatorowi, *alias* temu co pozwie, przepadać ma, wyiawszy iesliby szlachcic na swoy pożytek kupił. O co wolno będzie każdemu takiego każdego *ad quodcunque Officium et Iudicium Regni Palatinatus ejusdem* pozwać, a tam każdy *in primo termino tanquam peremptorio* powinien będzie stanąć, y winę odłożyć. Co Urząd każdy Ziemiński abo Grodzki sądzić ma, *sine quibusvis dilationibus et appellationibus*. Pod taką winę podpadać będą ci którzy przywożą mniejszemi beczkami wina niżli cztery bareły wyniosą: a ci co będą wina na skład przywozić, żeby się z nimi na składzie więcej sześci niedziel niebawili, ale skoro sześć niedziel minie, aby na insze składy iechali, co *toties quoties* kupiec z winem przydzie zachować się ma. A iż y to wielką drogość zwykło czynić w winie, że mieszczanie głównych miast naszych wina zrażaią na składziech, dla tego że kwartę wina daią po kilkanaście groszy: tedy postanawiamy, żeby żaden szynkarz w dobrach naszych duchownych y ziemskich, nie śmiał wina młodego drożey dawać kwarty, iedno po pięci groszy, a starego kwartę po groszy sześci. A ktoby się ważył drożey przedawać, tedy z mieszczany onego miasta *forum iuxta constitutionem 81*, o ustawach Woiewodzych uczynioncy, *pro poena centum marcarum, ad instantiam cuiusvis*, naznaczymy. Toż się ma rozumieć o winach ze Gdańska, Endeburskich, Morawskich, Wołoskich, y z Śląska przychodzących: także o małmazjach, ktore tak przedawane być mają: Francuzkie wina po groszy trzy, małmazya po groszy siedmi, Endeburskie także iako y Węgierskie, Wołoskie po groszy dwa.

O ruśnicach.

14. Iż się ludzi swawolnych namnożyło, że rzadkie zranienia między ludźmi zwyczajną bronią bywaią tylko z ruśnic: tedy aby na Ziezdziech, Seymikach, Rokach, iednaniach, *penitus* ruśnice y używanie ich zniesione było, y ktoby się ważył z nimi chodzić, abo ich używał, aby *ipso facto poena ducentarum marcarum* był karany, *si possessionatus*, ktorey wina połowica delatorowi, a połowica Staroście ma przychodzić: a iezeli *impossessionatus, poena sessionis turricae unius anni per decretum Capitaneale sustinet*: sub *poena infamiae, salva appellatione* na Trybunał, *in duabus septimanis praefigenda*. A Starosta o takowe sprawy, aby *coram viciniori Capitaneo* odpowiadał, iesliby ich imo powinność wykonywać *execuqcyą*, używał.

Roki Lwowskie.

15. Lwowskie Roki, ktore zwykły bywać *feria quinta post Dominicam Laetare*, a Żydowskie, *feria secunda post Conductus Paschae*, znosimy.

A insze troie, iako są opisane w konstytucyi, sążone wedle czasow opisanych bydź mają.

Approbacya przywileju na młyn szpitalowi Lwowskiemu.

16. Przywilej od Krola Stephana Przodka naszego, na młyn na przedmieściu naszym Lwowskim, z iałmużny skupiony, szpitalowi Lwowskiemu Ormiańskiemu, dla wyżywienia ubostwa, za zezwoleniem wszystkich Stanów approbuemy, y w używaniu tego młynka szpital ten *secundum tenorem privilegij*, zachowujemy *in toto* ten młynek czasy wiecznemi inkorporując.

Bezpieczeństwo Sądów Miejskich.

17. Iż się w mieściech naszych Koronnych wolencye ludziom na urządzie będącym dziei, tedy konstytucyą *anni 1581*, która Krakowskim, Poznańskim, Lwowskim y Warszawskim Urzędom służy, extendujemy: iż ma także comprehendować Radę y Przysiężniki miast, Lublina, Kalisza, Piotrkowa, y Przasnysza.

Plac na zbudowanie młynka szpitalowi w Radomsku.

18. Za odniesieniem Posłów Ziemi Sieradzkiej y zezwoleniem wszystkich Stanów, plac pusty na zbudowanie młynka, Klek rzeczzonego, nie dawno pożogą zniesionego z iego przyległościami okolicznemi gruntu, sadzawką, y prowentami, iako danina obmawia nieboszczyka Pana Alexandra Koniecpolskiego, dzierżawcę Radomskiego, poniżej stawu Dębnie, na strudze y z duktem wody wszelakicy, do tego młynka na opatrzenie ubostwa w kruchcie przy kościele Farnym Radomskim, wiecznemi czasy daiemy, y do fundacyi Koperlińskiej inkorporujemy.

Wymierzenie miejsca klasztorowi panieńskiemu w Płocku.

19. Konstytucyą *anni 1598* pozwolono było, żeby klasztorowi panieńskiemu u S. Maryi Magdaleny w Płocku plac z gruntu naszego przy tymże ich klasztorze do zbudowania wymierzony był. Lecz że ten plac wymierzony Wisła bardzo podrywa, tak, że od niey y sam klasztor iest w wielkim niebezpieczeństwie: tedy za prośbą Posłów Woiewodztwa Płockiego, pozwalamy, żeby plac inszy sposobniczy temu klasztorowi przyległy, ktoremuby Wisła szkodzić nie mogła, tak wielki, iako pierwszy w szerokość y długość, gruntu naszego, do zbudowania wymierzony był, który wiecznemi czasy trzymać mają: do ktorego placu wymierzenia zesłemy rewizory nasze, którzy za wiadomością X. Biskupa, y Starosty naszego Płockiego, mają to odprawować.

Libertacya klasztoru Płockiego.

20. Klasztor u kościoła Farskiego w Płocku wdowi, iż iest *per loci ordinarium* pozwolony, na zbudowanie tego klasztoru, pozwalamy ku pierwszemu placu czterech do skupienia, ktore *imunitatibus ecclesiasticis adscribimus*.

Sposob obierania Deputata y Posłow Ziemskich, Woiewodztwa Sieradzkiego, y Ziemi Wieluńskiej.

21. Dla zatrzymania zgody y rządu w obieraniu Posłow Ziemskich y Deputata na Trybunał w Woiewodztwie Sieradzkim y Ziemi Wieluńskiej: postanawiamy, aby ten Posłem y Deputatem zostawał, przy kim *pluralitas* głosów będzie: a ta *pluralitas* tak się rozumieć ma, aby głos szlachcica w tamtej Ziemi osiadłego ważny zostawał. Przestrzegając iednak tego, aby ci to Posłowie y Deputaci *mere possessionati* tey Ziemi obierani byli. Też konstytucyą przyimie Woiewodztwo Krakowskie y Ziemia Chełmska.

Kommissya Ziemi Wieluńskiej z Śląskiem.

22. Iż obywatele Ziemi Wieluńskiej mają z Śląskiem pewne różnice w grunciech, o które już wielkie mordy, y inkursye między nimi zaszyły: zabiegając temu, aby do dalszego y większego między nimi niepokoju nie przyszło. iako z przeszłego tak y terazniejszego Seymu naczynamy Kommissarzy: z Senatu. Wielmożnych, Stanisława Bykowskiego z Byków Woiewodę Sieradzkiego; Stanisława Hrabę z Tarnowa Kasztellana Sędomiczkiego; Mikołaja Wolskiego z Podhaic Marszałka Nadwornego Koronnego y Urodzonych, Jakuba z Gawron Rawę Kasztellana Wieluńskiego; Piotra Gomolińskiego Kasztellana Szpicimirskiego. A z Rycerstwa, Urodzonych, Maxymiliana Przerębskiego Starostę Piotrkowskiego. Ierzego Kamockiego Stolnika Sieradzkiego. Jana Węgierskiego Sędziego Wieluńskiego. Jana Lassowskiego Woyskiego Wieluńskiego. Gabryela Hrabę z Tarnowa, Marka Radoszowskiego Borę, Stanisława Węgierskiego. Aby te wszystkie różnice, ci Kommissarze nasi z Kommissarzmi Śląskiem porównali, y sprawiedliwości się u nich z ludzi swawolnych upomnieli. A żeby tym prędzej ta kommissya doysć mogła, zaraz z Seymu tego, o pewnym czasie tey kommissyi, z Krolew Czeskim porozumieć się nie zaniechamy, y tym pomienionym Kommissarzom, na któryby czas ta kommissya doysć miała, oznaymiemy, warując *absentiam* Kommissarzow w kommissyi mianowaną, *absentia duorum vel plurium non obstante*.

12

Zniesienie infamii y Buszyńskiego Grzymały.

23. Za prośbą Ziemi Wieluńskiej przez Posły swe, imieniem Urodzonego Stanisława Buszyńskiego Grzymały z Ziemi Wieluńskiej do Nas uczynioną, y za pozwoleniem wszzech Stanow obojga narodu na tym Seymie zgromadzonych dekret abo *poenam infamiae* na nim, na Seymie blisko przeszłym Warszawskim *in contumaciam* otrzymaną, za pozwoleniem strony ukrzywdzoney, z niego znosimy czasy wieczniemi: a żeby to iemu napotym y potomkom iego nie zaszkodziło, waruujemy.

O mynlicy fałszywey.

24. Iż się krzewi im daley tym bardziej swa-

wola fałszywych myłczarow, a to dla zwłoki y długości prawa: postanawiamy, aby tacy na Trybunale się sprawowali *inter causas conservatas*, abo *officij*, *cum praefixione termini peremptorij a positione citationis, salva inquisitione in duabus*, którą ma Starosta abo Urząd iego odprawować, *in cuius jurisdictione bona inculpati consistunt*. Post *cujus expeditionem conservatur terminus in una septimana* na Trybunał, abo do Nas: a tacy karani być mają, gdy się winnymi pokazą, *poena infamiae, et confiscatione bonorum*, których połowica *ad fiscum*, a połowica delatorowi: wszakże dozór y Urząd tey mynlice ma należeć Podskarbiemu naszemu według iego praw y przywileiu.

Declaratio de usuris Księstwa Kurlandskiego.

25. Konstytucyą *de usuris* deklarując, tak postanawiamy: że tym tylko służyć ma, którzy *calamitatem inimici* y sumpt na obronę y odparcie nieprzyziaciela ponosili przez ten czas w Ziemi Inflantskiej. Co Xiążę Iegomość *Fridericus* Kurlandskie znacznie Nam y Rzeczypospolitey oświadczył, y iemu to samemu służyć ma.

O Rokach Ziemskich Ostrołęckich.

26. Roki Ziemskie Ostrołęckie, które konstytucyą *anni 1598 feria tertia ante S. Nicolai* oznaczono, *pro feria secunda post festum Sancti Nicolai* przekładamy.

O Marszałku Trybunalskim.

27. Marszałek Trybunalski w jurysdykcyą Starościńską wdawać się nie ma, *iuxta constitutiones priores*, ani pożytkow żadnych sobie czynić, *sub poena mille marcarum*: o co *forum* na Trybunał *inter causas officij*.

O wieży Piotrkowskiej.

28. Za instancją Posłow Woiewodztwa Sieradzkiego, pozwalamy w Grodzie Piotrkowskim wieżę szlachecką, na ktorej budowanie pozwalają po groszy sześci z łanu, wyjąwszy dobra duchowne: które pieniądze ma wybierać Urząd Starościń, o co *forum* tamże, *sub poena quatuordecem marcarum, absque appellatione, in termino primo tanquam peremptorio* odpowiadać.

Causae expulsionis et exemptionis.

29. Acz *causas expulsionis et exemptionis* prawo dobrze obwarowało, żeby *ex appellatione* na Trybunale *inter causas officij* były sądzone, iednak iż dla wielkości spraw Sobotnych, y przez dwie lecie nie przypadają. A przeto iż te akcyje *moram non patiuntur*, ustanawiamy, aby zawsze tak te akcyje *expulsionis* iako y *exemptionis*, na każdy Czwartek, *ex seorsivo registro* sądzone były, a potym zaś insze *officij secundum registrum*.

Obostrzenie prawa na swawolniki.

30. Ustawiczne zbytki y próżnowania do takiego swowolenstwa ludzie przywiodły, że na Boga, prawa pospolitego ostrość, zwierzchność

13

naszę, y Urzędow naszych, namniejszego respektu nie mając, naiazdow, mordow, wybierania y palenia domow szlacheckich, łupienia po drogach, miastach y wsiach, y innych okrutnych, haniebnych, y w zacney tey Koronie przedtym niesłychanych, *facinora committere non verentur*, do czego iako owym wyuzdana na wszelką złość audyencya powod daie, tak od pohamowania tych zbrodni remissya Urzędow naszych niektórych, y eksekucya wstrętu żadnego nie czyni. Powagą tedy y uchwałą Seymu terazniejszego postanawiamy, aby takowi ludzie swowolni, iako *publicarum legum, et libertatum violatores et contemptores, beneficio iuris publici* zasłaniać swywoli y zbrodni swych nie mogli: ponieważ stare *statuta contra depredatores et manifestos fures*, eksekucyą czynić Starostom pozwalają. Ci osobliwie którzy takowych swowolnikow wodzami się obierają, onych do kupy sprowadzają, y na zdrowia, majątności ludzkie, zawaśnionym ludziom staranie swe ofiarują, y na to się najmują rękodajnie służyć nikomu nie chcąc, na zajątrzenia y waśni ludzkie, iako na pewny obłow wyglądając: od Woiewodztwa do Woiewodztwa, od Powiatu do Powiatu, miejsce co raz odmieniając pomykają się, czas zabawy swey u takowych osob na tydzień, na miesiąc, a często do wykonania tylko przewrotnych ludzkich zamysłow, na których wypełnienia, sumnienie, cnotę, y przystoynność radzi odważają, kres y koniec służby swey naznaczają. Przeciwno tedy takowym swowolnikom y łotrom, Starostom naszym Sądowym, y innych miasteczek naszych y dobrdzierżawcom, y ich Urzędom Grodzkim, a w Prusiech Woiewodzym: nakoniec y ukrzywdzonemu, abo od nich na zdrowiu y majątności niebezpiecznym, moc dajemy *et autoritate Comitiorum Regni* roskazujemy, aby na którychkolwiek miejscach one posłakują y przyścigną, onych imali, szerzyć y gromadzić się im nie pozwalali, na potężnego abo potężne pomocy od przyległych Starostow, nakoniec y od szlachty gdyby tego była potrzeba, dosięgając; miasta też wszelakie, gdyby do nich uchodzili, praetextem bezpieczeństwa pokoju, y wolności mieyskich, takowych zbrodniow zasłaniać nie mają; y owszem onych na rekwisycyą lubo ukrzywdzonego, lubo Starosty, wydać, y do eksekucyi służney pomocy użyzyć powinni będą: których poimawszy, więzieniem statecznym y strażą opatrzyszy, na sprawy y życia ich zaraz inkwisycyie pilne y ostre czynili, sprawiedliwość ukrzywdzonemu z nich nieodwłoczną oddawali. A gdzieby kogo *metus* abo inne respekty od popierania odrażały, tedy *Instigator Officij Castri Palatinatus vel Districtus huius*, ma Nam *tanquam in publica injuria* instygować, y ukazać potrzeba konwinkować, y potym eksekucyą na nim extendować powinien. A gdzieby się *perplexitas* iaka *in obiecto crimine* naydowała, informacyi naszey dosięć może. W więzieniu tym czasem Starosta abo Urząd Grodzki onego zachować ma, y straż nad nim dostateczną mieć powinien. Co

14

wszystko Panowie Starostowie Sądowi, y inne wszelakie Urzędy, *sub poena ducentarum marcarum si bona sunt libera, ad viciniorem Capitaneatum, ad cuiusvis tanquam in publica iniuria instantiam, repetenda, et absque quavis appellatione irremissibiliter luenda*, eksekwować będą powinni. Taż konstytucya referować się ma na tych, którzyby takich swowolnikow chowali, *auxilium et patrocinium* onym dawali. A ieśliby kto takowego przy poimanu zabił, tedy o to żadney trudności mieć nie ma: którą konstytucyą y W. X. Litewskie przyimie.

Miasta aby dobr ziemskich nie kupowały.

31. Iż się *plebei passim* y cudzoziemcy szrubują w zacne szlachectwo Polskie, *nullis meritis*, ale zakupowaniem dobr ziemskich szlacheckich, zaczym idzie umniejszenie stanu szlacheckiego, y prerogatywy tego zacnego kleynotu ustają: postanawiamy, aby miasta wszystkie y ich obywatele, wszystkich *generaliter* Państw Koronnych y Ziem Pruskich, więcej już dobr ziemskich szlacheckich, *sub ammissione bonorum*, nie kupowały. A skupionych już y rezygnowanych, dajemy moc *propinquieribus iure retractus* dochoździć, y one rekuperować; *salvis privilegijs civitatum, Cracoviensis et Pruthenicarum*, w których mieściech wedle prawa wolno *privatis civibus* dobra kupować, ale te kupna miastom należeć nie mają.

15

Wolność miastu Podgorzowi.

32. Za prośbą Posłow Ziemskich Woiewodztw Kujawskich; którzy Nam dali tę sprawę, iako wiele tym tam Ziomom na miasteczku Podgorzu należy: pozwalamy temu to miasteczku naszemu wszystkim wolności zwyczajnych miasteczek naszym, w tych Woiewodztwach leżącym *salvis privilegijs civitatum aliarum*.

Mieszczan Poznańskich rachunek.

33. Mieszczanie Poznańscy wybierali przez czas niemaly przy czopowym pewne exakcyje pieniężne na poprawę y municyą miasta Poznania, z których aby rachunek po wyściu szczęciu niedzieli po Seymie uczynili, waruujemy, przed Wielmożnym Woiewodą Łęczyckim, Podkomorzym Poznańskim, y Sądem Ziemskim Poznańskim, *non obstante unius. aut alterius absentia*: a zaczawszy poprawę od zamku, kończyć się ma na murach właśnie mieyskich, a nie zamkowych, za dokładem y dozorem wyżcy powinnych osob.

Czerwone złote.

34. Czerwonych złotych ważnych, y talerow, cena-nazbyt ku gorze idzie, których aby żaden ktoregokolwiek stanu człowiek, ceny nad zwyczaj terazniejszy podnosić nie śmiał, uchwalamy: to iest, czerwonych złotych po groszy siedmdziesiąt, a talerow po groszy czterdzieści: a *falsarij* żeby od Urzędow, którym to należy, prawem pospolitym karani byli. A gdzieby kto czerwone złote abo talery, nad postanowienie brać abo udawać chciał, *dupliciter poena quatuordecem*

marcarum, o którą *forum* w Urzędzie Grodzkim, *peremptorie sine appellatione, ad instantiam cuiusvis: poena vero parti et iudicio per medium cedat*. A wagę albo gwicht na czerwone złote y talery, Podskarbi nasz *authoritate Conventus* powinien będzie wydać.

Summa zapisana Felińskiemu ad extenuationem.

35. Za przewagi znaczne Marka Felińskiego, ktore w Inflanciech czynił, daliśmy nobilitacyą iemu: y teraz za prośbą Posłów Ziemiaków y wszech Stanow Koronnych, Jan nazwany Babiniac, na gruncie przedmieścia miasta Sokala leżący, przez Starostę naszego Sokalskiego iemu pozwolony, w posesyą puszczoney, tą konstytucyą approbuujemy, y na nim pięć set grzywien zapisujemy. Ktore prawo iemu samemu y potomkom jego służyć, ma do lat sześćdziesiąt, a po wyiściu czasu tego, tedy te dobra mają się wrocić do dyspozycyi naszej, y Rzeczypospolitey.

O Seymikach.

36. Sprawy Seymowe aby się tym prędzey odprawować mogły, Seymik Kolski także y Korczyński wznawiamy, ażeby się na nie Posłowie zjeżdżali, postanawiamy, dla porozumienia się samych między sobą, y utarcia artykułów: bo tak z zgodniejszymi sprawami na Seym Walny przyjeżdżać będą mogli, także y PP. Senatorowie, wedle konstytucyi dawney.

Miasto Proszowice.

37. Za prośbą Posłów Ziemiaków, approbuujemy przywilej *anni 1531* od Zygmunta Pierwszego na szos mieszczanom Proszowskim dany, nie uymuiąc niwczym powinności ich, prowentom naszym należących.

Rewizory do zamku Grodeckiego.

38. Wiele Rzeczypospol. należy na tym, aby w Ruskich kraich, ktore inkursyom Tatarskim y Węgierskim przyległy, zamki warowane były: zaczym iż miasteczko nasze Grodek przez ogień prawie zniesione, y zamek także z gruntu spustoszony jest, na ktorego zamku zmurowanie, iż Iasnie Wielmożny Zygmunt Margrabia z Mirowa Myszowski, Marszałek Wielki Koronny, a Starosta tameczny, ofiarował się koszt nałożyć: deputujemy osoby pewne, to iest Urodzonych, Iana Świętosławskiego Referendarza Koronnego, od Nas: Iana Szwoszkowskiego, Pisarza Ziemiaków Lwowskiego, od Senatorow: y Samuela Troickiego Stolnika Przemyskiego, z Koła Poselskiego: ktorzy powinni na to tam miejsce do zamku Grodeckiego ziachać, y miejsce na mury opatrzeć, a potym nakład na to podięty zrachować, y Nam zaś na przyszły Seym odnieść, abo na piśmie podać y oznaymić mają. A My takowy koszt na municyą y obronę tego zamku, należącą sumnę wedle słusności temuż Iasnie Wielmożnemu Marszałkowi Koronnemu na tymże Starostwie assekuujemy, tak aby napotym przez

possessora Starostwa tego pierwey takowa summa potomstwu jego odłożona y zapłacona była. A inaczey używania possessyi tego Starostwa ustępować nie będą powinni. Taką rewizyą bydyż ma zamku Bobrownickiego, ktorego iasną ruinę przez podmycie wody, dzisieyszy Starosta nasz dźwignął, łożywszy na to koszt swoy własny. Na co naznaczamy Rewizory nasze, Stanisława Bykowskiego Woiewodę Sieradzkiego, Iana Lowickiego Sekretarza naszego, Krzysztopha Ryńskiego Dworzanina naszego: ktorzy doznawszy miejsca y kosztu *qualitatem et quantitatem*, rzecz rozsądku swego na przyszły Seym przynieść mają.

Summa na Dubnie y Wołochach, w Powiecie Włodzimirskim.

39. Za ustawiczne y przeważne posługi Urodzonego Floryana Oleszka, Woyskiego Włodzimirskiego, Sekretarza naszego, na dzierżawie jego Dubnie y Wołochach, w Powiecie Włodzimirskim leżącey, za pozwoleniem PP. Rad y Posłów Ziemiaków obojga narodu, *vigore et authoritate Conventus praesentis*, sumnę złotych Polskich pięć tysięcy, iemu samemu, y potomstwu jego, wedle przywileju naszego na to iemu od Nas danego, ktory tą konstytucyą utwierdzamy, zapisujemy, y assekuujemy, *salva advitalitate in bonis iisdem serviente*.

Deklaracya konstytucyey, de restitutione Patrum Societatis Jesu, y Panien do Klasztoru Gdańskiego.

40. Konstytucyą *a. 1607, de restitutione Patrum Soc: Jesu*, do kościoła y szkoły Toruńskiej, *authoritate Conventus praesentis* reassumujemy, ktorym Iezuitom iż y teraz szkoła bronią, y dzieciom stanu szlacheckiego mieszkania nie pozwalają: przeto obostrzając tę konstytucyą, aby do efektu swego przysła, iesliby *Patres Societatis Jesu* iakie *praejudicium* mieli, także y stan szlachecki z strony zabronienia szkół, *poenam in delinquentes perpetuae bannitionis* zakładamy, y *forum post Curiam* naznaczamy. A iż też pod tę niebytność naszą, Gdańszczenie mniszki S. Brygidy ze Gdanska wygnali, y używanie maieństwa klasztornych onym odięli, władzą Biskupią według upodobania swego w tamtym klasztorze, rząd od niego uczyniony wzruszywszy, sobie uzurpują, a *Patribus Soc: Jesu* także w tym kościele Katholickim nabożeństwa bronią: przetoż takowąż winę na nich zakładamy, za dworem *forum* naznaczając.

Rozgraniczenie Woiewodztwa Kiiowskiego z W. X. Lit.

41. Iż kommissya między Woiewodztwem Kiiowskim a W. X. Lit. za rozroznieniem się Kommissarzow z przeszłego Seymu naznaczonych, skończyć się nie mogła: tedy znowu z Seymu terażniejszego insze Kommissarze naznaczamy, to iest z Woiewodztwa Kiiowskiego, Urodzonych, Hawryła Hoskiego Chorążego, Iana Axuka Sędzię Ziemiaków, Kiiowskich, y Stephana Niemierzycę: a z W. X. Lit: tychże Urzę-

18

dników Ziemiaków, ktorzy pierwszą konstytucyą są mianowani, naznaczamy: ktorzy na dzień ośmnasty Stycznia do Owruczego ziachawszy się, mają ztamtąd do Piety, lub z Woiewodztwem Wołyńskim, lub od Dniepru iachawszy, tę konstytucyą zacząć, y statecznie odprawić y skończyć. A obywatele tameczni pograniczni, mają prawa y przywileie swe, iako y kwity poborowe, y insze dyspozycye przed temi Kommissarzami ukazać, y onemi, do ktorych Woiewodztw maieństwa ich należały, werifikować. Przewody też prawne y zyski w rożnych Urzędziech otrzymane na wielu osobach, względem nieoddania poborow do W. X. Lit. ktore są oddane Poborcy Kiiowskiemu, za uchwałą Seymu terażniejszego głównego, do odprawienia tey kommissyi zawieszamy.

O przepisaniu ksiąg Ziemiaków Kiiowskich.

42. Konstytucyą *anni 1607* o przepisaniu ksiąg Ziemiaków Kiiowskich, we wszystkim utwierdzamy, a na miejsce Urodzonego Stephana Niemierzycę, Wasila Tysę Bykowskiego naznaczamy.

De complicitibus banniti.

43. Konstytucyą o pozywaniu *pro complicitate banniti*, *anni 1607* tylko Woiewodztwu Podlaskiemu służyć, Woiewodztwu Kiiowskiemu też pozwalamy.

O Deputaciech Kiiowskich.

44. Iż w konstytucyi *anni 1590* w przystąpieniu do Trybunału Woiewodztwa tego, *expresse* liczby Deputatow nie določono, zaczym y na Trybunale wiele kontrowersyi wszczynano bywa: deklarujemy, że tylko dwa Deputaci obierani bydyż mają, ktorzy tak w sprawach Woiewodztwa swego, iako y Koronnych, dwa głosy y *salaria* mieć mają.

Miasto Ryga.

45. Iż za miastem naszym Rygą, ktore Nam y Rzeczyposp: wierności swey pod czas wojny Inflantskiej dotrzymało, y wielkim sumptem żołnierza chowając, impet tey wojny, ściśnieni zewsząd będąc, wytrzymało, była intercessya Posłów Ziemiaków, abyśmy na pewne expensa ich baczenie mieli: czego iż pod ten czas ściśley expedycyi Moskiewskiej pokazać im nie możemy, tedy to za wszelaką okazyą, wdzięczność naszą im pokazując, nagradzać będziemy, dając przykład inszym miastom, aby Nam takimże sposobem wierność swą oddawali, prawa y przywileie ich wszystkie w cale zachowując, iako się w sobie zamykają.

De bonis nullo iure receptis.

46. Iż prze nawalność spraw sądowych, dochodzić nie mogą sądy, *ratione bonorum nullo iure receptorum*: tedy przestrzegając sprawiedliwości, za prośbą poddanych naszych, sprawy te na blisko przyszłym Seymie sędzić obiecujemy.

19

Recessy Seymu.

47. Iż wiele rzeczy potrzebnych na Seymach częstokroć dochodzić nie mogą: postanawiamy, iż napotym Seymy od recessow wedle dawnych praw zacząć będziemy.

O rozgraniczeniu dobr Koronnych z W. X. L.

48. Konstytucyę przedniejszą o rozgraniczeniu dobr Koronnych z W. X. Lit: mianowicie Woiewodztwa Lubelskiego z Woiewodztwem Brzeskim, chcąc do efektu przywieść, naznaczamy tak z korony, iako y W. X. Lit. Kommissarze: to iest, Wielmożnych y Urodzonych, Gabryela z Tęczyna Woiewodę Lubelskiego, Zbigniewa Ossolińskiego Woiewodę Podlaskiego: y Lubelskiego, Drohickiego, Mielnickiego, Bielskiego, Grodzieńskiego, Podkomorznych: ktorzy czasu pewnego, to iest, dnia osmego Oktobra ziachać się mają, y to rozgraniczenie *et sequentibus diebus* kończyć będą, *sub poena mille marcarum*, o co *forum in defectu* ziachania mają mieć Panowie Kommissarze na Trybunale, bądź Lubelskim, bądź Wilenskim, *inter causas conservatas*. A iesliby ktora strona nie ziachała na czas y miejsce naznaczone, tedy ta ktora ziedzie, będzie miała *plenariam facultatem hoc negotium absolvendi*. Co iednak na przyszły Seym porządnie spisawszy z dokumentow y racyi, *pro cognitione* przyniesiono być ma. A Starostowie y dzierżawcy przylegli tych Kommissarzow stacyami opatrować mają, według pierwszych konstytucyi.

O rzemieślnikach.

49. Konstytucyą *anni 1607* Woiewodztwu Mazowieckiemu służyć, z strony ryszunkow y rzemieślnikow, aby na miasto Lublin była pociągniona, ustawiamy.

Dom dla sądow w Łomzie.

50. Dom sądowy w Łomzie, ktory iest do sądow odprawowania naznaczony, iż nie iest sposobny, y *receptacula* żadne, podług przywileju od Antecessorow naszych wydanego, na Pany Sądowe zbudowane nie są: przetoż za prośbą Panow Posłów y obywatelow Ziemi Łomzińskiej, nie będąc ten dom *ad medium anni* restaurowany, y te *receptacula* przystoynie zbudowane od mieszczan, aby na ratuszu Łomzińskim Sąd Ziemiaków były odprawowane: a dom będąc od miasta restaurowany na sądy y dla Panow Sądowych, *ab omnibus oneribus tam civilibus quam Curiae nostrae*, wolne uczynimy.

O składach małmazyi Lwowskiej.

51. Z dawnych czasow miasto Lwow mając skład uprzywilejowany na wszelakie kupie y towary, ktore przez cudzoziemce z orientalnych kraioy do Polski przywiezione bywają, a mianowicie malmazy, ktorych tam w tym mieście wielki dostatek bywał, skąd do skarbu Rzeczyposp: pożytku kilka tysięcy przychodziło. Ale iż po drogach kupcow cudzoziemskich, skoro

20

iedno w Podolskie kraie wiachali, wielkie zdzierstwa bywały, że iedni kufami brali, a drudzy końwiami sobie toczyli małmazye, żadnego prawa na to nie mając, przez co kupiec się odtrącił, y pożytek Rzeczyposp: zginął: przeto mocą Seymu terazniejszego postanawiamy, aby skład małmazowy nie gdzie indziej był tylko we Lwowie. A iesliby się kto ważył takie depaktacye y wydzierstwa czynić, takowy zapozwany do ktoregokolwiek Grodu przez kupca ukrzywdzonego, *in primo citationis termino tanquam peremptorio, ma respondere, a przekonany w tym będąc, ma sine quavis admissione appellationis, pro damnis illatis satisfacere, luita poena centum marcarum, sub poena bannitionis in instanti cum refusione damni succumbenda.* A na składzie dłużey sześci niedziel ta małmazya trwać nie ma, ale kupiec powinien z nią daley iachać, tak iako o winie iest warowano.

Bezpieczeństwo miasta Lwowa.

52. Przystawiając do konstytucyi *anni 1601* dla bezpieczeństwa miasta Lwowa uczynioney, postanawiamy, żeby tam żaden nie mając listu naszego, abo Hetmanow naszych, nie śmiał w bębny bić, ani chorągwi rościagać, *sub poena capitis.* Ktora konstytucya y miastu Lublinowi służyć ma.

O borach Rożańskich.

53. Obiaśniając konstytucyą Woiewodztwa Podlaskiego, w roku 1607 o borach y lasach Rożańskich: tedy też konstytucya, iako Rożańskiemu, tak y Makowskiemu Powiatowi należeć ma.

O soli Rożańskiej.

54. Sol na komorze Rożańskiej utwierdzając, iż taxa rowna iey z taxą Łomzieńską w przedawaniu beczek soli: za prośbą Posłow y obywatelow Ziemie Rożańskiej, bacząc, że w prowadzeniu iey do Łomży, większy sumpt połowicą drogi od Zakrocymia ponosi się, pozwalamy one po groszy ośmdziesiąt y sześci w Rożanie przedawać, y oney podług konstytucyi tak dwuletniey o tym uczynioney, dodawać, *non derogando iuri et possessionibus nostris,* z których kwarta idzie do Rawy, wedle lustracyi.

Miasto Krasnystaw.

55. Przywileie na wolne palenie y szynkowanie gorzałki, y na skład miodow prasnych, towarow, ktore z Wołynia, Podola ku Lubliowowi, Kazimierzowi, wożą, na tym Seymie dane temuż miastu, utwierdzamy czasy wiecznymi.

Podwyższenie mostowego Wolborskiego.

56. Iż miasto Wolborz w naprawowaniu mostow y drog wielkie koszty podeymuie: tedy za pozwoleniem Stanow wszystkich, podwyższamy temu miastu mostowego, ktore im według praw tylko po cztery pieniądze oddawano, aby dotąd każdy furman ktory z towarem iedzie, po

pułgroszku od konia płacić był powinien, a obydła rogatego a zwlaszcza wielkiego, po szelagu.

Komissya między Xięstwem Pruskim, a Woiewodztwy, Mazowieckim y Podlaskim.

57. Przystawiając do konstytucyi przeszlego Seymu *anni 1609* kommissyi na rozgraniczenie Pruskiego Xięstwa z Mazowszem y Podlaszem, do tamtych Kommissarzow w przeszley konstytucyi mianowanych, z Woiewodztwa Podlaskiego mianujemy Kommissarze, Urodzonych, Iana Wodyńskiego z Miedzylesia, Kasztellana Podlaskiego, Hieronima Irzykowica Drohickiego, Kaspra Dębińskiego Mielnickiego, Krzysztofa Brzozowskiego Bielskiego, Podkomorzych: Adama Mińskiego Podsędka z Bielskiej, Piotra Dulskiego, Starostę Raigrodzkiego y Augustowskiego, Stanisława Tarnszę: ktorzy, *absentia unius vel duorum plurimumve non obstante,* na Poniedziałek przed S. Mattheuszem *in anno Domini 1612* na miejsce w pierwszej konstytucyi mianowane ziachać się mają, y granice między tymi Xięstwami odprawować y kończyć powinni będą. A skończywszy granice z obudwu stron, ciż kommissarze mają taki *modum* naleść, aby krzywdy wszelakie, tak o zbiegłe chłopcy, iako y insze obywatelow Xięstwa Pruskiego, także Woiewodztwa Mazowieckiego y Podlaskiego, *ab utrinque* uspokoiene były, w dosyć uczynieniu sobie z obu stron. Ktorych Kommissarzow, Starostowie przylegli y dzierzawcy dobr naszych, także y mieszczanie, powinni będą stacyą słuszną opatrować. Obywatele zaś tameczni szlacheckiego stanu około Raygroda y Augustowa, powinni dać z włoki po groszy dziesięci przy poborze terazniejszym do Poborccc: a Poborca te pieniądze wybrane powinien będzie oddać, przed czasem kommissyi naznaczonym tygodniem, Kommissarzom tym ktorzy się stawiają, *sub poena peculatus.* O co *forum* w Grodzie *sine ulla appellatione et dilatione.* A Starosta powinien exekwować, *sub poena contra negligentes Capitaneos sancita.*

Elekcyja Deputata Woiewodztwa Podlaskiego.

58. Elekcyja Deputata Woiewodztwa Podlaskiego, alternatą ma być odprawowana, aby na każdy rok z Powiatu Drohickiego ieden, a do niego na ieden rok z Mielnickiego Powiatu, a na drugi rok obywatel Ziemie Belskiej, obieran być ma.

Rany szlacheckie w karczmie.

59. Woiewodztwo Podlaskie przystawa *in toto* do konstytucyi, *except:* Woiewodztwa Mazowieckiego, o ubicie w karczmie szlachezca uczynioney. Ktorą konstytucyą Woiewodztwo Ruskie przyimuie.

Rozgraniczenie Woiewodztwa Podlaskiego z W. X. Litewskim.

60. Iż dla nieziedzania się Kommissarzow,

rozgraniczenie Woiewodztwa Podlaskiego z Wielkim Xięstwem Litewskim dotąd nie dochodzi. A ci ktorzy się czuią należeć *iurisdictionibus Regni,* nie czekając tey kommissyi, iuz *a modo* mają być sądzeni w Koronie, a nie wyzywani do Litwy, ktora konstytucya tym służyć ma, ktorzy kupna, darowizny pokażą, pod tytułem Ziemie Podlaskiej. Wszakże iż niektore majątności do tey konstytucyi *modo obligatorio* dzierzają za zapisem W. X. Litewskiego, te mają zostawać *in robore,* aż do uiszczenia y dosyć uczynienia na tey majątności za prawem W. X. Litewskiego.

Mieszczanie Kiiowscy, od budowania zamku wolni.

61. W konstytucyą roku 1607 włożono było budowanie zamku Kiiowskiego na mieszczań Kiiowskie. Jednak za ukazaniem przywileiu, wolność onym od budowania zamku danego, My mocą tego Seymu to z nich znosimy, y wolnemi czynimy, y onych przy prawiech ich, y inszych przywileiach im nadanych, zostawiamy, y one ninieyszą konstytucyą utwierdzamy wiecznie.

Zamiana dobr Sawic.

62. Zamiana dobr naszych Sawic, za dobra Urodzonego Iarosza Niemiery, Łowczego Podlaskiego, ktore odeszły od Szydłowiec dobrego dziedzicznych, do Starostwa Słonimskiego za kommissyą naszą, tak iako się stała y w sobie iest, *in toto* wiecznymi czasy, *vigore Conventus praesentis* approbujemy.

Roki Drohickie.

63. Roki Ziemskie Drohickie, ktore bywają sądzone *post Dominicam Iubilate,* aby były sądzone *feria secunda post Dominicam SS. Trinitatis:* a to *propter resolutionem et inundationem fluvij.*

23 Wymierzenie placu na zbudowanie sklepu zięgom Ziemskim w Drohiczynie.

64. Przystawiając do konstytucyi *anni 1590* rozkazujemy Starostom naszym, aby place na budowanie lamusow, dla chowania ksiąg Ziemskich w Drohiczynie, w Mielniku, w Brańsku, y w Surażu wymierzali, *sub poena centum marcarum, toties quoties* od kogo będzie pozwany: *forum* na Trybunał *inter causas officij.* Na ktore budowanie obywatele tantych Powiatow postępują *ex quolibet laneo* po groszy trzy, *neminem excludendo,* ktorzy pobory zwykli dawać, a to przy poborze ma być wybierano przez Poborccc. A te pieniądze wybierane, do osob niżey naznaczonych, mają być oddane za tymże warunkiem uniwersału poborowego. A do zbudowania tych sklepow, w Powieciach mianujem, y w Drohickim, Urodzonego Woyciecha Niemiery Stolnika Podlaskiego: w Mielnickim Urodzonego Stanisława Niemiery Woyckiego Podlaskiego, w Brańskim y Suraskim, Adama Mińskiego, Podsędka Ziemie Bielskiej.

Causae vulnerum, na Podlaszu.

65. Iż kauzy *vulnerum* zagęściły się, zacyzm y kalumnii w tychże sprawach pokazują się: przeto rany wszelakie krwawe, y sine znaczne, aby były u sądu ważne, na ktore konwikcya ma być aktorowi; a na drugie nieznaczne, odwod pozwaniem iść ma. A iesliby komu zadano kalumnię, powinien się *per scrutinium* sprawić aktor: a iesliże się pokaże kalumnia, aby sam w nicy został: a to Powiatowi tylko Drohickiemu ma należeć.

Roki Tykockie.

66. Roki Ziemskie Tykockie, dla lepszego porządku, iż się pozycye spolnie odprawować nie mogą, przez złe a trudne przeiazdy, o tych czasiech wyższą konstytucyą opisanych, postanawiamy: aby te ktore bywały *feria secunda post Reminiscere,* były sądzone *feria secunda post Dominicam Invocavit.* A ktore *post Octavas Sacratissimi Corporis Christi,* aby były sądzone *feria secunda post Dominicam Sanctissimae Trinitatis.* A iesliby w Brańsku y Surażu, dla iakiey trudności nie doszły, tedy w Tykocinie czasow naznaczonych mają być sądzone przez rok trzy razy.

Surrogatorowie do Kamieńca y Latyczowa.

67. Za prośbą Woiewodztwa Podolskiego, Surrogatora pod niebytność na ten czas Wielmożnego Iakuba Potockiego Woiewody Braclawskiego, Starosty Kamienieckiego, służbą naszą zabawionego, y nad woyskiem w Smoleńsku zostawionego, obywatelom Woiewodztwa tego, tak do Kamieńca iako y Latyczowa, Urodzonego Marcina Cieklińskiego, przez tychże obywatelow samych na przeszłym Seymiku Powiatowym zgodnie obranego, do odprawowania Sądow, tak Grodzkich iako y Urzędowych, y do inszych aktow publicznych, *authoritate Conventus praesentis* pozwalany, ktory w obudwu tych Grodziech Roki, uczyniwszy przysięgę wedle prawa y opisania iey Staroście na sądy, a Urzędowe sprawy może przez Vicesgerenty swoje osiadle także przysięgłe odprawować: ale pozwy pod tytułem y pieczęcią Starościeinemi wydawane być mają: a to do zwroczenia się z służby naszej Starosty naszego wzwyż pomienionego, trwać ma.

Rozgraniczenie Powiatow, Kamienieckiego od Latyczowskiego.

68. Na rozgraniczenie Powiatow, Kamienieckiego od Latyczowskiego, za prośbą obywatelow Podolskich, dla tego, aby iurysdykcyje obudwu Grodow nie były konfundowane: naznaczamy Urzędnikow Ziemskich Kamienieckich, y Urodzonych, Mikołaja Lanckorońskiego, Walentego Brzostowskiego, y Wawrzyńca Karsznickiego, ktorzy choć nie wszyscy się ziadają w pierwszy Czwartek *post Conductus Paschae* do Zynkowa, mają określić bądź rzekę iaką, iesli

się poda wedle słuszności, bądź też iakie insze miejsce: a to spisawszy, na bliższy po onym czasie elekcyi Deputacki Seymik braciey odnieść, y ich zgodę do Grodu podawszy, Grody one w iurydykcyach swych, y wedle zgody braci zachować się będą powinni.

Danina Oycom Iezuitom w Kamieńcu Podolskim.

69. Daninę Oycom Iezuitom w Kamieńcu, nowo przez Wielebno w Chrystusie Oyca X. Jana Andrzeja Pruchnickiego, Biskupa Kamienieckiego fundowanym, dla lepszej prowizyi y fundacyi, onym na przeszłym Seymiku Powiatowym Kamienieckim pozwolono: to iest na puł poboru zupełnego z pługow, y tym co do tego należy, tak z miast, miasteczek, iako y wsi wszystkich, nie nie wyimuiąc, approbujemy, y pod warunek poboru głównego, tak o czas do oddania iako y dochodzenia onego pokładamy. Co Urząd Grodzki Kamieniecki y Latyczowski odbierać, y zupełnie onym oddać, także y exekwować, ięśliby kto na czas nie oddał, ma.

Salarium w Kancellaryach, Ziemskiej y Grodzkiej, Kamienieckiej y Latyczowskiej.

70. Namowione *salarium* w Kancellaryach przez obywatela Woiewodztwa Podolskiego, y do Grodu Kamienieckiego podane, approbujemy, wedle ktorego, tak w Ziemstwie, iako y w Grodzie Kamienieckim y Latyczowskim, Pisarze zachować się mają.

Roki Ziemskie Kamienieckie.

71. Sądzenie Rokow Ziemskich Kamienieckich, ktore alternatą raz na Polskim, drugi raz na Ormiańskim ratuszu odprawowały się: tedy iuz więcey nie mają się na Ormiańskim odprawować, tylko na Polskim, bez alternaty, wiecznemi czasy. Tamże y księgi Ziemskie Kamienieckie mają być chowane, a Ormianie y Rusi mają się przyłożyć pieniędzmi, według słuszności, na murowanie sklepu dla chowania ksiąg na tymże ratuszu Polskim.

Alternata Ziem, Halickiej y Chełmskiej.

72. Widząc rzecz być bardzo potrzebną, aby zwyczajem inszych Woiewodztw, Posłowie Haliccy y Chełmscy, na Seymikach elekcyi Deputackiej, relacyą Poselstwa swego po zwroceniu się z Seymu czynili: tedy z tych y z inszych uważnych przyczyn, ktore Nam Posłowie Ziemscy przełożyli, uchwalamy, alternatę ich znosząc, aby elekcyja Deputata w tych Powiatach na każdy rok dochodziła.

Libertacya miastu Sączowi.

73. Iż miasto Sądecz, według upodobania Pan Bog y woli swej, ogniem wielkim y gwałtownym pokarać raczył, tak iż wszystko prawie z gruntu wniwecz obrocone, kościoły, mury, baszty, wieże, y armata wszystka: przetoż mając baczenie na tak wielkie pogorzenie mia-

sta pogranicznego, nadaiemy im od wszelakich kontrybucyi, podwod, y ciężarow, dla przedsię zapomożenia y pobudowania, libertacyą do lat ośmi.

O swawoli Ukrainney Kozackiej.

74. Ponieważ Ukrainna swawola tak wielką gorę bierze, że stanowi szlacheckiemu w dobrach ich, y naszych, wielkie a nieznosne szkody y krzywdy, pod pretextem służby naszey czyni: przeto onych na żadną posługę naszę żywać nie będziemy, chyba gwałtowna potrzeba Rzpltey ukazowała; y to takim sposobem czynić będziemy, dając listy przypowiedne ludziom stanu szlacheckiego, dobrze osiadłym, w Woiewodztwach Ukrainnych, na rotę Kozackie, ktorychby dobra korrespondować mogły szkodom przez nie poczynionym. O co *forum* na Trybunał, iako *pro illata injuria preemptorie, sine ulla dilatione*. A ięśliby oni sami swawolnie kupy zebrawszy, po dobrach naszych duchownych y świeckich chodzili, y szkody czynili: przeciwko takim, wedle dawnych zwyczajow, Starostowie nasi postępować mają, hamując ich swawolą, by też y z ruszeniem Powiatow.

Ordo Officialium Terrestrium.

75. Przełożono Nam iest od stanu rycerskiego, iż na Seymikach y aktach publicznych, nie małe alterkacye między Urzędnikami Ziemskimi *de praecedentia* bywają: ktore niezgody y waśni My uspakaiając, postanawiamy, aby *eo modo et ordine*, po wszystkich Koronie Urzędnicy Ziemscy miejsca swe po dygnitarstwach zasiadali. Naprzod Podkomorzy, potom Starosta Sądowy, Chorąży, Sędzia, Stolnik, Podczaszy, Podśudek, Podstoli, Cześnik, Łowczy, Woyski, Pisarz, Miecznik, potom mnieysi Woyscy: a w Mazowszu Sędzia Grodzki przed Pisarzem wedle except. Także y Podkomorzy Ciechanowski wedle tychże except zachować się ma.

Nowe miasto Korczyn.

76. Iż miasto nasze Korczyn, bardzo iest ogniem zubożone, przeto mając wzgląd na ich utraty przez ogień podjęte, prolongujemy im libertacyi do roku.

Miast Koronnych extra forum evocatio.

77. Acz prawem pospolitym warowano iest, *in quibus casibus cives iuri Magdeburgensi subiecti, in Iudicio Terrestri* sprawować się powinni: iednak przedsię ich *respectu bonorum terrestrium*, ktore miasta *jure haereditario* niektore trzymają, o każdą prawic krzywdę ktora się w mieście stanie, *extra forum competens* bywają *evocati*, zkaż zniszczenia miast naszych przez nakłady y powłoki wielkie bywają: przeto przychylając się do starego prawa, uchwalamy, aby Urzędy Miejskie y mieszczanie nasi, według dawnych praw y przywilejow swoich, o te krzywdy, ktoreby *sub jurisdictione iuris civilis Magdeburgensis* pre-

tendował ich kto sobie mieć, nie gdzie indziej, ieno *coram suo Magistratu*, a *Magistratus* zaś *ex officijs suis* przed Nami sprawować się powinni byli. *Exceptis ijs causis*, ktore są prawem pospolitym wyrażone, o ktore *jure Terrestri* sprawować się powinni: a *respectu bonorum terrestrium*, ktore *jure haereditario* trzymają, tedy tylko o te krzywdy ktoreby *ex re et occasione* onych dobr zachodziły, *in foro Terrestri* sprawować się byli powinni, znosząc z nich wszystkie procesy, ktoreby przeciw prawu staremu *in foro incompetenti* były otrzymane.

O ludziach luźnych przy mieście się bawiących.

78. Iż w miastach naszych przedniejszych nayduie się siła luźnych, ktoryz prawa mieyskiego nie mając, *jurisdictioni civili* niechęć *parere*, ani oney *subesse*, a mieszczanom przez odprawowanie różnych handlow, rzemieślnikom też cechowym przez swoje roboty żywność odejmują, do żadnych ciężarow, podatkow, y płacy Nam y Rzpltey należących, nie przykładają się: postanawiamy, aby tacy wszyscy przez Urzędy Starości y Miejskie od miast odpędzeni byli, y kupiectwa także odprawowanie, rzemiesła y przekupstwa onym zabronione, ktorym protekcyja tak ludzi stanu duchownego, iako też świeckiego, służyć nie ma: iednak w domach tak duchownych, iako y szlacheckim osobom służących, nie mają ich imać, ale prawem *repetować*: y owszem Urząd Grodzki pod winą sta grzywnien, *nullo respectu habito*, *execucyą ad primam requisitionem* z takich wszystkich powinien czynić, gdyż wszyscy ktoryz mają *sub jurisdictione civili* dobra, *aequali modo cum civibus, onera et jurisdictionem* ponosić, *respectu fundi*, powinni.

O zniesieniu forttek prywatnych w Krakowie.

79. Donosili Nam często Urzędy Grodzki y Miejski, Krakowskie, iż w mieście naszym stołecznym Krakowie, na ktorego bezpieczeństwie Nam, y Rzpltey wiele należy, prywatne osoby, tak *spirituales* iako y *saeculares*, stanu szlacheckiego, fortki z kamienie swych za mur wykowane mają, y onych otwieraniem, gdy bramy y forty mieyskie, lub to dla excessow, lub też *propter securitatem* miasta tego, y inszych przyczyn zamykane bywają, snadnie się okazya może dać *excessivis*, do miasta wpuszczania, y z miasta wypuszczania, w czym *Magistratus* miasta tego wielkie *praejudicium* odnosi, y excessy tam częstokroć popełnione, *impune* bez kary zostają: czemu My zabiegając, uchwalamy, aby w mieście naszym stołecznym Krakowie, wszystkie fortki prywatne, *tam apud spirituales, quam saeculares*, do sześci niedziel (wyjąwszy dwie dawne uprzywilejowane, Xiędza Dębińskiego, y Skarszewskiego, *ad extrema vitae illorum tempora et possessionem*) zamurowane były, y więcey się ich czynić nie ważono, pod winą tyśiąca grzywnien, o ktora *contraveniens huic constitutioni*, ma mieć *forum ex instantia Officij Ca-*

stren: sive civilis na Trybunale *inter causas officij*, a duchowni *inter causas compositi Iudicij*.

Prorogacya daniny temuż miastu.

80. Iż też miasto nasze Krakow po te czasy, dla wielkich potrzeb Rzpltey, y terażniejszey nagłej expedycji Moskiewskiej, daniny, *in anno 1589* dwoch exakcyi szosu y poboru, y iednego czopowego ustąpiło: tedy im to na inszy czas wcale zachowujemy.

Sol Ziemiom, Sochaczowskiej y Wyszogrodzkiej.

81. Prośbie Posłow Ziemie Wyszogrodzkiej, na przeszłym y terażniejszym Seymach do Nas czyniącey, dosyć czyniąc, ponieważśmy Ziemi Sochaczowskiej miejsce we wsi Kamionu, Starostwu Wyszogrodzkiemu należącey, na zbudowanie żupy, konstytucyą dwu Seymow przeszłych naznaczyli, upatrując to, że ta żupa w Kamionu dosyć uczyni, tak Sochaczowskiej, iako y Wyszogrodzkiej Ziemiom: tedy przystawiając do tey konstytucyi, naznaczamy, y moc daiemy Ziemi Wyszogrodzkiej, y przerzeczoney wsi Kamionu, na zbudowanie żupy plac, y miejsce: iednak żeby to było bez nymy dobr Rzeczypospolitey z wiadomością Starosty naszego Wyszogrodzkiego. A Żupnik każdy pod takimiż powinnościami y winami, *in anterioribus constitutionibus contra Zuparios, et contra Vicesgerentes sancitis, quotannis* cztery tyśiące beczek soli *consueto pretio*, iako w żupie Plockiej sprzedawano bywa, pomienionym Ziemiom dodawać będzie powinien, teraz y na czasy potomne.

Podwyższenie mostowego miastu Sochaczowu.

82. Miastu naszemu Sochaczowu, w Woiewodztwie Rawskim, za prozbą Posłow tegoż Wdztwa, podwyższamy mostowe po pułgroszku od konia każdego furmanow y kupcow, gdyż wielki koszt w naprawianiu mostow y przejazdow podejmują, ktore rzeka Bzura gwałtownie psuie: gdyż to miasto przez częstą pogorzela zniszczało, a boru swego do tey naprawy nie a nic nie ma.

Miasto Solec.

83. Mając wzgląd na nakłady niemale, ktore często mieszczanie Soleccy czynią w naprawie mostow, przywilej na Seymie terażniejszym na mostowe im dany, *authoritate praesentis Conventus* we wszystkich *perpetuo* approbujemy.

Porządek sądzenia Rokow Ziemskich Warszawskich.

84. Roki Ziemskie Warszawskie, aby tym porządkiem sądzone były, postanawiamy. Poczynąć się Roki Ziemskie w Warszawie mają *feria secunda post Dominicam Quadragesimalcm Invocavit*: a po dosądzeniu Rokow Warszawskich, w Bloniu *feria secunda prorima*. Drugie Roki Ziemskie Warszawskie, *feria secunda post festum SS. Trinitatis proxima*. A po dosądzeniu Rokow Warszawskich, w Bloniu y Tarczynie, iako się wyżej opisało, ktore sądzone być mają czasow

opisanych, nie odkładając ich, *excepto legali impedimento*.

Roki Ziemskie Zakrocimskie.

85. Roki Ziemskie Zakrocimskie, które przypadały *feria sexta post Reminiscere*, przekładamy na czas inszy, to jest *pro feria sexta post Invo-cavit*. A inne które *subsequenter* zwykły bywać, wcale zostawiamy, wedle czasow w prawie oznaczonych y zwyczajow, iako przedtym sądzone bywały.

Rewizory do Wierzbowiec.

86. Mając wzgląd y przystoynne baczenie na znaczne y krwawe posługi, niegdy Urodzonego Stanisława Goreckiego Rotmistrza naszego, który w przeszley expedyeyi dosyć mężnie y dzielnie Nam się w dziele rycerskim stawił, a na koniec y ochotnie się w tym popisując, y drugim iako prawy Rotmistrz serca dodawając, w ostatnim szturmie Smoleńskim zginął, y posługę tę śmiertnicą zapieczętował; co Nam y od Stanow Koronnych jest przekładano: chcąc tedy potomstwu jego pokazać wdzięczność, pozwalamy y postanawiamy uchwałą Seymu tego, aby Wierzbowiec dzierżawa na Ukrainie, którą on nakładem swym z gruntu pobudował y osadził, przez pewne osoby, które na to deputujemy, rewidowana była. Którą rewizyą, ciż Deputaci na blisko przyszły Seym Nam na piśmie odnieść mają; z korey uważwszy koszt y nakład, który na budowanie y osadę, tak Wierzbowca miasteczka, zameczka y wsi do niego należących, uczynił, znajdziemy sposob, iakoby to potomstwu jego nagrodzono było.

Zniesienie kommissyi Braclawskiej.

87. Wydane były kommissye, przywileie, mandaty, z Kancellaryi naszej, Wielm. Ianowi Potockiemu Woiewodzie Braclawskiemu, na majątności pewne w Woiewodztwie Braclawskim leżące, a dziedziczne niektorey szlachty: co iż się stało przeciwko prawu y przywileiowi ich na Unij danemu, tedy My te przywileie, kommissye, mandaty, y wszystek postępek tey sprawy. *vigore huius Conventus* znosimy y kassujemy; y że się to *inposterum* dziać nie będzie, warujemy. A ta szlachta dobr swoich dziedzicznych, wedle prawa y przywileiow na Unij w roku 1569 danych, spokojnie wiecznemi czasami używać mają.

Domy szlacheckie w Winnicy.

88. Domy szlacheckie w Winnicy y w Braclawiu, aby były w pokoiu zachowane: postanawiamy, żeby Starostowie y Urzędnicy ich, ni jakim sposobem w nie nie wstępując, nie *in praeiudicium* szlachcie nie czynili, pod winą na Starosty włożoną pięci set grzywien. Czego połowicę do skarbu naszego, a połowicę ukrzywdzonemu płacić będzie powinien. O co *forum* na Trybunał *inter causas conservatas*.

Osep z Małej Wsi zniesiona.

89. Za prośbą Posłow Ziemskich, y pozwoleniem Stanow Koronnych, osep z Małej Wsi, majątności Oycow Franciszkanow Konwentualow Krakowskich, wespół z robocizną, którą podani ich do roku cztery razy powinni odprawować do zamku, abo Starostwa Sądeckiego, znosimy, y konstytucyą terazniejszą od tych ciężarów wiecznemi czasy wolne czyniemy.

Księgi Ziem Pruskich y Grody.

90. Zabiegając trudnościami y bospiecznóstwem, które obywatele Ziem naszych Pruskich, przez nie pewne miejsce chowania ksiąg, y odprawowania Sądow Grodzkich, ponoszą: za zgodą wszech Stanow, zamki pewne na Grody, z ich prowentami, iako teraz trzymają, dla rezydencyi Woiewod tamecznych (*salvis modernis possessoribus*) naznaczamy, y mieć to chcemy, aby *post decessum modernorum possessorum*, w Chełmińskim Woiewodztwie Kowale, w Malborskim Kiszpork, w Pomorskim Skarzewy, na Grody obrocone były, y aby Pisarze w Ziemiach tamecznych *possessionati* z aktami rezydowali.

Przywrocenie czci Chotomskiemu.

91. Iż na przeszłym Seymie, za pewnemi y słusznemi przyczynami, Szlachetny Iędrzey Chotomski, na którym Iurzyńscy pod niebytność jego infamią, a niewinnym, otrzymali, restytucyą honoru swego był otrzymał, korey za niedozorem między konstytucyę nie włożono: przeto teraz za prośbą Rad naszych, y Posłow Koła Rycerskiego, też jego restytucyą ponawiamy, y do czci jego pierwszej powracamy, uważając posługi jego na tey expedyeyi Moskiewskiej, znaczne y przeważne.

Miasteczko Pińczow.

92. Za prośbą Posłow Ziemskich, y zgodą wszystkich Stanow, miasteczko Pińczow, iako y insze miasteczka, wolnościaini zwyczajnemi nadawamy, wedle przywileiu na to im danego.

Liczba mieszczan Krakowskich.

93. Za prośbą Posłow Woiewodztwa Krakowskiego, naznaczamy osoby pewne od Nas, Wielbn. Xięży, Iędrzeia Lipskiego, y Kaspra Niewiarowskiego, Kanonikow Krakowskich, Sekretarzow naszych: a z Koła Poselskiego, Urodzonych, Iędrzeia Oleśnickiego, Marcina Silnickiego, Stanisława Iordana, do przesłuchania liczby mieszczan Krakowskich, z prowentow miasta Krakowa, przy Woiewodzie y Staroście naszym Krakowskim.

Rewizya ksiąg Grodzkich y Ziemskich w Łucku.

94. Księg zapieczętowanych w Łucku iż jest niemalo, tak Ziemskich, iako y Grodzkich, do odpieczętowania, Urodzonych, Gabryela Hoskiego, Chorążego Kiiowskiego, Wasila Siemaszka na Dobratynie, Chorążego Wołyńskiego; Iwana

Chrynickiego, Sędziego Ziemskiego Łuckiego, y Marcina Czaplica Spanowskiego, naznaczamy: aby z sobą się porozumiawszy, do Łucka zia-chali, y te księgi odpieczętowali, *infra decursum anni, unius absentia non obstante*.

Miejsce sądow w Łucku.

95. Iż Sądy Łuckie pewnego miejsca nie-mają: pozwalamy temu Woiewodztwu gmach sobie w zamku wyższym muiowanym naprawić, który do sądzenia spraw ziemskich należeć będzie.

O nieukazowaniu praw na majątności, Woiewodztw, Kiiowskiego, Wołyńskiego y Braclawskiego.

96. Iż Woiewodztwom, Kiiowskiemu, Wołyńskiemu, y Braclawskiemu, konstytucyą waro-wano, że ludzie stanu szlacheckiego, żadnych praw na majątności swe ukazować na dobra, których są przed Unią w posesyi, nie powinni; też konstytucyą reassumiąc, tym Woiewodztwom y teraz potwierdzamy: zatym niektore wyszły z Kancellaryi naszej listy, do ukazowania praw tamecznych obywatelom, aby anihilowane były, y napotym aby iakie przeciwko prawu ich wydane niebyły, warujemy: wymuiąc pozwy, y insze sprawy Boiarom Zahuskim, od Wielmożnego Woiewody Kiiowskiego intentowane. Także y wszystkie pozwy, tak na membranach, iako y mandaty, koreby były wydane nad opisanie konstytucyi 1598 bądź od Instygatora naszego, bądź od kogo inszego iakieykolwiek kondycyi będącego, kassujemy, y od nich wolnemi czynimy, y winę na każdego takiego wkładamy, *forum* na Trybunał naznaczając.

Skład w Dynowie.

97. Za prośbą Posłow Ziemskich Woiewodztwa Ruskiego, y za spólną zgodą wszystkich Stanow Koronnych, pozwalamy Urodzonemu Stanisławowi Wapowskiemu, Kasztellanowi Przemyskiemu, składowi winnego czasy wiecznemi, do miasteczka jego dziedzicznego Dynowa, z wolnościaini y prerogatywami takimi iakie insze miasta pograniczne mają nasze, y panow duchownych y świeckich.

Kommissya na uspokojenie nawigacyi rzeki Warty.

98. Prawa przeszłe y konstytucyę, o nawigacyi rzeką Wartą, do skutku przywodząc, naznaczamy Kommissarze: z Rad naszych Wielm. Adama Sędziwoia Czarnkowskiego, Woiewode Łęczyckiego, Generała Wielkopolskiego, z Wielmoż. Ianem z Gorki, Ruszkowskim, Kasztellanem Poznańskim: Iędrzeia Przyemskiego, Kasztellana Gnieźnińskiego, Wacława Kielczowskiego, Kasztellana Biechowskiego. A z Rycerstwa, Urodzonych, Łukasza Mielżyńskiego, Podkomorzego Kaliskiego, Sekretarza naszego: Piotra Łaszcza, z Strzemilca, Starostę Lityńskiego, Sędziwoia Grabię z Ostroroga, Władysława Przyemskiego, Wacława Leszczyńskiego, Mar-

cina Broniewskiego. Ktorzy z Kommissarzmi Kurfierszta Iego Mości Brandeburskiego, na granicy Koronney, między Skwierzyną a Landzberkiem, dnia 15 miesiäca Maia, w roku blisko przyszłym, tysiącnym, sześćsetnym dwanastym, ziachać się; y tam gruntowną namowę, y finalne postanowienie około tey nawigacyi uczynić mają: to na baczeniu mając, y sposobami należnemi warując, podług transakcyi Kurfierszta Iego Mci, na tym Seymie uczynioney; *ut haec navigatio tuto, libere, et sine indecora nobilitatis Majoris Poloniae per telonea aggravatione suscipi possit*. W czym do stanowienia tego wszystkiego, co by ku temu należało, zupełną moc tym to Kommissarzom przerzeczonym dajemy. A tymże zaraz zlecamy, aby z Xiążęty Ich Mciami Pomorskiemi, abo ich Kommissarzmi, porozumienie uczyniwszy o czasie y miejscu, ziachali się, y to namowili a postanowili, co by do wolnego przez ich dicye przechodzenia do ochrony celnego obciążenia, do bospiecznego pod Szczecin spuszczania statkow, y do warownego tam rzeczy spuszczoney przedawania, y towarow z tamtąd wzajemnego zasiegania, zdało się służyć, y potrzebnego bydz. Do korey oboiga traktatow, listy, kommissye, y instrukcyę potrzebne, z Kancellaryi naszej wydać nieodwłocznie każemy, z tym dokładem, iż do czynienia y kończenia traktatow, *unius duorum vel trium Commissariorum nostrorum absentia*, przeszkadzać nie ma. A po skończeniu tych oboiga traktatow, z strony wyrumowania tey rzeki, Wielmożny Woiewoda Łęczycki, iako Generał Wielkopolski, y Urodzony Podkomorzy Poznański, podług przeszłych konstytucyi o tym uczynionych, staranie stateczne uczynić mają: a to sprzątanie począć się ma od Koła.

Wielobickich do iurysdykcyi Ziemskiej Krasnostawskiej, inkorporacya.

99. Za prośbą Posłow Ziemskich, y za pozwoleniem Urodzonego Iana Mniszchka z Wielkich Kończyc, Starosty naszego Krasnostawskiego, y zasługami Szlachetnego Tomasza Wielobickiego, żołnierza naszego, który na expedyeyi terazniejszey Moskiewskiej, z uszczerbkiem zdrowia swego y okaliczeniem rąk obudwu, y pozbyciem braci dwu rodzonych, iurysdykcyi Grodzkiej Krasnostawskiej, Wielobickie, ktorzy się do tych czasow wedle iakiegoż zwyczaju przed Starostą naszym Krasnostawskim sądzili, wymuiemy, a do praw y iurysdykcyi Ziemskiej Krasnostawskiej, ich samych, y potomkow ich, wsi Wielobie, którą dotąd *in continua possessione* trzymają, przyłączamy, y od powinności wszystkich, które do tąd do zamku Krasnostawskiego z tey wsi Wielobie czynili, wolnemi *perpetuo* czynimy. Zapisy iednak, kwity, donacye, oprawy, relacye iakiekolwiek, do tych czasow w zamku Krasnostawskim, przed aktami tamecznemi uczynione, *in suo robore* zostać mają. O czym szerzej specyalny przywilej od Nas na to iemu dany opiewa, który tą konstytucyą approbuujemy.

Inkorporacja Woytowstwa, w Rządkiy Wolej Dominikanom.

100. Na większe pomnożenie chwały Bożej w konwencie Brzeskim, Oycom y Braci zakonu Dominika S. przy kościele S. Michała, w Brześciu Kuiawskim mieszkającym, Woytowstwo we wsi naszey Krolewskiej, Rządka Wola nazwaney, do Starostwa Brzeskiego należącej, *cum omni jure*, tak iako Szlachetny niegdy Adam Sieroszewski, a potym Urodzony Iędrzey Ramult, *donotarij nostri*, od Nas konferowane mieli, y tych dobr *possessionem et usum per exemptionem Commissoriale et alio quovis juris titulo sunt assecuti*, za instancją, y zgodnym PP. Senatorow, y Posłow Ziemi, konsensem, inkorporujemy, y dajemy wiecznymi czasy.

O przejeżdżaniu ceł Koronnych, y gościńców prawem zakazanych.

101. Obiaśniając prawa stare, o przejeżdżaniu ceł y gościńców, przez kupce, także składy, aby w cale przez kupce, Koronne zatrzymane były, statut 1538 y 1540 także konstytucją 1565 y przeszłego Seymu 1609 o składach, reasumujemy, y approbujemy: aby te prawa, *tam in parte quam in toto*, przez Celniki nasze strzeżone, y w cale zatrzymane były. Także też statut 1520 o zabronieniu przejazdów z towarami przez Margrabstwo, do eksekucy przywodziemy, aby kupcy wszelacy, tak Koronni, iako y cudzoziemscy, z Prus y Niemiec, y inszych miast Śląskich, Pomorskich, nie przez Margrabstwo, ale przez Głogow y Wschowę, z towarami swemi do Wielgiey Polski y Prus iędzili, także nazad, pod utraceniem towarow y koni. A Starostowie y dzierżawcy nasi, którzy *contiguitatem* mają z Ziemią Pomorską, Margrabstwem, y Kaszunami, a mianowicie w Tucholi, Sluchowie, Kielcowie, Iastrzowie, Lenduku, Kiszowie, Starogardzie, Osieczku, Darłoznie, Kościerzynie, Mirakowie, Wierchnie, Rędzie, Pucku, (y przez ktoreby insze miejsca drogi sobie czynili, bądź też y przez majątności dziedziczne szlacheckie) drogi takowey gościńce, aby *evnunc* pozarębowali, y takowego prowadzenia towarow wszelakich, także wołow, koni, bydła wszelakiego, aby bronili.

A ięzliby się kupcy nad to zakazanie Seymowe, towary swe przez Margrabstwo przeprowadzać ważyli: tedy Starostowie y dzierżawcy nasi, y stan wszelaki, w dziedzicznych majątnościach swych, takowe towary w przemycie zabierać mają, bądź za instancją Celnikow naszych, albo sług celnych, teraz y na potym będących, bądź żadney instancji Celnicy o to czynić nie będą, przecie sami Starostowie y dzierżawcy, z powinności swey to uczynić mają. Których towarow za pracą, trzecią część Starostowie onego miejsca, albo w ktoregoby dziedzicznej majątności były zatrzymane, mieć będą; a dwie części do skarbu naszego obracać się mają, y do rąk Celnikow naszych, albo Pisarzow ich, za kwitami ich, takowe towary Starostowie y dzierżawcy

nasi, albo panowie dziedziczni, oddawać będą.

A gdzieby też PP. Starostowie y dzierżawcy, nasławszy takowych przejazdów z towarami, nie bronili, albo kupce foldrowali, towary ich przeprowadzali, winy *de negligentibus Capitaneis* opisane, o przeprowadzaniu y foldrowaniu kupcow z towarami: o ktore *forum ex delatione thesauri ad instantiam Instigatoris*, na którykolwiek Trybunał, *inter causas fisci peremptorie* naznaczamy. Do tego, gościńce prawy miastom składowym uprzywilejowane, reasumujemy, y terazniejszym Seymem approbujemy.

Z Niemiec, z Śląska, do Małey Polski, y do Rusi, przez Będzin, albo Oświęcim, y przez Krzepice.

Do Wielgiey Polski, z Frankfortu, z Lipska, y innych portowych y składowych miast, przez Głogow y Wschowę. A z Śląska przez Poniec y Szrem. Drudzy przez Ostrzeszow, Kalisz.

Do Mazowsza y Litwy, przez Bolesławice y Wieluń.

Do Prus, z Małey Polski y Rusi, przez Piotrkow, Rawę, Dybow, Toruń.

Z Wielgiey Polski y Niemiec, z Śląska, przez Głogow, Wschowę, Poznań, Dybow. Drudzy przez Ostrzeszow, Kalisz, Dybow, y Toruń. Temiż gościńcami, a nie inszemi, nazad kupie swe prowadzić mają. Y insze gościńce, iako Lubelski, który idzie z Xięstwa Litewskiego, od Brześcia Litewskiego, przez Lublin, Babin, Belżyce, Urzędow, ku Krakowowi, zwyklemi drogami zachowywać mają: a to wszystko pod utraceniem towarow y koni.

A około wybierania myt y ceł, Mytnicy nasi, y ich słudzy, na komorach tak się zachować mają, iako iest instrukcy y deklaracy Krolow Przodkow naszych, Zygmunta Pierwszego, Augusta 1570 y Nasza: którą tego Seymu poważą approbujemy, y wedle niey aby się Celnicy zachowali, mieć chcemy.

O groblach nowo zbudowanych Konińskich.

102. Na pilną prozbę Woiewodztw, Poznańskiego y Kaliskiego, rewizją z przeszłego Seymu z Kancellaryi naszey, na obezrzenie tych grobel nowo zbudowanych, wydaną, approbujemy y ratyfikujemy: iako o tym przywilej z Kancellaryi naszey także wydany, szerzey obmawia.

Inkorporacja pola Franciszkanom Halickim.

103. Kościołowi S. Franciszka w Haliczu, od lat kilku set zburzonemu, który żadnego *subsidium* nie ma: dla restauracy iego, pole, Poberezie nazwane, od Starostwa Halickiego, wedle listu Starosty naszego Halickiego, darujemy, y wiecznymi czasy inkorporujemy.

O okazowaniu Lubelskiego Woiewodztwa.

104. Konstytucją *anni* 1607 o okazowaniu, niektórym Woiewodztwom tylko służącą, iż iey drugie Woiewodztwa nie przyięły, y nie są *in usu*: uchwałą Seymu terazniejszego, z Woiewodztwa Lubelskiego znosimy.

34

Zniesienie młyna Lubicza.

105. Młyn na rzece Drwęcy, Lubicz nazwany, iż nad prawa na tey rzece iest zawadą spustom szlacheckim: przystawiając do prawa o tym uczynionego, postanawiamy, aby od mieszczan Toruńskich, do dwu lat sposob znaleziony był zniesienia takiego impedymentu, który *afficit nobilitatis iura et commoditates*, y aby wolna droga rzeką uczyniona była. Co *sub poena duorum florenorum millium* mają *exequi*, a o penę *forum* za dworem naszym.

Naznaczenie Lustratorow.

106. Lustratory do rewidowania dobr stołu naszego, tak po zmarley ręce, iako y te ktoreby nie były rewidowane, albo na którychby stare summy były extenuowane, deputujemy.

Naprzod My z strony naszey:

Do Wielgiey-Polski: Iana Łowickiego, Sekretarza naszego; do Małey-Polski: Iana Waczkowskiego, Sekretarza naszego; do Rusi y Wołynia: Hieronima Milońskiego, Sekretarza naszego; do Kiiowa, Braclawia, y Podola: Zacharyasza Iałowieckiego, Woyskiego Krzemienieckiego, Sekretarza y Pisarza naszego; do Prus: Krzysztofa Głogowskiego, Woyskiego Czarskiego; do Mazowsza y Podlasza: Stanisława Reia, Sekretarza naszego.

PP. Rady z strony swej deputowali:

Do Wielgiey-Polski, Kasztellana Chełmińskiego; do Małey-Polski, Kasztellana Biechowskiego; do Rusi y Wołynia, Kasztellana Przemyskiego; do Kiiowa, Kasztellana Braclawskiego; do Prus, Kasztellana Ciechanowskiego; do Mazowsza y Podlasza, Kasztellana Wieluńskiego.

Posłowie Ziemszy z poyśrodka siebie deputowali:

Do Małey-Polski: Urodzonego Floryana Olczka; do Wielgiey-Polski; Piotra Iarzynę, Podkomorzego Rawskiego; do Rusi y Wołynia: Wilgostowskiego, Stolnika Brzeskiego; do Kiiowa: Jakuba Zychowskiego; do Prus: Szcześniego Nawkaskiego, Woyskiego Wyssogrodzkiego; do Mazowsza y Podlasza: Iana Skaszowskiego.

Approbacya dożywotego listu Urodzonemu Melchiorowi Polickiemu, y synowi iego.

107. Dożywocie na Woytowstwie w Zukowie, we wsi do Starostwa Lubelskiego należącej, Urodzonemu Melchiorowi Polickiemu, y synowi iego Stanisławowi, przywilejem naszym dane, wespól y z summą dwiema sty grzywien, na tym Woytowstwie napisaną, approbujemy: a to względem dobr iego dziedzicznych, ktore mu są praetextem *commutationis* zabrane. A on się iuz tych dobr u Nas upominać nie ma, ale się tym dożywociem y summą, po zeyściu swym, y syna swego, kontentować.

Także list Szlachetnemu Wawrzyńcowi Iustymontemu, od Nas na Seymie 1589 dany, approbujemy.

36

35

Korce w Sędomirskiej Ziemi.

108. Za prozbą Posłow Woiewodztwa Sędomirskiego, postanawiamy, y mieć to chcemy, zgodnie uchwałą Seymową, aby w mieściech naszych, duchownych y świeckich, korce jednaki był przez Podwoiewodze wymierzony: wedle ktorego wymierzenia, aby się wszyscy zachować byli powinni.

Kommissya między Xięstwem Pomorskim, a Woiewodztwy Pruskimi.

109. Kommissya między Xięstwem Pomorskim a Woiewodztwy Pruskimi, iż podług uchwały Seymu przeszłego skutku dotąd nie wzięła, tedy Kommissarzow znowu naznaczamy: Urodzonych, Michała Konarskiego, Kasztellana Chełmińskiego, Starostę naszego Hamerstyńskiego, Stanisława z Lubieńca Niemoiewskiego, Podstolego naszego Koronnego, Starostę Osieckiego, Iana Lochę Starostę Borzechowskiego, Reinolda Heydensteina, Sekretarza naszego: dając im *facultatem*, aby porozumiawszy się z Xiężęty IchMciami Pomorskimi, o czasie y miejscu, w granicach y krzywdach spolnych rozsądek uczynili, *absentia unius duorumve non obstante*.

O kommissyi Infantckiey.

110. Kommissarze pewne do Ziemi Infantckiey naznaczyliśmy, dla namowienia y pomknienia czasu, przymierza z Karolusem Xiążęciem Sudermańskim, Stryiem naszym, y dla obwarowania pokoju od granic Moskiewskich. Także dla postanowienia w tey prowincyi rządu y obrony, y sprawiedliwości, pod ten osobliwie czas niebytności Hetmana naszego Litewskiego, y dla uspokojenia niektórych kontrowersyi y różnic między obywatelami tamtey Prowincyi, a miastem naszym Rygą, *salvis juribus ecclesiae catholicae Romanae, ac nobilitatis et civitatis Rigensis*: więc y dla opatrzenia *praesidia* po zamkach, w teyże Ziemi Infantckiey, y na oglądanie albo rewidowanie gruntow, Urodzonego Gotarda Iana Thysenaua, Starosty naszego Maryemburskiego Salec nazwane, ktore *in vim commutationis* Nam y Rzpltey daćby chciał za Kirempę y Gulbin; ktora odmiana ięzli nie doydzie, prawa iego wiecznego na Salec, całość mu się zostać ma, *cum libero usu ejusdem portus*: iako też po odzyskaniu od nieprzyaciela *possessya* mu dać mają: y do oglądania, y zniesienia iazow na rzece Dźwinie, także y do czynienia inkwizycyi, ludzi Nam przeciwnych y nie życliwych, aby do praw swych rekursu nie mieli: jednak ci którzy Nam wiary swey dotrzymali, y którzy z Estoniey, ktora ieszcze iest w ręku Karolusa Stryia naszego, do służb naszych przywiązali się, y z tamtąd życliwość swoię Nam y Rzpltey deklarując, wyszli, y teraz na służbie naszey trwają, podlegać temuż Urzędowi Kommissarzow naszych, y takich wolności iako drudzy Infantczykowie, zażywać mają, którym My y teraz, y napotym, zasługi ich nagradzać będziemy powinni; a po-

37

tym gdy *ad realem possessionem* tej Estoniey przydziemy, dobra ich onym wedle praw ich należące, wrocić obiecujemy, iako o tym szerzey kommissya Kommissarzom naszym dana, obmawia którą *authoritate Conventus* warujemy. A cokolwiek ci Kommissarze nasi w tym zleceniu swym postanowią y decydują, to wszystko na przysły Seym przynieść mają: od których iednak appellacya do Nas wolna bydz ma. Mają też ci Kommissarze nasi rewidować *privilegia* Urodzonego Gotarda Tysenansa, Starosty naszego Maryemburskiego, które się mieć mieni na dziecięcych swoich majątnościach Ultzen, w Powiecie Dertpskim: których ieżli ważnych bydz naydą, przywrócic mu mają *possessya*, *salva compositione amicabili cum moderno possessore*.

O aekonomii Samborskiej.

111. Pod niebytność naszą, Wielmożny Adam z Zmigroda Stadnicki, Kasztellan Kaliski, Przemyski, Stryiski, Kolski Starosta, ludu służebnego, poczet pewny przyjąwszy, dla niebezpieczeństw od Węgier, w aekonomii Samborskiej położył był, zaczym y w pożytkach naszych szkody y krzywdy poddanym staćby się miały: o co aekonom nasz, Wielmożny Woiewoda Sędmiński na Trybunał mu, od siebie y od poddanych naszych, akcyą intentował. A iż nikomu inszemu nie należy o pożytkach naszych w aekonomii uznawać, iedno Nam, także krzywd y szkody poddanych naszych przestrzegać: tę sprawę wszystkę do rozsądku naszego bierzemy, y termin, który na Trybunałe te obiedwie stronie miały, za dworem naszym, *authoritate praesentis constitutionis* praefiguemy.

Także y sprawę Urodzonego Szytka Iordana z Zakliczyna: Stolnika Lwowskiego: którzy się *in hoc passu* za dworem naszym odpowiadać submitowali.

Sol Ziemi Rawskiej.

112. Ziemia Rawska, iż do tego czasu mieysca pewnego dla składu solnego nie miała: tedy naznaczamy mieysce tej soli, we wsi Piczyskach: do czego Żupnik nasz Koronny, Żupnika swego w tej Ziemi osiadłego dać ma na mieszkanie, *sub poenis* na Żupniki w prawie opisanych.

KONSTYTUCYE

WIELKIEGO XIĘSTWA LITEWSKIEGO,

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WARSZAWSKIM,
w roku 1611.

Mieysce dla odprawowania sądow, y chowania ksiąg w zamku Wileńskim.

1. Basztę abo wieżę z sienią, y z izbą przeciwną, w zamku Wileńskim, dla chowania ksiąg, y Sądow Ziemskich odprawowania, stanowi szlacheckiemu Powiatu Wileńskiego, za zgodą

y pozwoleniem wszystkich Stanow, na wieczne czasy daemy, y naprawić pozwalamy: tym sumptem, który sobie na to sami obywatele tego Powiatu Wileńskiego, powną summę pieniędzy złożyli, y do przeszłego Poborcy, Urodzonego Marcina Gorskiego, oddali. Co on naydaley na Seymiku Gromnicznym oddać obywatelom Powiatu swego powinien będzie, pod winą sześci set złotych: o co *forum* na Trybunałe.

Dom sądowy w Grodnie.

2. Za prośbą P. P. Powiatu Grodzieńskiego, pozwalamy plac y mur w zamku naszym drzewianym, przy stajniach leżący, na zbudowanie domu dla sądow Ziemskich, y Grodzkich ksiąg chowania. Co sobie kosztem swym zbudować mają.

Plac na dom sądowy w Kownie.

3. Iż wieża zamku tamecznego od Nas konstytucyą roku 1601 na Sądy Ziemskie naznaczona, za podmyciem wodą rzeki Wigilly, z gruntu w tę rzekę zawałiła się, y zniesiona iest: za prośbą obywatelow Powiatu tego, y za spólnym zezwoleniem Posłow, daemy wiecznymi czasy plac na zbudowanie domu sądowego, na Sądy Ziemskie, y na zmurowanie sklepu do chowania ksiąg, y na więzienie: korey ma Starosta nasz mieysce wymierzyć, na placu dworcu naszego tamecznego pogorzałego. A do tego czasu, nim się dom sądowy na placu od Nas nadanym, zbuduoie, mają Sądy Ziemskie odprawować w domiech mieszczan tamecznych, wedlug dawnego zwyczaju: y więzienia dla występnych, mieszczanie bronić nie mają.

O Deputatach Trybunalskich.

4. Iż niektorzy dla spraw swych własnych, które u sądu miewają, staraia się, y dają się obierać Deputatami na Sądy główne: postrzegając tedy, aby sprawiedliwość święta szwanku nie brała, postanawiamy, aby żaden nie śniał się Deputatem na trybunał dać obrać, ten który ma swoje sprawę na Trybunałe. A ktoby się dał obrać, tedy sprawa iego na drugi Trybunał *ipso facto* nie sądzona zostac ma: oprócz tego, iesliby strona iego przeciwna, sama dobrowolnie w prawo wdać się chciała; co na woli strony zostawać będzie. A iż niektorzy bywszy raz obranym Deputatem z iednego Powiatu, stara się, aby zaraz na drugi rok był z drugiego Powiatu Deputatem, nad prawo, które tego broni do lat kilku: deklarujemy, iż żaden nie ma bydz obrany Deputatem rok po roku, ale aż po wyściu czterech lat. A chociażby był obran z inszego Powiatu, bywszy pierwszy: nie ma mieysca takowy między inszemi Deputatami głównymi.

Korrektura praw, y Trybunału, W. Xięstwa Litewskiego.

5. Iż konstytucya, o korekturze praw y Trybunału W. X. Lit: na przeszłym dwuletnym

39

Seymie w roku 1609 uchwalona, końca swego do tego czasu nie wzięła: przetoż reasumując onę *authoritate praesentis Conventus*, deputujemy na dokończenie tej korektury, Wielmożnych, Iana Zawiszę, Woiewodę Witebskiego; Alexandra Hołowczyńskiego, Kasztellana Żmudzkiego, Lidzkiego Starostę; y Leona Sapiechę Kancelrza W. X. Litewskiego. A mieysce w Wilnie, na dzień dwunasty miesiaca Marca, w roku blisko przyszłym 1612 naznaczamy. W Powieciach zaś wszystkich Woiewodztw, za odniesieniem Rzeczypospolitey, Ziemskich, na relacyach swych do braci z każdego po iednemu wybrać, y onym tamże pewne *salarium* naznaczyć mają, które im warujemy y obostrzamy winą w konstytucyi Seymu niniejszego, o Poselskich pieniądzach wyrażoną, iesliby ktemu od kogo, y na czas naznaczony, wydano nie było. A ci wszyscy Panowie Deputatowie, ziachwysz się na mieysce y czas pomieniony, *non obstante* osob kilku *absentia*, kończyć tę sprawę, y do efektu swego przywodzić mają, y będą powinni, y na przyszły Seym do przyzrzenia przynieść. A ciż metrykę starą z przepisaniem, przyzrzed y zkorygować mają.

O Poselskich pieniądzach w W. X. Lit.

6. Pieniądze na Rzeczpospolitą w Powieciach W. X. Lit: na Seymikach pozwolone y uchwalone, każdy wydawać powinien na czas naznaczony: a ktoryby wydać niechciał, tedy po czasie naznaczonym, do Sądu Grodzkiego będąc pozwanym, wydać powinien z winą dwudziętą kop Litewskich bez żadney appellacyi. Tylko Panowie Senatorowie którzy na Seym pojadą, włąz y Urzędnicy Dworni z dobrami swymi, także y dobra stołu naszego, pod to nie podlegają.

Kommissya między Xięstwem Żmudzkiem a Pruskim.

7. Konstytucyą kommissyi Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Pruskim, w roku 1607 czynioną, *in toto* approbując na mieysce tamtych Kommissarzow naznaczamy: Urodzonych, Andrzeia Wołowicza Cywona Derwiańskiego, Sędziego Ziemskiego Żmudzkiego, Teleszow Plotel Starostę; Malchera Szemeta Podkomorzego Wileńskiego na Ielney, Stanisława Szemeta Podkomorzego, Hrehora Woyniata Pisarza Grodzkiego, Żmudzkich: którzy Kommissarze wedlug konstytucyi roku 1607 zachować się, y to wszystko co im wedle niej odprawować należy, kończyć moc mieć będą.

Kommissya Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Kurlandzkim.

8. Konstytucyą roku 1601 na rozgraniczenie Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Kurlandzkim, y uczynienie sprawiedliwości do efektu przywodzić, naznaczamy Kommissarzow, Urodzonych, Andrzeia Wołowicza Cywona Derwiańskiego, Sędziego Ziemskiego Żmudzkiego; Stanisława Szemeta Podkomorzego Żmudzkiego,

Pawła Iachymowicza Pisarza Skarbowego W. X. Lit. Waclawa Szemeta: którzy znioszys się z Xiążęty Iehmiami Kurlandzkimi o czasie y sposobie, tej konstytucyi roku 1601 zachować się, y na mieysce naznaczone ziachwysz, to co im tamta konstytucya pozwała, odprawować y kończyć mają.

Puszcze Żmudzkie.

9. Puszcze Żmudzkie zostawione są konstytucyą roku 1607 w rozgraniczeniach y zwyczajach starych: którą we wszystkim approbując zsyłamy Kommissarze nasze, Urodzonych, Andrzeia Wołowicza, Cywona Derwiańskiego, Sędziego Ziemskiego Żmudzkiego, Stanisława Szemeta Podkomorzego Żmudzkiego, Piotra Adamowicza Podsędka Żmudzkiego, Ierzego Bielewicz: aby oni te stare granice puszczy Żmudzkich odnowili. Y iesliby od kogo zabrane były, rozsądek około tego uczynili, y do starożytney tych puszczy szerokości przywedli, nie uymując wedlug dawnych praw szlachecie ich wstępu do puszczy naszych, do których wstęp wedlug przywileiow mają.

Kommissya do puszczy Goyzowskiej.

10. Donosili Posłowie Xięstwa Żmudzkiego prośby szlachty Goyzowskiej, którą mieni sobie krzywdę mieć wieżdżaniem w puszczy Żmudzkiej, nazwaną Goyzowską, od tych co do nicy nie należa, zwłaszcza w Zaniewiaży: y dla tego zsyłamy Kommissarze nasze, Urodzonych, Andrzeia Wołowicza, Cywona Derwiańskiego, Sędziego Ziemi Żmudzkiej; Stanisława Szemeta Podk: Żmudzkiego; Malchera Bielewicz, Zygmunta Zygmuntowicza Kamieńskiego: którzy tam ziachwysz, mają granice tej puszczy Goyzowskiej oglądać, y około wstępu rozsądek uczynić, y aby ta puszcza więcej pustoszona nie była, leśniczego osiadłego ustawić: warując iednak puszcze Biskupie, y dzierzaw naszych, które to lub w pomierzone włoki, abo w używaniu szlacheckim nie były, aby wedlug dawnego zwyczaju zostawały.

Rozgraniczenie Powiatu Braclawskiego z Kurlandją.

11. Iż przeszle kommissye, na rozgraniczenie Powiatu Braclawskiego z X. Kurlandskim, z wielu przyczyn efektu swego nie wzięły: teraz za prośbą obywatelow Powiatu Braclawskiego, na rozgraniczenie Powiatu tamtego z przerzeczonym Xięstwem, na rozsądzenie krzywd wszelakich z obu stron, w zabraniu puszczy, gruntow, lasow, iezior, rzek, naszych y szlacheckich: tudzież też w boiach, najadach, pożogach, grabieżach poczynionych, deputujemy Kommissarzow z Seymu terazniejszego, Wielmożnego Iana Zawiszę, Woiewodę Witebskiego; Leona Sapiechę, Kancelrza W. X. Litewskiego; Urodzonych, Iana Naruszewicza, Lowczego W. X. Lit: Alexandra Raieckiego, Marszałka Wilkomirskiego; Ierzego Samsona Pobereskiego, Marszałka Braclawskiego: dając im *authoritate Comitiorum*

38

41

moc zupełną, aby porozumiewszy się z sobą, y zniószy się z Xiążętą Ich Mościami Kurlandskimi, czas sobie złożywszy tam, poczawszy od Kurczem jeziora, aż do rzeki Dzwiny, według granice w przywilejach Przodków naszych, za wyjazdem niegdy Radziwiłowskiem opisanych, Starostwo y Powiat Braclawski, z sąsiedztwem Kurlandskim rozgraniczyli, granic Radziwiłowskich ponowili, krzywdy z obu stron rozsądzi, różnice y kontrowersye wszelakie uspokoi, y decydowali. Na który też czas tej kommissyi naznaczyć ma Xiążę Imć Kurlandskie, *pari numero* Kommissarzow y zesławszy, konczyć to powinien będzie, *absentia unius vel duorum Commissariorum ex quavis parte non obstante*. Waruwać to, aby na te granice za spokojnym ziahaniem, pokoy popolity zachowan był. A iż po ześciu Wielebnego Malchera Gedroyca, Biskupa Żmudzkiego, który z pierwszych uchwał Seymu tę kommissyą począł był, y iuż iey część iaką odprawił, sprawy przy potomkach nieboszczykowskich do tej kommissyi należące, zostały: przeto władzą Seymu niniejszego, na nich to wkładamy, że na ten czas pomienioney kommissyi, za innotescencyą Kommissarzow, z temi wszystkimi sprawami przy Kommissarzach naszych stawić się, y one do rąk Kommissarzow naszych oddać powinni będą.

42 Sposob sprawiedliwości z Powiatow W. X. Litewskiego z Xięstwem Kurlandskim.

12. Sposob prawa Powiatu Wilkomirskiego y Upitckiego z Xięstwem Kurlandskim, za częścią instancyą tych obywatelow, Wilkomirskiego y Upitckiego, także też za instancyą przez Posły Ich Mościow Xiążąt Kurlandskich Fryderyka y Wilhelma, o krzywdy na obiedwie stronie zachodzące: *vigore huius Conventus* postanawiamy, aby z tych Powiatow, Wilkomirskiego y Upitckiego, Marszałkowie y Podkomorzowie, osob cztery wyjeżdżać do roku po dwakroć to iest raz na Szrodoposćcie, drugi raz po S. Bartłomieiu, na miyscach pewnych, tym granicom Kurlandskim przyległych, do miasteczka Zeimel w Powiecie Upitckim, a do miasteczka Rakliszek w Powiecie Wilkomirskim. A Xiążęta Ich Mość Kurlandscy, mają też naznaczyć dwoie miysca w Ziemi swej, tymże miyscom przyległe, deputowawszy też od siebie czterech osob, z Ziemi swej obywatelow Kurlandskich, którzy powinni będą ziachwasy się na iedno miysce, sędzić o wszelakie krzywdy tych Powiatow obywatelow, y inszych obywatelow: także y insi obywatele Xięstwa Kurlandskiego prawem W. X. Lit: y Maydeburkim, skuteczną sprawiedliwość każdemu ukrzywdzonemu czynić mają. A o te krzywdy obywatele Kurlandscy mają donosić processy do xiąg tych Powiatow, y ekstrakty brać, ktorymi swych krzywd dowodzić będą: podając pozwy przez Woźnych zwyczajem prawa W. X. Lit: ktore żadnym sposobem burzone bydź nie mają: a ukrzywdzeni tych Powiatow y inszych, mają też zapisować swoje krzywdy przed Sta-

rostami Zamkowemi Xiążąt Ich Mościow Kurlandskich, y ekstraktami także krzywd swych dowodzić, y pozwy według ich zwyczaju, obywatelom tamiecznym podawać, ktore także żadnym sposobu nie mają bydź zrażane pod tytułem Xiążąt Ich Mościow Kurlandskich. A tych Kommissarzow dekręta mają bydź ważne, zostawując tylko, *salva appellatione*, w kryminalnych rzeczach, obywatelom Litewskim do Trybunału Wileńskiego *inter causas officij*, a obywatelom Kurlandskim przed Ich Mość Xiążęta Kurlandskie: ktore sprawy tak długo sędzić mają, poki ich na tych terminach stawać będzie. Do ktorych spraw z pośrodku siebie Pisarza obrać mają a odprawę w rzeczach osądzonych tak W. X. Lit: iako y Xięstwa Kurlandskiego, powinni czynić będą.

Kommissya na przeprawienie portu do Krolewca.

13. Doniesiono Nam od Posłow W. X. Lit: iż w splawie wodnym statkow do Krolewca na morzu Kurskim, Hab rzeczonym, szkody wielkie tak stan szlachecki, iako y kupecy W. X. Lit: ponoszą. Czemu przeprawieniem portu inszego przez rzekę Gilią, y przekopaniem miysc pewnych, ktoremi statki schodzić bezpiecznie będą mogły, zabiczyć się może: a iż Xiążę Imć Pruskie, kosztem swym ten port przeprowadzić ofiaruie się, byle tylko koszt iego wybieranicin cła do pewnych lat wrocić mu się mógł: przeto z Seymu niniejszego zesłamy Kommissarza, Urodzonego Janusza Skumina Tyszkiewicza Pisarza W. X. Lit: Braclawskiego y Nowogrodzkiego Starostę, który aby na miysce y czas z sobą zobopolnie z temi ktorym to od Xiążęcia Imci *Jemandatum* będzie, naznaczony ziachwasy, miysca tamte według lustracyi niegdy Urodzonego Eliasza Pielgrzymowskiego, Pisarza W. X. Lit: który tamże był od Nas zesłany, przeczy, y gdzieby *commolius* port przeprowadiony bydź miał z temiz zesłanemi Xiążęcia Imci Pruskiego uważać będzie: y gdy te miysca upatrzą, sumpt który na to tam przeprowadzenie portu erogowany bydź ma, uważawszy, cło od wicin, y inszych statkow ktore tamtędy zbiegać będą, *secundum sumptus et impensae quantitatem*, do lat pewnych postanowić ma. Co na przyszły Seym do uznania Stanom przynieść będzie powinien.

O zbiegi szlacheckie do miasta y włości Smoleńskich.

14. Za rekuperowaniem Smoleńska, a za spustoszeniem kraioy tamtych, chcąc ie osadzić, kazaliśmy pisać uniwersaly nasze, aby ludzioszli do Smoleńska, y tamte kraie osiadali: ktorą wolność tak deklaruiemy, że to iedno na miastu y poddane nasze służyć ma. Ale mieszczanie y poddani z miast y z majątności pańskich y szlacheckich, od panow swoich aby nie uciekali. A ktorzyby poddany szlachecki tam szedł y osiadł: takowego poddanego swego każdemu panu abo szlachecowi pozyskować wolno. A ktoby go wydać niechciał ukrzywdzony prawem czynić ma, tak o poddanych, iako y o szkody, według

prawa: pozywając ich do bliższych Grodow, Witebskiego, Mściławskiego, abo Orszańskiego: ktorym zapozwanym żadne excepcye iść nie mogą ale przed tymi Grodami usprawiedliwić się będą powinni. A to trwać ma do tego czasu, poki Ordynacya y Sądy Woiewodztwa tego Smoleńskiego postanowione nie będą.

Wolność miasta Wilna.

15. Dla znacznego y wielce szkodliwego ognia w miście Wileńskim za dopuszczeniem Bożym; iż do wielkiego ubostwa mieszczanie naszy przyszedli, y z trudna się poratować mogą: folgę tedy czyniąc ich niedostatkowi, od czopowego y szosowego poboru do czterech lat miasto Wileńskie, tych co pogorzeli, według przywileiu od Nas na to im danego, wolnych czynimy. Czego Poborca u pogorzalcow brać, y do prawa ich o to pociągać nie ma. Wszakoz Urząd Mieyski ma prawdziwie attestacyą pogorzalym dawać: aby ci ktorzy nie pogorzeli, tą wolnością nie ukrywali się, ale czopowe y szosowe placili.

Iarmarki w miesciech.

16. Iarmarki w miesciech naszych, w Lidzie, w Grodnie, y Mińsku, także y w Możerze, według ich przywileiow approbuiemy.

Odpuszczenie summy pewney Urodzonemu Ianowi Alphonsowi Lackiemu, y Konradowi Bremerowi.

17. Za prośbą Stanow Seymowych obojga narodu, reszty nowo podwyższonego myta w W. X. Lit: w roku 1606 uchwalonego, a przez skarb nasz Urodzonemu Konradowi Bremerowi, za warunkiem y assekuracyą Pisarza naszego Polnego W. X. Lit., Urodzonego Theodora Lackiego arendowanego; ktorey to reszty przez pomienionego Konrada Bremeru winney, Wielmożny Podskarbi nasz Ziemi W. X. Lit: u potomka nieboszczyka Pana Lackiego, Urodzonego Iana Alphonsa Lackiego, Dworzanina naszego Pokoiowego rekwiruie, odpuszczamy pomienionemu Urodzonemu Ianowi Alphonsowi Lackiemu, y Konradowi Bremerowi, dziewiętnaście tysięcy złotych Polskich y od zapłacenia onych wolnemi czynimy. Mając wzgląd na defekty, ktore ukazali w arendzie swej. A dziesięć tysięcy złotych do skarbu naszego oddać mają, y powinni będą.

Approbacya kwitu potomka Kniazia Swierskiego.

18. Kwit potomstwu Kniazia Łukasza Swierskiego, od Nas na Seymie Walnym roku 1598 dany, czyniąc ich wolnemi z reszt poborowych, na oycu ich Kniaziu Łukaszu Swierskim zostających, *authoritate huius Conventus* approbuiemy.

Zniesienie infamil z Urodzonego Alexandra Iozepha Lisowskiego.

19. Poglądając na posługi Urodzonego Alexandra Iozepha Lisowskiego, Pułkownika naszego, ktore Nam z odważeniem kosztu niemałego y zdrowia swego, pod ten czas ekspedycyi naszey

Moskiewskiey oddać: infamią, ktora na nim była od Instygatora naszego otrzymana, *vigore huius Conventus* z niego znosimy, y onę kassuiemy.

Rewizya na myto mostowe Brasławskie

20. Na postanowienie myta, *ratione* kosztu Urodzonego Ianusza Skumina Tyszkiewicza, Pisarza W. X. Lit. Brasławskiego y Nowogrodzkiego Starosty, ktorzy w budowaniu mostow na błotach Okoli, y na samey rzece Druhy w Brasławiu podeymuie, zesłamy Kommissarzow, Urodzonych, Iana Naruszewicza Łowczego W. X. Lit: y Piotra Paca Starostę Mściławskiego: ktorzy tam na czas między sobą umowiony ziachwasy, koszt y nakład oszacować, y myto według niego postanowić, a potym do konfirmacyi naszey odesłać mają.

Kancellarya Mińska.

21. Za prośbą Posłow Woiewodztwa Mińskiego, iż miysca nie mają bezpieczonego y pewnego do chowania ksiąg Ziemi y Grodzkich: pozwalamy aby Starosta Miński na tych przyszłych Rokach Trzykrolskich, *anni* 1612 ukazał im miysce osobne w zamku naszym Mińskim na zbudowanie sklepu, który swym kosztem zbudować mają.

Assekuracya Poborce Brzesckiego.

22. Poborca Brzescki, Urodzony Przeclaw Horbowski, Stolnik y Podstarości Brzescki, z poboru dobrowolnie od Stanow Woiewodztwa Brzesckiego pozwolonego y złożonego, a za wolą y wiadomością braci swej, wydał na potrzeby popolite złotych sześćset. Co iż kwitami Kommissarzow z Seymu posłanych ukazał, onego od tych sześćset złotych wolnym wiecznie czynimy.

Zamiana wsi Sawice.

23. Iż Wielmożny Leo Sapięha Kanclerz nasz, będąc Starostą Słonimskim za dzierżenia swego staw niemałym kosztem pod Słonimem urobił; do ktorego stawu rzekę Issorokę z majątności Szyłowickiey Urodzonych Niemierow prowadził, a za tę rzekę y za grunty Szyłowieckie, ktore rowem prowadząc tę rzekę okopał, Urodzonemu Iaroszowi Niemierze Łowczemu Podlaskiemu, w nagrodę zamianną wieś naszą od Starostwa Słonimskiego, Sawice nazwaną, włok dwadzieścia, iako się w sobie ma z pomiary włoczney, y z młynkiem przy tej wsi, dał: My tę zamianę, wieś Sawice włok dwadzieścia y z młynem, Urodzonym Niemierom wiecznemi czasy, *authoritate Conventus praesentis*, approbuiemy, a oni też tej rzeki bronić, y żadney przeszkody w tym, młynom naszym Słonimskim czynić nie mają czasy wiecznemi.

Miasto Orsza.

24. Mając wzgląd na wielkie spustoszenie miasta naszego Orszy, ktore przez częstego żołnierza do Moskwy y z Moskwy idącego, y od swo-

wolnych ludzi, więc y morowym powietrzem y ogniem zubożone iest, dajemy im libertacyą, y czyniemy ich wolnymi od poboru łanowego, szosowego, y czopowego, do lat czterech.

O pozwiech zadwornych.

25. Konstytucyą Seymu przeszłego 1609 o mandaciech y pozwiech zadwornych W. X. Lit. którą pozwolono było na Ziemskich membranach, pozwy y mandaty zadworne pisać, znośimy, a do starego prawa, o wydawaniu mandatów y pozwow z kancelaryi naszej, przywracamy.

O Tatarach W. X. Litewskiego.

26. Przywodząc do ekzekucyi konstytucyą o Tatarach napisaną, od których się krzywdy, szkody, y wielkie excessy, tak poddanym naszym, iako też duchownym y świeckim, dzieją, że listy przypowiedne onym na rotę dawane bydy nie mają: a iesliby który przyjął, winą w konstytucyi anni 1609 opisaną, karany bydy ma. A Panowie Podskarbiowie, y Pisarze Polni, takowym pieniędzy dawać nie mają: które iesliby dali, na liczbie przyimowane bydy nie mają. A ci Tatarowie którzy z majątności swych woynę służyć za uniwersałami naszymi będą, żadnych stacyi w ciągnieniu, idąc na służbę Rzeczypospolitey, wybierać y wyciągać nie mają. Iesliby który brał, y szkodę abo excess, tam in civili, quam in criminali, komu uczynił: zaraz bez zwłoki przez Chorążego, pod którego Chorągwią służyć będzie, sprawiedliwość czyniona bydy ma, y winnych według excessu, by y gardłem, ma karać; którzy iesliby ukrzywdzony nie odniósł tedy wolno ukrzywdzonemu winnego Pozwem Grodzkim, tegoż Woiewodztwa abo Powiatu, pozwać, kładąc pozwy na majątności własney winnego, przed ten Urząd, w którym szkodę abo excess uczyni. A Urząd w tym ma się zachować według prawa pospolitego, żadnych zwłok nie dopuszczając: przywodząc dekret swoy do ekzekucyi, według uczynku: które dekreta Urzędy tamte, pod któremi majątności swe oni mieć będą, exekwować powinni, pod winami w prawie opisanemi. Żywność iednak w ciągnieniu idąc brana, y według ustawy przez nie płacona bydy ma, y to tylko iako przez noc wychować się może, nie szpiżując wozow, ani biorąc podwod, iako o tym prawo uczy: stanowisk na odpoczynienie po majątnościach szlacheckich y duchownych, micwać, y noclegow bliskich nad mil trzy abo cztery czynić nie mają, a prosto na miejsce od Ich Mości PP. Hetmanow naznaczone idąc, z drogi w stronę zieżdzać nie mają: pod temiż winami y karaniem, iako wyżey opisano. Toż y o tych Tatarach rozumiano bydy ma, którzyby w rotach czyich służyli, szkody, excess, y krzywdy komu iakie czynili, przeciwko którym taki postępek zachowujemy.

Zniesienie reszły z Poborce Możerskiego.

27. Iż za turbacyą y włókitami swowoleń-

stwa Kozackiego, od Łobody y Nalewayka w roku przeszłym 1593 y szóstym, Poborca Powiatu Możerskiego, Kupryan Oskierka, poboru tak łanowego dla rozszczenia chłopow, y przyłączenia się do tego swowoleństwa, zupełnie od szlachty, ani spławnego y szosowego wybrać od kupcow nie mógł, o co iuz nie po ieden krok mandatem naszym pozywany był: gdzie za pokazaniem listu otworzonego od obywatelow tamtych kraioy, że tego prawdziwie dobrać nie mógł, teraz za prośbą PP. oboygą narodu pomienionego, Poborcy przysięgę, iako tego poboru sprawiedliwie dla tey turbacyi wybrać nie mógł, nakazujemy: którą wykonać na Rokach Ziemskich napierwey sądownie przypadających powinien będzie. A po wykonaniu przysięgi, tę resztę z niego znośimy, y onego od niey wiecznie wolnym czyniemy.

O zabudowaniu zamku Możerskiego.

28. Iż zamek Możerski po zgorzeniu, dotąd ieszcze zabudowany nie iest: mocą tedy Seymu terazniejszego, y za zgodą Stanow narodu oboygą, wkładamy to na wszystkie poddane nasze, którzy teraz do zamku naszego Możerskiego należą, y co też różne osoby stanu szlacheckiego, prawem dożywotnym od tego Starostwa Możerskiego trzymają, także y na mieszczany Możerskie: którzy wszyscy według powinności dawney od rewizorow na nie włożoney, aby zamek iako naprzedzey budować zaczęwszy, nie ustając dokonywali, pod winą tak na każdego dzierżawcę, iako y na mieszczany Możerskie, którzyby wtym niedbali byli, czterdziestu grzywien. O co forum Staroście tamecznemu na Trybunale cuiusvis Palatinatus, peremptorie naznaczymy. A tey winy połowica Staroście abo delatorowi, a połowica Sądowi głównemu, quoties toties o to pozwani będą. A ciż mieszczanie ostrog y municyą około miasta budować powinni będą, według dawnych rewizyi, pod tąż winą wyżey mianowaną, będąc pod regimentem czasu wszelakiego niebezpieczeństwa Urzędu Grodzkiego.

Kommissya Powiatu Grodzkiego, o zalewek polstawami, y o zabranie gruntow szlacheckich w pomiare włóczną.

29. Iż pewne osoby narodu szlacheckiego, w Powiecie Grodzkiem, dobra swe szlacheckie, częścią stawami naszymi pozalewane, częścią do wsi naszych zabrane bydy po wiele Seymow ociężaia; a mianowicie Eysmuntowie, y na terazniejszym Seymie przez Posly swoje o zesłanie Kommissarzow do oglądania tego co u siebie zabrano bydy mają, pilną do Nas instancyą czynili: naznaczymy *authoritate* niniejszego Seymu, Kommissarzo nasze, Kniazia Fiedora Massalskiego, Marszałka naszego, a Stefana Nieszkowskiego, Pisarza Ziemskiego Grodzkiego: którzy na pewny czas ziachawszy się do Grodna, a wprzód obwieściwszy obywatle Powiatu tamtego, oglądać takie miejsca mają: y uważwszy *qualitatem et quantitatem* onych do

48 Nas na przyszły Seym odnieść dostatecznie opisane powinni będą. Czego Podskarbi nasz W. X. Lit. Ekonom Grodzieński, doyrzec powinien będzie.

Powiat Piltyński.

30. Szlachtę Powiatu Piltyńskiego, przy dawnych wolnościach ich, a z strony czynienia sprawiedliwości między nimi samemi, przy dawnych zwyczajach iako dotąd byli, zostawiamy. W czym Xiążęta Ich Mć Kurlandscy, którzy na wykupienie Starostw w Powiecie Piltyńskim, wolność mają, nie derogować, y w odprawowaniu Sądow na miejscach zwykłych, żadnego impedymentu czynić nie mają. Wszakże appellacye od sądow ich, do Nas, y Sądu naszego, a nie gdzie indziej, iść mają, tak iako sprawy sądowe Infantckie.

Klasztor Merecki.

31. Klasztorowi Mereckiemu zakonu Dominika S. prawo na wieś Kibiszę, a dwie włóce, y place mieyskie, wiecznością od Nas z Seymu przeszłego dane, approbujemy.

A dla większey wiary y pewności, te konstytucye pieczęcią Koronną zapieczętować rozkazaliśmy. Dan w Warszawie na Seymie Walnym Koronnym, dnia 9 miesiaca Listopada. Roku Pańskiego, 1611. Panowania Krolestw naszych, Polskiego, dwudziestego czwartego: a Szwedckiego, osmnastego roku.

Na własne K. I. M. rozkazanie.

UNIwersal POborowy

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM

WARSZAWSKIM,

W ROKU 1611 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Infantckie, etc. y Szwedcki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

49 Wszem wobęc, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż za łaską Bożą rekuperowany iest Smoleńsk, y wielka część Ziemie Siewierskiej, z rąk Moskiewskich, a temu woysku które w Ziemi Moskiewskiej dla zatrzymania tego co z łaski Bożey w rękach naszych iest, y dla poparcia dalszey woyny służebnym zapłaty potrzeba, a ktemu widząc, że insze niebezpieczeństwa na Koronę y na Państwa nasze od nieprzyaciół następowaly: czemu wszystkiemu aby się dostatecznie zabezpieczyć mogło, złożyliśmy Seym, na którym za zezwoleniem zgodnym Stanow, tak duchownego, iako y świeckiego, pobor zwykły w Koronie, y w W. X. Lit. zwykłym obycajem wedle uniwersalu niżey opisanego, ze

ciem nowym w W. X. Lit. y spławem wodnym, uchwaliliśmy, który niżey opisanym sposobem wybierany bydy ma.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit. którzy sobie, abo panom swym orzą, abo roboty odkupią u tychże panow swych we wsiach starodawnych, według kwitow roku 1578 a iesliby tych kwitow kto nie miał, tedy wedle kwitow posledniejszych poborow, z każdego łanu, żrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić po groszy Polskich piętnaście, *iuxta quantitatem agrorum*. Z takowych tedy rol y kmieci osiadłych, z strony dziesięcin, po drugich piętnaście groszy Polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spi, abo małdry, iako wyżey napisano. A z dziesięciny, także y z tych spi, mają to sobie wytrącać. A gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dołożyć ma, tak żeby z roli y z dziesięciny, spełna groszy trzydzięści Polskich dał. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani pieniężne, ani mesznego nie było, tedy kmieć powinien sam dać groszy trzydzięści. A w Kiiowie y na Wolyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby, z każdej służby osiadłej po pulzotemu. A iż na innych służbach bywa po kilka dymow, tedy dwa dymy na ieden złoty składać się mają: a gdzie też służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Podlasiu, także po dwa dymy na ieden złoty składać się mają. A w Ziemi Halickiej, y Podolskim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z każdego pługa, każdy ma dać złoty, ile ich wychodzi na roboty. Także w Ziemi Infantckiej, nie z hakow iako przedtym, ale z plugow poddani, tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotemu płacić będą. A szlachta którzy swemi plugami orzą, po złotemu. A iż tam w tey Ziemi nie bylo przedtym żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni rubieszowie y pokundziowie, abo po naszym włodarzo, przy oddawaniu tego poboru ze wsi swych, w mieściech główniejszych Powiatow swych przed Urzędem Mieyskim przysięgę uczynić na sprawiedliwe oddanie, którą Urząd tenże zapisać, y sumę którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma. A Poborcowie powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani bydy mają, którzyby nie dali. A iż wiele iest miast y wsi, które osiadły *post annum 1578* tedy z takowych osiadłości, które iuz wolą wysiedziały, pobor y czopowe ma bydy płacony, za przysięgą starszych na Urzędzie będących.

50 Soltysi, Woytowie, Kniaziewie, Tywonowie, Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni na iakichkolwiek posługach będący w dobrach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, y miey-

skich, poddani nasi, każdy ma płacić z włoki iedney po złotemu iednemu. A ktoby Szoltyśa skupił, zwłaszcza w Krolewskich y w duchownych majątnościach, aby dał od Szoltyśa każdego po złotemu iednemu, *exceptis bonis equestris ordinis* z których Szoltyśi do wojny nigdy nie należą. A wszakże y szlachecki Szoltyś ma dać z włoki ieden złoty.

Szlachcie każdy, który poddanych nie ma, a swym pługiem orze, abo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney groszy piętnaście Polskich. A jeśli mnicy orze, tedy *iuxta quantitatem agrorum, mediante iuramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza zagrodnika, abo przez służbę swego dobrego sumnienia, przez którego pobor do Poborce odesła za rekognicyą swą. A którzyby przed tym uniwersalem przysięgę uczynili, y odprawili; tedy już nie będą powinni więcej likwidować *iuramentum*. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborce odesłać: a oni tę rekognicyą, od których będą oddawać ten pobor, mają przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczpospolitey, z większą chęcią y pilnością iednako społecznie, iako kto powinien, ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreyby zdawna do folwarku, to iest przed tą konstytucyą nie przyłączono, ale ją dano z trzecizny abo z kopczyzny orać, abo ją na inny pożytek obrocono, y z wlok paśnych, które naymują Holandowie na paszą, y inni którymby wolność ta wyszła; z takowey każdy powinien będzie dawać po groszy dziesięć Polskich. A jeśli który Starosta y dzierżawca nasz, co osiadłości kmiecy spustoszył, a na folwark obroczył: tedy tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wielką, ile ich spustoszył, *nemine excepto*.

Rataie, każdy z nich którzy z kopczyzny orzą, powinien dać po złotemu iednemu z pluga.

Wsi łowcze które na łowich siedzą, tak osobne, iako y wszelakie inne, na iakiejkolwiek powinności zostawione, z osiadłych wlok po złotemu Polskiemu płacić mają. A ci co na wolnych wlokach siedzą, jeśli nie odprawiali o tym czasie służby wojenney, a zwłaszcza strzelcy, choć wolność mający: tedy także po złotemu Polskiemu płacić powinni będą.

Wsi Właskie powinne płacić będą iako y w innych wsiach, z rol, jeśli ie mają, abo z dworzyszczą, po groszy trzydzieści: a którzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od stowiec po groszy dwudziestu, a od dziesięci krow, także po groszy dwudziestu Polskich.

51 Zagrodnicy, którzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy cztery Polskich płacić mają.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, powinni płacić po groszy szesnaście Polskich.

Zagrodnicy którzy domki mają y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakiejkolwiek swe obęście, mają, po groszy dwanaście Polskich płacić powinni.

Komornicy co bydła mają, po groszy ośmi: a co bydła nie mają, po groszy dwu Polskich płacić będą.

Łoźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, którzy się na służbę doroczną nie naymują; także y dudarze, skomoroszy, y flisnicy, każdy od siebie po groszy dwudziestu y czterech dać powinien: okrom tych, flisników, którzyby na statkach szlacheckich płynęli, a ich poddani własni byli, takowi mają być od tego poboru wolni.

Przekupki, przekupnie na wsiach, po groszy dwanaście.

Rzeźnicy wszelacy na wsiach, po groszy cztery Polskich.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy ośmi: a którzy role mają, osobno płacić powinni z rol, *iuxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, równo z kmiećmi z rol płacić będą, *iuxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, y panow duchownych y świeckich które są na iakiejkolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, y podatku przedtym y dziesięcin nie dawały: ten podatek równo z drugimi kmiećmi powinne płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, także powinne płacić ten podatek równo z inszemi wsiami y miasteczkami. Toż ma być rozumiano o wsiach, miastach y miasteczkach pogorzalych od czterech lat, zwoiowanych od Tatar, Wołochow, y innego nieprzyziaciela Koronnego: o czym Poborce *diligentem inquisitionem* czynić mają, tym sposobem: iż Woytowie, Watamani, abo Tywonowie, przy oddaniu poboru przysięgę będą powinni uczynić na sprawiedliwe oddanie z domow y z pługow, po pogorzelinie abo y zwoiowaniu pozostałych. A wsi przez nieprzyziaciela popalone abo spustoszone, od tego poboru, w Ziemiach Ruskich, Podolskich, y Infantckich, wolne czynimy. Iednak iż Watamanowie przysięgę mają takowe spalanie, abo spustoszenie.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako korecowych, łodziastych, ważnych, od każdego po groszy dwudziestu czterech: a od dorocznych koł, po groszy dwunastu.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po groszy piętnaście: a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y które są na spi, po groszy dziesięć, a od dorocznych po groszy pięć.

Młyny, które dzierżawcy dobr-naszych dla pożytku z trzecią miarą wykupili, płacić powinni tak iako y inne młyny dziedziczne.

Papiernicy od papieru, po złotych dwa. Rudnicy, od każdego koła po złotych dwa:

52

a którzy role mają, osobno z nich płacić iako y inni będą.

Dziegiarze, smolarze, y popielarze, od rzemienia swego po groszy dwunastu.

Smelcarze, którzy do spustow smołę palą, od pieca każdego po złotych dwu, a towarzysze ich po groszy dwunastu.

Prasołowie, od każdego woza którym sol wozą na przekup, mają raz w rok płacić po groszy dwanaście, każdy, do Poborce tego Woiewodztwa abo Ziemie, kędy przemieszkiwa, za którego kwitem już ma być wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy y towarzysze tychże mistrzow; to iest, węglarze, dymarze, kowale, kuźnicy, płokarze także przy papierniach, po groszy dwunastu. Od hut szklanych, po złotych dwa: a towarzysze ich po groszy dwanaście.

Metropolitowie, Władykowie, Archimandrytowie, y Humennowie, Popi wszyscy w Rusi, także Biskupie wsi, y Popi Ormiańscy, z osiadłych rol także mają dawać po złotemu.

Tatarowie Litewscy także ten pobor oddawać mają, iako się o Boiarach wyżej pomieniło.

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany być ma.

Miasta y miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych wszystkich duchownych y świeckich, szos dwoy, który zowią duplą, wedle starego zwyczaju, nie zastawiać się ani bronią żadnymi wolnościami z ktorychkolwiek przyczyn, wydać do Gromnie w roku przysiężym 1612 mają. A szos nie wedle starych kwitow mają miasta płacić, ale wedle tego iako iest wiele osiadłości y rzemiosł. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie, przedmieszczanie, ktorykolwiek role mają, z wlok płacić będą po groszy trzydzieści. Także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wymiując. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y te na tę potrzebę Rzeczyposp: pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne dać będą powinne: czego Starosta Spiski exekutorem być ma, spólnie z Poborcą Krakowskim. Od tych kontrybucy Cechryn, y Danielogrod, spustoszone miasteczka od Kozakow, do drugiego Seymu excypuiemy. A insze miasteczka według przeszłych konstytucy, do czterech lat wolności mieć mają: przy których pogorzalcach, nie mają ulegać ci co zostali cało.

53

Od rzemieślnikow wszelakich w mieściech y w miasteczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemienia wszelakiego płacić będą. To iest:

Złotnik każdy od rzemienia swego po złotych dwu.

Rzeźnik także od rzemienia, po złotych dwu.

Piekarze w głównych mieściech po złotych dwu, a w mniejszych po złotemu: a w miasteczkach po piętnaście groszy, a na wsiach po ośmiu groszy.

Balwierz, cyrulik, w miastach główniejszych po złotych dwu: a w miasteczkach po złotemu iednemu.

Aptekarz od apteki, po złotych trzy.

Prasoł który solą kupczy, po złotemu iednemu: także mydlarze, y inni wszyscy rzemieślnicy w mieściech.

Krawcy którzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec, co szafianem y kurdybanem robi.

Kusznierze którzy wielkie towary mają: ci powinni płacić po złotych dwu, a w miasteczkach y we wsiach, po połowicy.

Białoskornicy, czerwoni garbarze, y którzy zamsze wyprawiają przy wielkich mieściech po złotych dwu; a towarzysze ich po groszy dziesięć.

Kupcy wszyscy obcych narodow, iakiejkolwiek kupie y towary mają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y w W. X. Lit., każdy z osoby swey płacić będzie powinien po złotych cztery: a względem kupie y towarow ich iakiejkolwiek, równo z drugimi Koronnymi czwartą grosz płacić mają. Także Ormianie, Grekowie, y szoci, nie zakładając się żadnymi libertacyami, ani prerogatywami. Toż się y o żydowskich kupcach rozumieć ma. A kupcy wszyscy którzy pieniądze gotowe wywożą za granice ktorekolwiek, od pieniędzy pod ten czas tylko parcia wojny Moskiewskiey, płacić mają wedle konstytucy 1598 od sta złotych, po złotych dwa. Który pobor ma być na komorach pogranicznych przy cło wybierany.

Szotowie ktorykolwiek wozy y konie mają, od konia iednego płacić będą po złotych dwa, a od towarow zosobna równo z drugimi kupcami płacić będą. Toż się y o furmanach wielkich którzy towary z Korony, y do Korony wywożą, rozumieć ma. A furmani mnieysi, którzy tylko *in Regno* żywności szukają, od konia groszy piętnaście płacić mają. A szotowie którzy z opalkami chodzą, a wozow nie mają, z osoby każdy po złotemu płacić ma.

Komornicy y komorniczki w mieściech większych, po groszy dwanaście: a w mniejszych po groszy sześć.

Przekupki, przekupnie, łoźni, wendtarze, farynarze, y hultaie, mężczyzna y niewiasty, po groszy trzydzieści: a w małych miasteczkach po groszy piętnaście. A Poborcowie mają być w tym ostrożni, aby żaden takowy pod niezym tytułem, wolnością y obroną, tego podatku nie ulegał. Na co każdy zosobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy, y wiele zaplaci, a we wsiach od pana: aby tak umykając się, nie zbywali zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

Woły które na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y z Państw inszych Kor: te aby staremi gościncami prawem pospolitym opisanemi, iść były powinne. Toż się ma rozumieć y w W. X. Litt. Także też od każdego innych towarow Polskich, które z Korony za granice wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło y myto pograniczne, od czego

54

dawają po trzy grosze, aby czwarty grosz wybierali *ratione* poboru, które przyczynienie podatku nad cło y myto zwyczajne, tak od wołów, iako y innych towarów, żadnymi się wolnościami nie szczycąc, nie ma bydź wybierane *in corpore Regni, et Magni Ducatus Lithvaniae*, oprócz Ziem Księstwu Pruskiemu przyległych, od Mazowsza y Kuiaw, tylko w pograniczu. Które pogranicze nie ma też bydź rozumiane między Koroną, a W. X. Litewskim, ale tylko to, które między temi narody a inszemi postronemi zachodzi. A Celnicy Koronni mają się z Poborcami *fideliter* znosić o regestrach swych komor pogranicznych y głównych, także od granice Wołoskiej na komorach Celnich, Ruskich, y Podolskich: żeby się Poborcy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od taxy celney przysięby miało, *sub poena quatuordecem marcaram*; o którą do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, abo Pisarz Celny, od Poborce abo Sukkolektora iego *toties quoties* one zapłacić ma: według których kontraregestrow przez Celnika podpisanych, Poborcy do skarbu będą powinni odpowiadać. A koby się tego ważył, żeby nie na granicy, ale w Koronie w którymkolwiek Woiewodztwie, y w W. X. Litewskim, y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywny przepada; o którą od skarbu pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, abo Urząd Starosty koregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien. Którey winy połowica sądowi, a połowica aktorowi iść ma. A pozew ma bydź położony u Sukkolektora, któryby *nomine* Poborce swego to od kogo wyciągnął. Ten czwarty grosz w Małej y w Wielkiej Polsce, w Rusi, na Podolu, y na Wołyniu ma bydź wybierany. A o ten czwarty grosz, także składne y czopowe, wolno będzie Podskarbiemu Koronnemu zosobna ogołem z kim pewnym kontrakt uczynić, ięśli to będzie rozumiał bydź z lepszym pożytkiem Rzeczypospolitey.

Duchowieństwo W. X. Litewskiego, religii Katolickiej według pierwszych uniwersałów, w wybieraniu y oddawaniu poboru łanowego, zachowane bydź ma.

55 Żydowie wszyscy, y każdy zosobna, w Koronie, w mieściech, y miasteczkach, y na wsiach, tak naszych iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich, nie podług starych kwitów ani zwyczajów, ale od każdej głowy po groszy czterdziestu płacić mają do Podskarbiego Koronnego, a to względem terazniejszej potrzeby Rzeczypospolitey wszakże na ubogie y pogorzelce ma bydź baczenie. A Urząd Skarbowy, także Mieyski, z Poborcą od Podskarbiego postanowiony, abo z Sukkolektorem iego, mają ię policzyć z starszemi żydy, którzy pod przysięgą zeznać, y na piśmie *authentice* to podać mają, że ię sprawiedliwie policzyli, y nikogo nie zataili, od których żadnego, małego, ani wielkiego oboicy płci, nie wymuiąc, ma Na-

miestnik P. Podskarbiego pogłowne to zupełne od Starszych odbierać: a Starsi zaś mają tę sumnę sobie od drugich żydów wybierać. Przysięga o to tych starszych żydów, ma bydź na Boże przykazanie. A gdy żydowie takowe pogłowne oddadzą, inszego poboru od rzemiosł y sług swoich oddawać nie będą powinni. A ięśliby też sami żydowie to pogłowne sumną iaką znaczną do skarbu wczas oddaną odkupić chcieli: tedy za kwitami Podskarbiego Koronnego, od poborow y Poborcow wolni bydź mają.

A w W. X. Litewskim, iż żydowie wielkie angarye od żołnierzow y Kozakow Niżowych ustawicznie cierpią; tedy też pogłowne mają płacić po złotemu z głowy: co w szafunek Podskarbiemu Ziemiemu poruczamy, aby on lubo komu arendował, abo inszym iakimkolwiek sposobem tego postrzegł, iakoby szkoda Rzeczypospolitey ztąd nie była.

Czopowe w miastach y miasteczkach, takim sposobem ma bydź wybierane.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, w Koronie y w W. X. Lit. nie od korca ani ćwiertnie, ani od żadney miary słodni, wedle zwyczajui dawnego, ale od beczki tym sposobem czopowe bydź ma, y iako beczka przedawana będzie, od każdego grosza iako gdzie ustawione abo przedawane będzie piwo, po pieniądzu iednemu Polskiemu płacić będą powinni. A ięśliby też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zosobna od teyże każdej beczki względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić będzie powinien. A ięśliby ten piwowar komu inszemu piwo sprzedał na wyszynk, ten co ię kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie: a ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborcy repetować będą. A piwowarowie ci, którzy narobiwszy słodow przed publikacją uniwersału tego, a z tych słodow dopiero po publikacji piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić, gdyż od beczki, iako wyżej napisano, a nie od słodow płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski za instygacją Poborcow, powinien nieodwłoczną sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywny: o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać. A iż się naydnie niektórzy stanu szlacheckiego, także Starostowie, którzy w mieściech naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, domy mają, a piwo na wyszynk warzają, także y ci co słady bądź wymierne bądź folwarkowe, na wywarzenie do miast abo miasteczek dawają; tedy takoweż czopowe płacić mają, iako insi mieszczanie od inszych piw. A koby też w mieście abo miasteczku dzierżenia swego, czopowego wybierać bronił, ma o to sam Poborca pozywać do Grodu na Querelle, co Grod ma sądzić, iako y łanowe, *sine appellatione*. A iż zwykły miasteczka zwłoczyc wybierania tego czopowego,

56

tak że czas poborow wybierania minie: tedy takowe miasteczka nie mają mieć prorogacyi żadney do wybierania zatrzymanego czopowego, ale ię razem zapłacić Poborcy na czas zatrzymany wedle przeszłych regestrow, o co *forum* z Instygatorem na Trybunał, *sub poena banitionis et duplicis pensionis*.

Karczmarze abo piwowarowie na wsiach, tak w dobrach naszych, iako duchownych y świeckich, którzy na swoy zysk piwa warzą y szynkują, abo od panow biorą na wyszynk, od czterech szelągów po pieniądzu iednemu płacić są powinni.

Słodownicy co słady robią a piwa nie warzą, od rzemiesla swego powinni dać do roku po złotych dwu.

Od przewoźnego piwa, na imię Gdańskiego, Wrocławskiego, Swidnickiego, Głogowskiego, od każdego achtela, które przywożą do Korony, ma dać groszy piętnaście: a od fasy, groszy trzydzieści.

Od palenia gorzałek, banie, kotła, w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po groszy dwudziestu y czterech: a na wsiach po groszy dwanaście: wyjąwszy szlacheckie. A na Wołyniu y Podlasiu od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe: czemu y arendarze gorzałki podlec mają wszędy, wyjąwszy szlacheckie.

57 Wina Węgierskie aby inszemi drogami nie szły, iedno temi: na Iasłiska, Duklę, Rymanow, Sądecz, Biecz, Żmigrod, Grzybow, Nowy targ, Iordánów, Krosno, Sambor, Lesko, Stryi: czego przestrzegać mają Poborcy y Urzędy Mieyskie. A ięśliby się kto ważył innymi drogami wina Węgierskie z tych tam kraiów do Korony wieść abo prowadzić; tedy tym sposobem wina traci. Także y koby z obywatelów Koronnych do Węgier po wina iedził, konfiskowane wina mu bydź mają, czego połowica do skarbu, a połowica na delatora iść ma. A za pozwoleniem wszęch Stanow, mocą y ustawą Seymową postanawiamy, teraz y na czasy wieczne, aby ani dzierżawcy nasi, ani Poborcowie, ani żaden inszy nie śmiał hamować kupcow, abo do innych składow mimo te gdzie ię prowadzą, poniewalać, gdyż na każdym z tych składow Poborcowie od tych win, składne y czopowe zupełne, każdy w swym Woiewodztwie wybierają, y do skarbu Koronnego oddawają; pod winą sta grzywny, *parti et iudicio totidem ad instantiam thesauri*, o co *forum* na Trybunał mieć ma, *inter causas officij*. A od każdego pułkufka ma płacić na składzie, ten co ię do Korony przywiezie, po złotych dwa. A ten co ię kupi, tamże na składzie względem czopowego, będzie powinien dać z osobna, po złotych dwa.

Także od małmazji y muszkateley, wina Wołoskiego, na Kamieniec, Sniatyn, y na insze miasta prowadzonych, każdy płacić do Poborce tey Ziemi, abo arendarza od skarbu na to postanowionego, będzie powinien, *nemine excepto*.

Od każdej kufy małmazji, muszkateley, alakan-tu, rywuly, bastertu, po złotych czterech, a drugą złotych cztery, co ię kupi na szynk: a od logi Wołoskiego wina po groszy dwadzieścia y cztery, okrom szlachcica, który wolen iako od wina, tak od małmazji bydź ma, gdy ię na swą własną potrzebę kupi. A w mieściech tych składnych Urząd Mieyski popisować ma, wiele wina abo małmazji, każdego dnia y tego dnia przywiozą, y registra tego popisowania Poborcem oddać będzie powinien. Tamże na tych składziech, któżkolwiek zapłaci tak składne iako y czopowe, wezmie kwitacją od Poborce, z którą gdy do Krakowa, Poznania, abo na insze miejsca przyjedzie, a Poborcy abo Sukkolektorowi onego miejsca ukaże, iż od takowego wina płacić drugi raz nie będzie powinien. A ięśli takowey kwitacyi nie pokaże, tak w Krakowie iako y na inszych miejscach, że miejsca opisanych składow minął, tedy tym sposobem wina traci, którego połowica na skarb nasz, a połowica na Poborce iść ma.

A iż temi czasy małmazye obrocily się mierzem na Gdańsk, zaczyn żeby się szkoda w składnym y czopowym małmazjowym, która przez Wołochy do Korony przedtym chodziła, nie działa: przeto zabiegając temu, wolno będzie skarbowi przestrzedz tey szkody, y arendować to składne, tak małmazjowe, iako y innych win zamorskich, komu będzie rozumiał, z pożytkiem Rzeczypospolitey.

58 Wina Endeburskie, Rakuskie, Morawskie, y Ryńskie, które idą do Małej Polski przez Będzin y Oświęcim, a do Wielkiej Polski przez Wschowę y Powidz: tedy na tych miejscach pomienionych przy Pisarzach Celnich y Urzędzie Mieyskim, Poborca wybierać będzie od każdego wiadra, które ma mieć osmdziesiąt kwart, od Morawskiego y Ryńskiego po groszy sześci, a od Endeburskiego, od każdego wiadra, które ma kwart sto y cztery, po groszy dziesięci składnego, zosobna czopowego tyle drugie. Od wina Gubińskiego, Krosińskiego, *et id genus*, od każdego drelinku składnego, po groszy dwadzieścia y cztery, a osobno czopowego groszy dwadzieścia y cztery. A od wina Wołoskiego barely w Kamieńcu, po groszy szesnaście, a składnego y czopowego tak wiele: które składne y czopowe na miejscach opisanych ma bydź wybierane. A koby te miejsca pominął, tedy wina ma tracić. Wina, które do piwnic w mieściech przed tym uniwersałem stawiono, mają bydź przez Poborce y Urząd Mieyski, *sub fide et conscientia* policzone: a koby się nalazły za ię pilną inkwizycją odczopowane, takowe Poborca z Urzędem Mieyskim pieczętować ma, aby drugi raz od nich nie czopowano. A od których by nie odczopowano, a przed publikacją tego uniwersału wstawione były do piwnic: tedy od nich powinni płacić będą czopowe, iako przed tym, po złotych dwa, składnego nie wyciągając. A po expiracyi roku, cokolwiek się naydzie win po pi-

wnicach nie wyszynkowanych, od czopowego wolni być mają, składne tylko zapłaciwszy na komorach pogranicznych. W czym aby ludzie kupieccy krzywdy nie mieli, tedy Poborcowie nie mają od nich zaraz pieniędzy od win w piwnicach zastanych wyciągać, ale popisawszy je tylko, aż po wyszynkowaniu win czopowe odbierać.

Od każdej beczki miodu prasnego nie rozsycanego, którego kichlarze albo miodownicy na miodownicy wyrabiają, płacić powinni po złotemu: a od pulbeczki, mianowicie borowki po groszy piętnaście. A którzy *extra Regnum* powiozą, tedy dupłą płacić mają.

Od beczki miodu rozsycanego, w którejby trzy bareły były pitego, od każdej po groszy dwanaście: a od pulbeczki, według proporecy bareł, po groszy sześć.

Od miodow starych, sowito ma dać każdy po groszy dwudziestu y czterech, a od bareły albo pulbeczki, po wyjąwszy miodu szlacheckie, które sobie doma sycą, y które będą na szynk z swych własnych pasiek dawać.

Także od trojniku, kiestrzanku, malinniku, każdy jako od starego miodu płacić będzie powinien.

A żeby to sprawiedliwie dochodziło, Poborca każdy w Woiewodztwach y Powieciach, będzie powinien po wyściu uniwersału poborowego, obiać miasta wszystkie y miasteczka onego Woiewodztwa albo Ziemi. A tam ma z Rady Miejskiej, albo pospolitego człowieka iednego obrać, który przezeń y przez Radę ma być przysięgą obowiązany, że podatku tego czopowego pilnie y wiernie doglądać, y wydać, y on wybierać będzie, według tego uniwersału: do którego z Rady Miejskiej ma być jeden przydawan, aby tym większa wiara była y pilność; z czego się Urząd Miejski wymawiać nie ma, y za tą uchwałą będzie powinien. A pieniądze wybrane na kwartał Poborcy wydawać za dostatecznym pisaniem rejestru każdego waru y szynkowania, zapieczętowanym pieczęcią Miejską, y podpisem Burmistrza, y dwu Radziec, pod winą sta grzywien. Tenże Poborca albo arendarz skarbowy, we wsiach naszych Krolewskich y duchownych, ma postanowić z karczmarzem, za wiadomością panow samych, Starostow y urzędników, iakoby z tego czopowego ten prowent dochodził sprawiedliwie. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby w tym niebacznie iakich fortelow, derogując tej Seymowej uchwały, używać kto chciał, takowy winą dwoiłą czternastu grzywien karany być ma: o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kędy Poborca pozwie. A ze wsi szlacheckich, panowie wsi onych, albo Urzędnicy ich mają pobor czopowy odsyłać do Poborce przez karczmarze swe, *cum significatorialibus literis*, za ręką y pieczęcią swą, spocyfikując iako wiele czopowego, y że zupełnie y sprawiedliwie odsyłać: czego karczmarz przy oddaniu czopowego ma podeprzeć przysięgą. A jeśli się też którzy

upornie iakimi wolnościami chcieli bronić, takowi do zapłaty urzędownie przymuszeni być mają, y listy żądnymi przeciwko temu bronić się nie mają.

Szyprowie którzy z Korony z W. X. Lit. y z Prus, zboża y inne towary skupują (wyjąwszy szlacheckie własne zboża y towary leśne, y ich poddane styrniki y flisy, czego styrnicy y flisowie sami przysięgą tamże przed Poborcą, albo iego Pisarzem, probować mają) tak płacić mają. Woda spuszczająca do Gdańska, Elbląga, Krolewca, Rygi, y indzie na wszelakie miejsca portowe płacić powinni, tak od pszenice, żyta, ięczmienia, owsa, mąki, iagiel, grochu, y wszelakiej żywności, od każdego łasztu Gdańskiej miary, po groszy trzydzieści. W czym gdyby więcej łasztow szacowano od Pisarzow Poborowych, niż się na szkucie kupieckiej nądzie, według powieści iego: tedy przysięgą to kupiec albo faktor iego, liquidować y zapłacić będzie powinien. A stan szlachecki od zboża urodzaju swego, który przysięgą ukazuje, *sub poena quingentarum marcarum*, na Poborcy, *peremptorie* na Trybunale którymkolwiek *sub poena bannitionis repetenda*, wolny być ma, bez wszelakiego płacenia poboru, y do drugiej przysięgi nie ma być wiedzion. A to wybieranie ma być na miejscach sposobnych, iako u Fordanu, y przykomorkach do tego należących. A u Brzeźcia Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarow, iako od flisow, którzy z Wołynia, albo z inszych Państw Koronnych spuszczają, gdyż ci na Wiśle pobor odprawują. A od towarow leśnych, z dobr naszych Krolewskich, gdzie Starostowie popioły, y insze towary leśne sprawują swym sumptem y na swoy własny pożytek, powinni płacić:

Od łasztu popiołu, po groszy trzydzieści; od beczki potaszu, groszy dwadzieścia; od łasztu smoły, groszy dwadzieścia y cztery; od kopy cębrowiny, złoty; od sta klepek, po groszy trzydzieści; od sta wasiłek, groszy trzydzieści; od sta pipelek złoty; od masztu każdego, groszy piętnaście; od sta balow, groszy dwadzieścia y pięć; od kopy tarcie, po groszy dziesięć; od beczki soli gradowej, po groszy sześć; od sta wańczosy, groszy dwadzieścia y cztery; od fasy sliw, groszy dwadzieścia y cztery; od kanienia saletry, groszy cztery.

Wszakże gdy te towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczane, od takowych towarow cło wodne nie ma być płacone.

Szyprowie od każdej własnej szkuty, okrom szlacheckich, które iedno najmują z frochtu, płacić mają na rok po złotych sześci.

Rotman Wiślny od osoby po złotemu iednemu, a od Dubasa po trzy złote Polskie.

Od lichtana, po złotych dwa; od każdej beczki śledzi, przekupnie mają dawać po groszy sześć; od beczki węgorky, po groszy dwanaście; od mazy wżyny, po złotych dwa, od beczki iesiotrzyny, po groszy dziesięć; od sta suchych

ryb, po groszy pięć: od łososa, po groszu; od iesiotra wędłego, po groszu; od beczki tuniny, po groszy dwanaście; od troski iunow, po groszu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne być mają: także y śledzie szlacheckie, na ich własną potrzebę domową do żywności, ze Gdańska, albo z Torunia na skutę wzięte, albo wozmi wiezione, mają być wolne od płacenia poboru: iednak *secundum proportionem* każdemu przypuszczane być mają.

61 Od ołowiu, miedzi, siarki, saletry, które albo Wisłą prowadzą mimo Fordan, albo ziemią do Gdańska przez Dybow, albo zagranicę, względem czwartego grosza, poboru powinni dawać od cetnara ołowiu po groszy trzy, od miedzi po groszy sześć, od beczki siarki, po gr. pulczwarta, y od inszych towarow: według instruktarza celnego, czwarty gr. ma być płacony: który pobor odprawiwszy raz, za pierwszym kwitem mają być wolni wszędzie.

A iż Poborcy, albo Sukkollektorowie, z podanych tak naszych, duchownych y świeckich, którzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki, do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą: tedy kiedy to uczynią Poborcy, albo Sukkollektorowie, mimo świadectwo pańskie, *poena duplii quatuordecim marcarum* karani być mają; o którą pozwani sami y Sukkollektorowie ich, na Trybunał, mają *peremptorie* odpowiadać.

Owczarze, osepni państowi, fałeczni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych po groszy dwa, y od tych co ie w najmiej mają.

Ci którzy majątki swe przedawszy, albo pieniądze mając w mieściech mieszkają, a na interesę ich sami przez się y przez żydy dają, aby każdy dał od sta złotych dwa: a któryby się ukrywał, y podlegać temu postanowieniu niechciał, tedy za dowodem, winą tyściami grzywien ma być pozwany, o co z każdym takim *forum* w Grodzie należnym. A ta wina skarbowi naszemu należeć ma, z której delatorowi połowica przychodzić będzie. Toż się ma ścierać y na tych, którzy w W. X. Lit. mieszkają.

Cło nowe.

Cło nowe w W. X. Litt. y spław wodny, niektóre Woiewodztwa y Powiaty, na dwie lecie pozwoili, mianowicie Powiat Wileński, Bracławski, Trocki, Grodziński, Upitski, Połocki, Kowiński, Brzeski, Rzeczycki: a drugie Woiewodztwa y Powiaty, to iest, Lidzki, Osmiański, Wilkomirski, Zmudzki, Nowogrodzki, Suleński, Wołkowski, Witebski, Orszański, Piński, Mściłowski, Miński, Możerski, do braci wzięły: do których na Seymiki relaty, które po Seymie we cztery niedziele przypadać będą, y uniwersały nasze, zadając y przekładając niebezpieczeństwa od nieprzyjaciół, y szczupłości podatkow, wysłać rozkażemy; nie wątpiąc iż iako drudzy, tak oni do takowychże podatkow przy-

T. III.

stąpią. Co gdy uczynią, tedy to cło za administracją Wielmożnego Podskarbiego Ziemińskiego, W. X. Litewskiego, ma po wszystkich komorach y przykomorkach począć wybierać 15 dnia miesiąca Stycznia, roku 1612 przez dwie lecie, a skończyć się takowego czasu w roku 1614.

Czopowe, y insze kontrybucye w W. X. Lit. w administracją, a potem z inszemi poborami w szafunek Podskarbiego Ziemińskiego W. X. Lit. poruczyliśmy: z tego on na przyszłym Seymie wyliczyć się będzie powinien, poruczając to wierze iego, aby z iako najlepszym pożytkiem Rzpltey, czopowe zgodnie na Seymie na dwie lecie uchwalone, iako y cło nowo podwyższone, z spławem wodnym, także na dwie lecie, jeśli się insze, którzy sobie do braciey wzięli, na nie zgodzą, arendował; które czopowe, cokolwiek do niego zdawna należało, wybierane być ma. A co się tknie czopowego Wileńskiego, iż pogorzecy podług prawa wolni mają być: a którzy nie pogorzeli, a w domach swych piwa, miody, gorzalki, robić y szynkować będą, płaceni czopowego podlegą, także od trunkow wszelakich przewożnych do Wilna, płacić mają: a choćby nie szynkował, a z Wilna prowadził, czopowe zapłacić ma.

Czas oddawania poborow.

Szos z miast y miasteczek, mają miasta y miasteczka począć wydawać do Poborcow swoich, od S. Łucyi blisko przyszłej, a mają go skończyć na Gromnice. Także łonowe, y to co raz w rok wybierano bywa, począwszy tegoż dnia y czasu, równo z szosem oddano być ma do Poborcow: w którym czasie gdyby kto tego poboru nie wydał, tedy go ma Poborca pozwać pozwem Grodzkim przez Woznego onego zamku, którego Starosta ma dać Poborcy zaraz *ad bannendum*, a od pozwow y od processow nie ma Grod brać. A jeśli by nie stanął, bannitować go Poborca ma y publikować: a Starosta wzięwszy tę banicyą, najdaley we cztery niedziele eksekucy *in bonis* obwinionego uczynić *sub poenis*. A potem to wyciągnawszy, za cztery niedziele do skarbu oddać, *sub poenis* w konstytucy terazniejszej, o retentach poborowych *interpositis*. Jeśli też obwiniony stanął, takowemu żadne dylacye, ani appellacye, od Starosty dopuszczane być nie mają, oproc samego ukazanego kwitu przez Poborcę, albo Sukkollektora przysięgłego danego. Który jeśli by przed onym sądem obwiniony pokazał, tedy ma być Poborca od onegoż sądu winą dwoyga czternastu grzywien karany.

A o czopowe Poborcy mają się znieść z Panem Podskarbin na nowe lato, y jeśli arendą to czopowe trzymać zechcą, żeby połowicę pieniędzy na nowe lato oddali: a ostatnią ratę na S. Ian, *sub poenis in constitutione praesenti de retentis sancitis*. A wybieranie tego czopowego ma się począć na S. Łucyą, y w ten że dzień się skończyć za dwie lecie we dwu poborach.

A W. X. Lit. pobor łanowy, szosowy, ze

8

wszystkich dobr naszych, duchownych y świeckich, nikogo w tym nieochraniając, Poborcowie w tym uniwersale naznaczeni, y ktorzy zaraz na Seymikach po relacyi w Woiewodztwach y Powieciech, ktore zwykli po Seymie we czterech niedzielach miewać, obrani będą, we dwie niedzieli po pomienionym Seymiku, do Poborców wszelakie Stany począć wydawać mają, y wydać go skutecznie na nowe lato przyszłe w roku 1612. A Poborcowie ten pobor w mieściech naszych sądowych, a nie w domach swych wybierać, y do skarbu naszego naydalej we dwie niedzieli począć oddawać, y skończyć oddanie, liczbę dostateczną uczynić, do Gromnic, w tymże roku 1612 mają, y powinni będą, pod wianami w tym uniwersale opisanemi: o co *forum* z Poborcami, y Urzędy Grodzkimi, do ktorych na delatę podadzą, tak za dworem naszym iako y na Trybunale, gdzie skarb nasz *commodius* będzie rozumiał. Toż się ma rozumieć y o czopowym, ktoby go iakiegożkolwiek stanu, wydawać bronił, albo nie dopuścić.

Poborcowie też na sprawiedliwe wybieranie tego poboru, przysięgę urzędową, według uniwersału roku 1591 w skarbie przed Podskarbiem Ziemiemskim, przy oddaniu poboru uczynić mają. A w Powiecie Upitskim Poborca iż podiał się oddać pobor, według roku 1591 y liczbę uczynić; zaczyn już przysięgać nie ma, y wszystkie Stany tego Powiatu, według tego roku, do Poborce pobor oddawać będą powinni.

Szafunek tych poborow.

A ten pobor albo podatki, mają się obrocić na poparcie wojny Moskiewskiej, y na opatrzenie tak Infantekich, iako y inszych niebezpieczeństw, y na zapłacenie długow zaciągu Moskiewskiego y Infantekiego, ktore w liczbach obojga narodow Podskarbiach pokazują się, y przed Deputaty Seymowemi na tym Seymie likuidowane są, y podpisane od nich: czego iest summa w liczbach Koronnych pięćkroć sto tysięcy, y ośmdziesiąt tysięcy złotych; a w W. X. Lit. ośmdziesiąt y dziewięć tysięcy złotych. W tych summach zamyka się dług Krolowey Ieymci Małżonki naszej, y Krolewica Władysława Syna naszego, ktorych pieniądze własne są na potrzeby wojenne wydane. Także długi Wielmożnych, Woiewody Kiiowskiego, Hetmana Polnego Koronnego: Marszałka Ziemińskiego W. X. Lit. Podskarbięgo Koronnego. Urodzonych, Starosty Braclawskiego Lit. Starosty Słuchowskiego. To wszystko wedle porachowania skarbowego ma być płacono.

Poborcy do wybierania poborow w Woiewodztwach naznaczeni.

W Krakowskim, y w Xięstwie Zatorskim, Urodzony Samuel Dębiński, Podstoli Krakowski, na poborow dwa, rok podle roku: a trzeci tylko z dobr szlacheckich, wyjąwszy dobra nasze y duchowne, sami dobrowolnie pozwolili; ktory się obrocić ma, wedle artykułow tego

Woiewodztwa, Urodzonemu Stanisławowi Mor-skiemu. y Ianowi Dobkowi Łowczowskiemu.

W Poznańskim, pobor ieden: drugi do bracy. Poborca Woyciech Chudziński, Pisarz Grodzki Poznański. W Wileńskim pobory dwa. Poborca Marcin Czaplński. W Lidzkim, pobor ieden: a drugi pobor y Poborca do braci. W Osmiańskim, pobor ieden: także drugi y Poborca do braci. W Wilkomirskim, pobor ieden: drugi pobor y Poborca do braci. W Braclawskim, pobory dwa: Poborca Urodzony.... W Sędomirskim, Wislickim, w Pilźnieńskim, Powieciech Poborow dwa. Poborca Seweryn Białaczowski. W Radomskim, Opoczyńskim, Chęcińskim, Steżyckim, Powieciech, pobory dwa. Poborca Paweł Sulgostowski. W Kaliskim, pobor ieden: drugi do braci. Poborca Ian Wysocki, Podstarości Kaliski. W Trockim, poborow dwa. Poborca do braci. W Grodzieńskim Powiecie poborow dwa. Poborca Bohufał, Podśedeł Grodzieński. W Kowieńskim, poborow dwa. Poborca do braci. W Upitskim, pobory dwa: a trzeci do braci. Poborca Urodzony Ian Siciński, Marszałek Upitski: z ktorego trzeciego poboru, temuż Marszałkowi Upitskiemu, ma być połowica długu iego zasłużonego Infantekiego zapłacona, wedle porachowania skarbu W. X. Litewskiego. W Sieradzkiem, poborow dwa. Poborca Stanisław Przełębski. W Ziemi Wieluńskiej, pobor ieden: a drugi do braci. Poborca Stanisław Dmuchowski, Surrogator Ostrzeszowski. W Łęczyckim, poborow dwa, idąc za zgodą drugich Woiewodztw, ktore na tę potrzebę Rzepltey pobor pozwoliły. Poborca ktorego Pan Podskarbi podał, Urodzony.... W Ziemi Żmudzkiej, poborow dwa, za zgodą idąc. Poborca do braci. W Brzeskim Kujawskim, pobor ieden: a drugi do braci. Poborca Maciej Chelmiecki, Chorąży Dobrzyński. W Kiiowskim, pobory dwa. Poborca Wasil Woronicz, Pisarz Ziemi Kiiowski. W Inowrocławskim, pobor ieden: a drugi do braci. Poborca Urodzony Woyciech Mirciński, Woycki Inowrocławski. W Ziemi Dobrzyńskiej, pobory dwa. Poborca Woyciech Retyński, Podstoli Dobrzyński. W Ruskim, pobory dwa. Poborca Urodzony Ian Kopystyński do Lwowskiego, y Żydaczowskiego. W Przemyslskim, poborow dwa. Poborca do braci. W Sanockim, pobory dwa: a trzeci ktorego z inszemi Ziemiami przed tym nie wydali, mają go wydać w tych dwóch leciech. Poborca do braci. A z tych poborow ma się zapłacić dług Wielmożnego Adama Stadnickiego ze Zmigroda, Kasztellana Kaliskiego, Przemyslskiego, Kolskiego, Stryckiego Starosty: y Urodzonego Spydka Iordana z Zakliczyna, Stolnika Lwowskiego: co ma być za porachowaniem y kwitami skarbowemi. W Powiecie Halickim, poborow dwa. Poborca do bracie: ktorego elekcyja w sześć niedziel. W Chelmskim, pobor ieden. Poborca Adam Rudnicki, Pisarz Grodzki Chelmski. W Wołyńskim, poborow dwa. Poborca Iędrzy Ulewicz. W Podolskim, poborow dwa: a trzeci *extraordinarie*

64

Iezuitom Kamienieckim, po groszy 15 z lanu. Poborca Stanisław Sirżyżowski. W Lubelskim, pobor ieden: a drugi do braci. Poborca Urodzony Marcin Sarnecki, Podstarości Łukowski. W Polockim, pobory dwa. Poborca do braci. W Bełskim, pobor ieden: a drugi do braci. Poborca na pierwszych rokach po Trzech Krolach ma być obrany. W Nowogrodzkim, pobor ieden: a drugi do braci, także y Poborca. W Słonińskim także. W Wolkowiskim także. W Plockim, pobor ieden: a drugi do braci. Poborca Urodzony Stanisław Kanigowski. W Witebskim, pobor ieden: a drugi do braci y Poborca. W Orszańskim także. W Mazowieckim, pobor ieden: a drugiego przeszłego dobierać. A Poborcey do przyszłego poboru. W Ziemi Czerskiej, Urodzony.... W Warszawskim, Urodzony.... W Łomżońskim, Urodzony Andrzej Wegierski, Cześnik Łomżeński. W Nurskiej Ziemi, Poborca do braci. Elekcyja iego ma być 12 Decembris. W Ziemi Czerskiej Urodzony Andrzej Łępicki. W Wyssogrodzkim, Urodzony Marcin Ciolkowski. W Zakroczymskim, Urodzony.... W Ciechanowskim, Urodzony Ian Kownacki, Miecznik Plocki. W Rożańskim y Makowskim, Urodzony Marcin Bygowski. W Liwskim, Urodzony Bartosz Koślicki. W Podlaskim ieden pobor, a drugiego takroczonego dobierać. A do nowego poboru ci Poborcey. W Powiecie Drohickim, Urodzony Przeclaw Patkowski. Ziemi Mielnickiej, Urodzony Apolinar Skiwski. W Bielskim Powiecie, Urodzony Wawrzyniec Tarusza. W Rawskim, pobory dwa. Poborca Urodzony Samuel Kornoeh, Pisarz Grodzki Rawski. W Sochaczowskim, pobory dwa: a po trzeci do braci. Poborca Urodzony.... Zelazo, Podśedeł Sochaczowski. W Ziemi Gostyńskiej, pobory dwa. Poborca Urodzony Krzysztof Podczaski, Podśedeł Gostyński. W Brzeskim Litewskim, pobory dwa. Poborca do braci. W Pińskim, pobor ieden: a Poborca, y drugi pobor do braci. W Chelmińskim, pobor dwoy: a Poborca do braci. W Mściławskim, pobor ieden: a drugi do braci. Poborca do braci. W Malborskim, pobor dwoy: a Poborca do braci. W Braclawskim, pobor dwoy. Poborca Urodzony Alexander Kropiwnicki. W Pomorskim, poborow dwa. Poborca Urodzony Ian Bukowski. A sposob wybierania poborow, w Pruskich Woiewodztwach, do braci wzięli, y na to za niedziel cztery, Seymiki sobie składają. W Mińskim, pobor ieden: a drugi do braci, y Poborca. W Rzezyckim także: a Poborca Urodzony Ian Kurowski. W Ziemiach Infantekich, pobory do braci, do rozsądku Kommissarskiego.

Salaria Poborcom.

Salaria tym Poborcom mają być rachowane, od każdego złotego po groszu iednemu, z ktorego *salarium* już y koszt odwożenia pieniędzy do skarbu odprawować mają. A dla lepszej wiary y pewności, te wszystkie rzeczy, pieczęcią Koronną zapieczętowane rozkazaliśmy. Dan w Warszawie na Seymie Walnym Koronnym,

T. III.

dnia siódmego Listopada. Roku Pańskiego, 1611. Panowania Krolestw naszych, Polskiego 24 Szwedzkiego 18.

Deputaci do quarty.

Z Panow Rad: z Wielkiej Polski, Urodzony Konstanty Plichta, Kasztelan Sochaczowski.

Z Małey, Urodzony Szczęśny Słupecki, Kasztellan Zarnowski.

A z Posłow Ziemińskich: Z Wielkiej Polski, Urodzony Mikołaj Mielżyński, Stolnik Kaliski.

Z Małey, Urodzony Ian Dobek Łowczowski.

POSTĘPEK

PRAWNY SKROCONY

ZYGMUNT III

z Dożej łaski Krol Polski, Wielkie Xięże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, etc. etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

Iż od nie małego czasu, ieszcze za światobliwych Przodkow naszych Krolow Polskich, potym y za szczęśliwego panowania naszego, bywały do Maiestatu naszego Krolewskiego, częste usiłowania y prośby od Stanow Koronnych, o korekturę *iurium*, y ukrocenie processu prawnego, dla prędszego dochodzenia sprawiedliwości każdemu: przecośmy też z powinności naszej Krolewskiej, po kilka Seymow na to pewne osoby wysadzali. Teraz na tym Seymie Walnym Warszawskim, roku Pańskiego 1611 pod uważenie wszystkich stanow podając proces ten skrocony, przez Urodzonego Iana Swoszowskiego Pisarza Ziemińskiego Lwowskiego, Deputata na to obranego, do druku wydać rozkazaliśmy, *in hunc qui sequitur modum*.

Ingres do processu.

2. Ponieważ sprawa każda abo akcyja, bywa z person aktora, y pozwanego, y rzeczy o którą kwestyja idzie, y którą powodowa strona przed Sędzięgo własnego do sądu introdukuje: przetoż naprzod o własności iurysdykcyi świeckich Sędziow y Urzędnikow Sądowych, którą mają z prawa y zwyczajow, potym *per distinctionem* o rozdziale ich; więc *naturam causarum*, ktore Urzędowi y Sądowi ktoremu należą; nakoniec, iaki w nich postępek być ma, w czym expedycyja, dylacyja, appellacyja, y insze *solennitates* zwykły z prawa bywać, wiedzieć trzeba.

Pierwsza iurysdykcyja nasza Krolewska Seymowa y zadworna.

3. Ta rzecz wielka iest, y różnemi statuty y konstytucyami iest opisana: więcęcy się iednak na zwyczajach, przykładziech, y na powadze dekretow sądzi.

3*

68

Scymowej iurysdykcji sprawy dwoiakie są: iedne criminales, drugie civiles.

4. *Criminales* dwoiakie: iedne, które Rzeczpospolitą zachodzą, y osobę naszą Krolewską dotykają: *publica* ie zowią. A drugie, które y delatory w sobie mają, y służą pewnym osobom: *privata* vocantur.

Criminales publicae te są:

1. *Crimen laesae Majestatis*, to iest, występki przeciw Maiestatowi naszemu Krolewskiemu: który iaki iest, y iaki jego rozsądek bydź ma, opisano w konstytucyi naszej, anni 1588.

2. *Crimen perduellionis et rebellionis*: to iest, ktoby sprzeciwić się chciał zwierzchności naszej Krolewskiej, y prawu pospolitemu posłuszen nie był. Ktoby *pacta* przymierza nad wolą naszą Krolewską, y Rzeczypos: z postronniemi targal: z nieprzyjacielem się cicho y iawnie zma-wiał, y tajemnice powierzone wydawał: zamek poddał nieprzyjacielowi, y powierzonych sobie nie zatrzymał.

3. *Crimen peculatus*: to iest, występki z zebrań, który idzie ze złego szafowania skarbu pospolitego, przez Podskarbiego y Deputaty: y iesliby kto gwałtem quartę pobrał, abo szafunek iey prawem opisany impedyował, abo zwa-rywał.

4. O fałszywe kowanie monety. 5. O gwałt uczyniony w Seym: to iest rozbić Seymow, y Seymikow, y Trybunałow, y sądow wszelakich. 6. O uproszenie Starostw w Inflanciech, nad konstytucyą o alternacie uczynioną. 7. O ziechanie z potrzeby, y nie stawienie się do niey. 8. O uczynienie tumultu y koł w woysku, nad wolą Hetmańską. 9. O gwałcenie gleytu.

Criminales, privata nazwane:

1. *Pro homicidio voluntarie et insidiosie patrato*. 2. O zranienie bez odpowiedzi w zastępie nie-przystoynie, y nagotowanie uczynione. 3. O truzicnę, ktoby kogo otrul. 4. O stracenie osoby sobie rowney, bądź pretextem Urzędow y exekucyi: bądź też *privatim* z iakiey inszey miary. 5. O gwałtowne wzięcie panienek y białychgłow, y przymuszenie do małżeństw. 6. O paskiwlu y pisma nieuczciwie pisane: to iest, *de famoso libello*. 7. O gwałt na Seymikach y sędziach komukolwiek uczyniony: o rozbić ich. 8. *De improprio et vituperio*: to iest, o targnienie się na sławę y urodzenie czyie, słowem abo pismem: o co y do Ziemstwa czynić wolno. 9. O nierządym mieszkaniu w stanie małżeńskim z spowinowaceniem. 10. O cudzołóstwo iawne komu świadectw nie potrzeba, a idzie o familii zelźnie: bo te artykuły, *incestus, adulterium*, też do duchownego prawa należą. 11. O uzurpowanie sobie nie należących tytułow szlacheckich y herbów. 12. O fałsz. 13. O potwarz. 14. O nie-dotrzymanie ślubu y wiary raz oddaney. 15. O gwałt Trybunalistom uczyniony. 16. O zgwałcenie bram y fortek mieyskich. 17. O gwałt y bezprawie rodzicom. 18. O przechowanie bezczynych, y bannitow na Seymie przekonanych. 19.

O ziechanie z woyska popelnivszy gwałt, abo występki iaki, dla uchronienia sądow Hetmańskich. 20. O gwałt Woźnemu przy odprawowaniu urzędow, y szlachciom. 21. O gwałt Radzie Mieyskiej, to iest, Krakowskiej, Poznańskiej, Lwowskiej, Warszawskiej, Przemyskiej, y Krośnieńskiej.

A nie tylko te, ale y insze sprawy, które się uczciwości dotykają, y za których występkiem, gardłem, uczciwością, konfiskowaniem dobr karzą, abo iako *iurisperiti* zowią, winą pokarną abo kryminalną.

Civiles, te są dwoiakie: iedne Rzpltey y Krolewskie, których pilnie Instygator nasz Krolewski, y Rzpltey, y w nich aktorem bywa z delacyi skarbowey, abo pewnych osob, a drugie skarbowe.

Instygatorskie te są:

1. O dobra nasze Krolewskie, które na Seym przypadają, abo z odesłania Trybunalskiego y Ziemskiego, abo od Kommissarzow, abo od Assessorow sądu naszego zadwornego Krolewskiego, abo z pozwu. 2. O dobra bez prawa wzięte. 3. O summy na dobrach naszych Krolewskich zapisane. 4. O nie zapłacenie kwarty do Rawy. 5. O nieuczynienie liczby z kwarty, przez Deputaty y Podskarbiego Koronnego, abo ich potomki. 6. O podebranie w żupach słupow solnych, z kąd upadnienie bywa. 7. O wybieranie myta bez przywileiu. 8. O kadukach szlacheckich. 9. O konfiskacyą dobr. 10. O dobra osobie naszej Krolewskiej y Rzpltey zapisane. 11. O niedopuszczanie appellacyi, y uczynienie bezprawia przez Kommissarze, w rozgraniczeniu dobr naszych Krolewskich z szlacheckimi, abo też z appellacyi y z odesłania do nich. 12. O niemieszkanie Burgrabiego Krakowskiego w zamku, z delacyi Starosty Krakowskiego, y insze, które zachodzą osobę naszą Krolewską, y Urzędy Koronne, y urzędy ich.

Drugie prywatne, które osobom tak duchownym, iako y świeckim służą; te są:

1. O nie zapłacenie dziesięcin z dobr szlacheckich, z remissyi Trybunalskiej. 2. O spustoszenie kościołow. 3. O uproszenie abo otrzymanie dygnitarstw, y urzędow przeciwko prawu; o czym są konstytucye, *de incompatilibus, et de cortesanis*. Sprawy wszystkie, które z Trybunałow *ex novo emergente* odesłane bywają, podczas też y od Sądow Zadwornych. Sprawy, które bywają intentowane o dobra Rzpltey, które *in revisionibus literarum* nie były.

Zadwornej zaś iurysdykcji sprawy są także dwoiakie, kryminalne, y proste.

Kryminalne te są:

1. Ktoby na gorącym uczynku, bądź y na mężoboystwie, abo zranieniu, abo tumulte, y gwałciech wielkich poiman był, y od Urzędow odesłany był do Nas *pro informatione*. 2. Remissye od Urzędow Grodzkich y Mieyskich, według statutu Toruńskiego: remissya dla informacyi. 3. Z mieszczany iesliby nadstatut Toruń-

70

ski exekucyą czynili, abo bez przyczyny do gwałtu się udali.

Proste, iedne są Krolewskie Nam własnie należące; drugie wiążą się do osob privatarum personarum, actionales ie zowią:

Krolewskie nasze te są:

1. O wykupno dobr naszych Krolewskich; 2. O pożytki tychże dobr. 3. O nieuiszczenie się z urzędnikow naszych Krolewskich, Mytnikow, Żupnikow, arendarzow, y inszych, według kontraktow prywatnych Nas samych, abo Podskarbiow naszych. 4. O nie wydanie poborow. 5. O spustoszenie zamkow. 6. O wycięcie y spustoszenie puszczy, lasow, z possessormi dobr naszych Krolewskich. 7. O nieoddanie rzeczy według inwentarza z potomkami dzierżawieci dobr naszych Krolewskich. 8. O nie danie na służbę wojenną wybrańców. 9. O kaduki mieyskie. 10. O nieoddanie przez duchowne y świeckie osoby stacy do skarbu. 11. O nie puszczenie possessyi po śmierci dzierżawce, przez potomki. 12. O nie uczynienie liczby z Podskarbiem z prowentow własnych stołu naszego Krolewskiego; abo o nie-dbalstwo pokazane w odebraniu ich, y o insze rzeczy, które skarbowi naszemu Krolewskiemu należą.

Teraz które się do osob duchownych, iako y do świeckich wiążą, privatarum personarum vocantur.

1. O dziesięciny, y o prowenty kościołom, z dobr naszych Krolewskich. 2. Sprawy y różnice wszelakie między possessormi, z dobr naszych Krolewskich. 3. Sprawy y różnice między Urzędnikami naszymi dwornymi, Żupnymi, y Poborcami, y arendarzami ich. 4. Instygatorom y delatorom o winę, która idzie *ex evocatione*, to iest, z wyzwania. 5. Akcye, tak z Woyty, z mieszczany, tak z kompromissu, iako y Kommissarskich pozwow, abo z intercessorow. 6. Ewiktory abo zastępcy, według konstytucyi, którzyby dobra nasze Krolewskie za dziedziczne przedal. 7. Magdeburskie y Chełmińskie sprawy.

Wtóra iurysdykcya Trybunalska.

Do tejo sądu należą te sprawy:

1. Appellacye, to iest, ruszenia wszelakie od Sądow Ziemskich, Podkomorskich, Starościnych, y Urzędowych Grodzkich, od Komornikow, od Kommissarzow, z strony działow y Kompromissarzow, iesli kiedy odesłanie uroście. 2. Z pozwow, przypozwow, które tak po śmierci stron, iako y niedopuszczeniem appellacyi bywają wydawane, abo z przepelzłych Rokow. 3. Z pisania Roku, z odesłania y zawieszenia, z dylacyi, z zachowania y z odesłania Roku, także z limitacyi Trybunałow przeszłych. 4. Z pozwow, które na urzędniki wychodzą sądowe, tak o niedopuszczenie appellacyi, o nieuczynienie exekucyi, y nad miarę w nich postąpienie, y uczynienie bezprawia w sądziech: więc o niesłuszne postąpienie, y uczynienie bezprawia w sądziech: więc o niesłuszne przyjęcie zapisow, y o insze błędy abo defekty, excessy, które się w sądach

y Urzędach *inferiorum subseiorum* dzieją. 5. O niesłuszne wzięcie myta, cla, tak ziemnego, iako y wodnego. 6. O uczynienie szkod przez żołnierza: o stanowiskach w majątnościach duchownych y świeckich. 7. O niezrucenie mostow y iazow na rzekach portowych, także y o impedymencie w nawigacyi. 8. O nieoddanie poborow, y nie uczynienie exekucyi z delacyi, przez Urzędy Staroście. 9. Sądzą ktemu *sine strepitu iurium*, z dania samego Roku, wszelakie gwałty, excessy, krzywdy, które się pod sądeniem Trybunału, w mieściech dzieją; żadney nie wyimując sprawy.

Trzecia iurysdykcya Woiewodza.

Do ktorey iurysdykcji należą te sprawy:

1. Z mieszczany, o niedosyć uczynienie ustawow, y postanowieniu Woiewodzemu: bo to iest między inszemi też iedna powinność Woiewodza, przestrzegać rządu w mieściech, y na iarmarkach, według konstytucyi. 2. Woźne fałszywe relacye czyniące. 3. Żydy wszystkie w dobrach naszych Krolewskich, Woiewodztwa swego.

Są insze powinności Woiewodze wielkie, ale do sądow nie należą; dla tego się o nich nie pisze.

Czwarta iurysdykcya Sędziow Ziemskich: która złożona iest z Sędziego, Podśędka, y Pisarza.

Ten sąd odprawiaie sprawy, tak te, które się osob, iako też y gruntow dotykają: o szkody, o długi proste y zapisane. *In summa*, iakniarz wszystkie akcye, które szacunek pieniężny, nagrody majątności, rozsądek gruntu y rzeczy, które taxą y zakładem mogą bydź zapłacone, za sobą niosą: y insze artykuły wszelakie, które *speciatim*, to iest, mianowicie ktemu sądowi abo Urzędowi, do rozsądku nie są podane.

Takie y *ratione vituperij, et ratione verborum criminalium in actione civili* włożone, *et ratione calumniae*.

Ma też Pisarz Ziemski z Komornikami, Sędziem y Podśędka: przysięgłymi y osiadłymi, iurysdykcyą swoią, ksiąg leżenie pod czas Seymu y Trybunału, na których ku braniu piędzy, *puras redemptionum actiones*, które zwłoki nie cierpią, sądzi, a zapisy y insze oświadczenia przyimuie.

Piąta Starościa, y Urzędu Grodzkiego, władza. Nazywają to, Judiciales et Querelarum terminos.

Judiciales terminos, to iest, Sądowe Roki, Starosta sam odprawiaie; abo iesliby był Starosta zabawny woyną, y posługą Rzpltey, y naszą Krolewską, *extra Regnum*, Surrogator. Ktorego iurysdykcyi należą sprawy niżey opisane, y ich *forum* iest. A te są dwoiakie, *criminales et civiles*.

Criminales te są:

1. *Pro stupro*. 2. O rozboju na drodze, y gościńcach pospolitych. 3. O pożogę. 4. O naiazł domowy, abo złupienie domu: to iest, *pro spolio*. 5. Nieosiadłe, o wszelaki postępek. 6. Złodzieie. 7. Mężoboyce na uczynku świeżym, do-

72

69

73

browolnym, poimane: y zatrzymane. 8. Bezecne bannity prawem przekonane, y ich pomocniki. 9. Fałszerze, y tych którzy imieniem cudzym zeznawiają zapisy. 10. O nieuczynienie dosyć skazaney więzy na mężoboycach. 11. *Scrutinia* we wszystkich sprawach kryminalnych.

Proste, abo civiles, te są:

1. Ku zapisowi. 2. Do bannicy, czyniąc dosyć exekucyi ostatniey. 3. O niewydanie rzeczy arestowanych, w czym inkwizycya bydź ma, aby iuramentem nie uchodził krzywdy. 4. O niewypuszczenie szlachcica z więzienia arestowanego. 5. O cło y myto. 6. O chowanie cyganow. 7. O dawanie pomocy bannitom, y chowanie ich: y o bronienie rumacy w majątności bannitow, y przesądzonych. 8. Hultaie, zbiegi, łóżne y proźniące sługi, y poddane. 9. Żołnierze, którzy szkody w dobrach duchownych y świeckich czynią. 10. Nie osiadłe, o wszelakie szkody. 11. O zbiegłe poddane z Woiewodztwa Wołyńskiego, do Woiewodztwa Ruskiego y Bełzkiego: *et e converso*. 12. O niewydanie panienek opiekunom.

Są insze powinności Staroście *extraordinarie*: to iest, rząd czynić z Woiewodzym Urzędem, w miarach y ustawach; obieranie Radziec w miastach naszych Krolewskich.

1. Drog przestrzegać od rozbojnikow, y liczby słuchać, y aby z Korony prawem zabronione kupie nie wychodziły. 2. Po wina za granice żeby nie wyjeżdżano. 3. Targow, iarmarkow, we wsiach aby nie czyniono: y wiela inszych, co Starosta iako *brachium Regale, ex mandato Regis* czynić powinien, ale się tu nie piszą.

Urzędu Grodzkiego władza.

Roki Skarbowe, ktore Kwerelami zowią, Podstarości osiadły, y Pisarz Grodzki, za ktorego występki y błęd, Starosta odpowiadać powinien, sądzą.

74 Do ktorego sądu należą sprawy te:

1. O dział między bracią rodzoną, abo rowne prawo mające. 2. O posag. 3. O gwałtowne wybicie, y inkwizycye w nich. 4. Do zapisow. 5. Exekucyą czynić dekretow, tak naszych Krolewskich, Trybunalskich, Ziemskich, Starościech, Surrogatorskich, iako też Kommissarskich, kompromissarskich, y inszych sądow, od ktorych dekreta z strony rzeczy osądzoney prawnie produkują. 6. O winy dla nieoddania bydła błędnego do obory Krolewskiej naszey, y nieoddanego na rękoiemstwo. 7. O winę, gdy kto sługę prostego naydzie, y bez listu odprawnego przyjmie. 8. O winy u sądu skazane, y o zakłady z osądzoney rzeczy założone, y nakazane. 9. O cło y myto, także y targowe. 10. O noszenie y używanie rusznic, na miejscach prawem zakazanych. 11. O nie oddanie Urzędowi rusznic, czasu sądow abo Rokow. 12. O posag y prowizyą siostrom nie wyposażonym, z dobr oyczystych y macierzystych. 13. O kradzione y licowane konie, bydło, z Roku licowanego, y pozwu. 14. O nie-

oddanie poborow y czopowego. 15. O nieoddanie stacyi dzierżawcom należących, przez lustracyą szacowanych, z dobr inszych osobie naszey Krolewskiej należących. 16. O nieoddanie podymnego. 17. O winy dygnitarzow abo urzędnikow, ktoby dygnitarstwo abo urząd, nie będąc osiadłym w oney Ziemi, uprosił.

Kommissarska y Rewizorska iurysdyccya.

Te *extraordinarie* z Kancellaryi naszey dają: y ci *ex autoritate Regia unius actus Iudices*: y dla tego sądu tego dylacye y prorogacye żadne nie bywają.

Których iest powinność:

1. Do czynienia granic między dobrami Ziemskimi, y naszymi Krolewskimi. 2. Między bracią rowne prawo mającą do działu, kędy uznanie praw, y wątpliwość urodzenia nie zachodzi. 3. Do wykupna dobr naszych Krolewskich. 4. Bywają też między Starostami y dzierżawcami dobr naszych Krolewskich, a między mieszczanami y poddanymi naszymi, z pozwow y dekretow.

Podkomorska iurysdyccya.

Podkomorska powinność, y Komornikow przysięgłych, iest dostatecznie w statucie opisana, ale y w tym postępku może się ukrocić. Iż kto granic potrzebuie, że nie pozywając do Ziemstwa, może zaraz przed Urząd Podkomorski pozwać. Od Komornika żeby do samego Podkomorzego appellacyą szła. A iesliby się Podkomorzego dekret komu nie podobał, tedy na Trybunał, według dawnego zwyczaju, ma bydź appellacya.

Proces prawny.

Miawszy opisane iurysdyccye Sędziow y Urzędow sądowych, y *forum legitimum causarum*, ktore do ktorey iurysdyccyi należą: trzeba też mieć sposob postępkow prawnych ukroconych; iakieby w każdej sprawie bydź miały, aż do samey exekucyi rzeczy osądzoney.

A iż się ten proces od Woźnego zwykł poczynać, bo położenie pozwu czyni sprawie sądowej początek: przetoż naprzod Woźnego y powinności iego opisawszy, potom sprawy sądu każdego porządnie opiszymy.

O Woźnym, y powinnościach iego.

Aczkolwiek postępek Woźnego, tak z strony osoby, iako urzędu iego, nayduie się w statuciech y prawie Koronnym dostatecznie opisany: iednakże iż wiele się takich nayduie, którzy o powinnościach urzędu swego nie wiedzą, te powinności ich tym prawem opisujemy, y ustawiamy.

1. Naprzod, aby każdy Woźny był osiadły, y wolna osoba, przynamniey uprzywileiowana, zacyzby będąc *sui juris*, nikomu *in favorem* nie czyniąc, powinności swey dogadzać mógł: gdzieby iednak osiadły bydź nie mógł, tedy powinności żadney odprawować nie ma bez dwu szla-

chcicow, abo iednego przynamniey, w teyże Ziemi osiadłych; bo tak łacniey ukrzywdzony swey krzywdy upomnieć y domowić się może: y tak statut dawny Kazimierzow uczy.

2. Tenże Woźny z tym szlachcicem osiadłym, ma pozwy wszelakie wynosić od strony, według statutow o tym opisanych, y kłaść ie wiernie mają. A to położenie pozwu na pozwanego ma podpisać: a iesli pisać nie umie, tedy szlachcic przy nim będący, kiedy, gdzie, y iakie było, y na pierwszych kwerelach Grodzkich w onym Powiecie zeznać, y *publice* tamże skoro po dokończeniu kwerel, nim sąd wstanie, publikować. A tę relacyą y publikacyą wpisać do ksiąg Grodzkich, dawszy dwa grosza Pisarzowi od wpisowania; ktore, *salarium* wzięwszy, Pisarz Grodzki z tychże ksiąg potrzebującym *authentice* wydać będzie powinien.

76 3. Na wizyą iędzić, bądź z Komorniki sądowemi, bądź z szlachtą od sądu przydaną, dla informacyi sądowej.

4. Na wiązanie z dekretow od sądow, abo Urzędow.

5. Dla dania Roku licownego w sprawach kradzionych.

6. Aresty czynić szlachcicow w więzieniu będących.

7. Roki dawać z przydania sądowego przytknione: zowią to *termini tacti*.

8. Aresty czynić z strony sług y nieosiadłych osob, w iakieykolwiek sprawie y krzywdzie zachodzący.

9. Rany y gwałty oględować z przydania sądowego.

10. Na czynienie sprawiedliwości iędzić, y przy wydaniu poddanych przed Urzędem Grodzkim, abo w dobrach pozwanego, bywać z dekretu sądowego.

11. Przy uczynieniu dosyć skazanemu dekretowi Woźny tenże bydź ma, gdy nakażą w gruncie komu iaką rzecz wykonać, ktorey się w zapisie podiął: abo gdy dział, y insze sprawy, nakażą z dosyć uczynieniem wykonać, tego doyrzec, y wiernie Sądowi, abo Urzędowi, od ktorego przydany będzie, odnieść.

12. Stron, ktore sprawy mają, do sądu przywoływać: przy przysiędze z przydania sądowego bywać: stronom przydany będąc, w rzeczach słusznych służyć: Sędziogo ruszać: appellacye czynić, świadczyć sprawiedliwie czego strona potrzebować będzie: aresty wznosić: sądy przywoływać y odwoływać: y insze rzeczy, co iedno z roskazania Sędziogo, y Urzędu Grodzkiego, przydzie czynić.

A iż przez zeznanie fałszywe Woźnych, do wiela krzywoprzysięstw przychodzi, y ludzie szkody nie małe odnoszą, y zwłoki sprawiedliwości cierpią: przeto iesliby Woźny y z szlachtą przy nim będącą, fałszywe zeznanie zeznali niżeli w w rzeczy było, a byłoby to przez *scrutinium*, y dowody pewne, przekonano dostatecznie, tedy y urząd, y ucziwość tracić mają, iesliby nie stanęli: a iesli staną, gardło. A iesli się to poka-

że, iż to zeznanie niesprawiedliwie uczynili *ex instantia partis*: tedy strona ktora do tego przyczyną była, sprawę ktorey tym zeznaniem pomoc chciała, tracić ma, *salva appellatione* na Trybunał, *in sex septimanis praefigenda*. O co mają mieć *forum* przed tym Sądem Ziemskim, abo Grodzkim, w którym Powiecie zeznanie się stało.

Czas kładzenia pozwu na Seym.

Położenie pozwu na Seym główny, bydź ma niedziel sześć przed rokiem, w dobrach pozwanego, abo residency iego, abo w ręce dany: a publikacyą tego położenia przez tego Woźnego y szlachtę na Seymiku Powiatowym onego Woiewodztwa uczynioną, Marszałek Koła onego podpisać ma, y tak podpisaną do Grodu ma dać wwieść strona.

Na Roki Ziemskie, na Trybunał, za dworem, y przed Kommissarze.

Położenie pozwu bydź ma niedziel dwie *in causis realibus, personalibus et haereditarijs*: to iest, o krzywdy Ziemskie, szacunkowe, y proste. A to położenie Woźny y z szlachtą, z podpisem ktoregokolwiek z nich, niż miesiąc wynidzie, zeznać y publikować mają, *sub nullitate relationis*.

Na Roki Grodzkie, Skargowe, y Podkomorskie.

Położenie pozwu bydź ma tydzień przed rokiem, wzięwszy do *scrutinium* na Roki Sądowe Staroście, kiedy dla dalekości mają bydź potrzebnie dwie niedzieli kładzione pozwu. Położenie zaś, abo miejsce położenia pozwow, ma bydź abo w dobrach pozwanego we dworze kędy mieszka, abo w ręce.

Sprawa u Sądu z pozwow.

W sprawach wszystkich, iako się wyżej wyraziło, zwłaszcza z pozwow nowo intentowanych, otrzymana bydź ma *poena contumaciae*: oprocz tych spraw ktore mają z dawnego prawa y zwyczaju Roki zawite. A ktemu *in causis criminalibus*, tak na Seymie iako y w Grodzie, o dział między bracią, *pro expulsione violenta, pro redemptione bonorum*, mają bydź także zawite Roki: dokładając tego, że *in causis criminalibus* na Seymie o mężoboystwo intentowanych, tak się zachować mamy: iż choćby się pozwany odwiodł że *insidiosie* nie zabił; iednak iesliby się pokazało *causale* abo *contentiosum homicidium*, tedy nie odsyłając do Ziemstwa, abo na Trybunał, winy *juxta demeritum illius et qualitatem facti*, skazać mamy: ktore skazanie obwiniony *sub poena infamiae* wypełnić ma, y będzie powinien. A te sprawy Sędziowie tak *ultima instantiae*, iako *inferiorum subselliorum*, według rejestru *secundum numerum* spisane, sądzić mają *sine acceptatione personarum*. Co ma bydź w przysiędze dołożono, w przysięgach tak Refferendarskich, iako y inszych Urzędnikow, iż rejestru nie mają odmieniać, alej według niego sądzić, od ktorego Pisarze po pułgroszku brać mają. Do sądu zasię strony

z rejestru przywołane. z osobna wchodzić mają, każdy do swej sprawy, *in tali numero et reverentia*, iako na Trybunale: czego Sędziowie przestrzegać mają, y postępek zwyczajui Trybunalskiego, *de securitate iudiciorum*, zachować będą powinni, *salva appellatione inter causas conservatas parti reservata*. A *in criminalibus, scrutinio praecedente*.

Sprawa y postępek na Seymie in causis criminalibus.

Jeśli strona pozwana stanie, a w sprawie, która się do sądu z rejestru sądowego przytoczy, będą według konstytucyi wyprawowane *scrutinia*, inaczej do sądu *ad respondendum* nie ma być przypuszczona. A dylacya nie ma być dawana żadna, gdyż niewinność y krzywda z samego *scrutinium* się pokaze: oprócz jeśli był *personalis actus* przysięgi, tedy *dilatatio verae infirmitatis*, pozwolona być ma *ad unam duntaxat septimanam*, iedno przez plenipotentę dobrze osiadłego, y zapisanego: z ktorej dylacyi gdy Rok przypadnie, też sprawa bez odwołki odprawić się ma, iako *ex conservato termino extra regestrum*. A jeśli strona pozwana nie stanie, tedy zysk na pierwszy pozew ma otrzymać aktor, także y winy w pozwie założone, y według występkui oszacowane: potem przy konkluzyi Seymu przez Marszałka publikować.

A iż *duobus modis res iudicata obtinetur*, iako proces Zygmunta Krola świadczy: abo *in contumaciam*, to iest za niestaniem, abo przez dekret, od ktorego nie masz appellacyi, y być nie może, tedy już tak zyskować ma strona powodowa.

Introductio sprawy sądowej.

Iż też potrzebnie do postępkui należy, iako wprowadzić sprawę sądową, iako aktor y pozwany odpowiadać mają; bo teraz dekretow Trybunalskich odprysięgają się, y tak waryacya bywa: przetoż iedna strona bez plenipotencyi zapisanej sprawy odprawować nie ma. A inaczej do spraw strony przystępować nie mają; a jeśli umocowania takiego strona którakolwiek nie będzie miała, sprawę swą tracić ma. A te plenipotencye Pisarze chować mają przy protokółach, dla pretendowania ignorancyi y fałszowania ich: przy dekreciach też plenipotenty *de nomine et cognomine* pisać Pisarze powinni.

Gdy tedy strona pozwana *cum sufficienti plenipotencia* stanie, ma się za dekretem Sędziogo usprawiedliwić *in toto*, według propozycyi y pozwu aktorowego. A pozew ma być dostateczny w dacie, y w imionach, w rzeczy zgodney na membranę, u onego sądu abo Urzędu, do ktorego sprawa należy. Jeśli iednak tego pozwu pozwany nie rozumiał, ma mu aktor prawnie go deklarować, y jeśli w czym niedostateczny był, ma go pod winą poprawić *sex schotis*; to iest, stronie y sądowi puł grzywny dać, y potem ma pozwany respondować. A jeśli pozew zgubił poddany, tedy swego aktor pożyczć mu powinien, iako o tym statut iest dawny. Pozwu ie-

dnak przyczyniać y odmieniać aktor nie może: ale odstąpić z niego, y wymazać co rozumie, *ante contestationem litis*, to na iego woli być ma.

Sprawy sądowe gruntu się tyżące, personales y simplices, y dylacye verae infirmitatis, et pro majori.

W sprawach sądowych ktore się gruntu dotyczą, a zowią ic *personales et simplices*, żadne dylacye być nie mają; okrom jeśli przysięga w takowych y w inszych sprawach nastąpiła, a ktoreykolwiek nakazana stronie była: tedy przez posłańca ony Ziemi osiadłego y umocowanego, dylacya prawdziwey niemocy pozwolona być ma, tak aktorowi, iako pozwanemu do pierwszych Rokow: na których Rokach z zachowanego Roku strona, ktorej dylacya pozwolona będzie, ma samotrzecia przysiężć, iż chora była prawdziwie; a po przysiędze do sprawy ma być przypuszczona.

Ma też dylacya być dana *pro majori*, także *per Nuncium possessionatum, cum plenipotencia missum*; jeśli się Roki *personales*, trafia w różnych sądziech: to iest, jeśli komu przysięga urosła, tedy się odprawić pierwey powinien, która o większą sumę idzie, a ta ma być mniejsza prorogowana do drugich Rokow: a potem ma tego dowieść ten co inu dylacyą dano *litteris significatorijs* onego sądu, że tam prawdziwie miał sprawę przysiężną, y postępek z ktorego ta sprawa urosła, aby daremnie aktor ludyfikowany nie był, y damnikowany, *sub ammissione causae*.

Sprawy reales, y dylacya na ewiktora, y na wizyą.

1. W sprawach zaś ktore zowią *reales*, y ktore dziedzictwo y grunty za sobą ciągną, dylacya tylko na ewiktora. dana być ma *ad terminos proximos*, zwłaszcza jeśli się *ex munimentis* przez pozwanego pokazanych, pokaze dostatecznie, y prawem nie zwyciężony ewiktor, z którym ma strona pozwana według zapisu pod utraceniem sprawy czynić bez przestanku; to iest, nie opuszczając *forum* najbliższego, y Roku żadnego. A jeśli nie czyniła *sine intermissione*, ma sam respondować, iako statut o tym pieze.

2. Ma też być dylacya pozwolona wizyi, dla informowania Sędziow, według konstytucyi Koronacyi naszej, w sprawach y różnicach gruntownych, do ktorej Komorniki przysięgłe Ziemskie, y Woźnego z szlachtą deputować y zysłać Sędziowie powinni, y według tego zeznania y dowodow, sprawiedliwie różnice rozsądzać.

3. Tego dokładając, jeśli w krzywdach y różnicach gruntownych, ktore między sąsiady są, granic nie będzie uczynionych, a o granice ieden drugiego, bądź krzywdy uchodząc, bądź pokoju sobie życząc za pozew: tedy sprawa graniczna wprzod ma być rozsądzona, a potem krzywdy uznawane. Iednak bez zwłoki ma te granice kontynuować, *alias* jeśli ich popierać nie będzie strona, akcy ktore o krzywdy y szkody będą instytuowane, mają mieć wolny swoy regres do prawa, bez wszelakiey kontrydykcyi impedimentu prawnego.

4. A gdy sąd ktorykolwiek *ex controversijs partium* dekret uczyni, od ktorego *provocatio* nie będzie, abo być nie może, ma pozwany iemu dosyć uczynić. A jeśli *temere* nie chciał dekretu słuchać, abo iemu dosyć czynić: tedy ekucya ma być uczyniona na pozwanym, takowym postępkui, iako iest niżej opisany, według remissyi sądowej, y przydania Wicesgerenta, Woźnego y szlachty. A w Wielkiej Polsce Burgrabiego dylacya na kwit ma być dawana *ad proximos terminos* tylko: także przez umocowanego osiadłego; bo ta dylacya *perimit causam et negotium*. Ktorzy umocowani mają być osiedli we wszelakich sprawach, żeby strona która prawo utraci, miała go skąd rekwirować: abo ten plenipotent ma osiadłego stawić, *qui caveret de rato et grato*.

5. Jeśli strona pozwana nie stanęła przed Sądem Ziemskim, tedy ma być *condemnatio* otrzymana *in poena contumaciae*: a potem wtorym pozewem ma być pozwana, y na tym Roku iako na zawitym, strona aktorowa z dopuszczenia sądowego, po zawołaniu trzecim, y czwartym mimo prawo, przez Woźnego sądowego, pozwanego ma wzdąć w zysku. Y zaraz mocą tego zysku otrzymać dekret sądowy abo urzędowy, o co pozwywa *cum poena 14 macarum*, za odesłaniem na ekucyą; to iest, na odprawę rzeczy zyskaney.

6. A żeby tey zyskaney rzeczy y dekretowi dosyć się od pozwanego stało, interponować abo założyć taxę, abo zakład, którym zawarł powod krzywdę, abo propozycyą swoię w pozwie wydaną. Do czego Sąd, abo Urząd, przydać powinien Woźnego, ze dwiema szlachciami, y Wicesgerentem Grodzkim, ktorego Starosta Sądowy, przysięgłego y osiadłego przy Urzędzie chować ma, y dekret skazany stronie aktowej *authentice*, z podpisem Pisarskim, a w Grodzie Podstarościego Sądowego, z pieczęciami zwykłymi wydać.

7. Który dekret strona powodowa, *per oblatam* do ksiąg Grodzkich wwiódzszy, przydania Wicesgerenta od Podstarościego otrzymać ma, y potem na odprawę dekretu y zysku swego, po wyszcui dwuch niedziel naybliżej abo kiedy sobie czas obierze, do dobr pozwanego, na których pozwy kładziono, y na których postępek otrzymany iest, iecząc, y zapłaty z otrzymaney rzeczy z dekretu prawnie upominać się będzie.

8. Ktorey affektacyi y upomnienia według dekretu, jeśli strona pozwana będąc przysięgniona w dobrach *praesens* będzie, bądź też nie będzie, dosyć nie uczyni y przeciwną się stawi: ma zaraz nadaley do dnia czwartego do ksiąg Grodzkich onego Powiatu, Wicesgerent, Woźny y szlachta, stanąć y prawdziwey relacyą y wyznanie swe, tak iako impugnacyą strona pozwana y przez kogo czyniła, zeznać y oddać. Od ktorej odprawy Wicesgerent, Woźny y szlachta, więcej brać nie mają, iedno kopę wedle dawnego prawa. A jeśli pozwany w dobrach będąc z dekretem przysięgniony, to co z dekretu przychodzi z winą 14 grzywien skazaną zapłaci, y dekretowi dosyć uczyni, a kwit od strony z pod-

pisem y pod pieczęcią Wicesgerenta y Woźnego, będąc pisac uniał, otrzyma, y to potym do ksiąg Grodzkich *intra quadriduum* przy Wicesgerencie odda, to wagę mieć ma, y za kwit stanie.

9. A jeśli uporny będąc pozwany dekretowi nie dosyć uczyni, a Wicesgerent z Woźnym y szlachtą, tak iako się wyższy pisze, iego upor u ksiąg opowie y zezna, tedy strona powodowa zaraz przez onę osobę, to iest Wicesgerenta y Woźnego, do sprawy naznaczone, pozew Grodzkim pozwie winnego do Urzędu Grodzkiego na querelle, kędy ten winny dobra swe ma, na których odprawę czynioną, tak o rzecz skazaną o winę, iako y o zakład abo taxę przez Sąd abo Urząd założony: ktorego pozwu przy relacyi Wicesgerentowej położenie zapisać strona powodowa powinna. Na którym Roku przed Urzędem Grodzkim jeśli nie stanie uporna strona, tedy powod otrzyma tak rzecz skazaną dekretem y winę, iako też y zakład abo szacunek, według pozwu na podanego z odesłaniem na rumacyą, y założeniem bannicyi.

10. A na takową rumacyą Podstaroście Sądowy z Pisarzem Grodzkim, y Wicesgerentem, y Woźnym, z stroną powodową ziachać ma do dobr pozwanego, na których odprawa czyniona była, pozwy kładzione, y tam bądź *praesens* będzie, abo też *absens*, pozwany y przekonany, rumacyi rekwirować, y onę chcieć według dekretu wypełnić. Ktorey jeśli dopuści pozwany: tedy iako dawny statut iest *pace facta victori, exhibit de bonis Vicecapitaneus*. Jeśli też nie dopuści pozwany rumacyi, abo jeśli kto imieniem iego abo swym bronić będzie, mając pretext prawa abo prawo: tedy Podstaroście z Pisarzem y z kolegami swemi, dać ma powodowej stronie ręką swą podpisaną y zapieczętowaną rekognicyą niedopuszczania rumacyi, y kontrowersyi, ktore się przy tey rumacyi czyimkolwiek imieniem, y z iakieykolwiek miary toczyły. Y takową drogą, iako wyżej napisano iest, do Grodu czwartego dnia nadaley zeznać, y stronę zwyciężoną prawem, y uporną, na publikowanie y skazanie bannicyi do Sądu Grodzkiego Starościego, pod ktorego iurysdykcyą dobra leżą, z których rumacyi rekwirowano, odesłać. Z ktorej rekognicyi y remissyi, za przypozwem, Rok będzie miała, strona pozwana na Rokach Grodzkich Sądowych, na którym terminie, *semotis quibusvis dilationibus* jeśli się zaraz nie usprawiedliwi pozwany aktorowi, to iest, jeśli rzeczy osądzoney y win otrzymanych nie zapłaci, na wieki ma być banniony, y przez Woźnego publikowan pozwany.

11. Dylacya iednak na kwit, do drugich Rokow: jeśli księgi mianować będzie pozwany, ktory się stał ze wszystkiego przewodu prawa, pozwolona być ma pozwanemu.

12. Także jeśli strona pozwana wwiązanie w dobra swe, na których przysięgi przewidzione są, stanąwszy oblicznie, uchodząc bannicyi, dopuścić się ofiarowała w rzeczy osądzoney; tedy y to ią ma potkać, ale takim sposobem: iż za nie dopuszczenie rumacyi, y dla te-

go iż się dekretowi sprzeciwiła, y stronę powodową do szkody przywiódła, ma zapłacić zakład Starościm stronie, sto dwadzieścia grzywien. Ktory odłożywszy, pod tąż bannicyą, we dwie niedzieli rumacyi ma dopuścić: *in defectu conservandus partibus terminus*. Na ktore w wiązanie abo rumowanie, tenże Podstarości z kolegami swemi, iako się wyżej pisze, ma bydź przydany; y tę rumacyą opisanym wyżej sposobem odprawić. Ktorego jeśli dopuści, ma strona powodowa te dobra trzymać, aż do skutecznego dosyć uczynienia.

13. A jeśli nie dopuści, za zeznaniem Podstarości, y Pisarza Grodzkiego, Wicesgerenta, Woźnego y szlachty, bannicya ma być skazana na nim, jeśli nie stanie. A jeśli stanie, a kontrowersye bądź *personaliter*, bądź przez umocowanego zapisanego swego uczyni, ktore będą miały iaką wątpliwość w sobie, tedy Starosta uczyniwszy dekret iaki rozumie, ma appellacyi dopuścić, zwłaszcza jeśliby postępek wszyszek był *in contumaciam* otrzymany na Trybunał: tedy *peremptorie et sine quavis dilations*, strona sprawie swey koniec uczyni. A jeśli przez dekrety *ex controversia* sprawa była decydowana, y postępek zaszedł, tedy Starosta appellacyi dopuszczać nie ma, ale y owszem exekucyą czynić powinien, to iest, bannicyą zkażać, a potym *manu forti et armata* stronę powodową w dobra postępkem onerowanego, po wyszczeniu dwunastu niedziel wwiązać: y jeśliby przekonanego w dobrach zastał, poimać, y w wieży w zamku tak długo trzymać, aż uczyni dosyć za przesyki, y za rzecz osądzoną stronie powodowej.

14. A jeśliby dobra *citati non sufficerent*: to iest, jeśli większa summa y przesyki, niżeli dobra stoją pozwanego; tedy *in persona residuum* proces ma się extendować, a Starosta ma go poimać, y w zamku za instygacyą strony powodowej trzymać, aż dosyć uczyni powodowi za przewody prawa.

15. A jeśli w inszey iurysdykcyi dobra mieć będzie *iure victus*, tedy Starosta ten pod ktorego iurysdykcyą pozwany dobra swe ma, dokończyć exekucyę będzie powinien pierwszego Starosty: to iest, przypatrzwszy się wwiązaniu y postępkowi przewidzianego prawa przez aktora produkowanego, ma Podstarościę sądowego *ad peragendam rumationem*, wyżej opisanym sposobem, przydać, y aktora w dobra pozwanego wwiązać y uspokoić.

16. Jeśli by pozwany upornie się stawiał, y wwiązania nie dopuścił, tedy strona powodowa kontynuując postępek swoy, pozwanego do Starosty tego, pod ktorego iurysdykcyą *bona iure victi* będą, do bannicyi zapozwie: y przeciwko niemu takowyż proces bydź ma, iako y przed pierwszym Starostą, aż się powodowi dosyć stanie.

17. A szacunek majątności iaki bydź ma przez Podstarościę sądownie czyniony, iako iest w statucie abo procesie Krola Alexandra: to iest, kędy grzywna czynszu w osiadłych; a zaś w nic-

osiadłych, gdzie się korzec zboża wysiecie, na dziesięć grzywien szacunek ma bydź czyniony. A jeśli pozwany banniony będzie *tam ardeo fortis*, tedy przychylając się do postępk dawnego, ma strona powodowa listy uniwersalne z Kancellaryi naszey wynieść, y bannicyą, ktorey wynidzie niedziel dwanaście, Staroście u ksiąg y z postępkem swym prawnym oddać. Co wzięwszy Starosta, ma Powiat iurysdykcyi swey z apparatusem wojennym ruszyć, y exekucyą mocną uczynić, y stronę w dobra prawem przekonanego, puścić.

18. A szlachta ziachać się na miejsce przez Starostę naznaczone, y do tey exekucyi Staroście pomagać powinna, *sub poena centum marcarum*, na Trybunale *peremptorie repeten*: y potym przekonanego Starosta poimać, y w wieży trzymać ma, aż dosyć uczyni stronie za przesyki, y za rzecz osądzoną. Co Starostowie uczynić powinni *sub poenis in statuto descriptis*. Taż się wolność y stronie powodowej zostawuie, według konstytucy naszey, o poimaniu bannitow uczynionej.

Male obtentum.

19. Powinien też pozwany *in termino bannitionis* przed Starostą inferować *male obtentum* w postępku, pozwanego *in contumaciam* przewidzianym. W czym appellacyi Starosta deferować ma, *exceptis causis ad inscriptionem*: bo w tych iako *in privata lege*, jeśli się odpisze appellacyi pozwany, nie ma mu bydź dopuszczana. A jeśli *bene obtentum* na Trybunale naydą, y bannicyą nakażą: tedy Starosta stronie powodowej, bannicyi się przypatrzwszy, jeśliże iey dwanaście niedziel minęło, exekucyą uczynić powinien, nie patrząc ani na sublewacyą, ani na insze inhibicye, ktore w takowym postępku w rzeczy osądzoney miejsca mieć nie mają.

20. Może też strona pozwana, jeśli bannicyą otrzyma aktor *in contumaciam* pozwać o zły przewod prawa przed onegoż Starostą, *intra annum*.

21. Ale to się deklaruie, jeśli do roku y do sześci niedziel nie zapozwie, abo zapozwawszy przed tym czasem, *sine intermissione* tey akcyi kontynuować nie będzie, abo wzdąć dopuści *in evasione*: iuż aktor swoy postępek kończyć może, y Starosta exekucyą czynić powinien, *non obstant tergiversatione*.

Complices.

Pomocnicy bannitow, tak ci ktorzy rumacyi przed bannicyą aktorowi bronią, iako y po bannicyi *palam patrocinantur bannitis*, mają bydź przez tegoż Starostę pozwani Rokiem zawitym do bannicyi. Ktorzy tacy bywają, że abo prawa żadnego nie mają, abo mają. Jeśli prawa nie mają, mają bydź iako ich pryncypałowie sążeni, y przez Starostę karani. Jeśli prawo mają, mają prawo swe przed Starostą produkować: o ktorym prawie Starosta według konstytucy Koronacyi naszey, o ważności zapisow postanowionej, *iudicium* uczynić ma. A stronie przeciw kto-

rey dekret skaże, appellacyi dopuścić ma, Rok zachowawszy *inter causas conservatas, in sex septimanis praefigen*.

Appellacye.

Appellacyi też Sędziowie, y Urzędnicy Sądowi, dopuszczać nie mają, *sub poenis de negligentibus officialibus sancitis*, w tych sprawach:

1. O uczynienie sprawiedliwości, oprócz w tych sprawach, kędy o gardło idzie, y o zranienie; 2. Ku zapisom. 3. *In executione rei iudicatae*: to iest, w rzeczy osądzoney, y ktora sprawa abo z Trybunału remittowana iest, aby w niey przysięga zaszła: abo w Ziemstwie y w Grodzie, *per diffinitivam sententiam*, od ktorey prowokacyi nie było, decydowana iest. 4. Ku braniu pieniędzy do zapisow *purae redemptionis*, kędy *haereditas*: abo w przesykach wątpliwości y kontrowersyi nie będzie. 5. O clo y myto. 6. *In causis scrutiniorum*, bo te *non patiuntur moram*. 7. O pobory y podymne, *et in alijs causis fiscum Regium spectantibus*. 8. W sprawach przez pana w słu-dze intentowanych. 9. *Ab accessorijs*, to iest, od dekretow, ktore nie mają w sobie zysku, ani straty, ale tylko od dekretow *diffinitivae sententiae*. 10. O niezrzucenie tam y grobel na rzekach portowych. 11. Od dekretu Kommissarskiego. 12. Od fundowania iurysdykcyi.

Minorenes, et negotio Reipubl: occupati.

Iż się tym processem dylacye iako nie potrzebne, ktore wielką zwłokę czyniły, odcinają: tedy się iednak dobrodzieystwo lat nie mającym, iako statut Kazimierzow *in certis casibus* obwarował, zostawuie: także y tym ktorzy w więzieniu, na woynie z Seymu uchwaloney, y w poselstwie *extra Regnum*, według statutu y deklaracyi iego, posłani będą, oprócz zapisnych spraw y gwałtow.

Fatalia sprawom.

Sprawom wszystkim wszczętym, według statutu abo zwyczaju, *alias secundum consuetudinem Terrae Cracovien*: *fatalia* idą rok y sześć niedziel: to iest, jeśli aktor pozwawszy do roku y sześci niedziel, nie kontynuie, ma sprawę tracić. Iednak sprawom y rzeczy osądzoney, to iest, gdy aktor na Seymie y na Trybunale, w Ziemstwie abo w Grodzie, y w inszych sądziech *definitivam sententiam* otrzyma, ktorego exekucyą w Grodzie przez odprawę prawną bydź ma, także y do remissy Ziemskiej, do granic przed Urzędem Podkomorskim; te wolno do lat trzech, y miesięcy trzech, nie popierać, bo to równa się przywileiowi, abo zapisowi, ktorych dawność trzema laty, y tyle miesięcy, iest warowana.

Sprawy, ktorym iako *fatalia* swym porządkiem, tak y ewazy nie szkodli.

Podział między bracią. O granice. O wykupno dobr zastawnych. Exekucyi rzeczy osądzoney przez kontrowersyą otrzymaney, ewazy nie szkodzi, ale *fatalia, ut supra*, idą. Do zapisu, tak-

że iako *in executione*. W gwałtownym wybiciu ewazy otrzymana, także y *fatalia* znoszą *factum*: to iest, szkod uchodzi, y *forum* Grodzkiego, pozwany obwiniony: w Ziemstwie iednak powinien się o krzywdę sprawić. A w inszych sprawach, *evasione et fatalijs*, aktor wszystko traci.

Dawność rzeczom, bo też to do Postępku należą.

O głowę, y o rany, trzy lata, y trzy miesiące. Mężczyznom o spadki, y o zapisanie sobie dobra y summy, abo o dziedzictwo, trzy lata, y trzy miesiące. O wykupno dobr, lat trzydzieści. Mężatka nie czyniąc o posag, abo o dziedzictwo, lat dziesięć. Wdowa ma czynić o dziedzictwo swe y posag, do sześciu lat. Panna posześciu za mąż o posag, z opiekunem o liczbę y o rzeczy ma czynić, nim trzy lata y trzy miesiące wynidą. O chłopca kto nie czyni do roku y sześci niedziel. Kupcy do rejestru do lat trzech mają czynić. W sprawach o gwałty, co zowią *recens crimen*, także y złodzieystwa, rok y sześć niedziel. O płot z sąsiadem, do dwu lat. Dział między bracią, trzema laty y trzema miesiącami się utwierdza. Zapisy Grodzkie, kędy nie są akta wieczne, rok mają moc, a potym *praescribunt*. Dzierżawca kupney majątności, do lat trzech, y trzech miesięcy, dawności *possessyą* utwierdza przeciwko sąsiadom w *possessyi* y w granicach. Według statutu Kazimierzowego, kto nie czyni o pożyczane zboże we cztery lata, traci.

Salaria w Kancellaryi.

Pisarze Ziemszy y Grodzcy, od ekstraktow nie mają więcej wyciągać, abo za minuty, od ludzi stanu wszelakiego: ale się według tego postanowienia zachować.

Od kwitow, od protestacyi, od dekretow, in-tromissy, manifestacyi, obdukcji, praesentacyi, pamiętnego groszy pięć, a za minuty groszy pięć. Od zapisow y oblat, groszy piętnaście z minutą. Od kontrowersyi za susceptę, groszy piętnaście: a za ekstrakt groszy piętnaście. Wyiąwszy graniczne akty, działy wieczne y przywileie, od ktorych za oblatę, y za minuty złotych dwa, y od skrutynium złotych dwa, od świadkow po groszy trzy, *sub poena quatuordecim marcarum in Iudicio Tribunali peremptorie rependa, et sub poena bannitionis in instanti persolvenda*. Wyiąwszy Woiewodztwo Sieradzkie w ktorym *salaria* to mają iuż postanowione, y utwierdzone. Także wyiąwszy Woiewodztwo Mazowieckie y Plockie, ktore *modum solvendi in Cancellarijs* mają opisan y zwyczaie.

Nie tyka się tu iurysdykcy duchowna, ktora ma swoje prerogatywy y artykuły pewnie do rozsądki, w statuciech opisane: ma y postępek *secundum ius Canonicum* opisany.

Na rozkazanie Krola I. M.

ACTA ET DECRETA

COMMISSIONUM S. R. M. POLONIE ET
SVECIE,

REGIOMONTI IN ANNIS 1609 ET 1612 HABITARUM,

ITEMQUE, RESPONSA, CAUTIONES, TRANSACTIONES, ET DIPLOMATA CIRCA FEUDUM DUCALE PRUSSICUM, A S. R. M., ILLUSTRISSIMO ELECTORI BRANDEBURGICO JOANNI SIGISMUNDO MODERNO, ET INCLITIS ORDINIBUS DUCATUS PRUSIE CONCESSA, QUAM ETIAM AB EODEM ELECTORE ET ORDINIBUS DUCATUS, LOCO REVERSALIUM S. R. M. ET REGNO DATA.

ACTA ET DECRETA

COMMISSIONIS S. R. M. POLONIE ET SVECIE RE-
GIOMONTI IN ANNO 1609 HABITAE.

1. Nos Simon Rudnicki, Dei gratia Episcopus Warmiensis: Georgius Kostka a Stangenberg, Palatinus Mariaeburgensis, Golubensis, Dirschaviensisque: Martinus Sirakowski de Boguslawice, Inowlodensis, Przedecensis Capitanei: Albertus Kryski de Krysko et in Drobnin Sieprencensis, Castellani: Joannes Swiętoslawski de Swiętoslaw, Referendarius Curiae Regni, Succamerariusque Terrae Praemisiensis, Koziencensisque Capitaneus, Lucas Mielzyński de Brudzew, Succamerarius Calissiensis: et Samuel Laski, Secretarius Aulicisque Commissarij Sacrae Regiae Majestatis, Serenissimi et Potentissimi Principis Domini D. Sigismundi III Dei gratia Regis Poloniae, Magni Ducis Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque Haereditarij Regis, ad Conventum generalem omnium Ducatus Prussiae Ordinum, ab eadem Sacra Regia Maiestate hic Regiomontem pro die hodierna 26 Maij anno 1609 indictum celebratumque delegati, actuique infrascripto praesidentes:

2. Significamus tenore praesentium universis et singulis quorum interest: quod cum Sacra Regia Maiestas Dominus noster clementissimus, supremus et directus Ducatus Prussiae Dominus, statum ordinemque rerum in hoc ipso Ducatu, nonnihil a forma et priscis institutis suis deflexisse et exorbitare, suaeque Majestatis et Regni juribus quibusdam in rebus derogatum, esse cognoverit, ac propterea in causas et rationes illorum omnium inspiciendum fore, modosque et rationes, quibus ea instaurentur, adhibendos esse, necnon ut animi nobilium, ac aliorum ex subditis conquerentium, tumque publicae et privatorum res pacatae redderentur, ex amplissimi Senatus sui sententia censuerit. Ac primo quidem auctoritate ejusdem Sacrae Regiae Majestatis Conventus particulares per universam hanc Provinciam, Districtusque omnes, locis solitis, deinde hic praesens generalis Regiomonti, auctoritate Sacrae Regiae Majestatis indicti, et omnibus et singulis Ordinibus, Statibusque ac Ma-

gistratibus ritu solenni innotuerunt: simul etiam ea ipsa Sacra Regia Majestas id nobis curae et muneris, plena et absoluta in omnibus facultate sua concessa, committere dignata est. Cumque eo loci Regiomontem pro die praefixa, id est 26 Maij, una conveniremus, Ordines quoque ac Status omnes et singuli, per Nuntios Terrarum ac Districtuum, nonnulli autem per semetipsos convenirent, et diem ac terminum a Sacra Regia Majestate sibi et nobis assignatum attentarent: nos itaque haec prima commissionis nostrae fundamenta iecimus: nempe literas publicae fidei a Sacra Regia Majestate ad universos Ordines datas, authentice, sub propriae manus Sacrae Regiae Majestatis subscriptione, et sigillo maiori Regni emanatas, in publico coetu exhibuimus, casque praelegi fecimus, quarum tenor is est.

3. Sigismundus tertius, Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex. Magnificis, Generosis, Nobilibus, Spectabilibus, ac Famatis, Ordinibus Ducatus in Prussia, in Conventu Regiomontano, Commissionis a Nobis indictae obeundae causa, congregatis, sincere ac fideliter Nobis dilectis, gratiam nostram Regiam. Sincere ac fideliter Nobis dilecti: quod in proxime praeteritis Regni Comitij responsis nostris sinceritatum et fidelitatum vestrarum Nuntijs eo nomine datis recepimus, id praestamus hoc tempore, mittimusque Commissarios nostros, plena potestate instructos, qui querimonias sine: et fid: vestrarum cognoscant, controversias sopiant, rationesque Ducatus illius ad veterem normam constituent. Iis sine: et fid: vestrae ea quae a Nobis in commissis habent, exponentibus, plenam fidem adhibebunt, atque in omnibus auctoritati, et ordinationi eorum, id quod par erit, obsequium praestabunt. Erit id officio ipsorum consentaneum, Nobisque gratum. Cupimus fid: et sine: vestras bene et feliciter valere. Datum Cracoviae, die ultima mensis Aprilis. Anno Domini, 1609. Regnorum nostrorum, Poloniae 22. Sveciae vero 16.

Sigismundus Rex.

4. Reproducimus deinde sub eiusdem manus Sacrae Regiae Majestatis subscriptione, et majiori Regni sigillo, literas Commissionis ab ipsa eadem Majestate nobis datas, quae publice lectae et insinuatae sunt, in contextu verborum huiusmodi.

5. Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lith. Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon Svecorum, et Gottorum Vandalorumque haereditarius Rex. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis, maxime autem Magnificis, Generosis, Nobilibus, Spectabilibus, et Famatis, Ducatus Prussiae Consiliarijs, Ordinibus, et Statibus: multis et gravibus causis Nos adductos, Commissarios nostros in Ducatum eum mittendos de amplissimi Senatus consilio censu-

isse, qui Ducatus ejus res inspicerentque, componerentque quas nimirum a pristino statu ab ordine hisce temporibus et administrationibus praeteritis nonnihil deflexisse perlatum ad Nos est. Designavimus igitur ad eam rem Reverendos in Christo Patres, Magnificos, Generosos, ex Senatorio ordine, Matthiam Pstrokoński Vladislaviensem et Pomeraniae, Simonem Rudnicki Episcopum Varmiensem, Georgium Kostka a Stangenberg Palatinum Mariaeburgensem, Martinum Sierakowski Inowlodensem, Albertum Kryski Steprensensem, Castellanos: Ioannem Swiętoslawski Referendarium Curiae Regni, Lucam Mielzyński Succamerarium Calissiensensem, quibus Secretarium nostrum Generosum Samuelem Laski! adjungendum existimavimus. Dedimus autem hisce plenam integramque potestatem ad Conventum eum, qui a Nobis ad diem 26 mensis Maij, Regiomontem indicitur, cum Magistratus, tum alios Nuncios Terrestres ad se evocandi, de rebus atque negotijs ad statum Ducatus, incolarumve iura et privilegia pertinentibus agendi, querelas, postulata, gravamina, si aliqua illata fuerint, tam publica, quam privatorum audiendi, de jis ex aequitate, et iuribus, privilegiisque Ducatus incolarum, tam a priscis Magistratibus Ordinis Theutonici, quam a Ducis decessoribus nostris, atque adeo ipsius inelytae Domus Brandenburgicae Principibus, beneficio decessorum nostrorum in Prussia Ducibus, statuendi; iudicio, si res postulaverit, vel per se, vel per ordinarios Iudices procedendi, indicandi, testes testimoniaque audiendi, examinandi, iuramenta exigendi, sententias ferendi, eas denique executioni mandandi, atque adeo ad ea omnia rite ordineque peragenda, vel huius in ulterius tempus transferendi, vel novi etiam Conventus indicendi: omnia denique et singula tam in genere, quam in specie administrandi, peragendique, quae quocumque modo ad munus hoc illorum, negotiaque eis per mandatum praescriptumque nostrum commissa pertinere videbuntur, etiamsi aliqua huiusmodi existerent, ad quae speciali mandato nostro opus esse aliquo videretur. Quod Nos ad omnium, et singulorum notitiam deducendo, maxime autem commemorati Ducatus Ordinum universorum et singulorum, ut supra memoratis Commissarijs nostris eandem fidem, honorem, obedientiam, omnibus in rebus ad delegationem Commissionemque illorum hanc pertinentibus, praesent, quam, si ipsi praesentes essemus, praestare Nobis deberent, praesentibus hisce hortamur, mandamusque. Majoris fidei causa, hasce manu nostra subscripsimus, sigilloque Regni nostri muniri mandavimus. Datum Cracoviae, die 29 mensis Aprilis. Anno Domini 1609. Regnorum nostrorum, Poloniae 22. Sveciae vero 16.

Sigismundus Rex.

6. His vero uti praefertur exporrectis, iurisdictioneque nostra Commissoriali oportune fundata, et ad omnium notitiam deducta: ad debi-

tam executionem commissorum procedentes, primam propositionis nostrae partem, nomine Sacrae Regiae Majestatis, fecimus in hunc modum, et seriem verborum.

7. Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus, benignam erga universos huius Ducatus Ordines voluntatem suam Regiam, et clementiam per nos defert, denunciatque. Quae causae et rationes Sacrae Regiae Majestatem nos huc delegandi permoverint, brevibus Magnificae, Generosae, ac Spectabiles Dominatio-nes vestrae intelligant. Cum ex Nuncijs vestris, et alias, et in proximis Comitij, Sacra Regia Majestas accepisset, ita nonnulla in Ducatu hoc novata, turbataque esse, ut Majestatis ipsius suprema auctoritate in pristinum statum ea reponi oporteret: ejus rei conficiendae negotium nobis de amplissimi sententia consilij demandavit. Ac primum quidem Status, et Ordines Ducatus minime posse ignorare, ius directi, supremique Dominij in Ducatu Serenissimos Reges, Regnumque Poloniae obtinere: attamen cum alijs in rebus nonnullis non satis ab ijs observatum cultumque fuisset, tum maxime, quod nuper Illustrissimo laudatissimo memoriae domino Ioachimo Friderico, Electore Brandenburgensi: (quem curae Illustrissimi aegri Ducis, administrationique Ducatus huius praefecerat) mortuo, cum cura illa exstincta, ad Sacrae Regiae Majestatem suprema gubernatio Ducatus pertineret, aegro Principe ad gubernationis munia invalido, eiusdemque curae ac tutelae Regiae proprie obnoxio: privata tamen auctoritate, inscio, inconsultoque Serenissimo Rege, Conventum sibi indicare ante proxima Regni Comitiam, et in eo ea proponere, atque tractare, quae iura Majestatis, supremique et directi Dominij diminuere viderentur, ut qui pro officio suo, et vestro quoque, qui iure ejusdem Majestatis Regiae, uti directi supremique Dominij, subditi censemini, omni ratione aqua, et honesta prospicienda sibi esse non ignoret, et jus directi Dominij sui quam diligentissime tueri, servareque debeat. Cum autem Sacrae Regiae Majestatis auctoritate legitimus vobis nunc Conventus indictus sit, in proximis vero Comitij, inprimis quidem Equestri Ordinis Ducatus huius Nuncij questu fuerint, multa hisce temporibus contra iura, consuetudinesque Ducatus istius invecata fuisse, et complura alia nova onera incolis imposita, exhaustamque Provinciam, ad extremum et cum alia nonnulla contra ius in Ducatum hunc Sacrae Regiae Majestatis a quibusdam attentata, tum famosos quosdam libellos passim spargi, quibus homines Ducatus istius a fide, observantiaque erga Sacrae Regiae Majestatem Regnumque abducerentur; civitatum etiam nomine, partim ab Equestri Ordine iura sua laedi, supprimeque, partim contra idem directi Dominij ius quaedam novari, delatum ad Sacrae Regiae Majestatem sit: ampla cum potestate Sacra Regia Majestas nos huc mittendos ablegandosque censuit, ut omnibus hisce de rebus cognosceremus, et de caeteris, quae ad

statum huius Ducatus pertinerent, constitueremus, ac in optimum statum ex formula regiminis secundum privilegia incolis a Serenissimis Regibus antecessoribus Sacrae Regiae Maiestatis, tum a priscis Ducatus Magistratibus, ac novissime ipsis etiam inclytae Brandenburgicae domus Principibus concessa, omnia reponeremus, et stabiliremus. Itaque quid Nobilitas seu Ordo Equestris, quidque civitates poseant, et quibus in rebus Sacrae Regiae Maiestatis opem requirant, quaeque mutata, aut de proprio statu retorta existimant, hic nobis ostendenda, probandaque sunt, ea tamen, quae par est, modestia, et servato debito honore. Dabimus operam, ut ex aequitate, iuribusque Ducatus huius auctoritate a Sacra Regia Majestate nobis attributa, statuere et decernere valeamus. Quae itaque proponuntur nobis deferenturque, libentibus animis cognoscemus. Sunt alia negotia magni momenti a Sacra Regia Majestate nobis commissa, Magnificis, Generosis, Nobilibus, et Spectabilibus Dominationibus vestris alio tempore proponenda, agenda, et tractanda, de hisce prius cognitione facta, quae praemissa sunt.

8. Qua quidem propositionis, seu propositionum parte absoluta, Ordinibus ipsis spatium deliberationis a nobis expetentibus, id ipsis concessimus, sessionemque alteram ad diem tertiam proximam ex ipsorum distantia in eodem vigore distulimus.

9. Tandem die 29 mensis Maij in locum sessionis primae venimus, quaesivimusque ab Ordinibus, num parati essent ad illa, quae sibi nudius tertius nomine Sacrae Regiae Maiestatis proposita sunt, respondere, et in aliqua gravamina proferre velint, dum interim Equestris Ordo scripta gravaminum suorum praesentibus alijs Statibus nobis obtulisset. Petentibus autem alijs Ordinibus dilationem seu spatium ad respondendum super ipsa gravamina sibi concedi, ea de causa, ad feriam secundam proximam terminus a nobis in suo vigore prorogatus est.

10. Advenientibus autem feria secunda, partibus, quarum intererat, nondum paratis, distulimus eum ipsum terminum in proximam feriam tertiam. Qua cum in locum solitum veniremus, Domini Consiliarij Regentes, una et Ordo civicus, a nobis petijt dari sibi rescripta gravaminum ab Ordine Equestri exhibitorum, quibus illud a nobis permissum est, non gravatim; hortatos tamen fecimus, ut temporis rationem habeant, neve illud extrahant, minus necessarijs altercationibus.

11. Postea memores ultimorum in prima propositione nostra verborum (responsis ad gravamina nondum exceptis) quibus multa alia Regiae Maiestatis commissa, et quidem ea, quae iura Sacrae Regiae Maiestatis spectarent, referenda nobis esse praediximus, hanc alteram propositionum nostrarum partem nomine Sacrae Regiae Maiestatis ad Dominos Consiliarios Regentes, una et ad universos Ordines, iisdem prae-

sentibus, ut ad omnia simul responderent, intulimus, fecimusque.

12. Primo quidem ea, quae contra ius directi supremique Domini S. R. M. attentabantur, haec sunt, quae Sacram Regiam Majestatem Dominum nostrum clementissimum, simul et universos Regni Ordines maximopere afficiunt. Praeterquam enim, quod nuper post decessum Illustrissimi Domini Ioachimi Friderici defuncti, Conventum sibi propria auctoritate, ut in prima parte propositionum nostrarum demonstratum est, insecta et inconsulta Sacra Regia Majestate, directo supremoque Domino, ante Comitium Regni proxima indicere, ac in eo ipso Conventu ea proponere atque tractare, quae iura Maiestatis, supremique et directi Domini diminuant, ausi: antea etiam tum scriptis responsisque suis, tum factis ipsis, auctoritatem, iuraque Maiestatis ac Regni non leviter labefactare conati fuerint, vendicantes sibi in multis Regalem auctoritatem, atque ius Maiestatis Regiae et Regni supprimendo, vinculaque et sponsonem publicam, qua Regno, uti corpori suo, connexi sunt, dissuere intendentes. Etenim sub tempus Curatela Illustrissimi Georgij ab Anspach, Marchionis Brandenburgensium: praeter alia multa in oppressionem nobilitatis tentata et facta, ab appellationibus quoque subditi eius Ducatus cuiusvis ordinis arcebantur. Quin et contra privilegium Lublincense de anno 1569 in Curialis iudicij ordinatione *Hoffgericht Ordnung* dicta, de anno 1583 titulo, de revisione, articulo decimo, sub poena corporis, et pecuniaria, omnis appellatio interdicebatur, et interdicitur, ac subinde promebantur decretis iniquis et multatis pecuniarijs: exindeque iuri Sacrae Regiae Maiestatis et ipsis etiam pactorum feudalium conditionibus contraventum est. Literae etiam salvi conductus, aliaque mandata Sacrae Regiae Maiestatis, nullius ferme fuerunt auctoritatis. Ipso deinceps Curatore Illustrissimo, Georgio ab Anspach e vivis sublato, nihil plane Sacrae Regiae Majestati, uti Domino directo supremoque, ad quem cura eiusdem Ducatus, tanquam verum et proprietarium Dominum de iure ipsius Regio, atque etiam ex testamento primi feudatarij semper spectat, significaverunt. Quin etiam intervenientibus aliquot Sacrae Regiae Maiestatis mandatis, de rebus negotijsque Ducatus, illa posthabita sunt, et omnia in contrarium facta.

13. Demandaverat Sacra Regia Majestas negotia ad statum Ducatus huius spectantia, sine scitu et voluntate sua nec peragi, nec concludi debuisse. Cum externis item, ipsa Majestate inscisa, nulla consilia tractari, milites non conducere, simul et conductos dimitti, injunctum fuerat. In contrarium vero, postpositis Regiae Majestatis iussis, consilia aliunde capiebantur; iura Domini, Principi protunc externo, vero directoque domino praetermisso neglectoque, tribuebantur, iustitia oppressis denegabatur, protrahebaturque; ius gubernationis cuiusdam (quod praeter voluntatem et auctoritatem Sacrae Regiae Majestatis

nullum esse poterat) responsis quibusdam deferebatur; miles non modo non dimissus, sed et majori numero auctus fuit, arces omnes Regni finibus convicinae, eo ipso tempore omni apparatu bellico, e Germania sollicitate comparato, adductoque, atque milite insolito munitae; plebs rustica decimata, centuriataque, et omni apparatu instructa; lustrationes saepius factae. Haec vero quem in finem facta fuerunt, non difficile cerni potest. Vacantes Magistratus, et officia quatuor arcium, ex quibus Praefecti viri bene meriti supremis officijs praeficiebantur, non Sacrae Regiae Maiestatis, sed Illustrissimi Domini Electoris nuper defuncti, arbitrio, nullo pro tunc ad id iure obtento, distribuiebantur; Domini Regentes, sine scitu et voluntate S. R. M. directi et supremi Domini, non servatis gradibus, et consuetudinibus antiquis praetermissis, Praefectos instituebant, et ad Magistratus promovebant. Uno deinde ipsorum Dominorum, Regentium Barone a Kitlitz, similiter brevi post altero, atque tertio defunctis, Sacra Regia Majestate per literas, Nunciosque suos, ne sine Maiestatis suae voluntate alios praeficerent, interdicente, postposito tamen mandato Sacrae Regiae Maiestatis, praesente etiam Nuncio, elegerunt, et instituerunt.

14. Thesaurus huius Ducatus publicus, in arce Memelensi depositus, Sacra Regia Majestate irrequisita, inseijsque Provincialibus, Berlinum deportatus. Officij autem est uniuscujusque, pro debito subjectionis, ea, quae in his noverit, fideliter Dominis Commissarijs deferre, et denunciare.

15. Laesum deinde est jus Sacrae Regiae Maiestatis et Regni ob violentam catholicae Romanae religionis exclusionem, ecclesiarumque catholicarum in hoc ipso Ducatu antiquitus fundatarum privilegiatarumque occupationem, et bonorum ecclesiasticorum ademptionem, ac in usus privatos profanosve conversionem. Dubium enim nemini est, religionem ipsam catholicam in ijs oris primitus institutam propagatamque fuisse, ipsoque tempore regiminis Ordinis Cruciferorum, non sub erectione et institutione feudi viguisse, bonaque et possessiones ad usum earum ecclesiarum habuisse, nec alio jure et conditione ipsam primariam investituram ratione feudi concessam fuisse, quam ijs, quibus Magister Ordinis Cruciferique has terras antea tenuerunt, quos integris Episcopatibus, bonisque ecclesiasticis, maxime autem religione catholica florente, Provinciam hanc possedissee, verius esse, quam ut demonstrari sit necessum. Haec vero omnia post assecutionem feudi et receptum beneficium, convulsa, occupataque sunt. Et quamvis permissum fuerat religionis Augustanae exercitium, non tamen religionem catholicam eo submotam; sed salva potioreque catholica reservata, penes illam quoque usus Augustanae permissus, sed permissus potius, quam approbatus vel confirmatus est. Ita vero permissus ipsius usus privilegio Lublincensi de anno 1569 uti juxta formulam

Augustanae confessionis, et ejusdem Apologiae tantum, non autem secundum articulos Smalcaldicos (sicut repetitio corporis doctrinae ecclesiasticae, de anno 1570 continet) a subditis Ducatus Prussiae vivatur. Illud enim, quod suis foundationibus et privilegijs constabat, violare nequaquam licuit. Praeterea, nobilibus, ac incolis catholicis Ducatus hujus, in villis, oppidisve suis haereditarijs, exercitium religionis catholicae non permittitur: ecclesiae et sacerdotes ritus Romani prohibentur, quo maxime jus Serenissimi Regis et Regni opprimitur. Qua in re intercesserunt publico nomine transactiones inter Sacram Regiam Majestatem, Regnumque et Illustrissimos Dominos Marchiones Brandenburgenses, posteriori vero cum Illustris: Domino Joachimo Friderico Electore nuper defuncto, ejusque Celsitudinis Legatis in Comitibus Cracoviensibus, pactum conventumque fuit, ut religionis catholicae exercitium unicuique profiteri eam volenti, liberum in Ducatu eo sit, neque sacella, et oratoria ubivis prohibeantur, neque professionis catholicae causa quisquam ulla vi, injuria, aut contumelia afficiatur. Ac insuper ejusdem religionis catholicae exercitium, unum atque alterum templum hic Regiomonti cum proventus assignentur. Jura item patronatus catholicis omnibus firma et integra conserventur: uti de his omnibus transactio illa publica fusius disponit. Quae cum ad suum effectum eo usque non devenirent, et interim magis magisque turbarentur catholici, et ecclesiae profanarentur, vel ad alia exercitia converterentur, pro gravissima, eaque publica injuria, Sacra Regia Majestas illud reputat, et restitutionem exposcit. Cautum insuper erat, ea ipsa transactione, ut catholici omnes ad munera, et honores admitterentur, sine quavis exclusione, atque injuria: sed cum neque hoc ad effectum sit deductum, non potest Sacra Regia Majestas id, non nisi indigne ferre, ubi priscae et avitae religionis homines excluduntur. Et quidem ipsimet libere judicare poterint, quam iniquum et intolerabile sit, catholico prohiberi exercitium et excludi, cum sectas et earundem sequaces, post Augustanam, ferre vel tolerare omnino nolint nec debeant. Exposcit denique Sacra Regia Majestas, ut in usus catholicorum Episcoporum, Sambiensis et Pomesaniensis, certi aliqui redditus proventusve assignentur, cum ad functionem illam administratorem sustinendam, illique annexa munia obeunda, non parvi sumptus requirantur. Item ut fugitivi apostatae, atque subditi extradantur, Sacra Regia Majestas requirit.

16. Neque hoc praetermittendum esse censuit Sacra Regia Majestas, quam indignum sit, cum ejusdem Regni corporisque membrum sit ipse Ducatus, in re nullam justam dubitationem trahente, eum a capite universoque adeo corpore dissentire, ubi nihil ad causam religionis, aut conscientiam cujusquam pertineret, vetus calendarium quod sequuntur, a profano Principe Julio Caesare institutum; novum etsi cura Summi Pontificis initio reformatum sit, quia tamen, uti

in Christiani orbis plerisque partibus et Regnis, ita quoque ab alijs subditis Sacrae Regiae Majestatis publico consensu receptum est; cur non ipsi quoque ejusdem Sacrae Regiae Majestatis, et Regni auctoritatem potius, quam illius Ethnici sequantur? Itaque ne ullam moram aut dubitationem amplius de eo interponant, etiam atque etiam hortatur Sacra Regia Majestas, simul et ostendit, quam maxima ex hac varietate calendarij, commerciorum, aliorumque exercitiorum et temporum existant incommoda. Quam autem conveniens et laudabile sit, in omnibus servare unum et eundem animorum consensum et voluntatem, et rerum negotiorumque aequalitatem usum, quis non videt?

17. Et quia in onerandis et exonerandis Anglicis in Habo navibus, multiplices admittuntur portorij Elbingensis, atque etiam Regiomontani defraudationes, quibus cum nulla alia via rectius et commodius occurrere posse Sacra Regia Majestas existimet, quam si Camera in portu Pilaviensi instituat, illaque Sacrae Regiae Majestati concedatur, ipse quoque portus a Dominis Regentibus expurgetur, et propter varia pericula firmetur, ac necessarijs muniatur et provideatur. Non dubitat Sacra Regia Majestas, ea, quae postulat, sibi non gravatim concessa iri.

18. Finium differentiae, tam a Ducatu Lithvaniae, quam a Regali Prussia, una et a Episcopatus Varmiensis et Culmensis, per mutuos arbitros, ut componantur et definiantur, Sacra Regia Majestas hortatur. Ad extremum justitiae administratio nobilibus, et omnibus in universum incolis, utrinque ut indilata fiat, de ijsque ut Commissarij, si ita res postulaverit, cognoscant, Sacra Regia Majestas injungit. Ut autem alijs subditis de Regno, ita praecipue Nobili Adamo Choinski, ea ipsa justitia sine quavis procrastinatione praestetur.

19. Hac autem secunda propositionum nostrarum parte absoluta, petentibus rescripta, et deliberationem Ordinibus, ea illis permissa fuerunt, cum prorogatione temporis et termini, per nosmetipsos innotescendi. Subsequentibus deinceps diebus, oblatis per Ordines, quorum intererat, ad utrasque propositiones nostras responsionibus scripto editis, ac coram oretenus repetitis, ijsque per omnia bene intellectis, factaque illorum omnium justa cum jure Sacrae Regiae Majestatis, et Regni, juribusque ac privilegijs Ducatus collatione, deliberatione item habita, quid horum prius a Nobis decidendum veniat, num gravamina et querelae Equestri Ordinis, statim post primam propositionem introductae, una, et responsa, postulataque civitatis scripto comprehensa, quae omnia juris privatorum dicuntur; an vero ea, quae jus Sacrae Regiae Majestatis et Regni offenderent, quaeque eo nomine ad Dominos Consiliarios Regentes, atque ad alios ferme omnes spectare videbantur. Tandem judicavimus causam, vel causas Sacrae Regiae Majestatis, uti publicas, dignitate ipsa personas et res dis-

criminate, proponendas esse, easque ordine, qui sequitur, decisas fore.

20. De facultate indicendorum a DD. Regentibus Conventuum, esse quidem praescriptum in formula regiminis, cui neququam derogare liceat; sed cum quaestio praesens ad tempus vacantis Curatellae referatur, quo gubernatio suprema Ducatus, aegro Principe ad gubernationis regulam invalido, ejusdemque curae ac tutelae Sacrae Regiae Majestatis obnoxio, in sinum Majestatis Suae devenerat, Suique iuris esse, in locum, defuncti Curatoris alium praeficere, et de Ducatu, in optimo ejus statu retinendo, providere. Tum quod eadem formula regiminis cautum sit, in omnibus non solum gravioribus et difficillimis, verum etiam communibus incidentibus Provinciae negotijs, ad Sacram Regiam Majestatem, uti tutorem testamentarium, confugiendum, et consilium ipsius requirendum fore debere: rerum vero et temporum nulla major difficultas cernitur, quam in eo casu Principis invalidi, et curatellae vacantis. Itaque Domini Commissarij decreverunt, potestatem indicendi Conventus, tempore nimirum praexpresso aegritudinis, penes Dominos Regentes remanere debere, verum consulta et praescia Sacra Regia Majestate; propositiones tamen nullas quantumvis ad commodum Ducatus spectantes, nisi ex auctoritate et consensu Regiae Majestatis faciendas. In negotijs autem Sacrae Regiae Majestatis, vel Regni, ut omni alio tempore, ita etiam eo ipso vacantis curatellae ad mandatum ipsius Majestatis, regimine DD. Regentium durante, quando opus fuerit, Conventus indicendos fore, et propositiones conclusionesque consilio et auctoritate ejusdem Regiae Majestatis peragendas; tempore autem, seu temporibus minorennitatis, Conventuum indictio Dominis Regentibus licita sit, juxta praescriptum formulae et testamenti, prout et alia jura ad ipsos pertinentia ipsis salva esse debent, illaeso tamen jure tutelae testamentariae Sacrae Regiae Majestatis, salvoque etiam jure petendorum a Sacra Regia Majestate, in casibus et negotijs Ducatus consiliorum.

21. Appellationes item, quoniam decreti cujusdam publici nomine, contra perpetua originalis feudi pacta, juramentaque Principum et incolarum Ducatus, de tenendis illis praestita, et contra alia jura et privilegia, penitus fuerunt praecclusae et interdictae, viaque illarum obstructa. Similiter etiam salvi conductus literae violabantur, id recto judicio contra jus Majestatis et directi Domini factum esse, ac subinde auctores hujus operis poenas in violatores pactorum servientes incurrisse. At vero cum moderni DD. Regentes ejus rei conscij non sint, nec protunc officijs hisce praefuerint, illos extra omnem culpam esse, criminandosque non fore. Verumtamen, ut ne id in posterum fiat, Magistratusque et Officiales norint suis constare metis, decernimus auctoritate Sac. Reg. M. sanctionem illam, uti juri Majestatis Suae, pactisque et jurbus, ac privilegijs Ducatus contrariam, multo-

rumque injuriae, calamitati et damno factam, invalidam esse, nullumque robur nunc et in posterum habituram. Prosecutionem autem appellationum eam, et talem servandam a modo fore, qualis inferius descripta est.

22. Similiter militem, seu milites, sub tempore curatellae vacantis, non fuisse, nec esse conducendos, nec aliunde quaerendos: tum nec plebs lustranda, nec decimanda, absque scitu atque voluntate Sacrae Regiae Majestatis. Verum in tali casu belli, scilicet vacante curatella, suscipiendi movendique, necnon praesidiorum comparandorum futuris temporibus, Majestate Regia consulta, et praescia illud fieri. Consilia quoque sub tempore vacantis curatellae, ab extraneis, quibus non competit, petenda non esse inscia Sacra Regia Majestate Domino suo supremo. Idipsum quoque de Magistratibus, et dignitatibus tempore vacantis curatellae conferendis, censendum esse, nempe illa cum scitu Sacrae Regiae Majestatis esse distribuenda.

23. De thesauro publico, ex arce Memelensi accepto, et translato, cum DD. Regentes fidem nobis fecissent, testatique essent, nullum publicum thesaurum illo loco et arce conservari, praeter illam pecuniam, quae ex ipsiusmet arcis, et pagorum, aliorumque bonorum eo spectantium redditibus annuis provenit; quae quidem propter militem inibi perpetuo servandum in eum locum confertur, et cujus usus distributioque ad Illustrissimum Principem pertinet: ipsorum itaque fidei, tanquam publicae, nobis standum esse, nec de eo disquirendum putavimus.

24. Quod autem adinet ad ecclesias catholicas, earumque dotes ac fundationes primitivas ante collationem feudi erectas, suisque privilegijs munitas, jam vero sub tempore feudi ademptas, et in alios usus conversas; tum quod exercitia religionis catholicae prorsus explosa sunt, nobilibusque ad ecclesias, in ipsorum haereditarijs bonis jura patronatus prohibentur, ac sub jus feudi trahuntur, sicque de plano fides catholica abalienata est, et privilegia ecclesiastica una cum bonis adempta, Augustana vero confessio quae saltem permissive penes catholicam, quinimo illaesa catholica manente, concessa erat, non sine injuria catholicae religionis hominumque, invecta et introducta est. Qua in re cum toties apud Illustrissimum Electorem Curatoremque futurum, ad quem id ex vi transactionis cum Illustrissimo Parente suo initae primo loco pertinere videbatur. una et cum Provincialibus, Sacrae Regiae Majestatis, et Ordinum Regni nomine sollicitate egissemus, effectus autem non fuerit consecutus, proinde negotium hoc totum ad Sacram Regiam Majestatem, et Ordines Regni referendum nobis esse instituimus.

25. Negotium Episcopatum duorum, Sambien: et Pomesanien: necnon articulum de non instituendis ab Ordinibus religionis ipsorum Superintendentibus, vel quovis nomine vocandis Praesidentibus; tum etiam Calendarij ad prae-

sens non suscepti, causas et rationes ab Illustrissimo Principe et Ordinibus Ducatus diserte propositas, Sacrae Regiae Majestati exponemus, ad quam omnia haec integre recipimus, judicioque Suae Majestati relinquimus.

26. Apostatas, et alios transfugas, necnon subditos alterutrum extradendos semper, nec fovendos fore declaramus et Magistratibus, quorum interest, Ordinibus Ducatus in idem consentientibus, injungimus.

27. Quoad cameram in portu Pilaviensi instituendam, Illustrissimi Principis et Ordinum responsionem Suae Majestati referemus.

28. De finium differentijs, proximo autumno, segetibus collectis, componendis consignandisque, consensum mutuam hic in praesentia nostra utrinque collatum approbamus; atque id more hactenus solito per mutuos arbitros, et si opus fuerit, officiales ordinarios fiat; et ne in ullam moram ducatur, auctoritate Sacrae Regiae Majestatis decernimus.

29. In administratione justitiae communis nobilibus, et omnibus in universum Regni et Ducatus incolis, ut ea semper indilata utrinque fiat, omnibus facile consentientibus, nos quoque praesenti edicto nostro assentimur, et ad omnium notitiam deducimus. Iamque tum nonnullorum querimonias nos ipsimet, advocatis partibus, quarum competebat, dijudicavimus; et lites earum insimul cum ordinarijs hujus Ducatus Magistratibus consopivimus. Si tamen postea res necessitasque postulaverit, Sacra Regia Majestas, similiter et Illustrissimus Princeps, Commissarios suos pro subditorum suorum querelis, injurijsque cognoscendis daturi erunt.

30. His autem, quae secundam propositionum nostrarum partem attingebant, modo praemisso declaratis, sequuntur sententiae, decretaque nostra, de et super querimonijs, et gravaminibus ab Ordine Equestri introductis, propositisque, numero et ordine, quo exhibita in scriptis, verbisque repetita erant, in modum infrascriptum publice prolata.

31. Primo quidem, quod attinet vacantias supremorum quatuor officiorum Consiliariatus, nimirum DD. Regentium, illas ut primum incidere, sine quavis mora, et procrastinatione, ne quid vel regimini ipsi tam ampli Ducatus, vel judicij publicis exercendis deesse videatur, quantoties conferendas esse debere DD. Commissarij censent. Quorum Dominorum Regentium aliquo defuncto, reliqui eandem auctoritatem rerum gerendarum obtineant tantisper, donec in locum defuncti, alter idoneus legitime sufficiatur. Eligi autem et praefici quisquam alius non debet, nisi juxta formulam regiminis et testamenti, unus ex quatuor majoribus Capitaneis, qui ex Baronibus et nobilibus indigenis bene qualificatis, antehac in alijs Praefecturis, vel Capitaneatibus justo tempore exercitatis, quique secundum tenorem testamenti, prudentes, honestae vitae, conversationis et conscientiae fuerint, deligi debent. Ita tamen, ut bene doctus sit Can-

cellarius: extranei autem, et qui non fuerint indigenae nobiles, juxta privilegium anni 1542, 14 Novembris, pertinere ad id minime poterunt, neque id optare, vel acceptare ullo modo audeant, sub poena priuationis officij ejusdem, et non praestanda a quopiam jurisdictioni ipsorum obedientia, reverentiaque debita; jure tamen supremi et directi Domini, tutorioque ex vi testamenti Sacrae Regiae Majestatis, necnon Regni jure interim, eo videlicet tempore, salvo manente.

32. Capitaneatus item, et Praefecturae omnes et singulae arcium earum, in quibus judicia nobilium exercentur; similiter maritimae, vel quas majoribus ab externorum periculis objectas esse constat, non nisi solis indigenis nobilibus, possessionis conferendas esse; alias tamen minores judicijs publicis carentes, et periculis non expositas huic legi non subjacere, sed usum antiquum in distributione servandum iri, videlicet nobilitatem praefendam esse, alijs benemeritis non omnino exclusis, conditione futuris Capitaneis ea interposita, ut salario ordinario, et victualibus, quibus moderni sustentantur, illi quoque contenti sint; eoque superaddito, ut ad gradus honorum, dignitatum et Magistratum, soli indigenae modo praemisso promoveantur. Ipsi vero Capitanei omnes jurent, se fideles fore Illustrissimo Principi, simulque recognoscant Sacram Regiam Majestatem supremam et directam Dominum suum, Regnumque Poloniae, et quod jura Ducatus salva habeant.

33. Quoties autem contigerit, Capitaneatus vel Praefecturas aliquas, Illustrissimo Principe Curatore tunc a Ducatu absente, vacare, id secundum usum hactenus retentum observari debere; videlicet significandum de eo esse Celsitudini ipsius, eligendaeque et proponendae a DD. Consiliarijs Regentibus, personae ex indigenis idoneae tali munere dignae, ratione locorum, et conditionis personarum, ut superius descriptum est: in primis habita; quarum unam Illustrissima Celsitudo ipsius sine omni mora praeficiet, illam quae legi praescriptae conveniens, et sibi ex nominatis a DD. Regentibus magis apta videbitur; juribus Sacrae Regiae Majestatis, et Regni, nihil quoque diminuendo. Praesente vero Illustrissimo Principe, distributio ejusmodi vacantiarum eadem in deligendis personis observetur; videlicet, ut nobilibus indigenis conferantur, nec alius quisquam illas optet, sub poena privationis, uti supra scriptum est.

34. Iurisdictionem autem, functionemque Minorum Consiliariorum Regentium, unam et aequalem indivisamque fore debere; ita scilicet, ut unus prae alio majorem sibi non vendicat auctoritatem, sed in omnibus, negotijs consultationibusque, aequales se esse arbitrentur; ac si quid muneris pro ratione temporis et necessitatis, alicui eorum fuerit ab alijs impositum, id ille communi et individua auctoritate exequi debet, de suisque actis rationem caeteris reddat, nec quidquam sine aliorum voluntate, et mutuo con-

sensu, facere praesumat. Omnia autem ad normam jurium et consuetudinum hujus Ducatus ab eis peragi debere, sub nullitatis vitio.

35. Ad quatuor suprema officia DD. Regentium, eo modo accedendum, illisque potiundum esse, ut formula regiminis et testamenti praescribit; nempe defuncto uno quopiam illorum, in ejus locum unus ex quatuor Capitaneis supremis legendus praeficiendusque sit, ita tamen, ut is ante vacantiam seu obitum Consiliarij quocumque tempore (non enim formula determinatum id habere voluit) Capitaneus major existat, ad quam electionem Consiliariorum Regentium, dictante testamento ultimo, olim Illustrissimi Alberti primi in Prussia Ducis, superstites Consiliarij pertinebunt, modumque servare debent, tam in formula, quam in testamento ipso descriptum: illaesis subinde juribus Sacrae Regiae Majestatis, et Regni, relictis.

36. Rationes proventuum omnium administrandorum exigendas esse a DD. Consiliarijs Regentibus, Principe absente juxta ordinationem Camerae in formula regiminis commemoratam. Quod si per alias curas ipsis non vacaverit, quo minus per singulas arces, et Capitaneatus obeant, et de quibus opus fuerit per seipsos exquirant, extunc poterunt id munus per Commissarios suos, Capitaneos scilicet alios, nobiles Ducatus, homines fide dignos, peragere, ab illis deinceps easdem rationes juxta ordinationem Camerae percepturi, illasque ipsimet, cui secundum dispositionem testamenti intererit, reddituri.

37. De appellationibus tam inter privatos alterutrum, quam inter vasallos et Principem emergentibus, jam olim privilegio originali, pactisque feudi, cum Illustrissimo felicis memoriae Alberto primo in Prussia Duce sancitum, conventumque ac demum cum Illustrissimo Joachimo Friderico Sacri Romani Imperij Electore, Marchione Brandenburgens: nuper defuncto, in Comitibus Varsaviensibus, anno 1605 transactum esse. Cum tamen Illustrissimus Princeps Curator jam nunc futurus, ad petitionem Nobilitatis, et intercessionem Sacrae Regiae Majestatis pro ipsis factam, in id consenserit, ut alius circa has appellationes modus, nempe infrascriptus observetur: consensu itaque Celsitudinis ejus, et Sacrae Regiae Majestatis interveniente, appellationes praefatas eo modo prosequendas esse. Primo quidem, si quid litis vasallo cum Principe, vel e contra, acciderit, licitum sit parti actoreae, huic, et illi, actionem suam ad judicium Aulicum, vel ad judicium Parium, idque in causis bona feudalia concernentibus, intentare et introducere. Ab illo vero judicio, quod sibi alterutra pars elegerit, appellatio, recta ad Sacram Regiam Majestatem deduci debet. Numerus autem Parium constabit ex duodecim personis, per Illustrissimum Principem eligendis ex Nobilitate, et per vasallum, cujus intererit, approbandis, vel reprobandis. Deinde judicium hoc Parium, vasallo petenti intra spatium duodecim septimanarum concedi darique debet. Hi vero Judices Parium, dum ju-

100

101

dicandae illis causae ejusmodi venerint, a juramento suo, quo Illustrissimo Principi obligati sunt, et in posterum fuerint, absolvi debent. De novo tamen super judicium ipsum juraturi, sumptu vero Illustrissimi Principis sustentandi. Si autem vasallus procuratore suo careret, is ei a Magistratu concedatur.

38. Processus denique in ipso Parium judicio sit summarius, ne dilationes superfluae et non necessariae permittantur, nisi ipsarum probationum et reprobationum termini longius tempus exposcerent. Idem quoque processus appellationum Latino sermone edatur, salvis sportulis Notario, vel Secretario dandis. Appellationes denique intra decendum introducantur. Acta vero intra tres septimanas authentice extradantur. Executio insuper decretorum Sacrae Regiae Majestatis in causis appellationum, sine omni mora fiat a Magistratu, cuius interest, juxta decisionem inferius descriptam. In alijs autem causis omnibus inter Illustrissimum Principem et vasallos, quocumque nomine intercedentibus, Judicium Aulicum pro communi et directo foro censendum erit, salva tamen appellatione ad Sacram Regiam Majestatem, eo addito, ut compendiosiori processu; exclusis dilationibus superfluis et ambagibus, coram ipso Aulico Judicio causae expediantur, actusque omnes Latino sermone edantur, sportulis salvis. Non habenti Procuratorem, officium imploratum dabit, ipsaeque etiam appellationes intra decendum introducantur, et partibus, quibus opus fuerit, intra quatuor septimanas authentice extradantur. Executio quoque modo praemisso fiat indilata. Quot autem attinet actiones privatorum inter se, in illis quam diu Illustrissimus aeger Princeps vivit, privilegio Lublinski superscripto anni 1569 innitendum, et secundum illud procedendum esse, exceptis tamen causis, quae afficerent honorem, vitam, et bona, in quibus, juxta tenorem ipsius privilegij, salva remanere debet appellatio ad Sacram Regiam Majestatem, tam inter solosmet privatos, quam inter Principem. Verum post ipsius decessum, jam tum juxta privilegium Lublinsense, et transactionem anni 1605 ad judicium Sacrae Regiae Majestatis, post Curiam appellationes omnes reducendas fore, in hanc legem Illustrissimo Principe ultro assentiente, eamque approbante.

39. Contigit aliquando Principem a sede hac Ducali, et residentia sua abesse, quae tamen absentia juri et jurisdictioni ipsius nocere, aut diminuere nequaquam potest. Itaque etiam absente ipso titulus ipsius superimponendus est citationibus, et expeditionibus solitis. Domini vero Consiliarij Regentes, secundum morem et jura Ducatus, judicia et alia munera publica exercebunt, suaque nomina in decretis ipsorum, Principe absente, exprimi facient, illi duntaxat, qui judiciis interfuerint praefuerintque: ut certo constet unicuique gravato, quis illorum ab ipsis ratione gravaminis sui jure trahendus, conveniendus sit.

40. Ad querimoniam Nobilitatis contra Ma-

gnificum Fabianum Baronem a Dhona, Burgrabium supremum, quasi is et fidem legibus Ducatus Prussiae alienam, et privilegij Poloniae Regum nullatenus permissam amplecteretur, illegitimeque officium Burgrabiatu obiret, ac propterea juribus Ducatus dictantibus ab eo munere amovendus fuerit; aequum esse censuerunt DD. Commissarii tali passu, jura et privilegia Ducatus integre ac inviolabiter observanda; ut scilicet nemo audeat dignitates et magistratus ambire acceptareque, quando per leges admittendus non sit, et qui contra eas exorbitaverit; iis enim praeesse, quibus contraret, iisdem salvis nequaquam potest. Quod ipsum Sacra Regia Majestas DD. Commissarijs in praescriptum dare, et specialiter injungere dignata est. Cum autem idem Dominus Fabianus Baro, in praesentia DD. Commissariorum, non modo suae fidei publicam fecerit declarationem, quae in causa religionis omnium maxima est, accuratoremque in foro politico inquisitionem non videtur inquirere, verum et certis documentis, et exemplis idem lucidissime confirmaret: proinde DD. Commissarii hujusmodi declarationi innitentes, cum ab objectione praefata, aliisque in cum productis, liberum fore debere, officioque cui praeesse, cum ejus auctoritate, et debita ab incolis obedientia, licite perfungi posse decreverunt: prout quidem auctoritate sua Commissariali decernunt, et sententiant. Quod autem Nobilitas tantopere causae huic insisteret, urgeretque contra praefatum Dominum Baronem, eo nomine acquiri et attendi debere; cum id pro legibus, libertatibusque suis, et zelo primi ritus fecisse videatur, neque ullo modo hoc facto bonae famae ac honori, integraeque existimationi dicti Baronis detrahere poterit: ideo vicissim Nobilitatem nullam vel poenam, vel difficultatem perferre debere, Domini Commissarii adveniunt. Porro si quis Domini Baronis famam nullo praetextu libertatis, sed maligno animo, vel dicto, vel scripto prosciderit, contra hunc eidem Baroni salva reservatur actio, appellatione ad Sacram Regiam Majestatem, cuius citatorum libera permanente.

41. Ordo Aulici Judicij, numerusque personarum praesidentium, conformis esse debet omnino, uti formulae regiminis, ita et antiquae hucusque retentae consuetudini; scilicet sex nobiles indigenae possessionati, tres autem Doctores juris ex civico statu, ad illud judicium instituantur: et si quid hactenus, vel ad praesens in eo erratum fuerit, esse de praesenti corrigendum, juris ordine servato.

42. Cancellariae atque Camerae officijs praepouendi sunt merito indigenae Ducatus, juxta declarationem in recessu anni 1566, factam; veteranis tamen, et benemeritis, ad vitam ipsorum citra omnem in futurum sequelam conservatis.

43. De non extrahendis plus justo Conventibus Provincialibus, Domini Commissarii judicant ad veterem usum modumque, nihil omnino addendum esse, id saltem, quod abusu quodam invecutum est, corrigi debere; videlicet ut illi

103

soli ad consilia accedant, qui ad ea per leges et consuetudines admittuntur, exclusis omnibus aliis, qui ad publica suffragia non pertinent. Deinde veniant mature debitoque tempore, tumultus armaque insolita prorsus absint. Ordo in dicendis sententiis talis habeatur, qui direttore suo, de quo paulo inferius dicitur, constet, ejusque observetur auctoritas; sententiae libere a quovis, sed non nisi directoris jussu, dicendae, eaeque non praeventendae; nec cuiquam praerumpendae: qui vero ad prius dicta nihil quod addat habuerit, potius sententiae aliorum subscribat. Id autem maxime vitandum est, ut non violentis modis et conclamationibus, aut potentia numerosa, neque per factiones, vel schismata, sed aequabili modo, et rationibus potius, legibusque et consuetudinibus approbatis, uniformis omnium, isque liber consensus interveniat.

44. Quaestionem autem de locis in Conventibus Provincialibus legitime occupandis, ita decidendam esse Domini Commissarii putaverunt. Capitaneum quidem Brandeburgensem, pro direttore, seu alias Marschalco, in Conventu Provinciali in Collegio Dominorum Consiliariorum perpetuo haberi; absente vero ipso, alter ex quatuor majoribus Capitaneis, gradu seu loco ipsi proximior, id munus capiat, vota distribuat, utque omnia rite et secundum leges, ac antiquam observantiam, pro commodo Reipublicae fiant, attendat. Votorum autem et locorum distributio, in Collegio praefatorum Consiliariorum hujusmodi observetur; ut primam supremorum Capitaneorum, qui quatuor numerantur, rationem habeat, Dignitariis deinceps, post Baronibus et ceteris Consiliaris Terrestribus concedat suffragia. Collegium autem Nobilitatis more suo eligat sibi pro tempore Conventus cujusvis Marschalco, qui eam rationem habiturus est personarum, prout hactenus observatum fuit.

45. Contributiones publicae, quanquam nullae majoresve ab incolis Ducatus exigendae sint, praeter illas quae a civico Ordine ex privilegio ipsorum pendi solent, vel quas ultro Ordines unanimi consensu laudaverint: si tamen contigerit eas decreto publico institui et auctionem in ipsis haberi, ea talis sit, quae omnes Ordines peraeque afficiat, ut in utroque aequalitas, id est, sanciendo libertatis, et pendendo oneris, observetur: id enim jus et aequitas docet. Ac quemadmodum omnes aliae causae hic in Provincia terminari debent, ex praescripto jurium Ducatus, ita et differentiae eo nomine inter Status emergentes, auctoritate Principis, veluti supremi in Ducatu Magistratus, si praesens fuerit, absente vero eo, Dominorum Consiliariorum, accedente tamen communicatione Principis, complanari; nec alio reduci vocarique debent. Similiter usus earundem contributionum non alius in futurum sit, nisi publico consensu approbatus, et in illo ipso Conventu praescriptus.

46. In omnibus autem injuriis et actionibus, tam privatorum quam publicarum personarum, uti communiter ab omnibus, ita maxime a po-

testate suprema, Magistratibusque omnibus, juris processu contra quosvis procedendum esse, non autem vi, aut violentia, prout Recessus Dominorum Commissariorum, anni 1566 dicitur; quin et cavendum maxime, ne quis nobilium in domestica pace, et conditione sua, violentis captivationibus, et aliis angariis et oppressionibus praegravetur, bonaque nobilium quovis praetextu absque legitima causa, et juris publici processu, iudicioque legitimo adimantur, quandoquidem id pacta conventa Regni cum Illustrissimis Principibus afficiat; de facinorosis tamen jus et consuetudo observetur.

47. Executio item rerum judicatarum ab Officialibus et Magistratibus, quorum interest, non solum retardari non debet, verum unicuique jure vincenti, sive indigenae, sive extraneo praestanda, sine omni mora, sub poena resarciendorum damnorum ab ipsismet Officialibus repetenda.

48. Licita deinde sit, esseque semper debeat, Dominis Consiliaris Regentibus, a Nobilitate debito modo requisitis, in iis quae leges et privilegia ac consuetudines Ducatus afficerent, vel si aliqua in parte (quod absit) laesae fuerint, praemonitio Principum tunc praedominantium, ut salvas velint habeantque libertates, privilegia, et jura omnium et singulorum incolarum Ducatus Prussiae; nullam autem admonitores ex eo incurrant indignationem, vel poenam, aut contemptum; cum recessus 1566 latius ea exprimat, et permittat.

49. Quod autem Nobilitas requirat, ut juramento illi, quod Illustrissimus Princeps facturus de more est Sacrae Regiae Majestati et Regno, addantur verba specialia de servandis juribus, privilegiisque et libertatibus omnibus hujus Ducatus incolis; censuerunt DD. Commissarii ipsa eadem jura privilegiaque ac libertates Ducatus, illo juramento Principis, ex reassumptis in privilegio Curatela, et approbatis pactis, iuribusque antiquis, quibus ea complectuntur, sine omni dubio compraeheri.

50. Bona jure caduco ad Illustrissimi Principis distributionem devolvenda, juxta et privilegia distribuenda fere bene meritis, indigenisque, habita tamen prima ratione Nobilitatis Prutenicae, praesertim in caducis honorum terrestrium, eoque adjecto, ut illa bona naturam suam retineant.

51. Magistratus civitatum, omnibus requirentibus justitiam indilatam administret, sub poena damnorum resarciendorum, atque depactiones ultra debita salaria a quopiam exigere non audeant, sub poena restitutionis acceptorum, et compensandi damni.

52. Quod vero spectat in aequalitatem, et minus justam aestimiam in pendendis contributionibus, de quo Equestris Ordo contra statum civicum conquestus est; Domini Commissarii censent, eas ipsas contributiones in libero arbitrio Ordinum consistere, nec posse alterutrum stringi ad quasvis auctiones, sed quod unanimis omnium, liberque consensus in hoc statuerit, tenen-

dum esse: habenda tamen est ratio aequalitatis in ferendis publicis oneribus, quod iudicio et censurae Principis praesentis, absente vero eo, Dominorum Regentium cum communicatione Principis relinquatur.

53. Calumniatores, si qui forte in Ducatu inveniantur, atque ejusmodi criminis argui possint, sive sint possessionati, sive non, sive indigenae, sive extranei, ordinario juris processu judicandi, coercendique sunt, et probatione convictioneque praecedente puniendi. Nihilominus contra impositionatos tanto strictius procedendum, quanto ipsorum conditio vilior sit.

54. De invehendis huc Regiomontum et evehendis mercibus a nobilibus, et incolis Ducatus, et Regni, iisque ad privatum, et monopolium pretium, et libertatem limitatam vendendi et emendi redigendis, DD. Commissarii, cum id principaliter ad Magistratum ordinarium, id est, Illustrissimum Principem tunc praesentem, vel ipso absente, ad DD. Regentes pertineret, illuc remittendum esse declarant, cum ea cautela, ne libertas communis, eaque publica, una et personae juribus libertatibusque suis gaudentes, praedictum ullum patiantur, sub poena rerum advectorum, et a Magistratu praenominato aestimandarum simili.

55. A Conventibus publicis ut nemo Nobilium, et omnium qui ad eos pertinent, arceri debet, ita nec liberae voces sententiaeque suppressi, multo vero minus post Conventus expeditos, privatim a quopiam examinandae et exquirendae: verum unusquisque id quod ad Reipublicae commodum, ejusque salvum statum, ac libertatem communem spectare judicaverit, libere proferat, cum in hoc vera libertas consistat; dignitate tamen sui Principis, ac imprimis Sacrae Regiae Majestatis salva et illaesa, iuribusque Ducatus in iisdem Conventibus integris manentibus.

56. Venatorum Principis licentia, a Capitaneis locorum, una cum inspectore ab Illustrissimo Principe ex Nobilitate Prutena constituendo, ad instigationem cujusvis injuriati compesci debet, et ne in posterum alicui injuriam aut vim aliquam inferant, prout id saepius facere ausi; appellatione ad Judicium Curiae, jureque Illustrissimi Principis in eo respectu officij ipsorum salvis. Si tamen absens fuerit modernus, vel pro tempore existens inspector, extunc alius ex Nobilitate in illo districtu, ubi injuria illata fuit, sufficiatur.

57. Jus Municipale, quatenus Ordines Ducatus unanimiter censent, examinandum; et ubi defectus reperitur, augendum supplendumque esse, DD. Commissarii approbant: ita tamen, ut omnes Ordines in id consentiant, ac primo quoque Conventu ordinario indicto, de personis dignis idoneisque, ac earum numero, mutuo et invicem conferant, eosque deligant, quibus locum et tempus assignaturi sunt, ubi id perficerent: opere vero consumato ac perfecto, Illustrissimo Principi ad confirmandum exhibeant; caveantque, ne quid in illo legum et processuum juridicorum

supplemento, juri Sacrae Regiae Majestatis, et Regni, itemque juri et superioritati Principis hujus Ducatus derogetur.

58. De relationibus a Conventibus in districtibus per Nuncios necessario faciendis, sentientibus idipsum DD. Consiliariis Regentibus, et ad pristinam consuetudinem revocantibus, illas fieri debere, et in usum ac commodum Reipublicae reducendas temporibus et locis antea solitis sine quovis impedimento. Qui vero Capitaneorum tempus et locum faciendis relationibus non assignaverit, similiter Nuntiorum unusquisque si relationem facere neglexerit illi poena restituendi sumptus ad Conventus ex illo districtu erogati, puniendi sunt.

59. Judicia Terrestris Districtus Brandenburgensis ut omnino restaurentur, Domini Consiliarij decernunt, id negotij conficiendi ad Conventum Ordinum proxime futurum rejiciunt. De Sambiensium vero territorio, et judicijs instituendis, Conventus idem statuet.

60. Instructiones privatas Principum, si formulae regiminis, testamento, privilegijs, recessibus, et juribus, necnon pactis repugnarent, vilituras omnino non esse: verum formulae ipsi, et praemissis omnibus, quo ad Regimen politicum, et consuetudinibus eo usque servatis, standum esse, nec quidquam innovandum et adjuvandum, nisi per universalem Ordinum et Principis, et Sacrae Regiae Majestatis consensum. In negotijs tamen jus Illustrissimi Principis, similiter in rebus Camerae ad proventus Ducales spectantibus, instructiones quasvis ab Illustrissimo Principe petendas et acceptandas fore debere.

61. De corijs evehendis, pretioque illis ac alijs rebus venalibus imponendo, Magistratus, uti superius descriptum est, ordinabit ex justo et aequo, ratione publici et universalis commodi necessitatisque habita, privilegijs nullius partium derogando.

62. Terrestris judicia in suo veteri usu, ut integra maneant. Causae autem criminales, tum etiam inter vasallum et Principem, uti inibi ventilentur; id cum novam legem sapiat, absque consensu illorum, quorum maxime interest, id est, inprimis Sacrae Regiae Majestatis, Principisque sui fieri non posse DD. Commissarii censuerunt. Liberam tamen futuram Ordinibus, vel potius ipsi Nobilitati, in publico Conventu agendi de hoc facultatem, adhibitis accedentibusque consensibus supra descriptis.

63. Quicumque civium bona terrestria jure legitimo possiderent, quo Nobilitas sua possidet, illos ad omnia onera terrestria insimul ac pariter cum Nobilitate ferenda, et ad sumptus ex eisdam bonis in nuncios aequae proportionaliter erogandos, teneri DD. Commissarii declarant. Hanc tamen legem ad bona civitatum communia non referri.

64. In causis autem Statum Prussiae concernentibus, quae vel novi aliquid praesefere, vel a veteri more seu institutis, iuribusque et con-

svetudinibus discrepare viderentur, nihil omnino absque omnium Ordinum, et Magistratus, cujus interest, consensu et voluntate statuendum, introducendumque fore debere.

65. Cum autem appellationes non alibi, nisi juxta modum supra descriptum decidi, aliae vero causae, a quibus non provocatur, hic judicio ordinario sisti et terminari debeant; proinde litterae inhibitoriae super processibus retardandis vel cohibendis, aliunde peti darique desuper omnino non debent, easque datas, processum debitum et justitiam ipsam remorari non posse, nec judiciorum auctoritatem sistere, nec judicata redarguere, sub poena amissionis causae in eos, qui ejusmodi inhibitorias impetrare ausi fuerint.

66. Ad praesidentiam in publicis Officijs fratrum vel consanguineorum, necessariorumque, DD. Commissarij propositam quaestionem sic restringendam existimant, et judicant. Duos insimul fratres germanos, vel patrem cum filio aut nepote, judicij aut Magistratui non esse praeficiendos, ne quid inde metus periculi et suspicionis proveniat; ex remotioribus tamen gradibus, siquidem dignitati loci, officioque et personis consulendum semper sit, legi et institui posse viros, virtute, ingenio ac doctrina, exercitijsque publicis pollentes, genere et conditione, ijs quibus supra descriptum est.

67. Quantum ad potestatem Officialium fisci in jure dicendo; declarant DD. Commissarij, illam non aliam esse, nisi omnium jure agentium similem, quibus causas mere fisci nuncupandas licitum sit, citationibus ad judicia ordinaria editis, promovere, reos fisci accusare, et solita juris processusque forma ejusmodi causas insinuare. Quod si in jus vocati nomen delatoris requirant, Camerae praefecti pro illis habendi sunt in causis fisci. Verum in causis criminalibus, delatorem omnino sistendum, non solum nominandum esse, ne quisquam indebite molestetur, ipsique fiscales nullam aliam praeter deferendi et citandi facultatem, in Statum seu Ordinem Equestrem habeant, nec pro injustis criminationibus impetitionibusque maneant impuniti.

68. Conventuum Provincialium sancita cum toties mutari possint, minus necessarium fore ut typis excudantur; essent enim illorum libri infiniti: sed potius antiquae consuetudini standum, ipsisque Conventibus nihil contra jura et privilegia Ducatus, nec contra jura supremi Domini Regnique, et Illustrissimi Principis, attendendum decernendumque esse.

69. Privilegiorum Provinciae hujus interpretatione praejudiciali, multi gravatos se conquesti sunt, indeque modum imponi petierunt. Declaratum est sententia DD. Commissariorum, ea ipsa jura ac privilegia in alium sensum verti aut duci non debere, nisi prout in se sonant; ac si quis exinde damnum aliquod, aut injuriam passus fuerit, ille, qui privilegia sinistre interpretando retorquendoque, causam damni aut injuriae alicui dederit, sarcire tantundem teneatur

damnum passo. Quorum quidem privilegiorum Nobilitati servientium, nemo alius particeps atque usufructuarius fiat, nisi soli nobiles indigenae Ducatus.

70. In aestimanda status nobilium dignitate, non dubitant DD. Commissarij Illustrissimum Principem ex sua in eum singulari benevolentia et gratia atque ob majorem suae dignitatis honorem, alienum ab eo non fore, ut quo magis studium erga se ipsorum, amoremque, qui pro firmamento Principum habetur, excitet, titulo et inscriptione eos, praerogativaque concernenti in literis ad ipsos dandis, coonestare dignetur. Cessurum id in proprium Illustritatis suae honorem, et subditorum erga se benevolentiam majorem, remque Sacrae Regiae Majestati et Regno gratam futuram.

71. Lustrationes extra necessitatem legitimam, vel subito ex improvise ingruentem, omnino vitandas esse, et non nisi ex omnium consensu publico aggrediendas, tum propter motus quosvis ciendos, tum maxime exhaustivas facultates, viresque diminuendas, et deprimendum statum nobilitatis: attamen superveniente gravi et ardua evidentique necessitate, eaque communi et publica, tunc temporis illas permitti non expectato laudo universali.

72. Quod ad stipendium militare, diurnum antiquitus vocatum, quod olim tempore expeditionis bellicae datum fuisse constat, revocandum esse jus antiquum. Modus vero, et rationes, quibus hujus stipendij quantitas et solutio ordinetur, in Conventu futuro, cum Illustrissimi Principis Nuncijs, et DD. Regentibus ineundae.

73. Officium Ducis belli, ut ratio ipsa, ita et jura Ducatus volunt indigenis e nobilitate conferendum esse. Qui quidem post collatum sibi munus, antequam eo fungi coeperit, jurare teneatur super fidelem administrationem ipsius, et quod contra Sacram Regiam Majestatem et Regnum, et contra Principem suum, necnon contra jura publica et privata Ducatus attentare audeat quidquam; quinimo omnia in commodum Reipublicae ejus Ducatus, Regnique, se facturum, consilio eorum, quorum interest, requisito.

74. In causis nobilium Commissarios ignobiles nunquam in posterum delegandos fore.

75. In obtinendis locationibus bonorum Ducalium, nobilitas Prutenica praefenda est, privilegij Ducatus ita disponentibus.

76. Venationum usus talis sit, et esse debet, qualis temporibus Illustrissimi Alberti primi Ducis licitus fuerat, et qui ad normam constitutionum anni 82, et 86 et 1606 referatur.

77. De electionibus Iudicum Terrestrium, legem in recessu anni 1566 tenendam observandamque esse.

78. Inter alia gravamina Ordo Equester conquestus fuit, quod in criminalibus actionibus, Iudicij civitatum et oppidorum stringeretur gravareturque, nec sibi conveniens esse, ut status major ab inferiore judicetur. Domini Commis-

109

sarij ex quo id novam referat judiciorum formam, accedente Illustrissimi Principis Curatoris futuri consensu, ad Conventum Provinciale proxime venturum remittunt, ubi licitum sit nobilitati de hoc cum Illustrissimo Principe tractare, suaeque Illustritatis et munificentiam et gratiam experiri. Quia vero Ordo Equester Ducatus Prussiae, pro suprascriptis gravaminibus suis abolendis per nos ad praesens, ob majorem animorum coalescentiam, non ad poenas, sed ad solam in futurum reformationem redactis ad Sacram Regiam Majestatem Dominum nostrum clementissimum confugerit, suaeque Majestatis et Ordinum Regni opem imploraverit, simulque petierit, ne quid inde sibi metus aut periculi, damnaeque contingat; ipsa quoque Sacra Regia Majestas, id nobis publica fide et auctoritate praecavendum demandare dignata sit: proinde speciali mandato et praescripto, Sacrae Regiae Majestatis, una et transactioni Varsaviensi insistendo, ejusdem Sacrae Regiae Majestatis voluntate et auctoritate declaramus, ut nullus horum omnium quicumque sive in Conventibus particularibus, et etiam Provincialibus, hic in Ducatu, sive in Comitibus Regni Generalibus, gravamina praefata dicto scriptoque, tanquam asseriores vindicesque legum et libertatum suarum proponerent, urgerent, atque tolli conati essent, operamque suam navarent, et munus Nunciorum Provincialium obirent; indignationi, poenae alicui, odioque et damno subsit; neque id illis a quoquam vitio verti debere et posse, verum liberos et immunes, ac omni ex parte tutos permanere, domibusque, et facultatibus ipsorum, foro item publico, et omni quovis loco secure versari, quibus nulla in posterum eo nomine quaestio moveri, aut molestia inferri debeat. Sumptus quoque ex publico aere ratione praemissorum suscepti, illi scilicet qui ad fiscum Ducalem non pertinent, in dubium non possint vocari.

79. Insuper Ordine Civico de se, sui que status, juxta jura et privilegia sua servatione expositante: nos quibus nihil magis optatum fuit, nostraeque Commissioni convenientius, quam ut omnia Ducatus, ejusque incolarum, jura salva et integra remaneant, declarationem de hoc nostram pro lege habendam in vim decreti nostri fecimus talem: omnia et singula jura Municipalia, privilegia, libertatesque, et immunitates, indulta, ac beneficia publica civitatibus in Ducatu hoc Prussiae omnibus in genere, et singulis in specie, antiquitus ab eo Cruciferorum tempore, posterioribusque etiam temporibus data et concessa, ac a Sacra Regia Majestate Serenissimo Sigismundo Primo, Dei gratia Rege Poloniae, literis pactorum feudalium cum Illustrissimo Alberto Primo in Prussia Duce comprehensa, tam etiam alia a Serenissimis Poloniae Regibus, Illustrissimis Ducibus Prussiae, sive diplomatibus specialibus, sive recessibus legitime elargita et approbata. Decreta item Provincialia, unanimi Ordinum omnium consensu

110

laudata, ea scilicet lege, in quantum illa omnia juri Sacrae Regiae Majestatis, et Regni, ac uniuscujusque status, et personarum juribus non sint contraria; in omnibus earum punctis, clausulis, articulisque et conditionibus, prout in se, suoque tenore descripta, et usu hactenus observata sunt, nomine et auctoritate Sacrae Regiae Majestatis rata et firma habenda, eaque inviolabiliter et inconcusse ab omnibus perpetuo tenenda, servandaque fore debere judicavimus. Quod vero in speciali flagitaverit, se ad altiores honorum gradus, et ad Officia, tum Cancellariatus supremi, tum exercituum Capitanei Consiliariorumque Terrestrium, in quantum scilicet viri ex alijs Ordinibus idonei deficerent, simul et ad jura caducorum admitti, quod quidem postulatam suam formula regiminis, testamentoque fulcitum esse volunt: nos ut omnibus alijs nobis propositis differentiis, formulam ipsam, testamentumque et privilegia, ac jura Ducatus illaesa esse praecavimus; ita nec aliquid etiam ad illa a nobis addi mens nostra est. Verum id postulatam juribus ipsis praecallegatis restringendum esse censuimus, ipsaque jura Ducatus in praemissorum distributione, atque usum hactenus observatum teneri debere; ita quidem, ut leges in primis quarumvis personarum salvae remaneant. Cum autem virtuti primus locus honorumque debeatur, tum praefata munia, dignitatesque, non nisi ex jurium praescripto, ipsa eadem virtute, eruditione, et praestantibus factis viris claris aggrediendas fore. Qua in re minime dubitent Domini Commissarii, quin ordinaria potestas, horum distributor; ut legibus, ita et personis sese accommodet, suumque in hoc praestet ius et officium. Ad publica autem suffragia quod attinet, non solum pertinere debent Domini civitatenses modo et iure solito, verum etiam nihil eis, praeter ipsorum spontaneum consensum, in iis, quae de novo instituenda fuerint, imponi et praedicari posse; quinimo in omnibus publicis consultationibus consensus, ut aliorum Ordinum, ita ipsorum quoque, liber et benevolus requirendus erit.

80. Cum autem quidam Baronum et nobilium, et quidem parvo in numero, protestationem quandam sub Conventu praesenti Generali, nobis protunc munus commissionis nostrae peragentibus, contra Ordinem Equestrem seu Nuncios Nobilitatis, eorumque fidem ac acta fecissent, e converso Nobilitatis Nuncij reprobati sunt: nos, quibus Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus, omnes incolarum Ducatus dissensiones, dissidiaque in planum et aequum reducere, animos omnium pacatos, tranquillumque statum reddere commisit et auctoritatem suam Regalem desuper concessit, protestationem et reprobationem praexpressas, veluti odio quodam privato, non autem iniuria, aut publici boni causa profectas, et maiorem seditionem praeseferentes, ut ne amplius lites et discordiae alantur, ordinesque inter se non dissentiant, nec novas excitent turbas aut mo-

111

tus, praesenti decreto nostro cassamus; annihilamus, tollimusque. Quas ut nullus protestantium et reprotantium revocare, et in usum aliquem reducere in posterum audeat, poenam decem millium aureorum Ungaricalium ad fiscum Sacrae Regiae Maiestatis luendam interponimus, pro qua Instigatori Sacrae Regiae Maiestatis, et Reipublicae, et Regni, ex delatione cuiusvis incolarum partis alterutrius, post Curiam Maiestatis suae licitum erit iure agere.

81. Quibus omnibus sententiis decretisque nostris, modo et ordine suprascripto, prolatis ea iterum sub ipsum conventus huius generalis finem, in solito residentiae nostrae publico loco praelegi, et ad notitiam omnium et singulorum deduci publicarique fecimus, et mandavimus. Uti quidem in instanti nobis ipsismet praesentibus, sunt publicata, ac proinde auctoritate Sacrae Regiae Majestatis, supremi et directi huius Ducatus Domini, omnia et singula praemissa, ab universis Ordinibus et incolis Ducatus, firmiter et inviolate tenenda, et pro legibus perpetuis observanda fore debere decrevimus; simulque iniunximus omnibus Magistratibus illorum, ut executionem faciant, et secundum illa in casibus, legibus accomodandis procedant. Inprimis vero iura Sacrae Regiae Maiestatis, et Regni, integra semper habeant: praemissa eadem omnia rata, grata, firmaque, tam Illustrissimo Principe Curatore, quam omnibus et singulis Ordinibus Ducatus habentibus.

82. Acta sunt haec Regiomonti, diebus superioris descriptis, aliisque subsequentibus; finita vero et publicata die 13 Julii, anno Salvatoris nati, 1609. Praesentibus Magnificis, Generosis, Nobilibus; Spectabilibus, Famatisque:

Ludovico Rauter Landthoffmeister, Fabiano Burgrabio et Barone a Dhonau Supremo, Christophoro Rappe Cancellario, Ioanne Alberto Borek, Supremo Mareschalco, Consiliariis Supremis, et Regentibus Ducatus: necnon Consiliariis Terrestribus, et Provincialibus ac Nunciis Equestris Ordinis, ex districtibus ad Conventum praesentem missis; videlicet, Friderico Burgrabio et Barone a Dhonau, Capitaneo Brandenburgensi, Otthone a Groben, Capitaneo districtus et territorii Schakenis, Ioanne Truchsesio a Wetihausen, Capitaneo territorij, et districtus Fischhausen, Martino a Weldenroth, Capitaneo Tapiaviensi, Friderico Sacri Romani Imperij, Dapifero haereditario, Barone a Waldburg, Capitaneo Balgensi, Sigismundo Birchan, Capitaneo Soldavien: Daniele a Kunheim, Capitaneo Tilsensi, Andrea a Kreuzen, Capitaneo Angebungen: Bottone Barone ab Eylenburg, Ioanne a Kalckstein, in Partschen haereditario, Iudice Terrestris Rastenburgen: Alexandro a Polenz in Langnau haereditario, Fabiano Sack in Eicholtz, Eustachio a Groben Provinciae Mareschalco, Georgio Truchsesio a Wetzhausen, Alberto Weisel ex districtu Brandenburgen: Gerlacho Gaudecker, Salomone Kanicz ex districtu Schaken, Sebastiano Theisel, Ioanne Philippo Gaudecker ex districtu Fischhausen: Christophoro a Delle, Ioanne Alberto Perbandt ex districtibus Tapiaviensibus: Insterburgen: Taplacken, Salau, et Georgenburg: Ditricho Kanicz, Iacobo Sparwein ex districtu Balga, Gasparo Lesgewang, Gasparo Ebert a Tettau ex districtu Bartenstein, Gotfrido Barone ab Eylenburg, Georgio Schlubut ex districtu Rastenburgen: Francisco Schurtz, Fabiano a Milbe ex districtibus Riesenburgen: et Marientwerder, Alberto et Friderico a Polentz fratribus, ex districtu suo Schonberg, Martino Wenediger ex distri-

tibus Preuschmarck, Lubemihl et Deutsch Eilau, Carolo ab Ollschniez, Sigismundo Eisack ex districtibus Hoenstein, Osterrode et Gilgenburg, Ioanne a Schertwitz ex districtibus Holland, Liebstadt et Morungen, Fabiano Frobner ex districtu Barten, Eberhardo Schlubut ex districtu Sehesten, Ioanne Venediger ex districtu Neidenburg et Soldaw, Georgio a Krosten ex districtu Rein, Christophoro a Pudwels ex districtu Ortelsburg, Christophoro Langheim ex districtu Luck, Michaelo Blumstein ex districtu Iohansburg, Sebastiano Knobelsdorff ex districtu Angerburg et Lotzen, Michaelo Hoendorf ex districtu Olrtzchip. Civitatum item Deputatis, videlicet, ex antiqua civitate Regiomontana, Michaelo Wilhelmi, Iacobo Kreuzsner, Laurentio Perbant, Friderico Kenchell, Hieronymo Schultz, Abrahamo Reincke, Michaelo Rodeman, Christophoro Winter, Benianino Wigant, Wolfgango Fruben, Christophoro Bottner, Abraham Bock, Iacobo Fischer. Item Kneiphovien: Michael Freise, Petro Rosenkirch, Ioanne Schone, Petro Michael, Ioanne Krintz, Henningio Birckman, Christophoro Naps, Hieronymo Rode, Ioanne Quant, Casparo Breier, Petro Ludke. Item Lobnicen: Hieronymo Beclum, Philippo Daul, Iacobo Nitsch, Ioanne Hein, Georgio Krunger, Ioachimo Bruno, Ioanne Partsch.

83. Minorum demum civitatum Nuncij, Crispino Beckschlager, Ioanne Jordan Bartensteincensis, David Reich Rastenburgensis et Sensburgensis, Georgio Kruger Friedlandensis, Balthasaro Varneck Scippentensis, Elia Klein Velaviensis, Ioanne Opicz Hollandensis et Milhausensis, Ioanne Schultz et Antoni Rautenberg Mariaewerdensis, Georgio Rubertzen Heiligenbeilensis, Sebald Felaw, Andrea Schultz Osterodensis, Hoensteinensis, Neidenburgensis, Gilgenburgensis, Soldaviensis, et Passenheimensis, Daniele Spisz Salfendensis, Morungensis, Libstatensis, et Liebemuhlenensis, Paulo Steinborn Riesenburgensis, Bischoffswerdensis, Freistatensis, et Garnsehensis, Ludovico Schultz Zintensis, Casparo Ludwichstein, Ioanne Meier Tilsitensis, Petro Fuchs Drengfartensis, Christophoro Wichert Fischauseusis, N. Horch Meimelensis, Ignatio Treppenbauer Allenburgensis, Petro Reimer Goldapensis, Fabiano Heyer Margrabovensis, Stephano Grunau Creutzburgensis, Henrico Voigt Angerburgensis.

Et alijs permultis, tam Nobilibus Regni et Ducatus, quam aliarum civitatum et oppidorum, hominibus fide et honore dignis, circa praemissa existentibus.

Simon Rudnicki Episcopus Varmiensis m. pr.

(L. S.)

M. Sierakowski de Boguslawice, m. pr.

(L. S.)

Samuel Laski m. pr.

(L. S.)

Albertus Kriski, Castellanus Sierpcen. m. pr.

(L. S.)

Ioannes Swiätostawski Referend: Regni m. pr.

(L. S.)

Georgius Kostka m. pr.

(L. S.)

L. Mielzinski Succamerarius Caliss. m. pr.

(L. S.)

DE FEUDO DUCATUS PRUSSIAE,

A. 1609 ET 1611.

DE FEUDO DUCATUS PRUSSIAE,

EX CONSTITUTIONIBUS COMITIORUM REGNI GENERALIUM, VARSAVIAE IN ANNO MILLESIMO SEXCENTESIMO UNDECIMO, CELEBRATORUM.

Considerantes ab antiquis temporibus inveteratam Antecessorum nostrorum, Regniue declaratam Illustrissimorum Margrabiorum Brandenburgensium amicitiam et benevolentiam erga

Rempubicam, quam non tantum conservare, verum et novis beneficijs erga Rempubicam nostram, eo majorem excitare volumus, diligenti et accurato iudicio omnium Ordinum circa successionem in feudum Ducatus Prussiae, quemadmodum ut in praeteritis Comitij, ita etiam praesenti consideratione, et post Commissionis transactionem ex praeteritis Regiomontem missam, quam in omnibus punctis et decretis confirmamus, salvis privilegijs et iuribus Ducis et Ducatus Prussiae, communi omnium Ordinum consensu constituimus; quod post decessum moderni aegri Ducis Alberti Friderici, cui integrum jus servamus, succedere debet modernus Illustrissimus Princeps Ioannes Sigismundus Elector, Marchio Brandenburgensis, cum tribus fratribus germanis, 1. Ioanne Georgio, 2. Ernesto, 3. Guilhelmo, et Ducatum illum iure feudi secundum transactionem in Comitij praesentibus, conditionibus certis, per Dominos Legatos nostros transactis et scriptis approbatis, manu teneri, servare, et gubernare liberum illi erit: eo scilicet ordine, quod imprimis Illustrissimo Electori et successoribus ejus masculini sexus, in Electoratu sibi invicem successuris, in specificatum feudum succedere debent. Ijs autem ita deficientibus, Ducatus Prussiae cum attinentiis debet integre in potestatem Regum Poloniae, et Reipublicae redire, siue omni difficultate, praetensione, et attributione alicujus. Et cum Illustrissimus Elector, secundum conditiones transactas, quibus tam in parte, quam in toto semper satisfacere debet, iuramentum debitum secundum obligationem Nobis et Reipublicae (ad quod illi tempus scilicet dies Dominicus est assignatus) praestabit: tum Illustrissimae Celsitudini Suae privilegium ex Cancellaria nostra, in quo haec omnia latius comprehenduntur, extradi, et diploma in volumen legum inscribi, et typis excudi mandabimus.

RESPONSUM

SACRAE REGIAE MAJESTATIS, DATUM NUNCIJS NOBILITATIS DUCATUS PRUSSIAE, VARSAVIAE DIE 25 FEBRUARII, ANNO, MILLESIMO SEXCENTESIMO NONO.

Quod fidem obsequiaque in Sacram Regiam Majestatem, Dominum nostrum clementissimum, Regnumque, vestra testificamini, ut officium ea in re vestrum Sacra Regia Majestas, amplissimique Regni Ordines agnoscunt, ita clementia et propensione sua complecti, prosequique ea non intermittent. De negotio Illustrissimi Principis Electoris, ita Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus, cum amplissimo Senatu statuit, ut ipsius quidem feudi negotium, sine alterutrius partis juris praepudicio, ad proxime futura Comitija, in eo, in quo nunc est, statu, integrum relinqueret: Curatelam Illustrissimi Principis Alberti, ijs per omnia conditionibus, quibus laudatissimae memoriae Illustrissimus Parens ejus illam habuit, ex amplissimo Senatus sententia, Illustrissimae Celsitudini ejus conferendam censeret. Inprimis vero, quemad-

modum inter superioris Curatae conditiones, Illustrissimi Principis Alberti Friderici aegri conditioni prospectum voluit, ita nunc etiam summae curae Sacrae Regiae Majestati id est, et posthac etiam erit: libertates item, iura, privilegia, ut aliorum Ordinum, ita Equestris etiam, per omnia integra salvaque esse vult; utque secundum formulam regiminis omnia in Ducatu eo administrantur, statuit: neve contra ejusdem regiminis formulam quid quomodocumque fiat, aut novis impositionibus, oneribusve graventur, permittet; in universumque iura, privilegia, donationes, praerogativas, immunitates, consuetudines, honestas et laudabiles, denique omnia et singula, quae ut alijs incolis Ducatus Prussiae, ita inprimis Equestri Ordini, vel ab Ordine Teutonico, vel a Serenissimis Poloniae Ducibus, divae memoriae Casimiro, cacterisque Regibus decessoribus Sacrae Regiae Majestatis, iuste, legitimeque concessa, et denique ab Illustrissimis Domus Brandenburgicae Principibus confirmata sunt; Sacra Regia Majestas confirmat, nullaque re violari minui sine: sed pro iure directi et supremi Dominij sui, iisdem perpetuo eos conservabit, tuebiturque. Cumque Equestris Ordinis nomine questi fueritis, contra iura, libertatesque Equestris Ordinis, non pauca superioribus temporibus invecata, contra dignitatem etiam, jusque supremi et directi Dominij Sacrae Regiae Majestatis atque Regni, partim scripto, partim re attentari; Commissarios Sacra Regia Majestas, Dominus noster Clementissimus, summa cum potestate mittet, qui omnibus ijs do rebus cognoscant, statuantque. Coram ijs igitur, si quae minus iusto onera imposita Equestris Ordo sibi existimet, in eo Conventu, qui ob eam rem indicetur, demonstrare ea poterit. Mandabit ijs Sacra Regia Majestas, Dominus noster Clementissimus, ut si quae hujusmodi docuerint, ea in integrum restituant aboleantque et omnibus dissensionibus, gravaminibusque, tam publicis quam privatis sublatis, ad pristinum statum tranquillitatemque, secundum aequitatem Ducatus ejus, iura, libertates, et consuetudines, omnia revocent, in tranquilloque statu Ducatum collocent. Quibus ex rebus, quemadmodum singularem clementiam, propensionemque Sacrae Regiae Majestatis, atque amplissimi Senatus, facile Ordo Equestris Ducatus ejus perspicit, ita omni fide obsequioque vicissim, ea de re Sacrae Regiae Majestati promerituros non dubitant.

Ad mandatum Sacrae Regiae Majestatis proprium.

Hieronymus Cielecki.

RESPONSUM

SACRAE REGIAE MAJESTATIS, LEGATIS CIVITATUM DUCALIU, DATUM EODEM DIE.

Fidem obsequiaque Sacrae Regiae Majestati, Domino nostro clementissimo, Regnoque a vobis delata, ea clementia atque propensione, Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus, atque amplissimus Senatus accipiunt, qua alio-

rum fidelium subditorum fidem atque obsequia accipere solent. In negotio Illustrissimi Principis Electori Prussico, in quo preces vestras ad Serenissimam Regiam Majestatem atque Ordines interposuistis, ita ex amplissimi Senatus, maximaeque partis Nunciorum Terrestrium sententia, Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus statuit, ut ipsum quidem feudi, successionisque negotium, utriusque partis iure in eo, in quo hactenus fuit, statu integro relicto, ad proxime futura usque Comitata differet. Curatelam autem Illustrissimi Principis Alberti aegri, ijs per omnia legibus et conditionibus, quibus inclytæ memoriæ Illustrissimus Elector, Patrens Illustrissimæ Celsitudinis ejus eam habuit, eidem Illustrissimæ Celsitudini suae deferret. Imprimis vero quemadmodum inter superioris Curatela conditiones, Illustrissimi Principis Alberti Friderici aegri conditioni prospectum Sacra Regia Majestas voluit, ita nunc etiam summæ curæ Sacrae Regiae Majestati id est, et posthac etiam erit; libertates, et iura, privilegia, uti aliorum Ordinum, ita civitatum etiam, per omnia salva, integra esse vult, neve novis impositionibus oneribusque graventur, permittit; in universumque iura, privilegia, donationes, praerogativas, immunitates, consuetudines honestas ac laudabiles, iurisdictionem, emporia, depositoria, portus, omnia denique alia, tam in genere, quam in specie, quaecunque vel ab ordine Teutonico, vel Serenissimis Poloniae Regibus decessoribus Sacrae Regiae Majestatis, juste legitimeque concessa, et denique ab Illustrissimæ Domus Brandenburgicae Principibus data et confirmata sunt, quorumquo in usu et possessione hactenus fuerunt, Sacra etiam Regia Majestas confirmat, nullaque re violari, imminuere concedet, sed pro iure directi et supremi Dominij sui in iisdem, eas perpetuo conservabit, tuebiturque. Cumque partim ab alijs Ordinem civilem opprimi, partim contra ipsa Regalia, iusque supremi Dominij Sacrae Regiae Majestatis novari quaedam significaveritis; Commissarios suos Sacra Regia Majestas, Dominus noster clementissimus, summa eum potestate mittere in Ducatum eum decrevit, qui omnium iuris et libertatis aequa ratione habita, si quid contra eum factum ostensumque fuerit, in integrum restituant, atque ad aequitatis iurisque normam omnia revocent. Ad extremum, quemadmodum pro iure supremi directique Dominij sui, libenter eadem, qua alias sibi subjectas civitates clementia Sacra Regia Majestas, amplissimique Regni Ordines, Ducatus etiam ejus civitates complectendas, tuendasque sibi putant, ita ipsas etiam, nullam occasionem omni fide obsequioque ea promerendi intermissuras, pro certo sibi pollicentur.

Ad mandatum Sacrae Regiae Majestatis proprium.

Hieronymus Cielecki.

DIPLOMA CURATIONIS

CONCESSAE ILLUSTRISSIMO JOANNI SIGISMUNDO, ELECTORI BRANDENBURGENSI AEGRI IN PRUSSIA DUCIS.

Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, universis et singulis. Cum vetustas majorum nostrorum DD. Poloniae Regum, ac ab ijs derivatas nostras quoque proprias necessitudines cum Illustrissima domo Brandenburgica, perpetuumque illius erga Nos Regnumque nostrum studium, magni ut par est, faciamus; defuncto Illustrissimo Principe, Domino Georgio Friderico Marchione Brandenburgensi, et in Prussia Duce, jus Curatorium aegri in Prussia Ducis, Illustrissimi Principis Domini Alberti Friderici, ad Nos uti supremum directumque Dominum devolutum, Illustrissimo Principi Domino Joachimo Friderico, Marchioni et Electori Brandenburgensi: ad contestandam nostram erga eam domum propensissimam voluntatem, benigne contuleramus: is cum decessisset e vita superiore anno, devenissetque de novo ad Nos eadem illa cura: ipsam non necessitate aliqua juris, sed quasi pignus nostrae benevolentiae erga Illustrissimi defuncti Electoris filium, Illustrissimum Joannem Sigismundum, Electorem itidem et Marchionem Brandenburgensem, transferendam iterum putavimus, quod is majorum suorum erga Nos, Regnumque nostrum, studium quasi haereditate in se transmissum amplexus, praeclare tueatur et colat, ejusque singularia jam specimina ediderit; quique non solum ob vetus agnationis, sed eo magis ob recens affinitatis vinculum, quo ducta in conjugem filia Illustrissimi aegri Principis, Illustritati ipsius arctissime conjunctus est, ex usu et dignitate ejus Illustritatis curam eam maxime gesturus esse videatur. Itaque ex consilio amplissimi Senatus nostri, rebus Ducatus illius per Commissarios nostros constitutis, jureque nostro directi Dominij stabilito, deferimus ad Celsitudinem ipsius munus curationis, eumque curatorem commemorati Illustrissimi Principis D. Alberti Friderici in Prussia Ducis, autoritate nostra Regia constituimus, curationemque et administrationem Ducatus universi in Prussia, bonorumque ac reddituum quaecunque ratione inde provenientium omnium, committimus praesentibus literis nostris, admittimusque Celsitudinem ipsius ad regimen Ducatus ejusdem, jure et potestate curatoris, ac veteri titulo in Prussia Ducis, eodem plane modo, iisdemque per omnia conditionibus, de quibus inter Nos, et felicis recordationis Parentem ipsius, Illustrissimum Principem, Joachimum Fridericum Sacri Romani Imperij Electorem, ac Marchionem Brandenburgensem, anno 1605 conventum, non modo per Legatorum chirographa, sed etiam ejusdem Illustrissimi Electoris authenticam comprobationem transactum fuit. Potissimum autem,

quoniam curatio et administratio haec universa, ob Illustrissimi Principis Alberti Friderici mentis aegritudinem defertur, volumus atque cavemus his literis nostris, ut Illustritati ejus in ea valetudinis infirmitate constitutae, de rebus omnibus ad victum et cultum corporis pertinentibus, per Illustrissimum Principem Electorem, Dominum Joannem Sigismundum, pro dignitate prospiciatur: sin vero, quod optamus, Illustritatis ejus ad pristinam mentis sanitatem, per Dei gratiam redierit, prolemque conjugis ducta masculum haerem suscepit, ipsi quidem Principi Alberto Friderico, si vigorem mentis recuperaverit, administratione sine difficultate et negotio decedere; sin filio demum ea dimittenda veniret, tum demum cum ad legitimam aetatem pervenerit, non alias, nec prius Illustrissimus Princeps Dominus Joannes Sigismundus, Ducatu eo administrationeque ejus cedere, et curationis suae rationem reddere tenebitur. In ijs tamen reddendis, si quid respectu ejus Ducatus Celsitudinis ipsius sumptus fecerit, aut erogaverit, id omne ut recte expensum, suscipi debet. Atque haec quidem Curatoris constitutio et ordinatio nostra, ut debitum sortiatur effectum, dedimus negotium Commissarijs nostris, ad constituendas Ducatus ejusdem rationes ablegatis, ut eam concessionem nostram Statibus et Ordinibus ejusdem Ducatus denuncient, Celsitudinemque ipsius in possessionem Curatoriae inducant. Promittimus vero nostro ac Serenissimorum Successorum nostrorum nomine, Nos, Serenissimosque Successores nostros, commemorato Illustrissimo Principi Electori, curationem Praefati Illustrissimi Principis Domini Alberti Friderici, Ducatusque in Prussia administrationem et gubernationem, modo et conditionibus superius descriptis, integram expeditamque praestituros. Salvis ibidem per omnia iuris nostris Regalibus, Regni nostri, Ducatusque illius, ac subditorum ejus, tum et pactis antiquis, quae per omnia sarta tecta conservare, neque ijs ullum praedictum hac curationis atque administrationis concessione allatum esse volumus. In quorum omnium fidem praesentes subscripsimus, et sigillo Regni nostri communiri mandavimus.

Datum Cracoviae, die vigesima nona mensis Aprilis. Anno Domini, millesimo, sexcentesimo nono. Regnorum nostrorum, Poloniae 22, Sveciae vero 16.

Sigismundus Rex.

LITERÆ CONSILIARIORUM

DUCATUS PRUSSIAE, ET UNIVERSAE NOBILITATIS, ET CIVITATUM, AD SACRAM REGIAM MAJESTATEM IN NEGOTIO FEUDI DATE.

Serenissime Rex, Princeps Potentissime, Domine, Domine Clementissime, Valetudinem Sacrae R. M. Vestrae firmissimam, valetudinemque rerum omnium successum, animo devotissimo precantes, servitia et obsequia nostra omni fidelitate submissioneque plenissima deferimus.

Cum Illustrissimus Elector in Prussia Dux, Dominus itidem noster Illustrissimus, per Oratores suos in negotio suo successionis Prathenico, id quod reliquum est, ex remissione sponsioneque proxima Comitata, urgendum terminandumque Comitatus in praesenti censuerit: haud alienum partibus, et officio nostro facturos nos putavimus, si eam ad rem denuo per literas ad minimum, cum ob temporis angustiam ipsimet coram comparere nequeamus, desideria nostra, vota et suspiria quam humillima adiceremus, eaque ad thronum Sacrae Regiae Majestatis Vestrae augustissimum sinceris animis contestaremur. Imprimis autem memori et gratissima mente, clementiam et sollicitudinem Sacrae Vestrae Majestatis Regiae erga nos patriamque nostram, summam, nec unquam satis laudandam ex eo agnoscimus, quod nuper Illustrissimo Electori, in Prussia Duci, per Illustris ac Magnificos Commissarios suos, curam aegri Principis nostri, et hujus Ducatus administrationem conferre, simulque iurium et privilegiorum Provincialium rationem habere voluerit. Quo felici et divino plane Sacrae Regiae Majestatis Vestrae consilio effectum est, ut pax et tranquillitas patriae nostrae publica, servata propagataque fuerit. Unicum hoc saltem superest, quod ad perfectionem laudis, monumentique Sacrae Vestrae Regiae Majestatis immortalis, nobis vero et incolis Ducatus omnibus, ad firmamentum quietis et tranquillitatis, omniumque actionum et fortunarum nostrarum solidissimum stabilimentum, unice pertinere videtur, ut nimirum fluctuans, dubiaque patriae nostrae sors et conditio, in portum penitus tutum, ac tranquillum tandem provehatur. Quod nulla alia ratione commodius perfici potest, quam si post tractatus, dilationes, ventilationesque multifarias, Investitura Prussiae Ducatus solennis Illustrissimo Electori moderno, totique familiae Brandenburgicae, vigore tot diplomatum feudalium indubitatorum, hisce Comitatus durantibus, eorum autoritate publica realiter conferatur. Quo bono ac beneficio immenso, si nos, patriamque nostram in praesens frui contingeret, esset cur in publico, et communi gaudio, triumphoque Sacrae Regiae Vestrae Majestatis gloriosissimo, eo magis effusiusque laetari ac exultare possemus, utpote Sacrae Regiae Vestrae Majestatis, Reique publicae universae, de recuperato Ducatu Severien: et Regni finibus amplissime dilatatis, nobis vero de Duce et Governatore certo, ejusque haereditibus (uti praesentissima patriae nostrae salutis anchora) concessis, animo devotissimo, laetissimoque gratulantes. Pacta siquidem perpetua, causam dissensionum omnium, quae tempore Ordinis Crucigerorum, cum inclyto Regno Poloniae, continue intercesserunt, eam solam praecipuam dilucide asserunt, quod modo unus Princeps haereditarius, Terrarum Prussiae Governator extitisset, sed ex nutu Imperatorum et Ordinum Sacri Romani Imperij, varij, et qui turbandis inclyti hujus Regni rebus maxime idonei videbantur, subinde gu-

bernaculis praeficerentur. Unde inter alias causas etiam factum existimamus, ut linea domus Franconica paulatim decrescente, divae memoriae Sigismundi Augustus, totaque Respublica Polona id unice curarint, ne illa extincta, nec praepotenti aliqua inter Germaniae Principes familia, in ejus locum surrogata, Imperator et Ordines Sacri Romani Imperij, jus et praetensionem suam, in Terras Prussiae denuo resuscitent, totaque res ad pristinam fortunae aleam reciderent. Quam ob causam aliaque insignia merita inclytae hujus domus, Proavus moderni Illustrissimi Electoris Domini nostri Illustrissimi, pro se totaque familia sua, et stirpe descendente, diplomata, tabulasque feudales accepit, eaque deinceps ad simultaneam Investituram, et vexilli contactum, non semel admissa est, adeo ut nos, et parentes nostri, potentissimamque hanc Electoralem domum, nunquam aliter, quam Dominos nostros naturales et immediatos coluerimus, et in hanc usque diem venerati simus: praesertim cum praeter superiora de illustrissima hac domo, nostros omniumque Ducatus incolarum animos, talis opinio penitissime insederit, eaque multis rerum argumentis hactenus comprobata sit, nullius unquam, ut hujus inclytae domus, sive publicas sive privatas inspiciamus rationes, in nos regimen esse posse salutaris, aut felicius. Quo circa has et alias ob causas submisit supplicamus Sacrae Regiae Vestrae Majestati, eamque precibus nostris perhumillimis obtestamur, ut mora et dilatione ulteriori rejecta, tam Celsit: eius Electorali quam desiderijs nostris, votisque humillimis satisfacere dignetur. Salvis tamen per omnia, omnium Ordinum Ducatus, privilegijs, juribus, immunitatibus, responsisque Regijs, quae Sacrae Regiae Vestrae Majestati manu tenenda humillime commendamus. Quo perfecto, merito erit, ut saeculum hoc, tempusque praesens summe judicetur felicissimum, auspiciatissimumque, quo Sacra Regia Vestra Majestas trophaea sibi bina, monumentaque aeterna, alterum fortitudinis et constantiae suae, alterum justitiae et aequitatis summae, posuit et crexit. Quod primum posteris audientes et legentes, ut admirabuntur, ita hoc postremum laude perpetua, memoriae aeterna extollent ac praedicabunt. Cujus praeconio, ac laudibus, gratitudinique immortaliter pariter, quantum vires suppetent humillime nos ac sacrosancte obstringentes; rogamus denique ea, qua par est, animi submissione devotissima, ut hanc nostram sollicitudinem et curam, animo affectuque suo innato clementissimo accipiat. Cujus etiam gratiae, et clementiae benignissimae, nos omniaque nostra reliqua, subjectissime commendamus, atque eandem Sacram Regiam Vestram Majestatem, continuo perpetuoque felicitatis successu undique cumulari, victoria in omnes suos hostes perpetim frui, optimeque et bellissime in longaevum vivere, ac valere, votis exquisitissime optamus. Regiomonti, die 11 Novembris, anno Domini 1611.

Sacrae Regiae Vestrae Majestatis.

Subditi humillimi.

Barones et Consilij Provinciales, necnon ex Ordinibus tam Nobilitatis; quam Civitatum Ducatus in Prussia congregati.

RESPONSUM SACRAE R. M.

DATUM MAGNIFICIS, GENEROSIS, ET NOBILIBUS, ABRAHAMO A DHONA, BARONI ET BURGRABIO, JOANNI TRUCHSES ET JOACHIMO HUBNERO, ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS DOMINI MARCHIONIS BRANDENBURGENSIS IN PRUSSIA DUCIS, ORATORIBUS; VARSAVIAE DIE 20 NOVEMBRIS ANNO 1611.

Studium Illustrissimi Principis, D. Ioannis Sigismundi Marchionis et Electoris Brandenburgensis, et in Prussia Ducis, partim delatione officiorum, partim gratulatione de victoria, Dei benignitate, in Moschovia parta, per Dominos Oratores erga se declaratum, benigne Sacra Regia Majestas Dominus noster Clementissimus accipit. Vicissim etiam Illustris: Cels: Suae, et prosperos praeteritarum rerum successus gratulatur, et futurarum quam prosperrimos optat. Quod ad negotium feudi Prussici, cujus perficiendi causa ad Sacram Regiam Majestatem, atque amplissimos Ordines huc legati fuere: maluit Sacra Regia Majestas Dominus noster clementissimus, singularem erga Illustrissimam Celsitudinem ejus, atque universam Illustrissimam domum Electoralem Brandenburgicam, propensionem suam, re quam verbis declarare. Itaque cum eximia Regiae Majestatis gratia, atque apud amplissimos Ordines studio, ex animi sententia omnia perfecta sint, non dubitat Sacra Regia Majestas, et suam erga se benevolentiam, Illustrissimam Celsitudinem Suam satis re ipsa ex ijs perspexisse, suaque vicissim observantia atque studio, ei Regiae Majestatis voluntati, semper responsuram. Eodem autem animo porro etiam Illustrissimae Cels: suae benevolentiam, propensionemque suam, ipsis autem Dominis Oratoribus clementiam, gratiamque suam benigne defert.

Ad mandatum Sacrae Regiae Majestatis proprium.

DESCRIPTIO

QUO ORDINE FEUDUM ILLUSTRISSIMO JOANNI SIGISMUNDO MARCHIONI ET ELECTORI BRANDENBURGENSI, COLLATUM.

Die 16 Novembris, homagij solennitas peracta. Missi primum ad Electorem mane Castellani, Gnesnensis et Elbingensis, qui eo die actum eum Regiam Majestatem celebraturam, atque etiam ipse ad eum ut se pararet, ei significarunt, simul etiam ad prandium a Rege cum invitarent: paratum se obtulit.

2. Theatrum in arca, quae ante monasterium Bernardinorum erat, qui locus ante etiam, aliquot ejusmodi actibus consecratus, quasi ei rei videbatur, jam ante paratum erat, et cum thronus Regius panno aureo, tapetibusque, tum ipsum theatrum circumcirca rubro panno ornatum, instructumque.

3. Rex ex arce, Senatoribus, Aulaque tota eum co-

mitante, primum ipsum monasterium Bernardinorum divertit; illustri vestitu ordinario posito alba dalmatica, et alijs Regalibus indutus fuit. Missi inde ad Electorem deducendum ex Senatu Palatini, Posnaniensis, Lancien: Masoviae. Quibus deducentibus, primum in curiam Archiepiscopi, monasterio vicinam, Elector divertit.

4. Interim Rex Regalibus indutus, coronam etiam capite, una manu sceptrum, altera pomum gerens, progressus in theatrum fuit, maxima hominum multitudine, partim ex equis, partim domibus et tectis; Regina etiam ex vicino quodam monasterij projecto, ex cujus latere prospectus in theatrum patebat, per fenestras spectante. Circa solium Regis a dextris Vexillifer Regni Sobiescius, vexillum manu tenens, a sinistris Ensifer Branicus, districtum gladium manu proferens, tum Marschalci tres, Regni nimirum duo, Magni D. L. major, Curiae absente, tum Palatini complures, ex quorum numero unus sceptrum, alter pomum tenebat, adstabant. Cum in solio jam Rex assedisset, venero a Marschalco introducti sex, ex primarijs Electoris, Consilij; cumque in genua ante Regem procubuissent, Hubnerus ex ijs, in eam quae sequitur sententiam, verba fecit:

123 5. Serenissime Rex, et Domine D. Clementissime. Misit nos Illustrissimus Princeps, D. Ioannes Sigismundus Marchio Brandenburgens: Sacri Romani Imperij Archicamerarius et Elector, qui suppliciter a Majestate Vestra petit, ut ad juramentum homagiumque ratione Ducatus in Prussia praestandum, hic se apud Majestatem Vestram sistere, Investituramque a Majestate Vestra petere possit.

6. Inde cum Senatores ad sellam Regiam accessissent, collatisque sententijs mox recessissent, Dominus Episcopus Vladislavien: Regni Cancellarius, de Consilij sententia, ijs quae sequuntur verbis respondit:

7. Notum est Sacrae R. M. Domino nostro Clementissimo, summam jam inde a multis retro saeculis, Serenissimis Poloniae Regibus majoribus suis, ac ijs potissimum, a quibus maternum genus ducit, cum Illustrissima domo Brandenburgica intercessisse necessitudinem firmatam sanguinis communionem, tum multis et magnis negotijs. Cum igitur eadem se teneri intelligat; nunquam omittendum aliquid putavit, quod ad suam singularem, erga inclytam hanc domum, propensionem testificandam pertineret. Itaque nunc etiam pro peculiari sua erga Illustrissimum Principem Dominum Ioannem Sigismundum Electorem, de eadem inclyta domo benevolentia, de amplissimi Consilij sententia, ut ad accipiendam eandem Investituram Ducatus Prussiae, ac praestandum homagium huc veniat, benigne assentitur.

8. Tandem ipse Elector, Aulicis primum Regijs quibusdam antecedentibus, ipsius deinde sequentibus, inter Palatinum Posnaniensem, et Lancien: medius advenit, proxime ante eum Palatinus Masoviae, Castellani unus atque alter interque eos Castellanus Involodensis, Martinus Sierakowski, et Maximilianus Przerębski, Capitaneus Petricoviensis, qui pro proxenets illi adjuncti fuerant, tum Radzivilus, alijque nonnulli primarij Aulici incedebant: sequebantur eum Consilij ipsius Electoris. A Mare-

schalcis in theatrum adductus, Senatoribus de quibus ostensum est, antecedentibus; in genua ante Regem procumbens, hisce verbis eum allocutus fuit:

9. Serenissime Rex, Domine gratiosissime. Quod Majestas Vestra, quemadmodum per Consilios meos petieram, ad solium suum me admiserit, magnas Majestati Vestrae gratias ago. Quemadmodum vero antea, ita nunc quoque coram a Majestate Vestra, ut de Ducatu in Prussia, Terrisque, civitatibus, oppidis, et arcibus ejus, benigne me, secundum pacta vetera, et postremam transactionem nostram, tanquam naturalis haereditarius et supremus, uti omnium Terrarum Prussiae, et Ducatus quoque in Prussia Dominus, investire dignetur, supplex peto. Quo nomine et nunc homagium, juramentumque Majestati Vestrae, et Regno, praestare paratus sum, et imposterum nullum officium praetermittam, quod a bono fidelique Principe vasallo praestari debeat.

10. In eandem sententiam Oratores quoque simultaneorum Principum, simultaneam Investituram petebant.

11. Cum Senatores iterum ad sellam Regiam accessissent, moxque recessissent, Cancellarius Regni sequentibus verbis respondit.

12. Illustrissime Princeps, cum Illustritas Vestra, ut paulo ante per Nuncios et Consilios suos, ita nunc coram ipsa, a Sacra Regia Majestate, Domino nostro Clementissimo, Investituram Ducatus in Prussia supplex petat, ac eo nomine homagium praestare paratam se esse declarat, Sacra Regia Majestas benigne id Illustritati Vestrae concedit. Dat autem hoc imprimis, vetustae necessitudini, quae Serenissimis Poloniae Regibus, potissimum Iagellonicae stirpis, cum Illustrissima domo Brandenburgica summa intercessit, dat suae propriae erga Illustritatem Vestram propensionem et benevolentiam, dat communi Senatus Ordinumque Regni sui authoritati, qui postrema transactione, cum Oratoribus Illustritatis Vestrae stabilita, eodem feudi hujus beneficio ornandam censuerunt. Itaque quod non modo Illustritatis Vestrae, et ipsius inclytae posteritati, verum etiam Sacrae Regiae Majestati, ejusque posteris Poloniae Regibus, Regnoque huic, atque adeo universae Christianae Reipublicae bene et feliciter eveniat, Investituram Ducatus in Prussia, juxta pacta vetera, et postremam etiam transactionem, Illustritati Vestrae tradito hoc vexillo, ex more confert, ac Illustrissimos etiam fratres ipsius germanos, ad eisdem contactum, et simultaneae Investiturae participationem benigne admittit. Sperat autem, planeque confidit Sacra Regia Majestas, Illustritatem Vestram, et Illustres fratres ejus, duros operam, ut hanc erga se Majestatis Regiae beneficentiam, debitus officijs prosequantur, deque ea, ac Regno illius, perpetuo bene mereri studeant, atque contendant.

13. Inde ipse Rex vexillum, quod Vexillifer tenebat, apprehendit, cujus simbriam Legati simultaneorum Principum itidem apprehendebant, tam diuque quoad iura-

mentum praestitisset, tenuerunt. Rex autem sequentibus verbis, Investituram ei contulit.

125

14. Nos Sigismundus Rex Poloniae, tanquam naturalis et Supremus Dominus totius Prussiae Ducatusque in ea, annuentes precibus dilectionis tuae, tradidimus et concedimus dilect: Tuae in feudum Terras, civitates, oppida, et arces, commemorati in Prussia Ducatus, et ad eas dilect: Tuam, per huius vexilli traditionem, investimus et instituimus, gratia et benignitate nostra, qua dilect: Tuam, uti consanguineum nostrum charissimum, et Illustrem domum eius complectimur. Speramusque dilect: Tuam beneficentiae huius nostrae memorem semper futuram, gratamque pro eo se exhibituram.

15. Inde liber Evangeliorum in sinu Majestatis Regiae positus fuit, Princepsque in genua ante Majestatem Regiam procumbens, duobusque digitis super librum Evangeliorum extensis, Domino Cancellario in verba ei praecunte, solenne iuramentum praestitit.

16. Postea Rex eum amplexus, in sella penes se a sinistris collocavit; in qua cum paululum assedisset ex theatro Mareschalci deducens ad equos, et inde ad curiam Domini Archiepiscopi se contulit. Gratias etiam pro collato feudo, in genua itidem procumbens, cum fratrum Oratoribus, agere debebat, paratusque erat: sed cum non satis commoda tempestas esset, ideoque omnia sub dio properantius agerentur, omnia tum ea pars solennitatis fuit.

17. Equitum etiam creatio, quae itidem solennis esse debet, non usurpata tum a Rege fuit. Inde prandio, ad quod ex curia Archiepiscopi se contulit, a Rege exceptus fuit.

CAUTIO

LEGATORUM ILLUSTRISSIMI ELECTORIS, IN COMITIJS VARSAVIENSIBUS, ANNO 1611 DATA.

Nos Abrahamus Baro et Burgravius a Dhona, Ioannes Truchses a Wetzhausen Capitaneus Fischhausanus, et Ioachimus Hubner.

1. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, huius et futuri temporis universis et singulis. Cum ab Illustris. Principe ac Domino Domino Ioanne Sigismundo, Marchione Brandenburgensi. Sac. Rom. Imperij Archicamerario et Electore, in Prussia, Iuliae, Cliviae, Montium, Stetini, Pomeraniae, Cassubonum, Vandalorum et Crosnac, Carnoviaeque in Silesia Duce, Burgravio Norimbergen. et Principe Rugiae, Comite Marchae et Ravensburgi, ad praesentia Regni Comitum, de negotio simultaneae Investiturae in Ducatum Prussiae tractandi causa, ad Serenissimum Principem Dominum Sigismundum Tertium, Dei gratia Regem Poloniae, Magnum Ducem Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque etc. necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarium Regem, amplissimosque Regni Ordines, plenius cum mandatis, summa potestate missi fuisset, de certis conditionibus, nomine Serenissimae Regiae Majestatis suae et Ordinum, nobis propositis convenisset, pleneque trans-

actum constitutumque fuisset, certoque scripto a commemorato Illustrissimo Principe nostro, sub manu et sigillo Illustrissimae Celsitudinis eius edendo comprehensis. Cujus quidem tenor ad verbum sequitur, et est talis.

126

Ioannes Sigismundus Dei gratia Marchio Brandenburgens. Sac. Rom. Imp. Archicamerarius et Elector, in Prussia, Iuliae, Cliviae, Montium, Stetini, Pomeraniae, Cassuborum, Vandalorum et Crosnac, Carnoviaeque in Silesia Dux, Burgravius Norimbergen: et Princeps Rugiae Comite Marchae et Ravensburgi, Dominus, in Ravensstein: Significamus praesentibus hisce, quorum interest, huius et futuri temporis universis et singulis. Cum de successione in feudo Ducatus Prussiae ab aliquot iam annis, partim ab inclytae memoriae Domino Ioachimo Friderico Principe itidem Electore Brandenburgensi. parente nostro desideratissimo, partim a nobis ipsis, cum Serenissimo Principe ac Domino Domino Sigismundo Tertio Rege Poloniae, Magno Duce Litvaniae, Russiae, Prussiae, etc. etc. Domino et cognato nostro observandissimo, amplissimisque Regni Ordinibus, diversis temporibus actum esset, ac tandem in hisce Comitibus Varsaviens. per Legatos nostros Magnificos et Generosos, Abramum Baronem et Burgrabium a Dhona, Ioannem Truchsesium a Wetzhausen Praefectum nostrum Fischhausanum, et Ioachimum Hubnerum Consiliarium nostrum, quos ad negotium hoc perficiendum plenius cum mandatis summaque facultate miseramus, cum eodem Serenissimo Rege amplissimisque Regni Ordinibus tota de re certis conditionibus convenisset, pleneque transactum fuisset, atque ex vi transactionis huius, conditionibusque ejus, ad homagium praestandum ab eodem Serenissimo Rege, amplissimisque Regni Ordinibus, accersiti, vocati, admissique fuisset: Nos in commemoratam transactionem, conditionesque omnes eas, quae a commemoratis Oratoribus nostris, nomine nostro acceptae sunt non solum consensum nostrum licere praestitisse, sed easdem etiam peculiari hoc scripto approbandas, confirmandas, firmasque et ratas habendas duxisse, quemadmodum quidem approbamus confirmamus, firmasque et ratas habemus praesentibus hisce. Inprimis autem tam nostro, quam successorum nostrorum nomine, approbamus, confirmamus, maturoque consilio ac deliberatione adhibita, ultro in nos et successores nostros recipimus omnia, quae ex antiquis pactis, quacunque inter Serenissimos Reges Regnumque Poloniae Magnum Ducatum Litvaniae, et Ducatum Prussiae; Dominosque Ducem aut Ordines eius, nominatim autem Divum Sigismundum Primum Regem, et inclytam idem memoriae Albertum Marchionem Brandenburgens. agnatum nostrum primum Prussiae Ducem, tum Illustrem Principem Georgium Fridericum, Marchionem Brandenburgens. etc. eiusdem Ducatus Dominum et Gubernatorem, aut quoscunque alios unquam intercesserunt, debentur: quibus postrema hac tractatione transactioneque et insertis con-

127

ditionibus, nulla in re derogatum quicquam volumus, sed et in robore suo firma, immotaque omnia manere debere, cavemus, promittimusque. Praeter ista vero, conditiones etiam omnes, de quibus anno sexcentesimo quinto, in Comitibus itidem Varsaviens. per Legatos inclytae memoriae Parentis nostri, tum in hisce per nos convenit, quemadmodum et quae per Commissarios Regios in Conventu Regiomontano, ex praescripto Sac. Reg. Majestatis, quod ad iura et privilegia Ducatus eius accomodatum fuit, constituta sunt. Secundum quas quidem conditiones inprimis profitemur nos vocatos in persona ad Comitum Varsaviam venisse, ritumque et caeremoniam solenni, commemorato Serenissimo Regi Sigismundo Tertio, et Regno, infrascriptum homagium et iuramentum praestitisse eodem nimirum modo, iisdemque caeremoniis, quibus proxime Illustrissimus Princeps Georgius Fridericus Marchio Brandenburgens. in Prussia Dominus et Curator id praestitit, verbis ita conceptis. Ego Ioannes Sigismundus, Dei gratia Marchio Brandenburgens. Sac. Rom. Imp. Archicamerarius et Elector, in Prussia, Iuliae, Cliviae, Montium, Stetini, Pomeraniae, Cassuborum, Vandalorum, et Crosnac, Carnoviaeque in Silesia Dux, Burgravius Norimbergen. et Princeps Rugiae, etc. iuro super haec Sancta Dei Evangelia quod ab hac hora deinceps, usque ad ultimam diem vitae meae, ero fidelis et obediens tibi Serenissimo Principi Domino Sigismundo Tertio Dei gratia Regi Poloniae et Magno Duci Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque etc. etc. Domino, sicuti meo naturali et haereditario Domino et Successoribus tuis legitimis, Regibus et Regno Poloniae, Dominis meis, contra omnem hominem nemine excepto. Et quod nunquam ero scienter, in consilio, vel auxilio, vel in facto, ex quo (quod absit) amittas vitam vel membrum aliquod, vel per quod accipias in persona aliquam laesionem aut iniuriam vel contumeliam, vel per quod amittas aliquem honorem, quem nunc habes, vel post habebis. Et si scivero, vel audivero de aliquo, qui velit istorum aliquid contra et Regnum hoc Poloniae facere, pro posse meo, ut non fiat impedimentum praestabo. Et si impedimentum praestare nequivero; quam cito poterò tibi nunciabo, et contra eum, iuxta pacta, auxilium tibi et Regno praestabo. Et si contigerit te rem aliquam, quam habes vel habebis, casu aliquo amittere, eam recuperare curabo, et in recuperata, retinenda, te omni tempore adjuvabo. Et si scivero te velle contra aliquem consilio publico arma sumere, et de eo generaliter vel specialiter fuero requisitus, meum tibi secundum pacta praestabo auxilium. Et si aliquid mihi de secreto manifestaveris, illud sine tua licentia nemini pandam, neque quicquam per quod pandatur, faciam. Et si consilium a me super aliquo facto postulaveris, illud tibi dabo consilium, quod tibi, Dominisque tuis iudicavero magis expedire, et nunquam ex persona mea aliquid scienter, quod pertineat ad tuam, vel Re-

gni, Dominorumque tuorum Regno adiunctorum, vel in posterum adiungendorum, iniuriam vel contumeliam faciam; imo honorem, dignitatem, commodamque tuam, Regni ac Dominorum tuorum, tuebor, et conservabo, vel quoad maxime poterò augebo. Denique pacta etiam priora et antiqua, omnia et singula, quocunque tempore a decessoribus meis, Prussiae Dominis, aut Ducibus, cum inclyto hoc Poloniae Regno conventa; tum postremam hanc transactionem, et conditiones, per Oratores meos, tecum et Ordinibus Regni tractatas, constitutasque et a me peculiari diplomate confirmatas, servabo et implebo. Sic me Deus adjuvet, et haec sancta Dei Evangelia. Quod quidem homagium, seu iuramentum, ut ex pactis feudalibus, conditionibusque a Nobis initis, in persona praestitimus, ita Nos successoresque nostri, quoties secundum leges feudales renovari Investituram contigerit, eodem omnino modo, eademque forma, Serenissimis Regibus pro tempore extituris, Regnoque praestare semper tenebimur, tenebunturque. Declarationem autem hanc Serenissimae Regis, et amplissimorum Ordinum, de iure hoc simultaneae Investiturae, beneficioque in feudo hoc Ducatus Prussiae succedendi non ulterius extendi debere statuerunt, decreveruntque, quam quemadmodum conditionibus anni 1605, Sacrae Regiae Majestatis, et amplissimorum Ordinum nomine propositum fuit, ad unam tantum lineam, laudatissimae memoriae Parentis nostri, Nos nimirum ipsos, successoresque nostros, per rectam lineam a Nobis descendentes, Illustrissimosque nostros germanos, Ioannem Georgium in Silesia, Ducem Iegersdorffen. Ernestum, et Christianum Wilhelmum, Archiepiscopum Magdeburgens. eorundemque legitimos posteros masculos; ita ut in singulis stirpibus, ut quisque major natu in Electoratu successerit, et una forte stirpe extincta, altera sicque deinceps in commemorato feudo Ducatus Prussiae, invicem sibi succedant: quemadmodum etiam hos solos ad contactum vexilli, Regia Majestas, et amplissimi Ordines, admittendos statuerunt; alios vero nullum omnino ius usurpare in eo sibi posse aut debere. Religio deinde catholica Romana, in Ducatu eam proficere volentibus, libera erit; neque ullus unquam ex Ducibus, vel iam eam profitentibus, aut in posterum professuris, eam ob rem interpellabitur. Sacella itidem et oratoria ubivis, tam in confinibus quam alibi, integra, tuta, et concessa illis erunt, in iisdemque liberum pietatis ex doctrina institutisque catholicis Romanis exercitiis habebunt. Nemo eo nomine turbabitur premeturve; nemo religionis catholicae causa ullam vim, iniuriam, contumeliam, molestiamve perferet aut perferre perpetueque debet. Ad munera etiam et honores, qui ex catholicis, idonei fuerint, liber aditus erit. Quicumque etiam in Ducatu catholici Romanae religionis, Barones, nobiles et civitates, iurapatronatus a Magistris Ordinis Cruciferorum, vel Serenissimis Poloniae Regibus, vel decessoribus nostris Ducibus Prussiae habu-

128

erint, vel praescriptione consecuti sint, integrum licitumque illis, erit, religionis catholicae Romanae exercitium in iisdem introducere, instituerere, habereque. Si vero ex nobilibus plures extiterint, qui in uno eodemque templo ius patronatus sibi vendicent, partim catholici, partim Evangelici, nemoque eorum reliquis de publico exercitio decedere velit, a nobis Iudicio nostro causa cognosci, exque praescripto iuris Canonici defini debet. Qua sententia si quis gravatum se existimaverit, ad iudicium Sacrae R. M. provocatio integra ei erit. Cum vero praeter haec, in conditionibus anni millesimi, sexcentissimi quinti, nomine Serenissimi Regis, et amplissimi Senatus postulatum fuisset, ut ad minimum Regionti unum atque alterum templum ad religionis catholicae usus, cum redditibus iustis assignaretur, non solum propter eos qui ex Ducatu eius religionis essent, aut in posterum forent, verumetiam qui ex Regno, Magnoque Ducatu Lithvaniae, catholicae religionis homines, negotiorum suorum causa, frequenter eo convenire solerent; ac vero ita de eo tum convenisset, ut per Commissarios suos cum ipsis Provincialibus Serenissimus Rex ageret, neque tamen apud illos quidquam adhuc perfici potuerit. Nos quidem transactionis, conditionumque harum, vi auctoritateque praesentium literarum nostrarum recipimus, promittimus, spondemusque in usus hosce religionis catholicae Romanae unum templum, cuius iusta capacitas sit latericium, seu ex lapide, loco decente et honesto in suburbio aliquo, ubi Commissarij Regij, qui in possessionem nos mittent, commodissimum iudicaverint. Coemeterium item circumcirca et campanile, ad summum intra triennium, nostro sumptu extracturos. Similiter etiam iuxta templum, domum, et habitationes necessarias et commodas, pro parochis et ministris, tam eius quam ecclesiae, intra superscriptum tempus; tum in dotem etiam ecclesiae, et alimenta parochi, mille florenos annuos certi redditus, certis in fundis, villis, agris, aut censibus assignaturos. Ius praesentandi parochum, idoneum tamen, et inprimis quidem sacerdotem catholicum religionis Romanae, tum qui utriusque linguae tam Polonicae nimirum, quam Germanicae peritus sit, ad Nos pertinere debet. Si tamen intra semestre tempus, nos successoresue nostri, praesentare eum negligeremus, Reverendissimo Episcopo Varmiensis, uti Episcopo viciniore, successoribusque eius, de parocho et ecclesiae providere, ipsumque instituere liberum erit, ad eundem, successoresque eius, inspectio in doctrinam, mores, et vitam parochi pertinere debet, qui quidem eodem iure, quo alij in Regni Poloniae sacerdotes, privilegiatus et exemptus omnino ab omni iurisdictione seculari esse debet; exceptis tamen casibus, in iure Canonico expressis. Caeterum eidem parochi, Nos successoresque nostri, necnon Magistratus nostri, tam Castren: quam Urbani, securitatem ab omni vi, iniuria, contumelijs, bona fide praestabimus, illique prae-

stabunt. De altero autem templo quemadmodum et de dote redditue eorum augendo, integrum erit Serenissimo Regi, cum ipsis Provincialibus, per Commissarios qui nos in possessionem mittent, agere. Quam ad rem non modo nihil impedimenti nos allaturos, verum favorem studiumque nostrum apud Ordines Ducatus, candide, sincere bonaque fide praestituros promittimus. Ne quoque Ducatus eius nostri rationes a rationibus Regni, cuius corpore continetur, discrepent; calendarium novum, ut in Ducatum introducatur, in Conventu Provincialium, omni studio et opera quamprimum curabimus, idque posthac in Ducatu servari mandabimus. Subsidij nomine, praeter illa, quae ex pristinis pactis Ducatus huius nomine debentur, quemadmodum iisdem conditionibus anni sexcentissimi quinti convenit, Nos successoresque nostri, quotannis in aerarium publicum inferre tenebimur, tenebunturque triginta millia florenorum annua Polonica, triginta grossis unumquemque computando. Quoties vero, necessitate aliqua publica postulante, in Regno tributum decretum publice fuerit, totidem alia triginta nimirum millia eiusdem valoris seu monetae: ita ut cum tributum scitum fuerit, sexaginta millia a nobis dependantur. Quarum quidem summarum nomine, quoties numeratae fuerint, Regni Thesaurarius, vel ad quos pertinuerit, idonee nos, ministrosque nostros liberare, seu quietare tenebuntur. Quemadmodum etiam conditionibus ejusdem anni sexcentissimi quinti statutum est, quoties necessitas postulaverit, quatuor naves ad tuendam oram maritimam Prussiae, nostro sumptu habebimus: quod si Sacra Regia Maiestas uti illis voluerit, de sumptu in illas faciendo nobiscum tractabit. Privilegia, iuraque incolarum Ducatus Prussiae, caetera itidem pacta omnia, quaecumque ex ijs, et pristinis Investituris debentur, omnia in suo robore integra inviolataque permanere debebunt, quemadmodum quidem nulla re ea infirmaturos, verum omnia sarta tecta conservaturos, promittimus spondemusque nominatim vero ad honores et officia publica, Magistratusque et arcium Praefecturas, nullos alios, quam Ducatus Prussiae indigenas secundum privilegia, iuraque vetera Ducatus, nos successoresue nostros, adhibuituros promoturosue. Tributa nova Conventu Ordinum prius non habito, invitis repugnantibusve, nulla etiam imponere eis poterimus, aut debebimus. Horum etiam, qui per hoc tempus ad Sacram Regiam Majestatem aliqua in re confugerunt, supplicesque libellos obtulerunt, securitati indemnitateque per omnia cavemus, neque eam rem unquam apud nos successoresue nostros, aut Magistratus, cuiquam fraudi damnoque esse debere, promittimus spondemusque. Appellationes a sententijs nostris, Iudicijve nostri Aulici, sine ulla exceptione liberae omnibus ad iudicium Regium erunt: ita tamen, ut non nisi a definitiva sententia, aut vim definitivae habente appelletur, quantitas de qua appelletur, summam quingentorum florenorum

130

131

Polonica, aestimationis valorisve usitati excedat, infra quam appellare nulli integrum erit. Similiter tamen de iniuria, quae ei summae, de qua appellaretur, aequiparari possit, appellare licebit. Si fide publica etiam ex Ducalibus alicui cavendum S. R. M. Successoresue eius, saluumque conductum tribuendum censuerint; ij secundum ius publicum, apud nos successoresue nostros, sacrosancti semper erunt, et esse debebunt. Ita tamen ex parte Regiae Maiestatis, et amplissimorum Ordinum convenit, ne salui conductus alicui, hominibus ullis, vel facinorosis, vel in crimine scelereve aliquo deprehensis, dentur; sed si quis ex sinistra aliqua delatione offensionem nostram, successorumque nostrorum incurrit, vel adversarij alicuius potentia premeretur, aut aliqua alia iusta ex causa dignus praesidio ac patrocinio Regio videretur: datumque ejusdem iri non a iure, sed a vi tantum et potentia, ut iuri nihilominus se sistere, rei que iudicatae parere teneatur. Durante itidem salvo conductu modeste se gerat, nullum iniuria afficiat, tum vero publice saluum conductum illum ad notitiam omnium, maxime autem Magistratus adducat: ad extremum etiam, ut ad sex tantum mensium spatium dentur, intra quos et iure experiri, et alia negotia sua honesta genere administrareque qui saluum conductum habuerit, possit. Spatio autem eo exacto, si ulterius eo opus habuerit, alium impetrare. Si quando etiam ex Ducatu Prussiae ad alias ditiones nostras, extra Regnum discedere nobis contigerit, et a Ducatu abesse necesse fuerit, gubernationem administrationemque eius, nullis alijs, quam secundum formam regiminis a nobis confirmatam Consiliarijs Regentibus, nobilibus indigenis et possessionatis, commitemus, Illustrissimi etiam Principis Alberti Friderici agnati et soceri nostri, charissimi viri, quoad in vivis extiterit, jus hoc nostrum nullo detrimento praedicioque esse debet. Interim etiam dum in valetudine ista permanebit, ex dignitate eius a nobis exhibebitur; omniaque quae tam ad alimenta necessitatemque, quam etiam dignitatem eius pertinebunt, liberaliter illi a nobis suppeditabuntur. Designabit autem Regia Maiestas Commissarios suos, qui nos in possessionem Ducatus feudique eius mittant, coram quibus quidem Commissarijs, subditi simul Ducatus eius, tam nobiles quam civitates, seu ex singulis districtibus, duo ex nobilitate et civitatibus, in eadem superscriptas hasce conditiones, et transactionem, corporale iuramentum, suo posterorumque suorum nomine, praestare tenebuntur, quod omnia ea ipsi quoque, posterique eorum, rata grataque habituri servaturique sint; maxime autem quod post obitum quatuor praedictorum Principum fratrum, eorumque legitimorum feudi haeredum, si Deo permittente ita acciderit, nulli alij quam Regibus, et Regno Poloniae, immediate tum parere subiectique esse debebunt, neque quenquam alium, nisi Reges, et Regnum Poloniae, tanquam naturalem haereditariumque

T. III.

suum Dominum agnoscere, aut fidelitatem subiectionemque praestare debent, sed in commemoratorum Regum, et Regni Poloniae potestatem recedent, sineque ulla cunctatione tergiversationeque eis, tam quoad utile et directum Dominium, quam merum itidem et mixtum Imperium se subijcient obedientque: veteribus tamen iuribus, privilegijs, libertatibusque eorum salvis. Quae quidem omnia et singula superscripta, tam in genere, quam in specie, Nos, successoresque nostros, in omnibus eorum punctis et clausulis, diligentissime sanctissimeque adimpleturos, executioni mandaturisque, observatosque, neque quidquam vel per Nos, vel quemcumque alium, contra eadem attentaturos, facturos, aut attentari fierive passuros, sub fide, et honore Principis, nostro, successorumque nostrorum nomine spondemus, promittimus, cavemusque. In quorum omnium fidem, praesentes manu nostra subscripsimus, sigilloque nostro communiri mandavimus.

Nos igitur supra commemorati Legati, quemadmodum ex vi mandatorum nostrorum, ab Illustrissima Celsitudine sua nobis datorum, in superscriptas conditiones omnes et singulas, maturo consilio deliberationeque adhibita, sponte utroque consensum nostrum praestitimus, inque Illustrissimum Principem nostrum, et in nos recepimus; ita easdem hisce literis nostris ex hoc mox tempore accipimus, approbamus, confirmamus, roboramus, perpetuaeque firmitatis robur obtinere debere attestamus: commemoratum etiam Illustrissimum Principem nostrum, quam primum ad praestandum homagium admissus fuerit, superscriptas literas licet nostris insertas, sine ulla cunctatione, tergiversationeque, sub manu et sigillo suo, Sacrae Regiae Majestati, et amplissimis Ordinibus editurum, omniaque bona fide, futo, dolo, fraudeque omni remotis, adimpleturum, sub fide et honore virorum Illustrium sancte promittimus, pollicemur, spondemus, cavemusque. In quorum fidem hasce manus nostris subscripsimus, sigillisque nostris munivimus. Dat: Varsaviae in Comitij Regni Generalibus, die . . . mensis Novembr. Anno Domini, millesimo, sexcentesimo, undecimo.

Abrahamus Burgravius Ioannes Truchses a Wetz-
et Baro a Dhona. hausen, Capitaneus

(L. S.)

Fischhausen.

(L. S.)

Ioachimus Hubner.

(L. S.)

CONFIRMATIO

SACRAE REGIAE MAJESTATIS EIUSDEM CAUTIONIS.

Sigismundus III. Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque: necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex. Significamus praesentibus hisce, hujus et futuri temporis universis et singulis: Cum Illustrissimus Princeps, D. Ioannes Sigismundus Marchio Bran-

denburgen: S. R. I. Archicamerarius et Elector, in Prussia, etc. Dux, etc. cognatus noster charissimus, per Legatos suos, Magnificos, Generosos ac Nobiles, Abrahamum Baronem et Burgravium a Dhona, Ioannem Truchses a Wetzhausen Capitaneum Fischhausen: et Ioachimum Hubner, plenis cum mandatis summaque facultate, in Comitibus hisce ad Nos missos, diligenter apud Nos Ordinesque Regni institissent, ut secundum superiorum Comitiorum responsa, conditionesque ab aliquot iam Comitibus tam a laudatae memoriae Parente ipsius, Illustrissimo quondam Principe Ioachimo Friderico, Marchione Brandenburg: etc. etc. quam Illustritate eius ipsa per Legatos tractatas, dubitationem tandem eam, quae de iure simultaneae Investiturae Illustrissimae domus eius exorta fuerat, explicarem. Nos consilio et auctoritate, consensuque omnium Ordinum Regni nostri adhibito, sequente modo, ac ratione, nullo plane ex commemoratis Ordinibus repugnante, protestante, contradicente; sed omnibus unanimiter consentientibus, eam definisse terminasseque, de eademque plene et integre transigisse, quemadmodum quidem definimus, determinamus, transigimusque praesentibus hisce. Imprimis quidem omnia, quae ex pristinis pactis, quae unquam inter Serenissimos Reges decessores nostros, Regnum, Magnumque Ducatum Lithvaniae, et Ducatum Prussiae, Dominos suos Duces, aut Ordines eius, nominatim autem D. Sigismundum Primum Regem Auum et decessorem nostrum, et laudatae itidem memoriae Albertum Marchionem Brandenburg: primum Prussiae Ducem, tum Illustris Principem Georgium Fridericum Marchionem Brandenburg: Ducatus eius administratorem et gubernatorem, et alios quoscunque intercesserunt, hac nova transactione, et conditionibus, nulla in re derogata quicquam volumus, sed in robore suo firma immotaque omnia manere debere decernimus. Praeter haec vero, conditiones etiam omnes, de quibus anno 1605 in Comitibus itidem Varsaviensibus: tum in hisce praesentibus inter Nos, Ordinesque Regni Nostri, et Legatos laudatae memoriae Parentis Illustritatis suae, nuncque Illis ipsius convenit, quemadmodum et quae per Commissarios nostros, in Conventu Regiomontano ex praescripto nostro, quod ad iura, privilegiaque Ducatus eius accomodatam fuit, constituta sunt. Secundum quam quidem transactionem conditionesque, commemoratus Illustrissimus Princeps Elector, a Nobis accersitus vocatusque, in primis ad diem tertiam mensis huius Novembris Varsaviam huc ad Nos venire tenebitur, rituque et caeremonia solenni, Nobis Regnoque nostro infra scriptum homagium et iuramentum praestare, eodem nimirum modo, iisdemque caeremoniis quibus proximo Illustrissimus Princeps Georgius Fridericus Marchio Brandenburg: in Prussia, etc. Dux et Curator id praestitit; nimirum:

Ego Ioannes Sigismundus Marchio Brandenburg: S. R. I. Archicamerarius et Elector, in

Prussia, etc. Dux, etc. iuro super haec Sancta Dei Evangelia, quod ab hac hora deinceps, usque ad ultimum diem vitae meae, ero fidelis et obediens, tibi Serenissimo Principi D. Sigismundo III Dei gratia Regi Poloniae, etc. etc. sicuti meo naturali et haereditario Dno et Successoribus legitimis tuis Regibus et Regno Poloniae, Dominis meis, contra omnem hominem, nemine prorsus excepto. Et quod nunquam ero scienter in consilio, vel auxilio, vel in facto, ex quo (quod absit) amittas vitam, vel membrum aliquod vel per quod accipias in persona aliquam laesionem, aut iniuriam, vel contumeliam, vel per quod amittas aliquem honorem, quem nunc habes, vel post habebis. Et si sciero, vel audiero de aliquo, qui velit aliquid istorum, contra te et Regnum hoc Poloniae facere, pro posse meo, ut non fiat, impedimentum praestabo; et si impedimentum praestare nequivero, quam cito potero, tibi nunciabo, et contra eum, iuxta pacta, auxilium tibi et Regno praestabo. Et si contigerit te rem aliquam, quam habes, vel post habebis, casu aliquo amittere, eam recuperare curabo, in recuperataque retinenda, te omni tempore iuvabo. Et si sciero, te velle contra aliquem publico consilio arma sumere, et de eo generaliter vel specialiter fuero requisitus, meum tibi, secundum pacta, praestabo auxilium: et si aliquid mihi de secreto manifestaveris, illud sine tua licentia, nemini pandam, neque quidquam per quod pandatur, faciam. Et si consilium a me super aliquo facto postulaveris, illud tibi dabo consilium, quod tibi Dominijque tuis iudicavero magis expedire, et nunquam ex persona mea aliquid scienter, quod pertineat ad tuam, vel Regni, Dominiorumque tuorum Regno adiunctorum, vel in posterum adiungendorum, iniuriam vel contumeliam faciam; imo honorem, dignitatem, commodaque tua, Regni, et Dominiorum tuorum, tuebor et conservabo, et quoad maxime potero, augebo. Denique etiam pacta priora antiqua, omnia et singula, quocunque tempore a decessoribus meis Prussiae Dominis, aut Ducibus, cum inclyto hoc Poloniae Regno conventa, tum postremam hanc transactionem, et conditiones per Oratores meos tecum, et Ordinibus Regni, tractatas constitutasque et a me peculiari diplomate confirmatas, servabo, et implebo. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Declaratio autem haec nostra, amplissimorumque Ordinum, de iure hoc simultaneae Investiturae, beneficiumque hoc in feudo Ducatus Prussiae succedendi non ulterius extendi debet, quam quemadmodum conditionibus anni 1605 nostro et amplissimi Senatus nomine propositum fuit, ad unam tantum lineam laudatissimae memoriae Parentis Illustritatis suae, Illustrissimum nimirum Electorem ipsum Ioannem Sigismundum, Illustris fratres eius, Ioannem Georgium in Silesia Ducem Iegersdorff: Ernestum, et Christianum Vilhelmum, Archiepiscopum Magdeburgen: quatuorque fratrum horum

134

legitimos posteros masculos; ita ut in singulis horum stirpibus, ut quisque maior natu in Electoratu successerit, et una forte stirpe extincta, altera: sicque deinceps in commemorato feudo Ducatus Prussiae sibi succedent; quemadmodum quidem supra nominati fratres soli etiam ad contactum vexilli admittentur. Alij, si qui sint, nihil omnino sibi iuris observare poterunt, vel debebunt. Religio deinde catholica Romana, omnibus in Ducatu eam profiteri volentibus, libera esse debebit, neque ullus unquam ex Ducalibus, vel iam eam profitentibus, vel in posterum professuris, eam obrem interpellari debebit. Sacella itidem et oratoria ubivis, tam in confinibus quam alibi, integra, tuta et concessa illis sint, in iisdemque liberum pietatis ex doctrina institutisque catholicis exercitium habeant: nemo eo nomine prematur turbetur: nemo religionis catholicae causa, ullam vim, iniuriam, contumeliam, molestiamve perferat. Ad munera etiam et honores, si qui ex catholicis idonei fuerint, liber aditus ijs sit. Quicumque etiam in Ducatu catholicae Romanae religionis, Barones, nobiles, et civitates, iurapatronatus a Magistris Ordinibus Cruciferorum, vel Serenissimis Regibus Poloniae decessoribus nostris, vel ipsis Ducibus habuerint, vel praescriptione consecuti fuerint, integrum licitumque illis erit, religionis catholicae Romanae exercitium in iisdem introducere, instituire, habereque. Si ex nobilibus plures extiterint qui in uno eodemque templo Iurapatronatus sibi vendicent, partim catholici, partim evangelici, nemoque eorum reliquis de publico exercitio decedere velit, in Illustritatis eius iudicio causa primum cognosci, definirique ex praescriptione iuris Canonici debet. Si quis autem sententia gravatum se existimaverit, ad iudicium nostrum Regium provocare, integrum liberumque illi esse debet. Cum vero praeter haec, in conditionibus anni 1605 nostro et amplissimi Senatus nomine postulatum fuisset, ut ad minimum Regiomonti unum atque alterum templum, ad religionis catholicae usus, cum redditibus iustis assignetur, non solum propter eos, qui ex Ducatu eius religionis essent, aut in posterum forent; verum etiam, qui ex Regno, Magnoque Ducatu Lithvaniae, catholicae religionis homines, negotiorum suorum causa, frequenter eo convenire solerent: ac vero ita de eo tum convenisset, ut per Commissarios nostros, cum ipsis Provincialibus, hac de re ageremus, neque tamen apud illos quidquam adhuc perfici potuerit: ita interim inter nos de eo convenit, ut Illustritas sua in usus hosce religionis catholicae Romanae, unum templum, cuius iusta capacitas sit, lateritium seu ex muro, loco decenti et honesto, in suburbio aliquo, ubi Commissarij nostri, qui in possessionem Illustritatis eius mittent, commodissimum iudicaverit. Coemeterium etiam circumcirca et campanile, ad summum intra triennium suo sumptu extruat: similiter etiam domum, et habitationes necessarias et commodas pro parcho et ministris, tam eius, quam

135

ecclesiae, infra suprascriptum tempus extruat, in dotem etiam ecclesiae, et alimenta parochi, mille florenos annuos, certi redditus, certis in fundis villis, agris aut censibus assignet. Ius praesentandi parochum, idoneum tamen, et in primis quidem sacerdotem catholicum, religionis Romanae, tum qui utriusque linguae, tam Polonicae nimirum, quam Germanicae, peritus sit, ut ad Illustritatem eius pertineat, concedimus. Si tamen intra semestre tempus Illustritas eius, successoresue ipsius, eum praesentare neglexerint, Reverendo Episcopo Varmiensi, uti viciniore Episcopo, successoribusue eius, de parcho ecclesiae ei provideri, ipsumque instituire liberum erit, ad eundem, successoresue eius, inspectio in doctrinam, mores et vitam parochi pertinere debet; qui quidem, ut eodem, quo alij in Regno nostro sacerdotes, iure privilegiatus, et ab omni iurisdictione saeculari exemptus omnino esse debet: exceptis tamen casibus, in iure Canonico expressis. Caeterum eidem parcho Illustritas eius, successoresue ipsius, necnon Magistratus illius, tam Castrensium, quam Urbanorum, securitatem ab omni vi, iniuria, contumelijs, bona fide praestare tenebuntur. De altero autem templo, quemadmodum et de dote redditue eorum augendo, integram nobis cum ipsis Provincialibus, per Commissarios nostros, qui Illustritatem eius in possessionem mittent, agendi facultatem reservamus. Quam ad rem non modo nihil impedimenti Illustritas eius afferre debet, verum favorem, studiumque suum, apud Ordines Ducatus eius, candide, sincere, bona fide nobis praestabit. Ne quoque Ducatus eius rationes a rationibus Regni, cuius corpore continetur, discrepent, calendarium novum ut in Ducatum introducatur, in Conventu Provincialium omni studio et opera quamprimum curare debet, inque Ducatu post hac servari mandare. Subsidij deinde nomine, praeter ea, quae ex pristinis pactis Ducatus huius nomine debentur, quemadmodum iisdem conditionibus anni 1605 convenit, Illustritas sua, Successoresue eius quot annis in aerarium publicum inferre tenebuntur triginta millia annua florenorum Polonicarum, triginta grossis quemque computando. Quoties vero, publica aliqua necessitate postulante, in Regno tributum publice decretum fuerit, totidem triginta alia, nimirum millia eiusdem valoris, seu monetae, ita ut cum tributum scitum fuerit, sexaginta millia annua, ab Illustritate eius dependantur. Quarum quidem summarum nomine, quoties numeratae fuerint, Thesaurarius Regni nostri, vel ad quos ea res pertinerit, idonee Illustritatem eius ministrosue illius, liberare, seu quietare tenebuntur. Quemadmodum etiam conditionibus iisdem anni 1605 statutum est, quoties necessitas postulaverit, quatuor naves Illustris suae, ad tuendam oram maritimam Prussiae, suo sumptu habeat. Quodsi ipsi uti illis voluerimus, de sumptu in illas faciendo, cum Illustritate sua tractabimus. Privilegia, iuraque incolarum Ducatus Prussiae, caetera itidem pacta omnia, quaeque ex iis et

136

pristinis Investituris debentur omnia in suo robore integra, inviolataque permanere debent, nominatim vero ad honores et officia publica, Magistratusque et arcium Praefecturas, nulli alij, quam Ducatus Prussiae indigenae, secundum privilegia, iuraque vetera Ducatus, adhiberi promoverique debent. Tributa nova, Conventu Ordinum prius non habito, invitis repugnantibus nulla etiam eis imponi poterunt vel debent. Eorum etiam, qui per hoc tempus ad Nos aliqua in re confugerunt, supplicesque libellos obtulerunt, securitati indemnitateque per omnia cautum esse debet, neque ea res unquam apud Illustritatem suam, Successoresue eius, aut Magistratum, cuiquam fraudi damnoque esse debet. Appellationes a sententijs Illustritatis suae, Judicio Aulico eius, sine ulla exceptione liberae omnibus ad iudicium nostrum Regium esse debent, ita tamen, ut non nisi a definitiva sententia, aut vim definitivae habente, appelletur, quantitasque, de qua appellatum fuerit, summam quingentorum florenorum Polonicorum aestimationis valorisque usitati excedat, intra quam appellare nemini liberum erit; similiter tamen de iniuria, quae ei summae, de qua appellaretur, aequiparari possit, appellare licebit. Si fide publica etiam ex Ducalibus alicui cavendum, Nos, Successoresque nostri censuerint, salvumque conductum tribuendum, ij secundum ius publicum, sacrosancti semper esse debeant. Non dabuntur autem salvi conductus, hominibus ullis facinorosis, vel in crimine scelereve aliquo deprehensis. Sed si quis ex sinistra aliqua delatione, offensionem Illustritatis suae, Successorumque eius incurrerit, vel adversarij alicuius potentia premeretur, aut aliqua alia iusta ex causa dignus praesidio et patrocinio nostro videatur, dabunturque non a iure, sed a vi tantum et potentia, ut iuri nihilominus se sistere, rei iudicatae parere teneatur. Durante itidem salvo conductu, modeste se gerat, nullum iniuria afficiat, tum vero salvum conductum illum, publice ad notitiam omnium, maxime autem Magistratus adducat: ad extremum etiam ad sex tantum mensium spatium dabuntur, intra quod et jure experiri, et alia honesta sua negotia gerere, administrareque, qui salvum conductum habuerit, possit. Spatio autem eo exacto, si ulterius eo dignus fuerit, alium impetrare. Illustris etiam Principis Alberti Friderici, Ducis aegri, quoad in vivis extiterit, jus id Illustritatis suae, nullo detrimento praepjudicioque esse debet. Interim etiam dum in valetudine ista permanebit, ex dignitate ejus ab Illustritate ejus exhibebitur; omniaque, quae tam ad alimenta necessitatemque, quam etiam dignitatem ejus pertinebunt, liberaliter illi ab Illustritate sua subministrabuntur. Si quando etiam ex Ducatu Prussiae ad alias ditiones, extra Regnum discedere Illustritatem suam contigerit, et a Ducatu abesse necesse fuerit, gubernationem administrationemque ejus, nullis alijs, quam secundum formam regiminis a nobis con-

firmatam, Consiliarijs, Regentibus, nobilibus, indigenis et possessionatis, Illustritas sua committet. Quae quidem omnia et singula suprascripta, Illustritas sua peculiaribus suis etiam literis, manu, sigilloque ejus munitis, ex sua etiam parte confirmare, deque ijs cavere nobis, Regnoque debet. Interim vero Oratores Illustritatis ejus in eandem rem, cautionem nobis praestare, mandatumque, seu plenipotentiam, quam ab Illustritate sua in has res habent, exhibere tenebunt. Quae cum omnia praestita fuerint, nos etiam Investiturae ejus, solenne Diploma, manu sigilloque Majestatis nostrae munitum, e Cancellaria nostra Illustritati ejus edi mandabimus. Simul etiam Commissarios nostros designabimus, qui in possessionem Ducatus, feudique ejus, Illustritatem ejus mittent. Coram quibus quidem Commissarijs subditi simul Ducatus ejus, tam nobiles, quam civitates, seu ex singulis districtibus, duo ex nobilitate et civitatibus, in easdem suprascriptas hasce conditiones omnes, corporale juramentum, suo, posteriorumque suorum, nomine praestare tenebuntur, quod omnia ea ipsi quoque, posterique eorum, rata, grataque habituri, servaturique sint: maxime autem, quod post obitum quatuor praedictorum Principum fratrum, eorumque legitimorum feudi haeredum; si Deo permittente ita acciderit, nulli alij, quam Regibus, Regnoque Poloniae immediate tum parere, subjectique esse debent, neque quemquam alium, nisi Regem et Regnum Poloniae, tanquam naturalem haereditariumque suum Dominum agnoscere, aut fidelitatem, subjectionemque praestare debeant, sed in commemoratorum Regum, et Regni Poloniae potestatem recident, sineque ulla cunctatione tergiversationeque, tam quo ad utile et directum dominium, quam merum itidem et mixtum imperium se subijcient, obedientque. Iuribus nostris Regalibus, supremique Dominij et Regni nostri, incolarum itidem Ducatus ejus, per omnia salvis manentibus. In cuius rei fidem et testimonium praesen: manu nostra subscriptas, sigillo Regni communiri mandavimus. Varsaviae in Comitij Regni Generalibus, die quinta mensis Novembris, Anno, 1611, Regnorum nostrorum, Poloniae 24 Sveciae 18 Praesentibus Reverendissimis, Reverendis, Illustribus, Magnificis, etc. etc. ut inferius in ipso Feudo.

Sigismundus Rex.

Hieronymus Cielecki.

In simili forma cautio supradicta Illustrissimo Electore, cum subscriptione ejusdem, prout cum Legatis Illustritatis suae conventum fuerat, extradita.

DIPLOMA SACRAE REGIAE MAJESTATIS,
PRO INVESTITURA DUCATUS PRUSSIAE, ILLUSTRISSIMO
JOANNI SIGISMUNDO MARCHIONI ET ELECTORI BRANDEN-
BURGEN: ET TRIBUS ILLIUS FRATRIBUS SIMULTANEO
JURE FEUDI CONCESSA.

*In Nomine Sanctae et Individuae Trinitatis, Amen.
Ad perpetuam rei memoriam.*

1. Nos Sigismundus III Dei gratia Rex Po-

loniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque: necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex. Significamus praesentibus hisce, quorum interest, intereritve, hujus et futuri temporis universis et singulis: quod cum jam ante a divinae memoriae decessore nostro Stephano Rege, deinde etiam Nobis ipsis, cura Illustris Principis D. Alberti Friderici, Marchionis Brandenburgens: etc. in Prussia, etc. Ducis, cognati nostri charissimi, in ea ejus aegritudine, in quam permissu Divino incidit, atque ad tempus hoc versatur, Illustri Principi Domino Georgio Friderico, Marchioni Brandenburgens: multis, justisque de causis, benignitateque et gratia nostra Regia, demandata collataque fuisset, ac vero ille, commemorato Illustri Principe D. Alberto Friderico in eadem invaletudine permanente, decessisset, Nos ex Senatus Consilijque nostri sententia, non minoribus causis animum nostrum moventibus, adductos, proque summa necessitudine, quae cum Illustrissima Electorali domo Brandenburgica, a majoribus nostris mutua tradita Nobis fuit eandem curam primum Illustrissimo Principi D. Ioachino Friderico, Marchioni Brandenburgens: etc. etc. deinde post Illustritatis ejus decessum, eiusdem Illustritatis filio, nimirum Illustrissimo Principi, D. Joanni Sigismundo, Marchioni Brandenburgens: S. R. I. itidem Archicamerario et Electori contulisse. Cum autem Illustritates eorum ab aliquot jam Comitij, ut dubitationem quoque, tam quae de jure simultaneae Investiturae, jureque in feudo Ducatus Prussiae succedendi, exorta fuerat, simul explicarem, per suos, atque adeo Regum quoque et permultorum S. R. I. Principum Legatos, apud Nos, Ordinesque Regni nostri, diligenter institissent; ob superiorum autem temporum difficultates, in Comitia anni hujus 1611 proxime hisce diebus peracta extractaque res fuisset: tandem in ijsdem hisce Comitij, certis conditionibus, ita tota de re convenit, transcriptumque fuit, ut re in Conventibus particularibus ante proposita deliberataque, tam amplissimi Senatus, quam Nunciorum Terrestrium, ab universa Nobilitate ad Comitia commemorata missorum, omniumque Ordinum nostrorum autoritate, unanimique consilio, et consensu adhibito, publice per Mareschalcum ejus Ordinis, Generosum Joannem Swoszewski, Notarium Terrestrem Leopoliensem: declarato, ac lege quoque lata firmato, commemorato Illustrissimo Principi, Domino Joanni Sigismundo, fratribusque Illustritatis ejus germanis, Illustribus nimirum Principibus, Joanni Georgio in Silesia Duci Iegersdorffens: Ernesto, et Christiano Vilhelmo, Archiepiscopo Magdeburgens: eorumque omnium legitimis successoribus masculis, ex lumbis eorum descendentibus, jus simultaneae Investiturae successioneque in feudo Ducatus Prussiae tribueretur, conferretur, confirmareturque. Quae quidem conditiones cum peculiari decreto nostro comprehensae sint, ab Illustrissimo etiam Principe Electore pecu-

liaribus literis, manu sigilloque Illustritatis ejus editis; acceptae, approbatae, confirmataeque sint, secundum easdem conditiones, commemoratus Illustrissimus Princeps Elector, intra tempus legitimum, juxta prorogationem in Comitij publica Ordinum autoritate factam, solennis juramenti, Nobis Regnoque nostro praestandi causa, Varsaviam in propria persona venisset, dieque decimo sexto mensis hujus Novembris publice solenniterque in loco publico, et theatro, sub dio ex tempore excitato, Senatoribus lateri nostro assidentibus, Officialibus et Aulicis nostris, magnaque frequentia nobilitatis, praesentibus, Investituram a Nobis petijisset, jusjurandumque praescriptis verbis, solenni ritu ac caeremonia, Nobis Regnoque nostro praestitisset: Nos autoritate, consilio consensuque omnium ordinum nostrorum, jam ante durantibus comitij, in eam rem praestito, peculiarique constitutione declarato, pacta vetera, tum postremam hanc transactionem in omnibus et singulis conservando, ijsdem causis, singularique erga Illustritatem ejus, universamque Illustrissimam domum Brandenburgicam, benevolentia nostra qua antea ad concedendam Illustritati ejus curationem et gubernationem supradictam adducti fuisset; cum praesertim commemorati Illustris Principis D. Alberti Friderici in Prussia Ducis, non solum valetudo, sed aetas etiam magis in dies ingravescat, inque aetate hac ipsius, vitaque caelibe seu viduali, proles ulla mascula vix expectanda sit; nunc quoque non inviti faciendum Nobis putavimus, ut Illustritatem ejus ad Terras, civitates, oppida, et arces, feudalis Ducatus in Prussia investiremus, uti investimus praesentium literarum tenore, ea nimirum ratione, ut quoad Illustris D. Adalbertus Fridericus in Prussia Dux, cujus juri nihil derogatum volumus, in ea quae nunc est, valetudine perseveraverit, commemoratus Illustrissimus Princeps Elector Joannes Sigismundus, tanquam Curator ipsius Ducis, et Gubernator Ducatus, cum titulo et praesentia Ducis, Ducatum ipsum teneat; ijs nimirum conditionibus, quae veteribus pactis, decretoque nostro et postrema transactione, diplomate ab ipso Illustrissimo Electore subscripto, confirmata convenerunt. Quodsi vero praefatus Dux in aegritudine decesserit, et tunc suo jure, vigore veterum et nostrae hujus investiturae, praedictus Illustrissimus Princeps Joannes Sigismundus Marchio et Elector, Ducatum in Prussia in feudum a Nobis et Regno nostro retineat. Eo igitur modo Illustrissimo D. Joanni Sigismundo Electori, et Marchioni Brandenburgens: ejusque haeredibus masculis, legitimis feudi successoribus, in perpetuum et individuum feudum, omnes Ducatus Prussiae Terras, civitates, oppida, et arces; videlicet arcem Königsberg cum tribus civitatibus, item arces et oppida, Lochsteten, Wargen-Germau, Pubeten, Radau, Schaken, Kaimen, Kremiten, Waldau, Tapiau, Taplacken, Narkeiten, Insterburg, Alenburg, Wonsdorff, Gerdaven, Angerburg, Nordenburg, Labiau, Lauki-

skan, Tilzo, Ragnet, Roziten, Wientzberg, Memel, Brandenburg, Kreucburg, Frideland, Dominau, Barten, Lecen, Balge, Heiligenbeil, Cinten, Lantzberg, Preischeilau, Bartestein, Schonstein, Schensburg, Rein, Rastenburg, Lekk, Straudaun, Joansburg, Holand, Libstad, Milhausen, Morugen, Passenheim, Ortelsburg, Ostrode, Hohenstein, Neidenburg, Soldau, Hilgenburg, Schipenpeil, Oteroslau, Preismarck, Libemil, Salfeld, Risenburg, Marienverder, Isenberg, Powunden, Georgenburg, Rosenberg, Gardenschec, Neihaus, Freistadt, Salau, Fischhausen, Bischoffsverder, Medenau, cum omnibus et singulis subditis, vasallis, fructibus, dominiis, superioritatibus, libertatibus et juribus, una cum omnibus arcibus, civitatibus, foris, villis, mansis curijs, molendinis, molendinorum locis, censibus, vectigalibus, redditibus, theloneis, servitijs, feudis spiritualibus et saecularibus, lacubus, fluminibus, piscationibus, aquis, aquarumque decursibus, ferarum lustris, ferarum meatibus, venationibus, sylvis, nemoribus, pascuis, pratis, actibus, etiam cum omnibus metallis, quae modo sunt, seu in futuro fieri possunt, auro, argento, cupro, stanno, plumbo, et salinis supra et subtus terram: similiter una cum omnibus et singulis juribus, eminentijs et pertinentijs universis, nullis penitus exceptis, sicut ejusmodi terras quondam Magistri Generales, et Ordo habuere et usque ad Ducem in locum Magistrorum creatum, usu et fructu tenuerunt, in posterum perpetue et haereditarie in commune et individuum feudum, tenendas, fruendas, utendas, et possiden. Ubi vero et Illustris Albertus Fridericus, nunc aeger, et ipse Illustrissimus Ioannes Sigismundus Elector, Marchiones et Duces in Prussia, sine legitimis feudi haeredibus masculis, vel eorum haeredes, post eorum obitum, sine legitimis masculini generis feudi haeredibus, ex humanis concederent; dictae Terrae, civitates, oppida et arces, ad commemoratos Illustris Principes Illustritatis ejus Germanos fratres, vel eorum legitimos posteros masculos, ex lumbis eorum descendentes, prout quisque eorum in Electoratu sibi successerit, quorum Oratores, in hac inauguratione et renovatione feudi, ex singulari nostra gratia benignitateque, ac postrema hac transactione, ad contactum vexilli admisimus; ita tamen, ut postquam alicui ex ijs aperiretur suo ordine feudum Ducatus in Prussia, ne per assecutionem priorum Electoratus, aliqua in re praedictaerit juribus nostris, et Regni nostri, quod habemus legitime haereditarium ad Terras Prussiae, derivari et devolvi debere: ita ut dictae Terrae, civitates, oppida et arces, ubi Divina ordinatione, ejus modi casus futuris temporibus acciderent, de uno in alium, et eorum legitimos feudi haeredes masculos illo ipso ordine, qui superius expressus est, cedant et devolvantur, sine nostro, haeredumque et successorum nostrorum Regum, et Regni Poloniae impedimento et praedictio. Ea ratione, ut quoties se obtulerit ejusmodi casus devolutionis de uno in alium, Marchiones praedictos, et eorum legitimos feudi haeredes ma-

sculos debebunt illi, et quisque eorum debebit, Nobis, et Successoribus nostris Regibus, et Regno Poloniae, infra tempus debitum ac legitimum, debitam subjectionem, et feudi obligationem ac homagium praestare, neque prius feudum Ducatus in Prussia accipere, aut susceptum adire, a subditisve juramentum exigere poterunt aut debebunt, quam Nobis, Successoribusve nostris Regibus, ac Regno Poloniae, in propria persona, juramentum fidelitatis, homagiumque praestiterint. Quodsi praedicti Marchiones, Divina voluntate sic disponente, sine mascula prole, feudi haerede legitimo, ex lumbis eorum, ordine suprascripto procedente, decederent, tunc omnes et singulae Terrae, civitates, oppida, bona et arces suprascriptae, ad Nos, Successoresve nostros Reges, et Regnum Poloniae, sine omni impedimento, et contradictione, incolarum tamen privilegij et juribus salvis, devolvi debent et redire. Debebit item Illustrissimus Marchio Elector, et Dux in Prussia, ejusque praenominati successores, et feudi haeredes, pro hac nostra in se beneficentia, Nobis et Regno nostro tale obsequium praestare: quod ubi ratione concordiae et concessionis feudi, a quocumque cujusvis eminentiae et conditionis Principe, seu potentatu, impeteremur, aut Successores nostri impeterentur, tenebitur ipse Illustrissimus D. Marchio Elector et Dux in Prussia, aut ejus praedicti feudi successores, Duces in Prussia, in propria persona, Nobis et Regno nostro, ubique una cum omnibus subditis suis, pro summis viribus adesse: quodsi vicissim Nos et Successores nostri Reges et Regnum Poloniae, alia quavis ex causa, tam ab infidelibus, quam a quocumque alio impeteremur, et ipsi in propria persona ad bellum cum subditis nostris proficisceremur, aut Successores nostri proficiscerentur, debebit dictus D. Marchio et Dux in Prussia, et ejus praenominati feudi successores, Duces in Prussia, Nobiscum cum centum equitibus armatis proficisci, et intra limites Terrarum Prussiae Nobis servire. Quod si educere extra terminos Prussiae illum, aut ejus successores in Prussia, cum ipso equitatu voluerimus, aut Successores nostri voluerint, debebimus et Nos, et Successores nostri, in eodem centum equites stipendium tale praebere, quale alijs mercenarijs, equitibus nostris dari solet. Ubi vero Nos, vel Successores nostri, vellemus ipsum D. Marchionem, aut ejus nominatos posteros, Nobis et Successoribus nostris, majori comitatu servire; debebimus Nos, et Successores nostri, his omnibus militibus, quos ultra centum praedictos conducere posset, mox post egressum a domibus eorum, stipendium, quod nostris militibus dabitur, quamdiu servierint, persolvere. Si autem plures quam centum praedictos equites, ipse Illustrissimus D. Marchio Elector, aut ejus successores, Duces in Prussia, educere non possent, non debebimus Nos, aut Successores nostri, ab illo, aut successoribus ejus Ducibus in Prussia, plures exigere. Praeter haec ex postrema etiam hac transactione, et conditionibus ejus, idem D. Marchio Elector,

legitimique ejus feudi successores, in aerarium publicum, quotannis inferre tenebitur, et tenebuntur, triginta millia annua florenorum Polonicae, triginta grossis unumquemque computando; quoties vero publica aliqua necessitate postulante, in Regno publice tributum decretum fuerit, totidem alia, nimirum triginta millia, ejusdem valoris ac monetae, ita, ut cum tributum in Regno scitum fuerit, sexaginta millia annua ab eis dependantur. Quarum quidem summarum nomine, quoties numeratae fuerint, Thesaurarius Regni nostri, vel ad quos ea res pertinuerit, idonee praedictum Illustrissimum D. Marchionem Electorem, successoresve ejus, in Prussia Duces, Ministrosve eorum, liberare seu quietare tenebuntur. Quoties etiam necessitas postulaverit, quatuor naves, tam Illustrissimus Marchio Elector, quam successores illius legitimi, in Prussia Duces, ad tuendam oram maritimam Prussiae, suo sumptu habebunt. Quodsi Nos ipsi, aut Successores nostri uti illis voluerimus, aut voluerint, de sumptu in illas faciendo, cum iisdem tractabimus, aut successores nostri tractabunt, constituentque. Alias etiam conditiones, de quibus inter Nos convenit, quaeque peculiari scripto commemorati Illustrissimi Principis, sub ipsius hygrapho et sigillo continentur, debebit ipse Illustrissimus Elector, ac ejus successores, adimplere. Praeterea, non debebit ipse Illustrissimus D. Marchio Elector, et ejus praenominati feudi successores, Duces in Prussia, quidquam ex Terris, civitatibus, oppidis, arcibus, et bonis praedictis vendere; verum si ad hoc illum, aut successores ejus, ingens urgeret necessitas, tenebuntur Nobis, et Successoribus nostris, tanquam Dominis suis haereditarijs, ante omnia denunciare. Quodsi Nos ipsi emere non curaverimus, aut Successores nostri non curaverint, in hoc casu ipse postea Illustrissimus D. Marchio Elector et Dux in Prussia, aut ejus legitimi feudi haeredes, seu successores, qui voluerint vel potuerint, liberam vendendi habebunt facultatem. Regalibus tamen nostris feudi, et obsequiorum juribus, semper salvis permanentibus. Poterit autem ipse Dux in Prussia, et ejus feudi haeredes, ubi necessitas urgens premeret, ex bonis praedictis, quantum opus foret, impignorare suis duntaxat vasallis et subditis, ut eadem bona unita et indivisa permancant. Quae omnia et singula suprascripta, et quaecumque alia, quae vasallus et feudalis Princeps, erga suum naturalem, haereditarium, ac superiorem Dominum, praestare ac observare tenetur, quaeque spontanea voluntate se praestitutum sponndit ac recepit, debebit ipse Illustrissimus D. Marchio Elector et Dux in Prussia, ac ejus feudi haeredes, legitimi successores, firmiter et inviolabiliter adimplere, Nosque vicissim illum et successores ejus, omni gratia et favore Regio complecti, ac illos in juribus et immunitatibus eorum conservare, pro Nobis et Successoribus nostris Regibus, et Regno Poloniae pollicemur. Juribus nostris Regalibus, directique ac supremi dominij nostri, et Regni

nostri, et incolarum Ducatus, salvis per omnia manentibus. In quorum omnium fidem et testimonium praesen. manu nostra subscripsimus, sigillumque nostrum appendi iussimus. Dat. Varaviae, ex prorogatione ad hunc actum Conventionis Regni nostri Generalis, die 16 mensis Novembris, Anno Domini 1611. Regnorum nostrorum Poloniae 24, Sveciae vero 17. Praesentibus, Reverendissimis, Reverendis, Illustribus, Magnificis, Venerabilibus, ac Generosis:

Alberto Baranowski, Archiepiscopo Gnesnensi, Legato Nato, Regni Nostri Primate: Petro Tylicki Cracoviensi, Laurentio Gebicki, Vladislaviensi et Pomeraniae, Regni nostri Supremo Cancellario: Benedicto Woyna, Vilenensi, Martino Szyszowski Plocensi, Simone Rudnicki Varmiensi, Georgio Zamoyki Chelmensi, Ioanne Pruchnicki Camencenci, Othone a Schenking, Vendensi Episcopis. Ioanne Comite ab Ostrorog, Posnaniensi, Mariaeburgensi, Garvoliensi, Stanislae Bykowski Sradicensi, Adamo Sandivogio a Czarnkow Czarnkowski, Lanciensi, Majoris Poloniae Generali, Stanislae Zolkiewski, Kijovensi, Exercituum nostrorum Duce. Thoma Gostomski, Masoviae, Ryczyvolensi, Stanislae Gulski, Russiae, Barensi, Palatinis et Capitaneis. Adamo de Zmigrod Stadnicki, Calissiensis, Andrea Przyemski, Gnesnensi, Michaelae Konarski Culmensi, Stanislae Dzianlynski, Elbingensi, Andrea Comite a Teczyn Visliciensis, Iacobo Gawronski Vielunensi, Stanislae Kielczewski Biechoviensi, Martino Sierakowski Inovlodensi, Constantino Plichta Sochaczoviensi, Adamo Kossobucki Wysogrodensi, Ioanne Podoski, Ciechanoviensi, Castellanis. Sigismundo a Mirow Myszkowski, Supremo Regni Christophoro Monuido Dorostayski, M. Duc. Lithuaniae, Mareschalci. Felice Kryski in Drobnin, Vicecancellario Regni. Stanislae Warszycki, Regni; Hieronymo Wolowicz, Magni Ducatus Lithv. Thesaurarijs. Nicolao Wolski de Podhayce, Mareschalco Curiae Regni. Henrico Firley de Dambrovia, Praepoto Plocen: Joanne Swietoslowski, Referendarijs Regni. Sebastiano Sobieski Vexillifero, Joanne Branicki Gladifero Regni. Joanne Radzivil Duce in Olyka et Miešwierz. Joanne Duco de Zbarasz, Pincensi Capitaneo. Stanislae Lubieński Guesnen. Matthia Lubieński Laccicensi, Hieronymo Cielecki Posnaniensi. Iacobo Zadzik Vladislaviensi Praepositis. Reinholdo Heidenstein Solescio, Secretarijs nostris.

Necnon, Terrarum Nuncijs, qui ad actum hunc remanserunt, et alijs quamplurimis ad praemissa fide dignis testibus. Datum per manus Reverendissimi Domini Laurentij Gebicki Episcopi Vladislaviensis et Pomeraniae, ac Regni nostri Cancellarij Supremi, sincere Nobis dilecti.

Sigismundus Rex.

Reinholdus Heidenstein, Sacrae Regiae Majestatis Secretarius.

LITERÆ, PRIVILEGIA,

CAUTIONES, RECESSUS, COMMISSIONIS REGIOMONTI, IN ANNO 1612 PER DD. COMMISSARIOS SAC: R. M. HABITÆ.

INSTRUMENTUM

EJUSDEM COMMISSIONIS, DOMINIS COMMISSARIJS A S. R. M. DATUM.

Sigismundus III. Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Livoniaeque, necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex.

Significamus praesentibus hisce, hujus et futuri

temporis universis et singulis. Cum Illustrissimo Principi et Domino Joanni Sigismundo Marchioni Brandenburgensi: Sac: Rom: Imperij Archicamerario et Electori, in Prussia, etc. etc. Duci, cognato nostro charissimo, dubitatione quæ feudo Prussico intervenerat, de amplissimi, Senatus omniumque Ordinum nostrorum consilio, explicata sublataque feudum Ducatus in Prussia proxime præteritorum Comitiorum autoritate contulissemus, simul etiam Commissarios nostros, pro more et instituto deputandos designandosque putavimus, qui Illustritatem ejus in possessionem Ducatus illius, nostro, Regnique nostri nomine, mitterent, alijsque nonnullis de rebus, quæ in transactione ad illos rejectæ fuissent, agerent, perficerentque. Delegamus igitur nunc ad eas res Reverendum in Christo Patrem, Dominum Simonem Rudnicki, Episcopum Varmiensem, Magnificum Stanislaum a Dzialyn, Palatinum Mariæburgensi: et Generosos, Venceslaum Kielezewski Castellanus Biechovien: etc. necnon Reinholdum Heidensthein Secretarium nostrum, sine et fid: Nobis dilectos, ijsdemque plenam facultatem et potestatem tribuimus. Inprimis quidem commemorato Illustrissimo Principi Electori possessionem supra nominati Ducatus tradendi; iuramentum simul a commemorati Ducatus incolis, secundum conditiones transactionis, pro Nobis Regnoque nostro exigendi; tum de alijs rebus, quæ eadem transactione illis reservatæ sunt, tam publice cum universis Ordinibus, quam privatim cum singulis, maxime autem ipso Illustrissimo Principe agendi, omniaque quæ vel ad officium, munusque id illorum, vel dignitatem nostram, Regnique nostri pertinere videbuntur, etiamsi tale aliquid incideret, quod speciali nostro mandato de jure agere videretur, omnia plane singulaque nullo omnino excepto, secundum pacta vetera, postremamque hanc transactionem, tum jura et privilegia Ducatus ejus exequendi administrandique. Quod Nos ad omnium singulorumque, maxime autem commemorati Illustrissimi Principis Electoris in Prussia Ducis, tum Consiliariorum præfatorum, aliorumque Magistratum, atque adeo Ordinum, tam nobilitatis, quam civitatum Ducatus ejus notitiam deducentes, ut eandem fidem, honorem, studium, obedientiamque eis præstent, quam Nobis præsentibus præstare deberent, eos hortamur, mandamusque pollicentes, quæcunque ex præscripto præsentibus delegati hujus nostræ, acta, constituta, administrataque ab illis fuerint, nos quoque rata, grata, firmaque habituros. In quorum fidem præsentis manu nostra subscripsimus, sigilloque Regni nostri muniri mandavimus. Datum Varsaviæ, die 6 Januarij, anno Domini 1612 Regnorum nostrorum, Poloniae 25, Sveciæ vero anno 18.

Sigismundus Rex.

Hieronimus Cielecki.

FORMULÆ JURAMENTORUM,

SACRÆ REGLE MAJESTATI, ET ILLUSTRISSIMO ELECTORI PRÆSTITORUM, EX PRÆSCRIPTO DD. COMMISSARIORUM.

Nos Simon Rudnicki, Dei gratia Episcopus Varmiensis, Stanislaus Działyński, Palatinus Mariæburgensi: Rogosnen: Tolkmitenque Capitaneus: Venceslaus Kielezewski, Castellanus Biechovien: Wschovien: Capitaneus. Reinholdus Heidensthein, Secretarius Sacræ Regiæ Majestatis, Serenissimi Potentissimique Principis ac Domini, D. Sigismundi III Dei gratia Regis Poloniae, Magni Ducis Lithvaniæ, Russiæ Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque, etc. necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hæreditarij Regis, et inelyti Regni Poloniae, in Ducatum Prussiæ delegati Commissarij: significamus præsentibus hisce, hujus et futuri temporis, quorum interest intereritve, universis et singulis: cum a Sacra Regia Majestate, Domino nostro clementissimo, inelytisque Regni Ordinibus, ad Illustrissimum Principem ac Dominum, Dominum Joannem Sigismundum Dei gratia Marchionem Brandenburgensi: Sac: Romani Imp. Archicamerarium et Electorem, in Prussia, Juliæ, Cliviæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassuborum, Vandalorum; necnon in Silesia, Crosnæ Carvoniæque Ducem, Burgravium Norimbergen: Principemque Rugiæ, Comitem Marcæ et Ravensburgi, Dominum in Ravenstein, etc. Ordinesque Ducatus Prussiæ, ad ea, quæ ex superiorum Comitiorum, anni Domini 1611 transactione, præstari deberent, peragenda, maximeque ut commemorato Illustrissimo Principi Electori possessionem realem ejusdem Ducatus traderemus, in eandemque Illustrissimam Cels: ejus, ex autoritate Reg. Majest: ac Regni, introduceremus, immitteremusque missi delegatique essemus, alijs rebus, quæ a S. R. Mte, Domino nostro clementissimo, mandatæ nobis fuerant, ex præscripto eorundem mandatorum constitutis definitisque, tandem die 12 mensis Maij, ad juramentum ab Ordinibus Ducatus Prussiæ exigendum non accessisse, exque commemorata transactione, in pacta transactionemque, sequens juramentum ijsdem proposuimus, nimirum:

Ego N. N. juro, meo, Ordinumque Ducatus hujus, posterorumque ac successorum nostrorum nomine, quod pacta tam vetera, quam postremam etiam transactionem, conditionesque inter Serenissimum ac potentissimum Principem ac Dominum, D. Sigismundum III Dei gratia Regem Poloniae, Magnum Ducem Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæque necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hæreditarium Regem Successoresque ejus Reges, ac Regnum Poloniae, tanquam supremos directos Dominos meos et naturales, et Illustrissimum Principem ac Dominum, D. Joannem Sigismundum D. G. Marchionem Brandenburgensi: Sac: Rom: Imp: Archicamerarium et Electorem, in Prussia, Juliæ, Cliviæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassuborum, Vandalorum, necnon in Silesia, Crosnæ,

Carnoviæque Ducem, Burgravium Norimbergen: Principemque Rugiæ, Comitem Marcæ et Ravensburgi, Dominum in Ravenstein, etc. etc. Ducem et Dominum nostrum, constitutas, in omnibus earundem punctis et clausulis servabimus, posterique ac successores nostri servabunt; maxime autem, si Deo ita permittente forte acciderit, ut commemoratus Illustrissimus Princeps Elector, sine legitimis masculis hæredibus, post eumque Illustrissimi fratres ejus germani simultaneam Investituram habentes, sine legitimis itidem feudi successoribus decederent, nulli alij, quam Regibus et Regno Poloniae, immediate tum parebimus, aut posteri nostri parebunt, neque quenquam alium, nisi Reges et Regnum Poloniae, tanquam naturales et hæreditarios Dominos nostros agnoscemus, aut fidelitatem subjectionemque præstabimus, successoresque nostri agnoscent, aut præstabunt, sed in commemoratorum Regum, et Regni Poloniae potestatem, sine ulla cunctatione aut tergiversatione, concedimus, eisque tam quoad utile et directum Dominium, quam merum et mixtum imperium, juribus tamen ac libertatibus, privilegijisque nostris, et Ducatus hujus salvis manentibus, nos subijciemus obediemusque; posterique ac successores nostri concedent, subijcient, obedientque; ita me Deus adjuvet, et hæc Sancta ejus Evangelia.

148

Ich N. N. schwere für Mich, und im Namen der Stände dieses Herzogthums, wie auch unsere Nachkomene und Erben, das so vol die alte Verträge und Pacta, als auch die letzte geschlossene Transaction, in ihren gefasten conditionibus, und die neue erlangete Belohnung und Lehenbriefe, so zwischen dem Durchleuchtigsten und Grossmechtigsten Fürsten und Herren, Herren Sigismundum dem Dritten Koenigen in Polen, Grossfürsten in Lithawen, und der Laende, Reussen, Preussen, Masawen, Samoyten, und in Liefstandt, wie auch der Schweden, Gotthen und Wenden, Erblichen Koenige, und dessen in der Kronn Polen nachkommenden Koenigen, unnd dem Loeblichen Reich derselben Kronn, als meinem Ober und Natürlichen Herren, eines theils: und dann dem Durchleuchtigsten Hochgebornen Fürsten und Herrn, Herrn Johan Sigismund, Marggrafen zu Brandenburg, der H. Roemischen Reichs Ertzkaemeren, und Churfürsten, zu Pruessen, zu Gülüch, Cleve, Bergen Stetin, Pomeran, der Kaszuben und Wenden, ach in Schlesien zu Krossen und Jaegerndorff Hertzogen, etc. Burggraffen zu Nürnberg, und Fürsten zu Rugen, Graffen zu der Marck und Ravensburg, Herrn zu Ravenstein, unserm Gnaedigsten Hertzogen und Herrn vffgerichtet und verbrieft, in allen ihren Puncten und Clausulen, wir und unsere nachkommende Erben, halten und demselben nachkommen. Sonderlich da nach Gottes willen und schickunge es sich dahin begeben sollte, das Hochemelter Ihre Churf: G. ohne leibes Lehen Erben, wie ach derselben Mitbelehnten Leibliche HH. Brüdere, und derselbigen Maenlichen leibes Lehen Erben, versterben und abgehen würden, wir als

dan und unser nachkommen keinem andern, dan den Koenigen und der Kronn Polen unmittellbaher unterthenig und gehorsamb, wir auch und sie sonst keinen andern, dan die Koenige und die Kronn Polen als unsere Natürliche und Erbliche Herren erkennen, und unsere Trew und Pflicht Ihnen leisten und beweisen, sondern in derselben Koenige und der Kronn Polen gewalt, ohn einige verweigerung und hindernis treten, und Ihnen so wol wegen des utilis und directi dominij, als auch des meri und mixti Imperij halben, gehorsamen und unterthenig getrew und hold sein wollen und sollen: Doch damit die Rechte und Gerechtigkeit, wie auch die Privilegia, Freyheit, und Indulten dieser Land Preussen, an sich unuerrücket und volkoemlichen sein und bleiben. So wahr mir Got helff, und sein heyliges Evangelium.

149

Quo juramento exacto præstitoque, ex mandato atque autoritate Sac: Reg: Majest: Domini nostri Clementissimi, Ordinumque Regni, supramemorato Illustrissimo Principi Electori, Joanni Sigismundo, etc. etc. in loco publico, universoque populo præsentem, integram, plenam, realemque possessionem commemorati Ducatus hujus, cum omni jure, dominio, potestate, ex pactis, novissimaque transactione, ad Duces in Prussia quocunque modo pertinente, tradidimus, in eandemque omni meliore modo, ac ratione, quocunque id de jure, vel consuetudine fieri potest, aut debet, cum effectu intromisimus, quemadmodum quidem præsentibus etiam hisce tradimus, intromittimusque. Quod ad omnium et singulorum, maxime autem Ordinum Ducatus Prussiæ notitiam deducentes, autoritate Sac: Reg: Majestatis, amplissimi Senatus, atque omnium Regni Ordinum, ut commemoratum Illustrissimum Principem D. Joannem Sigismundum Marchionem Brandenburgensi: S. R. Imperij Archicamerarium et Electorem, etc. etc. tanquam Ducem in Prussia, pro Principe Duceque suo habeant, agnoscant, eidem tanquam Principi Regni Poloniae fiduciario ac feudali, Duci autem ac Domino suo hæreditario, ac naturali, omnem fidem, honorem, obedientiam, omniaque subjectionis officia deferant præstantque, mandamus. Juramentum autem cum Illustrissima Cels: sua exigere ab ijs voluerit, tale præstare debebunt, videlicet:

Ego N. N. juro Serenissimo Principi ac Domino, D. Joanni Sigismundo Marchioni Brandenburgensi: etc. etc. Domino meo hæreditario, tanquam Duci in Prussia, Serenitatisque ejus legitimis hæredibus masculis, et si illorum nulli amplius extiterint, tum demum Serenissimi Principibus et Dominis, Dominis Serenitatis ipsius tribus germanis fratribus, simultanee investitis, nimirum Domino Joanni Georgio, Domino Ernesto, et Domino Christiano Vilhelmo, Marchionibus Brandenburgensi: in Prussia Ducibus, et illorum legitimis hæredibus masculis, uti illud inter Serenissimum Regem Poloniae, et Illustrissimum Electorem Brandenburgensi: in Prussia Ducem, Dominos meos clementissimos,

anno Domini 1611 Varsaviae transactionis Pacta Conventa, et noviter consecuta infeudatio, et diplomata, expriment et in se continent. Et si illorum quoque nullus amplius extiterit, tum demum etiam Serenissimo ac Potentissimo Principi Domino, D. Sigismundo III, illiusque Successoribus Regibus, et inclyto Regno Poloniae, tanquam non solum supremis et directis, quales nunc sunt, sed etiam utilibus et immediatis tunc futuris Dominis meis, tum uti caeteri Regni indigenae, subditus fidelis et subjectus esse. Ejus Serenitatis commoda et emolumenta quaerere et promovere, omnibusque Terrarum et Incolarum Serenitatis ejus damnis et incommodis pro posse meo, et quantum ex me fieri potest, praecavere, amovere, praevenire, uti fidelem et probum subditum decet, nec quicquam quod humano ingenio excogitari poterit, impediatur vel obstabit. Sic me Deus juvet, et Sanctum ipsius Evangelium. Quod in Germanicam linguam translatum, sequentibus verbis praestabunt:

Ich N. N. gelobe und schwere dem Durchleutigen Hochgebornen Fürsten und Herrn, H. Johann Sigismunden, Marggraffen zu Brandenburg, des H. Roemischen Reichs Ertzkaemerern, und Churfürsten, in Preussen, etc. etc. (vide in Originali veteri fol. 77).

In quorum fidem et evidentius testimonium, nos suprascripti Commissarii Regij manu propria subscripsimus, et sigilla nostra apponi fecimus. Datae Regiomonti ipsa die immissionis factae, anno 1612 die 22 mensis Maij.

Simon Rudnicki Episcopus Varmien. *Stanislaus Dzialynski, Palatinus Mariaeburgen.*
(LS.) (LS.)

Venceslaus Kielczewski, Castellanus Biechovien. *Reinholdus Heidenstein, S. R. M. Secretarius.*
(LS.) (LS.)

In simili forma iuramenta ab Illustrissimo Electore, cum subscriptione ejusdem DD. Commissarij loco cautionis extradita sunt.

LITERÆ REVERSALES,

DOMINIS COMMISSARIIS AB ORDINIBUS DUCATUS PRUSSIAE DATE.

Nos infrascripti, Ludovicus Rautter Hoffmeister, Fabianus Burgrabius et Baro a Dhona, Supremus Burgrabius, Christophorus Rappe Cancellarius, Joannes Albertus Borek, Supremus Marschalcus, tanquam Regentes Consiliarij; Fridericus Burgrabius et Baro a Dhona Brandenburg: Ottho von der Groben Schacke: Joannes Truchses von Wetzhausen, Fischhausen, Martinus von Waltenrodt Tapiavien, tanquam majores Capitanei; Fridericus S. R. Imp. Dapifer et Baro zu Waldtpurg Capitaneus Balgen, Botto Albertus Baro von Eynlenburg, Capitaneus Joansburgen: Sigismundus Birckhan Capitaneus Soldavien: Andreas von Kreutzen, Capitaneus Angeburgen: Fabianus Sack, Albertus Finck, tanquam Consiliarij Terrestres; Albertus ab Ostaw

Praeses Judicij Aulici, Joannes a Falckenheim, Joachimus Wenediger, Ludovicus Kalckstein, Georgius a Schlubuth: Levinus Buchius I. U. Doctor, Christianus Dörffer I. U. Doctor, Balthasarus Braunsberger I. U. Doctor, tanquam Consiliarij Aulici; Eustachius von der Gröben, Provinciae Marschalcus, Andreas Ripp, Albertus Weissel ex districtu Brandenburg: Gerlacus Gaudecker, Gasparus ab Olsen ex districtu Schacke: Joannes Philippus Gaudecker ex districtu Fischhausen: Christophorus Dellau ex districtu Tapiavien: Insterburgen: Taplavien: Salavien: et Georgenburgen: Theodoricus Kanitz ex districtu Balgen: Gasparus ab Hohendorff ex districtu Eylavien: Joannes Eberhardus a Thettau, ex districtu Bartensteinen: Joannes ab Hohendorff, Ludovicus a Pudewels ex districtu Rastenburgen: Fabianus a Milbe ex districtu Risenburgen: et Mariaewerden. Albertus a Polentz ex districtu Schönbergen: Martinus Wenediger, et Albertus de Milbe ex districtu Preuschmarken: Libmñh et Deutsch Etlaw. Henricus a Finck ex districtu Osterode, Hohenstein et Gilgenburg, Joannes Georgius de Sanden ex districtu Holland, Morungen et Libstad, Georgius Schwider ex districtu Bartensi, Georgius Spigel ex districtu Sestensi, Nicolaus Reytein ex districtu Neydenburgen: et Soldavien: Georgius a Krosten ex districtu Lick. Henricus ab Halle ex districtu Oleczko, Angerburg et Lessen, Christophorus a Schlieben ex districtu Gerdavien: et Nordenburgen: tanquam Nuncij Nobilitatis et Ordinis Equestris, Michael Wilhelmi antiquae civitatis Regiomontanae, Michael Friese I. U. Doctor, Knipavien: Philippus Dawel Lobnicen: Proconsules; Hieronymus Schultz, Christophorus Klein, Jacobus Nietz, Magistri Scabinorum: Daniel Bartsch, Tobias Schlicht, Joannes Nagel, ex communitate trium civitatum Regiomontan: Chrispinus Betschlagel, Gregorius Ferman, Jordan Joannes ex Bartenstein, David Reich ex Rastenburg, Angerburg, Margrabowa, Michael Friese ex Fridelandt, Conradus Wideman, et Michael Lietze ex Welau, Zacharias Schröter ex Schieffenburg, Valentinus Blumichem ex Hollandt, Mulchhausen: Joannes Wegel ex Heiligenbeil, Antonius Rautenberg ex Marrienwerder, Garnsche, Abraham Mittelpfort ex Risenburg, Freustadt, Joannes Sackersdorff ex Osterodt, Hohenstein, Gilgenburg, Christophorus Praetorius ex Neidenburg, Soldau, Passenheim, Petrus Lenck ex Zinten, Joannes Brin ex Preuscheitlau, Christophorus Geroldt ex Bischoffswerder, Petrus Fuchs ex Dringfort, Augustinus Schieker ex Sahfeldt, Morungen, Liebstadt, Liebmuchle, Christophorus Wichert ex Fischhausen, Henricus Friese, et Christophorus Wolff ex Creutzburg, Joannes Wolbertus ex Insterburg, Petrus Reimanus ex Goldap, oppidis, tanquam civitatum Ducatus Prussiae Legati, in hoc Conventu Regiomontano legitime convocati et congregati; tam nostro, quam eorum, quorum mandata sustinemus, nomine, recognoscimus, at-

151

152

testamur, profitemurque praesentibus hisce literis. Cum tandem Alberti inclytæ memoriae primi in Prussia Ducis, jam fere deficiente nulla- que adeo spe masculae prolis existente, Serenissimus Princeps ac Dominus, D. Sigismundus III. Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex, simul et Ordines Regni, singulari quodam amore et benevolentia ducti, commemoratum Prussiae feudum Illustrissimo Principi, Domino, D. Joanni Sigismundo, Fratribus etiam Illustrissimae Cels: ejus germanis, nimirum Joanni Georgio, Ernesto, Christiano Wilhelmo, eorumque omnium legitimis masculis haeredibus simultaneae Investiturae jus, certis conditionibus legibusque contulissent, eandemque transactionem, conditionesque, ut nos etiam consensu ratificationeque nostra firmamus, ratas gratasque haberemus, ex ejusdem transactionis ut a nobis postulassent; non invitos nos fecisse, ut eandem nos quoque approbaremus, confirmaremus, rataque et firma haberemus. Quemadmodum quidem non solum libere in eisdem consentimus, verum eadem omnia, transactiones nimirum, conditiones, pactaque omnia et singula tam vetera, quam nova, inter Serenissimos Poloniae Reges, Regnique Ordines, necnon Cruciferos Prussiae Duces, Curatores, Ordinesque Ducatus, et nuper in proximis Comitij Varsaviensibus inter commemoratum Serenissimum Regem, Regnique Ordines, et Illustrissimam domum Brandenburgicam, inita constitutaque quemadmodum et per Regios Commissarios ante triennium in Conventu Regiomontano constituta sunt, in omnibus eorundem punctis, clausulis, capitibusque, quemadmodum jam corporali juramento nostro confirmamus, ita nunc reversalibus etiam literis nostris, pro nobis, successoribusque et posteris, grata, nostris rataque habituros, neque quicquam vel ipsos nos, posterosque nostros, in ijs immutatos, vel a quocumque mutari passuros, promittimus, spondemusque, ita tamen, ne iuribus et libertatibus, antiquisque privilegij nostris, quemadmodum et testamento inclytæ memoriae Alberti Primi in Prussia Ducis, tum responsis Regij, alijsque iurium nostrorum confirmationibus quicquam ulla in re hisce derogetur, sed ea omnia, tum universae singulaeque immunitates nostrae integrae, salvaque maneant; neque vel novis ullis tributis, vel transactionibus, praeter consensum voluntatemque nostram, nobis imponendis, vel ineundis, vel qua alia re violentur laedanturque. Promittimus deinceps pro eo, autoritateque praesentium, nostro, successorumque nostrorum nomine, sanctissime pollicemur, si aliquando commemoratos quatuor fratres germanos, illorumve posteros, sine masculis haeredibus sterilitate, Deo ita permittente, decedere contigerit; nos, posterosque nostros, nulli alij quam Regibus, et Regno Poloniae, immediate tum parituros, subjectosque futuros, neque quenquam alium, nisi Re-

gem et Regnum Poloniae, tanquam naturalem et haereditarium Dominum agnituros, aut fidelitatem subjectionemque praestituros, obediturosque; salvis tamen in eum casum iuribus, libertatibus, immunitatibus, privilegijisque, tam publicis, quam privatis, omnibus et singulis, nominatimque ijs, quae a Sac: Regiae Majestatis antecessoribus, ab anno 1454 ad haec usque tempora, tum et modernae Regiae Majestatis responsis nobis indulta, confirmata et renovata sunt, quae omnia in eum casum, cum Ducatus hic immediate et plene, modo praedicto, Regno incorporabitur, inviscerabiturque, sarta, tecta, inviolataque esse debebunt. Hoc etiam specialiter adjecto, ut quoties nos, posterive nostri, novo Principi homagium praestare tenebimur, toties semper ijsdem haec omnia recognoscere prius, et eodem modo quo a nobis factum, juramentis scriptisque suis ea comprobare tenebuntur. Si quid etiam contra jus, formam regiminis, testamentum commemorati inclytæ memoriae Alberti Ducis, aliaque iura ac privilegia nostra interim intercessisset obrepsissetque, eadem corrigantur, in integrumque prius restituantur; cuius rei curam, executionemque, ad Serenissimos Reges pro tempore existentes, ac Regnum, tanquam supremos et directos Dominos, patronosque ac defensores nostros, delagamus, pertinere volumus. In quorum fidem, et evidentius testimonium, haec manu nostra subscripsimus, sigillis subapprepsis a nobis deutorum, nimirum ex Consiliarijs Regentibus, Ludovici Rautter: ex Consiliarijs tribus, Friderici Burgrabij et Baronis a Dhona: ex Nuncijs Nobilitatis, Eustachij a Gröben: ex Nuncijs Civitatis, Michaelis Gvilhelmi, I. U. Doctoris. Datum et actum in Conventu Regiomonti, die 21 mensis Maij. Anno 1612, stylo antiquo.

Ludovicus Rautter, Hoffmeister. *Fridericus Burgrabius, et Baro a Dhona.*

(LS.) (LS.)

Eustachius a Gröben. *Michael Gvilhelmi, I. U. Doctor.*

(LS.) (LS.)

RECOGNITIO

DE ACCEPTIS LITERIS REVERSALIBUS AB ORDINIBUS DUCATUS PRUSSIAE.

Nos Simon Rudnicki, Dei gratia Episcopus Varmien: Stanislaus a Dzialyn, Palatinus Mariaeburgen: Rogosnen: Tolkmittenque, Venceslaus Kielczewski, Castellanus Biechovien: Wschovien: Capitanei. Reinholdus Heidenstein, Secretarius Sacrae R. M., Serenissimi Potentissimique Principis ac Domini, D. Sigismundi III Dei gratia regis Poloniae, Magni Ducis Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque: necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarij Regis, et inclyti Regni Poloniae in Ducatum Prussiae delegati Commissarij, significamus praesentibus hisce, hujus et

153

154 futuri temporis, quorum interest, universis et singulis. Cum ad constituendas res, ex novissima superiorum Comitiorum anni 1611 transactione, in Ducatum Prussiae a Sacra Regia Majestate atque Ordinibus Regni missi essemus, interque eas imprimis juramentum in supra memoratam transactionem ab Ordinibus ejusdem Ducatus exegissemus, illosque salvis juribus ac libertatibus suis, pro fide, officio publico, solennique in loco, promptissime id praestitisse. Cum vero certis etiam literis reversalibus suis praestitum id a se esse testati fuerint, earundem exemplum ad perpetuam rei memoriam hisce literis nostris inserendum existimavimus, quod, quae infra scripta sunt verbis, sequitur. Nos Simon Rudnicki, Dei gratia Episcopus Varmien etc. etc. ut supra. Quas quidem literas, nos ab illis accepisse, officioque suo, ut fideles probosque subditos decet, omnibus in rebus functos esse, praesentibus hisce, fidem facimus, profitemur, attestamurque. In quorum fidem hasce manu nostra subscripsimus, sigillaque nostra apprimi mandavimus. Regiomonti 22 Maij, anno Domini 1612.

Simon Rudnicki, *Stanislaus Dzialyński,*
Episcopus Varmien. *Palatinus Mariaeburgen.*
(L. S.) (L. S.)

Venceslaus Kielczewski, *Reinholdus Heidensthein,*
Castellanus Biechovien. *S. R. M. Secretarius.*
(L. S.) (L. S.)

CAUTIO SACRAE REGIAE M.

ORDINIBUS DUCATUS PRUSSIAE EXHIBITA.

Sigismundus III. Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, etc. etc. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis, quod cum post diuturnos multiplicesque tractatus, qui inter Nos, Ordinesque Regni, et Illustrissimam domum Brandenburgicam, de jure feudi in Ducatu Prussiae intervenerant, et in aliquod Regni Comitij, citro ultroque propositis rationibus agitabantur: tandem in proxime praeteritis Varsaviensibus Comitij de ijs, communi accedente consensu, transactum fuisset, Nosque cum Ordinibus Regni, Ducatum Prussiae, ad corpus Regni pertinentem, jure feudi, Illustrissimo Principi Domino Ioanni Sigismundo Marchioni Brandenburgico: et Electori, ejusque fratribus germanis contulisset, licet in iisdem Comitij, ac actu ipso Investiturae, Ordinum illius Provinciae Nuncij et Mandatarij non interfuerint, eo quod ob temporis angustiam Conventus particulares in Ducatu illo ante Comitia indici non potuerint; tamen cum et ante in aliquot Regni Comitij, iisdem Ducatus Ordines, suam erga Illustrissimam domum Brandenburgicam voluntatem declaraverint, et apud Nos, Ordinesque Regni, ut hoc ipsum feudum eidem Illustrissimae familiae con-

ferretur, publice institerint; hisce literis nostris declaramus, testamurque, Nos eorum assensus et voluntatis, in inclytam illam domum propensae, toties declaratae, et in praeteritis etiam Comitij, actuque Investiturae, per literas Primariorum e Ducatu testificatae; eam quam par erat rationem habuisse, et ea cognita, ad hanc de feudo Prussico transactionem descendisse, ac proinde nostram cum Illustrissimo Electore et familia ipsius, ea de re compositionem, jurisque feudalis traditionem, non modo juribus, privilegiis et praerogativis Ordinum, cujuscunque status et conditionis praejudicare non debere: verum etiam eo ipso, quod et voluntate assensuque illorum facta sit, et Nos pactis feudalibus ei imprimis, pro nostra erga subditos illos, totamque eam provinciam propensione caverimus, tanto magis robur et firmamentum temporibus perpetuis obtinere. Idque Nos ita censi debere decernimus, statuimus et declaramus. In cujus rei fidem praesentes manu nostra subscripsimus, ac sigillo Regni communiri mandavimus. Datum Varsaviae die 2 mensis Martij, anno 1612. Regnorum nostrorum, Poloniae 25 Sveciae vero 18 anno.

Sigismundus Rex.

Jacobus Zadzik.

CAUTIO

DD. COMMISSARIORUM IN CAUSA MARCHIONUM FRANCONICORUM.

Nos Simon Rudnicki, Dei gratia Episcopus Varmiensis: Stanislaus Dzialyński, Palatinus Mariaeburgen: Rogosnen: Tolkmiten: Venceslaus Kielczewski, Castellanus Biechovien: Wschovien: Capitanei: Reinholdus Heidensthein, Secretarius Serenissimi ac Potentissimi Principis ac Domini, D. Sigismundi III Dei gratia Regis Poloniae, etc. etc. et inclyti Regni Poloniae, in Ducatum Prussiae deputati Commissarii, omnibus et singulis, cujuscunque status, dignitatis et praesentibus et futuris, notum testatumque facimus: posteaquam memorata S. R. Majestas, inclytique Poloniae Regni Ordines, Illustrissimo Principi ac Domino, D. Ioanni Sigismundo, Dei gratia Marchioni Brandenburgico: S. R. Imp: Archicamerario et Electori, in Prussia, Iuliae, Cliviae, Montium, Stetini, Pomeraniae, Cassuborum, Vandalorum; necnon in Silesia, Crosnae, Carnoviaeque Ducum, Burgravio Norimbergen: Principique Rugiae, Comiti Marcae et Ravensburgi, Domino in Ravenstein, etc. et Illustritatis suae masculis feudi haeredibus, cum et Illustritatis suae tribus fratribus, eorumque masculis feudi haeredibus, Ducatum Prussiae certis conditionibus, quae et in diplomate Investiturae et literis authenticis reversalibus continentur, concesserit, et inter alia convenerit, ut Ordines Ducatus jurisjurandi religione conditiones illas approbarent. Illi vero juramenti praestationem, ex hac causa deprecarentur, quod majores suos anno 1578 toti do-

156 mui Brandenburgicae, et sic moderna etiam Culmbachiana et Onoldinae lineae, juramenti vinculo sese obligasse dicerent, quam tamen in literis Investiturae praeteritae animadvertent. Tandemque studiosissimis verbis a nobis peterent, ne illis retro praestitum juramentum, vel nunc vel in praeteritum, apud quempiam noxae, fraudique esset, ut Sac: R. Majestatis, et Ordinum Regni nomine sollenniter caveremus. Nos non saltem justis illorum precibus annuentes, verum etiam juri S. R. Majestatis et Regni caventes, inprimis omnia ista juramenta anno 1578 et quocunque tempore a subditis Ducatus praestita, ut pote, quae inscia S. R. Majestate et Regno requisita et facta, quaeque et a Commissariis Regiis, tum et a Serenissimo Rege Sigismundo Augusto, et Ordinibus Regni, omnibusque sequentibus Investituris cassata fuerunt; illegitima, nulla, et invalida pronunciamus, declaramusque, tum etiam pro autoritate nostra Commissoriali, nomine S. R. Majestatis Domini nostri clementissimi, et omnium Ordinum inclyti Poloniae Regni, omnibus Ordinibus Ducatus Prussiae, vigore harum, quam fieri potest et debet, certissime cavemus, promittimus et pollicemur, S. R. Majestatem, Regnique inclytos Ordines, ratione commemorati praestiti juramenti, et praeteritae memoratae lineae Culmbachianae et Onoldinae, omni tempore apud omnes et singulos, illos defendere ac tueri velle. In quorum fidem manibus nostris subscripsimus, et sigillis subappensis communiri fecimus. Datum Regiomonti, die 22 Maij anno 1612.

Simon Rudnicki, *Stanislaus Dzialyński,*
Episcopus Varmien. *Palatinus Mariaeburgen:*
(L. S.) (L. S.)

Venceslaus Kielczewski, *Reinholdus Heidensthein,*
Castell: Biechovien: *S. R. M. Secretarius.*
(L. S.) (L. S.)

RECESSUS

COMMISSIONIS REGIOMONTANAE, ANNI 1612.

Nos Simon Rudnicki, Dei gratia Episcopus Varmiensis, Stanislaus Dzialyński, Palatinus Mariaeburgen: Rogosnen: Tolkmiten: Venceslaus Kielczewski, Castellanus Biechovien: Wschovien: Capitanei: Reinholdus Heidensthein S. R. M. Secretarius, Serenissimi Potentissimique Principis ac Domini, D. Sigismundi III Dei gratia Regis Poloniae, Magni Ducis Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon Svecorum, Gottorum Vandalorumque haereditarii Regis, et inclyti Regni Poloniae, in Ducatum Prussiae delegati Commissarii; significamus praesentibus hisce, hujus et futuri temporis, quorum interest intereritve, universis et singulis: cum a S. R. Majestate Domino nostro clementissimo, inclytisque Regni Ordinibus, ad Illustrissimum Principem ac Do-

157 minum, D. Ioannem Sigismundum, Dei gratia Marchionem Brandenburgico: Sac: Rom: Imp: Archicamerarium et Electorem, in Prussia, Iuliae, Cliviae, Montium, Stetini, Pomeraniae, Cassuborum, Vandalorum, necnon in Silesia, Crosnae, Carnoviaeque Ducem, Burgravium Norimbergen: Principemque Rugiae, Comitem Marcae, et Ravensburgi, Dominum in Ravenstein, etc. etc. Ordinesque Ducatus Prussiae, ad ea quae ex superiorum Comitiorum, anni Domini 1611 praestari deberent, peragenda, maximeque ut commemorato Illustrissimo Principi Electori, possessionem realem ejusdem Ducatus, in eandemque Illustrissimam Cels: ejus, ex autoritate Regiae Majestatis ac Regni, introduceremus immitteremusque; plenius cum mandatis missi delegatique essemus, praescripto mandatorum nostrorum diligenter examinato expensoque in eum qui sequitur modum, quae officio nostro incumbant, constituisse explicasseque. Inprimis loco templi, ex transactione aedificandi, pro arbitrio et voluntate nostra definito, obligatione etiam mille florenorum annuorum, in usus parochi et dotem praestandorum, certis in fundis, villis, agris, censibus, redditibusque constituta inscriptaque. Alterius autem templi, de quo ad Ordines relatum fuerat, causa in eo quo in transactione erat statu, integra S. R. Majestati Domino nostro clementissimo, inclytisque Regni Ordinibus, relicta conservataque. Omnia haec certis cautionibus inscriptionibusque, a supramemorato Illustrissimo Principe in ea praestitis edictisque, firmavimus sancivimusque: De calendario deinde novo, cum Serenissimae Cels: suae Omniumque Ordinum Ducatus consensu ac voluntate, nomine S. R. Majestatis, nobis postulantis receptum iam sit, ut ad proxima festa Pentecostes, currentis hujus anni millesimi sexcentissimi duodecimi, publice etiam introducat, promulgetur, constanterque in posterum servetur, constituimus, edicimusque. Secundum haec, cum a Sac: R. Majestate Domino nostro clementissimo, inprimis mandatum nobis esset, ut si quae contra jus supremi directique Domini Regiae Majestatis, Regnique, vel etiam jura, privilegia, libertates ipsius Ducatus, Ordinumque ejus, irrepsissent, introductaque essent; de his cognosceremus, gravaminaque omnia, autoritate Regiae Majestatis, ac Regni, tolleremus, aboleremusque. Similiter, si quae ex superioris Commissionis statutis decretisque, nondum executioni mandata essent, inspiceremus atque ad effectum deduceremus. Cum vero ne contra jus publicum privilegiaque Ducatus hujus: maxime autem Lublinen: (quo penes religionem catholicam Romanam, ut in Ducatu hoc antiquissimam et purissimam, exercitio religionis Augustanae libertas etiam in Ducatu hoc indulta, aliaeque omnes cujuscunque generis aut nominis sectae, exclusae exterminataeque sunt) diversae in religione opiniones in Ducatum invehantur, non pauci vereantur: appellationem deinde contra jus publicum, et expressa pacta,

novissimamque transactionem proxime praeteritorum Comitiorum Varsaviensium, variis modis partim impediri, partim excludi cognovissemus: inprimis de duobus hisce capitibus, sequentem in modum definivimus, constituimusque. Et ad sectas quidem peregrinasque religiones quod attinet, si quis posthac ad Magistratum et Officium adscitus promotusque repertus fuerit, qui diversam a religione catholica Romana, vel Augustanae confessionis, anno Domini 1530 publice Augustae propositae, et apologiae ejus, tanquam publico Ordinum Ducatus hujus consensu receptae et approbatae, indultoque Serenissimorum Regum Poloniae in Ducatu hoc permissae; quamcunque vel Zwinglianorum, Calvinianorumque, Anabaptistarum, Arrianorum, vel quibuscunque nominibus vocentur, sectam foveat profiteaturque; a Consiliariis Terrestribus, vel iis negligentibus, a Conventu universae nobilitatis, aut quocunque in ordine sibi pari; in civitatibus autem a Magistratu civium, aut quocunque de populo, primo ad Judicium Illustrissimi Principis Aulicum vocari poterit, ac debet; et in defectu quidem plenariae probationis, non aliter liber pronunciarum aut evadere debet, quam ut supranominatis Zwinglianis, Calvinianis, Anabaptistis, Arrianis, vel quibuscunque nominibus vocentur sectis, manifeste contradicat et renunciet. Et convictus quidem arbitraria poena a Sacra Regia Majestate, quae pro delicti aut delinquentis qualitate, quousque visum fuerit, ex arbitrio Sacrae Regiae Majestatis extendi poterit, puniri, animadvertique in eum debet: et a Magistratu, aut officio, in quo constitutus est, mox moveri cedereque debet. Salva, ut in aliis causis, ita maxime in hac quoque per omnia appellatione ad Sacram Regiam Majestatem. Quod si quis vero praedictorum actionem alicui movere velit, huic ex officio idoneus Procurator dari debet; qui si a praedictis Consiliariis vel Ordinibus petatur, omnes sumptus, quemadmodum suas aras et praemia, ex publico pecuniae aerario habebit; ita tamen ut Consiliariorum Terrestrum duo, tres, vel plures, si quem haereseos suspectum cognoverint, Serenissimo Principi id, vel ejus loco DD. Consiliariis Regentibus denunciare debeant, qui tum cognitae causae indicis, omnes Terrestres Consiliarios convocabunt, ut ij adscitis Consistorialibus, conjunctim deliberent: an actio publico nomine contra suspectum sit instituenda necne? et si eam suscipiendam judicaverint, tum Procuratorem constituere, et sumptus ex publico Provinciae aerario in id impendere debet; alias Ordinibus Ducatus, et cuilibet privato agendi facultas contra quemlibet in publica hac causa erit. Si vero reus convictus fuerit, haec omnia cuilibet accusatori refundere teneatur. Provocatio etiam appellatioque ad judicium Sacrae Regiae Majestatis, cum et jure publico, et commemorata novissima transactione, integra liberaque omnibus esse debeat, ut cujuscunque fortunae aut conditionis fuerit, qui

gravatum se sententia existimarit, more aliorum judiciorum omnium, summa sex florenorum Poloniarum deposita, cujus amittendae periculo si in ultima instantia causa ei abjudicetur, appellet in judicio, sine ulla aut subscriptione, aut assistentia Procuratoris, vel quacunque alia conditione; modo infra summam quingentorum florenorum, transactione definitam, a Judicio Aulico ad Regiam Majestatem judiciumque appellare liberum integrumque sit. Neque ullo alio practextu, colore, quicunque ingenio humano excogitari possit, praeterquam infra commemoratam summam quingentorum florenorum appellationem quis interponat, ab ea quis prohibeatur, impediatur, excludaturque, sub poena in Judices, appellationi ultimae instantiae non deferentes, jure publico constituta, in judicio itidem Regio succumbenda. Quodsi etiam contra jus, transactionem, definitionemque hanc nostram appellatio cujuscunque a Judicio Aulico non reciperetur, admittereturque; tali extra ordinem, vel in quocunque alio jure, aut ad acta quaecunque, vel etiam apud Notarium publicum, appellationem suam interponere, interpositamque ad notitiam partis contra quam appellarit, judicijque ipsius a quo appellarit, deducere liberum integrumque sit. In omni autem appellatione, sive ordinaria, sive extraordinaria, etiam sine ulla Judicis assignatione, aut partis citatione, in judicio Regio terminum ipso jure partes habebunt, postridie post duodecim septimanas, a tempore appellationis interpositae exactas; quem si partes non observaverint, etiam nulla alia citatione praecedente, contumaciae, poenisque ejus subjecti erunt. Cum etiam Sacra Regia Majestas Dominus noster clementissimus, triennio ab hinc literas quasdam ad Ordines Ducatus hujus dedisset, quae durante Commissione hac nostra, nunc primum illis redditae, quidamque in eam sententiam interpretati eas fuerint, quasi Regia Majestas aliquam re officio functos non existimasset, eoque nomine illos accusasset, arguissetque: Regia autem Majestas recentibus literis nunc ad illos datis, ita mentem suam declarat; non eo animo quidquam a se scriptum esse, quasi fidei et obsequiorum Regiae Majestati, et Principi suo, debitorum promptitudinem ullam in iis requisivisset; sed ut illa cohortatione eo quo sponte ferebantur, illos tanto magis incitaret mandato, autoritateque Sacrae Regiae Majestatis: nos etiam praesentibus hisce literis nostris supradictas priores literas ita explicamus declaramusque. Neque ulla in re existimationi, honorique commemoratorum Ordinum, aut posterorum eorum, derogare debere pronunciamus, decernimus, statuimusque. In universum vero, jura, privilegiaque, libertates, immunitates omnes, tam universorum Ducatus hujus Ordinum, quam singulorum, speciatim etiam, ne exteri ulli ad consilia, negotiaque ulla publica adhiberentur, sed secundum formulam regiminis, testamentumque inclytiae memoriae Alberti Primi in Prussia Ducis, aliaque

jura Ducatus hujus, per Consiliarios Regentes, aliosque Magistratus indigenas omnia agantur, administranturque. Commemoratae etiam superioris et praesentis hujus etiam commissionis nostrae acta decretaque quaeque praesenti hoc edicto nostro constituta sunt, omnia tanquam Sacrae Regiae Majestatis, Ordinumque Regni autoritate administrata, firma, inviolabiliaque ab omnibus servari, tenerique debere volumus, decernimus, statuimusque. Ne etiam cuiquam jura, legesque Ducatus hujus ignotae sint, subsellia quoque tribunalque Regium habeat, quid in judicando sequi debeat, quae ad jura Ducatus Ordinum pertinent, ut pacta, privilegia, transactio Varsaviensis novissima, superioris commissionis acta et decreta, tum praesentes hae literae, autoritasque nostra, ut publice etiam promulgentur; et quo facilius copia singulis fieri possit, typis impressa edantur, censemus, statuimusque. Praeter haec cum diligenter etiam a Sacra Regia Majestate Domino nostro clementissimo, mandatum nobis sit, autoritatem nostram apud Illustrissimum Principem ut interponeremus, ne Generosi et Nobiles Domini Rzevicii, Rivocii, Rosciszewii, in exercitio religionis catholicae in suis quisque templis impedirentur, eamque rem ad publicam causam, transactionemque pertinere Sacra Regia Majestas Dominus noster clementissimus existimet: Illustrissimus autem Princeps a publica causa separatam prius ad suum judicium, cognitionemque spectare arbitretur, totam hanc causam privatorum horum templorum, quemadmodum et postulationem Sacrae Regiae Majestatis de Notario in portu Pilavien: ad Regiam Majestatem integram revocamus, referimusque: quae, quo ulterius in hisce causis progrediendum sibi sit, judicabit. Similiter et decreta in causa nobilium, etc. et si quae alia in tali causa sint, a Commissariis Regiis anno Domini 1609 lata, executioni nondum demandata, eum tota causa, effectuque suo, integra ad Sacram Regiam Majestatem remittimus referimusque; jure tamen tam Illustrissimi Principis, quam supremi ac directi Domini Sacrae Regiae Majestatis salvo. Quibus quidem rebus partim ita explicatis, definitisque, partim ad Regiam Majestatem integris relatis, eidemque reservatis, inprimis ex commemorata transactionis formula, in loco publico, universoque populo praesente, in ipsa pacta, transactionem, juramentum ab Ordinibus Ducatus exegimus. Ex mandato inde atque autoritate Sacrae Regiae Majestatis Domini nostri clementissimi, Ordinumque Regni, integram, plenam, realemque possessionem commemorati Ducatus hujus, cum omni jure, dominio, potestate ex pactis, novissimaque transactione ad Duces in Prussia, quocunque modo pertinente, supramemorato Illustrissimo Principi tradidimus, in eandemque cum effectu Illustrissimam Celsissimam intromissimus, in omnibus, quae a nobis constituta suprascripta sunt, juribus supremi ac directi Domini Sacrae Regiae Majestatis, et Re-

gni, quae inprimis sarta tectaque esse debent, per omnia salvis integrisque manentibus. In quorum fidem hasce manibus nostris subscripsimus, sigillisque nostris communi fecimus. Datum Regiomonti, die 29 mensis Maij. Anno Domini, 1612.

Simon Rudnicki, Episcopus Varmien: *Stanislaus Dzialyński, Palatinus Mariaeburgen:*
(L. S.) (L. S.)

Venceslaus Kielczewski, Castell: Biechovien: *Reinholdus Heidenstein, S. R. M. Secretarius.*
(L. S.) (L. S.)

CONFIRMATIO

SAC: REGIAE MAJESTATIS, EJUSDEM RECESSUS COMMISSIONIS.

Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque necnon Svecorum Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis. Quod cum Commissarii nostri, ad tradendam possessionem Ducatus Prussiae, Illustrissimo Principi Domino Joanni Sigismundo Marchioni Brandenburgensi ac Sac: Rom. Imp: Electori, aliaque quae ad bonum ordinem ejus Ducatus pertinerent, juxta instructionem nostram expedienda, et nostra Comitiali autoritate designati, exemplum ejus totius actus sigillis communitum, et manibus subscriptum Nobis exhibuissent, supplicatumque Nobis esset, ut eum actum libris Metricae nostrae inseri, et autoritate nostra Regia approbare et confirmare dignemur. Cujus quidem ea series, et tenor est talis, qui sequitur:

Nos Simon Rudnicki, Dei gratia Episcopus Varmiensis, Stanislaus Dzialyński, Palatinus Mariaeburgen: etc. Venceslaus Kielczewski, Castellanus Biechovien: etc. Reinholdus Heidenstein, S. R. Majestatis Secretarius, Serenissimi Potentissimi Principis ac Domini, D. Sigismundi III Dei gratia Regis Poloniae, Magni Ducis Lithvaniae, etc. etc. inclyti Regni Poloniae, in Ducatum Prussiae delegati Commissarii: significamus praesentibus hisce, hujus et futuri temporis, quorum interest intereritve, universis et singulis: cum a Sacra Regia Majestate, Domino nostro clementissimo, inclytisque Regni Ordinibus, ad Illustrissimum Principem et Dominum, D. Joannem Sigismundum, D. G. Marchionem Brandenburgensi: Sac: Rom: Imp: Archiepiscopus et Electorem, in Prussia, Juliac, etc. etc. Dominum in Ravenstein, Ordinesque Ducatus Prussiae, ad ea, quae, ex superiorum Comitiorum, anni Domini 1611 transactione, praestare deberent, peragenda, maxime ut commemorato Illustrissimo Principi Electori possessionem realem ejusdem Ducatus traderemus, in eandemque Illustrissimam Celsissimam autoritate Regiae Majestatis ac Regni introduceremus immitteremusque, plenam cum mandatis missi delegatique essemus, praescripto mandatorum no-

strorum diligenter examinato expensoque, in eum qui sequitur modum, quae officio nostro incumbant, constituisse explicasseque, etc. etc. Reliqua ut supra in recessu Commissionis, etc. etc.

Cui supplicationi benigne annuentes, eum totum actum, omniaque intro contenta, in omnibus punctis, clausulis, articulis, conditionibusque generaliter universis, approbandum et confirmandum esse duximus, approbamusque, confirmamus et ratificamus, praesentibus hisce statuen: ut robur debitae firmatis obtineat. In cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas, sigillo Regni comuniri mandavimus. Datum Varsaviae, die 16 Iunii. Anno Domini, 1612, Regnorum nostrorum, Poloniae 25 Sveciae vero anno 19.

Sigismundus Rex.

Hieronymus Cielecki.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO
W WARSZAWIE

ROKU 1613

dnia dziewiętnastego Lutego.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, etc. a Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu wiedzieć należy, oznajmujemy: iż za złozeniem od Nas, dla wielkich y ważnych a nagłych Rzpltey potrzeb, Seymu niniejszego do Warszawy, te niżej opisane rzeczy, do zatrzymania dobrego y bezpiecznego Rzpltey, za spólną wszęch Stanow, tak Panow Rad, duchownych y świeckich, iako y Posłow Ziemijskich oboiego narodu zgodą, postanowiliśmy.

O podnoszeniu wojen y przyjmowaniu wojsk.

2. Statuty dawne y konstitucye o wojnie deklarując, postanawiamy y warujemy, za wieczne y nigdy niewzruszone prawo to chcąc mieć: iż My, y Sukcesorowie nasi Krolowie Polscy, gdzieby Nam abo *offensivum bellum* zacząć przyszło, abo gdyby niebezpieczeństwo iakie na Rzpltą przyszło przez Nas upatrowane, y potrzeba było ludzie służebne przyjmować, a pogotowiu, gdyby pospolite ruszenie uchwalone bydź miało: czynić tego, y *proprusus* żadney wojny *nullo praetextu* wszczynać nie mamy, bez proponowania na Seymiki, y bez pozwolenia zgodnego, iawnego, a wyraźnego na Seymie wszęch Stanow: a to pod obowiązkiem w prawie wyrażonym. Lecz dla gaszenia nagłego iakiego (gdy-

by Boże czego uchoway przypadło) niebezpieczeństwa, powinni będziem z dokładem PP. Rad którychbyśmy na prędce dosiędz mogli, zabiegać niebezpieczeństwu według powinności naszej. A iako Nam wojen bez pozwolenia Seymowego podnosić podług prawa nie zeydzie się: tak pogotowiu, żaden z obywatelow Państw naszych, ku infestowaniu przyległych zagranicznych *in contiguitate* będących sąsiad, y ku targaniu pakt z nimi zaszyłych, *privata auctoritate* wojsk zbierać, y onych w Państwach naszych do kupy zwodzić nie ma. A koby to czynić się ważył, taki *poenae criminis perduellionis* podlegać ma.

O żołnierzu z Woiewodztw.

3. Zabiegając temu, aby napotym ciężary y doległości na Rzeczpospolitą przez Konfederacye żołnierskie nie przychodziły: za zgodą wszęch Stanow postanawiamy: aby Rotmistrze z Woiewodztw wszystkich Koronnych, y W X. Litewskiego, także y Seymikow Powiatowych, byli osiedli, którzy za uchwałą na Seymie wszystkich Stanow zgodną, gdzieby straż Boże *ingrueret periculum*, z poborow roty wieść będą powinni, a nie więcej żołnierza zaciągać mają, iedno iako wyniesie pobor Woiewodztwa, abo Powiatu onego, płacąc na usarza *tam intra quam extra Regnum* po złotych 15. A Kozakom po złotych 12. Ktorych to Rotmistrzow, każde Woiewodztwo będziem powinno, lub na Roczech Ziemijskich, lub na Grodzkich wybrać: a My tym listy przypowiedne damy. Warując to, aby Rotmistrze przy rotach mieszkali, *sub poena mille marcarum*. O co *forum* na Trybunale *inter causas officij ad instantiam cuiusvis* naznaczamy. Tatarowie iednak W. X. Litewskiego nie mają bydź obierani za Rotmistrze, y choćby który obrany był, konferować mu listu przypowiednego nie mamy: y Hetman nasz dawać nie ma; co iesliby uczynił, także y Podskarbi nasz iesliby im płacił, mają bydź oba karani winą 1000 grzywien *per medium*. O co także mają mieć *forum* na Trybunale *inter causas officij, ad instantiam cuiusvis*. Też konstitucyą W. X. Lit. przyjmuję.

O kwarcianym żołnierzu.

4. Upatrując to, że żołnierz kwarciany krajom Ukrainnym na obronę naznaczony, z wielkim ciężarem obywatelow tamecznych tam chowany bywa, y sprawiedliwość, za excessy y szkody przez nie poczynione, z nich do efektu nie przychodziła: mocą tego Seymu postanawiamy, że władzą Hetmańską, tak w sprawach kryminalnych, iako y w innych wszelakich szkodach, zupełnie przywracamy, dając mu *facultatem iudicandi vitae et necis contra delinquentes*, według zwyczajow dawnych Hetmanow, y aby żadne *appellacye* od niego nie szły: chybaby się ukrzywdzona strona dekretem Hetmańskim kontentować niechciała: tedy konstitucyą *anni* 1609 o dochodzeniu sprawiedliwości na Trybunale wcale zachowujemy; tego dolożywszy, aby nie tylko z Rotmistrem, ale y z Towarzyszem *forum*

także ukrzywdzony miał. A żeby ten żołnierz kwarciany w porządku tym snadnie zachować się mógł, y aby bez skwierku ludzkiego, żył: uchwałą terażniejszego Seymu, żołd po staremu, to iest: usarzowi po złotych 15 a Kozakowi po złotych 12. A Rotmistrzom ich po złotych stu, *tam intra quam extra Regnum* naznaczamy. Ktory to Rotmistrze z Woiewodztw osiedli, przez listy przypowiedne nasze naznaczeni będą, ostrzegając tego, aby za ten żołd, *sub poena bannitionis perpetuae, et duplici refusione damnorum*, nie śmiał nic nikomu gwałtem brać, ani szkod żadnych czynić, iedno iako prywatny szlachcic, w ciągnięciu y na leży żył: który to żołnierz, nie we włości, ale w polach na Ukrainie, tam gdzieby potrzeba tego ukazowała, y zdanie Hetmańskie było, leżeć ma.

Warunek o kwartę.

5. Warowano to jest prawem pospolitym, aby kwarta nie gdzie indziej, tylko *ad praesidia ordinaria*, to iest, na żołnierza kwarcianego obracała się. Co *in executionem* przywodząc, *auctoritate Conventus praesentis* postanawiamy: iż niac inszego, oprócz samego żołnierza kwarcianego, obracać iey Podskarbi nasz nie ma: y koby się iednokolwiek ważył mimo Deputaty z Seymu naznaczone, na których powinność przez prawo pospolite włożona, aby nigdzie indziej, iedno na czas w prawie oznaczony do Pisarza Polnego na żołnierza oddawać *sub poena peculatus constitutionibus apposita*: pod co wszelacy *violatores* w tym punkcie prawa pospolitego podpadać mają.

O mieszkaniu Panow senatorow przy Krolu Iego Mcl.

6. *Inhaerendo constitutioni anni millesimi sexcentesimo noni*, y onę w mocy zachowując, do mieszkania Senatory przy sobie naznaczamy, to iest: na pierwsze pułroku Xiędza Biskupa Poznańskiego, Woiewodę Sendomirskiego (bo Poznański wniósł *legale*) Brzeskiego (bo Żmudzki chory) y Wiślickiego, Kasztellany. Na drugie pułroka, Xiędza Biskupa Warmińskiego (bo Płocki wniósł *legale*) Woiewodę Trockiego, (bo Kaliski Woiewoda chory) Kiiowskiego y Bieckiego, Kasztellany. Na trzecie pułroka, Xiędza Biskupa Łuckiego, Woiewodę Sieradzkiego: Inowrocławskiego, Rogozińskiego, Kasztellany. Na czwarte pułroka, Xiędza Biskupa Przemyskiego, Trockiego, Lwowskiego, y Radomskiego, Kasztellany.

Naznaczenie zapłaty żołnierzom Moskiewskim y Kommissarzow do nich.

7. Ciężar żołnierzow Moskiewskich z Rzeczpospolitey znosząc z tą rozprawę naszą z nimi, y wyszczenie się w tym coby im sprawiedliwie należało, zaczęliśmy. Wysłani byli świeżo z tego Seymu Kommissarze nasi, tak z Senatu iako y od Koła Poselskiego, do nich do Lublina y Łomży, żądając y napominając ich iako synow Koronnych, aby komputy czasow y płacy swey zasłużoney (o ktorey skarb nasz dobrze widział

y wie) szczerze ukazali, a w ukazaniu nic nad słusność nie pisali, y nie wyciągali od Nas y Rzeczypospolitey: do siebie y służb swych przeszłych aby nikogo nie mięszali, liczby czasow y osob nie przyczyniali, a obesli się w tym sprawiedliwie z Rzeczpospolitą matką swą, iako się dobrym iey synom godzi. Lecz iż kommissyie tamte skutku swego nie wzięły, dla wielkich w tych komputach różności, y dla podnoszenia liczby, w czasiech, y w umowionej płacy: nazaczyliśmy znowu z tego Seymu terażniejszego, *eadem Conventus Generalis auctoritate*, drugie Kommissarze, *ad actum* niżej opisaney zapłaty, nasze do nich, dawszy im dostateczny a sprawiedliwy komput, z wiadomości Kancellaryi naszej o czasiech przypowiedzenia służby, z rejestrow skarbowych, z kwitow, y rekognicyi ich własnych, tudzież z attestacyi Wielmożnych Hetmanow naszych, którzy *in futurum* żadnych assekuracyi żołnierzom dawać nie mają, *sine consensu nostro et Ordinum*, to iest Pana Woiewody Kiiowskiego, y Pana Starosty Żmudzkiego zebranych: napominając y żądając ich, aby się w tym dobrze z Rzeczpospolitą obesli, nie nad słusność nie wyciągając. Przy ktorey kommissyji, dana iest tymże Panom Kommissarzom instrukcyja nasza y Rzeczypospolitey. Y nie w tym nie wątpimy, że się to pociesznie według oczekiwania naszego, a wprzod wedle przystoyney y powinney tego rycerstwa ku Rzeczypospolitey chęci y miłości skończy. Lecz gdzieby dla tego samego pretextu płacy niepowinney, ni do czego przystąpić, y oyczynny *de plano* ratować niechcieli: a co większa, iż niebezpieczeństwa świeże a wielkie na Rzeczpospolitą zachodzą; woyska Tureckie, z tamtey strony Dunaju ku brzegom Wołoskim, tudzież y Tatarskie, następują: od Moskwy y z Infant po koju niemasz, ale codzień tu większych spodziewać się potrzeba z tamtąd niebezpieczeństw, o ktorych wiele od Hetmanow naszych z różnych stron wiadomości przychodzi: na co prędki rady y prędkiy rezolucyji, tudzież prędkiy wykonania abo skutku, potrzeba. Przetoż *providen. securitati nostrae et Reipub: ex unanimi omnium Ordinum Regni et Magni Duc: Litt: consensu*, mocą Seymu niniejszego naznaczamy PP. Deputaty niżej opisane tak z PP. Rad, iako y *ex Ordine Equestri*, do PP. Podskarbiow naszych, dając im zupełną moc *ad hunc solum actum* zapłaty żołdu przeszłego żołnierskiego, tak stołecznym, iako y Brzeskim, Infantckim, Smoleńskim żołnierzom zapłatę obmyślać, pieniędzy *in fidem publicam* pod assekuracyą naszą y Rzeczypospolitey dostawać (ktorych *auctoritate Conventus praesentis* w zapłacie y oddaniu assekuruujemy) płacić z pieniędzy uchwałą Seymu terażniejszego y uniwersałami ukazanych, sędzić kontrowersy przy płaceniu zwykłe, y cokolwiek należy do skutecznego tego żołnierza uprzątnienia, y iemu dosyć uczynienia, nie zaciągając Rzeczypospolitey w wielkie summy y długi, nad podatki na tym Seymie pozwo-

lone, także z nimi o zaplacie przyszłej traktowania ich, y Rzeczypospolitey uspokojenia, czynić *effectualiter*: czasy podobne znośne do zniesienia y wypłacenia podatkow od Rzeczypospolitey pozwolonych, zaplacie ich naznaczając. A rozwiedzenie tych gromad z kupy, y powściągnięcie od dalszych krzywd i szkodenia, pilnie warując: o czym y uniwersaly swe, *cum poenis condignis*, do Urzędow Grodzkich, napominając y roskazując im eksekucją, *ex nostra et Reipubl. autoritate* wysłać mamy. A gdzieby się więc tak ciężkimi y upornymi to rycerstwo stawilo, żeby Nas y Rzeczypospolitą na większą niż przypowiedzenie y czasy prawdziwe służby ich, y liczba własna woyska, y zwyczaj woyskowy niesie wyciągali: tedy My mocą Seymu niniejszego, komput tego wszytkiego prawdziwy, tu na niniejszym Seymie, przez Urzędy Koronne którym to należało, prawdziwie zebrany, przez uniwersaly nasze wydać roskazemy, niwczym ich nie ukrzywdzając, wedle którego ma ich doysć prędka y skuteczna zaplata, którą oni odebrać od Nas, y Rzpltey: a za dosyćczynieniem od Nas y za obwieszczeniem przez Nas, y PP. Deputaty, powinni będą zaraz się z kup y gromad swych roziachać, szkod y krzywd, y wioleNCYI żadnych y dobrach naszych, PP. duchownych, y szlacheckich czynić nie mają, y prowenta nasze, także dobra pobrane *in suum usum*, *enunc* wrocić są powinni *sub poenis*, iakie ciż Panowie Deputaci z Nami y z Senatem, *autoritate eadem Comitiorum praesentium assecurati*, namowią. A Panow Deputatow imiona y przezwiska te są, z których My wysłemy niektore niżey mianowane, na tę drugą kommissyą do traktowania z tymże rycerstwem, y do płacenia im zasłużonego ich, do Lwowa, y do Brześcia, iako będziemy mogli naprędzey. Naprzod z Senatu duchownego: Iasnie Wielebny Xiądz Ian Zamoyski, Arcybiskup Lwowski. Xiądz Wawrzyniec Gębicki, Biskup Kuiawski. Z Senatu świeckiego: Iasnie Wielmożni, Wielmożny y Urodzony Ianusz Xiądz Ostrogski, Kasztellan Krakowski: Ian Hrabia z Ostroroga, Poznański: Alexander Chotkiewicz, Hrabia ze Skłowa na Miszy, Trocki: Ian Xiądz Radziwił z Olyki y Nieświeża, Kasztellan Trocki: Stanisław Żółkiewski z Żółkwi Kiiowski, y Hetman nasz Polny Koronny: Zbigniew Osoliński Podlaski..... Tyszkiewicz Mściłowski, Woiewodowie. Adam Stanicki ze Zmigroda Kaliski, Przemyski, Kolski, Striyski, Starosta: Stanisław Radzieiowski, Rawski, Starosta Sochaczowski: Rafał Leszczyński Wiślicki: Ian Danyelowicz Lwowski: Piotr Firley z Dąbrowice Biecki: Mikołaj Oleśnicki Radomski: Mikołaj Spytek Lięga Zarnowski: Stanisław Wapowski Przemyski:..... Humiecki Halicki: Marcin Stadnicki ze Zmigroda Sanocki: Adam Kossobucki Wyssogrodzki, Podoski, Ciechanowski, Kasztellanie: Zygmunt Myszowski Margrabia z Mirowa, Koronny, Korczyński etc. Starosta: Mikołaj Wolski z Podhaiec, Nadworny, Krzepicki, Rab-

styński Starosta, Marszałkowie. Szczęsny Kryski z Drobnina, Koronny: Leo Sapięha Wielkiego X. Litewskiego, Kanclerze. Henryk Firley z Dąbrowice Podkanclerzy Koronny. Stanisław Warszyci Koronny: Hieronym Wołowicz W. Litew: Podskarbiowie. Ian Świętosławski, Referendarz Koronny. A z tych wyżey pomionionych PP. Deputatow, mianujemy za Kommissarze do woyska stołecznego, Panow, Trockiego, Kiiowskiego, Woiewody. PP. Lwowskiego, Bieckiego y Zarnowskiego, Kasztellany. Do żołnierzow zaś Brzeskich, Pana Woiewodę Podlaskiego; PP. Rawskiego, Wiślickiego, Radomskiego, Wyssogrodzkiego, y Ciechanowskiego, Kasztellany. A z koła Poselskiego, Urodzonych Mikołaja Danielowicza Podskarbiego Nadwornego Koronnego; Piotra Iarzynę Podkomorzego Rawskiego: Iana Swoszowskiego Podkomorzego Lwowskiego: Woyciecha Bobole Podkomorzego Przemyskiego: Stanisława z Przeręmba Przeręmskiego Opoczyńskiego y Radoszyckiego Starostę: Maxymiliana z Przeręmba Przeręmskiego, Starostę Piotrkowskiego: Piotra Ożgę Sędzię Lwowskiego: Sędziwoia Hrabę z Ostroga: Xiądzę Konstantego Zasławskie: Iana Boratyńskiego Starostę Lipieńskiego:..... Makowieckiego. A to do woyska stołecznego. A do żołnierzow Brzeskich, Urodzonych, Andrzeia Golińskiego Podkomorzego Zakroczymskiego:..... Niszczycykiego Starostę Przasnyskiego: Woyciecha Niemirę Starostę Mielnickiego: Duczymińskiego Starostę Ianowskiego: Stanisława Skiwskiego Pisarza Mielnickiego: Woyciecha Baranowskiego Dworzanina naszego. Tego dokładając, iż PP. Podskarbowie y Deputaci, także Szafarze w Woiewodztwach uniwersalem poborowym mianowani, ninac inszego obracać niemają tych pieniędzy uchwalonych, tylko na zaplacie żołnierzow wszystkich, Moskiewskich *sub poena peculatus*, y zaplacie *de suo*.

Assekuracja żołnierzom.

8. Za wszystkich Stanow zgodą, y instancją gorącą od żołnierzow naszych stołecznych, y drugich Moskiewskich uczynioną, deklarujemy mocą Seymu niniejszego: iż gdy komputy ich zasłużonego słuszne, y sprawiedliwie z Kommissarzmi naszymi y Rzeczypospolitą zgodne, za zobopolnym ich konsensem staną za którymi komputami rycerstwo to pieniądze swe zasłużone weźmie, y z kup abo gromad swych spokojnie się bez czynienia szkod, krzywd, y gwałtow roziedzie, y wybierania stacy y podatkow *enunc* zaniecha: tedy My *autoritate* Seymu niniejszego, assekuracją naszą y Rzeczypospolitey, od wszelakiey trudności im pozwoloną, która w ręku PP. Kommissarzow naszych iest y będzie, *in omnibus ejus punctis et clausulis*, iako w sobie opisana iest, *vigore huius constitutionis pro lege perpetua haben*: approbujemy y ratyfikujemy: z podpisem ręki naszej, y z pieczęciami, Koronną, y W. X. Litt., która

169

dana *autentice* będzie: *tanti valoris est, esseque debet*, iakoby w tę konstytucyą od słowa do słowa wpisana była.

O Trybunale.

9. Wielkie *inconvenientia* dzieią się na Trybunale, y ludzie dobrzy do inwidy przywiedzeni bywają: co aby na potym nie bywało, do przysięgi Trybunalskiej przydaiemy, aby każdy Deputat duchowny y świecki, ten punkt, *super secreta iudicij non revelanda*, przykładal.

O dekretach Trybunalskich.

10. Aczkolwiek Trybunały, y powaga dekretow ich, prawem są dobrze umocnione: jednak tą konstytucyą warujemy, aby dekreta Trybunalskie, y powaga Trybunału, *nullatenus* ni od kogo wiolowane, ani *in dubium* wokowane nigdy nie mogły być. Toż się ma rozumieć y o Woiewodztwach Kiiowskim, Wolyńskim, Braclawskim y Podlaskim.

O konstytucyach.

11. Zabiegając aby iaką waryacya w konstytucyach nie bywała, konstytucyą *anni 1588* do skutku przywodziemy: aby konstytucy z podpisem Marszałka Poselskiego, y inszych osob do tego deputowanych z koła Poselskiego, y Senatorskiego, do ksiąg Grodzkich Warszawskich, *ad acticandum* nazajutrz po Seymie podawane były.

Surrogacya Korczyńska.

12. Za zgodnym konsensem obywatelow Koronnych, pozwalamy Iasnie Wielmożnemu Zygmuntowi Margrabi z Mirowa Myszowskiemu, Marszałkowi Koronnemu, Staroście naszemu Korczyńskiemu, *autoritate Conventus praesentis*, aby Sądy Grodzkie Korczyńskie, do lat trzech od daty tej konstytucyi, przez Surrogatora odprawował: a to dla zabezpieczenia złemu zdrowiu swemu, którego Surrogatora, szlacheica osiadłego tamtego Woiewodztwa, podać mamy: aby sprawiedliwość y eksekucyę czynił podług prawa, ludzkiey sprawiedliwości nie omieściwiając.

O prawie Pruskim.

13. *Feudum* Pruskie, oboje *diplomata*, y przysięgę, także *compactata* Elektora Książęcia Brandeburskiego, *in volumen legum* wpisać roskazemy.

O nowey szlachcie.

14. Reassumując konstytucyą *anni 1601* nobilitacye y przywileie ich, po tej konstytucyi na szlactwa dane, tak deklarujemy: że wszyscy ci, którzy przywileie mają dane na szlactwo po tej konstytucyi *anni 1601* na blisko przyszły Seym stawić się z swemi przywileymi powinni będą: aby się kognicya uczyniła, ięśliż z zasług woiennych szlacheicem iest kreowany, żeby nie-był takowego przywiley *in dubium* wokowany.

170

T. III.

O piechocie Kamienieckiey.

15. Piechoty Kamienieckiey w liczbie, ktorey ma bydź dwieście, pod dwiema Rotmistrzami od Nas naznaczonemi, mocą Seymu tego uchwalamy. Rotmistrz aby był przysięgły, że nie gdzie indziej tych służebnych zażywać ma, ani ich z zamku zwodzić, iedno na dotrzymanie miejsca tamecznego. Czego ięśliby się śmiał ważyć, *ipso facto* ma bydź *infamis*.

Rzeka Warta.

16. Konstytucyą z strony nawigacyi rzeki Warty, ponieważ efektu nie wzięła: znowu też Kommissarze co y na przeszłym Seymie, do kommissyi odprawowania, y czas tenże, naznaczony. Y osobnym listem Książęcia Bradeburskiego, aby powinności swojej dosyć uczynił, napomniemy.

O rachunkach Poznańskich.

17. Na przeszłym Seymie, naznaczyliśmy do wysłuchania rachunku osoby pewne, z Urzędem Miejskim: do których Wielmożnego Kasztellana Poznańskiego przyłączamy.

Karmelitowie Poznańscy.

18. Przywileie Oycow Karmelitow Poznańskich, z strony wolności od kontrybucyi ode dwoch młynow, mocą Seymu tego approbujemy.

Rewizya na cła Wielgopolskie.

19. Na proźby Posłow, Poznańskiego y Kaliskiego Woiewodztw, rewizye na cła Wielmożnemu Ianowi Ruszkowskiemu z Gorki, u Szmielowa y Lisowa: a Urodzonym, Piotrowi Chońskiemu Kasztellanowi Santockiemu, u Smolna na Czarnymlesie: Ianowi Potulickiemu u Chodzieża, y Krzysztophowi Micielskiemu u Chodzieca, z Kancellaryi naszej wydać roskazaliśmy. A Rewizorowie przez Nas naznaczeni, przypatrzwszy się miejscom, y opisawszy cirkumstancye wszytkie, zupełną sprawę na Seym przysły odnieść, abo odesłać Nam mają.

O ludziach swowolnych.

20. Konstytucyą *anni 1609* ile się ściąga przeciwko tym, którzyby z kupami zebranemi w dobra nasze, duchowne y świeckie wieźdzali, a w nich szkody, gwałty, y krzywdy czynili, *autoritate praesentis Conventus* utwierdzamy, z tą deklaracyą: że wszytkim *in genere*, Koronnym, y W. X. Lit. Woiewodztwom, należeć y służyć ma.

Akademia Krakowska.

21. Akademia Krakowska, acz iest dobrze prawem obwarowana, podług fundacyi s. p. Krolow Polskich; iednak onę y terazniejszą konstytucyą tak warujemy: iż wszytkie przywileie, nadane tej akademii, pracogatwywy, y *ornamenta* ich, w mocy y całosci dawney zostawujemy, one *in toto* approbując, *et in usu antiquo* zachowując.

171

168

Potwierdzenie przywilejów miasta Krakowa.

22. Warujemy to *authoritate praesentis Conventus*, aby miasto nasze stołeczne Krakow, według praw y przywilejów, od Książąt y Krolow Polskich zdawna nadanych, przy nich było zachowane. Zostawując *in suo robore* sprawę o indukty do decyzji K. I. M. według konstytucyi *anni 1609*.

Ropa rzeka.

23. A iż obywatelom krajów Podgorskich, y miastu Bieczowi siła na tym należy, aby Ropa rzeka *navigabilis* była: uchwałę Seymu terazniejszego, *impedimenta* wszystkie na tey rzecze znosimy, y aby była *navigabilis* postanawiamy; nie znosząc iazow, ani takim spuszczeniem szkod w nich nie czyniąc.

Liczba mieszczan Krakowskich.

24. *Expedit Reipub.* aby miasta, według starych praw, liczbę z procentow czyniły. Dla czego naznaczamy na przesłuchanie czynienia liczby mieszczan Krakowskich z procentow miasta Krakowa, osoby te, które do teyże liczby słuchania od Nas na przeszłym Seymie były naznaczone. Za których innotescencyą, mieszczanie powinni będą stanąć, y liczbę uczynić. A ieśliby stanąć niechcieli, *forum* im wedle starych praw naznaczamy.

O Seymach y Seymikach.

25. Do Seymowych spraw ulaczenia, siła należało na Seymikach Generalnych, Korczyńskim y Kolskim; które iż dla składania krotkiego Seymu dotąd nie dochodziły: warujemy, aby z Kancellaryi naszej na potym listy Seymikowe w czas posyłane były, aby Generalne Seymiki dwie niedzieli miewały czasu do zieżdżania na nie z odległych krajów: a po Seymiku Korczyńskim we trzy niedzieli Seym aby naznaczony bywał. Partykularne zaś Seymiki, aby Seym sześcią niedziel uposledzał.

O kommissyi między Koroną, Węgry, y Śląskiem.

26. Kommissya między Koroną, a Węgry, Śląskiem a Państwem Cesarza I. M. z Seymu przeszłego naznaczona, iż do skutku swego nie przyszła, dla pewnych respektow: uchwałę Seymu tego naznaczamy, Wielmożnego Adama Stadnickiego z Zmigroda, Kaliskiego, Przemyskiego, Stryjskiego, Kolskiego, naszego Starostę: Urodzonych, Mikołaja Spytka Ligęzę z Bobrku, Zarnowskiego, Bieckiego, Naszego Starostę: Piotra z Dąbrowice Firleia, Bieckiego, Kasztellana Stanisława Lubomirskiego, Hrabie na Wiśniczu Sąddeckiego, Spiskiego: Mikołaja z Komorowa, Hrabie Liptowskiego, Oswiecimskiego naszego Starosty. Ktorem przy teyże kommissyi do odprawy tamże zlecamy, aby sprawę Urodzonego Abrama Sokołowskiego, z Xiążęciem Cieszyńskim, do rozsądku skutecznego przywiedli.

Przywilej wolney Elekcji.

27. Iż przywilej o warunku wolney Elekcji od Nas dany, dotąd ieszcze w Grodzicich, tak Koronnych, iako y W. X. Litew. nie iest aktykowany: roskazujemy Urzędnikom Kancellaryi naszej, aby to bez wszystkiego omieszkania uczynili.

Przywileie na przywileie.

28. Acz wedle praw y słusności samey, przywileie na przywileie z Kancellaryi naszej wydawane byż nie mają: iednak ieśliby się w tey mierze komu iakie *praejudicium* stało; postanawiamy, iż takowe przywileie posłedzey *in praejudicium* pierwszych wydane, wagi żadney mieć nie mają: która konstytucya Wielkiemu X. Litewskiemu służyć ma.

Rewizya do zamku Chęcińskiego.

29. Iż za pogorzeniem zamku Chęcińskiego, na którym iako Rzeczypospolitey, tak y obywatelom tamecznym siła należało, gdyż po tym zgorzeniu, księgi sądowe w mieście nie z całym bezpieczeństwem, chowane byż musiały. A iż za usilnemi y częstemi prośbami, na restauracyą zamku pomienionego, Urodzony Stanisław Branicki, Starosta nasz tameczny, sumpt nie mały nałożył: naznaczamy Rewizory, do oszacowania tego sumptu: to iest, Urodzonych, Iana Świętosławskiego, Referendarza Koronnego; Zbigniewa Lanckoronskiego, Podkomorzego Sędomiczkiego, y Zbigniewa Brzychwę: którzy powinni będą na to tam miejsce do zamku tego Chęcińskiego ziachać, na Czwartek ostatni przed świętem S. Szymona Iudy: y tam ziachawszy się, wszystko rewidować, y nakład na to podjęty zrachować; a Nam zaś na przyszły Seym odnieść, abo na piśmie oznaczyć mają. A My takowę summą, wedle słusności, temuż Urodzonemu Stanisławowi Branickiemu, Staroście naszemu Chęcińskiemu, assekurujemy, tak aby napotym przez possessora Starostwa tego, pierwey takowa summa potomstwu iego odłożona, y zapłacona była. A inaczej do używania possessyi tego Starostwa, wstępować nie będą powinni. Wszakże ten który tę summę odłoży, po zeszeu iego iuz upadać ma, y drugi possesor successorom iego wracać iey nie będzie powinien.

Przywrocenie łąk miastu Opocznu.

30. Za prozbą y pilną instancją Posłów Ziemskich, *et de speciali consensu* Urodzonego Stanisława Przerębskiego, Opoczynskiego Radoszyckiego, Starosty naszego: łąki mieszczanom naszym Opoczynskim do Starostwa odjęte, *ad pristinum usum*, tak iako ich zdawna używali, *authoritate praesentis Conventus*, tymże mieszczanom przywracamy.

Rok Radomskie, w Woiewodztwie Sieradzkim.

31. Iż za przyczynieniem Trybunału Piotrkowskiego, Roki Ziemskie Radomskie, które na ten czas przypadały kiedy się Trybunał zaczy-

173

na, dochodzić nie mogą: postanawiamy, aby w Szadku ieden tylko tydzień sądzone były, a w Poniedziałek się po Sieradzkie poczynaly: po nich w Piotrkowie w Poniedziałek: a w Radomskim po tych, także w Poniedziałek.

De termino tacto na Trybunale.

32. Obiaśniając do poprawy ten postępek, *de terminis tactis*; deklarujemy, że *terminus tactus* nie może byż dawany od Trybunału, tylko w okręgu onego miasta, kędy się Trybunał odprawuie, a gdyby *securitas publica* w osobie iadącego na Trybunał, albo z Trybunału, była *violata*: o co, gdyby tam *praesens* nie był, abo ziachał obwiniony; ma mu byż pozw listowny dany na Trybunał ten, pod którego iurisdycją stałby się *exces, inter causas conservatas*.

Czopowe szlacheckie y duchowne.

33. Czopowe z strony browarow szlacheckich Seymu przeszłego napisane, z których przedtym czopowe dawane nie było, iako przeciwno prawu, znosimy, także y duchownych.

O ranach y zabiciu szlacheckim w karczmie w Woiewodztwie Lubelskim.

34. Konstytucją przeszłego Seymu, o przyjęciu *excepty* Mazowieckiey na rany, y zabicie szlacheckie w karczmie, Woiewodztwu Podlaskiemu służyć, y drugą pod tytułem *causae vulnerum* na Podlaszu: Woiewodztwo Lubelskie przyimuie *in toto*.

Rewizya ksiąg Zakrocimskich.

35. Za prozbą Panow Posłów Ziemie Zakrocimskiey, rewizyi akt tamecznych Ziemskich y Grodzkich, wszystkich, które są lubo *ob vetustatem* napsowane, bądź też przez niedozor przeszłych Pisarzow zaniedbane, *pro die decima mensis Iunii, in anno praesenti*, odprawowanie postanawiamy. Do ktorey, Urodzonych, Iakuba Lelewskiego Kasztellana, Pawła Fałęckiego, Starostę naszego, Zakrocimskich; Szlachetnego Walentego Złotopolskiego, naznaczamy: którzy tę rewizją czasu wyżej mianowanego, przy bytności Urodzonego Stanisława Zabickiego, Pisarza Ziemie tameczney, odprawiwszy, obywatelom tamecznego Powiatu *in Conventu particulari*, który uprzedzać będzie przyszły Seym; żeby ztąd ciż obywatele tameczni, poprawie onych zabiegali, y sposob restauracyi należli, o wszystkim dostatecznie referować mają.

O kommissyach, y o Kommissarzach granicznych, Woiewodztw, Kiiowskiego y Braclawskiego.

36. Iż dla wielkiego niebezpieczeństwa y trwog częstych nieprzyacielskich, więc y prze małą liczbę Senatorow, szeroką odległość Woiewodztw, Kiiowskiego, y Braclawskiego; gdy się przytrafi rozgraniczenie dobr szlacheckich, od dobr naszych, szlachcie Senatorsa na kommissyą zwiścić, żadną miarą nie może: zaczym ukrzywdzony nigdy sprawiedliwości y rozgraniczenia odnieść

174

nie może. Zabiegając tedy temu, na prośbę Posłów Ziemskich tych Woiewodztw, postanawiamy, y mieć chcemy, aby Senator z Podkomorzym, y z inszymi Urzędnikami Ziemskimi w kommissyi specyfikowanymi, podpisawszy się na odprawienie kommissyi, powinien się był stawić pod winą dziesiąci tysięcy grzywien na Senatara: o co *forum* ukrzywdzonemu na Trybunał zachowujemy. Ci iednak Kommissarze od Nas mianowani, mają się zachować wedle konstytucyi *anni 1588* uczynioney o kommissyach.

Obieranie Deputatow y Posłow, w Woiewodztwie Kiiowskim.

37. Konstytucją roku 1612 Woiewodztwu Sieradzkiemu, y Ziemi Wieluńskiej, obieraniu Posłow Ziemskich y Deputatow, służyć: Woiewodztwu Kiiowskiemu aby mu służyła, *in toto* reassumujemy, *et authoritate Conventus* approbujemy. Tęż konstytucją Powiat Mielnicki przyimuie.

O ustawach Woiewodzych Woiewodztwa Kiiowskiego.

38. Konstytucją o ustawach Woiewodzych, w *exceptach* Woiewodztwu Mazowieckiemu pozwolonych, we wszystkim na miasta nasze, a mianowicie na Kiiow, reassumujemy.

Okazowanie Woiewodztwa Kiiowskiego.

39. Konstytucją roku 1607, o okazowaniu, pod tymże warunkiem iako iest dołożono, z tą iednak deklaracyą, reassumujemy Woiewodztwu Kiiowskiemu, między Chwastową a Trzechbieszow, we trzy niedzieli po S. Michale w roku terazniejszym, przed Woiewodą abo Kasztellanem, a w niebytności, przed Chorążym, pod winą w tamteyże konstytucyi wyrażoną. A szlachcie każdy *personaliter* stawić się ma na miejscu naznaczonym, tak iako do potrzeby, nie kładąc w to pocztow: *in arbitrio* zostawując każdemu, iako ma Rzeczypospolitey służyć: *excepto legali*, które tamże zaraz ma byż uznano.

O appellacyach Woiewodztwa Kiiowskiego.

40. Appellacye w sprawach Urzędowych świętego uczynku, aby nie były z Woiewodztwa Kiiowskiego na dwie niedzieli do Piotrkowa odsyłane, ale do Lublina, między Woiewodztwa Kiiowskie, Wołyńskie, Braclawskie, po dwu niedzielach przypadające, a nie między Koronne, która konstytucya y Woiewodztwu Braclawskiemu służyć ma.

Poprawa laudi Woiewodztwa Podolskiego.

41. Poprawę y deklaracyą uchwały Woiewodztwa Podolskiego, względem zabiegania rozboiom uczynioną, approbujemy, która ma byż z podpisem Urzędnikow Ziemskich do Grodu podana.

Approbacya przywileiu Dominikanom Barskim.

42. Przywilej Oycow Dominikanom Barskim, podania im kościoła nowego Świętey Anny w

175

Barze, y na dwie pasiece abo grunty, przez Starostę Barskiego im oznaczone, przez Nas dany, *authoritate huius Conventus, in toto approbuiemy.*

Danina zakonnikom z Krosna.

43. Za prośbą usilną zakonników Krosnieńskich S. Franciszka, iż fundacyi żadney, ani prowentu żadnego, na poprawę kościoła y klasztoru nie mają: za spólną zgodą PP. Rad obojga narodu, grzywnien trzydzieści, które placą mieszczanie nasi Krosnieńscy, a to względem upustu wody na Blech z przykopy mlyna, pomienionemu klasztorowi wiecznemi czasy daimy y daruiemy.

Approbacya przywileju Dominikanom Buskim.

44. Za pozwoleniem wszech Stanow, klasztorowi Buskiemu trzecią miarę we młynie Buskim daimy, y wieczninc inkorporuiemy.

Rozgraniczenie Powiatow Podolskich.

45. Rozgraniczenie Powiatow, Kamienieckiego z Latyczowskim, przez osoby niektóre, z Seymu przeszłego deputowane, uczynione, approbuiemy: które do akt Ziemskich, abo Grodzkich, tamtego Woiewodztwa, ma być podane.

O depozytach, Ruskiego y Podolskiego, Woiewodztw.

46. Iż dla częstych niazdow nieprzyjaciół Ukrainie przyległych, obywatele Ruskiego y Podolskiego, Woiewodztw, zwykli przechowywać depozyty swe, w klejnotach, zlocie, srebrze y innych ruchomych rzeczach, w mieściech y zamkach bezpieczniejszych, tak naszych, iako duchownych y świeckich; a wielkie się w tym szkody, przez zabieranie y zgwałcenie takowych depozytow, dzieją: za prośbą Posłow Ziemskich, y zgodą wszech Stanow, prawo o rozboju na drogach, abo naszcium na dom, na gwałtowniki takowych depozytow, tak przeszłych, ktorymby rok ieszcze nie expirował, iak y przyszłych, pociągamy; y *forum*, y prawny postępek, w Sądzie Grodzkim naznaczamy.

O porządku piechoty Kamienieckiej.

47. Haydncy, ktorzy dla obrony zamku y miasta Kamieńca są, iż się nad powinność swą przepkupstwem y szynkami bawią, przeciwko prawom mieyskim; do tego, y tych co na targ wożą, drapią y zabierają, czym y drogość w mieście czynią, y porządkom Woiewodzym podlegać nie chcą: postanawiamy, aby Rotmistrze, ktorzy będą *pro tempore* nad temi haydukami, tego przestrzegając zabraniali, pod winą sta grzywnien. O którą *forum* każdemu na Trybunał, *inter causas officij, peremptorie* naznaczamy.

Rewizya na rzecze Czarneywodzie.

48. Na rzecze Czarneywodzie, iż przeiazdy złe, zkąd ludzie tędy tam iędzący, wiele szkody podęymują: przeto aby dziedzic tego tam mieysca przeiazdy naprawował *quotannis*; na rewizyą, która iemu od Nas będzie wydana na mostowe,

pozwalamy. Ktorzy Rewizorowie akt swey rewizyi odprawiwszy, na przyszły Seym to Nam odnieść mają.

Mostowe Kamienieckie.

49. Iż w naprawowaniu mostow Kamienieckich kilku, mieszczanie Kamienieccy wielki koszt podęymują, gdyż y drzewo drogo muszą kupować, y powodzi częste mosty psują: przeto *authoritate Conventus* pozwalamy, iż ci mieszczanie względem mostowego, mają brać po szclągu od konia, nad dawne mostowe.

Rewizya Werbecka.

50. Iż Urodzony Wawrzyniec Karśnicki, w budowaniu y naprawowaniu mostu u miasteczka Werbli nowo siedzącego, koszt niemały podęymuje: przeto na uwazenie tego, onemu rewizyi, która będzie od Nas wydana, pozwalamy. Ktorzy Rewizorowie odprawiwszy to, na przyszły Seym Nam relacyą powinni przynieść.

Rewizya Wierzbowca.

51. Z przeszłego Seymu pozwolona była rewizya, y naznaczeni byli przez Nas Rewizorowie, na rewidowanie dzierzawy Wierzbowca na Ukrainie, y na uwazenie kosztu y nakładu, ktorzy Urodzony niegdy Stanisław Gorecki, Rotmistrz nasz, w Smoleńskim szturmie zabity, w budowaniu zameczku, osadzaniu miasteczka y wsi do niego należących, w warowaniu y opatrzeniu armaty, podjął: ta rewizya, iż dla śmierci niektórych Rewizorow nie doszła; aby ten koszt potomkom iego nie zginął, insze Rewizory, *vigore praesentis Conventus*, naznaczymy, ktorzy akt swey expedycji Nam na przyszły Seym odniosą na piśmie. A My uważywszy koszt y nakład, znajdziemy sposob, iakoby to iego potomstwu nagrodzono było. Także y rewizyą gróbelnego u Surowa, Urodzonego Stefana Goreckiego, pozwalamy.

O piwie przewoźnym miasta Piotrkowa.

52. Iż na umniejszenie prowentow lustrowanych, y porachowanych, w Starostwie Piotrkowskim, z ktorych kwarta idzie, więc y na zniszczenie miasta, y poddanych do tego Starostwa należących, y uymę czopowego, piwa przewoźne, na szynk zwykli niektorzy do Piotrkowa wozić, przedawać y szynkować: waruiemy to, aby się tego nikt nie ważył, *sub poena centum marcarum, et amissione piwa przewoźnego.* O co *forum* w Grodzie Piotrkowskim, *ad instantiam Instigatoris Officij Castrensis*, takowym *causis conditionis, absque appellatione* naznaczamy. Nie zawierając drogi Starości naszemu Piotrkowskiemu, piwa te przewoźne przez urzędniki swe brać, y według woli swey obracać: o co ani od Trybunału, ani od nikogo turbowany być nie ma. A iesliby do dworu szlacheckiego takowe piwa na szynk były przywiezione, powinien ten szlachec z szynkarza nieodwłoczną sprawiedliwość uczynić, abo sam zaś w Gro-

dzie odpowiadać, winę odłożyć, rzecz osądzoną abo dekret odnieść, *sine appellatione et motione, ut supra.*

Salaria Woiewodztwa Sieradzkiego.

53. Przychylając się do konstytucyi anni 1607 *salaria* Sądowe y Pisarskie, Woiewodztwa Sieradzkiego, obywatelom tamtym służące, tam na ten czas postanowione, y do akt Grodzkich Warszawskich *per oblatam* podane, teraz za instancją Posłow Woiewodztwa tego, *in volumen legum* wpisać rozkazaliśmy. Ktorą konstytucyą przyjmie Woiewodztwo Krakowskie, Ziemia Zatorska, Łęczyckie, Powiat Sochaczowski; to iest: *Ab inscriptionibus debitorum, obligationum, resignationum, donationum, arendarum, transfusionum, submissionum, et alijs quibusvis inscriptionibus, grossi quinque. A divisione bonorum inter fratres cum conditionibus, a quolibet ex recognoscentibus, grossos quinque. Similiter a reformationibus, aduitalitatibus, etiam cum evictionibus, grossos quinque. A quietatione simpliciter, et cassatione inscriptionis, grossi duo. A quietatione cum submissione evictorea, grossos quinque. A relatione ministerialis cum nobilibus intronissis in bona, grossos quinque. Similiter a relatione damni alicujus, sive violentiae, et occisi capitis, grossi quinque. Similiter a relatione exportatarum plurium citationum in uno processu, in simul recognita et scripta, grossi quinque. A relatione exportatae citationis circa actum, sive per controversias, sive in contumaciam expedita scripta, grossi duo. Ab obductione vulnerum etiam contra diversas personas in simul facta, grossi quinque. Ab ingrossatione alicujus privilegij sive inscriptionis, grossi quinque. A poena contumaciae in Iudicio Tribunalis Regni, grossos quinque: in alijs vero subsellijs, juxta antiqua statuta, grossi duo. A decreto quolibet, sive per controversiam, sive per contumaciam lato, similiter a dilationibus iuridicis, grossos quinque. A limitatione simpliciter, Notario grossus unus. A limitatione cum approbatione processus, grossos quinque. A limitatione generali omnium causarum, grossi duo. A limitatione vero in Iudicio Tribunalis Regni, Iudicio grossos quinque. A protestatione simpliciter coram iudicio, seu officio facta, grossus unus. A motione, sive appellatione, grossus unus. Ab aresto, grossus unus. A decreto ex actis Tribunalis Regni, Notario Terrestri, ab indigenis nobilibus Palatinatus Sieradiensis tantum, grossos decem. Ab alijs vero, juxta consuetudinem receptam. Item, pro motione a iudicio interposita, sine controversijs partium, vel cum controversijs, ratione termini, vel dilationis alicujus facta, grossi quinque. Pro motione vero prolixiori, cum aliquot instantijs, vel in negotio principali, grossos decem. A porrectione vero controversiae ad acticandum, nil omnino in Cancellaria exigatur. A sigillato decreto, sive motione, in Iudicio Terrestri et Castren: grossi quinque. A sigillata quietatione, limitatione sive evictione, relatione simpliciter sine querella, inscriptione simpliciter debiti sub vadio, ac in genere ab omni sigillata tali minutiori minuta, juxta antiquam consuetudinem, grossi duo. A scrutinio contra princi-*

palem, *iudicio floreni duo: Notario vero a sigillatione ejusdem, grossi duodecim. Similiter a scrutiny contra principalem, et iudicio, et Notario, solvatur. Ab inductione testium, in quocunque Iudicio, a quolibet teste, grossi quinque. A granicibus finitis, juxta antiqua statuta, pars actoratum obtinens, marcas tres.*

Rewizya Skrzydlowska.

54. Za prośbą Posłow Ziemskich, rozkazemy dać z Kancellaryi naszej rewizyą na urzędniki w prawie opisane, na rewidowanie przeiazdu trudnego przez rzekę Wartę, pod Skrzydłowem Wielkim, dla naprawy tego przeiazdu, y postanowienia cla, abo mostowego, na tym tam mieyscu, podług nakładu. Czego ci Rewizorowie relacyą dostateczną, na Seym przyszły Nam przywieść, abo odesłać mają.

Salaria Urzędnikom Ziemskim y Grodzkim.

55. Od kwitow, od protestacyi, od dekretow, intromissyi, y manifestacyi, obdukcji, prezentacyi, Woźnego relacyi, pamiętnego, groszy pięć. A za minutę, groszy pięć. Od zapisow y oblat groszy piętnaście z minutą. Od kontrowersyi za susceptę, groszy pulosma. A za ekstrakty, groszy pulosma: wyjąwszy graniczne akty, działły wieczne y przywileio, od ktorych za oblaty y minuty, złoty ieden od obu stron. Od *scrutinium* złotych dwa, a od świadkow, po groszy pięci. *Sub poena centum marcarum, in Iudicio Tribunalitio peremptorie rependa; et sub poena bannitionis in instanti persolvenda.* A kędy zwyczajem dawnym *salaria* mniejsze są, te podwyższano być nie mają.

Sposob processu, causarum termini facionati et tacti, Woiewodztw Mażowieckiego y Podlaskiego.

56. Postanawiamy, aby infamie, abo *lucra poenarum legum, ex termino facionato*, o excessy, któreby się tylko przy sędziach stały, *vel in alijs causis simplicibus, sub nomine praedae, tum ex termino tacto*, aby więcej przez Podstarościę na querellach skazowane nie były. A te które są otrzymane; aby w tymże Grodzie *in termino ex citatione, ex parte condemnati emanata, sine literis salvi conductus*, iuramentem zniesione były. A na potym takowe sprawy, tylko na Grodzkich Rokach, przez Starostę naszego mają być odprawowane: *alioquin irrita* być mają. A odprawowanie ich takim porządkiem ma być: *in primo termino* kontunacya, *in secundo lucrum, et in termino eodem luci, satisfactio*, abo *restitutio rei oblatae, cum refusione damnorum, sub poena infamiae, quae in defectum jam exunc decernatur.* A kładzenie pozwow, dwie niedzieli *ante terminos inquisitionis facionati termini*, uprzedzać ma: a inkwizycya przez Podstarościę y Urzędnika Ziemskiego, ktoręgo sobie strona obierze, ma być odprawowana. A gdzieby się pokazała *ex inquisitione kalumnia*, aby *poena talionis* na aktorze nakazana była, *cum refusione damnorum*

liquidatorum in instanti: excepto manifesto furto; o którym stare prawo zachowujemy.

Podkomorstwo Warszawskie.

57. Podkomorzego Warszawskiego, porównywały z prerogatywami inszych Podkomorzycy Koronnych.

Porównanie korcew Woiewodztwa Mazowieckiego.

58. Za prośbą Posłów Woiewodztwa Mazowieckiego, postanawiamy, aby Woiewoda nasz Mazowiecki, korce we wszystkim Woiewodztwie Mazowieckim, w dobrach tak duchownych y świeckich, iednakie Urzędowi swemu wymierzyć kazał. Ktorą konstytucyą Woiewodztwo Krakowskie przyimuie.

Warszawa.

59. Przywileie od świętey pamięci Krola Augusta, w roku 1570 miastu Warszawie dane, a od Nas między inszemi prawy potwierdzone: chcemy, aby od każdego nienaruszenie we wszystkim były zachowane. Zaczynam iako insze, tak y to miasto, aby aukcyą brało.

Elekcyja Posłów Łomzińskich.

60. Za żądaniem Posłów Łomzińskich, postanawiamy, aby odtąd Posły Ziemi Łomzińskiej alternatą, tak iako po sobie Powiaty idą, obierano, y na Seym wyprawowano. A ktorzyby napotym mimo tę konstytucyą, mimo alternatę obrani byli: tacy między drugimi Posły na Seymie nie mają mieć mieysca.

Rany w Ziemi Łomzińskiej.

61. Konstytucyą Podlaską, *anni 1611* Ziemia Łomzińska *in toto* przyimuie.

Rewizya ksiąg Liwskich.

62. Iż konstytucyą Seymu przeszłego, *anni 1609* o rewizyi ksiąg Liwskich, efektu swego nie wzięła, dla żołnierzow ktorzy tam na ten czas mieszkali: przeto ciż Rewizorowie w tey konstytucyi mianowani, będą powinni ziachać do zamku Liwskiego, y onę dostatecznie odprawić, wziąwszy *salarium* na to złożone od Poborce, Urodzonego Woyciecha Zaliwskiego z Opoła, Podśędka Liwskiego, który ie będzie powinien do rąk każdego z nich oddać, *sub poena duplici quatuordecim marcarum*: o co z nim *forum coram Officio Castrensi Liwensi, in defectu solutionis, sine appellatione*, naznaczamy.

Targowe od szlacheckich poddanych.

63. Aczkolwiek iest stare prawo o niedepaktowaniu poddanych szlacheckich, iednak iż wielkie uciążenie stan szlachecki ponosi od dzierżawcow naszych: przeto postanawiamy, aby żaden dzierżawca w Rzeczypospolitey dobrach, nie ważył się do żadnego poddanego szlacheckiego, targowego przez Urząd swoy od żadney rzeczy wybierać, y onych z żadney miary nie angaryować, *sub poena centum marcarum*. O co *forum*

na Trybunale, *inter causas officij*: nie derogując iednak prawom, y inwentarzom Iustratorskim, y zwyczajom dawnym Starostow, y dzierżawcow naszych.

Ordo Officialium Woiewodztwa Mazowieckiego, y Ziemi Lwowskiej, Wołyńskiego, y Braclawskiego, Woiewodztw.

64. Zasiadanie na wszelakich mieyscach Urzędnikow Ziemskich, według starego prawa zachowujemy: a przeszłego Seymu konstytucyą, w którym Grodzkie Urzędy przed Ziemskimi posadzono, znosimy. Starosty od tego iednak excypuiąc, y wprzod ie kładąc.

Kommissya od Węgier y Śląska, Woiewodztwu Ruskemu służąca.

65. Kommissya od Węgier w przeszłym naznaczona Seymie, iż do skutku swego nie przysła, a obywatele Państw naszych, na ukrzywdzenie od Węgier y Śląska utyskuia: tedy onę *in toto* reassumiemy, przydawszy do pierwszych Kommissarzow od Woiewodztwa Ruskiego, z Posłów Ziemskich, Urodzonych, Woyciecha Bobolę, Podkomorzego Przemyskiego; y Iana Miłkołaja Boratyńskiego z Boratyna, Starostę Lipińskiego: także Urodzonego Iakuba Sienickiego, Woiewodzica Podolskiego.

O swywołi pogranicznej, od Wołoch y Węgier.

66. Nayduią się y podziśdzień na pograniczu Pokuckim, ludzie swywołni narodu szlacheckiego, ktorzy w majątnościach cudzych iakimkolwiek sposobem mieszkaiąc, bez wszelakiey przyczyny kupy łotrow zbieraią, za granice do Wołoch y Węgier wpadaią, mordy y grabieżce czynią, wsi palą; czym się pokoy pograniczny wātli, a zabory wzajemne y niebezpieczeństwa, tak majątnościom naszym, iako y stanu szlacheckiego, ztąd rostą: postanawiamy, aby takowi swywołnicy, *et pacis finitimae turbatores, cujuscunque status et conditionis* będący, *ad instigationem*, bądź cudzoziemca ukrzywdzonego, bądź Urzędu ktoregokolwiek, bądź *cujusvis pro securitate publica instigantis*, pod konstytucyą *anni 1588* o rozboynikach Woiewodztwa Ruskiego, podpadali. A panowie dobr swych, u ktorychby arestowani, y pozwem przysięgnieni byli, aby ich iako rozboyniki, według tamteyże konstytucyi, do Grodu bliźszego (abo iesli kommissya roczna z Wołochy stanie przed Kommissarzmi) *sub poena quingentarum marcarum, et damnorum, juramento per actorem liquidatorum resolutione*, stawić powinni byli.

Wolność miasta Sniatynia.

67. Dla znacznego spustoszenia, y zniesienia miasta Sniatynia, wolność temu miastu, od podatkow wszelakich, robot, y brania słodow dworskich, do czego nie byli powinni, na lat ośm pozwalamy, y sądy ich w miasteczku, prawem ich, a nie w dworze, approbuemy.

Miasto Sędomierz.

68. Miasto Sędomierz, iż iest przez ogień zniesione, pozwalamy tym pogorzelcom, *damna passis*, do lat sześci wolność, tak iż podatkow, podwod, y poborow z czopowym, płacić nie będą powinni. Więc y ratusz, wieże z muniyami, na tenże czas od ognia zniesione są, aby mieli czym tym prędzey pobudować; pozwalamy wybieranie cła, od kaźdey beczki soli, po pułgroszku: od bałwanu, po groszu: od beczki wina, po groszu: od kuffy małmazyi, po groszy trzy, Wisłą prowadzących, y ładem.

Roki Ziemskie w Ziemi Warszawskiej.

69. Konstytucyą o sądzeniu Rokow Ziemskich Warszawskich, uchwaloną, naprawując: postanawiamy, aby po dosądzeniu kaźdych Rokow Błońskich, w Tarczynie, w Poniedziałek Roki Ziemskie tegoż Powiatu były sądzone.

O wracaniu oryginałow produktowych Ziemstwa Ziemi Drohickiey.

70. Oryginały zapisow przeniesionych wszelakich transduktow, Pisarze, Ziemski y Grodzki, Ziemi Drohickiey, powinni stronom czyie są, abo ich plenipotentom, po ingrossowaniu ich *ad acta*, oddawać. A *acta inscriptionum* wszelakich, aby *ad decursum unius anni*, dawali introligować. A stare zaś akta aby w ochronie były, *sub poena de negligencia Officialibus sancita, in Iudicio Tribunalitio, per quempiam nobilem ejusdem Terrae, repetenda*.

Sprawiedliwość excessow z X. Pruskim.

71. Iż się niemałe krzywdy y excessy, w granicach Xięstwa Pruskiego, z Państw y Woiewodztwy naszym obywatelom przyległych, z obu stron dzieją: przetoż zabiegaiąc temu, postanawiamy, aby na kaźdy rok Starostowie, y dzierżawcy przylegli, na mieysce przyległe dzierżaw swych, na dzień S. Marcina ziędzdali, y tam spólnie z Starostami Pruskimi na takie excessy animadwertowali, y sprawiedliwość przystoyną z obu stron sobie *ex plebeis* czynili. A iesliby się taki *excessivus ex nobilitate* znalazł, tedy mu zaraz ma być intentowana akcyja na Trybunał, *inter causas conservatas in quatuor septimanis*, bądź do Piotrkowa, bądź do Lublina: a także też z drugiey strony do Krolewca, w takimże czasie czterech niedziel, a bez zwłoki wszelakiey, dekreta expedyowane, naydaley *in decursu unius septimanae*, bydź mają. A kaźdy Starosta, abo dzierżawca, będzie powinien do takiej sprawy mieć z sobą Urzędnika iednego, bądź Grodzkiego, bądź Ziemskiego, y dwu inszych tamecznych dobrze osiadłych y godnych obywatelow. Toż mają czynić y Starostowie Pruscy.

Obieranie Deputatow, y Posłow, w Woiewodztwie Płockim.

72. Obieranie Deputatow y Posłow. w Wo-

iewodztwie Płockim, *pluralitas suffragiorum* ma obierać: ale *suffragia* mają bydź tamtego Woiewodztwa osiadłych szlachcicow,

O taktach Woiewodztwa Płockiego.

73. Takty ktore widzimy bydź *per abusum minorum subselliorum*, z uciążeniem stanu szlacheckiego, w Woiewodztwie naszym Płockim, znosimy; dawnym się prawem, *de securitate iudiciorum*, kontentuiąc. Taż konstytucyja ma służyć Woiewodztwu Sędomiarskiemu, y Ziemi Dobrzyńskiej.

Korce w Woiewodztwie Płockim.

74. Korzec w Woiewodztwie Płockim wszystkim, aby był iednaki, wedle korca miasta Płocka.

O taxie poddanych.

75. Taxa, *in defectu extraditionis* poddanego, aby według konstytucyi *anni 1588* nie była *in dubium* wokowana.

Chowanie ksiąg Ziemskich, Ziemi Dobrzyńskiej.

76. Zabiegaiąc niebezpieczeństwu, prze nie-sposobne mieysce chowania ksiąg tey Ziemi: pozwalamy placu przy kościele Lipińskim, na zbudowanie sklepu chowania ksiąg. Na ktore budowanie, obywatele Ziemi oney, postępią przy pierwszym poborze z łanu po groszy dwu, do tegoż Poborce oddać, za tymże warunkiem uniwersału poborowego.

Pozwolenie skupienia placow pannom zakonnym w Sochaczewie.

77. Klasztorowi panien zakonnych S. Dominika w Sochaczowie, ktory się tam z samey iakimżony świętey fundue: pozwalamy, zoby mogły mieć mieysce przestronniejsze do budowania, skupić kilka domow y placow, przy klasztorze: ktore gdy przykupią, czynimy ie wolnemi od impedymentow, y podatkow wszelakich. W czym Starostowie, *pro tempore*, y napotym będący, y insze osoby, nie mają onych nigdy trudnić, ani impedyować.

Lex sumptuaria.

78. Widząc w tym bydź wielką szkodę Rzeczypospolitey, y chcąc stan szlachecki y w tym mieć rowny a *plebeijs*: postanawiamy, aby żaden mieszczanin, ani *plebeius, excepto Magistratu*, nie śmiał zażywać szat iedwabnych, y podszevek, także futer kosztownych, okrom lisich, y inszych podlejszych: także w szafianie, aby żaden z tych nie chodził, *sub poena 14 marcarum ad cujusvis instigationem*, y tych rzeczy delatorowi przysądzeniem. O co *forum ex termino tacto*, w kaźdym Sądzie Mieyskim.

Lamuz Brański, y Surazki.

79. Na ten lamuz powinni dać y poddani nasi, po trzy grosze z włoki: ktorego budowania sposob na Rokach pierwszych, obywatele mają

sobie namowić: a reszty przeszły Poborca ma dobierać, *sub solutione de suo*.

O rzekach portowych.

80. Rzeki w Koronic, iako y w Wielkim X. L., do portu już należące, iako y te komu, y kiedy godne były, y bydź mogły, do spuszczenia zboż, y wszelakich towarów leśnych, a osobliwie w granicach, między Koroną y W. X. Litewskiego, rzekę Narew, a drugą rzekę Narawkę, y w inszych rzekach W. X. Litewskiego do portu godnych, w dobrach naszych, y stanów szlacheckich, każdemu wynajdować, wyprzątywać, przeczyścić, y używać pozwalamy: czego nikt bronić ani przeszkody czynić ma, *sub poena* w przeszłych konstytucjach y statutach opisaną. O co każdemu *forum* na Trybunale Koronnym, y W. X. Lit. w każdym terminie, gdzie strona żałobna zechce, zachowujemy: ktorey winy połowica na stronę żałobliwą, a połowica na sąd główny, przychodzić ma.

O soli Woiewodztwa Podlaskiego.

81. Sol aby była prowadzona Woiewodztwu Podlaskiemu, iako y Mazowieckiemu, pod takimże warunkiem, na przykomorek Drohicki: za instancją tego Woiewodztwa Posłów, powagą Seymu tego, roskazujemy, y do zawiadywania tego, Starostę naszego Mielnickiego deputujemy.

O przywilejach Ziemi Wieluńskiej.

82. Iż na wiadomości przywilejów dawnych, od Przodków naszych Ziemi Wieluńskiej nadanych, siła tamtey ziemicy należy: za prośbą Panów Posłów, postanawiamy, aby *in volumen legum*, przy konstytucjach w druk podane były, *approbując vigore* ich *authoritate Conventus praesentis*.

Kommissya Ziemi Wieluńskiej z Śląskiem.

83. Iż przeszłego Seymu Kommissya Ziemi Wieluńskiej z Śląskiem, dla pewnych przyczyn dożyć nie mogła: upatrując iednak pilną potrzebę do uspokojenia tamecznych różnic, *tam in personalibus, quam in realibus actionibus*, nazywamy Kommissarzy, Wielobnego w Bogu X. Iędrzeia ze Baina Opalińskiego, Biskupa Poznńskiego: y Wielmożnych, Adama Sędziwoja z Czarnkowa, Woiewodę Łęczyckiego, Generała Wielkopolskiego, Pyzdrńskiego, Wołyńskiego Starostę: Michała Działynskiego, Woiewodę Brzeskiego, Gniewskiego, Nieszawskiego Starostę: Andrzeia z Przemysłu Przyemskiego, Kasztellana Gnieźnieńskiego; Kowalskiego, Konińskiego Starostę: Jakuba Rawę Gawrońskiego, Kasztellana Ziemi Wieluńskiej: Wacława Kielczowskiego Kasztellana Biechowskiego, Starostę Wschowskiego: Mikołaja Wolskiego z Podhaiec, Marszałka Nadwornego, Starostę Krzepickiego: Gerzego Boxę Radoszowskiego, Podkomorzego Ziemi Wieluńskiej: Łukasza Mielżyńskiego, Podkomorzego Kaliskiego: Krzyszto-

fa z Rysin Rysińskiego, Podkomorzego Brzeskiego, Nakielskiego Starostę: Maxymiliana z Przeręba Przerębskiego, Starostę Piotrkowskiego: Andrzeia Siewierskiego, Ostrzeszowskiego Starostę: Gabryela Grabież z Tarnowa: Władysława z Przemysłu Przyemskiego: Stanisława Krzyckiego, Podśędka Wschowskiego: Mikołaja Szyszczkowskiego, Sekretarza naszego: Iana Thomickiego, Maxymiliana Biskupskiego, Stanisława Warszawskiego. Ktorzy to Kommissarze wyżej pomienieni, różnice wszelakie porównać, y sprawiedliwości z ludzi swowolnych u Kommissarzów Cesarza Imci, y Króla Czeskiego, upomnieć się mają: iako o tym także czasie, y o liczbie Panów Kommissarzów, dostateczniej kommissya z Kancellaryi Koronney wydana, świadczycy będzie, *absentia duorum, vel plurium Commissariorum non obstante*.

O obieraniu Deputatów, y Posłów Pruskich.

84. W obieraniu tak Deputatów Trybunalskich, także y Posłów na Seymy, aby tylko w onymże Woiewodztwie, osiadłym głosy były rozdawane, a *pluritas votorum* żeby zawierała: a ciż Deputaci, żeby na Trybunale, wedle przysięgi Deputatów Wołyńskich, przysięgę czynili. Ktorey konstytucji Woiewodztwo Chelmińskie nie przymuie.

O opatrzeniu zamku Malborskiego.

85. Dali Nam sprawę obywatele Pruscy, o nie małym napustoszeniu zamku naszego Malborskiego, zaczęły ruina tym większa za czasem nastąpićby mogła: a iż Nam, y wszystkicy Koronie, na zamku tym wiele należy, iako naysiędziej naznaczyć chcemy Rewizory nasze, ku opatrzeniu tak municyą wszelaką, iako też ku naprawieniu, y restauracyi zamku tego.

Surrogacya Płocka.

86. Za prośbą Urodzonego Iana Hrabie z Tęczyna, Starosty naszego Płockiego, pozwalamy mieć w tamtym Starostwie naszym Surrogatora: ktora Surrogacya, do trzech lat od daty tey konstytucji ma trwać; tak iako y Iasnie Wielmożnemu Marszałkowi naszemu Koronne-mu pozwolona jest.

Ordynacya rerum vendibilium w Prusiech.

87. Iż, by naysłabsze prawo, gdy odlogiem leży, pożytku nie czyni: przeto na zgodne Stanów Pruskich żądanie, konstytucją *de rebus vendibilibus*, przez Króla Zygmunta Pierwszego Dziada naszego uczynioną, reasumując, postanawiamy, y mieć to chcemy, aby się iey skutecznie co rok dosyć działo. Y dla tego to do niey przydajemy, żeby też y z Rycerstwa Deputaci przy czynieniu takowey ordynacyi bywali, y oney czynić pomagali: ktorzych po dwu z każdego Woiewodztwa, na Seymikach, kiedy Trybunali sty obierać będą, *quotannis* do tego naznaczą. A gdzieby któżkolwiek przeszkadzał, abo przyczyną był, żeby ordynacya takowa nie doszła:

wolno będzie każdemu takowemu, o winę stacerwonych złotych, *inter iudicium et iurevincen: per medium partienda, peremptorie inter causas officij*, na Trybunale pozwać.

Seymik Generalny w Prusiech, na czynienie liczby z poborów, y korektury iurium.

88. A iż ciż Posłowie o Seymik generalny prosili, tak do przesłuchania liczby, y fałszowania poborów, y pokazania retent z przeszłych lat, iako też y dla obrania Poborców; procz tych, ktorzychby już tu na Seymie w Powieciach mianowano na przeszłe pobory, iako też y dla korektury praw, do samych tylko sądów, y porządku sądowego należących: tedy im Seymiku takowego na święto S. Stanisława blisko przyszłe, pozwalamy.

Deklaracya kommissyi granicznych Pruskich.

89. Iż się obywatele Pruscy przez Posły swe przed Nami uskarżali, że w sprawach granicznych, między dobrami naszymi Królewskimi, a dziedzicznymi szlacheckimi, wielkie nie tylko trudności, y uciążenie mają, ale y zwłoki, y omieszkania, nie bez kosztów próżnych, ponosić muszą, a to ztąd, że y w najmniejszych sprawach Kommissarze appellacyi dopuszczają: y przeto prosili, abyśmy im w tym folgę iaką uczynili. My tedy, aby y w tym łaskę naszą znali, zezwalamy, aby dyfferencye małe, ktoreby dwu włók Chelmińskich nie przechodziły, bez appellacyi Panowię Kommissarze sądzić, y odprawować mogli. Wszakże gdzieby dyfferencya liczbę włók pomienionych przechodziła, co pomiaru mierników przysięgłych ukaże: w takowych sprawach appellacya, a *sententia definitiva*, do Nas ma bydź dopuszczona.

Mostowe w Bielinach małych.

90. Za daniem Nam sprawy, przez Urzędniki Ziemskie Woiewodztwa Rawskiego, do rewizyi takowych mieysc, według prawa y konstytucji należące, dla naprawienia drogi na mieyscu błotnym, y do przebycia trudnym, na gościńcu, który z Nowego miasta do Rawy idzie: za pozwoleniem zgodnym Senatu, y Posłów Ziemskich, cło mostowe, abo grobelne, po półgroszku od konia od furmanów, we wsi Bielinach mniejszych rzeczoney, Urodzonego Iana Bielińskiego, Rotmistrza naszego, dziedzicznej, wiecznymi czasy, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy.

Rewizya grobelnego w Łasku.

91. Za prośbą Posłów Ziemskich, roskazemy dać z Kancellaryi naszej, rewizyą na Urzędniki w prawie opisane, na rewidowanie przejazdu trudnego przez groblą, w miasteczku Łasku, dla naprawy tego przejazdu, y postanowienia cła, abo mostowego na tamym mieyscu, według nakładu: czego ci Rewizorowie relacyą dostateczną na Seym przyszły Nam przywieść, abo odesłać mają.

Danina Urodzonemu Stanisławowi Skiwskiemu.

92. Za instancją Posłów Ziemskich, przywilej od Nas Urodzonemu Stanisławowi Skiwskiemu, Pisarzowi Ziemi Mielnickiemu, na dziewięć włók w Skiwach, wiecznością na tym Seymie dany: tak iako w sobie obmawia, z pozwoleniem wszech Stanów, onego *approbucieny, autoritate praesentis Conventus; salvo moderno possessore*.

O gajach y lasach Woiewodztwa Podlaskiego, y inszych.

93. Aby *damnum passus* obwiódł Woźnym y szlachtą, mieysce w lesie, abo w boru ich szkody brał: to jest, leśnik aby przysięgł, iako w własnym boru abo gaju, z szkody y mieysca Urzędem obwiezionego, a nie z dobrowolney drogi wziął. Ktorą to konstytucją, Wiska, Ciechanowska, Łomzińska y Nurska, Ziemie, z Woiewodztwem Podlaskim przyimuia.

Rewizya we wsi Xiążenicach.

94. Na postanowienie myta we wsi Xiążenicach, Urodzonego Iakuba Podowskiego, w naprawie drogi, którą przez wszystkie wieś czynić ma, zsyłamy Kommissarzy w liście naszym opisane: ktorzy tam na ten czas umowiony ziachwasy, koszt y nakład oszacować, y myto słuszne postanowić, a potym do konfirmacyi naszej odesłać mają.

Przewożne piwo Poznaniowi.

95. Iż czopowemu Koronnemu wielka się ztąd uyma dziecie, gdy piwa w szlacheckich majątnościach robione, y z inszych miasteczek okolicznych, do Poznania na wyszynk wożone bywają: zakazujemy, aby to na potym nie było, pod utraceniem tegoż piwa przewożnego. Czego Urzędy do tego należące w mieście tym, *serio* doglądać, *et incontinen:* gdzieby takowych piw na wyszynk przywiezienia postrzegli, exekucyą czynić mają. Nie zagradzając iednak tą konstytucją na potrzebę prywatną, nikomu piwa sobie przywiezienia, abo też y cudzoziemskich piw, ktore rowno z winem chodzą.

O rozgraniczeniu Woiewodztw Koronnych, z Xięstwem Pruskim.

96. Iż rozgraniczenie Woiewodztw Koronnych, z Xięstwem Pruskim, nie doszło: przeto z Seymu tego naznaczymy Kommissarzy, Wielmożnych, Wiskiego, Wysogrodzkiego, Kasztellanów, Wiskiego, Łomzińskiego, Podkomorzów: Zygmunta Niszczycyńskiego, Iana Duczyńskiego, Krzysztofa Kanigowskiego. Ktorzy Kommissarze nasi, na mieysce w konstytucji roku 1611 napisane, dnia osmego *Octobr:* z Kommissarzmi Kurfierszta I. M. ziachać się, y *iuxta privilegia et documenta autentica*, Woiewodztwa przerzeczone, z Xięstwem Pruskim skutecznie rozgraniczyć mają moc: *absentia duorum pluriumve non obstante*, O czym Kurfierszta I. M.

pierwey, abo Regenty Xięstwa Pruskiego, obwieścić.

Pozwolenie odiachania X. Biskupowi Płockiemu.

97. Wniesiona iest proźba przez Wielebnego Oyca, X. Marcina Szyszkowskiego, Biskupa Płockiego, abo mógł dla opatrzenia zdrowia swego, z Korony odiachać; czego przedtym, acz miał Seymowe pozwolenie, dla nalegających y ważnych pod niebytność Krola Imci spraw Rzepltey, choć we złym zdrowiu swym, nie uczynił: przeto teraz za zgodą Seymową, odiazdu z Korony iemu pozwalamy, na taki czas, iakiego opatrzenie zdrowia iego potrzebuie, tak żeby od konstytucyi, o mieszkaniu przy Nas Senatorow, wolnym zostawał.

Odiadz Iasnie Wielmożnego Kasztellana Krakowskiego.

98. Także Iasnie Wielmożny Kasztellan Krakowski, wniosł proźbę do Stanow Koronnych, o pozwolenie odiazdu za granice Koronne, dla opatrzenia zdrowia swego: czego za pozwoleniem Panow Rad obojga narodu, y Posłow Ziemskich, icmu *authoritate praesentis Conventus* pozwalamy.

Rozprzątnienie Wysogroda.

99. Za proźbą obywatelow Powiatu Wysogrodzkiego, zsyłamy Kommissarze: Urodzonych, Pawła Garwaskiego, Kasztellana Sierpskiego, Starostę Wysogrodzkiego: Iana Kobelnickiego, Sędziego Ziemskiego: Szczęsnego Nakwaskiego, Woyskiego Wysogrodzkiego, y Krzysztofa Małowieskiego: ktorzy w Wysogrodzie grunt wymierzają na plac Kancellaryi. Na ktorey budowanie, tameczni obywatele, po cztery grosze przy poborze z włoki, do rak Urodz: Krzysztofa Małowieskiego, oddać podięli się: ktory pracą, y dozorem swym, Kancellaryą budować ma, y *rationem expensarum* przed temiż Kommissarzmi uczynić.

Pretia rerum.

100. Za zbytym podniesieniem ceny, materiy y towarow, przez kupce cudzoziemskie, obywatele Koronni do wszelakich szkod przychozą: przeto postanawiamy, uchwałą niniejszego Seymu, aby wszystkie towary, materye iedwabne, sukna, futra, *et id genus insze*, według ustaw Woiewodzych, a starych praw, a nie drożey przedawać się ważył; takowy *ipso facto*, pod poeny o tym napisane podpadać ma. A Woiewodowie, abo ich Podwoiewodzowie, mają *pretia rerum* czynić, wedle dawnego zwyczaju y prawa, y mają do akt aktykować. A ktorzyby się nad taxę opisaną, y szacunki, przedawać ważyli: naznaczamy im *foram*, według prawa y zwyczaju dawnego.

Suspensya spraw, Urodzonego Starosty Chmielnickiego.

101. Iż Urodzony Mikołaj Strus z Komorowa, Starosta nasz Chmielnicki, służąc Nam, y Rzepltey, przez wszystkie expedyce panowa-

nia naszego, żadney nie opuszczając; a osobliwie teraz w dotrzymawaniu Nam stolicy Moskiewskiej, y po odeściu z tych tam kraio woyska naszego, dosyć znacznie, z odwagą zdrowia y przewagą, służył, y na ten czas w zatrzymaniu w Moskwie iest: przeto za zgodnym zezwoleniem wszech Stanow, postanawiamy, aby wszystko sprawy iego, u wszystkich *in genere* sądow, do wyięcia y oswobodzenia iego, zatrzymane były; a mianowicie, y *specifice*, sprawy z Iwaszkowskim.

Rewizorowie do Chmielnika.

111.*) Wniesiona iest do Nas od Posłow Ziemskich intercessya, od Urodzonego Mikołaja Strusa z Komorowa, Starosty naszego Chmielnickiego, y Zofij z Orzechowa małżonki iego, o Rewizory do Chmielnika. Ktorych za zgodą wszech Stanow, tą konstytucyą daiemy: Urodzonych, Stefana Czerlinkowskiego, Stolnika Braclawskiego: Iana Kaweckiego, Woyskiego Latyczowskiego: Wawrzyńca Karśnickiego, Piotra Błędowskiego, Sędziego Grodzkiego Trębowlawskiego: Stanisława Porębińskiego. Ktorym daiemy moc *quantitate* kwarty, iaka miała bydź z tych tam dobr oddana do skarbu Rzepltey, gdyż iako dana iest Nam sprawa, te tam dobra są od Tatar y Kozakow popalone, popustoszałe, y zgnędnione. Wedle ktorych attestacy y uznania, kwartę oddać possessorowie tych dobr będą powinni. Czas ziachania onym do Chmielnika, iako naprędzey naznaczamy, gdy będą mogli bydź na to zwiedzieni: w odprawowaniu tey rewizyi, *absentia unius, duorum, non praepedit*.

Rewizya do Lubecza.

112. Odniesiono to Nam iest, iż dobra nasze Lubecz, dzierżawy Urodzonych, Mikołaja Strusa z Komorowa, y Zofii z Orzechowa małżonki iego, są od Moskwy popalone, spustoszałe y zgnędnione: przeto na uwazenie tych tam szkod, posyłamy tam, *authoritate praesentis Conventus*, Kommissarze nasze; Urodzonych, Wasilę Worowica, Pisarza Ziemskiego; Iana Hołnowskiego, Podwoiewodzego, Kiiowskich: Mikołaja Charlińskiego, Alexandra Stroiłowskiego: ktorym daiemy moc, *qualitate* tych szkod uznać, y Nam przez attestacye swoie odnieść. Czas gdy będą mogli bydź zwiedzieni, do tego kiedykolwiek, naznaczamy.

Rewizya zamku Winnickiego.

113. Zamek Winnicki po pogorzeniu, iż przez Urodzonego Walentego Alexandra Kalinowskiego, Starostę naszego Braclawskiego y Winnickiego, kosztem iego własnym, y przewagą, *de nova radice* zbudowany, naznaczyliśmy Rewizorow naszych: Wielmożnych, Iana Zamoyskiego,

*) W wydaniu XX. Pijarów zaszła tu omyłka zapewne; po Nr. 101, następuje 111, i za nim w dalszym ciągu drugie, aż do końca konstytucyi tego sejmu.

(Przyp. wydawcy.)

Strażnika Koronnego Chełmskiego, Woyciecha z Rycht, Humieckiego, Halickiego, Kasztellanow: y Urodzonych, Oleszka Woyskiego Włodzimierskiego, Iwana Czerlinkowskiego, Sędziego Ziemskiego Winnickiego; Wacława Sułkowskiego, Podczaszego Braclawskiego: ktorzy o czasie sposobnym z sobą porozumienie uczyniwszy, mają ziachać do Winnice, tamże zbudowanie zamku, z municyami y fortcami, pilnie y uważnie upatrzeć. Ktorą rewizyą wedle powinności swey odprawiwszy, Nam, y Rzepltey, na przyszłym Seymie o wszystkim wiadomość zupełną, y dostateczną, winni będą oddać.

Approbacya rewizyi, Urodzonym Żółkiewskim.

114. Za proźbą Posłow Ziemie Chełmskiej, y zgodą wszech Stanow Koronnych, rewizya na mostowe y grobelne, Urodzonym, Ianowi y Markowi Żółkiewskim, przez Kommissarze nasze, z Seymu blisko przeszłego naznaczone, daną, y już odprawioną, *in toto* approbiujemy: y myto od wzywż pomienionego mostowego, y grobelnego, przez też Kommissarze nasze uznane, według przywileiu naszego na to pomienionym Żółkiewskim, mianowicie Łukaszowi (gdyż Ian prawa swego dziedzicznego onemu ustąpił) y Markowi, Żółkiewskim. we wsi Żółkwi, w Powiecie Krasnostawskim leżący, danego, przyśadzamy.

Approbacya przywileiu Dymitrowi Macedońskiemu.

115. Przywilej Dymitrowi Macedońskiemu na szlachectwo, na terazniczym Seymie od Nas dany, *in toto* approbiujemy.

Rewizorowie do wsi Zabierzowa, konwentu Zwierzynieckiego.

116. Na instancyą obywatelow Woiewodztwa Krakowskiego, y przez pewne osoby, na prośbę Panu Bogu poślubioney Panny Doroty Kąckiej, Xięni Zwierzynieckiej, deputuiemy Rewizory nasze: Urodzonych, Stanisława Iordana z Zakliczyna, Podczaszego Krakowskiego; Iana Ciechomskiego, Woyskiego Gostyńskiego; Adama Iordana, Iana Mogilnickiego. Iana Nekandę Trepkę, Sędzica Krakowskiego: Maryana Bystrzanowskiego, do rewidowania złych drog y przejazdow we wsi Zabierzowie dziedzicznej, konwentu Zwierzynieckiego. Ktorzy czas upatrzywszy, przed Seymem blisko przyszłym, mają się tam do Zabierzowa ziachać. y te drogi, y przejazdy złe, rewidować: a potym to Nam odnieść, abyśmy mogli dostateczną informacyą wziąć, iako wielką akcyą nad stare mostowe pozwolili klasztorowi mamy na blisko przyszłym Seymie. Co odprawić mają *unius, duorum vel trium, absentia non obstante*.

Powinność Sądu Ziemskiego przy Trybunale

117. Według słow konstytucyi Trybunalskiej, iako się na Seymie zachowuie, y iako się na przeszłych Trybunalech dotąd zachowało, tę bydź deklaruiemy: po odebraniu przysięg od Panow

Deputatow duchownych y świeckich, dekreta onego Sądu pisać, zapisy, rekognicye, aresta, sądowe, kontumacye pierwszych pozwow przyjmować, księgi chować, rejestru przestrzegać, pieniądze z dekretu oddane chować co (*absentia alterius eorum non obstante*) *nisi praesentes* odprawować mogą. W czym od Panow Deputatow impedyowani bydź nie mają, aby *authoritas* tego Sądu starych praw cała zostawała.

O odprawie egzekucyi w rzeczach osądzonych, w Woiewodztwie Wołyńskim.

118. Wielkie się omieszkania w rzeczach osądzonych Woiewodztwa Wołyńskiego dzieją, a to z tey miary; że tylko są Sędzia z Pisarzem, albo więc z Podśędkiem na odprawę takich egzekucyi iędzą: przeto postanawiamy, gdyby Sędzia pośpieszniej z takiej przyczyny, albo choroby bydź nie mógł, tedy też Podśędek z Pisarzem, ma takową egzekucyą odprawować.

O wizyach w Woiewodztwie Wołyńskim.

191

119. Wniesione są z Trybunału w sprawach gruntownych wizye, ktorych iż Woiewodztwo Wołyńskie w prawie swym, ani w zwyczaju nigdy nie miało: tedy teraz waruiemy to im, żeby pod takowe wizye, iako przeciwne prawu ich, *inposterum* więcej podlegać nie mają.

Approbacya rewizyi Wierzbowskiej

120. Rewizya myta mostowego przez rzekę Thurią, na pogatę przez błota, w mającnosci Urodzonego Podśędka Chełmskiego Wierzbowskiej, approbiujemy.

Rewizya Rudlic y Zytowa.

121. Rewizyą z Kancellaryi naszej, na mostowe y grobelne wsi Rudlic, Ziemie Wielunskiej wydać rozkażemy: ktorzy Rewizorowie relacyą tego na przyszłym Seymie uczynić mają. Także y Ianowi Kowalskiemu na mostowe, we wsi Zytowie.

Miasto Kalisz.

122. Iż miasto Kalisz pograniczne, iest przez ogień *funditus* w proch obrocone, y przez żołnierza konfederowanego ogłodzone, na którym Nam wiele należy: tedy mocą terażniejszego Seymu, onych co *damna passi*, do lat trzech od podatkow terażniejszych na tym Seymie postanowionych prolonguiąc, wolnych czyniemy.

Wolność miastn Grodkowi słonemu.

123. Miasto Grodek, ktore iest przez ogień zniesione, *authoritate praesentis Conventus*, od podatkow wszelakich tych co *damna passi*, do lat sześci wolnemi czynimy.

Lustracya dobr stołu naszego.

124. Lustracyi do rewidowania dobr stołu naszego, tak po zmarley ręce, iako y te ktoreby nie były rewidowane, albo na ktorychby stare sumny były extenuowane, deputowaliśmy prze-

szłego Seymu *anni* 1611. Ktorzy iż dla impedimentow zaszyłych lustrować nie mogli, a niektorzy inż nietylko przysięgę uczynili, ale y *salaria* zwykłe od Deputatow w Rawie pobrali, tychże mianowanych w przeszley konstytucyi, za Lustratory dobr naszych naznaczamy, y deputuiemy.

Restytucya Iana Dąbrowskiego.

125. Zalecone mając krwawe y poważne przysługi Iana Dąbrowskiego, które Nam y Rzeczypospolitey, w stolicy Moskiewskiej oświadczył: a za niebytnością swą w Koronie, o zabiciu przypadkowe Macieia Ianiszewskiego, infamią na sobie w Sądzie Trybunalskim otrzymać dopuścił: tedy powagą Seymu tego, infamią na nim otrzymaną, znosimy.

192 Approbacya przywileiu na dom w Łukowie.

126. Przywilej świętey pamięci Krola Augusta Wuia naszego, na dom Swiatkowski szlachetnemu Ianowi Chmielowskiemu dany, approbuiemy *in toto*, według przywileiu naszego onemu na to danego.

Warunek osiadłości dygnitarzow.

127. Między przednieyszymi stanu szlacheckiego wolnościami, y swobodami, warowały to nieraz statuta y prawa Koronne, aby wszelakie dignitarstwa, Starostwa Sądowe, y insze Urzędy Ziemskie, obywatelom possessyą niezmyśloną, ani nowo nabytą, w tych Woiewodztwach, y Ziemiach, w których dignitarstwo, Starostwo Sądowe, y inne Ziemskie Urzędy wakuia, mającym, konferowane były: lecz iż w tym niektóre Woiewodztwa urażonemi się bydz rozumieć, przeto zachowaszycy całość statutow, y praw około tego dawno uchwalonych, na zahamowanie nieporządnych w tym instancyi ludzkich, postanawiamy, iż od tego czasu, takowe przywileie y daniny, wagi żadney, iako prawu przeciwnie, mieć nie mają. A ważyliby się upornie kto *munia*, lubo sądowe, y insze, *praetextu* przywileiu otrzymanego, odprawować: tedy wszystkie akta, z iakieykolwiek miary przezeń wykonywane, *pro irritis et nullius momenti*, poczytane bydz mają. A do prywacyi dignitarstwa y urzędu podwyższamy na donataryusza takiego, winy dwa tysiąca grzywien Polskich: o co *forum* w Ziemstwie y Grodzie, nakoniec y w Trybunale, *inter causas officij, peremptorie ex delatione cuiusvis nobilis*, naznaczamy.

Surrogacya Sochaczowska.

128. Za prośbą Posłow, y za zgodnym pozwoleniem Rycerstwa Ziemie Sochaczowskiej, pod odiazd Wielmożnego Stanisława Radzieiowskiego na Radzieiowicach, Kasztellana Rawskiego, Starosty Sochaczowskiego, pozwalamy na Surrogacyą, Urodzonego Iana Mikołajowskiego, Podczaszcgo Sochaczowskiego, przez obywatela Ziemie Sochaczowskiej mianowanego: ktorzy po uczynieniu przysięgi, Roki wielkie Grodz-

kie Sochaczowskie, sędzić będzie powinien. A ta Surrogacya do odprawowania Sądow, ma trwać od przysięgi iego, do lat trzech zupełnych: pod tytułem iednak y pieczęcią, pozwy y ekstrakty, tegoż Wielmożnego Kasztellana Rawskiego, mają bydz wydawane. A Podstarości y Pisarz terażniejszy, Querelle sędzić, y inne powinność Urzędow ich należące, odprawować mają.

Approbacya cła klasztoru Strzelińskiego.

129. Zachodziły kontrowersye o cło Mątewskie, między donataryuszami naszymi, a zakonnicami probostwa Strzelińskiego; które iż konwentowi temu, według przywileiu pokazanego, y dekretami *ultima instantiae* nie raz umocnionego, własnie służy, y należy: przeto uchwałą Seymu tego, przywilej ten y possessyą utwierdzamy, pozwalając konwentowi temuż sposobienie domu, do wybierania tego cła w mieście naszym Inowrocławiu.

Nobilitacya Eliasza Iuszkowskiego.

130. Za zaleceniem Wielmożnego Hetmana Litewskiego, y za prośbą posłow Ziemskich, dla mężnych zasług w dziele rycerskim, w potrzebach Rzeczypospolitey, w Inflanciech, y w Moskwie, przez Eliasza Iuszkowskiego, z odwagą zdrowia pokazanych, onego szlachcicem czynimy, y do wolności y prerogatyw szlacheckich przypuszczamy. Na co przywilej osobny na tym Seymie, z Kancellaryi naszej iest wydany.

Kocow exakcy.

131. Winy, które kocami pospolicie nazywają, wolno będzie Podkomorzym, Sędziom Ziemskim, Starostom y Urzędnikom ich, zaraz przy odprawie kaur y akcyi, które z appellacyi approbowanych onym należec będą, przez osoby te, ktorym na to autentyczną z akt publicznych plenipotencyą dadzą, bez wszelakiego tak PP. Trybunalistow, iako y Sądu Ziemskiego Sieradzkiego, y Lubelskiego, impedymentu, zawždy odbierać.

Nobilitacya Stanisława Przytyckiego.

132. Przywilej od Nas Stanisławowi Przytyckiemu na tym Seymie na szlachectwo dany, *auctoritate praesen. Conventus, in toto* approbuiemy.

Deputaci Woiewodztwa Wołyńskiego.

133. Obiaśniając konstytucyą o Deputatach Wołyńskich, deklaruiemy: iż w sprawach Koronnych dwa głosy mieć, y dwoie *salarium* brać mają.

Ordo Urzędnikow Ziemskich Woiewodztwa Wołyńskiego.

134. Iż obywatele Woiewodztwa Wołyńskiego, Urzędnicy Ziemscy, mają swoje osobliwe prawa y zwyczaje, zasiadania swoich mieysc, y ferowania z nich wot na Seymikach y ziazdach publicznych: przeto pod konstytucyą *anni*

193

1611 podlegać nie mają, ale przy dawnym swoim porządku w prawie y zwyczaju zostawać.

Proces Urodzonego Iana Swoszowskiego.

135. Proces Urodzonego Iana Swoszowskiego, Podkomorzego Lwowskiego, *in volumen legum* na przeszłym Seymie wpisany: iż się obywatelom Państw naszych nie zda, kassuiemy.

194 Rozgraniczenie dobr naszych y szlacheckich w Woiewodztwie Braclawskim leżących.

136. Dla małej liczby Senatorow w Woiewodztwie Braclawskim, y dla trudnego ich zwiedzenia, za częstym niebezpieczeństwem, y trwogami, ustawicznymi Tatarskimi, iako też y dla odległości dalekiej, rozgraniczenie między dobry naszymi a szlacheckimi, dochodzić nigdy nie może: co iż bywa z szkodą naszą, ukrzywdzeniem y omieszaniem sprawiedliwości stanu szlacheckiego; zabiegając tedy temu, postanawiamy, aby takowe kommissye, wedle dawnych tych Woiewodztw zwyczajow, z Kancellaryi naszej bez kładzenia Senatorow, były wydawane: ale miasto Senatorow, Podkomorzy y Sąd Ziemski, z inszemi Urzędnikami, kładzieni w kommissyie takowe bydz mają. Ktorzy Kommissarze, powinni będą te kommissyie rozgraniczenia, całym porządkiem, o kommissyach opisanym, odprawować, y stawić się, *sub poenis quigent. marc.*

O zbiegach Woiewodztwa Braclawskiego.

137. Zabiegając sweywoli pospolitego człowieka, iż się przytrafia, że całe wsi od panow swych wstając, idą precz pod dzierzawce dobr naszych: a iż się ukrzywdzenie ztąd stanowi szlacheckiemu dzieie wielkie, hamując to, postanawiamy, aby sami dzierzawcy, a nie Woytowie ich, o takie zbiegi odpowiadali.

O rozłączeniu piechoty w Prusiech.

138. Wielkie uciążenie miała wszystka Provincia, dla rozłożenia piechoty przeszłych czasow w Państwach naszych: przeto postanawiamy, iż ieżliby w tym z potrzeby naszej, albo Rzeczypospolitey, przyść do tego miało, o tym się z Stanami porozumiemy, a Kommissarze przeszłego roku piechoty, albo y inni napotym będący, ieżliby w czym exces iaki uczynili, onym iako sługom *forum* przed Nami naznaczamy.

O okazowaniu.

139. Okazowanie bacząc bydz potrzebne re-assumuiemy konstytucyą *anni* 1607 o nim uchwaloną: *auctoritate praesentis Conventus* postanawiamy, aby wszystkie Woiewodztwa, sposobem w tey konstytucyey opisanym, okazowały się, ktorym według zdania Posłow ich, czas y mieysce naznaczamy. A naprzod czas we trzy niedziele po S. Bartłomieiu, Krakowskiemu Woiewodztwu, oprócz Ziemi Zatorskiej. Poznańskiemu, Kaliskiemu, tenże czas pod Szrodą. Sieradzkiemu pod Widawą. Łęczyckiemu, Ziemi Wieluńskiej,

pod Wieluniem. Brzeskiemu Kujawskiemu, y Inowrocławskiemu, pod Radzieiowem. Powiatowi Halickiemu, Powiatowi Bielskiemu, ze dwudziestu włok konia, teraz we dwie niedziele po Swiatkach a potym we trzy niedziele po S. Michale. Rawskiemu, iako Poznańskiemu. Mińskiemu, Podolskiemu, Braclawskiemu także. Woiewodztwu zaś Wołyńskiemu, 27 *Septembris*, pod miastem Łuckim, pod Dworcem. A zaś Bełskiemu Woiewodztwu, na wtory dzień po elekcyi Deputatow, pod Bełzem. Sędomierskiemu Woiewodztwu, oprócz Steżyckiego Powiatu, w Poniedziałek pierwszy po S. Michale, pod Pokrzywnicą, toż okazowanie składamy. Inszym Woiewodztwom y Ziemiom, do bracyey sobie wziąć pozwoliliśmy.

195

Nobilitacya Iana Roszkowskiego.

140. Przywilej od Nas Ianowi Roszkowskiemu na szlachectwo dany, *auctoritate praesentis Conventus, in toto* approbuiemy.

Nobilitacya Iana Krynickiego.

141. Przywilej od Nas Ianowi Krynickiemu na szlachectwo dany, *auctoritate praesentis Conventus, in toto* approbuiemy.

Nobilitacya Iana Węgiera.

142. Przywilej od Nas Ianowi Węgierowi na szlachectwo dauny, *auctoritate praesentis Conventus, in toto* approbuiemy.

Deputaci do kwarty.

Z Panow Rad:

Z Wielkiej Polski, Urodzony Racieski, Kasztellan.

Z Małej Polski, Urodzony Małogoski, Kasztellan.

A z Posłow Ziemskich:

Z Wielkiej Polski, Urodzony Stanisław Za-polski, Podśudek Sieradzki.

Z Małej, Urodzony Ian Suligostowski.

A ci Panowie Deputaci, y Urzędnicy, wszyscy mają się iednym zwykłym *salarium* kontentować, y skarb nie ma więcej nikomu dawać.

KONSTITUCYE

WIELKIEGO XIĘSTWA LITEWSKIEGO,

ANNI 1613.

Ordynacya Woiewodztwa Smoleńskiego.

Iż cokolwiek od Wielkiego Xięstwa Litewskiego przez nieprzyaciela iest posiedziono, do niego przywracać wedle związku Unij iesteśmy powinni: przeto za zgodnym wszech Stanow oboygą narodu pozwoleniem, Woiewodztwo Smoleńskie teraz przez Nas, za łaską Bożą, z rąk nieprzyacielskich rekuperowane, ze wszystkimi zamkami, przynależnościami, iako się *antiquitus*

196

w sobie przed osiągnięciem od nieprzyjaciela zawieraly, do W. X. Litewskiego, od którego było odeszło, do praw, wolności, Urzędów Ziemijskich, iurysdykcyi, dygnitarstw, statutów y Trybunałów tegoż W. X. Litewskiego przywracamy wiecznymi czasy, wedle niżej opisanej o tym ordynacyi, którą za zgodą y zezwoleniem Stanów obojga narodu, w ten sposób, powagą Seymu niniejszego, stanowimy y uchwalamy.

Kommissarze z Seymu zesłani, Woiewodztwo Smoleńskie tak sam zamek, y miasto Smoleńsko, iako też y insze zamki, miasta, ziemie, włości, derewnie ze wszystkimi należnościami, y prowentami ich: także y armatę na zamkach, kule, prochy, dostatecznie zinwentować, y lustrować, y na Seym przysły relacją tego wszystkiego uczynić mają; a to dla informacji dalszego poparcia, ieżliby co z tych rzeczy po wzięciu od nieprzyjaciela przez kogokolwiek *ad privatos usus* obrocono było. O co *Instigator* W. X. Lit. a ieżliby ktokolwiek z Koronnych obywatelów co z tych rzeczy wyżej pomienionych, *ad privatum usum* obrocić miał, *Instigator* Koronny *ex delatione* Podskarbiów, tak Koronnego, iako W. X. Lit. mają: o co *forum* na Seym *sub poena solutionis de suo*, ieżliby *Instigator* który w tym był niedbały.

Kommissarzow też do ordynacyi Smoleńska, y wszystkiego tamtego Woiewodztwa, powagą Seymową naznaczamy: z PP. Rud y Urzędników naszych, Wielmożnego Konstantego z Hołowczyna Rapałowskiego, Kasztellana Mściławskiego: a Urodzonych, Iana Zdruha Sokolińskiego, Pisarza W. X. Lit. Starostę Orleńskiego: Iana Podoskiego, Starostę Ciecchanowskiego: Alexandra Sapiechę, Starostę Orszańskiego: Stanisława Witowskiego, Chorążego Łęczyckiego: Pawła Iachimowicza Hołownię, Pisarza Skarbowego W. X. Lit. Iana Korszaka, Chorążego Połockiego, Dworzanina: . . . Szuckiego, Dworzanina y Rotmistrza: Krzysztofa Stachowskiego, Wojskiego Osmiańskiego: Iana Ogińskiego, Dworzanina: Iana Hrydzica Sekretarza, naszych. Ktorzy zia chwasy się na dzień S. Barłomiecia, w roku 1613 według tej konstytucyi, *non obstante duorum vel trium, utriusque partis absentia*, pomienione Woiewodztwo Smoleńskie porządnie we wszystkim zordynować mają. A naprzód o dobrach szlacheckich, którzy za prawy y przywilejami własności swej w tymże Woiewodztwie Smoleńskim, dochodzić y upominać się będą, pilnie inkwirować, y to co się czyicy własności słusznie okaże, z pewnych praw, dowodów, z wolą y wiadomością naszą każdemu przywracać; a oni też co w zamianę wzięli dobr naszych do stołu naszego *juxta nexum* Unij, wracać będą powinni.

197

A po przywoceniu własności szlacheckich, cokolwiek zamków, ziem, y włości, w tym Woiewodztwie Smoleńskim, w szafunku naszym zostawać będzie: z tych takowych dobr, opatrzenie, intraty kościołom, y Woiewodzie Smoleńskiemu, słusznego wychowania jego, także na

poprawienie zamku Smoleńskiego, na lud służebny, na prochy, kule, y puszkarze, ciż Kommissarze, z wolą y wiadomością naszą, naznaczyć mają.

Zamek Smoleński ze wszystkim, y z włością która do niego z lustracyi należeć będzie, Woiewodzie Smoleńskiemu teraznieyszemu do possessyi y iurysdykcyi jego, *ante omnia*, podany być ma.

Iurysdykcyja też Sądów Grodzkich, Woiewodzie tamiecznemu, we wszystkim Woiewodztwie Smoleńskim y Ziemiach jego, przykładem inszych Woiewodztw W. X. Lit. sądowych, *generaliter* należeć będzie. A sądy y iurysdykcyja prawa Maydeburckiego, w mieście naszym Smoleńsku, przy Urodzonym Woycie naszym Smoleńskim, y przy Urzędzie Miejskim, wedle przywilejów naszych, cale ma zostawać. Iednak z strony obrony pod czas niebezpieczny, miasto ma być posłuszne Woiewodzie Smoleńskiemu.

Insze też wszystkie Starostwa, zamki, miasta, włości, derewnie, My w szafunku swym mając, wedle woli y łaski swej Pańskiej, rozdawać wolni będziemy szlachcicom narodu Polskiego y Litewskiego, także y ludziom narodu Moskiewskiego, ktorých wiara w tej ekspedycyi Moskiewskiej dobrze *perspecta* była, z taką powinnością y kondycjami, które każdemu w przywileju od Nas danym, opisane być mają. Aby Starostowie na zamkach przysięgą, zdawna na Ukrainie zwykłą, iż sami osobami swemi rezydować mają, obowiązani byli, bez listownego pozwolenia naszego z zamku nie zieżdżać; a w odiachaniu ktorego z nich, Surrogatora naznaczyć mamy.

Toż się o Woiewodzie Smoleńskim rozumieć ma. A Rotmistrze tak na Smoleńsku, iako y na zamkach wszystkich inszych do niego należących, mają przysięgać Iego Krolewskiej Mości y Rzeczypospolitey.

Piąta część prowentów na Starosty y dzierżawce, ktorzy poczet pewny, lub iazydy, abo y piechoty, iako ktoremu w przywileju jego, *juxta proportionem* intraty naznaczoney będzie, chować mają.

Dwie części prowentów na wychowanie stołu naszego, do skarbu W. X. Lit. a drugie dwie części na obronę Rzeczypospolitey, y tego tam Woiewodztwa, na poprawę zamków, na placą puszkarzom, z wiadomością naszą, y Podskarbiów W. X. Lit. obracać się mają: z czego liczba na Seymie ma być czyniona.

198

Minutiora też *bona* mają być dawane z tąż powinnością, aby czasu niebezpieczeństwa od nieprzyjaciela, służbę Ziemijską woiczną, y obronę tamtego Woiewodztwa, przy Hetmaniech naszych; a w niebytności uniwersaly ich odprawować byli powinni, *sub privatione bonorum*: o co *forum* na Trybunale W. X. Lit. *inter causas officij, contra negligentem*, naznaczamy.

Przywileie na Starostwa, dzierżawy, y inne dobra, także na dygnitarstwa, y Urzędy Ziemijskie, y wszystkie inne, pozwy, dekreta, komis-

syje, do Woiewodztwa Smoleńskiego, z Kancelaryi W. X. Lit. ekspedyowane być mają.

Na doglądanie poprawy zamku, przyczyniania prochów, także całosci y dozoru armaty w każdym roku, Podskarbi W. X. Litewskiego, Pisarza naszego Skarbowego przysięgłego, do zamków tamtego Woiewodztwa zesłać powinien.

Hetman też W. X. Lit. w poczciech y ludziach służebnych, ieżli się według tej ordynacyi Starostowie na zamkach zachować będą, przez Pisarza Polnego poprzysięgłego każdego roku inkwirować, *et in negligentem poenas legum* extendować ma.

Porty, cło Krolewieckie.

2. Iż Seymu przeszłego konstytucyą, na przeprowadzenie nowego portu do Krolewca, zesłaliśmy Kommissarzem, Urodzonego Ianusza Skumina Tyszkiewicza, Pisarza W. X. Lit. Brasławskiego, y Nowogrodzkiego, etc. naszego Starostę; który tam zia chwasy, portu nowego sposobną y bezpieczną przeprawę upatrzawszy, o nią z miasty Krolewieckiej postanowienie uczynił, a za nakłady y koszt na przekopanie fosy pewney, y inszej przeprawy bezpiecznego y snadnego spławu, do pewnych lat cło postanowił: co wszystko Nam, y Stanom na terazniejszym Seymie zgromadzonym, do uznania donosił. My tedy uważając przeszłe szkody, y stratę ludzi w tej nawigacyi, y bezpieczeństwo tego nowego portu, tak stanu szlacheckiego, iako y kupców W. X. Litewskiego w handlach y spławach ich wodnych, to postanowienie cła, y wszystkę o tym nowym porcie pomienionego Kommissarza naszego transakcyą approbujemy, na które y przywileie z Kancellaryi naszej wydadziemy rozkazali, które powagą Seymu niniejszego, y cło do lat w nich pomienionych confirmujemy. A iż należy na tym bezpieczeństwu y snadności spławu, żeby dobrze y gruntownie ten tam port przeprowadzony, y fossa przekopana była, zlecamy to temuż Urodzonemu Ianuszowi Skuminowi Tyszkiewiczowi, Kommissarzowi naszemu, aby tego przeprowadzenia gruntownego portu y przekopu, y cobykolwiek do tego teraz, *et in posterum* należało, doglądał *fideliter*, y gruntownie, aby przeprowadzony był, dojrzał: dla czego tam kiedy sposobniey będzie rozumiał, zieżdżać ma, y te roboty doglądać: w czym ieżliby się nie dosyć zdaniu jego y gruntowności przeprawy działa, miast Krolewieckich *Magistratum* napominać, y takiey przeprawy tego portu domagać się będzie, iakoby z nayużyteczniejszym tych, którzy tej nawigacyi zażywają, być mogło: a gdzieby za napomnieniem y przestrogą Urodzonego Kommissarza naszego, przeprowadzenie gruntowne nie dosyć uczynił; tedy Nam y Rzpltey, na przyszły którykolwiek Seym donieść ma.

199

O zamku wyższym Wileńskim.

3. W statucie W. X. Litewskiego, ludziom stanu szlacheckiego, za winy pewne w prawie

T. III.

pospolitym opisane, siedzenie na zamku wyższym Wileńskim jest opisane, gdzie gmachowani mieszkania nie masz żadnego: a co większa, że czeladź tak tych ktorzy tam siadają, iako y owych co ich nawiedzają, waleniem y ciskaniem z zamku wyższego na dolny zamek, cegieł y kamieni w dachach, kraciech, y błonach, pałacow naszych, wielką szkodę czynią: czemu zabiegając, dla lepszego wczasu osob tych, ktorzyby tam siadać mieli, siedzenie to tam, z zamku wyższego na niższy chcąc przenieść, gmachow kilka wcześnieych na mieściny, gdzie Urząd Ziemijski Wileński z Horodniczym Wileńskim, sposobnie w Przygodku tym, gdzie na ten czas Sądy Trybunalskie odprawują, na Seymiku blisko przyszłym relacyinym upatrzą, y Wielmożnemu Podskarbiemu W. X. Litewskiego oznaymią, kosztem naszym własnym zbudować rozkażemy, a za zbudowaniem przez skarb nasz tych tam gmachow, miejsce tamto do siedzenia stanowi szlacheckiemu, terazniejszą uchwałą Stanów Seymowych warunkiemy, które gmachy w zawiadowaniu Horodniczego Wileńskiego być mają dla opatrności, aby się szkoda żadna od zasiadających w nich nie działa.

O obieraniu Deputatów y Posłów W. X. Litewskiego.

4. Dla zatrzymania zgody y rządu, w obieraniu Posłów Ziemijskich, y Deputatów, na Trybunał w W. X. Litewsk: postanawiamy, aby ten Posłem y Deputatem zostawał, przy kim *pluralitas* głosów będzie: a ta *pluralitas* tak się rozumieć ma, aby głos szlacheca w tamtym Powiecie osiadłego, ważny zostawał.

O płatnerzach w miastach naszych, Wileńskim y Kowieńskim.

5. Wiele Rzeczypospolitey, iako y na innych rzemieślnikach do rynsztunku woennego, tak nie mniej na płatnerzach należy, o co miasta nasze główne staraćby się miały: gdyż na to, y na pomnożenie inszych ozdób miejskich, prowenta pewne y nicmale, z łaski Przodków naszych y naszej nadane mają. W czym iż są *negligentes*, przetoż mocą Seymu niniejszego, za zgodnym wszech Stanów obojga narodu pozwoleniem, Radzie y miastu Wileńskiemu, y Kowieńskiemu, płatnerze do tych miast naszych, naydaley do skończenia roku terazniejszego, ze wszystkimi do tego rzemiosła potrzebami, tak iakoby zbroie, szyszaki nowe robione były: dla ktorých płatnerzow słosarnią, y mieszkanie ich, mieszczanie zbudować, y opatrzyć z prowentów miejskich mają, y powinni będą.

200

Iarmarki w Rydze.

6. Za pilną instancyą Posłów Ziemijskich z Woiewodztwa Połockiego, Witebskiego, Orszańskiego, y Upitskiego: iarmark w mieście Rygskim, który na S. Piotr, z uymą niemałych pożytkow przerzeczonych Woiewodztw, bywał: prośbie y *commoditati* tych Woiewodztw dogadza-

7

iąc, na Wniebowstąpienie Boże przekładamy, y *vigore praesentis Conventus*, przykładem inszych miast portowych w Koronie, *in perpetuum* postanawiamy.

O miarach w miastach naszych, Wileńskim y Kowieńskim, targowych, y o garcach.

7. Wielkie uciążenia stan szlachecki ponosi w nieporównaniu miary, beczi, y korców targowych: także kwart y garców w tych y w inszych miastach naszych, duchownych y szlacheckich: przetoż za zgodnym wszech Stanów Seymowych pozwoleniem, a za potrzebowaniem Posłów wszystkich W. X. Litew. mocą Seymu tego do Rady Mieyskiej deputujemy Urzędy Ziemskie y Grodzkie sądowe tych Powiatów, na wymierzenie beczi targowej, we cztery korce Krakowskie, także y korca Krakowskiego: które bez deptania, trzęsienia, y wywodzenia wierzchow, y żadnych nadatków, jako dotąd zwykło bywać, wymierzone być mają. Także y kwarty, y garce, łokcie, y funty, iednakię wymierzyć będą powinni najdaley Świątek blisko przyszych. A takową miarą kupować y przedawać wszystkie Stany powinni będą, pod winą tysiąca grzywien, ktoby się z Rady, abo obywatelów mieyskich, iakieykolwiek iurysdykcji, żadnego nie wymiując, inszą a nie takową miarą, iaka przez Urzędy nasze pomienione postanowiona będzie, lub kupować abo przedawać ważył: o co *forum* z Urzędem Mieyskim, gdzieby w tym był niedbałym, za dworem naszym, a z mieszczany na ratuszu za instancją ukrzywdzonego, przy Urzędzie Grodzkim, bez żadnych dylacyj, naznaczamy, aby według prawa gościnnego, bez odwłoki, takowe sprawy sądzone były. Ktore wymierzenie beczi y korców strychowych, w Wilnie y Kownie, także y w inszych miastach naszych sądowych, pomienione Urzędy Ziemskie, Grodzkie y Mieyskie, pod winą tysiąca złotych na każdego z nich, *absentia duorum, aut trium, non obstante*, w czasie od Nas zamierzonym, iako się wyżej pomieniło, wykładać, y do używania przywieść będą powinni. A takowe miary wymierzone, cechowane y żelazem okowane, abo z miedzi urobione, iedne na ratuszu, a drugie przy Urzędzie Grodzkich, dla prośby potrzebującym, każdemu chowane być mają. To się ma rozumieć y o inszych wszystkich miasteczkach naszych Krolewskich, chociaż nie sądowych: także duchownych y szlacheckich, tak w W. X. Litewskim iako y w Ziemi Żmudzkiej, aby przykładem Wilna y Kowna, takoweż miary wszędzie iednakię zachowane były, pod winą w prawie pospolitym na stan szlachecki opisaną: o którą przestępnego abo nieposłusznego szlacheca, abo dzierzawcę naszego, każdemu ukrzywdzonemu do Urzędu Grodzkiego pozwać wolno będzie.

Assekuracja Urodzonemu Marcyanowi Gorskiemu, Chorążemu Wileńskiemu.

8. Za żądaniem Posłów Woiewodztwa Wi-

leńskiego, którzy to Nam za zgodą obywatelów tamiecznych referowali, Urodzonego Marcyana Gorskiego Chorążego, a na on czas Poborcę Wileńskiego, z kollekty wszytkiej, którą na budowanie izby do Sądów Ziemijskich w zamku Wileńskim, przez Nas na Seymie pozwoloney, *pro illo tempore* przy poborze wybierał, y one *de consensu* wszystkich obywatelów tego tam Powiatu, budowniczemu zamku Wileńskiego, Piotrowi Nonhartowi *de integro extractam* oddał, kwituujemy y *authoritate praesentis Conventus* wolnym onego czynimy *temporibus perpetuis*.

Kommissarze do słuchania liczby z prowentów miasta Wileńskiego.

9. Za instancją Posłów Woiewodztwa Wileńskiego, którzy przelożywszy to Nam, iako wielkie prowenta z łaski Przodków naszych, ś. pamięci Krolow Ichmcioł Polskich, Wielkich Xiążąt Litewskich, miastu Wileńskiemu dla pomnożenia ozdoby iego są nadane, które iż *ad splendorem* ani *fortificationem* tego tam miasta nie obracają się: zaczym nie iedno obrony, ale y bezpiecznego zawarcia, a naostatek y porządku żadnego w chędożeniu rynku y ulic, obywatele tego miasta mieć nie mogą. Przetoż bacząc iako wiele na dobrym porządku y obronie w głównych miastach naszych należy, aby y to tam stołeczne w W. X. Litewskim miasto nasze, kondycjom w prawach swych od Przodków naszych włożonych, z strony pomnożenia obrony y ozdoby miasta, dosyć czynili: deputujemy mocą Seymu terazniejszego Kommissarze nasze, to jest, Wielmożnych, Iana Zawiszę Woiewodę Witebskiego, Podskarbię Ziemijskiego terazniejszego, y *pro tempore* będącego: Eustachiego Wołowicza Proboszcza Trockiego, Opata Lubieńskiego, Pisarza y Referendarza Wielkiego X. Lit: y Urodzonych, Krzysztofa Wiesiołowskiego, Stolnika W. X. Lit: Cywona Wileńskiego: Iana Korsaka Sędziego Osmiańskiego: którzy na dzień Ś. Michała Święta Rzymskiego, Rad y Szafarzów Mieyskich, ze wszystkich prowentów miasta tego przychodu y rozchodu ich, za wszystkie lata liczby wysłuchać, y relacją tego wszystkiego Nam odnieść, y tego aby kondycjom y powinnościom w przywilejach swych opisanym, we wszystkim dosyć uczynili, doyrzeć będą powinni, *absentia unius vel duorum non obstante*. Którą liczbę Rada Mieyska, y potomkowie przyszych Urzędników y Szafarzów Mieyskich, nie szczycąc się żadnymi przywilejami y excepcjami, czynić będą powinni, pod winą dwudziestu tysięcy złotych. O co *forum* za dworem naszym Instygatorowi naszemu zachowujemy.

O Tatarach.

10. Iż się posługa Rzeczypospolitey z Tatar W. X. Litewskiego wielce zmniejszyła, y za okazyją ruszenia ich marnie się wyprawować, y powinność swą odprawować zwykli, ale raczej wiele ich zaciągających się na posługę Rzeczypospolitey, za pieniądze a nie z powin-

ności, do których są z osiadłości y gruntowych obowiązani, służą, od których się wielkie szkody nie tylko dobrom naszym, ale y narodowi szlacheckiemu przez nie dzieją. Aez w prawie pospolitym y konstytucjach Seymowych o Tatarach, aby rot nie wodzili, dostatecznie iest opisano; ale iż mimo prawo takie, Tatarom roty bywają dawane, y za pieniądze Rzeczypospolitey na posługę ich zaciągają: postanawiamy to tedy mocą tegoż Seymu, że ktoby takich ludzi na posługę Rzeczypospolitey zaciągał, Rotmistrzami, Chorążymi, Porucznikami z Tatar miewał, tak y ten coby z Rotmistrzem służyć się ważył, pod winę tysiąca złotych podpadać, y one placić ma, za instygacją każdego szlacheca. O co *forum* na Trybunale w każdy termin być ma; a Podskarbiowie takim Rotmistrzom placić nie mają: iesliby który placił, Rzeczypospolita tego na liczbie przyjmować nie ma, ani rachunków od Hetmanów przyjmować, y Pisarze Polni podpisować pod tąż poeną wyżej mianowaną nie będą mogli.

Rozgraniczenie Powiatu Braclawskiego z Kurlandją.

11. Ponawiając przyszych konstytucji, y Seymu przyszego konstytucją do efektu przywożąc, tychże Kommissarzów w tey posledniej konstytucji pomienionych zsyłamy: którzy porozumiawszy się o czasie z Xiążętą Kurlandskimi, także w różnicy, gruntach y szkodach poczynionych uspokoić mają, *absentia unius vel duorum Commissariorum, ex quavis parte, non obstante*. Ciz Kommissarze porządek czynienia sprawiedliwości, Powiatowi Brasławskiemu z Xiążęciem Kurlandskim, postanowią mają.

Rozgraniczenie Powiatu Brasławskiego z Wileńskim y Wilkomirskim Powiaty.

12. Na rozgraniczenie Powiatu Wileńskiego od Brasławskiego: Podkomorzego, a gdzieby nie mogli wyiachać, Sędziego Ziemijskiego Wileńskiego, Chorążego Wileńskiego: a Brasławskiego, Marszałka y Podkomorzego Brasławskiego: także na rozgraniczenie Powiatu Wilkomirskiego z Powiatem Brasławskim, Marszałka y Chorążego Wilkomirskiego, Marszałka y Podkomorzego Brasławskiego, naznaczamy: którzy za obesianiem listów naszych z Kancellaryi wydanych powinni będą wyiachawszy, na czas który im naznaczony listy naszemi będzie, a na miejsce w rozpisiech dawnych Powiatów, zkad się zaczynają, na Powiat Brasławski pomieniony pierwey z Wileńskim rozgraniczywszy, według dawnego ograniczenia, Powiat Wileński, a potom z Wilkomirskim rozgraniczyć mają, opisawszy niewątpliwe granice w liściech naszych granicznych.

Kommissya z strony odmiany gruntów, z szlachtą obywatelami Powiatu Grodzkiego Eisymentami.

13. Za częstemi instancjami, po wielu Seymow. Posłów obojga narodu, za obywatelami szlachtą Powiatu Grodzkiego Eisymentami do

Nas wnoszonemi, naznaczyliśmy byli na przyszym Seymie Kommissarze pewne na rewizją gruntów ich własnych dziedzicznych, nazwanych Szudziałowskich w pomiareć włoczną do leśnictw naszych, Kryńskiego, Kuźnickiego, y Odelskiego, od dawnego czasu zabranych: także na rewizją gruntu naszego w puszczy Kryńskiej Eisymentom przez pierwsze Kommissarze y Rewizory nasze naznaczonego y wymierzonego. Która to konstytucya, iż do efektu swego nie przyszła z tey przyczyny: iż na miejsce od Nas, a na czas od Kommissarzów naznaczony Wielmożny Woiewoda Nowogrodzki: Starosta y Ekonom Grodziński, także y Wielmożny Podskarbi nasz Ziemijski W. X. Litewskiego, nie ziachał: przeto *authoritate huius Conventus*, do tey sprawy deputujemy z strony naszej Kommissarzmi, przy Wielmożnych, Woiewodzie Nowogrodzkim y Podskarbiem Ziemijskim, Urodzonych, Kniazia Fedora Massalskiego, Marszałka naszego, Kondrata Mielezka, Sędziego Ziemijskiego Grodzińskiego. A z strony tych Eisymentów, Urodzonych, Stefana Nieszkowskiego, Pisarza Ziemijskiego, Andrzeia Czyża, Sędziego Grodzkiego Grodzińskiego: którzy porozumiawszy się o czasie z sobą, mają się ziachać do Grodna, y tam obaczywszy, iesli prawo pomienionych Eisymentów będzie słuszne, powinni będą ziachać do puszczy naszej na to miejsce, y grunt który im iest przedtym przez Rewizory za ich grunty zabrane naznaczony, wymierzony, y ograniczony, *qualitatem et quantitatem* uważać, y odmianę im za grunty ich zabrane, lub to tam gdzie y pierwey przez Rewizory ukazana była, lub gdzie indziej w Powiecie Grodzińskim, gruntem gołym bez szkody naszej y ich, naznaczywszy, y dostatecznie granice opisawszy, do Nas na konfirmacją odesłać mają.

Kommissya generalna szlachcie Powiatu Grodzińskiego, o zalewek gruntów stawy naszemi, y o wchody ich w puszczech Grodzińskich.

14. Wedle konstytucji Seymu przyszego, *anni 1611* *authoritate huius Conventus*, tychże Kommissarzów naznaczamy, którzy wedle potrzebowania obywatelów tamiecznych, tak się zachować mają, iako w tey konstytucji opisano iest.

O wieży Kowieńskiej.

15. Wieże, dla swywolnych występnych ludzi, zamkowej y dwornej w Kownie nie masz, zaczym takowi swywolni bez karania uchodzić zwykli, a Urząd Starościm zatrudnienie niemale ztąd miewa. Zabiegając tedy takowemu swywoleństwu, za zgodą wszech Stanów, wyznienia dla takowych swywolnych, miasto Kowieńskie bronić nie ma, pod winą sta grzywien. O co *forum* za dworem naznaczamy, reassumując we wszystkim konstytucją *anni 1611*.

Rozgraniczenie Powiatu Upitskiego z Powiaty przyległemi.

16. Na rozgraniczenie Powiatu Upitskiego,

z Powiaty Wilkomirskim y Kowieńskim, także z Ziemią Żmudzką, Kommissarze naznaczamy: ze Żmudzi, Wielmożnego Alexandra Hołowczyńskiego, Kasztellana Żmudzkiego, a przy nim Podkomorzego Żmudzkiego. A z Powiatu Wilkomirskiego, Kowieńskiego, y Upitskiego, Marszałkow, y Podkomorzych, Powiatow pomienionych: którzy porozumiewszy się z sobą, czas y miejsce namowiwszy, wyiachać y rozgraniczyć winni będą.

Kommissya Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Kurlandzkim.

17. Konstytucyą *anni* 1603 także *anni* 1611 na rozgraniczenie Xięstwa Żmudzkiego, z Xięstwem Kurlandzkim, o uczynienie sprawiedliwości do efektu przywodząc, naznaczamy Kommissarzow, Wielebnego w Bogu Xiędza Mikołaja Paca, Biskupa Żmudzkiego, a Iasnie Wielmożnego Iana Karola Chotkiewicza, Hrabie na Bychowie ze Skłowa y Myszy Starostę Generalnego Ziemi Żmudzkiej, Hetmana W. Xięstwa Litewskiego: Urodzonych, Andrzeia Wołowicza, Cywona Dyrmiańskiego, Sędziego Ziemskiego Żmudzkiego: Iana Bielewicza, Cywona Szowdowskiego: Stanisława Szemeta, Podkomorzego Żmudzkiego: Pawła Iachimowicza Hołownie, Pisarza W. X. Lit: Skarbowego, którzy zniószy się z Książętą Ich Mciami Kurlandskimi, o czasie y sposobie według przeszłych konstytucyi zachować się, y kontrowersye wszystkie uspokoić mają, na który Rok tej pomienionej kommissyi, Książęta Ich Mśc Kurlandscy, *pari numero* Kommissarzow swych zesłać będą powinni, *absentia unius, vel duorum ex utraque parte non obstante*, bez przysiąg tę kommissyą wedle starego zwyczaju kończyć mają.

Kommissya Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Pruskim, y z Powiatem Grodzieńskim.

18. Na rozgraniczenie Xięstwa Żmudzkiego, y Powiatu Grodzieńskiego z Xięstwem Pruskim, y na rozszalenie wszelakich krzywd y różnic, Kommissarze z Seymu niniejszego deputujemy: Wielebnego w Bogu, Mikołaja Paca, Biskupa Żmudzkiego, a Iasnie Wielmożnego Iana Karola Chotkiewicza, Starostę Generalnego Ziemi Żmudzkiej, Hetmana W. X. Litew: y Urodzonych Andrzeia Wołowicza, Sędziego Żmudzkiego: Iana Bielewicza, Cywona Szowdowskiego: Stanisława Szemeta, Podkomorzego Żmudzkiego: a Ierzego Bielewicza. A z Powiatu Grodzieńskiego, Urodzonych, Krzysztofa Wiesiołowskiego, Stolnika W. X. Litew:, a Pawła Wołowicza, Podkomorzego Grodzieńskiego, którzy porozumiewszy się z Książęciem Pruskim, wedle listow naszych wydanych, wszystkie kontrowersye w krzywdach spolnych uspokoić mają: na który Rok tej kommissyi, Książę Iego Mśc Pruski, *pari numero* Kommissarzow swych zesłać będzie powinien, *absentia unius, vel duorum ex utraque parte non obstante*, bez przysiąg tę

kommissyą według starych zwyczajow kończyć mają.

Kommissya do puszcze Rosieńskiej y Goiszewskiej, także y innych dobr y dzierżaw w Ziemi Żmudzkiej.

19. Na rozgraniczenie puszcze naszey Rosieńskiej y Goiszewskiej w Księstwie Żmudzkim, gdzie według praw y przywileiow sobie od Przodkow naszych nadanych siła przywłaszczają, bacząc z wielką szkodą naszą naznaczamy Kommissarzow, Urodzonych, Andrzeia Wołowicza, Cywona Derwińskiego Sędziego Ziemskiego: Żmudz: Iana Bielewicza Cywona Szowdowskiego, Stanisława Szemeta, Podkomorzego Żmudzkiego, Iana Mlecza, Pisarza Ziemskiego Żmudzkiego: Ierzego Bielewicza. Ktorzy z dzierżawcami naszymi, y ze wszystkimi obywatelmi do tego należącymi, porozumiewszy się wedle listow naszych, pilnie doyrzec mają, iakoby szkoda y uyma Rzeczyposp: nie była: y rozgraniczyć pewnymi znakami, między gruntami naszymi, duchownnemi y szlacheckimi mają, *absentia unius, vel duorum, non obstante*.

O korekturze statutu W. X. Litewsk.

20. Korrectura statutu y Trybunału praw W. X. Li: przez osoby według konstytucyi roku 1611 na to z Woiewodstw, Ziem, y Powiatow W. X. Lit. deputowane, w Wilnie odprawowana y skończona, y przez Andrzeia Piekarskiego, Posła Woiewodztwa Brzeskiego na terazniejszym Seymie do wiadomości Stanow donoszona y do rewidowania, a zatym konfirmacyi podawana była. Lecz iż w tak wielkim nastąpieniu ważnych spraw Rzeczyposp: do przeżyczenia poprawa prawa przysć nie mogła, znowu onę do przeżyczenia na Seymiki blisko przyszłe Gromniczne odsyłamy: z których Seymikow, do Seymu przyszłego, na przeżyczenie y konfirmowanie odkładamy.

Miasteczko Pieszczalec, y Słonim.

21. Miasteczko nasze w Woiewodztwie Brzeskim Pieszczalec, iż z dopuszczenia Pańskiego, przeszłego roku przez ogień spustoszało: za czym reasumując konstytucye dawne o pogorzeniach, za zgodą obojga narodow, do lat czterech od płacenia łanowego, szosowego, y czopowego, także y czynszow aby wolne było: także miasteczko Słonim.

Assekuracja Wielmożnego Iana Karola Chodkiewicza, Hrabie na Bychowie, ze Skłowa y Myszy, Starosty Generalnego Żmudzkiego, Hetmana naszego W. X. Litewskiego.

22. Iż Wielmożny Ian Karol Chodkiewicz, Hetman nasz W. X. Lit: pieniędzy swych na żołnierza pewną summę to jest dwadzieścia y dziewięć tysięcy, trzysta y dwadzieścia złotych, za rozkazaniem naszym wydał, chcąc eliborować *fidem publicam*: pozwalamy, aby z reszt poborowych przeszłych W. X. Litew: te pieniądze przez Wielmożnego Podskarbiego naszego

Litewskiego, były oddane y zapłacone, którą to summę likwidować y z inszych summ z skarbu wziętych, liczbę dostateczną na Seymie przyszłym uczynić będzie powinien.

Rozgraniczenie Woiewodztwa Kiiowskiego z Powiatem Możyńskim.

23. Iż według konstytucyi lat przeszłych, na rozgraniczenie Woiewodztwa Kiiowskiego z Powiatem Możyńskim, *authoritate Conventus* wydanych, Kommissarze z iedney strony, to jest Woiewodztwa Kiiowskiego, naznaczeni, na czas rozgraniczenia, dla wielkich impedymentow nie stawili się; a Kommissarze Powiatu Możyńskiego stanowiący akt kommissyi, w niebytości drugiej strony kontynuowali. Przetoż za zniesieniem się Posłow tak Woiewodztwa Kiiowskiego, iako y Powiatu Możyńskiego, w tej sprawie na Seymie terazniejszym, proces y akt wszystkie tej tam kommissyi *in contumaciam* drugiej strony otrzymane, znosimy, y na skuteczne rozgraniczenie Woiewodztwa Kiiowskiego, y Powiatu Możyńskiego, Kommissarze, z Woiewodztwa Kiiowskiego, Urodzonych, Samucla Hornostaja, Podkomorzego: Iana Arkasa, Sędziego Ziemskiego, y Michała Misk Holoniewskiego, Podwoiewodzkiego Kiiowskiego. A z Powiatu Możyńskiego, Urodzonych, Marszałka, Podkomorzego y Sędziego, Urzędnikow Ziemi Możyńskich, mocą Seymu niniejszego deputujemy: reasumując o tym konstytucyą roku 1609. Ktorzy Kommissarze ziachawszy się do miasta naszego Owruckiego w roku 1613 we trzy niedziele po S. Michale, tę kommissyą od Pięty Woiewodztwa Wołyńskiego zacząć, y skutecznie iż kończyć mają, y będą powinni, bez żadnych odwołok. Ktozey sprawie, nieprzybycie iedney strony, tak wszystkich, iako y którego z nich, nie przeszkadzać nie ma: ale ci którzy ziadą tę kommissyą kończyć, y za wieczne a nieporuszone te granice trzymać bydź mają. A *interim* niż się ta kommissya skończy, na Seymie przyszłym, którą nicodwłocznie mamy approbować, obywatele Powiatu Możyńskiego, ani Biskup Wiłeński y Kapituła, do Kiiowa, y na Trybunał Koronny, wyzywani bydź nie mają. Toż y Woiewodztwu Kiiowskiemu służyć wzajem ma. A obywatele tameczni pograniczni, mają prawa, przywileje swe, także dispozycyje, kwity poborowe, rewizye, y insze wszystkie *documenta*, przed temi Kommissarzami ukazać powinni będą, z których ma się okazać, które majątności do którego Państwa należeć mają.

O zbudowaniu zamku Możyńskiego.

24. Iż zamek Możyński y do tego czasu zbudowany nie jest, o czym po dwa Scymy konstytucye uchwalone są. Przeto podwyższamy teraz winy na tych co tego zamku budować nie chcą, do przeszley konstytucyi *anni* 1611 sowito 80 grzywien: o co *forum* wedle teyż konstytucyi Starości tamecznemu, y każdemu szlachcicowi tam tego Powiatu, któryby o to pozwać

chciał, na Trybunał w każdy termin naznaczamy. A tego budowania w żadną prolongacyą nie puszczać: y owszem w roku 1613 zacząwszy, iako naprędzey kończyć powinni będą: zachowując przy tym wolność każdemu szlachcicowi tamtego Powiatu, gdyby do tego przyłożył dobrowolnie, y w ścian budowanie sobie opstawić chciał, wedle konstytucyi Seymu 1609 o tym opisanej.

Okazowanie.

25. Okazowanie we wszystkich Woiewodztwach y Powiatach W. X. Litewskiego, przykładem Stanow Koronnych, za zgodą obojga narodu postanawiamy, reasumując konstytucye o tym *anni* 1563 *et* 1607 ktore na ieden dzień wszędzie przypaść mają *die* 8 *Septemb.* w roku terazniejszym 1613, a potem zawsze we dwie lecie na tenże dzień ponawiać, a nie dłużej trwać iedno przez dni cztery: odprawować się mają w polu przy miastach, zamkach, y dworach naszych, w których się Sądy y Seymiki Powiatowe odprawować zwykły, przed osobami porządkiem, y pod penami w statucie praw W. X. Lit. opisanemi, o ruszeniu pospolitym. Liczbę iednak pocztu na każdego wolą puszczać prezenyą tylko samego każdego szlachcica obowiązuając, *exceptis legalibus*. A te osoby przed ktorymi popisy bydź mają, mianowicie Woiewoda, Kasztellan, Chorąży, w Woiewodztwach: a w Powiatach Marszałek, Chorąży, y Woyski, omieszkiwać y zaniedbywać czasu pomienionego nie mają, pod winą dwóch set kop groszy Litew: za instancyą *cuiusvis* w Trybunale, w każdym terminie *peremptorie, negligenti eroganda*, tyle razy, ileby zaniedbali, abo zaniedbał tej powinności swej: iednak niebytność z tych pomienionych iednego, dignitarzow y urzędnikow, przeszkadzać temu nie ma, aby się nie miało okazowanie odprawować. Brzeskie Woiewodztwo, y Powiat Kowieński, do bracy bierze: także Woiewodztwo Witbskie, y Powiat Orszański.

Kommissya o czynienie sprawiedliwości, między Powiatem Upitskim y Książętą Ich Mciami Kurlandskimi.

26. Iż Posłowie Powiatu Upitskiego, także y Posłowie Książąt Ich Mciami Kurlandskich, o zniesienie konstytucyi na przyszłym Seymie z strony czynienia sprawiedliwości, o krzywdy między nimi zachodzące, uczynionej, z nich znieśli. Ktorą konstytucyą, iż Posłowie Powiatu Wilkomirskiego, przy niej zostawiając, o approbacyi jej żądali: przeto My, względem Powiatu Wilkomirskiego, zachowawszy ją przy mocy, z Powiatu Upitskiego znaszamy. A dla postanowienia inakszego sposobu w czynieniu sprawiedliwości, w krzywdach z obu stron zachodzących, wynalezienia: za prośbą tychże Posłow wyższych pomienionych, naznaczamy osoby pewne Urzędniki tamecznego Powiatu Upitskiego; Urodzonych, Mikołaja Wizgierda Podkomorzego, Sebastjana Iarogiewa Chorążego, Andrzeia Mlecza Sędziego, Michała Kuprca Podśodka, a Ierzego Mlecza Pisarza. A Książęta Ich Mciami Kurlandscy,

taką liczbę osób do tej sprawy naznaczyć maia, którzy powinni będą na miejsce pewne, to iest, do miasteczka Poswola, dnia 15 *Iulij*, w roku terażniejszym 1613 ziachawszy się, sposob sądow, czas y miejsce, ktemu Sędzie przysięgle oznaczywszy, zgodę swą pismem zawartą, na przyszły Seym, przez Posły Powiatu Upitskiego, Nam posłać maia. A My tę zgodę, konstytucyą warować, y potwierdzić obiecuiemy.

Donatywa Starostow y dzierżawcow naszych y W. X. Litewskiego.

209

27. Za dobrowolnym pozwoleniem Panow Woiewod, Starostow, y dzierżawcow dobr stołu naszego wszelakich W. X. Lit: tak dożywothnych, iako y w summach zawiedzionych, y tych w to inkluduiąc, co iurgielly na dzierżawach maia: mocą tego Seymu postanawiamy, iż *pro hac vice tantum*, w tak gwałtowney potrzebie Rzeczypospolitey, do zniesienia żołnierza zkonfederowanego, powinni będą dać z wysług y dzierżaw swoich, dwie czwarte części prowentow y dochodow wszelakich, do rąk Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego Wielkiego X. Litew: y do tych którzy będą przy Wielmożnym Podskarbin deputowani, na Świątki blisko przysze, według tego, iako z uchwały Seymu, roku 1590 dawali sowito: tego dokładaiać, iż y ci wszyscy, którzy na on czas nie wydali, wydać będą powinni. A to według opisania, y pod winami tamtey konstytucyi 1590 *nemine excepto*. Wyimuiąc iednak z tego ekonomie nasze myta stare, y dobra oprawie Krolowey Iey M. Pani Małżonki naszej podległe, ktore od tego podatku wolne bydz maia, etc.

FOEDUS

INTER SACR: CAESAREAM, ET SERENISS: POLONIAE
REGUM MAJESTATES.

SIGISMUNDUS III

Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex.

Universis et singulis, Regni, et Dominiorum nostrorum, annexarumque illi Provinciarum, cuiuscunque status, conditionis, dignitatis, et praesentiae subditis nostris, praesentibus literis significamus. Inter reliquas muneris nostri Regij partes, magnae id quoque curae Nobis esse, ut foederibus, et pactis, quae cum Sacrae Caesariae Majestatis, vicinis Regno nostro ditionibus, a majoribus nostris inita institutaque, et a Nobis renovata ac confirmata sunt; pax, tranquillitas, et mutua amicitia, omniumque commerciorum usus, inter mutuos subditos, quam maxime promoveatur, stabiliaturque: si quid controversiae et differentiae utrinque incidat, id omni vio-

lencia semota, amicis modis, atque ex formula mutuorum pactorum, cognoscatur, definiaturque. Quo studio, ut hucusque nihil, quod ad ejusdem bonae vicinitatis ac amicitiae jura propaganda pertinere videbatur, praetermissum a Nobis sit; ita hoc etiam tempore, cum moderna S. C. M. Nobis convenit; ut cum vetera, tum recentia, inter mutuas ditiones nostras inita pacta et foedera, publicis rescriptis renoventur et confirmentur: typisque Latina, Polonica, et Germanica lingua, excussa, ad notitiam mutuorum subditorum deducantur. Ita enim futurum, ut utriusque nostrum subditi, formula pactorum et foederum probe cognita et perspecta, secundum praescriptum illius, eo magis sese gerere, iustitiaeque adeundae, si quid usu veniat, rationem observare possint. Eorum vero pactorum exemplum de verbo ad verbum tale est.

210

Nos Matthias, Divina favente clementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolae, Marchio Moraviae, Dux Lucemburgae, ac Superioris et Inferioris Silesiae, Virtembergae, et Tecke, Princeps Sveviae, Comes Habsburgi, Tirolis, Ferretis, Kyburgi, et Gortiae, Landgravius Alsatae, Marchio Sac: R. Imperij, Burgoniae, ac Superioris et Inferioris Lusatiae, Dominus Marchiae Slavonicae, Portus Naonis, et Salinarum, et

Nos Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex. Tenore praesentium recognoscimus, ac notum facimus, universis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris. Quandoquidem, qui Christi locum in Terris gerunt, eos in hoc elaborare maxime decet; ut cuius locum obtinent, ejus vestigijs incedant: Nos memoria tenentes, quod non aliunde potestas nostra sit, quam ab eo a quo nomen ducimus, cuius appellatione censeri volumus, Domino nostro Iesu Christo, qui, quos ipse Nobis subjecit populos, eos loco suo regere Nos voluit, et gubernare: huc omnes curas et cogitationes nostras convertendas duximus; ut quatenus id humanitus praestari potest, adjuvante eo cuius id solius munere contingit, quam proximo ad similitudinem ejus accederemus, per quem Reges regnant, Principes imperant, et potentes decernunt iustitiam. Quoniam vero non ille potentiam suam, non sapientiam, sed eam solam, qua societas hominum inter ipsos continetur, dilectionem, qua Nos prior ipse praeter meritum ullum prosequutus est, imitari voluit; ut sicut ipse dilexit Nos, ita et ipsi vicissim diligeremus invicem, ac pacem, concordiam, tranquillitatemque mutuam inter Nos conservaremus; neque potest illi sacrificium ullum a mortalibus offerri gratius, quam sit fraterna charitas inter unius corporis membra. Hanc illius dilectionem,

211

qui Nobis tot civitates, tot populos, lingua, moribus, habitu inter se dissidentes, tot tam late patentes Provincias, tot amplissima Regna subiecta esse voluit, praecipue pro virili nostro imitandum esse duximus. Itaque cum inter recolendae memoriae Majores nostros, jam inde a longissimo tempore, certamen amoris, benevolentiaeque mutuae, susceptum fuisse cognovissemus: cuius rei tanquam testes, sunt pactorum et foederum literae, quae inter nostras Austriae, et Iagelloniam Domum, quaeque inter utriusque Domus Regna, Imperia, Provincias, populos, et nationes; nominatim vero quae inter quondam Albertum Archiducem Austriae, cum quondam Casimiro Poloniae Rege; et Divum Fridericum Imperatorem cum eodem Casimiro Rege: postea vero etiam inter recolendae memoriae Ferdinandum et Maximilianum Imperatores, cum iidem recolendae memoriae Sigismundo Augusto Rege, ac tandem inter Rudolphum II et Nos Sigismundum intercesserunt: Nos Majorum nostrorum exemplo provocati, qui summam semper inter se necessitudinem et amicitiam conservare studebant, atque eam arctis praeterea affinitatis vinculis fortius colligabant, quam ut dissolvi facile posset; ea nimirum pacta et foedera, quae inter praefatos Majores nostros, quondam Albertum, Fridericum, Ferdinandum, Maximilianum II, Rudolphum II, et Casimirum, Sigismundumque Augustum observata fuerunt: id quod felix, faustum, et fortunatum Deus esse velit, utriusque nostrum, ac utriusque nostrum Imperijs, Regnis, Terris, civitatibus, populis, et nationibus, in Dei Opt: Max: nomine, a quo tanquam fonte perenni manat, quidquid bonarum est rerum, inter Nos quoque, et pro Nobis, et Successoribus nostris, continuanda, confirmanda, instauranda, et revocanda, atque adeo declaranda, corroboranda, et amplificanda duximus: ita ut continuamus, confirmamus, instauramus, renovamus, declaramus, corroboramus, et amplificamus praesentium per tenorem. Ac primum quidem, sicut in literis quondam Alberti Archiducis praescriptum est; Nos omni honore, fide, et amore Nos invicem prosequi et promoveri debemus, et volumus. in locis omnibus, et temporibus, ubi Nobis id facienda se facultas obtulerit, citra dolum et fraudem aliquam; neque commitemus unquam, ut alter alteri, aut familiaribus ejus vasallis et subditis, quibuscunque, Regnis, Ducatibus, Terris, et civitatibus ei subjectis, et sub ejus obedientia et defensione constitutis, quacunque ex causa bellum inferamus, inimicitias denunciemus, diffidemus, aut hostiliter eos impetamus, per Nos, aut per submissas personas, fraude et dolo semotis: ac non modo ipsi ab ejusmodi rebus abstinemus, verum etiam subditos nostros, et quicumque in fide, potestateque nostra sunt, eos prohibebimus, ac ab omni vi, modo superius descripto, temperare sibi cogemus. Habebunt etiam potestatem homines nostri, cujuscunque status et conditionis fuerint, in quibuscunque

Terris, Dominijs, civitatibus nostris, et nostrae obedientiae subjectis, agendi et commorandi, atque etiam inde libere et secure, cum illis visum fuerit, discendi. Deinde, sicut etiam literis Divi Friderici cautum est: ita Nos invicem uniuendos, obligandos, alligandos, confoederandos duximus, quemadmodum unimus, obligamus, promittimus, alligamus, confoederamus praesentibus, quod ex hoc tempore ipso, perpetuo, realiter, et cum effectu, invicem et mutuo obligati, alligati et confoederati simus, et erimus, et inter Nos et subditos nostros, necnon Regna, Principatus, et Dominia, quae nunc uterque nostrum possidet, et quae Deo concedente in futurum acquiramus, constans, perpetua, indissolubilis, et Christiana pax esse et servari debet et debebit. Et omnibus utriusque nostrum honorem, dignitatem, augmentum concernentibus, et concernere valentibus, mutuo Nobis auxiliabimur, consulimus, invicem promovebimus, et assistemus; nec alteruter nostrum quicquam faciet, cupiet, peractabit, aut molietur, quod contra alterutrum nostrum Regna, Principatus, Dominia, subditos, honorem, statum, dignitatem, aut augmentum sit, seu esse aut tendere possit. Neque nostrum alter alteri, ipsius Regnis, Principatibus, et Dominijs, ac subditis, bellum, damnum, aut quodvis aliud nocumentum inferret, nec a suis quovis quaesito colore inferri permittet: sed quilibet nostrum contra subditos suos, qui hujusmodi faciunt, aut facere et moliri vellent, totis viribus suis et potentia, in Terris et Dominijs suis consurget, et eos pro hujusmodi excessibus poena condigna puniet, et castigabit; donec damnum datorum integram compensationem et refusionem faciant. Praeterea, si alter nostrum, ejus Regna, Principatus, aut subditi, contra alterum, ipsius subditos, Principatus, aut Dominia, actionem realem seu personalem, civilem seu criminalem, aut qualemcunque querelam habet, aut in posterum habuerit, si super ea non potuerimus amicabiliter concordare; tum neque ipso, neque subditi ejus contra alterum, ipsiusve subditos, Regna, Principatus et Dominia, quidquam via facti attentare, neque sibi ipsi jus dicere, aut ulcisci; sed super eo, jure et non aliter, experiri debet. Caeterum pro majori suprascriptorum foederum declaratione, proque tranquilliori subditorum nostrorum statu, quiete, et bonae vicinitatis conservatione, et quo firmior inter Nos, Regna, et subditos nostros, pax, amicitia, et benevolentia perpetuo constare queat, utque omnes dissidiorum causae, quoad ejus fieri potest, praescindantur: ordinamus, statuimus, declaramus, et volumus; quod cum initio scriptum est, quod mutua Nobis invicem auxilia ferre debemus, quomodo alter alteri auxilia ferre velimus, id in arbitrio utriusque nostrum, et Ordinum Regnorum nostrorum positum esse debere; hoc tamen expresso, ut liceat utriusque nostrum, ex Terris, Provincijs alterius, voluntarios milites, aere suo conductos educere, et arma in usum suum exportare, eatenus tamen milites educere

212

liceat, quatenus id scienter fiat altero nostrum; neque sit alteruter nostrum bello suo proprio contra hostes aliquos suos impeditus. Hostibus vero ne id liceat, neve favor ullus praestetur qui alteri obesse possit: ita tamen, ut nedum juxta praescripta Majorum nostrorum foedera, nullus nostrum alteri, vel ipsius Regnis, Principibus, Dominijs et subditis, bellum, damnum, aut quodvis aliud nocumentum inferre, sed neque alterius hostes aut rebelles fovere, protegere, seu eis assistere, vel favorem, consilium, aut auxilium quovis modo praestare debeat. Volumus praeterea, vias et flumina publica, necnon commercia, et negotiationes mutuas, per Regna et Provincias nostras, omnibus et singulis regnicolis, provincialibus, et subditis nostris, tam terra, quam

213 aqua, utrinque libera esse, nec ullis unquam interdictis, arrestationibus, seu repressaliorum concessionibus impediri: sed utriusque nostrum subditos, in alterius Regnis et Dominijs, libero transitu ac fide publica, quem salvum conductum vocant, non minus quam proprios cujuscunque subditos gaudere, uti, fruique posse ac debere. Neque denique cuiquam nostrum, aut his qui Nobis subditi sunt, querelas et actiones suas, si quae jam sunt, vel futuris temporibus oborientur, aliter quam mediante jure, prosecui liceat. Ut autem omnes, vel protelatae, vel denegatae justitiae, querelae, tam inter Nos, quam subditos nostros, hinc inde praecavcantur; sed cuique expeditum jus et justitia summarie et de plano administrari, ejusdemque debita executio effectualiter obtineri valeat, convenimus et concordavimus; quod si quis nostrum, vel unius nostrum subditi contra alterius unum vel plures privatos subditos, actiones sive personales, sive reales intentarent; tunc semper pars agens, forum et iudicium ipsius rei sequi debeat. Et quod in personalibus injuriarum, violentiarum, super spoliatione seu similibus, Judex permissione subitarij iudicij, citra dilationem et exceptionem, admissionem actori forensi, de simplici et plano justitiae complementum facere; in realibus vero, secundum uniuscuiusque ditionis consuetudinem, ita procedere executionem, ut quilibet, citra dilationem, justitiae executionem obtinere queat; id quod per superioritates et Magistratus fideliter provideri et dirigi par est. Quod si alter nostrum contra alterius Provinciam, vel communitatem aliquam, vel vicissim Provincia, Communitas, vel privati subditi unius nostrum contra alterum ex Nobis, vel ejus Provinciam seu Communitatem, privatas actiones praelenderent; tunc causae hujusmodi coram alterius nostrum, sub quo pars rea degit, Consiliarijs seu Commissarijs, per eundem, juxta partium conditionem, et causarum exigentiam, non minus septem numero designandis, summarie audiri; et vel amicabilem componi, vel jure mediante determinari, ac executioni demandari debeant. Porro si inter Nosmetipsos Reges, seu forsitan Regna, et Provincias nostras, tum metarum ac terminorum, tum commerciorum, seu quarumlibet ali-

214

arum, tam veterum, quam novarum causarum, iurium, vel obligationum occasione, querelae, gravamina, et controversiae suborirentur: tunc alter nostrum, qui, vel cujus Regnum seu Provincia, jus vel querelam praetendit, alium per Nuncios vel literas suas amicabilem informare, ac pro tollendo, sarciendo, amovendoque gravamine, admonere et requirere debet. Quod si obtinere nequeat; tunc quilibet nostrum, statim intra duorum mensium spatium, a facta amicabilem requisitione, tres Consiliarios suos e Provinciis Regnorum, Hungariae, Bohemiae, Moraviae, Silesiae, et vel ex aliquibus harum, prout quodque negotium ad aliquam harum Provinciarum pertineat, vel etiam ex omnibus, pro exigentia et gravitate negotij ab una, Regnique Poloniae, Magni D. L. ab altera partibus, ad convenientem diem et locum, per partem laesam, seu querulantem nominandum, semota omni excusatione, mittere debeat. Qui utriusque nostrum Consiliarij, summam inprimis diligentiam adhibeant, quo hujusmodi querelae, gravamina, et controversiae inter Nos, Regna, et Provincias nostras, amicabilem compositione transigantur. Ea vero non succedente, tunc laesa pars sive agens, coram praedictis sex Consiliarijs, actionem suam statim ipso die juridice exhibendi potestatem habeat, idque duplicatis scripturis; quarum unam Consiliarij pence se retineant, aliam vero parti reae transmittant. Quo facto, pars rea responsum suum, etiam scriptis duplicatis, saepedictis Consiliarijs, vel ei cui ex illis hoc demandatum fuerit intra spatium proximorum duorum mensium a transmissio actionis libello, mittere teneatur; ut scilicet actor replicas, reus vero duplicas suas, ac praeterea utraque pars tertiam quoque conclusionem, et submissivam scripturam de bimestri in bimestre duplicatis, ut praefertur, scripturis, offerre queat. Eo sane modo et ordine utrique parti transmittendis, sicut de actionis libello demonstratum est. Oblatis tandem successive ab utraque parte duplicatis trius scripturis, in quibus utrinque omnia sua jura explicabunt, sex illi Commissarij partibus ad promulgandam sententiam, intra proximum sequens bimestre, diem, ad eum locum, ubi causa primo agi coepit, indicent. Quo loco et tempore, partes, Procuratores suos, pleno mandato suffultos, comparere, illicque et ipsi Consiliarij convenire, ac diligenter visis scriptis, et discussis actis totius causae, partes rursus ad concordiam et amicabilem compositionem invitare et cohortari, nihilque in eo operae et diligentiae intermittere debeant. Quam si ne tunc quidem inter partes obtinere queant: statim ad ferendam sententiam procedant, ac id quod juris et justitiae fuerit, cognoscant et decernant. Quod si supradicti Consiliarij, de ferenda sententia, sive interlocutoria sive definitiva fuerit, concordare non possint: tunc toties quoties opus fuerit, arbitrum communi voce deligant, vel per quamlibet Consiliario-

215 ex iisdem sorte constituentur: cujus partes sint, huic Consiliario opinionem, quae ei juri et aequitati magis consona videatur, subscribere, eandemque laudare, et approbare. Quidquid autem per ipsos Consiliarios nostros, seu majorem eorum partem separatim, vel per eosdem, vel arbitrum, conjunctim decretum et pronunciatum fuerit, id ratum firmumque maneat, ac statim debita demandetur executioni, remota omni plane appellatione, supplicatione, reductione, in integrum restitutione, alijsque juris beneficijs et remedijs, etiam motu proprio concessis, obtentis, non obstantibus. Debent autem Consiliarij per Nos pro tempore deputandi, necnon et arbiter ipse per Nos, et quantum ad quemlibet nostrum spectat, ab obedientiae et juramenti debito, ad eam causam tantum absolvi, ac pro administranda justitia, novo consuetoque juramento obstringi. Quod si pendente lite, unus vel plures ex ipsis Consiliarijs mortem obirent; tunc in demortuorum locum, prout ad quemlibet nostrum pertinebit, alios semper surrogabimus. Ipsi quoque Consiliarij, non plures scripturas admittant, aut terminos alio modo, quam supra dictum est, prorogandi, aut alternandi, potestatem habeant; sed forma, et modo illis concessa, procedant; excepto casu, quo partes, testes producere necesse haberent; tunc ipsi Consiliarij jurisdictionem suam prorogandi potestatem habeant, tantisper, donec testes ejus causae conscij, secundum juris dispositionem, legitime producti, et auditi fuerint: ita tamen, ne ulla minus necessaria prorogatio quaeratur, vel admittatur, ac publicatis attestationibus, non nisi unica scriptura a qualibet parte recipiatur. Proinde, quo magis Regna, Principatus, et Dominia nostra, ab omni bellorum, praedationum, latrociniorum, hostilitatisque periculo, libera, secura, purgataque esse queant; conventum inter Nos est, quod nullus nostrum, alterius, seu Regnorum, Provinciarum, vel subditorum suorum diffidatores, hostes, homicidas, raptores, seu damnificatores, nec non profugos cujuscunque conditionis, sive ecclesiasticos, sive saeculares; item rebelles subditos, quicumque in alterius nostrum Regnis et ditionibus reperti, denunciati, vel per Nosmet, aut officiales nostros pervestigati fuerint, nequaquam amplius fovere et assecurare; multominus vero per subditos nostros, ullo hospitio, auxilio, sive receptatione, quocunque praetextu, directe et indirecte, publice vel occulte recipere; juvare, vel intertenere debeat: sed ubicunque hujusmodi grassatores, raptores, diffidatores, et damnificatores, ubilibet in praefatis Regnis et ditionibus nostris deprehensi fuerint, contra eos, jussu nostro et directione, atque accurata diligentia officialium, utrobique parti laesae, atque deferenti, justitia immediate atque irrecusabiliter permitti atque administrari, aut etiam citra partium requisitionem, de ijs ut communibus hostibus, a Capitaneis et Magistratibus, ubicunque ex officio inquiri, insequi, et poenali-
216

ex officialibus aut subditis nostris, propter receptationem, assecurationem, vel defensionem antedictorum diffidorum, aut omissionem antedictorum diffidorum insecutionis, captionis, sive animadversionis scienter contravenerit, in tales utrobique, sive delati a parte altera, sive alias verisimili suspicione deprehensi forent, capitali supplicio irremissibili, debet animadverti. Quod si alterutrius nostrum, unus vel plures incolae vel subditi, alteri nostrum, seu Regnis et Dominijs nostris, generaliter, vel singularibus personis, incolis, et subditis, privatim hostilitatem denunciaverint; tunc statim Praefectus, Capitaneus, aut officialis illius loci sive districtus, cui diffidatio indicta est, Generales, Praefectos, et Capitaneos Regnorum et Provinciarum alterius nostrum, sub quo tales diffidatores degunt, ea de re certiores reddere, ipsisque exemplar diffidatoriarum literarum transmittere debeat. Quo accepto, praefati Praefecti et Capitanei, diffidatores pro publicis hostibus judicare, promulgare, et publicare, omnibusque et singulis incolis, cujuscunque ordinis et conditionis extiterint, eorum consuetudinem interdicere, et ne a quoquam hospitio recipiantur, aut consilio, auxilio, sive ulla re alia juventur, prohibere et cavere, bonaque diffidantium applicare fisco et camerae Regiae; ac proinde in hospites, socios, conscios, et complices, pari quoque severitate animadvertere teneantur; ignorantiae excusatione univervis penitus sublata. Quod si quispiam Praefectus, Capitaneus, aut Magistratus, in hujusmodi casibus subitam justitiam administrare cunctaretur, aut etiam alias ex officio, inquisitione, insecutione, et animadversione debita non procederet; tunc tales nostrae punitioni immediate obnoxij et rei esse debeant. Ut autem praecipuus diffidationum et grassationum fons, quo hujusmodi latrocinia inprimis aluntur, e medio tollantur, coerceaturque licentia et impunitas receptandi hostes, praedones, et diffidatores, serio inter Nos convenit, ut omnes promotores, detentores, receptatores, complices, dictorum facinorosorum hominum, qui vel notorietate facti, vel ex veraci denunciatione spoliatorum, aut ex fuga captivorum, (nodo tales captivi vel spoliati bonae fidei et integrae famae sint) sive alijs tam manifestis indicijs, ut ulteriore probatione res non egeat, convicti vel deprehensi forent, ijdem citra ulteriorem purgandi sui admissionem et concessionem, spoliatis, ac damnum passis, ad restitutionem et satisfactionem probabiliam damnorum, de bonis suis teneantur, aut si solvendo non sint, secundum equitatem delicti corpore luant. Quod si tales etiam patratu eriminis conscij vel complices essent, et ad illata damna, caedemque, evidentem causam scienter praebuerint, ijdem tam parti ad restitutionem damnorum, ut jam praemissum est, teneantur, quam etiam superioritatis suae cognitioni, ad sumendum de eis pro modo delicti supplicium, citra evasionem, subjaceant. Si vero aliqui receptatorum aut complicium, non modo

manifestis indicijs, nec apertis captivorum confessionibus, sed alias delati, et de tali facinore suspecti potius quam convicti fuerint; contra tales, tam ex delatione damnificatorum, vel alterius superioritatis officialium, quam ex officio per Capitaneos aut Magistratus ejus Regni, aut ditionis in qua fuerint, hac tamen conditione, differentia, sive moderatione, debet procedi; ut si fuerint nobiles, aut possessionati cives, antehac in talibus non infamati, neque ullis prioribus confessatis suspecti, tales in casu negationis, sese proprio eorum juramento, coram supremo ejus ditionis Magistratu, publice de hujusmodi infamiatione exonerare et purgare queant. Si vero iisdem anterioribus infamiae, aut confessatorum praedictis notati et semimanifesti forent; ita tamen, ut hujusmodi confessata non omnimode certum facti indicium praebere possent; tales etiam ad purgationem sui medio juramento etiam tertia manu integrae fama possessionatorum vicinorum, admitti; aut si in utroque casu in purgatione sui defecerint, debitae capitis animadversioni subijci debent. Quod si quis ex Regnis et Provinciis nostris, auso temerario, contra jus et aequitatem, ac publica mutuaque Regnorum nostrorum foedera, in alterius Regna vel ditionem, excursionem et irruptionem faceret, atque ibi mercatores, et vectores depraedaretur, aut detineret, homines occideret vel abduceret, pecora abigeret, incendio saeviret, aut alio quovis modo damnum et injuriam inferret; et patrato nefario scelere, rursus se domum, vel cum praeda securus, vel fugiens in sequentium manus, in hospitia consveta et solita diverticula reciperet: tum in eo Regno Praefecti illius territorij vel districtus, et omnes incolae, totaque vicinitas, mox, ut a damnificatis et injuriatis, seu quibusvis alijs, hostem, praedonem, et communium foederum violatorem insequentibus, commonefacti evocatique extiterint, debeant laesis ferre opem, adesse in armis, fortiter et graviter insequi et inquirere noxios, et turbatores pacis publicae et tranquillitatis. Et si, sui tuendi causa in aliqua castra, aut fortalicia, vel loca abdita, seu natura munita profugerint, acris et diligentius insistere, et ipsos eorumque hospites, socios, conscios, complicesque obsidere, oppugnare; et ita omnes ad deditioem urgere, ad debitum supplicium trahere, et ad restitutionem recompensationemque damnorum illatorum cogere teneantur. Si qui autem negligentiores et remissiores in ferendo offensis auxilio, in prosequendo hostes et damnificatores sese exhibuerint; hi sciant se indignationem nostram, et severam animadversionem irremissibiliter incursuros esse. Si vero contingeret, aut per subordinationem superioritatis, aut alios qui per damnificatos atque diffidatos, contra praemissos damnificatores, diffidatores, malefactores, receptatores, aut complices captivandos, sive etiam jam tum captivos et convictos, in alterutris Regnum aut ditionem, pro imploratione justitiae

mitti; iisdem imploratores, non solum ad executionem justitiae, pro ratione delicti, cum omnibus in tali facto necessarijs, admitti et provideri; verum etiam tam in loco administrandae justitiae, quam in reditu ad propria, omnimode tuti atque assecurati esse debeant. Casu etiam, quo in alterius nostrum Regno aut ditione, aliquis ex nobilibus, aut alijs zelo honestatis et studio suppressendorum publicorum malefactorum, aut jussu Magistratum, aut motu proprio, hujusmodi publicos praedones, et grassatores insequerentur, idque sibi a quoquam ut inhonestum exprobraretur; talis exprobratio, nulli cujuscunque status, ullum honoris sui discrimen, imminutionem et praedictum aliquod generare queat: sed exprobrator ad revocationem probri, una cum aliquali carceris punitione et restitutione impensarum cogi, atque laesum rogare debet, ut sibi talem injustam imputationem propter Deum remittere velit. Cum denique nostrum, Regnorumque et Provinciarum nostrarum maximopere intersit, ut Regnis et Dominijs nostris, bonam, eandemque justam habeamus monetam; quamobrem pro bono communi utrinque curabimus, et efficiemus; ne illegitima, prava, vel reproba moneta, in Regnis Provinciisque nostris eudatur, recipiaturque. Quod si ex hac parte quaestio inter Nos incidere, agemus quantum opus fuerit cum Ordinibus Regnorum, Provinciarumque nostrarum, atque eorum assensu Commissarios nostros utrinque deputabimus, qui habita ratione communium Regnorum, Provinciarumque nostrarum, eas tentent incantque rationes, quibus vel eadem bonitate et valore utrobique moneta eudatur, vel diversarum monetarum, pro ut quaevis vel melior, vel deterior reperta fuerit, justum semper precium aestimatioque constituatur. Id quod et de sale utriusque nostrum in alterius Regna et Provincias educendo, pariter cautum esse volumus. Quod si tamen hac res, vel altero, vel utroque casu, inter communes nostros Commissarios transigi nequeant: tunc salvum liberumque semper utrique nostrum esse debere, et de moneta, et de sale suo statuendi, id quod cujusvis ac Regnum et Provinciarum suarum necessitas utilitasque exiget.

Quae omnia et singula, matura Procerum et Consiliariorum nostrorum deliberatione praevia, Nos Imperator Matthias, et Nos Sigismundus III, pro Nobis, et pro Successoribus nostris acceptamus, approbamus, et Regia nostra auctoritate ratificamus per praesentes. Promittentes in verbo nostro Imperiali et Regio, et bona fide, sub onere juramenti mediantis, praeserta pactorum et foederum capitula, in omnibus eorum punctis, clausulis, conditionibus, et articulis, firma, rata, et grata semper habituros, ac sancto inviolabiliterque servaturos: necnon per officiales et subditos nostros, ac omnes quorum interest, pariformiter observari et manuteneri curaturos, dolo et fraude semotis. In quorum omnium robur et evidens testimonium, Nos prae-

fati Reges, binas ejusdem literas tenoris, manuum nostrarum subscriptione, sigillorumque appensione munitas, ad cuilibet nostrum alteras consignatas, expediri fecimus. Datae in nostris Posonien: et Varsavien: arcibus Regijs, die 23 Martij, anno 1613. Regnorum nostrorum, Matthiae Imperatoris Romani primo; Hungarici quarto, Bohemici secundo. Nostrorum vero Sigismundi III, Poloniae 25, Sveciae decimo nono.

Quapropter mandamus omnibus et singulis, cujuscunque status, conditionis et dignitatis subditis nostris, tam dignitatibus et officijs quibuscunque publicis in Regno Dominijsque nostris fungentibus, quam etiam privatis, ut praesertim pactorum formulam, integre et inviolabiliter observent; secundum praescriptum illius controversias ac differentias quascunque definiant et sopiant, nullaque in re aut ipsi illi contraveniant, aut contravenire alijs permittant, sub gravi indignatione et animadversione nostra. In cujus rei fidem praesentes, sigillo Regni nostri communiri jussimus. Dat. Varsaviae, die decima mensis Aprilis. Anno Domini, 1615. Regnorum nostrorum, Poloniae 28, Sveciae vero 22.

Stanislaus Lubieński, Regiae M. Secr:

219

UNIERSAŁ POBOROWY

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM
WARSZAWSKIM,

W ROKU 1613 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedcki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

Wszem wobec y każdemu z osobna komu to wiedzieć należy, oznaymujemy. Iż obmyśliwaiąc uspokojenie Rzplcy tak domowe iako y postronne, y zapłatę woyskom tym, które z Moskwy wyszły: to iest, żołnierzom stołecznym, y tym którzy są w Brześciu Litewskim, y woysku Inflantckiemu, które z Panem Hetmanem W. X. Lit. wyszły: iako y temu które na Smoleńsku zastawa, złożyliśmy Seym. Na którym za zezwoleniem zgodnym Stanow, tak duchownego iako y świeckiego, w Koronie y w Wielkim Xięstwie Litewskim uchwaliliśmy poborow trzy, oprócz tego, który z przeszłego Seymu zostawa: które pobory sposobem niżej opisanym, wybierane bydz maia.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich z osobna, tak nasi iako y poddanych naszych duchownych y świeckich osob, wszęch Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit. którzy sobie abo panom swym orzą, abo roboty odkupia u tychże panow swych, we wsiach starodawnych, według kwitow roku 1578 a iezliby kto tych kwitow

nie miał, tedy wedle kwitow posłednięszych poborow, z każdego łanu, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, maia płacić poboru pułtora złotego, *juxta quantitatem agrorum*. A znowu z takowych rol y kmieci osiadłych, z strony dziesięcin, po pułtora złotego, gdzie są dziesięciny snopowe abo meszne, spy abo małdry, iako wyżej opisano. A z dziesięciny także y z tych spy maia to sobie wytrącać. A gdzie pienezne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dolożyć ma: tak żeby z roli y z dziesięciny spełna złotych trzy było. A gdzieby dziesięciny snopowe ani pienezne, ani mesznego nie było, tedy kmieć powinien sam dać trzy złote. A w Kiiowie y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz iedno służby; z każdej służby osiadłej po pułtora złotego. A iż na innych służbach bywa po kilku dymow, tedy dwa dymy na trzy złote składać się maia. A w Ziemi Halickiej y Podolskim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow, ani z włok, ale z każdego pługa każdy ma dać trzy złote, ile ich wychodzi na robotę.

A w Ziemi Inflantckiej, pobory do rozsądku Kommissarskiego. Z Woystw w dobrach naszych duchownych, Soltysowie, Kniaziowie, Lemanowie, Leśnicy, Cywonowie, tak w dobrach naszych iako y w duchownych, z każdego łanu abo włoki osiadłej, płacić będą *de suo* po złotych dziesięci nad pobor uchwalony, *sub poena privationis bonorum*, co do Poborce oddawać maia na czas poborowy: a *in defectu*, powinni w Grodzie respondować *ex delatione* Poborce *peremptorie*.

Zosobna Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich y mięyskich, poddani nasi, każdy ma płacić z włoki iedney po złotych trzy. A ktoby Soltysa skupił, zwłaszcza w Krolewskich y duchownych majątnościach, aby dał od Soltysa każdego po złotych trzy, *exceptis bonis equestri ordinis*, z których Soltysi do woyny nie należą nigdy. A wszakże y szlachecki Soltys ma dać z włoki złotych trzy.

Szlachcie każdy który poddanych nie ma, a swym pługiem orze, abo ratayskiem, będzie powinien dać z włoki iedney po pułtora złotego. A iezli inney orze, tedy *juxta quantitatem agrorum*, *mediante juramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza, zagrodnika, abo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez ktorego pobor do Poborce odesła za rekognicyą swą. A którzyby przed tym uniwersałem przysięgę uczynili y odprawili, tedy iuz nie będą powiniani więcej likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborcow odesłać, a oni tę rekognicyą od których będą oddawać ten pobor, maia przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napomina-

220

my, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzpltey, z większą chęcią y pilnością iednako społecznie, iako kto powinien, ten pobor wydali. A od włoki kaźdey pustey ktora w używaniu iest, zwłaszcza ktoreby zdawna do folwarku nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny abo z kopczyzny orać, abo ią na inny pożytek obrocono, y z włok pasznych ktore naymują Holandrowie na paszą, y inni ktorzymby wolność taka wyszła, z takowey kaźdy powinien będać po złotemu. A ieźliby ktory Starosta y dzierzawca nasz co osiadłości kmiecych spustoszył a na folwark obrocił: tedy tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wiela iako ich spustoszył, *nemine excepto*.

Xięża, Metropolitowie, Władykowie, Archimendrytowie, y Humenowic, Popi wszyscy w Rusi, z osiadłych rol, mają dawać po złotych trzy: a Popi, ktorzy poddaanych y rol nie mają, tylko od obeszcia swego, ktore mają przy cerkwi, płacić mają po złotych trzy: a Protopopi po złotych sześci.

A zosobna wszyscy duchowni religiey Greciey, co włoki osiadłe mają, na terazniejszą Rzpltey potrzebę, pozwolili zgodnie *loco donatywy, pro hac una vice*, z kaźdey włoki osiadłej, dać do tego generalnego poboru po złotych pięci. Na co Poborcowie osobne kwity dawać im mają. A inni duchowni zakonnicy, co monasterom y cerkwiom katedralnym służą, od tych podatkow wszystkich wolni bydź mają. Popi Ormiańscy mają dać, ieźli gdzie włoki mają, tedy pobor troy, rowno z drugimi, y nad to po złotych pięci donatywy dadzą: a ci co włok nie mają, od obeszcia swego po złotych sześci dać będą powinni.

Rataie, kaźdy z nich ktorzy z kopczyzny orzą, powinni dać kaźdy po złotych trzy z pluga

Wsi łowcze, ktore na łowcach siedzą, tak ossoczne, iako y wszelakie inne na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok po złotych trzy płacić mają. A ci co na wolnych włokach siedzą, ieźliby nie odprawowali o tym czasie służby wojenney, a zwłaszcza strzelcy choć wolność mający, tedy także po trzy złote z włoki płacić winni będą.

Wsi Wałaskie powinny płacić będą iako y w innych wsiach z rol ieźli ie mają, abo z dworzyszca po złotych trzy: a ktorzy rol nie mają tedy od bydła, zwłaszcza od sta owice po złotych dwa: a od dziesiąci krow także po złotych dwa.

Zagrodnicy ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy dwanaście płacić mają.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, powinni płacić po groszy ośmnaście Polskich.

Zagrodnicy ktorzy domki mają, y ogrody na czynszu, a bez robot są iakieykolwiek swe obeszcie mają, po złotemu y po sześci groszy Polskich płacić powinni.

Komornicy co bydła mają, po groszy dwa-

dzieścia y cztery, a co bydła nie mają, po groszy sześci Polskich płacić będą.

Łoźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, ktorzy się na służbę doroczną nie naymują, także y dudarze, skomoroszy, po złotemu iednemu. A fliśnicy, kaźdy od siebie po groszy dwadzieścia y cztery dać powinien: okrom tych fliśników ktorzyby na statkach szlacheckich płynęli, a ich poddani właśni byli, takowi mają bydź od tego poboru wolni.

Przekupki, przekupnie na wsiach, po groszy dwanaście.

Rzeźnicy wszelacy na wsiach, po groszy dwanaście Polskich.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy dwadzieścia. A ktorzy role mają, osobno płacić powinni z rol *juxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, rowno z kmiećmi z rol płacić będą, *juxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, y panow duchownych y świeckich, ktore są na iakieykolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, y podatku przedtym y dziesięcin nie dawały, ten podatek, rowno z drugimi kmiećmi, winne płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, także winne płacić ten podatek rowno z inszemi wsiami y miasteczkami. Toż ma bydź rozumiano o wsiach, miastach y miasteczkach pogorzałych od czterech lat, zwoiowanych od Tatar, Wołochow, y innego nieprzyziaciela Koronnego: o czym Poborecy *diligentem inquisitionem* czynić mają tym sposobem: iż Woytowie, Watanani abo Tywonowie, przy oddaniu poboru, przysięgę będą powinni uczynić na sprawiedliwe oddanie, z domow y plugow, po pogorzelinie abo zwoiowaniu pozostających.

Młynarze, od koł zakupnych, tak walnych iako korcowych, łodziastych, ważnych, od kaźdego po złotych dwu y groszy dwunastu: a od dorocznych koł, po złotemu y sześci groszy.

Piły, folusze, stępy, od kaźdego koła po złotych pułtora: a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y ktore są na spy, po groszy trzydzieści: a od dorocznych, po groszy piętnaście.

Młyny, ktore dzierzawey dobr naszych dla pożytku z trzecią miarą wykupili, płacić powinny tak iako y inne młyny dziedziczne.

Papiernicy, od papieru po złotych sześci.

Rudnicy od kaźdego koła, po złotych sześci: a ktorzy role mają, osobno z nich płacić, iako y inni, będą.

Dziegiarze, smolarze, y popielarze, od rzemiosła swego, po złotemu y sześci groszy.

Smelcarze, ktorzy do spustu smołę palą, od pieca kaźdego po złotych sześci: a towarzysze ich, po groszy dwadzieścia y cztery.

Prasołowie, od kaźdego woza ktorym sol wożą na przekup, mają raz w rok płacić po groszy dwanaście, kaźdy do Poborce tego Woiewodztwa abo Ziemie, kędy przemieszkiwa: za ktorego

kwitem iuż ma bydź wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy, y towarzysze tychże mistrzow, to iest węglarze, dymarze, kowale, kośnicy, płocarze także przy papierniach, po groszy dwanaście.

Od hut szklanych, po złotych sześci: a towarzysze ich po groszy dwanaście.

A dzierzawcy nie mają takich podatkow ulegać, ani kwitami starami ich zasłaniać, na takie Rzpltey potrzeby. W czym Poborecy mają czynić pilną inkwizycją: y tych ktorzyby niechcieli takich podatkow wydać, mają pozwać do Grodu, iako o inszy pobor, y w skarbie to weryfikować.

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany bydź ma.

Miasta y miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych wszystkich duchownych y świeckich, szos dwoy, ktory zowią duplą, wedle starego zwyczaju, nie zastawiając się ani bronią żadnymi libertacyami y dekretami z ktorychkolwiek przyczyn, wydać do Świątek w roku terażniejszym 1613 mają *in triplo*. A szos nie wedle starych kwitow mają miasta płacić: ale wedle tego, iako iest wiele osiadłości y rzemiosł. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie, przedmieszczanie, ktorzykolwiek role mają, z włok płacić będą po złotych trzy Polskich. Także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wyimują. A iż miastem Spiskim wolności ich expirowały, tedy y na tę potrzebę Rzpltey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą winne: czego Starosta Spiski exekutorem bydź ma spolnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich, w mieściech y miasteczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemiosła wszelakiego płacić będą: To iest, zlotnik kaźdy od rzemiosła swego, po złotych sześci.

Konwissarze także po złotych sześci.

Rzeźnik także od rzemiosła po złotych sześci.

Piekarze w głównych mieściech, po złotych sześci: a w mniejszych po złotych trzy: a w miasteczkach po pułtora złotego: a na wsiach po groszy dwadzieścia.

Barwierz, cyrulik, w miastach główniejszych, po złotych sześci: a w miasteczkach po złotych trzy.

Aptekarz od apteki, po złotych dziewięci.

Prasoł ktory solą kupezy, po złotych trzy. Także mydlarze, y inni wszyscy rzemieślnicy w mieściech.

Krawcy ktorzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec co szafianem y kordybanem robi: kuśnierze, ktorzy wielkie towary mają, ci wszyscy powinni płacić po złotych sześci: a w miasteczkach po pułowicy: a we wsiach po złotemu.

Białoskornicy, czerwoni garbarze, y ktorzy zamsze wyprawują przy wielkich mieściech, po złotych sześci: a towarzysze ich, po złotemu.

Szoci pogłownego, po złotych dwa płacić mają. A ktorzykolwiek wozy y konie mają, od

konia iednego płacić mają po groszy piętnaście: a od towarow zosobna rowno z drugimi kupcami płacić będą czwarty grosz.

Furmani wszelacy od konia mają płacić po groszy piętnaście.

A szotowie, ktorzy z opalkami chodzą a wozow nie mają, z osoby kaźdey po złotemu przez cały rok.

Komornicy, y komorniczki, w mieściech większych, po groszy dwanaście, a w mniejszych po groszy sześci.

Przekupki, przekupnie, wendetarze, farynarze, mężczyzna y niewiasty, po złotych dwa: a w małych miasteczkach po groszy dwadzieścia cztery: na co kaźdy z osobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy y wiele, zapłaci: a we wsiach od pana, aby tak umykając się nie zbywali zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

Woly, ktore na komory Mazowieckie idą: także wszelakie kupie z Litwy, y z Państw innych Koronnych: te aby starami goscincami, prawem pospolitym opisanemi, iść były winne.

Toż się ma rozumieć y w W. X. Lit. Także też y od kaźdych towarow Polskich, ktore z Korony za granicę wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło y myto pograniczne, od czego dawaćby powinni po groszy trzy, aby czwarty grosz wybierali, *ratione poboru*: ktore przyczynienie podatku nad cło y myto zwyczajne, tak od wołow iako y innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczycają, nie ma bydź wybierane *in corpore Regni et M. D. Lit.* okrom Ziem Xięstwu Pruskiemu przyległych, od Mazowsza y Kuiaw, tylko w pograniezu: ktore pograniczne nie ma też bydź rozumiane, między Koroną a W. X. Lit. ale tylko to, ktore między temi narody, a inszemi postronnemi zachodzi. A Celnicy Koronni mają się z Poborcami *fideliter* znosić o regestrach swych komor pogranicznych y głównych: także od granice Wołoskiej, na komorach celnych, Ruskich, y Podolskich: żeby się Poborecy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od taxy celney przyśby miało, *sub poena quatuordecim marcarum*: o którą do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, abo Pisarz Celny, od Poborce abo Sukkollektora iego, *toties quoties* onę zapłacić ma: wedle ktorych kontraregestrow prze Celnika podpisanych, Poborecy do skarbu będą powinni odpowiadać. A ktoby się tego ważył, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w ktorymkolwiek Woiewodztwie, y W. X. Lit. y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał: winę sta grzywien przepada: o którą do skarbu na Trybunał pozwany, *inter causas officij*, abo Urząd Starosty ktoreykolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien. Ktorey winy pułowica sądowi, a pułowica aktorowi iść ma. A pozew ma bydź położony u Sukkollektora, ktorzyby *nomine* Poborce swego to od kogo wyciągnął. Ten czwarty grosz w Małej y Wielkiej Polsce, w Rusi, y na Podolu,

y na Wołyniu ma być wybierany. A o ten czwarty grosz, także y składne winne, y czopowe, wolno będzie Podskarbiemu Koronnemu zosobna ogółem z kim pewnym kontrakt uczynić: jeżeli to będzie rozumiał być z lepszym pożytkiem Rzpltey.

Czopowe w miastach y miasteczkach, takim sposobem wybierane być ma.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, w Koronie y W. X. Lit. nie od korca ani ćwiertni, ani od żadney miary słod, wedle zwyczaju dawnego, ale od beczki tym sposobem czopowe być ma, iako beczka przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustawiona, albo przedawana będzie, po pieniądzu Polskiemu płacić będą powinni. A jeżeliby też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zosobna od teyże każdej beczki względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić ma. A jeżeliby ten piwowar komu in szemu piwo przedał na wyszynk: ten co ie kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie: a ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborecy repetować będą. A piwowarowie ci którzy narobiwszy słod przed publikacją uniwersalu tego, a z tych słod dopiero po publikacji piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić: gdyż od beczki, iako wyżey napisano, a nie od słodów płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski, za instygacją Poborców, powinien nieodwłoczną sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywnien, o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać: a iż się nayduią niektorzy stanu szlacheckiego, także Starostowie, którzy w mieściech naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, domy mają, a piwo na wyszynk warzają, także y ci co słydy bądź wymierne, bądź folwarkowe, na wywarzenie do miast albo miasteczek dawają; tedy takowe czopowe płacić mają iako insi mieszczanie od inszych piw. A ktoby też w mieście albo miasteczku dzierżenia swego, czopowego wybierać bronił, ma o to sam Poborca pozywać do Grodu na *quærellæ*: co Grod ma sądzić, iako y łanowe *sine appellatione*. A iż zwykły miasteczka zwłoczyć wybierania tego czopowego tak, że czas wybierania poborow minie: tedy takowe miasteczka nie mają mieć prorogacji żadney do wyrobienia zatrzymanego czopowego: ale ie razem Poborecy zapłacić za czas zatrzymany, wedle przeszłych rejestrow; o co *forum* z Instygatorem na Trybunał *sub pena bannitionis et duplicis pensionis*.

Karczmarze albo piwowarowie na wsiach, tak w dobrach naszych, iako y duchownych, którzy na swoy zysk piwa warzą y szynkują, od czterech szelągów po pieniądzu iednemu płacić będą powinni.

Słodownicy co słydy robią, a piwa nie warzą, od rzemiesła swego powinni dać do roku, po złotych sześci.

Od przewoźnego piwa, na imię Gdańskiego, Wrocławskiego, Swidnickiego, Głogowskiego, y Opawskiego, od każdego achtela który przywiozą do Korony, ma dać groszy piętnaście: a od fasy, groszy trzydzieści.

Od palenia gorzałek, banie, kotła, w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po groszy dwadzieścia y cztery: a na wsiach po groszy dwanaście: wyiawszy szlacheckie. Od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po cztery pieniądze. A na Wołyniu y Podlaszu, po dwa bile. Cemu y arendarze gorzałki podledz mają wszędy: wyiawszy szlacheckie.

A te podatki wszystkie, wyżey mianowane: do czopowego należące, w tych Woiewodztwach, w których z przeszłego Seymu poczęto ie wybierać, mają trwać do S. Lucy, roku terażniejszego: albo iako gdzie publikacja zaszła: a po S. Lucy czopowe na tym Seymie uchwalone ma się zacząć, y trwać aż do trzech lat po sobie idących. A w tych zaś Woiewodztwach y Powiatach, gdzie już pobor y czopowe przeszłego Seymu ustalo, nowe zaczynać się ma od S. Iakuba y Filipa w roku terażniejszym, to jest *a prima Maij*. Co wszystko iż na zniesienie prędkie żołnierza uchwalono jest: wolno będzie arendować czopowe, y to co do niego należy razem na wszystkie lata, dla prędkiego dostania pieniędzy. A *in instanti* przy łanowym, powinno miasteczka, albo dzierżawcy dwoie zaraz czopowe na dwie lecie zapłacić przed czasem.

Wina Węgierskie, aby inszemi drogami nie szły iedno temi: na Iaśliska, Duklę, Rymanow, Sądecz, Biecz, Zmigrod, Grzybow, Nowy targ, Iordanow, Krosno, Sambor, Lesko, Stryi. Czego przestrzegać mają Poborecy y Urzędy Mieyskie. A jeżeliby się kto ważył innemi drogami wina Węgierskie z tych tam kraioy do Korony wieść, albo prowadzić, tedy tym sposobem wina traci. A iż konstytucya roku przeszłego *in abusum* poszła, y stan szlachecki winem przekupuje, y kupezy pod pretextem wolności szlacheckiey, wina wywożą z Węgier, zaczym skład y procent Rzpltey niszczeie: tedy reassumując konstytucyą *anni* 1578 one do eksekucyi przywdzimy tak: że ktoby z obywatelow Koronnych, *cujuscunque status et conditionis*, do Węgier po wina iędził, konfiskowane mu być mają: czego połowica do skarbu, a połowica do delatora isć ma. A Celnicy którzy to składne trzymają, pilnować tego mają *sub poena ducentarum marcarum*, na Trybunale *ad instantiam Instigatoris, ex delatione thesauri persolvenda*. Czego iednak dozór y dyspozycya Panu Podskarbiemu Koronnemu ma należeć. A od każdego pulkufka, ma płacić na składzie ten co ie do Korony przywiezie, po złotych dwa, na pierwszych komorach pogranicznych. A ten co ie kupi, także na składzie względem czopowego będzie powinien dać zosobna po złotych dwa. A iż z przeszłego Seymu składne y czopowe uchwalone, teraz się wybiera, y ma trwać do

226

S. Lucy: tedy te nowe składne y czopowe, na tym Seymie uchwalone, od S. Lucy ma się zacząć, albo iako gdzie publikacja zaszła: a trwać będzie przez trzy lata po sobie idące, czopowe tylko: gdyż składne ustawicznie być ma wedle uchwały przeszłego Seymu.

Od każdej kuffy małmazyi, muszkateley, alakantu, rywuły, basztertuy, po złotych cztery: a drugą złotych cztery co ią kupi na szynk: a a od logi Włoskiego wina, po groszy dwadzieścia y cztery: okrom szlacheca, który wolen iako od wina, tak od małmazyi być ma, gdy ią na swą własną potrzebę kupi. A w mieściech tych składnych, Urząd Mieyski popisować ma, wiele wina, albo małmazyi, każdego dnia y tygodnia przywiozą, y rejestra tego popisowania Poborem oddać będzie powinien.

Tamże na tych składziech, któżkolwiek zapłaci tak składne iako y czopowe, weźmie kwitacyą od Poborec: z którą gdy do Krakowa, Poznania, albo y na insze mieysca przyiedzie, a Poborecy albo Sukkollektorowi onego mieysca ukaże: iż od takowego wina płacić drugi raz nie będzie powinien. A jeśli takowe kwitacyi nie pokaże, tak w Krakowie, iako y na inszych mieyscach, że mieysca opisanych składow minął, tedy tym sposobem wina traci, którego połowica na skarb nasz, a połowica na Poborec isć ma.

A iż temi czasy małmazye obrociły się morzem na Gdańsk, za czym żeby się szkoda w składnym y czopowym małmazowym, która przez Wołochy do Korony przedtem chodzila, nie dziala: przeto zabiegając temu, wolno będzie skarbowi przestrzedz tey szkody, y arendować to składne, tak małmazowe, iako y innych win zamorskich, komu będzie rozumiał, z pożytkiem Rzeczypospolitey.

Wina Endeberskie, Rakuskie, Morawskie, y Ryńskie, które idą do Małey Polski przez Będzin, y Oświęcim; a do Wielkiej Polski przez Wschowę y Powidz: tedy na tych mieyscach pomienionych przy Pisarzach Celnich, y Urzędzie Mieyskim, Poborca wybierać będzie od każdego wiadra, które ma mieć osmdziesiąt kwart: od Morawskiego, y Ryńskiego, po groszy sześci, a od Endeberskiego od każdego wiadra które ma kwart sto y cztery, po groszy dziesięć składnego: zosobna czopowego tylo drugie.

Od wina Gubińskiego, Krosińskiego, *et id genus*, od każdego drelinku, składnego po groszy dwadzieścia y cztery, a osobno czopowego groszy dwadzieścia y cztery. A od wina Wołoskiego barely w Kamieńcu, po groszy szesnaście składnego, y czopowego tak wiele: które składne y czopowe na mieyscach opisanych ma być wybierane: a ktoby te mieysca pominął, tedy wina na tracić. A po expiracyi czopowych na tym Seymie uchwalonych cokolwiek się naydzie win po piwnicach nie wyszynkowanych, od czopowego wolni być mają, składne tylko zapłaciwszy na komorach pogranicznych.

Od każdej beczki miodu przasnego nie rozsyconego, które kichlarze albo miodownicy na miodowniki wyrabiają, płacić powinni po złotemu: a od pulbeczki, mianowicie borowki, po groszy piętnaście: a którzy *extra Regnum* powiozą, tedy duplę płacić mają.

Od beczki miodu rozsyconego, w ktoreyby trzy barely były pitego, od każdej po groszy dwanaście: a od pulbeczki, według proporecy bareł.

Od miodow starych sowito ma dać każdy po groszy dwadzieścia y cztery: a od barely albo pulbeczki, po groszy dwanaście: wyiawszy miody szlacheckie które sobie doma sycą, y które będą na szynk z swych własnych pasiek dawać w swoich majątnościach.

Także od troyniku, kiestrzanku, malinniku, dyptanu, każdy iako od starego miodu, płacić będzie powinien.

A żeby to sprawiedliwie dochodziło, Poborca każdy w Woiewodztwach y Powiatach, będzie powinien po wyszcium uniwersalu poborowego, obiać miasta wszystkie y miasteczka onego Woiewodztwa albo Ziemie: a tam ma z Rady Mieyskiej albo pospolitego człowieka iednego obrać, który przezeń y przez Radę ma być przysięgą obowiązany, że podatku tego czopowego pilnie y wiernie doglądać y wydać, y on wybierać będzie według tego uniwersalu: do którego z Rady Mieyskiej ma być ieden przydawan, aby tym większa wiara była y pilność: z czego się Urząd Mieyski wymawiać nie ma, y za tą uchwałą będzie powinien. A pieniądze wybrane na kwartał Poborecy wydawać, za dostatecznym pisaniem rejestru każdego waru y szynkowania, zapieczętowanym pieczęcią mieyską, y podpisem Burmistrza y dwu Radziec, pod winą sta grzywnien.

Tenże Poborca albo arendarz skarbowy, we wsiach naszych Krolewskich, y duchownych, ma postanowić z karczmarzem za wiadomością Panow samych Starostow albo urzędnikow, jakoby z tego czopowego ten procent dochodził sprawiedliwie. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby kto w tey mierze iakich fortelow, derogując tey Seymowej uchwałę, używać chciał, takowy winą dwoiaką czternastu grzywnien karany być ma: o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kędy Starosta pozowie.

A wszakże Poborecy Skarbowi *pro hac vice*, nie na kwartały pieniądze oddawać mają, ale razem, na zapłatę woysku.

Pobor wodny.

Szyprowie, którzy z Korony, W. X. Litew: y z Prus, zboża y inne towary skupują, (wyiawszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane stynniki y flisy, czego stynnicy y flisowie sami przysięgą także przed Poborcą, albo iego Pisarzem probować mają) tak płacić mają. Wodą spuszczaiący do Gdańska, Elbiąga, Krolewca, Rygi, y indziej na wszelakie mieysca portowe płacić powinni, tak od

225

227

228

pszenice, żyta, ięczmienia, owsa, mąki, ingiel, grochu, y wszelakiej żywności, od każdego łasztu Gdańskiej miary, po groszy trzydzieści. W czym gdy więcej łasztów szacowano od Piaszow Pokorowych, niż się na szkucie kupieckiej naydzie według powinności jego, tedy przysięgą to kupiec, abo faktor jego, likwidować y zapłacić będzie powinien. A to wybieranie ma być na miejscach sposobnych wedle uniwersału Seymowego anni 1578 u Nogatu, albo u Głowy. A u Brzeszcza Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarów, iako y od flisow, który z Wołynia abo inszych Państw Koronnych spuszcza: gdyż ci na wsi pobor odprawiają. A od towarów leśnych z dobr naszych krolewskich, gdzie Starostowie popioły y insze towary leśne sprawują swym sumptem, y na swoy własny pożytek, powinni płacić.

229

Od łasztu popiołu, po złotemu; od beczki potaszu, po groszy dwadzieścia y cztery; od łasztu smoły, po groszy dwadzieścia y cztery; od kopy cebrowiny, po złotemu, od sta klepek, po złotemu; od sta wasilek, po złotemu; od sta pipełek, po złotemu; od masztu każdego po groszy piętnaście; od sta balow, po groszy dwadzieścia, y pięć; od kopy tarcic, po groszy dziesięć; od beczki soli gradowej, po groszy sześć; od sta wańczoszu, po groszy dwadzieścia y cztery; od fasy śliw, po groszy dwadzieścia y cztery; od saletry kamienia, po groszy cztery.

Wszakże gdy te towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczone, od takowych towarów cło wodne nie ma być płacone.

Szypprowie od każdej własney szkuty, okrom szlacheckich, ktore iedno naymują z frochtu, płacić mają na rok po złotych sześci.

Rotman Wiślny, od osoby po złotemu: a od dubasa, po złotych trzy Polskich.

Od lichtana, po złotych dwa; od każdej beczki śledzi przekupnie mają dawać po groszy sześci; od beczki węgorzy, po groszy dwanaście; od mazy wiziny, po złotych dwa; od beczki iesiotryny, po groszy dziesięć; od sta suchych ryb, po groszy pięć; od łososia, po groszu; od wędłego iesiotra, po groszu; od beczki tuniny, po groszy dwanaście; od troski iunow, po groszu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne być mają: także y śledzie szlacheckie na ich własną potrzebę domową do żywności ze Gdańska, abo z Torunia na skutę wzięte, abo wozmi wiezione, mają być wolne od placenia poboru: iednak *secundum proportionem* każdemu przepuszczane być mają.

Od ołowu, miedzi, siarki, saletry, ktore Wiślą prowadzą, abo ziemią do Gdańska przez Dybow, abo za granicę, względem czwartego grosza poboru powinni dawać od cetnara ołowu, po groszy trzy: od miedzi, po groszy sześć; od beczki siarki, po groszy pułczwarta: y od innych towarów według instruktarza celnego,

czwarty grosz ma być płacony. Ktory pobor odprawiwszy raz, za pierwszym kwitem mają być wolni wszędzie. A iż Poborecy abo Sukkollektorowie, z poddanych tak naszych, iako y duchownych y świeckich, którzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki, do miast y miasteczek przejeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą: tedy kiedy to uczynią Poborecy, abo Sukkollektorowie mimo świadectwo pańskie, *poena duplici quatuordecim marcarum* karani być mają: o którą pozwani sami, y Sukkollektorowe ich, na Trybunał, *peremptorie* odpowiadać.

230

Owczarze, osepni państowi, fałeczni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swoich, po groszy dwa, y od tych co je w naymie mają.

Czas oddawania poborow.

Łanowe, y to co przy nim raz w rok wybierano bywa, ma się zacząć wszędzie w dzień S. Philippa y Iakuba: to iest, *prima Maij*, roku terażniejszego: a wydać go wszyscy mają do Świątek Poborcom. Także szos z miast y miasteczek, w tymże czasie ma być wydany do Poborcow. W którym czasie, ieśliby kto tych poborow nie wydał, tedy go ma Poborca pozwać pozwem Grodzkim *ad bannendum*, przez Woźnego onego zamku, ktorego Starosta ma dać Poborecy zaraz: a od pozwow y processow Grod nie ma nic brać. Ieśliby też nie stanął, bannować go ma Poborca y publikować. A Starosta wzięwszy tę bannicyą, nadaley we dwie niedzieli, exekucyą *in Nobis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi. A potem to wyciągnąwszy, za dwie niedzieli do skarbu oddać, *sub poenis* w konstytucyi przeszley, o retentach poborowych, *interpositis*. Ieśliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dylacye ani appellacye od Starosty dopuszczone być nie mają: oprócz samego ukazanego kwitu, przez Poborcę, abo Sukkollektora przysięgłego danego: ktory ieśliby obwiniony pokazał, tedy ma być Poborca od onegoż sądu, winą dwoyga czternastu grzywien karany. A Poborecy przysięgać mają w Grodach na Kwerellach, y Rocech bliższych, tym sposobem:

Ia N przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu, w Troycy Świętęj iedynemu: iż w wybieraniu wyższej opisanych podatkow, wierny będę Krolowi Iego Mości, y Rzeczypospolitey, a chcę, y iestem powinien, wszelakim staraniem, szczerością y pilnością, podatki według uniwersału Seymu blisko przeszłego wiernie wyciągać, y zbierać, nikogo nie ochylając, ani na przyjaźń y nagrody patrząc; y żadnego podatku nie utaię, ale *fideliter* zregestruię, y pieniądze wybrane z registry do skarbu oddam na czas naznaczony, zupełnie, nie zatrzymując, ani pieniędzmi pożytku sobie przywodząc. Tak mi Panie Boże pomóż.

W tenże sposob y Sukkollektorowie przysiędzą mają.

Kwarta.

Z dobr naszych, ktore Starostowie y dzierżawcy naszy trzymają, a z nich kwartę płać: tedy *pro ista vice* powinni dać po trzy kwarty symple do Rawy, na czas zwyczajny Świąteczny, pod warunkiem okwarcie. A z tych kwart, iedna ma należeć Podolskiemu kwarcianemu żołnierzowi: a dwie na żołnierza Moskiewskiego, na początku uniwersału mianowanego. A iż prowenta niektore stołu naszego, iako cla, żupy, oekonomie, y wielkierzady, są bez żołnierza odebrane, ktore y do tych czasow trzymają, dla czego kwarta z nich, do skarbu Rzeczypospolitey należąca, przez administratory nie może być płacona: przeto uchwałą Seymu tego, waruicemy to, iż ten dochod Rzeczypospolitey, ma być żołnierzowi co te dobra trzymał, w zapłatę potrącony. Toż y o dobrach Krolowey Iey Mści Małżonki naszey ma się rozumieć: wszakoż te ktore nie są odebrane mają kwartę płać.

231

Także z dobr *ad rationem quingentorum millium* zastawnych, z których puł kwarty po te czasy płacono: trzy kwarty całe symple mają dać *pro una vice* do Rawy na Świątki, pod temiż warunkami o kwarcie: gdyż takie summy nie nbywa.

A z dobr w starych summach zastawnych, iż lustrowane nie są: tedy wszyscy Starostowie y dzierżawcy, do tego poboru, ktory troy wedle uchwały Seymowej płać powinni, mają dać względem kwarty *pro hac vice*, po pięci złotych z łanu; ktore *de suo* mają dać dzierżawcy, a nie poddani: gdyż to względem kwarty się dzieie. Co do Poborcow ma być oddawano przy poborze, pod warunkiem poborowym.

Iurgieltnicy wszyscy w Koronie, czwartą część iurgieltow oddać powinni na Świątki blisko przyszłe: ktore iuż nie oni sami, ale Starostowie y dzierżawcy, także Celnicy y Żupnicy, ktory iurgielty płać, mają odnieść do Rawy, y przy kwarcie je zapłacić, pod warunkiem o kwarcie: y iurgieltnikowi to wytrącić z pensyi, tego abo przyszłego roku. A kwit z skarbu dzierżawcy każdemu na ten iurgiel dany, ma go *liberum* czynić od placenia tey czwartej części iurgieltu pensyonarzom, y od wszelkiej prawney impetycyi. A w W. X. Litewskim, do Podskarbiego Ziemijskiego taki podatek ma być dany, na czas poborow opisany.

Nowa szlachta ktory nie na woynach są kreowani, powinni z majątności swych dziedzicznych, y dzierżaw Krolewskich, z każdego łanu zapłacić po *fl. 10. de suo*, do Poborce na czas znoszenia poboru, *sub poena confiscationis bonorum*, a to nad trzy pobory uchwalone. A ktoryby miał pieniądze w płacie, gdy od sta złotych ma dać złotych dziesięć, *sub confiscatione summae*. O co powinien będzie Instygator czynić *ex delatione thesauri* na Trybunale *inter causas fisci*, pod zaplaceniem *de suo*. A Poborecy powinni

T. III.

tego delatę po Świątkach we dwie niedzieli do skarbu oddać, nikogo nie ochylając, pod winą dwoch tysięcy grzywien.

Mieszczanin ktory dobra ziemskie trzyma *privatim*, nad trzy pobory uchwalone, powinien płać z każdego łanu abo z włoki, do Poborce, po złotych dziesięci, *sub poena confiscationis bonorum*. A to się ma rozumieć nie tylko o wiecznościach, ale y o zastawach. *Forum* także iako y nowe szlachcie.

Z miast Pruskich, iako Gdańska, Elbiąga, Torunia, Malborku, Rygi, y z inszych, mają dać mimo pobory troie nowe, po złotych dwa z domu każdego. A to względem tego, iż nie płać czopowego wedle uchwały pospolitey, iako insze miasta Koronne.

232

Kupcy.

Kupcy czwarty grosz *ab evectis et inductis* niech daią: a nad szacunek skarbowy, aby towarow nie podnosili, *sub poena*. Indukty ktore od przeszłego Seymu w regestrzech są, aby zaraz zaplacili. Od czego Litewscy kupcy wolni.

Żydzi.

Żydowie wszyscy y każdy zosobna w Koronie, w mieściech, miasteczkach, y na wsiach, tak naszych iako y poddanych naszych duchownych y świeckich, nie podług starych kwitow ani zwyczajow, ale od każdej głowy po trzy złote płać mają do Podskarbiego Koronnego. A to względem terażniejszey potrzeby Rzeczypospolitey: wszakże na ubogie y pogorzelec ma być baczenie. A Urząd Skarbowy, także y Miejski, mają je policzyć z starszemi żydy na dzień pierwszy Maia w roku terażniejszym, ktory pod przysięgą zeznać, y na piśmie *authentice* podać mają, że je sprawiedliwie policzyli, y nikogo nie zataili: od których, żadnego wielkiego ani małego oboiey pleci nie wyimując, ma być pogłowne zaplacone do rąk Namiestnika Pana Podskarbiego od starszych żydowskich: a Starszy zaś mają tę summę sobie od drugich żydow wyciągać. Przysięga o to starszych żydow ma być na Boże przykazanie. A gdy żydowie takie pogłowne oddadzą, inszego poboru od rzemiosł y sług swoich oddawać nie będą powinni. A ieśliby też sami żydowie to pogłowno summą w czas do skarbu oddaną na tę potrzebę Rzeczypospolitey odkupić chcieli: tedy za kwitami Podskarbiego, od poborow y Poborcow wolni być mają. A ieśliby się żydzi nie iscili, wolno ich będzie wszędzie skarbowi zbierać, tak towary iako y osoby ich.

Szoci.

Szoci po złotych dwa od osoby oddawać mają. Z czego Poborecy liczbę uczynić będą powinni przy łanowym.

Kwarta W. X. Litewskiego.

Starostowie, dzierżawcy dobr stołu naszego, tak dożywotnich iako y w summach zawiedzio-

nych wszelakich, dobrowolnie pozwolili, *pro hac vice tantum*, na tak gwałtowną potrzebę Rzeczypospolitej dla zniesienia żołnierza skonfederowanego, dać dwie czwarte części dochodów y prowentów do Pana Podskarbięgo, y do Deputatów do niego przydanych w Wilnie do skarbu W. X. Litewskiego, tak iako byli pozwolili w roku 1590 y z takimi warunkami, według tego iako w ten czas wydali, teraz sowito dać będą powinni, y ci którzy na ten czas nie dali, y ci którzy iurgielty od Nas na dzierżawach mają, połowicę iurgieltów swoich ustąpić na czas pewny: to iest, od Świątek przyszłych począwszy do dwu niedziel *inclusive*, dać są powinni, *nemine excepto*: oprocz oekonomij naszych, myt starych, y dobr oprawie Krolowej Iey Mei Panniey Małżonki naszej podległych, które z tego excypniemy y wolne czynimy.

Czas oddawania poborow, w W. X. Litewskim.

Pobory łanowe, szosowe, iako w którym Woiewodztwie, y Powiecia pozwolone są, wszystkie razem Poborcowie w uniwersale mianowani, y którzy na Seymikach Relacyinych obrani będą, mają począć wybierać na Święto Wniebowstąpienia Pańskiego, szesnastego dnia miesiąca Maja, w roku terażniejszym 1613, a wydawać mają te pobory nadaley do SS. Troycy w tymże roku. Poborcowie zaś iako naprędzey, a nadaley do S. Iana w tymże roku 1613 do skarbu oddać, liczbę uczynić powinni będą: wybierając te pobory w mieściech gdzie Seymiki y Sądy się odprawiają, a nie na inszych mieyscach. A na sprawiedliwe wybieranie, przysięgę przy obraniu na Relacyach przed obywatelmi uczynić powinni będą, y w skarbie ukazać attestacyą od Urzędników Ziemskich, y obywatelów tamiecznych. Ktore to pobory mają byż od Poborców oddawane w Wilnie, do Wielmożnego Iarosa Wołowicza Podskarbięgo W. X. Lit: y do Alexandra Raieckiego, Marszałka naszego Wilkomirskiego, a do Iana Szweykowskiego Deputatów, mocą terażniejszego Seymu deputowanych.

Spław wodny, cło nowe, y czopowe Wielkiego X. Litewskiego.

Poruczamy w administracyą Wielmożnemu P. Podskarbiemu Ziemskiemu W. X. Lit:, aby iako z najlepszym użytkiem Rzeczyposp: arendował, które podatki, po expiracyi terażniejszych arend, na dwie lecie uchwalamy. Wiadomością tychże iednak Deputatów do Iego M. P. Podskarbięgo konstytucyą terażniejszą wysadzonych.

Pogłowne Tatarskie Xięstwa Litew.

Tatarowie wszyscy W. X. Lit: którzy furmanstwem, y kupiectwem y rzemiosły się bawia, sami od siebie, od żon, y od dzieci swoich, po dwa złote od osoby do Poborców dać mają: excypniąc Chorążych, Murzow, y Ułanow, y tych Tatarow którzy służbę wojenną z Chorążemi, Murzami, y Ułanami, swemi służą, y na osiadło-

ściach mieszkają, ci tedy pogłownemu podlegać nie będą: którzy Chorążowie, Murzowie, y Ułanowie, według zwyczaju swego uczynić mają przysięgę w Grodzie na czas w wybieraniu Poborców naznaczonym, w którym osiadłość mają, na to że sprawiedliwie, tych tylko, którzy służbę wojenną za rozkazaniem naszym, z pogłownego pod pierwszą expedycyą pod Smoleńskiem przeszłego roku, przy Urodzonym Alexandrze Iozefie Lisowskim służyli, wymuiąc: a insi wszyscy pod to pogłowne podlegać mają.

Pogłowne żydowskie Wielkiego Xięstwa Lit:

Żydowie wszyscy w W. X. Litewskim, dwoie pogłowne, to iest, po dwa złote z głowy razem oddać mają: ponieważ z przeszłego Seymu dwoie też pogłowne dali, a Koronni tylko jedno z przeszłego Seymu dali. Co Wielmożny Podskarbi Ziemski, lubo to arendować, lubo iako naysprawiedliwiecy wybrać ma, nikogo nie ochraniając; oprocz pogorzalcow y iałmużników, którzy żebranią żyją.

Szafunek poborow w Wielkim Xięstwie Lit:

Te podatki, które się w tym uniwersale specyfikowały, mają być oddawane do Wielmożnego Podskarbięgo Ziemskiego W. X. Lit:, który wespoł z pomienionemi Deputatami ninacz inszego obracać nie ma, tylo na zapłatę żołnierzom zkonfoederowanym stołecznym, pułku Pana Zborowskiego, y pułku nieboszczyka Pana Iana Sapiechy: także Smoleńskim y Inflantskim, którzy teraz w Moskwie pod regimentem Wielmożnego Hetmana W. X. Litew: służyli. A co sie tknie opatrzenia zamkow ukraiennyh W. X. Lit: y Inflantskich, tego K. I. M. y bespieczeństwa ich, opatrzeć rozkazać ma, z reszt przeszłych poborow, z czopowego, y z cęł nowo podwyższonych W. X. Lit: na przeszłym Seymie uchwalonych.

Duchowieństwo W. X. Lit: pobory zarowno z stany szlacheckimi oraz wydać, y przez Poborce swe wybierać mają.

Salarium Poborców W. X. Lit: zwykłe, według dawnych uniwersalow ma byż potrącono, y w skarbie przyimowano.

Poborcy, y pobory w Woiewodztwach.

Krakowskim, poborow trzy, z tych co ie wybierają: a czwarty do braciey. Poborca Urodzony Stanisław Morski. Szafarzem, Urodzony Cyrillus Chrzóstowski.

Z Miechowa, *possessor* ma zapłacić czopowe.

W Xięstwie Zatorskim, Poborca do braciey.

W Poznańskim, trzy pobory, czwarty gotowy z czopowym. Poborca, Woyciech Chudziński, Pisarz Grodzki Poznański.

W Wileńskim, trzy pobory, czwarty gotowy. Poborca do braciey, y czopowe troie.

W Osmiańskim, poborow trzy: Poborca Samuel Trzecieski.

W Lidskim, poborow trzy: Poborca Urodzony Piotr Zaleski.

234

233

W Wilkomirskim, poborow trzy. Poborca do braciey, czwarty gotowy.

W Braclawskim, poborow trzy: Poborca do braciey.

W Sandomirskim, poborow cztery, y czopowego tak wiele, y z tym co go z przeszłego Seymu składają. Poborca Urodzony Andrzej Chynicki do Sędomirskiego, Wiślickiego, Piłźnieńskiego, Powiatow.

W Radomskim, Opoczyńskim, Chęcińskim, Stężyckim, Powieciech, poborow cztery, y z czopowym tym co go z przeszłego Seymu dobierają: a Poborca Urodzony Paweł Suligostowski.

W Kaliskim, pobory trzy: a czwarty gotowy, y czopowe. Poborca Stanisław Przedziński, Pisarz Grodzki Kaliski.

W Trockim, poborow trzy: Poborca do braciey.

W Grodzińskim, poborow trzy: Poborca...

W Kowieńskim, poborow trzy: czwarty gotowy, Poborca do braciey.

W Upitskim, poborow trzy: Poborca do braciey.

W Sieradzkim, poborow trzy: czwarty gotowy. Poborca, Urodzony Piotr Urbański, Podstarości Piotrkowski. Tenże Poborca y czwarty z przeszłego Seymu pobor ma wybierać; ponieważ go przeszły Poborca, Urodzony Stanisław Przerembski, przez niesposobność zdrowia, niechce wybierać. A złożyć go mają we cztery niedziele po Wielkieynocy. A dzierżawcy z dobr swoich czopowe, wedle poslednich arend.

Ziemia Wieluńska, poborow trzy: czwarty gotowy. Poborca Stanisław Wilczewski. A w Ostrzeszowskim, Stanisław Doruchowski Surrogator Poborca.

W Łęczyckim, poborow trzy: czwarty gotowy. Pobor lanowy, Grod abo Starosta ma wybierać: a czopowe miasteczka, za wiadomością Pana Podskarbięgo. Szafarze, Pan Pstrokoński Pisarz Ziemski Łęczycki: y Pan Ian Karśnicki, od S. Woyciecha do Świątek.

Ziemia Żmudzka, trzy pobory: Poborca do braciey.

W Brzeskim Kujawskim, poborow trzy: czwarty gotowy. Poborca Urodzony Maciej Chelmiński, Sędzia Ziemski Dobrzyński. Szafarz Ian Grabski, Podkomorzy Inowłocławski, bez *salarium*.

W Kiiowskim Woiewodztwie, poborow trzy: Poborca Urodzony Phylon Strybel, Cześnik Kiiowski, y czopowe troie: czwartego dobierają.

W Inowłocławskim, poborow trzy: czwarty gotowy. Poborca Urodzony Iędrzey Moszczyński z Osniczowa, y Szafarz Stanisław Iemielski, Skarbnik Inowłocławski.

Ziemia Dobrzyńskiej, pobor ieden gotowy, drugi teraz pozwalają a dwa do braciey: o Seymik proszą, upewniając że dadzą. Poborca do braciey.

W Ruskim, poborow trzy nowych, a czwarty co go wybierają. Poborca Urodzony Stanisław

Głębocki: a iesliby się niechciał podjąć, P. Podskarbi Koronny ma inszego podać. Czopowe dwoie, wolno arendować Panu Podskarbiemu kto da pieniądze wprzod.

W Przemyskim, także trzy pobory, a czwarty gotowy. Poborca Urodzony Zbigniew Dobrzyński: a iesliby się nie podjął, tedy inszego P. Podskarbi poda, a czopowe iako we Lwowskim.

Ziemia Sanocka, poborow trzy, czwarty gotowy. Poborca Urodzony Raphael Humnicki, Podśędek Sanocki. A iesli da pieniądze wprzod, bliższy będzie arendy: iesli nie da, tedy wolno będzie Panu Podskarbiemu podać inszego.

Chelmska Ziemia trzy pobory, czwarty zaczęty z elekcyi Pisarskiej. Do trzech nowych poborow, Poborca do braci na Rokach Ziemskich bliższych, y ten tylko do łanowego.

Ziemia Halicka poborow trzy: czwartego dobierają. Czopowe w arendę do rąk P. Podskarbięgo Koronnego, na dwie lecie razem sowito: a trzecie *subsequenter*. Poborca do braci, na czas przyszłych kwerel Halickich.

W Wołyńskim, poborow trzy: a czwarty który wybierają z przeszłego Seymu. Poborce do trzech nowych poborow, Książ Alexander Puzyna. Czopowe troie, które wedle arendy przeszły Pana Podskarbięgo ma trzymać; a czopowe ma byż rok po roku wybierane: a na Święty Ian powinien będzie Pan Poborca odnieść pieniądze do Pana Podskarbięgo.

W Podolskim, poborow trzy nowych, czwarty stary: piąty po groszy dziesiąci, dla zabieżenia rozboynikom. Czopowe troie, kto gotowe da do rąk Pana Podskarbięgo Koronnego. Poborca Urodzony Stanisław Strzyżowski.

W Lubelskim, trzy pobory, a czwarty gotowy. Poborca y Szafarz do braci: którzy mają byż obrani na kwerellach pierwszych, abo elekcyi Podkomorzego, co z nich pierwey przypadnie. Z Czermiernik *possessor* czopowe ma zapłacić.

W Połockim, poborow trzy, czwarty do braci. Poborca do braci.

W Belskim, poborow cztery z dawnym: Poborca y Szafarz do braci, a Seymik *feria secunda, post Conductus Paschae*.

W Nowogrodzkim, poborow trzy, czwarty co go dobierają. Poborca do braci.

W Słonimskim, poborow trzy: Poborca do braci, czwarty gotowy wybrany z Seymu przeszłego.

W Wolkowiskim, poborow trzy: poborca do braci, czwarty wybrany gotowy.

W Płockim, poborow trzy nowych: Poborca Podstarości Płocki. Czopowe przy Panu Podskarbin.

Witebskie, poborow trzy. Poborca Zacharyasz Obuchowiec, czwarty wybierają.

W Orszańskim, trzy pobory, czwarty wybrany. Poborca do braci.

Woiewodztwo Mazowieckie wszystko, trzy

236

pobory nowe: czopowe przy miastach za aren-
dą Pana Podskarbiego.

W Czerskim, Poborca Podstarości Czerski.

W Warszawskim, Poborca Urodzony Andrzej
Głuchowski.

W Łomzińskim, Poborca Urodzony.....

W Nurskiej, Mikołaj Zębocki, Podstarości
Kamieniecki z czopowym. A w Ostrowskim,
Urodzony Hieronim Grodzicki y do czopowego.

W Ziemi Wiskiej, Poborca Urodzony Stani-
sław Burzyński.

W Wyższogrodzkim, Urodzony.....

W Zakroczymskiej, Urodzony.....

237 W Ciechanowskim, Urodzony Marcin Smo-
carski.

W Rożańskiej, Poborca Urodzony Paweł
Kiiowski: czopowe przy nim arenda.

W Liwskiej, Poborca Urodzony Adam Ia-
błoński, Pisarz Liwski: z czopowym.

Podlaskie: Ziemia Drohicka, trzy pobory
nowe: Poborca Urodzony Gerzy Skiwski z Min-
cewa.

W Mielnickiej Ziemi, poborow trzy. Poborca
Urodzony Ieremiasz Skolmowski: przy którym
czopowe za arenda Pana Podskarbiego. Czo-
powe dwoie sowite.

Ziemia Bielska, pobory trzy *simul et semel*:
czopowe dwoie razem. Poborca na ieden pobor,
Urodzony Ian Miński, z czopowym; a na dwa,
Urodzony Adam Domaniowski, z czopowym:
ktoremu *salarium* iedno tylko.

W Rawskim, poborow dwa nowych, trzeci
gotowy, a z czwartym do braci. Poborca do
braci na pierwsze *querele* po Seymie.

W Sochaczowskim, poborow trzy, czwarty
gotowy. Poborca do braci.

Powiat Gostyński, pobory także. Poborca
Podsędek Gostyński.

W Brzeskim Litewskim, poborow trzy: Po-
borca Urodzony Łukasz Kopeć, Podkomorzy
Brzeski; y czopowe przy nim troie.

W Pińskim, poborow trzy, czwarty gotowy.
Poborca Urodzony Chwiedziuszko, Chorąży
Piński.

W Chełmińskim, poborow dwa nowych, trzeci
gotowy, czwarty do braci y Poborca.

W Mściślawskim, dwa pobory, trzeci gotowy,
czwarty do braci. Poborca do braci.

W Malborskim, poborow dwa, trzeci gotowy.

W Braclawskim, poborow trzy razem: a czo-
powe troie przy Panu Poborcy: przez trzy lata
ma trwać. Poborca Urodzony Michał Kropi-
nicki, Miecznik Braclawski.

W Pomorskim poborow dwa nowych, trzeci
gotowy, czwarty do braci y Poborca.

W Mińskim, poborow trzy nowych, Poborca
do braci.

W Rzeczyckim, poborow trzy, czwarty stary.
Poborca do braci.

W Możyńskim, poborow dwa, trzeci gotowy,
czwarty do braci, y Poborca.

W Ziemiach Infantckich, pobory do rozsądku
Kommissarskiego: a ktoby *in confinijis* Woie-

wodztw, gdzie iest *ambiguitas* o Powieciech, po-
bor zapłacił do Korony, nie ma bydz od in-
szego Poborce inquietowany, *sub nullitate pro-*
cessus.

Salaria Poborcom.

Salarium Poborcom tylko od iednego łano-
wego ma należeć, chociaż troie albo czworo
wybierze. A gdy czopowe arenda będzie trzymał,
tedy *salarium* nie ma wytrącać.

Sposob wybierania poborow w Woiewodztwach, Po- znańskim y Kaliskim. 238

Szafunek poborow Woiewodztw naszych, Po-
znańskiego y Kaliskiego, takiśmy namowili: że Imé
P. Podskarbi Koronny, części żołnierzy na Mo-
skiewską wojnę zaciągnionych, narodu Polskiego
y Litewskiego przez kwity swe ma ukazać w Wo-
iewodztwach naszych, u PP. Poborcow zółdu
zasłużonego zapłatę: wszakże z tą ochroną, aby
nad summę pieniędzy z poborowych y czopo-
wych podatkow przyść mającą, większey sum-
my do płacenia na Woiewodztwa nasze nie
zwał. A kwity Imci P. Podskarbiego, przez
PP. żołnierze mają bydz prezentowane, Imci
Panu Woiewodzie Łęczyckiemu, Imci Panu Po-
znańskiemu, Imci P. Bydgoskiemu, Imci Panu
Sędziwoiowi, Grabi z Ostroroga, y Imci P. Zy-
gmuntowi Grudzińskiemu, *unius vel duorum ab-*
sentia non obstante: ktorych pieczęciami, gdy te
quity Imci Pana Podskarbiego przypieczętowane,
y rękoma własnymi podpisane będą; tedy we-
dle quitu, albo kwitow, PP. Poborcy nasi, bę-
dą powinni te pieniądze oddawać. Ażeby tym
rychley pieniędzy na tę zapłatę długow żołnier-
skich zdobydz się mogło, ciż pomienieni Ich-
mość PP. Deputaci będą mieli *facultatem*, spo-
soby takie przed się brać, y kontrakty zabie-
rać, za ktoremiby iako naprędzey, *ad rationem*
podatkow z tych Woiewodztw oczekiwanych,
summa proportionalis zdobydz się mogła.

Co się tycze uniwersalu poborowego, na taki
iaki przeszłego Seymu był wydrukowany, nie
pozwalamy, ale się stosujemy do uniwersalu,
anni millesimi quingentesimi septuagesimi octavi.
Z ochroną tylko browarow szlacheckich.

Przeciwko tey ordynacyi Pan Podskarbi Ko-
ronny protestował się, iż iest napisana *in dero-*
gationem Urzędu iego: y kwitow skarbowych do
popisow y approbacyi rożnych osob, dawać nie
może. A do tego, po Seymie ta ordynacya po-
dana iest, y z podpisem dwoch tylko PP. Po-
słów Wielkopolskich.

Sposob wybierania poborow w Woiewodztwie Sędo- mirskim, od PP. Posłów na Seymie podany.

Woiewodztwo Sędmierskie poborow cztery:
trzy terażniejszym Seymem uchwalone, czwarty
ten który przeszłego Seymu w uniwersal wpi-
sany był: a na Seymiku przyszłym Deputackim,
przez obywatela Woiewodztwa tegoż, protesta-
cyami zniesiony. Czopowe dwoie razem, także
łanowe: to iako y czopowe, *possessores* dobr

239

Krolewskich, duchownych y świeckich, sami za
poddane swe z skrzynek swych, na czas w uni-
wersale Seymowym opisany zapłacić będą po-
winni: *non obstante* chociażby niektorzy mimo
inhibicyą y protestacyą braci, tak łanowe, iako
y czopowe do rąk przeszłych Poborcow oddali, zu-
pełnie tu to czworo łanowe, a czopowe dwoie, od-
dać winni będą, a repetuiąc swego, *iure experi-*
antur z Poborcami: o co *forum* z nimi *inter*
causas officij na Trybunał naznaczamy. Łanowy
pobor wybierany być ma podług kwitow a.
1578 y posłednich kwitow. Czopowe podług
arendy y kontraktow a. 1611 z poborcami
uczynionych, pozwalaiąc miastom y miastecz-
kom, glyby same chciały, mimo dzierżawce,
czopowe to zastąpić y zapłacić: a dla mniey-
szego uciążenia, powoli do ręk swych odbie-
rać w dobrach Krolewskich, duchownych y szla-
cickich. A w roku 1614 czopowe trzecie,
także we cztery niedziele po Wielkieynocy, do
ręku niżej pomienionych Szafarzow oddać zu-
pełnie, iako y wyżej, winni będą ciż *possesso-*
res dobr. Na wybieranie ktorego czopowego,
dzierżawcom tym trzy lata pozwalamy. Ci ied-
nak dzierżawcy obowiązani będą terażniejszą
uchwałą, ten podatek wydać zupełnie wszystek.
A gdyby *interim* dzierżawcy swe w ręce in-
szemu należącemu podawali, a przez czas dzier-
żawy swey czopowego tego nie dobrali, we-
riskuiąc regestrami czopowemi: powinien ten
co odbierać będzie, dzierżawcy przeszłemu wro-
cić, y w tym dosyć uczynić, aby arendy tey
czopowego icmu dotrzymywać dopuścić, *sub*
poenis na to *sancitis* w uniwersale; y o to *in*
codem foro odpowiadać winni będą, iakoby y
przez Szafarza samego pociągnieni byli. Do
ktorych poborow naznaczamy Szafarzow, Uro-
dzonych, P. Iana Karwickiego, P. Ierzego Ko-
chanowskiego z Konar, P. Jędrzeia Chyckiego,
P. Pawła Suligostowskiego. To iest P. Karwic-
kiego y P. Kochanowskiego, naznaczamy, y przy-
sadzamy do Ichmciov PP. Deputatow, ktorzy
przy Imci Panu Podskarbm naznaczeni są do
rachunku y zapłaty PP. żołnierzom, y tego
wszystkiego odprawowania. podług objaśnienia
instrukcyi terażniejszego Seymu. A na wybiera-
nie zaś tych podatkow, naznaczamy Pana Ię-
drzeia Chyckiego, do Powiatow Sandomierskiego,
Wiślickiego, Pilźnińskiego. A Pana Pawła Su-
ligostowskiego, do Powiatow, Radomskiego, Stę-
życkiego, Opoczyńskiego, y Chęcińskiego. A
pieniądze, te wybrane, do tych dwoch wyżej
mianowanych Szafarzow y Deputatow, przy P.
Podskarbm będących, ci drudzy dwa co wy-
biorą, odnosić, y oddawać powinni będą, y od
nich kwity otrzymywać, ktore takiey wagi bydz
mają, iako y Imci Pana Podskarbiego. A pie-
niądze te ninac inszego, iedno na zapłatę żoł-
nierzom zkonfederowanym obracać się mają:
Czego ci Szafarze dwa przestrzegać y doglądać
mają, *sub poena* w uniwersale generalnym opi-
saną. Ktorem Szafarzom *salaria* każdemu z nich
zwyczajne, po groszu od złotego naznaczamy:

to iest od dwu poborow Panu Karwickiemu,
y Panu Kochanowskiemu: a od drugich dwu,
Panu Chyckiemu, y Panu Suligostowskiemu.
Liczbę z wybranych podatkow ci dwa, tym 240
dwiema ktorzy z Iegomością Panem Podskar-
bm będą, z wiadomością Pana Podskarbiego,
powinni będą uczynić według kwitow skarbo-
wych, tak łanowego iako y czopowego, w roku
1600 dwunastym, od Imci Pana Podskarbiego
przez przeszłe Poborce otrzymanych. A Pan
Karwicki, y Pan Kochanowski, z tego co od
tych dwu Szafarzow wezmą; y za ich kwitami
się pokaże, od nich liczbę uczynić powinni będą
na Seymiku przyszłym Deputackiey elekcyi:
probuiąc wydatek swoy kwitami, tak Imci Pana
Podskarbiego, iako y żołnierskimi: o co *forum*
y *poena* na wszystkie PP. Szafarze, podług uni-
wersalu generalnego na tym Seymie uchwalone-
go. A przeszli Poborcy wolni zostawiają od
arend y kontraktow z Imcią Panem Podskar-
bm uczynionych, *ratione* czopowego, na rok
1613 ponieważ *possessorom* iuz z tego respon-
dować, co od kogo wzięli, wrocić powinni będą.
A we wszystkich inszych rzeczach wybierania
dalszych, y inszych podatkow, y wszelakich in-
szych spraw, referuią się do uniwersalu gene-
ralnego na tym Seymie uchwalonego. Dan
w Warszawie dnia 2 Kwietnia, roku Pańskiego
1600 trzynastego. Panowania Krolestw naszych,
Polskiego 26 Szwedzkiego 20.

UCHWAŁA

SEYMU WALNEGO KORONNEGO

WARSZAWSKIEGO,

ROKU 1613

dnia dwudziestego czwartego Grudnia.

W Imie Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litew-
skie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, In-
flantskie, etc. a Szwedzki, Gotski, Wandalski, dzie-
dziczny Krol.

1. Wszem w obec, y każdemu zosobna, komu
wiedzieć należy, oznaymujemy: iż za złoże-
niem od Nas, dla wielkich y ważnych a nagłych
Rzpltey potrzeb, Seymu niniejszego do Warsza-
wy, te niżej opisane rzeczy, do zatrzymania do-
brego y bezpieczonego Rzpltey, za spólną wszech
Stanow, tak Panow Rad, duchownych y świc-
ckich, iako y Posłów Ziemskich oboygą narodu
zgoda, postanowiliśmy.

Naznaczenie zapłaty żołnierzom.

2. Iż za wyszcieniem żołnierzow z Moskwy, y
za niewystarczeniem złożonych podatkow za-
płacić ich, niemałe uciążenie stanu wszelkiego

241

w Państwach naszych dzieje się, a zatem do zniszczenia y zubożenia ludzie przyszli, y *authoritas et dignitas* nasza Krolewska y wszystkich Stanow, labefakcie się; do tego y swobody szlacheckie w wolnym narodzie nicmałą oppressyą cierpią: chcąc tedy temu zabieżyć, y oycowskie to wszystko uspokoić, zażywalimy pewnych sposobow do ukontentowania tego woyska sposobnych. Deputowani byli pewni Kommissarze do traktatow z nimi, y dla zapłaty im powinny: iakoż żołnierz Brzeski, przez Kommissarze nasze rozwiedziony iest, y wzięwszy zapłatę rozjechał się, ale drugie woyska zostawiają, u których żadne traktaty nic nie sprawiły; bo takowej summy nie dostawało, ktoraby mogła wystarczyć zapłacie iey pretendowanej. Przyszło Nam tedy za prozbą wielu Woiewodztw, do złożenia Seymu krotszego, niż w prawie opisano iest: przyszło y do tego, że uchylivszy opisanego porządku w składaniu Seymow y Seymikow, na taki Seym *extraordinarie* zwołaliśmy Stanow wszystkich, na który Nas *necessitas Reipubl.* naraziła. A to dla tego, aby co niedostawa do skuteczney zapłaty żołnierskiej, złożyć, y zapłacić się mogło, y dostatecznie Rzeczposp. uspokoić. Posyłani byli do nich z tego Seymu Posłowie, konferuiąc z nimi, y starając się, aby Rzeczpospolitą, ktorey y tak do wielkich szkod przyszło, iako synowie iey uwolnili, y w zapłacie swey moderowali się: ale y ci nieotrzymali pewnego responsu, bo się w wszystkim na koła generalnego decyzyą odzywali. Wprzod tedy wyzrzeliliśmy w podatki przeszle na Seymie uchwalone, ktore iż zapłacie ich nie wydolały wedle pretensyi od nich porachowanych, namowiony iest sposob, iako retent przeszlych podatkow w uniwersale mianowanych dochodzić: namowione są y podatki nowe, wedle uniwersalu niżej opisanego. Co wszystko ninacz inszego, iedno na zapłatę tego żołnierza stołecznego, Smoleńskiego y Infantckiego, obrocono bydź ma: a z tych podatkow *ad usus privatos*, iako to y w uniwersale przed tym warowano iest, nie obracać, pod warunkiem w uniwersalach opisanym. Naznaczamy tedy tym żołnierzom zapłatę *die 23 Februarij* stołecznym we Lwowie, Smoleńskim w Bydgoszczy, Infantckim w Wilnie: ktorą Podskarbowie y Kommissarze nasi oddać im mają wedle porachowania skarbowego, ręką Podskarbiow naszych podpisanego y zapieczetowanego. Do ktorey zapłaty Kommissarze pewne deputuiemy do Lwowa, z Senatu; Wielebnego, y Wielmożnych, y Urodzonych, X. Arcybiskupa Lwowskiego, Sędomińskiego, Kijowskiego, Braclawskiego, Woiewody: Trockiego, Kaliskiego, Wolyńskiego, Belskiego, Wislickiego, Radomskiego, Halickiego, Kasztellanow. A z dworu naszego, Urodzonego Piotra Ożę, Starostę Trębowskiego, Dworzanina y Rotmistrza naszego. Z Kola Poselskiego, Alexandra Korwina Gąsiewskiego, Referendarza W. X. Lit. Starostę Wielickiego: Mikołaja Daniłowicza z Zurowa, Podskarbiego Nadwornego Koronne-

go, Starostę Chelmskiego, Dorohobyckiego, etc. Iana Swoszowskiego, Podkomorzego Lwowskiego: Stanisława Przerębskiego, Opoczyńskiego: Macieja Leśniowskiego, Radziborskiego: Iana Boratyńskiego, Lipieńskiego, Starosty. Romana Hoyskiego Włodzimirskiego: Stanisława Zorawieńskiego, Halickiego, Podkomorzych. Stanisława Niemirę, Chorążego Mielnickiego. Adama Rożna, Podśedka Krakowskiego: Iakuba Sobieskiego, y Iana Karśnickiego.

3. Do Bydgoszczy, z Senatu, Wielebnego X. Biskupa Kniawskiego. Wielmożnych y Urodzonych, Sieradzkiego Łęczyckiego, Brzeskiego, Malborskiego, Woiewody: Gnieźnińskiego, Sieradzkiego, Brzeskiego, Gdańskiego, Rospierskiego, Bydgoskiego, Rogozińskiego, Kasztellany.

4. A z Kola Poselskiego, Łukasza Mielżyńskiego, Podkomorzego Kaliskiego: Stanisława Niemoiewskiego, Podstolego Koronnego: Zygmunta Niszczycykiego, Starostę Przasnyskiego: Iana Podoskiego, Starostę Ciechanowskiego: Władysława Przyemskiego, Olbrychta Rożna, Remigiana Lasockiego, Krzysztofa Charlińskiego, Dworzanina naszego.

5. Do Wilna z Senatu, Wielebnego X. Benedykta Woynę, Biskupa Wileńskiego: Wielmożnych, Alexandra Ilotkiewicza, Ilrabię na Szklowie y Myszy Trockiego: Krzysztofa Zienowicza Brzeskiego, Ostaphiana Tyszkiewicza Mściławskiego Woiewodow. Alexandra Hołowezyńskiego Żmudzkiego, Alexandra Sapichę Witebskiego, Kasztellanow. Leona Sapichę, Kancelrza W. X. Lit. Iarosza Wołowicza, Podskarbiego Ziemińskiego, y Pisarza W. X. Litewskiego.

6. A z Rycerstwa, Urodzonych, Ianusza Skumina Tyszkiewica, Pisarza W. X. Lit. Braclawskiego, Nowodworskiego Starostę, etc. Iana Sokolińskiego z Drucka, Pisarza W. X. Lit. Starostę Orleńskiego: Filona Kopcia, Marszałka Lidzkiego; Bohdana Oginskiego Trockiego, Dominika Obryńskiego Nowogrodzkiego, Podkomorzych. Iana Korszaka z Hołubicz, Chorążego Połockiego: Hieronima Podłęckiego, Podśedka Wilkomirskiego: Iana Czyża Sekreturza naszego, y Iana Swicykowskiego. A niebytność na ten czas kilku osob, tey sprawie szkodzić nie ma: ktorzy przyjadą, odprawować będą. Ktorem to Kommissarzom dostateczną y zupełną moc daemy, tak do zapłaty żołnierskiej, iako y do dostania pieniędzy *ad fidem publicam*, na zapłatę ich, bądź na dobra stołu naszego y Rzpltey co *authoritate Conventus praesentis* approbiujemy, y cokolwiek tak w tym punkcie, iako y w inszych sobie zleconych uczynią, *pro rato et grato* przyjąć obiecuiemy: uchylając tylko *ad praesentem necessitatem Reipubl.* w tym statutu Alexandra Krola Przdka naszego, *de non obligandis bonis Regalibus* opisanego; w czym wszystkim zażyją Kommissarze nasi takowego postępku, iaki iest opisany, y na przeszłym Seymie, y w konstytucyi *anni 1591* o rozprawie woyska na Turcką woynę przyięty, ktorą konstytucyą *in toto* reassumiemy, y *rigorem* iey przeciwko tym kto-

243

rzyby *temere* wzięwszy pieniądze, z tego woyska y z kup rozjechać się nie chcieli, y uchwały Seymowey nie słuchali, szkody y krzywdy ludziom wszelkiego stanu czynili, extenduiemy, y eksekucyą wedle opisanego iey postępku, Woiewodom Starostom, y Hetmanom naszym czynić pozwalamy, y rozkazuiemy. A przytym popolite ruszenie, iż Stany oboygą narodu bez rozsyłania wici pozwolili, tedy tego na niebezpieczeństwa Rzpltey za wysłaniem trzecich wici zażyemy, iako iest opisano w konstytucyi *anni 1557* zachowuiąc porządek Woiewodztwu Belskiemu, który sobie dla obrony na Seymiku przeszłym namowiło. Dokładając tego, iż żołnierz stołeczny z poboru przeszłego wziął y bierze niektore podatki poborowe; to iest czwarty grosz, Fordan, składne, co do prowentow stołu naszego iako nie należało, tak zawždy za pozwoleniem poborow, w rękach Poborcow bywało, że się to w zapłatę ich inkludować ma, iako podatek poborowy na zniesienie żołnierskiego żołdu pozwolony. Także quartę z żup, cel, y z inszych oekonomiy, wielkichrządow y prowentow naszych, ktore w ich dyspozycyi są, powinni oddać, abo w zapłatę swą przyjąć mają. A tym żołnierzom ktorzy się rozjadą, y Seymowey uchwały usłuchają, nie tylko łaskę naszą Krolewską ofiaruiemy, ale y assekuracyą dostateczną, na iaką się Stany wszystkie zezwoliły, ktora iest do tey uchwały Seymowey wpisana, daemy. A do tego, iż ci żołnierze rożno stanowiska swe mają, iedni w Małej Polsce, ktorem się zapłata we Lwowie naznacza z pewnych Woiewodztw Małej Polski, ktore się w Lublinie sądzą; to iest, Krakowskiego, Sendomierskiego, Kiiowskiego, Ruskiego, Wolyńskiego, Podolskiego, Lubelskiego, Belskiego, Podlaskiego, Braclawskiego: z ktorzych Woiewodztw wszystkie Szafarze, Poborey, y arendarze wszelakich podatkow, do rąk Kommissarzow naszych do Lwowa oddać, y istotnie zapłacić mają *inclusive ad diem 23 Febr.* a to pod winą wieczney bannicy y straceniem dobr ruchomych y nieruchomych, ktorą *vigore Conventus praesentis exnunc*, na tych ktorzyby w takowym gwałcie pieniądze popolite przy sobie *temere* zatrzymali, skazuujemy: ktorą Kommissarze nasi publikować mają: a My po publikacyi dobra takowe konfiskowane, ludziom zasłużonym dawać będziemy, a oni zaraz z tych dobr pobor przez Poborce zatrzymane, zapłacić powinni będą, y Starostowie eksekucyą bez odwołki, z delacyi Kommissarzow naszych czynić mają, *sub poena mille marcarum, toties quoties citabitur*. A iż te podatki Woiewodztw Małopolskich wyżej opisanych nie wystarczają, tedy do tych podatkow ma bydź przydana przez Podskarbie nasze, y Deputaty do tego naznaczone, kwarta z dobr naszych Krolewskich, ktorą teraz na tym Seymie dzierzawcy dobr naszych, w Radomiu wedle uniwersalu oddać pozwolili: do tego z poborow y podatkow wszelakich W. X. L. dwakroć sto tysięcy y ośmdziesiąt tysięcy złotych, Podskarbi nasz Litewski do Lwowa na

244

dzień 23 Lutego odesłać ma, y powinien będzie. Ktorych Podskarbiow obowiązkiem przysięgi na ich urząd uczynioney obowiązuiemy. Do tego summy pewną ośmdziesiąt tysięcy złotych, Podskarbi nasz Koronny tamże odesłać będzie powinien, z summy pewney na tym Seymie pozwoloney, y unowioney.

7. Tamże należeć ma do tey zapłaty pobor od possessorow starych summ, składnego, z czwartego grosza, z Fordana, retenta przeszlych podatkow, ktore bądź za dekrety Deputatow w Radomiu wyciągnione, na koniec y pogłownego od żydow, to iest, czterdzieści tysięcy, na tym Seymie w uniwersale naznaczonego.

8. A żołnierzom Smoleńskim, ktorem się zapłata w Bydgoszczy naznacza, z poborow Woiewodztw Wielgopolskich pokazuje się: to iest, Woiewodztwa Poznańskiego, Kaliskiego, Sieradzkiego, Ziemie Wieluńskiej, Łęczyckiego, Brzeskiego, Inowrocławskiego, Ziemie Dobrzyńskiej, Płockiego, Mazowieckiego, Rawskiego, Chelmińskiego, Malborskiego, y Pomorskiego. Do tey zapłaty należeć ma pobor Xięstwa Pruskiego. A ostatek summy pewney, Podskarbi nasz tamże do Bydgoszczy odesłać ma.

9. Także z pogłownego żydowskiego, złotych trzydzieści tysięcy, w uniwersale opisanego.

10. Trzeciemu woysku Infantckiemu, Podskarbi nasz Ziemiński Litewski, z Kommissarzmi do tego naznaczonemi, z podatkow W. X. L., y z retent poborowych, y kwarcianych, zapłacić na tenże dzień iako y drugim żołnierzom będzie powinien. A przy zapłacie tym żołnierzom, Kommissarze nasi przy oddaniu assekuracyi im od Nas danej assekuracyą od nich otrzymać mają, na spokojne się ich rozjechanie, y na uspokojenie Państw naszych. Co się uważeniu y rozsądkowi ich szeryz zleca. A przytym za zaleceniem przez Posły od woyska stołecznego, z Urodzonego Iana Swieszyńskiego, a za zaleceniem od woyska Smoleńskiego, z Walentego Iabłonowskiego, Rzeczypospolitej dobrze zasłużonych, dekreta o zranienie pewne przez strony otrzymane, z ktorymi już im do poiednania przyszło, y na to sami dobrowolnie zezwolili, znosimy y kassuiemy.

11. A iżeśmy Seym niniejszy skoro y krotszy, nad zwyczaj prawem warowany, *sine solennitatibus requisitis*, a dla iedney tylko naywiększey potrzeby, uwolnienia Rzpltey od ciężaru żołnierskiego, złożyli: waruiemy to uchwałą Seymu terazniejszego, iż ten postępek na potym *in exemplum et sequelam* pociągany, bydź y prawu popolitemu, także zwyczajom zdawna zachowalym praeciudykować nie ma. Iednak drugi Seym dla uspokojenia Rzpltey, w tym iesliby co przeciw prawom y wolnościom popolitym stało się, złożyć mamy: tego złożenia czasu od Seymu przeszłego według prawa nie przedłużając. A dla tego aby wątpliwości żadney nie zostawało, assekuracyą żołnierzom przerzeczonym przy tey uchwalie Seymowey wpisać rozkazaliśmy, ktorą *authoritate Conventus praesentis* approbiujemy.

245

Assekuracja żołnierzom.

12. Żołnierz stołeczny zaciągu Moskiewskiego, dla wielkiego znużenia swego, trwając długi czas na wojnie, w Państwa nasze, dochodząc, zasłużonego swego, iż w porządku pewnym wyniszczenia, któremu że teraz za spólną zgodą wszelkich Stanów zapłata się obmyśla: a będąc od Rycerstwa tamtego żądani, którzy dla wielkiego znużenia dłużej na wojnie trwać nie mogli: obiecujemy y uchwalamy, z pozwolenia Panów Rad obojga narodu, że żaden z Rycerstwa stołecznego, tak starszy jako y in-sze żołnierstwo, o podniesienie Konfederacyi, o wysię z Moskwy, o zasięgnięcie żywności z dobr naszych y Rzpłtey, także duchownych y świeckich, iakiegożkolwiek stanu ludzi, o zapłatę, o obięcie żup, cel, aekonomij, wielkichrządów, y inszych dobr y prowentów Rzpłtey y stołu naszego, o wyciąganie y wybieranie stacyi pieniężnych, y innych wszelakich, żadney trudności, tak przed Majestatem naszym, iako y u inszych sądów mieć nie będzie: uchylając *pro hac vice*, y konstytucyi wszystkich przeciwko Konfederacyom żołnierskim uczynionych, które przeciw temu to żołnierstwu żadney wagi mieć nie mają; iednak na potomne czasy wcale one zachowawszy. A iesliby kto, tak względem dobr naszych wyżey mianowanych, iako duchownych y świeckich, stanu iakiegożkolwiek będąc, taki się nalazł, któryby o te y tym podobne rzeczy do prawa pociągać ważył się, od pozwów, y od samey rzeczy, każdy takowy pozwany wolen byź ma, y iest, y choćby też co *in contumaciam* otrzymano było, żadney wagi to mieć nie ma, ani przez Urząd żaden exekwowano byź ma. *Et nihilominus*, gdyby pozwany na takowy pozew stanął, tam *actor* nie odchodząc sam, abo Prokurator jego, winy dwieście grzywien pozwanemu odłożyć powinien, *sine quavis exceptione, dilatione, et appellatione, sub poena bannitionis, cum remissione ad publicandum, et finale executionem ad locorum Capitaneos, ubi bona actoris consistent.* To też przy tym warując, że arendy y kontrakty wszelakie, które to wojsko z osobami iakimikolwiek, względem dobr abo prowentów Rzpłtey stanowiło, *in toto* strzymane, y arendarzo takowych dobr od zapłaty żołnierskiej zachowani byź mają, których My wedle kontraktów ich, w spokojnym wytrzymaniu inkwietować nie mamy. A ktemu processy wszelakie, które *ex jure et disciplina militari*, przez zwierzchność wojskową przeciw występny, iakieykolwiek kondycyi y stanu ludziom urosły: także y poeny, które na nich *juxta qualitatem excessuum* są rosięgnięte, do iakiey dyskwiżycyi nie przycho-dziły, ale raczey aby *in suo robore* zostawały. O co aby żaden z tych, którym ta iurysdykcyja należała, także y ten któryby o krzywdy y excessy takowe popierał, prawem nie ma byź turbowany *sub nullitate totius*.

246

Sposob sądzenia y wyciągania retent podatków przeszłych, na zapłatę żołdu żołnierskiego pokazanych.

13. Iż dla krotkości czasu, a wielkiego zatrudnienia Rzeczypospolitey przyść na tym Seymie nie mogło do skutecznego wysłuchania liczb, y zawarcia ich z szafunków poborowych, z kwarcianych, y iakichkolwiek pospolitych podatków uchwalonych, a nie mała liczba tych wszystkich podatków na retentach się pokazuje: tedy aby wszystko to Rzeczpospolitą co iey właśnie należy, w takowym zwłaszcza iey ciężarze cale doszło, a każdy się iey *finaliter* usprawiedliwił, postanawiamy, aby począwszy *ab anno* 1609 *inclusive*, wszyscy Szafarze, Poborcy, y Ekonom Pruski, y ci którzyby iakichkolwiek podatków Rzeczypospolitey arendarze byli, y iakieykolwiek kondycyi ludzie, y ci którzy iedno cokolwiek z tych podatków pospolitych, iakimikolwiek sposobem powierzono sobie do wybierania kontrybucyi pospolitych mieli, abo mają; także y Starostowie abo ich Urzędy, przy którychby pieniądze iakie z delat podatków niewydanych, lubo też y delaty *in executionem* nie przywiedzione znajdowały się, y tych wszystkich którychby już nie stawało potomkowie, y wszyscy zgola *in genere*, przy którychby iedno cokolwiek zatrzymanych kontrybucyi pospolitych, *quocunque nomine* w uniwersalech poborowych nazwanych, *ab anno* 1609 *inclusive*, naydowało się; y ci którzyby ich wedle uchwały Seymów przeszłych, do rąk Poborców, w Powiatach y w Woiewodztwach swych, nie wydali, przed Deputaty *ad hunc solum actum* naznaczonemi stawili się, przed Koronnemi w Radomiu, a w W. X. Lit. w Wilnie, przed ktoremi dostateczną liczbę uczynić; y to wszystko cokolwiekby się przy nich podatków R. P. naydowało, z wiadomością tychże Deputatów, do rąk Panów Kommissarzów naszych wyżey mianowanych, także *peremptorie* bez wszelakiey odwłoki oddać będą powinni. Do czego do Podskarbiów naszych mianujemy z PP. Rad Koronnych, Wielmożnych, Stanisława Krasieńskiego, Woiewodę Płockiego: Szczęsnego Słupeckiego, Lubelskiego; Stanisława Radzieciowskiego, Rawskiego, Sochaczewskiego: Wacława Leszczyńskiego, Wislickiego, Wschowskiego: Adama Kossobuckiego, Wyszogrodzkiego, Łomzińskiego, Kasztellanów y Starostów naszych. Mikołaja z Podhaiec, Marszałka Koronnego Nadwornego, Krzepickiego, Rabsztyńskiego Starostę. A z W. X. Litew: Wielebnego, Wielmożnych y Urodzonych, X. Benedykta Woyne Biskupa Wileńskiego: Alexandra Chotkiewicza, Woiewodę Trockiego; Iana Zawiszę, Woiewodę Witebskiego: Krzysztofa Zienowicza, Woiewodę Brzeskiego: Ostafia Tyszkiewica, Woiewodę Mściławskiego: Leona Sapiechę, Kanclerza W. X. Litewskiego.

14. A do nich z Koła Poselskiego mianowane są osoby z każdego Woiewodztwa po iednemu: w Koronie, z Krakowskiego, Samuel Debiński, Podstoli Krakowski: z Poznańskiego

247

y Kaliskiego, do braci: z Sędomirskiego, Ian Suligostowski: z Sieradzkiego, Stanisław Przerębski, Starosta Opoczyński: z Wielunskiej Ziemi, Adam Walewski, Skarbnik Sieradzki: z Łęczyckiego, do braci biorą: z Brzeskiego Kuiawskiego, y Inowłocławskiego, do braci: z Kiiowskiego, Paweł Rzechowski: z Ziemi Dobrzyńskiej, do braci: z Ruskiego, Ian Dunikowski, Podsedek Przemyski: z Halicza, Iakub Łychowski, Łowczy Halicki: z Chelma, do braci: z Wołynia także do braci: z Podolskiego, Kasper Stanisławski, Podczaszy Sanocki: z Lubelskiego, Bartosz Kazanowski, Podstarości Lubelski: z Bełskiego, do braci: z Płockiego, Andrzej Mostowski, Pisarz Ziemi Płocki: z Rawskiego,..... Wołucki, Starosta Rawski: z Mazowieckiego,..... Brzoska: z Podlaskiego, Mikołaj Grek, Sędzia Mielnicki: z Chełmińskiego, Michał Trzciański: z Malborskiego, Krzysztof Milewski: z Braclawskiego, Alexander Kropiwnicki, Pisarz Ziemi Braclawski: z Pomorskiego, Piotr Bąkowski.

15. A w W. X. Lit: z Wileńskiego, Andrzej Agryppa: z Trockiego, Stanisław Kamiński: z Ziemi Żmudzkiej, Chryzostom Wołkiewicz: z Połockiego, Ian Korszak z Hołubicz, Chorąży Połocki: z Nowogrodzkiego, Dominik Obrzyński, Podkomorzy Nowogrodzki: z Witebskiego,.... Turnowski: z Brzeskiego, do braci: z Mściławskiego, do braci: z Mińskiego, Ian Bolharyn: z Grodzińskiego, Paweł Wołkiewicz, Podkomorzy Grodziński.

16. A Podskarbiowie nasi, rejestra te któreby do tych spraw potrzebne mieli, przywieść tam na tenże czas, abo przez Pisarzy swych przysłać mają: którzy pod przysięgą skarbowi naszemu uczynioną, wiernie wszystkie retenta, tak inszych wszystkich podatków iako y kwarcianych, onym wiadome, na rejestrze, nikogo nie ochylając podadzą, według tego iako na terażniejszym Seymie przez nich pokazowane były, y to co Podskarbiowie wybrali, na Seymie po okazaniu rachunków oddać mają, tam gdzie iest uchwałą terażniejszego Seymu naznaczono: którzy to Deputaci naznaczeni, Koronni w Radomiu, a w W. X. Lit: w Wilnie, zasięść powinni będą nazajutrz po S. Agnieszce: iednak *absentia* niektórych szkodzić tey sprawie nie ma, ale którzy się stawiają, odprawować to mogą: a tam odprawując tę powinność swoją, trzy niedziele przykładem Deputatów kwarcianych zmieszkać mają, których *authoritate Iudicij Tribunalis Regni, ad hunc actum* assekuujemy. A pierwszego dnia przy zasiadaniu przed Urzędem Grodzkim Radomskim, a w W. X. Lit: przed Urzędem Grodzkim Wileńskim, przysięgę uczynić będą powinni, za wydaniem roty, która takowa byź ma.

248

17. Ia N przysięgam P. Bogu Wszzechmogącemu, iż sprawiedliwie ten urząd mnie poruczony odprawować będę, uznanie około retent z podatków pospolitych, y z kwart zatrzymanych, czynić będę wedle sumnienia swego, nikogo nie ochylając, y to wszystko, co się z tych retent

pokaże, wyciągnąwszy, wiernie y sprawiedliwie do Kommissarzów oddam, y przy sobie nie zatrzymam, y upominków od żadney strony brać nie mam. Tak mi P. Boże pomoż, y S. męka Jego.

18. Których Deputatów wyżey mianowanych, uznanie y dekreta, około tey liczby Poborców, y innych, u którychby się podatki Rzeczypospolitey naydowały, takowey wagi mieć chcemy, iako są dekreta *Iudicij ordinarij Tribunalis Regni*: a oni w sądzeniu tych spraw, mają się zachować według porządku tegoż Trybunału.

19. Zachowując w mocy kwity Podskarbiów naszych, Kommissarzów, y Szafarzów, ile kiedy im wybieranie poborowych pieniędzy należało: które kwity likwidować się mają racyą Podskarbiów, aby się ukazało iezli się wszystko na to obrocilo, na co były te podatki uchwalone: także y kwity z Woiewodztw, za zezwoleniem ich Szafarzów dane, w mocy zostawiamy, aby bez dyskwiżycyi przyjęte były. A którykolek z tych wszystkich, u którychby się iakie podatki Rzeczypospolitey naydowały, którym *vigore praesentis Conventus* termin na czas wyżey opisany *loco citationum* naznaczamy, zostanie na liczbie summy iaką, także zaraz cale do Podskarbiów y Deputatów oddać będzie wszystko powinien, *sub poena duplicis pensionis, et poena bannitionis, ex instantia Instigatoris*, a z delacyi Podskarbiów *decernenda*. A iezliby który z Poborców, Ekonomów, Szafarzów, arendarzów, y z tych którzy się *quocunque nomine* prowentów publicznych, tak Koronnych, iako y W. X. Litewskiego tknąwszy, na ten czas y miejsce naznaczone do czynienia liczby y uiszczenia się w tym coby przy nim zostawało, nie stawili, y nie uiszcili się, takowy każdy *ex delatione thesauri nostri ad instantiam Instigatoris, in poena bannitionis et confiscatione bonorum condemnatus* byź ma, którą *authoritate Conventus praesentis in delinquentes* skazujemy: a takowych Poborców sublewacya żadna ratować nie ma. A Starostom tym którzyby *ad rationem reddendam* iakichkolwiek prowentów należeli, zwłaszcza z dawniejszych retent *ab anno* 1609 na Trybunał terażniejszy Piotrkowski abo Lubelski Koronnym, a W. X. Lit. za dworem ukazujemy y naznaczamy. Te tedy wszystkie pieniądze które z uznania Deputatów *ad 23 Februarij* oddane do Panów Kommissarzów będą, mają byź zaraz na zapłatę żołnierzom do Lwowa, do Bydgoszczy, y do Wilna odesłane y oddane. Y nie mają byź ninacz inszego mimo te wojska, *sub poena peculatus* obracane. Dekreta Sądu mianowanego Pisarz Grodzki Woiewodztwa Grodu tamecznego wpisować, a stronom potrzebuującym pod pieczęcią Grodzką z podpisem dwu na to od nich deputowanych *sine salario* wydawać ma. Salarya tym Deputatom mają być po groszu od złotego, które ci sami *de suo* płacić będą powinni, u którychby się podatki Rzeczypospolitey temere zatrzymane znajdowały: do tego y win przysądzonych połowica Deputatom należec będzie: a z drugiey

249

połowice win Podskarbiowie nasi, y Pisarze ich, na rozchod wszelaki, y odwoz pieniędzy obracać mają. A ieżliby co więcej tych retent do Lwowa należących nad summę dwakroć sto tysięcy pięćdziesiąt tysięcy złotych zostawało, tedy to Deputaci do rąk swych wzięwszy, do Seymu blisko przyszłego przy sobie zostawić mają, abo ieżliby Smoleńskiemu żołnierzowi zapłaty nad podatki im naznaczone nie dostawało, tedy z tych retent dołożono, y do Bydgoszczy odwieziono bydź ma. A tych pieniędzy Deputaci mimo to na nic innego obracać nie mają, *sub poena peculatus*.

20. Deputaci do odbierania kwarty w Rawie, ci mają bydź, którzy z przeszłego Seymu są naznaczeni.

O Kozakach y ludziach swywolnych.

21. Postrzegając aby napotym Państwa nasze bezpieczeństwo swe miały od kup swywolnych, a osobliwie Ukrainne mieysca, ktore po te czasy wiele od nich ucierpiał. Na wszystkich takich, ieżliby się za mandatami naszymi, powagą terażniejszego Seymu do nich rozesłanemi, nie roziachlali, *perpetuam infamiam*, dawne o tym konstytucye reassumując, wkładamy, rozkazując Hetmanom naszym, Koronnemu y W. X. Litewskiego, aby się sami osobami swemi przeciwko nim, iako nieprzyiaciółom oyczynzy, z woyski naszymi ruszyli: Starostow bliższych, y gdzieby tego potrzeba była, Rycerstwo Woiewodztw przyległych listy swemi obwieściwszy, za ktoremi oni ruszyć się zaraz będą powinni, *sub poenis in iure descriptis, tanquam contra communem hostem*, y onych znosić, żeby się wzdly kiedy tak wielkie swywoleństwo zahamowało. Wolno nad to będzie każdemu dobr swych od ich niazdow bronić: a o głowy tych, którzy w obronie *ex invasione* tak dotąd zginęli, iako y napotyby polegli, żaden czynić nie będzie mógł, y *poenam infamiae tanquam in complices*, na takich którzyby się tego wazyli wkładamy. Listami też naszymi, ani Hetmanow naszych, szczyścić ani zasłaniać się nie mają, ani mogą, gdyż im od Nas, y od Hetmanow naszych nie są dane na to, aby się za nimi czego z skarbu Koronn: abo W. X. Lit: upominać, pogotowiu dobra nasze, y duchowne, y stanu szlacheckiego uciskać mieli. A iż ludzie ci znieważając zwierzchność naszą, y z jurysdykcyi panow swych wyłamując się, y z posłuszeństwa zwierzchności swej pod którą mieszkają, a osobne sobie sędzie y starsze postanowiwszy, przed żadnym prawem, iedno przez się ustanowionemi Atamany stawać niechcą, y tak zbrodni swych ulegają: te ich jurysdykcyę iako przeciwne prawu popolitemu znosimy, y pod zwierzchność mieysca mieszkania ich poddaemy. A Starostowie nasi od tego czasu, także też panowie duchowni, y każdy zosobna szlachcie w majątnościach swych, abo namiestnikowie ich, sądow im takich, y do kup się zbierania, zabraniać mają.

O żołnierzu Powiatowym W. X. Litewskiego.

22. Konstytucyą blisko przeszłego Seymu o żołnierzu z Woiewodztw do exekucyi przywożąc, pozwalamy Stanom W. X. Lit: na blisko przyszłych Seymikach Deputackich Gromniczych, w każdym Woiewodztwie y Powiecie obrać czterech Elektorow, ludzi w dziele rycerskim ćwiczonych, y dobrze osiadłych, na Rotmistrzostwo godnych, ktorych Nam prezentować abo przez list oznaymić mają. A My iednemu z nich, który się Nam będzie zdał, rotę przypowiedzieć mamy. A ci Rotmistrze starać się mają, aby towarzysze mieli dobre, cnotliwe słuźale, posłuszne, nie buntowniki, ktorzyby Konfederacyi y buntow żadnych nie czynili, nie z łupiestwa żyli, stacyi żadnych, pogotowiu podwod nie brali, szkody, krzywdy y wiolencyi żadnych nikomu nie czynili, ale żywność za pieniądze kupowali, y według ustawy Hetmańskiej placili: dla czego im żołdu nad konstytucyą przeszłego Seymu po trzy złote na koń przyczyniamy, to iest, Usarzowi po złotych 18 a Kozakowi po złotych 15 na koń, na ieden kwartał roku, który się ma rachować na zupełne trzy miesiące, naznaczamy. A gdzieby towarzyszy ktory, exces iaki abo krzywdę y szkodę komu uczynił, a Rotmistrzby sprawiedliwosci z niego y satysfakcyi ukrzywdzonemu nie uczynił, tedy sam o to ukrzywdzonemu z osiadłości swej, w Grodzie swym własnym sprawić się, usprawiedliwić, y dosyć czynić powinien.

O Tatarach.

23. Tatarowie rot wodzić, Rotmistrzami bydź nie mają, ale wszyscy z osiadłości swych, według dawney powinności swej, na wszelaką potrzebę, tak przeciwko postronnemu nieprzyiaciółowi, iako y przeciwko swywolnym Kozakom, za listy y rozkazaniem naszym, abo Hetmana naszego, iachać y stawić się mają, tam gdzie im od Hetmana naszego rozkazano y naznaczone będzie, pod utraceniem wszystkich majątności, y osiadłości swoich, ieżliby za rozkazaniem naszym, abo Hetmana naszego, posługi Rzeczypospolitej omieszkali. Także y ci wszyscy ktorzy u Tatar majątności ich, bez konsensu naszego pokupili, z tych majątności u Tatar pokupionych, też powinność czynić, y tymże penom iako y Tatarowie podlegać mają. O co każdemu delatorowi wolne *forum*, lub za dworem naszym, abo u Trybunału być ma. A gdzieby do traktatow iakich z postronnym nieprzyiacielem przyszło, tedy na to Kommissarze nasze, Wielebnego Xiędza Krzysztofa Kazimierskiego, Biskupa Kiiowskiego: Wielmożnych, Iana Karola Chotkiewicza Hrabie ze Szklowa y Myszy, na Bychowie, Starostę Żmudzkiego, Hetmana W. X. Litewskiego: Stanisława Żółkiewskiego z Żółkwie, Kiiowskiego, Hetmana Koronnego Polnego: Mikołaja Hlebowicza na Dąbrownie, Smoleńskiego: Krzysztofa Zienowicza Brzeskiego: Ostafiana Tyszkiewicza na Lohoy-

sku, Mściślawskiego Woiewody. Alexandra Ra- pałowskiego z Hołowczyna, Żmudzkiego: Wi- śniowieckiego, Kiiowskiego: Alexandra Sapie- gę, Witebskiego, Kasztellany. Leona Sapie- gę, Kan- clerza W. X. Lit: Starostę Mohilowskiego. Uro- dzonych, Alexandra Korwina Gąsiewskiego, Re- ferendarza W. X. Lit: Starostę Wielkiego, etc. Iana Horskigo, Marszałka Orszańskiego, etc. Bogdana Ogińskiego, Podkomorzego Trockiego, etc. Sołomireckiego, Podkomorzego Pińskiego, naznaczamy.

Zapłata tym ktorzy się do Konfederacyi nie wiazali.

Za zgodą wszystkich Stanow, postanawiamy, aby rycerstwu temu zaciągu Moskiewskiego, ktorzy się do konfederacyi nie łączyli, zapłata za pewnym porachowaniem, ktore się sprawiedli- wie przez Podskarbie nasze y Kommissarze, przy zapłacie woyskom odprawować ma, stała się: a osobliwie summę trzynaście tysięcy, pięćset, y dwadzieścia y pięć złotych, groszy pułtrzynasta, Urodzonemu Alexandrowi Korwinowi Gąsiew- skiemu, Referendarzowi W. X. Litewskiego, na ktorą się on u różnych kredytorow zadłużył, y na różne expensa woienne, zatrzymywiąc sto- licę Moskiewską, wydał, przez Podskarbiow y Kommissarze nasze, przy zapłaceniu woysku stołecznemu, oddać y zapłacić naznaczamy: gdyż taka druga summa tegoż długu, iuz mu iest z skarbu W. X. Litewskiego, za rozkaza- niem naszym, zapłacona.

252

UNIwersał POBOROWY

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WAR- SZAWSKIM,

DNIA 24 GRUDNIA W ROKU 1613 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xięzę Litew- skie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, In- flantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu zosobna oznay- miemy: iż dla obmyślenia skuteczney zapłaty żołnierzom zkonfederowanym, przyszło Nam Seym Walny, nad zwyczaj opisany porządek w prawie popolitym złożyć, aby się na nim y zapłata obmyśliła, y R. P. od niebezpieczeństw y ciężarow oswobodziła. Na ktorym to Seymie wszystkie Stany zniószy się, y porachowawszy wprzod dług R. P. żołnierzowi stołecznemu, Smoleńskiemu y Inflantkiemu nie dopłacony, winny: y według onego namawiając podatki do zapłaty, zgodnie to widzieli, iż tego ciężaru z Rzeczyposp. inaczej znieść nie możemy, iedno daniem spełna ze wszystkiey Korony, y W. X. Lit: sześciu poborow łanowych, szosowych, y innych ratunkow. Bo niewydaniem z ktorego-

kolwiek Woiewodztwa rowno z drugimi, a za- tym za niewystarczeniem zapłaty żołnierzowi, Rzpłta w tychżeby ciężarach y zatrudnieniu, w iakim teraz iest, y daley z dalszym spusto- szeniem, y uciskiem wszystkich Stanow zоста- wać, a od tego czasu tym bardziey w długiby się wielkie zaciągnąć musiała. Przetoż temu za- biegać, zgodnie na podatki niżej opisane poz- woliwszy niektorzy Posłowie, *in parte* na bli- sko przyszłe Seymiki do braciey wzięli, z upe- wnieniem, że na ten czas opisany rowno ze wszystkimi, na zapłatę żołnierzowi, y znieśie- nie tych domowych ciężarow, złożą y wydadzą: ktore takie podatki pozwolone, niżej opisane, postanowiliśmy.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi iako y poddanych naszych duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Ko- ronnych, y W. X. Lit: ktorzy sobie abo pa- nom swym orzą, abo roboty odkupią u tychże panow swych, we wsiach starodawnych, według kwitow roku 1578 a ieżliby kto tych kwitow nie miał, tedy wedle kwitow posledniejszych poborow, z każdego łanu, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol; mają płacić poboru po zło- tych trzy, *juxta quantitatem agrorum*. A znowu z takowych rol y kmieci osiadłych, z strony dziesięcin, po złotych trzy gdzie są dziesięciny snopowe abo meszne, spy abo małdry, iako wyżej opisano: a z dziesięciny, także y z tych spy, mają to sobie poddani wytrącać. A gdzie pieniądze dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele; tedy kmieć swym dołożyć ma tak żeby z roli y z dziesięciny spełna złotych 6 było. A gdzieby też dziesięciny snopowe ani pienię- żney, ani mesznego nie było, tedy kmieć powin- nien sam dać złotych sześć. A w Kiiowie y na Wo- lyniu, y indziey, gdziekolwiek włok mierzony, ch nie masz iedno słuźby: z każdej słuźby osia- dły po złotych sześć. A iż na innych słu- żbach bywa po kilku dymow, tedy dwa dymy na złotych sześć składać się mają. A w Ziemi Halickiey y Podolskim Woiewodztwie, począw- szy ode Lwowa, nie z łanow, ani z włok, ale z każdego pluga każdy ma dąć złotych sześć, ile ich wychodzi na roboty. A w Ziemi Inflant- ckiey, na obronę kraioy swych, wydane y obro- cone bydź mają.

Z Woytostw w dobrach naszych y duchownych, Sołtysowic, Kniaziowie, Lemanowie, Leśnicy, Cywonowie, tak w dobrach naszych iako y w du- chownych, z każdego łanu abo włoki osiadły, płacić będą *de suo* po złotych dziesięci nad po- bor uchwalony, *sub poena privationis bonorum*. Co do Poborce oddawać mają na czas poborowy: *a in defectu*, powinni w Grodzie respondować *ex delatione* Poborce *peremptorie*.

Zosobna Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolewskich, duchowych y świeckich y mieyskich, poddani nasi, każdy ma płacić z włoki iedney po złotych sześci. A ktoby Sołtysa sku- pił, zwłaszcza w Krolewskich y duchownych

253

maiętnościach, aby dał od Soltysa każdego po złotych sześć: *exceptis bonis equestris ordinis*, z których Soltysi do wojny nie należą nigdy. A wszakże y szlachecki Soltys ma dać z włoki złotych sześć.

Szlachec każdy który poddanych nie ma, a swym pługiem orze, abo ratayskiem, będzie powinien dać z włoki iedney po złotych trzy: a iezli mnicy orze, tedy *juxta quantitatem agrorum, mediante juramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza, zagrodnika, abo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez którego pobor do Poborce odeśle za rekognicyą swą. A którzyby przed tym uniwersalem przysięgę uczynili y odprawili, tedy iuz nie będą więcej powinni likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborcow odesłać, a oni tę rekognicyę od których będą oddawać ten pobor, mają przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzpltey, z większą chęcią y pilnością iednako społecznie, iako kto powinien, ten pobor wydali. A od włoki każdej pustey która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreby zdawna do folwarku nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny abo z kopczyzny orać, abo ią na inny pożytek obrocono y z włok pasznych ktore najmują Hollandrowie na paszą, y inni ktorymby wolność taka wyszła, z takowey każdy powinien będzie dawać po złotych dwa. A iezliby który Starosta y dzierżawca nasz co osiadłości kmiecych spustoszył a na folwark obrócił: tedy tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wiela iako ich spustoszył, *nemine excepto*.

Xięża, Metropolitowie, Władysławowie, Archimandrytowie, y Humenowie, Popi wszyscy w Rusi, z osiadłych rol, mają dawać po złotych sześci: a Popi, którzy poddanych y rol nie mają, tylko od obeszcia swego, ktore mają przy cerkwi, płacić mają po złotych sześci: a Protopopi po złotych dwanaście.

A zosobna wszyscy duchowni religiey Greckiey, co włoki osiadłe mają, na terażniejszą Rzpltey potrzebę, pozwolili zgodnie *loco* donatywy, *pro hac una vice*, z każdej włoki osiadłej, dać do tego generalnego poboru po złotych pięci. Na co Poborcowie osobne kwity dawać im będą. A inni duchowni zakonnicy, co monasterom y cerkwiom katedralnym służą, od tych podatkow wszystkich wolni być mają. Popi Ormiańscy mają dać, iezli gdzie włoki mają, tedy poborow sześć, rowno z drugimi, y nad to po złotych pięci donatywy dadzą: a ci co włok nie mają, od obeszcia swego po złotych sześci dać będą powinni.

Rataie, którzy z kopczyzny orzą, powinien dać kaźden z nich po złotych sześci z pluga. Wsi łowcze, ktore na łowiech siedzą, tak ossoczne, iako y wszelakie inne na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok po złotych sześci płacić mają. A ci co na wolnych

włokach siedzą, iezliby nie odprawowali o tym czasie służby wojenney, a zwłaszcza strzelcy choć wolność mający, tedy także po złotych sześci z włoki płacić powinni będą.

Wsi Wałaskie powinny płacić będą iako y w innych wsiach z rol iezli ie mają, abo z dworzyszczą po złotych sześci: a ktorzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od sta owiec po złotych cztery: a od dziesiąci krow także po złotych cztery.

Zagrodnicy ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy dwadzieścia y cztery płacić mają.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, powinni płacić po groszy trzydziestu y sześci.

Zagrodnicy ktorzy domki mają, y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakieykolwiek swe obeszcie mają, po złotych dwu y groszy dwunastu płacić powinni.

Komornicy co bydła mają, po złotemu y groszy ośmnastu: a co bydła nie mają, po groszy dwunastu płacić będą.

Łoźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, ktorzy się na służbę doroczną nie najmują, także y dudarze, skomoroszy, po złotych dwu. A flisńicy, każdy od siebie po groszy czterdziestu y ośmi dać powinien: okrom tych flisńikow ktorzyby na statkach szlacheckich płynęli, a ich poddani właśni byli, takowi mają być od tego poboru wolni.

Przekupki, przekupnie na wsiach, po groszy dwadzieścia cztery.

Rzeźnicy wszelacy na wsiach, po groszy dwadzieścia cztery Polskich.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy czterdzięci: a ktorzy role mają, osobno płacić powinni z rol *juxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, rowno z kmiećmi z rol płacić będą, *juxta quantitatem agrorum*.

Wsi nasze Krolewskie, y panow duchownych y swieckich, ktore są na iakieykolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, y podatku przedtym y dziesięcin nie dawały, ten podatek, rowno z drugimi kmiećmi, powinny płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, y ktorymby po pogorzeniu cztery lata wyszły, także powinny płacić ten podatek rowno z inszemi wsiami y miasteczkami. Toż ma być rozumiano o wsiach, miastach y miasteczkach pogorzałych od czterech lat, zwoiowanych od Tatar, Wołochow, y innego nieprzyaciela Koronnego: o czym Poborcey *diligentem inquisitionem* czynić mają tym sposobem: iż Woytowie, Watamani abo Tywonowie, przy oddaniu poboru, przysięgę będą powinni uczynić na sprawiedliwe oddanie, z domow y pługow, po pogorzeliu abo zwoiowaniu pozostałych.

Młynarze, od koł zakupnych, tak walnych iako korcowych, łodziastych, ważnych, od każdego po złotych cztery y groszy dwudziestu czterech: a

od dorocznych koł po zł. 2 y groszy dwunastu.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po złotych trzy. A od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y ktore są na spy, po złotych dwu: a od dorocznych, po złotemu.

Młyny, ktore dzierżawcy dobr naszych dla pożytku z trzecią miarą wykupili, płacić powinny tak iako y inne młyny dziedziczne.

Papiernicy, od papieru po złotych dwunastu.

Rudnicy od każdego koła, po złotych dwunastu: a ktorzy role mają, osobno z nich płacić, iako y inni, będą.

Dziegiarze, smolarze, y popielarze, od rzemiosła swego, po złotych dwu y groszy dwunastu.

Smolarze, ktorzy do spustu smołę palą, od pieca każdego po złotych dwanaście: a towarzysze ich, po grzywnie.

Prasolowie, od każdego woza ktorym sol wożą na przekup, mają raz w rok płacić po groszy 24 kaźdy do Poborcey tego Woiewodztwa abo Ziemi, kędy przemieszkwa: za ktorego kwitem iuz ma być wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy, y towarzysze tychże mistrzow, to iest węglarze, dymarze, kowale, kośnicy, płokarze także przy papierniach, po groszy dwadzieścia cztery.

Od hut szklanych, po złotych dwunastu: a towarzysze ich po groszy dwadzieścia y cztery.

A dzierżawcy nie mają takich podatkow ulgać, ani kwitami starami ich zasłaniać, na takie Rzpltey potrzeby. W czym Poborcey mają czynić pilną inkwizycyą: y tych ktorzyby niechcieli takich podatkow wydać; mają pozwać do Grodu, iako o inszy pobor, y w skarbie to weryfikować.

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany być ma.

Miasta y miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych wszystkich duchownych y swieckich, szosow sześć, takich iakie dawaia przy poborze łanowym iednym, wedle starego zwyczaju, nie zastawiaiać się ani broniać żadnymi libertacyami y prerogatywami szlacheckimi, bądź też y konstytucyami warowanemi, y dekretami z ktorzychkolwiek przyczyn, niezynionemi, mają wydać *ad 23 Febr.* roku przyszłego. A szos nie wedle starych kwitow mają miasta płacić: ale wedle tego, iako iest wiele osiadłości y rzemiosł. Wszakże miasto nasze Krakow pięć szosow tylko ma dać.

W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie, przedmieszczanie, ktorzykolwiek role mają, z włok płacić będą po złotych sześci Polskich. Także y ze wsi wszystkich do miast należących żadney nie wyimuią. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y na tę potrzebę Rzpltey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinny: czego Starosta Spiski exekutorem być ma spolnie z Poborcą Krakowskim.

Rzemieślnicy wszelacy, w mieściech y mia

steczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemiosła wszelakiego płacić będą: to iest, złotnik kaźdy od rzemiosła swego, po złotych dwanaście.

Konwissarze także po złotych dwanaście.

Rzeźnik także od rzemiosła po złotych dwanaście.

Piekarze w głównych mieściech, po złotych dwanaście: a w mniejszych po złotych sześci: a w miasteczkach po złotych trzy: a na wsiach po groszy czterdzięci.

Barwierz, cyrulik, w miastach główniejszych, po złotych dwanaście: a w miasteczkach po złotych sześci.

Aptekarz od apteki, po złotych ośmnastu.

Prasol ktorzy solą kupczy, po złotych sześci. Także mydlarze, y inni wszyscy rzemieślnicy w mieściech.

Krawcy ktorzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec co szafianem y kordybanem robi: kuśnierze, ktorzy wielkie towary mają, ci wszyscy powinni płacić po złotych dwunastu: a w miasteczkach po połowicy: a we wsiach po złotych dwu.

Białoskornicy, czerwoni garbarze, y ktorzy zamsze wyprawiają przy wielkich mieściech, po złotych dwanaście: a towarzysze ich, po złotemu.

Komornicy, y komorniczki, w mieściech większych, po groszy dwadzieścia cztery: a w mniejszych po groszy dwanaście.

Furmani wszelacy, od konia mają płacić po złotemu.

Przekupki, przekupnie, wendetarze, farynarze, mężczyzna y niewiasty, po złotych cztery: a w małych miasteczkach po groszy czterdziestu ośmi: na co kaźdy z osobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy y wiele, zapłaci: a we wsiach od pana, aby tak umykaiąc się, nie zbywali zapłaty; abo dwa razy nie płacili.

Woły, ktore na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y z Państw innych Koronnych: te aby starami gościami prawem pospolitym opisanemi, isć były powinne. Toż się ma rozumieć y w Wielkim X. Lit. Także też y od kaźdych towarow Polskich, ktore z Korony za granicę wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło y myto pograniczne, od czego dawaćby powinni po groszy trzy, aby czwartą grosz wybierali, *ratione* poboru: ktore przyczynienie podatku nad cło y myto zwyczajne, tak od wołow iako y innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczycąc, nie ma być wybierane *in corpore Regni et M. D. Lit.* okrom Ziem Xięstwu Pruskiemu przyległych, od Mazowsza y Kniaw, tylko w pograniczu: ktore pograniczne nie ma też być rozumiane, między Koroną a W. X. Lit: ale tylko to, ktore między temi narody, a inszemi postronnemi zachodzi. A Celnicy Koronni mają się z Poborcami *fideliter* znosić o regestrach swych komor pogranicznych y głównych: także od granice Wołoskiej, na komorach Celnych, Ruskich, y

Podolskich: żeby się Poborcy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od tacy celney przysięby miało, *sub poena quatuordecem marcarum*: o którą do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, abo Pisarz Celny, od Poborce abo Sukkollektora iego, *toties quoties* onę zapłacić ma: wedlektorych kontraregistrov przez Celnika podpisanych, Poborey do skarbu będą powinni odpowiadać. A ktoby się tego ważył, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w którymkolwiek Woiewództwie, y W. X. Lit: y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał, y tym ludzie kupieckie obciążał: winę sta grzywien przepada: o którą od skarbu na Trybunał pozwany, *inter causas officij*, abo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien. Ktorey winy połowica sądowi, a połowica aktorowi isć ma. A pozew ma być położony u Sukkollektora, ktoryby *nomine* Poborce swego to od kogo wyciągnął. Ten czwarty grosz w Małej y Wielkiej Polsce, w Rusi, y na Podolu, y na Wołyniu ma być wybierany. A o ten czwartý grosz, także y składne winne, y Fordan, wolno będzie Podskarbiom naszym Koronnym, z osobna ogulem z kim pewnym kontrakt uczynić: ieżli to będzie rozumiał być z lepszym pożytkiem Rzpłtey, y dla tego aby się czasu zapłaty żołnierskiej nie omieszkało.

Pobor wodny.

Szyprowie, ktorzy z Korony, W. X. Lit. y z Prus, zboża y insze towary skupują, spuszczaią (wyciąwszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane, sterniki y flisy, czego sternicy y flisowie przysięgą także przed Poborcą, abo Pisarzem iego, probować mają) tak płacić powinni.

Wodą spuszczaiący do Gdańska, Elbiąga, Krolewca, Rygi, y indzie na wszelakie miejsce portowe, płacić powinni, tak od pszenice, żyta, ięczmienia, owsa, mąki, iagiel, grochu, y wszelakiej żywności: od każdego łasztu Gdańskiej miary, po groszy trzydzieści: w czym gdyby więcej łasztow szacowano od Pisarzow Poborowych niż się w szkucie naydzie według powieści iego, tedy przysięgą to szyper likwidować y zapłacić będzie powinien. A wybieranie ma być na miejscach sposobnych wedle uniwersału Seymowego *anni* 1578 u Nogatu, abo u Głowy: a u Brześcia Litewskiego nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarow, iako y od flisow ktorzy u Wołynia, abo inszych Państw Koronnych spuszczaią, gdyż ci na Wiśle pobor odprawować mają. A od towarow leśnych z dobr naszych Krolewskich, gdy Starostowie popioły y insze towary leśne sprawują swym sumptem, y na swoy własny pożytek, powinni płacić:

Od łasztu popiołu, po złotemu; od beczki potaszu, po groszy dwadzieścia cztery; od łasztu smoły, po groszy dwadzieścia cztery; od kopy cębrowiny, po złotemu; od sta klepek, po zło-

temu; od sta wasilek, po złotemu; od sta pipełek, po złotemu; od masztu każdego po groszy piętnaście; od sta balow, po groszy dwadzieścia y pięć; od kopy tarcie, po groszy dziesięć; od beczki soli gradowej, po groszy sześć; od sta wanczoszu, po groszy dwadzieścia cztery; od fasy śliw, po groszy dwadzieścia y cztery; od saletry kamienia, po groszy cztery.

Wszakże gdy te towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczone, od takowych towarow cło wodne nie ma być płacone.

Szyprowie od każdej własney skutki, okrom szlacheckich, ktore iedno najmują z frochtu, płacić mają na rok po złotych sześci.

Rotman Wiślny, od osoby po złotemu: a od dubasa, po złotych trzy Polskich.

Od lichtana, po złotych dwa.

Od każdej beczki sledzi, przekupnie mają dawać po groszy sześci.

Od beczki węgorki, po groszy dwanaście; od mazy wiziny, po złotych dwa; od beczki iesiotrzyny, po groszy dziesięć; od sta suchych ryb, po groszy pięć; od łososia, po groszu; od wędłego iesiotra, po groszu; od beczki tuniny, po groszy dwanaście; od troski iunow, po groszu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne być mają: także y sledzie szlacheckie na ich własną potrzebę domową do żywności ze Gdańska, abo Torunia na skutę wzięte, abo wozmi wiezione, mają być wolne od płacenia poboru: iednak *secundum proportionem* każdemu przepuszczane być mają.

Od ołowu, miedzi, siarki, saletry, ktore Wiślą prowadzą, abo ziemią do Gdańska przez Dybow, abo za granicę, względem czwartego grosza poboru powinni dawać od cetnara ołowu, po groszy pułczwarta: y od innych towarow według instruktarza celnego, czwartý grosz nia być płacony. Ktory pobor odprawiwszy raz, za pierwszym kwitem mają być wolni wszędzie. A iż Poborcy abo Sukkollektorowie, z poddanych tak naszych, iako duchownych y świeckich, ktorzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą, tedy kiedy to uczynią Poborey abo Sukkollektorowie, mimo świadectwo Pańskie *poena duplici quatuordecem marcarum* karani być mają: o którą pozwani sami, y Sukkollektorowie ich, na Trybunał, mają *peremptorie* odpowiadać.

Owczarze, osepni, państowi, fałeczni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych, po groszy dwa, y od tych co ie w najmie mają.

Czas oddawania poboru.

Łanowe y to co przy nim raz w rok wybierano bywa, ma się zacząć wszędzie, a *die* 23 *Ianuarij*. A Poborcy y Szafarze mają te podatki wybrane oddać do rąk Podskarbiow y Kommissarzow naszych na dzień 23 Lutego z Woie-

260

wodztw Małopolskich, we Lwowie: a z Wielkopolskich, w Bydgoszczy: a W. X. Lit: w Wilnie. Także szos z miast, miasteczek w tymże czasie ma być wydany do Poborcow: w ktorym czasie ieżliby kto tych poborow nie wydał, tedy go ma Poborca pozwać na Querelle pozewem Grodzkim *ad bannendum*, przez Woźnego onego zamku, ktorego Starosta ma dać Poborcy zaraz, a od pozwow y processow Grodnie ma nie brać. Ieżliby też nie stanął, bannować go ma Poborca, y publikować: a Starosta wzięwszy tę bannicyą, nadaley we dwie niedzieli exekucyą *in bonis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi. A potym to wyciągnawszy, we dwie niedzieli do skarbu, abo do Poborey iego Sukkollektora oddać, *sub poenis* w konstytucyi *anni* 1611 o retentach poborowych *interpositis*. Ieżliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dilacye, ani appellacye od Starosty, abo Urzędu iego dopuszczane być nie mają, oprocz samego ukazania kwitu przez Poborcę abo Sukkollektora przysięgłego danego. Ktory ieżliby obwiniony pokazał, tedy ma być Poborca od onego sądu winą drugich czternastu grzywien karany: a Poborcy przysięgać mają w Grodach na Kwerelach y Roczech bliższych tym sposobem.

Ia N przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu, w Troycy Świętej iedynemu, iże w wybieraniu wyżey opisanych podatkow wierny będę Krolowi IMci y Rzpłtey, a chce y iestem powinien wszelakim staraniem, szczerością, podatki, według uniwersału Seymu blisko przeszłego, wiernie wyciągać, y zbierać, nikogo nie ochylać, ani na przyiaźń y nagrody patrząc, y żadnego podatku nie utaię, ale *fideliter* zregistruję, y pieniądze wybrane z registry do skarbu oddam na czas naznaczony zupełnie, nie nie zatrzymywaiać, ani pieniędzmi pożytku sobie przywodząc: tak mi Panie Boże pomoż.

W tenże sposob y Sukkollektorowie poprzyśiądź mają.

Tenże proces z nieposłusznemi y Wielkiemu X. Lit: należeć ma. A iż w Grodach Litewskich Querelle nie bywaią, tedy na Roczki tylko iednym tygodniem, lubo czteremi dniami za delacyą Poborce od Urzędu pozwany być ma, y tak za stanieniem, iako y w niestaniu, gdy kwitu od Poborce nie pokaże, *exnunc* na bannicyą ma być odesłany. A Pieczętarze W. X. Lit: nie dokładaiać się w tym Nas, na każdego takowego bannicyą zaraz wydać powinni pod winą. O co *forum* na Trybunale *inter causas officij*. Ktore to pobory mają być od Poborcow wydane, w Wilnie do Wielmożnego Podskarbiiego naszego Ziemskiego W. X. Lit: y do Deputatow z terażniejszego Seymu na sędzenie retent deputowanych.

Kwarta.

Z dobr naszych Krolewskich, ktore Starostowie y dzierżawcy nasi trzymają, y z nich kwartę płacą, tedy *pro illa vice* z dobrej woli swey takową kwartę, iako w przeszłym uniwersale

na zapłatę żołnierza Moskiewskiego pozwolili, y teraz pozwalają: to iest, do Radomia na dzień Gromnic, do rąk Podskarbiiego naszego Koronnego, y Deputatow do sędzenia retent z Woiewodztw naznaczonych, dwie symple w Radomiu oddać będą powinni, pod warunkiem o kwarcie postanowionym, za kwitem Podskarbiiego naszego, z podpisem czterech Deputatow. A Podskarbi y Deputaci, do Lwowa to na zapłatę żołnierzom stołecznym odwieść y oddać będą powinni, z inszemi pieniędzmi z retent y podatkow poborowych, *sub poena* w konstytucyi 1569 o kwarcie *interposita*. A trzecią kwartę, nie pułtory kwarty, ale symple, w Rawie na żołnierza quarcianego, na Świętki wedle czasu opisanego także zapłacić y oddać będą powinni. A iż prowenty niektore stołu naszego, iako cła, żupy, ekonomie, y wielkierzady są przez żołnierza odebrane, ktore y do tych czasow trzymają, dla czego kwarta z nich do skarbu Rzpłtey należąca, przez administratory nie może być płacona: przeto uchwałą Seymu tego waruiemy to, iż ten dochod Rzpłtey ma być żołnierzowi co te dobra trzyma, w zapłatę potrącony: toż y o dobrach Krolewey Imci Małżonki naszej, ma się rozumieć. Wszakże te ktore nie są odebrane, mają z nich kwartę iedną symple teraz do Radomia zapłacić. A na Świętki iuz iey tam dawać nie mają, bo na to miejsce z Xięstwa Pruskiego kwarta tam się obrocić ma.

A ieżliby ktory Starosta nowe Starostwo abo dzierżawę otrzymał, aby y z tych dobr kwarta nie ginęła, Possessorowie, ktorzy ie trzymali, tę kwartę będą płacić powinni. Także z dobr *ad rationem quingentorum millium* zastawnych, z ktorych puł kwarty po te czasy płacono, dwie kwarcie cale symple mają dać *pro ista vice* na tenże czas do Radomia, pod temiż warunkami o kwarcie: gdy takiey summy nie ubywa. A trzecią kwartę zwyczajną puł symple do Rawy. A z dobr w starych summach zastawnych, iż lustrowane nie są, tedy wszyscy Starostowie y dzierżawcy do tego poboru, ktory wedle uchwały Seymowej płacić powinni, mają dać względem kwarty *pro hac vice* po pięć złotych z łanu, ktore *de suo* mają dać dzierżawcy, a nie poddani: gdyż to względem kwarty się dzieie. Co do Radomia ma być oddawano, pod warunkiem poborowym. A Poborcy registrov o tych dobrach w skarbie naszym dosięgać mają.

Y iurgieltnicy, ktorzy na tych dobrach w starych summach zawiedzionych iurgielty mają, ci *de suo* dwie kwarcie do Radomia zapłacić powinni sami, *sub amissione* tegoż iurgieltu. Iurgieltnicy wszyscy w Koronie, czwartą część z iurgieltu powinni na ten czas Gromnic, pod utraceniem iurgieltu oddać, oprocz tych, co iurgielty na starych summach mają, ktorzy *ut supra*, płacić będą powinni. Także y ci co przeszłych iurgieltow nie dali, aby na ten czas oddać byli powinni, *sub eadem poena*.

Nowa szlachta, ktorym samym przywileie dane są, abo dekretami Trybunalskimi na zmo-

261

wie szlachectwo otrzymali, powinni z majątkości swych dziedzicznych y zastawnych, z każdego łanu płacić po złotych dziesięci de suo, do Poborce na czas znoszenia poboru, *sub poena confiscationis bonorum*, a to nad pobory uchwalone na tym Seymie.

Także y ci, którzy pieniądze mają w płacie, tedy od sta złotych, mają dać złotych pięć, *sub confiscatione summae*: a z takowemi, iako z nową szlachtą, powinien będzie Instygator czynić *ex delatione cuiuscunque* na Trybunale *inter causas fisci*, pod zaplaceniem *de suo*. A Poborcy powinni tego delatę po S. Agnieszce we dwie niedzieli do skarbu oddać, nikogo nie ochylając, pod winą dwóch tysięcy grzywien.

A Poborce takowe pieniądze y podatki, od których wybiorą, mają ie aktykować do Grodu; a to dla tego, aby ieśliby kto takowych podatku uległ, abo nie oddał, aby go wolno każdemu pozwać o nicoddanie, y o winy wyżey opisane.

Mieszczanin który dobra Ziemskie trzyma, *privatim* nad pobory uchwalone, powinien płacić z każdego łanu abo z włoki, do Poborce po złotych dziesięci, *sub poena confiscationis bonorum*. A to się ma rozumieć nie tylko o wiecznościach, ale y o zastawach: *forum* także iako y nowe szlachcie.

Z miast Pruskich, iako Gdańska, Elbląga, Torunia, Malborku, Rygi, y z inszych, mają dać mimo pobory nowe po złotych dwa z domu każdego: a to względem tego, iż nie placą czopowego wedle uchwały pospolitey, iako insze miasta Koronne.

Kupcy.

Kupcy wszelakich nacyi, żadnego nie wyimując, wszyscy *in genere* miast naszych Krolewskich duchownych y świeckich, żadnemi się wolnościami y przywilejami, względem Celnika naszego Koronnego, nie zastawiając, tak *indigenae*, iako y osoby cudzoziemskie: to iest, Włochy, Niemcy, Grekowie, Moskwa, Ormianie, Szoci, Żydzi, inszych narodow ludzie do mieyskich wolności przypuszczeni, od wszelakich towarow, tak do Korony przywiezionych, iako y z Korony wywożonych, żadnego towaru nie ochraniając, na komorach pogranicznych, któredy towary do Niemiec, do Węgier, Włoch, do W. X. L. y do Xięstwa Pruskiego, na Dybow y na Margrabstwo wychodzić y przychodzić będą, płacić mają pobor czwartego grosza *in duplo*, *sub amissione mercium*. Co Urzędy Grodzkie, komor pogranicznych poblizsze, za delacją Urzędu Pana Podskarbiego Koronnego, wykonywać mają na towarach kupieckich, *sub poena mille marcarum Polonicaum, toties quoties ex delatione thesauri in quocunque officio repetenda*. W mocy zostawiając *de inductis* napotym decyzją Krola I. M. miastu Krakowu, wedle konstytucyi *anni* 1609.

Żydzi.

Żydowie wszyscy w Koronie, mają dać sum-

mę siedmdziesiąt tysięcy Polskich miastogłownego: to iest, do Lwowa na dzień Gromnic 40000 złotych; a do Bydgoszczy 30000. A gdy żydowie takie pogłowne oddadzą, inszego poboru, y od rzemiosł y sług swoich oddawać nie będą powinni. A ieśliby się żydzi nie iścili, wolno ich będzie wszędzie skarbowi zabierać, tak towary, iako y osoby ich.

Donativum W. X. Litewskiego.

Starostowie dzierżawcy dobr stołu naszego, tak dożywotnych, iako y w summach zawiedzionych wszelakich, dobrowolnie pozwolili *pro hac vice tantum*, na tak gwałtowną potrzebę Rzspolitey dla zniesienia żołnierza, dać dwie czwarte części dochodow y prowentow do Pana Podskarbiego, y Deputatow do niego przydanych, w Wilnie do skarbu W. X. Lit. tak iako byli powinni w roku 1590 y z takimi warunkami, według tego iako na ten czas wydali, teraz sowito wydać będą powinni, y ci którzy na ten czas nie dali, y ci którzy iurgielty od Nas na dzierżawach, na aekonomiach, y na cłach mają połowicę iurgieltow swoich, na czas pewny, to iest, na dzień 23 Stycznia: a trwać to ma *ad 23 Februarij*. Oprocz aekonomiy naszych, myt starych, y dobr opravie Krolowey Iey M. Pani Małżonki naszej podległych, które z tego excypuemy, y wolne czyniemy. Iurgieltnicy iednak z tych dobr płacić mają. A iż na tym Seymie, o retenta przeszłego Seymu donatywy, sąd nie dochodził, tedy o to przed temiż Kommissarzmi w Wilnie *forum* będą mieli, *poena* ktoby nie zapłacił, iako przeszley, tak y terazniejszy donatywy, *privationis Capitaneatus* według prawa Koronnego.

Pogłowne Tatarskie W. X. Litew.

Tatarowie wszyscy W. X. Litewskiego, którzy furmaństwem y kupiectwem, y rzemiosł się bawią, sami od siebie, od żon, y od dzieci swoich, po dwa złote od osoby do Poborcow dać mają: excypując Chorążych, Murzow, y Ułanow, y tych Tatarow którzy służbę woienną z Chorążymi, Murzami, y Ułanami swemi służą, y na osiadłościach mieszkają, ci temu pogłownemu podlegać nie będą: którzy Chorążowie, Murzowie, y Ułanowie, według zwyczaju swego, uczynić mają przysięgę w Grodzie, na czas wybierania poborow naznaczony, w którym osiadłość mają, na to, że sprawiedliwie tych tylko którzy służbę woienną za rozkazaniem naszym z pogłownego pod pierwszą expedycją pod Smoleńskiem, a potym przy Urodzonym Alexandrze Iozephie Lisowskim służyli, wyimują: a insi wszyscy pod to pogłowne podlegać mają.

Pogłowne żydowskie w W. X. Lit.

Żydowie wszyscy w W. X. Lit. pogłowne troie mają na tenże czas w Wilnie zapłacić, które ma uczynić dziewięć tysięcy złotych Polskich, y z tym które iest na Konwokacyi Wi-

leńskiej uchwalone, według ktorey uchwały Wileńskiej mają się zachować.

Szafunek poborow w W. X. Litewskim.

Te podatki które się w tym uniwersale specyfikowały, mają być oddawane do Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego W. X. Lit. a on ich wespół z Deputaty niżej opisanemi ninacz inszego obracać nie ma, tylko na zapłatę żołnierzom, wedle uchwały na tym Seymie postanowionej. A co się tkanie opatrzenia zamkow ukrajinnych W. X. Lit. y Inflantskich, tego My y bezpieczeństwa ich opatrzeć rozkażemy, z reszt podatku które nad zapłatę zostana.

Prorogacya ceł nowo podwyższonych W. X. Litewskiego.

Iż Wielmożny Leo Sapieha Kanclerz W. X. Litew: dogadzaąc gwałtownym potrzebom Rzeczypospolitey, na cła nowo podwyższone po wszystkim X. Lit: na Seymie przeszłym Warszawskim w roku 1611 na dwie lecie uchwalone, a 1 *die Aprilis* 1612 *ad 1 diem Aprilis* 1614 zapłacił do skarbu Rzeczypospolitey zupełną arendę dwakroć sto tysięcy złotych Polskich zupełnie bez defalkacye, y na drugie dwie lecie na też myta abo cła nowo podwyższone na Seymie blisko przeszłym, w roku 1613 uchwalone, które się zacząć mają 1 *die Aprilis* 1614 a kończyć się będą także *die 1 Aprilis* 1616 dał razem dobrze naprzod przed zaczęciem tych lat, zupełną sumę pieniędzy, według postanowienia z Wielmożnym Podskarbis Ziemskim W. X. Litewskiego, a to na zapłatę żołnierzom Brzeskiej Konfoederacyi, chociaż w tych dwu leciach pierwszych miał wielkie przeszkody od woysk zkonfoederowanych, którzy komory mytne z ręką iego odbierali, zaczęli ludzie kupieccy handlow swych poniechać y poprzestać musieli: czym do wielkiej szkody y utraty przyszedł. My tedy nie życząc mu w tym szkody, a za pozwoleniem zgodnym wszystkich Stanow Seymowych, tak PP. Rad naszych, iako y Posłow Ziemskich obojga narodu, w nagrodę tych przeszkod, *vigore praesentis Conventus* prorogujemy, Wielmożnemu Kanclerzowi W. X. Litew. te myta nowo podwyższone, po wszystkim X. Litewskim, to iest, po expirowaniu arendy iego na te cła, która się konczy 1 *die Aprilis* 1616 na cały zupełny rok, mianowicie od dnia 1 *Aprilis* 1616 aż do dnia 1 *Aprilis* w roku 1617. Ktore cła abo myta nowo podwyższone po wszystkim W. X. Litewskim, przez ten zupełny cały rok prorogacyi terazniejszego Seymu, ma Wielmożny Kanclerz W. X. Litewskiego, względem utrat y szkod swoich, które za przeszkodami różnemi w tej sprawie mytney podiał, spokojnie sobie wytrzymać, y na się wybrać, nie będąc powinien z tego roku z prorogacyi tych ceł nowo podwyższonych do skarbu naszego y Rzeczypospolitey nie dać, ani respondować, ale to sobie na popłacenie długow w które się zaciągnął, nabywając pieniądze na poratowanie

Rzeczypos: w gwałtowney potrzebie iey, obrócić ma. O co mu żadney trudności y przeszkody nikt czynić nie ma, y nie będzie mógł.

A iż do zniesienia zapłatę żołnierza należy to, aby o retentach przeszłych w registrach skarbowych wiadomość pewna była: przetoż czopowe Upitskie w roku tysiąc, sześćset wtorym, na lat trzy uchwalone, a nieboszczykowi Urodzonemu Theodorowi Lackiemu, Pisarzowi Polnemu W. X. Litew: zaarendowane, dla wieła impedimentow, od woysk Inflantekich wybrane nie było; tedy My mając wzgląd na przeważne y krwawe zasługi nieboszczyka Theodora Lackiego, listem naszym tę arendę czopowego 4500 złotych kondonowali, y odpuszczili my byli, co teraz mocą Seymu niniejszego, za pozwoleniem wszystkich Stanow approbuemy, y wszystkie processy prawne z potomka nieboszczykowskiego, Urodzonego Iana Alphonsa Lackiego znosiemy, y one kassujemy wiecznemi czasy.

Poborcy y pobory w Woiewodztwach.

W Krakowskim poborow pięć: Poborca Urodzony Mikołay Młoszowski, a miast Krakow szosow pięć. W Proszowskim, Poborca Urodzony Stanisław Ianowski. W Księskim, Poborca Urodzony Samuel Chelmski. W Lelowskim, Poborca Urodzony Hieronym Gaiowski. W Czchowskim, Poborca Urodzony Ian Dobek Łowczowski. W Bieckim, Poborca Urodzony Maciej Taszycki.

W Zatorskim Xięstwie, Poborca Urodzony Zygmunt Palczowski, Sędzia Ziemi Zatorski: do których poborow Szafarzem iest w tym Woiewodztwie obranym, Urodzony Stanisław Lubomirski, Starosta nasz Sędomirski

Szosty pobor Poslowie Krakowscy wzięli do braci, z nadzieją pewną wydana, gdyż inaczey nie wystarczyłaby zapłata żołnierzowi. Seymik składa się im *pro die 14 Ianuarij*.

A iż Iasnie Wielmożny Woiewoda Krakowski, na opatrzenie bezpieczeństwa zamku y miastu Krakowa, wyłożył sumę pewną, za wiadomością y assekuracją Rad Koronnych, y obywatelow Woiewodztwa Krakowskiego, na ludzko służebne, które pod niebytnością naszą tam chował: tedy uchwałą Seymu terazniejszego, ten dług zapłacony ma być z wtorego czopowego piwnego y winnego, które iest przy Urodzonym Stanisławie Morskim Poborcy Krakowskim, po odprawieniu zapłaty żołnierzom. Co ma Wielmożny Woiewoda likwidować liczbą skarbową za wiadomością naszą.

W Poznańskim, pobor ieden, y czopowe z przeszłego Seymu, a pięć do braci: dla czego y na Poborcę Seymik na dzień 17 Stycznia im naznaczamy.

W Wileńskim, poborow sześć, Poborca do braci. W Osmiańskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Wnuczek, Pisarz Ziemi Osmiański. W Lidzkim, poborow cztery, a dwa do braci; w Wilkomirskim, poborow cztery, dwa do braci, w Braclawskim, poborow sześć, Poborca do

braci; w Sędmierskim, poborow dwa, czopowe iedno: ktorego czopowego iesliby miasta abo *possessores* płacić niechcieli, wolno będzie Podskarbiemu naszemu Koronnemu arendować, iako będzie naylepiej y naysposobniey rozumiał, nie deroguiąc iednak nie uchwale Seymu przeszłego, w sposobie wybierania podatkow w Woiewodztwie tym opisany. To iednak trzecie czopowe ktore iuz u Poborcow przeszłych Woiewodztwa Sędmierskiego na retentach jest podane, a nie miało bydź płacone aż po święcie przyszłym S. Woyciecha w roku przyszłym, ktorego przymykamy za pozwoleniem Posłow, dla tey gwałtowney potrzeby R. P. aby zaraz po przyszłym święcie Nawrocenia S. Pawła, zupełnie płacone było. A do nowych podatkow, w Sędmierskim, Wiślickim, Pilźnieńskim, Powieciech, Poborca Urodzony Iakub Skotnicki.

W Radomskim, Stężyckim, Opoczyńskim, Chęcińskim Powieciech, także iako y w Sędmierskim: a Poborca Urodzony Maciej Pękosławski, ktory za ustąpieniem na przeszłym Seymiku w Opatowie Poborce przeszłego, y to trzecie czopowe ktore za terażnieyszym pozwoleniem, po Nawroceniu S. Pawła blisko przyszłym, zupełnie zapłacić będą powinni, wybierać do rąk swych będzie. A z retent tych ktorych z tym czopowym wzwysz pomienionym złotych dwanaście tysięcy u Poborce przeszłego od skarbu naszego iest pokazano, tedy to czopowe w tych Powieciech czyni, ma bydź strącono przeszłemu Poborce: gdyż za niego iuz Poborca przyszły respondować będzie powinien, iako ten ktory ie do siebie wybierać będzie. A z ostalka tych retent, przeszły Poborca liczbę uczynić, y co przydzie, zapłacić będzie powinien.

A iż insze Woiewodztwa, wyrozumiawszy y pobaczywszy dobrze komputy y rachunki, y wielkość długu, ktory się ieszcze winny został dla zniesienia tego ciężaru Rzeczyposp: postąpiły większe podatki, to iest, sześć poborow łanowych y szosowych, tak iakoby się nimi Rzeczyposp: uwolniła: do czego że Posłowie Sędmierscy mimo pozwolenie braci swey przystąpić nie mogli, tedy prosili, żeśmy Woiewodztwu ich dla tego samego Seymik *pro die 17 Ianuarij*, na miejscu zwykłym Woiewodztwa ich złożyli.

W Kaliskim, pobor ieden, czopowe iedno z przeszłego Seymu, a pięć do braci: Seymik będą mieć z Poznańskim.

W Trockim, poborow cztery, a dwa do braci: Poborca Urodzony Adam Chrapowiecki, Podśudek Trocki.

W Grodzińskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Iakub Kończewicz, Chorąży Grodziński.

W Kowieńskim, poborow pięć, a szosty y Poborca do braci.

W Upitskim, poborow pięć, szosty y Poborca do braci. Seymik we dwie niedzieli po Seymie.

W Sieradzkim, poborow sześć, Poborca Urodzony Ian Buynowski.

Ziemia Wieluńska, poborow cztery, a dwa do braci, na co Seymik 10 *Ianuarij*.

W Łęczyckim, poborow dwa, cztery y Poborca do braci, Seymik 14 *Ianuarij*.

Ziemia Żmudzka, poborow sześć, Poborca Urodzony Ian Mleczo, Pisarz Ziemi Żmudzki.

W Brzeskim Kuiawskim, wszystkie pobory biorą y Poborce do braci. Seymik nazaiutrz po nowym lecie im naznaczamy. A iż Poborca Brzeski Kuiawski, Urodzony Maciej Chelmski, dla nastąpienia żołnierzow w tamte Woiewodztwa, arendę czopowego dwoyga, ktore się od blisko przeszłego święta S. Lucyi poczyna, tu na Seymie *publice* położył y renuncyował: tedy mocą uchwały Seymu niniejszego, od tey arendy iest y będzie wolen. A miasta y miasteczka wszystkiego tego Woiewodztwa, tę to arendę czopowego oboyga, wedle czasu w uniwersale blisko przeszłego Seymu opisanego, zapłacić mają, pod obowiązkami y winami tamże opisanemi.

W Kiiowskim, poborow sześć, trzy gotowe iuz wybrane przy Urodzonym Philonie Strybelu Cześniku Kiiowskim: trzy nowe, do ktorych Poborca Urodzony Philon Worowicz.

W Inowrocławskim, pobory wszystkie biorą do braci. Seymik ieden z Brzeskim Kuiawskim.

W Ziemi Dobrzyńskiej, poborow cztery, dwa y Poborca do braci. Seymik we dwie niedzieli.

W Ruskim, poborow sześć, w Ziemi Lwowskiej, Poborca Morachowski.

W Przemyskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Paweł Zielenki.

Ziemia Sanocka, Poborca Urodzony Stanisław Zlotnicki, a to dla tego, że siodmy pobor łanowy w roku 1609 zaczął wybierać, aby przy terażniejszych podatkach y tego siodmego dobrawszy, do rąk Szafarza niżej opisanego oddał. A czopowe ktore zaczął wybierać Podśudek Sanocki, y z czopowym czwartym 1609 ma wybierać bez wszelakiey przeszkody y kontradykcyi, y oddać do Lwowa na czas w retentach mianowany. Do ktorych poborow mianowany iest Szafarzem Urodzony Samuel Troiecki Stolnik Przemyski, ktoremu prowizya taka się nazacza, iaką w innych Woiewodztwach Szafarze mieć będą. A okazowanie Ziemi Przemyskiej pod Medyką, a Sanockiej u Sanoka: a to w Poniedziałek po Szrodopociu, a napotym według prawa opisanego.

Ziemia Chelmska, poborow sześć, od ktorych miasto nasze Krasnystaw świeżo pogorzale z gruntu, y przez żołnierza bardzo zniszczone, wolne czyniemy. Poborca do braci, ktorego na pierwszych Rocach Ziemi obrac mają.

Ziemia Halicka, poborow sześć. Poborca Urodzony Zbiewski. Szafarz Urodzony Woyciech Makowiecki, *iuzta mentem* uchwały na Seymiku Halickim uczynionej, o szafunku poborow. Seymik we dwie niedzieli.

W Wołyńskim, poborow cztery pewne, a do braci dwa, na co im Seymik *pro die 13 Ianuarij* w Łucku składamy. A Poborca Urodzony

Stefan Czetwertyński. Pospolite ruszenie do braci.

W Podolskim, poborow sześć, Poborca ten co y pierwey.

W Lubelskim, poborow cztery, piąte czopowe z przeszłego Seymu, według arendy przeszłego Poborce. A szosty pobor y Poborca do braci, na co Seymik *pro die 14 Ianuarij* im naznaczamy.

W Płockim, poborow sześć, Poborca

W Bełskim, poborow sześć, Poborca y Szafarz do braci, na co Seymik nazaiutrz po Trzech Krolach naznaczamy. Okazowanie nazaiutrz po Seymiku obierania Deputata.

W Nowogrodzkim, poborow cztery, a dwa do braci y Poborca.

W Słonimskim, poborow cztery, a dwa do braci: Poborca Urodzony Ierzy Micleszko, Chorąży Słonimski.

W Wolkowiskim, poborow cztery, a dwa do braci: Poborca Urodzony Szymon Gorodelski, Pisarz Grodzki.

W Płockim, poborow trzy, drugie trzy y Poborca do braci. Seymik *pro die 15 Ianuarij*.

W Witebskim, poborow cztery, a dwa do braci y Poborca.

W Orszańskim, poborow cztery, a dwa do braci y Poborca.

Woiewodztwo Mozowieckie:

W Czerskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Mikołaj Turowski, Podstarości Czerski. W Warszawskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Piotr Smieciński.

W Łomzińskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Walenty Olszewski.

W Nurskiej Ziemi, poborow sześć, Poborca Urodzony Ian Olecki, Stolnik Nurski.

W Ziemi Wiskiej, poborow pięć pewnych, y szosty pozwalają, iesli go Łomzińska Ziemia da: Poborca Urodzony Ian Ieziorkowski, Łowczy Wiski.

W Wysogrodzkim, poborow trzy, a trzy do braci: Poborca Urdzony Woyciech Węgrzynowski, Pisarz Ziemi Wysogrodzki. Seymik we dwie niedzieli.

W Zakroczymskim, poborow trzy, a trzy do braci: Poborca Urodzony Ian Gorecki. Seymik *die 17 Ianuarij*.

W Ciechanowskim, poborow trzy, a trzy do braci: Poborca Urodzony Andrzej Pęczkowski. Seymik *die 17 Ianuarij*.

W Rożańskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Marcin Szygowski.

W Liwskiej Ziemi, poborow cztery, dwa do braci y Poborca. Seymik na pierwszych Kwerelach.

Podlaskie Woiewodztwo:

Ziemia Drohicka, poborow sześć, Poborca Urodzony Stanisław Sawicki z Sawic.

W Mielnickiej Ziemi, poborow sześć, Poborca Ur. Ierzy Skiwski.

Ziemia Bielska poborow sześć, Poborca Urodzony Adam Mieński Podśudek Bielski. Okazowania temu Woiewodztwu nazaiutrz po S. Ianie Chrzcicielu w przyszłym roku, pod Drohiczynem pozwalamy.

W Rawskim, poborow pięć, szosty y Poborca do braci. Seymik *pro die 2 Ianuarij*.

W Sochaczowskim, poborow pięć, a szosty y Poborca do braci. Seymik *die 10 Ianuarij*.

Powiat Gostyński, poborow także pięć, szosty do braci: Poborca Urodzony Krzysztof Podczaski, Podśudek Gostyński. Seymik *die 10 Ianuarij*. Okazowanie Woiewodztwo to, do braci na ten Seymik bierze.

W Brzeskim Litewskim obywatle tameczni, dla dopłacenia Konfederatom Brzeskim, uchwalili poborow trzy przed Seymem, y oddali przez Poborcę swego Urodzonego Gabryela Ieleńskiego, na zapłatę żołnierzowi, za wiadomością Kommissarzow naszych w Brześciu, do skarbu W. X. Lit. złotych Polskich dwadzieścia tysięcy: a potym na lud służebny dla obrony od Kozakow swowolnych, ktorzy *hostiliter* na tamte kraie następowali, złotych polskich pięć tysięcy, przez tegoż Poborcę swego wydali; co ma być przyjęto na liczbę. A iż niektorzy z dobr naszych, duchownych y świeckich, tego poboru dotąd nie wydali, tedy oddać będą powinni do tegoż Poborce, nadaley *ad diem 10 Ianuarij, anno 1614* pod winą w terażniejszym uniwersale opisaną. A Poborca wszystkie te retenta wyciągnawszy, do skarbu naszego W. X. Lit. *ante diem 23 Februarij* oddać, y liczbę uczynić powinien będzie. A o drugie trzy pobory, y na obranie Poborce, na blisko przyszły Seymik, ktory przypada w niedziel trzy po Seymie, Posłowie do braci wzięli.

W Pińskim, poborow cztery, dwa do braci.

W Chelmińskim, poborow sześć, Poborca do braci. Seymik na to *die 10 Ianuarij*.

W Mściślawskim, poborow cztery, dwa y Poborca do braci. Seymik *die 10 Ianuarij*.

W Malborskim, poborow sześć, Poborca do braci. Seymik *die 10 Ianuarij*.

W Braclawskim, poborow sześć, Poborca Urodzony Michał Kropiwnicki, Miecznik Braclawski. Seymik *die 22 Ianuarij*. Zachowując w mocy kontrakty Podskarbiego naszego, *per modum arendae* z tym Poborcą uczynione.

W Pomorskim, poborow sześć, Poborca y Szafarz do braci. Seymik *die 14 Ianuarij*. A za instancją Posłow tego Woiewodztwa Chelmińskiego, dzierżawy Krolewny Imci Szwedzkiej Panny Siostry naszej, Brodnica z Luezbarkiem y Polubią, ktore przez oboz żołnierza Smoleńskiego są bardzo spustoszone, mają mieć ufolgowanie od podatkow na Seymie uchwalonych. A dla rewidowania tego, naznaczamy Rewizory od Nas, Urodzonych, Woyciecha Rytyzńskiego Podstolego Dobrzyńskiego: od Panow Rad, Stanisława Starorypińskiego, Kasztellana Rypińskiego: a od Posłow, Iana Lichtyana: ktorzy do tych dobr przed wydaniem poborow zia-

chać y zrewidować mają, a potem wedle tej rewizyi, pobor oddany y zapłacony będzie.

W Mińskim, poborow sześć, ale ie biorą do braci. Seymik we trzy niedziele naznaczamy. Poborca Urodzony Hrehory Makarowicz, Sędzia Ziemię Mińskiej.

W Rzczyckim, poborow sześć, a Poborca do braci.

W Możerskim, poborow cztery, dwa y Poborca do braci.

W Ziemiach Inflantskich, pobor łanowy ieden, a pięć do braci. A mają wydawać po złotemu od każdej sochy, którą poddani panom swym y sobie orzą, do Poborców swych, których na Seymiku we trzy niedziele po Seymie na miejscu pewnym w Kiesi obiorą, dać mają. Także miasta szos y czopowe: z których pieniędzy zapłata ludziom służebnym iednym y pieszym, na zamkach tamecznych będącym, ma bydź, za wiadomością y listami Wielmożnego Podskarbiego Ziemięskiego W. X. L. komu on y iako wiele dać rozkaże, przed którym Poborcowie tameczni z poboru liczbę uczynią, y dostatecznie się w skarbie wyrachować mają, y powinni będą pod winą w tym uniwersale na Poborców, y na tych którzyby poboru nie oddali, opisaną: którego poboru wszelakiej kondycyi człowiek ulegać nie ma. A czas wybierania y wybrania tego poboru zupełnie, mają sobie na tymże Seymiku namówić, y postanowić, które wybieranie przez Poborców od publikacji nie dłużey, tylko przez cztery niedziele trwać ma. Poborcowie zaś pomieniony pobor, w mieściech główniejszych, a nie w domach swych, wybierać mają, nie wydając go ninacz inszego, tylko na ludzie służebne tamtey Prowincyi, za wiadomością Wielmożnego Podskarbiego W. X. L. a *salarium* od każdego złotego po groszu iednemu mają sobie brać. Duchowienstwo religij Rzymskiej, według dawnego zwyczaju przez Poborce swoje duchowne, z dobr duchownych pobor wybrawszy, do skarbu oddawać mają.

Przytym warujemy, aby pobory łanowe, szosowe, tak w Koronie, iako y w W. X. L. wybrane były przez wszelakich defalkacji, na co Poborcowie bez attestacji urzędowych w skarbie przed Podskarbiemi, y inszemi, abo u Grodu według roty Seymu przeszłego przysięgę uczynić mają, y powinni będą. Nad to, gradobiciem y inszemi przypadkami defalkować nie mają, ale iako naysprawiedliwiey te pobory wydadać.

Okazowania w Woiewodztwach y Ziemiach tych, z których Posłowie na tym Seymie domagali się tego, pozwalamy, na czas na jaki się sami na pierwszych Seymikach po tym Seymie przypadających zgodzą. Wszakże pod czas okazowania, krzywdy y szkody żadne nikomu się dzieć nie mają, pod winami w prawie opisanemi.

Salaria Poborcom.

Salarium Poborcom, tylko od iednego łanowego ma należeć, chociaż sześciór pobor wybiorą.

271

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO

ROKU P. 1616

dnia 26 Kwietnia.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż z powinności naszej Krolewskiej, dla zabezpieczenia wielkim niebezpieczeństwom, które z różnych stron, tak od pogan, iako y od Moskwy, Rzęptą naszą, w ktorej Nas Pan Bog przelożyć raczył, zachodzą, złożyliśmy Seym terazniejszy w Warszawie: na którym przy opatrzaniu bezpieczeństwa Rzeczypospolitey, y wiele innych rzeczy do rządu domowego y sprawiedliwości należących, za spólnym wszęch Stanow, tak Panow Rad duchownych y świeckich, iako y Posłow Ziemięskich oboyga narodu, postanowiliśmy.

Pospolite ruszenie.

2. Iż niebezpieczeństwo iawne następuje na Państwa nasze Koronne od pogan pogranicznych: przeto na taką moc, do zwyczajney obrony Rzeczypospolita uciec się musi. Postanawiamy pospolite ruszenie, które ma bydź u Nas w mocy, żeby za nastąpieniem (strzeż Boże) tego nieprzyjaciela, a oznajmieniem naszym, wszystkie Woiewodztwa, tak Koronne, iako y W. X. Litewskiego, bez dymembracyi do Nas się ruszyć na miejsce naznaczone powinni byli, według praw y powinności zdawna opisanych. Na co y wici iedne za dwie wysyłamy. Co do drugiego Seymu ma trwać.

272

O Moskwie.

3. Acześmy tego ze wszystkimi Stanami życzyli, aby była woyna Moskiewska przez traktaty y Kommissarze zobopolne, wedle affektacyi narodu Moskiewskiego, koniec wziąć mogła. Że iednak dla uporu, y umyślnych w tej mierze zwłok Kommissarzow Moskiewskich, do skutku nie przyszło, y inkursye tegoż narodu w Państwa nasze, tak Koronne, iako y W. X. Litewskiego nie ustawaia, y owszem woynę co daley tym potężniey przed się biorą: y woyska już wywiodszy, Smoleńsk oblegli, y o dalszych szkodach Rzpltey zamyślawaia. Przeto My nie chcąc *deesse* y bezpieczeństwu, y sławie Rzpltey, y daley szkod y krzywd takich ponosić, pozwoliliśmy Krolewcowi Imci Władysławowi Synowi naszemu, przy prawie iego, wszelakimi sposoby Rzeczypospolitą od tego nieprzyjaciela za tym zacięciem uspokoić.

O Szwecyi.

4. Uważając Stany Koronne, y W. X. Litewskie, krzywdę naszą, którą w dziedzicznym Krolestwie naszym Szwedzkim, mimo wszelaką słuszność ponosimy: chęć y życzliwość swoją ku Nam y potomstwu naszemu oświadczając, na Seymie terazniejszym iednostaynie w tym się Nam deklarowali, y deklarują: iż ich ta krzywda wielce obchodzi. Iakoż za podaniem się okazy, wolna Nam będzie rekuperacya; y pomocy za zgodą y wiadomością wszęch Stanow denegować na to nie zechcą.

Naznaczenie Panow Senatorow do mieszkania przy Krolu I. M.

5. *Inherentendo* konstytucyom przeszłych Seymow, y one wcale zachowując, do mieszkania Senatory przy sobie naznaczamy. To iest na pierwsze pułroka, Wielebnego X. Biskupa Płockiego, Trockiego, Wołyńskiego y Szczępskiego, Kasztellany. Na drugie pułroka, Wielebnego X. Biskupa Żmudzkiego, Woiewodę Trockiego, Inowrocławskiego y Żarnowskiego, Kasztellany. Na trzecie pułroka, Wielebnego X. Biskupa Chełmińskiego, Woiewodę Brzeskiego, Kamienieckiego y Małogoskiego, Kasztellany. Na czwarte pułroka, Wielebnego X. Biskupa Chełmskiego, Woiewodę Inowrocławskiego, Lubelskiego (bo Smoleński chory) Wieluńskiego, Kasztellany.

O Deputatach Trybunałskich, Koronnych.

6. Zabięgaiać temu, aby ludzie dla spraw swych Deputaty na Trybunał nie byli obierani: warujemy to, iż ktobykolwiek mając sprawę swą na Trybunał Deputatem był obrany, a strona przeciwna sama dobrowolnie w tych sprawach przypowiadacby się nie chciała, aby *ad instantiam partis*, ta sprawa do drugiego Trybunału decyzyi odłożona była, która na blisko przyszłym Trybunał po osądzeniu remiss, *ex pluralitate votorum* sądzona bydź ma. A żaden *in posterum* nie ma bydź Deputatem na Trybunał obrany, choć w inszym Woiewodztwie abo Ziemi, aż do lat czterech. A choćby *nemine contradicente* był obrany w Trybunał miejscu mieć nie ma. A iesliby który *praesens* nie był na elekcyi, Deputatem na Trybunał obierany bydź nie ma, y miejsce między Trybunałisty, choćby był obrany, mieć nie może. A ten który będzie Deputatem, Posłem bydź nie może. Także Posel Deputatem. A zabięgaiać suspicyom wszelakim, postanawiamy: aby żaden Deputat po zaczęciu sprawy ktorej, nie odchodził aż po przeczytaniu przy stronach dekretu ostatniego. A do sądzienia spraw duchownych, Deputaci świętey sześć, kolcya po Woiewodztwach, ci co są *praesentes* zasiadać mają: y Marszałek Trybunałski tylko z miejsca, Woiewodztwa swego, szostym zasiadać z drugimi ma. Trybunałista każdy ktoryby się ważył *exces* iaki uczynić, aby tak iako *privatus*, *ex termino tacto*, sądzony y karany był. W Ziemi Dobrzyńskiej, po Powieciach alterna-

273

tą na miejscu zwykłym Deputaci obierani bydź mają.

O przyjeżdżaniu na Trybunał, y insze Sądy Podkomorskie, Ziemięskie, y Grodzkie.

7. Aczkolwiek w starym prawie, winami dostatecznie warowany iest pokoy pospolity na sądach wszelakich: iednak iż mimo to prawo, wielka się w tym przeszkoda sądom y bezpieczeństwu pospolitemu dzieie, że ludzie niektorzy z wielkimi pocztami na Trybunał, y na insze sądy przyjeżdżają: czemu zabięgaiać, postanawiamy: aby żaden ktoregokolwiek stanu y kondycyi człowiek, nie ważył się na Trybunał y na insze sądy przyjeżdżać: w większym poczcie nad pięćdziesiąt osob inkludując w to przyiacioły, sługi y czeladz wszelaką: *sub poena mille marcarum Polonicaum, ad instantiam Instigatoris Iudicij illius, ex termino tacto in eodem Iudicio repetenda*. Co się y na same Pany Trybunałisty ścięgać ma. Pogotowiu, gdyby kto *in armis, vel cum armis, insidias et seditionem ac violentiam praefereantibus*, także z bębnami, z chorągwiemi przyiachać śmiał, tamże na Trybunał, y w inszym sądzie, *ex instantia Instigatoris tacto termino attractus, poena perpetuae banitionis, cum publicatione*, ma bydź karany.

O wybrańcach Koronnych.

8. Iż liczba wybrańców do wielkiego zmniejszenia przyszła, tak że ich na służbie naszej y Rzpltey bardzo mało bywa. A za 6. pamięci Krola Stefana, Przodka naszego, bywało ich kilka tysięcy. Chcąc temu zabiężyć, postanawiamy: aby Starostowie, ekonomowie y dzierżawcy dobr naszych, nikogo w tym nie ochylając, wedle konstytucyi Przodka naszego Krola Stefana, wybrańce powinni byli sprawiedliwie wydawać, na posługę Rzpltey *laudo publico* uchwaloną. Y tychże wybrańców podług praw każdego z nich zachować, nie przymuszając ich do podatkow, ani robot żadnych: a to pod winą pięćset grzywien *irremissibiliter discernenda*. O co *forum* za dworem *ex instantia* Instygatora naszego, *ex delatione* Rotmistrza onego Woiewodztwa, w którymby tych wybrańców nie wydano. A iesliby przeszli dzierżawcy abo terazniejsi, wybrańce w dzierżawach swych znieśli, abo na robotę, bądź danie, obrocili: pod taką y wzywz opisaną winą powinni wybrańców przywrócić, y wolności ich *ab oneribus* uczynić, tak żeby służbę, iako powinni, Nam y Rzpltey odprawowali. Co ma bydź takim porządkiem odprawowano. Rotmistrz wzięwszy od Nas list przypowiedny y uniwersał do dzierżawców, powinien w Grodzie onego Woiewodztwa abo Powiatu, z ktorego wybrańce wybierać ma, przez się, abo Porucznika swego, manifestacyą uczynić, a potem według zwyczaju, u dzierżawców upominać się wybrańców: dając każdemu z dzierżawców rognocnye, od ktorego wiele ich wezmie. A iesliby Starosta abo dzierżawca który był tak uporny, żeby wybrańców według powinności nie

274

wydał: Rotmistrz ma protestacyą w Grodzie uczynić; a w Prusiech gdziekolwiek u akt autentycznych, y podać każdego takiego na delacie Instygatorowi naszemu, który przeciwko nim popierać ma dalszego przed sądem naszym postępku. A ieśliby też pokazało się to, żeby Rotmistrz za okupem, abo datkiem jakim wybrańce od służby libertował: taki każdy ma być od Hetmana naszego *irremissibiliter* na gardle karany. Bywa y to, że wybrańcy uciekają z woyska. Powinność ich dawna jest, żeby się porządnie wyprawowali, y o tey wyprawie pułroka na służbie naszej trwali. A potym będzieli ich daley potrzeba, Pisarz Polny ma im dać po kopie na miesiąc. A ieśliby który uciekł z woyska, ma być na gardle karany. Rotmistrze zebrawszy tę piechotę, mają iść w porządku dobrym na miejsce im od Hetmana pokazane, nie czyniąc nikomu krzywd pogotowiu zdzierstwa żadnego. O co ieśliby na którego z nich skarga przyszła, ma Hetman onych sądzić podług artykułow woiennych. Cóż Rotmistrze nie mają żadnych pieniędzy wybierać od wybrańców, *sub poena capitis*. Cóż aby prostą drogą zśli, y stacyi nie wybierali: w ciągnienu też iedno nocleg ieden bawić się mają, podwod nie biorąc, *sub iisdem poenis*.

O Infantach.

9. Donieśli do Nas Posłowie obojga narodu, że w Ziemi Infantckiej siła się ludzi takowych nayduie, którzy nie dotrzymawszy Nam wiary w tych woynach, y zamieszaniu Prowincyi tamtey, poczihu znoudu do maigności swych przychodzą, y one trzymają. Zaczyn nie tylko Rzpltey wielkie *praejudicium* się dzieie, ale y ludziom wiernym narodu tamtego, że się z nimi pospołu tacy rowniają. Przeto do uznania tego y obiaśnienia, mianujemy Wielebnego X. Jana Kuczborskiego Biskupa Chełmskiego: Wielmożnego Jana Karła Chodkiewicza Starostę Żmudzkiego y Hetmana W. X. L. iako Kommissarza Generalnego Ziemi tamtey: a przytym Urodzonych, Stanisława Konarskiego Gdańskiego, Malborskiego Starostę: Olschura Derpskiego, Kasztellanow: Macioia Smoguleckiego Starostę Bydgoskiego: Stanisława Niemierę Chorążego Mielnickiego: Melchiora Waiera Starostę Kościerzynskiego: Raieckiego Marszałka Wilkomirskiego: Sicińskiego Marszałka Upitckiego: Tyzenhauza Starostę Dynamuntckiego. Ktorzy mają ziachać na czas pewny od Nas im naznaczony. Y to odprawwszy iako naporzadniey, na przyszły Sejm Nam y Stanom wszystkim dostateczną relacyą przynieść mają. Cóż mają rewidować zamki tamtey Prowincyi, iakoby słuszną opatrzność swoją mieć mogły.

A iż siła dobr szlacheckich tamtey Prowincyi obywatelom odeszło za wzięciem Esthonij: mają y w to weyrzedz, a mianowicie Urodzonego Kaspra Denhoffa Starostę naszego Layskiego y Bolesławskiego, y braci iego, świętey pamięci Przodkom naszym, Nam, y Rzpltey

wszystkiew z dawna, wiarą, cnotą, przewagą zasłużonych y zaleconych, iaką szkodę w tym mają: coby się im słusznego zdawało, referować Nam mają. A ieśliby mogli tego doysć, żeby im wroczone były, starać się o to mają. Cóż Kommissarze mają Nam dostateczną wiadomość przynieść: gdzie się podziały prowenta Rzpltey z tamtey Prowincyi, według konstytucyi *anni 1589*.

O mynicy.

10. O mynicy Koronney, nie tylko za Przodkow naszych, ale y za Nas bywały różne porządki y konstytucye. Co iż z kluby swey wyszło, a im daley tym bardzicy cena złota, srebro nawet, y wszystkich rzeczy w gorę idzie, a obywatele Koronni y W. X. L. skarżą się, że się to lekkością mynice dzieie terazniejszey. Przetoż My z powinności naszej weyrzedz w to zaraz mamy, a *laudo publico*, y za zdaniem Stanow wszystkich y zgodą, mamy na to *vigore* Seymu tego deputować pewne Kommissarze nasze, tak z Stanu, iako y z Koła Poselskiego, którzy znoudu z Posly Xiążęcia Pruskiego, y miast Pruskich, znieść się koło tego mają: a sposobiwszy do tego probierzow umiętynych, tak z Państwa naszego, iako z przyległych Państwom naszym Prowincyi, uczynić *generaliter* wszystkich myne Państwa naszego *collationem* mają, y probę myncowania ich, y szacunek ceny, która drugą przenosi, powinni być. A iako daleko od ordynacyi Warszawskiej *anno 1604* postanowionej, która zwysz ustąpiła, prawdziwie wszystko porachnia, y Nam oznaymić: y zaraz sposob pewny y gruntowny wynaydą, iakoby mynice tak nasze, iako y cudzoziemskie lżeysze zniezione były, a po wszystkich Państwie naszym iednaka mynica *in pondere et grano* postanowiona była, y gruntownie w rezę swoją wprawiona, żeby do dalszey zguby y pomieszania Rzpltey nie przyszła. A cokolwiek koło tego postanowimy przez mandaty nasze, będziem powinni to do exekucyi przywieść, a tak przeciwko tym którzy takicy szkody są przyczyną postąpić, iako prawo uczy. Y na tych, którzyby na potym w czym wystąpili, y temu postanowieniu posluszni nie byli, *poenas* statutem opisane extendować będziem powinni: do ktorey Kommissyi Podskarbiowie też nasi, tak Koronni, iako y W. X. L. z urzędow swych należeć mają.

Oblaśnienie salariorum Podskarbiow, y Pisarzow Polnych.

11. Zachodziły częste na Seymach przeszłych przy czynieniu liczby z kwarty y poborow pospolitych między Deputaty z Senatu y Koła Poselskiego, a Podskarbiami, także y Pisarzami Polnymi, y ich Wicesgerentami, względem *salarium*, nie małe zatrudnienia y *controversiae*. Przeto takowe wątpliwości objaśniając, y prentensyc wszelakie znosząc, postanawiamy, aby na potym Panowie Podskarbiowie żadnego *salarium*

276

workowego na liczbie nie kładli: gdyż to tylko żołnierze *ex munificentia sua* zwykli postępować. *Salarium* od kwarty Koronney nad tysiąc złotych, luboby sowite kwarty kiedy Rzplta uchwała, uzurpować nie mają. Pisarze swo skarbowe, z swych prywatnych, a nie Rzepltey prowentow, odprawować także będą powinni. Toż się ma o Pisarzach Polnych rozumieć, którzy opisanym w konstytucyach *salarium* kontentować się mają: z niegoż swoje Wicesgerenty odprawując.

O plenipotencyach.

12. Przywodząc do skutku statut dawny *de Procuratorio*, y krzywoprzysięstwom zabiegając, ktoremi częstokroć znoszą się processy: postanawiamy, aby w sprawach do zapisow intentowanych, y w sprawach *divisionis, expulsionis, exemptionis, rei iudicatae sive executionis*; także w Sądzie Ziemskim *in quæstionibus haereditarijs*, nie mógł nikt ni od kogo prokurować, aż za własną pryncypała swego plenipotencyą, u akt Grodzkich abo Ziemskich *personaliter* zeznana. A insze akcyę wszystkie, zwyczajem y trybem dawnym odprawować się mają.

O znoszeniu bannicyi.

13. Aby ludzie ukrzywdzeni skuteczną sprawiedliwość odnosili, postanawiamy: iż ktokolwiek chce pozwać *ad cassandam bannitionem* na Trybunał, ma to uczynić przed wyściem dwunastu niedziel po bannicyi publikowanej. A wydawszy pozew takowy, powinien *infra spatium unius septimanæ* relacyą *exportatae citationis* uczynić w Grodzie tym w którym bannicya otrzymana, abo z niego sprawa na Trybunał wytoczona będzie. A przy czynieniu tey relacyi, powinien sam *jure victus* przy Woźnym stanąć, y *personaliter* pisany ma być. A ktoby tego sposobu nie zachował, takiego pozew y proces *ad cassandam bannitionem* otrzymany, ważny nie będzie: ale bannicya w mocy zostanie, którą *loci Capitaneus* exekwować powinien *sub poenis in jure descriptis*. A to na przyszłe processy ściągąć się ma.

277

O kocach.

14. Kocow wszelakich Podkomorskich, Ziemskich y Grodzkich, postanawiamy, aby sobie Trybunał nie przywłaszczał, *etiam inter causas conservatas et officij*: ale tym Sędziom, abo komu wedle prawa należą, aby były oddawane: ktore Sąd Ziemski przy Trybunale siedzący, odbierać, y tym urzędnikom, komu należą, oddawać ma. Abo też Sędziowie przez plenipotenty swe, według prawa o tym pisanego, one odbierać mogą.

Assekuracya sumptu Miecznika Koronnego.

15. Uważając z rewizyi, y szacunku Panow Rewizorow z przeszłego Seymu *anni 1613* na to deputowanych, znaczny sumpt Urodzonego Stanisława z Ruszcze Branickiego, Miecznika Koronnego, Starosty Lelowskiego, na restau-

racyą z gruntu pogorzałego zamku Chęcińskiego wydany: za prozbą y pilną instancyą Posłow Ziemskich, y zgodą Wszystkich Stanow, sumnę tę tam przez Pany Rewizory likwidowaną, to jest, pięć tysięcy, cztery sta, czterdzieści y sześć złotych, y groszy piętnaście, Urodzonemu Ianowi Klemensowi z Ruszcze Branickiemu, Staroście naszemu Chęcińskiemu, y potomkom iego na dobrach do tego Starostwa Chęcińskiego należących assekurujemy, według przerzeczoney konstytucyi *anni 1613* takim sposobem: aby napotym przez *possessora* Starostwa tego, pierwey takowa summa potomstwu terazniejszego Starosty Chęcińskiego odłożona była. A inaczey do używania *possessyi* tego Starostwa wstępować nie będą powinni: wszakże ten który tę sumnę odłoży po ześciu iego, iuż upadać ma, y drugi *possessor successorum* iego wracać iey nie powinien. A zamek ten z tym wszystkim iako iest w Inwentarzu opisano, oddany być ma.

Przeniesienie summy z Starostwa Winnickiego na Miziakow, y insze wsi, Urodzonemu Kalinowskiemu, Staroście Kamienieckiemu.

16. Za prozbą Posłow Ziemi Podolskiej, y zgodą wszech Stanow Koronnych, za Urodzonym Walentym Alexandrem Kalinowskim, Generałem Podolskim, Braclawskim Starostą, sumnę pięć tysięcy kop Litewskich przez Krola świętey pamięci Zygmunta Augusta przed Unią na Starostwo Winnickie wniesioną, a teraz za dyspozycyami naszymi, pomienionemu Staroście Kamienieckiemu służącą, ieśli się likwida z przywileiow pokaże, z przerzeczonego miasta Winnice, teraz iuż Sądowego, y z iurysdykcyi Winnickiej, na wsi, Miziakow, Chyzyńce, Salasze, Słobody, Czvizyn, Nodwidka, Sunnik przenosimy: y aby to Starostwo Winnickie, iako sądowe y Ukrainne, od tey summy wolne było, warujemy: a na wsiach pomienionych, przerzeczonemu Staroście Kamienieckiemu, y iego potomstwu, *authoritate* Seymu tego assekurujemy. Iednak terazniejszego Starostę Winnickiego, Urodzonego Alexandra Bałabana, od placenia kwarty tylko, iako *modernum possessorem*, wolnym czyniemy.

278

Assekuracya sum, Urodzonych Ierzego Szyszkwowskiego, y Jana Zernickiego.

17. Sumnę pięć tysięcy złotych, na dobra nasze, połowicę wsi Borkowa w Woiewodztwie Kaliskim leżącej, *vigore constitutionis anni 1613* od Urodzonego Ierzego Szyszkwowskiego, tychże dobr dożywotnego dzierzawce, przez Kommissarze nasze w Bydgoszczy na zapłatę żołnierzom zkonfederowanym woyska Smoleńskiego wziętą, y iemu assekurowaną, *authoritate Conventionis praesentis* approbujemy. Aby potomkowie iego to puł wsi doład trzymali, dokąd im przy starey summie ta pięć tysięcy złotych od Nas, abo R. P. zapłacona nie będzie. *Iuribus tamen et oneribus Reipublicae salvis manentibus*.

Toż się y o summie sześci set złotych, Uro-

dzanego Iana Zernickiego dzierzawce Woytostwa Grzybowa w Wojewodztwie Sieradzkim, którą także na tę zapłatę tynże Kommissarzom naszym w Bydgoszczy dał, rozumieć ma.

Warta.

18. *Iz conditiones feudi* Xiążęcia Imci Brandeburskiego, z strony nawigacyi Warty, podług obietnice w tym Rzeczyposp. daney, y na Seymiku Srzedzkim przez listy utwierdzoney, skutku swego nie wzięły, y X. Iegomosć na kommissyą, konstytucyą *anni 1611* naznaczoną nie stawil się. Przeto My, za prozbą usilną Wojewodztw Wielgopolskich, y zdaniem Stanow Koronnych *inhaerendo constitutioni anni 1611* kommissyą na odprawowanie tey nawigacyi; *pro 11 Octobr:* w terażniejszym roku, y Kommissarze tą konstytucyą *anni 1611* specyfikowane, naznaczamy: przydawszy do nich z Rycerstwa, Urodzonych, Mikołaja Mielżyńskiego Stolnika Kalinowskiego, Piotra ze Bnina Opalińskiego Starostę naszego Szremskiego, Ierzego Grabię z Ostroroga; ktorzy na czas y miejsce naznaczone między Skwierzyną a Lansberkiem ziechać się, y tam gruntowną namowę, y finalne postanowienie około tey nawigacyi uczynić mają. A Xiążę Inśc Brandeburskie, na tey kommissyji powinien będzie Rzpltey w tym satisfakcyą dać, y tę nawigacyą do efektu, bez wszelakich zwłok dalszych, przywieść, podług obietnice swey. *Absentia unius, duorum, vel trium non obstante.*

279 Naznaczenie zapłaty długu, Wielmożnemu Wojewodzie Kiiowskiemu.

19. *Iz* Wielmożny Stanisław Żolkiewski Wojewoda Kiiowski, na ulaczenie żołnierza zkonfederowanego, swoich własnych pieniędzy dwadzieścia tysięcy złotych Polskich *ad fidem publicam* dał: tedy *authoritate praesentis Conventus*, onemu ten dług na retentach przeszłych poborow ukazujemy: y Podskarbiemu naszemu Koronnemu, ten dług Wielmożnemu Wojewodzie Kiiowskiemu zapłacić roskazujemy.

O Pisarzu Polnym.

20. Pisarz Polny przysięgły byź ma, we dług pierwszy konstytucyi, że *fideliter et absque favore* wojsko popiśować, y absencye odieżdżających żołnierzow notować będzie. Inaczej iesliby przysięgły nie był, liczba iego nie ważna, ani przyjmowana byź ma.

Miasto Ryga.

21. Za przyczyną Posłow Ziemskich, tak Koronnych, iako y W. X. L. abyśmy konstytucyą miastu naszemu Rydze, na nagrodzenie sumptow na woynę Infantcką przez nie uczynionych, y okazanie wdzięczności, przez Nas y Rzpltey onym *anno 1611* uczynioną, do skutku przywiedli: tedy My *authoritate Conventus praesentis*, za tą terażniejszą zgodą wszech Stanow tę nadgródę y wdzięczność, za podaniem się okazały uczynimy: y tę konstytucyą do efektu przy-

wiedziemy. Zachowując wcale konstytucyą 1601 miastu temuż służącą.

Korce, miara, y waga po wszystkiey Koronie.

22. Za prozbą Posłow Wojewodztw Koronnych: postanawiamy, y mieć to chcemy zgodną uchwałą Seymową: aby we wszystkich miastach y miasteczkach, tak naszych, iako duchownych y szlacheckich, w każdym Wojewodztwie, korce, funt, łokieć, beczka, kwarta, iednake były, według korca głównego miasta, każdego Wojewodztwa y Ziem. Czego Urzędy Wojewodze, y Starostow naszych doglądać, *et in executionem* przywieść w pułroczu powinni, *sub poena contra negligentes officiales legibus Regni descripta, in Iudicio Tribunalitio ad cuiusvis instantiam repetenda.* *Nihilominus* gdzieby *Officium* Wojewodze w tey mierze było *remissum*: tedy powinność dozoru tego, Starostowie mieyse, abo Urzędy ich wypełniać mają, *sub iisdem poenis*, excypuiąc spie y miary Starostow y duchownych. Też korce aby na ratuszach pomierne były, y każdemu potrzebującemu aby darmo ich dawano, a ten co przedaie, sam mierzyć y strychować ma nie ten co kupuie.

Okazowanie.

23. Dla pędzney gotowości przeciwko każdemu nieprzyjacielowi, okazowanie potrzebne rozumiejąc, postanawiamy okazowanie na czas, iaki które Wojewodztwo mianowało. To iest, Poznańskie, Kaliskie, na przyszły rok, *pro die prima Maij*; a potym przez dwie a dwie lecie na tenże dzień. Oprocz tego gdzieby *necessitas ingrueret*. Krakowskiemu do braciey na przyszły Seymik. W Wielkim X. L. na czas, y miejsce w postanowieniu Wileńskim *anno 1565* w tey mierze opisane. Sandomierskiemu, wyiąwszy Powiat Stężycki, na ten rok *pro die 7 Iulij*, a na potym *pro die 1 Maij*. Ruskiemu, to iest Ziemi Lwowskiej z Wojewodą, pod Gliniany. Przemyślskiej pod Medyką. Sanockiey pod Sanokiem. Halickiey pod Haliczem, z swymi Kasztelanami na ten rok, na dzień także *ultima Iulij*, a potym *pro die 1 Maij*. Wołyńskiemu do braciey. Lubelskiemu *pro 1 Maij*. Bełskiemu, iako Sandomierskiemu. Plockiemu, Podolskiemu, do braciey. Wojewodztwa zaś Trockie, Powiat Grodzieński, Upitcki, Wieluńska Ziemia: Łęczyckie, Witepskie, Podlaskie, Rawskie, Możerski także Rzezycki Powiat, biorą sobie o tym okazowaniu do braci: które okazowanie mają odprawować wedle konstytucyi 1563 *sub poenis legum*. Tego dokładając: iż ktoby się w iednym Wojewodztwie abo Ziemi okazał, w drugim Wojewodztwie abo Ziemi okazować się nie będzie powinien. Insze iednak Wojewodztwa y Ziemie, iż o tym okazowaniu wyraźnego zlecenia od braci nie mieli, tey konstytucyi na ten czas podlegać nie mają.

Sposob konkludowania Seymiku Wojewodztwa Krakowskiego.

24. Upatrując siła *inconvenientia*, które bywa-

ią przy spisowaniu artykułow, na konkluzyi Seymikow Powiatowych: postanawiamy *authoritate Conventus hujus*, aby nie po gospodach, ale w kościele przed Deputaty na to obrane, przy bytności Panow Senatorow Wojewodztw swych, *moderatia* artykułow na Seym posyłanych *in posterum* bywała. Ktore tak Panowie Senatorowie, iako y Pan Marszałek Koła podpisować mają. Też konstytucyą przyjmują Wojewodztwa, Poznańskie y Kaliskie.

Przyczynienie do kwarty składnego winnego, y trzeciego grosza z ołowiu.

25. Aby *ex auctione proventus, augeantur etiam praesidia Regni*: dla tego prowent składnego winnego po wszystkiey Koronie do kwarty przyłączony, na tegoż żołnierza kwarcianego: uchwalamy *perpetuis temporibus*, trzeci grosz od cetnara ołowu kupieckiego: excypuiąc od tego ludzie narodu szlacheckiego, także duchowne, ktorzy kruszce swymi lasy z majątności swey sprawują. A *exactor* tego obojga, to iest składnego y trzeciego grosza, ma byź szlachcie osiadły y przysięgły: ktory *fideliter* te prowenta wybierać, y one na czas kwarcie naznaczone do Rawy odnosić powinien. A z skarbem o tym znosić się y rachować, y z rachunkow swych kwit od Podskarbiego otrzymać ma. *Auctia* złąd w skarbie aby na liczbach Seymowych likwidowana, przyczyniona była.

Bezpieczeństwo klasztorow panięskich y kościołow.

26. *Iz* się to zagęściło, że ludzie swowolni znieważywszy prawo pospolite, targają się iuz nie tylko na prywatne, ale y na publiczne bezpieczeństwo kościołow y klasztorow zakonnych, w ktorych panny zakonne, y insze na wychowanie y ćwiczenie zwierzchności konwentom oddane, gwałtem brać z klasztorow ważą się: zabiegając tedy temu *in futurum* postanawiamy, aby żaden *quocunque juris et sanguinis praetextu*, nie tylko panienek w klasztorach panięskich mieszkających gwałtem brać, ale też y *limina claustrum*, przez pozwolenia Panny starszey Zakonney, przestępować nie ważył się. A gdzieby (czego Boże nie day) iaka *violentia* stała się: takowy *violator poena infamiae ex recenti officioso scrutinio*, gdyż idzie *de securitate omnium ecclesiarum et monasteriorum* przez Nas od delatora danego, abo od Instygatora naszego pozwany na Seym, *authoritate Conventus praesentis* aby był karan. Co się o wszystkich kościołach, iesliby kto *causa devotionis* do kościoła przyjechał, abo wstąpił, był zabity, ranny, abo zdespektowany, słowy nieuczciwemi, *quovis modo* wiołowan został, rozumieć ma.

Deklaracya konstytucyi bezpieczeństwa Sądow Wojewodztwa Krakowskiego.

27. Konstytucyą *anni 1611* o patrzeniu bezpieczeństwa sądow, objaśniamy: że się ściągąć nie ma, tylko na ludzi lożnych y nieosiadłych.

Rewizya krzywd klasztoru panięskiego w Toruniu.

28. Za wniesieniem skargi od panien zakonnych klasztoru Toruńskiego, względem krzywd ktore ponoszą od mieszczan Toruńskich: do rewizyi y rozeznania krzywd tych, *authoritate* Seymu tego, Rewizory dawamy, y naznaczamy, Wielmożnych y Urodzonych, Zygmunta Grudzińskiego Rawskiego, Starostę Inowłocławskiego, Stanisława Działyńskiego Chełmińskiego, Wojewody: Łukasza Elzanowskiego Chorążego Chełmińskiego: Woyciecha Retfińskiego Podstolego Dobrzyńskiego: Macieja Włodka Sędziogo Grodzkiego Inowłocławskiego, y Stanisława Tomisławskiego: ktorzy porozumiawszy się o czasie, przypozwawszy stronę *literis innolescentiae suae*, krzywdy tego klasztoru wyrozumiawszy, kognicyą o nich uczynią, *appellatione a definitiva sententia ad Nos salva manente: unius vel duorum absentia non obstante.*

Surrogacya Wieluńska.

29. Za zgodnym konsensem obywatelow Koronnych, y za prozbą Ziemi Wieluńskiej, pozwalamy Urodzonemu Stanisławowi z Koniczypola Koniczypolskiemu, Podstolem naszemu Koronnemu, Wieluńskiemu y Zarnowieckiemu Starości: aby Sądy Grodzkie Wieluńskie do lat trzech od daty terażniejszey konstytucyi, przez Surrogatora odprawował: ktorogo Surrogatora szlacheica osiadłego w Ziemi Wieluńskiej podać mamy: aby sprawiedliwość y exekucyą uczynił, sądy y insze powinności Starości odprawował, podług prawa.

O strażach Ukrainnych.

30. *Iz* się znajdują tacy, ktorzy strożow z miast naszych y szlacheckich z pewnych uroczyszcz, gdzie przedtym zawsze strzegali, iako to na Sinicach, Kaynarach, Sarrani, y innych mieysc zganiają: zaczym wielkie niebezpieczeństwo y szkody ludzi, za wpadnieniem nieprzyjacieliskim bez wieści, ponoszą. Czego żaden ważyć się nie ma, *sub poenis mille marcarum, per dimidium parti et iudicio, inter causas officij* na Trybunale *irremissibiliter repetendis.*

O czopowym przeszłego Seymu Krakowskim.

31. *Iz* pobor na przeszłym Seymie do braci w Wojewodztwie Krakowskim wzięty, mimo konsens y uchwałę braci Wojewodztwa tamtego, czopowe arendowane iest do skarbu: przetoż nineyszą konstytucyą tę arendę znosimy, aby ten arendarz to co wybrał tego czopowego, do skarbu oddał z rejestrami: a Poborca przyszły ma z skarbem postanowienie uczynić bez szkody wszelakiey skarbu Rzpltey. Co warujemy *sub poena banitionis, quae jam enunc in defectu satisfactionis praemissorum decernitur et pro publicanda ad Iudicium Castrense Capitaneale Cracoviense ad primos et proximos abhinc terminos remittitur.*

O mytach wodnych.

32. Często się poddani nasi uskarżają na nie-małe depaktacye na mytach wodnych: przeto przychylając się do prawa dawnego, postanawiamy, aby mytnicy na cłach Koronnych, y na wybieranie poborow, ludzie szlacheccy y dobrze osiadli byli, y nad instruktarze nasze wyciągać więcej nie ważyli się, ktore instruktarze przy komorach swoich zawieszono mieć mają. A żaden myta płacić nie będzie powinien, azby instruktarz nasz *autentice* pokazany mu był. A na pohamowanie tych depaktacyi, winę na te którzyby się nad instruktarz nasz wyciągać więcej ważyli, pięć set grzywien Polskich postanawiamy. A iż takowi przestępcy o niesłuszne wzięcie poboru albo myta, bannicye otrzymane zwykli znosić *extra Tribunal vel Officium, aut Iudicium* w którym bywają bannicye na nich otrzymane: tedy postanawiamy, iż napotym w tymże Sądzie albo Urzędzie takową bannicyą z siebie znosić takowy każdy będzie powinien, w którym będzie na nim bannicya otrzymana. A inaczey ona *kassacya bannitionis* nie ma być ważna. Owszem ta bannicya przez Urzędy nasze do ekucyi przywiedziona być ma.

Surrogacya Ciechanowska.

33. Za zgodą Woiewodztwa Mazowieckiego, a prozbą obywatelow Powiatu Ciechanowskiego, pozwalamy na Surrogatora Urodzonego Krzysztofa Podoskiego Cześnika Ciechanowskiego, Urodzonemu Janowi Podoskiemu, Kasztellanowi Raciąskiemu, Staroście naszemu Ciechanowskiemu, do odprawowania Sądów Grodzkich, na dwie lecie od aktu przysięgi jego *computando*. A *in eventu mortis ipsius*, tedy inszego szlachcica osiadłego tego Powiatu, podać mamy.

O ekucyi ustaw Woiewodzych.

34. Ekucyja ustaw Woiewodzych, iż nie dochodzi, dla tego do niezmierney drogociny wszystkie rzeczy przyszły. Przeto postanawiamy, aby każdy któryby imo ustawę Woiewody y Starosty, albo Urzędu jego, urzędownie wedle opisanja prawa pospolitego uczynioną y publikowaną, ważył się co przedawać, y czynić, przed Urząd Mieyski był zaraz pozwany: a tam gdzieby był *evidentissimis testimonijs et comprobationibus* konwinkowany, ma być 14 grzywien skarany *parti et iudicio per medium, sine appellatione*. A gdzieby Urząd Mieyski w tej mierze sprawiedliwości nie czynił, wolno będzie Urzędowi Grodzkiemu przed sąd swoy do teyże poeny takowych pozwać.

O cła Woiewodztwa Sandomierskiego.

35. Iż furmani y kupcy, uchodzą cła Woiewodztwa Sandomierskiego rozmaitemi drogami, w tym tam Woiewodztwie Sandomirskim mając zwykłe komory Celne: przeto postanawiamy, aby każdy furman y przekupień, któryby kwitu ze cła Woiewodz: Sandomierskiego nie miał, powinien był

dać zwyczajne cło, gdzieby go na którymkolwiek gościncu w Woiewodztwie Sandomirskim zastano.

O przeleźdżaniu cła Koronnych prawem obwarowanych.

36. Konstytucyą *anni* 1611 reasumujemy o przemytach y gościncach prawem zakazanych. To tylko przydawszy, iż wszelakie towary z Węgier y do Węgier, nie inszemi drogami, ale gościncami uprzywilejowanemi chodźć powinny: iako na Sądecz, Grybow, Biecz, Zmigrod, Dukłę, Krosno, Iaślika, Rymanow, Sanok, Lesko, Sambor. A ktoby się ważył takowe kupce inszemi drogami przeprowadzać, albo kupie y towary ich w domach y wsiach swych przechowywać, miając komory y strażnice pierwsze pograniczne: taki przepada winę sto grzywien. O co każdemu takiemu *forum* naznaczamy, na którykolwiek Trybunał, *ad delationem cuiusvis, vel etiam thesauri nostri*.

Pozwolenie summy Podkomorzemu Podolskiemu.

37. Za prozbą Posłów Ziemskich, y spólną zgodą wszęch Stanow, dawamy *authoritate* tego Seymu, Urodzonemu Piotrowi Borzysławskiemu Podkomorzemu Podolskiemu, na okup czterech synow jego z niewoli pogańskiej, sumnę sześć tysięcy złotych, z czopowego pozostałego którego ieszcze dobierają. Ktorą sumnę Podskarbi nasz Koronny iako nayprędzey iemu oddać, albo na pewnym miejscu u koregokolwiek Poborce pokazać: co potym za ukazanym kwitem Podskarbiego naszego, y przerweczonego Podkomorzego, na liczbie przyjąć mamy.

Approbacya szafunku reszty poboru anni 1613 Woiewodztwa Sandomierskiego.

38. Uchwałę szafunku poborow sześci w roku 1613 Woiewodz: Sandomierskiego, ktorey resztę nad zapłatę na Woiewodztwa naznaczoną, Urodzony Ierzy Kochanowski Szafarz Woiewodztwa tego, wedle woli obywatelow tamiecznych rozszafował, approbuemy: y onego samego, y Poborce, w tym szafunku assekuujemy, y wolnym od wszelakich impetycyi, na prozbę teyż Woiewodztwa Posłow, czyniemy. Waruiemy to iednak, aby *in posterum* takie podatki *in privatos usus*, bez uchwały Seymowej, nie były obracane.

Naznaczenie czasu do korektury praw Ziemiom Pruskim.

39. Przełożyli Posłowie Ziem Pruskich, iż w sprawach swych niektore wątpliwości ponoszą: przeto za zgodą wszęch Stanow, czas onym do zieczania się y poprawienia praw swych, dzień S. Michała w Toruniu *in anno praesenti* naznaczamy: gdzie Deputaci na Seymikach elekcyi Deputatow Trybunalskich, do teyże korektury praw obrani do PP. Rad Stanow Pruskich, zieczać się będą powinni: a tam w czymkolwiek praw swych poprawią, dla uznania y potwierdzenia naszego, na przyszły Seym przywieść to będą powinni. Iednak

284

naznaczamy to Woiewodom naszym Pruskim, aby każdy z nich w Woiewodztwie swym, tak stan szlachecki, iako y Stany wszystkie Pruskie, dwie niedzieli przed Elekcyą Deputatow, obwieścił.

285 Kommissya Xięstwa Pomorskiego, z Woiewodztwem Pomorskim.

40. Konstytucyą, o rozgraniczeniu Woiewodztwa Pomorskiego z Xięstwem Pomorskim, *anni* 1609 reasumując, Kommissarze nasze do tych którzy *supersunt*, na miejsce zmarłych naznaczamy: Wielmożnych Samuela Zalińskiego, Woiewodę Pomorskiego: Stanisława z Lubieńca Niemolewskiego, Kasztellana Elbiąskiego: y Urodzonego Jana Bokowskiego, Chorążego Malborskiego: którzy ziachawszy się ośnią niedzieli przed terminem, z tamtą stroną kommissyą tę odprawią, y krzywdy z obu stron uspokoją.

Approbacya uchwały Woiewodztwa Podolskiego.

41. Obywatele Woiewodztwa Podolskiego (dla pohamowania rozbojnikow y złodzieiow) którzy dla sąsiedztwa z Wołochy wielkię szkody y niebezpieczeństwa, nie tylko na drogach, ale y w domach swych odnoszą: uczynili pewną uchwałę dla pohamowania tego, y do Grodu Kamieńskiego *per oblatam* podali, którą My *authoritate Conventus* approbuemy *in toto*, do drugiego Seymu.

Lustracya Starostwa Drohickiego.

42. Iż Starosta Drohicki sam *benevole* na lustracya pozwala Starostwa tamtego: tedy ie lustrować rozkazujemy *authoritate Conventus praesentis*.

O bezpieczeństwie miasta Krakowa.

43. Iż należy Rzeczypospolitey na rządzie y bezpieczeństwie miasta naszego stołecznego Krakowa, aby się tumulty, przez przekupnie y gwałty wszelakie ludzi swywolnych *plebeiae conditionis*, nie działy, y aby przy hamowaniu takowych tumultow, y imaniu przy nich ludzi swywolnych, Urzędowi y sługom ich przeciwiać się nie śmieli: tedy *authoritate Conventus huius* uchwalamy y postanawiamy, że ktobykolwiek *plebeiae conditionis* przy hamowaniu takowych tumultow, y imaniu gwałtownikow sprzeciwiał się, albo na sługi urzędowe, na to zesłane targał się, albo więc iakimkolwiek sposobem opponować się chciał. lubo to na ratusz nachodził: tedy takowe, *nihil derogando statuto Torunensi*, sam Urząd Mieyski, choć *in absentia Officij Castrensis* iesliby tak prędko przybyć nie mógł, imać może: o co nie tylko Urzędowi, ale y adherentom ich żadna trudność prawna, choćby w hamowaniu takowego tumultu co się komu stało, zadawana być nie ma: *salvis immunitatibus nobilitatis*.

Inkorporacya Woytowstwa miastu Krakowu.

44. Woytowstwo Krakowskie, ktore żadnego gruntu, tak ziemskiego iako y mieyskiego nie ma, miastu Krakowu dla snadniejszego porządku, za

zgodą wszęch Stanow, *authoritate Conventus praesentis*, czasy wiecznemi inkorporujemy. *Non derogando iuribus magnae procuracionis*.

Zniesienie infamii Adama Ieziorkowskiego.

286

45. Będąc dostatecznie informowani, tak z Seymiku Powiatowego Ziemie Wiskiey y Łomzieńskiej, iako y z koła Posłow Ziemskich: że infamia na szlchetnym Adamie Ieziorkowskim z Powiatu Wiskiego, przez Instygatora naszego *sine quavis delatione et protestatione, quodam errore*, w roku 1613 na Seymie przeszłym *in contumaciam* otrzymana iest tedy za słuszną iustyfikacyą. tę to infamią *perpetuis temporibus, ex consensu Ordinum*, z tego Adama Ieziorkowskiego znosimy *circaque munia equestris Ordinis* onego zostawujemy. Tak iednak, aby *ratione praetensi facti, cui competierit, in foro competenti* droga do czynienia prawem nie zawierała się.

Restytucya Pawła Dzierzbickiego, y Woyciecha Summy.

46. Za instancyą Posłow Ziemskich, iż Urodzony Alexander Gąsiewski, Referendarz W. X. Lit: pogodził się o krzywdy swo prywatne, z Urodzonym Pawłem Dzierzbickim, y Woyciechem Summą: tedy processy y infamie, iako nie w publicznych sprawach otrzymane, z nich *authoritate Seymu* tego znosimy, y dekreta kassujemy, y onych *ad pristinum statum* przywracamy.

Danina Urodzonemu Olbrychtowi Ludzickiemu.

47. Za pozwoleniem Stanow Koronnych, y żądaniem Posłow Ziemskich, daliśmy Urodzonemu Olbrychtowi Ludzickiemu, Nam y R. P. człowiekowi zasłużonemu, na okupienie z rąk pogańskich małzonki y dzieatek jego, pultrzecia tysiąca czerwonych złotych: ktore mu na retentach przeszłego czopowego u Podskarbiego Koronnego ukazujemy.

O kontumacyi w sprawach Woiewodztwa Welyńskiego, in causis criminalibus na Seymie.

48. Za prozbą Posłow Woiewodztwa Wołyńskiego, uchwałą Seymu tego postanawiamy: aby napotym w sprawach kryminalnych obywatelow tego Woiewodztwa, na Seymie na pierwszy pozew termin nie był zawity: ale żeby *actor poenam contumaciae* powinien był otrzymać.

O salaryach Sądu Ziemskiego Lubelskiego.

49. Postanawiamy, aby większego *salarium*, tylko takie iakie Sąd Ziemki Sieradzki, także Lubelski Sąd Ziemski nie brał, pod winami o tym napisanemi, *et foro*. A to się ma rozumieć o pamiętnym na Trybunalech.

O przywilejach Ziemie Wieluńskiej.

287

50. Warowano iest konstytucyą *anni millesimi seicentesimi tredecimi*, aby przywileio *antiquitus* od Przodkow naszych Ziem Wieluńskiej, tak z strony pospolitego ruszenia, iako y z strony swobod inszych nadane, *in volumen legum* insc-

rowane były: co aby nieodwłocznie do skutku przywieziono było, uchwałą terażniejszą postanawiamy.

Most pod Kamieńcem w Mazowszu.

51. Most na Bugu pod Kamieńcem w Mazowszu, jest bardzo potrzebny: przeto *authoritate Conventus praesentis* postanawiamy, aby mieszczanie nasi Kamienieccy, według przywilejów swych, ten most restaurowali bez żadnej odwłoki, *sub poena centum marcarum Polonicaum*. O którą *forum* na Trybunale, *ad instantiam cuiusvis, toties quoties*: a mostowe aby im furmani płacili po pułgroszku od konia, wedle tychże przywilejów ich.

Approbacya rewizji na cło w Raciborsku, Taszycach, y Iankowce.

52. Rewizyą na cło w Raciborsku, Taszycach y Iankowce, w Woiewodztwie Krakowskim leżących, tak iako od Rewizorów naszych, Urodzonych Stanisława Cikowskiego Podkomorze-go, y Marcyana Chełmskiego Chorążego, Krakowskich, postanowione jest: za zgodą wszech Stanów, iako o tym przywilej nasz z Kancellaryi naszej wydany szerzej opiewa, wiecznemi czasy approbujemy.

Prorogacya daniny miastu Krakowa.

53. Iż miasto nasze Krakow po te czasy dla wielkich potrzeb Rzeczypospolitey, daniny *in anno 1580* dwoich exakcyi szosu y poboru, y iednego czopowego ustąpiło: tedy im to na in-szy czas zachowujemy do drugiego poboru, ieżli kiedy będzie uchwalony.

Rewizorowie do zamku Pokrzywna.

54. Przychylając się do konstytucyi *anni millesimi sexcentisimi primi*, o restaurowaniu zamku Pokrzywińskiego, Wielmożnemu niegdy Ludwikowi z Mortąg Woiewodzie na ten czas Pomorskiemu, pozwolonym, y one *ad effectum suum* przywodząc, Rewizory na oszacowanie tamtey restauracyi naznaczymy, którą w tym roku od-prowadzić będą powinni. O czym successora cztery niedziele przed czasem ziachania się Rewizorów obwieścim.

Lustracya Starostwa Kiszawskiego.

288

55. Ponieważ za ukazaniem Lustratorów naszych, Urodzony Ian Bąkowski, Chorąży Malborski, Starosta Kiszawski, będąc czwartym *post revisionem literarum* Starostwa Kiszawskiego possessorem, dobrowolnie ustąpił starey summy, y Starostwo pomienione lustrować dopuścił: tedy za zgodą wszech Stanów, warujemy uchwałą Seymu tego, aby Starostwo Kiszawskie, *durante vita ipsius*, lustracyi nie podlegało: z tym iednak dokładem, aby kwartę naznaczoną co rok płacił.

Inkorporacya Woytowstwa miastu Buskowi.

56. Ponieważ miasto nasze Busko, położeniem

miejsca y opatrzeniem, niemalą może być tamiecznym obywatelom obroną: za gorącą instancją Posłów Ziemskich, na oprawę tey obrony pomienionego miasta, Woytowstwo tamieczne z prowentem, według przywileju temu miastu Buskowi na to od Nas danego, *salvo jure moderni possessoris*, inkorporujemy wiecznemi czasy *authoritate praesentis Conventus*. Iako przedtym świętey pamięci Krol August Wuy nasz, pewnym przywilejem był inkorporował.

O Pośle Xięstwa Oświęcimskiego y Zatorskiego.

57. W przywileju inkorporacyi Xięstw Zatorskiego y Oświęcimskiego, warowano to, że Poseł na Seym w Zatorze obrany powinien się stawić na Seymik Proszowski. Czemu iż się nie dosyć dzieie, warujemy to: aby Poseł w tamtym Xięstwie na Seym obrany na Seymik Proszowski przychodził: bo inaczej miejsca na Seymie z Posłami Woiewodztwa Krakowskiego mieć nie będzie. Dla czego z Kancellaryi naszey Seymik w Zatorze, trzema dniami wprzod przed Proszowskim, obwieszczany y składany być ma. Także y Urzędy, ktoreby nad przywilej inkorporacyi otrzymane były, znosimy.

O pozwiech y processach Xięstw, Oświęcimskiego y Zatorskiego.

58. Aczkolwiek w przywileju inkorporacyi Xięstw tych do Korony, to zostawało za zwyczajem dawnym: że wszystkie pozwy y procesy językiem Polskim w Xięstwach tych, tak w Ziemstwie, iako y w Grodzie pisane być miały, co y do tych czasow zachowywało się: iednak obywatele tamieczni, konformując się we wszystkim do zwyczajów Koronnych, tego teraz odstępują. Przetoż niniejszą konstytucyą, za zgodą wszech Stanów warujemy: aby odtąd iuz nie językiem Polskim, ale Łacińskim, wszystkie pozwy, dekreta, processy, u Sądów tak Ziemskich iako y Grodzkich pisane były.

Grod Oświęcimski wieczny.

59. Za prozbą obywatelów Xięstwa Zatorskiego y Oświęcimskiego, postanawiamy, aby od tego czasu Grod Oświęcimski był wieczny, obyczajem inszych Grodów wiecznych w Koronie.

Cło Kłodawskie.

60. Z relacyi Rewizorów naszych, z przeszłego Seymu deputowanych, bacząc być potrzebny most na rzece Kłodawicy u miasteczka naszego Kłodawy, na ktorego budowanie y poprawę kosztu nie małego potrzeba, gdyż stary zepsonowany jest: uchwałą Seymu tego pozwalamy miasteczku Kłodawie cło od kupców, furmanów, od konia po szelągu, a od wołu po kwartniku. Na co przywilej osobny z Kancellaryi naszey kazaliśmy wydać: ktore cło nie ma się zaczynać, aż most statecznie skończony będzie.

Indemnitas ludzi młodych w Woiewodztwie Sendomierskim.

61. Zabiegając temu, aby pozostałe potomstwo narodu szlacheckiego do zguby dobr oczystych, z których służba Rzeczypospolitey powinna, przez oszukanie nie przychodziło: uchwałą Seymu niniejszego postanowiliśmy: aby żaden lub szlacheckiego, lub mieyskiego narodu, nie ważył się przyjmować zapisow na się za dług rejestrowy żydowski, ktorzy zawsze zwykli oszukiwać młodych ludzi *nondum annos legitimae aetatis adeptos, sub nullitate inscriptionis*. Czego rejestrami żydowskiemi ma dowodzić. Ktora konstytucya tylko Woiewodztwu Sendomierskiemu służyć ma. O co *forum, in duabus septimanis*, na którymkolwiek Trybunale, *inter causas officij*, naznaczymy.

O porządku pisania Trybunału Wołyńskiego, Braclawskiego, Pisarzów Ziemskich.

62. Iż się dotąd wielkie działy alterkacye koło pisania Trybunału między Pisarzmi, Wołyńskim a Braclawskim, Woiewodztw: unumiąc te kłotnie, tak to stanowimy: aby Pisarze Wołyńscy swego Woiewodztwa sprawy, gdy Woiewodztwo Wołyńskie przypadnie, pisali swoi własni: koley Łuckiego, Włodzimierskiego, Krzemienieckiego Powiatow zachowując: *e converso* Pisarz Braclawski, aby także sprawy Trybunalskie, gdy Woiewodztwo przypadnie Braclawskie, pisał, nie intrykując się do Wołyńskiego; iako też y Wołyńscy Braclawskiego iuz więcej pisać Woiewodztwa spraw nie będą. Tego dolożywszy: gdy po odsądzeniu samego Woiewodztwa Wołyńskiego konserwaty Kiiowskie y Braclawskie sędzić się będą, Pisarz Wołyński ieden z pomienionych Powiatow, iako y same Woiewodztwo, pisać będzie: także y Braclawski po odsądzeniu Woiewodztwa swego, konserwaty Kiiowskie y Wołyńskie, pisać będzie powinien. *Excepta vera infirmitate*, abo gdyby ktore Pisarstwo wakowało.

290

Rewizya xiąg Grodzkich Podkomorskich y Ziemskich Winnickich, Woiewodztwa Braclawskiego.

63. Dla rewidowania xiąg Grodzkich Sądowych, deputujemy pewne osoby z Seymu terażniejszego: to iest, Urodzonego Iwana Czerlenkowskiego Sędziego, Stefana Czerlenkowskiego Stolnika, Alexandra Kropiwnickiego Pisarza, Michała Kropiwnickiego Miecznika: Urzędnikow Ziemskich Winnickich, Alexandra Wielichorskiego, Fiedora Szaszka, Iwana Kordysza, Teodora Kopyiowskiego, Iozefa Obendowskiego, Tycho-na Zydkiewicza, y Macieja Kublickiego: ktorzy mają się ziachać do Winnicy po S. Michale na dzień 24 Oktobra, w roku terażniejszym 1616. A ci rewidowawszy, ieżliby się te errory w tych xięgach pokazały, mają Nam referować: a My pokazane błędy z tych xiąg wymazać roskazemy, y *forum* z Pisarzem Instygatorowi *ex delatione cuiusvis*, na Trybunale *inter causas of-*

ficij naznaczymy. A iż się pokazują wypisy z xiąg Grodzkich, tym ktore poginęły, ktoby *intra annum* do xiąg Ziemskich Winnickich nie wwiódł: takowe *nullius valoris* być mają. Ciz Rewizorowie mają po odprawieniu rewizyi xiąg Grodzkich, Podkomorskie y Ziemskie xięgi rewidować: do ktorych na mieysce Pisarza Ziemskiego, Hrehorego Baybuszę Pisarza Grodzkiego deputujemy: w czym Rewizorowie, iako w Grodzkich, tak w Ziemskich iednakoż zachować się mają. Tego dokładając: aby tak Podkomorzy, iako y Ziemski, y Grodzki Pisarz, rewizyi xiąg nie bronili, *sub poena mille marcarum: absentia duorum, vel trium non obstante*.

O rozboiach, y złodziejstwach Ukrainnych.

64. Iż się za swywoleństwem ludzkim zagęścily rozboie y złodziejstwa, a zwłaszcza w Woiewodztwie Braclawskim: tedy od ukrzywdzonego zapozwany, powinien każdy pan na pierwszym terminie, poddanego, lubo sługę swego stawić, y tam sprawiedliwości z niego, lub sam przez się, lub przez przyjaciela swego, z Sądem Grodzkim, *sine quavis appellatione*, czynić powinien, a to pod winą tysiąca grzywien *parti et iudicio*, y nagrodzenia szkod ukrzywdzonymu. A ieżliby się ukrzywdzony *actor* dekretem nie kontentował, ma sobie sąd postąpić wedle konstytucyi *anni 1588* o rozboiach y złodziejstwie, Woiewodztwu Pruskiemu służący.

Błonie y Krowodrza za Kleparzem Krakowskie.

65. Dano Nam sprawę, że Błonie y Krowodrza za Kleparzem, miastu Krakowu (iako Nam odniesiono) wedle praw tego miasta należące, ktore *propter obsidionem* wolne zawsze bywało od wszelakich osad; *Conventus S. Duchy*, przez budowanie domow, karczom y browarow posiada, *licentiosis hominibus receptaculum* czyni, a młynom, y inszym użytkom do Wielkorządow naszych uyma się dzieie: tedy *authoritate Conventus* naznaczymy Kommissarze, tak duchownych iako y świeckich, aby o tym decyzyą uczynili, *appellatione ad Nos post Curiam salva manente*, Wielebnych y Urodzonych, Stanisława Sułowskiego, Opata Tynieckiego: Macieja Łubińskiego, Proboszcza Łęczyckiego: Marcina Kłocińskiego, Proboszcza *Canonicorum Regularium* na Kazimierzu: Marcina Laskowskiego, Instygatora Koronnego: Stanisława Witowskiego, Chorążego Łęczyckiego: Samuela Dębińskiego Podstolego, Adama Rożna Podśędka, Melchiora Michałowskiego Podstarościęgo, Krakowskich; *absentia unius, duorum aut trium non obstante*, ktorzy za upatrzeniem czasu, wydawszy innotescencyą na stronę, to *negotium* odprawić będą powinni.

291

Rewizya zamku Będzińskiego.

66. Zamek Będziński, iż iest przez ogień zniesiony, a na nim iako na pogranicznym od Śląska wiele należy, na ktorego restauracyą Urodzony Andrzej Samuel Dębiński, Podstoli

Ziemie Krakowskiej, Starosta nasz Będziński, koszt niemal uczynił, y dalszy czynić pozwala, tak żeby gruntownie reparacya zamku tego sta-nęła: tedy naznaczamy *authoritate Conventus*, Rewizory do oszacowania takiego nakładu, to jest, Wielebnego y Urodzonych, X. Adama Szypowskiego Kanonika Krakowskiego, Sekretarza naszego: Marcyana Chełmskiego, Chorążego Krakowskiego, Dworzanina naszego: Stanisława Jordana, Podczaszego Krakowskiego: Mikołaja Korycińskiego, Macieja Uieyskiego, Sędziego Siewierskiego: Jakuba Osmolskiego, dzierżawcę Miechowskiego: którzy porozumiawszy się o czasie do Będzina ziachać powinni będą: y tam ziachawszy się, *unius, duorum, aut trium absentia non obstante*, wszystko rewidować y koszt na restauracyą zamku tamtego, tak podjęty, iako y który ma być nałożony, zrachować: a potom to Nam na przyszły Sejm odnieść, abo na piśmie oznaczyć maia.

Roki Radomskie w Sieradzkiej Ziemi.

67. Poprawiać konstytucyi *anni 1613* o Rokach iesiennych Radomskich w Sieradzkiej Ziemi, uczynionej, które na czas według tej konstytucyi nie dochodzą, ponieważ tego dnia gdy Roki Ziemskie Radomskie przypadły, Trybunał w Piotrkowie przyczyniony, pod ten czas zaczyna sędzić: za prozbą obywatelów Powiatu Radomskiego, postanawiamy, aby Roki Radomskie *feria secunda ante festum Nativitatis Beatae Mariae Virginis* sądzone były, a tylko pod ten czas, gdyby według konstytucyi *anni 1613* dla zaczęcia Trybunału nie doszły.

O chowaniu xiąg Ziemskich Rawskich.

68. Pozwolenie obywatelów Rawskiego y Belskiego Powiatów, po groszy sześci z włoki, na zbudowanie sklepu do chowania xiąg Ziemskich Rawskich, approbujemy: aby te pieniądze przy poborze oddane były, *sub poenis de contributione publica, autoritate praesentis Conventus* postanawiamy: które pieniądze przez Poborce wybrane, do rąk Pisarza Ziemskiego Rawskiego oddane będą maia, z Ziemi Rawskiej tylko.

O Rokach Ziemskich Wiskich.

69. Roki Ziemskie Wiskie, ieźliby czasu swe-go, w konstytucyi opisanego, z iakiejkolwiek przyczyny w Wiźnie nie doszły, aby w Wąsoszku według kadencyi swojej sądzone bywały: tak ieźliby Wąsoskie za jakim impedymetnem nie doszły, aby także w Kadzidłowie według kadencyi swej odprawowane były. Na których tak w Wiźnie, w Wąsoszku, iako y w Kadzidłowie, Urzędnicy nowi sądowi Ziemscy, na Urzędy swe przysięgę przed Urzędnikami Ziemskimi odprawować mogą.

O Rokach Ziemskich Ciechanowskich.

70. Konstytucyą o przywołaniu Roków Ziemskich w Ziemi Ciechanowskiej y Powiatach iey,

propter legale impedimentum nie dochodzących, znosimy.

Grody wieczne, Kamieniecki y Latyczowski.

71. Za prozbą obywatelów Woiewodztwa Podolskiego, *authoritate Conventus praesentis*, Grody, Kamieniecki y Latyczowski, wieczne czynimy. Ale Urzędnicy Grodzey, Podstarości y Pisarz, maia być osiedli *haereditaria possessione*: iednak *moderni officiales* ieźliby nie byli osiedli, nadaley do pulrocza maia mieć *possessionem haereditariam*.

Rewizya xiąg Liwskich.

72. Do rewidowania xiąg Liwskich, za prozbą teyże Ziemi, uchwałą Seymową naznaczamy Urodzonych Pana Iana Zaliwskiego Podstolego, Iana Ninickiego Podczaszego Ziemi Liwskiej, Adama Oborskiego, Woyciecha y Stanisława Zaliwskich, Bartosza Kęsickiego: którzy w sześci niedziel od daty terażniejszey, do Liwa maia się ziachać, y te xięgi statecznie rewidować. A Nam na drugim Seymie o xięgach które są stare, y przepisania potrzebuia, stateczną relacyą uczynić maia: *unius absentia, vel duorum, non obstante*.

Sądy Ziemskie Hrodelskie.

73. Za prozbą Woiewodztwa Belskiego, postanawiamy: aby Sądy Powiatu Hrodelskiego, które Sąd Ziemski Belski do tych czasów w Hrodle odprawował, iuz nie w Hrodle, ale w Grabowcu *simul et semel* z Powiatem Grabowieckim sądził y odprawował: y *acta* Ziemskie z Hrodla do Grabowca na pierwsze sądzenie Roków Grabowieckich, tenże Sąd Ziemski przeniósł, y one w Grabowcu chował. A iż te w zamku Lubaczowskim są *acta* dawne Grodzkie, które pod ten czas, gdy Sądy w tym zamku odprawowały się, pisane były, z których dokumentów obywatele Woiewodztwa sobie potrzebnych dla zniesienia iurydykcyi, z tego zamku dostawać nie mogą: postanawiamy, aby te *acta* wszystkie dzierżawczyzna Lubaczowska wcale oddala Sądowi Ziemskiemu Belskiemu, na pierwszych Roczech Belskich, pod winą pięci set grzywien: o którą pozwana od Sądu Ziemskiego Belskiego, abo koregokolwiek obywatela Woiewodztwa tamtego, w Grodzie korynkolwiek tegoż Woiewodztwa sprawić się powinna będzie. A Sąd Ziemski, ekstrakty z tych xiąg potrzebujących ma wydawać *eo modo*, iako in-sze sprawy wydawane bywały z akt Ziemskich.

Rewizya Kancellaryi Łomzińskiej.

74. Iż Nam sprawę Posłowie Ziemi Łomzińskiej dali, że Kancellarya w Łomzie jest prze niedozor pierwszego Pisarza spustoszona y prawie rozwalona, prze co *acta* publiczne tey tam Ziemi nie dobre opatrzenie y schowanie swe maia: zlecamy tedy to tymże Posłom, do których y Starostę tamecznego miejsca przydaiemy, aby rewidowali tę tam ruinę, y sposob

Roki Ziemskie Halickie.

79. Roki Ziemskie Halickie, które według konstytucyi *anni 1609* w Poniedziałek po S. Troycy do sądzenia naznaczone były, znosimy: a miasto nich, aby były *feria secunda post Dominicam Iubilate*, a po nich Trębowelskie wo dwie niedzieli sądzone, uchwalamy. Insze Roki Powiatu tegoż według pierwszej konstytucyi, w pierwszy Poniedziałek po Gromnicach, y po S. Marcynie przypadające, *in robore* zostawiamy.

Seymik Ziemi Halickiej.

80. Iż Rycerstwo Powiatów Ziem Halickich, przed konstytucyą *anni 1563* w Wiśni pospołu z drugimi Powiatami Woiewodztwa Ruskiego, *pro uno et individuo corpore* z sobą zawsze zostaiąc, Seymik Powiatowy odprawowali, którym prze dalekość drogi, ponieważ tą konstytucyą osobny Seymik Powiatowy w Haliczu jest ustawiony: przychylając się tedy do tego prawa, Seymik ten aby uprzedzał y był zawsze składany tydzień przed Wiśnińskim, *authoritate* Seymu terażniejszego uchwalamy.

Przeniesienie sądzenia parochii Kobylińskiej.

81. Iż obywatele Ziemi Bielskiej na Podlasku w parochii Kobylińskiej, za złym przeiazdem na rzece Łyzie do Suraza, y prze dalekość drogi, uciążeni się bydź rozumicia: przeto na prozbę Posłow teyże Ziemi, powagą Seymu terażniejszego, za pozwoleniem wszystkich Stanow, aby napotym iuz nie w Surazu, ale w Tykocinie na Rokach Ziemskich po odsądzeniu drugich parochii, byli sądzeni w sprawach tych które Sądowi Ziemskiemu należą, pozwalamy.

O Komornikach Sądu Ziemskiego.

82. Iż Pisarzowi Ziemskiemu, pospołu z Komornikami, pozwoliło prawo, niektóre sprawy na leżeniu xiąg, sędzić y zapisy przyjmować: przetoż Komornicy maia bydź ludzie osiedli w tym Woiewodztwie, y powinności swey pilnuiać, których Sędzia y Podśdek każdy swego prowidować ma: y ci co po sądzeniu Roków Ziemskich, xięgi Ziemskie we wszystkich Powieciach wynosić, y wypisować dopuszczać powinni: zachowując *in toto* konstytucyą *anni 1607 de salarijs*.

Zniesienie pozwów z Poborców Podlaskich y Wołyńskich.

83. Za instancyą Posłow Woiewodztwa Podlaskiego, imieniem wszystkich obywatelów Powiatów tamecznych wniesioną: pozwy z Urodzonego Stanisława Sawickiego, y Ierzego Skiwskiego, Poborców do wybierania poborow, tak sześciurakich, iako y trojga, które im są dane o aukcyą z nowej szlachty y lichwiarzow, czego w tamym Woiewodztwie nie masz, znosimy, y onych *authoritate praesentis Conventus*, przy kwitach ich Kommissarskich, y Podskarbiego *in toto* zostawiając, *perpetuo* wolnemi czyniemy. A na-

restaurowania oney z Pisarzem tey tam Ziemi nalezli, iakoby prze takie mieysca spustoszenia, szkody w aktach tameczni obywatele nie mieli.

O zbudowaniu domu na Kancellaryą w Kolnie.

75. *Laudum* Kolewińskie na Kancellaryą w Kolnie po groszy sześci z domu, abo z dworu każdego szlacheckiego, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy.

Rewizya xiąg Łuckich.

76. Iż rewizya xiąg Grodzkich Łuckich ie-szeze dotąd nie doszła przez Kommissarze w konstytucyach naznaczone: tedy aby iuz efekt swoy ziać mogła, naznaczamy Kommissarze do rewidowania tych xiąg, którzy maia y powinni będą *pro prima Octobris die* iachać do Łucka, y te rewizyą tych xiąg kontynuować *sine intermissione, unius vel duorum absentia non obstante*. A ieźli się iakie *dubia* naydą, maia to Nam na Sejm przyszły przynieść.

O xięgach Ziemskich Kiiowskich.

77. Za odniesieniem Nam na Seymie przeszłym od Posłow Kiiowskich iż wszystkie xięgi Ziemskie Kiiowskie, po przeszłych Pisarzach zostale, są bardzo powaryowane: na co naprzod była rewizya, a potym naznaczyliśmy byli Deputaty do porządneho przepisania ich, które iuz są przepisane: a daią Nam tego sprawę Posłowie Kiiowscy, iż wiele ludzi stanu szlacheckiego ozywaią się z wypisami spraw swoich, których w tych xięgach nie masz: przeto naznaczamy czas pewny do roku y do sześci niedziel, aby każdy takowy przed Sądem Ziemskim Kiiowskim na Rokach, które się naypierwiey będą sądziły, ekstrakty swe do xiąg Ziemskich aktykował, *sub nullitate*, tych ekstraktów, ieźliby się z nimi nie pokazał.

Rewizya xiąg Ziemi Halickiej.

78. Xięgi Ziemskie Powiatu Halickiego, iż dla starości, y dla niewarownego mieysca w chowaniu, y dla niedozoru przeszłych Pisarzow nadpsowały się, y zwięszaly, tak iż gdy u niektórych zapisy bywaią wymowane, nie wiedzieć pod którym aktem ekstrakt z nich ma bydź wydany. Przetoż za prozbą tegoż Powiatu, przestrzegając aby tam rycerstwo dla tey przyczyny trudności y szkody w swych sprawach nie mieli, pozwalamy żeby te xięgi, które są *vetustate consumpti*, przepisane; a drugie rewidowane y poprawione były: ku czemu Sąd Ziemski Powiatu tego, y dwóch szlacheccow na przyszłym Seymiku Deputackim w tymże Powieci obranych deputujemy, *salvo salario illorum*, iakie też obywatele na tey elekcyi Deputackiej sobie uchwałą y postanowią: którzy zgodziwszy się na ieden czas z sobą, maia w Haliczu zasieść na pewnym mieyscu, y ztamtąd nie odieźdzać, aż te xięgi przepisane, rewidowane y poprawione, y każde także rękami ich własnymi podpisane będą.

potym już więcej *nomine* aukcyi pomienionej *ex quocunque modo et causa*, nie mają przed żądny sąd być inkwietowani, *sub nullitate actionis*. Toż się o Urodzonym Alexandrze Kniaziu Puzynie, Poborcy Woiewodztwa Wołyńskiego, rozumieć ma.

Deklaracja kwitu Poborców y Szafarza Woiewodztwa Krakowskiego.

84. Poborców y Szafarza Woiewodztwa Krakowskiego, z poborów przeszłych na zapłacie żołnierzom zkonfederowanym złożonych, przychylając się do kwitów onym danych, *authoritate praesentis Conventus* kwituujemy, y wolnych czyniemy wiecznymi czasy, za zgodą Woiewodztw wszystkich, *cum eadem cautela* iako Sendomierskie.

O hultaiach w Woiewodztwach, Poznańskim y Kaliskim.

85. Konstytucją *anni 1593* Woiewodztwu Kaliskiemu y Poznańskiemu służącą o hultaiach reasumujemy, y tak deklarujemy: iż Komornicy nie mają się rozumieć, tylko rzemieślnicy: a miasta swemi własnymi poddanymi, a doroczną czeladzią, kontentować się mają, gdyż rzecz słuszną, aby się poddanemi swemi każdy kontentował. A iezliby się kto ważył przyjąć cudzego czeladnika bez listu: tedy *etiam ad cuiusvis instantiam laboriosi cum assistentia domini, tenetur ostendere in foro competentis*, o tym konstytucją warniemy.

Podkomorstwo Ciechanowskie.

86. Na instancje Panów Posłów Ziemskich, a za pozwoleniem *Ordinum Regni*, Podkomorstwo Ciechanowskie z iuszemi Podkomorstw Koronnemi, we wszystkich prerogatywach y preminencyi, według praw Koronnych postanawiamy. Iednak *juxta excepta Ducatus Masoviae salario* kontentować się ma: toż się o Podkomorzym Lwowskim rozumieć ma.

Kommissysa Mazowiecka y Podlaska, z Xięstwem Pruskim.

87. Przywodząc do efektu konstytucye Seymowe pierwsze, o rozgraniczeniu Mazowsza y Podlasza z Xięstwem Pruskim uczynione, do skończenia, y dostatecznego uczynienia granic między Xięstwem temi *authoritate* Seymu terazniejszego naznaczamy Kommissarzy: Urodzonych, Adama Kossobuckiego Wyszogrodzkiego, Jana Podoskiego Ciechanowskiego, Kasztellany: Woyciecha Howskiego, Woyciecha Mlecza Drohobickiego, Podkomorzych: Zygmunta Niszczyckiego, Prusnickiego, Stanisława Graiewskiego Wiskiego, Adama Leśniowskiego Brańskiego, Piotra Dulskiego Raigrodzkiego, Starostów: Pawła Olszewskiego Łomzińskiego, Adama Mińskiego Brańskiego, Sędziów Ziemskich: Iarosza Brzozowskiego, Chorążego Ziemie Bielskiej: Jana Zrzobka, Cześnika Woiewodztwa Podlaskiego: Augustyna Karwaskiego Podsejda, Krzysztofa

Glinkę Ianczewskiego Pisarza, Wiskich: którzy wzwyczaj mianowani Kommissarze, każdy z nich *authoritate Conventus* przydany, w równym poczcie *sine tumultu ab utrinque*, podług przywileju o pokoju Pruskim zawartego, *pro uno ac eodem termino et die* ziachać, y stawić będą się powinni na różnice do słuca murowanego, między Prostkami a Boguszami, przy granicy Podlaskiej stojącego nad rzeką Elkiem, począwszy od tej rzeki Elki y Brodu kamiennego, prosto aż do Skrzynie, którą zowią Mirowiki. A te granice które będą *de novo* uczynione, dawnym prerogatywom, y prawu pospolitemu Koronnemu, tak w dobrach naszych iako y duchownych, y szlacheckich Woiewodztw pomienionych, szkodzić nie mają: y owszem gdzie będzie *contiguitas* do granic dobr naszych, te Nam; a gdzie duchownych y szlacheckich, duchownym y szlacheccom, bez wszelakiej wątpliwości przylączane być mają. Do których granic *de novo* uczynionych, powinni będą obywatele W. X. L. na ten czas wyżej mianowany, *ad cognoscendum scopulum aciale, sine quavis innotescencia* Panów Kommissarzów, stawić się: to iest w Poniedziałek pierwszy po S. Franciszku blisko przyszłym, *sub poena quingentarum marcarum Polonicalium*, o ktore *forum ad instantiam cuiusvis*, z Koronnemi Kommissarzami w Piotrkowie *inter causas officij*, a Pruskim w Krolewcu, *sine dilationibus et appellationibus*. A z tamąd (*unius duorum, plurimumve absentia non obstante*) zacząć granice y kończyć je *sequentibus diebus*, poki je podług potrzeby skończą, tak w Woiewodztwie Mazowieckim, iako y Podlaskim: y podług przywileju o pokoju Pruskim uczynionego ostatecznie między Xięstwem przereczonemi, pospołu z Kommissarzami Xiążęcia Imci Kurfirsta Pruskiego: do ktorego dla większej pewności, aby też na ten czas Kommissarze swoje do czynienia y skończenia tych granic, na miejsce naznaczone wysłał, listy z Kancellaryi naszej zaraz wydać y wysłać rozkażemy. Tamże zaraz przed temż Kommissarzami, poddane zbiegłe z obu stron wydawać sobie będą powinni, *cum uxoris, liberis, et tota substantia, sub poena quingentarum marcarum Polonicalium*, każdy kto o to będzie *legitime* przez innotescencją Kommissarską *citatus et requisitus*. A na potym obywatele Mazowieccy, Podlascy, y Xięstwa Pruskiego, poddanych z obu stron zbiegów, *sine literis testimonialibus* panów swoich, przyjmować nie mają, *sub poena simili quingentarum marcarum Polonicalium*: o którą winę każdemu *forum peremptorium* w Grodzie przed Urzędem pod którą iurydykcyą pozwany, poddane obce bez listu dobrowolnego pana ich przyjmujący, dobra swoje będzie miał, naznaczamy, *sine quibusvis dilationibus, exceptionibus, et appellationibus*. Miasta też z obu stron granice przyległe, przestrzegać tego mają, aby poddanych zbiegłych, także *sine literis testimonialibus* Panów ich, do miast nie przyjmowali, pod takąową winą, *et foro peremptorio* w Grodzie przed

Urzędem Grodzkim, iako wyżej opisano iest, pod którą iurydykcyą Grodzką osiadłości swoje mają. Tamże też z obywatelów Xięstwa Pruskiego granicom tym przyległych, którzy *privata autoritate* granice między Xięstwem y Woiewodztwem tymi, przez Kommissarze wprzod uczynione, rozszypali y zepsowali, Kommissarze Xiążęcia Imci Pruskiego Kurfirsta, sprawiedliwość skuteczną obywatelom Mazowieckim uczynić powinni: tak żeby ci obywatele Pruscy, co granice uczynione przez Kommissarze, *temere* rozszypali, *sub poena centum marcarum Polonicalium* także *in instanti* przed Kommissarzmi każdemu z osobna ukrzywdzonemu *solvenda*, restaurowali. Przed temż Kommissarzmi o insze wszystkie krzywdy, które z obu stron zachodzą, także ma być kognicya dostateczna *sine ulla dilatione*. Obywatele tameczni szlacheckiego stanu, około Raigroda y Augustowa w Podlaszu mieszkający, iż już mają pobor przy Urodzonym Wawrzyńcu Tarasie, *in anno 1611* wybrany, ten pobor mianowany powinni będą wydać Panom Kommissarzom terazniejszym.

Inkorporacja młynów Kaliskich.

88. Ponieważ młyny nasze przy Kaliszu, ieden za bramą Wrocławską, drugi za bramą Toruńską leżące, z groblami, także z załomnościami budowania, *ad ruinam et desolationem* przyszły: przeto te młyny z trzecią miarą, *salvo jure nostro, post cessum seu decessum moderni possessoris*, ze cłem, targowym łoim rzeźniczym, y inszemi zdawna przyległościami zamkowemi, temu to miastu naszemu Kaliszowi, albo *communitati* iego, za konsensem Wielmożnego Adama Sędziwoja Czarnkowskiego, Generała Wielkopolskiego, *in merum dominium* czasy wiecznymi inkorporujemy: z których to wyżej mianowanych wszystkich prowentów, *annuatim* powinni będą pomienieni mieszczanie do zamku naszego Kaliskiego płacić złotych Polskich siedmnaście set, w każdy złoty po groszy 30 licząc. Na co kwit ręczny pomienionego Wielmożnego Adama naszego, teraz y napołym będącego, Generała naszego, y ich successorowie, odbierać będą powinni: który kwit takiej wagi być ma, iakoby był urzędnie uczyniony. W czym iednak ma być bacznie *in legalibus impedimentis, et casibus fortuitis*: to iest pogorzenia, powietrza, powodzi, y tym podobnym. Co *authoritate Conventus praesentis* roborujemy.

O soli Drohobyckiej.

89. Konstytucją roku 1565 o składzie soli Drohobyckiej w Belzie, za świętey pamięci Krola Augusta Wnia naszego uczynioną, potwierdzamy tak: żeby wedle starych praw miastu Belzowi nadanych, obywatele X. Lit. nie daley iedno do Belza po sol Drohobycką iedzili, y także kupie swe po sol przywiechawszy składali: a nie mają mieszczanie Belscy inakszej soli miewać na swym składzie, tylko z kupi naszej Drohobyckiej; a gdzieby inakszą ważyli

się miewać, abo z innych miejsc, a nie z naszej kupi Drohobyckiej oney dostawać: tedy tym samym skład ten utracą, niewzruszając iednak składów prawem obwarowanych.

O soli woiewodztwa Mazowieckiego.

90. Konstytucją *anni 1589 sub titulo*, skład solne Mazowieckie, iż do skutku nie przychodzi: za prośbą Posłów tegoż Woiewodztwa Mazowieckiego reasumujemy, y żeby w exekucyą przywiecziona była, postanawiamy. Toż Wyszogrodzkiej y Sochaczowskiej Ziemi służyć ma.

O soli Podlaskiej.

91. Warowano iest konstytucją *anni 1613* aby sol Woiewodztwu Podlaskiemu, przez Żupnika naszego oddawana była na przykomorek Drohobycki, ktorey ma dodawać Żupnik nasz według mianowanej konstytucyi, deklarujemy: że tey soli skład ma być w Niwicach na drugim przykomorku w Nowym miasteczku, Urodzonego Stanisława Niemierzy Chorążego Mielnickiego, w Powiecie Mielnickim leżącym: z ktorego przykomorku Niwickiego formani z Korony temu przykomorkowi przylegli po sol przejeżdżając się, do Litwy chodzić nie mają; oprocz tego, iezliby soli na tym przykomorku nie było, na ten czas hamowani być nie mają: ktorey to soli beczkę powinien Żupnik nasz po stu groszy dawać szlachcie, a tyle ile potrzeba wystawić powinien będzie do obu przykomorków Podlaskich.

O soli w Woiewodztwach Kujawskich.

92. Aczkolwiek wiele konstytucyi Przodków naszych, y naszemi, dostatecznie to warowano, iż wszystkim *in genere* Woiewodztw Kujawskich obywatelom, *in defectu salis nostri Ruthenici*, na składach uprzywilejowanych, soli zamorskiej, którą gradową albo krupiącą zowią, używać iest wolno: lecz iż mimo takie konstytucye tacy się naydowali y naydują, którzy za pretextem prywatnych mandatów naszych, na wolność takąową prywatną gwoli kwestom następują. Przeto zachowawszy w swej całości wszystkie o tym dawne prawa y konstytucye terazniejszego uchwały, postanawiamy: aby żaden ktoreykolwiek preminencyi człowieka, *etiam quorumvis mandatorum et literarum intuitu*, pod ten czas gdy na składzie Dybowskiem soli naszej Ruskiej nie będzie, używania soli gradowej Woiewodztwom tym, y wszystkim ich obywatelom, inkludując w to y Nieszawę, która na brzegu Wiślnym Woiewodztwa Brzeskiego leży, pod winą pięci set grzywien Polskich zabraniać się ważył: o co *forum* w Sądzie albo Urzędzie Grodzkim, *etiam extra Palatinatum et Districtum in termino peremptorio et sine appellationis commissione*, naznaczamy. Zachowując za raz pod takowym warunkiem *privilegia* y wolności miastom tychże Woiewodztw nadane, y dekretami Przodków naszych utwierdzone, w swej całości.

Utwierdzenie zalewku Urodzonego Iakuba Branickiego, Podstolego Lubelskiego.

93. Iż staw we wsi Buradowie do Starostwa Parczowskiego należący, stawiony bydź nie mógł bez brzegu y gruntu Urodzonego Iakuba Branickiego Podstolego naszego Lubelskiego; tedy za uznaniem Rewizorow naszych, władzą Seymową zesłanych, postanawiamy: iż także zalewek stawu iego Siemiańskiego, który też bydź nie mógł bez brzegow, y gruntow wsi naszych, Milkowa y Buradowa, tak iako sam w sobie iest, zostać się ma, według przywileju onemu na to władzą Seymu danego.

Miasto Krasnystaw.

94. Iż miasto nasze Krasnystaw, przez ustawiczne leże żołnierskie, y przez ogień z gruntu zniszczone, y zubożone iest: aby się poratować mogło, *authoritate hujus Conventus*, za pozwoleniem Panów Rad, y Posłów Ziemskich, dajemy libertacyą temu miastu, y wszystkim *in genere* w mieście y na przedmieściu mieszkającym, od poborow, czopowego, y ciężarow wszelakich, do lat dwu zupełnych, po expirowaniu wolności pierwszej.

300

Defalkacja szosu miastu Wiślicy.

95. Miasto nasze Wiślica, które z wielu miar y przyczyn, tak przez ogień dawny, powietrza, y inne przypadki spustoszone, tak iż do ośmiu dziesiąt pustych placow leży: na co pewnych Kommissarzow naszych roku przeszłego od Nas na to deputowanych, attestacye *autentice* pokazali; z których pustych placow, iż dotąd z wielką szkodą swą szos zupełny płacili, przez co też do wielkiego ubóstwa przyszli: mając My tedy wzgląd na puste place wżwyż mianowane, z których dawali każdy symple po złotych ośmiu dziesiąt y trzy, y groszy 20, aby z pustych szosu nie płacili dotąd, pokiby się nie pobudowali.

Prorogacja wolności miastu Piotrkowskiemu.

96. Iż miasto Piotrkow nie dawnymi czasy przez ogień *funditus* w proch obroczone, y przez żołnierza zkonfederowanego świeżo po ogniu zgnędnione: tedy mocą terażniejszego Seymu, onym którzy *damna passi sunt*, od podatkow wszelakich na tym Seymie postanowionych, prorogacyi do lat dwu, po expirowaniu pierwszej wolności, pozwalamy.

Plac w Piotrkowie Wielmożnego Woiewody Sieradzkiego.

97. Plac pusto leżący w Piotrkowie, w ulicy Klasztorney, nazwany Pyszczowskie, na którym budować chce Wielmożny Stanisław Bykowski Woiewoda Sieradzki, exepnujemy, y wolny czynimy czasy wiecznemi, od iurisdycyi wszelakiej Zamkowej y Miejskiej. Szynki tam iednak żadne *in praejudicium* miasta odprawowane bydź nie mają.

Miasto Grybow.

98. Przywilej miastu Grybowi, od Nas na skład winny y solny dany, *authoritate hujus Conventus*, utwierdzamy czasy wiecznemi.

Miasto Łęczycza.

99. Plac w mieście naszym Łęczycy, na którym łaźnia pobudowana iest, y ogrodem do tego domu należącym, za pozwoleniem wszech Stanow, uchwałą Seymu tego, miastu Łęczycy wiecznemi inkorporujemy.

Brukowe miasta Płocka.

100. Za prośbą Posłów Ziemskich Woiewodztwa Płockiego, pozwalamy miastu naszemu Płockiemu, względem pokladow na poprawę brukow, cła od furmanow y kupecow, od konia po pulgroszku, na wieczne czasy.

Wolność miasta Sokala.

101. Za prośbą Posłów Ziemskich, miastu Sokalowi libertacyą od wszelakich poborow, podatkow, y ciężarow, nam y Rzeczypospolitey należących, do dwu lat, po wyściu czterech lat od pogorzenia tego miasta, uchwałą tego Seymu prorogujemy.

301

Potwierdzenie praw y wolności miastu Kiiowskiemu.

102. Prawa, *privilegia*, y dekreta, od Xiążąt, y Krolow Polskich Przodkow naszych, y od nas samych miastu Kiiowskiemu *legitime* nadane y uczynione, we wszystkich artykułach, punkciech, klanzulach, mocą Seymu niniejszego utwierdzamy, y objaśniamy: warując to, iż one ni odkogo w niwczym nigdzie wzruszone, y w wątpliwość niaaką przywodzone bydź nie mają, czasy wiecznemi.

Approbacya przywileju Sawie Greczynowi.

103. Przywilej Sawie Greczynowi mieszczańinowi Lwowskiemu, y potomstwu iego, od s. p. Krola Augusta, *anno* 1569 dany, *authoritate hujus Conventus in toto* approbujemy, y potomki iego przy tychże wolnościach oycu ich nadanych, *perpetuo* zachowujemy.

Libertacya miastu Sniatyniowi.

104. Wniesiona iest do Nas prośba od Posłów Ziemskich, za miastem Sniatyniem, które iest od nieprzyaciela *funditus* zniszczone: przeto My mając wzgląd na zubożenie ich, na lat szesć, *authoritate Conventus*, onym libertacyi, od wszelakich poborow, podatkow, y ciężarow, Nam y Rzeczypospolitey należących, pozwalamy.

Approbacya przywileju Iana Rudnickiego.

105. Przywilej od Nas na Seymie *anno* 1601 Urodzonemu Ianowi Rudnickiemu, na przydanie szable do herbu iego starego Strzemia, za zaleceniem Hetmańskim, y za zasługi iego rycerskie w wojskach naszych, y R. P. dany, *authoritate Conventus praesentis*, approbujemy.

Libertacya kamienice y domow Oycom Iezuitom w Płocku, także domu Urod. Andrzeia Mostowskiego, Pisarza Ziemskiego Płockiego.

106. Iż Wielebny X. Marcin Szyszkowski Biskup Płocki, fundował Oycom Iezuitow w mieście naszym Płocku, kamienicę, domy, y place im pokupił: za prośbą tedy Posłow Woiewodztwa Płockiego, y za zgodą wszech Stanow Koronnych, y W. X. Lit. kamienicę tę, domy y place, wolne od podatkow wszelakich, y ciężarow miejskich, wiecznymi czasy wolnymi czynimy, *atque immunitatibus et libertatibus ecclesiasticis perpetuo adscribimus, autoritate praesentis Conventus*. Także dom z placem Urodzonego Andrzeia Mostowskiego, Pisarza Ziemskiego Płockiego, przy cmentarzu samym kościoła S. Michała w Płocku, za zgodą Stanow obojga narodow, uchwałą tego Seymu, od wszelakich podatkow, y ciężarow miejskich, za pozwoleniem mieszczan Płockich libertujemy wiecznemi.

302

Prorogacya libertacyi miastu Przasnyszowi.

107. Miastu Przasnyszowi, uchwałą Seymu tego, prorogujemy libertacyi od wszelakich poborow, podatkow, y angaryi, na ieden rok po expiracyi czterech lat, rachując te cztery lata od pogorzenia.

Przyczynienie placu pannom zakonnym w Sochaczowie.

108. Klasztorowi panien zakonnych S. Dominika w Sochaczowie, które się tam same z iałmużny świętej fundowały, pozwalamy większego placu przykupić, przyczynić przy klasztorze. Który gdy przykupią, czynimy ie wolne od impedymentow, y podatkow wszelakich: w czym Starostowie *pro tempore* y na polym, będący, y insze osoby, nie mają onych niwczym trudnić, ani impedyować.

Danina ładu roli przy Mościskach, konwentowi Mościskiemu S. Dominika.

109. Za prośbą Posłów Ziemskich, y zgodą Stanow, uchwałą Seymu tego, konwentowi S. Dominika Mościskiemu dawamy, y darnimy wiecznemi czasy ładu roli na mieście Mościskach, na który mają prawo od Urodzonego Iana Szczęsnego Herburta, y małżonki iego. Na który ład y trzech zagrodnikow, osobny przywilej temu konwentowi daliśmy.

Libertacya dobr Pieniążkowych na Ciechanowie, na kaplicę S. Anny zapisanych.

110. Sama powinność to po nas wyciąga, *cultum divinum augere et promovere*: iż szlachetny Balcer Klicki, y z małżonką swą Zofią Pieniążkową, na dobrach naszych Ciechanowie, na kaplicę S. Anny przy kościele S. Małgorzaty, przez Pieniążki antecessory swoje zbudowaną y nadaną, aktami Ciechanowskiemi zapisał, *secundum contenta inscriptionis ejusdem*, za konsensem *moderni possessoris: ad instantiam* Posłów Ziem-

skich, *authoritate totius Conventus*, te dobra od spi, y czynszow, y wszystkich podatkow, *perpetuis temporibus* wolną czynimy, *immunitate bonorum ecclesiae* nadaemy.

Libertacya włoki przy Prasnyszu, na oltarz Świętego Iacka.

111. Za pozwoleniem Stanow, uchwałą Seymową, włokę roli przez uczciwe, Macieja Mieleńskiego Aptykarza Przasnyskiego, y żony iego, na oltarz S. Iacka, w kościele Farnym Przasnyskim, wiecznością zapisaną, od wszelakich podatkow, czynszow, y angaryi, wolną czynimy.

Zniesienie spi y poradnego, z klasztoru Owińskiego.

303

112. Mając wzgląd na potrzeby, y ściśnienie klasztoru panińskiego w Owińskach, które ponosi przez wielką liczbę stanu szlacheckiego tam będących panien, sep, y poradne z klasztoru tego, za prośbą Posłow Woiewodztwa Poznańskiego y Kaliskiego, y za zgodą obojga narodow, znosimy, y wiecznemi czasy klasztor ten od tych ciężarow wolnym czynimy: *salvo tamen manente jure moderni possessoris* nadane, *authoritate publica* potwierdzamy y umacniamy.

Rewizya między zakonnikami Toruńskimi, a mieszczanami Toruńskimi.

113. Za prośbą Panow Posłów Ziemskich, obiecujemy dać pewne Rewizory do uznania dyferencyi y urazow, które zakonnicy S. Dominika w Toruniu mieszkający, od miasta naszego Torunia, Nam y Rzeczypospolitey odnieśli: wszakże *cognitionem definitivam in eo negotio, iudicio nostro* weale zachowujemy.

Approbacya rewizyi we wsi Zabieżowie, klasztoru Zwierzynieckiego.

114. Za zgodnym pozwoleniem wszech Stanow Koronnych, rewizyą we wsi Zabieżowie panien Zakonnych klasztoru Zwierzynieckiego dziedzicznej odprawioną, *in toto* approbujemy, y przywilej na clo mostowe z Kancellaryi naszej wydać rozkazaliśmy: który aby nie był ni od kogo *in dubium* wokowany, *authoritate praesentis Conventus* warujemy.

Libertacya miasta Pułtуска.

115. Za prośbą Posłow Woiewodztwa Płockiego, y Mazowieckiego, za zgodą Seymową, miastu Pułtuskowi przez ogień od Pana Boga srogo pokaranemu, pozwalamy ieszcze wolności od wszelakich podatkow do lat dwu: a rachując od tego czasu, kiedy im pierwsza wolność od Nas dana wynidzie.

Woytowstwo Skwirzyńskie.

116. Miasto Skwirzynna, od Przodkow naszych Krolow Polskich, y od Nas utwierdzenie inkorporacyi Woytowstwa tegoż miasta otrzymali: lecz za prośbą Posłów Ziemskich, dla większej pewności tę inkorporacyą Woytowstwa Skwi-

rzyńskiego, *authoritate* tego Seymu approbujemy, y utwierdzamy.

Prorogacya Libertacyi miastu Gniewu.

117. Miastu Gniewu dla pogorzenia zniszczonego, nad prawo do dwu lat libertacyi uchwała Seymu tego, po expiracyi proroguiemy, y za prośbą Posłów Ziemskich porównujemy prawa ich, które im pogorzały, równo we wszystkim z miastem Poznaniem.

Szpital Drohiccki.

118. Za prośbą Posłów Ziemskich, y pozwoleniem Stanów, pułtory włoki szpitalowi Drohicckiemu należące: także y dom, rzeczony Postrzygaczowski, rogu rynku Drohicckim, z domkiem małym, *ab omnibus oneribus* libertuemy wiecznemi czasy.

Czopowe z Leska.

119. Z miasteczka Leska, z którego do skarbu Rzeczypospolitey z czopowego, składanego, czwartego grosza, mały pożytek oddany bywa, a dzierżawca sam Urodzony Mikołaj Kiszka aukcyą uczynić chce: tedy Poborcowie nie mają się intrykować do wybierania tych exakcyi, ale sam dzierżawca, co ztamtąd wybiera, ma oddawać do skarbu.

Miasto Biecz.

120. Iż miasto Biecz zdawna skład winny ma konstytucyami dawnymi obwarowany: tedy ten wiecznemi czasy, mocą y uchwałą Seymu niniejszego approbujemy. A iż to miasto iako pograniczne, potrzebuie poprawy murów miejskich, dla bezpieczeństwa kraioy tamiecznych: przeto pozwalamy, aby na składzie w Bieczu, od każdej beczki wina kupiec obcy, tak ten który na skład przywiezie, iako y ten który ztamtąd z składu wywiezie, każdy płacił po groszy dwa Urzędowi, iako przywilejem naszym iest opisano. Przy tym, iż miasto Biecz, wielkie krzywdy cierpi od ludzi swowolnych: tedy też pozwalamy, aby też miasto Biecz iako pograniczne, przeciwko swowolnikom, przy prawie, które miasto Krakow, Poznań y Lwow ma, zachowane było, y tym się prawem szczyściło y iego używało.

Naznaczenie Lustratorów.

121. Lustratory do lustrowania dobr stołu naszego, tak po zmarłej ręce, iako też y po ustąpieniu za konsensem naszym, z których *tanquam ab incerta taxa* kwartę płacą, abo na którychby stare summy były extenuowane, którey extenuacyey z przywileioy oryginalnych, y wykupna przez dzierżawce produkowanych dochodzić mają. A dzierżawcy powinni się stawić z przywilejmi, tam gdzie ich Lustratorowie obwieszczą, deputujemy:

Naprzód z strony naszej:

122. Do Wielkiej Polski, Urodzonego Hieronima Milońskiego, Sekretarza naszego.

Do Małej Polski, Urodzonego Wojciecha Sekowskiego, Stolnika Ciechanowskiego, Sekretarza naszego.

Do Rusi y Wołynia, Felicyana Grochowskiego, Sekretarza naszego.

Do Mazowsza y Podlasza, Theophila Grzybowski, Sędziego Ziemskiego Warszawskiego.

Panowie Rady z swej strony deputowali.

Do Wielkiej Polski, Łukasza Sierakowskiego, Kasztellana Kruszwickiego.

Do Małej Polski, Waclawa Kielczewskiego, Kasztellana Biechowskiego.

Do Rusi y Wołynia, Marcina z Zmigroda Stadnickiego, Kasztellana Sanockiego.

Do Mazowsza y Podlasza, Sokołowskiego, Kasztellana Gostyńskiego.

Posłowie Ziemscy z poyszrodka siebie deputowali.

Do Wielkiej Polski, Urodzonego Samuela Dębińskiego, Podstolego Krakowskiego.

Do Małej Polski, Urodzonego Piotra Iarzynę, Podkomorzego Rawskiego.

Do Rusi y Wołynia, Urodzonego Prokopa Czermierzyńskiego, Podstarościego Latyczowskiego.

Do Mazowsza y Podlasza, Urodzonego Mikołaja Greka, Sędziego Ziemskiego Mielnickiego.

Do Podola, Kiiowa, y Prus, Lustratorow nie naznaczymy, gdyż się w przeszłym roku lustracya odprawiła.

A żeby ta lustracya skuteczniej odprawić się mogła, y Lustratorowie do tej sprawy ochotniejsi byli: tedy Panom Senatorom *salarium* naznaczymy, gdyż koszt niemający na to wieść muszą, y czasu ledwie nie rok abo więcej ta lustracya wziąć może.

123. A tym Lustratorom którzy są z Koła Poselskiego deputowani, *salarium* w konstytucyi *anni 1601* naznaczone iest. Które to *salaria* z terażniejszey aukcyi w kwarcie, z lustracyi przeszłego roku w Podolu y w Prusiech uczynionej, Podskarbi nasz Koronny do rąk w Rawie oddawać ma: aby Pisarze skarbowi, którzy lustracyą z Lustratorami odprawować będą, wzięwszy *salaria* do siebie, każdemu po uczynieniu przysięgi one oddawali. A przysięgę Senatorowie z Posłów Ziemskich, y Sekretarz nasi, *ad hunc actum*, w Grodzie przy Urzędnikach Sądowych, tam gdzie lustracyą zaczynać będą (gdyż w Rawie terażniejsza deputacya prędko się skończy) uczynić mają. Na którą lustracyą Lustratorowie wyższej mianowani, nadaley za cztery niedziele ziachać się mają, na miejsce gdzie im Podskarbi nasz Koronny oznaymi: y one zaczawszy, kończyć skutecznie pod winą tysiąca grzywien, o którą Instygator czynić powinien, a *forum* wedle prawa o kwarcie. A iestliby który w tym czasie umarł, abo zachorzał, lubo miał *legale* żeby ziechać nie mógł: tedy mamy na to miejsce przy Pisarzach Skarbowych inszych zesłać, y onym registra dobr lustracyi podległych, także rewizye, lustracye, in-

wentarze, według konstytucyi *anni 1601* dla porządniejszego odprawowania tego aktu, oddać.

Deputaci do kwarty.

Z Senatu: Urodzonych, Maxymiliana Prze-rembskiego Zawichostkiego, y Konstantego Plichtę Sochaczowskiego, Kasztellanow.

Z Koła Poselskiego, z Wielkiej Polski: Urodzony Marek Radoszewski, Kopyciński.

Z Małej Polski, Podsedek Halicki.

KONSTITUCYE

WIELKIEGO XIĘSTWA LITEWSKIEGO

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WARSZAWSKIM,
ROKU 1616.

O wykupowaniu dobr stołu Krola IMci.

1. Iż Stany W. X. Lit. podeymuią się dobra stołu naszego, od Przodkow naszych w summach przed Unią zawiedzione, wykupować, dla założenia skarbu Rzeczypospolitey, pozwalamy im tego takim sposobem: iż gdy na to Rzeczypospolita pobor iaki postanowi, abo skąd inąd pieniądze na wykupno tych obmysli, a w tymby czasie które Starostwo, abo dzierżawa, w starey summie pieniędzy przed Unią zawiedzioną od dawnych possessorow wakowała; tedy takich dobr nie mamy drugiemu dożywotnym prawem ze wszystkim dawać, ale żeby pieniędzmi Rzeczypospolitey były okupione. A z tych oswozonych dobr tych prowentow, iedna część ma bydź do skarbu naszego: druga do skarbu Rzeczypospolitey: a trzecia część prowentow Staroście abo dzierżawcy, ludziom *beneficentibus* W. X. Lit. dawać mamy. A o złożeniu tej summy dla wykupna dobr, y o chowaniu, y o szafowaniu iey, mają się Stany W. X. Lit: bądź to na Sejmikach terażniejszych Relacyjnych, abo na Sejmikach przed Seymem przyszłym, y na Zieździe głównym Słonimskim namówić, y to na Sejm do potwierdzenia przywieść *salvis tamen iuribus modernorum possessorum*.

Warunek summy dziesięciu tysięcy złotych na Oniszkach.

2. Iż Krolowa Iey Moś Konstancya Pani Małżonka nasza, mając za konsensem Rzeczypospolitey oprawę swą na dzierżawie Olitckiej, od której to dzierżawy Olitckiej folwark Oniszki był zawiedziony zastawą, w dziesięciu tysięcy złotych Polskich, u Panow Radziwiłłow: który to folwark Krolowa Iey Moś swemi pieniędzmi okupiła, y do Olitckiej dzierżawy, oprawie Iey Krolowej Mci podległej, przywróciła. Przeto My te dziesięć tysięcy złotych Krolowej Iey Mści Konstancyi Pani Małżoncy naszej, na dzierżawie Olitckiej, oprawie Iey Krolowej Mci podległej, stwierdzamy, y umacniamy, z wolnym szafunkiem. Którą summą Krolowej Iey Mci Pani Małżon-

ce naszej, wolno dysponować według woli swojej.

O registrach poborowych.

3. Regestra poborowe aby każdy Poborca w swym Powiecie po uczynieniu liczby w skarbie pod pieczęcią Podskarbiego, z podpisem ręki Pisarza Skarbowego który go liczby słuchać będzie na pierwszych Rokach Grodzkich, ku aktykowaniu do ksiąg do Urzędu Grodzkiego oddawać był powinien, pod winą dwuch set kop groszy Litewskich: o co pozwać Poborcę do Trybunału każdemu szlachcicowi wolno będzie. A Poborcowie aby w registrach, y kwitach każdego, y przekupnia przeieźdżego, od kogo pobor wezmą, y od czyiego poddanego, specyfikowali.

O Pisarzach Trybunalskich, także Ziemskich y Grodzkich.

4. Że Pisarze Trybunalscy Ziemscy, Grodzcy, y Podpiskowie ich, stan szlachecki bardzo uciskuią, nad prawo dochody wyciągają, y różne sposoby nie prędkim wydawaniem ludziom spraw y dekretow na to wynaydują: przeto iż korektura praw na ten czas stanąć nie mogła, gdzie też o tym iest opisano; tedy mocą tego Seymu chcemy mieć, gdyby nad prawo Pisarz abo Podpisek wyciągał, y do tydnia dekretu y spraw wszelakich stronom nie wydał y zatrudniał, aby winę sto kop popadał za zakazem Pisarza Trybunalskiego przed tenże Sąd. A Pisarzom Ziemskim y Grodzkim, także *forum* na Trybunał za pozwem od ukrzywdzonego, a strony powinne będą kontrowersyc, y insze sprawy do Pisarza nadaley do trzeciego dnia oddawać.

Exempty.

5. Zaciąg wojny Moskiewskiej, przez ludzie rycerskie stanu szlacheckiego, odprawowan bydź musi: przeto tym którzyby na tę wojnę Moskiewską z Krolowiczem Iogomością Władysławem Synem naszym inchali, exempty dawać mamy z Kancellaryi naszych, Koronney y W. X. Lit: według konstytucyi *anni 1609* które u każdych Sądow Trybunalskich, Ziemskich, Grodzkich, przyimowane y ważne bydź mają.

O Pisarzu Trybunalnym.

6. Gdzieby się to trafiło, żeby Pisarz Trybunalski lub to przed zasiedzeniem na Sądy Trybunalne, abo w same Sądy Trybunalne, śmiercią z tego świata zszedł: mają PP. Deputaci Trybunalscy z poyszrodku siebie iednego Deputata obrać, który przysięgę rotą Pisarską uczyniwszy, ten Urząd Pisarski ma odprawować: a księgi wszystkie spraw Trybunalskich, za swego sprawowania, nadaley w sześć niedziel po odsądzeniu Trybunału, do Sądu Ziemskiego onego Powiatu, do Sędziego y Podsejka oddać powinien będzie zapieczetowawszy: wszakże wypisy y widimusy z ksiąg dawniey-

szych Trybunalskich y Ziemskich w sprawach przez zmarłego Pisarza odprawowanych, Sędzia y Podsek, pod pieczęciami y z podpisem ręku swych, ludziom potrzebującym wydać mają, do obrania y konfirmowania inszego Pisarza.

308 Potwierdzenie fundacyi kościołów, Orszańskiego, Mohilowskiego, y Mściławskiego.

7. Według powinności naszej Krolewskiej, rozmnażając chwałę Bożą, *et consulendo animabus subditorum nostrorum*, aby ludzie bez spowiedzi y Sakramentow Świętych, y dziatki bez chrztu z tego świata nie zehodziły: fundowaliśmy kościoły katolickie Rzymskie, y Kollegium w Orszy, Mohilowie, y we Mściławiu: gdyż tam przedtem kościołow nie było. Ktore fundacye, według przywilejow y funduszow naszych na to danych, mocą Seymu niniejszego, *in toto* approbujemy wiecznemi czasy.

Wieczność Indurska.

8. Przywilej Krola Iego M. Henryka, na majątność Indurską Wielmożnym Radziwiłłom dany, ponieważ ich y przedtem własne dziedzictwo było, approbujemy: y tę majątność Indurę, ze wszystkimi iey należnościami, za zgodą y pozwoleniem wszech Stanow obojga narodu, Wielmożnym, Ianuszowi Podczaszemu, y Krzysztofowi Polnemu Hetmanowi W. X. Lit. Radziwiłłom, y potomstwu ich przywracamy, y wiecznością dajemy, y potwierdzamy. A processy prawne wszystkie y pozwy, ktoremi skarb nasz Xiążąt Radziwiłłow o tę majątność pozywał, kassujemy y umarzamy wiecznie.

Odpuśczenie poboru miasta y włości Sluckiey.

9. Mając dostateczną wiadomość o wielkim spustoszeniu miasta y włości Sluckiey, od Kozakow swawolnych nie poiedenkroć tamtym mieyscem przechodzących: za prośbą y instancją Posłow Ziemskich, y z łaski naszej Krolewskiej, pięć poborow przeszłych na zapłatę Konfederatom uchwalonych, przez spustoszenie niewydanych, Panu Podczaszemu W. X. Lit. odpuszczamy. O ktore tak od Poborcow, iako y od skarbu impedyowany byż nie ma. A icliby processy iakie o te pobory przeszłe były, te *vigore huius Conventus* kassujemy y znosimy.

Summa Zymorska.

10. Summę pięć tysięcy złotych daną, od Iasnie Wielmożnego Krzysztofa Radziwiłła, na on czas Hetmana Polnego, y Podczaszego W. X. Lit. wniesioną na dzierżawę Zymorską od Senatu W. X. Lit. pod *Interregnum*, za odianiem z Korony Krola Henryka w czas niebezpieczny na oyczyznę: za pozwoleniem y zgodą wszystkich Stanow obojga narodu, według listu od Senatorow na Seymie danego, stwierdzamy. Y tę dzierżawę Zymorską, Wielmożny Krzysztof Radziwiłł, Hetman Polny W. X.

Lit. w tey summie trzymać ma, według przywileju na tę dzierżawę Zymorską danego.

O zamku Iezierzyskim.

11. Zamek Iezierzyski Ukrainny, iż Urodzony Krzysztoph Sokoliński Starosta wałem twierdzi, wzięwszy placem po zgorzeniu zamku drzewianego, na którym zamku, iako na Ukrainnym, Rzeczypospolitey wiele należy: postanawiamy, aby z tych wsi zdawna do tego zamku należących, ktore za daniną naszą szlachta trzyma, poddani nasi wal sypali, żadnym pretextem wolności nie wymawiając się. A według starych zwyczajow, czasu trwogi y niebezpieczeństwa, w zamku żeby strzelcy dobrzy do hakownic, y do dźwigania dział, z dymu po iednemu z żywnością stawili się, y pilnowali zamku do uspokojenia gruntownego, pod stracaniem daniny tych wsi. Taż powinność ma byż y w drugich zamkach Ukrainnych, także zabudowanych od Starost.

O Tatarach W. X. Litewskiego.

12. Tatarowie W. X. Lit. ulegając służby ziemskiej, y woienney, do ktorych z dobr od Przodkow naszych sobie nadanych są *obligati*, sprzedawszy takowe dobra nasze, u różnych osob szlacheckich, dobra dziedziczne pokupili, a tym samym od służby Rzeczypospolitey ulegli: przetoż za zgodą wszech Stanow obojga narodu re-assumujemy konstytucye Seymow przeszłych, aby szlachta, ktory u Tatarow bez pozwolenia naszego, dobra takowe służbą Rzeczypospolitey onerowane pokupili, takowymże ciężarom podlegać, y służbę z nich powiną, przy Hetmanach naszych, na terazniejszą, y na każdą expedycją służyć byli powinni, *sub privatione bonorum*: o co *forum* na Trybunale *ad instantiam cuiusvis*, w każdym terminie *peremptorie* zachowujemy. A iżby Tatarowie dobr szlacheckich skupować nie ważyli się, gdyż icśli szlachcicowi u Tatarow dobr im nadanych prawo kupować zabrania: więc y onym dobr dziedzicznych szlacheckich skupować się nie godzi. Czemu zabiegając re-assumujemy konstytucye o cudzoziemcach postanowione, ktoremi im tego zabroniono: y z zgodą Stanow Seymowych postanawiamy, aby Tatarowie takowe dobra szlacheckie, do wyszcia dwuch lat po terazniejszey konstytucyi, sprzedać byli powinni. Czego gdzieby nie uczynili, tedy połowicą taxy w statucie opisanej, potomkowie dziedzicow tych dobr odkupić dziedzictwo swe rokiem zawitym będą powinni, iustyfikować się o to *in eodem foro Tribunalicio*.

A iż się naydują niektórzy między Tatarzy, ktory przeciw prawu Bożemu, ważą się żony Chrześcianki poymować, onych w Bissurmańską wiarę pociągając, y białogłowy Chrześcianskie w mamki do dziatek swych biorą, y czeladź naiemną w dni Niedzielne y w Święta, do wszelkich robot pędzą: warujemy to konstytucją, aby od tego czasu żaden się Tatarzyn nie ważył czeladzi Chrześcian obojey płci, białogłow w mamki a męż-

310 czyn, pogotowiu za żony Chrześcianek brać, y iakimkolwiek pretextem chować. Czego gdyby się kto z Tatar poważył, a Chrześciankę za żonę pojął: tedy oboje za takowy exces gardłem karani byż mają: o co *forum ad cuiusvis instantiam* ma przed Urzędem Grodzkim, y od tego Urzędu ma się dział inkwizycya, aby się takie nie działy *enormia*.

Warunek zapłaty dziesięci tysięcy złotych, Urodzonemu Alexandrowi Sapięze, Staroście Orszańskiemu.

13. Poglądając na odważną posługę y koszt, Urodzonego Alexandra Sapięhy, Starosty naszego Orszańskiego, którą uczynił będąc za zleceniem Wielkiego X. Litewskiego przelożonym wojska naszego, w roku blisko przeszłym tyśiącznym sześć setnym czterastym, na odratowanie zamku Smoleńskiego od nieprzyiaciela oblężonego, gdzie nie tylko z wielką przewagą Smoleńskowi żywności dodał, y w wielkim ciężkim głodzie oblężonych posilił, a swych tam dostatkow niemało stracił: ale y rycerstwo, tak przy sobie iako y na Smoleńsku będące, strudzone, znędzone, w służbie dalszey ratował y zatrzymał, a tym Smoleńsk na on czas w gwałcie nieprzyiacielskim ratował, y zatrzymał, nie bez wielkiej trudności, y kosztu swego, assekurowawszy żołdu onego na swej własney majątności zapłatę. Przeto za zgodą, zezwoleniem, y prośbą wszech Stanow Seymu niniejszego, pozwalamy, warujemy, upewniamy powagą Seymową, iż summa dziesięć tysięcy złotych Polskich, od Stanow W. X. Litewskiego na Konwokacyi Wileńskiej w roku tyśiącznym sześćsetnym piętnastym, iemu za to pozwolona, z podatkow Rzeczypospolitey, na terazniejszym Seymie uchwalonych, ma mu byż tego niniejszego roku na daley zapłacona, bez wszelakiey zwłoki y trudności.

Dom Sądowy w Pińsku.

14. Obywatele Powiatu Pińskiego, na zbudowanie domu sądowego, y chowanie ksiąg, pozwolili pobor pułżłotowy, z służby, z dymu, po groszy sześciu, a z zagrodnika po groszy dwa. Co in to konstytucją naszą warujemy, y do uniwersalu przyjmujemy.

O Poborcy Witepskim.

15. Wnoszona była prośba, za Poborcą Witepskim, Urodzonym Kossowem: iż w roku 1611 na Seymie, pobory dwa uchwalone były: Woiewodztwo Witepskie na ieden pozwoliwszy, drugi do braci wzięli, ktorego obywatele nie pozwolili, y nie wydali. A skarb na tym pomienionym Poborcy y tego drugiego rekwirując, y dekretem od Deputatow, w roku 1613 iest osądzony: a iż nie brał, dawać nie powinien. Przeto za zgodą wszech Stanow, ten dekret, y wszytek proces z tego Poborcy znosimy, kassujemy, y wolnym czynimy wiecznemi czasy.

Approbacya tyśiąc złotych, z poboru wydanego od Poborcy Słonimskiego.

16. Iż Urodzony Ierzy Mielezsko Chorąży Słonimski, Kozaki za zgodą obywatelow tamecznych, y nagłą tamtych krajow potrzebą znosząc, żołnierzom wydał tyśiąc złotych poborowych będąc Poborcą Słonimskim: *authoritate Conventus*, aby go skarb nasz o to więcej nie trudnił, to z niego znaszamy.

Rozgraniczenie Woiewodztwa Podlaskiego z Brzeskim Litewskim a Powiatem Grodzieńskim.

17. Iż dotąd rozgraniczenie między Woiewodztwy, Podlaskim a Brzeskim Litew. y Powiatem Grodzieńskim, choć iest wiele konstytucyi o tym uczynionych, skutku swego nie wzięło, zaczym wielką różność około *forum* y wyzywania dzieie się między obywatelni tych Woiewodztw: czemu My zabiegając, y iuz do efektu przywieść chcąc, uchwalą Seymu terazniejszego postanawiamy, aby to rozgraniczenie w tym roku 1616 *die 16 Septembris* zaczęło się, y Kommissarze z Woiewodztwa Podlaskiego, Wielmożnych, Thomasza Gostomskiego z Leźnic, Mazowieckiego, także Stanisława Warszyckiego Podlaskiego Woiewodow, Woyciecha Niemierę na Ostrowieczynie, Kasztellana Podlaskiego. A Urodzonych, Drohickiego, Mielnickiego, Brańskiego, Podkomorzych. A z Woiewodztwa Brzeskiego y Powiatu Grodzieńskiego, Wielmożnych, Hieronyma Chodkiewicza, Kasztellana Wileńskiego, Ostaphiecia Tyszkiewicza, Woiewodę Brzeskiego: Łukasza Kopcia Kasztellana Brzeskiego. A Urodzonych, Brzeskiego Grodzieńskiego, Podkomorzych: y Urodzonego Przecławia Horbowskiiego Sędziego Ziemskiego Brzeskiego, poki się nie odprawi, skończyli. Y ciż Kommissarze, ponieważ teraz *in pari numero* naznaczamy, powinni będą skończyć w tym roku ziachawszy się dnia wzwyż mianowanego, w poczciech każdy nie większych nad sześćdziesiąt, a z Urzędnikow nad trzydzieści osob, wszystkich w to inkludując, na mieysce od Kodema, gdzie iuz iest naznaczony y ufundowane. Ktorych Kommissarzow według pierwszych warunkow, Starostowie stacyą opatrować mają. A powinni się ziachać ci Kommissarze na dzień, y mieysce powinne, pod winą tyśiąca grzywien: o którą każdemu wolno czynić z każdym tym Kommissarzem, ktoryby się nie stawił: Koronnym, na Trybunał Lubelski, *inter causas officij peremptorie*: a Litewskiemu pozywać wolno na Trybunał Wileński w każdy termin, iednak *unius vel duorum plurimumve absentia non obstante*, ci ktory się ziadą, to rozgraniczenie kończyć mają, y powinni będą. A do tych czas, niżli się rozgraniczenie skończy między temi Woiewodztwy, żaden tak z Księstwa Lit. do Korony, iako z Korony do Księstwa Lit. wyzywany byż nie ma: y choćby iaki kto proces otrzymał między temi dyfferencyami, tedy to żadney wagi mieć niema, y żaden Urząd exe-

kucy czynić nie powinien. *Exceptis his causis quae iam in rem iudicatam transierunt.*

Kommissya rozgraniczenia Powiatu Brasławskiego, z przyległemi Powiaty.

18. Na rozgraniczenie Powiatow, Wilkomirskiego z Brasławskim, Wileńskim, Kowińskim, y Upitskim, naznaczamy Kommissarzow, Marszałkow, y Podkomorzich tych wszystkich Powiatow: ktorzy ziachawszy się na dzień dwunasty Septembra, napierwiey Powiat Wilkomirski z Kowińskim rozgraniczyć mają: a po tym iako się zgodzą rozgraniczyć, ciż mają graniczyć. A iesliby nie skończyli, tedy *vigore* tego Seymu mają sobie czas złożyć, y dokończyć we wszystkich tych Powiatach reassumiąc w tym konstytucyą *anni 1613.*

Rozgraniczenie tegoż Powiatu z Kurlandją.

19. Kommissya rozgraniczenia Powiatu Brasławskiego z Kurlandją, aby iuz w tym roku doszła, postanawiamy: o czym iuz dawne y posledniysze *anni 1611* konstytucye zaszły, przeto aby się ciż Kommissarze we wszystkim według teyże konstytucyi *anni 1611* zachowali, a na miejsce zmarłego Urodzonego Iana Naruszewica Łowczego W. X. Lit. naznaczamy, Urodzonego Krzysztopha Sapiehę Starostę naszego Lidzkiego: *unius vel duorum Commissariorum non obstante absentia.*

Kommissarze do rozgraniczenia Księstwa Żmudzkiego.

20. Reassumiemy konstytucye okolo rozgraniczenia Księstw pomienionych, nie pojednokroć postanowione: ktore y dla nie ziachania się Kommissarzow naznaczonych, y dla zeszcia śmiercią niektórych, do efektu swego przysię nie mogły: naznaczamy y zsyłamy *authoritate Conventus*, Kommissarze nasze, w Bodze Wielobnego X. Mikołaja Pacy Biskupa: y Wielmożnych, Iana Karola Chotkiewicza Hrabie ze Skłowa y Myszy, na Bychowie, Generalnego Starostę Żmudzkiego, y Hetmana W. X. Lit: Adama Talwosza, Kasztellana Żmudzkiego: y Urodzonych, Iana Bielewicza, Cywona Szowdowskiego: Stanisława Szemeta Podkomorzego, Iana Mlecza Sędziego, Ierzego Bielewicza Pisarza, Ziemińskich Żmudzkich: Pawła Jakimowicza Hołownie, Pisarza naszego Skarbowego W. X. Lit. a Zygmunta Kamińskiego. Ktorzy z Kommissarzmi Książęcia I. M. Pruskiego, za listy naszemi zniozszy y porozumiawszy się, na czas y miejsce umowione ziechać, y iako granicę, tak y wszelakie różnice z strony krzywd potocznych uspokoić mają, *inhaerendo* we wszystkim konstytucyom przeszłym: *absentia unius aut duorum ex utraque parte non obstante.*

Kommissarze do rozgraniczenia Xięstwa Żmudzkiego z Kurlandskim.

21. Reassumiąc o tym rozgraniczeniu konstytucye Seymow przeszłych, Kommissarzow tych-

że, ktorzy do rozgraniczenia Księstwa Pruskiego z Żmudzkiem, y do Xięstwa Kurlandskiego y Semigalskiego, zgodą Stanow Seymowych deputujemy, iako o tym pierwsze konstytucye szerzej omawiają: *absentia unius aut duorum Commissariorum ex utraque parte non obstante.*

Przyczynienie terminu w Trybunale Woiewodztwa Mińskiego.

22. Iż siła spraw dla krotkości terminu Woiewodztwa Mińskiego w Trybunale niedosądzone bywają: przeto *vigore huius Conventus*, przyczyniamy temu Woiewodztwu, dla doskonalszego odsądzenia spraw ich w Trybunale, nad pierwszy ich termin, tydzień.

Excepcya choroby Podskarbiego Ziemińskiego W. X. Litewskiego.

23. Za prośbą Wielmożnego Iarosza Wołowicza, Podskarbiego Ziemińskiego y Pisarza W. X. Lit. aby na czas mógł *vacare ab officio*, a tym czasem odiahanie gdzie na stronę, ratować zdrowia swego: za zgodą Stanow Seymowych, pozwoiliwszy mu wszystkie regimenty spraw skarbowych, y wybieranie podatkow na Seymie uchwalonych, y z nich Poborcow kwitowanie, zlecamy Urodzonemu Krzysztoforowi Naruszewicowi Podskarbiemu Nadwornemu W. X. Lit. A przy nim podług zwyczaju, Urzędnikom Skarbowym; z czego on potym na Seymie liczbę dostateczną uczynić będzie powinien. A żeby się Urzędowi Podskarbiego Ziemińskiego, y napotym sukcesorom jego derogacya iaka nie działa: tedy przedsię pod tytułem y pod pieczęcią jego, kwity mają być wydawane, do ktorych Podskarbi Nadworny y z Urzędnikiem Skarbowym, podług zwyczaju podpisować się będzie powinien.

O Woźnych.

24. Iż Woźniowie w W. X. Litewskim, braniem dochodow nad prawo, uciążają niepomału ludzic: przeto obostrzając prawo na nie, postanawiamy, aby nad ustawę statutową iako pomilnego, tak inszych dochodow nie brali, pod sowitym wroceniem coby nad ustawę wziął, y pod winą siedzenia na zamku, abo dworze naszym sądowym sześciu niedziel, za pozwem abo za zakazem, przed Sąd lub Ziemiński, Grodzki, abo Trybunalski, *nulla exceptione.*

Nobilitacya Maxyma Wołka.

25. Za zaleceniem Hetmanow naszych W. X. Litewskiego, Urodzonego Maxyma Wołka Rotmistrza na Smoleńsku, a za zgodą Panow Posłow obojga narodu, za zacne y przeważne zasługi, na zamku Smoleńskim, za dzielność jego rycerstwa, którą Nam y Rzeczypospolitey czynił y czyni, do szlachectwa przypuszczamy, y herb dwie wieży z ostrymi wierzchy nadaiemy.

Indygenat Urodzonego Borysa Hraźnego Moskwićna.

26. Mając wzgląd na wierność, y znaczne posługi Borysa Hraźnego szlachcica Moskiew-

skiego, ktore on Nam y Krolewiczowi Iego M. Synowi naszemu, w Państwach Moskiewskich oświadczał, gdy ten tam narodu poddaństwo swoje Krolewiczowi Iego Mości oddał: także też potym porzuciwszy oyczyznę swoją, idąc za wiarą, poddaństwem swym raz oddanym, do Państw naszych Koronnych się udał, y tu w woysku naszym kwarcianym, znacznie y odważnie z nieprzyjacielem Krzyża Świętego czyniąc, służył, na co zalecenie Wielmożnego Pana Stanisława Żółkiewskiego Hetmana naszego zaszło: chcąc tedy daley przychęć do służb Rzeczypospolitey onego, mocą tego Seymu, za przyczyną narodu Polskiego y Litewskiego, przyjmujemy wiecznemi czasy. Iednakże do żadnych dygnitarstw y urzędow przychodzić nie ma.

Nobilitacya Stefana Ognickiego.

27. Za zaleceniem Wielmożnego Iana Karola Hodkiewicza, Hrabie ze Skłowa y Miszy, na Bychowie, Starosty Generalnego Żmudzkiego, Hetmana W. X. Lit. y za prośbą Posłow Ziemińskich, dla mężnych zasług w dziele rycerskim w różnych potrzebach Rzeczypospolitey, przez Stefana Ognickiego z odwagą zdrowia pokazanych, onego szlachcicem czynimy, do wolności y prerogatyw szlacheckich przypuszczamy. Na co przywilej osobny na tym Seymie z Kancelaryi naszej iest wydany.

UNIwersał POborowy

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM

WARSZAWSKIM,

W ROKU 1616 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xięzę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedcki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

315
Wszem wobec, y każdemu zosobna, ktoregożkolwiek stanu, dostoieństwa, y urzędu, tak duchownego iako y świeckiego, ludziom, y innym wszem poddanym naszym miast, miasteczek, wsi, y innych osiadłości, iakiemiżkolwiek tytułami, y przezwiski nazwanym, w Koronie y we wszystkich Państwach naszych mieszkającym, ktorymkolwiek należy, oznajmujemy: iż za złożeniem przez Nas Seymu terazniejszego w Warszawie, dla zabezpieczenia wielkim niebezpieczeństwom, ktore z różnych stron od pogan y od Moskwy, Koronę tę a Państwa nasze zachodzą. Co gdyśmy Stanom Koronnym na tym Seymie przełożyli, dla obrony tych Państw naszych, za spólnym wszem Stanow na tym Seymie zgromadzonych pozwoleniem, uchwalone są pewne podatki pieniężne, według deklaracyi Woiewodztw niżej opisanych, ktore na pobor

316
ieden tym sposobem wybierane, do skarbu oddawane y szafowane bydź mają. A gdzie drugi albo trzeci pobor uchwalony y pozwolony iest, tedy sownie wybierany bydź ma.

Wszyscy kmiecie y każdy z nich zosobna, tak nasi iako też y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszem Państw naszych Koronnych, y W. X. Litewskiego, ktorzy sobie albo panom swoim orzą: (*vide sub anno 1611 etc. etc. a folio 49, lege usque ad fol. 61.*) *)

A dzierżawcy nie mają takich podatkow ulęgać, ani kwitami starymi ich zasłaniać, na takie potrzeby Rzeczypospolitey, w czym Poborcy mają czynić pilną inkwizycyą: y tych ktorzyby niechcieli takich podatkow wydać, mają pozwać do Grodu, iako y o inszy pobor, y w skarbie to weryfikować.

Z miast y miasteczek, takim sposobem pobor ma bydź wybierany.

Miasta y miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych wszystkich, duchownych y świeckich, szos dwoy, ktory zowią duplą, wedle starego zwyczaju, nie zastawiając się ani broniąc żadnemi wolnościami z ktoreykolwiek przyczyny, wydać go na święto Narodzenia Panny Maryi przysię, w roku niniejszym; a poczną go wydawać na S. Bartłomiej. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczenie przedmieszczanie, Szoltyysi y Woytowic, ktorzykolwiek role mają, z włok płacić będą po groszy 30.

Kupcy wszelacy *in genere nemine excepto*, według konstytucyi, roku 1600 trzynastym uczyniony, symple czwartego grosza płacić powinni będą.

Szotowie ktorzykolwiek z opalkami chodzą, a wozow nie mają, od osoby swey płacić będą po złotemu iednemu. A ci ktorzy wozy y konie mają, od osoby swey płacić będą po złotych 2; od konia zaś po gr. 15, y od towarow zosobna rowno z drugimi płacić będą czwartego grosza. Toż się y o formaniech rozumieć ma, ktorzy od konia także po groszy 15 płacić na rok będą.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Poborce wszyscy, tak Koronni, iako y W. X. Litew. y ich Sukkolektorowie, do wybierania poboru łanowego, szosowego, czopowego, składnego winnego, y czwartego grosza: tak ci co tu na Seymie są mianowani, y w uniwersale wpisani, iako ci co w Woiewodztwach, albo Ziemiach są, albo będą na to obrani, y iuz z przeszłych Seymikow wybierają: na wybieranie tego poboru, przysięgą obowiązani bydź mają. A te przysięgi będą powinni uczynić *in eam rotam*, iako iest w uniwersale *anni millesimi quingentesimi nonagesimi primi*, napisana, każdy w Grodzie przedniejszym Woiewodztwa

*) W naszym wydaniu czytaj od str. 27 — 33.

(Przyp. wydawcy.)

albo Ziemi swoiey, przedtym niż pocznie wybierać pobory wszelkie. A ekstrakty przysięgi, powinien będzie *autentice* z Grodu naprzód przy czynieniu liczby produkować.

Szosa y miast y miasteczek, mają miasta y miasteczka począć wydawać do Poborców swych na dzień S. Bartłomieja, a mają ie skończyć na dzień S. Michała.

Także y łanowe, y to co raz w rok wybierano bywa, na tenże czas ma być od wszystkich Poborców oddane. A jeśli kto w tym czasie w uniwersale prefigowanym nie oddał, tedy go ma Poborca sam *ex delatione sui*, na Roki Querellowe przed Urząd Grodzki onego Powiatu albo Ziemi, *peremptorie* pozwać: ktorego pozwu kładzenie ma być na tydzień przed terminem przez Wóźnego zamkowego, ktorego Starosta nasz do wyniesienia pozwów Poborców ma przydać, y tam ma mieć *peremptorium terminum, sine quavis dilatione et appellatione (excepta ad quietationem)* y tam zaraz *luta poena duplici quatuordecem marcarum Polon*: nieodchodząc pobor powinien zapłacić *sub poena bannitionis*. A jeśli na takowy pozew nie stanął *citatus* ma być *in lucro* kondempnowany, a potym do bannicy na drugie Roki Sądowe ma go pozwać *ex delatione sui* Poborca: na którym terminie *bannitionis* iako na pierwszym, *ex citatione prima peremptoria*, jeśli by szlachcie kwit ukazał z poboru od Poborce, albo iego Sukkollektora, y dowiodł tego że zapłacił: tedy tam *in instanti* przez tenże Urząd Poborca ma być karany winą *duplici quatuordecem marcarum, sub poena bannitionis in instanti persolven: sine appellatione*.

Poborecy zaś te pobory łanowe, y to co do tego należy, y to co raz do roku wybierano bywa, nadal do S. Michała wybrawszy, we dwie niedzieli do skarbu odwieść y oddać powinni będą, a z retent tegoż łanowego, o które sami Poborecy prawem czynić mają, pieniądze do skarbu każdy Poborca oddać będzie powinien po S. Michale w niedziel sześć: gdyż czasu dosyć będzie dońść tego prawnie: y gdzieby na te czasy Poborca omieszkiwał z pieniędzmi do skarbu, tedy *poena centum marcarum* karany przez skarb być ma: o co *forum* na Trybunał z Instygatorem naszym.

317

A o czopowe mają się znieść Poborecy z Podskarbis naszym Koronnym, po publikacyi uniwersału, y podług postanowienia z skarbem, iść się będą powinni skarbowi.

Czas oddawania poborow W. X. Litewskiego.

Łanowe y szosowe w każdym Powiecie, iako jest pozwolone (oproc czopowego y cła nowo podwyższonego, ktore na tym Seymie nie jest uchwalone) ma się zacząć wybierać po Seymikach Relacyinych, ktore przypadną piątego dnia miesiąca *Iulij*, w terażniejszym roku, a Poborce wybierać będą wedle starych kwitów przez cztery niedziele. Potym pieniądze do skarbu oddać. Liczbę uczynić mają, y powinni będą nadal do dnia osmego, miesiąca Augusta: a ie-

śliby poborow tych w tym czasie kto nie wydał, tedy Poborca *in delatis*, do Urzędu takowego naydaley we dwie niedzieli oddać ma: ktorey delacyi jeśli w tym czasie dwu niedzieli Poborca do Grodu nie oddał, tedy już sam do skarbu pełna oddać powinien będzie, nie szycząc się delatą, y Urząd po dwu niedzielach nie będzie powinien delacyi od Poborce przyjmować, za którą delacją, *cum poena quatuordecem marcarum*, zapłacić każdy powinien będzie Urzędowi Grodzkiemu, a Urząd Grodzki to co wybierze, we dwie niedzieli po oddaniu delaty, do Podskarbiego powinien będzie odesłać, albo urzędowe processy, w którychby się żadna folga przeciwko deferowanym nie okazowała, pod winą sta grzywien, gdy będzie do tej delaty pozwany na Trybunał. Ktore jednak processy, Urzędy za pomknieniem czasu od Podskarbiego, do dalszej ekucyji przywodzić mają: ktorey winy połowica sądowi, a połowica stronie pozywającej przychodzić ma. A takowych delat ktore Poborecy do Grodu podawać będą, mają ekstrakty z tych Urzędów Grodzkich *autentice* oddawać do skarbu: z których delat już skarb, a nie Poborecy, Urzędy Grodzkie rekwirować ma. Wszakże gdzieby się raz kwity Poborców po oddanej delacyi przed Urzędami pokazały, tedy Urząd iego kwit do siebie wzięwszy, *per decretum* pozwanego wolnym uczyniwszy, ma zapłacić to w skarbie *de suo*, a repectować tego w Grodzie swoim od Poborce, *cum poena quatuordecem marcarum*, za każdym kwitem takowym, *sine appellatione*: ktorey winy połowica Starości, a połowica stronie niewinno pozwanej należeć ma. A ten też który będzie niesłusznie pozwany za delacją Poborce, kwit Poborce przed Urzędem pokuże, nie ma nic w Grodzie od dekretu płacić. A Poborecy to łanowe y szosowe co wybiorą, wiernie a sprawiedliwie do skarbu odnieść y oddać powinni będą, za kwitami Podskarbiego, y przysięgę tamże na Seymiku Relacyiny, przy zgromadzeniu stanu rycerskiego, na sprawiedliwie wybranie y oddanie poborow, uczynić, y ekstrakty tej przysięgi *autentice* z podpisami rąk tych, przed ktoremi przysięgać będą, do skarbu oddać mają. A jeśli niedoskonały autentyk tej przysięgi Wielmożny Podskarbi W. X. Lit: rozumiał być, tedy Poborca przed Podskarbis ma przysięż rotą w uniwersale roku tysiąc sześćsetnego trzynastego, z Seymu drugiego opisaną y wyrażoną: a po przysiędze kwit otrzyma. A szlachta W. X. Lit: ktorzy poddanych ani ogrodników nie mają, według dawnych uniwersałów pobor oddawać mają. W czym Poborcowie żadney trudności zadawać im nie będą, pod winą czternastu grzywien, za pierwszym pozewem do Urzędu Grodzkiego. A duchowieństwo religij Rzymskiej, według dawnego zwyczaju, y uniwersału, przez Poborce swoje duchowne, pobor wybrawszy, do skarbu oddać mają. Z Poborcami też o nie oddanie poboru, abo zatrzymanie przy sobie, wol-

318

ne prawo skarbowi naszemu za dworem, albo do Trybunału, w każdym terminie, pod winą sta grzywien, zostawujemy: przychylając się w tym do pierwszych przedtym wydanych uniwersałów. Co się tycze ruszenia pospolitego, ten punkt wszyscy Posłowie W. X. Lit. do braci wzięli. A na okazowanie czas mają prawem warowany, konstytucją Seymu, roku tysiącego, sześćsetnego, trzynastego, który się skończy wtorego dnia miesiąca Kwietnia.

Szafunek poborow w W. X. Lit.

Pobory W. X. Lit. na tym Seymie uchwalone, gdy wybrane, y do skarbu za wiadomością Wielmożnego Podskarbiego Ziemińskiego W. X. Lit. oddane, ktorego szafunkowi należeć będą, nie mają być na nic innego obracane, tylko na zapłatę wojsku naszemu, ktore na granicy W. X. Lit. w służbie jest, także na zapłatę jeździe y piechocie na zamku Smoleńskim, y na dalszy odpor nieprzyjacielowi.

Salarium Poborców W. X. Litew:

Salarium Poborców tylko od iednego poboru łanowego ma należeć, choć dwoy pobor wybierać będzie: od kwitu y iego Sukkollektorem nie mają brać y wyciągać ni od kogo więcej, by naywiększą sumę poboru dał, tylko dwa grosza, pod winą czternastu grzywien; o co *forum* w Trybunałe w każdym terminie: a już za tym *salarium* y odwoz pieniędzy, y oddanie ich do skarbu ma być.

O wybrańcach w W. X. Lit.

A iż do tego czasu doskonalcy ordynacyi około wybrańców w dobrach naszych W. X. Lit. nie masz: tedy miasto wybrańców, Starostowie y dzierzawcy dobr naszych, przy poborach 2 po 3 złotemu z włoki wybrawszy, do tegoż Poborce, każdy w Powiecie swym, gdzie ktore dobra leżą, oddawać mają.

Pogłowne żydowskie.

Żydowie wszyscy W. X. Lit. pogłowne dwoie według dawnego zwyczaju do skarbu zapłacić, y kwit od Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. otrzymać mają: w czym na ubostwo y ialmużniki respekt ma być.

319

Pogłowne Tatarskie.

Tatarowie w W. X. Lit. wszyscy, ktorzy na służbę woenną nie idą, a furmaństwem y rzemiosłem się bawią, do Poborców mają przy poborze zapłacić dwoie pogłowne: w czym nie ma być żaden ochroniony. A Marszałkowie y Chorążowie Tatarscy, powinni przed Poborcą przysięż, y registr tych co wojnę odprawiają, a drugi registr tych ktorzy formanią, y rzemiosło robią, oddać, aby przez to żadne oszukiwanie nie było: w czym Marszałkowie y Chorążowie wiernie sprawować się mają, pod stracaniem majątności, za podaniem na delatę do Instygatora naszego. Ktorey przysięgi Marszał-

kow y Chorążów Tatarskich, autentyki Poborcowie do skarbu oddać powinni będą.

Poborce do wybierania tych poborow, naznaczeni w Woiewodztwach.

W Krakowskim, y w Xięstwie Zatorskim, poborow łanowych dwa, ktore oraz wydać mają: czopowe dwoie, ktore po expiracyi tego co ic teraz wybiera, poydzie. O trzeci pobor y czopowe, także y o Poborcę, do braci: a Seymik w Proszowicach *pro die 12 Iulij*.

W Poznańskim, Urodzony Adam Swiniarski, Podwoiwodzy Poznański. Łanowe rok po roku, także y czopowe dwoie, *post expirationem* tego co się teraz wybiera. W Kaliskim, Urodzony Dobrogost Brzychwa, pobory wszystkie iako y w Poznańskim. W Wileńskim, pobory dwa: a Poborca do braci. W Osmiańskim, pobory dwa: Poborca do braci. W Lidzkim, pobory dwa: Poborca do braci. W Wilkomirskim, z poborami do braci: ruszeniem pospolitym chcąc obrony. W Braclawskim, pobory dwa: Poborca do braci. W Sędomierskim, pobor łanowy, y czopowe iedno, na żołnierza Powiatowego. Poborca do braci, na okazowanie, ktore ma być *pro die septima Iulij*. W Trockim, pobory dwa: Poborca do braci. W Grodzińskim, pobory dwa: Poborca do braci. W Kowińskim, pobory dwa: Poborca do braci. W Upitskim, pobory dwa: Poborca do braci.

W Sieradzkim, poborow dwa rok podle roku: czopowe dwoie od *Luciae* się poczynać ma a dawnego dobierać. Poborecy do Sieradzkiego y Szadkowskiego, Powiatow: Urodzony Ian Alexander Madalański: a do Piotrkowskiego y Radomskiego, Urodzony Ian Wieleżyński.

W Ziemi Wieluńskiej, pobor ieden z czopowym: drugi y z Poborcą do braci. Seymik we cztery niedziele.

W Łęczyckim, pobor ieden, y czopowe, a to na żołnierza Powiatowego: drugi pobor y czopowe, także y Poborca do braci, Seymik we cztery niedziele. A mimo ten pobor, obieciają złożyć po pięci groszy, pogorzalym Oycom-Dominikanom Łęczyckim, *pro una vice*.

W Ziemi Żmudzkiej, pobor ieden: a 2 o Poborcę do braci.

W Brzeskim Kujawskim Urodzony Andrzej Moczyński z Ośnicowa, pobor ieden z czopowym: a drugi do braci we cztery niedziele. Z retent tamtego Woiewodztwa ma być zapłata zasłużonego, Alexandrowi Sokołowskiemu żołnierzowi, który się nie konfederował: a to podług rachunku skarbowego.

W Kiiowskim Urodzony Łukasz Witowski, Sędzia Grodzki Kiiowski. Poborow dwa razem, czopowe dwoie: trzeci pobor do braci.

W Inowłocławskim, tak iako y w Brzeskim: Poborca tenże. Seymik we cztery niedziele.

W Ziemi Dobrzyńskiej, Urodzony Tomasz Kędzierzyński. Poborow dwa, z czopowym dwoygiem, rok podle roku: a czopowe od S. Iana.

320

W Ruskim, Ziemi Lwowskiej y Zydaczowskiej, Urodzony Teodor Therlecki.

Ziemi Przemyskiej, Urodzony Ian Duniowski, Podsedek Przemyski.

Ziemi Sanockiej, Urodzony Szymon Humnicki.

Z tych trzech Ziemi Woiewodztwa Ruskiego, pobory dwa łanowe, z Seymiku przeszłego postanowione y wydane, *authoritate Conventus* aprobujemy, y w terażniejsze pobory, inkludujemy, ponieważ są gotowe: a ktorzyby ich nie wydali, tedy powinni ic wydać *sub poenis legum*. Czopowe iedno zostawa w Przemyskim y Sanockim, ktorego dobieraia według uchwały roku 1613 a drugie czopowe pozwalia.

Ziemi Chełmskiej, dwa oraz czopowe: iedno ktore po wysciu przeszłego pocznie się od S. Lucy, na Powiatowego żołnierza. Poborca do braci.

Ziemi Halickiej, Urodzony Stanisław Zbiewski: poborow dwa oraz, a czopowe iedno według postanowienia na Seymiku, ma być do wybrano, y rozszafowano, co im w skarbie ma być przyjęto. A na potym aby ich *securitati provisum* było. A iż Grodu niemasz tedy o re-tenta poborowe maia *respondere* do Trębowle; na dewastacye względ mieć.

W Wołyńskim ze wszystkim do braci. Seymik w sześć niedziel.

W Podolskim, poborow dwa razem, czopowe iedno, a trzeci pobor do braci, z warunkiem tego: aby to co wydali z Seymiku swoich uchwały, było im w skarbie przyjęto; a napo-ty aby ich *securitati*, iako w Ziemi Halickiej, *provisum* było, y na dewastacye względ mieć.

321

W Lubelskim, pobor ieden, y czopowe na żołnierza Powiatowego: Seymik na Poborcę *pro die 12 Iulij* prorogacya czopowego Kazimierskiego z pewnych przyczyn, na ośm niedziel. W Połockim, poborow dwa, Poborca do braci. W Bełskim, poborow dwa, y czopowe dwoie. Trzeci pobor y czopowe, także y Poborca do braci: a Seymik na Poniedziałek pierwszy po S. Ianie. Ten pobor na Powiatowego żołnierza, pod Regiment I. K. M. W Nowogrodzkim, pobory dwa. Poborca do braci. W Słonimskim, Urodzony Ierzy Narburt. Pobory dwa. W Wołkowiskim pobory dwa. Poborca do braci. W Płockim, Urodzony Stanisław Kanigowski Sędzia Ziemi Płocki, poborow dwa rok podle roku, y czopowe dwoie. W Witepskim pobory dwa. Poborca do braci. W Orszańskim, pobory dwa. Poborca do braci. W Mazowieckim, poborow dwa, y czopowe dwoie rok po rok. Ziemi Czerskiej, Urodzony Paweł Raciborski, Chorąży Czerski, a Szafarz w tym Powiecie samym, Urodzony Remian Lasocki. Ziemi Warszawskiej, Urodzony Piotr Smieciński, Podsedek Warszawski. Ziemi Wiskiej, Urodzony Krzysztof Ianczewski, Pisarz Wiski. Ziemi Łomżeńskiej, Urodzony Szczęśny Howski. Ziemi Wyszogrodzkiej, Urodz: Wojciech Węgrzynowski. Ziemi Zakroczymskiej, Urodz: Walenty Złopolski. Ziemi Cie-

chanowskiej, Urodz: Andrzej Pęczkowski. Ziemi Liwskiej, Urodz: Michał Kęsicki. Ziemi Nurskiej, Urodz: Ian Lochowski. Ziemi Rożańskiej, Urodz: Marcin Szygowski. W Woiewodztwie Podlaskim, pobory dwa rok po roku, y czopowe także dwoie. Ziemi Drohickiej, do pierwszego roku poboru, Urodz: Krzysztof Mogilnicki, Podstarości Drohicki. A do drugiego, Urodz: Stanisław Sawicki, Komornik Ziemi. Ziemi Mielnickiej, Urodz: Krzysztof Grek, Sędzia Mielnicki. Ziemi Bielskiej, Urodz: Marcyan Wysowaty. W Rawskim, Ziemi teyże, Urodz: Samuel Kurnoch, Podstarości Rawski. Poborow dwa, y czopowe dwoie rok po roku. Ziemi Sochaczowskiej, poborow dwa, czopowe iedno. Poborcę na Rokach Grodzkich obrać. Ziemi Gostyńskiej poborow dwa, czopowe dwoie. Poborca do braci. W Brześcińskim, Urodz: Bazyli Kopeć, Podkomorzy Brzeski. Pobory dwa. W Pińskim, Urodz: Wawrzyniec Kacanowski, Horodnicy Piński. Pobory dwa. W Chełmińskim, pobory dwa, y akcyzy dwie. Seymik na Poborcę *pro prima Iulij*. W Malborskim także. W Pomorskim także. W Mściławskim pobor ieden, a drugi przedtym zatrzymany: Poborca do braci, czopowe przy Poborcy: poborow dwa razem: a czopowe dwoie rok podle roku. Pobor trzeci do braci, na elekcyę Deputata. W Braclawskim, Urodz: Alexander Kropiwnicki, Pisarz Ziemi Braclawski. Poborow dwa razem: a czopowe dwoie rok podle roku. Pobor trzeci do braci na elekcyę Deputata. W Mińskim, pobory dwa, Poborca do braci. W Mozyrskim, pobory dwa. Poborca do braci. W Rzeczyckim, pobory dwa. Poborca do braci. W Ziemiach Inflantckich Seymik złożymy. Poborcowie w Powieciach W. X. Litewskiego, na Seymikach Relacyinych maia być obrani. Pogłowne Żydowskie y Tatarskie, na dwie lecie wszyscy postąpi.

Salaria.

Nie maia być na liczbach przez Podskarbiich naszych Poborcem przyimowane, tylko od iednego poboru: o którym *salarium* odwoz pieniędzy do skarbu ma być.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO GENERALNEGO WARSZAWSKIEGO,

ROKU P. 1618.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, ko-

323

muby to wiedzieć należało, oznaymujemy: iż za złożeniem od Nas dla spraw Rzepltey y ważnych potrzeb Seymu ninieyszego w Warszawie, te niżej opisane rzeczy, za spólną wszzech Stanow, tak Panow Rad duchownych y świeckich, iako y Poslow Ziemijskich oboyg narodu, zgodą postanowiliśmy.

O Moskwie.

2. Aczechmy tego dawno ze wszystkimi Stany życzyli, aby woyna Moskiewska traktatami przez Kommissarze zobopolnie, wedle affectacyi narodu Moskiewskiego, skończona y uspokoią być mogła; ale iż dla uporu y zwłok umysłnych narodu tamtego, stać się to nie mogło: My niechcąc *deesse* sławie y bezpieczeństwu Rzpltey, za zgodą y pozwoleniem wszzech Stanow oboyg narodu, na przeszłym Seymie, Krolewiciowi Imei Władysławowi Synowi naszemu, wszelakimi sposoby Rzpltą od tego nieprzyjaciela uspokoić pozwoliliśmy. A iż się to dotąd nie stało, za nastąpieniem inszych niebezpieczeństw y trudności z rożnych stron, to wszystko co się na przeszłym Seymie w tey mierze postanowiło, y co się w osobnym piśmie przeszłego Seymu, z terażniejszym przydatkiem, Kommissarzom tak przeszłym iako y teraz mianowanym poleca, chcemy aby to bez wszelkiej zwłoki do skutku przywodzili: a Kommissarze z tego Seymu naznaczeni z Panow Rad naszych, iako y z Koła Poselskiego.

Pana na tych, ktorzyby Wołoską y Multańską Ziemię naieźdzali.

3. Acz są dawne prawa o naieżdżaniu Wołoską y Multańską Ziemię, y przez to gwałcenie przymierza z Cesarzem Tureckim uczynione, y ostremi penami obwarowane: iednak że się przedsię tak zuchwali obywatele tey Korony nayduią, ktorzy tamte oboie Prowincye *infestis signis* naieźdzaią, y pokoy z Cesarzem Tureckim łamać się ważą. Chcąc temu iako naybardziej y *efficacius* zabieżeć, uchwałę Seymu tego, za zgodą wszystkich Stanow, *in futurum* postanawiamy, aby każdy takowy obywatel, tak Korony, iako y W. X. L. ktorzyby się ważył z kupą ludzi, nad to prawo y opisanie w nim, *privata authoritate infestis signis*, w Wołoską y Multańską Ziemię naieżdżać, y pokoy z Cesarzem Tureckim targać: takowego każdego pozwać powinien Instygator nasz na Trybunał, a tam zaraz *poena infamiae et confiscationis bonorum*, na pozwanym skazana być ma. A iesliby Instygator w tym był niedbały, y o takie *crimen* zaraz skoro się stanie nie pozywał, kładziemy na Instygatora dwa tysiąca złotych peny; o którą wolno go każdemu tamże na Trybunał pozwać. A on tamte winy zaraz *sub poena bannitionis* położyć, *toties quoties* to niedbalstwo się nań pokaze, powinien.

O Kozakach Nizowych.

4. Tak daleko zaszła Kozacka swawola, że

mimo to, iż obywatele Ukrainni wielki od nich ucisk y ukrzywdzenie cierpią, ale za częstym swowolnym naieżdżaniem Państw sąsiedzkich nad wolą naszą, pakt starożytnych naruszaią: czemu zabiegaiąc, czasu niedawnego na zabiezenie temu swowoleństwu, zsyłamy Iaśnie Wielmożnego Kanclerza y Hetmana naszego z woyskiem, a przy nim pewne Kommissarze, ktorzy umowili z niemi pewny sposob zatrzymania ich w dobrym porządku. Czemu aby do końca dosyć się stało, y Kozacy aby byli w posłuszeństwie pod starszemi od Nas im nadanemi, żeby na Czarne morze nie wychodzili, ani Państw sąsiedzkich naieżdżali, a żołdem od Nas im przez Kommissarze naznaczonym się kontentowali, znowu *vigore Conventus*, Kommissarze przy Hetmanie naszym wysłemy, ktorym moc doskonałą z niemi stanowienia, podług instrukcyi od Nas temuż Hetmanowi y Kommissarzom z tego Seymu danej, zleciliśmy. A iesliby Kozacy woli naszej przeciwni byli, a swej woli zaniechać, wychodzenia na Czarne morze, y naieżdżania Państw sąsiedzkich poprzestać niechcieli: tedy takich wszystkich nieposłusznych, tą konstytucyą, *pro hostibus patriae rebellibus perduellibus* deklarujemy, y przeciwko nim Hetmanom naszym (przychylaiąc się do konstytucy na przeszłych Seymach o swowoleństwie Kozackim uczynionych) iako przeciwko nieprzyjacielom czynić roskazujemy.

Postanowienie żołdu stipendiarijs Rzpltey.

5. Iż na tym należy, aby Rzplta swoim *stipendiarijs* żołd umowiony dawała; aby w tym już żadney trudności nie było, za zgodą wszystkich Stanow postanawiamy: iż tym *stipendiarijs*, o których Podskarbi nasz Koronny wie, *stipendia* dawane być maia z pogłownego żydowskie, z Fordanu, z myta Orniańskiego od pieniędzy ktore do cudzych Ziem wywożą powinnego, z Szotow, z czwartego grosza po Koronie z przypadku do kwarty: a ta konstytucy nie ma trwać iedno do przyszłego Seymu.

Trybunał Radomski.

6. Iż dla krotkości czasu Seymowego, liczba Koronna dostatecznie na terażniejszym Seymie odprawić się nie mogła; przeto *qd hunc solum actum*, uchwałę Seymu *anni 1613* o Trybunale Radomskim, *in toto* reassumujemy, y zaraz Deputaty do Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego z Panow Rad naszych te naznaczymy: Wielmożnych, Urodzonych, Piotra Firleia z Dąbrowice Lubelskiego, Parczowskiego: Stanisława z Radzieiowie Radzieiowskiego, Rawskiego, Sochaczowskiego, Woiewodow y Starostow. Mikołaja Firleia z Dąbrowice, Woynickiego Lubelskiego: Adama Kossobuckiego Wyssogrodzkiego, Łomzińskiego: Mikołaja z Oleśnice Oleśnickiego, Radomskiego, Zwoleńskiego, Kasztellanow y Starostow. Mikołaja z Podhaiec Wołskiego, Marszałka Wielkiego Koronnego,

324

Krzepickiego, Olsztyńskiego, Rabstyńskiego, Stąrostę.

325

A z Koła Poselskiego po iednym, z Woiewodztw, z Ziem, Urodzonych: z Krakowskiego, Marcyana Chelmskiego, Chorążego Krakowskiego. Z Xięstwa Oświęcimskiego, Przydkowskiego, Podśędka Zatorskiego: z Poznańskiego, Adama Swiniarskiego, Podwoiewodzego Poznańskiego: z Sędmierskiego, Piotra Borkowskiego, Chorążego Sędmierskiego: z Kaliskiego, Jana Łowickiego, Sekretarza naszego: z Sieradzkiego, Stanisława Przerębskiego, Starostę Opoczyńskiego y Radoszyckiego. Z Ziemie Wieluńskiej, Alexandra Kozuchowskiego: z Łęczyckiego, Samuela Przerębskiego, Kasztellana Konarskiego: z Brzeskiego Kniawskiego, Iędrzeia Kretkowskiego: z Kiiowskiego, Stefana Niemierzyca: z Inowrocławskiego, Adama Kaczkowskiego. Z Ziemie Dobrzyńskiej, Mikołaja Działyńskiego, Podkomorzego Dobrzyńskiego: z Ruskiego, Jana Duńkowskiego, Podśędka Przemyskiego. Z Ziemie Chelmskiej, Seweryna Rogowskiego, Podstarościę Chelmskiego. Z Ziemie Halickiej, Jana Mikołaja Boratyńskiego, Starostę Lipnickiego: z Wolyńskiego, Alexandra Puzyń: z Podolskiego, Mikołaja Kozłowski, Podśędka Sanockiego: z Lubelskiego, Pawła Orzechowskiego: z Belzkiego, Jana Komorowskiego: z Płockiego, Andrzeia Mostowskiego, Pisarza Płockiego, Ziemskiego: z Mazowieckiego, Remigiana Lasockiego: z Podlaskiego, Krzysztofa Brzozowskiego, Pisarza Ziemskiego Bielskiego: z Rawskiego, Jana Plichtę, Chorążego Sochaczowskiego: z Chelmińskiego, Łukasza Elzanowskiego, Chorążego Chelmińskiego: z Malborka, Macieia Niemoiewskiego, Podkomorzego Malborskiego: z Braclawskiego, Alexandra Kropiwnickiego, Pisarza Ziemskiego Braclawskiego: z Pomorskiego, Jakuba Tucholkę, Ławnika Ziemskiego Tucholskiego. Ktorzy Deputaci zaraz *feria secunda post Dominicam Trinitatis proxima*, do Radomia ziachać się, y począwszy retenta *ab anno 1613 ad annum praesentem*, tę powinność swoją podług przereczony konstytucyi odprawować przez trzy niedziele mają. *Dubia* też wszelakie, tak z poborow, iako y z kwarty, rozsądzać powinni będą, a kwity dostateczne *in robore* zachowane bydz mają: także y Trybunalskie dekreta przeszłego Trybunału Radomskiego, na kognicyą Seymową odesłane, rozsądzić skutecznie powinni będą.

Compositio inter Status.

8. *Compositio inter Status*, iż na tym Seymie dla wielu wielkich y ważnych spraw Rzpltey doysć nie mogła: tedy onę *authoritate Conventus praesentis*, do drugiego blisko przyszłego Seymu odkładamy; a dla prędszej namowy oney, zaraz na początku Seymu, skoro po propozycyi y wotach Senatorskich, Deputaty z Koła Senatorskiego sześciu, to iest, trzech duchownych, trzech świeckich: a z Koła Poselskiego, dwu-

326

nastu naznaczamy. A Ichmość panowie duchowni, także osob dwanaście *ex clero* naznaczyć mają, ktorzyby tę sprawę przed się wzięwszy, sposoby namowiwszy, na przyszłe Seymiki ktore będą przed Seymem, onę przynieśli: a z tych intencyą braci swey wyrozumiawszy, na przyszły potym Seym do Nas odniosą. A My starać się obiecujemy, aby to na onym Seymie za spólną zgodą obojga Stanu, zawarto bydz mogło.

O religii Greckiej.

9. Iż dla nawalnych spraw Rzpltey, nie przyszło do uspokojenia doskonałego religii Greckiej na terażniejszym Seymie: tedy to odkładamy do przyszłego bliższego Seymu; pod który czas ludzie religii Greckiej, duchowne y świeckie, zachowniemy w pokoiu, y w wolnym y zwykłym nabożeństwie, do ktorego nie mają bydz przymuszani, ani prawem pociągani.

O dekretach Trybunalskich.

10. Dekreta Trybunalskie w Koronie, y w W. X. L. iako są prawem pospolitym, y konstytucyami Seymowemi warowane, w teyże mocy zostawniemy.

Deklaracya konstytucyi przeszłego Seymu, o bezpieczeństwie kościołow y klasztorow.

11. W konstytucyi Seymu przeszłego, o bezpieczeństwie klasztorow panieńskich y kościołow, dołożono tego: iż nie tylko ten coby zabił abo ranił, ale y ten coby kogo słowy nieuczciwemi zdespektował, *poenae infamiae* podlegać ma. Co iż ile się słow tyce, bardzo się zda *rigidum*, przeto w tym punkcie konstytucyi tey poprawując deklarujemy, iż o udespektowanie słowy, lubo w kościele uczynione, nie ma nikt nikogo do tey konstytucyi pozywać, ale starym prawem *de inproperio* uczynionym, w tey mierze kontentować.

Regestra Trybunalskie.

12. Zabięgać temu, aby się w registrach Trybunalskich waryacye nie działy, postanawiamy, aby registr Trybunalski porządnie *secundum numerum* był pisany, y nie odmienny, a karta *cum numero* iako sprawa w regestrze będzie, żeby *partibus postulantibus* przy wpisowaniu *absque ullo salario* dawana była, *sub poena in statuto expressa*.

O spisowaniu artykułow na Seymiku Srzedckim.

13. Konstytucya o sposobie konkludowania Seymiku z Woiewodztwa Krakowskiego, nie ma *afficere* Poznańskiego y Kaliskiego Woiewodztw, ktore przy starym zwyczaju Seymików swych całe zostawiają.

Naznaczenie Panow Senatorow do mieszkania przy K. I. M.

327

14. *Inhaerendo constitutionibus* przeszłych Seymow, y one wcale zachowując, do mieszkania Senatory przy sobie te naznaczamy. Na pierw-

sze puł roka, Wielebno X. Biskupa Kiiowskiego (bo Żmudzki chory) Woiewodę Trockiego, Lubelskiego (bo Smoleński chory) Przemyskiego (bo Szremski chory) Kasztellany. Na drugie puł roka, Wielebno X. Biskupa Kamienieckiego, Trockiego, Belzkiego (bo Płocki chory) Halickiego (dla odiazdu Zarnowskiego) Kasztellany. Na trzecie puł roka, Wielebno X. Biskupa Wendeńskiego, Starostę Żmudzkiego, Nowogrodzkiego, Sanockiego, Kasztellany. Na czwarte puł roka, Wielebno X. Biskupa Chelmińskiego, Woiewodę Kiiowskiego, Płockiego y Chelmskiego, Kasztellany.

Exempty Kommissarzom, y żołnierzom Moskiewskim y Infantckim.

15. Przychylając się do konstytucyi *anni 1609*, także y dawniejszych o wyięciu żołnierzow od sądow, Kommissarze nasze na przeszłym y terażniejszym Seymie przy Krolewicu I. M. Władysławie Synu naszym, do Moskwy naznaczone: także Rotmistrze y żołnierze wszystkie w Moskwie w służbie naszej będące, od sądow wszystkich *in genere*, za pokazaniem attestacyi Hetmana naszego woyska tamtego, poki w służbie trwać będą, wyimujemy, *exceptis causis ad inscriptionem expulsiōis et rei iudicatae*. Taż konstytucya ściągając się ma y na żołnierze Infantckie w Wielkim X. Litewskim.

Zapłata summy winney Wielmożnemu Iaroszowi Wołowiczowi, Podkanclerzemu Wielkiego X. Lit.

16. Pokazało się z liczby Wielmożnego Iarosza Wołowicza, Podkanclerzego Ziemskiego, iż on zabięgać gwałtownym potrzebom Rzpltey u różnych osob pieniędzy dostawiając dłużyc się musiał, y ratował potrzeby Rzpltey, iako z tego długu pokazało się, summa złotych Polskich sto tysięcy, czterdzieści, y cztery tysiące, dziewięćdziesiąt y dziewięć złotych, groszy pięć, pieniędzy pięć: ktorey summy zapłatę ukazujemy, nie tylko na resztach poborowych przeszłych, z łanowego, czopowego, y donatywy, ale też czego by niedostało, Wielmożny Krzysztof Naruszewicz, Podskarbi Ziemski, Pisarz W. X. Lit. y z terażniejszey uchwały z reszt wypłacać ten dług będzie powinien.

328 Deputaci do wybierania kwarty do Rawy naznaczeni.

17. Deputaty do wybierania kwarty w Rawie, naznaczamy z Panow Rad.

Z Małey Polski: Urodzonego Samuela Dębińskiego, Kasztellana Bieckiego.

Z Wielkiej Polski: Urodzonego Łukasza Sierakowskiego, Kasztellana Kruszwickiego.

A z Posłow Ziemskich: z *Małey Polski*, Urodzonego Waclawa Zamoyskiego.

Z Wielkiej Polski: Urodzonego Piotra Charbickiego, Stolnika Łęczyckiego.

Approbacya przywileiu nobilitacyi Urodzonego Andrzeia Czarneckiego.

18. Dla dzielnych spraw y postępkow Uro-

dzonogo Andrzeia Czarneckiego, ktore na posłudze naszej, y Krolewica Iego Mci Władysława Syna naszego, wiernie y pilnie przez wiele lat odprawował, także y dla znacznych iego rycerskich y mężkich odwag, ktore przy rekupe-racyi Smoleńska w oczach naszych y Hetmanow naszych pokazywał, tamże pod Smoleńskiem dalichmy mu przywilej na szlachectwo: ktory przywilej *authoritate Conventus praesentis* approbujemy, y onego do wszelakich wolności, praw, y prerogatyw szlacheckich, przypuszczamy, za zdaniem y zgodnym pozwoleniem Stanow wszystkich Koronnych.

Przywrocenie do czci Waleryana Slawskiego.

19. Za żądaniem pewnych osob z Panow Rad naszych, y za przyczyną Posłow Ziemskich, a za pozwoleniem wszęch Stanow obojga narodu na tym Seymie zgromadzonych, dekret, abo *poenam infamiae* na Waleryanie Slawskim, na przeszłym Seymie Warszawskim, roku 1616, przez Instygatora naszego, o podniesienie Konfederacyi y excessow w niey różnych popelnienie, a osobliwie skarbu pospolitego przebranie otrzymaną, znosimy z niego wiecznemi czasy, y peny wszystkie, ktore się z tego dekretu abo infamii na nim otrzymały, wiecznie relaxujemy: a żeby to wszystko iemu, potomstwu iego, na potym nie szkodziło warujemy.

Reces Seymowy.

20. Iż na terażniejszym Seymie wiele rzeczy stanowi szlacheckiemu potrzebnych, według affektacyi y instrukcyi ich Seymików Powiatowych, dla krotkości czasu Seymowego, do skutku swego przyść nie mogło: tedy to wszystko w reces do blisko przyszłego Seymu odkładamy, tak exorbitancye, iako *incompatibilia*. A przyszły Seym, y insze na potym Seymy, aby się od recesow starych praw zaczynały, postanawiamy.

UNIWEERSAŁ POBOROWY,

329

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WARSZAWSKIM,

W ROKU 1618 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xięzę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Infantckie, etc. y Szwedcki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż My z powinności y z chęci naszej, ku zatrzymaniu zdrowia, całości, y sławy tey Rzeczypospolitey, iako insze sprawy do tego należące, społem z Panny Radami naszymi, y Posły Ziemskimi, na tym Seymie opatrowaliśmy, tak y obronę iey

od niebezpieczeństw, które pod ten czas z wielu stron one zachodzą, obmyśliwając, podaliśmy to na uwazenie y zdanie wszech Stanow Koronnych, y Wielkiego Xięstwa Litewskiego na tym Seymie zgrupowanych: za których dozwoleńiem (oproczyć niektórych niżej wymienionych Woiewodztw, które sobie na dozwoleńie do braci wzięły) pozwolony jest pobor zwykły, wedle specyfikacy niżej opisanej.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich z osobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit: którzy sobie albo panom swoim orzą, albo roboty odkupiają u tychże panow swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow roku 1578 albo iezliby tych kwitow kto nie miał, tedy wedle kwitow posledniejszych poborow, z każdego łanu, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić po groszy Polskich piętnaście, *juxta quantitatem agrorum*: a z nowych osiadłości, według rekognicy pańskich, które mają juramentem likwidować przez podanego. Z takowych wyżej opisanych rol kmieci osiadłych, z strony dziesięcin, po drugich piętnaście groszy polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, albo meszne, spy, albo maldry, iako wyżej opisano. A z dziesięciny także y z tych spy, mają to sobie wytrącać: a gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmięć swym dolożyć ma: tak żeby z roli, y z dziesięciny, spełna groszy trzydzieści Polskich dał. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani pieniężne, ani meszne nie było, tedy kmięć powinien sam dać groszy trzydzieści. A w W. X. Litewskim, w Kiiowie, y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby: z każdej służby osiadłej, po złotemu iednemu. A iż na służbach innych bywa po kilka dymow, tedy dwa dymy na ieden złoty składa się mają: a gdzie też służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Polesiu; także po dwa dymy składa się mają na ieden złoty. A w Ziemi Halickiej y Podolskim Woiewodztwie, począwszy od Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z każdego pługa, każdy ma dać złoty ieden, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflantckiej, nie z hakow iako przedtym, ale z pługow, podani tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotemu będą płacić: a szlachcy którzy swemi pługami orzą, po pulzłotego. A iż tam w tej Ziemi nie było przedtym żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, albo po naszymu włodarze, przy oddawaniu tego poboru, ze wsi swych, w mieściech głowniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Miejskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie: którą Urząd tenże zapisać, y summę którą za tą przysięgą oddadzą, spęcyfikować ma. A Poborce powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybra-

nie swe takowym regestrem, wydanym im *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani bydź mają, którzyby nie dali.

Soltysi, Woytowie, Kniazio wie, Tywonowie, Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, y mieyskich, poddani nasi, każdy ma płacić z włoki iedney po złotemu iednemu. A ktoby Soltysa skupił, zwłaszcza w Krolewskich, y w duchownych majątnościach: aby dał od Soltystwa każdego po złotemu iednemu, *exceptis bonis equestris ordinis*, z których Soltysi do woyny nigdy nie należą. A wszakże y szlachecki Soltys ma dać z włoki złoty ieden.

Szlachcie każdy który poddanych nie ma, a swym pługiem orze, albo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney groszy piętnaście Polskich. A iezli mniej orze, tedy *juxta quantitatem agrorum*, *medante juramento* na sprawiedliwe oddanie, albo przez oracza zagrodnika, albo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez którego pobor do Poborce odesłać, za rekognicyą swą: a którzyby przed tym uniwersalem przysięgi uczynili, y odprawili, tedy iuz nie będą powinni więcej likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, albo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborce odesłać, a oni tę rekognicyą, od których będą oddawać pobor, mają przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczypospolitey, z większą chęcią y pilnością, iednako społecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie, a iednako społecznie, iako kto powinien ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, która w używaniu jest, zwłaszcza ktoreby do folwarku zdawna, to jest, przed tą konstytucyą nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny albo z kopczyzny orać, albo ią na inny pożytek obrocono, y z włok paśnych, które nymuią Olendrowie na paszą, y inni, którymby wolność takowa wyszła: z takowey każdy powinien będzie dawać po groszy dziesięć Polskich. A iezliby który Starosta y dzierżawca nasz co osiadłości kmiecey spustoszył, a na folwark obrocił: tedy Starosta y dzierżawca tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wiela ile ich spustoszył, *nemine excepto*.

Rataie, każdy z nich którzy z kopczyzny orzą, każdy powinien dać z pługa po złotemu iednemu.

Wsi lowcze które na łowcach siedzą, tak osobne, iako y wszelakie inne, na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok po złotemu Polskiemu płacić mają. A ci co na wolnych włokach siedzą, iezliby nie odprawowali o tym czasie służby woienney, a zwłaszcza strzelcy, choć wolność mający: tedy także po złotemu Polskiemu z włoki płacić powinni będą.

331

Wsi Walaskie, powinny płacić będą iako y w innych wsiach, z rol iezli ie mają, albo z dworzyszczą, po groszy trzydziestu. A którzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od stowiec, po groszy dwudziestu: a od dziesięci krow, także po groszy dwudziestu Polskich.

Zagrodnicy którzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy czterech płacić mają.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, płacić powinni po groszy sześci Polskich.

Zagrodnicy którzy domki mają, y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakieykolwiek swe obeszcie mają, po groszy dwanaście Polskich płacić powinni.

Komornicy co bydło mają, po groszy ośmi: a co bydła nie mają, po groszy dwu płacić będą.

Łoźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, którzy się na służbę doroczną nie nymuią: także y dudarze, skomoroszy, y flisnicy, każdy od siebie po groszy dwudziestu y czterech dać powinien; okrom tych flisnikow, którzyby na statkach szlacheckich płynęli, a ich poddani własni byli, takowi mają bydź od tego poboru wolni.

Przekupki, przekupnie, na wsiach, po groszy dwanaście.

Rzeźnicy wszelacy na wsiach, po groszy czterech.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy ośmi: a którzy role mają, osobno płacić powinni z rol, *juxta quantitatem agrorum*.

332

Karczmarze na wsiach co role mają, rowno z kmiećmi od rol płacić będą, *juxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, y PP. duchownych y świeckich, które są na iakieykolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, y podatku przedtym y dziesięcin nie dawały: ten podatek rowno z drugimi kmiećmi powinny płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, także powinny płacić ten podatek rowno z inszemi wsiami y miasteczkami.

Toż ma bydź rozumiano o wsiach, miastach, y miasteczkach pogorzalych, y od czterech lat zwoiowanych od Tatar, Wolochow, y innego nieprzyziaciela Koronnego: o czym Poborce *diligentem inquisitionem* czynić mają tym sposobem. Iż Woytowie, Watamani, albo Tywonowie, przy oddaniu poboru, przysięgę będą powinni uczynić na sprawiedliwe oddanie, z domow y z pługow, po pogorzelinie albo zwoiowaniu pozostałych. A wsi przez nieprzyziaciela popalone, albo spustoszone od tego poboru, w Ziemiach Ruskich, Podolskich, y Inflantckich, wolne czyniemy: iednak tak, iż Watamanowie poprzysiędzą mają takowe spalenie, albo spustoszenie.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako y korecowych, łodziastych, ważnych, od każdego po groszy dwudziestu y czterech: a od dorocznych koł, po groszy dwunastu.

T. III.

Pily, folusze, stępy, od każdego koła po groszy piętnaście: a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y które są na spy, po groszy dziesięć: a od dorocznych, po groszy pięci.

Młyny, które dzierżawcy dobr naszych dla pożytku swego z trzecią miarą wykupili, płacić powinni tak iako y inne młyny dziedziczne.

Papiernicy od papieru, po złotych dwu.

Rudnicy, od każdego koła po złotych dwu: a którzy role mają, osobno z nich iako y inni płacić będą.

Dziekiarze, smolarze, y popielarze, od rzemiesla swego po groszy dwunastu.

Smelcarze, którzy do spustow smołę palą, od pieca każdego po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dwunastu.

Prasołowie, od każdego woza którym sol wozą na przekup, mają raz w rok zapłacić po groszy dwanaście, każdy do Poborce tego Woiewodztwa, albo Ziemi, kędy przemieszkiwa: za którego kwitem iuz ma bydź wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieslnicy, y towarzysze tychże mistrzow; to jest, węglarze, dymarze, kowale, kuźnicy, płokarze także przy papierniach, po groszy dwunastu.

Od lut szklanych po złotych dwu, a towarzysze ich po groszy dwunastu.

333

Metropolitowie, Władykowie, Archimendrytowie y Humenowie, Popi wszyscy w Rusi, także Biskupie wsi, y Popi Ormianscy: z osiadłości, rol, także mają dawać po złotemu.

Tatarowie Litewscy także ten pobor oddawać mają, iako się o Boiarach wyżej pomieniło.

Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany bydź ma.

Miasta, miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych wszystkich, duchownych y świeckich, szos dwoy, który zowią duplą, wedle starego zwyczaju, nie zastawiać się ani bronić żadnymi wolnościami, z którychkolwiek przyczyn, wydać go na czas iako jest niżej opisano, mają. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczenie, przedmieszczenie, którykolwiek role mają, z włoki płacić będą po groszy trzydziestu. Także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wyimuią. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y te na tę potrzebę Rzeczypospolitey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinny: czego Starosta Spiski exekutorem bydź ma, spolnie z Poborcą Krakowskim. Od rzemieślnikow wszelakich w mieściech, y w miasteczkach, y ci co się do szosu przykladaiają, osobno od rzemiesla wszelakiego płacić będą. To jest:

Złotnik każdy od rzemiesla swego, po złotych dwu.

Rzeźnik także od rzemiesla, po złotych dwu. Piekarze w głownych mieściech, po złotych

11

dwu; a w miasteczkach po groszy piętnaście: a na wsiach po groszy ośmi.

Barwierz, cyrulik, w miastach głowniejszych, po złotych dwu: a w miasteczkach, po złotemu jednemu.

Aptekarze od apteki po złotych trzy.

Prasol każdy który solą kupeczy, po złotemu jednemu: także mydlarze, y inni wszyscy rzemieślnicy w mieściech.

Krawcy którzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec, co szafianem y kordybanem robi.

Kusznierze którzy wielkie towary mają, ci powinni płacić po złotych dwa: a w miasteczkach y we wsiach po połowicy.

Białoskornicy, czerwoni garbarze, y którzy zamsze wyprawiają przy wielkich mieściech, po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dziesięci.

Kupcy wszyscy obcych narodow, iakiekolwiek kupie y towary miewają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y W. X. Lit. każdy z osoby swej płacić będą powinni po złotych cztery: a względem kupi y towarow ich iakiekolwiek, rowno z drugimi czwarty grosz płacić mają. Także Ormianie iako y insi kupcy, nie zakładając się żadnymi libertacyami ani prerogatywami. Toż się y o żydziech rozumieć ma. Także y inni cudzoziemscy, którzy osiadłości nie mają, y od osob, y od kupi płacić będą.

Szotowie którzykolwiek wozy y konie mają, od koni płacić będą po złotych dwu: a od towarow zosobna, rowno z drugimi kupcami płacić będą.

Toż się y o furmaniech rozumieć ma. A szotowie którzy z opalkami chodzą, a wozow nie mają, z osoby swej każdy po złotemu jednemu płacić mają.

Komornicy y komorniczki w mieściech większych, po groszy dwanaście: a w miasteczkach po groszy szesściu.

Przekupki, przekupnie, loźni, wendetarze, farynarze, y hultaie, mężczyzna y niewiasty, po groszy trzydzieści: a w małych miasteczkach po groszy piętnaście. A Poborcowie mają być w tym ostrożni, aby żaden takowy, pod nieczym tytułem, wolnością, y obroną, tego podatku nie ulegał. Na co każdy zosobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy y wiele zapłaci; a we wsiach od pana: aby tak umykając się nie zbywali zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

Rostrucharze co koźmi kupczą, od osoby po złotych dwu.

Kupcy wszyscy którzykolwiek za granice Korony naszej woły Podolskie poženą, mają dawać od każdego wołu na cło pograniczne po groszy dziesięciu. A od wołow Polskich abo Mazowieckich, y iałowic, od których piętnaście groszy na cło biorą, po groszy pięciu, przy każdej komorze Koronney, u oney drogi którą poženą ostatniey: wyjąwszy woły szlacheckie, y woły z powołowczyzny wzięte, y woły zimowane, własnym gumnem szlacheckim wychowane, od których iako cło, tak y pobor nie ma

bydź dawany: na co wedle dawnych zwyczajow faktorowie przysięgi czynić mają.

Woły które na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y z Państw innych Koronnych; te aby staremi gościncami, prawem pospolitym opisanymi, isć były powinny. Toż się ma rozumieć w W. X. Lit. Także też od każdego innych towarow Polskich, które z Korony za granice wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło abo myto pograniczne, od czego dawać po trzy grosze, aby czwarty grosz wybierali, *ratione* poboru: które przyczynienie podatku, nad cło y myto zwyczajne, tak od wołow, iako y od innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczycąc, nie ma bydź wybierane *in corpore Regni et Magni Ducatus Lit.* oprócz Ziem Xięstw Pruskiemu przyległych, tylko w pograniczu: które po granice nie ma też bydź rozumiano między Koroną, a W. X. Lit. ale tylko to, które między temi narody, a inszemi stronniemi zachodzi. A Celnicy Koronni, mają się z Poborcami *fideliter* znosić, o regestrach swych komor pogranicznych y głównych: to iest, w Wielkiej Polsce, Poznańskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej, Wieluńskiej; a w Małej Polsce, Krakowskiej. Także od granice Wołoskiej na komorach Celnych, Ruskich y Podolskich, żeby się Poborecy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od tacy Celney przyisćby miało, *sub poena quatuordecem marcarum*: o którą do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, abo Pisarz Celny, od Poborce, abo Sukkollektora iego, *toties quoties* onę zapłacić ma: według których kontraregestrów przez Celnika podpisanych, Poborecy do skarbu będą powinni odpowiadać. A ktoby się tego ważył, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w którymkolwiek Woiewodztwie, y w W. X. Lit. y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywien podpada; o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, abo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien. Ktorcy winy połowica sądowi, a połowica aktorowi isć ma. A pozew ma bydź położony u Sukkollektora, któryby *nomine* Poborce swego co od kogo wyciągał. A o ten czwarty grosz wolno będzie Podskarbiemu Koronnemu zosobna ogulem z kim pewnym kontrakt uczynić, iezli to będzie rozumiał bydź za lepszym pożytkiem Rzeczypospolitey.

Duchowienstwo W. X. Lit. religij Katolickiej, według pierwszych uniwersałow, w wybieraniu y oddawaniu poboru łanowego, zachowane bydź ma.

Żydowie wszyscy, y każdy zosobna, w Koronie y w W. X. Lit. w mieściech, miasteczkach, y na wsiach, tak naszych, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich, nie podług starych kwitow, ani zwyczajow, ale od każdej głowy po złotemu płacić mają: wszakoż na ubogie y na pogorzelce ma bydź łaczenie. A wszakoż

że tym obyczaiem, że Urząd Woiewodzy abo którykolwiek inny, ktoregobykolwiek zwierzchności y sprawie podlegli, także Mieyski, z Poborcą, abo Sukkollektorem iego, mają ie policzyć z starszemi żydy, którzy pod przysięgą zeznać, y na pismie do Urzędu *authentice* podać Poborecy powinni to, że ie sprawiedliwie policzyli, y nikogo nie zataili, od których żadnego, małego y wielkiego oboiey płci nie wymunając, mają Poborecy pogłowne to zupełnie od Starszych odbierać, a Starsi zaś mają tę summę sobie od drugich żydow wyciągnąć. Przysięga o to tych starszych żydow ma być na Przykazanie Boże. A na Wołyniu y w W. X. Lit. Urzędnicy, y którym to należy, z Poborcami takowy dozór czynić mają. A gdy żydowie takowe pogłowne oddadzą, inszego poboru od rzemiosl y sług swoich, oddawać nie będą powinni. A iezliby też sami żydowie to pogłowne summą iaką znaczną, wedle przeszłych przykładow, do skarbu wezas oddaną, odkupili: tedy za kwitami Podskarbiem, w Koronie Koronnego, a w W. X. Lit. wskiego Ziemińskiego, wolni iuz mają bydź od Poborcow. A w W. X. Lit. pogłowne żydowskie przez Podskarbiem Ziemińskiego ma bydź wybrane, abo sami żydowie, podług uważenia y postanowienia Pana Podskarbiem, z najlepszym pożytkiem skarbowym, zapłacić będą powinni.

Czopowe w miastach y miasteczkach takim sposobem ma bydź wybierane.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, w Koronie, nie od korca ani éwiertnie, ani od żadney miary siodu, wedle zwyczaju dawnego, ale od beczki, tym sposobem czopowe bydź ma, iako beczka przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustawione abo przedawane będzie piwo, po pieniądzu Polskiemu płacić będą powinni: a iezliby też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zosobna od teyże każdej beczki, względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić będzie powinien. A iezliby ten piwowar komu inszemu piwo przedał na wyszynk, ten co ie kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie. A ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborecy repetować będą. A piwowarowie ci, którzy narobiwszy siodu przed publikacją uniwersału tego, a z tych siodow dopiero po publikacji piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić, gdyż od beczki, iako wyżej napisano, a nie od siodow płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski, za instygacją Poborcow, powinien nieodwloczną sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywien, o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać. A iż się naydują niektorzy z stanu szlacheckiego, także Starostowie, którzy w mieściech naszych Krolewskich y duchownych domy mają, a piwa na wyszynk warzają; także y ci którzy siody bądź wymierne, bądź fol-

warkowe, na wywarzenie do miast abo miasteczek dawać: tedy takowcz czopowe płacić mają, iako y insi mieszczanie od inszych piw. A ktoby też w mieście abo miasteczku dzierzenia swego czopowego wybierać bronił, ma o to sam Poborca pozywać do Grodu na kwerele: co Grod ma sądzić iako y łanowe *sine appellatione*.

Karczmarze abo piwowarowie na wsiach, którzy nie z pańskich zboż, ale z swoich, y na swoy zysk piwo warzą y szynkują, od czterech szelągow po pieniądzu jednemu płacić są powinni.

Słodownicy co siody robią a piwa nie warzą, od rzemiesla swego powinni dać do roku po złotych dwa.

Od przewoźnego piwa, na imię Gdańskiego, Wrocławskiego, Swidnickiego, Głogowskiego, od każdego achtela, które przywożą do Korony, ma dać groszy piętnaście: a od fasy, groszy trzydzieści.

Od palenia gorzałek, banie, kotła, w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po groszy dwudziestu czterech a na wsiach po groszy dwanaście: wyjąwszy szlacheckie. A na Wołyniu y Podlaszu, od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądza białe; czemu y arendarze gorzałki podlec mają wszędy, wyjąwszy szlachecki.

Wina wszystkie aby inszemi drogami nie szły, iedno temi: na Iaśliska, Duklę, Rymanow, Sądecz, Biecz, Zmigrod, Nowytarg, Iordanow, Krosno, Sambor, Lesko, Stry: czego przestrzeżać mają Starostowie, Celnicy, y Urzędy Mieyskie. A ktoby się ważył innemi drogami wina Węgierskie z tych tam kraioy do Korony wieść abo prowadzić tedy tym sposobem wina traci; ktorego połowica na Nas, a połowica na delatora isć ma. A za pozwoleniem wszech Stanow, mocą y ustawą Seymową postanawiamy, teraz y na czasy wieczne, aby ani dzierzawcy naszy, ani Poborcowie, ani żaden inszy nieśmiał hamować kupcow, abo do inszych składow mimo te gdzie ie prowadzą poniewałać: gdyż na każdym z tych składow Poborcowie od tych win, składne y czopowe zupełnie, każdy w swym Woiewodztwie wybieraia, y do skarbu Koronnego oddawaia, pod winą sta grzywien, *parti et iudicio totidem ad instantiam cuiusvis*: o co forum na Trybunale mieć ma *inter causas officij*.

A od każdego pułkufka płacić na składzie, ten co ie do Korony przywiezie, po złotych dwu. A ten co ie kupi, tamże na składzie względem czopowego, będzie powinien dać zosobna, po złotych dwa.

Także od małmazji y muszkately, wina Wołoskiego, na Kamieniec, Sniatyn, y na insze miasta prowadzonych, każdy płacić do Poborce tey Ziemie, abo arendarza od skarbu na to postanowionego, będzie powinien, *nemine excepto*.

Od każdej knfy małmazji y muszkately, po złotych czterech, a drugą złotych cztery co ia kupi na szynk: okrom szlachecca, który wolen iako od wina tak od małmazji bydź ma, gdy

ią na swą własną potrzebę kupi. A w mieściech tych składnych Urząd Miejski popisować ma, wiele wina albo malmazyi, każdego dnia y tego dnia przywiozą, y rejestra tego popisowania Poborcem oddać będzie powinien. Tamże na tych składziech, któżkolwiek zapłaci tak składnie iako y czopowe, weźmie kwitacyą od Poborce: z którą gdy do Krakowa, albo na in-sze miejsca przyjedzie, a Poborcy albo Sukkollektorowi onego miejsca ukaże, iż od takowego wina płacić drugi raz nie będzie powinien. Ale jeśli takowej kwitacyi nie pokaże, tak w Krakowie, iako y na inszych miejscach, że miejsca opisanych składów minął, tedy tym sposobem wina traci, którego połowica na skarb nasz, a połowica na Poborcę iść ma.

A iż temi czasy malmazyi obrocili się morzem po niemałej części na Gdańsk, za czym szkoda wielka w składnym y czopowym malmazyowym, która przez Wołochy do Korony przedtym chodzą, stała się: przeto zabiegając temu, wolno będzie skarbowi postrzedz tej szkody, y arendować to składne malmazyowe, komu będzie rozumiał, z pożytkiem Rzeczyposp:

Wina Endeberskie, Rakuskie, Morawskie, y Ryńskie iż *promiscue* idą do Małej y Wielkiej Polski, tym pewny skład być nie może: na komorach Celnym Poborca przy Pisarzu Celnym, y Urzędzie Miejskim, wybierać będzie od każdego wiadra, które ma mieć osmdziesiąt kwart, od Morawskiego y Ryńskiego, po groszy sześci, a od Endeberskiego, od każdego wiadra, które ma kwart sto y cztery, po groszy dziesięć: od wina Gubińskiego, Krosińskiego, *et id genus*, od każdego drelinku po groszy dwadzieścia y cztery. A od wina Wołoskiego bareły, po groszy szesnaście. Wina, które do piwnic, w mieściech przed tym uniwersalem wstawiono, mają być przez Poborce y Urząd Miejski, *sub fide et conscientia* policzone: a któreby się znalazły za ich pilną inkwizycyą odczopowane, takowe Poborca z Urzędem Miejskim pieczętować ma, aby drugi raz od nich nie czopowano. A którychby nie odczopowano, a przed publikacyą tego uniwersalu wstawione były do piwnic: tedy od nich powinni być płacić czopowe, iako przedtym, po złotych dwu, składnego nie wyciągając. A po expiracyi roku, cokolwiek się naydzie win po piwnicach nie wyszynkowanych, od czopowego wolni być mają składne tylko zapłaciwszy na komorach pogranicznych.

Wina które morzem przychodzą, malmazye, Francuskie, Włoskie, Hiszpańskie, Pinioly, Alekanty, Rywuly, y inne, gdy do miasta y miasteczek przywiozą, od każdej beczki płacić mają po groszy dwadzieścia cztery: czego Poborca y Urząd Miejski *fideliter* dożyć mają.

Od każdej beczki miodu przasnego nie rozsyconego, którego kichlarze albo miodownicy na miodowniki wyrabiają, płacić powinni po złotemu: a od pulbeczki po połowicy.

Od beczki miodu rozsyconego, w ktoreyby

trzy bareły były pitego, od każdej po groszy dwanaście: a od pulbeczki, według proporecy bareł.

Od miodow starych, sowito ma dać każdy po groszy dwudziestu y czterech, a od bareły albo pulbeczki, po groszy dwanaście Polskich: wyiąwszy miody szlacheckie, które sobie doma sycą, y które będą na szynk z swych własnych pasiek dawać.

Także od trojniku, kiestrzanku, malinniku, każdy iako od starego miodu płacić będzie powinien.

A żeby to sprawiedliwie dochodziło, Poborca każdy w Woiewodztwach, Powieciech, będzie powinien po wyszciu uniwersalu poborowego, obiać miasta wszystkie y miasteczka onego Woiewodztwa albo Ziemi. A tam ma z Rady Miejskiej, albo pospolitego człowieka iednego obrać, który przezeń y przez Radę ma być przysięgą obowiązany, że podatku tego czopowego pilnie y wiernie doglądać y wydać, y on wybierać będzie, według tego uniwersalu: do którego z Rady Miejskiej ma być ieden przydawan aby tym większa wiara była y pilność: z czego się Urząd Miejski wymawiać nie ma, y z tą uchwałą będzie. A pieniądze wybrane na kwartał Poborce wydawać, za dostatecznym pisaniem rejestru każdego waru y szynkowania zapieczętowanym pieczęcią Miejską, y podpisem Burmistrza, y dwu Radzic, pod winą sta grzywien. Tenże Poborca albo arendarz skarbowy, we wsiach naszych Krolewskich y duchownych ma postanowić z karczmarzem, za wiadomością panow samych, Starostow y Urzędnikow, iakoby z tego czopowego ten prowent dochodził sprawiedliwie. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby w tym niebacznie iakich fortelow, derogując tej Seymowej uchwały, używać kto chciał, takowy winą dwoiaką czternastu grzywien karany być ma: o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kiedy Poborca pozowie.

Szyprowie y flisowie kupiecy, żydowscy, y innych zboża y towary skupujących, wyiąwszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane styrniki y flisy (czego styrnicy flisowie tamże przed Poborcą albo iego Pisarzem, przysięgą probować mają) tak płacić mają. Wodą spuszczaiący do Gdańska, Elbiąga, Krolewca, Rygi, y indziej na wszelakie miejsca portowe, płacić powinni, tak od pszenice, żyta, ięczmienia, owsa, mąki, iagiel, grochu, y wszelakiej żywności, od każdego łasztu Gdańskiej miary, po groszy trzydzieści Polskich. W czym gdyby więcej łasztow szacowano od Pisarzow Poborowych, niż się na szkucie kupieckiej naydzie, według powieści iego: tedy przysięgą to kupiec, albo faktor iego, likwidować y zapłacić będzie powinien. A stan szlachecki od zboża urodzaju swego, który przysięgą ukaże *sub poena quingentarum marcarum*, na Poborce *peremptorie* na Trybunale którymkolwiek, *sub poena bannitionis repetenda*, wolny być ma bez wszelakiego płacenia poboru, y do drugiej przysięgi nie ma

340

bydź wiedzion. A to wybieranie ma być na mieyscach sposobnych, u Fordana, y innych do tego należących przykomorkach ziemnych. A u Brześcia Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarow, iako od flisow, którzy z Wołynia, albo z inszych Państw Koronnych spuszczaią, gdyż ci na Wiśle pobor odprawiają. A od towarow leśnych z dobr Krolewskich gdzie Starostowie popioły y insze towary leśne sprawują swym sumptem, y na swoy własny pożytek, powinni płacić.

Od łasztu popiołu, po groszy trzydzieści; od łasztu smoły, po groszy dwadzieścia y cztery; od sta klepek, groszy trzydzieści; od sta wasiłek, groszy trzydzieści; od sta pipelek, groszy trzydzieści; od sta wancosy, groszy dwadzieścia cztery; od kopy cębrowniny groszy trzydzieści; od maszu każdego, groszy piętnaście; od sta balow, groszy dwadzieścia y pięć; od kopy tarcic, po groszy dziesięć.

Wszakże gdy towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczone, od takowych towarow cło żadne nie ma być płacone.

Szyprowie od każdej własny szkuty, okrom szlacheckich, które iedno naymują z frochtu, płacić mają na rok po złotych sześci.

Rotman Wiślny od osoby po złotemu iednemu, a od dubasa po trzy złote Polskie.

Od lichtana, po złotych dwa. To mają wybierać u Fordana; od każdej beczki śledzi, przekupnie mają dawać po groszy sześci; od beczki dorszu y stoksizsu, po groszy dwu; od beczki szczuk Lwowskich, po groszy dwunastu; od beczki ryb Pruskich, Krolewieckich, po groszy sześci, od beczki węgorzy, po groszy dwanaście; od mazy wżyny, po złotych dwa; od beczki iesietrzyny, po groszy dziesięć; od sta suchych ryb po groszy pięć; od łososia iednego, po groszu iednemu; od iesiotra wędłego po groszu iednemu: od troski iunow, po groszu iednemu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne być mają, także y śledzie szlacheckie, na ich własną potrzebę domową do żywności, ze Gdańska albo z Torunia na skutę wzięte, albo wozmi wiezione, mają być wolne od płacenia poboru: wszakże *secundum proportionem* każdemu przepuszczane być mają.

Od ołowiu, miedzi, siarki, saletry, które albo Wisłą prowadzą z Krakowa, albo ziemią do Gdańska albo za granice, względem czwartego grosza, poboru powinni dawać od cetnara ołowiu, oprócz szlacheckiego, po groszy trzy: od miedzi po groszy sześci: od beczki siarki, po groszy pułczwarta: od cetnara saletry, po groszu iednemu. Ktory pobor odprawiwszy raz, za pierwszym kwitem mają być wolni wszędzie.

341

A iż Poborce, albo Sukkollektorowie, z podanych tak naszych, duchownych y świeckich, którzy z własnymi użytkami na targi, y iarmarki, do miast y miasteczek przyjeżdżają, udają

ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą: tedy kiedy to uczynią Poborce, albo Sukkollektorowie, mimo świadectwo pańskie, *poena duplici quatuordecem marcarum* karani być mają: o którą pozwani sami, albo Sukkollektorowie ich, na Trybunał, mają *peremptorie* odpowiadać.

Owczarze, osepni, państwo, faleczni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych po groszy dwu, y od tych co ie w naymie mają.

Ci którzy mają pieniądze leżące, a na interesse ich dawać, aby każdy od sta złotych dał złotych dwa, a nawięcey którzy maiećności swe przedawszy, w mieściech mieszkają: wszakże aby żaden nie brał interesse ode sta iedno złotych ośm.

Cło nowe y czopowe W. X. Lit.

Cło nowo podwyższone, y czopowe, iż na przeszley Konwokacyi Wileńskiej, od Stanow W. X. L. nadwie lecie pozwolone, y w administracyą przeszlego Podskarbiego Ziemskiego W. X. L. poruczone, y od niego pewnym osobom inszym iest podane, y iż kontrakt przezeń uczyniony iest: tedy tą uchwałą potwierdzamy to Konwokacyi Wileńskiej, y Podskarbiego naszego postanowienie.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Szos z miast y miasteczek, mają miasta y miasteczka począć wydawać do Poborcow swych od S. Woyciecha, a mają go skończyć do SS. Troyce. Także łanowe, y to co raz w rok bywa wybierane, począwszy tego dnia y czasu, równo z szosem oddane być ma do Poborcow. A Poborce oddać to wszystko powinni będą w Radomiu *durantibus iudicijs*, do rąk Podskarbiego Koronnego. Tamże zaraz y o retenta, iesliby iakie przy tychże Poborcach zostawały, *peremptorie* sprawować się mają: warując iednak to Poborcem, iż gdy słuszne delaty w Sądzie Radomskim pokazą, żadney w tym nieoddaniu zupełnego poboru winy ponosić nie będą. A obywatele Państw naszych kontrybucye wszystkie w tym uniwersale pomienione, we cztery niedziele po S. Woyciechu oddać powinni będą *sub poena duplici quatuordecem marcarum, parti et iudicio per medium dividenda*. A iesliby kto na czas nie oddał pomieniony, tedy Poborca powinien go pozwać na kwercelle blisko po tym terminie przypadające: a Urząd Grodzki ma takie sprawy *semotis omnibus dilationibus* sądzić, y zaraz *in instanti* zapłatę wskazywać, *sub poena bannitionis ibidem decernenda*, y przez Starostę *in duabus septimanis exequenda*. A iż niektórym Woiewodztwom y Ziemiom Seymiki od Nas są naznaczone w sześć niedziel po Seymie, tedy tych Ziemi y Woiewodztw Poborce, *nilominus* z tym co wybiórą, stawić się w Radomiu y oddać *ante expirationem iudiciorum* mają: a ostatka delatami komprobrowawszy, dobra tego przecię, y we dwie niedziele po wyszciu pomienionego Trybunału, oddać będą powinni do skarbu *sub iisdem poenis*.

342

Czas oddawania poborow W. X. Lit.

Łanowe y szosowe w każdym Powiecie iako jest pozwolone, ma się zacząć wybierać po Seymikach Relacyjnych zarazem: a Poborcowie wybierać będą według starych kwitow, przez cztery niedziele. Potym do skarbu picniądż oddać, liczbę uczynić mają, y powinni będą, nadaley we dwu niedzielach. Co się tycze szosu z miast, także od kupcow y furmanow, ten podatek przez niedziel dwanaście Poborcowie wybierać mają, y sami dla wybierania tych poborow w mieściech sądowych, każdy w swym Powiecie mieszkać będą. A jeśli poborow w tym czasie kto nie wydał, tedy Poborca *in delatis* do Urzędu Grodzkiego, takowego nadaley we dwie niedziele podać ma, ktorey delacyey jeśli w tym czasie dwu niedziel Poborca do Grodu nie oddał: tedy już sam do skarbu nie szycząc się delatą, spełna oddać powinien będzie, y Urząd po dwu niedzielach nie będzie powinien delaty od Poborce przyjmować. Za którą delatą, *cum poena quatuordecim marcarum*, zapłacić każdy powinien będzie Urzędowi Grodzkiemu: a Urząd Grodzki to co wybierze, po oddaniu delaty we cztery niedziele, do skarbu powinien będzie odesłać, abo urzędowe processy, w którychby się żadna folga przeciwko deferowanym nie okazała, pod winą sta grzywien, gdy będzie do tej delaty pozwana za dworem naszym, abo na Trybunał. Ktore iednak processy za pomknięciem czasu od skarbu, Urzędy do dalszey ekucyi przywoździć będą: a winy połowica sądowi, a połowica stronie pozwywający przychodzić ma. Takowych zasię delat ktore Poborcowie do Urzędu podawać będą, mają ekstrakty z tych Urzędow Grodzkich *autentice* oddawać do skarbu, z ktorych delat skarb, a nie Poborcy, Urzędy Grodzkie rekwirować ma. Wszakże gdzieby się raz kwity Poborcow po oddanej delacyi przed Urzędem pokazały, tedy Urząd kwit do siebie wzięwszy, a *per decretum* pozwanego wolnym uczyniwszy, ma zapłacić w skarbie *de suo*, a repetować tego w Grodzie swoim od Poborce, *cum poena quatuordecim marcarum*, za każdym kwitem takowym *sine appellatione*: ktorey winy połowica Starości, a połowica stronie niewinnie pozwanej należeć ma. A ten też ktory będzie niesłusznie pozwany za delacyą od Poborce, kwit Poborce przed Urzędem pokaże, nie ma nie od dekrétow w Grodzie płacić. A Poborcowie to łanowe y szosowe co wybiorą, wiernie, sprawiedliwie, cale do skarbu odnieść y oddać powinni będą, za kwitami Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego, y przysięgą tamże na Seymiku Relacyjnym, przed zgromadzeniem stanu rycerskiego, na sprawiedliwe wybranie, y oddanie poborow, uczynić, y ekstrakt tej przysięgi *autentice*, z podpisami rąk tych przed ktoremi przysięgać będą, do skarbu powinni oddać będą. A jeśli niedoskonały autentyk tej przysięgi Wielmożny Podskarbi Ziemi W. X. Litewsk. rozumiał byź, tedy Poborca przed Podskarbis ma przysięż rotą

w uniwersale, roku 1613 z Seymu drugiego opisana y wyrażona: a po przysiędze kwit otrzyma. A szlachta W. X. Litew. ktorzy poddanych ani ogrodnikow nie mają, według dawnych uniwersalow pobor oddawać mają. W czym Poborcowie żadney trudności im zadawać nie mają, pod winą czternastu grzywien, za pierwszym pozwem do Urzędu Grodzkiego. A duchowieństwo religyi Rzymskiej, według dawnego zwyczaju y uniwersału, przez Poborce swoje duchowne, pobor wybrawszy, do skarbu oddać mają. Z Poborcami też o nieoddanie poborow w czasie naznaczonym, abo zatrzymanie przy sobie, wolne prawo skarbowi naszemu za dworem, abo do Trybunału w każdym terminie, pod winą sta grzywien zostawujemy. *Salaria* Poborcem po groszu od złotego, od iednego tylko poboru, choć dwoy wybierać będą, należeć ma. A od kwitow Poborcowie, y ich Sukkollektorowie, nie mają brać y wyciągać ni od kogo więcej, by największą summę poboru kto oddawał, tylko dwa grosza, pod winą czternastu grzywien: o co *forum* w Trybunale w każdym terminie; a już za tym *salarium* y odwoz pieniędzy, y oddanie do skarbu ma byź. A iż faktorowie nasi towarow leśnych, wolni są od poborow, iednak fiśnicy ktorzy się na tę służbę najmują, cło wodne od siebie według uniwersalow dawnych, płacić przy cło nowym powinni są. Słodownicy też w mieściech y wsiach naszych, także w dobrach duchownych y świeckich mieszkający, tak iako w uniwersalach dawnych wyrażono, pobor przy czopowym, ktore na dziedzie przeszłym Wileńskim uchwalone, niczym się nie zasłaniając, płacić powinni będą.

Szafunek poborow Koronnych.

Podatki wszystkie w Koronie Krolewicowi I. M. Władysławowi Synowi naszemu pozwolone, Podskarbi nasz Koronny do rąk swych odebrawszy, tam, a nie gdzie indziej obrocieć powinien będzie, za kwitami Krolewicy I. M. y Kommissarzow od Nas y Rzeczypospolitey naznaczonych. A drugie podatki na obronę Rzeczypospolitey, w tym uniwersale uchwalone, także nie gdzie indziej, iedno na obronę granic Koronnych, y W. X. Litewskiego, obracać się mają.

Szafunek poborow W. X. Litewskiego.

Pobory W. X. Litewskiego na tym Seymie uchwalone, gdy wybrane, y do skarbu za wiadomością Wielm. Podskarbiego W. X. Litew. oddane będą, nie mają byź ninacz inszego obracane, tylko na zapłatę woysku naszemu, ktore w Moskwie służy: także na zapłatę iędzie y piechocie na zamku Smoleńskim, y na dalszy odpor nieprzyjacielowi z Moskwy y do Infant następującemu. Zosobna na ludzie służebne na zamkach Ukrainnych: zosobna summę Wielmożnemu Hetmanowi Polnemu, dwadzieścia tysięcy y ieden tysiąc, cztery sta y dziewięć złotych Polskich, y groszy dwadzieścia, ktore na służeb-

344

ne y potrzeby wojenne w Inflanciech wydał, y przed Deputaty na Seymie do liczby wysadzonymi, a potym y w Kole Poselskim *publice* likwidował, podług attestacyi Marszałka Poselskiego. Chcemy mieć aby Podskarbiowie Koronni, y W. X. Lit. ten dług po połowicy rowney, z podatkow na tymże Seymie uchwalonych, zapłacili.

Poborcy do wybierania poborow w Woiewodztwach naznaczeni.

W Krakowskim, pobor ieden Krolewicowi I. M. a drugi na niebezpieczeństwa Koronne: Szafarz Urodzony Hieronym Przyłęcki z Przyłęka, Stólnik Krakowski. Seymik *secunda Maij* w Proszowicach na obranie Poborce: ktory Poborca wszelkie pobory Woiewodztwa Krakowskiego należące *ex antiquo*, wybierać, y do rąk Szafarza pomienionego, za kwitami jego, a nie inszemi (bo *alias* insze ważne byź nie mają) oddawać, y liczbę ze wszystkiego przed Szafarzem powinien będzie czynić: y tenże Poborca z konsensem Szafarza wszystko stanowiąc ma. Czas wybierania tych poborow zacząć się ma w Woiewodztwie Krakowskim, *die septima Maij*, a skończyć na dzień Bożego Ciała, oba pobory razem: oprocz czopowego, ktore po expiracyi tego co się dobiera, rok po roku iść ma. Szafarz zasię pomieniony, pobor ktory Krolewicowi I. M. dać jest pozwolony, oddać powinien będzie na S. Ian do rąk Podskarbiego Koronnego, *sub poena banitionis et duplicis pensionis de suo*. A liczbę z tych poborow Szafarz uczynić będzie powinien na Seymiku elekcyi Deputackiey Woiewodztwa swego, y kwit otrzymać na tymże Seymiku od obywatelow Woiewodztwa swego.

W Xięstwie Zatorskim, pobor ieden Krolewicowi I. M. drugi na potrzeby Rzeczypospolitey: Poborca do braci. Seymik na Poborcę trzy dni przed Seymikiem Proszowskim.

W Poznańskim, pobor ieden z czopowym Krolewicowi I. M. w dyspozycyi Szafarza. Poborca Urodzony Ianusz Iaromirski z Kosieczyna, Miecznik Poznański; Szafarz Mikołay Mielżyński, Stólnik Kaliski: ktorzy tak Szafarz iako y Poborca, podatkow tych liczbę na Seymiku Śrzedzkim, ktory przed Seymem Walnym najbliższym przypadnie uczynić, y tam zaraz kwit otrzymać powinni będą: a Poborca za wiadomością Szafarza, ma odprawować wszystko.

W Wileńskim, pobory dwa na Seymiku uchwalone razem. Poborca Urodzony Ian Narburt.

W Osmiańskim, pobory dwa razem. Poborca Urodzony Alexander Piotrowski, Pisarz Grodzki Osmiański.

W Lidzkim, pobory dwa razem. Poborca do braci.

W Wilkomirskim, pobory dwa razem. Poborca do braci.

W Braclawskim, pobory dwa razem. Poborca do braci.

W Sędomirskim, pobor ieden do Moskwy z czopowym, drugi na obronę Rzeczypospolitey na

Powiatowego żołnierza. Czopowe oboie iako y pobory, razem szlachta ma oddać Poborcem według posłednich kwitow: a z naszych y duchownych, przy Poborcach ma zostawać. Trzeci pobor y z czopowym do braci.

Poborcy do Sędomirskiego, Wiślickiego, Piłźnieńskiego, Urodzony Iakub Skotnicki. Do Radomskiego, Opoczyńskiego, Chęcińskiego, Stężyckiego, Urodzony Adam Wąsowicz. Przy pierwszym poborze po dwa grosza, na przepisanie akt Ziemi Sędomirskich Powiatow wszystkich. Na trzeci pobor Seymik *ultima Aprilis*.

W Kaliskim, tak iako y w Poznańskim wszystko. Poborca Urodzony Piotr Gniwosz, Podwoiewodzy Kaliski: Szafarz Urodzony Iarosz Rozdrażewski.

W Trockim, pobor ieden: drugi do braci y Poborca.

W Grodzieńskim Powiecie, dwa razem. Poborca Urodzony Ian Sopoćko.

W Kowieńskim Powiecie, pobory dwa.

W Upitekim Powiecie ieden wydany, a drugi z upewnionym do braci. Poborca Urodzony Krzysztof Spaski, Woyski Upiteki.

W Sieradzkim, pobory dwa *annuatim*, y czopowe dwoic: a czopowe aby miasta naprzod dały. Poborca w Sieradzkim y w Szadzkowskim, Urodzony Ian Alexander Madaleński: a w Piotrkowskim y Radomskim, Urodzony Ian Siemieński, Pisarz Grodzki Piotrkowski.

W Ziemi Wieluńskiej y Ostrzeszowskiej, pobor ieden bez czopowego, drugi do braci. Poborca tamże: Seymik *septima Maij*.

W Łęczyckim, pobor ieden y czopowe: Poborca do braci. Seymik *vigesima quarta Aprilis*. Przy tymże poborze po groszy pięci z włoki, na dobudowanie kościoła Oycow Dominikanow, pod temiż warunki. Czopowe przy Poborcy.

W Ziemi Żmudzkiej ieden pobor wydany: a drugi y Poborca, do braci.

W Brzeskim Kujawskim, pobor ieden, y czopowe do braci.

W Woiewodztwie Kiiowskim. pobor ieden łanowy z czopowym do Moskwy: drugi do braci. Seymik w tydzień po S. Ianie. Poborca na drugi tamże, a na pierwszy, Urodzony Łukasz Witowski. A o wydanie poborow przez odległość y odmianę Urzędow, wyimniemy ich z Sądu Radomskiego Trybunału.

W Inowłocławskim, iako y w Brzeskim, wszystko.

W Ziemi Dobrzyńskiej ieden pobor, a drugi do braci. Poborca Urodzony Łukasz Chelmiecki.

W Ruskim, pobory dwa razem, czopowe dwoic rok po roku. Szafunek na potrzeby Rzeczyposp. Wydanie według zwyczaju do rąk Wielmożnego Podskarbiego Koronnego. Poborca do Lwowskiej Ziemi, Urodzony Marciu Stamirowski: do Przemyskiej, Urodzony Ian Dunikowski, Podśędek Przemyski: do Sanockiej, Urodzony Rapał Humnicki, Sędzia Sanocki. Czopowe przy tychże Poborcach, za zniszcieniem się z Skarbem.

346

343

W Ziemi Chelmskiej, pobory dwa na obronę Rzeczypospolitey, czopowe jedno do tego które na Seymiku pozwolone było. Poborca Urodzony Seweryn Rogowski, Podstarości Chelmski.

W Ziemi Halickiej, pobor ieden y czopowe, na który maia uchwale y porządek na przeszłym Seymiku namowiony: a drugi do braci. Seymik *pro.....* Poborca tamże.

W Wołyńskim, pobor ieden y czopowe. Poborca Urodzony Fiedor Liniewski: drugi pobor do braci. Seymik 23 April.

W Podolskim, dwa pobory razem, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Stanisław Siewierzyński, tym sposobem iako y Ruski.

W Lubelskim, poborow łanowych dwa razem, ze dwoygiem czopowym, po skończeniu terazniejszego rok po roku. Z tych ieden z czopowym do Moskwy, za szafunkiem Podskarbiego. Drugi pobor w czopowym na obronę Rzeczypospolitey, w szafunku Woiewodztwa. Czopowe przy dzierżawcach y dziedzicach, wedle posledniejszych arend. Seymik *feria tertia post Conductus*, na obranie Poborce.

W Połockim, dwa pobory z dokładem, na obranie zamku Połockiego. Poborca do braci.

W Bełskim, pobory dwa, y czopowe dwoie, iako w Ruskim. A Poborca do braci. A iż nad insze przeszle Poborce, sześć tysięcy złotych aukcyi dać obiecał Urodzony Ian Lipski, Poborca przesył; tedy z teyże aukcyi, iesli ią ukaze przy oddaniu, za prośbą Posłow Ziemi, tysiąc złotych pozwalamy mu dać Podskarbiemu naszemu. Seymik 23 Aprilis.

W Nowogrodzkim, pobory dwa. Poborca do braci.

W Słonimskim, pobor ieden Krolewcowi I. M. a drugi do Infant. Poborca do braci.

W Wołkowiskim, pobory dwa. Poborca Urodzony Maicher Zukowski.

W Płockim, pobor ieden z czopowym, który przy Poborce być ma. Poborca Ian Kownacki, Miecznik Płocki.

W Witepskim, pobor ieden do skarbu, drugi na poprawę zamku wyższego. Poborca do braci.

W Orszańskim, pobor ieden wydany, a z dobr naszych dobierać niewybranego: a teraz drugi. Poborca do braci.

W Mazowieckim, Ziemi Czerskiej, dwa pobory, y dwoie czopowe *annuatim*. Poborca do braci.

347

W Warszawskim, pobory dwa z czopowym, y dwoie czopowe *annuatim*; które przy Poborcach bydź ma. A Poborca Urodzony Woyciech Kłopotki.

W Wiskim, pobory dwa; ieden tego, drugi przysze roku, z czopowym iednym przy każdym poborze, które przy Poborce bydź ma. Poborca Urodzony Ian Mocarski, Podstarości Wiski.

W Wyssogrodzkim, pobory dwa z czopowym *annuatim*; które bydź ma przy Poborce. Poborca Urodzony Woyciech Węgrzynowski.

W Zakroczymskim, pobory dwa, y czopowe

dwoie *annuatim* przy Poborce. Poborca Urodzony Grzegorz Chmielewski.

W Ciechanowskim, pobory dwa, y czopowe dwoie przy Poborce *annuatim*. Poborca Urodzony Ian Roman z Groyca.

W Łomzieńskiej, pobory dwa, y czopowe dwoie *annuatim* przy Poborce: którego sobie obrać maia na pierwszych kwerellach Łomzieńskich.

W Rozańskim y Makowskim, pobory dwa, czopowe dwoie *annuatim* przy Poborce. Poborca Urodzony Adam Błędostowski, Podstarości Rozański.

W Liwskiej, pobory dwa, y czopowe dwoie rok po roku. Poborca do braci.

W Nurskim, poborow dwa z czopowym *annuatim*. Poborca do pierwszego Urodzony Ian Łochowski: do drugiego Urodzony Hieronim Grodzicki. Czopowe przy Poborcach *in dispositione* skarbu.

W Podlaskim, w Ziemi Drohickiej, pobory dwa rok podle roku. Czopowe, także drugi pobor, oddawać o tymże czasie. Poborca Urodzony Stanisław Sawicki, Komornik Ziemi Drohicki, na oba pobory.

W Mielnickim także. Poborca Urodzony Szymon Ianczewski, Pisarz Grodzki Mielnicki, na oba pobory.

W Bielskim także. Poborca Urodzony Ian Kulesza, Woyski Bielski. Czopowe przy Poborcach we wszystkich Powiatach.

W Rawskim, pobory dwa razem, czopowe rok podle roku do rąk Podskarbiego. Poborca Urodzony Samuel Kurnoch, Podstarości Rawski. Czopowe przy nim w dyspozycyi skarbu.

W Sochaczewskim, dwa pobory razem Krolewcowi I. Mci. Poborca Urodzony Stanisław Nieborowski. Czopowe rok podle roku dwoie przy Poborce, od Trzech Krolow.

W Gostyńskim, poborow dwa *annuatim*. Poborca Urodzony Krzysztof Podczaski, Podśudek Gostyński. Czopowe iedno. Przy tychże poborach, y pod temiż warunkami, po pięci groszy na kościół Farski pogorzały: a oddać ie maia do szafunku Urodzonego Rafała Grabskiego, Podstarości Gostyńskiego.

W Brześcińskim, poborow dwa. Poborca do braci.

W Pińskim Powiecie, pobor ieden. Poborca do braci.

W Chełmińskim, pobor ieden. *Modus contribuendi* do braci, y Poborca. Seymik w tydzień po S. Woyciechu.

W Mścińskim, pobor ieden, a drugi do braci. Poborca tamże.

W Malborskim, iako w Chełmińskim.

W Braślawnym, poborow dwa razem. Poborca do braci. Seymik na obranie Poborce 24 Aprilis. czopowe dwoie rok po roku, przy przeszłym Poborce Urodzonym Alex: Kropiwnickim, Pisarzu Ziemi Braślawnym.

W Pomorskim, iako w Chełmińskim.

348

W Mińsku, pobory dwa razem. Poborca do braci.

W Mozerskim, pobor ieden: drugi y Poborca do braci.

W Rzeczyckim, pobory dwa. Poborca do Braci.

W Ziemi Inflantckiej, pobor ieden, na obronę Prowincyi.

Salaria Poborcom.

Salaria Poborcowie od iednego tylko poboru zwyczajne, a Szafarze względem *salaria*, y nakładem, *in duplo*, także tylko od iednego poboru brać maia.

Krzysztof Wiesiołowski, Marszałek
Kola Poselskiego ręką swą.

KONSTYTUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO,

ROKU R. 1619.

W Inię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. a Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu wiedzieć należy, wiadomo czynimy: iżesmy Seym Walny niniejszy dla wielkich potrzeb y niebezpieczeństw, Rzplta pod ten czas od pogani, y z inszych stron zachodzących, czasu prawem opisanego nie czekając, złożyli; na którym uchwały od wszecch Stanow zgodnie umowione y postanowione, sposobem niżej opisanym, stanęły zawarte.

349

Obrona potoczna, która do roku trwać ma.

2. Iż się wielkie dewastacye krajow Ruskich, Ukrainie y Ziemi Wołoskiej przyległych, w blisko przysze czasach od Tatar podziały, y co raz większą potęgą na Państwa Rzpltey następują przeciw dawnym paktom z nimi postanowionym: przychodzi tedy obronę krajom tamtym przedsię wziąć taką, ktoraby wstręt y odpor mocy y impetowi tego nieprzyiaciela, Pana Boga na pomoc biorąc, dać mogła. A ta obrona do roku tylko trwać ma.

O kwarcie.

3. Kwartę dupłą, tak iako ią ostatnia lustracya ordynowała, wszyscy Starostowie, y dzierżawcy, dać y zapłacić maia w Rawie na Świętce blisko przysze. A ta kwarta dupla, na żołnierza kwarcianego obrocić się ma, rachując wedle summy tey kwarty, Usarzow tyle koni,

ile taż kwarta zniesie. Kozakow także, iako pieniądze kwarcianych stanic: placąc Usarzowi po złotych 30 a Kozakowi po złotych 24, którzy z targow, iakie na ten czas w mieściech Podolskich będą, żyć maia, y płacić żywność wszelką, krzywd y gwałtow nikomu nie czyniąc, ani szkodząc, pod winami w prawie opisanemi. O co *forum* każdemu wolne zostawa wedle konstytucyi 1591, et 1613 anni. Wyimując od duple kwarty ekonomie, w prawie specyfikowane, żupy, cła, wielkierzady, y wszystkie insze procenta dobru stołu naszego, z których sympla tylko płacona bydź ma. Także y z dobr oprawie Krolewey Imci Małżonki naszej podległych. A z tych dzierżaw abo Starostw, które arendami dożywnemi niektorzy dzierżą, skarb nasz drugą kwartę symplę zastąpić ma, abo tymże arendarzom defalkować.

Żołnierz Powiatowy.

4. Do korey obrony potoczney tym więcej posilkow przyczyniając, za zgodą Woiewodztw, uchwalamy żołnierza Powiatowego; na którego Woiewodztwa zgodnie pozwalaią pobor ieden łanowy *de novo* po złotemu z łanu, y drugiego poboru także łanowego część trzecią, to iest po dziesiści groszy z łanu. Nad to drugi łanowy pobor, a niektore y czopowe podług uniwersału pozwolily, z dokładem, iż każdemu Woiewodztwu wolno abo żołnierza za ten pobor przyjmować y wyprawować, abo ten pobor do Poborcow swych, którzy niżej w uniwersale mianowani będą, na przyjęcie żołnierza oddać: iakoż deklaracya ich w uniwersale niżej iest opisana. A żeby w tym przyjmowaniu żołnierza, abo oddaniu poboru omieszkania żadnego nie było, mianowany iest niżej w tymże uniwersale czas oddawania tego poboru, *sub poenis legibus descriptis*. A te Woiewodztwa które wyprawować same będą żołnierza, Rotmistrze sowe, to iest po dwu abo trzech z Woiewodztwa, y Ziemi każdej, ludzie szlacheckie y osiadłe w swych Ziemiach, ile ktorzyby ich tu zaraz nie mianowali, obierać maia także w swych Woiewodztwach na mieyscu Seymikow zwykłym. Na co także y na obranie Poborcow, składamy im Seymiki *die 11 Aprilis*. Z których Rotmistrzow My po iednym do Woiewodztwa, którzy się Nam zdać będą, mamy dać, y naznaczyć: a oni zarazem iako naprzędzey żołnierze zbierać, y z nimi się wyprawować maia, y tydzień przed Świętkami w Trębowlie z nimi się stawić. A ku tym poborom łanowym, szosy także iedne całe, drugich trzecią część, ze wszystkich miast y miasteczek naszych, także panow duchownych y świeckich, wybierane być maia, y nadaley w pięć niedziel po Wielkicynocy do Poborcow wydane. Którym Poborcem szafunku tychże poborow w Woiewodztwach pozwalamy. Wszakże nie na co inszego, iedno na samego żołnierza Powiatowego: z czego potym liczbę uczynić powinni będą.

350

O Kozakach.

5. Kozakow iż się wielka liczba namnożyła, chcąc zmniejszeniem tej liczby ich, przywieść ich *ad ordinem et officium*; ustanawiamy, aby ich tylko pewna część zostawała, a drudzy aby się z kup y gromad, w iakich teraz są, rozesli, y chorągwi nie wazyli się podnosić, ani wychodzić za granice bez konsensu naszego, ani ludzi szkodzić. Tych zaś którzy zostają maia, liczba od Nas, y od Iaśnie Wielmożnego Hetmana naszego, podług zdania y namow Stanow Koronnych na tym Seymie uczynionych: na służbę naszą y Rzpltey zaciągnięna bydz ma, a zwłaszcza do terażniejszej potrzeby: którym żold y płaca wedle konstytucyi *anni 1618 de stipendiarijs*, z tych prowentow Rzpltey, które tam są mianowane, o których skarb zawiadować ma, naznaczamy: a czego by wedle tamtej konstytucyi nie dostawało, tedy z inszych *subsidi*a, które Rzplta na tym Seymie uchwaliła, zapłacona im bydz ma.

Woytowic y Szoltysi.

6. Woytowic w dobrach naszych, z włoki każdej po złotych dwu *ratione* służby: a z osobna poborow dwa także z włoki albo lanu, y trzecią część trzeciego poboru po gro: dziesięci z włoki albo lanu, zapłacić będą powinni w niedziel pięć po Wielkieynocy. O czym niżej w uniwersale.

Dobra Krola Iego M. in summa 500000.

7. Z tych dobr każdy dzierzawca kwartę icdnę zapłacić będzie powinien w Rawie na Świątki przyszłe, pod winami w prawie o kwarcie opisanemi.

Dobra Krola Iego M. w starych summach.

8. Z dobr naszych, y Rzpltey, staremi summami onerowanych, powinien będzie każdy dzierzawca po złotych trzy z włoki do Poborcow w Woiewodztwach swych *pro hac vice* oddać y zapłacić, według kwitow dawnych poborowych, *sub poenis publicis* o poborach.

Wybrańcy.

9. Prawu o wybrańcach iż się nie dosyć dzieie, y nie wychodzi nigdy na służbę woieną, spełna liczba zdawna ordynowana: tedy tych wybrańcow Starostowie y dzierzawcy, podług lustracyi ostatecznych wyprawować wskokiem, y Rotmistrzom od Nas naznaczonym, którzy osiedli szlachciy bydz maia, w liczbie zupełney podać, y do Iaśnie Wielmożnego Hetmana Koronnego nadaley w pięć niedziel po Wielkieynocy prezentować maia, bez wszelakiej zwłoki, pod winami w prawie na Starosty y Rotmistrze opisanemi. A w koreby dzierzawie, albo dzierzawach, lustracya nie doszła; tedy re wizya nasza na weryfikacyą liczby tych wybrańcow zachodzić ma. A gdzieby ci Rotmistrze szkody iakie ludziom czynili, bądź w ciągnienu

w drodze, bądź gdziekolwiek, stacye pieniężne wybierali, albo od wybrańcow okupy brali, tacy *cujuscunque status et conditionis* u Hetmana respondować, *et poena capitis* karani bydz maia.

Okazowanie, y ruszenie pospolite.

10. Dla tym większej gotowości przeciw potędze y mocy pogańskiej, zwłaszcza gdzieby (strzeż Boże) co większego, y gwałtowniejszego na Rzpltą następowało, ruszenie pospolite według dawnych praw y zwyczajow uchwalamy, które w mocy y władzy naszej zostawać ma, *sine tamen divisione belli*: y gdyby już nie mogło bydz inaczej, tedy My pierwsze wici za dwoie wydać y rozesłać (z drugimi dalszej a ostatniej wiadomości y rezolucyi czekając) roskazemy. A przytym okazowanie w niektórych Woiewodztwach y Ziemiach, które to przyięły, składamy y naznaczamy. Na które stawić się każdy y ukazać będzie powinien, zachowując się w ciągnienu do miysca, także y w odieżdżaniu, wedle konstytucyi *annorum 1562 et 1563*, y inszych pośledniejszych, w żadne się tam konsultacye nie wdając. A odprawić to maia okazowanie *sub poenis legibus Regni descriptis, in foro competentis repetendis*.

Exempty żołnierzow od prawa.

11. Iż pod ten czas dla zabezpieczenia niebezpieczeństwom Rzpltą zachodzącym, przychodzi do zaciągania żołnierzow na służbę naszą y Rzpltey, którzy przy Hetmanie naszym Koronnym iść do potrzeby muszą: przeto uchwałą Seymu niniejszego, konstytucye *annorum 1567, et 1581* reassumiemy, y onym wedle tych konstytucyi exemptu pozwalamy.

O różieżdżaniu żołnierzow zapłaconych.

12. Iż zapłata żołnierzom, tak zaciągu Moskiewskiego, iako y Smoleńskiego y Inflantckiego, iest od Rzpltey obmyślona, y prędko ich doydzie: tedy zaraz po wzięciu zapłaty powinni będą wszyscy, y każdy z nich zosobna, z kup swych się roziechnąć, szkod y krzywd żadnych nie czyniąc nikomu, ani się znowu w kupy zbierając, pod winami w prawie opisanemi.

Naznaczenie PP. Senatorow do mieszkania przy Krolu I. M.

13. *Inhaerendo constitutionibus* przeszłych Seymow, y one wcale zachowując, do mieszkania przy sobie Senatory te naznaczamy. Na pierwsze puł roka, Wielebny X. Biskupa Kamienieckiego, Trockiego, Bełzkiego, Łęckiego, Kasztellany.

Na drugie puł roka, Wielebny X. Biskupa Żmudzkiego, Woiewodę Trockiego, Lubelskiego, Zarnowskiego (bo Szremski chory) Kasztellany.

Na trzecie puł roka, Wielebny X. Biskupa Chełmińskiego, Starostę Żmudzkiego, Połockiego, Sanockiego, Kasztellany.

Na czwarte puł roka, Naywielebniejszego X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Woiewodę Kaliskiego, Plockiego, Chelmskiego, Kasztellany.

Deputaci do kwarty.

14. Z Panow Rad.

Z Wielkiej Polski, Urodzony Waclaw Kielczewski, Kasztellan Łęcki.

Z Małej Polski, Urodzony Andrzej Gorski, Kasztellan Kamieniecki.

A z Postow Ziemijskich.

Z Wielkiej Polski, Urodzony Andrzej Tułibowski, Starosta Bobrownicki.

Z Małej Polski Urodzony Alexander Chrynicki, Chorąży Wolyński.

A ci wszyscy Deputaci, nie więcej tylko icdno *salarium* brać maia od obudwu kwart.

Reces.

15. Konsultacye o sposobach zabiegania niebezpieczeństwom postronnym, iż wszystek prawie tego Seymu czas wzięły, a zatym ani o exorbitancyach, ani *de incompatilibus*, ani o artykułach z Seymow Powiatowych dawanych, podług odłożenia przeszłego Seymu do gruntowney nanowy nie przyszło: waruicmy to, iż blisko przyszły Sejm od tej materyi zacząć się y odprawowany bydz ma, iakoby się *postulatis publicis*, y prozbom słusznym poddanych naszych dosyć stało, y to co exorbitowało, żeby skutecznie naprawione było. Dan w Warszawie na Seymie Walnym Koronnym, dnia piątego miesiaca Marca. Roku Pańskiego, tyście sześćset, dziewiętnastego.

Na własne Krola I. M. roskazanie.

353

UNIERSAŁ POBOROWY

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WARSZAWSKIM,

W ROKU 1619 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznaymiemy: iż My z powinności y chęci naszej, ku zatrzymaniu zdrowia, całości, y sławy tej Rzpltey, na niniejszym Seymie obronę od niebezpieczeństw, onę pod ten czas z wielu stron zachodzących, obmyśliwając, *subsidi*a niżej opisane, za zgodą y konsensem wszech Stanow Koronnych, y W. X. L., na tym Seymie zgromadzonych uchwaliliśmy. Za których zezwoleniem, (oproc nicktorych niżej wymienionych Woiewodztw, które sobie do

braci wzięły) pozwolone są podatki wedle specyfikacyi niżej opisany. A iż różne deklaracye od Woiewodztw około tych *subsidi*a zaszyły: tedy przy każdym Woiewodztwie, które są wprzod niżej wyraznie pomienione, iako które Woiewodztwo pozwoliło, iest opisano.

Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborcy do wybierania ich naznaczeni.

W Krakowskim pobor ieden łanowy z szosem, który zowią duplą, y drugiego część trzecia; to iest, groszy dziesięć z łanu na żołnierza Powiatowego: a z osobna drugi pobor łanowy także z szosem, po złotemu z łanu, na obronę Rzpltey. Poborcę doma obrać maia, przy którym szafunck poborow obudwu. Seymik na elekcyą Poborce, y obranie Rotmistrzow, *pro die nona Apr.*

W Xięstwie Zatorskim y Oświęcimskim, iako w Krakowskim, y Seymik na tenże dzień. Poborca Urodz: Krzysztof Cikowski.

W Poznańskim, zgodzie Seymowey powszechney nie kontradykując, ale się nią kontentując, wzięli do braci te *subsidi*a, które insze Woiewodztwa uchwały: na co Seymik złożony *pro die 11 Aprilis*.

W Wileńskim pobory dwa z dobr szlacheckich, a z dobr K. I. M. także dwa, trzeci względem wybrańcow. Poborca do braci.

W Osmiańskim także iako y w Wileńskim. Poborca Urodzony Tomasz Szwanski.

W Lidzkim także. Poborca do braci.

W Wilkomirskim pobor ieden. Poborca do braci.

W Braclawskim poborow dwa z dobr szlacheckich: a z dobr K. I. M. względem wybrańcow pobory trzy. Poborca do braci.

W Sędmierskim resztę łanowego, y czopowe iedno na Seymie przeszłym uchwalone, co oboie w Woiewodztwie zostawa: do tego nowy pobor łanowy z szosem, y drugiego trzecia część po groszy dziesięci na Powiatowego żołnierza, z których liczbę na Seymiku Deputackim Poborey uczynić powinni, o co *forum* na Trybunale *ad instantiam cuiusvis* z tego Woiewodztwa. A drugi pobor łanowy, y z tym wszystkim co przy nim wybierano bywa, na obronę Rzpltey toż Woiewodztwo pozwala: który do rąk Wielmożnego Podskarbiego Kor: oddać, y z niego w skarbie liczbę uczynić Poborcy powinni. Poborcy do Sędmierskiego, Wiślickiego, y Pilźnieńskiego, Powiatow: Urodz: Mikolay Pozowski, do nowych tylko poborow.

Do Radomskiego, Opoczyńskiego, Chęcińskiego, y Stężyckiego, Powiatow: Urodz: Adam Wąsowicz. Seymik w Woiewodztwie na obronę Rotmistrzow, *pro die 11 Aprilis*.

W Kaliskim, we wszystkim iako y w Poznańskim. Seymik *pro die 11 Aprilis*.

W Trockim pobor ieden, drugi do braci: a z dobr Krola I. M. pobory łanowe trzy. Poborca do braci.

354

351

W Grodzińskim Powiecie poborow dwa: a z dobr I. K. M. trzy. Poborca do braci.

W Kowieńskim Powiecie, także.

W Upitckim Powiecie, także we wszystkim.

W Sieradzkim pobor ieden łanowy z szosem, drugi do braci na Powiatowego żołnierza. Seymik na elekcyą Poborce, *pro die 11 Aprilis*.

W Ziemi Wieluńskiej y Ostrzeszowskiej, pobor ieden z szosem, a dwa pobory łanowe do braci, na co Seymik w pierwszy Poniedziałek po Przewodney Niedzieli. Szafunek przy Poborcy y Szafarzu, którego tamże obrać mają. Wydawanie poboru Sieradzkiego y Wieluńskiego, ma się począć we dwie niedzieli po Seymiku, a skończyć się ma do Świątek. A z Wieluńskiej Ziemi, ma bydź pobor do Wielmożnego Pana Hetmana Koronnego odwieziony w Świątki.

W Łęczyckim pobor ieden nowy na żołnierza Powiatowego, a drugi do braci: który na obronę Rzpltey Woiewodztwa drugie postąpiły. Seymik na obranie Poborce y Rotmistrza *pro die 11 Aprilis*: a resztę z poborow dwoch łanowych, y czopowego jednego całego żołnierza Moskiewskiego uchwalonych, która z porachowania na Trybunale Radomskim przy Poborcy zostawa. Także znowu pobor ieden zupełny na Seymiku prywatnym pozwolony, y już przez tegoż Poborcę wybrany: do tego czopowe które się skończy na S. Łucyą, ma oddać Poborca do skarbu na tegoż żołnierza Moskiewskiego, y liczbę z nich uczynić.

355 W Ziemi Żmudzkiej pobor ieden, drugi do braci: a z dobr Kroła I. M. pobory trzy łanowe. Poborca do braci.

W Brzeskim Kujawskim, pobory dwa z szosem, każdy z nich po złotemu. Seymik *pro die 4 Aprilis*, na którym Poborcę y Rotmistrza obrać mają.

W Woiewodztwie Kiiowskim pobory dwa po złotemu, y czopowe iedno. Poborca Urodzony Łukasz Witowski: Rotmistrze sownicy, Urodzony Skliński Starosta Zygwulski, drugi Urodzony Stefan Niemirzycz Podkomorzy Kiiowski, trzeci Urodzony Fedor Ielce, czwarty Urodzony Fedor Woronicz.

W Inowrocławskim także *per omnia* iako w Woiewodztwie Brzeskim, y Seymik na tenże dzień.

W Ziemi Dobrzyńskiej pobor ieden z szosem, drugiego trzecia część na Powiatowego żołnierza. Seymik na obranie Poborce *pro die 11 Aprilis*.

W Ruskim, Ziemia Lwowska, Przemyska, y Sanocka, pobor ieden łanowy po złotemu z szosem, a miasto Rotmistrzow PP. Kasztellani tych Ziem, żołnierza Powiatowego za ten pobor prowadzić mają: drugi pobor łanowy, Ziemia Lwowska y Przemyska do braci. Seymik *pro die 11 Aprilis*: także elekcyą Poborce do tego drugiego poboru.

W Ziemi Chełmskiej pobor z szosem ieden łanowy, y drugiego trzecia część. Seymik na

obranie Rotmistrza y Poborce, *pro die quinta Aprilis*.

W Ziemi Halickiej pobor ieden zwyczajny, y drugiego trzecia część na żołnierza Powiatowego, a o drugi na tegoż żołnierza do braci: także o Rotmistrze y Poborce. Seymik *pro die 11 Aprilis* spustoszone iednak dobra excypuiąc. Szafunek tych poborow iako y takrocznego, wedle uchwały Seymu przeszłego, sobie zostawiają: a proces o czopowe na Urodzonym Stanisławie Zbińskim, Poborce Halickim, którego tamta Ziemia nie dawała, przez Instygatora skarbowego otrzymany, mocą Seymu terazniejszego znoszą.

W Wołyńskim pobor ieden z szosem, y drugiego trzecia część na Powiatowego żołnierza: a drugi z osobna po złotemu z łanu y z czopowym, na obronę Rzpltey. Poborca Urodzony Teodor Liniewski. Seymik *pro die 11 Aprilis*, na to samo, iedli żołnierza z Woiewodztwa wyprawować, czyli pieniądze do skarbu wydać.

W Podolskim, Powiatowego żołnierza pozwalają za ieden pobor wyprawować, a o drugi do braci. Seymik *pro die 11 Aprilis*, tak na obranie Poborce, iako y o pobor drugi.

356 W Lubelskim, iż pobor ieden łanowy y czopowe na obronę Rzeczypospolitey, w szafunku tego Woiewodztwa zostawa: tedy pozwalają za ten pobor łanowy z czopowym, żołnierza Powiatowego na obronę Rzpltey od pogan wyprawić. A iż tego czopowego wybierać ieszcze nie poczęto: tedy stosując się do uchwały blisko przeszłego Seymu, tak deklarują, iż wybrane y oddane na tego żołnierza Powiatowego bydź ma, wedle pośledniejszych kwitow Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, Urodzonemu Woyciechowi Sierakowskiemu, Poborce na on czas Woiewodztwa tego, danyeli, które uchwałą Seymu tego approbujemy. A znowu pobor łanowy ieden, na terazniejszą potrzebę Rzpltey, do szafunku Pana Podskarbiego, za deklaracją Woiewodztwa tego naznaczą y obracamy. Poborca do braci, którego we Czwartek Przewodni blisko przyszy, w Lublinie obrać mają, także y Rotmistrza.

W Połockim poborow dwa z dobr szlacheckich, a z dobr Kroła I. M. poborow trzy łanowych. Poborcowie do przeszłego poboru, którego nie dobrał Urodzony Zacharyasz Połupiet, tenże ma dobierać. A na terazniejsze pobory, Poborca do braci.

W Belskim poborow dwa z szosem, y trzeciego część trzecia: z których ieden z trzecią częścią na Powiatowego żołnierza, a drugi po złotemu, na obronę Rzpltey. Poborca Urodzony Andrzej Lipski, Podczaszy Belzki. Seymik *pro die 22 Aprilis* na to, iedli żołnierza mają wyprawować, czyli pieniądze do skarbu oddać.

W Nowogrodzkim żołnierza Powiatowego pozwolilo, clo nowe, pogłowne żydowskie, kwartę, y *donativum* od K. I. M.

W Słonimskim pobor ieden, drugi do braci.

a z dobr Kroła I. M. poborow trzy. Poborca do braci.

W Wołkowiskim pobory dwa: a z dobr Kroła I. M. trzy. Poborca do braci.

W Płockim pobory dwa z szosem, y czopowe iedno na żołnierza Powiatowego. Poborca Urodzony Łukasz Dobrski.

W Witepskim pobory dwa: a z dobr Kroła I. M. trzy. Poborca do braci.

W Orszańskim, pobor ieden, drugi do braci: a z dobr Kroła I. M. trzy. Poborca do braci.

W Mazowieckim Ziemi Czerskiej, pobory dwa, stary ieden, a drugi nowy: y czopowe stare na obronę Rzpltey. Poborca Urodzony Franciszek Zawisza: a do starego, Urodzony Mikołaj Turowski Podstarości Czerski.

W Warszawskim także. Poborca Urodzony Ian Iazgarski, do nowego poboru.

W Wiskim także. Poborca Urodzony Ian Mocarcki, do nowego poboru. W Wyszogrodzkim także. Poborca Urodzony Sebastian Sadłowski, Pisarz Ziemi Wysogrodzki.

W Zakroczymskim także. Poborca Urodzony Grzegorz Clmielowski, Podstarości Zakroczymski.

357 W Ciechanowskim także. Poborca Urodzony Pawel Targowski, Podstarości Ciechanowski.

W Łomżńskiej także. Poborca do braci: Seymik *pro die 11 Aprilis*.

W Rożańskim także. Poborca urodzony Marcin Szygowski.

W Liwskiej także. Poborca do braci: Seymik *pro die 11 Aprilis*.

W Nurskim iako y w Rożańskim. Poborca Urodzony Ian Lochowski.

W Podlaskim Ziemi Drohickiej, poborow dwa zwyczajnych na obronę Rzpltey, trzeci dawny. Poborca Urodzony Stanisław Sawicki, Komornik Ziemi.

W Mielnickim także we wszystkim. Poborca Urodzony Szymon Ianczewski.

W Bielskim także. Poborca Urodzony Ian Miński, Pisarz Grodzki Brański.

W Rawskim pobor ieden łanowy z szosem, y drugiego trzecia część na obronę Rzpltey. Poborca Urodzony Samuel Kornoch Podstarości Rawski.

W Sochaczowskim pobory dwa zwyczajne na obronę Rzpltey. Poborca Urodzony Mikołaj Kurdwanowski.

W Gostyńskim poborow dwa nowych zwyczajnych, a trzeci dawny. Poborca Urodzony Krzysztof Podczaski, Podśudek Gostyński.

W Brześcińskim poborow dwa z dobr szlacheckich: a z dobr K. I. M. poborow trzy. Poborca do braci.

W Pińskim Powiecie pobor ieden, drugi z Poborcą do braci.

W Chełmińskim, kontentując się powszechną zgodą wszystkich y uchwałą, biorą do braci. Seymik *pro die 16 Aprilis*.

W Mścisławskim poborow dwa: a z dobr Kroła I. M. trzy. Poborca do braci.

W Malborskim iako y w Chełmińskim.

W Braclawskim pobor ieden, y drugiego trzecia część na Powiatowego żołnierza: a drugi zwyczajny na obronę Rzpltey. Poborca do braci: na którego obranie Seymik *pro die 11 Aprilis*. Zachowując wcale arenę czopowego z przeszley uchwały, y z tym co do niego wedle kontraktu skarbowego należy, Urodzonemu Alexandrowi Kropiwnickiemu.

W Pomorskim, tak iako w Chełmińskim y Malborskim.

W Mińskim pobor ieden, y Poborca do braci.

W Możerskim poborow dwa z dobr szlacheckich: a z dobr Kroła I. M. poborow trzy. Poborca do braci.

W Rzczyckim pobor ieden: a z dobr Kroła I. M. dwa. Poborca Urodzony Ian Skokowski Podśudek Rzczycki.

W Ziemi Infantckiej nie pozwolono.

Nad to wszystko, Wielkie X. L. pozwolilo czopowe iedno nowe, po wyszczeniu przeszłego, y pogłowne żydowskie iedno, także pogłowne Tatarskie; które iakim sposobem ma bydź wybierane, niżej opisano. A pogłowne żydowskie w Wielkim X. L., przez Podskarbiego Ziemińskiego ma bydź wybierane, albo sami żydowie podług uważenia y postanowienia Pana Podskarbiego, z najlepszym pożytkiem skarbowym, zapłacić będą powinni. A gdy takowe pogłowne żydowie oddadzą, tedy już od inszych poborow iako y Koronni, wolni bydź mają.

Sposob wybierania poboru iednego zwyczajnego z szosem y czopowym, wedle którego pobory, na tym Seymie przez Woiewodztwa uchwalone y pozwolone, mają bydź przez Poborce wybierane.

358 Wszyscy kmiecie, y każdy z nich z osobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit: którzy sobie abo panom swoim orzą, abo roboty odkupują u tychże panow swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow r. 1578 abo iedli tych kwitow kto nie miał, tedy wedle kwitow po tym roku pośledniejszych poborow, z każdego łanu, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają placić iednego poboru zwyczajnego po groszy piętnaście, Polskich *juxta quantitatem agrorum*: a z nowych osiadłości, według rekognicy pańskich, które mają iuramentem likwidować przez poddanego. Z takowych wyżej opisanych rol kmieci osiadłych, z strony dziesięcin, po drugich piętnaście groszy polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spy, abo maldry, iako wyżej opisano. A z dziesięciny także y z tych spy, mają to sobie wytrącać: a gdzie piędźne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dolożyć ma, tak żeby z roli, y z dziesięciny, spelną iednego poboru było zwyczajnego groszy trzydziści Polskich. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani piędźne, ani meszne nie było, tedy kmieć powinien sam dać groszy trzydziści. A w W. X.

Litewskim, w Kiiowie, y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby: z kaźdey służby osiadłej, po złotemu iednemu. A iż na służbach innych było po kilka dymow, tedy dwa dymy na ieden złoty składać się mają: a gdzie też służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Polesiu; także po dwa dymy składać się mają na ieden złoty. A w Ziemi Halickiej y Podolskim Woiewodztwie, począwszy od Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z kaźdego pluga, kaźdy ma dać złoty ieden, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflantckiej, nie z hakow iako przedtym, ale z plugow, poddani tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę Pańską wychodzą, po złotemu będą płacić: a szlacheycey którzy swemi plugami orzą, po pułzłotego. A iż tam w tey Ziemi nie było przedtym żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, abo po naszymu włodarze, przy oddawaniu tego poboru, ze wsi swych, w mieścach głowniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Mieyskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie: którą Urząd tenże zapisać; y summę którą za tą przysięgę oddadzą, specyfikować ma. A Poborec powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybranie swe takowym rejestrem, wydanym im *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani byźdź mają, którzyby nie dali.

Woytowie, Soltysi, Kniaziewie, w dobrach naszych Krolewskich, względem służby *de suo*, z włoki kaźdey płacić powinni nad pobor uchwalony, po zł: dwu: iako o tym wyżej przy konstytucyach. A z osobna Woytowie, Soltysi, w dobrach naszych, poboru dwoyga łanowego, y trzeciego trzecią część na tym Seymie uchwalonego, płacić będą powinni z kaźdey włoki po złotych dwu, y groszy dziesiąci. A w dobrach duchownych y świeckich, y mieyskich, Woytowie, Soltysi, Kniaziewie, Tywonowie, Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni na iakichkolwiek posługach będący, poddani nasi, kaźdy ma płacić iednego poboru zwyczajnego, z włoki po złotemu: a drugie wedle uchwały terażniejszey; *exceptis bonis equestris ordinis*, z których Soltysi do woyny nigdy nie należą. Wszakże y szlachecki Soltys ma dać z włoki poboru iednego zwyczajnego złoty ieden, a drugie także wedle uchwały.

Szlachcie kaźdy który poddanych nie ma, a swym plugiem orze, abo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney poboru iednego gr: 15 Polskich. A iezli mniej orze, tedy *juxta quantitatem agrorum*, *mediante juramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza zagrodnika abo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez ktorego pobor do Poborce odesła, za rekognicyą swą: a którzyby przed tym uniwersałem przysięgi uczynili, y odprawili, tedy iuż nie będą powinni więcej likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu ora-

czow, abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborce odesłać, a oni tę rekognicyę, od których będą oddawać pobor, mają przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczypospolitey, z większą chęcią y pilnością, iednako społecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie iako kto powinien, nie nie uchylając, ten pobor wydawali. A od włoki kaźdey pustey, która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreyby do folwarkow zdawna, to iest przed tą konstytucyą nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny, abo z kopeczyzny orać, abo ią na inny pożytek obrocono, y z włok paśnych, które naymiał Olandrowie na paszą, etc. etc. (*vide sub anno 1618, lege a fol. 331, usque ad fol. 341.* *)

Pogłowne Tatarskie W. X. Lit.

Tatarowie w Wielkim X. Litewskim wszyscy, którzy na służbę woienną nie iezdzą, a furmaństwem y rzemiosłem się bawią, do Poborcow mają przy poborze zapłacić iedno pogłowne, od kaźdey głowy po złotemu: w czym nie ma byźdź żaden ochroniony. A Marszałkowie y Chorążowie Tatarscy, powinni przed Poborcą przysiędz, y registr tych co woynę odprawiają, a drugi registr tych którzy furmania, y rzemiosło robią, oddać: aby przez to żadne oszukanie nie było. W czym Marszałkowie, y Chorążowie wiernie sprawować się mają, pod straceniem majątności, za podaniem na delatę do Instygatora naszego: ktorey przysięgi Marszałkow y Chorążych Tatarskich autentyki, Poborcowie do skarbu oddać powinni będą. Furmani iednak tak iako wyżej od furmaństwa płacić będą.

Arendy czopowego y inszych podatkow, z uchwały Seymu przeszłego z skarbem postanowione, weale mają być zachowane, y przez arendarze dobierane, bez wszelakiey przeszkody nowych poborow, y Szafarzow. A iż miasta y miasteczka pogorzale, więcej sobie wolności, niż prawo pozwala, pociągają: tedy to tak deklarujemy, iż od szosow, łanowego, czopowego, także podwod, y od inszych podatkow, z osiadłości mieyskiej wolni być mają. Ale od towarow y handlow, tak cło Nam należące, iako y pobor wodny, y czwarty grosz, płacić powinni: libertacyi też żadnych więcej nad cztery lata, wedle prawa, od pogorzenia zażywać nie mają.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Łanowe, y to co przy nim raz w rok wybierano bywa, ma się zacząć od dnia piątego Maia, a wydać go wszyscy mają Poborcem do Świątek w roku terażniejszym. Także szos z miast y miasteczek, wedlug uchwały terażniejszego Seymu, w tym czasie ma byźdź wydany do Poborcow: w którym to czasie iezli kto tych poborow nie wydał, tedy go ma Poborca pozwać pozwem Grodzkim *ad baniendum*

*) W naszym wydaniu czytaj str. 160—165. (*Przyp. wyd.*)

przez Woźnego onego Grodu, ktorego Starosta ma dać Poborce zaraz, a od pozwow y processow Grod nie ma nie brać: iezliby też nie stanął, baniować go ma Poborca, y publikować: a Starosta wziąwszy tę banicyą, naydaley we dwie niedzieli exekucyą *in bonis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi: a potym to wyciągnąwszy, za dwie niedzieli oddać tam, gdzie uchwała Seymu terażniejszego deklaruie, *sub poenis* w konstytucyi o retentach poborowych *interpositis*: iezliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dylacye ani appellacye od Starosty dopuszczone być nie mają, oprócz samego ukazanego kwitu przez Poborcę, abo Sukkollektora przysięgłego danego: który iezliby obwiniony pokazał, tedy ma być Poborca od onegoż sądu winą dwoyga czternastu grzywien karany: a Poborce przysięgają mają w Grodach na kwrelach y Rocech bliższych, sposobem w uniwersale roku 1613 wyrażonym. Wniesienie zaś tego poboru, co na obronę Rzeczypospolitey należy, do skarbu ma być w tydzień po Świątkach przez Poborcę, pod winami w uniwersale przeszłego Seymu opisanemi.

Czas oddawania poboru w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Łanowe y szosowe, w kaźdym Woiewodztwie y Powiecie, iako iest pozwolone, ma się zacząć wybierać we dwie niedzieli po Seymikach Relacyinych, a ma trwać do Świątek. Pieniądze z wybranych poborow do skarbu w tydzień po Świątkach Poborce wnieść mają: a iezliby kto w tym czasie do Poborce poboru nie wydał, tedy ma byźdź wedle zwyczaju naydaley we dwie niedzieli od Poborce podan na deklacie do Grodu: czego iezliby Poborca nie uczynił, powinien będzie sam *de proprio* zapłacić do skarbu. Postępek prawny o dochodzenie nie wydanych poborow, Poborce wedle przeszłych uniwersalow Seymowych, *in toto* zachować mają: a przysięgę wedle roty w uniwersale roku 1613 Poborce uczynić powinni. *Salaria* Poborcem od iednego tylko poboru, od złotego po groszu iednemu należące ma, z ktorego odwoz pieniędzy do skarbu odprawić powinni.

Duchowienstwo Wielkiego Xięstwa Litewskiego religij katolickiej, wedlug pierwszych uniwersalow, w wybieraniu y oddawaniu poboru łanowego, zachowane być mają.

Szafunek poborow Koronnych.

Podatki na tym Seymie uchwalone y pozwolone, iedne na żołnierza Powiatowego, ktore w szafunku w Woiewodztwach zostają: (iako o tym iest specyfikacya przy uchwalę tych podatkow przy Woiewodztwach) wydać się mają, a drugie zaś, co na obronę Rzeczypospolitey są pozwolone, Poborce do skarbu oddać powinni na czas wyżej opisany: ktore nie gdzie indziej, iedno na obronę granic Koronnych, Wielmożny Podskarbi Koronny obrocić ma.

Szafunek poborow W. X. Lit.

Z podatkow wyżej pomienionych, Wielmożny Podskarbi Ziemi W. X. Lit. żołnierzom Inflantckim, Moskiewskim y Smoleńskim, ich zasłużone popłacić ma: także y służebnym ludziom po zamkach Ukrainnych Litewskich, którzyby listy przypowiedne od Nas mieli, tenże Podskarbi W. X. Lit. popłacić ma, nie zaciągając ich w dalszą służbę. A zosobna dług Wielmożnego Hetmana Polnego W. X. Lit. który na dobra swe u miasta Rygi, na żołnierza Inflantckiego zaciągnął złotych piętnaście tysięcy, wespol z Wielmożnym Podskarbis Koronnym zapłacić ma. Także też pulkowi Lisowskiego zasłużony żołd, zapłacić ma tenże Podskarbi W. X. Litewskiego.

Okazowanie iż niektore Woiewodztwa przyjęły, tedy się tu mianują.

Woiewodztwo Krakowskie, *pro die 1 Maij* na mieyscu zwykłym pod Kazimierzem. A któryby pod ten czas okazowania *personalem actum* miał na Trybunale, ma wziąć attestacyą u Imci Pana Woiewody Krakowskiego: zacząć nie będzie podpadał *in poenas legum*: co iednak biorą do braci.

Woiewodztwo Sandomierskie biorą do braci na Seymik elekcyi Rotmistrzow, *pro die 11 Aprilis*.

Woiewodztwo Kiiowskie, *pro die 14 Sept.* pod Żytomierzem.

Ziemia Przemyska, *pro die 1 Maij*, z ostrzeżeniem ktoby miał *personalem actum* na Trybunale w Lublinie: tedy poczet tylko swoy stawić ma *in absentia sui, sine poenis*.

Sanocka także na mieyscach zwykłych.

Ziemia Halicka, *pro die 1 Maij* pod Haliczem.

Woiewodztwo Podolskie, *pro die 1 Maij* pod Kamieńcem.

Salaria Poborcem Koronnym.

Salaria Poborcowie od poborow obudwu, *respectu* odwozow pieniędzy, od złotego po groszu brać mają.

Na własne Krola Imci rozkazanie.

Ian Świętosławski, Refer. Kor. Kola Poselskiego Marszałek.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO
WARSZAWSKIEGO

ROKU 1620.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

363 1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż dla prędkiy nagłej woyny z Cesarzem Tureckim, folgując czasowi, przyszło Nam za zgodą wszech Stanow obojga narodow, zwyczajny czas Seymu skrócić, aby tym prędzej exekucya obrony była. Warując to iednak napotym że ten terazniejszy postępek, dawnemu prawu y zwyczajom, nie nie ma derogować.

Deputaci.

2. Chcąc mieć zupełną Radę Woienną, na ktorey siła należy, iednych przy Panach Hetmanach naszych, drugich przy osobie naszej: mianujemy tak z Rady naszej, iako y z Koła Poselskiego, obojga narodow tych niżej opisanych: z Panow Rad naszych, okrom tych, którzy rezydencyą swoją odprawować przy Nas powinni, także y Urzędnikow przy Nas będących, Wielbnych X. Marcina Szyszkowskiego Krakowskiego, Henryka z Dąbrowice Firleia, Płockiego, Biskupow. Wielmożnych, Ierzego ze Zbaraża Kasztellana Krakowskiego: Iana z Tęczyna Krakowskiego, Stanisława Bykowskiego Sieradzkiego, Tomasza z Leżenic Gostomskiego, Mazowieckiego, Woiewodow: Dębińskiego Bieckiego, Adama Kossobuckiego Wyszogrodzkiego, Kasztellanow.

Z Koła Poselskiego.

3. Do dworu naszego: Urodzonych, Piotra Ożgę, Referendarza Koronnego, Starostę Trębowski: Ianusza Tyszkiewica Skumina, Pisarza W. X. Lit. Braclawskiego, Iurborskiego Starostę: Alexandra Korwina Gąsiewskiego, Referendarza W. X. Lit. Krzysztofa Wiciolowskiego, Krayczego W. X. Lit. Starostę Tykocińskiego: Krzysztofa Ossolińskiego, Podkomorzego Sandomierskiego: Władysława Przyemskiego, Podkomorzego Kaliskiego: Mikołaja Gityckiego, Woiewodzica Belzkiego: Kaspra Denofa, Łayskiego, Bolesławskiego Starostę: Mikołaja z Zimneywody Leśniowskiego, Stolnika Sanockiego: Andrzeia Stanisława Sapielę, Starostę Ryskiego, Uświadzkiego: Iana Belzeckiego. Do Rady zaś woienney z Koła Poselskiego: Urodzonych, Mikołaja Sieniawskiego, Macieia Leśniowskiego, Podkomorzego Belzkiego, Sta-

rostę Rakiborskiego: Marka Stadnickiego, Podczaszego Krakowskiego: Iakuba Sobieskiego, Woiewodzica Lubelskiego: Michala Grabię z Tarnowa: Iana Działyńskiego, Starostę Pokrzywnickiego: Pawła Działyńskiego, Starostę Bratyańskiego: Mikołaja Kossakowskiego, Starostę Wiskiego: Iana Puxtę, Chorążego Wołkowiskiego: Baltazara Strawińskiego, Starostę Możerskiego: Daniela Narownika; którzy *eandem potestatem* mieć mają, iako mieli *in anno 1590* y takowąż przysięgą z Koła Poselskiego deputowani przysiędzą mają: przydawszy niektore rzeczy, ktore dla pewnych respektow obiawiać się na ten czas nie mogą: ręką iednak Imci X. Arcybiskupa Gniaźnińskiego, Pieczętarzow naszych, y Marszałka Poselskiego na ten czas, także y Deputatow Poselskich podpisane sę, y *ad archivum nostrum* obojga narodow podane. Według czego, pod obowiązkiem przysięgi sprawować się mają, y Stanom obojga narodow, da Bog na przyszłym Seymie zaraz po propozycyi, to iest, przed wotami Senatorskimi, ciż Deputaci z Koła Poselskiego, z rad y powinności swoich, sprawę dać mają.

Assekuracya pieniędzy.

4. Za pozwoleniem wszech Stanow obojga narodow, bierzemy *ad fidem publicam* dwakroć sto tysięcy złotych u opiekunow sławny pamięci Iasnie Wielmożnego Ianusza Xiążęcia Ostrowskiego, Kasztellana Krakowskiego: ktora sumę z miłości swoiey przeciwko oyczyźnie, assekurować mają na dobrach swych Podskarbowie nasi obojga narodow. Warujemy im mocą y uchwałą Seymu terazniejszego, że to sobie mają pomienieni Podskarbowie nasi odebrać z pieniędzy, ktore do rąk ich przydą: a gdzieby dla iakich przyczyn pomienioney summy na tamym miejscu dostać nie mogli, tedy teyże summy gdzie indziej onym dostać pozwalamy.

Subsidia pieniężne.

5. Do pozwolonych dobrowolnie od wszech Stanow poborow, ktore będą w uniwersale mianowane, reasumujemy *in toto*, tak z strony *donativum* W. X. Lit. *constitutionem anni 1590* iako y inszych *accessoria*, uniwersal poborowy pośledniejszy 1613, tu się ma rozumieć o iurgieltach, przydawszy z pierwszego coby w pośledniejszym nie dostawało.

Okazowanie.

6. Iż dla gotowości na pospolite ruszenie, baczymy być potrzebne okazowanie: za zgodą wszech Stanow, na każdy rok w Woiewodztwach y Ziemiach, po Powiatach, na mieyscach tych gdzie Seymiki partykularne, w Koronie y Państwach do nich należących, zwykły się odprawować: postanawiamy, aby iednego dnia po wszystkiey Koronie to iest, w Poniedziałek Przewodny odprawowane było, *sub poena quingentarum marcarum*: o co *ad instantiam cuiusvis*, w bliższym swym Grodzie *forum* naznaczamy. Na kto-

365 rym okazowaniu, osoby tylko Ichmość Panowie Senatorowie starsi, z Urzędnikami w prawie opisanemi, popisać mają, y komput do Nas podać: reasumując w tym insze konstytucye, aby tam żadne konsultacye wnoszone nie były, oprócz samey gotowości naprzeciwko nieprzyiacielowi Koronnemu, aby szkod ieden drugiemu w iędzaniu się y rozieżdżaniu, nie czynili, *sub poenis* w prawie opisanych: więc okazawszy się w iednym Woiewodztwie, w drugim okazować się nie powinien. Do tego okazowania y pospolitego ruszenia, zastawnicy, arendarze, y ci co płat biorą, należec mają. Urzędnicy iednak, y dwor nasz przy Nas na ten czas będący, od tego za attestacyą Marszałka naszego wolni bydź mają. A Lwowianie dla dalekości drogi, pode Lwowem okazować się mają. Woiewodztwo Podlaskie według praw swoich okazować się powinno będzie.

Okazowanie W. X. Lit.

7. Aby się ludzie sposobili do woienney gotowości, reasumując w tym konstytucyą *anni 1611* postanawiamy we wszystkich Woiewodztwach y Powieciach W. X. Lit: aby się wszyscy okazowali, nikogo nie wyimując, dnia trzeciego Maia, w roku przyszłym 1621 y tak na każdy rok, poki się pociągnie woyna Turecka: a okazować się mają przed Woiewodami y Chorążemi, a w Powieciach przed Kasztellanami y Chorążemi; w którym zaś Powiecie Kasztellana nie masz. tedy przed Marszałkami y Chorążemi. A będą się okazować mając konie dobre, y rynsztunek, czego ciż urzędnicy przy okazowaniu doglądać mają. A iż wiele niedostatnich, którzy koni dobrych mieć nie mogą, tedy ciż urzędnicy porządek ten czynić mają, aby się w każdym Woiewodztwie y Powiecie, kilka szlachcicow na koń dobry y rynsztunek składali: a ktoby się nie okazał, tedy od tychże urzędnikow taki pozwany do Trybunału w każdy termin, winą dwiemasty kop groszy, ma bydź skarany, a tak się każdy okazać ma, iakoby się do woyska czasu pospolitego ruszenia stawić miał; a kto się w iednym Woiewodztwie, albo Powiecie okaże, w drugim okazować się nie ma. Ziemia iednak Żmudzka, y Powiat Kowieński, Upitcki, Trocki, Grodziński, do braci biorą.

Pospolite ruszenie.

8. Iż koło pospolitego ruszenia siła praw rożnych, według czasow iest od Przodkow naszych uczyniono, ktore dotąd dla szczęśliwych czasow Rzeczyposp: do skutku nie przychodziły; iednak iż teraz za nastąpieniem woyny Tureckiey *ad effectum* przychodzić muszą, a *generalitas* tey peny ktora w nich iest zawarta, to iest *poena vitae, et confiscationis bonorum*, straszna się wszystkim Stanom bydź widzi: mocą terazniejszego Seymu postanawiamy, że ta *poena* nie ma się ściągac, tylko na tych którzyby osobami swemi, iako powinni, za wyszcieniem troyga wici, do oso-

by naszej, na mieysce gdzie wszystkim Woiewodztwom y Ziemiom naznaczono, nie stawili się: wyiawszych tych którzy prawem są excypowani z osob swoich. Sądy iednak o excessach, ktoreby się w ciągnieniu lubo na mieyscu działy, według prawa o tymże pospolitym ruszeniu opisanego, *in suo robore* zostawując. A co się tknie poprawy niektorych defektow y deklaracyi w tymże pospolitym ruszeniu, ktorego według tych czasow potrzeba poprawić: to sobie wszystkie Woiewodztwa na Seymiki do braci biorą, według skryptu, ktore sobie z tego Seymu Woiewodztwa wzięły. Miasta iednak duchowne y świeckie, powinnościom swoim, prawnu o pospolitym ruszeniu napisanym, *sub poenis legum* tamże dołożonych, dosyć czynić mają. A te Seymiki pospolitego ruszenia, gdyby go przed tym czasem potrzeba przypadła, nie mają znosić. Wyiawszy W. X. Lit: bo to ma prawa swoje osobne o pospolitym ruszeniu.

O żołnierzu.

9. Zbytkom zabiegając, postanawiamy, aby żaden żołnierz nie miał w rynsztunku na koniu złota albo srebra, zgoła nic, tylko od żelaza y rzemienia, *sub poena amissionis stipendij*. Ktoremu płaca iść ma: Usarzowi po złotych 30, kozakowi złotych 20. A Rotmistrzom lubo od Nas podanym, lubo z Woiewodztw przez Nas approbowanym, listy przypowiedne z Kancellaryi naszej nie inaczej, tylko pierwej w Grodzie, gdzie rezydować będziemy, albo poblížszym aktykowane, wydawane bydź mają. A Rotmistrze, do Grodu tamtego kędy ludzie będą zbierali, abo do bliższego, ten list nadaley do trzeciego dnia *per oblatam* podać mają: którym dwa miesiąca czasu na zbieranie roty kaźdey, a *data* listu przypowiednego naznaczamy: iednak na ściąganie według dawnego zwyczaju, dwie tylko niedziele im iść mają. Chcemy też to mieć, y postanawiamy, aby towarzysz ktory się zaciągnie na tę potrzebę Rzeczyposp: przy Rotmistrzu, także pacholik przy towarzyszu, y słudzy przy wolutaryuszach, *temere*, przez uznania Hetmańskiego, abo pozwolenia Rotmistrzowskiego nie mają, od iedney do drugiey roty wyieżdżać, poki ta *expedycya* trwać będzie, pod wytrąbieniem z woyska, y *amissione* pocztu. A iesliby się znalazł taki Rotmistrz, o co pod taki czas nie trudno, ktoryby nie mając listu wyższej opisany sposobem aktykowanego, ważył się swowolnych ludzi zbierać: taki ma bydź naprzod w tym Grodzie kędy zbiera, za delacyą szlachcica, *pro poenis* przed Starostę, *per terminum tactum* pozwany. Na ktory pozew iesli nie stanie, tedy zaraz ma być infamowany y proklamowany, y do bliższego Woiewodztwa abo Grodu ta infamia odesłana być ma: a Grod Grodowi onę podawać ma: na co gleyty żadne iść nie mają, a choéby io wydano, tedy *ullum valorem* mieć nie mają: a iesliby stanął, *poena capitis* na nim ma bydź extendowana. A iesliby takiego swowolnego *post publicationem* pogromiono,

samego zabito, y iego *sequaces*, za to *poena* żądna, *publica y privata* byź nie ma, ani pozw: *sub poena talionis* na tego któryby pozwał. Y do tego postanawiamy, aby na takowego każdego infamowanego, Starostowie ruszać się powinni byli, y uniwersały do szlachty rospisawszy, onego imać jako *depraedatorem publicum*. A ieśliby który był potężny, żeby mu Starosta nie mógł *resistere*, tedy *nihilominus* tę infamią ma publikować, y do Grodow rozesłać, także y do Kommissarzow abo Hetmanow naszych. *A contra plebeios*, prędko *et summarie* Hetmani naszymy iurisdycyą swoją exekwować mają: a ieśliby Starosta nad iurisdycyą swoją chciał pociągać szlachcica osiadłego y spokojnego, tedy mu wszystkie *beneficia juris* iść mają, tak inkwizycyą iako insze w prawie opisane. Woluntarze iednak, którzy swemi pocztami na posługę Rzeczyposp: skromnie idą, mają się Hetmanom naszym, a przez dalekość Woiewodom, abo Starostom opowiedzieć, y od nich list wziąć który nie ma byź tylko *possessionatis* w onym Woiewodztwie dąwany. Ktorą konstytucyą y W. X. Lit. przyjmuję, reasumując przytym konstytucyą *anni 1609* o ludziach swowolnych W. X. Lit. uczynioną.

Nagroda żołnierzom, y zasłużonym.

10. Przychcąc do służby naszej y Rzeczypospolitey stan żołnierski, obiecujemy, że Woytostw y Soltystw, zwłaszcza na które lustracya nie zaszła, które nie są inkorporowane miastom, do Starostw y dzierżaw większych, *tam post cessum*, iako y *decessum modernorum possessorum*, łączyć nie będziemy, ale ie między ludzie zasłużone y żołnierze, według konstytucyi 1607 rozdawać będziemy. Dla których pewne iurysdykcye do dyspozycyi naszej przypadające, którzyby przez lat pięć, a osobliwie w teraźniejszy przeciwko poganinowi ekspedycyi służyli, naznaczą mamy. A żeby napotym o ich służbie pewność była, mają brać attestacyą od Rotmistrza, pod którego chorągwią służyli, y iako długi czas: a w konkurencyi, na tego ma byź pierwszy wzgląd, któryby pod iedną chorągwią statecznie y skromnie, bez wszczynania buntow, y bez uciążenia ludzkiego trwał. Szpital także Warszawski dla żołnierzow okolicznych, przez Prządka naszego zbudowany, restaurować, y dobra nań przynależące, prawem rekuperować rozkażemy.

Zapłata żołnierzom w więzieniu będącym, y potomkom zabitych.

11. Iż pod przeszłe konfederacye żołnierskie, iako wiele rzeczy niesłusznych y niesprawiedliwych działo się, tak y ta, że zasłużonego towarzystwa, abo w potrzebie pobitego, abo w więzieniu będącego, ci którzy do tego nie należeli brali między się; czego potym oswobodzeni z więzienia w skarbie się dopomagali: przeto zabiegając y szkodzię skarbowey, y ukrzywdzeniu ludzkemu, postanawiamy, aby pieniądze, tak za-

bitych, iako y w więzieniu będących, winne w skarbie zatrzymane były, y nie oddawane nikomu, tylko za dostatecznym warunkiem, abo powinniym, abo komuby prawem słusznym y przyrodzonym należały. A z więzienia oswobodzonym, nie ma się żadna przez skarb dziać zwłoka, ani ukrzywdzenie niakie w zapłacie zasłużonego.

Ciągnięcie żołnierza.

12. Zabiegając aby stany szlacheckie, y dobra nasze, y PP. duchownych, przez Rotmistrze nasze y ich towarzysze, w wybieraniu stacyi y czynieniu leży w dobrach ich, uciążone nie były: konstytucye na Seymach różnych o stacyach, *disciplina militari*, y o ciągnięciu żołnierza, uchwalone, reasumujemy; y aby stan szlachecki dobra nasze y duchowne, od Rotmistrzow y Towarzystwa ich, uciążone nie były, warujemy, *sub pœnis in eisdem constitutionibus descriptis*, y aby z żołdu, który im będzie od Nas, y Hetmanow naszych dany, żyć, y według targu wszystko kupować powinni byli. A w ciągnięciu do miejsca, od Nas abo Hetmana naszego naznaczonego, mają się skromnie zachować, prostymi gościeńcami iść, a noclegow y pokarmow w dobrach naszych duchownych, iedno dwie rocie iedna po drugiej, czynić niemają. A drugie roty Rotmistrz, powinien dać dzierżawcom naszym, y duchownym, abo ich urzędnikom attestacyą, iż w tey wsi, abo miasteczku, dwie rocie stały: a za taką attestacyą drudzy Rotmistrze z rotami swemi, onę wieś abo miasteczko mieć mają, żadney stacyi tam nie wybierając. A gdyby który Rotmistrz pod daniu takiej attestacyi, za ukazaniem iey, ważył się tam z trzecią rotą stanąć: taki każdy za uczynieniem przez dzierżawcę naszego, abo dobr duchownych, przeciwko niemu protestacyi, y aktykowaniem attestacyi wyżej opisaney, w Grodzie którymkolwiek bliższym, ma byź za instancyą dzierżawcę dobronych, abo iego plenipotentia, przez Hetmana naszego, y Kommissarze wojenne, z urzędu swoiego zrzucony, y z woyska wytrąbiony: także pena ma byź na Rotmistrze, y ich Poruczniki, gdyby attestacyi wzwyż pomienioney dać niechcieli. A ieśliby w dobrach szlacheckich, bądź w ciągnięciu, bądź na stanowisku, ważył się który Rotmistrz, abo iego towarzysz, stacyi iakieykolwiek, abo pieniądze brać, takowy każdy *poenae* w dawnym prawie y teraźniejszym opisaney, *privationis officij* podlec ma, która takimże pretextem iako wyżej, windikowana byź ma.

O tych co z obozu wychodzą.

13. Iż dla odbieżenia niektórych osob z woyska pod przeszłą ekspedycyą Wołoską, przyszli Hetmani y woysko do zguby y straty: przeto aby za takim przykładem, woyska y Hetmani nasi, do niebezpieczeństwa na potym nie przychodzili, postanawiamy, aby o takich inkwizycyą przez Instygatora naszego uczyniona, y po-

tym przeciwko takowym na Seymie sprawa popierana, y do exekucyi przywiedziona była.

Ordynacya Prowincyi od Moskwy rekuperowanych.

14. Ponieważ Stany Koronne, y W. X. Lit. skłoniły się do tego, aby Ziemie od Moskwy rekuperowane Krolewiciowi I. M. Władysławowi Synowi naszemu, częścią na oświadczenie ku niemu od wszystkicy Rzeczyposp: chęci, y za podjęte na ekspedycyi Moskiewskicy prace, wdzięczności; częścią dla lepszego w nich rządu, y dla zatrzymania całego z tantym narodem pokoju, w administracyą podane były: przeto idąc za iednostayną wszystkich Stanow zgodą, mocą Seymu tego, Krolewiciowi I. M. tych tam Ziem administracyą y używanie, do dalszey naszej y Rzeczypospolitey woley daiemy, y onemu zamkow tamecznych *ordinariorum praesidiorum*, z dochodow tamecznych opatrowanie poruczamy: wyiawszy zapłatę rotom na Smoleńsku będącym, których tam dla bezpieczeństwa kraioy tamecznych pewna liczba byź musi, iako na osobnym skrypcie z podpisem ręki Iaśnie W. M. X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, y Pieczętarzow naszych obudwu, Marszałka Poselskiego y Deputatow, opisana iest. Prawom iednak Rzeczyposp: do ktorego te Prowincye iako członki do ciała swego należą, a mianowicie prawu W. X. L. wedle konstytucyi 1613 nie nie derogując, ani *de iuribus Maiestatis et Reipubl:* namniej upuszczając: warując to przy tym, że rozdawanie nagrod w dobrach tamecznych, tak świeckim iako duchownym ludziom zasłużonym, *indigenis*, Polskiego, Litewskiego, Inflantckiego narodu, y tym którzy z narodu Moskiewskiego, wiary swey statecznie Nam, Synowi naszemu, y Rzeczyposp: dotrzymali, *nemini praeterea extraneo*, w dyspozycyi naszej byź ma: iedne *iure aduitalitio* drugie *iure foedi*, z powinnościami, dla niebezpieczeństwa zamkow tamecznych w przywileiach wyrażonemi; wyiawszy iednak niektórych kilku osob cudzoziemskich, co Nam y Rzeczyposp: przez czas wszystek tamtey ekspedycyi służyli, y krew rozlewali. A ieśliby który *extraneus*, krom publiczney Seymowey uchwały, ważył się co uprosić: tedy *ad cuiusvis instantiam*, przed Nami na Seymie sprawić się ma *peremptorie*, *sub poena amissionis bonorum*, których część *fisco*, część *delatori cedet*. A iż według pierwszey o tym konstytucyi, *iudicia ordinaria*, mianowicie Ziemstawa y Grody, *ad instar* inszych Powiatow, postanowione tam byź mają: tedy niż do tego zordynowania przydzie, w różnicach między tamecznymi obywatelami zachodzących, wszystkich potrzebujących sprawiedliwości, rozsądek przy Krolewicu I. M. iako Administratorze, od Nas y Rzeczyposp: naznaczonym, zostawać będzie; *salva appellatione* do Nas. A żeby tak *iudicia ordinaria*, iako y wszystkie porządki tamtey Prowincyi, bez żadney prylongacyi stanąć mógł: tedy przed Seymem da Pan Bog przyszłym, Seymik obywatelom Smoleńskim, przykładem inszych Woiewodztw W. X.

Lit. złożyć mamy; na którym Posłow dwu z poyśrządka siebie na Seym wyślą, którzy wszystkie potrzeby zamkow rekuperowanych przełożą, a My z Stanami Seymowemi, *authoritate Comitiorum*, tak *iudicia ordinaria*, iako y wszystkie porządne ordynacyą postanowimy. Tym czasem iednak, aby poddanych oyczystych y szlacheckich nie przyjmowano: a którzyby tam byli, aby sprawiedliwość z nich, według praw dawnych obojgu narodom służących, czyniona, y bez żadney zwłoki, tym czyi się pokażą, wydawano. Konstytucyą przy tym 1613 z strony przywracania dobr szlacheckich, tym którzy tego potrzebować będą, w cale zachowując, z pilnym tego obostrzeniem, żeby się każdy z prawa swego, ktreby dostatecznie pokazał; cieszył, y Rzeczyposp: szkody, prze niesłuszne dobr tamecznych sobie przywłaszczanie, nie odnosiła. A żeby nie tylko w Woiewodztwie Smoleńskim, ale y w inszych tamtych Prowincyach, ludzie zasłużeni ozdoby swe otrzymawali, y czasu następujących niebezpieczeństw garnąć się do kogo mieli: tedy Chorągwtwa, y insze Urzędy Ziemskie, obywatelom tamecznym obojga narodu, rozdawać iako naprzedzey mamy. A czyniąc żądaniu wszystkich Stanow dosyć, abyśmy Krolewica I. M. Władysława Syna naszego dostatkami na opatrowanie stolu iego ratowali, tedy *vacans dignitati ipsius conveniens*, dać pozwalamy.

Obrona Infant.

15. Ieśliby nieprzyjaciel z Stanami Rzeczyposp: obojga narodow, słusznych nie zawarł w Inflanciech inducyi, a Państwa nasze infestować chciał: tedy część podatkow W. X. L. osobnym skrypcem na to deklarujemy, aby na odpor niebezpieczeństwu Inflantskiemu, woysko ktreby nieprzyjacielkim wstręt czynić mogło zamysłem, zebrane, y wszystkie wojenne potrzeby dodane były. Gdzieby ten pokoy w tamtey Prowincyi stanął, kwoli czemu Kommissarze od Rzeczyposp: przy Hetmanie naszym wyprawieni będą: tedy iako podatki wszystkie, tak y żołnierz do Infant naznaczony, na Ukrainę przeciwko poganom obrocić się ma. A gdzieby się w Inflanciech na wojnę zanosło, tedy dla tym większey woyska naszego augmentacyi, zdało się to Stanom Koronnym, y W. X. Lit. aby szlachta Inflantska wszystka *in armis* była, y za uniwersalami naszymi, a za obwieszczeniem Hetmańskim, do obozu pod rząd y posłuszeństwo Hetmańskie stanęła.

Pretia rerum.

16. Za zbytnim podniesieniem towarow y materyi przez cudzoziemce, iż Koronni obywatele do wielkich utrat, a Rzeczypospolita do zniszczenia przychodzi, *pretium* uchwałą Seymu teraźniejszego postanawiamy, aby axamitow rozmaitey maści kupcy drożey łokcia nie przedawali nad złotych cztery. Atlasu y adamaszku, nad złotych pułtrzecia. Tabinu nad złotych pułtrze-

cia. Kitayki duple nad złotych dwa: prostey nad groszy dziesięć. Pulszkarłacia łockia nad złotych siedm. Pulgranacia nad złotych pięć. Falendyszu naprzedniejszego nad złotych trzy: a inszego dobrego nad groszy siedmdziesiąt. Skory szafianowey nad groszy czterdzieści. Srebra białego domowey roboty dobrego, grzywny nad złotych 12; cudzoziemskiej roboty, nad złotych trzynaście: złocistego na brzegach, złotych czternaście: wszystkiego złocistego, nad złotych szesnaście, co się ma rozumieć na srebro ktore w robocie przedają, nie tykając menice naszey. Kleynotow żadnych *sub poena confiscationis*, ani *privatim*, ani *publice* przedawać nikt nie ma: o co Starosta onego mieysca, *ad delationem cuiuscunque* exekucyą czynić ma; a iesliby exekucyi nie czynił, ma mieć *cum delatore forum* na Trybunał, *pro poena centum marcarum*. Także wiuia Węgierskiego y Ryńskiego, nad groszy pułsma: a Francuskiego nad groszy sześć, żaden drożey przedawać nie ma. Futer soroka soboli przednich, nad złotych dwieście: poslednieyszych nad złotych sto. Rysiego błamu przedniego, tak nożkowego iako y słamowego, nad złotych dwieście. Marmurku przedniego nad złotych pięćdziesiąt. Także iedwabiu funt rozmaitey barwy, po złotych dziewięci, łot groszy dziesięci. Petlice iedwabne, srebrne, y złote, ten ktoryby ie robił y przedawał, aby pod takową winę podpadał. Także kobierce Adziamskie po złotych dwudziestu: Dywańskie po złotych dwudziestu czterech: Tureckie po złotych dwunastu; pod utraceniem towaru do skarbu naszego, *ex delatione cuiusvis*: co zarazem Starostowie pod winą wyżej opisaną exekwować mają, a w Prusiech Woiewodowie, abo Burgrabowie. A do zbywania tych towarow, ktorych obywatele Państw naszych do Korony nawozili, cztery miesiáce czasu im pozwalamy. A iż się zagęściło, że *plebeij* rownają się w tym stanowi szlacheckiemu, zaczym *pretia rerum* w gorę idą: postanawiamy, aby żaden mieszczanin, ani *plebeius utriusque sexus*, wyiawszy Burmistrze, Woyty, y Lętwoyty *maiorum civitatum*, nie śmiał zażywać szat iedwabnych y podszewek, także futer kosztownych, okrom lisich, y inszych podlejszych. Także w szafianie aby żaden z nich nie chodził, *sub poena centum marcarum*, o co *forum* kupcom przed Woytem, *absque quavis appellatione*: a mieszczanom w Sądzie Grodzkim mieysca onego naznaczymy, y odpuszczac tych win nikomu nie mamy. A inszych rzeczy ktore nie są w tey konstytucyi specyfikowane, *pretia* Woiewodom naszym, abo Urzędowi, ich z Urzędem Starościm, według prawa we dwie niedzieli po publikacyi tey konstytucyi, a w Prusiech Burgrabiom stanowić pozwalamy. A każdy kupiec w swym kramie taxę onę tych rzeczy, przez Woiewodę abo Urząd iego szacowanych, na tablicy abo regestrze podpisana ręką Woiewody, abo Podwoiewodzkiego onego mieć ma, według ktorey przedawać ma. A iesliby się ktory drożey nad szacunek przedawać ważył, pozwany do

Starosty mieysca onego, a w Prusiech do Burgrabskiego, *poena confiscationis mercium*, karany bydź ma; *salva appellatione* za dworem naszym. Ktora niż odprawiona będzie, *in sequestro* Urzędu Mieyskiego *merces* zostawać mają. A Starosta gdzieby *rei iudicatae* exekucyi nie uczynił, ma mieć *forum* na Trybunał *ex delatione cuiusvis*, pod winą wyżej opisaną, ktora konstytucya y W. X. Lit. służyć ma.

Moneta.

17. Iż przez niezmierną cenę pieniędzy Rzeczposp: szkodę ponosi, przeto postanawiamy, aby żaden kaźdey kondycyi człowiek, nie ważył się drożey czerwonych złotych brać, tylko po złotych czterech. Talery stare po złotych pultrzećcia: talery złotowe po groszy trzydziestu siedmi: orły Gdańskie po groszy szesnaście, *sub poena confiscationis bonorum*, o co *forum* przed Starostą mieysca onego, ktoryby się drożey brać y udawać ie, ważył. A iesliby w miastach naszych Gdańsk, Toruń, Elbląg, Krolewiec, Ryga, y insze *portoria* chcieli wyżej monetę podnosić, y wymagać *per necessitatem* na tych, ktory zboża y towary swoje przedają: ma każdy naprzod oświadczyć się Burmistrzowi tamtego mieysca, y relacyą uczynić, *et poenas urgere*, według tey konstytucyi. A iesliby Burmistrz exekucyi nie uczynił, tedy y Burmistrza, y onego kupca do Nas pozwać ma o tę kontrawencyą. A My takie winy iakie są w tey konstytucyi opisane, za słusznym dowodem na Urząd, y na tego ktoryby śmiał tę konstytucyą łamać, decernować roskazemy. A iż rozmaitemi sposobami, sztukami y przemyślem, cudzoziemską monetę do Państw naszych przywożą, pieniądze nasze Koronne, ktore nie rowno dobrocią y wagą cudzoziemskie przechodzą, zakupiują, wywożą: tedy powagą terazniejszego Seymu, za zgodą Stanow wszystkich, stanowimy *lege perpetua*, aby żaden napotym monety cudzoziemskiej, krom talerow, y czerwonych złotych, wozic nie śmiał do Państw naszych, *sub poenis confiscationis bonorum, et vitae*. Na co Starostowie nasi pogranicznicy, także na komorach Celnych, y przy komorach będący, pilne oko mieć mają, y przestępnych imać y aresztować do informacji naszey. Miasta zaś tak portowe iako y składne, podług konstytucyi szczęśliwey Koronacyi naszey, przestrzedz tego będą powinni, aby żadna moneta obca, krom czerwonych złotych a talerow, do Korony przepuszczona nie była, *sub poena arbitrio nostro irroganda in foro competentis, ad instantiam Instigatoris, ex delatione cuiusvis*.

O kommissyi Woiewodztw, Podlaskiego, y Woiewodztwa Brzeskiego.

18. Chcąc kontrowersyą między Posłami W. X. Lit., a Podolskimi, z strony dekretu y aktu Kommissarskiego, o rozgraniczeniu Woiewodztwa Podlaskiego z Woiewodztwem Brzeskim, począwszy od Kodyńca, według konstytucyi przeszyłej w roku 1616 uczynionego, na przyszłym

372

373

da Pan Bog Seymie uspokoić, nie czyniąc na ten czas *de validitate* dekretu tego, żadnego rozsądku y uznania, nie kassując go, ani też aproubując: za Radą Panow Rad naszych, y za pozwoleniem Posłow, y wszystkich Stanow oboysza narodow, *authoritate Conventus*, wysyłamy Kommissarzow z strony Koronney, Wielebnego X. Henryka Firleia, Biskupa Płockiego: y Wielmożnych Mikołaja Firleia z Dąbrowice Woynickiego, Walentego Zielińskiego Płockiego, Adama Kossobuckiego Wysogrodzkiego, Kasztelanow: y Urodzonych, Iana Żowickiego Brzeskiego, Adama Noskowskiego Lubelskiego, Podkomorznych. A z strony W. X. Lit. Wielmożnych, Iarosza Wołowicza Starostę Żmudzkiego, Mikołaja Sapiechę, Woiewodę Nowogrodzkiego, Adama Talwosza Kasztellana Żmudzkiego: y Urodzonych, Krzysztofa Wiesiołowskiego Krayczego, Alexandra Korwina Gąsiewskiego Referendarza, Stefana Paca Pisarza W. X. Lit. ktoryzy w roku przyszłym 1621 miesiáca Maia, piętnastego dnia, ziechawszy się, duktow granic z obu stron, dowodow, praw, munimentow, kontrowersyi wysłuchawszy, oglądawszy, y wszystko dostatecznie, y porządnie spisawszy, na Seym, ktory napierwiey po odprawowaniu tey kommissyi, od Nas złożony będzie, przywieść Nam mają: a My na tym Seymie z PP. Radami naszymi, tak o tym dekrete od Kommissarzow Koronnych ferowanym, iako też y w samey główney rzeczy, rozsądkiem naszym nieodwłocznie uznać, y koniec tey sprawy y kontrowersyi uczynić, y uspokoić mamy. A nie przybycie iednego abo dwu Kommissarzow, z ktoreykolwiek strony, nie szkodzić nie ma: ale ci ktoryzy się ziada, tey kontrowersyi dokumentow y dowodow wysłuchać, dukt oglądać, y Nam na Seym przynieść będą powinni.

Dyscyplina militaris.

19. Iż na tym siła, a prawie wszystko należy, aby porządek z skromnością y posłuszeństwem żołnierskim zmieszany, iakoby z niego obrona, nie zdzierstwo, ani swawoleństwo było: mocą tego Seymu postanawiamy, aby przy kaźdey chorągwi Rotmistrz był zawsze *sub poenis de disciplina militari expressis*. Utwierdzamy przy tym wszystkie prawa, także y konstytucyą *anni 1590 de disciplina militari, in toto* reassumujemy, y Hetmanom naszym zupełną moc y władzą, według prawa dawamy.

Exempty.

20. Od wszelakich praw Rotmistrzom, y tym ktoryzy na służbie naszey y Rzeczypospolitey na ten czas będą, exempty iść mają, według konstytucyi *anni 1590* o exemptach uczynioney: wyiawszy *recentia crimina* od daty Seymowey: ktora konstytucya y W. X. Lit. służyć ma.

Kozacy.

21. Iż Nam przyszło do woyny z pogaństwem, a chcąc mieć woyska Kozackie za *stipendiaris*

Reipublicae, uchwałą Seymu tego, płacą im naznaczymy: z tą iednak kondycyą, aby pod regimentem y władzą Hetmana naszego zostawały.

Kwarta.

22. Quarta tak iako ią do Rawy oddają Panowie Starostowie, tak z dobr wolnych, żadnymi summami nie onerowanych, iako też y tych, ktore są w pięci kroć sto tysięcy zastawione, na terazniejszą potrzebę Rzeczyposp. PP. Starostowie y dzierzawcy nasi, płacić powinni na pierwszy Poniedziałek po Pannie Maryi Gromniczney, w Rawie, pod winami w prawie opisanemi. A drugą kwartę według zwyczaju na Świątki przychodzące, oddawać będą: a z tych Starostw ktore staremi summami są onerowane, *pro hac vice*, kaźdy Starosta y dzierzawca, po złotych pięci z lanu, także na Świątki przyszłe do kwarty oddać y zapłacić według kwitow dawnych poborowych, *sub poenis publicis*, powinien będzie: z dobr zaś naszych ekonomiy, y z dobr oprawy Krolowey I. M. Małżonki naszey podległych, według konstytucyi 1619 płacić mają, także y z dobr tych, ktore arendami dożywotniemmi trzymają, wedle teyże konstytucyi sprawić się mają.

O niewywodzeniu koni za granice.

23. Iż siła na tym Rzeczyposp. należy, a zwłaszcza pod takowe niebezpieczne czasy, aby koni za granice nie wywodzono: tedy dawne prawa o tym uczynione, a mianowicie konstytucye 1550 także 1557 reassumujemy y postanawiamy, aby żaden tak koni iako y skor, y iuchtow za granice nie wywoził, *sub confiscatione* towarow y koni. Czego Starostowie nasi y Urzędnicy przestrzegać y exekwować mają.

Warunek poborow.

24. Postanawiamy, y warujemy to mocą Seymu terazniejszego, aby żaden nie śmiał prosić o reszty poborowe, *sub poena infamiae*, ktora *enunc decernitur* na tego, a publikacya iey ma być na przyszłym Seymie; o reszty, abo donatywe, iakie z tych podatkow, ktore się na tey woynie pozwoliły, y pozwolą, chociażby listy nasze za takimi nastąpiły, powinni przeciw Podskarbowie nasi oboysza narodow, Poborcy y Szafarze, tego nie wydawać: warując to, aby w kaźdym Woiewodztwie, *possessionatus et sufficiens*, obierany był Poborca. Wyiawszy Urodzonego Iakuba Sienińskiego, Woiewodzica Podolskiego, ktoremu z przeszłych retent poborowych Woiewodztwa Sędomirskiego, z pozwoleniem wszystkich Stanow, dać mu dwa tysiąca złotych pozwolili.

Opatrzenie miast.

25. Krakow, Lwow, Kamienieniec Podolski, Sniatyn, Chalicz, Kiiow, Bełz, Krzemieniec, Hociń, Łuck, Przemyśl, Sanok, iż granicom nieprzyjacielskim są przyległe, a wiele na tych mieyscach Rzeczyposp. należy, przychylając się do prawa starego, o opatrzaniu zamkow, dla wsze-

374

375
laczego ich bezpieczeństwo, strzelbą, prochem, ludźmi, y inszemi rzeczami do obrony należącymi, podług zdania Hetmanow naszych, Deputatow woiennych wedle tego, iako *patiuntur rationes aerarij publici*, opatrzyć mamy; a osobliwie zamek Lwowski wysoki, ktorego *praesidium* w osobnym piśmie iest opisane. A ludzie szlacheckiego narodu, ktorzyby do miast z żonami dla obrony uchodzić chcieli, aby żywnością na pułroku, także strzelbą y prochem, kulami, opatrzeni byli, y one zaraz z sobą przywiezli: a ktoby tego wszystkiego z sobą nie przywiozł, do miasta niema być puszczony.

Miasto Ryga.

26. Miasto Ryskie, za odważne przeciwko Nam y Rzeczyposp. *merita*, ktorzychśmy po wszystkie Inflantckie wojny statecznym od nich wiary dodzierzenia, ciężkich niebezpieczeństw y impetow nieprzyacielskich wytrzymaniu, wielkich szkod y utrat dla Nas y Rzeczypospolitey ponoszenia doznawali, było od Nas za zgodą wszech Stanow, dwiema konstytucjami, o nadgrodeniu sumptow, y ukazaniu wdzięczności, upewnione: teraz tedy, za prośbą Posłow Ziemskich, y zewolaniem wszech Stanow obojga narodu, skutkiem samym wdzięczność tę, y nagrodę pokazując, y tym bardziej do zasług Nam y Rzeczypospolitey onych pobudzając, dzierzawę Uxkiel y Kiercholm, iako ią dotąd toż miasto za pewnym prawem trzyma, po wyiszczeniu prawa ich dawnego, na to danego, do lat na ten czas dwudziestu, przywilejem naszym, który im z Kancellaryi naszej dany będzie, konferujemy; *salvis iuribus ecclesiae Romanae et Reipubl.* to warując, że tam żadnych fortec, ani *propugnacula*, zakładać nie mają.

Rozgraniczenie Woiewodztwa Kiiowskiego z Powiatem Możyńskim.

27. Iż podług konstytucji roku 1613 Kommissarze naznaczeni, nie iędząc po gruntach, na miejscu tę kommissją odprawowali: z tej tedy przyczyny, abrogowawszy ten akt kommissyi ich, *vigore hujus Conventus*, znowu na rozgraniczenie Kommissarzow naznaczymy, z Woiewodztwa Kiiowskiego; Urodzonych Stefana Niemierzyca, Podkomorzego Kiiowskiego: Mikołaja Steckiego Cywona Kiiowskiego, Ierzego Moszczenickiego, Wacława Zmieiewskiego. A z Powiatu Możerskiego; Urodzonych, Podkomorzego, Sędziego Ziemskiego y Podstarościego: . . . Ruckiego, Możerskich. Iana Lenkiewicza y Pochorskiego naznaczymy: ktorzy ziachawszy się do miasta naszego Owruca, w roku 1621 dnia trzynastego miesiąca Decembra, tę kommissją od Piętych Woiewodztwa Wołyńskiego zacząć mają, y skutecznie iuż bez wszelkiej zwłoki skończyć będą powinni: w ktorej sprawie nie przybycie iedney strony, tak wszystkich, iako ktorego z nich, nic przeszkadzać nie mają: ale ci ktorzy się ziada, też kommissją kończyć, y za wieczne a nie poruszone, te granice trzymane być

376
377
mają. Na którym terminie wszyscy pograniczni, tak Woiewodztwa Kiiowskiego, iako y W. X. Lit. ziachawszy się, mają wszystkie prawa, przywileie, kwity poborowe dawne, y insze dyspozycye, rewizye, y wszelakie insze dokumenta, przed tymi Kommissarzami pokazać, ktore majątności do ktorego Państwa należeć mają. A *interim*, do skończenia tej kommissyi, spokojnie między sobą zachować się mają według konstytucji pierwszej. A Panowie Kommissarze wyżej napisani, mają się czasu pomienionego na miejsce naznaczone stawić, y te granice kończyć, pod winą sta grzywien, ktora na każdego *absentem* ściągać się ma: o którą każdemu na Trybunale, *inter causas officij*, wolno czynić będzie. A kiedy ta kommissya podług porządku episanego koniec swoy weźmie, tedy na przysłym da Pan Bog Seymie approbowana być ma: a iesliby czego strzeż Boże, żeby się ta woyna Turecka y Tatarska nie uspokoiła, zacyzmy Kommissarze naznaczeni na ten termin kommissyi, za pospolitym ruszeniem przybyć nie mogli, a dali o tym wiedzieć do Urzędu Możerskiego; tedy też y ta kommissya nie ma się kończyć bez nich. A iesliby przed tym terminem kommissyi, pospolite ruszenie ustało: tedy ten akt Kommissarski, według porządku wyżej pomienionego, odprawować y kończyć się ma.

Starostowie Ukrainni.

28. A iż wielkie uciążenie Rzeczypospolita ponosi, przez niemieszkanie Panow Starostow na zamkach Ukrainnych, ich *defensionis* podległych: przeto terazniejszą konstytucją uchwalamy, aby zawsze *praesentes*, a mianowicie czasu tego niebezpieczeństwa byli, y nigdzie z zamku, oprócz konsensu naszego na namiestnika, nie odieżdżali, y one potrzebnymi municjami do obrony należącymi opatrowali, *sub poena privationis Capitaneatus*: o co *forum cuius* za dworem naszym naznaczymy; do czego Starostowie Ruscy y Podgorscy należeć mają.

Ruszenie Tatarow W. X. Lit.

29. Tatarowie W. X. Lit. mocą Seymu tego, za obwieszczeniem Hetmańskim, *in casu necessitatis*, stanowiąc się do woyska Inflantckiego, y woienną służbę dotąd iako powinność ich niesie, tak z dobr dawnych, iako y z tych, ktore u szlachty pokupili, odprawować będą, *sub amissione bonorum*. A szlachta ktorzy u Tatarow dobra pokupili, też służbę powinni będą odprawować, według pierwszej konstytucji.

Wybrańcy W. X. Litewskiego.

30. Dla większej gotowości woienney, ze wszystkich dobr naszych, wybrańcy według ordynacyi K. I. M. Stefana, y według konstytucji *anni 1590* wybierani, y tam gdzie wola nasza będzie na obronę granic, tak koronnych, iako y W. X. Lit. obroceni być mają: a gdzie nie są wybrani, tedy dzierzawcy naydaley *ad diem*

vigesimam quintam Martij, *sub poena* wybrać y wystawić ich będą powinni.

Poszty.

31. Iako wiele y Nam samym, y wszystkiey Rzeczypospolitey należy, aby wczesne przestrogi zawždy być mogły y wiadomości, co się nie tylko w postronnych Państwach, ale y około granic Państwa naszego dzieie, abyśmy też za wiadomościami prędkiem y pewnem, mogli wczas zabezpieczyć każdym następującym niebezpieczeństwom, nie iest nikt ktorzyby tego łączno y widzieć, y rozsądzić nie miał: przetoż iż od niektórych w tym się rozumiejących mamy przestrożę, że za porządnym w tym miast y miasteczek naszych, także y innych, ktore dotąd są podwodami onerowane, postanowieniem y zniesieniem z nich tego ciężaru, podwod, mogłoby się to w reżę za krotkim czasem wprawić, żeby ze wszystkich pogranicznych miejsc, y tu do dworu naszego, kędybyśmykolwiek osobą naszą byli, y do przedniejszych w Państwach naszych miast, na każdy tydzień wiadomości znosićby się mogły, y przesyłania listow każdemu stanowi bardzo potrzebnych, do sprawienia snadniejszego, y z wielkim ulżeniem kosztuby być mogły; tedy wolno Nam będzie w tym wszystkim taką ordynacją uczynić, coby z ulżeniem ciężaru tych miejsc podwodami onerowanych być mogło, żeby tak w Koronnych Państwach, y W. X. Lit. y Xięstwa Pruskiego, skutek swoy wziąć mogło, y do efektu przywiedzione było, y iuż taki porządek który się w tym Nam będzie zdał, y tym ktorzy tego administracją, y dozor mieć będą, wedle tej ordynacyi naszej we wszystkim zachowany będzie, y przez nikogo nie trudniony.

Laudum Woiewodztwa Braclawskiego.

32. *Laudum* Braclawskiego Woiewodztwa, ktore sobie obywatele tamci przeciwko naiązdom rozboynczym, ktorzy kraie ich infestują, y wsi znoszą, uchwalili, y do akt Grodzkich Winnickich podali, *in toto* do przeszlego Seymu aprobujemy.

Surrogacya Wieluńska.

33. Za zgodnym konsensem obywatelow Koronnych, y za prośbą Posłow Ziemie Wieluńskiej, pod niebytność Wielmożnego Stanisława Koniecpolskiego, Hetmana naszego Polnego, Wieluńskiego, etc. Starosty, pozwalamy aby Sądy Grodzkie Wieluńskie, do przyszlego Seymu, przez Surrogatora odprawowane były: ktorego Surrogatora szlachcica osiadłego w Ziemi Wieluńskiej podać mamy, aby sprawiedliwość y exekucją czynił, sądy y inne powinności Staroście, podług prawa odprawował.

Surrogacya Winnicka.

34. Za zgodnym konsensem obywatelow Koronnych, y prośbą Posłow Ziemskich, pozwalamy Woiewodztwu Braclawskiemu na sądy

378
Winnickie Surrogatora, Urodzonego Alexandra Piaseczyńskiego: który uczyniwszy przysięgę według prawa, y opisania iey, Staroście na sądy, *munijs Capitanealibus fungi* będzie mógł, sprawiedliwość y exekucye wszystkie czynić. Sądy Grodzkie Winnickie, y wszystkie powinności y akty publiczne Staroście ma odprawować, ode dnia przysięgi swoiey, aż do wyiszczenia Starosty z więzienia.

Membrany Woiewodztwa Wołyńskiego y Braclawskiego.

35. Membrany, to iest ręczne zapisy w Woiewodztwie Wołyńskim y Braclawskim, iż są szkodliwe, znosimy, y iuż od publikacyi tej konstytucji iść nie mają, między obywatelami tych Woiewodztw: ale każdy na każdą rzecz zapis, napisawszy go y podpisawszy, z pieczęcią swoją, y pieczęciami y podpisami namniey dwu świadkow szlacheccami ma, y powinien będzie do akt Grodzkich, albo Ziemskich, przyznać. Takowe zapisy oczywiście przyznane u każdego sądu, urzędu, y prawa, choćby nie były do akt Ziemskich przeniesione, ważne, y moc wieczystą mają otrzymać. A membrany albo zapisy ręczne, przed tą konstytucją, bądź też dawniejsze, na cokolwiek dawno dane, od daty tej konstytucji, do roku y do sześciu niedziel, mają być do akt Ziemskich, albo Grodzkich, własnego Powiatu, przez tych którym służą, *per oblatam* podane, y wwiedzione, takowe mają być w zupełney mocy zachowane: a ktoreby do akt nie były wwiedzione do roku y do sześciu niedziel, iuż żadney potym wagi mieć nie mogą.

Securitas Trybunału W. X. Litewskiego.

36. Konstytucją *de securitate iudiciorum*, Trybunału Koronnego, *in toto* W. X. Lit. przyimnie.

Rewizorowie do popalonych y spustoszonych dobr naszych, y Rzeczypospolitey.

37. Iż się wielka depopulacya przez nieprzyiaciela Koronnego w Państwach naszych, a zwłaszcza w kraich Ruskich y Podolskich, niedawnych czasow stała: tedy Rewizory na oglądanie tamtych miejsc naznaczymy, według ktorych uznania przez Nas approbowanego, quartę, y insze podatki Rzpltey należące, oddawać, do czasu prawem naznaczonego, possessorowie będą.

Trybunał Radomski.

38. Iż wiele na tym Rzpltey należy, aby się wiedzieć mogło, iako były y będą wybierane podatki, y kędy się od Poborcow obracały: tedy chcąc mieć porządek w dosyć uczynieniu Poborcow, postanawiamy Trybunał w Radomiu, aby tam wszyscy, ktorzy iakie dochody Rzeczypospolitey, bądź pobory, bądź czopowe, y inne wszystkie według uniwersału *accessoria*, tak y ci ktorzy *per arendam* dobra iakie Rzeczypospolitey trzymali, tym słuszny rachunek przed Deputaty uczynili,

379 *ab anno 1609 ad annum 1613.* A ci ktorzychby były *liquida jura fisci*, tedy od Instygatora naszego przez pozew zpozywani byđz maia, który ma uprzedzić cztery niedziele przed terminem. A iż *ab anno 1613 ad annum 1616* tenże Trybunał tamże w Radomiu odprawował się: tedy ktorzyby Poborcy dostateczne kwity z pierwszego Trybunału pokazali, wolni byđz maia, a potym *ab anno 1616* odprawować się ma, waruiąc aby żaden Poborca, ani arendarz, wyżey pomienionych dobr iakichkolwiek Rzpłtey Deputatem nie był: a iesliby się taki znalazł który, aby tam miejsca między Deputatami nie miał, ktorych tak z Panow Rad, iako y Koła Poselskiego mianujemy. A czas Trybunału w Poniedziałek po S. Bartłomieiu oznaczamy. Tamże y Pisarz Polny *ratione quarty*, liczbę czynić powinien.

Deputaci do Radomia.

39. Z Panow Rad: Wielmożnych, Iana Karnowskiego Woiewodę Płockiego, Mikołai z Dąbrowice Firleja Woynickiego, Maxymiliana Przerębskiego Sieradzkiego, Filippa Wołuckiego Rawskiego, Słupeckiego Radomskiego, Iana Podoskiego Racięskiego, Starostę Ciechanowskiego: Adama Kossobuckiego Wyszogrodzkiego, Starostę Łomżyńskiego, Kasztellanow. Mikołai z Podhaiec Wolskiego, Marszałka Koronnego, Krzepickiego, Olsztyńskiego Starostę. A z Posłow: Mikołai Korycińskiego, Starostę Oycowskiego, Ierzego Małachowskiego: Iakuba Sienińskiego, Woiewodzica Podolskiego: Bartosza Cieleckiego, Woyskiego Poznańskiego: Adama Walewskiego, Podkomorzego Sieradzkiego: Marka Radoszewskiego, Podkomorzego Wieluńskiego: Piotra Charbickiego, Stolnika Łęczyskiego: Daniela Tulibowskiego, Sędziego Inowrocławskiego: Iana Boruckiego, Podśodka Inowrocławskiego: Ludwika Krasieńskiego, Starostę Płockiego: Stanisława Orzechowskiego, Stanisława Zabickiego, Pisarza Ziemskiego Zakroczymskiego: Krzysztofa Howickiego, Podstolego Wołyńskiego: Franciszka Zochowskiego, Podkomorzego Ciechanowskiego: Grzegorza Sączka, Skarbnika Podlaskiego: Pawła Rzechowskiego, Podstarościę Kiiowskiego: Bartłomieia Kazanowskiego, Podstolego Lubelskiego: Mikołai Kozłowski, Sędziego Sanockiego: Iana Komorowski, Wołuckiego, Podkomorzego Rawskiego: Elzanowskiego, Chorążęgo Chełmińskiego: Iwana Zytyńskiego, Woyskiego Braclawskiego: Podkomorzego Pomorskiego: Woyciecha Staniszewskiego, Pisarza Ziemskiego Łuckiego: Ierzego Gableńca, Iana Bykowskiego, Starostę Sieradzkiego, y Piotra Branickiego.

Religia Grecka.

40. Uspokaiając religią Grecką, konstytucyą roku 1607 reasumujemy, y według niey w rozdawaniu beneficji cerkiewnych, *in futurum* zachować się mamy.

Obrony miast.

41. Ponieważ miasta nasze dawney powinności swoiey, o opatrowaniu murów, baszt, wałów, y inszych potrzeb do opatrności miasta każdego należących, nie dosyć czynią, ani się o to staraia: przeto postanawiamy, aby Starostowie, albo ich Podstarościowie, z temi ktorzy od Nas będą na to zesłani Kommissarzami, doyrzeli, aby to wszystko *exnunc* opravili, y armatę sporządzili, y prochow spoitrzebę przyczynili; a przy tym aby na każdy Rok przy Starości, albo Podstarościm, wszystkich prowentow do miasta dawna y teraz należących, według prawa dawnego, przed nimiż liczbę dostateczną czynili, *sub poena quingentarum marcarum*, o którą przed Nami *ad instantiam Instigatoris, ex delatione suprascriptarum personarum*, odpowiadać będą powinni *peremptorie*, czego Instygator popierać ma, *sub poena de officialibus sancita*.

Obrony miast.

42. Iż w terażniejszych niebezpieczeństwach miasto Lublin, okopy, baszty, wały, y bramy nowe, wielkim kosztem swoim y pracą wystawiło: przeto tę wszystkę municyą, tak nową iako y starą, y straż także mieyską prawem popolitym, y konstytucyą *anni 1611 et praesentis de securitate portarum et munitionum*, miastu Lwowu y Wilnu służącą, aby y miastu Lublinu służyła, utwierdzamy, y aby od nikogo wzruszona y gwałcona nie była, a pod władzą y opatrnością Urzędu tamecznego Mieyskiego zostawała, waruiemy *sub poenis contra violatores munitionum sancitis*: bez naruszenia zwierzchności y powagi Trybunału, który się w tym mieście odprawuie. A iż też ta nowa municya okopow, wałów, baszt, y brom, potrzebuie dalszey poprawy dokończenia y opatrzenia ustawicznego: przeto za prośbą Posłow tegoż Woiewodztwa, grosz od każdej beczki piwa przewożnego, przy trzech, Starości tamecznemu przywileiem od Nas danym służących, y nagrodę miary młyńskiej, aby im według przywileiu osobnego z Kancellaryi naszej danego, dawany był, postanawiamy. Czego dozór Starości mieysca tamecznego *pro tempore existenti*, zlecamy, aby się to na nic inszego, tylko na poprawę dalszą okopow, baszt, murów, obracało.

Kamieniec Podolski.

43. Iż Kamieniec Podolski niedawnemi czasami, z dopuszczenia Bożego, przez ogień *funditus* prawie jest wniwecz obrocony, a przez częste inkursye pogańskie, Wołoskie, y świeżo przez woyska Tatarskie bardzo iest zneđzony: przeto maiać wzgląd na nich, *authoritate Conventus praesentis*, od wszelkich poborow y podatkow na tym Seymie postanowionych, po expirowaniu pierwszych wolności, do lat sześci libertacyi prolongujemy, y od pieniędzy podwodnych wolnych czyniemy, *exceptis teloneis finitimis*.

380

Municya miasta Wileńskiego.

44. Miasto Wileńskie przykładem inszych miast Koronnych, z wielką pilnością, murów, baszt, y rowow swych poprawić, y co do ufortyfikowania mieysca tamtego należy, budować maia, *sub poena* czterech set kop Litewskich: o co *forum* Instygator nasz za dworem mieć z nimi będzie. *Qua soluta nihilominus* tey konstytucyi maia dosyć czynić.

Miasto Lwow.

45. Chcąc mieć porządek y czulość w mieście Lwowie, iako niebezpieczeństwom nieprzyacielskim bardzo przyległym, rozkazujemy Urzędowi Mieyskiemu Lwowskiemu, aby konstytucyą *anni 1601* o zamykaniu bram, y forty miasta tego, *sub poenis* do exekucyi przywiold, y na potym po zaszcziu słońca, bram nikomu otwierać się nie ważył: a żeby tym lepszą opatrność y municyą sporządzili, pozwalamy im grosz ieden od każdej beczki piwa przewożnego, tak w mieście iako y na przedmieściach, wybierać, który na nic inszego, tylko na obronę miasta tamecznego obracać się ma.

Warunek poborow W. X. Litewskiego.

46. Obowięzujemy *fidem* Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. aby tak koło terażniejszych chodził podatkow, iakoby naprzod mogła się iaka użyteczna Rzpłtey aukcyja ukazać: a druga żeby tych pieniędzy ni na co inszego obracał, tylko na *subsidia* PP. Koronnym przeciwko poganom, także na obronę granic W. X. Lit. od Moskwy, y od Szwedow, y na inne woienne potrzeby *sub hac praecisa declaratione*, że gdzieby *in alios usus* miał co obrocić, tedy kwitu od Rzpłtey nie otrzyma; a co długow, iako się z liczby Wielmożnego Podskarbiego pokazało, *ad fidem publicam* wziętych, te z reszt przeszłych płacone byđz maia.

O saletrze.

47. Należy też na tym Rzpłtey aby pod ten czas wojny z Cesarzem Tureckim, saletry z Korony nie wypuszczano, a to dla tego, aby miasta y zamki Rzpłtey ktore ludziom są *pro praesidijs*, prochami, saletrę *justo pretio* kupuiąc dostatecznie opatrzone byđz mogły: przeto postanawiamy uchwałą Seymu terażniejszego, aby żaden saletry z Korony wywozić nie śmiał pod utraceniem iey, y pod winą pięci set grzywien, połowicę Delatorowi; a połowicę skarbowi naszemu, o co *forum* na Trybunał *inter causas fisci, sub eadem poena* na Instygatora naszego, gdzieby o to czynić nie chciał.

Suspensa spraw Hełmana Polnego, y Starosty Halińskiego, y inszych.

48. Acz są w prawie dosyć obwarowane exempty na potrzebach Rzpłtey ludzi stanu rycerskiego będących, a pogotowiu tych ktorzy na ten czas Rzpłtey miłość y wiarę swoię oświad-

382

czaiąc, w więzieniu poganskim zatrzymani są: tedy sprawy nietylko tych pomienionych, ale y inszych wszystkich w więzieniu tamtym będących, w ktorymkolwiek sądzie y stopniu prawnym intentowane, do wyiscia z ich więzienia, mocą tego Seymu zawieszamy.

Zabronienie czekanow.

49. Obiaśniając dawne prawa y statuta, około bezpieczenstwa y pokoju popolitego uczynione, a przychylaiąc się do konstytucyi *anni 1578 et 1601* y do inszych, o zabronieniu niezwykłych broni y oręża postanowionych, bacząc że co daley większa swywola w ludziach roście, ani na miejsca poświęcone, ani na żadną zwierzchność nie oglądaią się: przeto aby się złym zamysłem zabieżało, postanawiamy *omnium Ordinum unanimi consensu accedente*, aby żaden *cujuscunque conditionis*, nie ważył się odtąd zażywać, albo nosić czekanow *in loco publico*, pod winą dwuch set grzywien, którą zaraz *ex tacto termino ad instantiam cujuslibet, et Instigatoris Officij, et Iudicij cujusvis in Regno, citatus tanquam peremptorio termino*, powinien odłożyć *parti et Instigatori*: wszakże na woynie przeciwko nieprzyiacielowi Koronnemu, zażywanie czekanow, y inszych broni, zachowuiemy.

Zsep z roboczną, z wielkich Mnichowic y małych, zniesiona.

50. Maiać wzgląd na zasługi Urodzonego Mikołai Marchockiego, Rotmistrza naszego, ktore Nam y Rzpłtey na różnych expedycyach woiennych, z odwagą zdrowia swego oddawał: za prośbą Posłow Ziemskich, y pozwoleniem Stanow Koronnych, zsep z wielkich Mnichowic, z maiełności iego dziedzicznej także z małych Mnichowic, maiełności dziedzicznej Urodzonego Samuela Kuczковского, którą poddani ich przedtym do zamku Nowomieyskiego, a teraz do Starostwa Wislickiego, wespół z roboczną, do Przyręmkowa powinni byli oddawać; *authoritate* tego Seymu znosimy, y konstytucyą terażniejszą, z pozwoleniem dzierżawcow naszych, od tych ciężarow wiecznemi czasy wolnych czyniemy.

Obostrzenie na ludzie lożne, w Woiewodztwach, Poznanskim, y Kaliskim, Sieradzkim, Kuliawskim, Pomorskim.

51. Reasumuiemy wszystkie konstytucye o hultaiach, po miastach, y miasteczkach uczynione, ktorzy się rozumieć maia, co domow swoich nie maia, ani dorocznie służyć, *exceptis* rzemieslnikow *artis mechanicae*; nad to pogłowne *utriusque sexus* na nich stanowiemy, po złotych czterech od głowy: czego Burmistrz, albo Urząd ich, sprawiedliwie doglądać, wybrawszy do Poborce oddać maia, żadnemu nie folguiąc *sub poena ducentarum marcarum, reassumptio iuramento in officium suum*: o co *terminus peremptorius* w Grodzie, *salva appellatione* do Nas, iesliby komu zfolgowali. A gdzieby się pokazało na Urząd inaczey, tedy ma byđz karany *poena centum mar-*

383

carum: także y po wsiach hultaisie rozumieć się mają, którzy ani na rolach, ani rataystwach, ani karczmach siedzą, ani na zagrodach, ani domow z ogrodami do roku nie najmują, ani dorocznie służą, tylko się po komorach y domkach chłopskich kryją. Od tych Sołtysi, albo Włodarze, *praestito juramento*, że sprawiedliwie wybrali, do Poborce wybrawszy oddać mają. Komornicy jednak u PP. dziedzicznych ogrody doroczne najmujący, w to się inkludować nie mają: a jeśli kto między hultayswem swego poddanego poznał, a nie chciał mu go wydać, tedy w Grodzie *tenebitur peremptorie* odpowiadać, *sub poena centum marcarum*.

Zahamowanie rozbojników w Xięstwach Oświęcimskim, y Zatorskim.

52. Namnożyło się w Xięstwach, Oświęcimskim y Zatorskim zboycow y gwałtownikow tak wiele, że nietylko po drogach, ale we wsiach, miasteczkach, y dworach szlacheckich, obywateli Xięstw tych bezpieczenstwa mieć nie mogą: na zniesienie takiej angaryi, dobrowolnie pozwolili Panu Staroście Oświęcimskiemu (czemu dochody rozerwane Starostwa iego wydołać nie mogą) pobor ieden, nad te które terazniejszą Seymową uchwałą są uchwalone. Za który pobor, Panu Staroście służebnych ludzi na tę potrzebę przyiąć pozwalamy: a ten pobor wydawany być ma do dnia blisko przyszłych Trzech Krolow, do rąk Poborce w uniwersale mianowanego, *o co forum* y proces, iako o pobor łanowy. Szafunek iego przy Urodzonym Krzysztofie Palczewskim, Pisarzu Ziemi Zatorskim zostawujemy: w czym się on z Panem Starostą Oświęcimskim znosić będzie powinien, y liczbę na Seymiku przyszłym w Zatorze elekcji Deputata, z kwitow ręcznych Pana Starosty uczynić. A jeśli co przed tym, nim ten pobor wydany będzie, bądź P. Starosta, bądź Poborca, sumptu na znoszenie zboycow nałożył, wprzod mu to wrocono być ma.

Deputaci do Rawy na wybieranie quarty.

Od Panow Rad z Wielkiej Polski:
Urodzony Krzysztof Cielecki, Kasztellan Szremski.

Z Małej Polski:
Urodzony Andrzej Gorski, Kasztellan Kamieniecki.

A od Posłow z Wielkiej Polski:
Urodzony Jan Łowicki, Podkomorzy Brzeski.
Z Małej Polski:
Urodzony Stanisław Potocki.

Naznaczenie Panow Senatorow na mieszkanie przy Nas.

53. Przychylając się do konstytucyi, o mieszkaniu przy Nas Panow Senatorow, y onych wcale zachowując, naznaczamy na pierwsze pułroka, które się poczynać ma od dnia piątego miesiąca Marca, w przyszłym roku, a kończyć się będzie dnia piątego Września, X. Arcybisku-

pa Lwowskiego, Woiewodę Kiiowskiego, bo Kasztellan Trocki *extra Regnum*: Nowogrodzkiego, bo Smoleński chory: Szremskiego Kasztellanow. Na drugie pułroka, od dnia piątego miesiąca Września do dnia piątego miesiąca Marca, X. Biskupa Krakowskiego, Woiewodę Inowrocławskiego, Czerskiego, y Małogoskiego, Kasztellanow. Na trzecie pułroka, które się wedle wzwyz mianowanego czasu kontynuować ma, X. Biskupa Kiiawskiego, Woiewodę Ruskiego, Rawskiego y Dobrzyńskiego, Kasztellanow. Na czwarte pułroka, X. Biskupa Wileńskiego, Woiewodę Wołyńskiego, Podlaskiego y Połanieckiego, Kasztellanow.

Reces.

54. Za pozwoleniem naszym, y wszech Stanow obojga narodow, na przeszłych dwóch Seymach zaszły konstytucye, y pozwolenie nasze, że się Seym terazniejszy miał zacząć od recesu y exorbitancyi rożnych. A iż za nastąpieniem takiego niebezpieczenstwa, do tego Stanow obojga narodow przyść nie mogło, którzy do popolitego dobrego kilka tylko punktow do Nas odniozszy, y na nie deklaracyą naszą wzięwszy, ostatek na inszy czas odłożyli: przeto tenże dawny reces *in toto, et in parte*, iako się w sobie ma opisany, *in vigore*, zostawujemy y do drugiego Seymu pod tąz mocą odkładamy.

Naznaczenie Lustratorow y Rewizorow.

55. Lustratory do rewidowania dobr naszych, tak po zmarłej ręce, iako też y po ustąpieniu, za konsensem naszym, z których *tanquam ab incerta taxa*, kwartę płacą, albo na których by stare summy były extenuowane: czego z przywileiow oryginalnych, y wykupna przez dzierżawce dochodzić mają, naznaczamy.

Naprzod z strony naszej:

56. Do Wielkiej Polski, Urodzonego Hieronima Białoobrzeskiego.

Do Małej Polski, Urodzonego Jana Białoobrzeskiego.

Do Rusi y Wołynia, Urodzonego Felicjana Grochowskiego z Grochwiec, Pisarza Ziemi Szremskiego.

Do Kiiowa, Braclawia, Podola, Urodzonego, ...
Do Prus, Urodzonego Mikołaja Tymińskiego, Sekretarza naszego.

Do Mazowsza y Podlasza Urodzonego Wojciecha Gołyńskiego, Sekretarza naszego. 885

PP. Rady z strony swej deputowali:

57. Do Wielkiej Polski, Urodzonego Mikołaja Wierzbowskiego, Kasztellana Inowrocławskiego.
Do Małej Polski, Urodzonego Gawrońskiego Kasztellana Wieluńskiego.

Do Rusi y Wołynia, Urodzonego Marcina z Zmigroda Stadnickiego, Kasztellana Sanockiego.

Do Kiiowa, Braclawia, Podola, Urodzonego Charlńskiego, Kasztellana Braclawskiego.

Do Prus, Urodzonego Łukasza Sierakowskiego, Kasztellana Lentskiego.

Do Mazowsza y Podlasza, Urodzonego Jana Podoskiego, Kasztellana Racięskiego.

Posłowie Ziemszy z poyśrzedka siebie deputowali:

58. Do Wielkiej Polski, Urodzonego Jana Lowickiego, Podkomorzego Brzeskiego.

Do Małej Polski, Urodzonego Hieronima Suligostowskiego, Wojskiego Radomskiego.

Do Rusi y Wołynia, Urodzonego Stana, Chorążego Sanockiego.

Do Kiiowa, Braclawia, Podola, Urodzonego Alexandra Piaseczyńskiego.

Do Prus, Urodzonego Brzozowskiego, Starostę Drohicckiego.

Do Mazowsza y Podlasza, Urodzonego Bąkowskiego.

Ciż Lustratorowie dobra nasze przez nieprzyiaciela spustoszone, w Rusi y Podolu rewidować mają: y ziachać się będą powinni, za obwieszczeniem Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, na czas y miejsce naznaczone. *Salarium* quarty zwyczajne mieć mają.

Na własne K. I. M. rozkazanie.

Jakub Szczawiński, Marszałek Koła Poselskiego, ręką własną.

Christoph. Carolus Niszczyci, S. Regius.

386

UNIERSAŁ POBOROWY,

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WARSZAWSKIM,

W ROKU 1620 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, etc. y Szwedcki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż My z powinności y chęci naszej, ku zatrzymaniu zdrowia, y całości tej Rzeczy, na terazniejszym Seymie obronę od niebezpieczeństw, które onę na ten czas z wielu miar zachodzą, obmyśliwając, podatki niżej opisane, za zgodą wszech Stanow Koronnych, y W. X. L., na tym Seymie zgromadzonych uchwaliliśmy. Za których zgodnym zezwoleniem, (opócz niektórych niżej pomienionych Woiewodztw, które sobie do braci z upewnieniem że ich nie zawiodą, wzięły) uchwalone są poborow ośm, wedle specyfikacyi niżej opisanej. A iż różne deklaracye około tych podatkow zaszły: tedy przy każdym Woiewodztwie, iako które pozwoliło, niżej wyraznie jest opisano. Które pobory y insze podatki, sposobem niżej opisanym, wybierane być mają.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. Lit. którzy sobie abo panom swoim orzą, abo roboty odkupią u tychże panow swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowoosadzonych, według kwitow r. 1578 abo jeśli by tych kwitow kto nie miał, tedy wedle kwitow po tym roku posledniejszych poborow, z każdego łanu, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić po złotych cztery, *iusta quantitate agrorum*: a z nowych osiadłości, według rekognicyi pańskich, które mają juramentem likwidować przez poddanego. Z takowych wyżej opisanych rol kmieci osiadłych, z strony dziesięciny, po złotych cztery, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spy. abo małdry, iako wyżej opisano. A z dziesięciny także y z tych spy, mają to sobie poddani wytrącać: a gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dołożyć ma, tak żeby z roli, y z dziesięciny, pełna poboru było złotych ośm: a gdzieby też dziesięciny snopowe, ani pieniężney, ani mesznego nie było, tedy kmieć powinien sam dać zł. ośm: a w W. X. Litewskim, w Kiiowie, y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby: z każdej służby osiadley, po złotych ośmi. A iż na służbach innych bywa po kilka dymow, tedy dwa dymy na złotych ośm składać się mają: a gdzie też służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa w Polesiu; także po dwa dymy składać się mają na złotych ośm. A w Ziemi Halickiej y Podolskim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z każdego pługą, każdy ma dać złotych ośm, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflantckiej, nie z hakow iako przedtym, ale z pługow, poddani tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotych ośmi będą płacić: a szlachciocy którzy swemi pługami orzą, po złotych cztery. A iż tam w tej Ziemi nie było do tego czasu żadney likwidacyi na sprawiedliwie oddanie poboru, tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, abo po naszemu włodarze, przy oddawaniu tego poboru ze wsi swych, w mieściech główniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Miejskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie: którą Urząd tenże zapisać, y sumę którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma. A Poborce powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybranie swe takowym rejestrem, wydanym im *authentice* od tegoż Urzędu; na którym y ci specyfikowani być mają, którzy nie dali.

Woytowie, Sołtysi, Kniaziowie, w dobrach naszych Krolewskich, względem służby *de suo*, z włoki każdej płacić powinni nad pobor uchwalony, po zł. dwu: a zosobna Woytowie, Sołtysi, w dobrach naszych, płacić będą powinni poboru po złotych ośmi. A w dobrach duchownych y świeckich y miejskich, Woytowie, Sołtysi, Kniaziowie, Tywonowie, Pancerni, Putni Bojarowie,

387

y inni na iakichkolwiek posługach będący, poddani nasi, każdy ma płacić poboru z włoki po złotych ośmi.

Szlachcic każdy który poddanych nie ma, a swym pługiem orze, albo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney poboru złotych cztery: a ieżli mniej orze, tedy *juxta quantitatem agrorum, mediante juramento* na sprawiedliwe oddanie, albo przez oracza zagrodnika, albo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez którego pobor do Poborce odesła, za rekognicyą swą: a którzyby przed tym uniwersałem przysięgi uczynili, y odprawili: tedy już nie będą powinni więcej likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, albo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborcow odesłać, a oni te rekognicye, od których będą oddawać pobor, mają przysięgą poprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczypospolitey, z większą chęcią y pilnością, iednako społecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie iako kto powinien, nie nie uchylać, ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreyby do folwarkow zdawna, to iest przed tą konstytucyą nie przyłączono, ale ją dano z trzecizny, albo z kopczyzny orać, albo ją na inny pożytek obrocono, y z włok paśnych, które najmniej Olandrowie na paszą, y inni ktorymby wolność takowa wyszła: z takowey każdy powinien będzie dać po złotych dwu, y groszy dwudziestu. A ieśliby który Starosta y dzierżawca nasz, co osiadłości kmiecey, lub sam, lub antecessor jego spustoszył, a na folwark obrocił: tedy każdy Starosta y dzierżawca, tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wiela iako ich spustoszył, *nemine excepto*: a Poborcy też nie mają wychodzić na liczbie żadnymi defektami z łanowego, zwłaszcza w dobrach naszych.

Metropolitowie, Władykowie, Archimedrytowie, Humennowie, Protopopowie, y Popi wszyscy w Rusi, z osiadłych rol także mają dawać tego poboru z włoki po złotych ośmi. A popi, którzy poddanych y rol nie mają, tylko od obęscia swego, które ma przy cerkwi, płacić będą po złotych cztery.

A zosobna wszyscy duchowni religij Greckiey, y co włoki osiadłe mają, na terazniejszą Rzpltey potrzebę, pozwolili zgodnie, *loco donativi pro hac vice*, z każdej włoki osiadłej dać do tego generalnego poboru, po złotych pięci. Na co Poborcowie osobne kwity dawać im mają. A inni duchowni zakonnicy, co monasterom, cerkwiom katedralnym służą, od tych podatkow wszystkich wolni być mają.

Popi Ormiańscy powinni dać, ieśli gdzie włoki mają, tedy poborow ośm równo z drugimi: a nad to, z włoki donatywy po złotych pięci pozwalają. A ci co włok nie mają, od obęscia swego, po złotych cztery.

Rataie, każdy z nich ktorzy z kopczyzny orzą, powinni dać z pluga po złotych ośmi.

Wsi łowcze, które na łowcach siedzą, tak osobne, iako y wszelakie inne na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok, po złotych ośmi płacić mają. A ci co na włokach wolnych siedzą, ieśliby nie odprawowali o tym czasie służby wojenney, a zwłaszcza strzeley, choć wolność mający: tedy także po złotych ośmi z włoki płacić powinni będą.

Wsi Wałaskie, powinny płacić iako y w innych wsiach, z rol ieśli ie mają, albo z dworzyszczą, po złotych ośmi: a ktorzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od sta owiec, po złotych pięci, y groszy dziesięć: a od dziesięci krow także po złotych pięci, y groszy dziesięć.

Zagrodnicy ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy szesnaście.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, powinni płacić po groszy 24.

Zagrodnicy ktorzy domki mają, y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakieykolwiek swe obęscie mają, po grzywnie Polskiey płacić powinni.

Komornicy co bydło mają, po złotemu y groszy dwu: a co bydła nie mają, po groszy ośmiu.

Łoźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, ktorzy się na służbę doroczną nie najmują: także dudarze, skomoroszy, każdy od siebie po złotych cztery dać powinien. A flisńicy, każdy ma dać od siebie po groszy czterdzieści ośmi: okrom tych flisńikow, ktorzyby na statkach szlacheckich, płynęli, a ich poddani własni byli, takowi mają być od poboru wolni.

Przekupnie, przekupki, na wsiach, po groszy 24.

Rzeźnicy, y inni wszelacy rzemieślnicy na wsiach, po gro: 24.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy czterdziestu: a ktorzy role mają, osobno powinni płacić z rol *juxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, równo z kmieciami z rol płacić będą, *juxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych y świeckich, które są na iakichkolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, podatku przedtym y dziesięcin nie dawały: ten podatek równo z drugimi kmiećmi powinni płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, y ktorymby cztery lata po pogorzeniu wyszły; także powinny płacić ten podatek równo z inszemi wsiami y miasteczkami. Toż ma być rozumiano o wsiach, miastach, y miasteczkach pogorzałych, y od czterech lat zwoiowanych od Tatar, Wołochow, y innego nieprzyziaciela Koronnego. O czym Poborcy *diligentem inquisitionem* czynić mają tym sposobem: iż Woytowie, Watamani albo Tywonowie, przy oddaniu poboru, przysięgę będą powinni uczynić, na sprawiedliwe oddanie z domow y z pługow, po pogorzeliu albo zwoi-

389

waniu pozostałych. A wsi przez nieprzyziaciela popalone, albo spustoszone, od tego poboru, w Ziemiach Ruskich, Podolskich, y Inflantckich, wolne czyniemy: iednak tak, iż Watamanowie poprzysiądź mają takowe spaleni, y popustoszenia.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako y łodziastych, korcowych, ważnych, od każdego po złotych sześci, y groszy 20. A od dorocznych koł, po złotych trzy, y groszy sześci.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po złotych cztery. A od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y które są na spi, po złotych dwu, y groszy dwudziestu: a od dorocznych, po gr: 40.

Młyny, które dzierżawcy dobr naszych dla pożytku swego z trzecią miarą wykupili, płacić powinni tak iako y inne młyny dziedziczne y doroczne.

Papiernicy od papieru, po zł: 16.

Rudnicy, od każdego koła po złotych szesnastu: a ktorzy role mają, osobno z nich iako inni płacić będą.

Dziegiarze, smolarze, y popielarze, od rzemiosła swego, po złotych trzy, y groszy sześci.

Smelcarze ktorzy do spustu smołę palą, od pieca każdego po złotych szesnastu: a towarzysze ich po złotych trzy, y groszy sześci.

Prasolowie od każdego woza którym sol wozą na przekup, mają raz w rok zapłacić po złotych trzy, y groszy sześci: każdy do Poborce tego Woiewodztwa albo Ziemie, kędy przemieszkiwa, za którego kwitem, już ma być woln w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy, y towarzysze tychże mistrzow; to iest, węglarze, dymarze, kowale, koznicy, płokarze także przy papierniach, po złotych trzy, y groszy sześci.

Od hut szklanych po złotych 16 a towarzysze ich po złotych trzy, y groszy sześci.

A dzierżawcy nie mają takich podatkow ulegać: ani kwitami starymi ich zasłaniać, na takie potrzeby Rzpltey: w czym Poborcy mają czynić pilną inkwizycyą.

Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany być ma.

Miasta, miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych wszystkich, duchownych y świeckich, szosow ośm, takich iako zwykli dawać przy poborze iednym łanowym, nie zastawiając się ani broniąc żadnymi wolnościami, z ktorychkolwiek przyczyn, y kwitami starymi, wydać go na czas iako iest niżej opisano, mają. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie, przedmieszczanie, ktorzykolwiek role mają, z włoki płacić będą po złotych ośmi: także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wymuiąc. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y te na tę potrzebę Rzeczypospolitey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą po-

390

winne. Czego Starosta Spiski exekutorem być ma, spolnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich w mieściech, y w miasteczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemiosła wszelakiego płacić będą. Toż się y o rzemieślnikach, ktorzy w dworach pańskich przy miastach mieszkają, rozumieć ma.

To iest: złotnik każdy od rzemiosła swego, po złotych 16. Rzeźnik także od rzemiosła, po złotych 16. Piekarze w głównych mieściech, po złotych 16: a w mniejszych po zł: ośmi, po miasteczkach po zł: cztery: a na wsiach po zł: dwu. Konwisarze, od rzemiosła po zł: 16. Barwierz, cyrulicy, w miastach główniejszych, po zł: 16, a w miasteczkach, po złotych ośmi. Aptekarze od apteki po złotych 24. Prasol który solą kupczy, po złotych ośmi. Także mydlarze, y inni wszelacy rzemieślnicy, ktoreykolwiek rzemiosła, w mieściech. Krawcy ktorzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec, co szafianem y kordybanem robi. Kusznicze ktorzy wielkie towary mają, ci powinni płacić w mieściech główniejszych po złotych 16, w miasteczkach po połowicy a na wsiach po zł: dwu groszy cztery. Białoskornicy, czerwoni garbarze, y ktorzy zamsze wyprawiają, przy wielkich mieściech po złotych 16: a towarzysze ich po zł: dwu, y gr: 20.

Kupecy wszyscy obcych narodow, to iest, Włosi, Niemcy, Francuzowie, Szoci, Grekowie, Moskwa, do tego Ormianie, ktorzy osiadłości nie mają, iakieykolwiek kupie y towary miewają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y W. X. Lit: każdy z osoby swey płacić będą powinni po złotych cztery, który podatek osobno przez Poborcę na liczbie pokazany być ma. A zosobna kupecy wszelakich nacyi, tak *indigenae*, iako y osoby cudzoziemskie, żadnego nie wymuiąc, także y żydzi, y inszych narodow ludzie, do mieyskich wolności przypuszczeni, nie zasłaniając się żadnymi wolnościami, ani prerogatywami, od wszelakich towarow, tak do Korony przywiezionych, iako y z Korony wywożonych, żadnego towaru nie ochraniając, na komorach pogranicznych, ktorędy towary do Niemiec, do Wołoch, Węgier, y do W. X. Lit:, y do Xięstwa Pruskiego, na Dybow, y na Margrabstwo wychodzić, y przychodzić będą, mają płacić pobor czwartego grosza *in duplo, sub amissione mercium*. Co Urzędy Grodzkie komor pogranicznych poblizsze, za delacyą Pana Podskarbiego Koronnego, exekwować mają na towarach kupieckich, *sub poena mille marcarum Polonicaum, toties quoties ex delatione thesauri, in quocunque Iudicio et Officio Regni repetenda*: w mocy zostawiając *de inductis*, na potym, decyzyą Krola I. M. miastu Krakowu, wedle konstytucyi 1609.

Furmani wszelacy, od konia mają płacić po gr: czterdzieści.

Komornicy y komorniczki w mieściech wię-

391

kszych, po złotemu, a w miasteczkach po groszy 18.

Przekupki, przekupnie, loźni, wendetarze, farynarze, y hultaie, mężczyzna y niewiasty, po złotych cztery: a w małych miasteczkach po złotych dwa. A Poborcy mają bydź w tym ostrożni, aby żaden takowy, pod niczym tytułem, wolnością, y obroną, tego podatku nie ulegał: na co każdy zosobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy y wiele zapłaci, a we wsiach od pana; aby tak umykając się nie zbywali zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

Rostrucharze co końmi kupczą: od osoby po złotych ośmi.

Kupcy wszyscy ktorzykolwiek za granice Korony naszej woły Podolskie poženą, mają dawać (nie zasłaniając się żadnymi wolnościami od Nas za iakimkolwiek przypadkiem danemi) od każdego wołu na cło pograniczne po gr: dziesiąci. A od wołów Polskich abo Mazowieckich, y iałowic, od których piętnaście groszy na cło biorą, po groszy pięci, przy każdej komorze Koronney, u oney drogi którą poženą ostatniey: wyiąwszy woły szlacheckie, y woły z powołowczyzny wzięte, y woły zimowane, własnym gumnem szlacheckim wychowane, od których iako cło, tak y pobor nie ma bydź dawany, na co wedle dawnych zwyczajow faktorowie przysięgi czynić mają na pogranicznych komorach.

Woły ktore na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y Państw innych Koronnych, te aby staremi gościncami, prawem pospolitym opisanemi, iść były powinny. Toż się ma rozumieć w W. X. Lit: także też od każdych innych towarow Polskich, ktore z Korony za granice wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło abo myto pograniczne, od czego dawaia po trzy grosze, aby czwartý grosz wybierali, *ratione poboru*: ktore przyczynienie podatku, nad cło y myto zwyczajne, tak od wołów, iako y od innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczyjąc, nie ma bydź wybierane *in corpore Regni et Magni Ducatus Lit:* (oprocZ Ziem Xięstwu Pruskiemu przyległych) tylko w pograniczu, ktore pogranicze nie ma też bydź rozumiano między Koroną, a W. X. Lit. ale to, ktore między temi narody, a inszemi postronnemi zachodzi. Celnicy Koronni, mają się z Poborcami abo arendarzami *fideliter* znosić, o registrach swych komor pogranicznych y głównych: to iest, w Wielkiej Polsce, Poznańskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej, y Wieluńskiej: a w Małej Polsce, Krakowskiej. Także od granice Wołoskiej na komorach celnych, Ruskich y Podolskich, żeby się Poborcy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od taxy celney przyiśćby miało, *sub poena quatuordecem marcarum*; o którą to do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, abo Pisarz Celny, od Poborce, abo Sukkollektora iego *toties quoties* onę zapłacić ma: y według ktorych kontraregestrow przez Celnika podpisanych, Poborcy abo aren-

darze do skarbu będą odpowiadać. A ktoby się tego ważył, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w ktorymkolwiek Woiewodztwie, y w W. X. Lit: y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych ten czwartý grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywien podpada: o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, abo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien. Ktorey winy połowica sądowi, a połowica aktorowi iść ma. A pozew ma bydź położony u Sukkollektora, ktoryby *nomine* Poborce swego co od kogo wyciągał. A o ten czwartý grosz wolno będzie Podskarbiemu Koronnemu zosobna ogółem z kim pewnym kontrakt uczynić, iezli to będzie rozumiał bydź z lepszym pożytkiem Rzeczypospolitey.

Czopowe w miastach y miasteczkach takim sposobem ma bydź wybierane.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, w duchownych y świeckich, w Koronie, nie od korca ani ćwierćnie, ani od żadney miary siodu, wedle zwyczaju dawnego, ale od beczki, tym sposobem czopowe bydź ma, iako beczka przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustawione abo przedawane będzie piwo, po pieniądzu Polskiemu płacić będą powinni: a iezli by też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zosobna od teyże każdej beczki, względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić powinien. A iezli by tenże piwowar komu inszemu piwo przedał na wyszynk, ten co ie kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie. A ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborcy repetować będą: a piwowarowie ci, ktorzy narobiwszy siodu przed publikacją uniwersału tego, a z tych siodow dopiero po publikacji piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić, gdyż od beczki, iako wyżej napisano, a nie od siodow płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski, za instygacją Poborcow, powinien nieodwłoczną sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywien, o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać. A iż się nayduia niektórzy z stanu szlacheckiego, także Starostowie, ktorzy w mieściech naszych Krolewskich y duchownych domy mają, a piwa na wyszynk warzaią; także y ci ktorzy siody bądź wymierne, bądź tołwarkowe, na wywarzenie do miast abo miasteczek dawaia: tedy takowcz czopowe płacić mają, iako y insi mieszczanie od inszych piw. A ktoby też w mieście abo miasteczku dzierżenia swego czopowego wybierać bronil, ma o to sam Poborca abo arendarz pozywać do Grodu na kwerelle: co Grod ma sądzić iako y lanowe *sine appellatione*.

A iż się w tym wielkie inkonwienienca dzieia, że miasta y miasteczka, skoro czas wybierania czopowego, z pierwszey uchwały Sęymowej minie, choć wiedzą za obwołaniem uniwer-

394

sałow nowych w Grodach o czasie, od ktorego się drugie czopowe zaczyna, nie popisuią warow, ani inszych podatkow ktore do czopowego należą, ale czas zwłoczą niepotrzebnie, zaczym rzadkie Woiewodztwo, w ktorymby się czopowe od dnia w uniwersale naznaczonego zacząć y skończyć miało: aby się to tedy w porzodek lepszy wprawilo, postanawiamy, aby miasta y miasteczka, skoro uniwersał w Grodzie tamtego Woiewodztwa, abo Ziemie będzie obwołany, czopowe, *sub fide et conscientia*, rejestrowały y wybierały, y do rąk Poborce, lubo arendarza, sprawiedliwie, za rekwizycją iego, oddały. A gdzieby tego zaniedbały, nie mają mieć żadney prorogacyi do wybierania zatrzymanego czopowego, ale ie razem Poborcy zapłacić za czas zatrzymany, wedle przeszłych rejestrow powinni, *sub poena bannitionis, et duplicis pensionis*: o co forum z Instygatorem na Trybunał, *inter causas fisci*.

Karczmarze abo piwowarowie na wsiach, ktorzy nie z pańskich zboż, ale z swoich, y na swoy zysk piwo warzą, y szynkuia; od czterech szelągow po pieniądzu iednemu płacić są powinni.

Słodownicy co siody robią, a piwa nie warzą, od rzemiosła swego powinni dać do roku po złotych ośmi.

Od przewoźnego piwa, na imię Gdańskiego, Wrocławskiego, Swidnickiego, Głogowskiego, y Opawskiego, od każdego achtela ktore przywożą do Korony; ma dać groszy piętnaście: a od fasy groszy trzydzieści.

Od palenia gorzałek, banie, kotła, w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po gr: 24, a na wsiach po gr: 12, wyiąwszy szlacheckie. A na Wołyniu y Podlaszu, od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe: czemu arendarze gorzałki podledz mają wszędy, wyiąwszy szlacheckie. A te podatki wszyskie wyżej mianowane, do czopowego należeć mają.

Wina Węgierskie wszyskie aby inszemi drogami nie szły, iedno temi: na Iasliska, Duklę, Rymanow, Sądecz, Biecz, Zmigrod, Nowytarg, Grybow, Iordanow, Krosno, Sambor, Lesko, Stryi, Dynow, Rybotyce: czego przestrzegać mają Starostowie, Celnicy, y Urzędy Mieyskie. A ktoby się ważył innemi drogami wina Węgierskie z tych tam kraioW do Korony wieść abo prowadzić, tedy tym sposobem wina traci; ktorego połowica na Nas, a połowica na delatora iść ma. A za pozwoleniem wszech Stanow, mocą y ustawą Seymową postanawiamy, teraz y na czasy wieczne, aby ani dzierżawcy nasi, ani Poborcowie, ani żaden inszy, nie śmiał hamować kupcow, abo do inszych składow, mimo te gdzie ie prowadzą, poniewalać: gdyż na każdym z tych składow Poborcowie abo arendarze, od tych win, składne y czopowe zupełnie, każdy w swym Woiewodztwie wybieraia, y do skarbu Koronnego oddawaia, y pod winą sta grzywien, *parti et iudicio totidem, ad instantiam cuiusvis*: o

co forum na Trybunale mieć ma *inter causas officij*, abo *fisci*. Po ktore Węgierskie wina, żaden obywatel Koronny, *cujuscunque status et conditionis*, nie ma iezdzić ani posyłać do Węgier, pod utraceniem win, y winą pięci set grzywien: o ktore forum ma mieć na Trybunale *inter causas officij*, abo *fisci*, z Instygatorem, *ex delatione* tego kto to trzymać będzie. A od każdego pułkufka wina Węgrzyn ma płacić na składzie, ten co ie do Korony przywiezie, skoro wina do piwnice spuści, po złotych dwu: a ten co ie kupi, także na składzie względem czopowego, będzie powinien dać zosobna po złotych dwa. A iż to iest dochod Rzpltey, *perpetuis temporibus* na kwarcianego żołnierza, w roku 1616 uchwalony, y do kwarty przyłączony: tedy w dyspozycyi Pana Podskarbiego zostawa.

Także od małmazyi y muszkateły, wina Wołoskiego, na Kamieniec, Sniatyn, y na insze miasta prowadzonych, każdy płacić do Poborce tey Ziemie, abo arendarza od skarbu na to postanowionego, będzie powinien, *nemine excepto*.

Od każdej kuffy małmazyi y muszkateły, po złotych czterech, a drugą złotych cztery co ią kupi na szynk: okrom szlachcica, ktory wolen, iako od wina, tak od małmazyi, bydź ma, gdy ią na swą potrzebę kupi. A w mieściech tych składnych, Urząd Mieyski podpisować ma, wiele wina abo y małmazyi, każdego dnia y tego dnia przywozą: y registra tego popisowania Poborcem, abo arendarzom, oddać będzie powinien. Tamże na tych składziech, ktożkolwiek zapłaci tak składne iako y czopowe, weźmie kwitacyą od Poborce: z którą gdy do Krakowa, abo na insze miejsce przyiedzie, a Poborcy abo Sukkollektorowi onego miejsca pokaże, iuz od takowego wina płacić drugi raz nie będzie powinien. A iezli takowey kwitacyi nie pokaże, tak w Krakowie, iako y na innych miejscach, że miejsca opisanych składow minął: tedy tym sposobem wina traci, ktorego połowica na skarb nasz, a połowica na Poborcę abo arendarza, iść ma.

A iż temi czasy małmazye obrociły się morzem po niemały części na Gdańsk, za czym żeby się szkoda w składnym y czopowym małmazyowym, ktora przez Wołochy do Korony przedtym chodziła, nie działa: zabiegaiąc temu, wolno będzie skarbowi przestrzedz tey szkody, y arendować to składne, tak małmazyowe, iako y innych win zamorskich, komu będzie rozumiał, z pożytkiem Rzeczypospolitey.

Wina Eydenburskie, Rakuskie, Morawskie, y Ryńskie, iż *promiscue* idą do Małej y Wielkiej Polski, tym pewny skład bydź nie może: ale na komorach Celnych arendarz czwartego grosza wybierać będzie (od ktorego arendarza abo Sukkollektora iego, kiedy kwit otrzyma, niema iuz bydź od Poborcow turbowany) od każdego wiadra, ktore ma mieć osmdziesiąt kwart, od Morawskiego y Ryńskiego, po groszy sześci: a od Eydenburskiego od każdego wiadra, ktore ma kwart sto y cztery, po groszy dziesiąci. Od wi-

395

na Gubińskiego, Krosińskiego, *et id genus*, od każdego drelunku po groszy dwadzieścia cztery: a od wina Wołoskiego barely, po groszy sześćnaście. Wina które do piwnic w miesiącach przed tym uniwersalem wstawiono, mają być przez Poborcę, y Urząd Mieyski, *sub fide et conscientia*, policzone. A któreby się znalazły za ich pilną inwizycją odczopowane, takowe Poborca z Urzędem Mieyskim pieczętował ma, aby drugi raz od nich nie czopowano. A którychby nie odczopowano, a przed publikacją tego uniwersalu, wstawione były do piwnic: tedy od nich powinni być płać czopowe iako przedtem, po złotych dwu, składnego nie wyciągając: a po expiracji roku, cokolwiek się naydzie win po piwnicach nie wyszynkowanych, od czopowego wolne być mają, składno tylko zapłaciwszy na komorach pogranicznych.

Wina które morzem przychodzą, Francuskie, Ryńskie, Hiszpańskie, Pinioly, Alekanty, Rywuly, y inne, gdy do miasta y miasteczka przywożą, od każdej beczki płać mają po groszy dwadzieścia cztery: czego Poborca y Urząd Mieyski *fideliter* dożyć mają.

Od każdej beczki miodu przasnego nie rozsyconego, ktorego kichlarze albo miodownicy na miodowniki wyrabiają, płać powinni po złotemu: a od pułbeczki po połowicy.

Od beczki miodu rozsyconego pitego, w ktorejby trzy barely były, od każdej po groszy dwanaście: a od pułbeczki, według proporecy bareł.

Od miodow starych, sowito ma dać każdy po groszy dwadzieścia y cztery, a od barely albo pułbeczki, po groszy dwanaście Polskich: wzięwszy miody szlacheckie, które sobie doma sycą, y które będą na szynk z swych własnych pasiek dawać.

Także od troyniku, kiestrzanku, malinniku, każdy iako od starego miodu płać będzie powinien. A żeby to sprawiedliwie dochodziło, Poborca każdy w Woiewodztwach, Powieciach, albo arendarz będzie powinien po wyszcium uniwersalu poborowego, obiać miasta wszystkie y miasteczka onego Woiewodztwa albo Ziemi. A tam ma z Rady Mieyskiej, albo pospolitego człowieka iednego obrać, który przezeń y przez Radę ma być przysięgą obowiązany, że podatku tego czopowego pilnie y wiernie doglądać y wybierać będzie, według tego uniwersalu; do ktorego z Rady Mieyskiej ma być ieden przydawan, aby tym większa wiara była y pilność: z czego się Urząd Mieyski wymawiać nie ma, y za tą uchwałą będzie powinien. A pieniądze wybrane na kwartał Poborcy wydawać, za dostatecznym pisaniem rejestru każdego waru y szynkowania zapieczętowanym pieczęcią mieyską, y podpisem Burmistrza, y dwu Radzie, pod winą sta grzywnien. Tenże Poborca albo arendarz skarbowy, we wsiach naszych Krolewskich y duchownych ma postanowić z karczmarzem, za wiadomością panow samych, Starostow y Urzędnikow, iakoby z tego

czopowego ten prowent dochodził sprawiedliwie. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby kto w tey mierze iakich fortelow, derogując tey Seymowej uchwałę, używać chciał, takowy winą dwoiaką czternastu grzywnien karany być ma; o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kędy Starosta pozowie. A wszakże Poborcy skarbowi *pro hac vice*, nie na kwartały pieniądze oddawać mają, ale na raty, w kontrakcie do skarbu naznaczonym.

Arendy czopowego, y inszych podatkow, z Seymu roku 1618, iako y 1619 z skarbem postanowione, wcale, poki nie expirują, mają być zachowane, y przez arendarze dobierane, bez wszelakiej przeszkody nowych Poborcow, albo arendarzow. A nowe czopowe, gdzie arendy wyszły, ma się począć od Trzech Krolow. A iż miasta y miasteczka pogorzałe, więcej sobie wolności niż prawo pozwala, pociągają: tedy to tak deklarujemy, iż od szosow, lanowego, czopowego, także podwod, y od innych podatkow z osiadłości mieyskiej, wolni być mają: ale od towarow y handlow, tak cło Nam należące, iako y pobor wodny, y czwarty grosz, płać powinni. Wolności też żadnych więcej nad cztery lata, wedle prawa, od pogorzenia, zażywać nie mają.

Czopowe W. X. Litewskiego.

Czopowe w W. X. Lit. na dwie lecie uchwalamy, y Wielmożnemu Podskarbiemu Ziemiemu W. X. L. w administracją poruczamy, żeby za lepszym Rzpltey pożytkiem, one administrował, albo arendował: ktore to czopowe od piw, miodow, wedle zwyczaju w Xięstwie Lit. płać każdy będzie powinien; od palenia gorzałek, banie, kotła, każdy w miesiącach y w miasteczkach powinien dać po groszy 24, a na wsiach po gr: 12: a znowu od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe, albo od osmaka siodu gorzałczanego, po groszy cztery Litewskich. Czemu wszyscy karczmarze wszelkich iurysdykcyi, tak w Wilnie, iako y w inszych miesiącach, niczym się nie excypując, podledz mają. Także y bractwa w Wilnie, od szynkowania miodow czopowe płać powinni; y karczma Witepska, żadnymi się wolnościami, ani przywilejami nie szczycząc, pod to czopowe podpadać ma. Od win Węgierskich, ktore do W. X. L. przywożą, niż do piwnice złoży, płać każdy ma od pułkufka po złotych dwu. Od win ktore z morza przychodzą; to jest, Francuskich, Wołoskich, Hiszpańskich, Małmazyi, Alekantow, Muszkatel, Piniolow, Rywuł, y innych ktore do miast y miasteczek przywożą, od każdej barely, poki także do piwnic spuszczone, y przez Sukkollptory rewidowane nie będą, płać powinni po złotemu Polskiemu. A co się tycze czopowego Wileńskiego, iż pogorzeley wedle prawa wolni być mają: a ktorzy nie pogorzeli, a w domach swych piwa, miody, gorzałki, robić y szynkować będą, placeniu czopowego podlegają. Insze podatki do czopowego należące, według

397

uniwersalu wyżey o czopowym Koronnym, w Wielkim X. L. wydawać mają.

398

Pobor wodny w Koronie.

Szyprowie y flisowie kupieccy, żydowscy, y innych, zboża y towary skupujących, wzięwszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane sterniki y flisy (czego sternicy y flisowie, tamże przed Poborcą, albo iego Pisarzem, przysięgą probować mają) tak płać mają. Wodą spuszczaący do Gdańska, Elbiąga, Krolewca, Rygi, y indziej na wszelakie miejsca portowe, płać powinni, tak od pszenice, żyta, ieczmienia, owsa, mąki, iagiel, grochu, y wszelakich żywności, od każdego łasztu Gdańskiej miary, po gr: trzydzieści polskich. W czym gdyby więcej łasztow szacowano, od Pisarzow Poborowych, niż się na szkucie kupieckiej naydzie, według powieści iego: tedy przysięgą to kupiec, albo faktor iego, likwidować, y zapłacić będzie powinien. A stan szlachecki od zboża urodzaju swego, który przysięgę ukaże, *sub poena quingentorum marcarum*, na Poborcy *peremptorie* na Trybunale ktorymkolwiek, *sub poena bannitionis repetenda*, wolni być ma bez wszelakiego placenia poborow, y do drugiej przysięgi nie ma być wiedzion. A to wybieranie ma być na miejscach sposobnych u Fordana, y innych do tego należących przykomorkach ziemnych. A u Brześcia Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płać, tak od towarow, iako y od flisow, ktorzy z Wołynia, albo z inszych Państw Koronnych spuszczaią, gdyż ci na Wiśle pobor odprawiają. A od towarow leśnych z dobr naszych Krolewskich, gdzie Starostowie popioły, y inne towary leśne, sprawują swym sumptem, a na swoy własny pożytek, powinni płać: od łasztu popiołu, po groszy trzydzieści; od beczki solney potaszu, po gr: 24; od łasztu smoły, groszy 24; od sta klepek, groszy 30; od sta wasilek, groszy 30; od sta pipełek, groszy 30; od sta wanczosu, po groszy 24; od kopy cębrowniny, po groszy 30; od masztu każdego, po groszy 15; od sta balow, po groszy 25; od kopy tarcie, po groszy dziesięci; od uxeftu Francuskiego wina, po zł: dwu; od kuffy małmazyi, po zł: cztery; od uxeftu octu, po złotemu. Y od inszych wszelakich towarow ktore wodą idą, płać powinien.

Wszakże gdy towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczone, od takowych towarow cło żadne nie ma być płacone.

Szyprowie od każdej własney szkuty, okrom szlacheckich, ktore iedno naymują z frochtu, płać mają na rok po złotych sześci.

Rotman Wiślny od osoby po złotemu iednemu, a od dubasa po trzy złote Polskie.

399

Od lichtana, po złotych dwa; od każdej beczki sledzi, przekupnie mają dawać po groszy sześci; od beczki dorszu y stokfiszu, po groszy dwu; od beczki szczuk Lwowskich, po groszy dwunastu; od beczki ryb Pruskich Krolewiec-

kich, po groszy sześci; od beczki węgorzy, po groszy dwanaście; od mazy wyziny, po złotych dwa; od beczki iesiotrzyny, po groszy dziesięci; od sta suchych ryb, po groszy pięci; od łososa iednego, po groszu iednemu; od iesiotra wędłego po groszu iednemu; od troski iunow, po groszu iednemu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne być mają, także y sledzie szlacheckie, na ich własną potrzebę domową do żywności, ze Gdańska albo z Torunia na skutę wzięte, albo wozmi wiezione, mają być wolne od placenia poboru: wszakże *secundum proportionem* każdemu przepuszczane być mają.

Od ołowiu, miedzi, siarki, saletry, ktore albo Wisłą prowadzą z Krakowa, albo ziemią do Gdańska, albo za granice, względem czwartego grosza, poboru powinni dawać od cetnara ołowiu (opocz szlacheckiego z gor iego własnych wyrobionego) po groszy trzy. Od miedzi po groszy sześci. Od beczki siarki po groszy pułczwarta. Od stali, po dwa szelągi. Od cetnara saletry, po groszu iednemu. Od cetnara gleyty, po groszy trzy: od innych towarow wszelakich, według instruktarza Celnego, pobor ten płacony być ma: ktory odprawiwszy raz za pierwszym kwitem, mają być wolni wszędzie.

Owczarze, osepni, państwo, fałeczni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych, po groszy dwa, y od tych co ie w naymie mają.

A iż Poborcy albo Sukkollektorowie, z podanych tak naszych, iako y duchownych y świeckich, ktorzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą; tedy kiedy to uczynią Poborcy, albo Sukkollektorowie, mimo świadectwo pańskie, *poena duplici quatuordecim marcarum* karani być mają: o którą pozwani sami, albo Sukkollektorowie ich, na Trybunał, mają *peremptorie* odpowiadać.

Kwarta.

Z dobr naszych Krolewskich, ktore Starostowie y dzierżawcy nasi trzymają, y z nich kwartę płać: tedy z dobrej woli swoiey na tak gwałtowną Rzepltey potrzebę, Starostowie y dzierżawcy nasi, kwartę duplę pozwolili, y wydać ją wedle ordynacyi z Seymu terazniejszego na czas konstytucyi opisany mają: wymiując od duple kwarty ekonomie nasze w prawie specyfikowane: także y dobra oprawie Krolowy Iey Mci Małżonki naszej podległe, z ktorych iako zwyczajna kwarta płacona być ma.

Z dobr w starych summach zastawnych, względem kwarty, z każdego lanu Starostowie y dzierżawcy, do kwarty na czas naznaczony, po złotych pięci znieść mają, pod warunkiem o kwarcie.

Iurgieltnicy, ktorzy na tych dobrach w starych summach zawiedzionych iurgiilty mają, ci *de suo* dwie kwarcie zapłacić powinni sami, *sub amissione* tegoż iurgieltu. Iurgieltnicy wszyscy

w Koronie, czwartą część z iurgieltu powinni, pod utraceniem iurgieltu, na czas konstytucyą naznaczony, do kwarty oddać: oprócz tych co na starych summach iurgielty mają, którzy, *ut supra*, płacić będą powinni: wymiując czeladź naszą stajenną, których wolne od tej płacy czyniemy.

Nowa szlachta, którym samym przywileie dane są, abo dekretami Trybunalskimi na znowie szlachectwo otrzymali, powinni z majątności swych dziedzicznych, y zastawnych, z każdego łanu płacić po złotych dziesiąci *de suo*, do Poborce na czas znoszenia poboru, *sub poena confiscationis bonorum*, a to nad pobory na tym Seymie uchwalone.

Także y ci, którzy pieniądze mają w płacie, tedy od sta złotych, mają dać złotych pięć, *sub confiscatione summae*. A z takowemi, iako z nową szlachtą, powinien będzie Instygator czynić *ex delatione* skarbu abo poboru, na Trybunale *inter causas finisci*, pod zaplaceniem *de suo*. A Poborcy powinni tego delatę we dwie niedzieli po Gromnicach do skarbu oddać, nikogo nie uchylać, pod winą dwóch tysięcy grzywien.

A Poborce takowe pieniądze y podatki, od których wybiorą, mają ie aktykować do Grodu: a to dla tego, aby ieżliby kto takowych podatkow uległ, abo nie oddał, aby go wolno każdemu pozwać o nicoddanie, y o winy wyżej opisane.

Mieszczanin który dobra Ziemskie trzyma, *privatim* nad pobory uchwalone, powinien płacić z każdego łanu abo z włoki, do Poborce, po złotych dziesiąci, *sub poena confiscationis bonorum*. A to się ma rozumieć nie tylko o wiecznościach, ale y o zastawach: *forum* także iako y nowe szlachcie.

Donativum W. X. Lit.

Za dobrowolnym pozwoleniem Wielmożnych Woiewod, Starostow, y dzierżawcow wszystkich dobr stołu naszego w W. X. Lit: tak dożywochnych, iako y w summach zawiedzionych, y tych w to inkludując, co iurgielty na dzierżawach mają, mocą tego Seymu postanawiamy: iż *pro hac vice*, w tak gwałtowney potrzebie, powinni będą dać z wysługi y dzierżaw swych, iedną czwartą część prowentow y dochodow wszelakich, do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego Ziemskiego W. X. Lit: na Świętki blisko przyszłe, w roku przyszłym 1621 według tego iako z uchwały Seymu roku 1590 dawali: a to według opisanego, y pod winami tamtey konstytucy tegoż roku, 1590 *nemine excepto*. Wymiując iednak z tego ekonomie nasze, myta stare, y dobra uprawie Krolowej Ieymci Małżonki naszej podległe, które od tego podatku wolne byź mają.

Cło nowo podwyższone, y spław wodny w W. X. Litewskim.

Cło nowe w W. X. Lit. y spław wodny, za zgodą wszystkich Stanow Koronnych, y W. X.

Lit. na dwie lecie, na tak gwałtowną Rzeczypospolitey potrzebę, uchwalamy: które w administracyą Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego Wielk. X. Lit. poruczamy, aby z najlepszym pożytkiem Rzeczypospolitey, tym cłem administrował, abo arendował. A zacznie się wybierać od ujęcia sprawy na komorach y przykomorkach, według ordynacyi tegoż Wielmożnego Podskarbiego: y skończy się we dwie lecie, takowegoż czasu. A wolności wszystkie miastom niektórym dane na ten czas podnosimy, aby się wszystkie miasta na tak gwałtowną potrzebę przykładali, nikogo nie wymiując a po uspokoieniu da Pan Bog tej wojny, wolności od Nas, y od Przodków naszych do pewnych lat nadanych, dotrzymywać będą: wyjąwszy stan szlachecki, którzy nie na przeday, ale na swoją własną potrzebę kupować będą.

Pogłowne żydowskie w Koronie.

Żydowie wszyscy w Koronie, w mieściech, miasteczkach y wsiach, tak naszych, iako y podanych naszych duchownych y świeckich, mają dać *pro hac vice*, na tak gwałtowną Rzeczypospolitey potrzebę, miasto pogłownego, summę złotych Polskich siedmdziesiąt tysięcy, którą dwiema ratami do skarbu oddać będą powinni: pierwszą na iarmark Gromniczny Lubelski, w roku przyszłym, złotych trzydzieści y pięć tysięcy: a drugą ratę na iarmark święteczny Lubelski, złotych trzydzieści y pięć tysięcy. A gdy żydowie taką summę wyżej pomienioną do skarbu oddadzą, inszego iuż poboru od rzemiosł y sług swoich, także z domow szosow oddawać nie będą powinni. A ieżliby się też żydowie na czas naznaczony nie iścili, tedy wolno ich będzie skarbowi wszędzie, tak osoby same, iako y towary ich, zabierać.

Pogłowne żydowskie W. X. Lit.

Żydowie wszyscy w W. X. Lit. pogłowne troie zapłacić mają, to iest dziewięć tysięcy złotych Polskich, na Świętki przyszłe w roku 1621 wszakże na pogorzecze ma byź baczenie, którzyby sprawiedliwemi dowodami *authentice* pokazali.

Pogłowne Tatarskie W. X. Lit.

Tatarowie wszyscy W. X. Lit. którzy służby wojenney nie służą, a furmaństwem y rzemiosłem się bawią, od każdej głowy płacić mają po złotych dwa: zosobna od rzemiosła y od kupiectw którzy handlują, pobor mają płacić. A tego pogłownego aby żaden nie ulegał, y spełna zapłacił, Poborcowie w każdym Powiecie doyrzreć mają. Marszałkowie abo Chorążowie Tatarscy, powinni będą przed Poborcami przysiądz na to, że sprawiedliwie furmanow y rzemieślnikow Tatarow nie ochraniają, y tę przysięgę do skarbu oddadzą.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Łanowych poborow cztery, y to co przy nich

raz w rok wybierano bywa, mają się zacząć od dnia dziewiątego Stycznia, w roku przyszłym, a wydać go wszyscy mają Poborcem do dziewiątego dnia Lutego. Także szos czwor z miast y miasteczek, według uchwały Seymu terażniejszego, w tym czasie ma byź wydany do Poborcow. A drugie pobory łanowe cztery z szosem czworakim, mają się zacząć wybierać od Sw: Woyciecha, także w roku przyszłym, a wydać ie wszyscy mają do Poborcow w tydzień po Świętkach. W którym to czasie, ieżliby kto tych poborow nie wydał, tedy go ma Poborca pozwać pozwem Grodzkim *ad banniendum*, przez Wójzno onego Grodu na kwercelle, którego Starosta ma dać Poborce zaraz, a od pozwow y processow Grod nie ma nic brać; ieżliby też nie stanął, baniować go ma Poborca y publikować: a Starosta wzięwszy tę bannicyą, naydaley we dwie niedzieli, ekucyą *in bonis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o ekucy: a potym to wyciągnąwszy, za dwie niedzieli oddać tam gdzie uchwała Seymu terażniejszego deklaruie, *sub poenis* w konstytucy o retentach poborowych *interpositis*. Ieżliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dylacye, ani appella-cye, od Starosty dopuszczane byź nie mają, oprócz samego ukazanego kwitu przez Poborcę, abo Sukkollektora przysięgłego danego: który ieżliby obwiniony pokazał, tedy ma byź Poborca od onegoż sądu dwoyga czterastną grzywien karany; a Poborce przysięgać mają w Grodach na Kwerellach y Roczech bliższych, sposobem w uniwersale roku 1613 wyrażonym. Wniesienie zaś tych poborow przez Poborce do skarbu, abo gdzie ordynacya terażniejszego Seymu opisane, ma byź w tydzień po czasiech do wydania poborow wyżej naznaczonych, pod winą dwu set grzywien: o którą *forum* na Trybunale Koronnym którymkolwiek, abo Radomskim na tym Seymie uchwalonym.

403

Czas oddawania poborow w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Pobory łanowe y szosowe w każdym Woiewodztwie y Powiecie iako są pozwolone, mają się zacząć wybierać y kończyć, wedle czasu w Koronnych Woiewodztwach naznaczonego, abo naydaley w tydzień po relacynych Seymikach. Pieniądze z wybranych poborow mają wnieść do skarbu Poborce na tenże czas, iako y w Koronie. A ieżliby kto w tym czasie do Poborcow poboru nie wydał, tedy ma byź wedle zwyczaju, naydaley w tydzień, od Poborce podan na delacie do Grodu: czego ieżliby Poborca nie uczynił, powinien będzie sam *de proprio* zapłacić do skarbu. Postępek prawny o dochodzenie nie wydanych poborow Poborce, wedle przeszłych uniwersalow Seymowych, *in toto* zachować mają: a na sprawiedliwe wybieranie poborow, Poborce według konstytucy terażniejszej powinni przysiądz, co im nie ma byź odpuszczono dla żadnych respektow: y ieżliby niedostateczne attestacye przysięgi swey przyno-

T. III.

sili, tedy Wielmożny Podskarbi przyjmować nie ma, ale tego podług wiary swey doyrzrzy, żeby niczym się nie uchylał, przysięgali.

Duchowieństwo Wielkiego Xięstwa Litewskiego religij katolickiey, według pierwszych uniwersalow, w wybieraniu y oddawaniu poborow łanowych y szosowych, które na terażniejszym Seymie są uchwalone, przez Poborcow swoich duchownych zachowani byź mają.

Szafunek poborow Koronnych.

Podatki na tym Seymie uchwalone, iedne na Powiatowego żołnierza, które w szafunku w Woiewodztwach zostają, (iako o tym iest specyfikacya przy uchwale tych podatkow przy Woiewodztwach) wydać się mają: a drugie do skarbu Poborce na czas wyżej opisany oddać powinni: które nie gdzie indziej, tak w Woiewodztwach, iako y przez Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, iedno na obronę granic od nieprzyiaciela Koronnego obrocone byź mają.

Szafunek poborow W. X. Lit.

Obowięzujemy *fidem* tegoż Wielmożnego Podskarbiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, aby uważając tak gwałtowną Rzeczypospolitey potrzebę, koło terażniejszych chodźli podatkow, iakoby ni nacz inszego nie obracał, tylko na *subsidia* Panom Koronnym przeciwko poganom: także na obronę granic W. X. Lit. od Moskwy, y od Szwedow, y na inne wojenne potrzeby, *sub hac praecisa declaratione*, że gdzieby *in alios usus* miał co obrocić, tedy Rzeczpospolita na liczbie nie przyjmie. A co długow, iako się z liczby terażniejszej tegoż Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. pokazało, *ad fidem publicam* wziętych tycze, te długi z reszt przeszłych y przyszłych płacone byź mają.

Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborce do wybierania ich naznaczeni. 404

W Krakowskim pobor ieden łanowy, z czopowym y szosem, który zowią duplą, y ze wszystkimi podatkami, które zdawna przy poborze chodzą: a zosobna poborow siedm łanowych, y szosow siedm do braci na przyszły Seymik biorą, który na dzień 30 Grudnia w roku terażniejszym naznaczamy. Na tymże Seymiku Poborcę, Pulkownika, y Rotmistrze, obrać mają, do approbowania Nam podanych, którym My listy przypowiedne damy. Szafunek tych podatkow wszystkich, na które się zgodzą, przy Woiewodztwie zstawać ma: na Powiatowego iednak żołnierza, nie na co inszego, którego tak wiele ma byź, iako wiele wszystkich pieniędzy wystarczy, obrocone byź mają.

W Xięstwie Zatorskim y Oświęcimskim, z Woiewodztwem Krakowskim się zgadzają; tak iednak, że Seymiku nie potrzebują, ale na co Woiewodztwa Krakowskiego na blisko przyszłym Seymiku zgoda stanie, temu podlegać chcą, wolnościom y prawom swym nie derogując. Po-

13*

borca Urodzony Ian Przypkowski, Podśędek Zatorski.

W Poznańskim, na Seymiku Szrzedkim, ani o tak pewnym, y gwałtownym niebezpieczeństwie, ani *de strage exercitus*, nie mając ieszcze dostateczney wiadomości, Woiewodztwo Poznańskie, na obronę Rzeczypospolitey od pogan, na Powiatowego żołnierza, dwa tylko pobory z iednym czopowym pozwala. Te zaraz podawamy na dalsze z osob naszych *subsidi*, które od wszystkich Stanow zgodnie pozwolone będą, z tą deklaracją, iż Ichmć Panowie Senatorowie nasi, y My z osob naszych, nad te dwa pobory, sześć chętnie pozwalamy: y ieżeli ich *Reipublicae necessitas exposcet*, nie nie wątpiąc, że y bracia nasi, gdy od Nas na Seymiku wezmą wiadomość, *in quanto versemur discrimine*, przyimają *pro rato et grato*, cokolwiek *de istis subsidijs Reipublicae, cum consensu omnium Ordinum*, na tym Seymie będzie uchwalono. Szafunek pozwolonych poborow dwu, przy Woiewodztwach, a drugich na Seymikach, iako ordynacją uczynią, zostawiają. Seymik nazaiutrz po Trzech Krolach.

W Wileńskim poborow ośm, cztery według uniwersalu, a cztery potym według czasu naznaczenia Czopowe dwoie, Poborca do braci.

W Osmiańskim poborow dwa, a sześć do braci: czopowe dwoie. Poborca do braci.

W Lidzkim, tak iako w Wileńskim. W Wilkomierskim, także iako y w Wileńskim. W Bracławskim, tak iako w Osmiańskim. W Sendomierskim, za zgodą wszystkich Woiewodztw, *paucis exceptis*, pozwalamy poborow ośm; czopowe w tą *annuatim* dwoie, według starych kwitow y arend, które dziedzicy y dzierżawcy trzymać, y oddawać arendę mają do Poborcow: a tych Poborcow mianowane do braci biorą, także y szafunek tych podatkow, iesli do skarbu, czyli do swego Woiewodztwa, na Powiatowego żołnierza. Co wszystkim na Seymik przysły w Poniedziałek po nowym lecie biorą, gdzie y obranych Rotmistrzow, ieżliby na to zgoda była, odłożyli. Tamże mają namowę uczynić na skrypt który Posłowie ich przyniosą, podpisany ręką Marszałkowską.

W Radomskim, Opoczyńskim, Chęcińskim, Stężyckim, Powiatach, także iako w Sendomierskim. W Kaliskim, tak iako y w Poznańskim. W Trockim, tak iako w Wileńskim. W Grodzińskim Powiecie, poborow ośm: czopowe iako y w Wileńskim. Poborca do braci. W Kowińskim Powiecie, iako y w Grodzińskim. W Upitskim Powiecie, iako y w Wileńskim.

W Sieradzkim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*, a pobor z przeszłego Seymu uchwalony ieden, y drugiego trzecia część: który iest w Woiewodztwie, mają Poborcy oddać do skarbu na S. Maciej przysły; a co z tego poboru dano na rotę Pana Hetmana Polnego, to ma być w skarbie przyjęto. Poborca w Sieradzkim y Szadkowskim, Powieciach, Urodzony Ian Alexander Madalański. W Piotrkowskim y Radomskim, Urodzony Ian Wyleżyński. Czopowe

przy Poborcy Sieradzkim, za kontraktem od skarbu. Namowa y obieranie Rotmistrzow Powiatowych do braci: na co Seymik nazaiutrz po Młodziankach w Szadku.

W Ziemi Wieluńskiej, tak iako y Wielgopolskie Woiewodztwa, pozwalają dwa same pobory łanowe y z szosem, a sześć poborow z dwoygiem czopowym, biorą sobie do braci: na co Seymik we Wtorek po Bożym Narodzeniu w Wieluniu, gdzie y szafunek ich pieniędzy namowić mają.

W Łęczyckim, iako w Poznańskim we wszystkim. Seymik 29 Decembris.

W Ziemi Żmudzkiej poborow ośm, czopowe dwoie. Poborca do braci.

W Brzeskim Kujawskim, iako w Poznańskim, pobory dwa, y czopowe dwoie *annuatim*, ostatek do braci na Seymik, który nazaiutrz po Młodziankach: tamże Poborca, y Rotmistrz Powiatowy, ma być obrany podług artykułow. Czopowego Poborca obrany nie ma wybierać, ażeby pierwey przykładem łanowego iurament uczynił, na sprawiedliwe wybieranie: a *salarium* od złotego ma brać, iako y od łanowego. Czego ieżliby się niechciał podjąć, tedy miasta to mają wybierać, *praestito itidem per duos ex Consulibus super fidelem exactionem iuramento*, (abo iakoby się skarbowi najlepiej zdało uczynić, z tą aukcją) a potym do Panow Kommissarzow woiennych do skarbu Koronnego mają to oddawać. Ieżliby się też na tymże Seymiku na Rotmistrza zgodzić nie mogli, tedy pieniądze do tychże Panow Kommissarzow, y skarbu Koronnego, oddane być mają.

W Woiewodztwie Kijowskim poborow ośm, według starych kwitow, że się dwa dymy na ieden pobor składać mają, na żołnierza Powiatowego, ile te pobory wystarczyć mogą na cały rok. Czopowe dwoie rok po roku, które do szafunku Pana Podskarbiego Koronnego, na też ekspedycją woyny terazniejszey. Rotmistrze sowa Urodzeni Stefan Niemierzyce Podkomorzy Kijowski, Starosta Zygwulski, Samuel Łaszcz, Teodor Woronicz, ci mają mieć Roty Kozackie, po stu kom pod Chorągwią, w pancierzach, w misiurkach, z karabinami dobrymi, krotkimi rusznicami, a rohatynami, sudać mają. Poborca Urodzony Filon Woronicz.

W Inowrocławskim, iako w Brzeskim Kujawskim, we wszystkim.

W Ziemi Dobrzyńskiej, o wszystko do braci.

W Ruskim, w Ziemi Lwowskiej y Zydaczowskiej, poborow ośm, czopowe dwoie, y dziewiętego poboru łanowego trzecia część, na obronę zamku Lwowskiego ta trzecia część obrocic się ma. Poborca do braci.

W Przemyskiej poborow ośm, czopowe dwoie, dziewiętego łanowego trzecia część na obronę miasta Przemysła. Poborca do braci.

W Sanockiej poborow ośm, czopowe dwoie, dziewiętego łanowego trzecia część na obronę y poprawę zamku Sanockiego. Poborca do braci. Seymik według uchwały drugich Woiewodztw,

w Poniedziałek pierwszy po nowym lecie, na którym Poborce obrać mają, którzy wybierać będą powinni y tę trzecią część dziewiętego łanowego: a *salarium* od tego żadnego nie potrącając, oddać powinni będą na Gromnice przysłe Sądowi Ziemskiemu, w każdym Powiecie, którzy według wyższej deklaracji mają tym szafować, a z tego na Seymiku liczbę uczynić. Pobory zaś na dwie racie wybierać mają, to iest, cztery pobory *exmunc*, a oddać ie na Gromnice do skarbu, a drugie cztery mają począć wybierać na S. Woyciech, a oddać ie do skarbu na Świątki. Czopowe iednak przy Poborcach ma zostawać. A ieżliby do Seymiku nie przyszło, tedy na pierwszych Rokach Ziemskich, abo Kwe-relach, po Trzech Krolach, w każdym Powiecie, Poborcy mają być obrani.

Ziemia Chełmska poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku: Poborca Urodzony Łukasz Szerebryiski, przy którym y czopowe. Szafunek tych poborow, do skarbu cztery: a drugich czterech, szafunek do braci. A resztę poborow przeszłych, która przy Urodzonym Stanisławie Stawskim, Poborcy Chełmskim, z porachowania na Seymiku, zostawa, oddać ią będzie powinien do skarbu na Trzy Krole przyszłe.

Ziemia Halicka poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku. Poborca Urodzony Stanisław Zbiewski: z których poborow, y czopowego, Poborca w skarbie Koronnym liczbę uczynić powinien. A popaleni y spustoszeni, także y zebrani od pogan, od tych poborow wolni być mają. A iż Storosty nie masz, tedy o retenta poborowe mają *respondere* do Trębowlie.

W Wołyńskim, tak iako w Sendomierskim, we wszystkim.

W Podolskim poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku. A iż wzięli *ad fidem publicam*, sześć tysięcy złotych z Kamieńca: tedy z tych poborow mają ie oddać do skarbu przy liczbie. Poborce do braci. Seymik *pro die 13 Ianuarij*: a wybieranie poborow, y oddawanie, według Ruskiego Woiewodztwa.

W Lubelskim, za zgodą wszystkich Woiewodztw, *paucis exceptis*, pozwalają ośm poborow: czopowe dwoie *annuatim*, wedle starych kwitow, y arend, które dziedzicy y dzierżawcy trzymać, y oddawać do Poborce mają. A tego Poborce mianowanie, do braci biorą na Seymik, który im w pierwszy Poniedziałek po nowym lecie, w Lublinie składamy. Te pobory łanowe na dwie racie, cztery w tydzień po Gromnicach: a cztery w tydzień po Świątkach, do rąk z szafunkiem Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, mają być oddane. Na tymże Seymiku, na skrypt ręką Marszałka Poselskiego podpisany, namowę czynić mają.

W Połockim, we wszystkim iako y w Wileńskim, poborow ośm: czopowe dwoie *annuatim*. Poborca do braci.

W Belskim poborow ośm, z temi dwiema, które dobrowolnie przed Seymem złożyli: czopowe dwoie rok po roku. Ten podatek wszy-

stek na żołnierza Powiatowego. Obieranie Poborce y Rotmistrza, na Seymiku w Belzie 10 Ianuarij.

W Nowogrodzkim poborow ośm: czopowe dwoie *annuatim*. Poborca do braci. W Słonimskim, także. W Wołkowiskim także. W Płockim poborow dwa, a sześć do braci. Czopowe iedno, drugie y Poborca do braci. W Witebskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*, Poborca do braci. W Orszańskim także. W Mazowieckim, Ziemi Czerskiej, poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Waleryan Wilski, przy którym czopowe.

W Warszawskim poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku. Poborca Urodzony Andrzej Mokronowski, Woyski Warszawski, tak do łanowego iako y do czopowego: melioracją uczynić powinien w czopowym.

W Wiskim poborow ośm, czopowe dwoie. Poborca Urodzony Ian Moczarski, Podstarości Wiski: namowa szafunku tych poborow do braci, na Rokach pierwszych Grodzkich.

W Wysogrodzkim poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku: czego dyspozycya do braci. Poborca Urodzony Sebestyan Szawłowski, Pisarz Ziemski Wysogrodzki.

W Zakroczymskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Grzegorz Chmielowski, Podstarości Zakroczymski.

W Ciechanowskim poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku. Poborca Urodzony Paweł Kargowski, Podstarości Ciechanowski. A namowa tak o szafunku, iako y pospolitym ruszeniu, na pierwszych Rokach Grodzkich być ma: to iest, nazaiutrz po zaczęciu Rokow. Czopowe przy Poborcy.

W Łomżyńskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*: które przy Poborcy zostawać ma. Poborca Urodzony Walenty Olszewski, Podczaszy Łomżyński. Dyspozycya poborow y czopowe do braci.

W Rożańskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Ian Napiorkowski. Dyspozycya do braci.

W Liwskiej poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku. Poborca Urodzony Maciej Broszkowski. Namowa szafunku tych poborow do braci, na Rokach pierwszych Grodzkich.

W Nurskim poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku. Poborca Urodzony Woyciech Wołyński, Podstarości Kamieniecki.

W Podlaskim, Ziemi Drohickiej, poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Ambroży Saczko, Woyski Drohicki, na cztery pobory, y na iedno czopowe. A na drugie cztery pobory, Urodzony Hieremiasz Skolimowski, Podśędek Drohicki, y na czopowe drugie. Namowa szafunku poborow na Seymiku, nazaiutrz po Młodziankach. A iż ieszcze Starosty nie masz przysięgłego, tedy *ad viciniorem pro executione*.

W Mielnickiej poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca do czterech, y do czopo-

wego iednego, Urodzony Stanisław Mogilnicki, y do drugich czterech, y do czopowego, Urodzony Lenart Szawłowski, Komornik Ziemi Mielnicki: szafunek do skarbu.

W Bielskiej poborow ośm, czopowe dwoie rok po roku. Poborca Urodzony Krzysztof Brzozowski, Pisarz Ziemi Bielski, do czterech poborow, y do czopowego obojga: a do drugich czterech łanowych, Poborca do braci. Szafunek poborow z czopowym do skarbu.

409 W Rawskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Samuel Kurnoch, Podstarości Rawski, przy którym czopowe. W Sochaczowskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Andrzej Piotr Zaboklicki, Podstarości Sochaczowski. W Gostyńskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca do braci. W Brześcińskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca do braci. W Pińskim także.

W Chełmińskim, iż Woiewodztwa Pruskie dla plag Pańskiej, którą Pan Bog przez morowe powietrze przepuścić raczył, Seymiku Generalnego mieć nie mogli gdzieby byli wyrozumieć mogli dostatecznie z Posła I. K. Mści, na walne y nagłe następujące Rzeczypospolitey potrzeby, za czym też tu żadnymi ratunkami deklarować się nie mogli, ale do braci biorą: z tą jednak deklaracją, że widząc potrzebę Rzeczyposp. y ochotę inszych Woiewodztw do ratowania iey, tedy y oni to *nomine* swych Woiewodztw obiecują, że nie będą pośledniejszymi w ratunkach Rzeczypospolitey: którym Seymiki nazajutrz po Trzech Krolach naznaczamy, na których sposob pospolitego ruszenia, y te *subsidia* namowione będą.

W Mściławskim, we wszystkim iako y w Wileńskim. Poborca do braci. W Malborskim, iako y Chełmińskim. W Braclawskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*, do skarbu wszystkie oddać. Poborca Urodzony Alexander Kropiwnicki, Pisarz Ziemi Braclawski, przy którym czopowe oboje. W Pomorskim, iako y w Chełmińskim. W Mińskim poborow dwa łanowych, a sześć do braci. Czopowe dwoie *annuatim*. Poborca do braci. W Możerskim poborow ośm, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca do braci. W Rzeczyckim poborow dwa, a sześć do braci, Czopowe dwoie. Poborca do braci. W Ziemi Inflantckiej poborow cztery, ostatek do braci. Czopowe dwoie. Poborca do braci.

Seymiki.

Tym Woiewodztwom, którym czas przy uchwaleniu poborow Seymiku nie jest prefigowany, we Wtorek nazajutrz po Młodziankach naznaczamy. A te Woiewodztwa które na Powiatowego żołnierza pobory pozwolily, y do braci wzięły, tedy ktoreby ludzi *in Martio* nie stawily, aby pieniądze do skarbu oddawały: a Poborcy wszyscy, *nomine excepto*, po wybraniu poborow, z liczbą do skarbu stawić się mają.

Salaria Poborcom.

Salaria Poborcom, według uniwersalu Seymu pośledniejszego *anni 1613* naznaczamy. A iż są nie małe *accessoria* przy poborach uchwalonych, tedy aby mogła Rzeczpospolita wiedzieć, co za *augmentum* w tych podatkach będzie, postanawiamy, aby Poborcy wybrawszy pobory, *sub priori praestito iuramento*, akcydencye przy nich uchwalone aktykowali exakcye swoje w Grodzie bliższym, *sub poenis* w konstytucyi *de retentis interpositis*.

Na własne Krola I. M. rozkazanie.

Iakub Szczawiński Marszałek Koła Poselskiego ręką swą.

Christoph: Carolus Niszczycki S. Regius.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO,
ROKU P. 1621.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż iako na przeszłym Seymie było zezwolenie Stanow wszystkich, abyśmy Seym krotki, pominawszy wszystkie *solenitates* zwykle, złożyli; zaczym iż potrzeba sama, y niebezpieczeństwa odkrytey wojny pogańskiej, to wymogła, żeśmy teraz Stany wszystkie, dla zabiczenia temu niebezpieczeństwu, na czas krotki zgromadzić musieli: to Stanom wszystkim, że to napotym prawu y zwyczajom dawnym, o składaniu Seymow, szkodzić nie ma. A to co uchwałą Seymu tego zgodnie w takim razie Rzeczyposp. stanęło, niżej jest opisano.

Sposob pospolitego ruszenia.

2. Pospolite ruszenie, które ostatnią obroną przeciw następującym nawałnościom pogańskim być musi, podług starego prawa, które się nie znosi, przywołując do pewnego porządku, a w niektórych też punktach, w których wątpliwość zachodzi, elucydując: za zgodną Seymu tego uchwałą, postanawiamy, aby obywatele wszyscy, którzy do tej ekspedycyi generalney należą, przed wyszciem z Woiewodztw albo Powiatow swoich, przez Woiewody y Kasztellany popisani, y na Powiaty podzieleni byli. A tam Woiewodowie naznaczać y rozdzielać Powiaty będą Kasztellanom, tak iako ie zaś na miejscu ściągania od Nas pod Lwowem naznaczonym,

410

ciż Woiewodowie od Kasztellanow porządnie odebrać, popis znowu czynić, y Nam pod władzą woenną oddać będą powinni. A w tych Ziemiach y Powiatach, które osobne Seymiki miewają, a Woiewodow nie masz, tedy Kasztellani przy Starostach y Urzędnikach, miasto Woiewodow, odprawić ten popis będą powinni. A iż też są Woiewodztwa, które tylko po iednemu Kasztellanie mają: tedy w takowych Woiewodztwach, albo inszych Ziemiach szerokich, gdzieby Kasztellan wielkiej gromadzie ludzi w prowadzeniu podołać nie mógł, wolno będzie Kasztellanowi *substitutum*, do prowadzenia części tak wielkiej liczby stanu szlacheckiego ludzi, obrać y naznaczyć z wyższych Urzędnikow Ziemi, to jest Podkomorzycy; albo gdzieby ci *impediti* byli, tedy inszych do tego sposobnych: który substitut, władzą, y *authoritatem* w ciągnięciu y czynieniu sprawiedliwości mieć będzie sposobem niżej opisanym.

W Woiewodztwach zaś, gdzie iest niemala liczba Kasztellanow, y o Powiatach niektórych Kasztellani *non constat*, y dyfferencye około funkcji regimentowania y prowadzenia Powiatow, zachodzą: tedy na tymże popisie, przy wychodzeniu z Powiatow, Woiewodowie naznaczyć, uspokoić, y Powiaty te, o które kontrowersya iest między Kasztellany rozdzielić mają, żeby każdy część swoją pewną prowadził: dokładając tego, że w Woiewodztwie Sędmirskim, Powiat Pilźniński, ma prowadzić Kasztellan Zawichoyski, iako wyższy niż Połaniecki. A w Woiewodztwie Krakowskim, iż Powiatow iest siedm, a Kasztellanow pięć: tedy Wielmożny Woiewoda tameczny, Powiatom, Proszowskiemu, Lelowskiemu, Książkiemu, które Kasztellanow nie mają, ma naznaczyć wodza do prowadzenia. Ci zaś Kasztellani, którzy teraz są osobami swemi w obozie, albo legacye publiczne z Seymu naznaczone odprawować mają, na ten czas temu podlegać nie będą, ale na ich miejsce inszych osob substytuicmy. A ci Kasztellani, co przez złe zdrowie y zeszłość są *impediti*, podług prawa mają na swe miejsce podać *substitutum idoneum, terrigenam possessionatum*, osobliwie z Urzędnikow Ziemi. W Ziemiach zaś Powiatowych, które Kasztellanow nie mają, iako Nurska: te Ziemie Podkomorzy, albo Urzędnik Ziemi starszy y sposobny, prowadzić ma. A Łomżyńską Ziemię, która Podkomorzego na ten czas nie ma, Urodzony N. Olszowski, Sędzia Ziemi Łomżiński, poprowadzi: albo iezliby był *impeditus*, tedy Urzędnik który starszy. A Rożański Powiat, ma prowadzić Urodzony Stanisław Brzoska. Także Warszawską Ziemię, w ktorej Kasztellan, dla niesposobnego zdrowia swego, powinności swojej odprawiać nie może, Podkomorzy albo który Urzędnik starszy poprowadzi. Iednak w inszych ktoreby Kasztellanow nie miały, podamy na starszeństwo ludzie sposobno y osiadle, *terrigenas*. Po popisie y rozrządzeniu Powiatow, każdy Kasztellan albo *Ductor*, na miejscu sobie uznaczonym, pod namiotem czekać będzie trzy

411

412

dni, gdzie popis swego Powiatu będzie odprawował, aby się do niego wszyscy ci którzy regimentowi iego należeć będą, ściągali: czwartego dnia w swym porządku ruszyć się powinni. Chorążowie generalną Chorągiew Woiewodztwa, przy głównym Powiecie, y pierwszym Kasztellanie, rozciągnąć mają: a do inszych Powiatow w Woiewodztwie swym; ciż Chorążowie dadzą substituty, y znaki, abo Chorągwie insze swoje. W tych zaś Ziemiach y Powiatach, które mają osobno Chorąże, tedy przy swoich Ziemiach Chorągwie poniosą: iednak gdy się wojska do obozu, abo placu naznaczonego ściągają, należeć będzie władzy naszey, *signis militaribus distinguere* ludzie zgromadzone, nie rozrywając iednak Woiewodztw, y w porządkach y w stanowiskach ich. W tych zaś Woiewodztwach, kędy są Chorążowie dway, mają przy popisach między sobą porządek uczynić, Powiatami się rozdzielić, y tak Chorągwi swoich zażywać. A w Łęczyckim, acz też są dway Chorążowie, iednak iż Urodzony Stanisław Witowski, Chorąży tameczny, iest Wielkorządzący Krakowskim, y w zamku Krakowskim zostawa: tedy przy drugim Chorążym powinność ta, *pro hac vice*, zostawać ma. Także Ziemia Wieluńska pod swoją Chorągwią ma iść, którą na miejscu Chorążego bardzo starego, ma nieść Urodzony Albrycht Radoszewski. Także Ziemia Chełmska, z swemi Powiatami, ma iść pod iedną Chorągwią. A Chorążemu tamecznemu w leciech zesłemu, wolno będzie osiadłego substytuta podać: a iесли z ktorego miejsca Chorąży iest w wojsku, Kasztellan abo *Ductor*, poda inszego.

W ciągnięciu rząd wszelaki y posłuszeństwo ma być zachowane, a stanowiska y leże nigdzie nie mają być w żadnych dworach, miastach y wsiach, tylko w polach: w czym wszystkie prawa obostrzamy, y utwierdzamy: y aby się nie ważył nikt żywności y stacyi wyciągać, *onera*, szkod y krzywd czynić, gwałtem co brać, gdyż każdy kupować, y za pieniądze dostawać będzie powinien, *sub poena duplici quatuordecem marcarum, per medium parti et iudicio succumben. et refusione damni duplicis pretij*: czego Kasztellani, y ci co Powiaty poprowadzą, pilnie przestrzegać będą, y sprawiedliwość czynić, winy skazować, y wszelakie *violencias et iniurias* uznawać, porządkiem tym, na który się teraz *ad hunc casum* Stany wszystkie zgodziły. To iest, w każdym Woiewodztwie Kasztellan starszy abo główniejszy, przy którym Chorąży poydzie, ma mieć moc z Urzędnikami Woiewodztwa swego, sądenia, y uznawania wszelakich występkow, krzywd, skarg. Na które czynienie sprawiedliwości, ma Kasztellan każdy y Urzędnicy, iurament uczynić pierwey niż się z szlachtą ruszy, iż sprawiedliwość y osądzenie ich, *in omnibus et singulis causis, et actionibus civilibus, finaliter, et absque quavis appellatione et prolongatione*, efekt ma brać: w czym *pluralitas* głosow ma konkludować. A gdzieby *paritas* była, zwłaszcza *in causis gravioribus, occasione damnorum notabilium*, rozsądkowi

413

naszemu należeć będzie. A gdziebyśmy tego dla trudności odsądzić nie mogli, tedy na Trybunale potym ma to być sądzono, iako o tym niżej napisano iest.

Pisma y dekreta, Pisarz Ziemi odprawować y wydawać będzie powinien: a gdzieby chory był, albo *legaliter impeditus*, tedy na swe miejsce do tey powinności ma kogo z Deputatów przysięgłych naznaczyć. A w Liwskiej Ziemi, iż Pisarz umarł, tedy Urzędnik albo Deputat który przysięgły odprawi to, którego między sobą obiorą. Dekreta pomienionego Kasztellana, et *Officialium illi assistentium*, mają być ważne, y onym każdy podlegać *pati et parere* powinien, *sub poena bannitionis*, która *in casu contraventionis* ma być skazana, et *ipso facto* ma mieć *robur*. Iednak iż eksekucya *in multitudine* byłaby trudna, tedy potym strona skarżąca się, albo powodowa, dekret *bannitionis* wzięwszy na tego, kto z Woiewodztw do Wielkiej Polski należących, do Trybunału Piotrkowskiego; a kto z Woiewodztw Małopolskich, do Trybunału Lubelskiego, po zwroceniu się, et *post reassumptionem iudiciorum, atque subselliorum ordinariorum*, poda gdzie publikowana, y potym *absque quavis disquisitione*, do eksekucyi przywiedzona być ma.

Z strony zaś podwod y powozow tak się stanowią: że ich nikt, tak w dobrach naszych, iako duchownych y szlacheckich, brać nie ma, ani końmi, ani wołmi, oprócz żeby sobie albo najął, albo uprosił: a koby się tego ważył, tedy *poenam duplicem quatuordecem marcarum* o każdą podwodę z osobna podpadnie: y nad to konia albo wołu ięliby zepsował, umorzył, y okalicył, ma zapłacić y nagrodzić, iako *pars accusans* komprobuie, a dekretowi w tey mierze ma się stać satysfakcya, *sub poena bannitionis*: czego gdyby strona obwiniona nie uczyniła, nie odieżdżając z Powiatu albo Ziemi oney, ma być eksekucya przez Kasztellana na poczcie, albo dobrach jego ruchomych, które będzie miał przy sobie: iednak gdzieby był szlachec nie osiadły, a pogotowiu *plebeius*, a nie miałby czym płacić winy y szacunku pomienionego, *poenae capitis succumbet*. A w tych kupach, co osobno Kasztellani mnieyszy, albo *Ductores* wyższy pomienieni poprowadzą, *in minutioribus* komplonować y decydować, będą mieć *facultatem*. Iednak koby się tym nie kontentował; wolno mu być dzie do sądu wyższego, to iest, Kasztellana główniejszego, y Urzędników przysięgłych, prowadzić, y sprawiedliwości dochodzić: przy którym też sądzie tymże Kasztellanom inszych Powiatow onego Woiewodztwa, albo Duktorem, wolno *assidere* ięśli będą chcieli, y czas zniesie. W takowych zaś Powiatach albo Ziemiach, które choć w iednym Woiewodztwie są, ale mają swoje Kasztellany, y *Officiales Terrestris*, iakowe są w Woiewodztwie Ruskim, Mazowieckim, Podlaskim, Rawskim, także Ziemia Dobrzyńska y Wieluńska: takowym iuż nie trzeba *recurrere* do żadnych Kasztellanow główniejszych, gdyż

przy Kasztellanie y Urzędnikach oney Ziemi ma być takie *finale iudicium*. Dla dowiedzenia krzywdy, y inwestygowania *facti cuiuslibet*, y powodu stronie ma *praecedere inquisitio*, y Kasztellan widza albo inkwizytora, skarżącemu się, ięliby tego potrzebował, albo się *perplexitas* iaka pokazowała, zawsze pozwolić ma: a to dla tego, żeby snadną ewazyą, albo odprzysięganiem się, *licentiosi*, y swawolnicy, zbrodni swych zniżyć niechcieli. Komprobacya zaś może być przez faktory, albo urzędniki, gdzie krzywda szlachecca samego zachodzić będzie: a gdzie poddanego, albo *plebeiae alicuius personae, sex civilis conditionis* krzywda będzie, onże sam *ad instantiam et accusationem suam*, probować ma. Obwinionemu appellacya dopuszczona być nie ma: *actor* iednak ięliby się nie kontentował dekretem, wolną ma mieć appellacyą na Trybunał Koronny, na którym Trybunale tych wszystkich spraw osobny registr ma być, y naprzod Trybunał powinien być *ex registro speciali* osądzić *causas omnes, sub expeditione hac devolutas*. Warując to przy tym, żeby we wszystkim dosyć czynił Kasztellan powinności swey, a sprawiedliwość, nie wyieżdżając z Ziemi albo Powiatow, gdzie się krzywda y skarga stanie, z Urzędnikami rzetelnie et *indilate* czynić ma. Do tego nie ma też na miejscu długo leżeć, tylko ieden nocleg. A gdzieby Kasztellan w czynieniu sprawiedliwości był *remissior*, y niechciał *iudicium locare*: także gdzieby też sam, albo czeladź jego krzywdę czynili, uczyniwszy nań skargę przed Deputaty onego Woiewodztwa, y Urzędniki do sądu należące, także przez Kasztellany y Duktory inszych Powiatow, ma być na nim *poena* skazana *duplicis refusionis damnorum, et quatuordecem marcarum itidem parti accusanti prouenien*. Czemu ięliby się dosyć nie stało, albo żeby się strona nie kontentowała, wolna ma być appellacya aktorowi na Trybunał, bądź Piotrkowski, bądź Lubelski. *In criminalibus* zaś, gwałty, zbrodnie, mordy, *praedae, spolia, incendia, invasiones*, y insze kryminalne excessy y występki, sądowi naszemu, *cum Senatu nostro*, należeć będą takim sposobem: iż *in instanti* ma być czyniona w tey mierze dostateczna inkwizycya przez Kasztellany, y pomienione urzędniki, y do Nas *in ocluso rotulo* odesłana. A ięlibyśmy dla trudności y impedymentow iakich w obozie tego osądzić nie mogli, tedy *vindicatio* onegoż excessu, bądź na Trybunale, iako się wspomniało, bądź na Seymie *inter causas criminales*, należeć będzie *comparata inquisitione*. A iako się o Trybunale napisało, tedy My, to waruiemy y obiecuiemy, że na przyszłym Seymie sprawy takowe naprzod *ex speciali registro* osądzić będziemy powinni. A *plebeij delinquentes*, na gardle karani być mają, przez ten Sąd Kasztellański y Urzędnikow. Także ięliby w ciągnięciu należeli się tacy, iako pospolicie bywa, że swawolnicy odmięniwszy sobie przezwiska, imiona, od inszych rot y Powiatow się nazywając, szkody ludziom czynili, y insolencyi się iakich dopuszczali ka-

415

zdego przysięgnawszy, y w szkodzie przeświadczywszy, na gardle trzeba karać.

A co się tycze żywności, ktorey żaden gwałtem brać nie ma, taki się porządek czyni: iż się nie stanowi ceny na wołu, ialowicę, wieprza, cielę, prosię, iagnie, ale iako kto sobie starguje, zapłacić będzie powinien: iednak te *communia victualia*, iako baran za złoty, gęś za groszy trzy, kur, kokosz za groszy pułtora, kaczka za groszy pułtora, ser tworzony groszy 2, woz siana na parę koni chłopskich, groszy 24, każdy podług tego szacunku przedawać y kupować ma. Zboża też ktorego wojska potrzebować będą, iako żyto, iągły, groch, ięczmień, tatarska, krupy, proso, owies; tego acz na ten czas cena słuszna, dla rożnych w Woiewodztwach y Powiatach miar y korcow, być nie może: iednak aby ludzie potrzebujący, *certitudinem* płacy wiedzieli, tedy Kasztellan albo Starszy co poprowadzą, przyieżdżając do ktorego Woiewodztwa, albo Ziemi, ma do Grodu tamecznego, także miasta albo miasteczka przyległego posłać, y attestacyą iaka cena y targ przy publikacyi terażnieyszey uchwały była otrzymać (co miasta pod przysięgą zeznawać mają) a potym w płaceniu tego, trzecią część ceny oney strącić y defalkować, to iest, coby było szacowano na groszy piętnaście, żeby ten co na wojnę idzie, nie dał iedno groszy 10, pszenica iednak pod to podpadać nie ma.

Trunki zaś wszelakie, podług szacunku każdego miejsca, gdzie przyieżdżać będą, mają być przedawane: a w tym wszystkie dwory y folwarki nasze, duchowne y szlacheckie, mają być ochronione, y od tego wolne, *sub poena criminali*.

Od tego pospolitego ruszenia, y ekspedycyi generalney, na ktorey *salus* wszystka Rzeczposp: zawisła, ktokolwiek iedno ma dobra Ziemskie pod Panowaniem naszym, także wiodkarze, y ci co do wdow y dziedziczek osiadłych wstąpiłi, osiadłości swych nie mając, żaden nie ma być wolen: owszem każdy osobą swą powinien iść przy Kasztellanie, w gromadzie a nie rozsypką, dla krzywd, w dobrym porządku.

Urzędnicy, dworzanie, y słudzy wszyscy dworscy, którzy przy Nas poydą osobami swemi, iuż nie powinni iść przy Woiewodztwach albo Powiatach, y dosyć uczynią prawu o tey ekspedycyi, attestacyą mając od Marszałkow: iednak Urzędnicy Ziemszy, którzyby byli przy dworze naszym, a nie należeli do porządku prowadzenia Powiatow, powinni przy Woiewodztwach y Powiatach swoich iść, osobliwie Chorążowie.

Patresfamilias, którzy mają syny *ad tractanda arma* sposobne, ci podług starego prawa doma zostać mogą, syny wyprawivszy: przy tym y ci co są *vera infirmitate impediti*, o co się będą, wedle statutu, cztermi świadkami powinni wywodzić. Także starszy, y w leciech podeszli barzo. Więc wdowy, *minorenes*, y ci którzyby ieszcze *armis* władać nie mogli, osobami swemi iachać nie powinni: iednak z dobr swych iako nale-

416

piey y sposobniey, y iako kto przemoże, wyprawieć powinni. Także y panowie duchowni, co dobra dziedziczne mają, albo *pro personis suis* dobra Ziemskie kupili, z dobr tych wyprawieć mają. Do tey ekspedycyi generalney, y ciężarow iey, nie należą Burgrabiowie Krakowscy, y inszy urzędnicy albo osoby, co prawem dawnym są *excepti*, iako Woyscy.

Hetmani, Pułkownicy, Rotmistrze, Porucznicy, żołnierze, y inszy wszyscy, którzy teraz są w obozie *praesentes*, y na pospolite ruszenie iachać byli powinni, a teraz zdrowia swe niosą przeciw poganom; drudzy też, którzy przeciw Gustawowi Książęciu Sudermańskiemu idą: także y ci co na Smoleńsku służą, mają być od tego ciężaru publicznego *pro hac vice* wolni, iednak ten kto ma syna w obozie na żołd publiczny, zasłonić się tym nie może, ale sam powinien teraz iachać z dobr swych: a kto ma za koszt swoy, ten do tey wojny nie powinien.

Szlachta uboższa, którzyby podług statutu *decenter* służyć nie mogli, tedy podług tegoż prawa dawnego mają się wyprawować. Ktorzy obywatela w rożnych Woiewodztwach mają majątności, także summy pieniężne, ponieważ osobami swemi, bądź przy Nas, bądź przy Powiatach poydą: iuż to ma być respektem dobr wszystkich poczytano, y do inszych Woiewodztw albo Powiatow, rozerwać się nie powinni.

Szlachta nieosiadła, co summy mają, podług konstytucyi 1578 iachać także powinni.

Zastawnicy wszyscy, którzy summy pieniężne iakimikolwiek kontraktami na dobrach mają, iachać także mają. Arendarze, co wprzod na użytki majątności daią, y arendy kilka tysięcy przynamniey tysiącem złotych zakupiują, ci też powinni iachać: albo przy panach, co od nich majątności trzymają, poczet słuszny wyprawieć.

Bracia nie dzielni, gdy iednego z poyśrzedka siebie sposobnego *ad arma, in persona* wyprawiają, drudzy temu podlegać nie mają: oprócz żeby osobne mieli mieszkania y dwory, będąc *adulti, pro hac vice* powinni iachać.

Ci co teraz *vigore decretorum, pro poena publica*, w więzach siedzenia odprawują, mają teraz na tę ekspedycyą iachać, a siedzenie odłożyć, a potym tak długo siedzieć, ile teraz nie dosiedzieli.

Sługa żaden stanu szlacheckiego, który pod wiciami trzecimi do pana przystał, nie może teraz odstawać, *sub poena capitis et infamiae*.

De plebeijs, reassumuiemy y obostrzamy konstytucyą 1578 et 1596 aby żaden nie śmiał *exnunc* hayduka, ani żadnego czeladnika *plebeiae conditionis* rozmawiać przyjmować: y koby się tego ważył, ma podpadać *ipso facto* dwieście grzywien. A takowy czeladnik ięliby się ważył od pana swego odbieżeć, a do inszego przystać bez listu świadecznego, takowy ma być na gardle karany, bądź w ciągnięciu przy Kasztellańskim Sądzie, w Powiecie bądź w obozie przysięgniony, a bronić go nikt panu nie ma. Także ięliby piechota Kozacy, albo iakokol-

417

414

wiek czeladź do miast uciekali, pozostawiali: na takowe wszystkie mają miasta, animadwersyą czynić, y na gardle ich karać: gdyż też miasta, hultaje wszystkie, y loźne ludzie, do takowej służby przymuszać y z miast wyganiać mają, *sub poena 200 marc.* o którą *forum ad delationem cuiusvis*, w Grodzie bez appellacyi: także też we wsiach y dworach nie mają ich przyjmować, y owszem ich do Grodu, poimawszy oddawać.

Infames, banniti, bezecni, którymby *beneficia juris* nie służyły, mają bydź wszędzie tu imani, na gardle karani, żeby tu nic w Państwach naszych złego z tego nie rosło.

Do tej służby wojennej publiczney, należą Woytowie wszyscy, Lemanowie wolni, Kniaziowie, y insi tym podobni, którzy nie mają na sobie *onera*, ani powinności żadnych, drog y posług do zamków abo dworów swych nie czynią, gdyż takowi na posługach będący, od tego *excipiuntur*.

Także *possessores* wszyscy dobr naszych Krolewskich, które bądź od Nas mają, bądź też ziemskie dobra poprzedawszy, sobie pokupili a inszych dobr ziemskich nie mają: także y *minorum bonorum possessores*, które iakimkolwiek sposobem od dzierżawców naszych, abo od Nas otrzymali, a inszychby *possessy* dziedzicznych nie mieli; tę ekspedycyą odprawić powinni.

A po skonczeniu ekspedycyi, y licencyowaniu, podług dawnego prawa, z woysk nie ma żaden odiachać, aż się pierwey Woiewodzie, abo Kasztellanowi, lubo wodzowi Powiatu swego, abo urzędnikom do sądu należącym, opowie, y list w tej mierze wezmie, który mu denegowany bydź nie ma: krzywd iednak y szkód namniejszych, wracając się, nie ma czynić: a koby od takowego szkodę abo krzywdę odniósł, czyniwszy protestacyą w Grodzie bliższym, gdy go pozwie na Trybunał, bądź Lubelski, bądź Piotrkowski, do którego *inculpatus* należy, powinien się sprawić *peremptorie, absque quibusvis dilationibus et exceptionibus, ex speciali registro*; który naprzód, iako się wyżej wspomniało, ma bydź odsądzony.

418

A iż na tym należy, aby pod odiażd nasz, y obywatelów wszystkich, na tę ekspedycyą, ludzie złośliwi do przewrotnych zamysłów swoich okazy y pola nie mieli: tedy *securitatem* y bezpieczeństwo miast, zamków, kościołów, klasztorów, wsi, dworów, domów naszych, duchownych y szlacheckich, y inszych wszelakich miejsc, także drog, osob, targów, iarmarków, waruicemy, żeby się nikt nie ważył krzywdy, abo wioleocy nikomu czynić; kwoli czemu *pro hac vice*, dawnych praw uchylając, na takowe ludzie *dissolutos*, daimy władzą y animadwersyą pomienionym Sędziom Grodzkim, abo Podstarościami Sądowym, którzy w zamkach swoich zawsze mieszkać, *praesentes* bydź y rezydować pospołu z Woyskami, *sub poena de expeditione bellica*, powinni: y kwoli czemu mieszkanie w zamkach, tak Podstarości iako y Woyski, ma

mieć. A tenże Podstarości, abo Sędzia, zawsze *paratus* ma bydź każdemu, któryby się w tej mierze uciekał y uskarżał, *etiam ex citatione in vim termini tacti*, to sądzić y uznawać. A gdzieby który z narodu szlacheckiego taki się znalazł, coby pod ten czas *pacem et tranquillitatem publicam*, kiedy ma bydź największa *securitas, violaret*; na takowym *rigor poenarum legum, iudicem de expeditione bellica sancitarum, praemissa sufficienti inquisitione et indagazione*, ma bydź extendowany. A iesliby kto był tak uporny, y *contemptor legum publicarum*, żeby nie niedbaiąc na tę Sądu Grodzkiego *recentium criminum* ekucyą, zbrodni swoich nie zaniechał, wioleocy, naiazydy, łupy, y iakiekolwiek infestacye czynił: ma Urząd Grodzki, obwieściwszy y zgromadziwszy tych, którzy doma pozostają, iako *patresfamilias*, bracia nie dzielni, także sług, faktorów, urzędników, ludzi starych, chorych y inszych ludzi szlacheckich, y dzierżawców naszych Krolewskich, abo y duchownych dobr: którzy iako na gwałt zbieżać się y zgromadzić, *sub poena 100 marcarum in eodem Castro succumbenda*, powinni, gdyż o bezpieczeństwo każdego idzie, takowego swawolnika poimać, y do wieże wrzucić, y do Nas dla informacji posłać: a takowego nigdzie bronić nie mają. A Urząd też do imania go Grodzki, *sub poena quingentarum marcarum*, nie ma w tym folgi y remissy żadney czynić.

A *cum plebeijs*, nie odsyłając po informacyą, ma Urząd *procedere, praemissa sufficienti investigatione partis et convictione, per factorem, aut plenipotentem, vel consanguineum*, ktoregokolwiek obywatela, teraz na woynie będącego, *facienda*.

Akta Grodzkie, *interea* wagę swą mieć mają, w ktore zapisy, rekognicye, protestacye, y sprawy wszelakie, podług zwyczaju przyjmowane będą. Sądow iednak żadnych odprawować nie mogą, oprócz tych co się teraz wspomniało, na swawolniki *in recenti crimine*.

Z strony zaś inszych znośniejszych excessów, y hultaiów, którym sam Grod, nie turbując ludzi, zwykł podołać: tedy teraz Starostowie miejsce wszystkich, *pro facultatibus suis*, pewniemy, bez opatrzenia słusznego nie odiażd z zamków.

Więc też Woyscy y Sędziowie Grodzcy, dostatku żałować nie będą; a osobliwie miasta przy zamkach będące, y cehy porządne bydź, y zamkowi pomoc dać powinni będą, żeby to hultaystwo chwytac, y onych gonić, *et praesto securitatem* mogli czynić. A iesliby też Podstarości, abo Sędzia Grodzki krzywdę komu uczynił, tedy *coram viciniore officio* ma *respondere, sub simili iuris rigore*.

Bezpieczeństwo Krolowey Iey Mci Małżonki naszej, y potomstwa naszego, waruicemy: dwor teyże Krolowey Iey Mci Małżonki naszej, y Krolewney Iey Mci Szwedzkiej Siostry naszej; także osoby pewne, których tu dla większego bezpieczeństwa, rady, y usługi zostawuicemy; wolni mają bydź od tej ekspedycyi terazniejszey. A wszakże aby nikt pod tym pretextem

419

nie ulegał, tedy registr ich do akt Grodzkich tutecznych Warszawskich podać kazaliśmy. Także Naywielebniejszemu w Chrystusie X. Wawrzyńcowi Gębickiemu, Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu, który zostając w tym kraju podług powinności Prymasowey, o bezpieczeństwie y pokoiu, pod tę niebytność naszą, miejsce tych, osobliwie też o rezydencye Krolowey Iey Mci Małżonki naszej, y dziełek naszych, zawiadować będzie: kwoli czemu z chęci swey, znaczny poczet iazydy, także piechoty służyły przy dworze swym chować obiecał. Zaczyn sługi iego *possessionatos*, którzy przy nim *necessario* zostać muszą, wolne czynimy *ad expeditione hac generali*. Ktorzy wszyscy są spisani na osobnym registerze przez Marszałka Poselskiego, Urodzonego Iana z Drucka Sokolińskiego, Pisarza W. X. Lit. Starostę Danyowskiego podpisany, y do Grodu tutecznego Warszawskiego podany. Także też iż Wielebny X. Marcin Szyszkowski Biskup Krakowski, przy mieście stołecznym Krakowie, pod ten czas odiachania Senatorów y Starosty mieysca tamtego, rezydować będzie, y za użyciem naszym, z chęci swey y miłości ku oyczyźnie, liczbę znaczną ludzi, to jest piechoty czterysta, y konnych zbroynych sto, przy sobie chować będzie: y *de securitate* y porządku wszelakim, Urodzony Wielgorządca, y Urząd Grodzki, także Mieyski, znosić się z nim mają: sług iego osiadłych, którzy przy nim potrzebnie zostać muszą, od tej ekspedycyi uwalniamy: którzy też są na tym registerze, przez Marszałka pomienionego Poselskiego do Grodu podany, mianowani. Także W. X. Biskupowi Kuiawskiemu, wdzięczni będąc chęci y kosztów iego wielkich, które na tę gwałtowną Rzeczypospolite potrzebę; wyprawieniem kilku set człowieka z bratem swym, Wielmożnym Philippem Woluckim Kasztellanem Rawskim, podiał: sług, których *necessario* przy sobie zostawić musi, wolne takie czynimy, którzy też w tym registerze, do Grodu podany, są specyfikowani.

420

Przytym, Wielebnemu X. Henrykowi Firleiwowi, Biskupowi Płockiemu, który tu w Warszawie kwoli większemu bezpieczeństwu Krolowey Iey Mci pod odiażd nasz rezydować będzie, y z chęci swey znaczny poczet, kilkadziesiąt konnych, także piechoty służyły chować będzie; sługi iego niektore do woyny publiczney należące, na tymże registerze do Grodu danym mianowane, uwalniamy: y samego X. Biskupa od wyprawy, względem dobr iego dziedzicznych Ciemiernik, wolnego czynimy.

Wielmożny też Podskarbi Koronny, dla odprawowania powinności skarbowey, także żup, ceł, zostawić musi pewne osoby, w tymże registerze mianowane, których excypuicemy od tej ekspedycyi.

Więc y Wielmożnemu Melchiora Weyhera, Kasztellana Elbiąskiego, Ekonoma Malborskiego, dla przyczyn ważnych, osobliwie zamku tamecznego, y pieniędzy z Prus przychodzących, *ab hac expeditione* uwalniamy.

Także Urodzonego Wielgorządzcę Krakowskiego, który na zamku Krakowskim zostawa; z Podrządzcym iego, y dwiema Rotmistrzami pieszemi, y ze trzema urzędnikami, bez których się do Wielgorządów obeysć nie może, wolne czynimy od tej woyny.

Miasta wszystkie, powinności swoje na tę ekspedycyą oddać powinny: to jest wozy, y *necessaria* woienne, podług praw y przywilejów, wyprawić: a co się tknie wyprawy *ex facultatibus et proventibus illorum publicis et privatis, iuxta taxationem in statuto descriptam*: tedy teraz mając wzgląd na terazniejszą potrzebę, y nagłość czasu, aby się dogodzić mogło Rzeczypospolitey, postanawiamy aby miasta wszystkie iuramentem szacunek dobr swych publicznych, *per duos ex Consulibus*, przed Urzędem Grodzkim, to jest, Sędzim Grodzkim, abo Podstarościami Sądowym; a prywatnych, każdy sami przed Urzędem Mieyskim, przy tymże Urzędniku Grodzkim czynili y likwidowali. Y potym ludzie wyprawowali porządnie, od osmi tysięcy konnego, a od czterech tysięcy pieszego: czym się prawo dawne moderuie, mając *in respectu* terazniejszą wyniosłość, y wysoką cene rzeczy: a żeby te taxacye, które teraz pod iuramentem będą czynić, *fideliter* się odprawowały, y nikt nie utaiwał. A po uspokoieniu tej główney ekspedycyi, y zwroceniu się, tedy do każdego Woiewodztwa abo Ziemie, dany Kommissarze nasze przy Woiewodach y Starostach, na weryfikacyą y uznanie prawdziwey likwidacyi, szacunków pomienionych.

Mieszczanie wszyscy, którzy mają dobra ziemskie dziedziczne, mają się na tę woynę stawić, *excepto magistratu ac officialibus*. Insze zaś miasta, które pod ten czas niebezpieczny obrony potrzebują, są na osobnym tymże piśmie, abo registerze, przez Marszałka pomienionego izby Poselskiej, który do Grodu jest podany, mianowane. Także powinność, którąby teraz miasta, wozow, y wyprawy z dobr podług szacunków w starym prawie warowanych, oddawać miały, w tymże piśmie jest wyrażona y opisana: za którą iuż od ekspedycyi terazniejszey, y ciężarów iey, wolni będą. Co się zaś tknie żydów, bacząc w tym trudniejszą bydź taxacyą, y co pewniejszego chcą mieć, niżeli im iuramenta deferować: zaczyn, za zgodną Seymu tego uchwałą, postanawiamy, aby oprócz pogłownego zwykłego, dwudziestu dwu tysięcy złotych, które teraz na ten rok na nie uchwalono; względem tej ekspedycyi publiczney, y szacunków dobr swoich, tylką drugą summę oddali do skarbu koronnego: które summy obiedwie, na dwie racie dać mają, iedną na S. Marcin, drugą na S. Woyciech: zaczyn za uiszczeniem tej summy, wolni *penitus* będą od wszelakich powinności, y ciężarów, także szacunków dobr swoich, abo *gravamina* inszych, któreby na nich *ratione* tej ekspedycyi ściągac się miały, tak iako żydom W. X. Lit. obwarowano w tej mierze.

Przytym zabiegając, aby przez takie groma-

421

dne ściąganie się wojsk, ludzie utrapieni y niszczeni nie byli, nie mają te pułki abo Powiaty, iednymi gościncami chodzić, ale różnie; także y u przepaw y przewozow u Wisły, nie na iedno się miejsce naciskać: czego Kasztellani przestrzegają będą: a w drodze, ięśliby Woiewodowie, Urzędnicy nasi, y ci ktorzyby osobno, a nie przy Powiatach, do Nas się ściągać będą, sami, słudzy, y *comites* ich, krzywdy, szkody czynili: mają się przed Nami, bądź w obozie, bądź na Trybunale Koronnym, gdzieby się strona udała, ięśliby kto szkody przeciw nim dowiodł, sprawić, *et iudicium pati*.

Waruiemy to przytym Posłom terażniejszym, na tym Seymie obecnie będącym, ktorzy są na osobnym regestrze podani; iż na expedycją tę publiczną przygotować się nie mogli z sługami swemi co są przy nich, pomknieniem czasu ściągania się do obozu dziesięć dni, rachując a 4 *Octobris, ad 14 Octobris*, pode Lwow, na miejsce wojskom naznaczone.

Toż się ma rozumieć o osobach Senatorow naszych, teraz przy Nas na Seymie będących.

A w ciągnieniu, mają się skromnie zachować, nikomu krzywdy nie czynić: tak iako się o Woiewodach, y o tych co sami z pocztami pędą, wyżej napisało. Ięśliby też który szlachcic mniejszej kondycyi, teraz po żniwach z gumnem, budowaniem, dobytkiem swoim pogorzał, a nie miał innych majątności, nie ma podlegać ciężarowi temu, iednak powinien to potom samotrzcęć poprzysiądz. Toż się ma rozumieć o miastach pogorzalych, ktorymby libertacya, według prawa pozwolona, nie expirowała. Ktory to sposob, abo uchwała pospolitego ruszenia, nie ma wagi mieć iedno do Seymu drugiego, y potom prawu dawnemu nie ma szkodzić.

Trybunał Radomski.

3. Acześmy byli na przeszłym Seymie Warszawskim Trybunał Radomski, dla czynienia liczby, w wyciąganiu retent tak kwarcianych iako y poborowych, y *accessoria* do nich należących, uchwalili: a Poniedziałek pierwszy po S. Bartłomieju zaraz następujący, czas sądenia iego postanowili: lecz iż Nam dla pilnych y nagłych przyczyn, za nastąpieniem gwałtownych na Rzeczpospolitą niebezpieczeństw, Seym terażniejszy złożyć, y tychże Seymowych deliberacyi skrócić przyszło, widząc tak samych Deputatow Trybunałskich Radomskich, iako Poborcow, y innych wielu do tych sądow *interessatos*, pod ten czas potrzebnych przy boku naszym byż na tey expedycyi: więc y to uważając, że czasu generalney expedycyi, ięśliby do tego przyszło, według praw dawnych mają *iura silere*, tedy na ten czas *authoritate* Seymu terażniejszego, wyżej pomieniony Trybunał Radomski, *in eodem robore et vigore*, iako miał byż sądzony, *ad diem proximum post festum Conversionis S. Pauli* także w roku 1622 blisko przyszłym, *immediate incidentem*, limitujemy, y prorogujemy, y też Deputaty ktorzy są na Seymie tymże 1620 do są-

dzenia go naznaczeni, y teraz naznaczamy. Ktory Trybunał trwać ma niedziel sześć, bezpieczeństwo y powagę tegoż Trybunału, *ad instar* Trybunału Koronnego, mocą uchwały Seymu tego warowawszy, reasumując *ad hunc solum actum* konstytucją *anni 1613* iako y *anni 1618* o Trybunale Radomskim uchwalone postanawiamy, aby począwszy *ab anno 1609 inclusive, ad annum tunc currentem, etiam inclusive*, wszyscy Szafarze, Poborcy, arendarze, dochodow Rzeczypospolitey ekonomiy, y ci ktorzy iakożkolwiek podatkow Rzeczyposp: *interea temporis* zażywali, y onych się tknęli, y pieniądze z nich przy sobie zatrzymali, a kwitow nie mieli, y potomkowie tych, ktorzyby nie stawało, lub sami przez się, lub przez swoje plenipotenty, abo agenty, *praemissa citatione, ex delatione thesauri, ad instantiam Instigatoris nostri*, przed Deputaty, *ad hunc solum actum* naznaczonemi, stawali się w Radomiu: przed ktorymi dostateczną liczbę, y także wszystko cokolwiekby się przy kim naydowało, według konstytucyi 1613 oddać będą powinni, weryfikując dystrybutę swoją, Podskarbiach naszych, Kommissarzow, y Szafarzow kwitami, ile kiedy niektórym wybieranie poborowych pieniędzy należało: ktore kwity w mocy swoiey zostawujemy, y aby ie Deputaci na liczbie przyjmowali, waruiemy. Także y Rotmistrzow rekognicye, utwierdzone attestacyą Hetmanow naszych, o zaciągu policzonego y porachowanego żołnierza, y czasu służby: nie wtrącając w te rachunki żadnych iakimkolwiek sposobem wymyślonych, tak Rotmistrzom iako y żołnierzom, kontentacyi, tylko właśnie każdego *stipendium militare*, konstytucją ostatnią warowane, przyjmując. Tego iednak o Szafarzach Woiewodztwa Krakowskiego *peculialiter* dokładając, że gdzieby na ten czas Wielmożny Stanisław Lubomirski, Podczaszy Koronny, Szafarz tegoż Woiewodztwa Krakowskiego, z podatkow na Seymie przeszłym uchwalonych, posługą publiczną na wojnie zatrudniony, stawić się, y rachunkow na tym Trybunale, tak przez się, iako y plenipotenta swego, uczynić nie mogli: tedy *rigor* żaden *iuris* na Trybunale Radomskim, nie ma byż na nim extendowany, ale inszego czasu, gdy od służby wojenney wolen będzie, a na Trybunale Koronnym sprawić się y rachować, *in quantum* by skarbowi nie dosyć uczynił, będzie powinien: ktorego tylko samego, *pro hac vice tantum*, od Trybunału Radomskiego wolnym czyniemy. A że teraz dla płacenia żołnierzowi, gwałtowna iest Rzeczypospolitey do skarbu Koronnego pieniędzy potrzeba tedy ci wszyscy wyżej pomienieni Szafarze, Poborcy, y insi ktorzy są do pożytku Rzeczyposp: *interessati*, y pieniądze przy sobie zatrzymali, powinni będą ci Szafarze y Poborcy, ktorzy pieniądze sami odbierali, y wydawali, rachunki y resztę pieniędzy, nadaley do święta S. Michała blisko przypadającego, znieść, y oddawać ie do skarbu. A ci ktorzy do tego czasu poboru nie oddali, aby według uniwersału przeszłego Seymu.

423

anni 1620 iedni do skarbu, a drudzy do Szafarzow swych, na Powiatowego swego żołnierza, oddawali. A gdzieby w niesieniu pieniędzy tych Rzeczypospolitey powinnych, przez osoby wywyż mianowane, iakie omieszkanie stało się, tak żeby ich kto do pomienionego święta Świętego Michała, tam kędy się naznaczyło, iż Trybunał Radomski, *ad crastinum post Conversionis sancti Pauli* przez Nas limitowany iest, nie oddał: tedy taki każdy, w iakiey summie za wynalazkiem będzie osadzony, taką zaraz (*etiam et successores ejus*, ięśliby ktorego nie zostało) *non recedendo a iudicio, triplicem pensionem* zatrzymaney summy, inkludując w to essencyalną summę *in instanti*, do skarbu Koronnego zapłacić, *et alijs poenis*, konstytucją 1613 uchwalonym, *ex sententia iudicij* podlegać ma. To też osobliwie warując: żeby y *possessores bonorum alicuius retentoris demortui*, stawić się na tym Trybunale, y o retenta obczyaiem wyżej mianowanym, sprawić się powinni byli. Sądenie także kwarty *pro retentis, praemissa citatione*, na tenże Trybunał Radomski, *vigore praesentis Conventus* odsyłamy: o ktore Instygator nasz takimże właśnie sposobem, iako y o retenta poborowe, y iako się to wyżej obszernie opisało, pod taką winą *triplicis pensionis*, czynić ma. A od spraw skarbowych, teraz y napotym, żadne Sądy y Urzędy, *etiam ultimae instantiae Tribunalis*, pamiętnego żadnego brać nie mają, *sub duplici poena in officiales anno 1613 sancita, et inter causas fisci in Iudicio Tribunalis Regni peremptorie repetenda*. Excypuiemy iednak od tego Trybunału Radomskiego, szlachtę osiadłą; że iako temu Trybunałowi Radomskiemu, tak y *nulli iudicio, ratione* sum tych, po pięciu złotych od sta, podlegać nie mają. Ale się to ściągać ma na szlachtę zgołoconą, ktorzy w mieściech mieszkają, y lichwę biorą: ci *ad instantiam Instigatoris*, w Radomiu o tę pięć złotych z płatu od sta złotych, od sum pożyczanych, za pozwy sprawować się mają. A iż Rotmistrze niektorzy na zaciąg terażniejszey Rzeczyposp: pieniądze wzięwszy, ani sami stawili się, ani ludzi zebrali, na tymże Trybunale *poena peculatus* ma byż extendowana, y na Seym *pro publicatione* odesłana. A ci ktorzy nie dostawili spełna rot do popisu, na ktore spełna pieniądze wzięli, mają byż przez Pisarza naszego Polnego pilnie spisani popis ich, y czas służby, od Kommissarzow y Hetmanow naszych attestacyą abo approbacyą wzięwszy; co potym Pisarz Polny do skarbu ma odesłać. A skarb Instygatorowi Koronnemu, dla spozywynia, na Trybunał Radomski to oddać: na ktorym Trybunale, Rotmistrz co przebrał pieniądze, a nie stawił spełna, ma wrocić summę przebraną, *sub poena duplicis pensionis, et infamiae*. Wszakże gdy Rotmistrz prawdziwe a nie zmyślone rekognicye od towarzystwa, co ich zaciągnął, y pieniądze im dał, pokaże, ma byż wolen. A towarzysz każdy takowy, ktorzyby pieniądze wziął od Rotmistrza, a nie stawił się, *poenam pecula-*

424

tus, na tymże sądzie *succumbet*, y na takowych Urzędy wszelakie mają *poenas* nakazane exekwować, iako *in causa Reipublicae*, bez respektow, y odwłok wszelakich. Ciż Kommissarze woieni, mają dać attestacyą do Trybunału Radomskiego blisko przyszłego, iakie pieniądze Pisarze skarbowi do wojska zawieźli, y iako ie oddawali, gdyż zysk ięśliby iaki był z wyższego udania, ma *cedere Reipublicae*. Toż Deputaci Rawscy do kwarty naznaczeni, czynić powinni, iakie pieniądze z Rawy się powiozą. A iż też Poborcow siła tymi pieniędzmi, przez żydy, abo insze osoby, pieniądze Śląskich nabywając, drożey monetę dobrą niżeli brali udawają: mają przy ostatnim rachowaniu się z poborow, iuramentami w Trybunale Radomskim tego komprobować, iakie pieniądze brali, y ięśli ie tak do skarbu oddawali, abo ięśli zyskow sobie ztąd nie szukali: a *in futurum*, z tych podatkow iakie będą wybierać, mają Poborcy *sub iuramento* attestacye dawać, iakie pieniądze do skarbu będą oddawać. Waruiemy przytym, że expensa wszystkie na rozsyłanie pozwow, y insze wszelakie, ktorzych potrzebnie zażyć się musi w dochodzeniu skarbowych dochodow, abo retentow: że to wszystko strony mają zastępować te, ktore się skarbowi nie uiszczą, y skarbowi to nigdy nie ma byż w rachunkach przyjmowano, co teraz *ex publico* na to wydawano było.

O Trybunale, y inszych Sądach Koronnych.

4. Iż dla pospolitego ruszenia, iako y inszym wszystkim Sądom naszym, Zadwornym, Ziemskim, y Grodzkim; tak Trybunałowi Koronnemu od sądow zwyczajnych pod ten czas supersedować przydzie: mocą niniejszego Seymu postanawiamy, aby wszystkie Woiewodztwa, y Ziemie, na Seymikach zwyczajnych do obierania Deputatow prawem pospolitym obwarowanych, ziachawszy się, obrali z pośrzedka siebie Deputaty, do sądenia Trybunału Piotrkowskiego, y Lubelskiego, wedle opisania prawa pospolitego: a ci powinni będą, *obstante ad praesens expeditione publica, post felicem, Deo dante, nostrum reditum*, w pierwszy Poniedziałek, *post Trium Regum*, w Piotrkowie iurament uczynić zwyczajem dawnym, y sądy odprawować, *cum ea securitate et ordine*, iako prawo pospolite w przeszłych konstytucyach, o Trybunale, y iego bezpieczeństwie, dostatecznie opisało: *et sic consequenter*, odprawiwszy Trybunał Piotrkowski, *more solito*, do Białey Niedziele, Lubelski zacząć *feria secunda, post Conductus Paschae* y kończyć będą do S. Bartłomieja, według konstytucyi. A napotym *sine ullo praedicio*, od pierwszego Poniedziałku, *post Francisci*, zaczynać się ma Trybunał Piotrkowski: a Lubelski od Poniedziałku pierwszego, *post Conductus Paschae, iuxta praescriptum legum temporibus perpetuis*. A Sądy Ziemskie, *post felicem reditum nostrum*, iako gdzie według terminow swoich w prawie opisanym przypadną, tak sądzone byż mają. Grodzkie zaś Sądy y Kwerelle, nie ma-

425

ią się zaczynać *ab post sex septimanas post reditum nostrum*. Co się y o sędziach za dworem naszym rozumieć ma.

Kommissarze do stanowienia pretia rerum.

5. Chcąc mieć porządek w Państwach naszych, tak iakoby każdy stan nie był uciążony, ani w przedawaniu pospolitym, tak cudzoziemskich towarów, iako y tych, które się w tej Koronie znajdują, y rodzą, oszukany; co się też nawięcej za podniesieniem monety, y wywożeniem złej z cudzych krajów, dzieje: naznaczamy, uchwałę Seymu teraźniejszego, z Senatu naszego, y z Koła Poselskiego, Kommissarzów niżey mianowanych, do których za obwieszczeniem naszym, miasta przedniejsze w Koronie, y w Księstwie Pruskim, Posłów swych, *cum plenaria potestate*, zesłać maia. A ci Kommissarze zia chwasy się na dzień, który im od Nas przez listy nasze naznaczony będzie, gdziekolwiek na ten czas szczęśliwie z dworem naszym rezydować będziemy, maia spólnie wszystkie okoliczności uważać, y taxować według słuszności rzeczy wszystkie, y słuszne pretia kupcom, y towarom, także y rzemieślnikom dawać, według kraiu, y miejsce gdzie się przedaia. A takowe postanowienia podpisem y pieczęcią naszą utwierdzić mamy, y one do Grodów y miast naszych podane, obwołać rozkażemy. Od tychże Kommissarzów ma być *forum poena*, y proces postanowiony dostateczny. Co wszystko tą konstytucją utwierdzamy, y za pewną mieć chcemy, y deklarujemy. Kommissarzów tych naznaczamy przy Urzędnikach, tak Koronnych, iako y Wielkiego X. Lit: przy dworze naszym na ten czas będących: Wielmożnych y Urodzonych, Wielebnego X. Henryka Firleia z Dąbrowice, Biskupa Płockiego: Hieronima Wołowicza, Starostę Żmudzkiego: Adama Czarnkowskiego, Woiewodę Łęczyckiego, Generała Wielkopolskiego: Stanisława Radziwiłłowskiego, Woiewodę Rawskiego: Adama Kossobuckiego, Kasztellana Wysogrodzkiego. A z Koła Poselskiego: Książęcia Krzysztopha Zbarawskiego, Koniuszego naszego Koronnego: Stanisława Jordana, Podkomorzego Krakowskiego: Krzysztopha Ossolińskiego, Podkomorzego Sędomirskiego: Adama Walewskiego, Podkomorzego Sieradzkiego, Jana Lowickiego, Podkomorzego Brzeskiego: Woyciecha Mleczka, Podkomorzego Drohickego: Zbigniewa Sienińskiego, Chorążego Lubelskiego: Adama Swiniarskiego Cześnika Kaliskiego: Marcina Broniewskiego. A z W. X. Lit. Mikołaja Sapię, Woiewodzica Witebskiego: Krzysztopha Sokolińskiego, Starostę Iezieryskiego: Stanisława Wnuczka, Pawła Iachymowica.

O exemptach.

6. Konstytucją na przeszłym Seymie, o exemptach uczynioną, aby ukrzywdzeni tym przedzey sprawiedliwości swej dożyć mogli, w tym poprawujemy co iest wyraźniej mianowano, w przeszłych o tym uczynionych prawach: aby pozowani *in causis ad inscriptionem, exemptionem, ex-*

pulsionem rei iudicatae, po rozpuszczeniu pospolitego ruszenia, we cztery niedziele odpowiadali: *a terminis* iednak *mere personalibus iuramentorum*, których przez Plenipotenty odprawować nie mogą, onych excypujemy.

O zawarciu Ziemie.

7. Iż się w Koronie zagęściło, iż moneta zła y nieważna z Państw pogranicznych przez rozmaite ludzie bywa przywożona, y *valor* iey im daley tym większy, tak w czerwonych złotych, talerach, y ortach, y inszey monecie podnosi się, pieniądze dobre rozmaitemi sposobami z Korony, odmieńniąc złe pieniądze za dobre, wywożną, skąd wielką szkodę Rzeczposp: nasza odnosi: czemu nie może się inszy sposob do zabiczenia wynaleść, tylko żeby zawarcie Ziemie było, żeby po wszelakie towary y rzeczy, każdy potrzebujący z Państw pogranicznych, Koronie przyległych, do Korony Polskiej iedził, y w miasteczkach pogranicznych w Koronie, żeby były sklady naznaczone, żeby nikt nie śmiał zboż, wołów, wyiawszy szlacheckich, koni, y inszego wszelakiego dobytku, także y towarów wszelakich za granice wywozić, oprócz portów spustnych, które wolne maia, byż, *sub amissione rerum et mercium*, które wolno będzie na granicy każdemu, któryby się temu prawu przeciwil, w dobrach naszych, Starostom, abo dzierżawcom, a w dobrach duchownych, y szlacheckich, *possessorom*, dla przedzey wykonywania; czego ma *medietas fisco*, a *medietas* temu co zabierze, *cedere*: a ktoby nie mógł byż zachwycony, żeby potajemnie przejechał, tedy wolno *ad cuiusvis instantiam, transgressores* w Urzędzie Grodzkim *convenire sine appellatione, citatus* powinien się każdy sprawić *peremptorie*, na których *poena mille marcarum interponetur*. Nie zawiera się iednak droga tą konstytucją, tak obywatelom Koronnym, iako też Państw przyległych pogranicznych, po wszelakie towary potrzeby potrzebującym, tak Nam do Państw pogranicznych, iako y onym posyłać. Która konstytucya, tylko Woiewodztwom Wielkopolskim służyć ma.

O Lustratorach.

8. Lustratorowie ci co z przeszłego Seymu naznaczeni byli, *salaria* pobrali, a funkcji swej nie odprawowali: tedy gdy tego będzie potrzeba, y od skarbu o tym obwieszczeni będą, powinni za to *salarium* na lustracją iachać. A iezliby który był *legaliter impeditus*, tedy ma *salarium* od niego byż dano temu, który na iego miejsce substytuowany będzie.

O Pisarzu Polnym.

9. Przykładamy też y to do powinności Pisarza Polnego, aby na każdy miesiąc pisał pichoć, tak Niemiecką iako y Polską, y Węgiecką, aby tym szkoda się w skarbie naszym nie działa: a iezliby w tym iaka *negligentia* była, liczbę z tego na Seymie uczynić powinien tenże Pisarz.

Okazowanie Woiewodztwa Krakowskiego.

10. Okazowanie obywatelów Woiewodztwa Krakowskiego, przy dawnym zwyczajnym miejscu ich, pod Kazimierzem, zostawujemy: także y insze Woiewodztwa, przy dawnym zwyczajnym okazowania ich miejscach, zostawujemy.

Czopowe Dobrzyńskie.

11. Iż wszystkie miasta, y miasteczka Korony Polskiej, konstytucją Seymu przeszłego są onerowane, przy łanowym zwyczajnym poborze, dwoygiem czopowym, iedna tylko Dobrzyńska Ziemia sama, czopowe iedno przy łanowym pozwołała, widząc tę nierówność w Rzeczposp: a czyniąc dostateczne porównanie z inszemi Woiewodztwami, czopowe drugie do poboru pozwała Ziemia Dobrzyńska: którego wybieranie przez tegoż Poborcę od braci obranego, ma się zacząć *a festo Trium Regum in anno futuro 1622* y przez tegoż do skarbu naszego zwykłym sposobem oddane byż ma.

Surrogacya Wieluńska.

12. Za zgodnym konsensem obywatelów Koronnych, y za prozbą Posłów Ziemie Wieluńskiej, konstytucją Seymu blisko przeszłego, o Surrogacyi Wieluńskiej uchwaloną, reasumujemy, y pozwalamy, aby pod niebytność Wielmożnego Stanisława Koniecpolskiego, Hetmana naszego Polnego, Wieluńskiego, etc. Starosty, Sądy Grodzkie Wieluńskie, do Seymu blisko przyszłego, abo do szczęśliwego zwroczenia się tegoż Wielmożnego Starosty Wieluńskiego, Urodzony Samuel Iawornicki odprawował, wykonywać, czynił, y wszystkie powinności Starości, podług prawa ekspedyował.

Surrogacya Halicka.

13. Iż Urodzony Mikołaj Struś z Komorowa, Starosta nasz Halicki, na wielu ekspedycjach wojennych, znacznie dzielność y wiarę swoją Nam, y Rzeczposp: oświadczał, iż dotąd w więzieniu pogańskim iest zatrzymany: przetoż dosyć czyniąc pospolitej sprawiedliwości, za zgodą wszech Stanów, Surrogatora do Sądów Starości Halickich pozwalamy, szlachcica tamtej Ziemie osiadłego obrać, na co elekcyą, po szczęśliwej da Pan Bog woyny tej odprawie, y po rozpuszczeniu wojsk pospolitego ruszenia, we cztery niedziele w Haliczu naznaczamy: który to Surrogator zupełną moc y powagę Sądów, y wykonywać Starości mieć będzie, do zwroczenia się Starosty pomienionego.

Surrogacya Ciechanowska.

14. Przestrzegaiąc tego, aby dla złego zdrowia Urodzonego Jana Podoskiego, Kasztellana Racieskiego, Starosty naszego Ciechanowskiego y Dobrzyńskiego, omieszkanie ludzom w oddawaniu sprawiedliwości się nie działo: przeto przychylając się do konstytucyi o tym uczynionej, onemu na ten czas pozwalamy Surrogato-

ra, szlachcica onej Ziemie osiadłego podać, do lat trzech, od iuramentu przez Surrogatora uczynionego.

Reces przeszłego Seymu *in toto* reasumujemy, *et in robore suo* do przyszłego Seymu zachowujemy.

Deputaci do kwarty.

Z Senatu:

Z Wielkiej Polski: Urodzony Wacław Kielczewski, Kasztellan Łęczycki.

Z Małej Polski: Urodz: Hermolaus Ligęza, Kasztellan Zawichoyski.

Z Koła Poselskiego zaś:

Z Wielkiej Polski: Urodzony Piotr Chelmicki.

Z Małej Polski: Urodz: Zbigniew Sieniński, Chorąży Lubelski.

KONSTITUCYE

WIELKIEGO XIĘSTWA LITEWSKIEGO.

ROKU 1621.

Pospolite ruszenie.

1. Wielkie Xięstwo Litewskie, iż ma w granicach swych nieprzyaciela, gdyż Xiążę Sudermańskie wielkim wojskiem pod Rygę nastąpił, y od Moskwy pewnego się niebezpieczeństwa spodziewać potrzeba: tedy według prawa swego, y dawnego zwyczaju, ruszenie pospolite przeciwko Xiążęciu Sudermańskiemu, y do obrony granic X. Lit. od Moskwy, odprawić maia. A iż na zamku y mieście Wileńskim wiele Nam y Rzeczpospolitej należy, tedy dla lepszego bezpieczeństwa zamku, y rządu miasta tego, pod tę ekspedycją pospolitego ruszenia, Wielmożny Ian Zawisza, Woiewoda Witebski; y Krzysztof Naruszewicz, Podskarbi Ziemi X. Lit. w Wilnie rezydować maia: gdzie *de securitate*, y porządku wszelakim, z Urzędem Grodzkim, który też zawsze w Wilnie *praesens* byż ma, y z Wielebnym Abrahamem Woyną, Administratorem Biskupstwa Wileńskiego, także z Urzędem Miejskim znosić się będą. Urząd zaś Miejski *praestando obedientiam*, około municyi miasta pilny dozór uczynić ma, iakoby co nayprzedzey obrona dobra y gruntowna miastu była, y sami pod ten czas niebezpieczny, pracą, y *custodiam ordinatam*, przez cechy odprawować będą: co się ma roznieść, *pro hac vice*, o wszystkich iurysdykcyach miasta tego, aby *sine divisione simul et semel* wszyscy do tego się wszystkiego, iako do pospolitego niebezpieczeństwa przykładali. Żywność, strzelbę, co należy do tego czasu zwaszad niebezpieczeństwa pełnego, y insze opatrności aby mieli. Czego wszystkiego dozór tymże Wielmożnym, Woiewodzie Witebskiemu, y Podskarbiemu X. Litewskiego, zlecamy. A iż się w tym mieście Wileńskim, tak około miasta zawsze pełno *licentiosos* nayduie, tych Urząd

Grodzki zaraz, bez folgi, za pomocą Urzędu Miejskiego, imać, sądzić, karać, y podług prawa W. X. Litewskiego, egzekucją czynić będą powinni. Sądy Grodzkie, oprócz *crimium recentium*, iako się *de licentiosis* wspominało: także Ziemskie, Podkomorskie, y Trybunałskie, iuż od tego czasu, aż do nowego lata ustawać mają. Protestacye iednak, relacye Woźnych, y processy wszelakie, podług zwyczaju, w Powieciach do Urzędu donoszone, y do xiąg przyjmowane być mają. A iż Trybunał Xięstwa Litewskiego, iuż w Mińsku sądy swoje zaczął, a teraz ustać musi: tedy ciż Deputaci, aby się sprawiedliwość ukrzywdzonym nie zatrzymywała, znowu nazajutrz po nowym lecie blisko przyszłym, tamże w Mińsku zasieść, y według konstytucyi Trybunałskiej, sądy swoje tak wiele niedziel, iako nie dosądzili, *cum eadem auctoritate et rigore*, odprawować y kończyć mają: od którego czasu iuż się też y insze sądy zaczynać będą. Skarbny Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Urodzony Mikołaj Brolnicki; także Pisarze Skarbowi, iako przy skarbie potrzebni, Urodzeni, Ian Isaikowski Dołmat, Podkomorzy Osmiański; Paweł Iachimowicz Hołownia, y Stanisław Beynart, przy Wielmożnym Podskarbin, -sami osobami swemi zostać, y tamże w Wilnie rezydować mają: iednak z dobr y possessyi swych, poczty pod Chorągiew Powiatową, według powinności, wyprawić powinni będą; oprócz Skarbnego, który iuż poczet swoy z synem pod Chorągiew naszą wyprawił. Woyscy też według prawa starego zostawać mają.

Approbacja wydatków Iasnie Wielmożnego Iana Karola Hotkiewicza, Woiewody Wileńskiego.

430

2. Za zgodą y zezwoleniem wszech Stanow, wydatki Iasnie Wielmożnego Iana Karola Chotkiewicza, Woiewody Wileńskiego, Hetmana W. X. Litewskiego, przez lat cztery, w roku 1605 aż do roku 1609 pod czas wojny Inflantckiej czynione, iako z nich w skarbie Koronnym liczbę uczynił, y kwitowany iest: y iako mu według konstytucyi roku 1609 z skarbu Koronnego, y Xięstwa Litewskiego zapłacone są, *auctoritate praesentis Conventus, in toto* approbuemy, y z nich kwituemy.

Trybunał o pieniądze do skarbu zatrzymane.

3. Reassumując konstytucyą roku 1613 dla przedszego odzyskania reszt pieniędzy poborowych, y inszych ktore do skarbu Rzeczyposp: należą, y kto z lat dawnych y terażniejszych, iakimkolwiek sposobem y pretextem pieniądze zatrzymał; chcemy mieć, y postanawiamy, aby sąd był w Wilnie w tydzień po nowym lecie w roku przyszłym 1622 do którego sądu naznaczymy pewne osoby: z Senatu, Wielmożnego Iana Zawiszę, Woiewodę Witebskiego; Adama Talwosza, Kasztellana Żmudzkiego; Krzysztofa Naruszewica, Podskarbiego Ziemskiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, y Wielebnego Abrahama Woynę, Biskupa Metońskiego, Administratora

Biskupstwa Wileńskiego. A z Rycerstwa: Urodzonych Alexandra Massalskiego, Marszałka Kowińskiego; Marcyana Gurskiego, Chorążego Wileńskiego; Marcyana Owsianego, Stolnika Lidzkiego; Samuela Bielewica, Podstolego Trockiego; Kaspra Szwaba, Starostę Szmeltyńskiego; Andrzeia Skorulskiego. A niebytność na ten czas kilku osob, tey sprawie szkodzić nie ma, ale ci ktorzy przyjadą, odprawować te sądy będą: ktorym Deputatom dostateczną y zupełną moc daemy sądzić tych wszystkich, przy których pieniądze Rzeczypospolitey są zatrzymane. A oni na ten termin według tey konstytucyi, *praemissa citatione*, powinni się będą stawić, pieniądze oddać, y liczbę dostateczną uczynić. Przeto Wielmożny Podskarbi, y Urzędnicy Skarbowi, ktorzy od pospolitego ruszenia mają być excypowani, registra ktoreby do tych spraw potrzebne mieli, przynieść na tenże czas mają; ktorzy pod przysięgą skarbowi naszemu uczynioną, wiernie wszystkie retenta wszystkich podatkow poborowych, celnych, czopowego, *donativum*, nikogo nie ochylając, na regestrze podadzą: według ktorych uznania, pieniądze do skarbu Rzeczypospolitey, a nie gdzie indziej oddawane będą. A tam odprawując tę powinność swoją, do sześci niedziel naydaley zmieszkaią, ktorych *auctoritate Iudicij Tribunalitij, ad hunc actum* assekuruemy. A pierwszego dnia przy zasiadaniu, przed Urzędem Grodzkim Wileńskim, przysięgę uczynić powinni będą, za wydaniem raty, ktora w teyże konstytucyi roku 1613 iest mianowana, y według tey konstytucyi wszystek proces deklarujemy. Pieniądze ktore z tych reszt do skarbu Rzeczypospolitey oddawane będą, Wielmożny Podskarbi, na woyska przeciwko poganom, także Inflantckie, y na zapłacenie długow, ktore się z liczby pokazują, także na obronę Derptu, obracać będzie, mając respekt y na niebezpieczeństwo od Moskwy, y na zamek Smoleński. Dekreta sądu mianowanego, Pisarz Grodzki Wileński wpisować, a stronom potrzebiującym pod pieczęcią Grodzką, z podpisem swym, y dwu na to deputowanych, wydawać ma. *Salaria* tym Deputatom mają być po groszu od złotego, ktore ci sami *de suo* płacić będą powinni, u ktorychby się podatki Rzeczypospolitey zatrzymane znajdowały. Do tego y win przysądzonych połowica Deputatom należeć będzie, a z drugiey połowice, na rozchod wszelaki, Wielmożny Podskarbi obracać ma. Co wszystko do skutku przyść ma, pod winami w teyże konstytucyi, roku 1613 opisanemi.

431

Most Wileński.

4. Iż stan szlachecki wielkie uciążenie ponosi, że mostu na Wilii pod Wilnem nie mając, trudne są przejazdy: przeto postanawiamy, aby miasto Wileńskie zaraz około tego mostu robić poczęło; y wszystek gruntownie, *intra decursum duorum annorum*, od daty konstytucyi terażniejszey, zbudowali; *sub poena mille florenorum Polonicaum, ad instantiam cuiusvis*, za dworem Kro-

la Iegomości *decernen: et ad fiscum nostrum Regium applican: A* iż ten most z prowentow szpitala Wileńskiego budowany być ma, do czego się miasto *de suo* przyłożyć podięło: tedy za prozbą Posłów Wielkiego Xięstwa Litewskiego, postanawiamy, aby po expirowaniu tych dwu lat, gdy się most porządnie zbuduje, poddani szlacheccy, y duchowni, y dzierżaw naszych, tak od swego własnego, iako y co od panow swoich na przeday powiozą, każdy od wozu po dwa pieniądze mostowego, do lat sześci płacić był powinien: a po wyszcui lat, sześci, iuż stan szlachecki od takiego płacenia mostowego, *ratione* dworow y folwarkow swych, wolni być mają, wymiując to iednak, coby szlachcic na potrzebę swą własną; a nie na przeday, podwodami prowadził, że od tego mostowe brane być nie ma.

Most Niemeczyński.

5. Przywilej szpitalowi Świętego Piotra Wileńskiemu, od Nas w roku przeszłym 1620 na most Niemeczyński dany, *in toto auctoritate Conventus, approbuemy*.

432 Approbacja przywileiow, Oycow Franciszkanow w Kownie.

6. Oycow Franciszkanow w Kownie klasztoru Kowieńskiego, przy kościele Panny Maryi, na domy, y kamienice, przywileia nasze, im w roku 1611 nadane: uchwałą Seymu tego, iako się w sobie mają, *in toto* approbuemy.

Okazowanie Powiatu Rzeczyckiego.

7. Iż w Powiecie Rzeczyckim, popisy dnia trzeciego Maia dla wielkich wod, y trudney przeprawy, dochodzić nie mogą: przeto te popisy po Świętey Trojcy przekładamy, dnia trzeciego.

(Locus Sigilli).

Ian z Drucka Sokoliński, Pisarz Wielkiego Xięstwa Litewskiego Koła Poselskiego Marszałek, ręką własną.

Christophorus Carolus Niszczycki S. R. Maie-statis Secretarius.

433

UNIERSAŁ POBOROWY

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM

WARSZAWSKIM,

W ROKU 1621 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedcki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznaymujemy: iż za nastąpieniem

T. III.

gwałtownym nieprzyjaciela Krzyża S. z wielkimi woyski ku granicom Koronnym, przyszło Nam Seym Walny, nad zwyczaj opisany porządek w prawie pospolitym, złożyć, aby się na nim odpor temu nieprzyjacielowi, y zapłata woysku zaciągnionemu obmyśliła. Na którym to Seymie, za zgodą wszystkich Stanow Koronnych, y Wielkiego X. L. zgromadzonych, uchwaliliśmy pobory wedle specyfikacyi niżej opisaney. A iż różne deklaracye około tych podatkow zaszły, tedy przy każdym Woiewodztwie, iako ktore pozwolilo, y ktore do braci wzięło, niżej wyraźnie iest opisano.

Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborcy do wybierania ich naznaczeni.

W Poznańskim, pobor, y Poborca do braci, z tym, że *non deserent patriam*, iako zawsze zwykli.

W Krakowskim, pobory dwa, trzeci do braci biorą, szafunek przy sobie zostawując. Poborca Urodzony Hieronym Przyłęcki, Stolnik Krakowski. Miasto Krakow szosu dwie symple na potrzebę Rzpłtey.

W Xięstwie Zatorskim, tak iako w Krakowskim: a Poborca do braci. W Wileńskim, pobor ieden, drugi do braci, y Poborca. W Osmiańskim, także iako y w Wileńskim. W Lidzkim, pobory dwa do braci, y Poborca. W Wilkomirskim, do braci. W Braclawskim, iako w Wileńskim: Poborca do braci. W Sędmirskim, pobory dwa, trzeci do braci, y Poborca. W Radomskim, Opoczyńskim, Chęcińskim, Stężyckim, Powiatach, tak iako w Sędmirskim. W Kaliskim, iako w Poznańskim. W Trockim, pobor ieden, drugi do braci, y Poborca. W Grodzkińskim Powiecie, pobory dwa do braci, y Poborca. W Kowińskim Powiecie, także. W Upitskim Powiecie, także. W Sieradzki, iako w Poznańskim y Kaliskim. W Ziemi Wieluńskiej, pobory dwa: Poborca do braci. W Łęczyckim, pobory dwa, z szafunkiem na Powiatowego żołnierza: Poborca do braci. W Ziemi Żmudzkiej, do braci. W Brzeskim Kuiawskim, do braci o wszystko. W Woiewodztwie Kiiowskim, do braci. W Inowłocławskim, iako y w Brzeskim. W Ziemi Dobrzyńskiej, do braci. W Ruskim, w Ziemi Lwowskiej, Zydaczowskiej, pobory dwa, trzeci do braci, y Poborca. W Przemyskiej, także. W Sannockiej, także. Ziemia Chelmska, do braci z deklaracją, że niechcą Rzpłtey *deesse*. Ziemia Halicka, pobory dwa, a trzeci na wykupno Pana Strusa: Poborca Urodzony Stanisław Zbiewski. W Wołyńskim, pobory dwa: Poborca do braci. W Podolskim, do braci. W Smolińskim, do braci. W Lubelskim, do braci. W Połockim, pobor ieden, drugi do braci, y Poborca. W Bełskim, pobory dwa, trzeci do braci. Poborca Urodzony Alexander Stępkowski, dyspozycya Woiewodztwu, według uchwały na Seymiku przyszłym, należy. W Nowogrodzkim, do braci. W Słonimskim, pobor ieden, drugi do braci, y Poborca. W Wołkowiskim, do braci. W Płockim, do braci. W Witebskim, pobor ieden, a drugi na poprawę

434

zamku. Poborca do braci. W Orszańskim, pobor jeden, drugi do braci, y Poborca. W Mazowieckim, Ziemię Czerskiej, do braci. W Warszawskim, także. W Wiskim, także. W Wyssogrodzkim, także. W Zakroczymskim, także. W Ciechanowskim, także. W Łomżyńskim, także. W Rożańskim, także. W Liwskim, także. W Nurskim, także. W Podlaskim, Ziemię Drohickej, do braci. W Mielnickiej, także. W Bielskiej, także. W Rawskim, pobor jeden, drugi do braci, y Poborca. W Sochaczowskim, pobory dwa. Poborca do braci. W Gostyńskim, iako w Rawskim. W Brześcińskim, pobory dwa. Poborca Urodzony Ielenski. W Pińskim, pobory dwa do braci, y Poborca. W Chełmińskim, do braci. W Mścislawskim, pobor jeden, drugi do braci, y Poborca. W Malborskim, do braci. W Bracławskim, pobor jeden, drugi do braci, y Poborca. W Pomorskim, do braci. W Mińskim, poborow sześć, z uchwały przeszłego Seymu zatrzymanych: a teraz jeden pozwalają, drugi do braci, y Poborca. W Możerskim, poborow dwa do braci, y Poborca. W Rzeszyckim, pobor jeden, drugi do braci y Poborca. W Ziemi Infantckiej, nie nie pozwolono, y Posłów na Seymie nie było.

Sposob wybierania poboru iednego zwyczajnego, wedle ktorego, tak wiele poborow, ile ktore Wolewodztwo pozwolilo, Poborcy wybierać będą.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych y W. X. Lit. ktorzy sobie abo panom swoim orzą, abo roboty odkupią u tychże panow swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow r. 1578 abo ieżliby tych kwitow kto nie miał, tedy wedle kwitow po tym roku posledniejszych poborow, z każdego łanu, zrębia, sladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić iednego poboru zwyczajnego po groszy pietnaście Polskich, *juxta quantitatem agrorum*: a z nowych osiadłości, według rekognicy pańskich, ktore mają iuramentem likwidować przez poddanego. Z takowych wyżey opisanych rol kmieci osiadłych, z strony dziesięciny, po drugich groszy 15 Polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spy, abo małdry, iako wyżey opisano. A z dziesięciny także y z tych spy, mają to sobie wytrącać: a gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dołożyć ma, tak żeby z roli, y z dziesięciny, spelną iednego poboru było zwyczajnego groszy trzydzieści Polskich. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani pieniężnej, ani mesznego nie było, tedy kmieć powinien sam dać iednego poboru groszy trzydzieści. A w W. X. Litewskim, w Kiiowie, y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby: z każdej służby osiadłej, po złotemu iednemu. A iż na służbach innych bywa po kilka dymow, tedy dwa dymy na złoty ieden składać się mają: a gdzie

też służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Polesiu; także po dwa dymy składać się mają na ieden złoty. A w Ziemi Halickiej y Podolskim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z każdego pluga, każdy ma dać złoty ieden, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Infantckiej, nie z hakow iako przedtym, ale z plugow, poddani tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotemu będą płacić: a szlachcicy ktorzy swemi plugami orzą, po pułzłotego. A iż tam w tey Ziemi nie było przedtym żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, abo po naszymu włodarze, przy oddawaniu tego poboru, ze wsi swych, w mieściech glowniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Mieyskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie: ktorą Urząd tamże zapisać, y sumę ktorą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma. A Poborce powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybranie swe takowym registrem, wydanym im *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani byđz mają, ktorzyby nie dali.

Woytowie, Szoltysi, Kniaziowie, Tywonowie, Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, y mieyskich, poddani nasi, każdy ma płacić z włoki iedney po złotemu iednemu. A ktoby Szoltysa skupił, zwłaszcza w Krolewskich, y w duchownych dobrach, aby dał z każdej włoki Woytowskiej y Szoltysiej, po złotemu iednemu, *exceptis bonis equestris ordinis*, z ktorych Szoltysi do woyny nigdy nie należą. A wszakże y szlachecki Szoltys ma dać z włoki złoty ieden.

Szlachcic każdy ktory poddanych nie ma, a swym plugiem orze, abo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney poboru iednego gr. 15 Polskich: a ieżli mniej orze, tedy *juxta quantitatem agrorum, mediante juramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza zagrodnika, abo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez ktorego pobor do Poborce odesła, za rekognicyą swoią: a ktorzyby przed tym uniwersalem przysięgi uczynili, y odprawili: tedy iuż nie będą powinni więcey likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborce odesłać, a oni te rekognicye, od ktorych będą oddawać pobor, mają przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczypospolitey, z większą chęcią y pilnością, iednako społecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie iako kto powinien, nie nie uchylać, ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, ktora w używaniu iest, zwłaszcza ktoreyby do folwarkow zdawna, to iest przed tą konstytucyą nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny, abo z kopczyzny orac, abo ią na inny pożytek

obrocono, y z włok paśnych, ktore naymują Olandrowie na paszą, y inni ktorymby wolność takowa wyszła: z takowey każdy powinien będzie dać po groszy dziesięci Polskich. A ieśliby ktory Starosta y dzierzawca nasz, co osiadłości kmiecy, lub sam, lub antecessor iego spustoszył, a na folwark obrocił: tedy każdy Starosta y dzierzawca, tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wiela iako ich spustoszył, *nemine excepto*: a Poborce też nie mają wychodzić na liczbie żadney defektami z łanowego, zwłaszcza w dobrach naszych.

Metropolitowie, Władykowie, Archimedrytowie, y Humenowie, Popi wszyscy w Rusi, y Popi Ormiańscy, z osiadłych rol także mają dawać iednego poboru po złotemu: a Protopopowie, po złotych czterech. A Popi, ktorzy poddanych y rol nie mają, tylko od obęścia swęgo, ktore przy cerkwi mają, płacić będą po złotemu.

Rataie, każdy z nich ktorzy z kopczyzny orzą, powinien dać z pluga po złotemu iednemu.

Wsi łowcze, ktore na łowich siedzą, tak osoczne, iako y wszelakie inne na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok, po złotemu Polskiemu płacić mają. A ci co na włokach wolnych siedzą, ieśliby nie odprawowali o tym czasie służby woienney, a zwłaszcza strzelcy, choć wolność mający: tedy także po złotemu Polskiemu z włoki płacić powinni będą.

Wsi Wałaskie, powinny płacić iako y w innych wsiach, z rol ieśli ie mają, abo z dworzyszczą, po groszy 30: a ktorzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od sta owiec, po gr: dwadzieścia a od dziesięci krow także po groszy dwadzieścia Polskich.

Zagrodnicy ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy cztery.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, powinni płacić po groszy sześci.

Zagrodnicy ktorzy domki mają, y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakieykolwiek swe obęście mają, po groszy dwanaście Polskich płacić powinni.

Komornicy co bydło mają, po groszy osmi, co bydła nie mają, po groszy dwu.

Łoźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, ktorzy się na służbę doroczną nie naymują: także dudarze, skomoroszy, każdy od siebie po gro: 24 dać powinien iednego poboru.

Przekupnie, przekupki, na wsiach, po groszy 12.

Rzeźnicy, y inni wszelacy rzemieślnicy na wsiach, po gro: 4.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy osmi: a ktorzy role mają, osobno powinni płacić z rol, *juxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, rowno z kmiećmi z rol płacić będą, *juxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych y świeckich, ktore są na iakieykolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czyn-

szu nie płacą, podatku przedtym y dziesięcin nie dawały: ten podatek rowno z drugiey kmiećmi powinni płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, także powinny płacić ten podatek rowno z inszemi wsiami y miasteczkami. Toż ma byđz rozumiano o wsiach, miastach, y miasteczkach pogorzałych, y od czterech lat zwoiowanych od Tatar, Wołochow, y innego nieprzyiaciela Koron. O czym Poborce *diligentem inquisitionem* czynią tym sposobem: iż dwa kmiecie z każdej wsi, dobrego sumnienia, przy oddaniu poboru, przysięgę będą powinni uczynić, na sprawiedliwe oddanie z domow y z plugow, po pogorzelinie abo zwoiowaniu pozostałych. A z miast dway Raycy, przy oddaniu szosu, przysięgę także uczynić mają. Co iednak ma uprzedzać obdukcya takowych szkod, przez Woźnego y szlachtę. Toż się ma rozumieć o wsiach y miasteczkach, od nieprzyiaciela popalonych y spustoszonych, w Ziemiach Ruskich, y Podolskich.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako y łodziastych, korcowych, ważnych, od każdego po groszy 24. A od dorocznych koł, po groszy 12.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po groszy 15. A od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y ktore są, na spy, po groszy dziesięci: a od dorocznych, po gro: pięci.

Młyny, ktore dzierzawcy dobr naszych dla pożytku swego z trzecią miarą wykupili, płacić powinni tak iako y inne młyny dziedziczne y doroczne.

Papiernicy od papieru, po zł: dwu. Rudnicy, od każdego koła po złotych dwu: a ktorzy role mają, osobno z nich iako inni płacić będą.

Dziegiarze, smolarze, y popielarze, od rzeźmiola swego, po groszy dwunastu.

Smelcarze ktorzy do spustow smołę palą, od pieca każdego po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dwanaście.

Prasołowie od każdego woza ktorym sol wozą na przekup, mają raz w rok zapłacić po groszy dwanaście każdy do Poborce tego Woiewodztwa abo Ziemię, kędy przemieszkiwa, za ktorego kwitem, iuż ma byđz wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy, y towarzysze tychże mistrzow; to iest, węglarze, dymarze, kowale, kuznicy, płokarze także przy papierniach, po groszy dwanaście.

Od lut skłanych, po złotych dwa: a towarzysze ich, po gr: 12.

Owczarze, osepni, państwo, fałeczni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych, po gr: dwa, y od tych co ie w naymie mają. A dzierzawcy nie mają takich podatkow ulegać, ani kwitami staremi ich zastłaniać, na takie potrzeby Rzplitey: w czym Poborce mają czynić pilną inkwizycyą.

A iż Poborce abo Sukkollektorowie, z pod-

danych tak naszych, iako y duchownych y świeckich, którzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą; tedy kiedy to uczynią Poborecy, abo Sukkollektorowie, mimo świadectwo pańskie, *poena duplici quatuordecem marcarum* karani byź maia: o którą pozwani sami, abo Sukkollektorowie ich, na Trybunał, maia *peremptorie* odpowiadać.

Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany byź ma.

Miasta, miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych wszystkich, duchownych y świeckich, szos dwoy który zowią duplą, wedle starego zwyczaju, nie zastawiając się ani broniąc żadnymi wolnościami, którychkolwiek przyczyn, ani prerogatywami szlacheckimi, bądź konstytucjami warowanymi, bądź też dekretami z którychkolwiek przyczyn uczynionymi, wydać go na czas, iako iest niżej opisano, maia. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie, przedmieszczanie, którzykolwiek role maia, z włoki płacić będą po groszy trzydziestu poboru iednego: także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wyimując. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y te na tę potrzebę Rzeczypospolitey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinne. Czego Starosta Spiski exekutorem byź ma, spolnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich w mieściech, y w miasteczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemieślnika wszelakiego płacić będą. Toż się y o rzemieślnikach, którzy w dworach pańskich przy miastach mieszkają, rozumieć ma.

To iest: złotnik każdy od rzemieślnika swego, po złotych dwu na ieden pobor. Rzeźnik także od rzemieślnika, po złotych dwu. Piekarze w głównych mieściech, po złotych dwu: a w miasteczkach po groszy 15, a na wsiach, po groszy ośmi. Konwisarze od rzemieślnika po zł: dwu. Barwierz, cyrulik, w miastach główniejszych, po zł: dwu, a w miasteczkach, po złotemu iednemu. Aptekarze od apteki po złotych trzy.

Prasoł który solą kupczy, po złotemu iednemu: także mydlarze, y inni wszelacy rzemieślnicy, ktoregokolwiek rzemieślnika, w mieściech.

Krawcy którzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec, co szafianem y kordybanem robi.

Kusznierze którzy wielkie towary maia, ci powinni płacić w mieściech główniejszych po złotych dwu, w miasteczkach po połowicy, a na wsiach po groszy ośmi.

Białoskornicy, czerwoni garbarze, którzy zamsze wyprawują, przy wielkich mieściech po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dziesięci.

Kupcy wszyscy obcych narodow, to iest, Włosi, Niemcy, Francuzowie, Szoci, Grekowie, Moskwa, do tego Ormianie, którzy osiadłości nie

maia, iakiekolwiek kupie y towary miewają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y W. X. Lit: każdy z osoby swey płacić będą powinni po złotych czterech, a względem kupie, y towarow ich iakiekolwiek, rowno z drugimi czwartą grosz płacić maia. Ormianie także iako insi kupcy, nie zakładając się żadnymi wolnościami, ani prerogatywami. Toż się y o żydziech respektu towarow rozumieć ma.

Szotowie którzy z opalkami chodzą, a wozow nie maia, od osoby swey płacić będą po złotemu iednemu: a ci którzy konie y wozy maia, od konia każdego płacić powinni po złotych dwu: a od towarow, rowno z drugimi kupcy czwartą grosz płacić powinni.

Furmani wszelacy, którzy towary za granice z Korony wywożą, y z zagranicza do Korony przywożą, maia płacić do czwartego grosza, po groszy piętnaście: a furmankowie mniejsi co po Koronie żywności szukają, do czopowego po groszy dziesięci: który podatek od nowego lata zacząć się ma, po wyściu roku z uchwały Seymu przeszłego.

Komornicy y komorniczki w mieściech większych, po groszy dwanaście, a w miasteczkach po groszy sześci.

Przekupki, przekupnie, loźni, wendetarze, farynarze, y hultaie, mężczyzna y niewiasty, po groszy trzydziści: a w małych miasteczkach po groszy piętnaście: a Poborecy maia byź w tym ostrożni, aby żaden takowy, pod niezłym tytułem, wolnością, y obroną, tego podatku nie ulegał: na co każdy zosobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy y wiele zapłaci, a we wsiach od pana; aby tak umykając się nie zbywali zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

Rostrucharze co końmi kupczą, od osoby po złotych dwu.

Kupcy wszyscy którzykolwiek za granice Korony naszej woły Podolskie poženą, maia dawać (nie zasłaniając się żadnymi wolnościami od Nas za iakimkolwiek przypadkiem danemi) od każdego wołu na cło pograniczne po gro: dziesięciu. A od wołow Polskich albo Mazowieckich, y iałowic, od których piętnaście groszy na cło biorą, po groszy pięciu, przy każdej komorze Koronney, u oney drogi którą poženą ostatniey: wyjąwszy woły szlacheckie, y woły z powołowczyzny wzięte, y woły zimowane, własnym gumnem szlacheckim wychowane, od których iako cło, tak y pobor nie ma byź dawany, na co wedle dawnych zwyczajow faktorow przysięgi czynić maia.

Woły ktore na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y Państw innych Koronnych, te aby staremi gościncami, prawem pospolitym opisanymi, iść były powinne. Toż się ma rozumieć w W. X. Lit. Także też od każdego innych towarow Polskich, ktore z Korony za granice wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło abo myto pograniczne, od czego dawaia po trzy grosze, aby czwartą grosz wybierali, *ratione* poboru: ktore przyczynienie

podatku, nad cło y myto zwyczajne, tak od wołow, iako y od innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczycać, nie ma byź wybierane *in corpore Regni et Magni Ducatus Lit.* (oprocZ Ziem Xięstwu Pruskiemu przyległych), tylko w pograniczu, ktore pogranicze nie ma też byź rozumiano między Koroną, a W. X. Lit. ale to, ktore między temi narody, a inszemi postronnemi zachodzi. Celnicy Koronni, maia się z Poborcami abo arendarzami *fideliter* znościć, o regestrach swych komor pogranicznych y głównych: to iest, w Wielkiej Polsce, Poznanskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej, y Wieluńskiej: a w Małej Polsce, Krakowskiej. Także od granice Wołoskiej na komorach Celnich, Ruskich y Podolskich, żeby się Poborecy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od taxy Celnicy przysięby miało, *sub poena quatuordecem marcarum*; o którą to do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, abo Pisarz Celny, od Poborce, abo Sukkollektora iego, *toties quoties* onę zapłacić ma: y według których kontraregrestrow przez Celnika podpisanych, Poborecy abo arendarze do skarbu będą odpowiadać. A ktoby się tego wazył, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w którymkolwiek Woiewodztwie, y w W. X. Lit. y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych ten czwartą grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywny podpada: o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, abo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien. Ktorey winy połowica sądowi, a połowica aktorowi iść ma. A pozew ma byź położony u Sukkollektora, ktoryby *nomine* Poborce swego co od kogo wyciągał. A o ten czwartą grosz wolno będzie Podskarbiemu Koronnemu zosobna ogulem po expiracyi z uchwały przeszłego Seymu z kim pewnym kontrakt uczynić, iezli to będzie rozumiał byź z lepszym pożytkiem Rzeczypospolitey.

Czopowe w miastach y miasteczkach.

Iż na przeszłym Seymie, na dwie lecie zupełnie czopowe iest uchwalone, ktore się nie skończy aż na Trzy Krole w roku 1623 a w niektórych Woiewodztwach dobrze później: tedy uchwałę Seymu przeszłego o czopowym, y o inszych podatkach, pod tytułem czopowego w uniwersale przeszłym wyrażonych, we wszystkich punktach *in suo robore* zostawujemy, y arendy tak czopowego, iako y innych podatkow z skarbem postanowione, wcale poki nie expirują zachowujemy.

Pobor wodny w Koronie.

Szyprowie y flisowie kupieccy, żydowscy, y innych, zboża y towary skupujących, wyjąwszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane sterniki y flisy (czego sternicy y flisowie, tamże przed Poborcą, abo iego Pisarzem, przysięgą probować maia) tak płacić maia. Wo-

dy spuszczający do Gdańska, Elbląga, Krolewca, Rygi, y indziej na wszelakie mieysca portowe, płacić powinni, tak od pszenice, żyta, ięczmienia, owsa, maki, iagiel, grochu, y wszelakich żywności, od każdego łasztu Gdańskiej miary, po gr: trzydziści polskich. W czym gdyby więcej łasztow szacowano, od Pisarzow Poborowych, niż się na szkucie kupieckiej, naydzie, według powieści iego: tedy przysięgą to kupiec, abo faktor iego, likwidować y zapłacić będzie powinien. A stan szlachecki od zboża urodzaju swego, który przysięgę ukaże, *sub poena quingentarum marcarum*, na Poborecy *peremptorie* na Trybunałe którymkolwiek, *sub poena bannitionis repetenda*, wolny byź ma bez wszelakiego płacenia poborow, y do drugiej przysięgi nie ma byź wiedzion. A to wybieranie ma byź na mieyscach sposobnych u Fordana, y innych do tego należących przykomorkach ziemnych. A u Brześcia Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarow, iako y od flisow, którzy z Wołynia, abo z inszych Państw Koronnych spuszczają, gdyż ci na Wiśle pobor odprawują. A od towarow leśnych z dobr naszych Krolewskich, gdzie Starostowie popioły, y inne towary leśne, sprawują, swym sumptem, a na swoy własny pożytek, powinni płacić:

Od łasztu popiołu, po groszy trzydziści. Od beczki solney potasiu, po gr: 24. Od łasztu smoły, groszy 24. Od sta klepek, groszy 30. Od sta wasilek, groszy 30. Od sta pipelek, groszy 30. Od sta wanczosu, po groszy 24. Od kopy cębowiny, po groszy 30. Od masztu każdego, po groszy 15. Od sta balow, po groszy 25. Od kopy tarcic, po groszy dziesięci.

Od uxfetu Francuskiego wina, po zł: dwu. Od kuffy małmazji, po zł: cztery. Od uxfetu octu, po złotemu. A od inszych towarow ktore wodą idą, płacić powinni.

Wszakże gdy towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczane, od takowych towarow cło żadne nie ma byź płacone.

Szyprowie od każdej własney szkuty, okrom szlacheckich, ktore iedno naymują z frochtu, płacić maia na rok po złotych sześci.

Rotman Wiślny od osoby po złotemu iednemu, a od dubasa po trzy złote Polskie.

Od lichtana, po złotych dwa. To maia wybierać u Fordana.

Od każdej beczki sledzi, przekupnie maia dawać po groszy sześci.

Od beczki dorszu y stokfisu, po groszy dwu.

Od beczki szczuk Lwowskich, po groszy dwunastu.

Od beczki ryb Pruskich Krolewieckich, po groszy sześci.

Od beczki węgorzy, po groszy dwanaście.

Od mazy wyziny, po złotych dwa.

Od beczki iesiotrzyny, po groszy dziesięci.

Od sta suchych ryb, po groszy pięci.

Od łososa iednego, po groszu iednemu.

Od iesiotra wędlego po groszu iednemu.

Od troski iunow, po groszu iednemu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne byđz maia, także y śledzie szlacheckie, na ich własną potrzebę domową do żywności, ze Gdańska abo z Torunia na sztukę wzięte, abo wozmi wiezione, maia byđz wolne od płacenia poboru: wszakże *secundum proportionem* każdemu przepuszczane byđz maia.

Od ołowiu, miedzi, siarki, saletry, ktore abo Wisłą prowadzą z Krakowa, abo ziemią do Gdańska, abo za granice, względem czwartego grosza, poboru powinni dawać od cetnara ołowiu, oprócz szlacheckiego, po groszy trzy. Od miedzi po gr: sześci. Od beczi siarki po groszy pułczwarta. Od stali, po dwa szelągi. Od cetnara saletry, po groszu iednemu. Od cetnara gleyty, po groszy trzy: od innych towarow wszelakich, według instruktarza celnego, pobor ten placony byđz ma: ktory pobor odprawiwszy raz za pierwszym kwitem, maia byđz wolni wszędzie.

Flińnicy, co na statkach Wisłą płyną, każdy powinien dać od siebie, po groszy dwadzieścia cztery: oprócz tych flińników, ktorzyby na szlacheckich statkach płynęli, a ich poddani własni byli, takowi maia byđz od poboru wolni.

444

Pogłowne żydowskie w Koronie.

Żydowie wszyscy w Koronie, w mieściech, w miasteczkach, y na wsiach, tak naszych, iako y poddanych naszych duchownych y świeckich, iż szacunek dobr ich, względem wyprawy na tę expedycyą generalną przeciwko poganom, przytrudniejszym się zdał, bacząc to byđz pewniejszą, za zgodą wszech Stanow, postanawiamy: aby względem tej wyprawy, oddali do skarbu na dzień S. Marcina złotych dwadzieścia y dwa tysiąca. A z osobna pogłownego, na tym Seymie uchwalonego, powinni będą oddać do skarbu na dzień S. Woyciecha w roku przyszłym złotych dwadzieścia y dwa tysiąca. A gdy żydowie summę oboię wzwyż pomienioną oddadzą, inszego iuz poboru od rzemiosł, y sług swych, płacić nie będą powinni. A iesliby się też na czas naznaczony nie iścili, tedy ich wolno będzie skarbowi, tak osoby same, iako y towary ich, zabierać.

Pogłowne żydowskie w W. X. Litewskim.

Żydowie wszyscy w Wielkim X. L., za pogłowne dwoie maia zapłacić złotych Polskich sześć tysięcy: to iest, iedno pogłowne złotych trzy tysiące, przy poborach uchwalonych. A drugie pogłowne, wykupując się względem pospolitego ruszenia, od ktorego zapłaciwszy do skarbu W. X. L., wolni byđz maia: nie płacąc iuz inszego poboru od rzemiosł, y sług swoich. Także szosow z domow, y od koni swych oddawać nie będą powinni. Wszakże na pogorzelnice ma byđz baczenie, ktorzyby sprawiedliwymi dowodami *autentice* pokazali.

Kwarta.

Z dobr naszych Krolewskich, ktore Starostowie y dzierzawcy nasi trzymają, y z nich kwartę płacą, y ekonomiy naszych, w prawie specyfikowanych, także z dobr oprawie Krolowy Iey Mości Małżonki naszej podległych, połowicę kwarty zwyczajney na tak gwałtowną Rzeczypospolitey potrzebę, Starostowie y dzierzawcy nasi, w Rawie na S. Marcin oddać maia: a drugą połowicę na Świątki, także w Rawie. Wszakże *salarium* iednym na obie sessyie, Deputaci, y inni maia się kontentować.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Pobory łanowe, y z tym co przy nich raz w rok wybierano bywa, maia się zacząć od S. Marcina przyszłego, a wydać ie maia do Poborcow, do nowego lata. Także szos z miast, y miasteczek, według uchwały Seymu terazniejszego, w tymże czasie ma byđz wydany do Poborcow. W ktorym to czasie, iesliby kto tych poborow nie wydał, tedy go ma Poborca, kiedy sądy nastąpią, pozwać pozwem Grodzkim *ad banniendum* przez Woźnego onego Grodu na Kwerela: ktorego Starosta ma dać Poborcey zaraz, a od pozwow y processow Grodu nie ma nie brać. Iesliby też nie stanął, baniować go ma Poborca, y publikować: a Starosta wzięwszy tę bannicyą, nadaley we dwie niedzieli *execucyą in bonis* obwinionego, uczynić ma, *sub poenis* o *execucyi*; a potym to wyciągnąwszy, za dwie niedzieli oddać do skarbu, *sub poenis* w konstytucyi *de retentis interpositis*. A iesliby też obwiniony stanął, takowemu żadne delacye, ani appellacye od Starosty dopuszczone byđz nie maia, oprócz samego ukazanego kwitu od Poborce, abo Sukkolektora przysięgłego danego, ktory iesliby obwiniony pokazał, tedy ma byđz Poborca, od onegoż sądu, winą dwoyga czternastu grzywien karany. Wniesienie zaś tych poborow do skarbu przez Poborce, ma byđz w tydzień po nowym lecie, pod winą sta grzywien, o ktorą *forum* na Trybunale Radomskim przyszłym naznaczamy.

Czas oddawania poborow W. X. L.

Pobory łanowe y szosowe, w każdym Woiewodztwie y Powiecie, iako są pozwolone, maia się zacząć wybierać od S. Marcina przyszłego, a wydać go maia do Poborcow, do Panny Maryi Gromnicz. A iesliby go kto w tym czasie do Poborcow nie wydał, tedy ma byđz wedle zwyczaju, nadaley w tydzień od Poborce podan na delacie do Grodu: czego iesliby Poborca nie uczynił, powinien będzie sam *de proprio* zapłacić do skarbu. Postępek prawny o dochodzenie niewydanych poborow Poborcey, wedle uniwersalow dawniejszych Seymowych, y przeszłego, *in toto* zachować maia. Przysięga Poborcow wedle konstytucyi Seymu przeszłego.

Duchowieństwo Wielkiego X. L. religij katolickiej, według pierwszych uniwersalow, w wy-

445

bieraniu y oddawaniu poborow łanowych y szosowych, ktore na terazniejszym Seymie są uchwalone, przez Poborcow swych duchownych, zachowani byđz maia.

Szafunek poborow Koronnych.

Podatki na tym Seymie uchwalone, y do braci wzięte, y ktore Woiewodztwa w szafunku swym zostawiły, tak przez Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, ktore do skarbu będą oddane; iako też przez Szafarze y Poborce, nie gdzie indziej, iedno na tę expedycyą przeciwko poganom, y na zapłatę woysku zaciągnionemu, maia byđz obrocone.

Szafunek poborow Wielkiego X. L.

Pobory łanowe y szosowe, na tym Seymie uchwalone y do braci wzięte, Wielmożny Podskarbi W. X. L. nie gdzie indziej, iedno na obronę od Xiążęcia Sudermańskiego, y od Moskwy, także na zapłatę woysku do Wołoch, y do Inflant, z Wielkiego X. L. zaciągnionemu, obrocić ma.

Salaria Poborcom.

Salarium Poborcom, od iednego poboru łanowego zwyczajnego należeć ma; lubo to choć ich więcej wedle uchwały wybierać będą.

(*Locus Sigilli.*)

Ian z Drucka Sokoliński, Pisarz W. X. L. Marsz. Koła Posel. ręką własną.

Chrystoph. Carol. Niszczycki, S. R. M. Secretarius.

446

KONSTYTUCYE

SEYMU WALNEGO GENERALNEGO

WARSZAWSKIEGO,

roku r. 1623.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należało, oznaynujemy: iż za złożeniem od Nas, dla Rzeczypospolitey spraw, y ważnych potrzeb, Seymu terazniejszego w Warszawie, te niżey opisane rzeczy, za spólną wszech Stanow, tak Panow Rad duchownych y świeckich, iako Posłow Ziemiaskich oboyga narodow, zgodą postanowiliśmy.

Assekuracya żołnierzom, z expedycyi Tureckiej zkonfederowanym.

2. Lubo to woysko nasze Koronne z expedy-

cyi Tureckiej zwrociwszy się Konfederacyą podniosło, zasłużonego y donatywy od Kommissarzow brać niechcąc, z wielką w Państwie naszym szkodą, za pretensyie, wokacyi ich nienależne, uieło się było: My iednak *ex benignitate nostra Regia*, mimo Nas to wszystko puszczaiać, za konsensem wszech Stanow, pewne cwikeye od niektórych Panow Senatorow, y Urzędnikow naszych, także y Kommissarzow, do zapłaty woysku tamtemu naznaczonych, dla prędszego Rzeczypospolitey uspokoienia, od nich uczynione, z nich znosimy; y *pro hac vice tantum*, wszystkich konstytucyi przeciwko Konfederacyom uczynionych, (na potomne iednak czasy wecale ie zachowuiąc) uchylamy. Obiecuemy tedy, y *vigore Conventus praesentis* uchwalamy: że żaden z Rycerstwa, y expedycyi Tureckiej *anni 1621* zkonfederowanego, tak starsi, iako y insze Towarzystwo, o podniesienie Konfederacyi, y o insze szkody y krzywdy, tak publiczne, iako prywatne, ktore się po ten czas tylko Konfederacyi działy; żadney trudności, tak przed Maiestatem naszym, iako y u inszych sądow, wiecznymi czasami mieć nie będą, według assekuracyi od Nas im daney.

Pospolite ruszenie.

447

3. Iż za tak nierychłą odprawą Posła Wielkiego do Cesarza Tureckiego, także y Posłańca od Cara Perekopskiego, dla potwierdzenia z niemi gruntownego przymierza, od Nas wyprawionych, Rzeczpospolita pokoiu z tamtej strony pewna nie iest: przeto na tak gwałtowne niebezpieczeństwa, gdyby abo iawna deklaracya wojny do Nas od Cesarza Tureckiego przyszła, abo woyska iego na Państwa nasze następowały; postanawiamy pospolite ruszenie, ktore ma być u Nas w mocy, żeby za oznaymieniem naszym, wszystkie Woiewodztwa, tak Koronne, iako y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, (obwarowawszy bezpieczeństwo od Moskwy, y od Szwedow) *sine divisione belli*, wedle dawnych statutow, do osoby naszej na miejsce naznaczone ruszyć się powinny były: na co y wici iedne za dwoie wysyłać będziemy mogli. Co iednak do drugiego tylko Seymu trwać ma.

A iż w Woiewodztwie Mazowieckim zagęściło się szlachty bardzo ubogiej siła, ktorzy przystoynie nie mogą pociągać służby woienney: przeto dla porządnicy wyprawy tej tam uboższej szlachty, biorą to sobie do braci; y wedle porządku tego, ktory między sobą namowią, stawić się do osoby naszej będą powinni. A Woiewodztwo Podlaskie, wedle dawnych swoich zwyczajow y praw, wyprawę tę będzie powinno.

O Ziemi Inflantskiej.

4. Iż Stany Szwedzkie *praeserunt*, iakoby do uczynienia z Państwa naszymi transakcyi, y gruntownego pokoiu, skłonni być mieli: tedy naznaczamy Kommissarze z Senatu: Wielmożnych: Mikołaja Sapiehę Nowogrodzkiego, Ianusza Skumina Tyszkiewica Mściławskiego, Woiewodow:

Adama Talwosza Żmudzkiego, Samuela Konarskiego Gdańskiego, Lukasza Sierakowskiego Łędzkiego, Adama Kossobuckiego Wyssogrodzkiego, Łomzińskiego, Iana Gotarda Tyzenhauza Wendeńskiego, Marycemburskiego, Kasztellanow, y Starostow naszych. A z Koła Poselskiego obojga narodu; Urodzonych, Iana Tarnowskiego Sochaczowskiego, Stefana Ciechomskiego Wendeńskiego, Bartłomieja Ważyńskiego Derptskiego, Podkomorzich: Tomasza Sklinskiego, Starostę Zygwulskiego, y Rotmistrza naszego, Iana Karłowickiego. Z Wielkiego zaś Xięstwa Litewskiego: Krzysztofa Sapiechę, Pisarza Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Mściławskiego Starostę; Alexandra Radziwiła, Xiążęcia na Nieświeżu y Olyce, Alexandra Sapiechę Orszańskiego, Stanisława Sapiechę Ryskiego, Starostow: a z Infant, Henryka Dynhoffa Sekretarza naszego, y Mikołaja Korfla: którym do traktatow z Kommissarzami Stanow Krolestwa Szwedzkiego, wedle instrukcyi sobie od Rzeczypospolitey danej, odprawowania y zawarcia pokoju, ięzliż *honestis et utilibus conditionibus* stanęby mogli, zupełną moc dajemy. Z tym dokładem: iż ięzliży pokoju z ochroną dostoięstwa, y prawa naszego do Krolestwa dziedzicznego, y z dobrym Rzeczypospolitey postanowienia, podobieństwa nie baczyl: maia Nam to ciz Kommissarze bez odwłoki oznaymić, a My za ich oznaymieniem będziemy mieć *facultatem*, Seym trzy niedzielny, bez rozsyłania *literarum deliberatarum*, y z uchyleniem *aliarum solennitatum*, z oznaczeniem iednak Seymikow Powiatowych, dla gruntowney około potężnego prowadzenia wojny przeciw temu nieprzyjacielowi, y rekuperowania Ziemie Infantskiej, namowy złożyć. Także kiedyby się *ingens periculum* od Cesarza Tureckiego na Państwo nasze pokazało, *et in hoc casu*, też *facultatem* do złożenia takowego Seymu, mieć będziemy.

Kommissya Kozacka.

5. Iż siła Rzeczyposp. należy, na zatrzymaniu w porządku swym wojska Zaporoskiego: naznaczamy *ad hunc actum* Kommissarze nasze: z Senatu; Wielmożnych, Tomasza Zamoyskiego Kiiowskiego, Knyszyńskiego, Iana Daniłowicza Ruskiego, Buskiego, Korsuńskiego, Ianusza Xiążęcia z Ostroga Zasławskiego, Wołyńskiego, Pereasławskiego; Alexandra Xiążęcia Zasławskiego, Braclawskiego, Żytomierskiego, Woiewodow y Starostow, Hawryła Hoyskiego Kiiowskiego, Karola Koreckiego Wołyńskiego, Iana Charlińskiego Braclawskiego, Marcina Kazanowskiego Halickiego, Bohusławskiego, Kasztellanow y Starostow. Z koła zaś Poselskiego, y z dworu naszego, Urodzonych: Stanisława Lubomierskiego Podczaszego, Sędmierskiego, Spiskiego, Białocerskiego, Rohatyńskiego, Starostę; Mikołaja Sieniawskiego Krayczego, Prokopa Sieniawskiego Chorążego, naszych: Stefana Potockiego, Kamienieckiego, Felińskiego; Mikołaja z Komorowa Strusa Halickiego, Chmielnickiego, Konstantego Xiążęcia Wiśniowieckiego, Czer-

kaskiego; Adama Kalinowskiego Winnickiego, Iana Żółkiewskiego, Hrubieszowskiego, Iaworowskiego Kałuskiego, Starostow: Stefana Niemierzyca Kiiowskiego, Stanisława Potockiego Podolskiego, Macieia Leśniowskiego, Bełskiego, Podkomorzich; Mikołaja Potockiego, Woiewodzica Braclawskiego: Alexandra Bałabana, Teodora Ielca Chorążego, Filona Strybla Cześnika Kiiowskich: Ianusza Tyszkiewica, Tomasza Sklińskiego Starostę Zygwulskiego, Iana Bieleckiego; którzy to Kommissarze ziczawszy się na czas, y na miejsce od nas naznaczone, *omnes rationes inibunt*, iakoby wojsko Zaporoskie od szciana na morze, odwrociwszy, w dobry ie porządek, na naszę, y Rzeczypospolitey posługę wprawili.

De stipendiarijs Rzeczypospolitey.

6. Konstytucyą *anni 1618* o postanowieniu żołdu *stipendiarijs* Rzeczypospolitey uczynioną, tak iako w sobie brzmi, *in toto* reassumujemy. A ięzliży czego z tych podatkow tam mianowanych, na żołd *stipendiarijs* nie dostawało: tedy z inszych Rzeczypospolitey pieniędzy, Wielmożny Podskarbi Koronny dokładać będzie. Ta iednak konstytucya, do drugiego Seymu, według prawa przypadającego, trwać ma.

O zabiezeniu Konfederacyi żołnierskiej, y wszelakley nawalney domowey swywoli.

7. Ięzliży kiedy napotym do tego przyszło, żeby się wojska na potrzebę Rzeczypospolitey zaciągnione, lub całe, lub w części iakiey, nie dawszy się hamować w tym Hetmanom swym, choć zapłatę już skuteczną wzięwszy, abo też pieniędzy upornie brać niechcąc, do buntow y Konfederacyi Rzeczypospolitey szkodliwych udali, ażeby żadne środki y sposoby od zawzięcia ich pohamować niemogły; tedy *in eo casu* do Panow Senatorow, na ten czas przy Nas rezydujących, y urzędnikow naszych, wezwać *ad Consilium*, do powściągnięcia Konfederacyi żołnierskiej y swywoli, mamy, Naywielebniejszego Xiędza Arcybiskupa Gnieźnińskiego: Wielmożnych, Kasztellana Krakowskiego, y Krakowskiego, Poznańskiego, Wileńskiego, Sędmierskiego, Kaliskiego, Trockiego Woiewodow. Także Deputatow z koła Poselskiego, *ad hunc solum actum* naznaczonych: Urodzonych: Iana Rozdrażewskiego Krayczego Krolowey Ieymci, Odalanowskiego Starostę; Adama Walewskiego Sieradzkiego, Alexandra Trzebińskiego Lwowskiego, Walentego Plichtę Rawskiego, Podkomorzich: Wacława Zamoyskiego Chorążego Chelmskiego, Mikołaja z Zmigroda Stadnickiego, Podczaszego Sanockiego, Xiążęcia Ianusza Wiśniowieckiego; Iakuba Sobieskiego, Woiewodzica Lubelskiego; Iarosza Rozdrażewskiego, Marcina Broniowskiego, Mikołaja Gniewosza: którzy się do Nas za oznaymieniem naszym, stawić maia. A którzyby się dla uważnych przyczyn absentowali, tedy przez listy *sententias* ich *requiremus*. Za których PP. Senatorow y urzędnikow, tak Koronnych, iako y W. X. Lit: także y z Koła

Poselskiego Deputatow, konsensem wyraźnym, podpisami ich potwierdzonym, będziemy mieli *facultatem* takowych swywolnikow, *pro hostibus patriae bannitis et infamibus* deklarawwszy, zaraz bez dolożenia się Seymowego Stanow, to przed się brać, iakoby ci swywolnicy pokarani, zniesieni, y exterminowani być mogli. Naprzod tedy Hetmani, y wojsko kwarciane z wybrańcami, dwor nasz, ktemu wszelacy Starostowie, y dzierżawcy stołu naszego, którzy *peculiariter beneficijs* Rzeczypospolitey są obowiazani; przeciwko takim ruszyć się, y względem Starostw y dzierżaw swych, poczty stawić maia. A ięzliży ci podołać nie mogli, tedy My *sine divisione belli*, za rozesłaniem trzecich wici, według statutow dawnych, osobą się naszą ruszemy: a do osoby naszej wszystkie Stany, y poddani nasi, ściągac się będą powinni, *sub poenis, de expeditione bellica sancitis*. Miasta też nasze *in eo casu* powinności na się prawem dawnym włożoney dosyć czynić będą powinny. A to przytym przydajemy, ięzliży kto takowego Konfederata y swywolnika abo ktorego, y ich Starszego zabił, nie tylko mu to *impune* ma *cedere*, ale też w dobra iego po nim sukcedować będzie. Wkładamy też powinność na rodzice, żeby na samych początkach zaczynających się Konfederacyi żołnierskich, syny swoje od nich odwabiali y awokowali, w czym żeby one tym powolniejsze mieć mogli, deklarujemy, iż każdy taki któryby się do Konfederacyi y swywoli żołnierskiej wiazać ważył, nie ma do żadnych successyi po rodzicach, y do spadkow niakich pokrewnych swoich należeć, y że do żadnych dostoięstw, urzędow, y opatrzenia Rzeczypospolitey, nigdy mieć nie będzie mógł przystępu; y owszem podług konstytucyi *anni 1609 sub titulo*: porządek około zachowania żołnierza; *poenae capitis, infamiae, et confiscationis bonorum*, podlegac ma. A co się wyżej o postępku przeciwko Konfederacyi żołnierskiej, wzniecającym y podnoszącym napisalo, *eo fine ut ipsorum vis vi repellatur*; to się też ściągac ma *et ad eundem casum*, kiedyby się inka domowa swywola ku zahamowaniu *lenioribus medijs et remedijs* niepodobna, na dobr naszych, duchownych, dziedzicznych, szlacheckich, wszelakie łupiestwa y naiazdy, *et ad enormes excessus*, y na opprymowanie (*quod absit*) Rzeczypospolitey, y rebellią przeciwko Nam wyuzdala, y iawnie udala. A ta konstytucya tylko do przyszłego Seymu wagę swą będzie miała: a ięzliży nie była reassumowana, *eo ipso* annihilowana bydź ma.

A W. X. Lit: tę konstytucyą do braci bierze.

Religia Grecka.

8. Uspokojenie ludzi w religii Greckiej rozróżnionych, dla nawalnych Rzeczypospolitey spraw, na przyszły Seym odkładamy: a teraz pokoy *ab utrinque* tak duchownym, iako y świeckim ludziom, *cujuscunque status et conditionis* zachowamy. Processy iednak wszelakie zadwor-

ne y Kommissarskie, *decreta*, bannicze sekwestry, suspensy, *ratione* rozroznienia w religii, ięzliży się iakie *ab utrinque* pokazały, kassujemy.

Moneta.

9. Aczkolwiek to widzimy, że wiele na tym Rzeczypospolitey należy, aby *valor* srebra y złota, *ad pristinum statum* iako nayprędzey przywrocony bydź mógł; gdyż zatym y drobniejsza moneta *juxta valorem auri et argenti*, lepszyby się bić mogła, y *praetia rerum* snadnieyby się y prędzey do pierwszej kluby przywrocić mogły: iednak nie życząc tego, aby obywatelow Państw naszych, za tak nagłym znizeniem ceny złota, y srebra, szkody przyczyniac się miało: postanawiamy aby pieniądze wszelakie były według wyrażonego waloru konstytucyi *anni 1620, aequiparando* orty Bydgoskie z Gdańskimi: a cenę realow po groszy siedmdziesiąt deklarując. Ktorą to cenę monety, tak w Koronie, iako y w Wielkim Xięstwie Litewskim, także y w miastach naszych portowych, każdy trzymac ma, *sub poena quingentarum marc*: ktorey połowica delatorowi, a druga połowica Urzędowi *cedere* ma, o co *forum* przed Starostą, miejsca tego abo Urzędem iego, kędyby się kto drożey takowe pieniądze brać y udawać ważył. Co się przed onym Urzędem, *praemissis inquisitionibus*, odprawowane ma, *sine quavis appellatione, et prosequutione ipsius*. A ięzliży Starosta abo Urząd iego *temere* exekucyi uczynić niechciał, tedy pozwany o to do Trybunału należnego, winą piąciset grzywien ma bydź pokarany. A iż dla nawalności spraw Rzeczypospolitey na tym Seymie, ordynacya z strony kowania monety, *juxta valorem superscriptum*, w Koronie y w Wielkim Xięstwie Litewskim przed konkluzyą Seymu namowiona y postanowiona bydź nie mogła; tedy deputujemy na to pewne osoby: z Senatu; Wielmożnych, Rafała z Leszna Leszczyńskiego, Woiewodę Bełskiego, Adama Kossobuckiego, Wyssogrodzkiego, Łomzińskiego, Kasztellana y Starostę; Mikołaja z Podhaiec, Wielkiego Koronnego, Krzepickiego, Olsztyńskiego, Rapsztyńskiego, Inowłockiego; Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Nadwornego, Leżayskiego, Marszałkow y Starostow. A z Koła Poselskiego, Urodzonych, Iana Łowickiego Brzeskiego, Iana Tarnawskiego, Sochaczowskiego, Podkomorzich; Ierzego z Tęczyna Ossolińskiego, Woiewodzica Sędmierskiego, Hieronyma Suligostowskiego, Woyskiego Radomskiego; Tomasza Kazimierskiego, Kaspra Rusieckiego. Z Wielk: zaś Xięstwa Lit: Iana Narburta, Mikołaja Brolnickiego, Skarbnego W. X. Lit: Iana Kierdeia, Woyskiego Osmiańskiego, którzyby przy Podskarbach naszych, *intra decursum unius septimanae*, po Seymie ordynacyą tę z strony bicia monety, *juxta superscriptum auri et argenti valorem*, a pod iednaką ligą, namawiali, y z podpisami rąk swoich do rąk Podskarbach naszych obojga narodu, także y do metryk tegoż obojga narodu podali. A na tey Deputacyi *pluralitas conclude-*

re ma: a ta konkluzya taki wagi ma bydz, iakoby była na Seymie uczyniona. W ostatku zaś z strony wywożenia monety naszey za granice, która napotym już wedle ordynacyi przyszyby bita będzie, (wyiawszy tę którą za więźnie wywożą) y z strony nawożenia monety cudzoziemskiej, oprócz talerow y czerwonych złotych, konstytucyą anni 1620 reasumujemy, y do skutku, tym którym to należy, przywozić rozkazuemy. A że Woiewodztwo Podolskie, y Ziemia Halicka, zniszczone są, ponieważ wiele obywatelw tamiecznych, w Grodach abo w Ziemstwach swych, podług zapisow, summy pewne różnym osobom położyli: przeto kredytorowie odbierać ie tak powinni, iako szły na ten czas pieniądze, kiedy ie kładziono. Lecz *in futurum parere huic legi* z drugimi powinni będą.

Pretia rerum.

10. Iż dla trudnych czasow Rzpłtey konstytucyą anni 1621 o Kommissarzach do stanowienia *pretia rerum* uchwalona, do słusznego przyść nie mogła efektu, a obywatele Państw naszych przez niezmiernie wyciąganie ceny wszelkich towarow, do wielkiej przychodzą szkody: przeto *authoritate praesentis Conventus* naznaczamy z Senatu, y z Koła Poselskiego, także y ode dworu naszego, Kommissarzow niżej mianowanych, do których y miasta przedniejsze w Koronie, także y ziem Pruskich, za publikacyą konstytucyi niniejszey, Posłow swoich *cum plenaria potestate* zesać mają. A ci Kommissarze zia chwasy się do Lublina, *feria secunda post Dominicam Iubilata proxima*, mają spólnie na zamku z Starostą mieysca tamtego zsiadszy, *praemisso super vera et justa taxatione rerum iuramento*, wszystkie okoliczności uważając według słusności y ceny waloru terażniejszego monety, wszystkie rzeczy y towary, tak cudzoziemskie iako y te które się w tey Koronie znajdują, rodzą, y robione bywają, sprawiedliwie taxować, y słusne *pretia* kupcom, towarom, y rzemieślnikom rzeczy wszystkich, według kraju y mieysca gdzie się przedawają, *pluralitate sententiarum vincente, et concludente*, postanowić mają: y takowe postanowienia z podpisem rąk swych, y przyłożeniem pieczęci zwykłych *in forma* koncypowawszy, do akt Trybunalskich, lubo wszyscy, lubo przez ktoregokolwiek z kollegow swych podać, a potym ono także publikować, y do Grodow y miast wszystkich naszych, aby tym snadniey do wiadomości wszystkich obywatelow przyść mogli, *authentice* rozesać y obwołać rozkazą, z oznaczeniem każdemu peny, y *forum peremptorie* przed Urzędem Grodzkim *sine appellatione*, także y kupcom przed tymże Urzędem, *cum ea declaratione*; iż w takowych sprawach, ktoreby *non excederent summam trecentorum florenorum Polon: pecun: sine appellatione et prosecutione ipsius quavis*, odpowiadać będą powinni. A ktoreby przyniosły sumę trzechset złotych Polskich: w takowych wolna będzie appellacya z Grodu za

dworem naszym *immediate*, nie introdukując spraw takowych przed Sąd Assessorski, dla prędszey sprawiedliwości. A według tego wynalazku Kommissarskiego, Urzędy Grodzkie, *sub poena quingentarum marcarum*, nieodwłoczną ekzekucyą czynić powinni będą. Co wszystko, y te ich ustawy konstytucyą terażniejszą stwierdzamy: *absentia* jednak *aliquorum ex Commissarijs*, także y Posłow od miast, temu postanowieniu niwczym deregować niema; gdyż *praesentes* zupełną moc do stanowienia tego, *authoritate* terażniejszego Seymu, mieć będą. Kommissarze zaś z Korony, także y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, te mianujemy: naprzód z Rady naszey, y z dworu naszego: do Lublina; Wielebnych, Xiędza Henryka Firleia, Biskupa Płockiego: Wielmożnych, Adama Sędziwoia z Czarnkowa Łęczyckiego, Generała Wielkopolskiego, Pyzdrowskiego, Wolskiego; Tomasza Zamoyskiego Kiiowskiego, Knyszyńskiego; Rafała z Leszna Leszczyńskiego Belzkiego; Woiewodow y Starostow naszych: Mikołaja Daniłowicza z Zurowa, Podskarbiego Koronnego, Krasnostawskiego, Samborskiego Drohobyckiego Starostę; X. Achacego Grochowskiego, Kantora Gnieźnińskiego, Proboszcza Łęczyckiego y Sędmirskiego, Kanonika Krakowskiego, X. Andrzeia Baranowskiego Gnieźnińskiego, Krakowskiego Kanonika; Urodzonego Eremiana z Ottoka Zaleskiego, Pisarza Ziemskiego Łęczyckiego, Sekretarzow naszych. Do Wilna; Wielebnego X. Eustachiusza Wołowicza, Biskupa Wileńskiego: Wielmożnych, Alexandra Służkę, Kasztellana Mińskiego, Starostę Rzezyckiego; Krzysztofa Naruszowica, Podskarbiego Ziemskiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego; X. Iana Karola Białozora, Kustosza Wileńskiego; Urodzonego Iana Marcinkiewicza, Stolnika Upitskiego, Sekretarzow naszych. Z Koła Poselskiego: Urodzonych z Woiewodztw; Krakowskiego, Hieronima z Przylęckiego, Stolnika Krakowskiego: z Poznańskiego, Stanisława Przyemskiego, Starostę Konińskiego: z Sędmirskiego, Krzysztofa z Tęczyna Osolińskiego, Podkomorzego Sędmirskiego: z Kaliskiego, Macieia Manieckiego, Podśdka Kaliskiego, z Sieradzkiego, Stanisława Zaleskiego, Łowczego Sieradzkiego: z Ziemie Wieluńskiej, Iana Alexandra Madalińskiego: z Łęczyckiego, Iana Kielczewskiego: z Brzeskiego Kuiuawskiego, Kaspra Sulkowskiego, Stolnika Inowłocławskiego: z Kiiowskiego: Stefana Niemierzyca Podkomorzego Kiiowskiego: z Inowłocławskiego, Andrzeia Roszkowskiego, Chorążego Inowłocławskiego: z Ziemie Dobrzyńskiej, Stanisława Harbickiego: z Ruskiego Bernata Suchorabskiego: z Ziemie Halickiej, Gerzego Dydyńskiego, Podczaszego Halickiego: z Ziemie Chełmskiej, Iana z Zurowa Daniłowicza, Podstolego Koronnego, Starostę Chełmskiego: z Wołyńskiego, Laurentego Derewińskiego, Cześnika Wołyńskiego: z Podolskiego, Stanisława Potockiego, Podkomorzego Podolskiego: z Lubelskiego, Bartłomieia Kazanowskiego, Podstolego Lubelskie-

453

go: z Belzkiego, Iana Komorowskiego, Podczaszego Belzkiego: z Mazowieckiego, Iana Grodzickiego, Podkomorzego Rożańskiego; Iana Kobylnickiego, Stolnika Wysogrodzkiego: z Podlaskiego, Adama Ołęckiego, Starostę Drogickiego: z Rawskiego Zygmunta Głogowskiego: z Chełmińskiego, Mikołaja Działyńskiego, Starostę Pokrzywnickiego: z Malborskiego Saka: z Braclawskiego, Alexandra Kropiwnickiego, Pisarza Ziemskiego Braclawskiego: z Pomorskiego Wiesiołowskiego, Stolnika Podlaskiego. A w Wielkim Xięstwie Litewskim, we trzy niedziele po skończeniu kommissy Lubelskiej, takoważ kommissyą w Wilnie, przez swoje Deputaty odprawić mają; których to Deputatow imiona te są: z Woiewodztw; Wileńskiego, Iana Narburth: z Trockiego, Alexander Oginski: z Ziemie Żmudzkiej, Ierzy Bielewicz, Podkomorzy Żmudzki: z Smoleńskiego, Hieronim Ciechanowicz, Podśdek Smoleński: z Połockiego Daniel Szczyt: z Nowogrodzkiego, Iana Rudomina: z Witebskiego, Iana z Druka Sokołiński, Pisarz Wielkiego Xięstwa Litewskiego: z Brześcińskiego: Gedeon Tryzna, Starosta Brzeski, y Mściślawski; Iana Cudowski, Podśdek Mściślawski: z Minskiego, Iana Słuszka, Woiewodzie Wendenski.

454

Trybunału Lubelskiego przyczynienie.

11. Iż zagęszczenie spraw różnych w Trybunale, taką sprawiedliwości ludzkiej przynosi zwłokę, że Woiewodztwa ledwo w kilka lat do sądow przychodzą: chcąc przeto temu dogodzić, aby Trybunał prędszy dochodził, powagą Seymu tego terażniejszego, przyczyniamy więcej czasu do sądow, y za zgodą wszech Stanow, pomykamy go do święta S. Franciszka *inclusive*: dokładając y tego, na którymby Woiewodztwie sądy pod czas tey limitacyi Trybunału przypadły; tedy temu samemu Woiewodztwu czasu na elekcyą przyszłego Deputata, od dnia limitacyi Trybunału, dwie niedziele daley pomykamy.

Kommissya Brzeska z Woiewodztwem Podlaskim.

12. Za instancyą, tak Panow Senatorow Koronnych, iako y W. X. Lit. konstytucyą anni 1620 o kommissy Podlaskiej, *in toto* reasumujemy, y Kommissarzow na rewidowanie duktow naznaczamy: z strony Koronney, Wielebnego X. Henryka Firleia, Biskupa Płockiego: y Wielmożnych Mikołaja Firleia z Dąbrowice, Woynickiego, Lubelskiego; Walentego Zielinskiego Płockiego, Iana Brochowskiego Zakroczymskiego, Kasztellanow, y Starostow: y Urodzonych Iana Łowickiego Brzeskiego, Bobrownickiego; Adama Noskowskiego, Lubelskiego, Podkomorzych; y Starostow. A z strony W. X. Lit. Wielmożnych Leona Sapiechę Wileńskiego, Mohilewskiego; Ostabiana Tyszkiewica Brześcińskiego, Woiewodow y Starostow: Krzysztofa Wiesiołowskiego, Marszałka Nadwornego W. X. Lit. y Urodzonych, Krzysztofa Sapiechę Podstolego; Stefana Paca, Pisarza W. X. Lit. Ie-

rzego Scypiona Kampo Grodzińskiego, Bazylego Koptia Brześcińskiego Podkomorzych. Którym Kommissarzom czas do zaczęcia tey kommissy *diem 29 mensis Maij*, naznaczamy.

O soli Bydgoskiej.

13. Umowę z strony soli Bydgoskiej, między Wielmożnym Podskarbiem naszym Koronnym, a Posłami, Wielkopolskich, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw, na tym Seymie uczynioną, a w skrypcie pewnym wyrażoną; *authoritate praesentis Conventus* utwierdzamy: nie nie derogując konstytucyom przeszłym, około tey soli zgodnie postanowionym. Toż się ma rozumieć o Woiewodztwach Kuiuawskich, y Ziemi Dobrzyńskiej.

455

O soli Suchedniowej bałwaniastey; Woiewodztwem, Krakowskiemu, Sędmirskiemu, y inszym.

14. Reasumując konstytucyą a. 1601 która Woiewodztwom pewnym według prawa należy, warujemy to, aby sol w Wieliczce y w Bochni, na własną potrzebę szlachecką, nie była drożey przedawana iedno po cztery złote, y po groszy cztery, monety y liczby Polskiej, bałwan prostey soli chędogiej, a niebłotney, miary słusney, iako za Przodkow naszych bywało, pod winą tysiąca grzywien: o co pozwany Żupnik ma mieć *forum*, y *terminum peremptorium* za dworem naszym. Sol zaś gruzłowa w beczkach według zwyczajow y drugim Woiewodztwom przedawana być ma. Toż się y o tey soli, którą spuszczaią do żupy Dobiegniewskiej, Woiewodztwu Łęczyckiemu należącey, rozumieć ma.

O soli zamorskiej.

15. Acz warowano iest dawnemi prawy wolne używanie soli zamorskiej, *in defectu salis Ruthenici*; iednak na mieszczany Toruńskie iż się skarżyli Posłowie Woiewodztw różnych, że iakoby za pretextem mandatow, albo listow naszych prywatnych, przed lat kilka, względem dawania pomocy Strażnikowi solnemu służącey, przeszkodę w tym czynią; iż soli na statkach ze Gdanska obywatelom Koronnym, y miastom przy Wiśle będącym, zabraniając, *monopolia* sobie czynią, y sol z statkow zabierają, y u siebie kupować przymuszaią: przeto konstytucyą anni 1616 Woiewodztwom Kuiuawskim służącą, aby się y do Woiewodztw Wielkopolskich ściągała, *in toto* reasumujemy: chcąc to mieć, y *specialiter* deklarując, że pomienione miasto Toruń żadnych mandatow, ani listow naszych, pociągac sobie *eo nomine* nie może, ieźliby z kancelaryi naszey *praetextu aliquo* wyszły, odtąd żadney wagi mieć nie mają; y owszem ie kasnujemy, y inszych napotym podobnych wydawać zakażemy: postanawiając, aby odtąd żadnym sposobem Torunianie, ani insi, nie ważyli się, obywatelom Woiewodztw Wielkopolskich y Kuiuawskich, tak stanu szlacheckiego, iako y miastom, inkludując w to Nieszowę, soli zamorskiej zabraniać, *et transitum impedire*. Na co

podwyższamy winy tysiąca grzywien Polskich; o którą *forum* podług tychże praw, *ad instantiam cuiusvis* naznaczamy.

456

O soli Woiewodztwa Rawskiego.

16. Woiewodztwu Rawskiemu, y Ziemiom do niego należącym, Rawskiej, Sochaczowskiej, Gostynskiej, naznaczamy solny skład, we wsi Pieczyskach, Urodzonego Adama Noskowskiego, Chorążego Gostynskiego; do ktorej żupy ma dodawać soli Wielmożny Podskarbi Koronny, w liczbie beczek trzy tysiące, z żupy Wielickiej y Bochenskiej: a Zupnika z tych Ziem osiadłego ma naznaczyć, y iemu *salarium* zwykłe jako y inszym dać; ktora sol ma dochodzić na ten skład, *sub poena centum marcarum Polon.* o co *forum* za dworem, *ad instantiam cuiusvis*, naznaczamy.

Sol Woiewodztwa Podlaskiego.

17. Za prozbą Posłów Woiewodztwa Podlaskiego; pozwalamy przykomorek w Nurze, na ktory Podskarbi nasz Koronny, soli Woiewodztwu Podlaskiemu powinien wystawić będzie beczek tysiąc: a *pretium* każdej beczki, po złotych cztery naznaczamy.

Kommissya Możyrska z Woiewodztwem Kiiowskim.

18. Iż dla wielu spraw Rzeczypospolitey, na tym Seymie nie przyszło do tego, abyśmy kognicyą dekretu, rozgraniczenia Powiatu Możyrskiego z Woiewodztwem Kiiowskim, przez Kommissarże uczynionego, y od nich na rozsądek nasz na Seym terazniejszy odesłanego, uczynić mogli: przeto tę sprawę na przyszły da Bog Seym, *authoritate* Seymu terazniejszego, *in toto* odkładamy; na którym *finale decisionem nostram* uczynić mamy, skoro po wotach Senatorskich.

Naznaczenie Panow Senatorow na mieszkanie przy Nas.

19. Przychylając się do konstytucyi, o mieszkaniu przy Nas Panow Senatorow, y one wcale zachowując: naznaczamy na pierwsze pułroka, ktore się od miesiąca Marca w roku terazniejszym poczyna, a konczyć się będzie dnia piątego Września, Xiędza Biskupa Poznańskiego, Woiewodę Inowrocławskiego, bo Kasztellan Trocki *extra Regnum*; Smoleńskiego, bo Nowogrodzki chory; Przemęckiego, Kasztellanow. Na drugie pułroka, od dnia piątego miesiąca Września, do dnia piątego Marca, Xiędza Biskupa Płockiego: Woiewodę Podolskiego, bo Wołyński chory; Witepskiego, Chełmskiego, Kasztellanow.

Na trzecie pułroka, ktore się wedle wzwymianowanego czasu kontynuować ma, Xiędza Biskupa Łuckiego, Woiewodę Smoleńskiego, Brześcińskiego, Krzywińskiego, Kasztellanow.

Lustratorowie.

20. Lustratorowie do lustrowania dobr naszych, z Seymu *anni* 1620 naznaczeni wzięwszy

już niektorzy *salaria* z skarbu, z wielu przyczyn, na tę powinność nie ziaćhali, y dotąd teżże powinności, od Nas y Rzeczypospolitey na się włożoney, nie odprawili: tedy mocą Seymu terazniejszego, na tychże to wkładamy, aby na mieysce y czas naznaczony, y za zesłaniem Pisarzow Skarbowych, od Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, do tychże Lustratorow, pod winą w konstytucyi *anni* 1616, wyrażoną, koniecznie się ziaćhali, y o tymże *salarium* wziętym, lustracyą dobr wedle prawa lustracyi podległych, odprawili. A gdzieby ktory z mianowanych Lustratorow, umarł, albo *legale* miał; tedy na mieysce iego, inszego naznaczymy: a ktorymby jeszcze *salaria* nie oddane były, tedy Wielmożny Podskarbi Koronny, z kwarty dać im powinien.

Surrogacya Sędomirska.

21. Iż Urodzony Stanisław Lubomirski, Podczaszy Koronny, y Starosta nasz Sędomirski, dla opatrzenia zdrowia swego, z tey terazniejszej usługi naszej, y Rzeczypospolitey, z wojny Tureckiej, nadwątlonego, *extra Regnum* odiechać musi: przeto za zgodnym konsensem wszech Stanow, y za prozbą Posłów Woiewodztwa Sędomirskiego, pozwalamy na Sądy tamteczne Grodzkie Sędomirskie, Surrogatora, Urodzonego Samuela Kuczkowskiego, Podstarościego tamtecznego Sędomirskiego, do trzech lat zupełnych: tak aby *munijis Capitanealibus fungendo*, sprawiedliwość y egzekucyą czynił, sądy, y inne powinności Staroście, podług prawa odprawował.

Zapłata expens na expedycyą Infiantką, Wielkiemu Hetmanowi Polnemu, W. X. Lit.

22. Ponieważ Urodzony Hetman nasz Polny pewne wydatki *de suo* uczynił na przeszłej expedycyi Infiantckiej, ktore wydatki przez Pisarza Polnego W. X. Litewskiego, a potem przez Pany Kommissarże; a na terazniejszym Seymie przez Pany Deputaty, z Senatu, y z Koła Poselskiego likwidowane są: przeto zlecamy Podskarbiem naszym, aby Wielmożnemu Hetmanowi W. X. Litewskiego, Polnemu, summa ta zapłacona była.

Zapłata długu Urodzonego Koniuszego Koronnego.

23. Za zgodą y prozbą wszech Stanow pozwalamy pewną summę pieniędzy z retent poborowych, Urodzonemu Krzysztofowi Zbaraskiemu, Koniuszemu Koronnemu, ktora on powinien będzie likwidować w skarbie naszym: a to co skarb nasz pomienionego długu zapłaci, przyjąć na liczbie Wielmożnemu Podskarbiemu naszemu, na blisko przyszłym Seymie, mamy.

Wniesienie summy na Bolniki, Wielmożnemu Ianuszowi Kiszce, Woiewodzie Połockiemu.

24. Maiąc wzgląd za zaleceniem Hetmana naszego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego, zasług Wielmożnego Ianusza Kiszki, Woiewody Połockiego; za zgodą wszech Stanow, summę czterech tysięcy złotych Polskich, na dzierżawę ie-

458

go Bolniki wnosimy: ktora dzierżawa, nie pierwiey z rąk iego, y potomkow iego, ma bydź odeymowana, poki summa wzwymianowana, iemu, albo iego potomkom, odłożona nie będzie.

Pozwolenie summy Urodzonemu Staroście Halickiemu.

25. Za znaczne posługi Urodzonego Mikołaja Strusa, Starosty naszego Halickiego, ktory przykładem przodkow swoich, z odwagą maitności, y zdrowia utratą, po wszystkie expedycy woienne Nam oddawał, y w Moskwie, siedm lat, a w Hordzie dwie, w ciężkim był więzieniu: za prozbą Posłów Ziemskich, y przyczyną Panow Rad obojga narodu, y za zgodą wszech Stanow, *authoritate* Seymu tego, uchylając na ten czas prawa, o warunku poborow, postanowionego, summę pietnastu tysięcy złotych Polskich, na okup iego daimy: ktore pieniądze Wielmożny Podskarbi nasz Koronny, z poborowych pieniędzy przeszłych kontrybucyi, oddać mu będzie powinien.

Pozwolenie summy Urodzonemu Alexandrowi Bałabanowi.

26. Maiąc wzgląd na znaczne posługi Urodzonego Alexandra Bałabana ktore Nam, y Rzeczypospolitey, z młodości swey, z odwagą zdrowia, y dostatkow swoich, oddawał; za prozbą Posłów Ziemskich, y przyczyną Panow Senatorow obojga narodu, uchylając prawa o warunku poborow, summę dziesięć tysięcy złotych Polskich na okup iego, z retent poborow przeszłych pozwalamy: ktora summę Wielmożny Podskarbi nasz Koronny, oddać onemu powinien.

Pozwolenie summy na okup Grzegorza Mirskiego.

27. Za prosbą Posłów Ziemskich, y zgodą wszech Stanow obojga narodu, Urodzonemu Grzegorzowi Mirskiemu, żołnierzowi naszemu, na okup iego z rąk pogańskich, summę pułtora tysiąca złotych Polskich, z retent poborowych Woiewodztwa Braclawskiego, pozwalamy: ktora summę, gdy mu Poborca tamtego Woiewodztwa oddał, na rachunku w skarbie naszym, Wielmożny Podskarbi nasz przyjąć, y potom to na liczbie położyć będzie mógł.

459

Wieczność Urodzonego Mikołaja Korffa.

28. Maiąc wzgląd na dawne y świeże *merita*, Urodzonego Mikołaja Korffa, ktore Nam przez Wielmożnego Hetmana Polnego W. X. Lit. zalecone były; za zgodą wszech Stanow, daimy mu *vigore Conventus praesentis*: maitność wiecznością, Kryzborską w Inflanciech, w Woiewodztwie Wendenskim leżącą, ze wszystkimi tey maitności przyległościami, tak jako w daninie Przodka naszego święty pamięci, Krola Stefana, y naszej, wyrażone są.

Restytucya do czci Stefana Gdeszyńskiego.

29. Za wniesieniem do Nas prozby z Koła Poselskiego, y pozwoleniem Panow Rad naszych,

a za wypuszczeniem z infamii przez stronę przeciwną; więc też osobliwy wzgląd maiąc na zasługi Szlachetnego Stefana Gdeszyńskiego, ktore Nam, y Rzeczypospolitey (chcąc w tym upadku uczciwego swego poratować) po wszystkie potrzeby za naszych czasow statecznie oddawał, zgodną uchwałą Seymą tego, onego do czci przywracamy, y do wszelakich praw y swobod szlacheckich iego przypuszczając, dekret infamii z niego wiecznemi czasy znosimy, kassuiemy, y umarzamy.

Przywrocenie do czci Iozefa Cieklińskiego, y Krzysztofa Iaykowskiego.

30. Za intercessyą Panow Rad naszych, y Koła Poselskiego, y za pozwoleniem wszech Stanow, dekretu, albo *poenas infamiae*, na Iozefie Cieklińskim, y Krzysztofie Iaykowskim, na Seymie Walnym Warszawskim, *anno* 1615 przez Instygatora naszego, o podniesienie Konfederacyi, otrzymane; ktemu y *poenam infamiae* na pomienionym Iaykowskim, przez Urodzonego niegdy Stanisława Piotrowskiego, o inwazyą we wsi iego Kuczkorowcu, na Seymie otrzymaną, ponieważ z niey dostateczny kwit od strony otrzymany przed Nami pokazał, znosimy; y wiecznemi czasy peny wszystkie, ktore się z tych dekretow albo infamii, na nich extendowały, wiecznie ralaxuiemy: y do pierwszego honoru ich przywracamy: y żeby to wszystko onym, y potomstwu ich nie szkodziło, napotym waruiemy.

Deputaci do wybierania kwarty.

Z Panow Rad:

Z Wielkiej Polski; Urodzony Wacław Kiełczewski, Kasztellan Łęczycki.

Z Małej; Urodzony Samuel Słupecki, Kasztellan Radomski, Starosta Zawichoyski.

A z Posłów Ziemskich:

Z Wielkiej Polski; Urodzony Mikołaj Kosakowski, Starosta Wiski.

Z Małej; Urodzony Maciej Leśniowski, Podkomorzy Belski.

A ci Panowie Deputaci y Urzędnicy, y wszyscy, mają się iednym zwykłym *salarium* kontentować: y skarb nie ma więcęcy nikomu dawać.

Iakub Sobieski Marszałek Koła Poselskiego.

Remigius Zaleski.

460

457

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO GENERALNEGO
WARSZAWSKIEGO,

ROKU P. 1624.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż zabiegając niebezpieczeństwom postronnym y domowym, w Państwa nasze zachodzącym: przyszło Nam ten Seym krotki, według uchwały Seymu przeszlego, złożyć, y Stanom obojga narodu wezwąć; za których zgodną namową rzeczy postanowione takim sposobem są opisane.

Supplement wojska kwarcianego.

2. Aczkolwiek przez Posły nasze, tak z Cesarzem Tureckim, iako y z Chamelem Tatarskim, pokoy się zawarł, y utwierdził: ludzie iednak swywolni, bez roskazania panow swoich, tak z ich, iako y z naszej strony, rwać przymierza nie przestają, infestując y szkodząc Państwow naszym. Zabiegając temu: przyszło Nam do roku praesidium kraiom tamtym, y supplementum wojsku kwarcianemu obmyślić, za pewnym porządkiem y postanowieniem, przez skrypt prywatny warowanym, który iest podpisany od Panow Senatorow, Marszałka Poselskiego, y Posłow dwunastu, y ad archivum Regni nostri podany: według ktorego tak Hetman iako y skarb nasz zachować się ma: przestrzegając tego, iakoby te pieniądze na nic inszego obracane nie były, tylko na obronę Ukrainą. A żołnierz ten, na Ukrainie ma leżeć, pod władzą Hetmańską, według artykułow dawnych woiennych, y według konstytucyi w tey mierze uczynionych, które reassumujemy, y utwierdzamy. Hetman, disciplinam militarem aby zachował, nie dopuszczając żołnierzowi krzywd żadnych czynić y zbytkow, które Maiestat Boży y prawo pospolite urażają; żadnych stacyi w dobrach naszych, duchownych y szlacheckich nie wyciągając. Na leżach y w ciągnienu, żołdem się na ten czas postanowionym kontentując, y z targu żyjąc, stanowisk w dobrach szlacheckich y duchownych, według dawnych praw, ulla ratione nie pokazując. A iezliby się który Rotmistrz abo Porucznik tego ważył, choćby też y za listem Hetmańskim, w majątnościach pomienionych: taki ma byźdż pozwany na Trybunał peremptorie od onego szlacheica czyieby dobra były, pro poena mille marcarum, a osobno pro dannis salva, podług dawnych konstytucyi. Gdy Hetman będzie posyłał rotę, ma listy dawać do dzierżawcow naszych, abo na-

miestnikow ich. W ciągnienu wojskowym y rozsyłaniu rot, ma się zachować porządek według konstytucyi 1620 żeby rota na rotę nie następowała. A gdyby która rota, w dobrach tak naszych iako y duchownych, swywolnie bez listu Hetmańskiego leżała sobie uczyniła: Rotmistrz abo Porucznik ma byźdż przed Hetmana pozwany, iezli osiadły, pro poena duorum millium marcarum, et refusionis damnorum; iezli nie osiadły, capitibus poenae podlegać będzie. To też osobliwie warując, aby Hetman ćwierci darowney za te porażki potoczne nie pozwalał, oprócz znaczey iakiey z wojskiem wielkim Cara, abo Galgi, wiktoryi. Konfederacyi y buntow w wojsku, aby się nikt wszczynać nie ważył, pod winami w prawach dawnych, a osobliwie konstytucyi Seymu przeszlego 1620 opisanymi: od ktorey się konstytucyi iako y przeszlego Seymu Wielkie Xięstwo Lit: excypnie. Do teyż obrony należy mieć ludzi sześćset z ordynacyi nieboszczyka Xiążęcia Ostrogskiego, Kasztellana Krakowskiego, naznaczeni. W czym pewni iesteśmy, że potomek y opiekunowie, którym tego dozór należy, przestrzegać tego będą iakoby porządnie ci ludzie wyprawieni służbę odprawowali. Także też pewni iesteśmy, że dzierżawcy Starostw naszych Ukrainnych, począwszy od Baru, aż do granic Moskiewskich, z chęci swey dla porządniejszego y potężniejszego odparcia nieprzyaciela tego (ponieważ też po te czasy za nierozdowaniem ich, y Kozackiey się namnożyło swywoli, y ochota w ludziach kraioiw tamtych y sposobność, iż się kupić do kogo nie mieli, zgasła) porozumiewając się y porachowawszy z skarbem, servata proportione dochodow w registrach abo inwentarzach skarbowych opisanych, przynajmniej drugą sześćset koni obmyślą, y wystawią. Na przyczynienie zaś y supplement tych ludzi służebnych wojsku kwarcianemu, podatki na ten czas od Rzeczypospolitey pozwolone, niżej przy uniwersale są opisane.

Wybrańcy.

3. Do teyż obrony należy mieć wybrańcy, którzy podług prawa mają mieć Rotmistrze służące, y osiadłe w tym Woiewodztwie, iezli się znajdą, za Hetmańskim zaleceniem porządnie mają byźdż wyprawieni, y gwoli czemu skarb nasz dzierżaw wszystkich, podług lustracyi, włoki spisawszy, ma autentice do dzierżawcow odesłać, abo Rotmistrzom dawać, żeby podług tego sprawiedliwie, pod liczbą włok, wybrańcy wyprawowani byli: y Rotmistrz ma wziąć attestacyą od dzierżawce, abo namiestnika iego, y wedle niey, y tego skarbowego spisku włok, Rotmistrz w obozie Panu Hetmanowi, abo Pisarzowi Polnemu, stawić na pacholki. A iezliby wybraniec nie był sposobny na wojnę, y służącego nie mógł wyprawić; tedy Rotmistrz może wziąć pieniądze, a służącego przyjąć: iednak w obozie z tego wyrachować się powinien, podług tego skarbowego rejestru. A żeby w cią-

gnienu zwłoki nie czynił, y po miastach abo dzierżawach się nie tłukł, ludzi nie uciążał, ale prosto do obozu się pospieszał, poenam colli na nim stanowiąmy, o co się przed Hetmanem sprawić powinien.

Kommissya Kozacka.

4. Iż przez zatrudnienie spraw Rzeczypospolitey, kommissya Kozacka na Seymie przeszłym uchwalona, do efektu swego przysię nie mogła: przeto dla postanowienia w porządku dobrym wojska Zaporoskiego, ktorych co raz to więcej przybywa, y na morze swywolnie wychodzą, pacta wruszając; naznaczymy, przykładem przeszley konstytucyi, ad hunc actum kommissarzy nasze, z Kancellaryi naszej, tak z Senatu, iako y z Koła Poselskiego, y inszych: ktorzy na czas, y miejsce sobie przez Nas naznaczone, zechawszy się, starać się będą, aby powinność tę na się od Rzeczypospolitey włożoną, tak wykonali, iakoby wojsko Zaporoskie od chodzenia na morze odwrociwszy, w dobry porządek, na naszą y Rzeczypospolitey posługę wprawili. Postanawiając to przy tym, iezliby im kto pomoc iakakolwiek dawał, takowy, iako hostis patriae, ma być rozumiany; a nad to, iezliby kto u nich co zdobyczy Tureckiey kupi, iezli szlacheckiey kondycyi człowiek, poena pecuniaria quingentorum marcarum: o co w Grodzie się sprawować, ad instantiam cuiusvis, powinien, praemissa inquisitione, et salva appellatione; na konie się to iednak nie ma ścigać: a iezli plebejus, poena capitibus w Grodzie bliższym, także ex delatione, et instigatione cuiusvis subeunda, karany byźdż ma.

463

Postanowienie na domową obronę, względem swywolników.

5. Iż nad zakaz, y surowość praw dawnych, y konstytucyi wielu w tey mierze uczynionych, ważyło się siła ludzi swywolnych, mimo wolą naszą, z Chorągwiemi y znakami woiennymi, w kupach niemających do Państw obcych za granice wychodzić; y znieważywszy zwierzchność dostoięstwa naszego, y powagę prawa pospolitego, wielkie szkody y uciążenia poddanym, y wszystkim obywatelom czyniąc, różne excessy y krzywdy, ludziom różney kondycyi, popełnili: a obawiając się podobnych występkuw in reditu ich, tedy tak na tych, iako y na inszych wszelakich, ktorzyby się tego ważyli napotym, rigor praw dawnych przeciwko nim obostrzając, a osobliwie konstytucyą Seymu przeszlego: o zabiezeniu Konfederacyi, y swywoli domowey; która tylko do roku trwać miała, reassumujemy; y przeciwko nim, aby się też ścigała we wszystkich karaniach, deklarujemy, y to do niey ieszcze przykładamy: że nie czekając inszey żadney naszej w tey mierze deklaracyi, taki każdy ma być ipso facto infamis, y każdemu go wolno poimać y zabić impune; dobra iego ruchome pobrać: a na nieruchome, y summy pieniężne, kaduk sobie otrzymać. Ktoby

był bannitem, a takiego zabił, eo ipso od bannicyi wolen będzie. Proces iednak y satysfakcyja parti, ma zostawać wcale. Przechować takiego aby się żaden nie ważył: o co forum w Grodzie, pro poena quingentorum marcarum, abo pro complicitate infamis. Na co Instygatorowie od Urzędow Grodzkich mają byźdż postanowieni, gdy go do Urzędu, abo Sądu Grodzkiego ktoregożkolwiek podadzą y prezentują, exekucyą z niego bez wszelakich dylacyi, appellacyi, gdzieby się to iawnie pokazało, że w tey kupie y zwiąsku był, w iakim teraz byli, Urząd y Sąd on czynić powinien, sub poena similiter quingentorum marcarum, w Sądzie Trybunalskim, ad instantiam cuiusvis, inter causas officij, repetendo. Przytym żadne gleyty, sublewacye, relaxacye; ani żadne beneficia juris takowym służyć nie mogą: nie tylko locum standi u sądu iakiego mieć, abo rekognicyi iakich czynić; jus civitatis et commorandi w Państwach naszych, żaden mieć nie może, perpetua labe infamiae connotatus.

Ktorą konstytucyą Wielkie Xięstwo Lit: do braci bierze.

6. A iż nie tylko prawa samego, na te swywolne kupy y zbierania ich, potrzeba, ale broń y ostatniego ich wygubienia, na co zgoda wszech Stanow zaszła: lecz iż dla różnych respektow sposoby różne się podawały, na ktore iedne Woiewodztwa przypadły, y sposob iuz podały, drugie zaś, ktore niżej przy uniwersale pisane są, do braci sobie swoje podawania wzięli: iednak in genere wszystkim Seymiki we trzy niedziele składamy, od dnia dzisiejszego rachując: to iest, Wtorek po Niedzieli Srodopostney. A w Krakowskiej Ziemi, Seymik Zatorski ma poprzedzić cztery dni przed Proszowskim: na ktorych Seymikach dalszą namowę skuteczną, y porządek mają postanowić między sobą: także Rotmistrze sowe obrać, y Nam dla konfirmowania podać. Która obrona, iakimkolwiek sposobem postanowiona, nie ma się na nic inszego ścigać, iedno na te kupy swywolne. W czym y to warujemy, y mieć chcemy; aby się w takich kupach, żadnych tumultow wszczynać nikt nie ważył, sub poenis legum, zwyczajnym procesem, prawem opisanymi. Tego też osobliwie za zgodą wszech Stanow dokładamy; iż iako ci swywolnicy, ktorzy świeżo do Państw obcych wyszli, zarobili na wielką surowość prawa, iednak nie zapominamy y zwykley klemencyi naszej, rozumiejąc, iż niektorzy między nimi nie tak dalece ze złości, et motu proprio, iako raczej za powodem inszych wykroczyli: tedy z tym się deklarujemy; iż iezli we dwanaście niedziel od publikacyi konstytucyi, do oyczynny się poiedynkiem kroy z takich wroci, a w Grodzie poblizszym ktorymkolwiek stanąwszy, y tam culpam suam przyznawszy, takiey się, iako przez Nas y Rzeczypospolitą, na Seymie blisko przyszłym, naznaczona będzie, pokucie podda, y że na potym nic podobnego przed się brać, y czynić nie będzie, oblige się: a potym tey swoiey obliga-

464

cyi dosyć czyniąc, y sprawiedliwie a przystojnie żyjąc, Nas przednywać, y łaski naszej szukać nie omieszkaj; takiemu do niey przystęp zabroniony nie będzie. Ale iednak to *beneficium* służyć nie ma wodzom terażniejszym którzy ich wyprowadzili y zebrali: gdyż ci *ipso facto damnati* są. Także ani też tym, którzyby dla łupiestwa do granic z nini tylko przyszli, a potom nałupiwszy się, do domow się wrocili: *salva* w tey mierze *inquisitione*. A naostatek y tym, którzy już przed tym o różne excessy są infamowani, proskrybowani, y bannowani; y owszem tacy penom w konstytucyach przeszłych, a osobliwie w konstytucyi Seymu blisko przeszłego wyrażonym, podlegać mają: a przy tym którzy są między nimi osiedli, dobra ich konfiskowane, y przez Nas inszym szlachcicom, *iure caduco* rozdane być mają. Plebeusza któżkolwiek ułapi, na gardle karać potrzeba: y tych co sobie szlacheckie nazwiska dawają. A przy tym iż iest wiele *infames*, tak o to swywolne wychodzenie za granice, iako y co z woyska pouciekali, y o insze excessy, o których obywatel nie mogą mieć wiadomości, y dla wystrzegania się w obcowaniu, y dla popierania eksekucy z nich: przeto registr z Kancellaryi Warszawskiej tych *infamium*, od trzech Seymow ostatnich wypisać, y do Grodow rozesłać rozkażemy. Prywatnemu iednak każdemu z obywatelów naszych, o krzywdę y szkodę swoją wolno dochodzić na osobach ich, y na dobrach tych swywołnikow. A iż Woiewodztwa niektóre Wielkopolskie, iako Poznańskie, Kaliskie, Sieradzkie, Ziemia Wieluńska, do czego też Woiewodztwo Krakowskie przystąpiło, dla reprimowania wszelkich kup szkodzących, *declarative* swoje postanowienia podali, które *authoritate Conventus* iest od Nas approbowane a takim sposobem opisane.

465 **Laudum Woiewodztw, Poznańskiego, Krakowskiego Kaliskiego, Sieradzkiego, Ziemia Wieluńskiej.**

7. Dla zawściągnięcia, pokarania, y wyglądzenia tych swowolnikow, a ktemu y dla reprimowania inszych wszelkich *cujuscunque gentis* kup, ktoreby się ważyły mimo nasze y Seymowe Rzeczypospolitey pozwolenie w Państwa nasze wchodzić, y one przechodzić, a pogotowiu ktoreby Woiewodztwa te infestowali, y obywatelom ich krzywdy iakie, szkody, y gwałty czynili: ma być w tych przerzeczonych Woiewodztwach y Ziemiach, żołnierz Powiatowy, do roku chowany, abo do Seymu, ięśliby tego tak długo potrzeba pokazowała, a to wedle proporcji podatkow na to pozwolonych, y w uniwersale poborowym wyrażonych, z tą przestroją: aby w żadnym Woiewodztwie y Ziemi, więcej nad tyle ileby żołd z tych podatkow wystarczyć mógł, żołnierzow nie przyjmowano, *de quantitate* iednak płacenia żołdu, *et de modo ac ratione victus*, biorą sobie wszyscy na Seymiki Powiatowe, we trzy niedziele od dzisiejsza przypadające: co potem do approbowania naszego ode-

ślą. Na których Seymikach, Rotmistrze mają obrać, których My także konfirmujemy, y listy przypowiedne z Kancellaryi naszej wydać rozkażemy: a tamże y Deputatow po dwu obiorą z Woiewodztw: Pułkownik do Wielkiej Polski, Wielmożny Adam Sandywoy z Czarnkowa, Woiewoda Łęczycki, Generał Wielkopolski iest naznaczony. A do Krakowskiej Ziemi, inszego naznaczymy. Ktorzy to Pułkownicy, nad temi przez Nas konfirmowanymi Rotmistrzami, y nad ludźmi przez nie y przez się zaciągnionymi, regimentować, na swowolnikow zamysły pilne okonić, *securitati* przerzeczonych Woiewodztw *prospicere*, y to wszystko czynić mają, co ku zachowaniu y pokaraniu przerzeczoney swewoli, *maxime appositum, et ex usu rei militaris consultissimum videbitur*. Ci Pułkownicy będą mieli *facultatem* naznaczać rotom mieysca do popisu, trzymając się prawa; z tym dokładem, że od popisu przed Pułkownikiem każdej rocie zaczynać się ma służba, wyiawszy tylko dwie niedzieli na ściągnięcie: y z tym warunkiem, żeby ci Pułkownicy *disciplinam militarem* we wszystkim zatrzymali, y przestrzegali: y gdyby skargi na kogo zachodziły, sprawiedliwość nieodwłoczną z oskarżonych, z zwyczajnym dolożeniem się Rotmistrzow, czynić mają. A *in rebus arduis*, y gruntowney deliberacyi potrzebujących, a osobliwie z strony pomknienia dokąd inąd rot, ci Pułkownicy, Panow Senatorow tychże Woiewodztw, a ktemu Deputatow z Senatu Rycerskiego, dokładać się mają. A żeby wszelakim sedycyom, y buntom szkodliwym się zabiegało: ciż Pułkownicy, od Rotmistrzow y Towarzyszow obliży przy popisie odebrać mają z strony tego, iż Nam wiary y poddaństwa statecznie dotrzymają, do żadnych prywatnych potrzeb y tumultow wewnętrznych mieszać się nie będą, y że za oddaniem sobie żołdu, wszelakich Konfederacyi zaniechają. A ięśliby następowalo tak walne niebezpieczeństwo, żeby Pułkownicy z żołnierzem zebrany ztrudna mu zabieść, y wstręt uczynić mogli: tedy za wysłaniem przez Nas uniwersałow, abo *in casu repentini et moram non ferentis periculi*; przez Pułkowniki, y za powodem ich przez Starosty Sądowe, będzie powinne każde Woiewodztwo, Ziemia y Powiat, dla tym pożyteczniejszego dania odporu, ruszyć się, y na to mieysce y czas prezentować, który ktemu *juxta exigentiam necessitatis*, przez Pułkowniki naznaczony będzie. A *in tali casu*, miasta też wszelakie mają mieć gotowość y ostrożność wszelaką, podług największego przemożenia swego. A ktoby się nie stawil (wyiawszy dwor nasz, który od tego za atestacyą Marszałka naszego ma być wolen, iako y od pospolitego ruszenia) ten winę dwoch tysięcy grzywien przepadnie: o którą Instygatorowie Grodecy, którzy *ad hunc actum* wszędzie przez Starostow Sądowych nieodwłocnie mianowani, y zapisanymi w księgach publikowani być mają, bez folgi wszelakiej na Trybunale, wedle tego iako kto, *ratione possessionis*, ktemu sub-

466

est inter causas fisci, czynić powinni będą. Ktorem to Instygatorom, gdy na kim przerzeczona wina nakazana będzie, względem każdego złotego po groszu, *in recompensam sumptus* zosobna każdy w tym niedbalstwie przekonany odłożyć ma. A pieniądze ktore *ex decretis Tribunalicijis, ratione praedictarum poenarum*, od kogo przychodzić będą, Sąd Ziemi Sieradzki y Lubelski, który *Judicio Tribunalitio* zwykł *assidere*, do rąk swych odbierać, y na ratuszu Piotrkowskim y Lubelskim z Urzędem Miejskim tegoż miasta, za kluczami y pieczęciami swemi chować ma, a potem tam ie obrocic y wydać, gdzie Seym blisko przyszły nazaczy. A gdyby który z tych naznaczonych Instygatorow komu folgę uczynil: tedy o to, *ad instantiam cujusvis*, pozwany na Trybunał, *inter causas officij, poenam quingentarum marcarum, per medium inter judicium et partem dividendam, succumbere* ma. Kto ma w różnych Woiewodztwach osiadłość, *sufficit* byle się w iednym na tę potrzebę prezentował. Ktore to *laudum*, nie ma się ściągac, ani *afficere*; iedno te Woiewodztwa cztery wyżey mianowane, y Ziemię Wieluńską.

Opatrzanie bezpieczeństwa Infantskiego.

8. Dla opatrzania bezpieczeństwa w Infanciech (gdzieby kommissya naznaczona efektu nie wzięła) pozwolone są podatki podług uniwersału w W. X. L. na terażniejszym Seymie: ktore Wielmożny Podskarbi W. X. L. na tę potrzebę, za wiadomością y rozkazaniem naszym, obrać będzie powinien. A *in casu*, gdzieby tego potrzeba była, y gdyby do dalszego poparcia woyny przyszło, tedy Woiewodztwom Koronnym Seymiki dla poratowania Prowincy tej złożyć, y *statum* rzeczy przłożyć mamy.

Pretia rerum.

9. Szacunek rzeczy kommissyą Lubelską przeszłego roku opisany, iż do wiadomości wszystkich nie przyszedł: nadaley we dwanaście niedziel wydrukować go, y do Grodow dla publikacyi rozesłać każemy. A potem tak w Koronie, iako y w W. X. L. gdzie iest wydrukowany, ma być wszędzie exekwowany. A przytym *authoritate nostra* przywieść do tego mamy miasta Pruskie y portowe, żeby temu podlegały, aby przez to miasta insze nasze *in aequalitate hac interim* uciążane nie były. Ten iednak szacunek rzeczy nie ma daley wagi swojej mieć, tylko do drugiego Seymu.

Kommissya Możerska z Kiiowską.

10. Kommissya rozgraniczenia Woiewodztwa Kiiowskiego z Powiatem Możerskim, ktora według przeszłego Seymu konstytucy, dla trudności na tym Seymie decydowana być nie mogła: tedy ją *authoritate Conventus praesentis* do drugiego Seymu odkładamy. Na którym bez dalszych odwołok rozsądek nasz y decyzyą tej kommissyi, po wotach Senatorskich, uczynić mamy.

T. III.

Odpuszczenie summy Urodzonego Koniuszego Koronnego.

11. Przeszłego Seymu konstytucyą warowana była summa z retent Urodzonemu Krzysztofowi Xiążęciu Zbaraskiemu, Koniuszemu Koronnemu, ktora w skarbie miał likwidować. A iż się to rozumie względem wydatkow w Legacyi Turckiej, ktora on z pochwałą y z dobrym Rzeczypospolitey odprawił, y nad to tę summę y wydatki wszystkie Rzepltey kondonował, y onych w skarbie więcej nie upominać się deklarował: tedy iako samę posługę iego, tak y to obeszcie się z Rzeczapłtą, iako *boni cives, et de Nobis et Republica bene meriti* wdzięcznie ze Stanami wszystkimi przyiawszy, konstytucyą Seymu przeszłego, aby napotym ni od kogo *in exemplum non trahatur*, znosimy y kassujemy. *Nihilominus* iż za zleceniem naszym na wykupno więźniow pewnych, pięć tysięcy y sześć set talerow Lewkowskich wydał, którzy mu tego uścić nie mogą: za zgodą Seymu tego, ma mu to być z skarbu naszego, bądź z retent, bądź z podatkow publicznych zapłacono.

Surrogacya Wieluńska.

12. Ponieważ Urodzony Stanisław Koniecpolski Hetman nasz Polny, zabawiony będąc posługą Rzepltey na Ukrainie przemieszkając, do odprawowania sądow y inszych powinności przez odległość mieysca zieżdzać nie może: za prozbą Posłow Ziemi Wieluńskiej, y zgodą wszech Stanow, naznaczymy Surrogatora w Starostwie Wieluńskim, Urodzonego Zygmunta Koniecpolskiego, Starostę naszego Szczerzeckiego, który sprawiedliwość Starości należąca, y eksekucyą według prawa czynić, będzie miał *potestatem*.

Summa Urodzonemu Stanisławowi Koniecpolskiemu, Hetmanowi Polnemu Koronnemu.

13. Mając wzgląd, na odważne y znaczne posługi, Urodzonego Stanisława Koniecpolskiego, Hetmana naszego Polnego Koronnego, ktore Nam po wszystek czas, iako się na służbę naszą y Rzepltey udał, w różnych expedycyach, a osobliwie Moskiewskich y Wołoskich, nie bez wielkiego dostatku swoich y zdrowia uszczerbku, zawsze statecznie oświadczał: więc że Nam iest wdzięczno to, za łaską Bożą przez dzielność y czulość iego, nad Tatarami świeżo otrzymane zwycięstwo: chcąc go do dalszych posług Rzepltey przychęcić; summę trzydziestu tysięcy zło: Polskich z retent poborowych, onemu naznaczymy y darujemy. Konstytucy o retentach poborowych Seymow przeszłych *pro tunc* uchylamy.

Przechowanie Wołochow y Serbow.

14. Wiele rzeczy szkodliwych dzieie się w Państwach naszych, za przechowaniem Wołochow y Serbow nieosiadłych, y lożnych: przeto postanawiamy *authoritate Conventus praesentis*,

15

aby się nikt *cujuscunque status*, nie ważył takowych ludzi przechowywać: pod winą która jest w prawie, o przechowaniu cyganów, uczyniona.

Laudum Woiewodztwa Podolskiego, o rozbojnikach.

15. Przychylając się do konstytucji *anni* 1616 o uchwale Woiewodztwa Podolskiego, przeciwko złodziejstwu y rozbojom kraio w tamiecznych napisaney: nowy supplement tej uchwały, przez obywatela tamieczne na Seymiku terazniejszym umowiony, który ma być do Grodu Kamienieckiego *per oblatam* podany, approbujemy. Toż się ma o Ziemi Zatorskiej y Oświęcimskiej rozumieć.

Kommissya z strony czynienia sprawiedliwości, między obywatelami Koronnymi a Wołoskimi.

16. Uważając krzywdy wielkie obywatelów Woiewodztwa Podolskiego, które od rozbojów Wołoskich ponoszą, kommissyą do uczynienia spólnej sprawiedliwości, z Hospodarem Wołoskim, z Kancellaryi naszej wydać rozkażemy. Która aby tym snadniej do efektu przysięść mogła, uchwałą Seymu tego postanawiamy. Aby każdy obywatel Podolski, poddanych swych, od Hospodara, abo Panów Wołoskich, o rozboj obwinionych, y na rejestrze do Grodu Kamienieckiego podanych, na dzień kommissyi przypadającej, powinien być stawić, *sub poenis* o nainzadach Państwa Wołoskiego, *lege sancitis*. A takowy szlachciec o rozbojnik ma być przed Urząd Grodzki Kamieniecki pozwany, y pozew takowy niedzieli cztery przed czasem kommissyi zupełnych, przez Woźnego y dwóch szlachciców, ma mu być położony, z zapisaniem relacji: w czym gdyby był *temerarius*, ma być Instygtorowi naszemu deferowan przez tenże Urząd, *sub simili poena*. A gdyby pomienionych zloczynców *in bonis citati* nie było: *evadet corporali juramento, non esse illos in bonis suis, nec citatione praeventos*. Która to konstytucja tylko do przyszłego Seymu wagę swą mieć ma.

Też konstytucją Ziemia Halicka przyjmuie, z oznaczeniem *forum* w Grodzie swym.

Zapłacenie summy pieniężnej Serebkowicowi.

17. Za posługę pewną, którą dla Nas y Rzplhey, Krzysztof Serebkowicz uczynił: za zgodą Seymową pozwalamy, aby Wielmożny Podskarbi nasz, dał onemu summę cztery tysiące złotych Polskich, z retent poborowych.

O sweywoli domowej Wielkiego X. L.

18. A iż nie tylko w Koronie, ale y w Wielkim Xięstwie Litewskim, od gromad ludzi swowolnych, stanowi szlachockiemu, miastom, y dobrom naszym wielkie się bezprawia dzieją: na które acz są prawa, iednak tej sweywoli gruntowniej chcąc zabieżeć obywatele W. X. Litew. biorą sobie do braci, do Woiewodztw y Ziem, abo Powiatów swoich, na Seymiki Relacyjne: na których sposob gotowości, aby się tej insolencyi ukrociło, namowić mają.

Reces.

19. Konsultacye o sposobach zabiegania niebezpieczeństwu postronnym, iż wszystek prawie tego Seymu czas wzięły, a z tym ani o exorbitancyach, ani *de incompatilibus*, ani o artykułach z Seymików Powiatowych dawanych namawiać nie przyszło: przeto odkładamy to do Seymu drugiego, na którym, tak iako w pierwszych recessach warowano, wprzod tym ma być konsultowano, iakoby się *postulatis publicis*, y proźbom słusznym poddanych naszych dosię stało, y to co exorbitowało, y naprawy potrzebuie, żeby skutecznie uuprawiono było

Ian Lowicki Starosta Brzeski, Marszałek Kola Poselskiego.

UNIERSAŁ POBOROWY

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM

WARSZAWSKIM

W ROKU 1624 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu z osobna, ktoregokolwiek stanu y urzędu, tak duchownego, iako y świeckiego, iakieykolwiek kondycji ludziom, poddanym naszym oznaymuie: iż z powinności naszej, opatrując bezpieczeństwo Państw naszych, tak postronne, iako y z inszych miar zachodzące; wezwawszy Stanów wszystkich na ten Sejm, y dostatecznie im przelożywszy co Rzeplą zachodzi, puściliśmy im to na ich uważenie. Zaczem za zgodnym ich zezwoleniem, pozwolone są podatki, niemal od wszystkich zgodne, osobliwie na obronę Ukrainą od pogan, zwykły pobór łanowy z czopowym, także y insze *accidentia*, co przy poborze bywa uchwalono, y co na *praesidiarios Reipubl*: bywa obracano. Na domową zaś obronę, y na Inflantską, różne są podane y mianowane: czego specyfikacya w tym uniwersale jest niżej wyrażona.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich z osobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit: którzy sobie abo panom swoim orzą, abo roboty odkupią u tychże panów swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitów r. 1578 abo iczliby tych kwitów kto nie miał, tedy wedle kwitów po tym roku posledniejszych poborów, z każdego łanu, zrębia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić iednego poboru zwyczajnego po groszy piętnaście Polskich, *juxta quantitatem agrorum*: u z nowych osiadłości, według

rekognicyi pańskich, które mają iuramentem likwidować przez poddanego. Z takowych wyżey opisanych rol kmieci osiadłych, z strony dziesięciny, po drugich groszy 15 Polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spy, abo małdry, iako wyżey opisano. A z dziesięcin także y tych spy, mają to sobie wytrącać: a gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dołożyć ma, tak żeby z roli, y z dziesięciny, spelną iednego poboru było zwyczajnego groszy trzydzieści Polskich. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani pieniężne, ani meszne nie było, tedy kmieć powinien sam dać iednego poboru groszy trzydzieści. A w W. X. Litewskim, w Kiiowie, y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby: z każdej służby osiadłej, po złotemu iednemu. A iż na służbach innych bywa po kilka dymów, tedy dwa dymy na złoty ieden składać się mają: a gdzie też służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Polesiu; także po dwa dymy składać się mają na ieden złoty. A w Ziemi Halickiej y Podolskim Woiewodztwie, począwszy od Lwowa, nie z łanów ani z włok, ale z każdego pluga, każdy ma dać złoty ieden, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflantckiej, nie z łanów iako przedtem, ale z plugów, poddani tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotemu będą płacić: a szlachciecy którzy swemi plugami orzą, po pul złotego. A iż tam w tej Ziemi nie było przedtem żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, abo po naszym włodarze, przy oddawaniu tego poboru, ze wsi swych, w mieściech głowniejszych Powiatów swych, przed Urzędem Miejskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie: którą Urząd tamże zapisać, y sumnę którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma. A Poborce powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybranie swe takowym rejestrem, wydanym im *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani być mają, którzyby nie dali.

Woytowie, Szoltysi, Kniaziowie, Tywonowie, Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni, na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolowskich, duchownych y świeckich, y mieyskich, poddani nasi, każdy ma płacić z włoki iedney po złotemu iednemu. A ktoby Szoltysa skupił, zwłaszcza w Krolowskich, y w duchownych dobrach, aby dał z każdej włoki Woytowskiej y Szoltysicy, po złotemu iednemu, *exceptis bonis equestris ordinis*, z których Szoltysi do woyny nigdy nie należą. A wszakże y szlachecki Szoltys ma dać z włoki złoty ieden.

Szlachciec każdy który poddanych nie ma, a swym plugiem orze, abo ratayskiem, będzie powinien dać z włoki iedney poboru iednego gr: 15 Polskich: a ieżli mniej orze, tedy *juxta quantitatem agrorum, mediante juramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza zagrodnika, abo

przez sługę swego dobrego sumnienia, przez ktorego pobor do Poborce odesłać, za rekognicyą swą: a którzyby przed tym uniwersalem przysięgi uczynili, y odprawili: tedy iuż nie będą powinni więcej likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczów, abo zagrodników swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborce odesłać, a oni te rekognicye, od których będą oddawać pobor, mają przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczypospolitey, z większą chęcią y pilnością, iednako spoleecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie iako kto powinien, nie nie uchylając, ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, która w używaniu jest, zwłaszcza ktoreyby do folwarków zdawna, to jest przed tą konstytucją nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny, abo z kopczyzny orać, abo ią na inny pożytek obrocono, y z włok paśnych, które trzymają Olandrowie na paszą, y inni którymby wolność takowa wyszła: z takowey każdy powinien będzie dać po groszy dziesięć Polskich. A iesliby który Starosta y dzierżawca nasz, co osiadłości kmieccy, lub sam, lub antecessor iego spustoszył, a na folwark obrocil: tedy każdy Starosta y dzierżawca, tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wielu iako ich spustoszył, *nemine excepto*: a Poborce też nie mają wychodzić na liczbie żadnem defektami z łanowego, zwłaszcza w dobrach naszych.

Metropolitowie, Władykowie, Archimendrytowie, y Humenowie, Popi wszysey w Rusi, y Popi Ormiańscy, z osiadłych rol także mają dawać iednego poboru po złotemu: a Protopopowie, po złotych czterech. A Popi, którzy poddanych y rol nie mają, tylko od obciążenia swego, które przy cerkwi mają, płacić będą po złotemu.

Rataie, każdy z nich którzy z kopczyzny orzą, powinien dać z pluga po złotemu iednemu.

Wsi łowcze, które na łowcach siedzą, tak osoczne, iako y wszelakie inne na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok, po złotemu Polskiemu płacić mają. A ci co na włokach wolnych siedzą, iesliby nie odprawowali o tym czasie służby woienney, a zwłaszcza strzeley, choć wolność mający: tedy także po złotemu Polskiemu z włoki płacić powinni będą.

Wsi Walskie, winne płacić będą iako y w innych wsiach, z rol iesli ie mają, abo z dworzyszczą, po groszy 30: a którzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od sta owiec, po gr: dwadzieścia a od dziesięci krow także po groszy dwadzieścia Polskich.

Zagrodnicy którzy na ogrodziech siedzą, co z wymlocku żyją, po groszy cztery.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, powinni płacić po gr: 6.

Zagrodnicy którzy domki mają, y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakieykolwiek swe obe-

szcie maia, po groszy dwanaście Polskich płacić powinni.

Komornicy co bydło maia, po groszy ośmi, a co bydła nie maia, po groszy dwu.

Łoźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, którzy się na służbę doroczną nie najmują (a zwłaszcza w Wielkiej Polsce) maia płacić po zł: 4, a w inszych Woiewodztwach, po gr: 24, także dudarze, skomoroszy, każdy od siebie po gro: 24 dać powinien.

Przekupnie, przekupki, na wsiach, po groszy 12.

473 Rzeźnicy, y inni wszelacy rzemieślnicy na wsiach, po gro. 4.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy ośmi: a którzy role maia, osobno powinni płacić z rol, *iuxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role maia, rowno z kmiećmi z rol płacić będą, *iuxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych y świeckich, które są na iakichkolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, podatku przedtym y dziesięcin nie dawały: ten podatek rowno z drugimi kmiećmi powinni płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, któreby cztery lata wysiedziały, także powinny płacić ten podatek rowno z inszemi wsiami y miasteczkami. Toż ma być rozumiano o wsiach, miastach y miasteczkach pozorzących, y od czterech lat zwoiowanych od Tatar, Wołochow, y innego nieprzyjaciela Koron. O czym Poborcy *diligentem inquisitionem* czynić maia tym sposobem: iż dwa kmiecie z każdej wsi, dobrego sumnienia, przy oddaniu poboru, przysięgę będą powinni uczynić, na sprawiedliwe oddanie z domow y z pługow, po pogorzelinie abo zwoiowaniu pozostałych. A z miast dwaj Raycy, przy oddaniu szosu, przysięgę także uczynić maia. Co jednak ma uprzedzać obdukcya takowych szkod, przez Woźnego y szlachtę. Toż się ma rozumieć o wsiach y miasteczkach, od nieprzyjaciela popalonych y spustoszonych, w Ziemiach Ruskich, y Podolskich.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako y łodziastych, korcowych, ważnych, od każdego po groszy 24. A od dorocznych koł, po groszy 12.

Pily, folusze, stępy, od każdego koła po groszy 15. A od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y które są na spy, po groszy dziesięci: a od dorocznych, po gr. pięci.

Młyny, które dzierżawcy dobr naszych dla pożytku swego z trzecią miarą wykupili, płacić powinni tak iako y inne młyny dziedziczne doroczne.

Papiernicy od papieru, po zł. dwu.

Rudnicy, od każdego koła po złotych dwu: a którzy role maia, osobno z nich iako inni płacić będą.

Dziegciarze, smolarze, y popielarze, od rzemiosła swego, po groszy dwunastu.

Smelcarze, którzy do spustow smołę palą, od pieca każdego po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dwanaście.

Prasołowie od każdego woza którym sol wożą na przekup, maia raz w rok zapłacić po groszy dwanaście każdy do Poborce tego Woiewodztwa abo Ziemie, kędy przemieszkawa, za którego kwitem, iuz ma być wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy y towarzysze tychże mistrzow; to iest węglarze, dymarze, kowale, kuznicy, płokarze także przy papierniach, po groszy dwanaście.

Od hut sklanych, po złotych dwa: a towarzysze ich, po gr. 12.

Owczarze, osepni, państwo, fałeczni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych, po gr. dwa, y od tych co ie w naymie maia. A dzierżawcy nie maia takich podatkow ulegać, ani kwitami staremi ich zasłaniać, na takie potrzeby Rzpltey: w czym Poborcy maia czynić pilną inkwizycyą.

A iż Poborcy abo Sukkollektorowie, z podanych tak naszych iako y duchownych y świeckich, którzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą; tedy kiedy to uczynią Poborcy, abo Sukkollektorowie, mimo świadectwo pańskie, *poena duplici quatuordecem marcarum* karani być maia: o którą pozwani sami, abo Sukkollektorowie ich na Trybunał, maia *peremptorie* odpowiadać.

Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany być ma.

Miasta, miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych wszystkich, duchownych y świeckich, szos dwoy który zowią duplą, wedle starego zwyczaju, nie zastawiać się ani broniąc żadnymi wolnościami, którychkolwiek przyczyn, ani prerogatywami szlacheckimi, bądź konstytucjami warowanymi bądź też dekretami z którychkolwiek przyczyn uczynionemi, wydać go na czas, iako iest niżej opisano, maia. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie, przedmieszczanie, którzykolwiek role maia, z włoki płacić będą po groszy trzydziestu poboru iednego: także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wyimując. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y te na tę potrzebę Rzeczypospolitey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinny. Czego Starosta Spiski exekutorem być ma, spólnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich w mieściech, y w miasteczkach, y ci co się do szosu przykladaia, osobno od rzemieślni wszelakiego płacić będą. Toż się y o rzemieślnikach, którzy w dworach pańskich przy miastach mieszkają, rozumieć ma.

To iest: złotnik każdy od rzemieślni swego, po złotych dwu na ieden pobor. Rzeźnik także od rzemieślni, po złotych dwu. Piekarze w gło-

475 wnych mieściech, po złotych dwu: a w miasteczkach po groszy 15, a na wsiach, po groszy ośmi. Konwisarze, od rzemieślni po zł. dwu. Barwierz, cyrulik, w miastach główniejszych, po zł. dwu, a w miasteczkach, po złotemu iednemu. Aptekarze od apteki po złotych trzy.

Prasoł który solą kupczy, po złotemu iednemu: także mydlarze, y inni wszelacy rzemieślnicy, ktoregokolwiek rzemieślni, w mieściech.

Krawcy, którzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec, co szafianem y kordybanem po złotemu.

Kusznierze którzy wielkie towary maia, ci powinni płacić w mieściech główniejszych po złotych dwu, w miasteczkach po połowicy a na wsiach po groszy ośmi.

Białoskornicy, czerwoni garbarze, którzy zamiesz wyprawiają, przy wielkich mieściech po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dziesięci.

Kupecy wszyscy obcych narodow, to iest, Włosi, Niemcy, Francuzowie, Szoci, Ormianie, Węgrowie, Moskwa, Grekowie, iakiekolwiek kupie y towary miewają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y Wielkiego Xięstwa Litewskiego każdy z osoby swey płacić będą powinni po złotych czterech, a względem kupie, y towarow ich iakichkolwiek, rowno z drugimi czwartym grosz płacić powinni.

Toż się y o żydziech respektu towarow rozumieć ma, którzyby na to specjalnego prawa nie mieli.

Szotowie którzy z opalkami chodzą, a wozow nie maia, od osoby swey płacić będą po złotemu iednemu, a ci którzy konie y wozy maia, od konia każdego płacić powinni po złotych dwu: a od towarow, rowno z drugimi kupey czwartym grosz płacić będą powinni.

Furmankowie mnięsi co od miasta do miasta iędząc żywności szukaia płacić powinni, po groszy dziesięci: który dochod do czopowego należeć ma.

Komornicy y komorniczki w mieściech większych, po groszy dwanaście, a w miasteczkach po groszy sześci.

Przekupnie, przekupki, w większych mieściech, po groszy trzydzięci: a w miasteczkach po groszy pietnaście.

Łoźni, hultaie, wendetarze, farynarze, tak mężczyzna iako y niewiasty, płacić powinni z osoby swey po złotych cztery: a Poborcy maia być w tym ostrożni, aby żaden takowy, pod niczym tytułem, wolnością, y obroną tego podatku nie ulegał: na co każdy z osobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy y wiele zapłaci, a we wsiach od pana; aby tak umykając się nie zbywali zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

Rostrucharze co koźmi kupczą, od osoby po złotych dwu.

Kupecy wszyscy którzykolwiek za granice Korony naszej woły Podolskie poženą, maia dawać (nie zasłaniając się żadnymi wolnościami od Nas za iakimkolwiek przypadkiem danemi) od każdego wołu na cło pograniczne po gr. dziesięciu. A od wołow Polskich albo Mazowieckich,

y iałowic, od których piętnaście groszy na cło biorą, po groszy pięciu, przy każdej komorze Koronney, u oney drogi którą poženą ostatniey: wyiawszy woły szlacheckie, y woły z powołowczyzny wzięte, y woły zimowane, własnym gumnem szlacheckim wychowane, od których iako cło, tak y pobor nie ma być dawany, na co wedle dawnych zwyczajow faktorowic przysięgi czynić maia.

Woły które na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y Państw innych Koronnych, te aby staremi gościńcami, prawem popolitym opisanemi, iść były powinne. Toż się ma rozumieć w W. X. Lit. Także też od każdego innych towarow Polskich, które z Korony za granice wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło abo myto pograniczne, od czego dawaia po trzy grosze, aby czwarty grosz wybierali *ratione* poboru: które przyczynienie podatku, nad cło y myto zwyczajne, tak od wołow, iako y od innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczygąc, nie ma być wybierane *in corpore Regni et Magni Ducatus Lit.* (oproc Ziem Xięstwu Pruskiemu przyległych) tylko w pograniczu, które pogranicze nie ma też być rozumiano między Koroną, a W. X. Lit. ale to, które między temi narody, a inszemi postronniemi zachodzi. Celnicy Koronni, maia się z Poborcami abo arendarzami *fidcliter* znosić, o regestrach swych komor pogranicznych y głównych: to iest: w Wielkiej Polsce, Poznańskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej, y Wieluńskiej: a w Małej Polsce, Krakowskiej. Także od granice Wołoskiej na komorach celnych, Ruskich y Podolskich, żeby się Poborcy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od tacy celney przysięby miało, *sub poena quatuordecem marcarum*; o którą to do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, abo Pisarz Celny od Poborce, abo Sukkollektora iego, *toties quoties* onę zapłacić ma: y według których kontraregestrow przez Celnika podpisanych, Poborcy do skarbu będą odpowiadać. A ktoby się tego ważył, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w którymkolwiek Woiewodztwie, y w W. X. Lit. y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych ten czwarty grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywien podpada: o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, abo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien. Ktorey winy połowica sądowi, a połowica aktorowi iść ma. A pozew ma być położony u Sukkollektora, któryby *nomine* Poborce swego co od kogo wyciągał. Który to czwarty grosz, kupey wszelakiego narodu, tak *indigenae*, iako y cudzoziemcy, także y żydzi, (prawa nie maiać) żadnymi się wolnościami y prerogatywami, ani dekretami nie zasłaniając, od wszelakich towarow, tak do Korony przywiezionych, iako y z Korony wywozonych, maia płacić, *sub ammissione mercium*: co Urzędy Grodzkie komor pogranicznych poblizsze, za delacyą arendarzow,

cekwować maia na towarach kupieckich, *sub poena mille marcarum Polon. toties quoties opus fuerit, ex delatione thesauri, in quocunque iudicio et officio Regni repeten.* A Podolski czwarty grosz od towarow, ktore z Turek, Wołoch y Multan przychodzą, y z Korony do tychże kraioy wychodzą; także myto od pieniędzy, na komorach, Kamienieckiej, Sniatyńskiej, y przykomorkach do nich należących, wybierany bydz ma: tamże towary wszelakie arendarz nie tylko rewidować, ale y taxować ma; wedle ktorey taxy w wybieraniu czwartego grosza, sprawować się powinien. Który to podatek, kupy do tego należący, od wszelakich towarow, nie zaslaniając się prerogacyami wolności, ani żadnemi dekrétami, wedle deklaracyi naszey w przeszlych uniwersalch Seymowych, y teraznieyszym opisanej, płacić będą powinni, *sub iisdem poenis et executione*, iako wyżey wyrażono. A te podatki w dyspozycyi Podskarbięgo Koronnego zostawiają.

Furmani wszelacy, ktoryz towary za granice wywożą, y z zagranicza do Korony przywożą, y po iarmarkach rozwożą; maia płacić od czwartego grosza, od konia po gr: 15 abo tam gdzie Podskarbi nasz ordynować będzie. A zosobna ci co sol za granice wywożą, względem prasłki, od wozu po złotemu.

Czopowe w miastach y miasteczkach takowym sposobem ma bydz wybierane.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, w duchownych y świeckich, w Koronie, nie od korca ani éwiertnie, ani od żadney miary słodu, wedle zwyczaju dawnego, ale od beczi, tym sposobem czopowe bydz ma, iako beczi przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustawione abo przedawane będzie piwo, po pieniądzu iednemu Polskiemu płacić będą powinni: a ieżliby też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zosobna od teyże każdej beczi, względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić powinien. A ieżliby tenże piwowar komu inszemu piwo przedał na wyszynk, ten co ie kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie. A ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborcy repetować będą: a piwowarowie ci, ktoryz narobiwszy słodu przed publikacyą uniwersalu tego, a z tych słodow dopiero po publikacyi piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić, gdyż od beczi, iako wyżey napisano, a nie od słodow płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski, za instygacyą Poborcow, powinien nieodwłoczna sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywnę, o którą pozwany przed Starostą, ma *peremptorie* odpowiadać. A iż się naydłuż niektorzy z stanu szlacheckiego, także Starostowie, ktoryz w mieściech naszych Krolewskich y duchownych domy maia, a piwa na wyszynk warzaią; także y ci ktoryz słydy bądź wymierne, bądź folwarkowe, na wywarzenie do miast, abo miasteczek dawaią: tedy takoweż czopowe pla-

cić maia, iako y insi mieszczanie od inszych piw. A ktoby też w mieście, abo miasteczku dzierżenia swego czopowego wybierać bronil, ma o to sam Poborca abo arendarz pozywać do Grodu na kverele: co Grod ma sądzić, iako y łanowe *sine appellatione*.

A iż się w tym wielkie inkonwienienca dzieią, że miasta y miasteczka, skoro czas wybierania czopowego, z pierwszey uchwały Seymowej minie, choć wiedzą za obwołaniem uniwersalow nowych w Grodach o czasie, od ktorego się drugie czopowe zaczyna, nie popisuią warow, ani inszych podatkow ktore do czopowego należą, ale czas zwłoczna niepotrzebnie, zaczym rzadkie Woiewodztwo, w ktorymby się czopowe od dnia w uniwersale naznaczonego zacząć y skończyć miało: aby się to tedy w porządek lepszy wprawilo, postanawiamy, aby miasta y miasteczka, skoro uniwersal w Grodzie tamtego Woiewodztwa, abo Ziemie będzie obwołany, czopowe, *sub fide et conscientia*, rejestrowaly y wybieraly, y do rąk Poborca, lubo arendarza, sprawiedliwie, za rekwiizycyą ięgo oddaly. A gdzieby tego zaniedbały, nie maia mieć żadney prorogacyi do wybierania zatrzymanego czopowego, ale ie razem Poborcy zapłacić za czas zatrzymany, wedle przeszlych rejestrow powinni, *sub poena bannitionis, et duplicis pensionis*: o co forum z Instygatorem na Trybunał, *inter causas fisci*.

Karczmarze abo piwowarowie na wsiach, ktoryz nie z pańskich zboż, ale z swoich, y na swoy zysk piwo warzą, y szynkuia; od czterech szelągow po pieniądzu iednemu płacić są powinni.

Słodownicy co słydy robią, a piwa nie warzą, od rzemiosla swego powinni dać do roku po złotych dwa.

Od przewożnego piwa, na imię Gdańskiego, Wrocławskiego, Świdnickiego, Głogowskiego, y Opawskiego, od każdego achtela ktore przywożą do Korony, ma dać groszy pietnaście: od fasy groszy trzydzieści.

Od palenia gorzalek, banie, kotła, w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po gr: 24, a na wsiach po gr: 12, wyiawszy szlacheckie. A na Wołyniu y Podlaszu, od szynkowania gorzalki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe: czemu y arendarze gorzalki podledz maia wszędy, wyiawszy szlacheckie. A te podatki wszystkie wyżey mianowane, do czopowego należeć maia.

Wina Węgierskie wszystkie aby inszemi drogami nie szły, iedno temi: na Iaslika, Dukłę, Rymanow, Sądecz, Biecz, Zmigrod, Nowy targ, Grybow, Iordanow, Krosno, Sambor, Lesko, Stryi, Dynow, Rybotycze: czego przestrzegai maia Starostowie, Celnicy, y Urzędy Mieyskie. A ktoby się ważył innemi drogami wina Węgierskie z tych tam kraioy do Korony wieść, abo prowadzić, tedy tym sposobem wina traci; ktorego połowica na Nas, a połowica na delatora isć ma. A za pozwoleniem wszęch Stanow,

479

mocą y ustawą Seymową postanawiamy, teraz y na czasy wieczne, aby ani dzierzawcy nasi, ani Poborcowie, ani żaden inszy, nie śmiał hamować kupcow, abo do inszych składow, mimo te gdzie ie prowadzą, poniewałac: gdyż na każdym z tych składow Poborcowie abo arendarze, od tych win, składne y czopowe zupełne, każdy w swym Woiewodztwie wybieraią, y do skarbu Koronnego oddawaią, y pod winą sta grzywnien, *parti, et iudicio totidem, ad instantiam cuiusvis*: o co forum na Trybunale mieć ma *inter causas officij*, abo *fisci*. Po ktore Węgierskie wina, żaden obywatel Koronny, *cuiuscunq; status, et conditionis*, nie ma ieździć, ani posylać do Węgier, pod utraceniem win, y winą piaci set grzywnien: o ktore forum ma mieć na Trybunale *inter causas officij*, abo *fisci*, z Instygatorem, *ex delatione* tego kto to trzymać będzie. A od każdego pułkufka wina, Węgrzyn ma płacić na składzie, ten co ie do Korony przywiezie, skoro wina do piwnice spuści, po złotych dwu: pod utraceniem wina, *et centum marcarum Polon*; poena co Starostowie poblizsi składow, cekwować powinni, za delacyą arendarza składnego, *sub poena centum marcarum*; o którą forum na Trybunale, *inter causas fisci*. A ten co ie kupi, tamże na składzie, względem czopowego, będzie powinien dać zosobna po złotych dwu. A iż to iest dochod Rzpltey *perpetuis temporibus* na kwarcianęgo żołnierza, w roku 1616 uchwalony, y do kwarty przyłączony: tedy w dyspozycyi P. Podskarbięgo zostawa.

Także od małmazyi, y muszkateły, wina Wołoskiego, na Kamieniec, Sniatyn, y na insze miasta prowadzonych, każdy płacić do Poborca tey Ziemi abo arendarza, od skarbu na to postanowionęgo, będzie powinien, *nemine excepto*. Od każdej kufy małmazyi y muszkateły, po złotych czterech: a drugie złotych cztery, co ia kupi na szynk: okrom szlachecca, ktory wolen, iako od wina, tak od małmazyi bydz ma, gdy ia na swą potrzebę kupi. A w mieściech tych składnych, Urząd Mieyski popisować ma, wiele wina abo małmazyi każdego dnia, y tygodnia, przywożą, y registra tego popisowania Poborcem abo arendarzom, oddać będzie powinien: także rewizyi w piwnicach, za rekwiizycyą arendarza dopuścić ma, *sub poena quatuordecim marcarum*: o którą forum w Grodzie bliższym.

Tamże na tych składziech, któżkolwiek zapłaci, tak składne iako y czopowe, weźmie kwitacyą od Poborca: z którą gdy do Krakowa, abo na insze miejsce etc. etc. (*vide supra sub anno 1620 fol. 395 et ultra* *).

Wina ktore morzem przychodzą, Francuskie, Włoskie, Ryńskie, Hiszpańskie, Rywuły, Alakanty, Pinioly, y inne, gdy do miasta y miasteczka przywożą, od każdego statku, względem składnego, płacić powinni po groszy dwadzieścia cztery: czego arendarz, abo dozorca

* W naszym wydaniu czytaj str. 191 i następne.

(Przyp. wydawcy).

480

z skarbu naznaczoney, także Urząd Mieyski *fideli ter* doyrzeć ma.

Od każdej beczi miodu przasnego nie rozsyconęgo, ktorego kichlarze abo miodownicy na miodowniki wyrabiaiają, płacić powinni po złotemu: a od pulbeczki po połowicy: a do czwartęgo grosza należy.

Od beczi miodu rozsyconęgo pitego, w ktoreyby trzy bareły były, od każdej po groszy dwanaście: a od puł beczi, według proporcyi bareł.

Od miodow starych, sowito ma dać każdy po groszy dwadzieścia y cztery, a od bareły abo pulbeczki, po groszy dwanaście Polskich: wyiawszy miody szlacheckie, ktore sobie doma sycą, y ktore będą na szynk z swych własnych pasiek dawać.

Także od troyniku, kiestrzanku, malinniku, każdy iako od starego miodu płacić będzie powinien. A żeby to prawdziwie dochodziło, Poborca każdy w Woiewodztwach, Powieciech, abo arendarz będzie powinien po wyszcui uniwersalu poborowego, obiachać miasta wszystkie y miasteczka onęgo Woiewodztwa abo Ziemie. A tam ma z Rady Mieyskiej, abo pospolitego człowieka iednego obrać, ktory przezeń y przez Radę ma bydz przysięgą obowiazany, że podatku tego czopowego pilnie y wiernie doglądać y wybierać będzie, według tego uniwersalu; do ktorego z Rady Mieyskiej ma bydz ieden przydawan, aby tym większa wiara była y pilność: z czego się Urząd Mieyski wymawiać nie ma, y za tą uchwałą będzie powinien. A pieniądze wybrane na kwartał Poborca wydawać, za dostatecznym pisaniem rejestru każdego waru y szynkowania zapieczętowanę pieczęcią mieyską, y podpisem Burmistrza, y dwu Radziec, pod winą sta grzywnien. Tenże Poborca abo arendarz skarbowy, we wsiach naszych Krolewskich y duchownych ma postanowić z karczmarzem, za wiadomością panow samych, Starostow y Urzędnikow, iakoby z tego czopowego ten prowent dochodził sprawiedliwie. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby kto w tey mierze iakich fortelow, deroguię tey Seymowej uchwały, używać chciał; takowy winą dwoiaką czternastą grzywnien skarany bydz ma: o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kiedy Poborca pozowie, a wszakże Poborcy skarbowi *pro hac vice*, nie na kwartały pieniądze oddawać maia, ale na raty w kontrakcie od skarbu naznaczone.

Ktore to czopowe, na tym Seymie, na obronę Ukrainy uchwalone, ma się zacząć od przyszley Wielkieynocy tam gdzie iuż z przeszley uchwały expirowało. A gdzie prorogacye skarbowe, względem powietrza morowego, zasły: tedy od tego czasu, kiedy expiruią, poczynać się będzie.

A iż miasta, miasteczka pogorzałe, więcey sobie wolności niż prawo pozwala pociągaią, tedy to tak deklaruiemy, iż od szosow, łanowego, czopowego, także podwod, y od innych

481

478

podatkow z osiadłości mieyskiej, wolni byđz maia: ale od towarow y handlow tak cło Nam należące, iako pobor wodny, y czwarty grosz, płacić powinni: wolności też żadnych więcey nad cztery lata, wedle prawa, od pogorzenia zazywać nie maia.

Pobor wodny w Koronie.

Szyprowie y flisowie kupiccecy, żydowscy, y innych, zboża y towary skupuiących, wiańwszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane sterniki y flisy (czego sternicy y flisowie, tamże przed Poborcą, abo iego Pisarzem, przysięgą probować maia) tak płacić maia. Woda spuszczaiący do Gdańska, Elbląga, Krolewca, Rygi, y indziej na wszelakie mieysca portowe, płacić powinni, tak od pszenice, żyta, ięczmienia, owsa, mąki, iagiel, grochu, y wszelakich żywności, od każdego łasztu Gdańskiej miary, po gr: trzydzieści polskich. W czym gdyby więcey łasztow szacowano, od Pisarzow poborowych, niż się na szkucie kupieckiey nadydzie, według powieści iego: tedy przysięgą to kupiec, abo faktor iego, likwidować, y zapłacić będzie powinien. A stan szlachecki od zboża urodzaiu swego, który przysięgę ukaże, *sub poena quingentarum marcarum*, na Poborcey *peremptorie* na Trybunale którymkolwiek, *sub poena bannitionis repetenda*, wolny byđz ma bez wszelakiego płacenia poborow, y do drugiey przysięgi nie ma byđz wiedzion. A to wybieranie ma byđz na mieyscach sposobnych y Fordana, y innych do tego należących przykomorkach ziemnych. A u Brześcia Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarow, iako y od flisow, którzy z Wołynia, abo z inszych Państw Koronnych spuszczaią, gdyż ci na Wisle pobor odprawuią. A od towarow leśnych z dobr naszych Krolewskich, gdzie Starostowie popioły, y inne towary leśne, sprawuią, swym sumptem, a na swoy własny pożytek, powinni płacić:

Od łasztu popiołu, po groszy trzydzieści. Od beczki solney potasiu, po gr: 24. Od łasztu smoły, groszy 24. Od sta klepek, groszy 30. Od sta wasilek, groszy 30. Od sta pipelek, groszy 30. Od sta wanczosu, po groszy 24. Od kopy cębrowiny, po groszy 30. Od masztu każdego, po groszy 15. Od sta balow, po groszy 25. Od kopy tarcie, po groszy dziesiáci. Od uxeftu Francuskiego wina, po zł: dwu. Od kuffy maźmazyi, po zł: cztery. A od pipy po zł: 4. Od uxeftu octu, po złotemu. A od inszych towarow ktore wodą idą, płacić powinni.

Wszakże gdy towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczone, od takowych towarow cło żadne nie ma byđz płacone.

Szyprowie od każdey własney szkuty, okrom szlacheckich, ktore iedno naymuią z frochtu, płacić maia na rok po złotych sześci.

Rotman Wisłny od osoby po złotemu iednemu, a od dubasa po trzy złote Polskie.

Od lichtana, po złotych dwa.

Od każdej beczki sledzi, przekupnie maia dawać po groszy sześci.

Od beczki dorszu y stokfisu, po groszy dwu.

Od beczki szczuk Lwowskich, po groszy dwunastu.

Od beczki ryb Pruskich Krolewieckich, po groszy sześci.

Od beczki węgorzy, po groszy dwanaście.

Od massy wyziny, po złotych dwa.

Od beczki iesiotrzyny, po groszy pięci.

Od sta suchych ryb, po groszy pięci.

Od łososa iednego, po groszu iednemu.

Od iesiotra wędłego po groszu iednemu.

Od troski iunow, po groszu iednemu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne byđz maia, także y sledzie szlacheckie, na ich własną potrzebę domową do żywności, ze Gdańska abo z Torunia na skutę wzięte, abo wozmi wiezione, maia byđz wolne od płacenia poboru: *secundum proportionem* każdemu przepuszczone byđz maia.

Od ołowiu, miedzi, siarki, gleyty, saletry, ktore abo Wisłą prowadzą z Krakowa, abo ziemią do Gdańska, abo za granice, względem czwartego grosza, poboru powinni dawać, od cetnara ołowiu, (procz szlacheckiego, z gor iego własnych wyrobionego) po groszy trzy. Od miedzi po gro: sześciu, *intra et extra Regnum*. Od beczki siarki po groszy pułczwarta. Od stali, po dwa szelągi. Od cetnara saletry, po groszy pięci. Od cetnara gleyty, po gr: trzy: y od innych towarow wszelakich, według instruktarza celnego, pobor ten płacony byđz ma: który odprawiwszy raz, za pierwszym kwitem, maia byđz wolni wszędzie.

Flisnicy, co na statkach Wisłą płyną, (oproc szlacheckich) maia płacić, od siebie po groszy dwadzieścia cztery.

Pogłowne żydowskie.

Żydowie wszyscy w Koronie, w mieściech, miasteczkach, y na wsiach naszych duchownych y świeckich, nie podług starych kwitow, abo zwyczaiow, ale względem pogłownego, po złotemu iednemu od głowy płacić maia, tak względem poborow teraz uchwalonych, iako y co przedtym na *stipendiarios Reipubl*: obracano: którzy maia byđz liczeni przez Poborce, Urząd Woiewody, y starsze żydy, pod przysięgą na dziesięcioro Boże przykazanie, iako żadnego nie maia zataić: wszakże ma byđz względ na ubogie y pogorzelce. A ieźliby żydowie sami chcieli takowe pogłowne zwyczaiem dawnym, summą odkupować: tedy za kwitami Podskarbiego naszego, na raty ktore od niego będą naznaczone, maia płacić. A gdy takowe pogłowne żydzi oddadzą; tedy iuż od inszych podatkow, iako od szosow z domow, rzemiosł, kupiey, handlow, y od sług y koni, swoich osob żydowskich, także od poborow, y podatkow wszelakich Powiatowych, maia byđz wolni: y nie ma ich za-

den pociągac, ani despektować, o cò Instygator nasz czynić będzie prawem. A gdzieby się żydowie nie isćili w takowym pogłownym, wolno będzie skarbowi naszemu towary ich, także osoby same zabierać.

Pogłowne żydowskie W. X. Lit:

Żydowie W. X. Lit: maia zapłacić summę zwykłą, złotych trzy tysiące, iako dawali za iedno pogłowne: a za oddaniem tego pogłownego, będą wolni od podatkow publicznych, iako y żydzi Koronni.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Pobor łanowy, y z tym co przy nim raz w rok wybierano bywa, ma się zacząć we dwie niedzieli po Wielkieynocy przyszley, a wydać go maia do Poborcow do Świątek. Także szos z miast y miasteczek, według uchwały Seymu terażniejszego, w tymże czasie ma byđz wydany do Poborcow: a Poborcey pieniądze z wybranych poborow maia wnieść do skarbu we dwie niedzieli po Świątkach. A ieźliby kto w tym czasie do Poborce poboru nie wydał, tedy go ma Poborca pozwać pozwem Grodzkim *ad banniendum*, przez Woznego onego Grodu na Kwerelle, ktorego Starosta ma dać Poborcey zaraz; a od pozwow, y processow, Grod nie ma nic brać: a ieźliby też nie stanął, baniować go ma Poborca y publikować. A Starosta wiańwszy tę bannicyą, naydaley we dwie niedzieli exekucyą *in bonis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi: a potym to wyciągnąwszy, za dwie niedzieli oddać do skarbu, *sub poenis* w konstytucyi, o retentach poborowych, *interpositi*. A ieźliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dylacye, ani appellacye, od Starosty dopuszczone byđz nie maia, oproc samego ukazanego kwitu od Poborce, abo Sukkollektora przysięgłego, danego: który ieźliby obwiniony pokazał, tedy ma byđz Poborca od onegoż sądu winą dwoyga czternastu grzywien karany: a Poborcey przysięgac maia, w Grodach na Kwerellach y Roczech bliższych, sposobem w uniwersale w roku 1613, wyrażonym. Wniesienie zaś tych poborow przez Poborce do skarbu, ma byđz na czas wyżey opisany, pod winą sta grzywien: o którą *forum* na Trybunale Koronnym którymkolwiek, *inter causas jisci*, naznaczymy.

Czas oddawania poborow w W. X. L.

Pobory łanowe y szosowe, w każdym Woiewodztwie y Powiecie, maia się zacząć wybierać we dwie niedzieli po Wielkieynocy: a wydać go maia do Poborcow naydaley do Świątek, w terażniejszym roku. Poborce zaś, pieniądze poborowe zarazem do skarbu wnosić, pieniądze oddać, y liczbę uczynić maia. A ieźliby kto w tym czasie do Poborcow poboru nie wydał, tedy ma byđz według zwyczaiu naydaley we dwie niedzieli podany na delacie do Grodu: czego ieźliby Poborca nie czynił, po-

winien będzie sam *de proprio* do skarbu zapłacić. Postępek prawny o dochodzenie niewydanych poborow, Poborcey wedle przeszłych uniwersalow Scymowych, *in toto* zachować maia. Przysięga Poborcow, według konstytucyi anni 1613 z uchwały Seymu drugiego opisana, y wyrażona: ktorey Wielmożny Podskarbi Ziemski odpuszczać nie ma. Duchowieństwo W. X. L. religii katolickiey, według pierwszych uniwersalow, w wybierania y oddawaniu poborow łanowych, szosowych, ktore na terażniejszym Seymie są uchwalone, przez Poborcow swoich duchownych, zachowani byđz maia.

Szafunek poborow Koronnych.

Podatki na tym Seymie uchwalone, ktore do skarbu oddawać będą, Wielmożny Podskarbi Koronny, nie gdzie indziej, iedno na obronę Ukrainy od pogan obracać ma: a drugie tak tu pozwolone, iako y do braci wzięte, na obronę domową od ludzi swywolnych, według namowy, y ordynacyi na Seymikach przyszłych, obrocone byđz maia. Z których iednak Poborcey, liczbę w skarbie uczynić będą powinni.

Szafunek poborow W. X. L.

Pobory łanowe y szosowe, na tym Seymie uchwalone, y do braci wzięte, Wielmożny Podskarbi W. X. L. nie gdzie indziej, iedno na potrzebę Rzeczypospolitey obrocić ma, podług konstytucyi tego Seymu, o bespieczeństwie Inflantskim, opisaney, y podług deklaracyi niżej mianowanej.

Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborcey do wybierania ich naznaczeni.

W Krakowskim, pobory trzy łanowe y z szosami, czopowe dwoie *annuatim*: z czego pobor ieden łanowy y z szosem, y czopowe pierwsze do skarbu, na obronę Ukrainy. A zosobna pobory dwa łanowe z szosami, czopowe drugie ktore w szafunku w Woiewodztwie zostawuią, na obronę domową. Poborca, y namowa ordynacyi domowey obrony do braci na Seymik spólnie z drugimi za trzy niedzieli: to iest, we Wtorek po Szrodopostney Niedzieli. W Xięstwie Zatorskim, y Oświęcimskim, pobor ieden y czopowe na obronę Ukrainy: a drugi pobor na obronę domową, y Poborca do braci. Seymik cztery dni przed Proszowskim. W Poznańskim, na domową obronę pobor łanowy z szosem, czopowe iedno. A na obronę Ukrainą, pobor drugi łanowy, y *summam aequivalentem* czopowemu, maia dać: pobor mianować, także ordynacyą domowey obrony dokładniejszą, na Seymiku we trzy niedzieli, to iest, we Wtorek po Szrodopostney Niedzieli, namowić. W Wileńskim pobory dwa, z szosami. Poborca do braci na Relacyjnych Seymikach. W Osmiańskim, także iako y w Wileńskim. W Lidzkim, pobory dwa do braci. W Wilkomirskim, pobory dwa do braci. W Braclawskim, pobor ieden, drugi do braci y Poborca. W Sędomierskim, pobor ieden, łanowy

y czopowe, dla obrony Ukrainy do skarbu: drugi na obronę domową. Seymik za trzy niedziele, to iest, we Wtorek po Szrodoposciu, gdzie *modus* obrony domowej będzie namowiony. Poborca do braci. W Radomskim, Opoczyńskim, Chęcińskim, Stężyckim, iako y w Sendomierskim: Poborca do braci. W Kaliskim, iako y w Poznanskim. Poborca do braci. W Trockim, pobory dwa z szosami, iako y w Wileńskim. Poborca do braci. W Grodzińskim Powiecie, pobory dwa, iako y w Trockim. Poborca do braci. W Kowińskim Powiecie pobory dwa, iako y w Trockim. Poborca do braci. W Upitskim Powiecie, pobor ieden: drugi do braci, y Poborca. W Sieradzkim, pobor y czopowe do skarbu na obronę Ukrainy: drugi na domową obronę. Poborca Urodzony Ian Alexander Madaliński, przy którym y czopowe. Seymik we Wtorek, po Białey Niedzieli, z strony namowy obrony domowej. Tenże Poborca, czopowego przeszłego ma dobierać. W Ziemi Wieluńskiej, także iako y w Sieradzkim. Poborca Urodzony Marcin Dąbrowski. Seymik z drugimi rowno. W Łęczyckim, pobor ieden, y czopowe do skarbu, na obronę Ukrainy. Poborca do braci, także y namowa z strony obrony domowej. Seymik z drugimi. W Ziemi Żmudzkiej, pobory dwa do braci: także z strony obrony domowej. W Brzeskim Kwiawskim, do braci o wszystko. W Woiewodztwie Kiiowskim, pobor ieden y czopowe do skarbu, na obronę Ukrainy. Poborca Urodzony Teodor Woronicz. W Inowrocławskim, iako y w Brzeskim. W Ziemi Dobrzyńskiej pobor ieden, y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodzony Paweł Łazyński: obrona domowa do braci, przytym *de suo* zosobna na Rotmistrza, Urodzonego Stanisława Pickarskiego, z łanu po groszy dziesiąci. A na budowanie sklepu na xięgi, po groszy pięci z łanu. W Ruskim, w Ziemi Lwowskiej Zydzaczowskiej, pobor ieden y czopowe, na obronę Ukrainy. Poborca Urodzony Teodor Terlecki, Woyski Grodecki: a obronę domową do braci. Seymik we Wtorek po Szrodopostney Niedzieli, rowno z drugimi. W Przemyskiej także iako y we Lwowskiej, pobor ieden y czopowe na obronę Ukrainy. Poborca Urodzony Piotr Bolestraszycki, Podczaszy Przemyski: obrona domowa, do braci. W Sanockiej także. Poborca Urodzony Paweł Zielinski: obrona domowa do braci. Ziemia Chełmska, pobor ieden y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodzony Andrzej Sosnowski. Ziemia Halicka, pobor ieden y czopowe na obronę Ukrainy. Poborca do braci. Seymik na Poniedziałek po Kwietney Niedzieli. W Wołyńskim, pobor ieden y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodzony Mikołay Derewiński. W Podolskim, pobor ieden y czopowe, na obronę Ukrainy. Poborca do braci. Seymik we Wtorek po Niedzieli Szrodopostney. W Smolińskim, o wszystko do braci. W Lubelskim, pobor ieden y czopowe, na obronę Ukrainy. Poborca do braci, także y obrona domowa: na którą pobor do braci. W Połockim,

pobory dwa łanowe bez czopowego. Poborca do braci. W Belskim, pobor ieden y czopowe, na obronę Ukrainy. Poborca do braci, także y obrona domowa. W Nowogrodzkim, pobory dwa łanowe bez czopowego, ieżliby zgody w Inflantciech nie było. W Słonimskim, pobory dwa łanowe. Poborca do braci. W Wołkowiskim, pobor ieden, drugi do braci, y Poborca. W Połockim, pobor ieden, y czopowe, na obronę Ukrainy. Poborca Urodzony Wojciech Drozdowski: obrona domowa do braci. W Witepskim, pobory dwa. Poborca do braci. W Orszańskim, pobor ieden: drugi do braci y Poborca. W Mazowieckim Ziemie Czerskiej, pobor ieden y czopowe na obronę Ukrainy. Poborca y obrona domowa do braci. Seymik w tey samey Ziemi, dla pewnych przyczyn, za dwie niedzieli. W Warszawskim, pobor ieden y czopowe, na obronę Ukrainy. Poborca Urodzony Kasper Rusiecki: obrona domowa do braci. Seymik rowno z drugimi. W Wiskim, pobor ieden y czopowe na obronę Ukrainy. Drugi pobor na obronę domową przy Powiecie. Poborca do obojga, Urodzony Symon Ianczowski. W Wysogrodzkim, pobor y czopowe, na obronę Ukrainy. Poborca Urodzony Walenty Duplicki. Drugi pobor na obronę domową, do braci. W Zakroczymskim, pobor y czopowe, na obronę Ukrainy. Drugi pobor, na domową obronę, y Poborca do braci. W Ciechanowskim, pobor y czopowe, na Ukrainę. Poborca Urodzony Stanisław Słabowski, Podstarości Ciechanowski, y od czopowego: obrona domowa do braci. W Łomzińskim, pobor y czopowe na obronę Ukrainę. Poborca Urodzony Wawrzyniec Mieczkowski. Drugi pobor, na obronę domową, do braci. W Rożańskim, pobor ieden, y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodzony Marcin Szykowski: obrona domowa do braci. W Liwskim, pobor ieden, y czopowe na Ukrainę. Poborca, y obrona domowa, do braci. W Nurskim, pobor ieden, y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodzony Wawrzyniec Wyssomirski: obrona domowa, do braci. Tym wszystkim Ziomom Woiewodztwa Mazowieckiego, dla namowy obrony domowej, Seymik Generalny w tydzień po okazowaniu. W Podlaskim, z Ziemie Drohickiej, pobor ieden, y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodzony Stanisław Mogilnicki: obrona domowa do braci. Seymik we Wtorek po Szrodoposciu. W Mielnickiej, pobor y czopowe na Ukrainę. Poborca, Urodzony Krzysztof Grek: obrona domowa, do braci. W Belskiej, pobor łanowy dawny y czopowe na Ukrainę: a drugi pobor y Poborca do braci. Seymik w Brańsku, we trzy niedziele, na którym o domowej obronie miał postanowić. W Rawskim, pobor y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodz: Malcher Głaciński, Podstarości Rawski: obrona domowa, do braci. W Sochaczowskim, pobor y czopowe na Ukrainę. Poborca, Urodz: Stanisław Chodakowski: obrona domowa do braci. W Gostyńskim, pobor ieden y czopowe na obronę Ukrainy. Poborca, y obrona domowa, do braci. W Brze-

488

ściańskim, pobory dwa. Poborca do braci. W Pińskim, iako y w Brześciańskim. Poborca do braci. W Chełmińskim, o wszystko do braci. Seymik we trzy niedziele prywatny: a Generalny we cztery. W Mściławskim, pobor ieden, drugi do braci. W Malborskim, iako y w Chełmińskim. W Braclawskim, pobor ieden y czopowe na Ukrainę. Poborca Urodz: Michał Kropiwnicki Podśedek Braclawski, przy którym czopowe podług instrukcyi Seymikowej. W Pomorskim, iako y w Chełmskim. W Mińskim, o wszystko do braci. W Możyrskim, pobory dwa. Poborca do braci. W Rzczyckim, pobor ieden, drugi do braci bez czopowego. W Ziemi Inflantskiej do braci. Seymik w Kiesi wszystkim Ziomom, w tydzień po Wielkiynocy.

Salaria Poborcom.

Salaria Poborcom zwyczajne od poboru łanowego, od złotego po groszu należeć ma, z którego odwoz pieniędzy do skarbu, odprawować powinni.

Ian Lowicki, Starosta Brzeski. Marszałek Kola Poselskiego.

Samuel Grabowicki, Can. Pos.
S. R. M. S. auscultavit.

487

UCHWAŁA

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO,
ROKU R. 1625.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż za złożeniem od Nas, dla wielkich y ważnych, a nagłych Rzeczypospolitey potrzeb, Seymu niniejszego do Warszawy, te niżej opisane rzeczy, do zatrzymania dobrego y bezpiecznego Rzeczypospolitey, za spólną wszech Stanow, tak Panow Rad duchownych y świeckich, iako y Posłow Ziemskich obojga narodu, zgodą, postanowiliśmy.

489 Warunek bezpieczeństwa Rzeczypospolitey, y dochodzenia retent.

2. Praesidium, któreśmy *ad Ordinarium* na Seymie *anni 1623* przyłożyli, y skryptem prywatnym podane *ad archivum nostrum, in toto* za zgodą wszech Stanow, do roku zachowujemy: na ten czas do tego przydawszy według podpisanego rejestru y deklaracyi Stanow, na co pewne retenta z kwartą przyszłą obrocić się miał, które są likwidowane y podpisane, od potomkow Wielmożnego

Mikołaja z Zurowa Daniłowicza, przeszłego Podskarbiego naszego. A te wszystkie reszty, y retenta, miał byź od Poborcow do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego oddane: oprocz poborow, które na kupy swowolne, przeszłego Seymu, Woiewodztwa y Ziemie pewne pozwoliły, y oprocz Urodzonego Miecznika Koronnego, Szafurza Woiewodztwa Krakowskiego, który liczbę dostateczną Woiewodztwu na Seymikach uczynił, y kwit otrzymał.

3. A iż też pewna liczba dział do woyska kwarcianego z tego Seymu naznaczona była, które miał byź znakiem pewnym napiętnowane, *perpetuis temporibus sub poenis* o kwarcie, przy woysku kwarcianym zostawać miał, skoro się ta armata wygotuic, ma byź oddana, za wiadomością Hetmańską, do rąk Pisarza naszego Polnego, y w rejestr iego wpisana: który o chowaniu y opatrzaniu ich, *sub poenis* teyże kwarty, zawiadywać ma, y swoim successorom według liczby oddawać, tak iakoby się to już wielkimi czasy od woyska kwarcianego nie odbywało. A ieśliby się które rozzerwało, tedy z teyże kwarty, za wiadomością y kwitem Hetmańskim, naprawione y przelane byź ma: a z tey expensy liczba na Seymie według zwyczaju, ma byź produkowana.

4. Deklarujemy przytym, y mieć to chcemy, żeby to woysko granic tylko y Państw naszych bezpieczeństwa strzegło, nie wdawając się w żadne *offensivum* z sąsiadami, z którymi pakta nie naruszone mieć chcemy, bez postanowienia na Seymie Walnym, y woli wszech Stanow. Mieć też to chcemy po Hetmanach naszych obojga narodow, *et fidei eorum* którą Nam y Rzeczyposp. powinni, obowiązujemy, y roskazujemy za zgodą wszech Stanow, aby tymże woyskiem *securitatem Reipub.* opatrowali od swawolnych kup y gromad, któreby nad prawo pospolite y wolę naszą kupily się, y chorągwie rozwiiali, y na kupy szkodliwe z szkodą ludzką wołali, takich bić y karać, *pro posse*, iako *contraventores legum, et violatores pacis publicae*, miał. Summy którekolwiek według porachowania skarbu naszego, nad wydatki na woyska nasze zostawiają: za zgodą wszystkich Stanow wcale do przyszłego Seymu w skarbie naszym zostać miał. A iż niektóre summy podatkow Rzeczyposp. na ekucyi zawisły, aby w tey ekucyi zwłoka żadna nie była, za zgodą wszystkich Stanow postanawiamy: iż któryby Starosta *remissus* był w czynieniu takowey ekucyi, aby takowy każdy, *solutione similis summae fisco*, na Trybunale, *ad instantiam Instigatoris nostri*, był pokarany; co tylko na Koronę ściągac się ma: wyjąwszy iednak od tey ekucyi, Urodzonego Iana Przyłowskiego, Podśedka Zatorskiego, który na bliższych po Seymie Rokach Grodzkich Oświecimskich, *ad instantiam Instigatoris iuramento corporali* ma komprobować, że mu summa złotych tysiąc sześćset trzydzieści siedm, y groszy dwanaście Polskich, którą był winien z reszty po-

490

borowey, przy naszcium domu iego, od zboycow iest wzięta.

5. A gdzieby się w Inflanciech niebezpieczeństwo od nieprzyziaciela pokazowało; tedy podatki te, które są na Konwokacyi Wileńskiej na tę tam obronę uchwalone, na odparcie temu niebezpieczeństwu, za zgodą wszech Stanow obrotić pozwalamy, które *interim* podatki przy Podskarbin naszym W. X. Lit. według warunkow teyże Konwokacyi Wileńskiej, zostawać mają. A gdzieby takie swowolne kupy w W. X. Lit. wszczywały się, tedy Hetman nasz W. X. Lit. dolożywszy się Nas, tyle ludzi na to zaciągnąć, y poty trzymać ma, poki mu od Nas pozwolono będzie, z tychże pieniędzy y podatkow złożonych. A iż się to z liczby Wielmożnego Krzysztofa Naruszewica, Podskarbiego W. X. Lit. dostatecznie pokazało, iż na gwałtowną potrzebę Rzeczyposp. wziął, *ad fidem publicam*, dwakroć sto tysięcy, ośm tysięcy, dziewięć set, dwadzieścia cztery złote Polskie, y groszy dwadzieścia pięć, y pieniędzy sześć Polskich: tedy go w tym assekurowamy, że czegoby z dawnych retent na wypłacenie tego długu niedostawało, na przyszłym da Pan Bog Seymie, Stany Rzeczyposp. zapłatę, daley tego nieodwołując, obmyślić mają.

6. Za prośbą też Panow Senatorow, y Posłow Ziemskich, a zgodą wszech Stanow obojga narodu, y za dosyć uczynieniem stronie ukrzywdzoney, Urodzonego Alexandra Koniecpolskiego, mając wzgląd na zasługi domu iego, do czci, y prerogatyw pierwszych przywracamy, y wszystkie infamie z niego znosimy y kassujemy, y że mu to, ani potomkom iego, szkodzić nie będzie mogło, *authoritate praesentis Conventus* warujemy.

7. Iż teraz skuteczna deliberacya o ludziach wszystkich tych, którzy swawolnie na granicy Państw naszych z Chorągwiemi chodzili, y siła szkod y przykrości poddanym naszym poczynili, byż nie mogła: przeto zostawiwszy *in robore* konstytucye o tym uczynione, zostawujemy to wcale do przyszłego da Pan Bog Seymu. Chcąc iednak im uczynić przystępek do zasługowania sobie, y zarabiania na klemencyą naszą, za wszech Stanow Koronnych y W. X. Lit. zezwoleniem, gleyty z Kancellaryi naszych wydawać im rozkazujemy, z tym iednak dokładem, aby w woysku naszym służyli, y napotym nie ważył się żaden Chorągwie podnosić, ani pod chorągwie takie, ktoreby bez pozwolenia naszego podnoszone były, wieźdzać. Do tego aby za takowego gleytu zasłoną, nie ważył się żaden mieszać, y zaciągać do wszelakich domowych nieprzyziaci, lubo to w publicznych, lubo w prywatnych sprawach, na Seymikach, Rokach, y Sądach wszelakich, y w każdej inszey okazji. A kteryby za pretextem takowego gleytu naszego ważył się co takowego nad terazniejszy zakaz nasz uczynić: takowy każdy pozwany *ad cuiusvis instantiam*, do Urzędu Grodzkiego, Sądu Ziemskiego, Trybunalskiego, ma byż *poena perpetuae infamiae* pokarany, *sine quavis appellatione et prosecutione ipsius; a plebeius poena colli et confisca-*

tione bonorum, per quodvis iudicium et officium Regni. Tych iednak którzy zwrociwszy się z Państw pogranicznych, przykrości ludziom y rozmaite insolencye czynili, ta ich klemencya nasza okrywać nie ma, y owszem *rigor* wszelaki prawa przeciwko takim swawolnikom uczynionego ściągać się ma. A kteryby gleyty takowe z Kancellaryi naszych otrzymali, y po otrzymaniu ich spokojnie w powinności się swey zachowali, powinni będą na blisko przyszłym Seymie pokazać się Nam z tymi gleytami swoimi, y attestacyami Hetmańskimi, aby wywiódłszy Nam swoje po otrzymaniu takich gleytow zachowanie, do dalszey klemencyi naszej przystęp mieć mogli. A kteryby tą naszą klemencyą pogardziwszy gleytu od Nas nie otrzymali, takowy każdy *perpetuo infamis* byż ma, y ekucyja na nich wedle opisania konstytucyi przeszłych Seymow czyniona byż ma.

Naznaczenie Panow Senatorow na mieszkanie przy Nas.

8. Przychylając się do konstytucyi o mieszkaniu przy Nas Panow Senatorow, y one wcale zachowując: naznaczamy na pierwsze pułroka, Xiędza Biskupa Wileńskiego, Woiewodę Lubelskiego, bo Kasztellan Trocki *extra Regnum*: Smoleńskiego y Nakielskiego Kasztellany. Na drugie pułroka Xiędza Biskupa Poznańskiego Woiewodę Smoleńskiego, Chełmińskiego y Rospierskiego Kasztellany. Na trzecie pułroka, Xiędza Biskupa Przemyńskiego, Woiewodę Bełskiego, Nowogrodzkiego y Biechowskiego Kasztellany. Na czwarte pułroka, Xiędza Biskupa Żmudzkiego, Woiewodę Płockiego, Elbińskiego y Bydgoskiego Kasztellany.

Deputaci do Rawy na wybieranie kwarty.

Od Panow Rad, z Wielkiej Polski.

Urodzony Wacław Kielczewski, Kasztellan Łęczycki.

Z Małej Polski.

Urodzony Mikołaj Porębski, Kasztellan Zawichoyski.

A od Posłow z Wielkiej Polski.

Urodzony Walenty Plichta, Podkomorzy Rawski.

Z Małej Polski.

Urodzony Hieronim z Przyłęka Przyłęcki, Stolnik Krakowski.

Lustratorowie, ciz co y pierwey.

Ian z Drucka Sokoliński, Pisarz W. X. Litewskiego, Koła Poselskiego Marszałek, ręką własną.

KONSTYTUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO,

ROKU P. 1626.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu wiedzieć należy, wiadomo czynimy: żeśmy Seym Walny terazniejszy, dla różnych na Rzeczypospolitą następujących niebezpieczeństw, dla poparcia wojny z Gustawem Xiążęciem Sudermańskim, także dla niepewney z Cesarzem Tureckim przyiaźni, nie czekając prawem opisanego czasu, złożyli: na którym uchwały, za spólną wszech Stanow tak Panow Rad duchownych y świeckich, iako y Posłow Ziemskich, obojga narodow zgodą namowione y postanowione, sposobem niżej opisanym stanęły.

O Inflanciech.

2. Wiadoma iest światu wszystkiemu iawna krzywda nasza *et hostiles conatus*, Gustawa Xiążęcia Sudermańskiego, tak przeciwko Nam, iako y wszystkicy Rzeczyposp. Korony Polskiej y W. X. L. po wielekroć, ale y świeżo teraz, kiedy mimo *inducias biennales*, podstępny naiażd do Inflant, y do W. X. Lit. uczynił: za co My ze wszystkiemi Stanami słusznie się biorąc, wojny tey *apparatum* y porządek uchwaliliśmy; który w skrypcie pewnym opisany, y *ad archivum Regni*, y W. X. Lit. z podpisami Panow Senatorow, Marszałka Poselskiego, y Deputatow dwunastu Koła Poselskiego, iest podany. W tymże skrypcie zaraz y o bezpieczeństwie Ukrainnym, od pogan y z innych stron, iest dolożono: według ktorego, tak Hetmani iako y Podskarbowie nasi, zachować się mają.

Złożenie Seymu dwuniedzielnego.

3. Za terazniejszym Chana Tatarskiego osobą swoią y z hordami, w Państwa nasze wtargnięciem, lubo y *stipendia*, zwykłe Tatarow doszły, y swawola Kozacka iest poskromiona, y w porządek wprawiona: przyiaźń Cesarza Tureckiego barzo Nam podeyżrzana byż musi. Przeto dla gruntowniejszego obmyśliwania bezpieczeństwa Państw naszych od pogan, y ze wszystkich stron, *vigore huius constitutionis, ad hunc solum actum, et ad casum wojny Tureckiej, dwuniedzielnny Seym sine omnibus solemnitatibus* uchwalamy: na którym w żadne się insze konsultacye nie wdawiając, *externa* tylko *pericula* Rzeczyposp. traktowane byż mają. Tamże zaraz, gdyby się Cesarz Tu-

recki na wojnę do Państw naszych zawiązał, y Stany wszystkie pospolite ruszenie potrzebne byż rozumieli; czas y porządek pospolitego ruszenia namowiony byż ma: Seymiki iednak dla ziachania się wczesnego z tak odległych Woiewodztw Posłow, czterma niedzielami Seym ten poprzedzą.

Approbacya ordynacyi Kozakow Zaporoskich.

4. Kozakow Zaporoskich ordynacyą, przez Wielmożnego Stanisława Koniecpolskiego, Woiewodę Sędomirskiego, Hetmana naszego Polnego Koronnego, y Kommissarze nasze uczynioną; do łaski naszej, y Rzeczyposp: przyiąwszy ie, *in toto autoritate Conventus praesentis* tak approbujemy, że się im we wszystkim, według wzwyż mianowanego postanowienia, od Nas, y od Rzeczypospolitey dosyć będzie działo. A iesliby oni tą klemencyą naszą pogardziwszy (czego sobie po nich nie obiecujemy) według opisania ordynacyi zachować się niechcieli: tedy onych za iawne nasze, y wszystkicy Rzeczypospolitey nieprzyziacioly deklarujemy, y na pokaranie ich, Hetmanowi y woyskom naszym nastąpić rozkazemy.

Trybunał Radomski y Wileński, do sądenia y wyciągania retent.

5. Iż dla zatrzymania retent poborowych, wielka się w tym szkoda y omieszkanie w podatkach Rzeczypospolitey dzieie: przeto *ad hunc solum actum*, uchwałę Seymu, *annorum 1613, 1618, 1620, 1621*, o Trybunale Radomskim, *in toto* reassumujemy: który też y W. X. Lit. przyięło, y takiż Trybunał w Wilnie im naznaczamy. A do sądenia Trybunału Radomskiego, mianujemy Deputaty z Panow Rad naszych Koronnych, do Wielmożnego Podskarbiego naszego: Wielmożnych, Mikołaja z Oleśnice Oleśnickiego, Lubelskiego, Opoczyńskiego, Adama Kossobuckiego Mazowieckiego, Łomzińskiego, Woiewodow y Starostw: Mikołaja z Dąbrowice Firleia, Woynickiego, Lubelskiego, Philippa Wołuckiego, Rawskiego, Radomskiego, Andrzeia z Rytwian Zborowskiego, Oświecimskiego, Uskiego, Iana Podoskiego Raciąskiego, Ciechanowskiego, Kasztellanow y Starostow.

6. A z Koła Poselskiego, po iednym z Woiewodztw y Ziem Urodzonych. Z Poznańskiego: Marcina Zegockiego, Sędziego Wschowskiego. Z Krakowskiego: Marcyana Chełmskiego, Chorążego Krakowskiego. Z Xięstwa Oświęcimskiego: Piotra Symona Iasińskiego, Podstarościego Oświęcimskiego. Z Sędomirskiego: Andrzeia z Korytna Korycińskiego. Z Kaliskiego: Adama na Wyszynie Grodzieckiego. Z Sieradzkiego: Alexandra Zaleskiego, Podsędką Sieradzkiego. Z Wieluńskiej Ziemie: Krzysztofa Tomickiego. Z Łęczyckiego: Iana z Bogusławie Sierakowskiego. Z Brzeskiego: Iana Łowickiego, Starostę Brzeskiego. Z Kiiowskiego: Stefan Axaka. Z Inowrocławskiego: Ierzego Tomickiego. Z Ziemie Dobrzyń-

skiej: Pawła Orłowskiego, Sędziego Ziemie Dobrzyńskiej. Z Ruskiego: Alexandra Trzebińskiego, Podkomorzego Lwowskiego. Z Chełmskiej Ziemie: Stanisława Daniłowicza, Starostę Czerwonogrodzkiego. Z Halickiej: Wawrzyńca Obrąpalskiego, Pisarza Grodzkiego Halickiego. Z Wołyńskiego: Andrzeja Liniewskiego. Z Podolskiego: Jana Polanowskiego, Cześnika Halickiego. Z Lubelskiego: Barthosza Kazanowskiego, Wojskiego Lubelskiego. Z Bełskiego: Balcera Brodeckiego Starostę Iasielskiego. Z Płockiego: Mikołaja Narzymskiego. Z Mazowieckiego: Piotra z Zabiczyna Zabickiego, Podkomorzego Liwskiego. Z Podlaskiego: Wojciecha Niemierę, Woiewodzica Podlaskiego. Z Rawskiego: Walentego Plichtę, Podkomorzego Rawskiego. Z Chełmińskiego: Łukasza Elzanowskiego, Chorążego Chełmińskiego. Z Malborskiego: Jana Gablenca, Z Braclawskiego: Ierzego Kalinowskiego. Z Pomorskiego: Jana Werdę, Starostę Nowskiego.

7. A z W. X. Lit. Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego W. X. Lit. z Panow Rad naszych: Wielmożnego Mikołaja Sapiechę, Woiewodę; Samuela Wołowicza Kasztellana, Nowogrodzkiego.

8. A z Koła Poselskiego, Urodzonych: z Wileńskiego Woiewodztwa: Jana Wilczka, Podśędka Osmiańskiego; Romana Somorocho, Podśędka Wilkomirskiego. Z Trockiego: Alexandra Ogińskiego, Chorążego Trockiego; Jana Marcinkiewicza, Stolnika Upitskiego. Z Ziemie Żmudzkiej: Jana Mleczka Sędziego Żmudzkiego; Jana Stankiewicza, Pisarza Ziemskiego Żmudzkiego. Z Smoleńskiego: Jakuba Proszyckiego, Sędziego Starodubskiego. Z Połockiego: Daniela Szczytę, Podśędka Połockiego. Z Nowogrodzkiego, Andrzeja Obrzyńskiego, Sędziego Ziemskiego Nowogrodzkiego, y Krzysztofa Zawiszę. Z Witepskiego: Michała Unichowskiego, Chorążego Witepskiego; y Adama Stabrowskiego. Z Brześciańskiego: Gabryela Ieleńskiego, Ierzego Woynę, Stolnika Pińskiego. Z Mściławskiego: Krzysztofa Sapiechę, Starostę Mściławskiego. Z Mińskiego: Jana Cedrowskiego, Hreorego Kniazia Horskiego.

9. Ktorzy to Deputaci Koronni, do Radomia; a W. X. Litewskie do Wilna; tak z Senatu, iako y z Koła Poselskiego, ziachać się mają *immediate* we cztery niedziele, po S. Ianie Chrzcicielu: to jest, na dzień dwudziesty wtory Lipca, roku terażniejszego. Na który dzień ziachawszy się, Koronni do Radomia, a W. X. L. do Wilna, y tego dnia zasiadłszy, y przysięgę *iuxta rotam iuramenti*, w uchwale *anni 1613 descriptam*, wykonawszy; sądy te przez zupełne cztery niedziele *continue* odprawować mają. Na którym Trybunale sędzić mają wszystkich o retenta poborowe, łanowe, czopowe, kwarciane, y inne wszystkie zatrzymane, *sine ulla quavis exceptione*, kontrybucye, podatki, y prowenta Rzeczypospolitey: także y te, ktoreby z uchwalonych na terażniejszym Seymie podatkow, retenta się po-

kazały, sędzić mają. A Podskarbi nasz Koronny w Radomiu, a W. X. Lit. w Wilnie, zaraz po zasiedzeniu, y odprawieniu przysięgi wzyw mianowanych Deputatow, oddać do sądu tego powinien będzie wszystkie zupełną delatę, tych wszystkich zatrzymanych podatkow Rzeczypospolitey, ktore Trybunałowi temu będą należały. Do ktorego sądu należeć nie mają Szafarze y Poborey, ktorzy na kupy swowolne, *privato laudo* uchwalone pobory u siebie wybierali, y nimi w Woiewodztwach y Ziemiach szafowali: także y ci, ktorzy kwity dostateczne z podatkow tych przeszłych otrzymali: także y ci, co Rotmistrzom swym, pod czas ekspedycyi przeszley Tureckiej, kontentacye dawali: iako Woiewodztwa, Poznańskie, Kaliskie, y Łęczyckie. O co ciż Rotmistrze, abo Poborey, ani potomkowie ich, ktorzy im pieniądze dawali, od skarbu, ani na tym Radomskim Trybunale, ani u sądu naszego turbowani byź nie mają: gdyż kondonowała im to *pro hac vice* Rzeczypospolita. Warujemy to iednak, aby *rigor* ten napotym prawu pospolitego, o nieupraszaniu z podatkow publicznych, *in suo valore* zostawał.

Auctia prowizyi stołu Krolewica I. Mści Władysława.

10. Iż Stany tey Rzeczypospolitey: osobliwy wzgląd swoy mają na znaczne *merita* Syna naszego, Krolewica I. M. Władysława, który z młodości lat swoich, okazał *bene merendi de Reipubl*: nie opuszczał; y w Moskiewskich ekspedycjach, gdzie dla woley y ulacnienia Rzeczypospolitey, y szczęście swoje, y prawo do tamtey Monarchiey, z miłości ku tey oyczyźnie, w ktorey się urodził y wychował, na zwłokę znaczną puścił; y na tak wielką woynę Turecką przeciwko Osmanowi Cesarzowi Tureckiemu, pod Chocimem zdrowie swoje za sławę y bezpieczeństwo Państw naszych nosił. Chcąc tedy *ex consensu Ordinum*, opatrzyć większą ieszcze, niż mu była przedtym pozwoliła Rzeczypospolita prowizyą stołu iego, tą terażniejszą konstytucyą pięćdziesiąt tysięcy złotych intraty naznaczamy, ktore mu za podawającemi się okazjami *sparsim* po Państwach tey Rzeczypospolitey konferować będziemy: *aequam* iednak *proportionem*, y prawo pospolite we wszystkim cale zatrzymując, y uciążenia w tym iakiego ktoreykolwiek części Państw naszych ochraniając, tak w Koronie w Wielgopolskich y Małopolskich Woiewodztwach, iako y W. X. Lit.; zachować będziemy.

Exempty.

11. Od wszelakich praw, Rotmistrzom, y tym ktorzy na służbie Rzeczypospolitey na ten czas będą, exempty iść mają według konstytucyi *anni 1621*. A te exempty tak z Kancellaryi naszej Koronney, y z W. X. Lit: iako y od Hetmanow naszych, tak Koronnego, iako y W. X. Lit. ważne u wszelakiego sądu byź mają.

O żołnierzu.

12. Iż Wielmożnemu Hetmanowi naszemu Pol-

nemu Koronnemu, za zdaniem Kommissarzow naszych, pod ten czas tey terażniejszey z Kozakami kommissyi, przyszło woysko nasze dla pewnych respektow przez niedziel kilka w kupie zatrzymać; zaczym y w szlacheckich y duchownych dobrach, stanowiska byź musiały naznaczone: tedy *pro hac sola vice*, od win w konstytucjach opisanych żołnierze wolnemi o to czynimy. Iednak, ieżeliby nad to który żołnierz, imo prawo y artykuły Hetmańskie, Seymową powagą utwierdzone, co przeciwnego uczynił, niaizdy, gwałty y krzywdy, szkody iakie ludziom wszelakiego stanu, w dobrach szlacheckich y duchownych poczynił: z takowemi żołnierzami występniemi y obwinionemi, *in foro fori* każdemu wolną drogę do czynienia zostawujemy, nie nie derogując konstytucyom *de disciplina militari* uchwalonym.

Disciplina militaris W. X. L.

13. Zabiegając aby stany szlacheckie, y dobra nasze, y PP. duchownych, przez Rotmistrze, Poruczniki, y ich towarzysze, nieczym uciążane nie były: artykuły, konstytucye woienne, w konstytucjach *annorum 1591, 1593, 1601, 1609, 1620*, uchwalone, y peny w nich opisane *in toto* reassumujemy: y według sposobow w tych konstytucjach pomienionych opisanych, aby się każdy, kto się na ekspedycyą woiczną zaciągnie, zachowywał, *vigore huius Conventus* postanawiamy. Dokładając tego, ieśliby ukrzywdzony o iakżkolwiek krzywdę y szkodę swoję, z obwinioną osobą prawem czynić chciał: tedy wolno mu będzie o to, bądź do Hetmana, bądź do sądu głównego Trybunalskiego, w którykolwiek termin, y Powiat przez pozew Ziemski, y Woźnego onego Powiatu, w którym się exces stanie, *termino peremptorio* na niedziel sześć pozwać. Komprobacya zaś może byź, gdzie się samemu panu krzywda stanie, w rzeczy nie kryminalney, przez Urzędnika tey maiętności: a gdzie poddanym, abo mieszczanom *plebeiae conditionis* krzywda będzie; oniz sami *ad instantiam et accusationem suam* probować y dowodzić mają w Grodzie, pod ktorego się iurysdykcyą krzywda stanie.

O Infantczykach.

14. Iż Prowincyą Inflantką nieprzyjaciel, *contra iura gentium*, mimo *inducias biennales* nastąpiwszy, *perfidio incursu* posiadł Inflanty: zaczym obywatela tamtey Prowincyi, wierni poddani nasi, *exules* będąc, oyczyznę y maiętności swe postradali: żeby tedy, *membra Reipubl*: będąc, względem wiečności y zasług swych, w takowym utrapieniu, nie byli zgola opuszczeni, za intercessyą Stanow w podawających się okazjach, względem y baczenie na nich mieć będziemy. Co się ma rozumieć *de indigenis* tamteczney Prowincyi *incolis fidelibus*.

Wydatki Iasnle Wielmożnego Woiewody Wileńskiego, Hetmana Wielkiego W. X. Lit.

15. Wydatki I. W. Woiewody Wileńskiego,

Hetmana Wielkiego W. X. Lit. ktore z miłości swey przeciwko oyczyźnie, y z ochoty ku służbie naszej y Rzeczyposp. na odparcie Gustawa Książęcia Sudermańskiego, tak na woysko iako na insze potrzeby woienne wydał, według likwidacyi Deputatow, tak z Senatu iako y z Koła Poselskiego, do liczby naznaczonych, za słuszne ie przyjmujemy. A iż z teyże miłości ku oyczyźnie do roku długu tego poczekać Rzeczyposp: obiecał, iż mu zapłacony będzie, terażniejszą konstytucyą assekuruujemy.

Dług Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego Wielkiego X. Litew.

16. Dług Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego W. X. Lit. na tak rocznym Seymie likwidowany, approbuujemy, y zapłacić mu go rozkażemy.

Wydatki Wielmożnego Hetmana Polnego W. X. Lit. na obronę Rzeczyposp.

17. Za nastąpieniem nieopowiednym na Państwa nasze y Rzeczypospolitey Książęcia Sudermańskiego, Wielmożny Krzysztof Radziwił, Hetman Polny W. X. Lit. swym własnym kosztem woysko zebrał, y z nim się nieprzyjacielowi zastawił. Ktora ochota iego Nam y Rzeczyposp. *in praegnantia necessitate* oświadczona, iż *feliciter* y z dobrem Rzeczyposp. *cessit*: przeto expensa iego, ktore tak na zaciąg woyska w pierwszey ćwierci, iako na insze potrzeby woienne przez tę ekspedycyą wydał, według likwidacyi Deputatow z Senatu y z Koła Poselskiego na liczbę wysadzonych, approbuujemy. A iż z teyże miłości ku oyczyźnie długu tego poczekać do roku obiecał, że mu zapłacony będzie tą konstytucyą assekuruujemy. Woysku zaś pod regimentem iego służącemu, co mu na borg winno według popisowych rejestrow zapłata rowno iako y drugiemu woysku doydzie. A wiedząc przy dawnych y terażniejszych Wielmożnego Hetmana Polnego za zaleceniem Rzeczyposp. posługach, iż on zdrowiu y dostatkom nie folgując, y ochotnie, y odważnie służąc naprzeciwko nieprzyjacielowi temu, ktorego od granic W. X. Lit. inkursie odwrocil, w opanowaniu zamku dziedzicznego Bierz, wielką stratę odniósł, tak w armacie iako y dostatkach, y przyległych maiętnościach, mieczem y ogniem od nieprzyjaciela spustoszonych: przeto miłościwy względ nasz na *meritu* y straty iego, w podawających się okazjach mieć będziemy.

Wybrańcy.

18. Konstytucye *annorum 1578 et 1590 sub titulo* o pieszych wybrańcach z dobr naszych, uchwalone *in toto* reassumujemy, a do wywodzenia ich zupełnego, bez ochylania żadnego, y pieniędzy od nich za ochylenie brania, z każdego Woiewodztwa wybrańcow, Rotmistrzow za zaleceniem Hetmanow naszych dawać będziemy: a żeby się służba ich nie zmniejszała, warujemy to przy tym, iż tych łanow abo włok, siedlisk, wybrańcom w dobrach naszych według

prawa służących, żadney inszey kondycyi ludziom, okrom samym tym osobom, ktoreby na mieysce tych zeszlých wybrańców *ad obeunda* takowych ktore oni byli powinni Nam y Rzeczyposp. oddawać *obsequia* nastąpili, rozdawać nie mamy.

Opatrzanie bespieczeństwa Smoleńska.

19. Iż siła Rzeczypospolitey w tak śliskiey y niepewney narodu Moskiewskiego przyiaźni należy na dobrym opatrzaniu Smoleńska, a przestrzeżeniu murów Smoleńskich, wielu ludzi do obrony potrzebuie: tedy My iż za osiadłością iako największą miasta tego, tym większe bespieczeństwo miasta tego byđż może, przywilej nasz na wolność od płacenia myta starego, do stołu naszego należącego, przykładem miasta naszego Połocka, miastu Smoleńskowi nadany, *authoritate huius Conventus* approbiujemy na dwadzieścia lat. A żeby szlachta Woiewodztwa tamtego służbę Rzeczyposp. woienną tym porządniey y ochotniey odprowowali, ciesząc się równo z drugimi *prae-rogativis et libertatibus* stanu szlacheckiego: tedy sprawom Woiewodztwa Smoleńskiego terminu niedziel dwie w Wilnie, po terminie Ziemi Żmudzkiej, y mieysce Deputatom ich naznaczamy. A Woiewodztwu Brzeskiemu tamże w Wilnie terminu niedziel dwie przyczyniamy. Dekreta iednak wszystkie y procesy sądu Krolewica Iego Mei administratorskiego: między różnemi osobami do zaczęcia sądów Trybunalskich w przyszłym 1627 roku, przy zupełney mocy zostawujemy. A z strony wydawania poddanych oyczystych, tak z dobr naszych zamkowych, iako też duchownych, y szlacheckich, komuby do włosci ktorychkolwiek rekuperowanych zbiegli: prawa dawne oboyna narodom służące, tak deklarujemy, iż wzaiem Woiewodztwu Smoleńskiemu, y innym rekuperowanym zamkom służyć mają, do pozyskowania oyczycow Smoleńskich, ktoryzy ze włosci naszych tamecznych po rekuperowaniu Smoleńska, zdrowia swe na różnych mieyscach w Państwie naszym ukrywali.

Połock.

20. Donoszona prosba od Posłów Woiewodztwa Połockiego z strony zamku Połockiego, na którym do tego czasu żadnego *praesidium* nie było, aby ludem służebnym, piechotą, y iazdą, także prochami, y kulami do dział opatrzony był. A iż Nam y Rzeczyposp. na tym zamku Połockim, iako ukraińnym wiele należy: przeto za zgodą wszech Stanow oboyna narodow, *vigore huius constitutionis*, zamku tego słuszne *praesidium* y opatrzanie mieć chcemy, tak iako iest w skrypcie wzwyż mianowanym dołożono.

Przywrocenie do czci ludzi swawolnych.

21. Chcąc My, swawolnych ludzi insolencją pokarawszy, klemencyi naszej mieysce uczynić: tych wszystkich ktorych imiona do Grodu naszego Warszawskiego, z podpisami mniejszego Pieczętarza naszego y osob niektórych do tego z Koła Poselskiego naznaczonych, od tychże De-

putatow podane są, iż według konstytucyi Seymu blisko przeszłego, we wszystkim się sprawowali; gleyty z Kancellaryi naszych, a potym *attestacye* od Hetmanow naszych odnieśli, uchwałą Seymu tego do czci przywracamy, y do wszelkich praw y swobod szlacheckich, ktorych przedtym z urodzenia swego szlacheckiego zażywali, przypuszczamy. Dekreta infamii z nich znosimy, kassujemy, y umarzamy. Tak iednak aby *plebeij*, za pretextem tey restytucyi, szlactwa sobie nie uzurpując, w dawney swey kondycyi zostawali. Ci zaś, ktoryzy ieszcze *attestacyi* od Hetmanow naszych nie mają, aby im *bene merendi* okazyja zostawała, gleyty im z Kancellaryi naszych tak Koronnych, y iako W. X. Lit. wydawane będą. A ktoryzy na posłudze Rzeczypospolitey teraz będąc, stawić się na Seym nie mogli, *attestacye* iednak Hetmanow o nich ukazane y trutynowane od wzwyż mianowanych Deputatow, przy Pieczętarzu naszym są: ci też takową łaskę naszą uznać mają.

Mikołajowi także Mocarskiemu, *ratione* kup swowolnych ieszcze przed konstytucją tak roczną infamowanemu, y Auctowi Konarzewskiemu, *eo tantum solo respectu* o kupach swawolnych infamii iego (infamii inszych, iesliby w iakim sądzie na nim otrzymane były, w tę restytucją nie inkludując) *restitutio* ta służyć ma.

Także *eadem restitutione gaudere* mają, *ex satisfactione partium*, Ian Nahuiowski, Łukasz Szuminski, Stanisław Iaroszowski, Krzysztof y Stanisław Krupiecy, y Iakub Chorzelski.

O składnym winnym.

22. Iż siła pożytku Rzeczyposp. ginie przez to, iż pod pretextem wolności szlacheckiey iędzą kupcy, y wszyscy *promiscue*, po wina do Węgier: zaczym y składne, prowent Rzeczypospolitey zmniejsza się co raz to bardziey, y wina im daley tym więcey w drogosc większą, za ubieganiem się kupcow, y inszych obywatelow Państw naszych do win, ktore y na winnicach nawet niektórzy zakupiają: przeto zabiegając tey szkodzi y skarbu Rzeczyposp. y prywatnych osob obywatelow Państw naszych, za zgodą wszech Stanow oboyna narodow, postanawiamy: aby żaden nie tylko kupiec, ale y *cuiuscunque praeeminentiae, dignitatis*, a zgoła żaden obywatel Państw naszych, *sine ulla cuiusvis personae exceptione*, nie ważył się za granice do Węgier, y innych Państw naszym Koronnym przyległych, po wina iędzić, *sub poena mille marcarum Polonica-lum, foro et ligamentis in constitutione anni 1611 expressis*. Pod takąż winę podpadać będą, ci ktoryzy przywożą mniejszemi beczkami wina, niżeli cztery barely wynoszą.

Naznaczenie PP. Senatorow do mieszkania przy Krolu Iego Mci.

23. Konstytucye o mieszkaniu przy Nas PP. Senatorow weale zachowując, naznaczamy: na pierwsze puł roka Wielebnego X. Biskupa Poznańskiego, Woiewodę Mińskiego, Lubelskiego,

Mściławskiego, Kasztellany. Na drugie puł roka, Wielebnego X. Biskupa Chełmskiego, Kasztellana Wileńskiego, Woiewodę Połockiego, Nakielskiego Kasztellana. Na trzecie puł roka, Wielebnego X. Biskupa Przemyskiego, Woiewodę Nowogrodzkiego, Mińskiego, Biechowskiego, Kasztellany. Na czwarte puł roka, Wielebnego X. Biskupa Żmudzkiego, Woiewodę Bełskiego, Elbińskiego y Bydgoskiego, Kasztellany.

UNIwersał POborowy,

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WARSZAWSKIM,

W ROKU 1626 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznaymujemy: iż My z powinności y chęci naszej, ku zatrzymaniu zdrowia, y całosci tey Rzeczyposp.: na terażniejszym Seymie obronę od niebespieczeństw, ktore onę na ten czas z wielu miar zachodzą, obmyślając, podatki niżej opisane, za zgodą wszech Stanow Koronnych, y W. X. Lit: na tym Seymie zgromadzonych, uchwaliliśmy. Za ktorych zgodnym pozwoleniem (oproczonektorych niżej pomienionych Woiewodztw, ktore sobie do braci wzięły) uchwalone są pobory wedle specyfikacyi niżej opisane. A iż różne deklaracye około tych podatkow zaszły: tedy przy każdym Woiewodztwie iako ktore pozwoliło, niżej wyraźnie iest opisano. Ktore pobory y insze podatki, sposobem niżej opisanym, wybierane być mają.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit ktoryzy sobie abo swoim panom orzą, abo roboty odkupiają u tychże panow swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow roku 1578 abo iesliby kto tych kwitow nie miał, tedy wedle kwitow po tym roku późniejszych poborow, z każdego łanu, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić po złotych dwa, *iuxta quantitatem agrorum*: a z nowych osiadłości, według rekognicyi pańskich, ktore mają iuramentem likwidować przez podanego. Z takowych wyższy opisanych rol kmiecie osiadłych, z strony dziesięciny po złotych dwa, do czterech poborow, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spy abo małdry, iako wyżej opisano. A z dziesięciny, także y z tych spy, mają to sobie poddani wytręcać: a gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosly-

by tak wiele; tedy kmieć swym dołożyć ma, tak żeby z roli y dziesięciny, spelną poboru było złotych cztery. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani pieniężne, ani meszne nie było; tedy kmieć powinien sam dać złotych cztery.

A w W. X. Lit. w Kiiowic, y na Wołyniu, y indziey, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby; z każdej służby osiadłej po złotych cztery. A iż na służbach innych bywa po kilka dymow; tedy dwa dymy na złotych cztery składać się mają: a gdzie tych służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Polesiu; także po dwa dymy mają się składać na złotych cztery. A w Ziemi Halickiey, y Podolskim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow, ani z włok, ale z każdego pluga każdy ma dać po złotych cztery, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflantskiej, nie z hakow iako przedtym, ale z plugow, poddani, tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotych cztery będą płacić: a szlachcy, ktoryzy plugami swemi orzą, po złotych dwa. A iż tam w tey Ziemi nie było do tego czasu żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru; tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, abo po naszymu włodarze, przy oddawaniu tego poboru ze wsi swych, w mieściech główniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Mieyskim przysięgę uczynić na sprawiedliwe oddanie: którą tenże Urząd zapisać, y sumę, którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma: a Poborce powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie, weryfikować wybranie swe takowym rejestrem, wydanym im *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani być mają, ktoryzy nie dali.

Woytowic, Szoltyysi, Kniaziowie, w dobrach naszych Krolewskich, względem służby *de suo*, z włoki każdej płacić powinni nad pobor uchwalony po złotemu: a zosobna Woytowic, Szoltyysi, w dobrach naszych, płacić będą powinni poboru po złotych cztery. A w dobrach duchownych, świeckich y inieyskich, Woytowic, Szoltyysi, Kniaziowie, Tywonowie, Pancerni, Putni Boiarowie, y inni, na iakichkolwiek posługach będący, poddani nasi, każdy ma płacić poboru z włoki po złotych cztery.

Szlachcic każdy ktory poddanych nie ma, a swym plugiem orze, abo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney poboru złotych dwa: a iesli mniej orze, tedy *iuxta quantitatem agrorum, mediante iuramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza, zagrodnika, abo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez ktorego pobor do Poborce odesła, za rekognicyą swą. A ktoryzy przed tym uniwersałem przysięgi uczynili, y odprowili; tedy iuż nie będą powinni więcey likwidować *iuramento*. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborcew ode-

śląc: a oni rekognicye, od których będą oddawać pobor, mają przysięgą podeprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczypospolitey z większą chęcią y pilnością, iednako, społecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie iako kto powinien, nie nie uchylając, ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreby do folwarkow zdawna, to iest, przed tą konstytucją nie przyłączono, ale ją dano z trzecizny abo kopczyzny orać, abo ją na inny pożytek obrocono, y z włok paśnych, które naymnia Olandrowie na paszą, y inni ktorymby wolność takowa wyszła: z takowey każdy powinen będzie dać po złotemu, y groszy dziesięci. A iesliby który Starosta y dzierżawca nasz w osiadłości kmiecey, lub sam, lub antecessor iego spustoszył, a na folwark obrocił: tedy każdy Starosta, dzierżawca, tak płacić powinen, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wiela iako ich spustoszył, *nemine excepto*, a Poborcy też nie mają, wychodzić na liczbie żadnymi defektami z łanowego, zwłaszcza w dobrach naszych.

Metropolitowie, Władysławowie, Archimendrytowie, Humenowie, Protopopowie, y Popi wszyscy w Rusi, z osiadłych rol, także mają dawać poboru tego z włoki, po złotych cztery. A Popi ktorzy poddanych ani rol mają, tylko od obeszcia swego, która ma przy cerkwi, płacić będą po złotych dwa.

A zosobna wszyscy duchowni religiy Greckiey, y co włoki osiadłe mają, na terazniejszą Rzpłtey potrzebę pozwolili zgodnie *loco donativi pro hac vice*, z każdej włoki osiadley, dać do tego generalnego poboru po złotych pułtrzecia: na co Poborcowie osobne kwity dawać im mają. A inni duchowni zakonnicy, co monasterom, cerkwiom katedralnym służą, od tych podatkow wszystkich wolni byź mają.

503

Popi Ormiańscy, powinni dać, iesli gdzie włoki mają, tedy poborow cztery rowno z drugimi: a nad to, z włoki *donativi* po złotych pułtrzecia pozwalają. A ci co włok nie mają, od obeszcia swego po złotych dwa.

Rataie, każdy z nich ktorzy z kopczyzny orzą, powinni dać z pługą po złotych cztery.

Wsi łowcze, ktore na łowiech siedzą, tak osoczne, iako y wszelkie inne, na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok po złotych cztery płacić mają. A ci co na włokach wolnych siedzą, iesliby nie odprawowali o tym czasie służby wojenney, a zwłaszcza strzelcy choć wolność mający, tedy także po złotych cztery z włoki płacić powinni będą.

Wsi Walaskie, powinne płacić iako y w inszych wsiach, z rol, iesli ie mają, abo z dworzyszca, po złotych cztery: ktorzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od sta owiec, po złotych dwa, groszy dwadzieścia: a od dziesięci krow, także po złotych dwa, groszy dwadzieścia.

Zagrodnicy ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy ośmi.

Zagrodnicy ku zagrodom role mający, powini płacić po groszy dwadzieścia.

Zagrodnicy ktorzy domki mają y ogrody na czynszu, a bez robot są iakieykolwiek swe obeszcie mają, po groszy dwadzieścia y cztery płacić powinni.

Komornicy co bydło mają, po groszy szesnascie: a co bydła nie mają, po groszy cztery.

Łoźni hultaie, mężczyzna y niewiasty, ktorzy się na służbę doroczną nienaymują; także dudarze, skomoroszy, każdy od siebie, po złotych dwa dać powinen.

Fliśnicy, każdy ma dać od siebie, po groszy dwadzieścia y cztery, okrom tych fliśników, ktorzyby na statkach szlacheckich płynęli, a ich poddani własni byli, takowi mają byź od poborow wolni.

Przekupnie, przekupki, na wsiach, po groszy dwanaście.

Rzeźnicy, y inni wszelacy rzemieślnicy na wsiach, po groszy dwanaście.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy dwadzieścia: a ktorzy role mają, osobno płacić powinni z rol, *juxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, rowno z kmieciami z rol płacić będą, *juxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych y świeckich, ktore są na iakieykolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, podatku przedtym y dziesięcin nie dawały: ten podatek rowno z drugimi kmiećmi powinni płacić.

504

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, y ktorymby cztery lata po pogorzeniu wyszły, powinni także płacić ten podatek rowno z drugimi wsiami y miasteczkami. Toż ma być rozumiano o wsiach, miasteczkach, y miastach pogorzałych, y od czterech lat zwoiowanych, od różnego nieprzyziaciela Koronnego. O czym Poborcy *diligentem inquisitionem* czynić mają, tym sposobem: iż Woytowie Watanani albo Tywonowie, przy oddaniu poboru przysięgę powinni będą uczynić, na sprawiedliwe oddanie z domow y z pługow, po pogorzeniu albo zwoiowaniu pozostałych. A wsi przez nieprzyziaciela popalone albo spustoszone, od tego poboru, w Ziemiach Ruskich, Podolskich, Inflantekich, y W. X. Lit. wolne czyniemy. Iednak tak iż Watananowie poprzysięż mają takowe spalania y popustoszenia.

Młynarze od koł zakupnych, tak hwalnye iako y łodziastych, korcowych, ważnych, od każdego po złotych trzy, groszy dziesięci, a od dorocznych koł po złotemu, groszy ośmnaście.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po złotych dwa: a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y ktore są na spy, po złotemu y groszy dziesięci: a od dorocznych, po groszy dwudziestu.

Młyny, ktore dzierżawcy dobr naszych, dla pożytku swego z trzecią miarą wykupili, płacić

powinni tak iako y inne młyny dziedziczne y doroczne.

Papiernicy od papieru, po złotych ośmi.

Rudnicy od każdego koła po złotych ośmi: a ktorzy role mają, osobno z nich, iako y inni płacić będą.

Dziekiarze, smolarze, y popielarze, od rzemieślni swego, po złotemu y groszy ośmnaście.

Smelczarze, ktorzy do spustu smołę palą, od pieca każdego po złotych ośmi: a towarzysze ich po złotemu y groszy ośmnaście.

Prasolowie od każdego woza, ktorym sol wożą na przekup, mają raz w rok zapłacić po złotemu y groszy ośmnaście; każdy do Poborce tego Woiewodztwa, albo Ziemi kędy przemysłkiwa, za ktorego kwitem iuz ma byź wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy, y towarzysze tychże mistrzow, to iest, węglarze, dymarze, kowale, kuźnicy, płokarze, także przy papierniach, po złotemu y groszy ośmnaście.

Od hut szklanych po złotych ośmi: a towarzysze ich, po złotemu y groszy ośmnaście.

A dzierżawcy nie mają takich podatkow ulegać, ani kwitami starami ich zasłaniać, na takie potrzeby Rzpłtey, w czym Poborcy mają czynić pilną inkwizycją.

505 Z miast y z miasteczek, tym sposobem pobor wybierany byź ma.

Miasta y miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych wszystkich duchownych y świeckich, szosow cztery, takich iako zwykli dawać, przy poborze iednym łanowym, nie zastawiając się ani broniąc żadnymi wolnościami, z ktorychkolwiek przyczyn, y kwitami starami, wydać go na czas, iako iest niżej opisano, mają. W tychże miastach, y miasteczkach, mieszczanie, przedmieszczanie, którzykolwiek role mają, z włoki płacić będą po złotych cztery, także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wyimując. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y te na tę potrzebę Rzpłtey pobor wszelaki iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinne: czego Starosta Spiski exekutorem byź ma spolnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich, w mieściech y w miasteczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemieślni wszelakiego płacić będą. Toż się y o rzemieślnikach, ktorzy w dworach pańskich przy miastach mieszkaia, rozumieć ma.

To iest: złotnik każdy od rzemieślni swego po złotych ośmi. Rzeźnik także od rzemieślni, po złotych ośmi. Piekarze w głównych mieściech, po złotych ośmi: a w mniejszych po złotych cztery: po miasteczkach po złotych dwa: a na wsiach po złotemu. Konwisarze od rzemieślni po złotych ośmi. Barwierz, cyrulik w miastach główniejszych, po złotych ośmi. Aptekarze od apteki po złotych dwanaście. Prasol ktorzy solą kupeczy, po złotych cztery. Także my-

dlarze, y inni wszelacy rzemieślnicy, ktoreykolwiek rzemieślni w mieściech: krawcy ktorzy iedwabne rzeczy robią, toż szwiec co szafianem y kurdybanem robi. Kuźnierze ktorzy wielkie towary mają, ci powinni płacić w mieściech główniejszych po złotych ośmi: w miasteczkach, po połowicy: a na wsiach po złotemu iednemu y groszy dwu. Białoskornicy, czerwoni garbarze, ktorzy zamsze wyprawują, przy wielkich mieściech, po złotych ośmi: a towarzysze ich po złotemu y groszy dziesięci.

Kupecy wszyscy obcych narodow, to iest, Włosi, Niemcy, Francuzowie, Szoci, Grckowie, Moskwa, Węgrowie, do tego Ormianic, ktorzy osiadłości nie mają, iakieykolwiek kupie y towary niewaią, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y w W. X. Lit. każdy z osoby swey płacić będą powinni po złotych cztery: ktory podatek osobno przez Poborce na liczbie pokazany być ma. A zosobna kupecy wszelakich nacyi tak *indigenae*, iako y osoby cudzoziemskie, żadnego nie wyimując, także y żydzi, y inszych narodow ludzie, do mieyskich wolności przypuszczeni, nie zasłaniając się żadnymi wolnościami ani prerogatywami, od wszelakich towarow, tak do Korony przywiezionych, iako y z Korony wywożonych, żadnego towaru nie ochraniając na komorach pogranicznych, ktorey towary do Niemiec, do Włoch, Węgier, do W. X. Lit. y do X. Pruskiego, na Dybow, y na Margrabstwo wychodzą, y przychodzą będą: mają płacić pobor czwartego grosza *in duplo*, *sub amissione mercium*. Także Podolski czwarty grosz od towarow, ktore z Turck, z Wołoch y Multan przychodzą, y z Korony do tychże kraioy wychodzą, y myto od pieniędzy, na komorach, Kamienieckiey, Sniatyńskiey, Barskiey, y przykomorkach do nich należących, wybierane byź ma. Co Urzędy Grodzkie komor pogranicznych poblizsze, za delacyą Pana Podskarbiego Koronnego, albo tego kto od skarbu trzymać będzie, exekwować mają na towarach kupieckich, *sub poena mille marcarum Polonicaum*, *toties quoties ex delatione thesauri, in quocunque iudicio, et officio Regni repetenda*: w mocy zostawiając *de inductis*, napotym decyzyą Krola Imci miastu Krakowu, wedle konstytucyi 1609.

Furmani mnieysi, co od miasta do miasta iedzą, żywności szukaia, do czopowego piwego, po groszy 10 płacić będą.

Furmani zagraniczni, y w Koronie mieszkaiący, co towary za granice wywożą, y z zagranicza do Korony przywożą, po iarmarkach rozwożą, mają płacić do czwartego grosza po groszy dwudziestu. A ci co sol za granice wywożą, względem prasolki z zagranicznej, od woza po złotemu.

Komornicy, komorniczki, w mieściech większych, po groszy piętnaście, a w miasteczkach po groszy dziesięci.

Przekupki, przekupnie, loźni, wendetarze, farynarze, y hultaie, mężczyzna y niewiasty, po złotych dwu: a w małych miasteczkach po zło-

506

temu: a Poborcy mają być w tym ostrożni, aby żaden takowy, pod niczym tytułem, wolnością y obroną tego podatku nie ulegali: na ce każdy z osobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy wiele zapłaci; a we wsiach od pana: aby tak umykając się, nie zbywali zapłaty, albo dwa razy nie płacili.

Rostrucharze co końmi kupczą od osoby po złotych czterech. A takowe wszystkie podatki, tylko raz mają być *in simplu*, do tychże czterech poborów uchwalonych, przez Poborców wybierane.

Kupcy wszyscy, którzykolwiek za granice Korony naszej wóły Podolskie prowadzą, mają dawać (nie zasłaniając się żadnymi wolnościami od Nas danemi) od każdego wołu, nad cło pograniczne, po groszy dwudziestu: a od wołów Polskich albo Mazowieckich, y iałowic, od których piętnaście groszy na cło biorą, po groszy dziesięci, y przy każdej komorze Koronnej, u onej drugi którą pożąną ostatni, wyjąwszy wóły szlacheckie, y wóły z powołoszczyzny wzięte, y wóły zimowane, własnym gumnem szlacheckim wychowane, od których iako cło tak y pobor nie ma być dawany: na co wedle zwyczajów dawnych, y że nie są zaprzędane, faktorowie przysięgi czynić mają, na pogranicznych komorach.

Wóły które na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y Państw innych Koronnych, te aby starami gościncami, prawem popolitym opisanemi, iść były powinny. Toż się ma rozumieć, w W. X. Lit. Także też od każdych innych towarów Polskich, które z Korony za granicę wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło albo myto pograniczne, od czego dawać po trzy grosze, aby czwarty grosz wybierali, *ratione* poboru: która przyczynienie podatku, nad cło y myto zwyczajne, tak od wołów, iako y od innych towarów, żadnymi się wolnościami nie szczycąc, nie ma być wybierane *in corpore Regni, et M. D. Lithuaniae*, (oprocZ Ziem Xięstw Pruskim przyległych) tylko w pograniczu: które pogranicze, nie ma też być rozumiano między Koroną a W. X. Lit. ale to, które między temi narody, a inszemi postronni zachodzi. A Celnicy Koronni, mają się z Poborcami, albo arendarzami, *fideliter*, znosić o regestrach swych komor pogranicznych y głównych. To jest: w Wielkiej Polsce, Poznańskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej y Wieluńskiej: a w Małej Polsce, Krakowskiej. Także od granice Wołoskiej, na komorach Celnych, Ruskich y Podolskich, żeby się Poborcy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza, od taxy Celnej przysięć by miało, *sub poena quatuordecim marcarum*; o którą to do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, albo Pisarz Celny, od Poborce albo Sukkollektora jego, *toties quoties* onę zapłacić ma: y według których kontraregstrów przez Celnika podpisanych, Poborcy albo arendarze, do skarbu będą odpowiadać. A koby się ważył tego, żeby nie na granicy, ale w Koronie w którymkolwiek

Woiewodztwie, y w W. X. Lit. y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywnien podpada: o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, albo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien, ktorey wina połowica sądowi, a połowica aktorowi iść ma. A pozew ma być położony u Sukkollektora, który *nomine* Poborce swego co od kogo wyciągał. O który czwarty grosz, wolno będzie Podskarbiemu Koronnemu, z osobna ogołem z kim pewnym kontrakt uczynić, jeśli to będzie rozumiał być z lepszym pożytkiem Rzeczypospolitej.

Czopowe w miastach y miasteczkach, takowym sposobem ma być wybierane.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, w duchownych y świeckich, w Koronie nie od korca ani cwiertnie, ani od żadnej miary słołu, wedle zwyczajów dawnych, ale od beczki tym sposobem czopowe bywać iako beczka przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustawione albo przedawane będzie piwo, po pieniądzu Polskiemu płacić będą powinni: a jeśli by też tenże co piwo warzył toż piwo szynkował, z osobna od teyże każdej beczki, względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić powinien. A jeśli by ten piwowar komu in szemu piwo przedał na wyszynk, ten co ie kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie. A ten pieniądz u tego Piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborcy repetować będą: a piwowarowie ci którzy narobiwszy słołu przed publikacją uniwersału tego, a z tych słołów dopiero po publikacji piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić: gdyż od beczki, iako wyżej napisano, a nie od słołów płacić będą. A z takowych Urząd Miejski, za instygacją Poborców, powinien nicodwólczną sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywnien: o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać. A iż się najdują niektórzy stanu szlacheckiego, także Starostowie, którzy w mieście naszych Krolewskich y duchownych domy mają, a piwa na wyszynk warzają: także y ci którzy słoły, bądź wymierne, bądź folwarkowe, na wywarzenie do miast albo miasteczek dawać, tedy takowe czopowe płacić mają iako y insi mieszczanie od inszych piw. A koby też w mieście albo miasteczku dzierżenia swego, czopowego wybierać bronił, ma o to sam Poborca, albo arendarz pozywać do Grodu na Kwerelle: co Grod ma sądzić iako y łanowe, *sine appellatione*. A iż się w tym wielkie inkonwenientia dziać, że miasta y miasteczka, skoro czas wybierania czopowego, z pierwszych y uchwały Seymowej minie, choć wiedzą za obwołaniem uniwersałów nowych, w Grodach o czasie, od którego się drugie czopowe zaczyna, nie popi sują warow, ani inszych podatków które do czo-

powego należą, ale czas zwłoczą niepotrzebnie, zaczym rzadkie Woiewodztwo, w którymby się czopowe od dnia w uniwersale naznaczonego zacząć y skończyć miało. Aby się to tedy w porządek lepszy wprawilo, postanawiamy: aby miasta y miasteczka, skoro uniwersał w Grodzie tamtego Woiewodztwa, albo Ziemie będzie obwołany, czopowe *sub fide et conscientia* rejestrowały y wybierały, y do rąk Poborce, lubo arendarza, sprawiedliwie za rekwizycją jego oddały. A gdzieby tego zaniedbały, nie mają mieć żadney prorogaeyi do wybierania zatrzymanego czopowego, ale ie razem Poborcy zapłacić za czas zatrzymany, wedle przeszłych regestrów powinni, *sub poena bannitionis, et duplicis pensionis*: o co *forum* z Instygatorem na Trybunał, *inter causas fisci*.

Karczmarze albo piwowarowie na wsiach którzy nie z pańskich zboż, ale z swoich, y na swoy zysk piwo warzą, y szynkują: od czterech szelągów po pieniądzu jednemu płacić są powinni.

Słodownicy co słoły robią, a piwa nie warzą, od rzemieśla swego powinni dać do roku po złotych cztery.

Od palenia gorzałek, banie, kotła, w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po groszy dwunastu, a na wsiach po groszy sześci, wyjąwszy szlacheckie. A na Wołyniu y Podlaszu, od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe: czemu y arendarze gorzałki podlec wszędzie mają, wyjąwszy szlacheckie: a te wszystkie podatki wyżej mianowane, do czopowego należeć mają.

Wina Węgierskie wszystkie, aby inszemi drogami nie szły, iedno temi, na Iaslska, Duklę, Rymanow, Sądecz, Biecz, Zmigrod, Nowy targ, Grybow, Iordanow, Krosno, Sambor, Lesko, Stryi, Dynow, Rybotycze: czego przestrzegać mają Starostowie, Celnicy, y Urzędy Miejskie. A koby się ważył innemi drogami wina Węgierskie z tych tam krajów do Korony wieść, albo prowadzić, tedy tym sposobem wina traci; ktorego połowica na Nas, a połowica na delatora iść ma. A za pozwoleniem wszech Stanów, mocą y ustawą Seymową postanawiamy, teraz y na czasy wieczne, aby ani dzierżawcy nasi, ani Poborcowie, ani żaden inszy, nie śmiał hamować kupców, do inszych składów, mimo te gdzie ie prowadzą poniewać: pod winą sta grzywnien, *parti. et iudicio totidem, ad instantiam cuiusvis*: o co *forum* na Trybunale mieć ma *inter causas officij, albo fisci*. Po które Węgierskie wina, żaden obywatel Koronny, *cuiuscunque status, et conditionis*, nie ma iędzić, ani posyłać do Węgier, pod utraceniem win, y winą w konstytucyi: o które *forum* ma mieć na Trybunale *inter causas officij, albo fisci*, z Instygatorem, *ex delatione* tego kto to trzymać będzie. A od każdego pułkufka wina, Węgrzyn ma płacić na składzie, ten co ie do Korony przywiezie, skoro wina do piwnicy spuści, po złotych dwu, pod utraceniem wina, *et poena centum marcarum Polonicarum*: co Starostowie poblizsi składów,

exekwować powinni, za delacją arendarza składow, *sub poena centum marcarum*; o którą *forum* na Trybunale, *inter causas fisci* a ten co ie kupi, tamże na składzie, względem czopowego, będzie powinien dać z osobna po złotych dwa. Co w dyspozycyi Wielmożnego Podskarbiego naszego zostawa.

Także od małmazji, y muszkateły, wina Wołoskiego, na Kamieniec, Sniatyn, y na insze miasta prowadzonych, każdy płacić do Poborce tej Ziemie albo arendarza od skarbu na to postanowionego, będzie powinien, *nemine excepto*.

Od każdej kufy małmazji y muszkateły, po zł: czterech, a drugą złotych cztery, co ia kupi na szynk: okrom szlachcica, który wolen, iako od wina, tak od małmazji być ma, gdy ia na swą potrzebę kupi. A w mieściech tych składnych, Urząd Miejski podpisywać ma, wic le wina albo małmazji każdego dnia, y tygodnia, przywozją, y registra tego popisowania Poborcem, albo arendarzom, oddać będzie powinien. Tamże na tych składziech, któżkolwiek zapłaci, tak składne iako y czopowe, weźmie kwit od Poborce, a z nim do Krakowa, albo na insze miejsce przyjedzie, Poborcy albo Sukkollektorowi onego miejsca pokaże: iuż takowego wina płacić drugi raz nie będzie powinien. A jeśli takowego kwitu nie pokaże, tak w Krakowie iako y na inszych miejscach, że miejsce opisanych składów minął: tedy tym sposobem wina traci; ktorego połowica na skarb nasz, a połowica na Poborcę, albo arendarza iść ma.

A iż temi czasy małmazje obrocily się morzem po nie małej części na Gdańsk, zaczym żeby się szkoda w składnym y czopowym małmazjowym, która przez Wołochy do Korony, przed tym chodziła, nie działa: zabiegając temu, wolno będzie skarbowi przestrzedz tej szkody, y arendować to składne tak małmazjowe, iako y innych win zamorskich, komu będzie rozumiał, z pożytkiem Rzeczypospolitej.

Wina Endeburskie, Rakuskie, Morawskie, y Ryńskie, iż *promiscue* idą do Małej y Wielkiej Polski, tym pewny skład być nie może: ale na komorach Celnych, arendarz czwartego grosza wybierać będzie (od ktorego arendarza albo Sukkollektora jego, kiedy kwit otrzyma, nie ma iuż być od Poborców turbowany) od każdego wiadra, które ma mieć osmdziesiąt kwart, od Morawskiego y Ryńskiego, po groszy sześci: a od Endeburskiego, od każdego wiadra, które ma kwart sto y cztery, po groszy dziesięci. Od wina Gubińskiego, Krosińskiego, *et id genus*, od każdego drelinku po groszy 24 a od wina Wołoskiego bareły, po gr. 16.

Wina do piwnic w mieściech, miasteczkach, y na składziech, wstawione: mają być za rekwizycją arendarza składów winnych, przez Urząd Miejski, *sub fide et conscientia*, popisane y policzone; y rewizya win nigdy nie broniona.

Wina które morzem przychodzą, Francuskie, Ryńskie, y Hiszpańskie, Pinioly, Alekanty, Ry-

wuły, y inne, gdy do miasta y miasteczka przywożą, od każdej beczki płacić mają po groszy dwadzieścia cztery: czego Poborca y Urząd Mieyski *fideliter* doyrzeć mają.

Od przewożnego piwa na imię Gdańskiego, Wrocławskiego, Swidnickiego, Głogowskiego, y Opawskiego: od każdego achtela, które przywożą do Korony, ma dać groszy piętnaście, a od fasy groszy trzydzieści.

Od każdej beczki miodu przasnego nie rozsyconego, z zagranicznego, którego kichlarze albo miodownicy na miodownik wyrabiają, płacić powinni po złotemu: od pulbeczki po połowicy: do czwartego grosza.

511 Od beczki miodu rozsyconego pitego, w którejby trzy bareły były, od każdej po groszy dwanaście: a od puł beczki, według proporecy bareł, do czopowego piwnego.

Od miodow starych, sowito ma dać każdy po groszy dwadzieścia y cztery, a od bareły albo pulbeczki, po groszy dwanaście Polskich: wyiwszy miady szlacheckie, które sobie dwoma sycą, y które będą na szynk z swych własnych pasiek dawać.

Także od troyniku, kiestrzanu, malinniku, każdy iako od starego miodu płacić będzie powinien. A żeby to sprawiedliwie dochodziło, Poborca każdy w Woiewodztwach, Powieciach, albo arendarz będzie powinien po wyszcii uniwersału poborowego, obiahać miasta wszystkie y miasteczka onego Woiewodztwa albo Ziemie: a tam ma z Rady Mieyskiej, albo pospolitego człowieka iednego obrać, który przezeń y przez Radę ma bydź przysięgą obowiązany, że podatku tego czopowego, pilnie y wiernie doglądać y wybierać będzie, według tego uniwersału, do którego z Rady Mieyskiej ma bydź ieden przydawan, aby tym większa wiara była y pilność: z czego się Urząd Mieyski wymawiać nie ma, y za tą uchwałą będzie powinien. A pieniądze wybrane, w kwartał Poborcy wydawać, za dostatecznym pisaniem rejestru każdego waru szynkowania, zapieczętowanym pieczęcią mieyską, y podpisem Burmistrza, y dwu Radziec, pod winą sta grzywien.

Tenże Poborca albo arendarz skarbowy, we wsiach naszych Krolewskich y duchownych, ma postanowić z karczmarzem, za wiadomością sumych panow, Starostow y Urzędnikow, jakoby z tego czopowego ten procent dochodził sprawiedliwie. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby kto w tej mierze iakich fortelow, derogując tej Seymowej uchwałe, używać chciał: takowy winą dwoiaką czternastą grzywien skarany bydź ma; o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kędy Starosta pozwie. A wszakże Poborcy skarbowi *pro hac vice*, nie na kwartały pieniądze oddawać mają, ale na raty w kontraktie od skarbu naznaczonym.

A iż w niektórych Woiewodztwach arendarze czopowego, dla powietrza lat przeszłych arendy swojej nie dotrzymali: tedy puszczaemy to na wazenie y *fidem* Podskarbiow naszych

o boygą narodu, aby oni w tym szkody Rzpltey y arendarzow ochronili, a nowe czopowe od Wielkieynocy przyszley zacząć się ma. A iż miasta, miasteczka pogorzałe, więcej sobie wolności niż prawo pozwala, pociągają, tedy to tak deklarujemy: iż od szosow, łanowego, czopowego, także podwody, y od innych podatkow z osiadłości mieyskiej, wolni bydź mają; ale od towarow y handlow, tak cło Nam należące, iako pobor wodny, y czwarty grosz, płacić powinni: wolności też żadnych więcej nad cztery lata, wedle prawa, od pogorzenia zażywać nie mają.

Czopowe W. X. Litewskiego.

Czopowe w W. X. Lit. wedle deklaracy niżej napisane, uchwalamy, y Wielmożnemu Podskarbiemu Ziemiemu W. X. Lit. w administracyą poruczamy żeby za lepszym Rzeczypolitey pożytkiem one administrował albo arendował: które to czopowe od piw, miodow, wedle zwyczajow w Xięstwie Litewskim płacić każdy będzie powinien. Od palenia gorzałek, banie, kotła, każdy w mieście y miasteczkach, powinien dać po groszy dwadzieścia y cztery; a na wsiach po groszy dwanaście: a znowu od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe; albo od osmaka słodogorzalczanego, po groszy cztery Litewskich. Czemu wszyscy karczmarze wszelakich iurisdycy, tak w Wilnie, iako y w inszych mieściech, niczym się nie excypuiąc, podledz mają. Także y bractwa w Wilnie, od szynkowania miodow czopowe płacić powinny: y karczma Witepska, żadnymi się wolnościami ani przywilejami nie szczycąc, pod to czopowe podpadac ma. Od win Węgierskich, które do W. X. Lit. przywożą, niż do piwnice złożyć, płacić każdy ma od pułkufka po złotych dwu. Od win które z morza przychodzą, to iest Francuzkich, Włoskich, Hiszpańskich, małmazy, Alekantow, muszkateł, Piniolow, Rywul. y innych, które do miast y miasteczek przywożą; od każdej baryły, poki także do piwnie spuszczone, y przez Sukkollektory rewidowane nie będą, płacić powinni po złotemu Polskiemu. A co się tycze czopowego Wileńskiego, iż pogorzalcy wedle prawa wolni bydź mają: a którzy nie pogorzeli, a w domach swych piwa, miody, gorzałki, robić y szynkować będą, płaceni czopowego podlegają. Insze podatki do czopowego należące, według uniwersału wyżey o czopowym Koronnym W. X. Lit. wydawać mają.

Pobor wodny w Koronie.

Szyprowie y flisowie kupieccy, żydowscy, y innych, zboża y towary skupujących, wyiwszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane sterniki y flisy (czego sternicy y flisowie, tamże przed Poborcą, albo iego Pisarzem, przysięgą probować mają) tak płacić mają. Wodą spuszczaiący do Gdańska, Elbląga, Krolewca, Rygi, y indziej na wszelakie mieysca

portowe, płacić powinni, tak od pszenice, zytaięzmienia, owsa, mąki, iagiel, grochu, y wszelakich żywności od każdego łasztu Gdańskiej miary, po gr. trzydzieści polskich. W czym gdyby więcej łasztow oszacowano od Pisarzow Poborowych, niż się na szkucie kupieckey nadydzie, według powieści iego: tedy przysięgą to kupiec, albo faktor iego, likwidować, y zapłacić będzie powinien. A stan szlachecki od zboża urodzaju swego, który przysięgę ukaże, *sub poena quingentarum marcarum*, na Poborcy *peremptorie* na Trybunale którymkolwiek, *sub poena bannitionis repetenda*, wolny bydź ma od wszelakiego placenia poborow; y do drugiey przysięgi nie ma bydź wiedzion. A to wybieranie ma bydź na mieyscach sposobne u Fordana, y innych do tego należących przykomorkach ziemnych. A u Brześcia Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarow, iako od flisow, którzy z Wołynia, albo z inszych Państw Koronnych spuszczaią, gdyż ci na Wisle pobor odprawiają. A od towarow leśnych z dobr naszych Krolewskich, gdzie Starostowie popioly, y insze towary leśne, sprawiają, swym sumptem, y na swoy własny pożytek, powinni płacić:

513

Od łasztu popiołu, po groszy trzydzieści. Od beczki solney potaszu, po gr: 24. Od łasztu smoly, groszy 24. Od sta klepek, groszy 30. Od sta wasilek, groszy 30. Od sta pipelek groszy 30. Od sta wańczosu, po groszy 24. Od kopy cębrowiny, po groszy 30. Od masztu każdego, po groszy 15. Od sta balow, po groszy 25. Od kopy tarcie, po groszy dziesięci. Od uxeftu Francuskiego wina, po zł: dwu. Od kuffy małmazyi, po zł: cztery.

Od uxeftu octu, po złotemu, y od inszych wszelakich towarow które wodą idą, płacić powinni.

Wszakże gdy towary leśne w dobrach naszych ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczone, od takowych towarow cło żadne nie ma bydź płacone.

Szyprowie od każdej własney szkuty, okrom szlacheckich, które iedno najmują z trochtu, płacić mają na rok po złotych sześci.

Rotman Wiśny od osoby po złotemu iednemu: a od dubasow po trzy złote Polskie.

Od lichtana, po złotych dwa. Od każdej beczki śledzi, przekupnie mają dawać po groszy sześci. Od beczki dorszu, stokwiszu, po groszy dwu. Od beczki szczuk Lwowskich, po groszy dwunastu. Od beczki ryb Pruskich Krolewskich, po groszy sześci. Od beczki węgorzy, po groszy dwanaście. Od massy wyziny, po złotych dwa. Od beczki iesiotrzyny, po groszy dziesięci. Od sta suchych ryb, po groszy piętnastu. Od łososia iednego, po groszu iednemu. Od iesiotra wędłego, po groszu iednemu. Od troski iunow, po groszu iednemu.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako y suche, od tego poboru wolne bydź mają. także y śledzie szlacheckie. na ich własną potrzebę

domową do żywności, ze Gdańska albo z Torunia na sztukę wzięte. albo wozmi wiezione, mają bydź wolne od placenia poboru wszakże *secundum proportionem* każdemu przepuszczane bydź mają.

Od ołowiu, miedzi, siarki, gleyty, saletry, które albo Wisłą prowadzą z Krakowa, albo ziemią do Gdańska, albo za granice, względem czwartego grosza, poboru powinni dawać, od cetnara ołowiu, (procz szlacheckiego, z gor iego własnych wyrobionego) po groszy trzy: od miedzi, *intra et extra Regnum* po gro: sześci: od beczki siarki po groszy pułczwarta. Od stali, po dwa szelągi. od cetnara saletry, po groszu iednemu. Od cetnara gleyty, po gr: trzy: y od innych towarow wszelakich, według instruktora celnego, pobor ten płacony bydź ma: który odprawiwszy raz, za pierwszym kwitem, mają bydź wolni wszędzie.

Owczarze, osepni, pachtowi, załączni, y inni, aby dali od 10 owiec swych, po groszy dwa, y od tych co ie w najmie mają.

A iż Poborcy albo Sukkollektorowie, z poddanych tak naszych, iako y duchownych y świeckich, którzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki, do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ie za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą: tedy kiedy to uczynią Poborcy, albo Sukkollektorowie mimo świadectwo pańskie, *poena duplici quatuordecem marcarum*, karani bydź mają: o którą pozwani sami albo Sukkollektorowie ich na Trybunał, mają *peremptorie* odpowiadać.

Szlachta nowa.

Nowa szlachta, którym samym przywilecie dane są, albo dekrétami Trybunalskimi na znowie szlachectwo otrzymali, powinni z majątności swych dziedzicznych, y zastawnych, z każdego łanu płacić po złotych dziesięci *de suo*, do Poborce na czas znoszenia, *sub poena confiscationis bonorum*, a to nad pobory, na tym Seymie uchwalone.

Także y ci którzy pieniądze mają w płacie, a w miastach sami mieszkaią, majątności swe przedawszy, tedy od sta złotych ma dać złotych pięć, *sub confiscatione summy*. A z takowemi, iako z nową szlachtą, powinien będzie Instygator czynić *ex delatione* skarbu, albo Poborce na trybunale *inter causas fisci*, pod zaplaceniem *de suo*. A Poborcy powinni tego delatę we dwie niedzieli po Gromnicach do skarbu oddać, nikogo nie ochylając, pod winą dwoch tysięcy grzywien. A Poborce takowe pieniądze y podatki od których wybiera, mają ie aktykować do Grodu. a to dla tego, aby iesliby kto takowych podatkow uległ, albo nie oddał, aby go wolno każdemu pozwać o nie oddanie y o winy wyżey opisane.

Mieszczanie którzy dobra Ziemięskie trzymają, *privatim* nad pobory uchwalone, powinni płacić z każdego łanu albo z włoki, do Poborce, po złotych dziesięci, *sub poena confiscationis bonorum*. A to się ma rozumieć nietylko o wiecznościach.

ale y o zastawach: *forum* także iako y noweyszlachcie.

515

Donativum W. X. Lit.

Za dobrowolnym pozwoleniem Wielmożnych Woicwodow, Starostow, y dzierzawcow wszystkich dobr stołu naszego, w W. X. Lit. tak dożywotnich, iako y w summach zawiedzionych, y tych w to inkludując, co iurgielty na dzierzawach mają, mocą tego Seymu postanawiamy: iż *pro hac vice* w tak gwałtowney potrzebie, powinni będą dać z wysługi y dzierzaw swych iedną czwartą część prowentow y dochodow wszelakich, do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego Ziemskiego W. X. Lit. na Świątki blisko przyszłe, w roku przyszłym 1626 według tego iako z uchwały Seymu roku 1590 dawali: a to według opisania, y pod winami tamtey konstytucyi tegoż roku 1590 *nemine excepto*. Wyimując iednak z tego ekonomie nasze, myta stare, y dobra oprawie Krolowey Ieymci Małżonki naszej podległe, ktore od tego podatku wolne byđź mają.

Cło nowe podwyższone, y splaw wodny w W. X. Litewskim.

Cło nowe w W. X. Lit. y splaw wodny, za zgodą wszystkich Stanow Koronnych, y W. X. Lit. na rok, na tak gwałtowną Rzeczypospolitey potrzebę, uchwalamy: ktore w administracyi Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego W. X. Lit. poruczamy, aby z naylepszym pożytkiem Rzpltey tym cłem sam przez sługi swe administrował. A zacznie się wybierać od ujęcia sprawy na komorach y przykomorkach, według ordynacyi tegoż Wielmożnego Podskarbiego, y skończy się w rok takowegoż czasu. A wolności wszystkie miastom niektórym dane, na ten czas podnosimy, okrom Smoleńska, ktoremu wolność na tym Seymie od takowych podatkow y libertacya dana, aby się wszystkie miasta na tak gwałtowną potrzebę przykładały, nikogo niewyimując; a po uspokoeniu da Pan Bogtey wojny, wolności od Nas, y od Przodkow naszych do pewnych lat nadanych, dotrzymywać będą: wyjąwszy stan szlachecki, ktorzy nie na przeday, ale na swoją własną potrzebę kupować będą.

Pogłowne żydowskie w Koronie.

Żydowie wszyscy w Koronie, w mieściech miasteczkach y wsiach, tak naszych iako y podanych naszych, duchownych y świeckich, mają dać *pro hac vice*, na tak gwałtowną Rzpltey potrzebę, miasto pogłownego, summę złotych Polskich sześćdziesiąt y dwa tysięcy, y złotych sto, w skrypcie mianowaną, na czas od Wielmożnego Podskarbiego onym naznaczony, do skarbu oddać będą powinni. A gdy żydowie takową summę wyżey mianowaną do skarbu oddadzą inszego już poboru od rzemiosł y sług swoich, także z domow oddawać nie będą powinni. A ieżliby się też żydowie na czas na-

znaczony nie iścili: tedy wolno ich będzie skarbowi wszędzie, tak osoby same, iako y towary ich zabierać.

Pogłowne żydowskie W. X. Lit.

Żydowie wszyscy W. X. Lit. pogłowne troie zapłacić mają, to iest, dziewięć tysięcy złotych Polskich na Świątki przyszłe, w roku 1626. Wszakże na pogorzecze ma byđź baczenie, ktorzyby sprawiedliwymi dowodami *autentice* pokazali.

Pogłowne Tatarskie w W. X. Lit.

Tatarowie wszyscy W. X. Lit. ktorzy służby wojenney nie służą, a furmaństwem y rzemiosłem się bawią, od każdej głowy płacić mają po złotych dwa: zosobna od rzemiosła y od kupiectw, ktorzy handlują, pobor mają płacić: a tego pogłownego aby żaden nie ulegał, y spelną zapłacił, Poborcowie w każdym Powiecie doyrzeć mają. Marszałkowie, abo Chorążowie Tatarscy, powinni będą przed Poborcami przysiędź na to, że sprawiedliwie furmanow, y rzemioslników Tatarow nieochraniając, y tę przysięgę do skarbu oddadzą.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Łanowe pobory, y to co przy nich raz w rok wybierano bywa, mają się zacząć od niedziele Przewodney, w roku terażniejszym, a wydać go wszyscy mają Poborcem do Świątek przyszłych. A Poborcowie wnieść ie powinni będą do skarbu, we dwie niedzieli po Świątkach nadaley. W ktorym to czasie, ieżliby kto tych poborow nie wydał, tedy go ma Poborca pozwać pozwem Grodzkim *ad banniendum*, przez Woźnego onego Grodu, na Kwerelle. Ktorego Starosta ma dać Poborecy zaraz, a od pozwow, y processow Grod nie ma nie brać; ieżliby też nie stanął, banniować go ma Poborca y publikować: a Starosta wzięwszy tę bannicyą, nadaley we dwie niedzieli, *exekucyą in bonis* obwionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi; a potym to wyciągnąwszy, za dwie niedzieli oddać tam, gdzie uchwała Seymu terażniejszego deklaruie, *sub poenis* w konstytucyi o retentach poborowych *interpositis*. Ieżliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dylacye, ani appellaeye od Starosty dopuszczone byđź nie mają, oprócz samego ukazanego kwitu, przez Poborcę albo Sukkollectora przysięgłego danego: ktorzy ieżliby obwiniony pokazał, tedy ma byđź Poborca od onego sądu winą dwoyga czternastu grzywien karany; a Poborecy przysięgać mają w Grodach na Kwerellach, y Roczech bliższych, sposobem w uniwersale r. 1613 wyrażonym. Wniesienie zaś tych poborow, przez Poborce do skarbu, albo gdzie ordynacya terażniejszego Seymu opisuie, ma byđź we dwie niedzieli nadaley po czasiech, do wydania poborow wyżey naznaczonych, pod winą dwuchset grzywien: o którą *forum* na Trybunale Koron-

516

nym ktorymkolwiek, albo Radomskim, na tym Seymie uchwalonym.

Czas oddawania poborow W. X. Lit.

Pobory łanowe y szosowe, w każdym Woiewodztwie y Powiecie, iako są pozwolone, mają się zacząć wybierać od Seymików Relacyjnych, a w sześci niedzielach do Poborcow wydane: a Poborcowie stawić się mają z temi poborami do skarbu we dwu niedzielach, po tych sześci niedzielach, z nich liczbę uczynić. A ieżliby kto w tym czasie do Poborcow poboru nie wydał, tedy ma byđź wedle zwyczaju nadaley do Grodu: czego ieżliby Poborca nie uczynił, powinien sam *de proprio* zapłacić do skarbu. Postępek prawny o dochodzenie nie wydanych poborow, Poborecy wedle przeszłych uniwersalów Seymowych, *in toto* zachować mają: a na sprawiedliwe wybieranie poborow, Poborecy według konstytucyi terażniejszey powinni przysiędź, co im nie ma byđź odpuszczono, dla żadnych respektow: y ieżliby niedostateczne attestacye przysięgi swey przynosili, tedy Wielmożny Podskarbi przyjmować nie ma, ale tego podług wiary swey doyrzy, żeby niczym się nieuchylaając, przysięgali.

517

Duchowienstwo W. X. Lit. religii katolickiey, według pierwszych uniwersalow, w wybieraniu y oddawaniu poborow łanowych y szosowych, ktore na terażniejszym Seymie są uchwalone, przez Poborcow swych duchownych zachowani byđź mają.

Szafunek poborow Koronnych, y W. X. Lit.

Pobory y podatki wszystkie na tym Seymie uchwalone, do rąk Wielmożnych Podskarbiow naszych, oboygą narodu należeć mają: ktore Poborecy na czas opisany do nich znosić, y liczbę z nich czynić będą powinni w skarbie.

Pobory w Woiewodztwach uchwalone y Poborecy do wybierania ich naznaczeni.

W Poznańskim, poborow łanowych trzy, czopowe iedno piwne: czwarty pobor łanowy na Seymik Deputacki do braci. Poborca Urodzony Woyciech Dąbrowski z Bukowca. A iż orty Śląskie w tym Woiewodztwie y Kaliskim pozostały, z podatkow na expedycyą Turecką. *fidei* Wielmożnego Podskarbiego Koronnego *commititur*, aby te orty iako będzie rozumiał w naylepszy pożytek Rzpltey obrocil. *Salva actione*, z Poborcami na Trybunale Radomskim przyszłym o te orty, ktorych z Poznańskiego czterdzieści y dwa tysiąca dziewięćdziesiąt złotych z Kaliskiego trzydzieści tysięcy, a w Grodzie Kaliskim cztery tysiące złotych. W Krakowskim, poborow łanowych trzy, czopowe dwoie *annuatim*, piwne, y winne. Pobor czwarty łanowy do braci: y Poborca na Seymik we trzy niedzieli po Seymie. A z miasta Krakowa szosow dwa *simple*, trzeci do braci. W Xięstwie Zatorskim y Oświęcimskim, Poborow łanowych 4. czopowe dwoie

annuatim. Poborca Urodzony Samuel Iasiński. W Wileńskim poborow łanowych cztery, czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Enoch Kolenda. W Osmiańskim Powiecie, zgoda z Wileńskim. Poborca do braci na Seymik Relacyjny W Lidzkim, zgoda z Wileńskim. Poborca Ierzy Iundził W Wilkomirskim, łanowych poborow dwa nowych, a dwa tak rok pozwolonych, ktorych część mają *in paratis*, a ostatek dobierać będą w dobrach naszych, y duchownych: czopowe iedno Poborca do braci na Seymik Relacyjny W Braclawskim, poborow łanowych cztery: a czopowe iedno, Poborca do braci na Seymik Relacyjny W Sędmirskim Woiewodztwie, poborow łanowych 4. Czopowe iedno. Poborca do Powiatow, Sędmirskiego, Wiślickiego, Pilźmieńskiego, Urodzony Stanisław z Rupnicwa Uieyski. A do Radomskiego, Opoczyńskiego, Chęcińskiego, Stężyckiego Powiatow: Urodzony Maciej Pękostawski W Kaliskim, inko w Poznańskim. Poborca Urodzony Mikołay Mieszkowski W Trockim iako w Wileńskim, Poborca do braci na Seymik relacyjny. W Grodzkim iako w Wileńskim. Poborca do braci na Seymik relacyjny. W Kowińskim, poborow dwa a dwa do braci, y Poborca na Seymik Relacyjny. W Upińskim Powiecie, poborow łanowych cztery: czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik relacyjny. W Woiewodztwie Sieradzkiu, pobory łanowe trzy: czopowe iedno, czwarty pobor do braci. Seymik nazajutrz po okazowaniu, Poborca Urodzony Ian Alexander Madalański. A zosobna z Powiatu Radomskiego, na poratowanie sklepu dla ksiąg Ziemskich, po groszy sześci z łanu: ktore Poborca wybrawszy, do rąk Sądu Ziemskiego Sieradzkiego, oddać powinien będzie. W Wieluńskiej Ziemi, poborow łanowych dwa. a dwa do braci z Poborcą. Czopowe iedno, ktore Poborca Wieluński trzymać ma. Seymik po okazowaniu nazajutrz. W Łęczyckim Woiewodztwie, pobory, czopowe, y Poborca do braci: przy ktorym czopowe ma zostać. Seymik *ultima Martij*. W Żmudzkiej Ziemi, poborow łanowych dwa: czopowe iedno: a dwa pobory łanowe do braci, y Poborca na Seymik relacyjny W Brzeskim, pobory łanowe, czopowe, y poborca do braci, Seymik 24 Martij. W Woiewodztwie Kiiwskim, poborow łanowych cztery: czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Eustachi Strybel. W Inowłocławskim, iako w Brzeskim. W Ziemi Dobrzyńskiej, łanowych poborow trzy: czopowe iedno, czwarty pobor do braci. Poborca Urodzony Paweł Łążyński. Seymik nazajutrz po okazowaniu. W Ruskim Woiewodztwie, w Ziemi Lwowskiej y Zydaczowskiej, poborow łanowych cztery: czopowe dwoie *annuatim*. Poborca Urodzony Ian Zaliwski, Komornik Graniczny Ziemi Lwowski W Przemyskiej także Poborca Urodzony Reman Wujakowski, Podstoli Przemyski. W Sanockiej także. Poborca Urodzony, Dydeński. W Ziemi Chelmskiej, poborow łanowych cztery: czopowe iedno. Poborca do braci Seymik

518

519

we Wtorek po Kwietney Niedzieli. W Ziemi Halickiej, poborow łanowych trzy, czopowe jedno: czwarty pobor łanowy do braci. Seymik nazajutrz po okazowaniu; Poborca Urodzony Woyciech Swierski. W Wołyńskim Woiewodztwie, poborow łanowych cztery: czopowe do braci y Poborca. Seymik *die 1 Aprilis*. W Podolskim jako y w Ruskim. Poborca Urodzony Ian Polanowski, Cześnik Halicki. W Smolenskim pobory cztery łanowe: czopowe iedno na zapłatę żołnierzowi Smoleńskiemu. Poborca Urodzony Hieronim Ciechanowicz. W Lubelskim, poborow łanowych cztery: czopowe dwoje *annuatim*: wedle starych kwitow y arend: ktore dzieci y dzierzawcy do Poborcow oddawać mają, Poborca na Seymik Elekcyi Pisarza Ziemskiego. W Połockim, poborow cztery: czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. W Belskim poborow łanowych cztery: czopowe dwoje *annuatim*. Poborca do braci. Seymik *ultima Martij*. A zosobna przy tych poborach po groszy dziesiąci z łanu, na murowanie sklepu Dominikanow dla ksiąg Ziemskich, *sub ejdem poenis*. W Nowogrodzkim, poborow łanowych dwa y czopowe dwoje *annuatim*, a dwa pobory do braci, y Poborca na Seymik Relacyiny. W Słonimskim Powiecie, poborow cztery: czopowe dwoje *annuatim*. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. W Wołkowiskim, poborow cztery: czopowe iedno. Poborca dy braci na Seymik Relacyiny. W Płockim, poborow dwa: czopowe iedno; a dwa pobory do braci, y Poborca na Seymik 24 Marca. W Witepskim, poborow łanowych cztery, czopowe dwoje; Poborca do braci na Seymik relacyiny. W Orszańskim, poborow cztery, czopowe iedno. Poborca na Seymik Relacyiny. W Mazowieckim Woiewodztwie, w Czerskiej Ziemi, poborow łanowych trzy, czopowe iedno. Pobor czwarty do braci, y Poborca. Seymik 24 Marca. W Warszawskim, poborow łanowych cztery, czopowe iedno. Poborca do braci. Seymik po Rokach Grodzkich, *id est 30 Martij*. W Wiskim, poborow łanowych cztery, czopowe iedno. Poborca Urodzony Andrzej Swiderski, Podśedek Wjski. W Wyszogrodzkim, poborow trzy, czopowe iedno: pobor czwarty do braci. Seymik 2 *Aprilis*. Poborca Urodzony Sebastyan Szawłowski, Pisarz Ziemski Wyszogrodzki. W Zakroczymskim, poborow łanowych cztery, czopowe iedno. Poborca Urodzony Grzegorz Chmielowski, Podstarości Zakroczymski. W Ciechanowskim, poborow trzy, czwarty do braci, y Poborca, czopowe iedno: a z Prasnyza, przy mieszczanach Prasnyjskich zostać ma. Seymik *ultima Martij*. W Łomżeńskim, poborow trzy, czopowe iedno: czwarty pobor y Poborca do braci. Seymik 24 Marca. W Rożańskim, poborow cztery, czopowe iedno. Poborca do braci. Seymik 24 Marca. W Liwskiej Ziemi, poborow trzy, czopowe iedno: czwarty pobor do braci, y Poborca. Seymik 24 Marca. W Nurskiej, poborow trzy, czopowe iedno: czwarty pobor do braci. Poborca Urodzony Wa-

wrzyniec Wyssomierski. Seymik nazajutrz po okazowaniu. W Podlaskim, Ziemie Drohickiej, poborow dwa, a dwa do braci: czopowe iedno. Poborca Urodzony Ian Puchalski, Pisarz Grodzki Drohicki. Seymik nazajutrz po okazowaniu. W Mielnickiej, poborow dwa, z czopowym iednym: a dwa pobory do braci. Poborca Urodzony Woyciech Kamieński, Seymik dnia 6 Kwietnia. W Bielskim, poborow dwa, z czopowym iednym: a dwa do braci, y Poborca, Seymik 6 Kwietnia. W Rawskim Woiewodztwie, poborow cztery, czopowe iedno, Poborca Urodzony Malchier Luba Głaczynski, Podstarości Rawski. W Sochaczowskiej Ziemi, poborow cztery, czopowe iedno, Poborca do braci. Seymik 24 Marca. W Gostyńskiej, pobory y czopowe do braci. Seymik 24 Marca. W Brześciańskim Woiewodztwie, poborow cztery, czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. A po groszy piętnaście z łanu, w roku 1616 wydanych, na zbudowanie domu sądowego, dla Ziemskich ksiąg, obrocić mają: a tym czasem aby im było wolno sądy odprawować na ratuszu. W Chełmińskim Woiewodztwie, pobory y czopowe do braci. W Mściśławskim, jako w Wileńskim. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. W Malborskim, jako w Chełmińskim. W Braclawskim, podatki wszystkie do braci, y Poborca. Seymik we Wtorek przed Kwietną Niedziela. W Pomorskim jako w Chełmińskim. W Mińskim, poborow cztery, czopowe iedno. Poborca na Seymik Relacyiny. W Możerskim Powiecie, poborow cztery, czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. W Rzczyckim, jako w Możyrskim. W Starodubskim, jako w Smoleńskim.

Salaria Poborcom, tak w Koronie jako w W. X. L.

Salaria Poborcom, tym ktorzy będą czopowe od skarbu trzymać albo arendować, tylko od iednego poboru łanowego, choć cztery pobory wybiorą, należec mają. A tym co przez czopowego pobory wybierać będą, ode dwu poborow łanowych *salaria* naznaczamy.

Iakub Sobieski, Marszałek Koła Poselskiego.

UCHWAŁA

SEYMU TORUŃSKIEGO DWUNIEDZIELNEGO

ROKU PAŃSKIEGO 1626.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III.

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna komu to wiedzieć należy, wiadomo czyniemy: iżemy Seym Walny niniejszy w Toruniu, dla wielkich po-

trzeb y niebezpieczeństw Rzpltey pod ten czas, od pogan y Gustawa, y ze wszystkich stron zachodzących, czasu prawem opisanego nie czekając, złożyli: na ktorym uchwały od wszech Stanow zgodnie umowione y postanowione, sposobem niżej opisanym stanęły zawarte.

Pospolite ruszenie.

2. Iż różne na ten czas na Rzpltą niebezpieczeństwa zachodzą, y nie pewną przyiaźń z pogany mając, y owszem codzień praktykowanie y pobudzanie przeciwko Nam Cara Tureckiego y Tatarskiego, do Nas wiadomości przychodzą: zacyzym gdyby iaka nawałność na Państwa nasze nastąpiła, postanawiamy pospolite ruszenie, ktore ma bydź u Nas w mocy; żeby za oznaymieniem naszym, wszystkie Woiewodztwa Koronne, *sine divisione belli*, wedle dawnych statutow, *juxta antiquas leges*, do osoby naszej, na miejsce naznaczone, ruszyć się powinny były. Na co iedne wici za dwoje wysyłać będziemy mogli: co iednak do drugiego Seymu trwać ma. A Xięstwo Mazowieckie sposob między sobą namowić ma.

Żołnierz kwarciany.

3. Iż kwarta, *lege publica*, rowno z kwarcianym żołnierzem, tak iest warowana, żeby na wszelkie inkursye pogańskie ustawiczne *praesidium* na Ukrainie zostawało: waruiemy to *praesenti constitutione*, aby te pieniądze nigdzie indziej, nad opisanie prawem pospolitym, obracane nie były; y żołnierz nowy na miejsce zwiedzionego, z supplementem *anni 1624*, jako nayprzedy był zaciągniony: przy ktorym y Kozacy Zaporowscy, wedle postanowienia Kommissarzow naszych, na obronę tychże kraioy, zostawać mają.

Prowiant woysku Pruskiemu.

4. Iż wiele na tym Rzepltey y woyskom naszym należy, aby woyska nasze w Prusiech żywność słuszną miały; przetoż obmyślając sposob prowiantu, deputuiemy na to Urodzonego Krzysztofa Ossolińskiego z Tęczyna, Podkomorzego Sędomiarskiego, żeby za pieniądze Rzpltey ktore z skarbu Koronnego brać będzie, żywność sposabiał, gdzie będzie mógł naysnadniey, y do woyska odsyłał, y onę wedlug szacunku taxy, żołnierzom przedawał. Do ktorey taxy deputuiemy do Wielmożnego Woiewody Sędomiarskiego, Hetmana naszego, dwu z Senatu, Wielmożnych, Mazowieckiego, y Chełmińskiego, Woiewodow: y dwu z Koła Poselskiego, Urodzonych, Pawła Marchockiego, Starostę Czchowskiego, Stanisława Kobierzyckiego; aby taxę *rerum* ustawili, po czemu co żołnierz płacić będzie: iednak aby nikomu nie była *imposita necessitas* przedawania, gdzieby kto tego potrzeby nie miał. Także y podwod dawania dla odwożenia.

Swawolne kupy.

5. Ponieważ swawola ludzka im daley tym bardziej gorę bierze, jako Nas teraz wiadomości dochodzą, że się przy granicach Śląskich, y

na inszych wielu miejscach, tak w Koronie, jako y w W. X. L. ludzi siła swawolnych gromadzi y kupi, wielkie szkody, gwałty, w domach szlacheckich, w dobrach naszych y duchownych czyni: przeto zabiegając tym takowym swawoleństwom wszystkie prawa y konstytucye, przeciwko takim postanowione, reassumiemy, y aby one ci exekwowali, *sub poena de negligentibus Capitaneis et officialibus*, ktorym to prawo pospolite naznaczyło, wedle konstytucyi *anni 1609* y inszych posledniejszych, postanawiamy. Ktora konstytucya y Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu służyć ma.

Deputaci na obmyślanie sposobow nowych subsidiorum.

6. Że na Rzeczpospolitą częste niebezpieczeństwa nadchodzą, y czasy im daley tym gorsze, większą drogość wszystkiego przynoszą, zkad y żołd żołnierzowi gorę wyniosł, y *apparatus* wojenny kosztowniejszy niż przed tym iest; na co wszystko zwykłe podatki poborowe wydołać nie mogą, gdyż nie wszyscy ich *aequaliter* wydają: przychodzi Nam o tym myśleć, y wszystkiej Rzeczypospol. naszej, aby imo te dawne zwyczajne poborowe *subsidia* (ktore *pauperem plebem* naywięcej *aggravant*) nalazły się nowe iakie sposoby, ktoremiby *aequaliter* wszyscy, z wygodą potrzebom Rzpltey podlegali; gdyż też wszyscy *de libertate et bono publico aequaliter participant*. Przeto za spólną zgodą wszystkich Stanow obojga narodow, naznaczamy pewne Deputaty, tak z Senatu, jako z Kola Poselskiego, aby na dzień piętnasty miesiąca Marca, *anni 1627*, do Warszawy, przed Seymikiem bliski Seym uprzedzającym, ziachali się, y tam spólnie y zgodnie te nowe sposoby *subsidiorum Reipub.* namowili y postanowili, y tę namowę spólną, y postanowienie swoje, ma każdy z nich do Woiewodztwa swego na też Seymiki, przed Seymem Walnym blisko przypadające, przynieść, y one tamże obywatelom tamtecznym opowiedzieć, y oddać: a My gdy na takie sposoby stan rycerski na Seymikach pozwoli, te takowe postanowienia na przyszłym da Pan Bog Seymie approbować, za konsensem Stanow wszystkich, będziemy. Na co Deputaty mianuiemy; z Panow Rad naszych Koronnych: Wielebnych, Łuckiego, Chełmińskiego, Chełmskiego Nominata Poznańskiego, Biskupow. Wielmożnych, Łęczyckiego, Brzeskiego, Lubelskiego, Mazowieckiego, Woiewodow Urodzonych, Sicradzkiego, Brzeskiego, Lwowskiego, Czerskiego, Kasztellanow. Wielmożnych, Marszałka Wielkiego, Kanclerza, Podskarbiego, Koronnych. A z Koła Poselskiego, wszyscy do braci na Seymiki przyszłe mianowanie tych Deputatow biorą.

Approbacya laudum niektorych Woiewodztw.

7. Iż pod ten czas expedycyi naszej do Prus, przeciwko Gustawowi, niektore rycerstwo y Powiaty, z ochoty swojey, dla zdrowia y dostojenstwa naszego, a całosci Państw naszych, y oyczyny swey. zdrowia też swoje gotowi byli

nieść, od czego potym uwolnieni będąc, podatki pewne dobrowolnie uchwałyły, y żołnierza Powiatowego przy Nas wysłały; czego że niektórzy uporni nie chcą trzymać, y podatków tych wydawać, tedy *authoritate praesentis Conventus, lauda ich y postanowienia, in toto approbuiemy, y aby tego nikt nie ulegał, exceptis bonis spiritualium et depraedatorum*, od nieprzyjaciela Gustawa, waruiemy. Toż się ma rozumieć o Xięstwie Zatorskim y Oświęcimskim, które rowno z Woiewodztwem Krakowskim, na obronę Woiewodztwa tego od granic Węgierskich, pewne podatki pozwoliły. Także y dla rozbojników. A iż niektórzy z takowych wyżey pomienionych podatków pieniądze wzięli, a ludzi nie stawili, y nie dosłużyli. wedle prawa pospolitego karani byż maia.

Saletra.

8. Konstytucyą *anni 1620* uczynioną, o nie wywożeniu saletry z Korony, reassumuiemy, y na potomne czasy postanawiamy, aby żaden nigdy z Korony, *cujuscunque status et conditionis*, tak przez Wielką iako y Małą Polskę, y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, nigdzie nieśmiały wywozić saletry y prochów, *sub poenis et foro*, w teyże konstytucyi naznaczonych. A iż pod pretextem innych towarów, potajemnie saletrę *extra Regnum* kupcy wywożą, doyrzec tego maia Panowie Podskarbiowie, aby w tym Rzplta defraudowana nie była, y żeby te saletry w Koronie zawsze zostawały.

Długi W. X. L.

9. Assekuracyą wydatków na potrzebę Rzeczypospolitey Wielkiego X. L. Wielmożnych, Woiewody Wileńskiego, Hetmana Wielkiego, także Podskarbiego Ziemskiego, y Hetmana Polnego W. X. Litewskich, na przeszłym Seymie Warszawskim, od wszystkiey Rzpltey uczynioną, reassumuiąc, w uiszczeniu do drugiego Seymu odkładamy.

Miasta Toruń y Gdańsk.

10. Miasta nasze Toruń y Gdańsk, iż w tym razie Rzeczypospolitey y prędkim napadnieniu nieprzyjacielskim, wiarę y stateczność swoię zupełną Nam pokazały, z odwagą y kosztem swym: wdzięcznie to od nich, iako imieniem naszym, tak y wszzech Stanów zgromadzonych, przyjąwszy, wszelką opatrność, y obronę im iako naysięniejszą Wielmożnemu Hetmanowi naszemu dać, aby na te miasta Nam zasłużone, względ miał, we wszystkim zleciliśmy. A iż dla czasu ścisłego, w niektórych postulatach dosyć się im nie stało, na przyszłym da Pan Bog Seymie miłościwie służyć ich obiecuiemy, y w prawa ich które mięnią się mieć od wolności cła Dybowskiego, wierzmy y decyduiemy.

Marcin Zegocka, Sędzia Ziemi Wschowski, Marszałek Koła Poselskiego.

UNIERSAŁ POBOROWY

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM W TORUNIU,

W ROKU 1626 UCHWALONY.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantckie, etc. y Szwedcki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu zosobna, oznaymuiemy: iż My z powinności chęci y miłości naszej, ku zatrzymaniu zdrowia, bezpieczeństwa y całości Rzpltey obronę na terazniejszym Seymie od niebezpieczeństw, które Rzeczypospolitą, y Państwa do niey należące, z wielu miar, y różnych stron, zachodzą, obmyśliwaiąc: podatki niżej opisane, za zgodą wszzech Stanów Koronnych, y W. X. L. na tym Seymie zgromadzonych, uchwaliliśmy, za zgodnym pozwoleniem, y niektórych Woiewodztw do braci wzięciem, z upewnieniem, iako niżej przy Woiewodztwach opisana iest deklaracya: których poborow y podatkow, łanowych y szosow, czopowego, sposob wydawania y wybierania *in sim-plo*, taki:

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszzech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit. którzy sobie abo panom swoim orzą, abo roboty odkupiają u tychże panow swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow r. 1578 abo iezliby tych kwitow kto nie miał, tedy wedle kwitow po tym roku pośledniejszych poborow, z każdego łanu, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, maia płacić iednego poboru zwyczajnego po groszy piętnaście Polskich, *juxta quantitatem agrorum*: a z nowych osiadłości, według rekognicyi Pańskich, które maia iuramentem likwidować przez podanego. Z takowych wyżey opisanych rol kmieci osiadłych. A względem dziesięcin, po drugich groszy 15 Polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spy, abo małdry, iako wyżey opisano. A z dziesięciny także y z tych spy, maia to sobie wytręcać: a gdzie piędzienne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dołoży ma, tak żeby z roli, y z dziesięciny, spelną iednego poboru było zwyczajnego groszy trzydzięci Polskich. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani piędzienne, ani mesznego nie było, tedy kmieć powinien sam dać groszy trzydzięci. A w Wielkim Xięstwie Litewskim, w Kiiowie, y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby: z każdej służby osiadłej, bywa po kilka dymow, tedy dwa dymy na złoty ieden składać się maia: a gdzie też służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na

525

Polesiu; także po dwa dymy składać się maia na ieden złoty. A w Ziemi Halickiey y Podolskim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z każdego pługa, każdy ma dać złoty ieden, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Infantckiey, nie z hakow iako przedtym, ale z pługow, poddani tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę Pańską wychodzą, po złotemu będą płacić: a szlachcicy którzy swemi pługami orzą, po pułzłatego. A iż tam w tey Ziemi nie było do tego czasu żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, abo po naszym włodarze, przy oddawaniu tego poboru ze wsi swych, w mieściech główniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Miejskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie: którą tenże Urząd zapisać, y summę którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma. A Poborcy powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybranie swe takowym rejestrem wydanym *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani byż maia, którzyby nie oddali.

Z Woytostw w dobrach naszych y duchownych, Szoltysowie, Kniaziowie, Lemanowie, Leśnicy, Tywonowie, z każdego łanu abo włoki osiadłej, odprawiwszy pobor powinny, płacić będą nad pobor, *ratione servitij*, z każdego łanu po złotych pięci, *sub poena privationis bonorum*, co do Poborcy oddawać będą na czas poborowy, *in defectu* powinni w Grodzie odpowiadać *ex delatione* Poborcy *peremptorie*. Także y Tatarowie Litewscy, iezli służby wojenney Rzpltey służyć nie będą. Zosobna Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni, na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, y mieyskich poddani nasi, każdy ma płacić z włoki po złotemu iednemu. A ktoby Szoltysa skupił, zwłaszcza w Krolewskich, y w duchownych majątnościach aby dał od Szoltysa każdego po złotemu, *exceptis bonis equestriis ordinis*, z których Szoltysi do wojny nigdy nie należą. A wszakże y szlachecki Szoltys ma dać z włoki złoty ieden poboru iednego.

Szlachec każdy ktory poddanych nie ma, a swym pługiem orze, abo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney poboru iednego gr: 15 Polskich: a iezli mniej orze, tedy *juxta quantitatem agrorum, mediante juramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza zagrodnika, abo przez sługę swego dobrego sumnienia, przez ktorego pobor do Poborce odesła, za rekognicyą swą: a którzyby przed tym uniwersałem przysięgi uczynili, y odprawili: tedy iuz nie będą powinni więcej likwidować iuramentem. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborce odesłać, a oni te rekognicye, od których będą oddawać pobor, maia przysięgą odprzeć. W czym wszystkie napominamy, aby

527

526

widząc na ten czas tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczypospolitey, z większą chęcią y pilnością, iednako społecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie iako kto powinien, nie uchylając, ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreyby do folwarkow zdawna, to iest przed tą konstytucyą nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny, abo z kopczyzny orać, abo ią na inny pożytek obrocono, y z włok paśnych, które naymują Olandrowie na paszą, y inni ktorymby wolność takowa wyszła: z takowey każdy powinien będzie dać po groszy dziesięci Polskich. A iezliby ktory Starosta y dzierżawca nasz, co z osiadłości kmiecy, spustoszył, a na folwark obrocił: tedy Starosta y dzierżawca, tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wielu iako ich spustoszył, *nemine excepto*: a Poborcy też nie maia wychodzić na liczbie żadnymi defektami z łanowego, ale według starych kwitow wybierać.

Metropolitowie, Władykowie, Archimendrytowie, y Humenowie, Popi wszyscy w Rusi, y Popi Ormiańscy, z osiadłych rol także maia dawać iednego poboru po złotemu: a Protopowie, po złotych czterech. A Popi którzy poddanych ani rol nie maia, tylko od obeścia swego, które maia przy cerkwi, płacić będą powinni, wyjąwszy szlacheckie, po złotemu iednemu.

Rataie, każdy z nich którzy z kopczyzny orzą, powinni dać z pługą po złotemu iednemu.

.Wsi łowcze, które na łowiech siedzą, tak osoczne, iako y wszelakie inne na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok, po złotemu Polskiemu płacić maia. A ci co na włokach wolnych siedzą, iezliby nie odprawiali o tym czasie służby wojenney, a zwłaszcza strzelcy, choć wolność maiający: tedy także po złotemu Polskiemu z włoki płacić powinni będą.

Wsi Wałaskie, powinny płacić będą iako y w innych wsiach, z rol iezli ie maia, abo z dworzyszczą, po groszy 30: a którzy rol nie maia, tedy od bydła, zwłaszcza od sta owiec, po gr: dwadzieścia a od dziesięci krow także po groszy dwadzieścia Polskich.

Zagrodnicy którzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy cztery.

Zagrodnicy ku zagrodom role maiający, powinni płacić po gr: 6.

Zagrodnicy którzy domki maia, y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakieykolwiek swe obeszcie maia, po groszy dwanaście Polskich płacić powinni.

Komornicy co bydło maia, po groszy ośmi, a co bydła nie maia, po groszy dwu poboru iednego.

Owczarze, osepni, pachtowi, załączni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych po groszy dwu, y od tych co ie w naymie maia.

Łoźni, hultaie, męczyzna y niewiasty, którzy się na służbę doroczną nie naymują: także

528

ludarze, skomoroszy, flisnicy, każdy ma dać od siebie po gro: 24. Okrom tych flisników, którzy na statkach szlacheckich płynęli, a ich poddani własni byli, takowi mają być od poboru wolni.

Przekupnie, przekupki, na wsiach, po groszy 12.

Rzeźnicy, y inni wszelacy rzemieślnicy, na wsiach, po groszy czterech.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po gr: ośmi: a którzy role mają, osobno płacić powinni z rol, *juxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, równo z kmiećmi płacić będą od rol, *juxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych y świeckich, które są na iakichkolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, a podatku przedtem y dziesięcin nie dawały: ten podatek równo z drugimi kmiećmi powinni płacić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, któreby cztery lata wysiedziały, powinny także płacić ten podatek równo z drugimi wsiami y miasteczkami. Toż ma być rozumiano o wsiach, miastach y miasteczkach pogorzałych, y od czterech lat zwoiowanych od Tatar, od Wołochow, y innego nieprzyjaciela Koronnego. O czym Poborcy *diligentem inquisitionem* czynić mają, tym sposobem: iż Woytowie, Watamani abo Tywonowie, przy oddaniu poboru przysięgę powinni będą uczynić, na sprawiedliwe oddanie z domow y pługow, po pogorzelnie, abo zwoiowaniu pozostałych. A wsi przez nieprzyjaciela popalone, abo spustoszone, od tego poboru, w Ziemiach Ruskich, Podolskich, Infantekich, wolne czynimy, y w W. X. L. Iednak tak, iż Watamanowie, poprządz mają takowe spalania, y popustoszenia.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako y łodziastych, korcowych, ważnych, od każdego po gr: 24, a od dorocznych koł po gr: 12.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po groszy 15 a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y które są na spy, po gr: dziesięci: a od dorocznych po groszy pięci.

Młyny, które dzierżawcy dobr naszych, dla pożytku swego, z trzecią miarą wykupili, płacić powinni tak iako y inne młyny dziedziczne, y doroczne.

Papiernicy, od papieru po złotych dwu.

Rudnicy, od każdego koła po zł: dwu: a którzy role mają, osobno z nich iako inni płacić będą.

Dziegiarze, smolarze y popielarze, od rzemienia swego po groszy dwanaście poboru iednego.

529 Smelcarze, którzy do spustu smołę palą, od pieca każdego po złotych dwu: a towarzysze ich po gr: 12, poboru iednego.

Prasołowie, od każdego woza, którym sol wozą *in Regno* na przekup, mają raz w rok zapła-

cić po gr: dwanaście każdy, do Poborce tego Woiewodztwa, abo Ziemię, kędy przemieszkawa, za którego kwitem, iuz ma być wolen w innych Ziemiach.

Rzemieślnicy, y towarzysze tychże mistrzow, to iest, węglarze, dymarze, kowale, kuznicy, płocarze, także przy papierniach, po gr: 12 poboru iednego.

Od hut szklanych po zł: dwu: a towarzysze ich po gr: 12, poboru iednego.

A dzierżawcy nie mają takowych podatkow ulegać, ani kwitami starami ich zasłaniać, na takie potrzeby Rzpłtey, w czym Poborcy mają czynić pilną inkwizycyą.

Z miast, y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany być ma.

Miasta y miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych wszystkich, duchownych y świeckich, szos dwoy, który zowią dupłą według zwyczaju, nie zastawiać się ani bronić żadnymi wolnościami, z którychkolwiek przyczyn, y kwitami starami, wydać go na czas, iako iest niżej opisano, mają. W tychże miastach y miasteczkach mieszczanie, przedmieszczanie, którzykolwiek role mają z włoki płacić będą po groszy trzydziestu poboru iednego, także y ze wsi wszystkich do miast należących, żadney nie wyimuiąc. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y te na tę potrzebę Rzpłtey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinny: czego Starosta Spiski exekutorem być ma, spólnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich, w mieściech y miasteczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemienia wszelakiego płacić będą. Toż się y o rzemieślnikach, którzy w dworach pańskich przy miastach mieszkają, rozumieć ma.

To iest: złotnik każdy od rzemienia swego, po zł: dwu na ieden pobor. Rzeźnik także od rzemienia, po złotych dwu. Piekarze w głównych mieściech, po złotych dwu: a w miasteczkach po gr: 15, a na wsiach po gr: ośmi. Konwisarze od rzemienia po zł: dwu. Barwierz, cyrulik, w miastach główniejszych, po zł: dwu: a w miasteczkach po złotemu iednemu. Aptekarz od apteki po złotych trzy. Prasol który solą kupczy, po złotemu iednemu. Także mydlarze, y inni wszelacy rzemieślnicy, któregokolwiek rzemienia w mieściech. Krawcy, którzy iedwabne rzeczy robią: toż szwiec co szafianem y kurdybanem robi.

Kusznierze którzy wielkie towary mają, ci powinni płacić w mieściech główniejszych po złotych dwu: a w miasteczkach po połowicy, a na wsiach po gr: ośmi.

Białokornicy, czerwoni garbarze, którzy zamsze wyprawują, przy wielkich mieściech, po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dziesięci.

Kupcy wszyscy obcych narodow: to iest, Włosi, Niemcy, Francuzowie, Szoci, Grekowie, Mo-

530

skwa, Węgrowie, Ormianie, iakiekolwiek kupie y towary miewają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y w W. X. L. każdy z osoby swey płacić będzie powinien do czwartego grosza po złotych cztery: a względem kupi y towarow swych iakichkolwiek, równo z drugimi czwarty grosz płacić powinni. Toż się y o żydziech, *respectu* towarow, rozumieć ma.

Szotowie, którzy z opałkami chodzą, a wozow nie mają, od osoby swey płacić będą po złotemu iednemu: a ci którzy konie y wozy mają, od koni płacić powinni, po złotych dwu. A Szoci osiadli w miastach y miasteczkach, zapłaciwszy pobor względem osiadłości z inszemi mieszczany, y od osob: od towarow wszelakich równo z cudzoziemskimi kupcy, nie zasłaniając się, tych miast y miasteczek gdzie mieszkają, prawem, pretensyami, excepcyami, pobor czwartego grosza duple, tak *ab inductis* iako *evectis* płacić będą powinni.

Furmani mnieysi *in Regno*, co od miasta do miasta jeżdżą, żywności szukają, po groszy dziesięci płacić powinni od konia, do czopowego piwnego.

Furmani z zagraniczni, y w Koronie mieszkający, którzy towary wszelakie za granice wywożą, y z zagranicza do Korony przywożą, także po iarmarkach Koronnych towary główne, y różne cudzoziemskie rozwożą, mają płacić do czwartego grosza, po groszy dwudziestu od każdego konia. A ci co sol za granice biorą, y za granice wywożą, względem prasolki zagranicznej, od każdego wozu, do czwartego grosza, po złotemu.

Komornicy, komorniczki, w mieściech większych, po groszy dwanaście: a w miasteczkach po gr: sześciu.

Przekupnie y przekupki, w mieściech większych, po gr: 30. A w miasteczkach po gr: dwanaście. Łoźni, hultaie, y ci co od panow swoich uciekają, y ze wsi Krolewskich, po złotych cztery. A w Woiewodztwach Kujawskich, y Ziemi Dobrzyńskiej, po złotych dziesięci. Także wendetarze, farynarze, mężczyzna y niewiasty. A Poborcy mają być w tym ostrożni, aby żaden takowy, pod nieczyim tytułem, wolności y obroną tego podatku nie ulegał: na co każdy z osobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy y wiele zapłaci; a we wsiach od pana: a to dla tego, aby tak umykając się z miejsca na miejsce, nie uchodzili zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

531 Rostrucharze co koźmi kupczą, od osoby swey po zł: dwa.

Kupcy wszyscy, którzykolwiek za granice Korony naszej woły Podolskie prowadzą, mają dawać (nie zasłaniając się żadnymi wolnościami od Nas danemi) od każdego wołu, nad cło pograniczne, po groszy dwudziestu: a od wołow Polskich albo Mazowieckich y iałowic, od których piętnaście groszy na cło biorą, po groszy dziesięci, y przy każdej komorze Koronney, u oney drogi którą pójną ostatniey, wyiąwszy woły szlacheckie, y woły z powołoszczyzny

wzięte, y woły zimowar, własnym gumnem szlacheckim wychowane, od których iako cło, tak y pobor nie ma być dawany: na co wedle zwyczajow dawnych, y że nie są zaprzędane, faktorowie przysięgi czynić mają na pogranicznych komorach.

Woły które na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy, y Państw innych Koronnych, to aby starami gościncami, prawem pospolitym opisanemi, iść były powinny. Toż się ma rozumieć, w W. X. Lit. Także też od każdego innych towarow Polskich, które z Korony za granicę wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło abo myto pograniczne, od czego dawać po trzy grosze, aby czwarty grosz wybierali, *ratione* poboru: które przyczynienie podatku, nad cło y myto zwyczajne, tak od wołow, iako y od innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczyjąc, nie ma być wybierane *in corpore Regni, et M. D. Lithvaniae*, (oproc Ziem Xięstwu Pruskiemu przyległych) tylko w pograniczu: które pogranicze, nie ma też być rozumiano między Koroną a W. X. L. ale tylko to, które między temi narody, a inszemi postronnemi zachodzi. A Celnicy Koronni, mają się z Poborcami, albo arendarzami skarbowemi, *fideliter*, znosić o registrach swych komor pogranicznych y głównych. To iest: w Wielkiej Polsce, Poznańskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej y Wielunskiej: a w Małej Polsce, Krakowskiej. Także od granice Wołoskiej, na komorach celnych, Ruskich y Podolskich, żeby się Poborcy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza, od taxy celney przysię by miało, *sub poena quatuordecem marcarum*; o którą to do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, albo Pisarz Celny, od Poborce czwartego grosza, albo Sukkollektora iego, *toties quoties* onę zapłacić ma. A toby się ważył tego, żeby nie na granicy, ale w Koronie w którymkolwiek Woiewodztwie, y w Wielkim Xięstwie Litewskim, y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywien podpada: o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, abo przed Urząd Starosty któregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien, którey winy połowica sądowi, a połowica aktorowi iść ma. A pozew ma być położony u Sukkollektora, który *nomine* Poborce swego co od kogo wyciągał.

A ten czwarty grosz kupcy wszelakiego narodu, tak *indigenae*, iako cudzoziemcy, także y żydzi, y wszelkich nacyi ludzie, do mieyskich wolności przypuszczeni, żadnymi się wolnościami y prerogatywami, ani dekretami nie zasłaniając; od wszelakich towarow, tak do Korony przywożonych, iako y z Korony wywożonych, żadnego towaru nie ochraniając, na komorach pogranicznych, którey towary do Niemiec, do Węgier, do Wołoch, do W. X. L. do X. Pruskiego, na Dybow, y na Margrabstwo wychodzą y przychodzą: mają płacić pobor

532

czwartego grosza *in duplo, sub amissione mercium*. Także Podolski czwarty grosz, od towarów, które z Turek, z Wołoch, y z Multan przychodzą, z Korony do tychże krajów wychodzą, myto od pieniędzy na komorach, y przykomorkach zwykłych, wybierane byź ma: co Urzędy Grodzkie, za delacją arendarzów skarbowych, albo administratorów, exekwować mają na towarach kupieckich, *sub poena mille marcarum Polonicalium, toties quoties, ex delatione thesauri, in quocunque iudicio et officio Regni repetenda*. O który czwarty grosz wolno będzie Wielmożnemu Podskarbiemu Koronnemu, ogułem kontrakt uczynić z kim pewnym.

A co się tknie płacenia *ab inductis*, ponieważ miasta niektóre prawa w tym pretendują, y z Woiewodztw niektórych przeciw temu się ozywają: tedy na ten czas odkładamy to do decyzji naszej, osobliwie pod czas odprawowania kommissyi, na obmyślenie nowych *subsidiarum* przypadających, gdzie o różnych podatkach będzie uznawanie; gdzie się z prawy swemi mają stawić, ięśli które mają.

Czopowe w miastach y miasteczkach takowym sposobem ma być wybierane.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, w duchownych y świeckich, w Koronie, nie od korca ani ćwierćnie, ani od żadney miary siodu, wedle zwyczaju dawnego, ale od beczki, tym sposobem czopowe byź ma, iako beczka, przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustawione albo przedawane będzie piwo, po pieniądzu iednemu Polskiemu płacić będą powinni: a ięzliby też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zosobna od teyże każdej beczki, względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić powinien. A ięzliby tenże piwowar komu inszemu piwo przedał na wyszynk, ten co ie kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie. A ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborcy repetować będą: a piwowarowie ci, którzy narobiwszy siodu przed publikacją uniwersału tego, a z tych siodow dopiero po publikacji piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić, gdyż od beczki, iako wyżey napisano, a nie od siodow płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski, za instygacją Poborców, powinien neodwłoczną sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywnien, o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać. A iź się nayduią niektórzy z stanu szlacheckiego, także Starostowie, którzy w mieściech naszych Krolewskich y duchownych domy mają, a piwa na wyszynk warzają: także y ci którzy siody bądź wymierne, bądź folwarkowe, na wywarzenie do miast, albo miasteczek dają: tedy takoweż czopowe płacić mają, iako y insi mieszczanie od inszych piw. A ktoby też w mieście, albo miasteczku dzierżenia swego czopowego wybierać bronil; ma o to sam Poborca albo arendarza, pozywać do Grodu na

Kwerele: co Grod ma sądzić, iako y łanowe *sine appellatione*.

A iź się w tym wielkie inkonweniencya dzieją, że miasta y miasteczka, skoro czas wybierania czopowego, z pierwszey uchwały Seymowej minie, choć wiedzą za obwołaniem uniwersałów nowych w Grodach o czasie, od którego się drugie czopowe zaczyna, nie popisują warow, ani inszych podatkow które do czopowego należą, ale czas zwłoczą niepotrzebnie, zaczym rzadkie Woiewodztwo, w którymby się czopowe od dnia w uniwersale naznaczonego zacząć y skończyć miało. Aby się to tedy w porządek lepszy wprawiło, postanawiamy, aby miasta y miasteczka, skoro uniwersał w Grodzie tamtego Woiewodztwa, albo Ziemie będzie obwołany, czopowe, *sub fide et conscientia* rejestrowały, y wybierały, y do rąk Poborce, lubo arendarza, sprawiedliwie, za rekwiżycją iego oddały. A gdzieby tego zaniedbały, nie mają mieć żadney prorogacyi do wybierania zatrzymanego czopowego, ale ie razem Poborcy zapłacić za czas zatrzymany, wedle przeszłych rejestrow powinni, *sub poena banitionis, et duplicis pensionis: o co forum* z Instygatorem na Trybunał, *inter causas fisci*.

Karczmarze albo piwowarowie na wsiach, tak w dobrach naszych Krolewskich, iako y duchownych, którzy piwa biorą na wyszynk od panow swych, y z kądokolwiek: od czterech szelągów po pieniądzu iednemu płacić będą, do Poborce albo arendarza czopowego.

Siodownicy co siody robią, a piwa nie warzą, od rzemieślni swego powinni dać do roku po złotych dwa.

Od palenia gorzałek, banie, kotła w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po gr. 24, a na wsiach po gr. 12, wyjąwszy szlacheckie. A na Wołyniu y Podlaszu, od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe: czemu y arendarze gorzałki podlec mają wszędy wyjąwszy szlacheckie. A te podatki wszystkie wyżey mianowane, do czopowego należeć mają.

Wina Węgierskie wszystkie, aby inszemi drogami nie szły, iedno temi, na Iasliiska, Duklę, etc. etc. (*vide supra sub anno 1624 fol. 478 ad fol. 482*) *).

Szlachta nowa przywileymi kreowana.

Szlachta nowa którzy na woynach są kreowani, powinni z majątności swych dziedzicznych, zastawnych, y dzierżaw Krolewskich, z każdego łanu *de suo* zapłacić po złotych dziesiąci, do Poborców na czas znoszenia poborow, *sub poena confiscationis*, a to nad pobory uchwalone.

Mieszczanie którzy dobra ziemskie trzymają *privatim*, powinni płacić nad pobory zwyczajne, po złotych dziesiąci z łanu, *sub poena*, iako y na nową szlachtę, także y z dobr zastawnych.

Pogłowne żydow Koronnych.

Żydowie wszyscy w Koronie, w mieściech,

*) W naszym wydaniu czytaj str. 230—232. (*Przyp. wydawcy*).

miasteczkach y wsiach, tak naszych, iako y podanych naszych duchownych y świeckich, mają dać *pro hac vice*, na terażniejszą potrzebę Rzeczyposp. sumnę złotych Polskich trzydzieści y sześć tysięcy do skarbu, na czas, y raty od Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, naznaczony: względem ktorey summy, żadnego poboru od rzemieślni, sług swoich, także z domow, nie będą dawać powinni.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Czas wydawania poborow Koronnych za sześć niedziel, *ab actu presentis*, a wydać ie przez dwie niedzieli będą powinni: wyjąwszy Woiewodztwa odległe mianowicie Kiiowskie, Wołyńskie, Braclawskie, Podolskie, Belskie, którym się dwie niedzieli pomyka, że po ośmi niedzielach wydawać będą powinni, gdyż Posłowie nie mogą się tak prędko do braci wrocić, a wydać także przez dwie niedzieli pobory powinni.

A po czasie opisanym do wydania poborow, powinni się Poborcy stawić do skarbu z liczbą y pieniądzmi, we dwie niedzieli, *sub poenis de retentis, in constitutionibus sancitis*.

Szafunek poborow Koronnych.

Pobory y podatki wszystkie Koronne, na tym Seymie uchwalone, należeć mają do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego: które Poborcy na czas opisany znosić, y liczbę z nich w skarbie czynić będą powinni.

Cło nowo podwyższone, y spław wodny, w W. X. Litewskim.

Cło nowe w W. X. Lit. y spław wodny, za zgodą wszystkich Stanow Koronnych y W. X. Lit. na rok, na tak gwałtowną Rzeczyposp. potrzebę, uchwalamy: które w administracją Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego W. X. Lit. poruczamy, aby z naylepszym użytkiem Rzeczyposp. tym cłem sam przez sługi swego administrował. A zacznie się wybierać od ujęcia sprawy, na komorach y przykomorkach, według ordynacyi tegoż Wielmożnego Podskarbiego; y skończy się w rok takowegoż czasu. A wolności wszystkie miastom niektórym dane, na ten czas podnosimy, okrom Smoleńska, któremu wolność na przeszłym Seymie od takowych podatkow libertacya dana, aby się wszystkie miasta na tak gwałtowną potrzebę przykładaly, nikogo nie wyimując: a po uspokoieniu da Pan Bog tey woyny, wolności od Nas, y od Przodkow naszych do pewnych lat nadanych, dotrzymać będą; wyjąwszy stan szlachecki, którzy nie na przeday, ale na swoje własną potrzebę kupować będą.

Pogłowne żydowskie W. X. Lit.

Żydowie wszyscy w W. X. Lit. na tę gwałtowną potrzebę Rzeczyposp. mają dać czworo pogłowne, to iest, dwanaście tysięcy złotych Polskich, *pro hac vice*, na czas y raty od Wielmożnego Podskarbiego naszego Ziemskiego W. X.

Lit. naznaczony: względem ktorey summy żadnego poboru z domow, od rzemieślni, sług, y koni swych, dawać nie będą powinni.

Pogłowne Tatarskie W. X. Lit.

Tatarowie wszyscy W. X. Litewskiego, którzy służby woienney nie służą, a furmaństwem y rzemieślnem się bawią, od każdej głowy płacić mają, po złotych dwa: zosobna od rzemieślni y od kupiectw którzy handlują pobor mają płacić. A tego pogłownego aby żaden nie ulegał y spełna zapłacił, Poborcowie w każdym Powiecie doyrzec mają. Marszałkowie y Chorążowie Tatarscy, powinni będą przed Poborcami przysięż na to, że sprawiedliwie furmanow, y rzemieślnikow Tatarow nie ochraniając, y tę przysięgę do skarbu oddadzą.

Czopowe W. X. Litewskiego.

Czopowe w W. X. Lit. wedle deklaracyi niżej napisane, uchwalamy, y Wielmożnemu Podskarbiemu Ziemijskiemu W. X. Lit. w administracją poruczamy żeby za lepszym użytkiem one administrował albo arendował: które to czopowe od piw, miodow, wedle zwyczajow w Xięstwie Litewskim płacić każdy będzie powinien. Od palenia gorzałek, banie, kotła, każdy w mieście y miasteczkach, powinien dać po groszy dwadzieścia y cztery, a na wsiach po groszy dwanaście: a znowu od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe; albo od osmaka siodu gorzałczanego, po groszy cztery Litewskich. Czemu wszyscy karczmarze wszelakich iurisdycyi, tak w Wilnie, iako y w inszych mieściech, niczym się nie excypując, podledz mają. Także y bractwa w Wilnie, od szynkowania miodow czopowe płacić powinne, y karczma Witepska żadnymi się wolnościami ani przywileymi nie szczyć, pod to czopowe podpadać ma. Od win Węgierskich, które do W. X. Lit., przywożą, niż do piwnice złoży, płacić każdy ma od pułkufka po złotych dwu. Od win które z morza przychodzą, to iest, Francuzkich, Włoskich, Hiszpańskich, malmazyi, Alakantow, muszkateł, Piniolow, Rywuł, y innych, które do miast y miasteczek przywożą; od każdej baryły, poki także do piwnic spuszczone, y przez Sukkollektory rewidowane nie będą, płacić powinni po złotemu Polskiemu. A co się tycze czopowego Wileńskiego, iź pogorzeczy wedle prawa wolni byź mają: a którzy nie pogorzeli, a w domach swych piwa, miody, gorzałki, robić y szynkować będą; płaceni czopowego podlegają. Insze podatki do czopowego należące, według uniwersału wyżey o czopowym Koronnym W. X. Lit. wydawać mają.

Czas oddawania poborow W. X. Lit.

Pobory łanowe, y szosowe, w każdym Woiewodztwie y Powiecie, iako są y będą pozwolone, mają się zacząć wybierać od Seymikow Relacyjnych, a w sześci niedzielach do Poborców

wydane. A Poborcowie stawić się mają z temi poborami do skarbu we dwu niedzielach, po tych sześciu niedzielach, y z nich liczbę uczynić. A ieżliby kto w tym czasie do Poborców poboru nie wydał, tedy ma bydź wedle zwyczaju nadal w tydzień, od Poborca podan na delacie do Grodu: czego ieżliby Poborca nie uczynił, powinien będzie sam *de proprio* zapłacić do skarbu. Postępek prawny o dochodzenie nie wydanych poborow, Poborcy wedle przeszłych uniwersałow Seymowych, *in toto* zachować mają: a na sprawiedliwie wybieranie poborow, Poborcy według konstytucyi terazniejszey powinni przysiądz, co im nie ma bydź odpuszczono, dla żadnych respektow, y ieżliby niedostateczne attestacye przysięgi swey przynosili: tedy Wielmożny Podskarbi przyjmować nie ma, ale tego podług wiary swey dojrzy, żeby niczym się nie uchylając, przysięgali.

Duchowieństwo W. X. Lit. religii katolickiej, według pierwszych uniwersałow, w wybieraniu y oddawaniu poborow łanowych y szosowych, ktore na terazniejszym Seymie są uchwalonone, przez Poborców swych duchownych zachowani bydź mają.

Szafunek poborow W. X. Litewskiego.

Pobory y podatki wszystkie W. X. Lit. na tym Seymie uchwalone, mają należeć do rąk Wielm. Podskarbiego naszego Ziemskiego W. X. Lit. ktore Poborcy na czas opisany znosić y liczbę z nich czynić będą powinni. A nie mają bydź ninac inszego obrocone, tylko na zapłatę żołnierzowi Infantekiemu, y ludziom na zamkach pogranicznych w służbie będącym.

Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborcy do wybierania ich naznaczeni. Szos y czopowe po wszystkiej Koronie, y W. X. Litewskim.

Woiewodztwo Krakowskie, według deklaracyi swey, którą imieniem Woiewodztwa swego, tak w Senacie przed Krolew Iegomością iako w Kole Poselskim czyniło, podług instrukcyi swey zostawa. Biorą ratunki abo podatki, ktore Stany Koronne pozwoliły na Seymik swoy przysły do braci, ktory im na dzień 19 dnia Grudnia, w roku terazniejszym, naznaczamy.

Xięstwu Oświęcimskiemu y Zatorskiemu, iako y Krakowskiemu, Seymik na ten czas naznaczamy, ktory sobie także do braci biorą. A iż też na domową swoją obronę od zboycow *laudum* uchwalili sobie, pozwalając pobor na te zboyce, toż *laudum* im approbujemy: ktore *laudum* do Grodu swego podać mają, dołożywszy tego na terazniejszym Seymiku, kto ma temi pieniędzmi szafować. Woiewodztwo Poznańskie, dwa łanowe, a iedno czopowe. A uważając *magnitudinem periculorum*, ktore ze wszystkich stron Rzeczpospolitą, zachodzą, iż na zabezpieczenie im, wielkich woysk, a zatym sumptow y *subsidia*, potrzeba, iako PP. Senatorowie, z ktoremi się znosili, tak y oni sami *ex personis suis*, czworo do tego dwoyga łanowego pozwalają: tak nie wą-

tpią, że y nasi obywatele, gdy im pokażą *in quo versemur discrimine*, że z chęci pozwolą. Seymik we Wtorek przed nowym latem: szafunek w Woiewodztwie, ale y ten do braci. Wileński, pobory łanowe cztery, czopowe iedno. Cło nowo podwyższone, spławne, wodne: pogłowne żydowskie y Tatarskie. Pozwolili nad to dwa pobory łanowe do braci, na Seymik Relacyiny za cztery niedziele. Lidzki Powiat, iako Wileński. Wilkomirski, *exnunc* dwa, cztery do braci. A podatki insze tak pozwalają iako Wileńskie. Braclawski Powiat, tak iako Wileński. Sendomirski, dwa pobory łanowe *exnunc*, czopowe iedno, a czworo łanowe do braci. Seymik. Ponieważ Woiewodztwa gorniejsze dwa pobory *exnunc* obiecały, a cztery do braci wzięły: tedy skoro te tam Woiewodztwa zgodę swą oznaymia I. K. M. na ten czas Kancellarya I. K. M. złożył ma Seymik Woiewodztwu Sendomirskiemu. Kaliskie, iako Poznańskie. Trockie, Powiat Grodzkiński, y Kowiński, tak iako Wileńskie. Upitski Powiat *exnunc* pobory dwa, a dwa do braci: insze podatki iako Wileńskie. Sieradzkie, pobory dwa *exnunc*, Poborca Urodzony Alexander Magdaliński: cztery pobory łanowe biorą do braci. Seymik w Szadku, nazajutrz po nowym lecie. Wieluńska Ziemia, pobory dwa *de praesenti* pozwala, y czopowe iedno, ktore tam ma zostawać przy Poborcy tamtecznym. Seymik *in crastino Circumcis. Domini*, gdzie y elekcyja Poborce bydź ma. Łęczyckie, iako Poznańskie. Seymik w tydzień po Szredzkim. Ziemia Żmudzka wszystko bierze do braci, z upewnieniem zgody. Brzeskie wszystko do braci. Seymik we Wtorek po nowym lecie. Kiiowskie, pobory dwa *exnunc*, a cztery do braci. Seymik 8 Ianuarij. Poborca Urodzony Teodor Woronicz, tenże y do czopowego przyszłego należeć ma, a nie przeszły Poborca. Inowłocławskie, iako y Brzeskie. Dobrzyńska Ziemia, pobory dwa *exnunc*, a cztery do braci, Seymik w Piątek po Trzech Krolach. A iż ta Ziemia wzięła *ad fidem publicam* pieniądze na żołnierza Powiatowego, a wszystkich dla pewnych defektow nie dobrała z konstytucyi *privato laudo* postanowionej: tedy z tych przyszłych podatkow Poborca *fidem publicam* ma eliberować, y liczbę uczynić w skarbie, wiele pieniędzy *ex privata contributione* wziął, y gdzie ie obrocił. Ruskie, poborow dwa, y czopowe iedno *exnunc*, a cztery do braci. Seymik 11 Ianuarij. Przemyska Ziemia, Sanocka, Chełmska, Halicka, iako Ruska. Wołyńskie, poborow dwa, czopowe iedno *exnunc*, cztery do braci. Seymik 11 Ianuarij. Poborca Urodzony Andrzej Leniewski. Podolski, pobory dwa *exnunc*, a cztery do braci. Seymik w pierwszy Czwartek po S. Agnieszce. Smoleńskie, pobory dwa *exnunc*, czopowe, cztery do braci. Seymik 11 Ianuarij. Lubelskie, poborow dwa, cztery do braci. Seymik w Poniedziałek po Trzech Krolach. Poborca do braci: czopowego nie masz, bo za dwie lecie zarendowane. Polockie, cztery pobory *exnunc*: a dwa do braci: insze podatki iako Wileńskie.

538

Belskie, pobory dwa *exnunc*, y czopowe iedno, takrok pozwolone dwoie razem. Seymik 14 Ianuar. Poborca do braci: cztery pobory także do braci. Nowogrodzkiego Woiewodztwa nie było na Seymie, ma bydź z Kancellaryi W. X. Lit. obwieszczone z strony Seymikow, także y Powiat Słonimski. Wołkowiski Powiat, pobory łanowe cztery *exnunc*, a dwa do braci, y insze podatki iako Wileński. Płocki, dwa pobory *exnunc*, a cztery do braci. Czopowe iedno: Poborca Urodz. Woyciech Drozdowski. Seymik 4 Ianuar. Witepski, cztery pobory *exnunc*, dwa do braci, y Poborca. Insze podatki iako Wileńskie. Orszański Powiat, także iako Witepski. Mazowiecki, Ziemia Czerska, dwa pobory *exnunc*, a cztery do braci: czopowe iedno. Seymik 2 Ianuarij. Warszawski Powiat, *exnunc* czopowe iedno pobory cztery do braci. Seymik na pierwsze Roki, ktorekolwiek przypadną po Seymie. Tamże pobory dwa łanowe, na Ziezdzie pod Warszawą 6 Augusti uchwalone, ale z pewnych przyczyn nie wybrane, tenże Poborca tam obrany dobierać ma. Wiski Powiat, poborow dwa *exnunc*, czopowe iedno, a cztery pobory do braci. Poborca Urodzony Ian Swiderski, Podstarości Wąsowski. Seymik iako Ziemia Czerska. Wyssogrodzki, pobory dwa *exnunc*, czopowe iedno, pobory cztery do braci. Poborca Urodzony Walenty Duplicki, Podstarości Wyssogrodzki. Seymik 2 Ianuarij. Zakroczymski, pobory dwa *exnunc*, czopowe iedno, pobory cztery do braci y Poborca. Seymik nazajutrz po nowym lecie. Ciechanowski, tak iako Zakroczymski. Łomżyński, poborow dwa *exnunc*, czopowe iedno: pobory cztery do braci. Poborca Krzysztof Olszowski: Seymik 2 Ianuar. Rożański Powiat, iako Łomżyński. Poborca Urodzony Kiiowski, Podstarości Rożański. Liwski, pobory dwa, iedno czopowe, a cztery do braci, y Poborca. Seymik 11 Ianuarij. Nurski tak iako Liwski. Poborca Urodzony Wawrzyniec Wyssomirski: Seymik 14 Ianuarij. Woiewodztwo Podlaskie, Powiat Drohicki, poborow dwa, *ex laudo* uchwalonych, ktorego dobierać mają, dwa nowe, czopowe iedno, a dwa do braci. Seymik w Poniedziałek po nowym lecie. Mielnicki, poborow dwa, a cztery do braci, y Poborca. Seymik w Poniedziałek po Trzech Krolach. Bielski, poborow dwa, czopowe iedno, ostatek do braci. Seymik we cztery niedzieli po Seymie. Rawski, pobory dwa, cztery do braci; czopowe iedno, Seymik we cztery niedzieli. Ziemia Sochaczowska y Gostyńska, tak iako Rawskie. Brześcińskie, *exnunc* cztery pobory: insze podatki iako Wileńskie. Piński Powiat, cztery pobory, a dwa do braci: insze podatki iako Wileńskie. Chełmiński, do braci o wszystko na Seymik, ktory Krol I. M. naznaczy. Mściślawskie, poborow cztery, do braci dwa. Czopowe y insze podatki, iako Wileński. Malborskie okkupowane przez nieprzyjaciela, do Seymiku. Braclawskie, *exnunc* pobory dwa, a cztery do braci. Seymik 14 Ianuarij. Poborca Urodzony Olbrycht Kochanowski, Sędzia Bra-

539

clawski, ktory czopowe przeszłego roku zostało dobierać ma, a nie przeszły Poborca. Pomorskie Powiaty, Czczewski, poborow dwa *exnunc*, czopowe iedno, cztery pobory do braci. Seymik gdy Krol I. M. naznaczy: y insze Powiaty tegoż Woiewodztwa, biorą sobie na Seymik wszystko, ktory im Krol I. M. złoży. Mińskiego Powiatu niemasz, ma bydź obwieszczony z Kancellaryi W. X. Lit. z strony Seymikow. Możerski Powiat, *exnunc* cztery pobory, czopowe iedno, pobory dwa do braci, y insze podatki iako Woiewodztwo Wileńskie. Rzeczycki Powiat, tak iako Możerski. Starodubski, iako Smoleńskie. Seymik ośm niedzieli po Seymie, tamże Poborca.

540

Salaria Poborcem, tak w Koronie iako y w W. X. Litewskim.

Salaria Poborcow, tym ktorzy będą wybierać dwoie łanowe, iuz na tym Seymie pozwolone, od tych dwu poborow iedno *salarium*: a tymże ktorzy będą wybierać to łanowe, ktore na Seymikach pozwolą, także iedno *salarium*, by naywięcey poborow pozwolonych było, naznaczamy.

Marcin Zegocki, Sędzia Ziemski Wschowski, Marszałek Kola Poselskiego.

KONSTYTUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO

WARSZAWSKIEGO,

r. P. 1627 dnia 23 Listopada.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec y każdemu zosobna komu to wiedzieć należy, czyniemy wiadomo: iżesmy Seym terazniejszy Warszawski, dla poparcia wojny przeciw nieprzyjacielowi, y opatrzenia całości y niebezpieczeństwa Państw naszych złożyli: na ktorym konstytucye za zgodą wszech Stanow postanowione, sposobem niżej opisanym, stanęły zawarte.

Pospolite ruszenie, y Seym trzydziestodniowy.

541

2. Iż różne na ten czas na Rzeczpospolitą niebezpieczeństwa zachodzą: gdyby iaka nawałność na Państwa nasze nastąpiła: postanawiamy pospolite ruszenie, ktore ma być u Nas w mocy, żeby za zdaniem y radą PP. Senatorow, y oznaymieniem naszym, wszystkie Woiewodztwa Koronne *sine divisione belli*, wedle dawnych statutow, do osoby naszej, na miejsce naznaczone, ruszyć się powinny były, Na co iedne wici za dwoie wysyłać będziemy mogli, co iednak do drugiego tylko Seymu trwać ma. A W. X.

Litewskie, bierze tę konstytucyą do braci. Xięstwo też Mazowieckie sposob tego pospolitego ruszenia między sobą namowić ma: a Woiewodztwo Podlaskie według zwyczaju zachować się ma. Także Sejm trzyniedzielny *ad omnem casum, sine solennitatibus* uchwalamy: na którym w żadne się inoze konsultacye nie wdawiając, *externa* tyłka *pericula Reipublicae* traktowane byćdź mają.

Okazowanie.

3. Chcąc aby do pospolitego ruszenia, *et ad omnes casus* gotowość większa była: okazowania Woiewodztwom, Krakowskiemu, Sędmierskiemu: Ziemiom, Ruskim, Lwowskiem, Przemyskim, Sanockim, y Woiewodztwu Lubelskiemu, tak obostrzamy; aby wszyscy co osiadłości mają, zastawnicy, arendarze, y ci co z platu żyją, każdy powinien tak iako do potrzeby, *armata manu*, na okazowanie osobą się swą stawić. A ci którzy konney służby zdołać nie mogą, aby się każdy z szablą y z rusznicą, także stawił, *sub poena mille marcarum Polonicarum*: o co *forum* na Kwerellach *peremptorie ad instantiam cuiusvis*. Ci jednak, którzy w innych Woiewodztwach y Powiatach osiadłości swe mają, takby się nie okazowali, podlegać pod tę penę nie mają. Inne Woiewodztwa y Ziemie tej Korony, przy dawnych zwyczajach y prawach, około okazowania napisanych, zostawiają. Woiewodztwo Nowogrodzkie w W. X. Litewskim, takowe okazowanie na dzień 25 Maia, przyjmuje.

Approbatio diplomatibus.

4. Dyploma, za zgodą wszech Stanow od Nas W. X. Lit: z podpisem naszym, y z podpisem PP. Deputatów z Senatu, y z Koła Poselskiego naznaczonych, dane, *vigore huius Conventus in toto* tą konstytucyą approbuujemy.

Zawarcie portow.

5. Wygadzaiąc potrzebom Rzeczypospolitey za zgodą wszech Stanow obojga narodu, porty wszystkie wodne, tak w Koronie, iako y w W. X. Litewskim, *durante hoc bello*, ktoremiby z Państw naszych komercya szły, mianowicie: Szczeciński, Krolewiecki, Ryski, Memelski, Kurlandski, y wszystkie inne, uchwałą Seymu terażniejszego zawieramy, tym sposobem: żeby żaden nie śmiał z poddanych naszych, *cuiuscunque conditionis et status*, żadney rzeczy, tak ładem iako y wodą wywozić, ktoraby żywności y potrzeb nieprzyjacielowi dodawała, także ani do miast wszystkich Xięstwa Pruskiego y Pomorskiego, Czego aby się nikt nie ważył, osobliwie szlachcie, *sub poena peculatus*, o co *forum sine ulla dilatione*, do Trybunału Koronnego *ex speciali registro, in quocunque Palatinatu*. A z W. X. Lit. do Trybunału Litewskiego, *ad cuiusvis instantiam*, przez pozew, który się czterema niedzielami dawać będzie, *peremptorie* w każdy termin naznaczamy. A tej winy połowi-

ca delatorowi należeć ma, druga połowica do skarbu Rzeczyposp: na obronę obracać się ma. *Super plebejos zaś delinquentes, poena capitis et confiscationis bonorum*, extendowana byćdź ma: czego wszystkiego Woiewodowie y Starostowie nasi sądowi, z Podskarbiemi naszymi ostrzegać y popierać powinni, *ex cuiusvis delatione, sub iisdem poenis*. To jednak warujemy, iezliby któżkolwiek z poddanych naszych, tak w Koronie, iako y W. X. Lit: ładem za gotowe pieniądze soli tylko samey zaciągać chciał, to im wolno będzie. Także y to warujemy, iezliby z tych portow do państw naszych kupcy wozili, lub sol, lub *merces* iakie, *cuiuscunque generis*, tedy pieniądze tylko za to wzięwszy, żadnych potrzeb, towarow, ani żywności wywozić z Korony, y W. X. Lit. nie mają, *sub iisdem poenis*. Toruniowi jednak y Gdańskowi, żywności y potrzeb wszelakich dodawać pozwalamy.

Prowiant woysku Pruskiemu.

6. Iż do porządnego woyny prowadzenia, potrzebny iest prowiant woysku naszemu; czym wielka się y teraz wygodą stała, przez Urodzonego Krzysztofa z Tęczyna Ossolińskiego, Podkomorzego Sędmierskiego, który ten Urząd *laudabiliter*, z wygodą woyska naszego odprawił, y rachunek dostateczny wydatkow przed Deputatami, tak z Senatu, iako y z Koła Poselskiego uczynił; z ktorego wydatku pieniędzy Rzeczyposp: My onego *authoritate* Seymu terażniejszego kwitujemy. A teraz deputujemy, Urodzonego Prokopa z Obor Leśniowskiego, Brańskiego naszego Starostę: aby za pieniądze Rzeczyposp: ktore w skarbie Koronnym brać będzie, gdzie naitaniey y naysnadniey będzie mógł, prowiant skupował, y ow do woyska naszego odsyłał, bez szkody Rzeczypospolitey.

Obrona Ukrainy od pogan.

7. Iż zawsze *lubricam fidem* pogaństwa, y niepewną przyiaźń poznawamy, chcąc iako najlepiej *providere* bezpieczeństwu Państw naszych, *authoritate praesentis Conventus* warujemy, aby kwarta zwyczajna nigdzie indziej, iedno na żołnierza, który Ukrainy od pogan strzedz będzie, obracana nie była, pod winami w starych prawach opisanemi. Wielmożny też Woiewoda Sędmierski, Hetman nasz, ludzie z Ordynacyi Iasnie Wielmożnego Kasztellana Krakowskiego, y wybrańce wszystkie Małopolskie także obrocić ma. Więc y Starszy woyska naszego Zaporoskiego, z liczbą Kozaków takową, którą Kommissarze nasi postanowili, przy woysku Ukrainnym odpor pogaństwu dawać powinien będzie. Do tego *ordinarium praesidium*, ieszcze supplement woyska na Seymie terażniejszym namowiony naznaczamy: także y Starostow Ukrainnych ludzie, którzy służbę Rzeczyposp: powinni, stawić się tam mają.

Trybunał Radomski.

8. Na dochodzenie retent podatkow Rzeczy-

posp: konstytucye *annorum* 1613, 1618, 1620, 1623 et 1626 o Trybunale Radomskim, *ad hunc solum actum*, retent podatkow Rzeczyposp: reasumujemy, y Trybunał w Radomiu za zgodą Seymową postanawiamy; y Deputaty do sądzienia tego Trybunału Radomskiego naznaczamy: z Panow Rad naszych, przy Wielmożnym Hermolausie Ligęzie z Bobrku Podskarbiem Koronnym, Wielmożnym y Urodzonym, Adama Kosobuckiego, Woiewodę Mazowieckiego, Zomżyńskiego: Stanisława Radzieewskiego, Woiewodę Rawskiego, Sochaczewskiego, Starostow naszych. Filippa Wołuckiego, Rawskiego: Ierzego Kochanowskiego Małogoskiego, y Pawła Niszczyckiego Sierpskiego, Kasztellanow. A z Koła Poselskiego, po iednym z Woiewodztw, y Ziem, Urodzonych: z Poznańskiego, Hieronima Manieckiego, Pisarza Ziemskiego Poznańskiego: z Krakowskiego, Stanisława Ianowskiego z Opatkowicz: z Oświęcimskiego, Mikołaja Komorowskiego, Starostę Nowotarskiego: z Sędmierskiego, Iana Gnoińskiego, Podsedka Sędmierskiego: z Kaliskiego, Stanisława Doruchowskiego Wierzbietę, Sekretarza naszego: z Sieradzkiego, Iana Bykowskiego, Starostę Sieradzkiego: z Ziemie Wieluńskiej, Matyasza Męczyńskiego: z Łęczyckiego, Iana Szczawińskiego, Starostę Łęczyckiego: z Brzeskiego, Andrzeja Kretkowskiego, Podkomorzego Brzeskiego: z Kiiowskiego, Fedora Tuszczańskiego Proskurę, Pisarza Ziemskiego Kiiowskiego: z Inowłocławskiego, Andrzeja Ruszkowskiego, Chorążego Inowłocławskiego: z Ziemie Dobrzyńskiej, Piotra Chełmickiego: z Woiewodztwa Ruskiego, Remiana Woiakowskiego, Podstolego Przemyskiego: z Ziemie Chełmskiej, Iana z Zurowa Daniłowicza, Podstolego y Starostę naszego Chełmskiego: z Ziemie Halickiej, Iana Glinkę, Sekretarza naszego, Łowczego Halickiego: z Wołynia, Andrzeja Czaplica Sipanowskiego: z Podolskiego, Iana Polanowskiego, Cześnika Halickiego: z Lubelskiego: Bartosza Kazanowskiego, Woyskiego Lubelskiego: z Belskiego, Iana Gorayskiego: z Płockiego, Krzysztofa Kanigowskiego, a Pisarza Ziemskiego Płockiego: z Mazowieckiego, Mikołaja Łopackiego, Podkomorzego Zakroczymskiego, y Iana Przeczokowskiego, Skarbnika Zomżyńskiego: z Podlaskiego, Stanisława Sawickiego, Stolnika Podlaskiego: z Rawskiego, Walentego Plichtę, Podkomorzego Rawskiego: z Ziemie Gostyńskiej, Maryana Bykowskiego: z Chełmińskiego, Mikołaja Działyńskiego: z Braclawskiego, Iana Swirskiego: z Pomorskiego, Iakuba Tuchałkę. Ktorzy Deputaci, ziachwawszy się do Radomia na Poniedziałek pierwszy, po wyszciu czterech niedziel po Świątkach blisko przyszłych, przysięgę *iuxta formam iuramenti, constitutione anni 1613 descriptam*, uczyniwszy, sądy przez cztery niedziele *continue* odprowadzać mają. Na którym to Trybunale, sądzić mają wszystkie y retenta poborowe, łanowe, czopowe, kwarciane, y inne wszystkie zatrzymane, *sine ulla quavis exceptione*. Kon-

trybucye y podatki Rzeczyposp: także y te, ktoreby z uchwalonych na terażniejszym Seymie podatkow retenta się pokazały, y tych wszystkich, którzy wzięwszy pieniądze Rzeczyposp: ludzi y pocztow na przyszłych expedytych nie stawili, sądzić mają: *salva jurisdictione, quoad personas illorum*, Wielmożnego Hetmana naszego *reservata*. A ci wszyscy, którzy od Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, Trybunałowi Radomskiemu na delacie podani będą, mają byćdź zapozwani z położeniem pozwow trzema niedzielami przed terminem, ktorych położenia Relacye w Grodach mają byćdź zeznawane; a ci ktorzyby przyszley kwarty ktoreykolwiek nie oddali, takowi bez pozwu termin w Radomiu na Trybunale mieć mają, według konstytucyi przeszley.

Exempty żołnierzow.

9. Reasumując konstytucye dawne o exemptach żołnierskich, za zgodą Seymową postanawiamy, *exceptis causis* konstytucyami *anni* 1611 et 1623 *expressis*, exempty tak z Kancellaryi naszych obojga narodow, iako y od Hetmanow naszych, u wszelakich Sądow, aby przyjmowane były, warujemy.

Kommissarze Wojeńni.

10. Aby woysko nasze, ktore teraz w Prusiech przeciw Gustawowi służyło, porządną odniosło zapłatę, y w zaciągu ich listy przypowiedne y popisy, ktore różnych czasow się odprawowały: także kwity co *ad rationem* brali, były uważone: co na ten czas, dla krótkości czasu, odprawić się nie mogło: tedy *authoritate* Seymu tego Kommissarze naznaczamy do tej woyny osobnym skryptem prywatnym, przez Naywielebniejszego w Chrystusie X. Arcybiskupa Gnieźnińskiego, y sześciu PP. Senatorow, także Marszałka Poselskiego, y Poslow dwunastu, od Koła wszystkiego na to deputowanych, podpisanym, y *ad archivum* danym: ktorym *absolutam potestatem* dajemy, koło tej zapłaty woyskowej nabywania pieniędzy, y innych powinności do tego należących: także y do traktowania z nieprzyjacielem, iezliby się iuka *ex re et dignitate Reipublicae* podała okaza.

O mynicy.

11. Chcąc aby moneta w Państwach naszych w klubę swoję tym snadniey wprawiona byćdź mogła, przykładem Przodkow naszych Krolow Polskich, postanawiamy: aby w mynicach naszych, tak w Koronie, iako y w W. X. Lit. y w miastach portowych: także y *in Ducali Prussia*, o czym oznajmujemy Kurfiersztowi I. M. Brandeburskiemu X. Pruskiemu, żadna mynica *minorum specierum*, oprócz samych talerow y pułtalerkow, ktore w sobie trzymać mają czternaście łotow feinsylberu w trzywnie, bita nie była, aż do przyszłego Seyma sześci niedzielnego: czego wszystkiego, a osobliwie żeby w talerach y pułtalarkach przysada iaka większa nie były, Wiel-

możni Podskarbiowie Koronni, y W. X. Litew. wedle przysięgi, y obowiązku praw dawnych, z pilnością przestrzegać mają, przywodząc do exekucyi *poenam peculatus* na tych, ięśliby którzy abo fałszowanie iakie w tej mierze czynić, abo drobniejszą monetę mimo postanowienie nasze terazniejsze bić mieli. Cessacya bicia monety szkodzić nie ma przeszłej monecie, bitey w myniach Koronnych, y W. X. Lit. ale ią każdy braci y dawać powinien, wedle terazniejszey ceny, y opisania konstytucyi roku, tak iako 1620 y 1623. Pod którą cenę mają podpadać talery y pułtarki nowe bite, żeby także iako y imperyalne wedlug konstytucyi udawane były: także y czerwone złote, aby wedle teyże konstytucyi roku, tak iako 1620, y 1623 sły, *sub eisdem poenis in constitutione*: *express*: aż da Pan Bog na przyszłym Seymie znajdą się sposoby, iakoby mogły byż niższe, za spólną wszystkich Stanow zgodą, do zniżenia ceny talerow y czerwonych złotych, y do uczynienia taxy monety przeszłych lat bitey: ponieważ na terazniejszym Seymie, dla różnych zatrudnienia publicznych, ordynacya gruntowna około mynice uczynić się nie mogła: tego dokładaiąc, aby na *impossessionatos*, którzyby przeciwko tej konstytucyi występowali, *poena capitatis* nakazowana była.

Precia rerum.

12. Iż *precia rerum*, tak *exoticarum* iako y *domesticarum*, y szkoda obywatelow Państw naszych, *in immensum crescent*: chcąc *consulere* w tym *commoditati* poddanych naszych, Kommissarze *ad taxanda precisa rerum, praesentis Conventus auctoritate* naznaczamy, tak z Senatu iako y z Koła Poselskiego, obojga narodow, y od dworu naszego: do których miasta przedniejsze w Koronie, y w Ziemiach Pruskich, y w W. X. Lit. za publikacją tej konstytucyi. Posły swe *cum plenaria potestate* posłać mają. A ci Kommissarze ziachawszy się, Koronni do Lublina, a z W. X. Lit. do Wilna, *immediate* we dwie niedzieli po Gromnicach, w roku blisko przyszłym, spólnie z Starostą, lub na zamku, lub na ratuszu, gdzie samym Kommissarzom *videbitur*, zasiadszy, *praemisso super vera et iusta taxatione, et quod munera eo nomine non accipient, iuramento*, wszystkie okoliczności wedlug słusznosci, y waloru monety, wszystkie rzeczy, y towary, tak cudzoziemskie, iako y *domestica*, wedlug powinności na tychże Kommissarzow konstytucyi *anni 1623* szerzey wyrażoney, zachować się mają Kommissarze: tedy z Korony, także y W. X. L. mianujemy: naprzód z PP. Rad y z dworu naszego Wielmożnych y Urodzonych, Mikołaja Oleśnickiego Lubelskiego; y Rafała Leszczyńskiego Bełskiego, Woiewodow: Mikołaja Firleia z Dąbrowice, Woynickiego, Lubelskiego Starostę: Iana Podoskiego Racińskiego, Kasztellanow: Mikołaja Wolskiego z Podhaiec, Marszałka Wielkiego Koronnego, Krzepickiego, Olsztyńskiego, Rabsztyńskiego, naszego Starostę: X. Andrzeia Szołdrskiego, Gnieźnieńskiego, Po-

znańskiego: X. Andrzeia Baranowskiego, Sędomiernskiego, Proboszczow, y Sekretarzow naszych. A z koła Poselskiego, z Woiewodztw y z Ziemi po iednemu, Urodzonych: z Poznańskiego, Andrzeia Reia z Nagłowic: z Krakowskiego, Hieronyma Przylęckiego z Przylęka Stolnika Krakowskiego: z Sędomiernskiego, Ierzego z Tęczyna Ossolińskiego, Starostę Radoszyckiego: z Kaliskiego, Tyburcego Złotnickiego: z Sieradzkiego, Adama Walewskiego, Podkomorzego Sieradzkiego: z Ziemi Wieluńskiej, Iana Wyleżyńskiego, Pisarza Grodzkiego Wieluńskiego: z Łęczyckiego, Remiana Zaleskiego, Starostę Warczkiego: z Brzeskiego Kuiuawskiego, Iana Łowickiego Starostę Brzeskiego: z Kiiowskiego, Fedora Tura Tuszczańskiego Proskurę, Pisarza Ziemińskiego Kiiowskiego: z Inowrocławskiego, Ierzego Tomickiego: z Ziemi Dobrzyńskiej, Iana Czerskiego Starostę Bobrowskiego, z Ruskiego, Iana Fredra z Pleczowic, Podśędka Przemyskiego: z Ziemi Chełmskiej, Iana Bodzyńskiego, Miecznika Wołyńskiego: z Ziemi Halickiej, Wiktoryna Koropatnickiego: z Wołyńskiego, Hrehora Czwertyńskiego: z Podolskiego, Mikołaja z Fulsztyna Herbulta Starostę Skalskiego: z Lubelskiego, Bartosza Kazanowskiego, Wojskiego Lubelskiego: z Bełskiego, Thomasza Napierkowskiego: z Mazowieckiego, Stefana Dobrogosta Grzybowski, Warszawskiego, y Marcina Zarębę Grabowskiego, Starostow naszych: z Płockiego, Pawła Noszkowskiego Chorążego Płockiego: z Podlaskiego, Iana Kuleszę Chorążego Bełskiego: z Rawskiego, Mikołaja Łayszczewskiego, Podstarościę Sochaczewskiego: z Chełmińskiego, Łukasza Elzanowskiego, Chorążego Chełmińskiego: z Braclawskiego, Olbrychta Kpchanowskiego, Sędzię: z Pomorskiego, Iana Werdę, Starostę Nowskiego. A z W. X. Lit. z Sonatu: Wielebny X. Abrahama Woynę, Biskupa Żmudzkiego: Urodzonego Konstantego Polubińskiego; Kasztellana Mściślawskiego. Ode Dworu też naszego, X. Karola Białozora, Wileńskiego Proboszcza: Urodzonego Kazimierza Ludowika Iewłaszewskiego, Sekretarzow naszych. Także z Koła Poselskiego, po iednemu z Woiewodztw: Urodzonych, z Wileńskiego, Iana Alfonsa Lackiego, Podkomorzego Wileńskiego: z Trockiego, Alexandra Naruszewicza, Leśniczego Niemonojskiego, z Ziemi Żmudzkiej, Iana Giestorta: z Połockiego, Alexandra Wyszowskiego: z Smoleńskiego, Mikołaja Woronczę, Pisarza Ziemińskiego Smoleńskiego: z Nowogrodzkiego, Hrehorego Dołmata, Chorążego Starodubskiego: z Witepska, Bazylego Szapkę Chotolskiego, Pisarza Grodzkiego Witepskiego: z Brześcińskiego, Kazimierza Tyszkiewicza, Starostę Dudskiego: z Mściślawskiego, Samuela Zienowicza, Chorążego Mściślawskiego: z Mińskiego: Ierzego Mielezka, Chorążego Słonimskiego. Którą to ustawę rzeczy, Starostowie miast y miasteczek swoich, exekwować powinni, wedlug konstytucyi roku 1623. O którą Urzędem Woiewodzym y Starościm, na Trybunale,

inter causas officij; a panom miast y miasteczek, duchownych y świeckich, *forum* do Ziemstwa, gdyby rekwirowani sprawiedliwości czynić niechcieli, naznaczamy *peremptorie sine appellatione, sub poenis in constitutione anni 1607 expressis*. A W. X. Litew. także *sine appellatione*, na Roczkach naznaczamy. Pruskie Woiewodztwa konstytucyą tę do braci biorą.

O dekretach Trybunalskich.

13. Trybunał, iż *potestatem condendarum legum* nie ma, iedno wedlug prawa od wszystkiey Rzeczyposp. postanowionego sądzić powinien, takich spraw, ktoreby w prawie opisane nie były, przypuszczać przed się nie ma, ani *poenas irrogare* ani nimi nikogo *aggravare*, nad to iako są prawem pospolitym oznaczone: a gdzieby się takowe dekreta, lubo klauzury ich nalazły, ktoreby *vim legis saperent* abo pokoy pospolity wzruszali, iako to niektore *additamenta* w pewnych dekretach na przeszłym Trybunale Lubelskim w sobie mają, do takich żaden pociągany byż nie ma, y owszem mają *nullitati subesse*.

De evocatione.

14. Iż na Trybunał Lubelski, niezwycajnym sposobem, *per terminum tactum*, Urzędy Woiewodztw Wielgopolskich, y insze osoby bywaią ewokowane: *et e converso* z Małej Polski do Piotrkowa: żeby się na potym nikt tego nie wazył, *sub nullitate, et poena quingentarum marcarum Polonicaum*, postanawiamy.

Kwarta.

15. Na terazniejszą potrzebę Rzeczyposp. dupię kwartę uchwalamy, reassumiając *in toto* konstytucyą roku 1620.

Religia Grecka.

16. Iż na Seymie terazniejszym, dla ścisłości czasu religia Grecka nie mogła byż uspokoina, tedy ią do drugiego w reces puszczamy: a *interim* w pokoju z obu stron aby byli zachowani, warujemy.

O soli W. X. Litewskiego.

17. Uważając na ten czas potrzeby Rzeczypospolitey iż za zgodą y pozwoleniem wszech Stanow Korony Polskiej, y W. X. Litew. przyszło Nam do zawarcia portu Krolewieckiego: przeto *auctoritate praesentis Conventus*, sol wszystkie, tak w miastach naszych portowych, iako y w miasteczkach duchownych, y świeckich, z Krolewca, y inszych portow, do W. X. L. sprowadzona, do pospolitego wszystkim obywatelom W. X. L. używania y dostawania iey obracamy: y powinność z inwentowania tej soli w każdym Woiewodztwie na Kommissarze z Koła Poselskiego od Nas naznaczone wkładamy, na Urodzonych: z Woiewodztwa Wileńskiego Pawła Osińskiego, Dworzanina naszego: z Trockiego, Alexandra Naruszewicza, Leśniczego Niemonojskiego: z Ziemi Żmudzkiej, Iana Talata,

Wojskiego Żmudzkiego: z Połockiego, Iozefa Klonowskiego, Stolnika Połockiego: z Smoleńskiego, Mikołaja Woronczę, Pisarza Ziemińskiego Smoleńskiego: z Nowogrodzkiego, Krzysztofa Dominika Obryńskiego, Podkomorzego Nowogrodzkiego: z Witepskiego, Ierzego Siwickiego, Wojskiego Witepskiego: z Brzeskiego, Andrzeia Dolskiego, Sekretarza naszego: z Mściślawskiego, Samuela Zienowicza, Chorążego Mściślawskiego: z Mińskiego, Stafana Rahożę Sędzięgo Ziemińskiego Rzeczyckiego. Ktorzy to Kommissarze w każdym Woiewodztwie, teraz po Seymikach Relacyjnych, nikogo nie ochraniając, powinni spólnie z Urzędem Grodzkim y Miejskim, beccki soli policzyć, y pilny o tym czynić dozor, aby żaden nie ukrywał, summieniem obowiązować: a taxę każdej beccki soli, *vigore Conventus nostri*, postanawiamy, nie drożey, iedno w Wilnie y w Kownie, po kop trzy Litewskich, a w inszych dalszych miastach y miasteczkach, po kop cztery Litewskich przedawać będą powinni, y tych liczbę beccek ciż Kommissarze, do Grodow spisawszy oddać będą powinni. A ięśliby w tym postanowieniu naszym, iakie się nieposłuszeństwo od kupcow, y inszych poddanych naszych, w ukrywaniu soli, abo gdyby upornie iey przedawać niechcieli, pokazało, takowym wszystka sol ma byż konfiskowana; y exekucyą tej konfiskacyi na Urząd Grodzki kładziemy, y iuz Urząd potrzebiącemu każdemu onę przedawać ma, y te pieniądze do skarbu na obronę Rzeczypospolitey oddać będzie powinien. A o stanie szlacheckim, którzy soli w majątnościach swoich zwiezione, na przedanie ku użytkowi podostatku mają, nie drożey, ale tąż taxą obywatelom W. X. Litew. przedawać będą powinni, *sub poena ducentarum marcarum*: o co *forum* do Trybunału w każdy termin; a tej peny połowica delatorowi, a druga połowica do skarbu na obronę Rzeczyposp. obrocona byż ma.

Bezpieczeństwo, Poznańskiego, y Kaliskiego, Woiewodztw.

18. Iż nie dawnymi czasy Woiewodztw Poznańskiego y Kaliskiego obywatele, przez wojska cudzoziemskie Mandswelczykow wielkie szkody ponieśli, y ieszcze od kup żołnierskich na granicach Śląskich y Margrabskich, obawiają się niebezpieczeństwa: tedy tym wyżey mianowanym Woiewodztwom, za konsensem Stanow wszystkich, pozwalamy, gdyby od takich swawolnych kup pewne niebezpieczeństwo zachodziło, aby wolno się im było na pewne miejsca, za obwieszczeniem Woiewodow y Deputatow, ktore sobie na okazowaniu obiorą, z przestrogą naszą kupić, y obronę sobie pod takie niebezpieczeństwa obmyślić, pospolitym ruszeniem, gdzie każdy obywatel *armatus et hastatus*, iako najlepiej będzie mógł, stawić się będzie powinien, pod winą trzech tysięcy grzywien, *in foro Castrensi, ad instantiam cuiuscunque nobilis, sine appellatione repetenda*. A żeby tym gotowszy każdy szlachcic był, do zabiczenia takowym niebezpieczeństwom, powinni

się będą pod winą wyżey mianowaną, pod Srzodę obywatele wszyscy tych Woiewodztw, na dzień trzeci Stycznia stawić, tak iako do potrzeby, y popisać osobno każdy Powiat, pod Chorągwiemi swych Kasztellanow, przed Woiewodami swymi, nie w konfuzji, ale każdy z osobna z poczem swym, y z ryszunkiem porządnym, y potem tam się ruszyć, gdzieby się największe niebezpieczeństwo naydowało, bez wszelakich krzywd y szkod poddanych naszych duchownych y świeckich, ale każdy groszem y kosztem swym tę expedycją odprawować będzie. A gdzieby którykolwiek z obywatelow pod czas takowej expedycji, szkodę abo krzywdę jaką uczynił w dobrach naszych, duchownych y świeckich: taki każdy winę odłożyć będzie powinien tysiąc grzywn, o co *forum* w Grodzie *ad instantiam* ukrzywdzonego, *absque appellatione, cum refusione damnorum*. A gdzieby po tym okazowaniu żadnego niebezpieczeństwa nie było, spokojnie do domow swoich roziachać się mają: iednak w gotowość wszelaką służby wojenney sporządziwszy się, za uniwersalami Woiewodow swoich (ktorzy się samiz z sobą o czasie, mieyscu, ziachaniu obywatelow, wczas porozumieją) na czas y mieysce od Woiewodow naznaczone, tak iako do potrzeby, ziachać powinni będą, y trwać w obozie, pokiby niebezpieczeństwo pokazane uspokojone nie było. Z tą deklaracją, że Panowie Woiewodowie, uważwszy *magnitudinem periculi*, przez Powiaty dwa, abo trzy, wedle mieysc swoich, od Poznańskiego poczawszy, koleją tę straż odprawować naznaczą. Od ktorey takowej expedycji y okazowania excypuią się Urzędnicy Koronni, także y ci ktorzy obecnie, y *continue* na dworze naszym służą: więc y ci, ktorzy w innych Woiewodztwach *munita et officia* swoje mają: y wszyscy tacy, ktorzy osobami swemi w innych Woiewodztwach rezydują, od takowej expedycji wolni będą. Konsultacye żadne aby tam się nie działy, oprócz tych, ktore *peremptorie* należeć będą.

Kommissya od Węgier y Śląska.

550 19. Iż od obywatelow Krolestwa Węgierskiego, y Krolestwa Czeskiego, względem Śląska, różne się *praeiudicia* obywatelom Państw naszych, dzieją: przeto na uspokojenie tych krzywd, uchwałą Seymu terazniejszego, naprzod od Węgier z PP. Rad naszych naznaczymy Kommissarzy, Wielmożnych, Urodzonych: Mikołaja Spytka Ligęzę z Bobrku Sędmińskiego: Marcina Krasickiego, Lwowskiego: Stanisława Wapowskiego Przemyskiego: Mikołaja Leśniewskiego Czechowskiego, Kasztellanow. Mikołaja Wolskiego z Podhaiec, Marszałka Wielkiego Koronnego, Krzepickiego, Olsztyńskiego, Rabsztyńskiego, Starostę naszego. A z stanu rycerskiego, Urodzonych: Stanisława Lubomirskiego, Hrabie na Wisnizu, Podczaszego Koronnego, Sędmińskiego, Białoczerkiewskiego, y Spiskiego: Iana Zebrzydowskiego, Miecznika Koronnego, Lanckoronskiego, Starostow. Hieronima Przyłęckiego, Stol-

nika Krakowskiego: Mikołaja Koryczyńskiego, Starostę Oycowskiego: Samuela Sienińskiego, Podkomorzego Sanockiego; Ierzego Stana Sąddeckiego: Franciszka z Wielkich Konczy Mniszka, Sanockiego: Pawła Marchockiego Czhowskiego: Mikołaja Komorowskiego Nowotarskiego, Starostow naszych. Marka Stadnickiego Sanockiego z Zmigroda. Krakowskiego: Mikołaja Stadnickiego Sanockiego, Podczaszych. Iana Leszczyńskiego, Podśodka Sanockiego: Alexandra Łukowskiego, Pisarza Ziemskiego Krakowskiego; Iana Bałazoczwie. Od Śląska zaś drugich Kommissarzow naznaczymy, z PP. Rad naszych, Wielmożnych: Stanisława Przyemskiego Poznańskiego, y Konińskiego: Iana Baranowskiego, Sieradzkiego, Korczyńskiego, Woiewodow, y Starostow naszych. Hieronima Rozrażewskiego, Kasztellana Miedzyrzeckiego: Mikołaja Wolskiego z Podhaiec, Marzałka W. Koronnego. A z stanu rycerskiego, Urodzonych, Iana Rozrażewskiego, Krayczego Krolowey Iey Mości: Odolanowskiego naszego Starostę: Adama Olbrychta Przyemskiego, Obożnego naszego: Macieia Manieckiego, Poznańskiego: Adama Walewskiego, Sieradzkiego: Marka Radoszewskiego, Wieluńskiego, Podkomorzow. Iana Bykowskiego Sieradzkiego: Iana Szczawinskiego, Łęczyckiego: Iana Łowickiego, Brzeskiego Kuiańskiego: Krzysztofa Koryczyńskiego, Gniewkowskiego, Starostow naszych. Stanisława Sokołowskiego, Surrogatora Poznańskiego: Marcina Zegockiego, Sędziogo Ziemskiego Wschowskiego: Alexandra Zaleskiego, Podśodka Sieradzkiego: Wacława Zaiączka, Pisarza Ziemskiego Kaliskiego: Iana Wyleżynskiego, Pisarza Grodzkiego Wieluńskiego: Marcyana Przyłęckiego z Przyłęka. Ktorzy to oboi Kommissarze, *nonnullorum absentia non obstante*, za obwieszczeniem naszym Krolowi I. M. Węgierskiemu, y Czeskiemu, y zniesieniem się z nim o mieyscach, y czasie tych obudwu kommissyi *et de securitate ab utrinque* Kommissarzow, za obwieszczeniem ich samych, przez listy nasze ziachać się, y sprawiedliwość *utriusque parti* służącą, z wydaniem poddanych czynić; krzywdy, excessy, y rozboie pohamować, w gruntach differencye ktore się kolwiek pokażą, rozsądzić, y uspokoić mają.

O soli Bydgoskiej.

20. Reassumując prawa wszystkie dawne o soli Bydgoskiej, a osobliwie konstytucją roku 1576 Woiewodztwom Wielgopolskim assekurowujemy, iż ich sol według konstytucyi mianowanej dochodzić będzie. Toż y Woiewodztwom Kuiańskiemu, y Chełmińskiemu służyć ma.

Sol Woiewodztwom, Łęczykiemu, Mazowieckiemu, Podlaskiemu, Rawskiemu.

21. Za zgodą wszech Stanow, Woiewodztwom, Łęczykiemu, Podlaskiemu, Rawskiemu, warujemy, iż ich sol od Żupnikow naszych według starych praw dochodzić będzie.

Deklaracya kwitu Szafarza, y Poborce Woiewodztwa Krakowskiego.

22. Szafarza, y Poborcę z poborow przeszłych, roku 1623 na zapłacenie żołnierzom we Lwowie, przychylając się do kwitow onym danych, *authoritate praesentis Conventus* kwituujemy, y wolnych czyniemy czasy wiecznymi. Także y kwit z podatkow roku 1626 tegoż Szafarza Krakowskiego, tą konstytucją approbuujemy.

Indygenat Batorego.

23. Uważając wielkie, y znaczne przeciw tey Rzeczypospolitey *merita* Świętey Pamięci Krola Stefana, Przodka naszego: za pozwoleniem PP. Rad y Posłow Ziemskich, Urodzonego Andrzeia Batorego, za indygenę y szlachcica w tey Rzeczyposp. przyjmujemy, y onemu *accessum et habilitatem* do wszech swobod, y wolności szlacheckiego stanu tey Rzeczyposp. przypuszczamy, z takową deklaracją, żeby przysięgę *super fidelitatem* Nam, y Rzeczyposp. uczynił.

Miasto Toruń, y Gdańsk.

24. Konstytucye, *et ius correctum Terrarum Prussiae, in violentos* uczynione deklarujemy, że *in omnibus punctis* miastom naszym, Toruniowi, y Gdańskowi, *ac incolis civitatum*, rowno z stanem szlacheckim, iako zdawna służyło, tak y napotym służyć ma. Y mieszczanie tych miast *pro violentijs per nobiles illatis, vigore eiusdem iuris correcti*, tak przed Woiewodami, iako y in szymi *subsellijs* przeciw wszelakim gwałtownikom, *criminaliter ad poenas legum* prawem czynić mogą. A przytym, iż miasto Gdańsk wiary swey, wielkim sumptem żołnierza chowając, ściśnieni zewsząd będąc, dotrzymywa Nam y Rzeczyposp. radzibyśmy aby na expensa ich bacznie bydz mogło, iakoby w szkodach swych ochronieni byli: iednak teraz dla zatrudnienia czasu, dosyć temu uczynić nie możemy, na in szy to czas sposobniejszy odkładając wdzięczność im wszelaką z Stanami Koronnymi oświadczyć będziemy gotowi; iakoby przykładem ich miasta insze, takież Nam y Rzeczyposp. wiary y stateczności swey dotrzymały.

Indygenat Buthlerow.

25. Mając wzgąd na odważne y krwawe posługi Iakuba Buthlera, szlachcica Irlańskiego, ktore Nam y Rzeczypospolitey, pod różne expedyce woienne, wiernie, y statecznie oddawał: za zgodą wszech Stanow Koronnych, y W. X. Lit. onego za indygenę, szlachcica tey Rzeczyposp. przyjmujemy; z tym dokładem, żeby Nam, y Rzeczypospolitey *iuramentum fidelitatis* uczynił.

Długi W. X. Litewskiego.

26. Assekuracją wydatkow na potrzeby Rzeczyposp. w W. X. Litewskim Wielmożnych, Woiewody Wileńskiego, Hetmana W. X. Lit. także Podskarbiego Ziemskiego, y Hetmana Polnego

W. X. Litewskiego na przeszłych Seymach od wszystkiey Rzeczyposp. uczynioną, reassumując, w uiszczeniu do drugiego Seymu odkładamy.

Naznaczenie PP. Senatorow na rezydencją przy osobie naszey.

27. Na pierwsze pułroka, ktore się poczynają ma dnia piątego Marca, w przyszłym roku 1628 Wielebny X. Biskup Chełmiński, Woiewoda Płocki, Braclawski y Nakielski, Kasztellani. Na drugie pułroka, Wielebny X. Biskup Kiiowski, Woiewoda Witepski, Gdański y Brzeziński, Kasztellani. Na trzecie pułroka, Wielebny X. Biskup Kamieniecki, Woiewoda Mazowiecki, Poznański y Kruświcki, Kasztellani. Na czwarte pułroka, Wielebny X. Biskup Wendeński, Woiewoda Podlaski, Sędmiński y Oświecimski, Kasztellani.

Lustratorowie.

28. Lustratorow do dobr stołu naszego, powagą Seymu terazniejszego naznaczymy: ktorym Wielmożny Podskarbi Koronny, *salaria* z kwarty dać będzie powinien: a szacunek zboż podług lustracyi roku 1626 mają czynić. A iesliby ktory z Lustratorow *salarium* wziął, tedy o tymże *salarium* przedtym wziętym, lustracyą odprawować ma.

Naprzod My z strony naszey:

Do Wielkiej Polski, Urodzonego Achacego Przyłęckiego z Przyłęka. Do Małej Polski, Urodzonego Krzysztofa Kielczewskiego. Do Rusi y Wołynia, Urodzonego Felicyana Grochowskiego, Pisarza Ziemskiego Przemyskiego. Do Kiiowa, Braclawia y Podola, Urodzonego Remiana Zaleskiego, Starostę Wareckiego. Do Mazowsza y Podlasia, Urodzonego Walentego Raczkowskiego, Sekretarzow naszych.

Z Senatu:

Do Wielkiej Polski, Urodzonego Piotra Zabickiego, Kasztellana Liwskiego. Do Małej Polski, Urodzonego Mikołaja Leśniewskiego z Zimnowody Czechowskiego. Do Rusi y Wołynia, Urodzonego Samuela Słupeckiego, Kasztellana Radomskiego.

Do Kiiowa, Braclawia, y Podola, Urodzonego Wierzbowskiego, Kasztellana Inowłockiego. Do Mazowsza y Podlasia, Urodzonego Franciszka Wesła, Kasztellana Ciechanowskiego.

Z Koła Poselskiego:

Do Wielkiej Polski, Urodzonego Alexandra Zaleskiego, Podśodka Sieradzkiego.

Do Małej Polski, Urodzonego Iana Troianowskiego, Pisarza Ziemskiego Mielnickiego.

Do Rusi y Wołynia, Urodzonego Iana Glinkę, Łowczego Halickiego, Sekretarza naszego.

Do Kiiowa, Braclawia y Podola, Urodzonego Alexandra Wielhorskiego, Woyskiego Łuckiego.

Do Mazowsza y Podlasia, Urodzonego Mi-

kołaia Łopackiego, Podkomorzego Zakroczymskiego.

A Pruskie Wojewodztwa, iż są od nieprzyjaciela y przez żołnierza spustoszone, tedy na ten czas od lustracyi wolne czyniemy: iednak za uspokojeniem da Pan Bog tamtey Prowincyi, Rewizorowie na uznanie szkod, przez nieprzyjaciela Koronnego uczynionych, dla czego na ten czas kwarty ubyło, będą z przyszłych Seymow zesłani, według ktorey rewizyi, tak za przeszłe lata kwarty dopłacać, iako y na przyszłe czasy do lat według prawa opisanych, płacić kwartę Starostowie y dzierżawcy dobr naszych, powinni będą.

Deputaci do Kwarty.

Z Senatu:

Z Wielkiej Polski, Urodzony Mikołaj Giczki, Kasztellan Czerski.

Do Małej Polski, Urodzony Krzysztof Sułowski, Kasztellan Zarnowski.

Z Koła Poselskiego:

Z Wielkiej Polski, Urodzony Marcin Zegocki, Sędzia Wschowski.

Z Małej Polski, Urodzony Paweł Pruszyński, Sędzia Ziemi Sędmierski.

Reces.

Iż dla wielkich y nagłych na Rzeczposp. następujących spraw, nie przyszło Nam o exorbitancyach, *de incompatilibus*, ani o artykułach Seymików Powiatowych namawiać: przeto odkładamy to do Seymu blisko przyszłego sześcienniedzielnego, na którym tak iako w pierwszych recessach warowano konstytucyą, wprzód iakoby się *postulatis publicis*, y proźbom słusznym poddanych naszych dosyć stało, przed się wzięmy, y to co exorbitowało, w swą klubę wprawić, a co poprawy potrzebuie, skutecznie naprawić obiecujemy.

Alexander z Chalca Chalecki, Marszałek Lidzki, y Koła Poselskiego.

UNIERSAŁ POBOROWY,

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM WARSZAWSKIM

UCHWALONY,

ROKU 1627.

ZYGMUNT III,

z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec y każdemu zosobna, oznaymiemy: iż My z powinności y chęci naszey, ku zatrzymaniu zdrowia, y zabezpieczeniu niebezpieczeństwom, ktore Rzeczpospolitą, y Państwa do niey

należące, z wielu miar, y z różnych stron zachodzą: także y zapłatę woysku Pruskiemu, y Inflantskiemu, y dalsze poparcie woyny przeciwko Gustawowi X. Sudermańskiemu obmyślając: podatki niżej opisane, za zgodą y zezwoleniem wszech Stanow Koronnych, y W. X. Litew: na tym Seymie zgromadzonych, uchwaliliśmy: ktorych podatkow wydawania, y wybierania *in simplu*, sposob taki:

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit. ktorzy sobie abo swoim panom orzą, abo roboty odkupują u tychże panów swych, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow roku 1578 abo ięśliby kto tych kwitow nie miał, tedy wedle kwitow posledniejszych poborow, z każdego łanu, żrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić iednego poboru zwyczajnego po groszy piętnaście Polskich *iuxta quantitatem agrorum*: a z nowych osiadłości, według rekognicyi pańskich, ktore mają iuramentem likwidować przez poddanego. Z takowych wyżej opisanych rol kmieci osiadłych, a względem dziesięciny po drugich groszy piętnaście Polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, abo meszne, spy abo małdry, iako wyżej opisano. A z dziesięciny, także y z tych spy, mają to sobie wytracać: a gdzie pienezne dziesięciny są, a nie wyniosłoby tak wiele; tedy kmieć swym dołoży ma, tak żeby z roli y dziesięciny, spełna iednego poboru było zwyczajnego groszy trzydzieści Polskich. A gdzieby też dziesięciny snopowe, ani pienezney ani mesznego nie było; tedy kmieć powinien sam dać groszy trzydzieści.

A w W. X. Lit. w Kiowie, y na Wołyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby; z każdej służby osiadły po złotemu iednemu. A iż na służbach innych bywa po kilka dymow; tedy dwa dymy na ieden złoty składać się mają: a gdzie tych służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Polesiu; także po dwa dymy mają się składać na ieden złoty. A w Ziemi Halickiej, y Podolskim Wojewodzwie, począwszy od Lwowa, nie z łanow, ani z włok, ale z każdego pługa każdy ma dać ieden złoty ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflantskiej, nie z hakow iako przedtym, ale z pługow, poddani, tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotemu będą płacić: a szlachcicy, ktorzy pługami swoimi orzą, po pułzłotego. A iż tam w tej Ziemi Inflantskiej nie było do tego czasu żadney likwidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru; tedy będą powinni kubieszowie y pokundziowie, abo po naszemu włodarze, przy oddawaniu tego poboru za wsi swych, w mieściech glowniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Miejskim przysięgę uczynić na sprawiedliwe oddanie: którą tenże Urząd zapisać, y sumę, którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma: a Poborce po-

555

winni będą przy czynieniu liczby w skarbie, weryfikować wybranie takowym registrem, wydanym *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani być mają, ktorzyby nie oddali.

Z Woytostw, w dobrach naszych y duchownych, Szoltyssowie, Kniaziowie, Lemanowie, Lesnicy, Tywonowie z każdego łanu abo włoki osiadły, odprawiwszy pobor powinny, płacić będą nad pobor *ratione servitij*, z każdego łanu po złotych pięci, *sub poena privationis bonorum*, co do Poborce oddawać będą, na czas poborowy: *in defectu*, powinni w Grodzie respondować *ex delatione* Poborce *peremptorie*: także y Tatarowie Litewscy, ięśli służby wbienny Rzeczyposp. służyć nie będą. Zosobna Pancerni, Putni, Boiarowie, y inni na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, miejskich, poddani nasi, każdy ma z włoki płacić po złotemu iednemu. A ktoby Szoltyssa skupił, zwłaszcza w Krolewskich y duchownych majątnościach, aby dał od Szoltyssa każdego po złotemu iednemu, *exceptis bonis equestris ordinis*, z ktorych Szoltyssi do woyny nie należą nigdy, a wszakże y szlachecki Szoltyss, ma dać z włoki złoty ieden, poboru zwyczajnego iednego.

556

Szlachcic każdy ktory poddanych nie ma, a swym pługiem orze, abo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney po groszy 15 Polskich: a ięśli mnię orze, tedy *iuxta quantitatem agrorum*, *mediante iuramento* na sprawiedliwe oddanie, abo przez oracza, zagrodnika, abo przez sługę swego przez ktorego pobor do Poborce odesła, za rekognicyą swoią. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, abo zagrodnikow swych, będą mogli takowy pobor za rekognicyami swemi do Poborce odesłać: a oni te rekognicye, od ktorych będą oddawać pobor, mają przysięgą podeprzeć, w czym wszystkich obywatelow Koronnych napominamy, aby widząc tak wielkie y nagłe potrzeby Rzeczyposp: z większą chęcią y pilnością, iednako, społecznie do tego się przykładali, iakoby sprawiedliwie co kto powinien, nie uchylać, ten pobor wydawali. A od włoki każdej pustey, ktora w używaniu iest, zwłaszcza ktoreyby do folwarku zdawna, to iest, przed tą konstytucyą nie przyłączono, ale ią dano z trzecizny abo kopczyzny orać, abo ią na inny pożytek obrocono, y z włok paśnych, ktore najmują Olandrowie na paszą, y inni ktorymby wolność takowa wyszła: z takowey każdy powinien będzie dać po groszy dziesięci. A ięśliby ktory Starosta y dzierżawca nasz co z osiadłości kmiecey spustoszył, a na folwark obroczył: tedy Starosta, y dzierżawca, tak płacić powinien, iako płacić powinni byli kmiecie, z tak wiela iako ich spustoszył, *nemine excepto*, a Poborce też nie mają wychodzić na liczbie żadnymi defektami z łanowego, ale według zwyczaju wybierać.

Metropolitowie, Władykowie, Archimedrytowie, Humenowie, y Popi wszyscy w Rusi, y

Popi Ormiańscy, z osiadłych rol, takowymże sposobem mają dawać iednego poboru po złotemu. A Protopopowie, po złotych czterech. A Popi ktorzy poddanych y rol nie mają, tylko od obościa swego, ktore mają przy cerkwi, płacić będą powinni, względem iednego poboru, po groszy piętnaście. Zosobna wszyscy duchowni, także Popi Ormiańscy religiy Greckiej, y co włoki osiadłe mają, na terażnicyszą Rzpłtey potrzebę pozwolili zgodnie *loco donativi pro hac vice*, z każdej włoki osiadłej, dać do tego generalnego poboru względem iednego poboru, po groszy piętnaście; na co Poborcowie osobne kwity dawać im mają. A inni duchowni zakonnicy, co monasterom służą, y cerkwiom katedralnym od tych podatkow wszystkich wolni bydź mają.

Rataie, każdy z nich ktorzy z kopczyzny orzą, powinni dać z pługa iednego po złotemu iednemu.

Wsi łowcze, ktore na łowiech siedzą, tak osoczne, iako y wszelkie inne, na iakieykolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok po złotemu płacić mają. A ci co na włokach wolnych siedzą, ięśliby na ten czas nie odprawowali służby woienney, a zwłaszcza strzelcy choć wolność mający, tedy także po złotemu z włoki powinni płacić.

Wsi Wałaskie, powinne płacić będą, iako y w inszych wsiach, z rol, ięśli ie mają, abo z dworzyszczą, po groszy trzydzieści: a ktorzy rol nie mają, tedy od bydła, zwłaszcza od sta owiec, po groszy dwudziestu; a od dziesięci krow, także po groszy dwudziestu.

Zagrodnicy ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy cztery. Zagrodnicy role mający, ku zagrodom, po groszy sześci.

Zagrodnicy ktorzy domki mają, y ogrody na czynszu, a bez robot są, iakieykolwiek obeszcie swoje mają, po groszy dwanaście płacić powinni.

Komornicy co bydło mają, po groszy ośmi. A co bydła nie mają, po groszy dwu.

Owczarze, osepni, pachtowie, załączni, y inni, aby dali od dziesięci owiec swych, po groszy dwu, y od tych co ie w najmie mają.

Luźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, ktorzy się na służbę doroczną nie najmują: także dudarze, skomoroszy, flisńicy, każdy ma dać od siebie, po groszy dwadzieścia y cztery. Okrom tych flisńikow, ktorzyby na statkach szlacheckich płynęli, a ich własni poddani byli, takowi mają bydź od poboru wolni.

Przekupnie, przekupki, na wsiach, po groszy dwanaście.

Rzeźnicy, y inni wszelacy rzemieślnicy na wsiach, po groszy czterech.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy ośmi. A ktorzy role mają, osobno płacić powinni z rol, *iuxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, rowno z kmieciami płacić od rol będą, *iuxta quantitatem*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych y świeckich, ktore są na iakichkolwiek posługach,

557

choćby jakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, a podatku przedtym y dziesięcin nie dawali, ten podatek równo z drugimi kmiećmi płacić powinni.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, powinny także płacić ten podatek równo z drugimi wsiami y miasteczkami. Toż ma być rozumiano o wsiach, y miasteczkach, y miastach pogorzałych, y od czterech lat zwoiowanych, od Tatar, Wołochow, y innego nieprzyziaciela Koronnego; o czym Poborcy *diligentem inquisitionem* czynić mają, tym sposobem: iż mieszczanie, Woytowie, albo Watanami, Tywonowie, przy oddaniu poboru przysięgę powinni będą uczynić, na sprawiedliwe oddanie z domow y z pługow, po pogorzeliu albo zwoiowaniu pozostałych. A wsi przez nieprzyziaciela popalone albo spustoszone, od tego poboru, w Ziemiach Ruskich, Podolskich, Inflantckich, wolne czyniemy y W. X. Lit. Iednak tak, iż Watanamowie poprzysiądz mają takowe spaleniya y spustoszenia. A to się ma rozumieć o tych, ktorym lat cztery nie wyszło.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako y łodziastych, korcowych, ważnych, od każdego po groszy dwudziestu y czterech: a od dorocznych koł po groszy dwunastu.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po groszy piętnaście a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y ktore są na spy, po groszy dziesięci, a od dorocznych, po groszy pięci.

Młyny, ktore dzierzawcy dobr naszych, dla pożytku swego z trzecią miarą wykupili, płacić powinni tak iako y inne młyny dziedziczne y doroczne.

Papiernicy od papieru, po złotych dwu.

Rudnicy od każdego koła po złotych dwu: a ktorzy role mają, osobno z nich, iako y inni płacić będą.

Dziekciarze, smolarze, y popielarze, od rzemienia swego, po groszy dwanaście.

Smelcarze, ktorzy do spustu smolę palą, od pieca każdego po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dwunastu.

Prasołowie od każdego woza, ktorym sol wożą *in Regno* na przekup, mają raz w rok zapłacić po groszy dwanaście; każdy do Poborce tego Woiewodztwa, albo Ziemi kędy przemysłkiwa, za ktorego kwitem już ma być wolen w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy, y towarzysze tychże mistrzow, to jest, węglarze, dymarze, kowala, kuznicy, płokarze, także przy papierniach, po groszy dwunastu.

Od hut szklanych po złotych dwu: a towarzysze ich, po groszy dziesięci.

A dzierzawcy nie mają takich podatkow ulegać, ani kwitami starami ich zasłaniać, na takie potrzeby Rzpłtey, w czym Poborcy mają czynić pilną inkwizycją.

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany byđz ma.

Miasta y miasteczka, tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych, wszystkich duchownych y świeckich, szos dwoy, ktory zowią duplą, według zwyczaju, nie zasłaniając się, ani broniąc żadnemi wolnościami, z ktorychkolwiek przyczyn, y kwitami starami, wydać go na czas, iako jest niżej opisano, mają. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie y przedmieszczanie, ktorzykolwiek role mają, z włoki płacić będą po groszy trzydziestu poboru iednego, także y ze wsi wszystkich, do miast należących, żadney nie wymuiąc. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy y na tę potrzebę Rzeczypospolitey, pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinne: czego Starosta Spiski exekutorem byđz ma, spólnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich, w mieściech y miasteczkach, y ci co się do szosu przykładają, osobno od rzemienia wszelakiego płacić będą: toż się y o rzemieślnikach, ktorzy w dworach pańskich przy miastach mieszkaia, rozumieć ma.

To jest: złotnik każdy od rzemienia swego, po złotych dwu.

Rzeźnik od rzemienia także, po złotych dwu. Piekarze w głównych mieściech, po złotych dwu: a w miasteczkach po groszy piętnaście: a we wsiach po groszy ośmi.

Konwisarze od rzemienia, po złotych dwu.

Barwierz, y cyrulik, w miastach główniejszych, po złotych dwu: a w miasteczkach, po złotemu iednemu.

Aptekarze od apteki, po złotych trzy.

Prasoł ktory solą kupczy, po złotemu iednemu. Także mydlarze, y inni wszelacy rzemieślnicy, ktoregokolwiek rzemienia; w mieściech krawcy, ktorzy iedwabne rzeczy robią: toż szewcy co szafianem y kurdybanem robią.

Kuśnierze, ktorzy wielkie towary mają, ci powinni płacić w mieściech główniejszych po złotych dwu: w miasteczkach po połowicy: a na wsiach po groszy ośmi.

Białoskornicy, czerwoni garbarze, ktorzy zamsze wyprawiają, przy wielkich mieściech, po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dziesięci.

Komornicy, komorniczki, w mieściech większych, po groszy dwanaście: a w miasteczkach po groszy sześci.

Przekupniowie y przekupki, w większych mieściech, po groszy trzydziści: a w miasteczkach, po groszy dwanaście.

Łoźni, hultaie, y ci co od panow swoich uciekają, y ze wsi Krolewskich, po złotych cztery: a w Woiewodztwach Kujawskich y Ziemi Dobrzyńskiej, po złotych dziesięci: także wendetarze, faryniarze, męczczyzna y niewiasty.

A Poborcy mają byđz w tym ostrożni, aby żaden takowy pod niczym tytułem, wolnościami y obroną, tego podatku nie ulegał: na co każdy zosobna ma mieć kwit od Burmistrza, kędy

y wiele zapłaci, a we wsiach od panow, a to dla tego; aby tak umykając się z mieysca na mieysce, nie uchodzili zapłaty, abo dwa razy nie płacili.

Rostrucharze co końmi kupczą, od osoby swoiey po złotych dwa.

Furmani mniejszy, co od miasta do miasta tylko w samey Koronie iędząc, żywności szukaia, a za granice, iako do Śląska, Niemiec, Węgier, Gdańska, Torunia, y do Prus, nigdziey nie wyieżdżają, po groszy dziesięci płacić powinni od konia do czopowego piwnego.

560 Furmani z zagraniczni, y w Koronie mieszkaia, ktorzy towary wszelakie, także osoby kupieckie za granice wywożą, y z zagranicza do Korony przywożą, także w Koronie po różnych mieyscach rozwożą, mają płacić do czwartego grosza, po groszy dwudziestu, od każdego konia. A ci co sol za granice biorą, y z za granice wywożą, względem prasolki zagranicney, zosobna od każdego wozu, do czwartego grosza po złotemu.

Kupecy wszystkie obcych narodow, to jest Włosi, Niemcy, Francuzowie, Szkoci, Grekowie, Moskwa, Węgrowie, Ormianie, iakiekolwiek kupie, y towary miewiaia, we wszystkich Państwach naszych Koronnych, y W. X. Lit. każdy z osoby swoiey płacić będzie powinien do czwartego grosza, po złotych cztery. A względem kupiey y towarow swych iakichkolwiek równo z drugimi czwarty grosz płacić powinni. Toż się o żydziech *respectu* towarow rozumieć ma, ktorzyby na to specjalnego prawa nie mieli: a kupcy wyżey mianowani w obcych narodach, osiadłości w miastach y miasteczkach mający (pobor względem osiadłości z inszymi mieszczany, od osoby, towarow wszelakich, równo zapłaciwszy) nie zasłaniając się tych miast y miasteczek gdzie mieszkaia prawem, pretensyami, excepcyami, zosobna pobor czwartego grosza, tak *ab inductis*, iako *evectis*, płacić będą powinni.

Kupecy wszyscy Koronni, tak z miast wielkich przednich, iako y miasteczek, ktorzy się z wolnościami ozywiają na cle, czwarty grosz duple płacić powinni, nie szczycząc się tymi wolnościami na czwarty grosz, tak z Korony, iako y do Korony, do Prus, y z Prus, gdyż wolność wszelaka nie ma się rozumieć, na czwarty grosz, tylko na cle w Koronie. Toż się ma rozumieć także o żydziech, Ormianach, cudzoziemcach. A ci, ktorzy takowego czwartego grosza duple, od przeszłego Trybunału Radomskiego nie płacili, aby *sine intermissione*, cokolwiek zatrzymali, popłacili, *sub poenis de retentis*.

Kupecy wszyscy, ktorzykolwiek za granice Korony naszej woły Podolskie prowadzą, mają dawać (nie zasłaniając się żadnemi wolnościami od Nas danemi) od każdego wołu, nad clo pograniczne, po groszy dwudziestu. A od wołow Polskich abo Mazowieckich, y iałowic, od ktorych piętnaście groszy na cle biorą, po groszy dziesięci, y przy każdej Koronney komo-

rze, u oney drogi którą poženą ostatniey: wyiąwszy woły szlacheckie, y woły z powołow-szczynny wzięte, y woły zimowane własnym gunnem szlacheckim, od ktorych iako clo, tak y pobor nie ma byđz dawany; iednak wedle zwyczaiow dawnych, iż nie są zaprzedane, faktorowie przysięgi czynić mają, na pogranicznych komorach.

Woły ktore na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy y Państw innych Koronnych; te aby starami gościncami, prawem pospolitym opisanemi, isć były powinne. Toż się ma rozumieć, w W. X. Lit. Także też od każdych innych towarow Polskich, ktore z Korony za granicę wywozić będą, y do Korony przywozić, nad clo abo myto pograniczne, od czego dawaia po trzy grosze, aby czwarty grosz wybierali, *ratione* poboru: ktore przyczynienie podatku, na clo abo myto zwyczajne, tak ód wołow, iako y od innych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczycąc, nie ma byđz wybierane *in corpore Regni, et M. D. Lithvaniae*, (oprocZ Ziem Xięstwu Pruskiemu przyległych) tylko w pograniczu; ktore pogranicze, nie ma też byđz rozumiane między Koroną a W. X. L. ale tylko to, ktore między temi narody, a inszemi postronnemi zachodzi. A Celnicy Koronni, mają się z Poborcami, albo arendarzami skarbowemi, *fideliter* znosić, o regestrach swych komor pogranicznych y głównych: to jest: w Wielkiej Polsce, Poznańskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej y Wieluńskiej: a w Małej Polsce, Krakowskiej. Także od granice Wołoskiej, na komorach Celnych, Ruskich y Podolskich, żeby się Poborcy sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza, od taxy celney przysięby miało: *sub poena quatuordecem marcarum*; o którą do Urzędu Grodzkiego pozwany Celnik, albo Pisarz Celny, od Poborce czwartego grosza, albo Sukkollektora iego, *toties quoties* onę zapłacić ma. A ktoby się ważył tego, żeby nie na granicy, ale w Koronie w ktorymkolwiek Woiewodztwie, y w Wielkim Xięstwie Litewskim, y Państwach do nich należących, granicom nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał, winę sta grzywien podpada: o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, albo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić będzie powinien; ktorey winy połowica sądowi, a połowica aktorowi być ma. A pozew ma byđz położony u Sukkollektora, ktorzyby *eo nomine* co od kogo wyciągnął.

A ten czwarty grosz kupcy wszelakiego narodu, tak *indigenae*, iako y cudzoziemcy, także y żydzi, y wszelakich nacyi ludzie, do mieyskich wolności przypuszczeni, żadnemi się wolnościami y prerogatywami, ani dekretami nie zasłaniając; od wszelakich towarow, tak do Korony przywożonych, iako y z Korony wywożonych, żadnego towaru nie ochraniając, na komorach pogranicznych, ktoredy towary do Nie-

miec, do Węgier, do Wołoch, y do W. X. L. Pruskiego na Dybow, y przez komory Mazowieckie, y na Margrabstwo wychodzą y przychodzą: mają płacić pobor czwartego grosza *in duplo, sub amissione mercium*. Także Podolski czwarty grosz, *in duplo* od towarów, które z Turek, z Wołoch, y z Multan przychodzą, y z Korony do tychże krajów wychodzą. Myto także *in duplo* od pieniędzy na komorach, y przykomorkach zwykłych, wybierane bydź ma. Co Urzędy Grodzkie, za delacją arendarzów skarbowych, albo administratorów, exekwować mają na towarach kupieckich, *sub poena mille marcarum Polonicalium, toties quoties, ex delatione thesauri, in quocunque officio et iudicio Regni repetenda*. O który czwarty grosz wolno będzie Wielmożnemu Podskarbiemu Koronnemu, ogułem kontrakt uczynić z kim pewnym: w mocy iednak zostawiając *de inductis* decyzją naszą miastom niektórym wedle excepcyi Toruńskiego uniwersału roku 1626.

Czopowe w miastach y miasteczkach takowym sposobem ma bydź wybierane.

W miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich w Koronie, nie od korea ani ćwierćnie, ani od żadney miary słodu, wedle zwyczaju dawnego, ale od beczki, tym sposobem czopowe bydź ma, iako beczka, przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustanowione albo przedawane będzie piwo, po pieniądzu iednemu Polskiemu płacić będą powinni: a iezliby też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zosobna od teyże każdej beczki, względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić będzie powinien. A iezliby tenże piwowar komu inszemu piwo przedał na wyszynk ten co ie kupi do miasteczek, do wsi, od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie. A ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborcy albo arendarze skarbowi repetować będą: a piwowarowie ci, którzy narobiwszy słodu przed publikacją uniwersału tego, a z tych słodów dopiero po publikacji piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić, gdyż od beczki, iako wyżej napisano, a nie od słodów płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski, za instygacją Poborców, albo arendarzów powinni nicodwólczną sprawiedliwość uczynić, pod winą sta grzywien, o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać. A iż się nayduią niektorzy z stanu szlacheckiego, także Starostowie, którzy w mieściech naszych Krolewskich y duchownych domy mają, a piwa na wyszynk warzają: także y ci którzy słady wymierne, bądź folwarkowe, na wywarzenie do miast, albo miasteczek dają: tedy takoweż czopowe płacić mają, iako y insi mieszczanie od inszych piw. A kto by też w mieście, albo miasteczku dzierżenia swego czopowego wybierać bronil; ma o to sam Poborca albo arendarza, pozywać do Grodu na kwe-

relle: co Grod ma sądzić, iako y lanowe *sine appellatione*.

A iż się w tym wielkie inkonweniencya dzieją, że miasta y miasteczka, skoro czas wybierania czopowego, z pierwszey uchwały Seymowej minie, choć wiedzą za obwołaniem uniwersałów nowych w Grodach o czasie, od którego się drugie czopowe zaczyna, nie popisują warów, ani inszych podatków które do czopowego należą, ale czas zwłoczają niepotrzebnie, zaczyn rzadkie Woiewodztwo, w którymby się czopowe ode dnia w uniwersale naznaczonego zacząć y skończyć miało: aby się to tedy w porządek lepszy wprawiło, postanawiamy, aby miasta y miasteczka, skoro uniwersał w Grodzie tamtego Woiewodztwa, albo Ziemie będzie obwołany, czopowe, *sub fide et conscientia* rejestrowali, y wybierali, y do rąk Poborce, albo arendarza, sprawiedliwie, za rekwizycją iego oddali. A gdzieby tego zaniedbali, nie mają mieć żadney prorogacyi do wybierania zatrzymanego czopowego, ale ie razem Poborcy albo arendarze ich zapłacić za czas zatrzymany, wedle przeszłych rejestrow powinni, *sub poena bannitionis, y duplisis pensionis*: o co forum z Instygatorem na Trybunał, *inter causas fisci*.

Karczmarze albo piwowarowie na wsiach, którzy piwa biorą na wyszynk, y zkadkolwiek; od czterech szelągów po pieniądzu iednemu płacić będą, do Poborce albo arendarza czopowego.

Słodownicy ci co słady robią, a piwa nie warzą, od rzemienia swego powinni dać do roku po złotych dwa.

Od palenia gorzałek, banie, kotła, w mieściech y miasteczkach, każdy powinien dać po gr: 24 a na wsiach po gr: 12 wyiwszy szlacheckie. A na Wołyniu y Podlaszu, od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe: czemu y arendarze gorzałki podlec mają wszędy, wyiwszy szlacheckie. A te podatki wszystkie wyżej mianowane, do czopowego należeć mają.

Wina Węgierskie wszystkie, aby inszemi drogami nie szły, iedno temi: na Iaslika, Duklę, Rymanow, Sądecz, Biecz, Zmigrod, Nowy targ, Grybow, Iordanow, Krosno, Sambor, Lesko, Stryi, Dynow, Rybotycze: czego przestrzegać mają Starostowie, administratorowie składów, y Urzędy Mieyskie. A kto by się ważył innemi drogami wina Węgierskie z tych tam krajów do Korony wieść, albo prowadzić; tedy tym sposobem wina traci, którego połowica na Nas, a połowica na delatora iść ma. A za pozwoleniem wszech Stanów, mocą y ustawą Seymową postanawiamy, teraz y na czasy wieczne, aby ani dzierzawcy nasi, ani Poborcowie, ani żaden inszy nie śmiał hamować kupców, y do inszych składów mimo te gdzie ie prowadzą poniewalać, pod winą sta grzywien, *parti et iudicio totidem, ad instantiam* tego, co od skarbu trzymać będzie: o co forum na Trybunał mieć ma *inter causas fisci, abo officij*. Po które Węgierskie wina żaden obywatel Koronny, *cujus-*

cunque status et conditionis, nie ma iezdzić ani posyłać do Węgier, pod utraceniem win, y winą w konstytucyi, o które forum ma mieć na Trybunał, *inter causas officij*, abo *fisci*, z Instygatorem *ex delatione* tego, kto to trzymać będzie. A od każdego pułkufka wina, powinien Węgrzyn płacić na składzie, ten co ie do Korony przywiezie, zaraz gdy wina do piwnice spuści, po złotych dwu, pod utraceniem wina, *et poena centum marcarum Polonicalium*: co Starostowie poblizszych składów exekwować powinni będą, za delacją administratora albo arendarza składów, *sub poena centum marcarum*, o którą forum lubo na Trybunał, *inter causas fisci*, lubo w którymkolwiek Grodzie. A ten co wina kupi na przekup, na zysk abo na wyszynk, tamże na składzie powinien dać względem czopowego, po złotych dwa zosobna.

Wina które morzem przychodzą, Francuskie, Wołoskie, Hiszpańskie, Pinioly, y inne, gdy do miasta przyjdą, albo do miasteczka przywiozą, od każdej barely płacić mają składnego, po groszy dwadzieścia cztery, y zosobna czopowego tyle drugie.

Od każdej kufy małmazyi, muszkateły, basztardu, alekantu, kanaru, petercymentu, seku, po złotych cztery: a drugie złotych cztery którą kupi na szynk, na komorze Kczyńskiej, Poznańskiej, Wronieckiej, Obornickiej, y na innych komorach, każdy płacić powinien, okrom szlacheica, który wolen tak od wina, iako od małmazyi, soli, śledzi, y innych rzeczy, gdy na swą potrzebę kupi, według starych praw.

A od komagi abo pipy win wyżej pomienionych, składnego y czopowego po złotych ośmi, które to czopowe w Wielkiej Polsce do czwartego grosza, a w Małej Polsce do składnego należeć ma.

Wina Endeburskie, Świętoierskie, Rakuskie, Morawskie, y Rynskie, iż *promiscue* idą do Małej y Wielkiej Polski, tym pewny skład bydź nie może, ale na komorach Celnych, arendarz czwartego grosza wybierać będzie (od którego arendarza albo Sukkollektora iego, kiedy kwit otrzyma, iuz nie ma bydź od Poborce turbowany) od każdego wiadra, które ma mieć ośmdziesiąt y cztery kwa t. Od Morawskiego y Ryńskiego, po groszy sześci składnego, y zosobna czopowego tyle drugie do składnego. Od wiadra Endeburskiego, Świętoierskiego, składnego po groszy dziesiąci, y zosobna czopowego tyle drugie do składnego w Małej Polsce: a iezli w Wielkiej Polsce, tedy do czwartego grosza. A iż o składnym winnym konstytucya 1626 zaszła, która *perplexitatem* wielką, około win Endeburskich y inszych uczyniła, bo y składom, y konstytucyi 1593 przeciwna iest, tedy tey konstytucyi 1626 kognicyą do drugiego Seymu odkładamy, która iednak względem wina Węgierskiego y Wołoskiego *in suo esse* ma zostawać. A *interim* pozwalamy po te wina Endeburskie y insze, oprócz Węgierskich, według tey konstytucyi 1593 obywatelom Koronnym iezdzić:

w czym nikt żadney prepedycyi ani zabronienia czynić nie ma, *sub poena mille marcarum Polonicalium, parti et iudicio per medium persolvenda: ad instantiam Instigatoris Regni ex delatione* ukrzywdzonego, *in iudicio Tribunalicio Regni, inter causas fisci repetenda*.

Od wina Gubińskiego, Krosińskiego, *et id genus*, od każdego drelinku po groszy 24 składnego, a czopowego drugą gr: 24. Od wina Wołoskiego, od barely po gr: 16 składnego, tyle drugie do czopowego.

Wina w mieściech y miasteczkach na składzie, do piwnic wstawione, mają bydź przez Urząd Mieyski, *sub fide et conscientia*, za rekwizycją administratora, albo arendarza składów winnych, popisowane y liczone, y rewizya wina nie ma bydź nigdzie broniona, *sub poena centum marcarum Polonicalium, parti et iudicio per medium persolvenda, et in iudicio Tribunalicio inter causas fisci repetenda*.

Od przewożnego piwa Gdańskiego, Wrocławskiego, Swidnickiego, Głogowskiego, y Opawskiego, y wszelakiego z zagranicza do Korony przewożonego, od każdego achtela do czwartego grosza po groszy piętnaście, a od fasy groszy trzydzieści.

Od każdej beczki miodu nie rozsyconego, przasnego, po złotemu iednemu do czwartego grosza: a od borowki miodu, po groszy piętnaście.

Od beczki miodu rozsyconego pitego, w którejby trzy barely były, od każdej po groszy dwanaście: a od pulbeczki, według proporecy bareł.

Od miodow starych, sowito od beczki, po groszy dwadzieścia y cztery, a od barely abo pulbeczki, po groszy dwanaście, wyiwszy miody szlacheckie, które sobie doma sycą, y które na szynk z swych własnych pasiek dają.

Także od troyniku, kiestrzanku, y malinniku, każdy iako od starego miodu płacić będzie powinien.

A żeby to sprawiedliwie dochodziło, administrator albo arendarz każdy w Woiewodztwach, y Powieciech, będzie powinien po wyszcium uniwersału, obiachać miasta y miasteczka: a tam ma z Rady Mieyskiej, abo pospolitego człowieka iednego obrać, który ma bydź przysięgą obowiązany, że podatku czopowego, pilnie y wiernie doglądać, y wybierać będzie, według tego uniwersału, do którego z Rady Mieyskiej ma bydź ieden przydawan, aby tym większa wiara była y pilność: z czego się Urząd Mieyski wymawiać nie ma, y za tą uchwałą będzie powinien. A pieniądze wybrane, na kwartał administratorowi wydawać, za dostatecznym pisaniem rejestru każdego waru y szynkowania, zapieczętowanym pieczęcią mieyską, y podpisem Burmistrza, y dwu Radziec, pod winą sta grzywien.

Tenże administrator, albo arendarz skarbowy, we wsiach naszych Krolewskich y duchownych, ma postanowić z karczmarzmi, za wiadomością samych Panow Starostow y Urzędników, ia-

koby z tego czopowego ten prowent dochodził sprawiedliwie. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby kto w tej mierze jakich fortelów. derogując tej Seymowej uchwale używać chciał: takowy winą dwoiaką czternastą grzywien skarany bydz ma, o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kiedy arendarz pozwie. Wszakże Poborcy abo arendarze skarbowi, nie na kwartały pieniądze oddawac mają ale na raty w kontrakcie od skarbu naznaczone. Ktore to czopowe na Seymie tym na potrzebę Rzeczyposp: uchwalone, ma się zacząć od przyszłej Wielkieynocy, tam gdzie iuz z przeszłej uchwały expirowały. A gdzie ieszcze dobierają arendarze skarbowi, abo Poborcy, tedy po expiracyi.

A iz miasta y miasteczka pogorzałe, więcey sobie wolności niż prawo pozwala pociągają: tedy to tak deklarujemy iż od szosow, łanowego, czopowego, także podwoły, y od innych podatkow z osiadłości mieyskiej, wolni bydz mają, ale od towarow y handlow, tak cło Nam należące, iako pobor wodny, y czwarty grosz, płacić powinni wolności tez zadnych więcey nad cztery lata, wedle prawa od pogorzenia zażywać nie mają. Ktore to składne czopowe, winne y piwne, w dyspozycyi Wielmożnego Podskarbiego Koronnego zostawa, także y pobor wodny.

Pobor wodny Koronny

Szyprowie, y flisowie, kupieccy, zydowscy, y innych, zboża y towary skupujących, wyiawszy szlacheckie własne zboża, y towary lesne, y ich poddane, sterniki, y flisy (czego sternicy y flisowie tamże przed Poborcą, abo Pisarzem tego, przysięgą probować mają) tak płacić mają: wodą spuszczaiący do Gdańska, Elbiąga, Krolewca, Rygi, y indziej na wszelakie mieysca portowe płacić powinni, tak od pszenice, żyta, ięczmienia, owsa, mąki, iagiel, grochu, y wszelakich żywności od każdego łasztu Gdańskiej miary po groszy 30 Polskich w czym gdyby więcey łasztow oszacowano od Pisarzow poborowych, niz się na szkucie kupieckiej naydzie, wedlug powieści tego, tedy to przysięgą kupiec, abo faktor tego liquidować y zapłacić będzie powinien. A stan szlachecki od zboża urodzaju swego, ktory przysięgą ukaze, *sub poena quingentarum marcarum* na Poborcy *peremptorie* na Trybunale ktorymkolwiek, *sub poena bannitionis repetenda*, wolny bydz ma od poboru płacenia, y do drugiej przysięgi nie ma bydz wiedzion. A to wybieranie ma bydz na mieyscach sposobnych u Fordana, y innych do tego należących przykomorkach ziemnych, iako na przykomorku Dybowski, Kczyńskim, Wronieckim, Obornickim, Sierakowskim, Miedzychockim y u Skwierzyny. A u Brześcia Litewskiego, nie ma żaden poboru wodnego płacić, tak od towarow, iako od flisow, ktorzy z Wołynia, abo z inszych Państw Koronnych spuszczaią, gdyż ci na Wiśle pobor odprawiają. A od towarow

lesnych z dobr naszych Krolewskich, gdzie Starostowie popioły, y insze towary lesne, sprawiają swym sumptem, y na swoy własny pożytek, powinni płacić

Od łasztu popiołu po gr czterdzieści osmi. Od solney beczki potaszu, po gr 24. A iesli większa, tedy tez więcey *proportionaliter* płacić mają. Od łasztu smoły, po groszy 40. Od sta klepek, po groszy 30. Od sta wasilek, po groszy 30. Od sta pipelek, po groszy 30. Od sta wańczosu, po groszy 24. Od sta balow, po groszy 40. A to wszystko nie na kopy, ale na sta, iako się wyżej napisało, rachować się ma. Od kopy cębrowiny, po groszy 30. Od masztu każdego, po groszy 36. Od kopy tarcie, po groszy 24. Od barcły wina Francuskiego, po groszy 24. Od kuffy Ryńskiego wina, po zł czterech. Od kuffy małmazji, po zł: czterech.

Od uxeftu octu, po złotych dwu. Y od innych wszystkich towarow ktore idą wodą, płacić powinni

Wszakże gdy towary lesne w dobrach naszych, ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione y spuszczone, od takowych towarow cło żadne nie ma bydz płacone

Szyprowie, od każdej własney szkuty, okrom szlacheckich, ktore jedno nymiają z frochtu, płacić mają na rok po złotych sześci

Rotman Wiślny, od osoby swey, po złotemu jednemu. A od dubasow, po trzy złote Polskie

Od lichtana, po złotych dwa. Od kazdey beczki sledzi, gradowki, stokwiszu przekupnie mają dawać po groszy dwanaście, gdziekolwiek kupi, tak we Gdańsku, w Toruniu y inszych miastach Koronnych

Od beczki dorszu, po groszy dziesięci. Od beczki ryb Lwowskich, po groszy trzydzieści. Od beczki ryb Pruskich Krolewieckich, po groszy piętnaście. Od beczki ryb wozowych świeżych zamrożonych *proportionaliter*, ile beczek w wozie będzie, po groszy piętnaście. Od beczki węgorzow, po groszy trzydzieści. Od massy wyziny, po złotych czterech. Od beczki iesiotrowiny, po groszy dwudziestu. Od sta suchych ryb, po groszy piętnastu. Od łososa jednego, po groszy dwa. Od wędłego iesiotra, po groszy pięci. Od troski tunow, po groszy pięci.

Wszakże szlacheckie ryby, tak słone iako suche, od tego poboru wolne bydz mają. Także y sledzie szlacheckie, na własną potrzebę domową do żywności ze Gdańska abo z Torunia na sztukę wzięte, abo wozmi wiezione, mają bydz wolne od płacenia poboru. Wszakże *secundum proportionem*, każdemu przepuszczone bydz mają.

Od ołowiu, miedzi, siarki, gleyty, ktore abo Wisłą prowadzą z Krakowa, abo ziemią do Gdańska, abo za granice, względem czwartego grosza poboru powinni dawać: od cetnaru ołowiu (oproc szlacheckiego, z gor jego własnych wyrobionego) po groszy trzy. Od miedzi *intra et extra Regnum*, po groszy sześci. Od beczki siarki, po groszy pułczwarta. Od stali, po gro

567

568

szy sześci. Od cetnara gleyty, po groszy trzy: y od innych towarow wszelakich, wedlug instruktarza celnego, abo taxy, pobor czwartego grosza płacony bydz ma. Ktory odprawiwszy raz, za pierwszym kwitem mają bydz wolni wszędzie.

Flisnicy co na statkach płyną Wisłą, oprócz szlacheckich, mają płacić od siebie, po groszy dwadzieścia cztery.

Szlachta nowa, ktorzy nie na woynach są kreowani, powinni z majątności swoich dziedzicznych, zastawnych, y dzierżaw Krolewskich, z każdego łanu *de suo* zapłacić, po złotych dziesięci, do poborow na czas znoszenia poborow, *sub poena confiscationis bonorum*. A ci ktorzy iuz byli zpozywani o te podatki, y dekretami, tak Trybunałow obudwu, Koronnego y Radomskiego, iako y Seymowemi są uwolnieni, tych iuz więcey Poborcy o te podatki pozywać nie mają.

Także y ci, ktorzy pieniądze mają w placie, a w miastach sami mieszkają, majątności swe sprzedawszy: tedy od sta złotych ma każdy dać po złotych pięci, *sub confiscatione summy*, o co będzie Instygator czynić *ex delatione thesauri, inter causas fisci*.

Mieszczanie, ktorzy dobra Ziemskie, tak *in communi*, iako y każdy z osobna *privatim* trzymają, powinni płacić, tak z zastaw, iako y arendownych dobr Ziemskich, nad pobory zwyczajne, po złotych dziesięci z łanu, *sub poena confiscationis bonorum, et summarum excepto Magistratu civitatis Cracovien*.

Pogłowne żydowskie w Koronie.

Żydowie wszyscy w Koronie, w miastach, miasteczkach, y wsiach, tak naszych, iako y podanych naszych duchownych y świeckich, mają dać *pro hac vice*, na tę gwałtowną potrzebę Rzeczyposp: miasto pogłownego sumnę złotych Polskich pięćdziesiąt y dwa tysięcy, y onę na czas od Wielmożnego Podskarbiego onym naznaczony do skarbu oddać będą powinni. A gdy żydowie takową sumnę wyżej mianowaną do skarbu oddadzą, inszego iuz poboru od rzemieśl y sług swoich, także y z domow oddawać nie będą powinni. A iesliby się też żydowie na czas naznaczony nie iscili, tedy wolno ich będzie skarbowi wszędzie, tak osoby same, iako y towary zabierać.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Łanowe pobory, y to co przy nich raz w rok wybierano bywa, mają się zacząć od Bożego Narodzenia, w roku terażniejszym: a wydać go mają wszyscy Poborcom do święta Świętej Agnieszki blisko przyszłej. W ktorym to czasie, iesliby kto tych poborow do skarbu nie oddał, tedy go ma Poborca pozwać pozwem Grodzkim *ad banniendum*, przez Woznego onego Grodu na Kwerelle, ktorego Starosta ma dać Poborcy zaraz: a od pozwow y processow Grod nie ma nic brać. Iesliby też nie stanął, bannować go ma Poborca y publikować: a

T. III.

Starosta wzięwszy tę bannicyą, naydaley we dwie niedzieli exekucyą *in bonis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi: a potym to wyciągnawszy, za dwie niedzieli oddać do skarbu, *sub poenis* o retentach poborowych *in constitutionibus sancitis*. Iesliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dilacye y appellacye od Starosty dopuszczone bydz nie mają, oprócz samego ukazanego kwitu, przez Poborcę abo Sukkollektora przysięgłego danego, ktory iesliby obwiniony pokazał, tedy ma bydz Poborca od onego sądu winą dwoygą czternastu grzywien karany. A Poborcy przysięgać mają y Sukkollektorowie ich w Grodach na Kwerellach, abo Roczech bliższych, sposobem w uniwersale roku 1613 wyrażonym. Wniesienie zaś tych poborow przez Poborce do skarbu, ma bydz we dwie niedzieli naydaley, po czasie wydania poborow wyżej naznaczonych, *sub poena bannitionis et confiscationis bonorum*. O co *forum* na Trybunale Koronnym ktorymkolwiek, abo Radomskim, na tym Seymie uchwalonym.

Szafunek poborow Koronnych.

Pobory y podatki wszystkie Koronne, na tym Seymie uchwalone, należec mają do rąk Wielmożnego Podskarbiego Koronnego: ktore Poborcy na czas opisany znosić, y liczbę z nich w skarbie czynić będą powinni.

Cło nowo podwyższone, y spław wodny, w W. X. Litewskim.

Cło nowe w W. X. Lit. y spław wodny, za zgodą wszystkich Stanow Koronnych, y W. X. Lit. na rok, na tak gwałtowną Rzeczyposp. potrzebę, uchwalamy: ktore w administracyi Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego W. X. Lit. poruczamy, aby z naylepszym pożytkiem Rzeczyposp. tym cłem sam przez slugi swe administrował. A zacznie się wybierać od ujęcia sprawy, na komorach y przykomorkach, wedlug ordynacyi tegoż Wielmożnego Podskarbiego; y skończy się w rok takowego czasu. A wolności wszystkie miastom niektórym dane, na ten czas podnosimy, okrom Smoleńska, ktoremu wolność na przeszłym Seymie od takowych podatkow libertacya dana, aby się wszystkie miasta na tak gwałtowną potrzebę przykładaly, nikogo nie wymiując: a po uspokoieniu da Pan Bog tej woyny, wolności od Nas, y Przodkow naszych do pewnych lat nadanych, dotrzymywać będą: wyiawszy stan szlachecki, ktorzy nie na przeday, ale na swoię własną potrzebe kupować będą.

Czopowe W. X. Litewskiego.

Czopowe w W. X. Lit. wedle deklaracyi niżej opisane, na ieden rok uchwalamy, y Wielmożnemu Podskarbiemu Ziemiemu W. X. Lit. w administracyi poruczamy żeby za lepszym Rzeczypospolitey pożytkiem one administrował abo arendował: ktore to czopowe od piw, miodow, wedlug zwyczajow W. X. Litewskiego płacić ka-

569

570

18

zdy będzie powinien: od palenia gorzałek, banie, kotła każdy w mieście y miasteczkach, powinien dać po groszy dwadzieścia y cztery, a na wsiach po groszy dwanaście: znowu od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądze białe; albo od osmaka siodu gorzalczanego, po groszy cztery Litewskich. Czemu wszyscy karczmarze wszelakich irisydykei, tak w Wilnie, iako y inszych mieściech, niczym się nie excypuiąc, podledz mają. Także y bractwa w Wilnie, od szynkowania miodow czopowe płacić powinny, oprócz karczmy Witepskiej, która ma osobliwe swoje *privilegia*, iż ząd Mansyonarom Wileńskim do kościoła Katedralnego Wileńskiego solucya idzie. Od win Węgierskich, które do W. X. Lit. przywożą, niż do piwnice złoży, płacić każdy ma od pulkufka po złotych dwu. Od win które z morza przychozą, to jest, Francuzkich, Włoskich, Hiszpańskich, Malmazyi, Alakantow, Muszkateł, Piniolow, Rywuł, y innych, które do miast y miasteczek przywożą; od każdej baryły, poki także do piwnic spuszczone, y przez Sukkollektory rewidowane nie będą, płacić powinni po złotemu Polskiemu. A co się tycze czopowego Wileńskiego, iż pogorzeley wedle prawa wolni bydź mają: a którzy nie pogorzeli, a w domach swych piwa, miody, gorzałki, robić y szynkować będą; płaceni czopowego podlegają. Insze podatki do czopowego należące, według uniwersalu wyżey o czopowym Koronnym W. X. Lit. wydawać mają.

Pogłowne żydowskie W. X. Lit.

Żydowio wszyscy w W. X. Lit. na tę potrzebę Rzeczypospolitey mają dać dwoie pogłowne, to jest, sześć tysięcy złotych Polskich, *pro hac vice*, na czasy y raty od Wielmożnego Podskarbiego naszego Ziemskiego W. X. Lit. naznaczone: względem ktorey summy żadnego poboru z domow, od rzemieśł, sług, y koni swoich, dawać nie będą powinni.

Pogłowne Tatarskie.

Tatarowie wszyscy W. X. Litewskiego, którzy służby wojenney nie służą, a furmaństwem y rzemieśłem się bawią, od każdej głowy płacić mają po złotych dwa: zosobna od rzemieśła y od kupiectw, którzy handliują pobor mają płacić. A tego pogłownego aby żaden nie ulegał y spełna zapłacił: czego Poborcowie w każdym Powiecie doyrzeć mają, na komorach y przykomarkach łączno tego doysć może, gdyż furmani na iarmark iędząc, komor y przykomorkow minąć nie mogą. Co wierze y enocie Wielmożnego Podskarbiego poruczamy.

Czas oddawania poborow W. X. Lit.

Pobory łanowe, y szosowe, w każdym Woiewodztwie y Powiecie, iako są pozwolone, mają się zacząć wybierać od Seymikow Relacyinych, a we czterech niedzielach do Poborow wydane. A Poborcy stawić się mają z temi poborami do skarbu we dwu niedzielach, po tych czterech nie-

dzielach pieniądze oddać, y liczbę z nich uczynić. A ieżliby kto w tym czasie do Poborcow poborow nie wydał, tedy ma bydź wedle zwyczaju nadaley w tydzień od Poborce podan na delacie do Grodu: czego ieżliby Poborca nie uczynił, powinien będzie sam *de proprio* zapłacić do skarbu. Postępek prawny o dochodzenie nie wydanych poborow, Poborcy wedle przeszłych uniwersalow Seymowych, *in toto* zachować mają: a na sprawiedliwe wybieranie poborow, Poborcy według dawney konstytucyi y teraznieyszey powinni będą przysiądz, według rot y dawnych uniwersalow opisaney: co im nie ma bydź odpuszczono, dla żadnych respektow, ale Wielmożny Podskarbi W. X. Lit. podług wiary y przysięgi swoiey tego doyrzeć powinién, żeby niczym się nie uchylając Poborcy przysięgali. Ciż Poborcowie nie mają Sukkollektorow, y sług swych posyłać po miasteczkach na targi do szosu, gdyż tych szosow do skarbu nie oddają: a rozganianiem targow, wielką szkodę obywatelom czynią; pod winą czterdziestu grzywien w Grodzie. Szos iednak według starych kwitow, przy łanowym zwykły, oddawać powinni będą.

Duchowienstwo W. X. Lit. religii katolickiey, według pierwszych uniwersalow, w wybieraniu y oddawaniu poborow łanowych y szosowych, które na teraznieyszym Seymie uchwalone, przez Poborcow swoich duchowni zachowani bydź mają.

Szafunek poborow W. X. Lit.

Pobory y podatki wszystkie W. X. Lit. na tym Seymie uchwalone, mają należec do Wielmoż. Podskarbiego naszego Ziemskiego W. X. Lit. które Poborcy na ten czas opisaney znosić, y liczbę z nich czynić będą powinni. A nie mają bydź ninac inszego obrocone, tylko na zapłatę żołnierzowi Infantckiemu y na apparamenta wojenne do Infant.

Pobory z Woiewodztw pozwolone y Poborcy do wybierania ich naznaczeni.

W Woiewodztwie Poznańskim, poborow łanowych cztery, a sześć do braci, także y czopowe. Seymik dnia 4 Stycznia: Poborca Urodzony Bartłomiej Mieszkowski: a to według deklaracyi tegoż Woiewodztwa, w uniwersale poborowym z Seymu Toruńskiego, 1626 opisaney.

W Woiewodztwie Krakowskim, poborow łanowych sześć, a o drugie do braci. Czopowe iedno, *salvis modernis possessoribus*, po wszystkim Woiewodztwie, bo dla powietrza morowego, nie iednego czasu expiować będzie: przeto aby żadnego impedymetu w dotrzymaniu czopowego piwnego nie było. Miasto Krakow szosow sześć symplę: Poborca na Seymik do braci, któremu czas we trzy niedziele po Seymie, to jest *die 14 Decembris* naznacząmy. W Xięstwie Zatorskim, y Ziemi Oświęcimskiej, poborow łanowych dziesięć, czopowe iedno: Poborca Urodzony Adam Strzałka. W Woiewodztwie Wileńskim, poborow łanowych cztery, czopowe dwoie *annuatim*. Cło nowo podwyższone splawne na dwie lecie, a

572

dwa pobory do braci; także y Poborca na Seymik Relacyiny. Powiat Osmiański, poborow łanowych cztery, czopowe iedno: pobory dwa do braci. Poborca na Seymik Relacyiny. Powiat Lidzki, poborow łanowych cztery *enunc* y z osobna dwa, nagradzając co pierwey nie dodali. Czopowe iedno, a dwa pobory do braci: także y Poborca na Seymik Relacyiny. Powiat Wilkomirski, poborow łanowych dwa: czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. Powiat Braclawski, poborow łanowych dwa, czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. Woiewodztwo Sandomierskie, z Powiatami swemi, poborow łanowych sześć, czopowe iedno; a cztery pobory do braci, y Poborca. Seymik dnia 3 Stycznia. Woiewodztwo Kaliskie, iako y Poznańskie. Poborca Urodzony Mikołaj Mieszkowski. Woiewodztwo Trockie, poborow łanowych cztery; czopowe iedno, a dwa pobory do braci: także y Poborca na Seymik Relacyiny. Powiat Grodziński, także. Powiat Kowieński, iako y Woiewodztwo Wileńskie. Powiat Upitski, poborow łanowych dwa, czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. Woiewodztwo Sieradzkie, poborow łanowych sześć, czopowe iedno: poborow cztery do braci. Seymik dnia 18 Stycznia: Poborca Urodzony Ian Alexander Madaleński. A odwoz pieniędzy poborowych, ma bydź do rąk Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, abo namiestnika iego. Ziemia Wielunska, poborow łanowych dwa, czopowe iedno; a ośm poborow do braci, y Poborca. Seymik w Wieluniu, *die 20 Decembris*. Woiewodztwo Łęczyckie, poborow łanowych cztery, czopowe iedno: a sześć poborow y Poborca do braci. Seymik dnia 10 Stycznia. Ziemia Żmudzka; poborow łanowych dwa, czopowe iedno. Poborca do braci na Seymik Relacyiny. Woiewodztwo Brzeskie o wszystkie podatki do braci: z tą deklaracyą; ieżli duchowienstwo nie da reszty Rotmistrzowi Powiatowemu do Prus, tedy z tych podatkow które będą pozwolone, ma bydź zapłacona tareszta. Seymik we trzy niedziele po Seymie, to jest *14 Decembris*. Woiewodztwo Kiiowskie, poborow łanowych sześć, czopowe iedno: a cztery pobory do braci, y Poborca. Seymik dnia 30 Stycznia. Woiewodztwo Inowocławskie także iako y Brzeskie. Ziemia Dobrzyńska, o wszystko do braci. Seymik w Poniedziałek po Trzech Krolach. Woiewodztwo Ruskie, Ziemia Lwowska, poborow łanowych sześć, czopowe iedno: a cztery pobory do braci. Seymik dnia 3 Stycznia. Poborca Urodzony Alexander Zaleski, Podstarości Lwowski. Z tą iednak deklaracyą, że czopowe y szafunek podatkow przy braci ma zostawać: z tym upewniением, że się to *non ad privatos usus*, ale na potrzeby tylko Rzeczypospolitey obrocić ma, o czym się Poborcy z skarbem naszym znosić powinni. Ziemia Przemyska także, y z takowąż deklaracyą. Poborca Urodzony Ian Fredro, Podśędek Ziemie Przemyskiej. Ziemia Sanocka także, y z takowąż deklaracyą. Poborca Urodzony Ian Leszczyński, Podśędek Sanocki. Zie-

573

mia Chelmska, poborow łanowych sześć, czopowe iedno: a cztery pobory do braci. Seymik dnia 20 Grudnia. Poborca Urodzony Seweryn Regowski, Podstarości Chelmski; z tą deklaracyą, aby miała Ukraina obronę namowioną. Ziemia Halicka także, y z takowąż deklaracyą iako y Chelmska. Seymik dnia 4 Stycznia. Poborca Urodzony Woyciech Swierski, Podstarości Kamieniecki. Woiewodztwo Wołyńskie, poborow łanowych cztery, czopowe iedno; a dwa pobory do braci. Seymik nazaiutrz po S. Tomaszu. Poborca Urodzony Hrehory Czetwiertyński. Woiewodztwo Podolskie, iako y w Ruskim. Seymik dnia 3 Stycznia. Poborca do braci. Woiewodztwo Smoleńskie, pobor łanowy ieden, czopowe dwoie, a drugi pobor do braci z upewniением. Poborca, Urodzony Iakub Wonlar, budowniczy Smoleński. Powiat Starodubski, pobor łanowy ieden, czopowe dwoie; a drugi pobor y Poborca do braci. Woiewodztwo Lubelskie, poborow łanowych sześć, czopowe iedno: a cztery pobory do braci, także y Poborca. Seymik dnia 3 Stycznia. Woiewodztwo Połockie, poborow łanowych cztery: czopowe iedno: a do braci dwa pobory y Poborca. Woiewodztwo Belskie, poborow łanowych cztery: czopowe iedno: a do braci sześć poborow y Poborca: z tą deklaracyą, aby Ukraina miała obronę namowioną. Seymik dnia 12 Stycznia. Woiewodztwo Nowogrodzkie, poborow łanowych dwa: czopowe iedno: a dwa pobory y Poborca do braci. Powiat Słonimski, poborow łanowych cztery: czopowe iedno: a dwa pobory y Poborca do braci. Powiat Wolkowski, czopowe dwoie: pobory łanowe dwa, a drugie dwa y Poborca do braci. Woiewodztwo Plockie, poborow łanowych sześć: czopowe iedno, o które ma Poborca z skarbem komponować, y tylo dać, iakoby miasta dały. Poborow cztery do braci, Poborca Urodzony Woyciech Drozdowski. Seymik we dwie niedziele po Seymie. Powiat Witepski, iako y Połockie Woiewodztwo. Powiat Orszański, także. Woiewodztwo Mazowieckie, Ziemia Czerska, czopowe iedno: poborow łanowych *enunc* sześć; a cztery do braci: także y Poborca. Seymik dnia 3 Stycznia. Ziemia Warszawska także: a Poborca Urodzony Ian Nagorka, Podstarości Warszawski. Seymik w Warszawie dnia 3 Stycznia. Ziemia Wiska, czopowe iedno, pobory łanowe cztery, a dwa do braci, y Poborca. Seymik dnia 4 Stycznia. Ziemia Wysogrodzka, iako y Wiska. Seymik dnia 16 Grudnia. Ziemia Zakroczymska, czopowe iedno: pobory łanowe cztery, ostatek y Poborca do braci. Seymik dnia 16 Grudnia. Ziemia Ciechanowska, czopowe dwoie *annuatim*: które ma bydź przy Poborcy, za dyspozycyą Wielmożnego Podskarbiego Koronnego: poborow łanowych cztery, ostatek do braci y Poborca. Seymik dnia 14 Grudnia. Ziemia Łomżeńska, czopowe iedno: poborow łanowych cztery, y dwa które *laudo privato* uchwalone były, y iuż ie poczał Poborca przed Seymem wybierać. Poborca Urodzony Krzysztof Olszewski.

574

Ziemia Rożańska, czopowe jedno: poborow łanowych sześć, a cztery do braci y Poborca na pierwszych Kwerellach. Seymik w Poniedziałek po Trzech Krolach. Ziemia Liwska, czopowe jedno: poborow łanowych sześć, a cztery do braci, y Poborca na pierwszych Kwerellach. Ziemia Nurska, czopowe jedno: poborow łanowych cztery *exnunc*, y dwa, które już *ex laudo publico* Urodzony Wawrzyniec Wysomirski począł wybierać, y one ma cale wybrawszy do skarbu oddać. Poborca na terazniejsze cztery pobory tenże Wawrzyniec Wysomirski. Seymik dla drugich poborow, dnia 3 Stycznia. Woiewodztwo Podlaskie, Ziemia Drohicka, czopowe dwoje *annuatim*; poborow łanowych sześć, a cztery do braci. Poborca Urodzony Marcin Niemiera, Sędzia Ziemiński Drohicki: Seymik dnia 4 Stycznia. Ziemia Mielnicka, czopowe dwoje *annuatim*; poborow łanowych sześć, a cztery do braci, Poborca Urodzony Wojciech Kamiński, przy którym czopowe za dyspozycją skarbową ma zostawać. Seymik dnia 11 Stycznia. Ziemia Bielska, czopowe jedno, poborow łanowych sześć; to jest, cztery *exnunc*, a dwa y Poborca do braci. Seymik cztery niedziele po Seymie, tamże ma być namowa o obronie domowej, *contra licentiosos*; co y Mielnickiemu y Drohickiemu, Powiatom, ma służyć. Woiewodztwo Rawskie, Ziemia Rawska, jako y Poznańskie: a Seymik dnia 4 Stycznia. Poborca do braci. Ziemia Sochaczowska także, a Seymik dnia 14 Grudnia. Poborca do braci. Ziemia Gostyńska, także jako y Sochaczowska. Woiewodztwo Brześciańskie, czopowe jedno: pobory łanowe cztery, a dwa do braci y Poborca, na Seymik Relacyiny. Powiat Piński, także. Woiewodztwo Chełmińskie, *in toto* sobie bierze do braci; a Seymik dnia 10 Stycznia. Woiewodztwo Mściławskie, tak jako Brześciańskie. Woiewodztwo Malborskie, bierze sobie *in toto* do braci, jako y Chełmińskie. Woiewodztwo Pomorskie, także jako y Chełmińskie. Woiewodztwo Braclawskie, czopowe jedno, poborow łanowych sześć, a do braci cztery; Poborca Urodzony Olbrycht Kochanowski Sędzia Braclawski, przy którym czopowe być ma, za dyspozycją jednak skarbową; Seymik dnia 8 Stycznia. A tego sobie to Woiewodztwo przestrzega, aby obrona Ukrainna była według namowy Seymowej. Powiat Miński, zgadza się z Woiewodztwem Brześciańskim. Powiat Możerski, także. Powiat Rzeczycki, także.

Salaria Poborcom tym, którzy będą wybierać łanowe, tak w Koronie, jako y w W. X. Litewskim.

Salaria Poborcom tym, którzy będą wybierać łanowe, na tym Seymie już pozwolone jedno *salarium* od poborow sześci: a tymże którzy będą wybierać to łanowe, które na Seymikach pozwolą, także jedno *salarium*, by naywięcej poborow było pozwolonych, naznaczamy.

Alexander z Chalcaz Chalecki, Marszałek Lidzki, y Koła Poselskiego.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO
WARSZAWSKIEGO, TRZYNIEDZIELNEGO

Roku P. 1628, DNIA 18 LIPCA.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantkie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: iż na poparcie woyny z Gustawem Xiążęciem Sudermańskim, y na zabezpieczenie postronnym wszelkim niebezpieczeństwom: przyszło Nam ten Seym krotki trzyniedzielny, według uchwały Seymu przeszłego złożyć: na którym za zgodną namową Stanow obojga narodow namowione y postanowione rzeczy, tym sposobem niżej są opisane.

Pospolite ruszenie.

2. Iż nadewszystko bezpieczeństwo Państw naszych w takich czasach obmyślać Nam potrzeba: *in casum* nawałności iakiej na Państwa nasze, y nagłego a wielkiego niebezpieczeństwa; postanawiamy pospolite ruszenie *sine divisione belli*, które ma być u Nas w mocy, żeby za zdaniem y radą Panow Senatorow, y oznaymieniem naszym, wszystkie Woiewodztwa Koronne, według ordynacyi konstytucyi 1621 na czas y miejsce naznaczone, ruszać się powinny były, nikogo nie excypując, kogo prawo dawne nie excypowało, oprócz dworu Krolowej Iey Mei Małżonki naszej, osob trzydzięci. Na co iedne wici za dwoje, wysłać będą mogli. Woiewodztwo Mazowieckie porządnie dla uboższych wyprawę, na Seymikach przed Seymem, namawiać mają: a ieżliby przed tym czasem przyszło Nam Woiewodztwa Koronne ruszyć, tedy y to Woiewodztwo do konstytucyi 1621 w wyprawie tej stosować się ma.

Kommissarze do zapłaty woysku, tak w Prusiech, jako y w Inflanciech, służącemu.

3. Chcąc woysko nasze, tak w Prusiech jako y w Inflanciech służące, do dalszej służby naszej y Rzeczyposp. przychęcić; w pewney zapłacie ich *authoritate praesentis Conventus* assekurując, miejsce zapłaty woysku Koronnemu Grudziądz, a czas *pro prima Septembris* naznaczamy. Na co Kommissarze z Senatu deputuiemy: Wielmożnego, y Urodzonych, Samuela Zalińskiego, Woiewodę Malborskiego: Krzysztofa Wysockiego, Brzeskiego: Macieia Leśniowskiego, Bełzkiego, Kasztellanow. A z Koła Poselskiego, Urodzonych: z Małey Polski, Pawła Marchockiego Starostę Wschowskiego, Andrzeia Linowskiego: a z Wielkiej Polski, Marcina Zegockiego, Sędziego Wschowskiego, Andrzeia z Nagłowic

Reya, Krzysztofa Kielczowskiego, Sekretarzewo naszych: Łukasza Elżanowskiego, Chorążego Chełmińskiego, Wojciecha Wesła Starostę Rożańskiego. A niebytność na ten czas trzech, abo czterech, przeszkodą być sprawie tej nie ma. Ktorzy to wzwym mianowani Kommissarze nasi Koronni ziachawszy się do Grudziądza *pro prima die Septembris*, według zawartych na kommissyi przeszley Bydgoskiej rejestrow, woysku naszemu płacić pieniądze, z Wielmożnym Podskarbib Koronnym, a *in casu legalitatis* iego, z skarbowemi od Poborcow y Szafarzow odbierać, y im kwity dawać będą. A *salarium* każdemu z Posłow, sześć set złotych naznaczamy: z tym dokładem, aby który go brać będzie, przez ten czas, aż się woysku zapłaci; na posłudze naszej y Rzpłtey trwał.

Kommissarze zaś do woyska Inflantckiego, z W. X. Lit. naznaczamy z Senatu.

4. Wielmożnego y Urodzonych: Iarosza Wołowicza Starostę, Alexandra Służkę, Kasztellana: Żmudzkiego, Alexandra Massalskiego Kasztellana Derpskiego. A z Koła Poselskiego Urodzonych, Samuela Ogińskiego Stolnika Trockiego, Jana Kłockiego Podstolego Kowńskiego, Starostę Miedzalskiego, Marcina Karlińskiego Chorążego Smoleńskiego, z takimże iako y w Koronie *salarium*, którym się kontentując stacyi wybierać nie mają. A ziachawszy się *pro 15 Septemb:* do Poniewicza, rejestra od Rotmistrzow y Porucznikow *fide et honore* stwierdzone odebrawszy, skuteczną woysku tamtemu Inflantckiemu zapłatę oddadzą, y z Wielmożnym Podskarbib Ziemi W. X. L. abo *in casu legalitatis*, z iego *substitutem*, też powinność co y Kommissarze Koronni odprawować będą. Tym też obojga narodow Kommissarzom, iednakową y zupełną moc dajemy, do obmyślania wszelkiemi sposobami zupełney woyskom naszym zapłaty, reassumując w tym *in toto constit: 1613.*

Prolongacya Trybunału Radomskiego.

5. Iż dla odprawowania się Walnego Seymu pod ten czas, kiedy się też [Trybunał Radomski] zaczynać y odprawować miał, y dla innych wielu respektow czasu Trybunałowi Radomskiemu, przeszłego Seymu konstytucją opisanego, prolongacyą potrzebną być widziemy; o czym uniwersałami naszymi Deputaty y obywatele nasze do sprawowania się o retenta należące, obwieściłimy: przeto za zgodą wszęch Stanow uchwalamy, aby ciż tak z Panow Rad naszych przy Wielmożnym Podskarbib, jako y z Koła Poselskiego, w przeszley konstytucyi mianowani Deputaci, do Radomia we trzy niedziele po Seymie, to jest *pro die 8 Augusti* się stawili, y tam według opisanego tej konstytucyi *in toto* się zachowali, y pozwy już na limitowany Trybunał wydane, bez nowych przypozwow, kontynuowali. A te sądy odprawować się dwie niedziele mają, ostrzegszy tego, aby Wielmożny Podskarbi nasz na początku Trybunału przy

oddaniu przysięgi Deputatow, powinien był zupełną delatę sądowni oddać. *Poenae legum* na kimkolwiek skazane będą, tamże zaraz *circa determinationem iudiciorum* publikowane być mają, nie odsyłając ich na ordynaryiny Trybunał: tamże spozywani y sądzeni być mają iurgieltnicy, którzy z uchwały konstytucyi 1620 reasumowanej przeszłego Seymu konstytucją, na tych dobrach w starych summach zawiedzionych iurgielty mając, *de suo* dwie kwarcie, a insi wszyscy iurgieltnicy *quartam partem* zapłacić byli powinni: także y ci którzy według konstytucyi *anni 1620* z starych sum po pięci złotych z łanu płacić byli powinni. A Starostowie Sądowi, bannicye Trybunału Radomskiego eksekwować *in bonis iure victorum* powinni, *sub poena quingentorum marcarum*. O co *forum* na Trybunał, *inter causas officij*. Skarb też dekreta do Grodow odsyłać ma, pod którego iurydykcyą *bona iure victorum consistunt.*

Drugi czas Trybunału Radomskiego.

6. Żeby się *retenta* uchwalonych podatkow tym prędzej y pewniey wyciągnąć mogły, postanawiamy *authoritate Conventus* drugi Trybunał Radomski; na który Deputaty z Panow Rad naszych, przy Wielmożnym Podskarbib naznaczamy, Wielmożnych y Urodzonych, Stanisława Radziejewskiego, Łęczyckiego, Sochaczowskiego, Adama Kosobuckiego, Mazowieckiego, Łomżyńskiego, Filipa Wołuckiego, Rawskiego, Radomskiego, Woiewodow y Starostow naszych; Ierzego Kochanowskiego, Małogoskiego, y Pawła Niszczycyckiego, Sierpskiego, Kasztellanow. A z Koła Poselskiego, z Woiewodztw y Ziem, Urodzonych: z Krakowskiego, Mikołaja Korycińskiego Starostę Oycowskiego; z Oświecimskiego Xięstwa, Krzysztofa Zydowskiego; z Poznańskiego, Wojciecha Głębockiego Podczaszego Kaliskiego; z Sendomirskiego, Wojciecha Zuchowskiego, Podstarościę Chęcińskiego: z Kaliskiego, Prokopa Lipskiego, Surrogatora Kaliskiego: z Sieradzkiego Jana Zadzika, Chorążego Sieradzkiego: z Ziemi Wieluńskiej, Alexandra Kozuchowskiego, z Łęczyckiego Andrzeia Piekarskiego Bolica: z Brzeskiego, Marcina Tholibowskiego, Pisarza Ziemi Brzeskiego: z Kiiowskiego, Adama Kisiela: z Inowłocławskiego, Kaspra Sułkowskiego Stolnika Inowłocławskiego: z Ziemi Dobrzyńskiej, Pawła Łążyńskiego Woyskiego Dobrzyńskiego: z Ruskiego, Stanisława Boguskiego, Łowczego Sanockiego: z Ziemi Chełmskiej Kaspra Kłoczowskiego: z Halickiej,..... z Wołyńskiego Krzysztofa Sklinskiego, Podsekcia Łuckiego: z Podolskiego,..... Silnickiego, Woyskiego Kamienieckiego: z Lubelskiego, Bartosza Kazanowskiego Woyskiego Lubelskiego: z Bełzkiego, Tomasza Iankowskiego: z Płockiego, Szczęsnego Iełowskiego, Chorążego Łomżyńskiego: z Mazowieckiego, Theofila Grzybowskiego, Sędziego Warszawskiego: Stanisława Młockiego, Stolnika Ciechanowskiego: z Podlaskiego, Iakuba Iwanowskiego, Podczaszego

Podlaskiego: z Rawskiego, Iana Krosnowskiego: z Chełmińskiego, Łukasza Elżanowskiego, Chorążego Chełmińskiego: z Malborskiego,....: z Pomorskiego, Piotra Bąkowskiego: z Braclawskiego.... Dziusę, Podwojewódzkiego Braclawskiego. Ktorzy zia chwasy się do Radomia *pro die 6 Novembr.* według w dawniejszych konstytucjach opisanej, y w terazniejszy o prolongacyi Trybunału tego, wyrażoney powinności, sprawować się mają. A sądy te *eadem potestate, autoritate, et securitate*, iako insze przedtym Trybunały Skarbowe Radomskie odprawowane były, do dnia 27 Listopada, *continuis diebus* odprawować Deputaci wzwyz mianowani będą. Poborcy, y ci ktorzykolwiek pieniężnych podatkow Rzeczyposp. dotknęli się, y teraz dotykają się, a kwitow nie mają, respondować zapozwani tamże będą: y sędziami takowi na tym Trybunale bydz nie mają: y iesliby naznaczeni na te sądy tacy byli, miejsca między drugimi Deputatami mieć nie będą.

Obrona Ukrainy od pogan.

7. Aby od inkursyi pogan, ktorych jużemy nie raz *lubricam fidem* doznali, y tamta Państw naszych ściana obwarowana była: *authoritate Conventus praesentis*, postanawiamy, aby kwarciany żołnierz ktory na ten czas na posłudze naszej y Rzpltey jest, ztamtąd, według dawnego prawa, nie zieżdżał. Do ktorego przy suplemencie na tym Seymie naznaczonym, Wielmożny Woiewoda Sendomirski Hetman Polny, ludzie z Ordynacyi Iasnie Wielmożnego Kasztellana Krakowskiego, y wybrańce Małopolskie, także y Starostow Ukrainnych ludzie, ktorzy służbę Rzepltey powinni, obrocić ma. Więc y starszy wojska naszego Zaporowskiego, z liczbą Kozakow takową, którą Kommissarze nasi postanowili, przy wojsku naszym Ukrainnym, woenną służbę odprawować, y wstręt pogaństwu czynić, powinien będzie.

Exempty żołnierskie.

8. Chcąc w zaciągach y powinnościach swych obecnie mieć rycerstwo nasze, przy dawnych uchwałach, y przeszłego Seymu konstytucją reasumując, postanawiamy: aby *exceptis causis* konstytucjami 1611, et 1620, *expressis*, exempty tak z Kancellaryi naszej obojga narodow, iako y od Hetmanow naszych, u wszelkich sądowno przyjmowane były, tym ktorzyby obecnie w wojskach naszych służyli. Też exempty służyć mają y Kommissarzom naszym przez ten czas, gdy będą odprawować tę naszą y Rzepltey posługę.

O Pisarzu Polnym.

9. Acz już konstytucjami 1621 dosyć jest obwarowano, aby każdy Pisarz nasz Polny, na czym siła należy, obecnie w wojsku naszym był; y terazniejszą iednak uchwałą Seymową, też konstytucją reasumujemy: a iesliby Pisarz Polny sam, *propter aliquod legale impedi-*

mentum, mieszkać obecnie przy wojsku nie mógł, tedy obecnego przysięgłego przy wojsku *substituta* mieć będzie. W czym iesliby się iaka *negligentia* stała, tedy Posłowie po wysłuchaniu liczby skarbowey, upomnieć się tego po nim *in facie Reipubl.* nie zaniechają. A iż wojska są rozdwoione, y w Prusiech, y na Ukrainie: tedy przy iednym Pisarz nasz, a przy drugim substytut dla popisow mieszkać ma. W Prusiech też teraz dwa z Kommissarzow wzwyz mianowanych, przy popisie bydz mają. Temu ktory będzie od Pisarza Polnego substytutowi, *salarium ex aerario publico* iść nie ma.

A W. X. Lit. też konstytucją przyjmując.

O zbiegach wojska Pruskiego.

10. Iż siła, pod tę expedycją z wojska naszego, z Prus pacholików y piechoty ucieka: postanawiamy, aby tych ktorzy bez listow świadecznych, Hetmana abo Pułkownikow, Rotmistrzow, Porucznikow, ukazać się, nigdzie nie przyjmowano: y owszem w miastach y miasteczkach wszelakich aby łapano, y do Grodow poblizszych, abo do wojska odsyłano. A ktoby takowych imać y wydawać, *requisitus*, nie dopuścić: ma przepadać winę *quingentarum marcarum*. Co Grod masądzić na Kwerelach, *sine appellatione*. Też konstytucją przyjmując y W. X. Lit. o zbiegach wojska swego.

Approbacya skryptu in archiwum podanego.

11. Skryptu *in archiwum nostrum* podanego, ręką I. M. X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Pieczętarzow naszych, Marszałka na ten czas Poselskiego y Deputatow z Koła Poselskiego obojga narodow podpisanego kontenta, we wszystkim *authoritate praesentis Conventus* approbujemy.

Miasto Gdańsk.

12. Iawne iest Nam y wszystkiey Rzepltey *praeclaro in omnem posteritatem exemplo* miasta Gdańska wiary dotrzymanie, z uszczerbkiem nie małym *fortunarum* ich. Chcąc tedy y do końca zawziętą a chwalebłą tę stateczność ich utwierdzić, od wszystkich podatkow y kontrybucyi, ktore więc *in subsidia Reip.* dawać przedtym byli powinni, *durante hoc bello*, za zgodą wszzech Stanow miasto to uwalniamy. A żeby *in sublevandis oneribus* miasta tego wdzięczność nasza y Rzpltey oświadczona im bydz mogła, pięćkroć sto tysięcy, długiem assekurujemy im. A przytym dogadzając temu, aby *per Societatem Anglicanam*, ktora po te czasy miała swoją rezydencyą w Elbiągu, y drogosci sukien przyczyną była, *et monopolij vim sapiebat*, obywatele Państw naszych aggrawowani więcej nie byli: przeto *Societatem* tę *Anglicanam*, tak w Elbiągu, iako y *in Regali et Ducali Prussia*, y w inszych wszystkich miastach Państw naszych, tak Koronnych iako y W. X. L. *in perpetuum* kassujemy y abrogujemy; y postanawiamy, aby żadne sukna *cujuscunque generis et speciei*, ktore *per Societatem Anglicanam* wnoszone bywają do Państw na-

O żołnierzu W. X. Litewskiego.

14. Aby żołnierz tamten iako nabardziocy był *in disciplina militari* zatrzymamy, reasumujemy wszystkie konstytucyje Seymow przeszłych około tego postanowione, a osobliwie konstytucją 1626 pod tytułem, *disciplina militaris*, W. X. L. approbując y teraz *poenam y forum* w teyże konstytucyi naznaczone.

O podwodach y stacyach pieniężnych w W. X. Litew.

15. Zagaściło się to czasow terażniejszych, iż żołnierz krążąc po włościach, a mało na tym mając, iż tam ktorędy idzie, z wielkim uciążeniem ubogich ludzi podeymowany bywa, ale y w stronę zasylając, stacye pieniężne dawać sobie każe; do tego koni swych do wozow przeciwko porządkom żołnierskim niemiewając, konie y woły chlopskie, bez politowania y względu na ubogie ludzkie, z wielkim skwierkiem, płuczem, y omieszkaniem robot, do wozow swych w podwody wprzagać każe: przeto ustanawiamy aby każdy taki, ktorzyby stacye pieniężne wybierał, w podwodę konie y woły brać ważył się, przez Wielmożnego Hetmana naszego W. X. L. abo tego ktory na miejscu iego nad wojskiem starszy będzie, *irremissibiliter* na gardle y poczciwości był karany, za dowodem y przysięgą ukrzywdzonych, tak szlacheckiego, iako y prostego stanu ludzi, u bliźszego Grodu wykonaną. Zkąd gdy attestacyą dowodu swego otrzymania, y do Wielmożnego Hetmana abo substytuta iego posłać, bez dalszego processu prawnego obwinieni na gardle y poczciwości, podług tego prawa karani bydz mają. A żeby to wszystkiemu rycerstwu naszemu tym przedzy do wiadomości przyszło, chcemy mieć, aby Wielmożny Hetman nasz Wielki W. X. Litew. przez uniwersały swe to prawo, aby się niewiadomością nie wymawiali, zaraz po Seymie im obwieścił, y do skutku przywiódł. Co y w listach naszych przypowiednych, y w uniwersałach na ściąganie od Hetmana naszego danych, dokładając się ma.

O kupcach W. X. Litew.

13. W takiey na ten czas główney potrzebie Rzpltey dla zaplaceniu wojsku naszemu żołdu im winnego, y dla dalszego poparcia wojny przeciwko nieprzyjacielowi naszemu, wszystkich sztukając sposobow nabycia pieniędzy, gdyż się wszystkie Stany, ciężko sobie czyniąc, do tego przykładają: iż też kupcy w mieściech naszych zająwają swoich wezasow y pożytkow tedy *pro hac vice, per modum* donatywy, wkładamy za spólną wszystkich Stanow zgodą, na miasta nasze prawa Maydeburskiego w W. X. L. aby wszyscy ogulem złożyli się na pewną summę pieniędzy, to iest, na pięćdziesiąt tysięcy złotych Polskich, w każdym mieście uczyniwszy między sobą przez swoje *magistratus*, według proporecy *facultatam*, kupca każdego porachowanie, iako wiele ktory majątności wszelakich, tak w towarach iako y w summach pieniężnych, y na zastawach y na arendach ma: a My też rozkażemy wydać z Kancellaryi naszej listy do Urzędow każdego miasta y miasteczka, mianując iako wielką summę każdy z nich powinien będzie wydać do skarbu naszego, aby się pomieniona główna summa wyrównała. Którą summę powinni oddać do Wielmożnego Podskarbiego W. X. L. na dzień pewny, to iest, na dzień dziesiąty Septembra, w roku terażniejszym, w Wilnio, żeby się z tą summą nie omieszkało na termin placenia wojsku naszemu, *sub poena duplici*. To deklarując, że w każdym mieście y miasteczku, z kupcow tylko samych, ktorzy się handlami różnemi bawią, według każdego z nich majątności, tę summę wybierać przez Magistrat swoy mają, nie kładąc w to rzemieślnikow, y inszych mieszczan ubogich, ktorzy towarami nie kupczą.

Wybrańcy W. X. Litew.

16. Iż siła na tym należy w terażniejszych czasach, aby iako najwięcey piechoty bydz mogło; tedy reasumując o wybrańcach konstytucyje *anni* 1578, 1590, także 1595, *et anni* 1598 ustawiamy, aby wybrańcy według starych y wzwyz pomienionych praw, wyprawowani byli.

O Tatarach W. X. Lit.

17. Widząc bydz wielką szkodę Rzpltey w uymie powinności y służby Tatarskiej, z dobr ktore Tatarom od świętey pamięci Przodkow naszych są nadane na służbę woenną, przez zabranie y skupienie majątności tych Tatarskich, od różnych osob W. X. Lit. zesłałiśmy byli na rowizyą tych dobr, Urodzonych, Iarosza Piasieckiego, Pisarza Polnego W. X. L. Starostę Geranowskiego, y Iana Kierdeja. Pisarza Ziem

skiego Osmiańskiego. Lecz że ta rewizya do skutku nie przyszła, dla niestawienia się na miejsce y czas naznaczony tych, którzy te dobra trzymają, y pomienionym Rewizorom naszym czyniwszy tylko protestacye, roziechać się przyszło: przetoż znowu powagą Seymu terazniejszego, te wzywy pomienione osoby, Urodzonych, Pisarzy naszego Polnego W. X. L. y Ziemskiego Osmiańskiego, do rewidowania y lustrowania tych Tatarczyzn naznaczamy. Chcąc to mieć po nich, w czym wiarę y sumnienie ich obowiązujemy, aby wszelkiego starania y pilności przyłożyli, żeby nikt pod żadnym pretextem, tytułem, y wolnością szlachecką, dobr tych nie okrywał: którą lustracyą na Sejm da Bog przyszły przywieść Nam mają, gdzie też y ci którym to zadano będzie, iż maiećności Tatarskie trzymając, powinności z nich nie pełnią, stanowiąc się powinni będą pod utraceniem tychże maiećności. A żeby ta lustracya tym porządniey odprawić się mogła, chcemy to mieć po Wielmożnym Podskarbin W. X. Lit. aby wszelkich dokumentow z ksiąg skarbowych nie broił, a osobliwie Kniazia Matfieia Ogińskiego, Tywona Wileńskiego, w roku 1560 miesiąca Decembra dnia 30 odprawowaną, wydać tym Lustratorom naszym roszkała. Tatarowie zaś wszyscy W. X. L. którzy służby wojenney nie służą, a furmaństwem y rzemiosłem się bawią, pogłowne płacić mają, a tego pogłownego aby żaden nie ulegał: Poborcowie w każdym Powiecie doyrzeć mają, za przysięgą Marszałkowską, albo Chorążych Tatarskich, że sprawiedliwie furmanow y rzemieślnikow nie ochraniają. A którzy służbę wojenną odprawują, mają mieć attestacyą od Hetmanow naszych, albo od tych którzy na miejscach ich będą.

Obstrzenia prawa na żołnierza w ciągnięciu W. X. Lit.

18. Zabiegając aby obywatele Koronni, różnym też podlegając ciężarom, przechodzeniem wojska W. X. Litew. nie byli aggrawowani, postanawiamy, aby żołnierz Litewski żywnością z W. X. Litew. kontentując się, za granicę do Korony nie przychodził, ani w Koronie zaciągał, ani *vicissim* żołnierz Koronny w W. X. L. y żeby żaden z nich pieniędzy stacyi y strawnych *quocumque praetextu*, y w ciągnięciu, y w stanowiskach nie wybierał, *sub poenis* w artykułach wojennych konstytucyą approbowanych.

584 Ochrona Xiążęcia I. M. Kurlandskiego, y szlachty tamtey Prowincyi.

19. Ponieważ Xiążę I. M. Kurlandski, także y szlachta Kurlandska, Semigalska, y Powiatu Piltyńskiego, przez Posły swoje na żołnierza Infantckiego się uskarżają, iż od żołnierza tego przeciwko przywilejom swoim, przez wielkie kontrybucye krzywdę y *praedjudicia* mają, a ztąd pomienionemu, y dobrze Rzeczyposp: zasłużonemu Xiążęciu, y szlachcie tamteczney, przez takie szkody ostatek żywności odjęty być musi: przeto od wszystkich takowych ciężarow, tak

Xiążęcia I. M. iako y szlachtę wzywy pomienioną, wolnemi czynimy: a Regimentarze wojska naszego powinności swoicy, *in retinenda* w tym *disciplina militari*, przestrzegać mają.

Długi W. X. Litew.

20. Assekuracyą wydatkow na potrzebę Rzpłtey Wielmożnych, Woiewody Wileńskiego, Podskarbiego Ziemskiego, y Hetmana Polnego W. X. L. na przeszłych Seymach, od wszystkicy Rzpłtey zgodnie uczynioną, y teraz reassumując, y aprobując uiszczenie tych długow, do przyszłego Seymu odkładamy.

Prolongacya bezpieczeństwa, Poznańskiego, y Kaliskiego, Woiewodztw.

21. Iż Woiewodztwa Poznańskie y Kaliskie, na przeszłym Seymie Warszawskim, warunek bezpieczeństwa Woiewodztw swoich otrzymali, a dotąd ieszcze od niebezpieczeństw postronnych nie są bezpieczni: przeto ten ich warunek, y konstytucyą przesła, do drugiego Seymu prolongujemy, *et in toto approbuiemy*. Okazowanie jednak ma się odprawować według zwyczaju y prawa dawnego.

Czopowe Koronne, y W. X. Litew.

22. Iż znaczna w prowentach Rzpłtey dymnicya się ukazuje, zatym że czopowe po te czasy po arendach chodzilo: przeto trzymając się praw o tym dawnych, za zgodą wszech Stanow, to warujemy, aby napotym skoro terazniejsza expiruje arenda, nikt się czopowego arendować nie ważył, ale aby ciż Poborcy, którzy łanowe wybierać będą, osobną się na sprawiedliwe wybieranie czopowego przysięgą obowiązawszy, one po miastach, miasteczkach, duchownych naszych, y szlacheckich wybierali, tak od piw, iako y od gorzalek: od których, także nie od bań, ale od grosza po dwu piędzy brać się ma: także czopowe to od chrześcian iako y od żydow, od wszelkiego napoiu brać się ma. A żeby lepszym porządkiem to się odprowowało, *authoritate praesentis Conventus*, wkładamy to *in majoribus civitatibus* na trzech *ex Magistratu* Raycow; a po inszych miastach y miasteczkach, na Burmistrza samego ze dwiema Raycami dobrze osiadłemi, także y na insze Urzędy, gdzie różne są iurisdycyke, aby oni w Grodzie poblížszym przysięgawszy, że to czopowe sprawiedliwie wybrali, one y z regestrami porządnie weryfikowanemi do Poborcow oddawali, za kwitem autentycznym Poborcow w Grodzie uczynionym, gdzie Grod iest, a gdzie nie masz, to w księgach Miejskich: ktore zaś kwity przy liczbie skarbowey na Seymie weryfikowane być mają: a gdzieby *ex delatione cuiusvis et ex sufficienti inquisitione* pokazało się na tych z Urzędu Miejskiego, którzy wybierać to czopowe będą, żeby to *in usus privatos convertent*, tedy podpadać mają *sub poenam peculatus in Officio Custrensi, sine appellatione*. Salarium zaś Poborcy od złotego grosz: a tym z Urzędu Miey-

585

skiego administratorom, szeląg naznaczamy. A żeby tym prędzey do skarbu pieniądze dochodziły, tedy co kwartał Poborcy, co ieno a *Magistratu* miast y miasteczek odbiorą czopowego, powinni będą do skarbu ie odsyłać: o co *forum* na *resistentes*, albo *negligentes*, na Trybunał *inter causas fisci*. A toby takowy się znalazł, któryby przeciwko temu postanowieniu naszemu Seymowemu, lub to w duchownych, lub w naszych y szlacheckich miastach y miasteczkach, wybierania takiego czopowego broił, postanawiamy, aby każdy takowy *legi publicae resistens*, w Grodzie *sine appellatione*, tak iako o niewydanie poborow, *poenae bannitionis* podlegał.

Woiewodztwa Pruskie, namowę o sposobie także *cum auctione* wybierania akcyzy swoicy, na Seymiki swoje biorą.

Składne winne y czopowe, także małmazyowe, y inszych wszystkich liquorow, w uniwersale specyfikowanych.

23. Aby tym większa składnego aukcyja się stała, uchwała Seymu tego warujemy, aby to składne czwartý grosz, y insze wszystkie przy nim chodzące akcydencya arendowane nie były: ale przychylając się do konstytucyi *anni* 1616 aby to składne *cum suis adjunctis, in administratione* było szlachcica dobrze osiadłego, y przysięgłego, na sprawiedliwe jego wybieranie. A ten administrator winem kupeczyć, ani sam, ani *per subordinatas personas*, nie ma.

Subsidia od kupcow Koronnych.

24. Iż w takim Rzpłtey razie *subsidia* y od kupcow Koronnych potrzebne być widzimy, a te stanąć na tym Seymie nie mogły, dla nieznieśienia się z sobą w takiej odległości miast Koronnych; tedy na drugim Seymie z Stanami, sposoby takie przed się weźmiemy, przez ktoreby kupcy też przyłożyli się do ratunku Rzpłtey a *interim* przed Seymem same się z sobą miasta porozumieją, y zniosą, o porządku y sposobach *ferendorum subsidiorum*.

586 Pogłowne żydowskie tak w Koronie, iako y w W. X. Litewskim.

25. Na żydy w Koronie sześćdziesiąt tysięcy złotych, a w W. X. Lit. trzecią część summy tej, to iest dwadzieścia tysięcy złotych, *authoritate praesentis Conventus*, do przyszłego Seymu wkładamy. A ci którzy w naszych, duchownych y szlacheckich, miastach y miasteczkach mieszkają, tylko z samych domow y osiadłości, *iuxta proportionem* domow przyległych, tak iako insi mieszczanie płacywają szos, płacić y do Poborcowe go oddawać mają. A wybierać ten szos będzie ieden *ex Magistratu majoribus civitatibus*, na to przysięgły, z starszym żydowskim, także też przysięgłym, a po drugich miastach y miasteczkach, sam Burmistrz, także z starszym żydowskim, oba na to przysięgawszy.

Sposob oddawania podatkow w Koronie, y W. X. Litewskim.

Podatki na tym Seymie uchwalone, tak w Koronie, iako y w W. X. Litewskim, tam gdzie zapłata oboygwo wojsku, tak Koronnemu, iako y Infantckiemu naznaczona iest, przez Poborce albo Szafarze odwiezione, y oddane być mają do Kommissarzow, gdzie też y Wielmożni Podskarbiowie nasi Urząd swoy odprawować będą.

Iakub Sobieski, Marszałek Koła Poselskiego.

X. Mikołaj Krosnowski, Proboszcz Bielski S. R. M.

UNIwersał POborowy

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM

W WARSZAWIE UCHWALONY,

ROKU 1628.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Infantckie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec y każdemu zosobna, wiadomo czynimy: chcąc mieć iednostayność uchwalonych podatkow, ktore przeszłych lat za różnym poprawianiem, y nieporządnym spisowaniem odmiennosć ponosiły, tedy teraz stanowi się uniwersał, *in normam* na ieden pobor łanowy złotego iednego, do ktorego liczba inszych podatkow pozwolonych stosować się ma, co się niżej opisanym sposobem *respectu unius simplae* ma rozumieć.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi, iako y poddanych naszych duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit. którzy sobie albo panom swoim orzą, albo roboty odkupią u tychże panow swoich, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow roku 1578 albo iezliby kto tych kwitow nie miał, tedy wedle kwitow posledniejszych poborow, z łanu każdego, zrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić iednego poboru zwyczajnego po groszy piętnaście Polskich, *iuxta quantitatem agrorum*. A z nowych osiadłości według rekognicyi Pańskich, ktore mają iuramentem liquidować przez poddanego, z takowych wyżey opisanych rol, kmieci osiadłych; a względem dziesięcin po drugich groszy piętnaście Polskich, gdzie są dziesięciny snopowe, albo meszne, spy, albo małdry, iako wyżey opisano. A z dziesięciny także y z tych spy, mają to sobie poddani u duchownych wytrącać: a gdzie piędzienne dziesięciny są, a niewyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swoim dołożyć ma, tak żeby z roli y z dziesięciny spełna iednego poboru

587

zwyczajnego było groszy trzydzieści Polskich. A gdzieby też dziesięciny snopowey, ani pieniężney, ani mesznego nie było, tedy kmięć powinien sam dać groszy trzydzieści.

A w W. X. Litew. w Kiiowie y na Wołyniu, y indziej gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby, z kaźdey służby osiadley po złotemu iednemu. A iż na służbach innych bywa po kilka dymow, tedy dwa dymy na ieden złoty składać się mają: a gdzie służb ani włok nie masz, ieno dymy, iako bywa na Polesiu, także po dwa dymy mają się składać na ieden złoty. A w Ziemi Halickiej y Podolskim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z kaźdego pluga, kaźdy ma dać złoty ieden, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflantckiej, nie z łanow iako przedtym, ale z plugow poddani, tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotemu płacić będą. A szlachcicy ktorzy plugami swoimi orzą, po puł złotego. A iż w tamtej Ziemi Inflantckiej nie było do tego czasu kaźdey liquidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni rubieszowic y pokundziowie, albo po naszymu Włodarze, przy oddawaniu tego poboru ze wsi swych, w mieściech głownieyszych Powiatow swych, przed Urzędem Mieyskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie; którą tenże Urząd zapisać, y sumę, którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma: a Poborce powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybranie, takowym registrem wydanym *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani bydź mają, ktorzyby nie oddali.

Szoltysi, Woytowic, Kniaziowic, Tywonowic, Lemanowic, Pancerni, Putni, Boiarowic, y inni na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, y mieyskich, poddani nasi, kaźdy ma płacić z włoki iedney po złotemu iednemu. A ktoby Szoltysa skupił, aby dał od Szoltysa kaźdego z włoki iedney po złotemu iednemu. A na potym iezliby też co kiedy *peculiare* Stany imo pobor łanowy pojedynkowy iednego złotego uchwalili, temu będą podlegali za zgodą Seymową. A Tatarowic według teraźniejszey o nich konstytucyi mają płacić.

Szlachcic kaźdy, który poddanych nie ma, a swym plugiem orze, albo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney groszy piętnaście Polskich poboru iednego: a iezli mniej orze, tedy *iuxta quantitatem agrorum mediante juramento*, na sprawiedliwe oddanie przez oracza, zagrodnika, albo sługę swego, przez ktorogo pobor do Poborce odesłać, a oni tę rekognicyą od ktorych będą oddawać pobor, mają przysięgą podeprzeć. A od włoki kaźdey pustey, która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreby do folwarku

zdawna nie przyłączono, ale ją dano z trzećcinny albo kopczyzny orać, albo ją na inszy pożytek obrocono: y z włok pańnych, ktore naymują Olandrowic na paszą, y inni, ktorymby wolność takowa wysła, z takowey kaźdy powinien będzie dać po groszy dziesięć: a iezliby który Starosta y dzierżawca nasz co osiadłości kmięcey spustoszył, lub sam, lub antecessor iego, a na folwark obrocil; tedy Starosta y dzierżawca tak płacić powinien, iako byli płacić powinni kmięcie, z tak wiela, iako ich spustoszył, *nemine excepto*. Toż się ma rozumieć o rolach kmięci szlacheckich, ktoreby na folwark były obrocone.

Metropolitowic, Władkowic, Archimedrytowic, Humenowic, Popi wszyscy w Rusi, y Popi Ormiańscy, z osiadłości rol, takowymże sposobem mają dawać iednego poboru po złotemu iednemu: a Protopopowic po złotych czterech: także y Popi ktorzy poddanych y rol nie mają, od obeszcia swego, ktore mają przy cerkwi, po złotemu iednemu. A inni duchowni zakonicy, co monasterom służą, y cerkwiom Sobornym religii Greekiej, od tych podatkow wszystkich wolni od osob swych bydź mają. A co się tkanie duchownych Ruskich nie Unitow; tedy się mają przed Seymem przysięgą znieść z sobą, iakoby przykładem duchowieństwa naszego y Unitow, *proportionaliter* też przyłożyli się do rantunku teraźniejszego Rzeczypospolitey.

Rataic, kaźdy z nich ktorzy z kopczyzny orzą, powinni dać z pluga iednego, po złotemu iednemu.

Wsi łowcze ktore na łowiech siedzą, tak osoczne iako y wszelkie insze, na iakichkolwiek powinności zostawione, z osiadłych włok po złotemu iednemu płacić mają: a ci co na włokach wolnych siedzą, iezliby na ten czas nie odprawowali służby wojenney, a zwłaszcza strzelcy choć wolność mający, tedy także po złotemu z włoki płacić powinni.

Wsi Wałaskie powinny płacić będą, iako y w inszych wsiach z roli iezli ic mają, albo z dworzyszczą, po złotemu iednemu: a ktorzy rol nie mają, tedy od bydla zwłaszcza od sta owiec po gr. dwudziestu, a od dziesięci krow, także po groszy dwudziestu; dokładając tego, iż Włodarze albo Woytowic, Kniaziowic, z tych wsi Wałaskich mają przy oddawaniu poborow pod iuramentem attestacyą dać Poborce, wiela takich chłopow, y wiela bydł mają: a iezliby co zataiono, tedy Poborca ma uczynić inkwizycyą, y o to pozwać. Toż się ma rozumieć o Olendrach, ktorzy z bydł nawięcey żyją, a podatkow poborowych nie dają. Owczarze, osepni, państowic, falenczni, y inni aby dali od dziesięci owiec swych, po groszy dwu, y od tych co ie w naymie mają.

Zagrodnicy, ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymlocku żyją, po groszy cztery.

Zagrodnicy, role mający ku zagrodom, po groszy sześci.

Zagrodnicy, ktorzy domki mają, a ogrody na

czynszu, y bez robot są, iakiekolwiek obeyscie swoje mają, po groszy dwanaście płacić powinni.

Komornicy co bydło mają, po groszy osmi. A co bydła nie mają, po groszy dwu.

Luźni, hultaic, biegunowic *utriusque sexus*, ktorzy się na służbę doroczną niechcą rządzić, ani chcą osiadać, tylko tulając się po wsiach y miasteczkach poddane niszczą, na roboty się drogo naymując, a kaźdego poboru według uniwersałow nie dają: przeto kaźdy taki ma dać poboru z osoby swoiey raz złotych osm ktorogo kaźden do wsi swoiey nie ma przyjmować, aż ukaże kwit z oddanego poboru: o co *forum contra dominum villae, sub poena centum marcarum, in Officio Castren. ad instantiam cuiusvis sine appellatione*. Ktorą penę y *forum* tylko Woiewodztwa Wielgopolskie, Poznańskie, y Kaliskie na się przyjmują: a w inszych wszystkich Woiewodztwach Poborey *via ordinaria* hultaicow dochodzić mają: takowegoż też wolno panu, który się o nin dowie, *in Officio Castrensi sub eadem poena* dochodzić, ktorey penie miasta y miasteczka mają podlegać, y Poborca ma inkwizycyą uczynić, a ma w tym Urząd Mieyski *operam praestare*, ani ich też panom swoim bronić, kiedy się o nich dowiedziawszy będą chcieli dochodzić, *sub eadem poena et foro*, co y w W. X. Litew. rozumieć się ma, czemu też mają podlegać y sitarze.

Dudarze, skomoroszy, kaźdy od osoby swey po złotemu iednemu.

Przekupnie, przekupki na wsiach, po groszy dwanaście.

Rzeźnicy, y insi wszelacy rzemieślnicy na wsiach, po groszy czterech.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po groszy osmi: a ktorzy role mają, osobno płacić powinni z rol, *iuxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają, rowno z kmięciami płacić będą, *iuxta quantitatem agrorum*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych y świeckich, ktore są na iakichkolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, a podatku przedtym y dziesięcin nie dawały, ten podatek rowno z drugimi kmięciami płacić powinni: w czym Poborey mają inkwizycyą uczynić.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, powinny także płacić ten podatek rowno z drugimi wsiami y miasteczkami. Toż ma bydź rozumiano o wsiach y miasteczkach pogorzałych, y od czterech lat zwoiowanych od Tatar, Wołochow, y od innego nieprzyjaciela Koronnego, y w W. X. Lit. na co obdukcya urzędowa y iurament miast podległych *huic calamitati, per duos ex Consulibus*, a ze wsi przez dwu, to iest, Watamana, Tywona, Woyta, albo Włodarza iednego, a drugiego rolnika osiadłego, *immediate* po spustoszeniu albo po spaleniu ma *praecedere*: w czym też także ma Poborca inkwizycyą uczynić tym sposobem: iż z miast dway Raycy, a ze wsi

Woytowic, Włodarze, Watamani, albo Tywonowic, przy oddaniu poboru, przysięgę będą powinni uczynić, na sprawiedliwe oddanie z domow y z plugow, po popaleniu albo zwoiowaniu pozostałych; a wsi przez nieprzyjaciela popalone albo spustoszone w Ziemach Pruskich, Ruskich, Kiiowskich, Braclawskich, Wołyńskich, Podolskich, Inflantckich, od tego poboru wolnemi czynimy, y w W. X. Lit. iednak tak, iż Watamanowic albo Włodarze, albo Woytowic, *ut supra*, z iednym rolnikiem osiadłym poprząsiąc mają takowe spalenia y spustoszenia, od nieprzyjaciela Koronnego y W. X. Litew. a to się ma rozumieć o tych, ktorym lat cztery nie wyszło.

Młynarze od koł zakupnych, tak walnych iako y lodziastych; korcowych y ważnych, od kaźdego po gr. dwudziestu y czterech, a od dorocznych koł, po groszy dwunastu.

Piły, folusze, stępy, od kaźdego koła po gr. piętnaście: a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y ktore są na spi, po gr. dziesięć, a od dorocznych po gr. pięć.

Młyny ktore dzierżawcy dobr naszych z trzećcią miarą wykupili, płacić powinni iako insze młyny dziedziczne y doroczne.

Papiernicy od papiernie, po złotych dwa.

Rudnicy od kaźdego koła po złotych dwa, a ktorzy role mają, osobno z nich, iako inni, płacić będą: także saletrnicy, po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dziesięć.

Dziekiarze, smolarze, popielarze od rzemiosła swego po groszy dwanaście.

Smolcarze ktorzy do spustu smołę palą, od kaźdego picca po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dwanaście.

Prasołowic na wsiach, od kaźdego wozu ktorym sol wożą *in Regno* na przekup, ma raz w rok zapłacić względem iednego poboru po groszy dwanaście, do Poborce albo exaktora przysięgłego, tam gdzie przemieszkiwa, za ktorogo kwitem iuz wolen ma bydź. W inszych Ziemach rzemieślnicy y towarzysze ich, to iest, węglarze, dymarze, kowale, kuźnicy, płokarze także przy papierniach, po groszy dwanaście. Od hut szklanych, po złotych dwu: a towarzysze ich po groszy dwanaście.

Szlachta nowa, ktorzy nie na woynach są kreowani, powinni z majątności swoich dziedzicznych zastawnych, y dzierżaw Krolewskich, z kaźdego łanu *de suo* zapłacić po złotych dziesięć, do Poborcow na czas znoszenia poborow, *sub poena duorum millium marcarum in Officio Castrensi repetenda*. A ci ktorzy iuz byli spożywani o te podatki, y dekretami tak Trybunałow obudwu, Koronnego y Radomskiego, iako y Seymowemi są uwolnieni, tych iuz więcey Poborce o te podatki pozywać nie mają.

Mieszczanie dobra ziemskie trzymający, iż włożono było w uniwersale Seymu przeszłego, żeby y z dobr ktore *in communi* trzymają płacili, tedy tak deklarujemy, iż tylko mieszczanin, który dobra szlacheckie prywatne trzyma (a nie

coby *antiquitus* od Krolow albo Xiążąt mieszczańom były nadane), powinien będzie nad podatki uchwalone płacić z włoki albo z lanu, po złotych dwanaście, *sub poena mille marcarum*: o co *forum in Officio Castrensi, sine appellatione: exceptis Magistratibus Consularibus*, ktore na to *specifice* dawne prawa mają.

A iż Poborcy albo Sukkollektorowie z podanych naszych duchownych y świeckich, ktorzy z własnymi użytkami na targi y iarmarki do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą: tedy kiedy to uczynią Poborcy, abo Sukkollektorowie imo świadectwo pańskie, *poena duplici quatuordecem marcarum* karan bydź ma, o którą pozwany Poborca albo Sukkollektor na Querelo do Grodu, ma *peremptorie sine appellatione*, odpowiadać.

592 Z miast, y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany bydź ma.

Miasta y miasteczka tak nasze Krolewskie, inko y poddanych naszych wszystkich, duchownych y świeckich, szos ktory zwano dotąd duplą, dwie sympli w sobie mający, według zwyczaju, nie zasłaniając się ani broniąc żadnymi wolnościami, z ktorychkolwiek przyczyn, ani dekretami, wydać go na czas, iako jest niżej opisano, mają: a ten szos według dawnego zwyczaju y starych kwitow, miasta y miasteczka, mają płacić w tychże miastach y miasteczkach, mieszczańie y przedmieszczańie, ktorzykolwiek role mają, z włoki płacić będą po groszy trzydziestu poboru iednego: także y ze wszystkich wsi do miast należących żadney nie wyimując. A iż miastom Spiskim wolności ich dawno expirowały, tedy na potrzebę Rzpltey pobor wszelaki, iako y drugie miasta Koronne, dać będą powinni, czego Starosta Spiski exekutorem bydź ma, spólnie z Poborcą Krakowskim.

Od rzemieślnikow wszelakich w mieściech y miasteczkach, y ci co się do szosow przykladają, zosobna od rzemieślniakow płacić będą: toż się o rzemieślniakach, ktorzy w dworach duchownych y szlacheckich przy miastach mieszkają, rozumieć ma.

To jest: w większych mieściech, złotnicy, aptekarze, cyrulicy, krawcy co iedwabne rzeczy robią, kuźnierze co towary drogie mają, piekarze, rzeźnicy, malarze, szmuklerze, passamonnicy, haftarze, zegarmistrzowie, kotlarze, puszkarze, ludwisarze, platnerze, snycerze, rytnarze, miedzownicy, micelownicy, sukiennicy co falendysze y karazye robią, mydlarze, konwisarze, kurdybannicy, białoskornicy, garbarze, y ci co zamsze wyprawiają, rostrucharze co koniami kupeją, szewcy co szafianem y kurdybanem robią, każdy z osoby swey po złotych dwu.

Farynarze więksi co drogie towary mają, po złotych sto na ieden raz, respektu poborow: farynarze mali także na raz złotych pięć. Iubilerowie złotych sto na raz.

W tychże większych miastach rzemieślnicy mnieysi, to jest, krawcy co prostą robotę robią, kuźnierze ktorzy drogich towarow nie miewają, introligatorowie, bibliopolowie, slosarze, kowale, siodlarze, mularze, rytmacherowie, stolarze, paśnicy, blacharze, barchannicy, kaletnicy, tokarze, bednarze, cieśle, powroźnicy, nożownicy, sukiennicy co podlejsze sukna robią, czapnicy, tkacze albo płociennicy, kołodzieje, stalmaszy, wendetarze, garncearze, prasolowie ktorzy solą w miastach y miasteczkach kupeją, muzykowie wszelacy oprócz kościelnych, y wszystkie insi rzemieślnicy, każdy z osoby swey po złotemu iednemu.

W małych zaś miasteczkach ciż wszystkie mianowani rzemieślnicy, insi wszyscy, każdy z osoby swey po złotemu iednemu. A iglarze, grzebiennicy, kartownicy, po połowicy tego, co mnieysi rzemieślnicy dają, to jest, po groszy piętnaście.

Na wsiach zaś wszelacy rzemieślnicy po groszy ośmi.

Rzemieślniczkwowie albo towarzysze w większych mieściech, u tych rzemieślnikow robiący, co po kopie poboru płacą, mają płacić raz poboru, każdy od osoby swey po groszy dwanaście.

Ciż towarzysze u mnieyszych rzemieślnikow robiący: także y w miasteczkach, po groszy sześci raz od osoby swey każdy dać powinni.

Komornicy y komorniczki w mieściech większych, po groszy dwanaście, a w miasteczkach, po groszy sześci: także przekupniowie, przekupki w większych miastach, po groszy trzydzieści, a w miasteczkach, po groszy dwanaście do czopowego piwnego.

Furmani zagraniczni, y w Koronie mieszkający, y ktorzy towary wszelakie, także osoby kupieckie za granice wywożą, y z zagranicza do Korony przywożą, także w Koronie po różnych miejscach rozwożą, mają płacić do czwartego grosza, po groszy dwudziestu od każdego konia: a ci co sol za granice biorą, y za granice wywożą, względem prasolki zagranicznej, zosobna od każdego wozu do czwartego grosza po złotemu iednemu; a mali prasolkowie mieyscy co po Koronie jeżdżąc solą przekupują, po gr. dwanaście do czopowego piwnego.

Furmani mnieysi, co od miasta do miasta tylko w samcy Koronie jeżdżąc żywności szukają; a za granice, iako do Śląska, Morawy, Niemiec, Węgier, Gdańska, Torunia, y do Prus, nigdziecy nie wyjeżdżają, po groszy dziesięć płacić powinni od każdego konia do czopowego piwnego: dokładając tego, iż tak więksi iako y mnieysi furmani y prasolkowie, raz na iednym mieyscu zapłaciwszy, nie będą już więcej powinni płacić; a ktoby się ważył drugi raz od nich brać, ma podpadać pod winę *quatuordecem marcarum in Officio Castrensi sine appellatione repetenda*, y wolno furmanowi kwit swoy do ksiąg Grodzkich albo Miejskich, dla lepszey wiary y pe-

wności podać, a Urzędy od niego nie mają brać *salarium*, iedno iako od obywatela szlacheca.

Kupcy wszystkie obcych narodow, to jest Włochy, Niemcy, Francuzowie, Szkotowie, Grekowie, Persowie, Moskwa, Węgrowie, Ormianie, iakiekolwiek kupie y towary miewają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych y w W. X. Lit. każdy z osoby swey płacić będzie powinien zwyczajnie do czwartego grosza do administratora przysięgłego po złotych cztery (a teraz do przyszłego Seymu po złotych ośmi, tylko raz względem podatkow na tym Seymie uchwalonych) a względem kupi towarow swych iakiekolwiek, rowno z drugimi czwartą grosz płacić powinni: ktory pobor z osoby gdy raz odda, tedy już ma bydź wolen, iako się wyżej o furmanach większych y mnieyszych *sub eadem poena et foro* mianowało, y o podawaniu kwitow do ksiąg: toż się y o żydziech *respectu* towarow rozumieć ma, ktorzyby na to specjalnego prawa nie mieli. A kupcy wyżej mianowani obcych narodow, osiadłości w miastach y miasteczkach mający, y w nich rezydujący (pobor względem osiadłości z inszymi mieszczany, od osoby towarow wszelakich rowno zapłaciwszy) nie zasłaniając się tych miast y miasteczek, gdzie mieszkają, prawem, pretensyami, excepcyami, zosobna pobor czwartego grosza, *ab inductis et evectis*, płacić będą powinni.

Kupcy wszyscy Koronni, tak z miast wielkich przednich, iako y miasteczek, ktorzy się z wolnościami na cle ozywają, czwartą grosz zwyczajny płacić powinni (iednak teraz do Seymu przyszłego *in triplo*) nie szcycąc się temi wolnościami na czwartą gr., tak z Korony, iako y do Korony, do Prus y z Prus; gdyż wolność wszelaka nie ma się rozumieć na czwartą grosz, tylko na cle w Koronie. Toż się ma rozumieć o żydziech, Ormianach, y cudzoziemcach wszystkich: a ma się począć tey tryple na komorach wszędzie wybieranie za niedziel cztery, od skończenia Seymu terazniejszego.

Kupcy wszyscy ktorzykolwiek za granice Korony naszej woły Podolskie poprowadzą, mają dawać (nie zasłaniając się żadnymi wolnościami od Nas danemi) od każdego wołu nad cło pograniczne zwyczajne, po groszy dziesięć: iednak teraz do przyszłego Seymu *in triplo*, to jest, po złotemu iednemu. A od wołow Polskich albo Mazowieckich y iałowic, od ktorych piętnaście groszy, na cle biorą po groszy pięć, ale teraz do Seymu przyszłego *in triplo* po groszy piętnaście, y przy każdej Koronney komorze u oney drogi którą pożąną ostatniey, wzięwszy woły szlacheckie y duchowne, y woły z powołowszczyzny wzięte, y własnym gumnem szlacheckim y duchownym zimowane, albo też w własnych oborach zrodzone, od ktorych iak cło tak y pobor nie ma bydź dawane, iednak wedle zwyczajow dawnych że nie są zaprzędane, faktorowie przysięgi czynić mają na pogranicznych komorach: a iezeliby się pokazało, że kupiec cudze woły zimowane, y za zmyślnym

listem, albo przysięgą zmyśloną prowadził, tedy ma *poenae peculatus, seu confiscationis bonorum* podlegać: o co *forum in quovis Iudicio et Officio Regni ad instantiam cuiusvis*; iednak ktorzyby szlacheccie mimo powinność swoję woły na przekup skupował, y za granice gnał, mimo wyżej mianowane zrodzone, y zimowane woły, tedy od nich iako y kupiec ma płacić.

Woły ktore na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy y Państw innych Koronnych, te aby staremi gościecami prawem popolitym opisanemi iść były powinny: toż się ma rozumieć w W. X. Litew. Także od każdych innych towarow Polskich, ktore z Korony za granice wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cło albo myto pograniczne, od czego dawaiają po trzy grosze, aby czwartą grosz wybierali (a teraz rowno ze cłem, iako się wyżej mianowało, do Seymu przyszłego *in triplo*) *ratione* poborow: ktorego podatku przyczynienie nad cło albo myto zwyczajne, tak od wołow iako y od inszych towarow, żadnymi się wolnościami nie szcycąc, nie ma bydź wybierane *in corpore Regni et Magni Ducatus Lithuaniae* (oproc Ziem Xięstw Pruskim przyległych) tylko w pograniczu, ktore pogranicze nie ma też bydź rozumiane między Koroną a W. X. Litew. ale tylko te, ktore między temi narodami, a inszemi postronnymi zachodzą. A Celnicy Koronni mają się z arendarzami albo exaktorami znosić *fideliter* o regestrach swych komor pogranicznych głównych; to jest, w Wielkiej Polsce, Poznańskiej, Kaliskiej, Sieradzkiej, y Wieluńskiej: a w Małej Polsce, Krakowskiej: także od granice Wołoskiej: na komorach celnych, Ruskich y Podolskich, żeby się exaktorowie sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od tacy celney przyišby miało, *sub poena quatuordecem marcarum*: o którą do Urzędu Grodzkiego Celnik pozwany, od exaktora czwartego grosza, albo Sukkollektora iego, *toties quoties* one zapłacić ma, y według ktorych *contra* regestrow przez Celnika podpisanych, *exactores* przysięgli do skarbu odpowiadać powinni. A ktoby się ważył tego, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w ktorymkolwiek Wojewodztwie, y w W. X. Litew. y Państwach do nich należących, granicy nie przyległych, ten czwartą grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał: winę dwieście grzywien podpada; o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, albo przed Urząd Starosty kregokolwiek Grodu, *peremptorie*, dosyć uczynić będzie powinien: ktorey winy polowica sądowi, a polowica aktorowi bydź ma: a pozew ma bydź u Sukkollektora położony, ktorzyby *eo nomine* co od kogo wyciągnął. A ktorzyby też kupiec, albo ktokolwiek, niesłusznie exaktora albo Sukkollektora prawem pociągnął: takowąż winą przed tymże sądem ma bydź *peremptorie* karany. A ten czwartą grosz kupcy wszelakiego narodu, tak *indigenae* iako y cudzoziemcy, także y żydzi, y wszelakich nacyi lu-

dzie do mieyskich wolności przypuszczeni, zadeni się wolnościami y prerogatywami, ani dekretami niezasłaniając, od wszelakich towarow tak do Korony przywożonych, iako y z Korony wywożonych, żadnego towaru nie ochraniając na komorach pogranicznych, któredy towary do Niemiec, do Węgier, do Włoch, y w W. X. Lit. na Dybow przez komory Mazowieckie, y na Margrabstwo wychodzą, y przychodzą, mają płacić zwyczajnie pobor czwartego grosza *in duplo*, a teraz do przyszłego Seymu *in triplo, sub amissione mercium*. Także Podolski czwarty grosz, teraz *in triplo*, do przyszłego Seymu od towarow, które z Turek, z Wołoch, z Multan przychodzą, y z Korony do tychże krajow wychodzą. A względem towarow Moskiewskich, naczynają się komory w Woiewodztwach, w Wołyńskim, w Łucku: w Kiiowskim, w Kiowie: a w Podolskim, Kamieniec, y Sniatyn, Bar, y wszystkie insze miasta wolnościami nie mają się zasłaniać. A Wołosza żeby też płaciła skoro za granice przejdzie, także we Lwowie y w Stryiu, Węgrowie, co do Rusi, do Podola przyjeżdżają, żeby też płacili: myto także *in triplo* do Seymu przyszłego od pieniędzy na komorach y przykomorkach zwykłych wybierane bydy ma: co Urzędy Grodzkie, za delacyą exaktorow skarbowych, albo administratorow przysięgłych, exekucować mają na towarach kupieckich, *sub poena mille marcarum Polonicalium, toties quoties ex delatione thesauri, in quocunqve Iudicio et Officio Regni repetenda*. Ktora trypla czwartego grosza tak się ma rozamieć: iż dupla z przeszłego Seymu pozwolona od Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, iest na wielu mieyscach arendowana, tedy y teraz do Seymu przyszłego ma dozór tenże Wielmożny Podskarbi uczynić, według rejestrow dwu groszow pierwszych, iakoby z tego trzeciego grosza, teraz przyłączonego, aukcyą była do skarbu: a ten czwarty grosz ma bydy w dyspozycyi Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, według konstytucyi terazniejszey; iednak nie ma go arendować, ale szlacheica dobrze osiadłego przysięgłego podawać. A co się tknie płacenia *ab inductis* tegoż czwartego grosza, ponieważ miasta niektore prawa w tym pretendują podług uchwały Toruńskiej, y sprawa w tej mierze iest na deliberacyi naszey: tedy nie mają bydy o to ani na Trybunał Radomski, ani nigdziey z żadnego uniwersału pociągani, aż do decyzyi naszey: oprócz tych miast ktoreby takich wolności albo pretensyi nie miały. A dzierżawcy wszelacy y miasta, nie mają podatkow wywyż mianowanych, y inszych iakieby napotym tak łanowych, czwartego grosza, składnych, y inszych wszelakich przeszkadzać, ani ich też sami ulegać y kwitami starymi zasłaniać: w czym wszystkich obywatelow Koronnych napominamy, aby społecznie, z chęcią y pilnością do tego się przychylali, iakoby sprawiedliwie, co kto powinien, te podatki każdy wydawał. Poborcy też nie mają wychodzić na liczbie żadnymi defektami z łanowego, oprócz pogorzeli, według konstytucyi *anni*

596

1567 ale według starych kwitow, albo ostatnich, iako się wyżej wspomniało wybierać ma, y inquiryce pilne czynić. A co się tknie czopowego y inszych podatkow co przy nim wybierano bywa, iż teraz ordynacya y aukcyą w nim stanowiona bydy nie mogła; dla tego że w arendę od Wielmożnego Podskarbiego iest podane, iednak na przyszłym Seymie przykładem łanowego, ma bydy *norma* iednostayna czopowego tego opisana, ktorego dzierżawca, ani Przelozony mieysca każdego przeszkadzać nie ma exaktorowi przysięgłemu, iako w konstytucyi wyżej opisanej warowano: a teraz czopowe to, y ze wszystkim co do niego należy, ma bydy wybierane podług uniwersału przeszłego; co się też rozumie o towarach wodnych y flisach, y o wszystkich akcydencyach, do czopowego na przeszłym Seymie uchwalonego, należących.

Czas oddawania poborow Koronnych,

Z poborow sześci, *exnunc* pozwolonych, y tego co przy nich raz w rok wybierano bywa; cztery mają się poczynać wybierać we trzy niedziele po Seymie, to iest dnia 8 Sierpnia, ktorych wybieranie przez całe trzy niedziele, *ad diem 29 Augusti*, trwać ma. A dwa y z temi ktore sobie Woiewodztwa do braci na Seymiki wzięły, mają się poczynać wybierać *die 13 Septembris*. y to wybieranie trwać ma *ad diem 4 Octobr.* Woiewodztwom iednak Braclawskiemu y Kiiowskiemu, iako odległym, tych czterech poborow pierwszych wydawanie, trzech niedziel prolongacya czyni się. A iezliby kto w tym czasie do Poborcow poborow nie wydał: tedy go ma Poborca pozwać *ad banniendum* do Grodu na Querelle, a od pozwow y processow Grod nie ma nic brać. Iezliby też nie stanął, banniować go ma Poborca y publikować: a Starosta wzięwszy tę bannicyą, naydaley we dwie niedziele exekucyą *in bonis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi: a potym to wyciągnawszy, za dwie niedziele oddać do skarbu, *sub poenis* o retentach poborowych, powinien. Iezliby też obwiniony stanął, takowemu żadne dilacye, y appellacye od Starosty, albo Urzędu iego, dopuszczone bydy nie mają, oprócz samego ukazanego kwitu przez Poborcę albo Sukkollektora przysięgłego danego: ktore iezliby obwiniony pokazał, tedy ma bydy Poborca od onego sądu winą dwoyga czternastu grzywien karany: a Poborcy przysięgać y Sukkollektorowie ich w Grodach, na Querellach, albo na Roczech bliższych, tym sposobem:

Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu, w Trocy Świętey iedynemu, iże w wybieraniu wyżej opisanych podatkow wierny będę Krolowi I. M. y Rzpłtey. A chcę y iestem powinien, wszelakim staraniem, szczerością, y pilnością, podatki według uniwersału Seymu blisko przeszłego, wiernie wyciągać y zbierać, nikogo nie ochylając, ani na przyjaźń, ani na nagrody, albo podarki patrząc, y żadnego podatku nie utaię, o defektach pilną inquirycyą czynić będę:

597

y *fideliter* cokolwiek wybiorę, zregestruię, y pieniądze wybrane z registry oddam, na czas y mieysce sposobem konstytucyą terazniejszą opisanym, zupełnie, nie zatrzymując, ani ich nikomu pożyczając, ani nimi handlując, ani pożytku sobie żadnego nimi przywodząc. Tak mi Panie Boże pomoż. W tenże sposob y Sukkollektorowie przysięgać mają.

598

A ci Poborcowie wszyscy, będą powinni rejestra łanowego wybranego, także szosow, y inszych wszelakich podatkow, co przy łanowym bywa wybierano, do Grodow po wybraniu oddawać: a skarb rachunkow słuchać ich nie ma, aż pierwey każdy ukaże autentyczny iurament gdzie go czynił. Ktore to podatki wyżej mianowane, Poborcy do Grudziądza, kędy Kommissarze nasi z Wielmożnym Podskarbis Koronnym dla płacenia woysku mieżkać będą, to iest, pierwsze cztery pobory, na zapłatę pierwszej ćwierci, ktora ma bydy płacona *primis diebus Septembris*. A drugie pobory, *pro die 15 Octobris* zwięść powinni, *sub poena bannitionis et confiscationis bonorum*: o co *forum* na Trybunale Koronnym ktorymkolwiek, albo Radomskim na tym Seymie uchwalonym.

Czas oddawania poborow W. X. Litew.

Iż Woiewodztwa y Powiaty W. X. Lit. różne sobie czasy w deklaracyach swoich oddawania poborow mianowały, y tym czas niektory do braci brali; tedy według tego w deklaracyach ich czasu, pobory swoje oddawać będą: a Poborcy uchwalone pobory wybrawszy, do Poniewieża, kędy Kommissarze nasi z Wielm. Podskarbis Ziemskim W. X. Litew. rezydować będą, odwieść mają, *sub eisdem poenis*, iako y w Koronie.

Excerpta z czopowego W. X. Litewskiego.

Iako na przeszłym Seymie w uniwersale czopowego W. X. Lit. excypowana była karczma Witepska, ktora ma osobliwe swoje *privilegia*, iż ztąd Mansyonarzom Wileńskim do kościoła katedralnego Wileńskiego *solutia* idzie, tedy ją y w terazniejszym uniwersale excypuią.

Salaria Poborcem Koronnym.

Salarium Poborcem tym ktorzy będą wybierać łanowe, od czterech pierwszych poborow iedno, a od inszych drugich, pułtora *salaria* naczynamy.

Salaria Poborcem W. X. Litew.

Według dawnych zwyczaiow, *salaria* Poborcem W. X. Lit. naczynamy: co iednak sobie na Seymiki Relacyine do braci biorą, dla dalszey o tym namowy y uwagi.

Pobory z Woiewodztw pozwolone, y Poborcy do wybierania ich naczyneni.

W Woiewodztwie Krakowskim, poborow łanowych sześć, za zgodą wszystkich Stanow Koronnych, za taką gwałtowną Rzpłtey potrzebą,

iako się pokazała, a inszych sześć poborow biorą do braci: czopowe to, ktore z przeszłego Warszawskiego Seymu iest uchwalone, y ktore dopiero za expiracyą przeszłego, do wybierania, za kontraktem skarbowym przychodzi, approbią. Miasto Krakow, szosu sześć sympl: a Seymik Woiewodztwu temu naczynamy *die 3 Augusti*, y tam Poborcow na tym Seymiku, do podatkow wybierania, obrać mają. W Xięstwie Zatorskim, y Ziemi Oświęcimskiej, iż dali na przeszłym Seymie poborow łanowych dziesięć, teraz dają dwa: a sześć poborow, y Poborcę, biorą do braci. Seymik *die 7 Aug.* W Woiewodztwie Poznańskim poborow łanowych sześć, a drugie sześć poborow biorą do braci: Seymik *die 7 Augusti*. Poborca Urodzony Bartłomiej Mieszkowski, a Szafarz Wielmożny Woiewoda Poznański. W Woiewodztwie Wileńskim, poborow łanowych pięć: Poborca Urodzony Ian Iasiński. Powiat Osmiański, poborow łanowych sześć, cztery *pro die 10 Sept.* a dwa na S. Marcin. Poborca Urodzony Paweł Oszyński, dworzanin Krola I. M. na przeszłym Seymiku od braci mianowany. Powiat Lidzki, poborow łanowych dwa: a cztery, y czas oddania ich, y Poborca do braci. Powiat Wilkomirski, poborow łanowych ośm: a dla spustoszenia nie rowna się z drugimi: cztery na S. Michał; a cztery na Boże Narodzenie. Poborca do braci. Powiat Braclawski, poborow łanowych cztery, *pro die 10 Septembris*, a dwa na S. Marcin. Poborca do braci. Woiewodztwo Sędomirskie z Powiatami swemi, poborow łanowych sześć: a drugie sześć, y Poborca, do braci. Seymik *3 Augusti*. Woiewodztwo Kaliskie, takż iako y Poznańskie deklaracyą czyni. Poborca Urodzony Mikołay Mieszkowski: a Szafarz Urodzony Ian Rozdrarzewski, Kracyzy Krolowy I. M. Woiewodztwo Trockie, poborow łanowych cztery *pro die 10 Septembris*. Poborca do braci. Powiat Grodziński, poborow łanowych sześć, *pro die 10 Septembris*, Poborca do braci. Powiat Kowiński, także iako y Grodziński. Poborca do braci. Mieszczanie Kowińscy nie do skarbu, ale do Poborce powiatowego przysięgłego, iako szos tak y pobor oddać mają. Powiat Upitski' poborow łanowych ośm, *pro die 10 Septembris*. Poborca do braci. Woiewodztwo Sieradzkie, poborow łanowych sześć, ktore wydane bydy mają *pro festo Assumpt. B. V. M.* a drugie sześć do braci. Seymik w Sadku *die 14 Aug.* Poborca Urodzony Ian Przespolowski. Ziemia Wieluńska, poborow łanowych cztery, a ośm, y Poborca do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Woiewodztwo Łęczyckie, poborow łanowych sześć, a drugie sześć, y Poborca do braci, y porownanie dwoch poborow. Seymik *die 7 Augusti*. Ziemia Żmudzka, poborow łanowych pięć, *pro die 10 Sept.* a trzy pobory biorą sobie na pokazanie, na Seymiku swym, że ie wydali. Poborca do braci. Woiewodztwo Brzeskie, wszystkie te podatki, na ktore zgoda stanęła Woiewodztw gornych, biorą y z Poborcą do

599

braci. Seymik *die 1 Augusti*. Woiewodztwo Kiiowskie, poborow łanowych sześć, a drugie sześć do braci. Seymik *7 Augusti*. Poborca Urodzony Konstanty Ielec, Podstoli Kiiowski. Woiewodztwo Inowłocławskie, także iako y Brzeskie. Ziemia Dobrzyńska, poborow łanowych dwanaście, y z Poborcą bierze do braci. Seymik *die 3 Augusti*. Woiewodztwo Ruskie, Ziemia Lwowska, Przemyska, y Sanocka, iż dziesięć poborow z przeszlego Seymu dali: teraz dają cztery pobory łanowe, a drugie cztery y Poborca do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Ziemia Chełmska poborow łanowych sześć, a drugie sześć, y Poborca do braci. Seymik *die 1 Augusti*. Ziemia Halicka..... Woiewodztwo Wołyńskie, poborow łanowych dwanaście, y Poborcę bierze do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Woiewodztwo Podolskie, ponieważ z przeszlego Seymu dziesięć poborow dało, teraz daie cztery pobory łanowe, a drugie cztery, y Poborcę do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Woiewodztwo Smoleńskie, na zapłacenie służącym na zamku Smoleńskim, poborow łanowych cztery. Poborca Urodzony Ian Pasek, Sędzia Grodzki Smoleński. Woiewodztwo Lubelskie, poborow łanowych sześć, inkludując cztery pobory, które przedtym na Seymiku pozwolili: a sześć poborow, y Poborca do braci. Seymik *die 3 Augusti*. Woiewodztwo Połockie, poborow łanowych dwa, a drugie dwa, y Poborca do braci. Woiewodztwo Belskie, poborow łanowych sześć, a drugie sześć, y Poborca do braci. Seymik *ultima Iulii*. Woiewodztwo Nowogrodzkie, poborow łanowych cztery, we cztery niedziele po Relacyinym Seymiku: a dwa pobory y Poborca, do braci, tego dokładając, że się na przyszłym da Pan Bog Seymie domowić maia Powiatowego żołnierza. Powiat Słonimski, poborow łanowych trzy: a drugie trzy, y Poborca do braci. Powiat Wołkowski, poborow łanowych cztery: a dwa, y Poborca do braci. Woiewodztwo Płockie, dwanaście poborow łanowych, na które się zgadzają gorne Woiewodztwa, bierze y z Poborcą do braci. Seymik *die 1 Augusti*. Woiewodztwo, y Powiat Witepski, poborow łanowych dziesięć, to iest pięć *pro 15 Sept.* a drugie pięć na S. Marcin. Poborca do braci. Powiat Orszański, dwa pobory łanowe: a cztery na S. Michał. Poborca do braci. Woiewodztwo Mazowieckie, Ziemia Czerska, poborow łanowych sześć: a drugie sześć y Poborca do braci. Seymik *die 7 Aug.* Ziemia Warszawska, poborow łanowych sześć, Poborca do nich Urodzony Kasper Rusiecki, Pisarz Ziemi Warszawski: a drugie sześć poborow, y Poborca do nich, do braci. Seymik *die 7 Aug.* Ziemia Wiska, poborow łanowych sześć: a drugie sześć, y Poborca do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Ziemia Wysogrodzka, poborow łanowych cztery, a ośm poborow, y Poborca do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Ziemia Zakroczyńska, poborow łanowych sześć: a drugie sześć, y Poborca do braci. Seymik *die 10 Au-*

gusti. Ziemia Ciechanowska, wszystkie dwanaście poborow, y Poborcę bierze do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Ziemia Łomżyńska, wszystkie dwanaście poborow, y Poborcę bierze do braci. Seymik *ultima Iulii*. Ziemia Rożańska, poborow łanowych sześć: a drugie sześć do braci. Seymik *1 Augusti*. Poborca Urodzony Ian Zawacki, Komornik Ziemi Rożański. Ziemia Liwska, poborow łanowych sześć: a drugie sześć, y Poborca do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Ziemia Nurska, poborow łanowych sześć, a drugie sześć do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Poborca Urodzony Wawrzyniec Wyszomierski. A tym wszystkim Woiewodztwa Mazowieckiego Ziemiom Seymik Generalny składamy w Warszawie *pro die 28 Augusti*. Na tychże Seymikach partykularnych, za pozwoleniem Seymu terażniejszego, podług artykułow Generalu przeszlego, maia obrac w każdej Ziemi po sześci Deputatow, którzy na pomieniony General zia-chawszy się, namawiać maia sposob ruszenia pospolitego Woiewodztwa swego: którzy cokolwiek między sobą namowią, na uwagę przyszlego da Pan Bog Seymu przywieść maia. Woiewodztwo Podlaskie, Ziemia Drohicza, poborow łanowych cztery, a ośm y Poborca do braci. Seymik *10 Augusti*. Ziemia Mielnicka, dwa stare pobory łanowe *laudo* pozwolone, które wszyscy oddawać maia. Poborca do nich Urodzony Maciej Radziszowski, Podstarości Mielnicki, teraz dwa pobory nowe daia, a ośm, y Poborca do braci. Seymik *die 8. Augusti*. Ziemia Bielska, poborow łanowych sześć, Poborca do nich Urodzony Marcyan Wiszowaty: nad to poborow cztery, y Poborca do nich, do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Woiewodztwo Rawskie, Ziemia Rawska, poborow łanowych sześć: a drugie sześć do braci. Seymik *die 3 Augusti*. Poborca Urodzony Malchar Luba Głaczynski, Podstarości Rawski. Ziemia Sochaczowska, poborow łanowych sześć: a drugie sześć y Poborca do braci. Seymik *die 8 Augusti*. Ziemia Gostyńska, poborow łanowych sześć, a drugie sześć, y Poborca do braci. Seymik *die 1 Augusti*. Woiewodztwo Brześcińskie, poborow łanowych cztery, a dwa y Poborca do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Powiat Piński, poborow łanowych cztery, we cztery niedziele po Seymiku Relacyinym, a dwa na S. Marcin. Poborca do braci. Woiewodztwo Chełmińskie, zgodę wszystkich Stanow y Poborcę bierze do braci. Seymik *die 7 Augusti*. Woiewodztwo Mściśławskie, poborow cztery wydano po przeszłym Seymie, dwa teraz znowu oddano do skarbu, a cztery pobory łanowe maia wydać *pro die 10 Septembr.* Poborca Urodzony Elias Suchodolski. Woiewodztwo Malborskie..... Woiewodztwo Pomorskie, iako y Chełmińskie. Woiewodztwo Braclawskie, wydali z przeszlego Seymu dziesięć poborow łanowych: teraz sześć daia; a dwa pobory y Poborca do braci. Seymik *die 12 Augusti*. Woiewodztwo y Powiat Miński, poborow łanowych cztery, *pro die 10 Septembr.*

a dwa na S. Marcin. Poborca Urodzony Marcin Wołodkiewicz, Sędzia Ziemi Miński. Powiat Możyński, poborow łanowych cztery, *pro die 10 Septemb.* a dwa na S. Marcin. Poborca Urodzony Alexander Zapolski. Powiat Rzeszycki, poborow cztery *pro 10 Septembr.* wydać. Poborca do braci. Powiat Starodubowski, iako y Smoleński.

Iakub Sobieski, Marszałek Koła Poselskiego.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO,

ROKU PAŃSKIEGO 1629 DNIA 20 LUTEGO.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

Z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna komu to wiedzieć należy, oznaymiemy: iż za złożeniem od Nas, dla poparcia wojny z różnemi naszymi nieprzyaciolmi, y dla ważnych potrzeb y spraw Rzpltey, Seymu niniejszego w Warszawie, te niżej opisane rzeczy, za spólną wszech Stanow, tak Panow Rad duchownych y świeckich, iako y Posłow Ziemińskich, obojga narodu zgodą, postanowiliśmy.

Kommissarze do zapłaty woysku Pruskiemu y Inflantskiemu.

2. Woyska nasze, tak w Prusiech iako y w Inflanciech służące, w zapłacie *authoritate praesentis Conventus* assekurując, na to Kommissarze z Senatu deputuiemy, Urodzonych Adama Walewskiego Łęczyckiego, Krzysztofa z Budzysława Wysockiego, Brzeskiego, Kasztellanow. A z Koła Poselskiego, Urodzonych, Marcina Zegockiego Sędziogo Ziemińskiego: Marcina Tolibowskiego, Pisarza Ziemińskiego Brzeskiego: Stefana Czechomskiego, Cześnika Gostyńskiego, Pawła Działyńskiego Starostę Bratyańskiego: a niebytność na ten czas iednego abo dwoch, przeszkoda tey sprawie bydź nie ma. Ktorzy to wzywz mianowani Kommissarze nasi Koronni, ziechawszy się na czas y miejsce o których ich przez listy nasze obwieścimy, według zawartych na kommissyach przeszłych, Bydgoskiej y Toruńskiej, rejestrow na terażniejszym Seymie produkowanych y przyjętych, woysku naszemu płacić pieniądze z Wielmożnym Podskarbib Koronnym, który się absentować, *excepto legali impedimento* nie ma; a w niebytności iego z skarbowemi od Poborcow pieniądze odbierać, y im kwity dawać będą: a *salarium* każdemu z Po-

słów Kommissarzowi tysiąc złotych naznaczymy, z tym dokładem, aby który go brać będzie, przez ten czas aż się woysku zapłaci, y poki wszystkie *generaliter* podatki do nich uchwalone, zwiezione nie będą, na posłudze naszej y Rzpltey trwali.

Kommissarze zaś do woyska Inflantskiego, y W. X. L. naznaczymy z Senatu: Urodzonych, Alexandra Służkę, Kasztellana Żmudzkiego, Starostę Rzeszyckiego: Andrzeia Zawiszę, Kasztellana Mińskiego.

A z Koła Poselskiego: Urodzonych, Marcina Piądzińskiego, Stolnika Kowińskiego; Ierzego Grużewskiego.

Ktorzy takim się, iako Koronni, *salarium* kontetuiąc ziachawszy się na czas y miejsce, o których przez listy nasze także obwieścimy, według rejestrow na przeszley kommissy w Poniewiezu od Kommissarzow naszych zawartych, skuteczną tamtemu woysku Inflantskiemu, z Wielmożnym Podskarbib Ziemińskim W. X. Lit. który się także *excepto legali impedimento*, absentować nie ma, zapłatę oddadzą, a *in casu legalitatis* z iego substytutem, też powinność co y Kommissarze Koronni odprawować będą. Tym też obojga narodu Kommissarzom, iednakową y zupełną moc dawamy, do obmyśławania zupełney woyskom naszym zapłaty, re-assumując w tym *in toto* konstytucyą *anni 1623*, także iako y na blisko przeszłym Seymie. Ci też Kommissarze, tak Koronni iako y W. X. Lit. dwoch z poszrodka siebie z Koła Poselskiego deputować maia, według konstytucy Seymu przeszlego; Koronni Koronnego, a Litewscy Inflantskiego: którzy woyska nasze popisować przy Pisarzach Polnych, abo przy ich przysięgłych substytutach maia. Popis ma bydź woyska generalny: iezdneho na każdą ćwierć roku, a picchoty co miesiąc. A że się do tego czasu woyska nasze nie pisały, maia registra poprzyjęzone przez Rotmistrze, abo Poruczniki, każdej ćwierci po kommissy Bydgoskiej zarzęczone, podać PP. Kommissarzom. A ci co są *in praesidijs*, maia się też także iednego dnia, konni co ćwierć roku, pieszy co miesiąc, przed substytutami Hetmańskimi y Kommissarskimi popisować według których zapłata uiszczona im bydź ma. A iesliby która chorągiew spelną rotę nie miała, a pieniądze przebrała; tedy im to potracono ma bydź w dług ten, który im Rzeszosp: winna: co się we wszystkim woysku naszym y cudzoziemskim wykonywać ma. A pod czas pospolitego ruszenia, wyżej mianowanych Kommissarzow, wolnych od tey expedyicy czyniemy, gdyż na ten czas na posłudze Rzpltey będą.

Evecta y restauracya dawnych składow.

3. Reassumując dawne statuta y konstytucye, o składach w miastach Koronnych; postanawiamy, aby żadnych towarow z Korony, obywatel Koronni, *cujuscunqve status et conditionis*, bez płacenia cła nie wywozili, ale na składy Koron-

ne towary zwozili, sposobem w prawie opisanym; a na te składy kupcy cudzoziemscy aby po towary przyjeżdżali, y one *extra Regnum* wywozili, y swoje do Korony przywozili, y bez żadnych przeszkod y hamowania wolno przedawali, a potem *ab evectis* z Korony na pograniczu, mimo zwyczajne cło y czwarty grosz, od sta złotych po złotych cztery placili. A ieżliby który kupiec Koronny towary iakiejkolwiek chciał za granicę wywozić; tedy mimo insze podatki, *respectu evectorum*, od takowych towarow, od sta złotych po kopie dać będzie powinien: który procent *ab evectis*, Celnicy Koronni przysięgli wybierać mają *pro necessitate Reipublicae praesenti*, nie derogując w niwczym zwykłym cłom naszym, y czwartemu groszowi. A Celnik Koronny ma z tego procentu rachunek czynić na Seymie, przy rachunkach, Koronnych, y *salarium* ma mieć Celnik po pułgroszku od złotego; a a tenże procent w każdym Woiewodztwie Celnicy Poborcom oddawać mają: a przy poborach Podskarbiemu y Kommissarzom naszym odsyłać. Regestra też tego cła wybierania, do Grodu Poborcy oddawać mają. A gdzieby *metas* w tym wybieraniu Celnicy *excederent*, tedy *ad instantiam cuiusvis*, lubo w Urzędzie Grodzkim, lubo w Trybunale *inter causas officij*, według dawnego prawa powinni się sprawić. Staniednak szlacheckiej konstytucyj podlegać nie ma, w swych własnych dochodach, krom przekupnych. A żeby w tym większe bezpieczeństwo kupcy cudzoziemscy, którzy tu ze wszelakimi kupiami do Korony przyjeżdżają, mieli; warujemy to, aby we wszelakich krzywdach y gwałtach ich, Starostowie nasi sądowi sprawiedliwość im nieodwłocznie czynili, podług konstytucyj uczynionych *anno 1589* o bezpieczeństwie drog kupieckich. A ta konstytucya do drugiego Seymu *robur suum* ma mieć.

Podymne.

4. Chcąc wygodzić potrzebie Rzpltej iak z najsilniejszym ciężarem, między inszemi różnemi sposobami, zebrania pieniędzy na poparcie dalszej wojny: postanawiamy, aby miasta, miasteczka nasze, duchownych y stanu szlacheckiego ludzi, iako y wsi *generaliter* wszystkie dawali podatki takim sposobem. W miastach główniejszych, mieszczanie od kamienie większych, od każdej mają dawać po złotych trzy; od mniejszych po złotych dwa, nie zasłaniając się na ten czas wolnościami, ani urzędami: a od domkow które przy mieście bywają, po pułzłotego. Na przedmieściach także od większych domow szynkowych, po złotych dwa; a od domkow mniejszych po pułzłotego: na co dwóch Starszych z Rady Miejskiej dobrze osiadłych, Urzędy w każdym mieście deputować, *sub poena peculatus*, powinni: a ci dwaj Deputowani, w Grodzie bliższym, *sub eadem poena peculatus*, przysięgę uczynić, y zapisać się mają w Grodzie, że sprawiedliwy rozdział kamienie większych od mniejszych, y domow uczynili, y tak kamienice iako y domy policzyli: ktorego porachowania registr porzą-

dnie spisawszy, do Grodow *authentice* podadzą. A potem Urząd Grodzki *sub poena mille marcarum in instanti repcen*: (o co *forum* w bliższym Grodzie naznaczamy) ten registr przyjąwszy, *sub nexu iuramenti*, kamienice y domy obeysć, y attestacyą dać y zapisać sprawiedliwego porachowania, powinien. W miasteczkach zaś mniejszych, od kamienic większych, y domow szynkowych, po złotych dwa, od mniejszych domkow po puł złotego: na co także dwa Starsi y dobrze osiedli, przez Urząd, *sub poena peculatus*, iako wyżey na to deputowani z tegoż miasteczka, w Grodzie przysięgę także uczynić y zapisać mają, y registr do bliższego Grodu oddać; a dzierżawca miasteczka, albo ieżli duchowne y szlacheckie, *possessor*, a *in obliigatorijs, haeres*, albo *possessor*, czego mu *obligator* bronić niema, ma albo sam, albo kogo z ramienia swego zesłać, któryby domy wszystkie policzył, y rozsądek uczynił, ieżli sprawiedliwie rozdział uczyniony; y attestacyą sam *possessor* dać ma, *sub poena mille marcarum*, z każdej wsi, *toties quoties citatus fuerit*: o co *forum* do Grodu bliższego *sine appellatione*, która przy registrach aktykowana bydz ma. Z miasteczek zaś, którzy iako chłopci *rustica opera* panom odprawują; także y z drugich miasteczek mniejszych, które żadnemi kupiami się nie bawią; także y wsi wszystkich nowych osad, slobod, wol, tak w Koronie, iako y w Siewierszczyźnie, poddani od każdego domu, tak wielkiego iako y malego, po puł złotego dawać mają. A porachowanie domow wiele ich, attestacyą dzierżawca albo dziedzic napisawszy, *sub poenis supra nominatis*, do Grodu bliższego ma podać: a sluga, Woyt, albo Włodarz, ktorego pośle, ma w Grodzie przysięgę, iako sprawiedliwie według tej attestacyi porachował. Młyny, piarnie, kuźnie, luty, y insze wszystkie domy, w których ludzie mieszkaią, do tychże podatkow y rachunkow należeć, y po puł złotego płacić mają. Więc iż w niektórych Woiewodztwach, stanu szlacheckiego ludzie, którzy się rozrodzili, na kmiecych rolach budynki mają; tedy z tych wszystkich domow, które na takich rolach, z których pobory dawali, gdyż iako *bona Reipubl.* tak y *proventus diminui* nie mogą, ci co na włokach siedzą, po złotemu, a co na puł włoczkach, po pułzłotego, a co na mniejszych, po groszy dziesięć od domu płacić powinni: y każdy szlachcic w poblížszym Grodzie stanąć y uznać ma, z ktorey wsi, y od wielu domow da: a Grod porządnie spisować y zebrać powinien, aby każda wieś zupełnie y nierozdzielnie podatek, iaki z niej przychodzi, oddała. Attestacyą y registra, od każdego Grody powinny darino przyjmować, *sub poena centum marcarum*; o co wolno w bliższym Grodzie ukrzywdzonemu czynić, *sine appellatione in instanti reponenda*. A ieżliby Poborecy kwity zwłaczac, y depaktować od nich, tak szlachtę iako y Urzędy Miejskie, chcieli: tedy *poena dupliti quatuordecem marcarum coram Officio Castrensi absque appellatione, cum restitutione* tego coby wziął, ka-

rany bydz ma: ktorey peny *medietas officio* należeć będzie, a druga *medietas* delatorowi. Wybieranie tych podatkow poczynić się ma *a die prima Iunii*, a wybierać ie mają *ad diem ultimam Iulij*, w Woiewodztwach tych które się do Piotrkowa sądzą, iako poblížszych: a te które w Lublinie, *ad ultimam Augusti*: y do Poborców które sobie w uniwersale Woiewodztwa mianowały, oddawać, którzy Poborecy przysięgę taką, iaka na wybieranie poborow opisana iest, uczynią w Grodzie. A Poboreca registra, y attestacyą z Grodu *authentice*, (od których także Grod *sub poenis supra nominatis*, nie ma nie brać) wyjąwszy ie z ksiąg, ze wszystkimi pieniędzmi ma się stawić do Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, y Kommissarzow od Rzpltey na Seymie naznaczonych, tam kędy Kommissarze pod ten czas będą: to iest, poblížsi Poborecy *pro die 15 Augusti*, a dalsi *15 Septembris*, y według regestrow y attestacyi *fideliter* wszystko oddać, *sub poenis* o Poborach *sancitis*, tak na Poborcę iako y na tych, którzyby z tych podatkow czego niedodali: których takimże postępkim prawnym dochodzić Poborecy mają, y iako o pobory proces iest opisany. *Salarium* Poborcom od złotego grosz, a swym kosztem powinni odwoz odprawować. A ta donatywa tego podymnego, nie ma bydz dana tylko raz, y nie ma nie *in posterum* kwitow dawnym, tak podymnym iako y łanowym, derogować, które na potomne czasy wcale zostawać mają. A ta konstytucya ma trwać do drugiego Seymu: a *divisio y distinctio* miast y miasteczek, ma się rozumieć według dawnych statutow opisania.

Podatki od kupcow y przekupniow.

5. Postanawiamy y podatki na kupce y przekupnie, od tych rzeczy: od funta soli ten co kupnie, po pieniądzu; wyjąwszy sol szlachecką bałwanistą, y inszą wszelaką na potrzebę szlachecką domową: które pieniądze wybierane bydz mają od dwu mieszczan Krakowskich dobrze osiadłych, które Rada Krakowska podać ma. A ci mieszczanie administratorowie, mają przysięgę w bliższym Grodzie uczynić, y one do akt podać, że w Wieliczce sol *fideliter* wazyć, pieniądze odbierać, y na ratusz ie do Burmistrza y Radziec Krakowskich, za kwitami ich oddawać będą: co uczynić powinni *sub poena peculatus*; a *salarium* mają sobie brać od złotego po szelągu. W Bochni zaś, za wiadomością Urodzonego Wielkorządce naszego Krakowskiego, iako Starosty na ten czas y Woyta Bocheńskiego, cztery mieszczanie osiedlejsi przysiędz także, y we wszystkim się zachować, iako wyżey opisano przy Wieliczce, mają; y pieniądze także na ratusz Krakowski co kwartał oddawać. A mieszczanie Krakowscy na każdą ćwierć roku do Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, y Kommissarzow do woyska naznaczonych, pieniądze także za kwitami oddawać mają: a co słusznie na furmana wydadzą,

Kommissarze im to przyjąć powinni, *juxta proportionem* miysc odległości, y osiadłości.

Sol Ruska po kokturach wszystkich, kędykolwiek ią przodają, wyjąwszy także sol na potrzebę domową szlachecką, a szlachty u których się sol rodzi właśnie, Pisarze ci którzy na tych komorach sol pieniążą, tak iako wyżey administratorowie, we wszystkim się zachować, y przysięgę uczynić, *salarium* także brać, y do Podskarbiego y Kommissarzow woiennych, pieniądze także na ćwierć do woyska odwozić mają. Czego Żupnik Ruski doglądać ma, aby przez Pisarze Rzplta żadney szkody nie miała, ale to podatki sprawiedliwie dochodziły.

Prasolowie też co sol wożą, y nią przekupią, tak w żupach naszych, iako y w szlacheckich, mają dać na rok od wozu po grzywnie, na co im ciż Pisarze kwity dawać będą, aby ich drugi raz nie depaktowano. A w przysiędze swojej Pisarze dołożą, że sprawiedliwie od nich wybierać y oddawać Rzpltey będą. Od inszych zaś rzeczy, iako od miedzi, po złotemu od cetnara.

Od ołowiu po groszy trzy od cetnara, od kupcow nie od gwarkow, nie derogując w niwczym czwartemu groszowi. Od żelaza cetnara po groszy dwa, od tych co kupują. Od stali kamienia, po groszy cztery. Od kamienia saletry, po groszy trzy, od przekupniow. Od kwarty wina wszelakiego y małmazji po pułgroszku. Od beczi śledzi, po puł złotego. Od octow winnych, po pułgroszku od kwarty. Od kamienia wosku, po groszy trzy. Od kamienia łoiu, po groszy trzy. Od iedwabnych rzeczy wszelakich, po szelągu od złotego. Od korzenia wszelakiego, po szelągu od złotego. Od płocien cudzoziemskich, po szelągu od złotego.

Iubilerowie od klejnotow, y złotnicy tak od złota iako y od srebra, po szelągu od złotego: od czego wszystkiego ci co przedają dawać powinni.

Kuśnierze y przekupniowie, od futer *in genere* wszystkich, także po szelągu od złotego.

A żeby żydzi *in depactionem* nie przychodzili, starsi dwaj żydowscy, przy Urzędzie Woiewodzym y Miejskim, iurament uczynić dostateczny w bożnicy mają, według zwyczaju ich, który się między nimi w przysięgach pospolicznych zachowuje, na sprawiedliwe wybieranie y wydanie: które pieniądze wybrawszy, do Poborce oddawać powinni.

Kupcy y przekupniowie, handlujący Tureckimi, Perskiemi, Wołoskiemi towarami, od złotego po szelągu: na którą exakcyą Starsi także dwaj Ormianie, w Grodzie przy Urzędzie przysięgę uczynić mają, na sprawiedliwe wybieranie y wydawanie, pieniędzy także do Poborce oddawanie. A to wybieranie takowych podatkow, ma bydz we wszystkich miastach y miasteczkach naszych, duchownych y stanu szlacheckiego: w większych mieściech ma Urząd mieszczan dwu dobrze osiadłych deputować, którzy przysięgę uczynią, y do akt ią podadzą, że sprawiedliwie

te podatki wybierać, y wybrane sprawiedliwie do Urzędu Radzieckiego co kwartał oddawać, za kwitami ich, będą. A Urząd na każdą ćwierć do Wielmożnego Podskarbiego naszego, y do Kommissarzow: tam kędy będą, odwozić ie powinni sumptem Rzpłtey, który Kommissarze *juxta proportionem* przyjmą. *Salarium* za odwóz ciż mieszczanie deputowani, mają sobie brać po szelągu od złotego. A w inszych zaś miasteczkach, Burmistrz y dway osiedli, którzy przysiędzą powinni iako wyżey, y przysięgę do akt podać, te podatki wszystkie wybierać mają: a gdzieby kto w miasteczku swoim, albo dzierżawie swey, chciał, żeby Poborca, albo sam, albo przez przysięgłego Sukkollektora wybierał; tedy to na woli jego zostawa. Poborcy iednak do tego naznaczeni, osobno przysięgę w Grodzie uczynić mają, y Sukkollektorowie ich, że *fideliter* te podatki wybrane, zupełnie do skarbu oddadzą; z tychże miasteczek do Poborcow pieniądze, każdy w swym Woiewodztwie, albo Ziemi, oddawać mają za kwitami ich: a Poborcowie do Wielmożnego Podskarbiego, y Kommissarzow, na każdą ćwierć odwozić, albo przez kogo odsłać powinni *sub poenis de exactionibus sancitis*. *Salarium* ciż mieszczani także od złotego po szelągu, a Poborcy od złotego po groszu brać mają. A po skończeniu wybierania tych podatkw, których wybieranie od Wielkiynocy *anni praesentis*, do Wielkiynocy *anni 1630*, to iest rok zupełny, a nie daley determinować się ma: żadney wagi ta konstytucya mieć nie będzie, y od takich [podatkow *in posterum* każdy wolny zostawać ma.

Donativum kupieckie.

6. A iż z przeszłego Seymu uchwały, kupcy Koronni *generaliter* wszyscy, powinni byli zniózszy się z sobą, summę pewną na tę wojnę Pruską dać, tedy przychylając się do niey, *authoritate Conventus praesentis*, summę na nich sto tysięcy złotych wkładamy, którą powinni będą oddać do Wielmożnego Podskarbiego y Kommissarzow, na dwie racie: pierwsza *pro prima Junij*, a druga *pro prima Julij*; do czego y Ormianie którzy mają *jus civitatis*, przykładać się mają.

Vagabundi.

7. Ormianie, Persowie, Grecy, Szoci, *vagabundi*, którzy *ius civitatum* nie mają; powinni także dać na tę potrzebę Rzeczyposp: summę dwadzieścia tysięcy złotych Polskich, do Wielmożnego Podskarbiego y Kommissarzow, na raty y czas, iako y kupcy, y żydzi.

Pogłowne żydowskie.

8. Na żydy w Koronie, *ratione* pogłownego, summę ośmdziesiąt tysięcy uchwalamy, na też raty iako y kupcy: to iest pierwsza *pro prima Junij*, a druga *pro prima Julij*; którą oddać powinni do Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, y Kommissarzow, do zapłaty woysku na-

znaczonych. A gdy takowe pogłowne żydzi oddadzą, tedy iuż od inszych podatkw, iako od szosow z domow, rzemieśl, kupi, y handlow, y od sług, y koni swoich, osob żydowskich, także od poborow, y podatkw wszelakich Powiatowych, mają bydź wolni, y nie ma ich żaden pociągać, ani despektować: iednak przecię podymne, y cła nowe na terazniejszym Seymie uchwalone, rownie z drugimi obywatelami Koronnemi oddawać będą powinni: a szacunek domow względem podymnego, ma się odprawować przez Urząd Grodzki, abo Woiewodzy, y przez iednego z tych, którzy do szacunkow kamienic y domow miejskich będą naznaczeni, y przysięgę *eo nomine* na sprawiedliwy szacunek uczynią.

Prowiant woysku Pruskiemu.

9. Opatrując woysku naszemu żywność słuszną, naznaczamy pewną osobę stanu szlacheckiego, aby za pieniądze Rzeczyposp: ktore z skarbu Koronnego brać będzie, żywność tę iako nataney y snadniey sposabiał, y one wcześniej do woyska odsyłał, według szacunku żołnierzom przedawał: do ktorey taxy deputujemy do Wielmożnego Hetmana naszego, y Podskarbiego Koronnego, z Senatu y z Koła Poselskiego, tychże Kommissarzow, którzy są do zapłaty woysku naznaczeni; przestrzegając aby ten szacunek żywności, po czemu go żołnierz płacić ma, tak stanowili, żeby Rzpłta szkody znaczney nie odnosiła.

Kwit z prowiantu.

10. Iż dla opatrzenia żywności słuszoney woysku Pruskiemu, prowiant był naznaczony, w czym wielką dogodę uczynił Urodzony Prokop Leśniowolski, Starosta nasz Brański, woyskom naszym w dodawaniu żywności, y rachunek w skarbie z wydatkow swych dostatecznie przed Deputatami, z Senatu y z Koła Poselskiego uczynił, y ta liczba jego w Kole Poselskim iest referowana: przeto onego z wydatkow pieniędzy Rzpłtey, *authoritate Conventus praesentis* kwitujemy.

Obrona Ukrainna.

11. Konstytucyą Seymu przeszłego trzyniedzielnego, *anni 1628*, o Ukrainney obronie, *in toto* reassumując, na pewniejszy woyska tamtego supplement, *authoritate Conventus* postanawiamy, aby Wielmożny Podskarbi nasz, summę pewną z Stanami na terazniejszym Seymie umowioną, z czopowego po wszystkiey Koronie na dwie lecie uchwalonego, *quotannis ante omnia*, na sam supplement woyska tego Ukrainnego obracał. A iż to czopowe na raty wybierać, y do skarbu podawać się ma, dla przedszego supplementu tego zaciągnięcia, waruujemy, aby z pierwszych czopowego rat, ktore do Wielmożnego Podskarbiego naszego rąk przyjdą, na pierwsze pułroka połowicę tej summy na ten nowy zaciąg obrocił, a drugą potym połowicę

na drugie pułroka. Taką y na drugi rok uchwały tey dyspozycya bydź ma: czemu wszystkiemu ma się dosyć stać, pod warunkami takimi, iakie są o quarcie w prawie opisane.

Exempty żołnierskie.

12. Wiedząc iaka tego wszystkiey Rzpłtey iest potrzeba, aby rycerstwo tak w Prusiech iako y w Inflanciech służące, obecnie przy Chorażwiach swych woysku na służbę Rzpłtey trwało, konstytucyą *anni 1628* o exemptach, *in toto* approbujemy, y do przyszłego Seymu reassumujemy.

Trybunał Radomski.

13. Iż do tych czasow wiele retent z różnych podatkw, u tych którzy na odbieranie ich byli naznaczeni, pozostawa, y onych z wielką szkodą y omieszkaniem Rzpłtey dotąd nie oddają: przeto aby skutecznie w tym Rzpłtey dosyć się stało, konstytucye przeszłe, mianowicie *anni 1627* o Trybunale Radomskim, *ad hunc solum actum*, dochodzenia retent Rzpłtey reassumujemy, y Trybunał w Radomiu za zgodą Seymową postanawiamy, y Deputaty do sądzenia tego Trybunału Radomskiego naznaczamy: z Panow Rad naszych, przy Wielmożnym Podskarbiem Koronnym, Wielmożnych y Urodzonych, Filipa Wołuckiego, Rawskiego y Radomskiego: Mikołaja Firleia z Dąbrowice, Woynickiego Lubelskiego: Walentego Plichtę Rawskiego, Tarła z Czekarzewic Lubelskiego, Ierzego Kochanowskiego Małogoskiego Woiewodę, Kasztellanow y Starostow.

A z Kola Poselskiego po iednym z Woiewodztw y Zium: z Poznańskiego, Urodzonych, Stanisława Sokołowskiego, Surrogatora Poznańskiego: z Krakowskiego, Franciszka Dębińskiego z Dębian, Dworzanina naszego: z Xięstwa Zatorskiego, Ierzego Niemstę, Sędziego Ziemskiego Zatorskiego: z Sandomirskiego, Andrzeja z Korytna Korycińskiego: z Kaliskiego, Macieja Iaskolskiego Podsejda Kaliskiego: z Sieradzkiego, Iana Siemieńskiego Miecznika Sieradzkiego: z Ziemi Wieluńskiej, Mikołaja Bielskiego, Pisarza Ostrzeszowskiego: z Łęczyckiego, Iana Karznickiego Saryna: z Brzeskiego, Marcina Tolibowskiego, Pisarza Ziemskiego Brzeskiego: z Kiiowskiego, Zacharyasza Ialowickiego, Stolnika Kiiowskiego: z Inowłodawskiego, Kaspra Działyńskiego: z Dobrzyńskiej Ziemi, Michala Działyńskiego: z Ruskiego, Adama z Zmigroda Stadnickiego: z Ziemi Chelmskiej, Adama Rudnickiego Podstarościego Krasnostawskiego: z Wołyńskiego, Adama z Brusilowa Kisiela: z Podolskiego,; z Lubelskiego, Bartłomieja Kazanowskiego, Wojskiego Lubelskiego: z Belskiego, Iakuba Leszczkowskiego, Starostę Grabowieckiego: z Płockiego, Piotra Działyńskiego, Podkomorzego Dobrzyńskiego: z Mazowieckiego, Marcina Zarębę z Kalinowey, Starostę Grabowskiego: z Podla-

skiego, Iana Troianowskiego, Pisarza Ziemskiego Mielnickiego: z Rawskiego, Macieja Lipskiego, Wojskiego Rawskiego: z Chelmińskiego, Iana Kosa: z Malborskiego,: z Pomorskiego, Iana Werdę, Starostę Nowskiego: z Braclawskiego, Michala Kropiwnickiego Podsejda Braclawskiego. Ktorzy Deputaci ziachwszy się do Radomia na dzień pierwszy Oktobra, w roku terazniejszym, przysięgę *juxta formam juramenti* konstytucyą *anni 1613 expressam* uczyniwszy, sądy *continue* odprawować mają przez niedziel trzy. Na którym to Trybunale, wszystkich o retenta poborowe Poborcow, lanowce, czopowe, kwarciane, y insze wszystkie zatrzymane uchwalone podatki, y do oddania do skarbu naszego Koronnego naznaczone kontrybucye y podatki Rzpłtey także y te, ktoreby z uchwalonych na terazniejszym Seymie podatkw retenta się pokazały, y tych wszystkich, którzy wzięwszy pieniądze, Rzpłtey ludzi y pocztow na przeszłych expedycyach nie stawili, tak z woyska narodu Polskiego, iako y cudzoziemskiego, sądzić mają. A ci wszyscy, którzy od Wielmożnego Podskarbiego Koronnego Trybunałowi Radomskiemu na delacye podani będą, mają bydź zapozwani z położeniem pozwow trzema niedzielami przed terminem, y zynieniem relacyi w Grodach własnych: a gdzieby wakowały Grody w poblizszych, z podpisem lubo Podstarościego, a iesliby go nie było, Pisarza abo Podpiska starszego: ci zaś którzyby przeszley quarty ktoreykolwiek nie oddali, takowi bez pozwu termin na tymże Trybunale mieć mają, według konstytucyi przeszłych. A na ten Trybunał Radomski, Starostowie nie mają bydź więcey pociągani, tylko na Trybunał Piotrkowski albo Lubelski, *pro non facta executione*, według tego, iako się kędy ktore Woiewodztwa sądzą.

Pospolite ruszenie.

14. Chcąc ze wszystkich stron obwarować *securitatem* Państw naszych, na ktore niebezpieczeństwa różne nachodzą, *in casu* wielkiej nawalności, y gwałtownego niebezpieczeństwa na Państwa nasze, postanawiamy pospolite ruszenie, *sine divisione belli*, podług starego prawa konstytucyi Seymu przeszłego *anno 1621* uchwaloney: w ktorej iż siła osob od pospolitego ruszenia mimo dawne prawa, excypowanich ulęgało; przeto *authoritate Conventus* to deklarujemy, iako y w konstytucyi przeszłego Seymu, *neminem* excypując, tylko przy dworze Krolowy Imci Małzonki naszej, trzydzieści osob, że na potym żaden, procz wyżey wymienionych trzydziestu osob, od tey publiczney expedyeyi uwolniony bydź nie ma. Tego też dokładamy, aby pierwsze wici z dwoie z Kancellaryi naszej wydane były. A Woiewodztwo Sędomirskie, zostawic sobie okazowanie po Powieciech przy Kasztelanie: także w Woiewodztwie Lubelskim, Łukowski pod Łukowem.

Approbacja skryptu in archivum, y Sejm dwuniedzielny.

15. Skrypt *in archivum* na Seymie *anni* 1627 podany, *in toto* do drugiego Seymu reassumujemy: a w mocy naszej będzie, *sine solennitatibus*, Sejm dwuniedzielny złożyć, na którym Seymie tylko to traktować Stany będą, co iest w tym skrypcie opisano.

Reassumpcyja warunku bespieczeństwa, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw.

16. Woiewodztwa, Poznańskie y Kaliskie, ponieważ na przeszłych Seymach otrzymały, a dotąd ieszcze od niebespieczeństw postronnych nie są wolne; przeto ten ich warunek, y konstytucye przeszłe, do drugiego Seymu prougnujemy, *et in toto* approbujemy; z tym dokładem, żeby *extra metas Palatinatum*, na ściąganie nie byli wyciągnieni. Okazowanie iednak ma się odprawować według zwyczaju, y prawa dawnego; co y Woiewodztwo Płockie y Mazowieckie wyjąwszy Powiat Czerski y Warszawski, przyjmują. A ięśliby *interim* drugie Woiewodztwa sobie także iakie *laudum* na Seymickach przyszłych uczyniły, tedy one wprzod uważywszy, gdy Nam wiadomość będzie dana, approbujemy.

Czopowe.

17. Konstytucyą przeszłego Seymu *anni* 1628, o czopowym uchwaloną, *in toto* reassumujemy; to deklarując, iż od grosza dwa pieniądza; rozumieją się te pieniądki, co ich osmaście w groszu: a czopowe *annuatim* na dwie lecie w Koronie, po wszystkich miastach y miasteczkach, po wyściu tego, które aż na Wielkanoc terminować się ma, uchwalamy: które wybierać się ma według wzwyż mianowanych konstytucyi, y uniwersalu na terazniejszym Seymie postanowionego.

O kupach swawolnych.

18. Uważając, iż konstytucye o ludziach y kupach swawolnych uczynione, dla nieczynienia Starostow tych, w których iurisdykcyi się znajdują, nad nimi exekucyi, do efektu nie przychodzą, a swawolnicy niedbając nie na ostrość praw przeciw nim postanowionych, *ea impunitate* do kup swawolnych gromadząc się, dobra nasze, duchowne y świeckie, naieżdżając, mordy, gwałty, y wszystko złe czynić nie przestają: przeto konstytucye pierwsze, o ludziach y kupach swawolnych, *authoritate Conventus praesentis* reassumujemy, y takowych wszystkich *pro infamibus* deklarujemy; roskazując Urzędom naszym Starościm, aby *sub poena mille marcarum Polonicaum*, tę konstytucyą na kupy y ludzio swawolne, iako *infames, absque quovis strepitu iuris*, do exekucyi przywodzili: a wolno będzie każdemu prywatnemu imać, y do Grodu oddawać. Uwalniając przy tym Urodzonego Starostę Brańskiego, y tych co przy nim byli, od

wszelakich impetycyi prawnych, od potomkow swawolnych ludzi, nad ktorymi za informacyą naszą, y z powinności urzędu swego, *zelo libertatis* exekucyą uczynił, y od tych ktorzy są w rozgromieniu kupy swawolney tam zabici, wolnym czyniemy wiecznemi czasy.

Minica.

19. Iż dla impedymentow różnych spraw Rzpłtey pod taki czas ią zachodzących, przyiść Nam do tego nie mogło, abyśmy byli porządną na tym Seymie bicia monety ordynacyą uczynili, do czego Nas iednostaynie wszystkich podanych naszych *desideria*, y sama konstytucyja *anni* 1627 o tym wyraźnie napisana prowadziła: przeto za zgodą y zezwoleniem wszech Stanow, też konstytucyą *anni* 1627 o mynicy uchwaloną, *in toto* reassumujemy do drugiego Seymu sześcienedzielnego.

Kommissya od Węgier, y od Śląska, y Margrabstwa.

20. Iż obywatele Państw naszych, od obywatelow Krolestwa Węgierskiego y Czeskiego, względem Śląska y Margrabstwa, różne krzywdy y *praejudicia* ponoszą, a kommissya przeszłego Seymu roku 1627 na uspokojenie tych różnic uczyniona, do efektu swego nie przyszła: tedy konstytucyą tę reassumując, y onę *authoritate Conventus praesentis* approbując, aby tym przedzey skutek swoy wziąć mogła, Konunissarze takim sposobem naznaczamy. Naprzod do Małej Polski od Węgier, z Panow Rad naszych: Wielmożnych, Urodzonych, Stanisława Lubomirskiego Hrabie na Wisnietzu, Ruskiego, Sendomirskiego, Braclawskiego, Spiskiego: Mikołaja Spytka Ligę z Bobrku, Sędomirskiego: Marcina Krasickiego Lwowskiego, Przemyślskiego: Stanisława Wapowskiego, Przemyślskiego: Andrzeia z Rytwian Zborowskiego, Oświęcimskiego Woiewodę, Kasztellanow y Starostow. A z stanu rycerskiego: Urodzonych, Iana Zebrzydowskiego, Miecznika Koronnego, Lanckorońskiego: Samuela Sienieńskiego, Podkomorzego Sanockiego: Franciszka z Wielkich Kuńczye Mniszka, Starostę Sanockiego: Marcyana Chełmskiego, Chorążego Krakowskiego, Reczywolskiego Starostę: Marka ze Zmigroda Stadnickiego, Krakowskiego: Mikołaja Stadnickiego Sanockiego, Podczaszych. Mikołaja Korycińskiego, Oycowskiego, Mikołaja Komorowskiego Nowotargkiego, Pawła Marchockiego Czchowskiego Starostow. Franciszka Dębińskiego, Iana Adama ze Zmigroda na Lesku, Stadnickiego. A od Śląska do Małej Polski, z PP. Rad naszych: WW. Iana Hrabie z Tęczyna Krakow: Iana Baranowskiego Sieradzkiego Korycińskiego, Przedborskiego, Woiewodow y Starosty. Maxymiliana z Przerębi Przerębskiego Sieradzkiego, Referendarza Kor: Sniatyn: Krzysztofa Korycińskiego Sądeckiego, Mikołaja Porębskiego z Poręby, Zawichoykiego, Kasztellanow. Mikołaja z Podhaiec Wolskiego, Marszałka Wielkiego Koronnego, Krzepickiego, Ol-

sztyńskiego, Rabsztyńskiego, Odolanowskiego, Starostow naszych. A z stanu rycerskiego: Urodzonych, Iana Zebrzydowskiego, Miecznika Koronnego, Lanckorońskiego Starostę: Kaspra Wielopolskiego, Podkomorzego Krakowskiego: Pawła Leśniowolskiego, Starostę naszego Zatorskiego; Hieronyma Przyłęckiego Stolnika: Stanisława Ianowskiego z Opatowic, Podśedka: Alexandra Łukowskiego Pisarza, Ziemskich Krakowskich. Mikołaja Korycińskiego, Starostę Oycowskiego. Do Wielkiej Polski zasię, Woiewodztwa Poznańskiego, Kaliskiego, y Ziemie Wieluńskiej; z Panow Rad naszych, Wielmożnych, Zygmunta Grudzińskiego, Kaliskiego: Stanisława Przyemskiego Inowrocławskiego, Generała Wielkopolskiego, Konińskiego: Kaspra Denhoffa Derptskiego, Layskiego, Bolesławskiego, Radomskiego, Woiewodow y Starostow naszych. Adama Walewskiego Łęczyckiego, Hieronyma Rozrażewskiego, Adama Grudzieckiego Nakielskiego, Kasztellanow: Mikołaja z Podhaiec Wolskiego, Marszałka Wielkiego Koronnego. A z stanu rycerskiego, Urodzonych, Marcicia Manieckiego Poznańskiego, Piotra ze Bni-na Opalińskiego Kaliskiego: Marka Radoszewskiego Boxę Wieluńskiego, Podkomorzych. Adama Olbrachta Przyemskiego, Oboźnego naszego: Marcina Zegockiego, Wschowskiego: Mikołaja Szyszkowskiego Wieluńskiego, Sędziow Ziemskich. Marcina Iaskulskiego Podśedka, Piotra Koźmińskiego Cześnika, Marcina Tolibowskiego, Pisarza Ziemskiego Brzeskiego: Marcina z Kalinowy Zarębę, Starostę Grabowskiego: Stanisława Warszyckiego z Warszyc, Dworzannina naszego: Mikołaja Tymińskiego, Podstarościego Wieluńskiego; Mikołaja Bielskiego, Pisarza Ostrzeszowskiego: Iana Tomickiego z Tomie, Maxymiliana Biskupskiego. Ktorzy to Kommissarze wszyscy, każdy z nich do swoich kommissyi odprawowania kiedykolwiek, która u nich odprawować się będzie *absentia nonnullorum non obstante*, za obwieszczeniem naszym, y zniesieniem się przez Wielmożnego Mikołaja Wolskiego z Podhaiec, Marszałka Wielkiego Koronnego, ktoremuśmy to iako Staroście dobr naszych pogranicznych zlecili; o mieyscach y czasie każdej kommissyi, *et de securitate ab utrinque* Kommissarzow, za obwieszczeniem też ich samych przez listy nasze, ziachać się, y sprawiedliwość *utrinque parti* służącą, z wydaniem poddanych czynić; krzywdy wszelakie, excessy, naieżdżania, rozboie, pohamować; y w gruntach dyfferencye między temi Państwami zachodzące, rozsądzić y uspokoić mają.

Indygenat Hospodara Wołoskiego.

21. Dla uważnych przyczyn, za przyczyną Posłow Ziemskich, y zgodą wszech Stanow, Mirona Bernawskiego, Hospodara I. Mci Wołoskiego, za indygenę y szlacheica tej Rzpłtey przyjmujemy, y onego do swobod y wolności stanu szlacheckiego przypuszczamy.

Restytucyja Mikołaja Zaleskiego.

22. Za prozbą Wielmożnego Hetmana naszego Koronnego, y zgodą wszech Stanow, a za dosyć uczynieniem stronie, mając wzgląd na zasługi Mikołaja Zaleskiego, które tak w Infant-skich expedycyach, iako y teraz w Prusiech, Nam y Rzpłtey oddawał, *decretum poenae infamiae, autoritate Conventus praesentis*, z niego znosimy, y *ad pristinum statum honoris* przywracamy.

Miasto Toruń.

23. Za nastąpieniem pod ten czas potężnym na miasto Toruń nieprzyiaciela, ktorogo (tak iakośmy sobie zawsze bez wszelkiej wątpliwości obiccowali) *fides et integritas* w takim razie Nam y Rzpłtey obiaśniona iest: przeto chcąc ono do dalszego wstrętu nieprzyiaciela *in praesidio* posilić, za zgodą wszech Stanow oboygą narodu, *durante hoc bello*, od akcyzy poborow, y inszych wszystkich podatkow, uchwałą Seymu tego ono uwalniamy, y dalszą *gratitudinem* temu miastu pokazać obicujemy.

Miasto Gdańsk.

24. Stateczność wierności y zyczliwości przeciwko Nam, y Rzeczyposp. naszej, mając w dobrej konsyderacyi miasta naszego Gdańska, a nie mogąc na ten czas uisćić się summy tej, która na przeszłym Seymie od Nas y Rzpłtey naznaczona: tę assekuracyą wcale zachowując, do drugiego Seymu to odkładamy, y wszelką *gratitudinem* napotym temu miastu oświadczać będziemy.

Debita W. X. Litewskiego.

25. Assekuracyą wydatkow na potrzeby Rzpłtey w W. X. Lit: Wielmożnych, Woiewody Wileńskiego, Hetmana W. X. Lit: także Podskarbiego Ziemskiego, y Hetmana Polnego W. X. Lit: na przeszłych Seymach od wszystkich Rzpłtey uczynioną; reassumując, w uiszczeniu się do drugiego Seymu odkładamy. A co iuż który z nich z przeszłych podatkow uchwalonych defalkował sobie, y napotym z terazniejszych defalkować będą: tego iuż u Rzpłtey upominać się nie będą mogli.

Trybunał Skarbowy Wileński.

26. Iżemy tego z liczby Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. na Seymie terazniejszym doszli, że dla zatrzymania retent poborowych, y niewydania ich z niektórych Powiatow, płaca żołnierzowi Infantekiemu nie doszła, zaczyn wielką Rzpłta szkodę odniosła: przeto reassumujemy uchwały *anni* 1603, 1621, 1626, o Trybunale Skarbowym, który się *ad hunc solum actum* w Wilnie odprawował, y do sądzenia Trybunału mianujemy Deputaty z Senatu, przy Wielmożnym Krzysztofie Naruszewicu, Podskarbib Ziemskim W. X. Litew. Wielebnych w Bogu, y Urodzonych, Abrahama Woynę Bi-

skupa Żmudzkiego: Alexandra Moszalskiego, Kasztelana Derpskiego: Iana Karola Białozora, Proboszcza Wileńskiego, Sekretarza naszego; z Kola Poselskiego: z Woiewodztwa Wileńskiego Ierzego Iana Zienowicza, Sędziego Ziemskiego Wileńskiego: z Trockiego, Kaspra Alexandra Szwaba, Starostę Szmelińskiego: z Ziemi Żmudzkiej, Chryzostoma Wołodkiewicza, Wojskiego Żmudzkiego: z Smoleńskiego, Iana Kochanowskiego, Horodniczego Starodubskiego: z Połockiego, Konstantego Zaleskiego, Podśędka Wileńskiego: z Nowogrodzkiego, Iana Rudomińskiego, Ducińskiego Chorążego Nowogrodzkiego. z Witepskiego, Alexandra Huczka: z Brzeskiego, Piotra Pikarskiego: z Mściławskiego Macicia Suchodolskiego: z Mińskiego, Krzysztofa Zawieszę. Ktorzy ziaehawszy się do Wilna, tak z 617 Senatu iako y z Kola Poselskiego, na dzień siódmy miesiąca Maia, w roku terażniejszym 1629 y tego dnia zasiadszy, y przysięgę *juxta rotam* w uchwale roku 1613 opisaną wykonawszy, sądy te przez całe dwie niedzieli *continue* odprawować mają. Na którym Trybunale wszyscy Szafarze, Poborcy, y ktorzy iakichkolwiek Rzpltey podatkow arendarze byli, y iakimkolwiek sposobem powierzona sobie do wybierania wszelakich podatkow władzą mieli, albo mają; także y ci, przy ktorzychby pieniądze iakie z delat podatkow nie wydanych, lubo też delaty *in executionem* nie przywiedzione znajdowały się, y tych wszystkich (ktorzychby już nie stało) potomkowie, y zgoła wszyscy *in genere*, przy ktorzychby iedukolwiek zatrzymanych, nie oddanych kontrybucyi *quocunque nomine* w uniwersalech poborowych nazwanych, *ab anno* 1626 *inclusive* naidowało się; także y ci, ktorzy od Instygatora naszego za dworem naszym mandatami zapozwani są, *exceptis his*, ktorzy się za dworem rosprawili, za temi mandatami stawić się powinni będą. Ktorem *vigore praesentis Conventus*, termin na czas wyżey opisany, *loco citationum* naznaczamy: a Podskarbi nasz zaraz po zasiedzeniu y wykonaniu przysięgi wzywż mianowanych Deputatow, oddać do sądu tego powinien będzie wszystkę z zupełną delatę, tych wszystkich zatrzymanych podatkow Rzpltey ktore Trybunałowi temu będą należały, y *ante omnia* iaki effect swoy dekreta sądu przeszlego wzięły, pokazać winien będzie. Podlegać też mają temu skarbowemu sądowi, na służbę wojenną zaciągnięni, tak Rotmistrze sami, iako y Towarzysze, ktorzy lubo przez niedbalstwo pocztow zupełnych Pisarzowi naszemu Polnemu do popisu nie stawili, lubo przez niepowsięgliwe swawolenstwo Rotmistrzow swych zawiodszy, naostatek y do obozu nie przybyli, ci wszyscy penom *in constitutionibus infra scriptis* opisanym, podlegać mają. Także też y ci, ktorzy zawarcie portow konstytucyi roku przeszlego pomienionych, *ex ordine equestri*, wywożeniem y spuszczeniem zboż y towarow zakazanych za granice, złamali: nie mniej y ci, ktorzy kupcow z Krolewca sol, y inne towary do miast naszych prowadzących

hamowali, y cło od nich wybierali, *ab instantiam Instigatoris nostri, praemissa tamen citatione in spatio trium septimanarum* odpowiadać y *poenis lege sancitis subiacere* powinni będą. A takowi pozwami Ziemskimi Wileńskimi pozywani bydź mają. *Salaria* tym Deputatom na każdą osobę po stu kop Litewskich naznaczamy, ktore z win sowito skazanych na Poborcach płacone z skarbu będą: a co nad to zostanie, wytrąciwszy skarb za expensa swoje, na obronę Rzpltey obrocic ma, ktore iako się dysponować będą, Wielmożny Podskarbi nasz W. X. Lit. na Seymie blisko przyszłym liczbę skuteczną uczynić powinien będzie.

618 Ankcyja subsidiorum z spławu nowego, dobrowolnie od narodu szlacheckiego pozwolonego.

27. Aczkolwiek stan szlachecki wolny z dawna od ceł wszelkich był, y iest, iednak że teraz *diuturno bello fatigati* będąc, a na *crescentes vires hostis* poglądając, chcąc też nie wszystkę *molem* podatkow na poddane zwać, *ultra* sami z chęci swoich od zboż y towarow wszelakich, także y od bydła *omnis generis*, y od tego wszystkiego, co na przeday do miast zagranicznych wodą y lądem spuszczać będą, cło takie, iakie *pro tunc* w instruktarzu swoim pomienili, pozwalają: *ea tamen conditione*, aby y miast wszystkich libertacye *sine ulla exceptione* uchylone na stronę były, y żaden *cujuscunque status et praeminentiae*, żadnemi się nie wymawiając wolnościami, *sub poena confiscationis* towarow, albo zboż tych, ktore wywozić albo spuszczać będzie, powinien był oddać. A iaktorowie iako nasi, tak Krolewy Ieymci Pani Malżonki naszej, y Krolewica Imci Władysława Syna naszego, gdy zboże albo towary iakie spuszczać będą, przysięgę przed exaktorem przysięgłym, na te cła wysadzonym, na komorach pogranicznych wykonac, y przysięgi swcy autentyk do skarbu oddać mają. A do wybierania takowego cła, exaktorow *ad hunc solum actum* przysięgłych z władze naszej, porozumiawszy się z Wielmożnym Podskarbis naszym W. X. Lit. szlachtę dobrze w W. X. Lit. osiadłą naznaczamy, Urodzonych

Ktorzy iednak za dozorem Wielmożnego Podskarbiego naszego cło takowe wybierać mają, excypując miasta Koronne wszystkie, ktore iako do żadnych ceł, tak y do tego postanowienia nie należą. A to cło ma się począć wybierać dnia 24 Kwietnia roku terażniejszego, tysiąc sześćsetnego dwudziestego dziewiątego: a do Seymu ktory według prawa we dwu leciech składany bywa. trwać ma.

O kupcach W. X. Litewskiego.

28. Chociaż uchwałą przeszlego trzyniedzielnego Seymu, w gwałtownych Rzpltey potrzebach, szukając sposobow do nabycia pieniędzy na zapłatę woysku, y na dalsze poparcie woyny z Gustawem, na kupcow W. X. Lit. w mieściech naszych, pod prawem Maydeberskim miesz-

619 kających, *pro una tantum vice* postanowiliśmy byli, aby wszyscy summę pięćdziesiąt tysięcy złotych, *per modum* donatywy złożywszy, do Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. oddali. Lecz iż też trudności, y też gwałtowne, względem nie zapłacenia zasłużonego woysku, została w oyczyźnie potrzeby, y większe ieszcze za kontynuowaniem woyny przez Gustawa *imminent* na Rzpltą *pericula*; przychodzi wszystkim Stanom ciężko sobie uczynić, y powtore tedy reassumiąc konstytucyą przeszlego roku na też kupce W. X. Lit. *pro hac tantum vice* postanawiamy, aby *in tam praegnant negotio Reipubl.*, dwadzieścia tysięcy złotych Polskich *annuatim* przez dwie lecie do skarbu W. X. Lit. wnieśli. A iż w mieście naszym stołecznym Wilnie, także w inszych miastach naszych siła iurysdykei różnych iest, za ktoremi przeszkoda się dzieie w wybieraniu sprawiedliwym takowey donatywy: przeto *authoritate hujus Conventus* postanawiamy, aby w takowych miastach Urzędy ile ich iest, duchownych y świeckich, powinni byli z sobą się znosić, y *ducta proportione*, każdego kupca majątności, żadnego z takowego podatku nie excypując, *Magistratus* w to inkludując, namowić kwotę, y przez exaktorow na to przysięgłych, każdy z swoiey iurysdykei wybrawszy (a w mieście Wileńskim dway z Magistratu exaktoriowi, a dway *ex communitate* wybierać mają) do ktorzych y z iurysdykei Biskupiey, y z Kapituły Wileńskiej dway też naznaczeni będą: pieniądze te do Wielmożnego Podskarbiego naszego W. X. Lit. a *prima Iulij ad primam sequentis anni Iulij inclusive*, oddać powinni będą.

Lex sumptuaria.

29. Zabięgając niepotrzebnym zbytkom, a przywodząc do effectu konstytucyą *anni 1613 de lege sumptuaria sancitam*, postanawiamy, aby wszyscy *plebeiae conditionis*, w miastach naszych, także duchownych y świeckich, ktorzyby tey konstytucyi dosyć nie uczynili, *loco poenae* od siebie, żony, dzieci, y czeladzi, od każdej osoby po złotemu dawali *annuatim*: co dawszy za kwitem od tey winy wolni do roku zostaną, *excepto* magistratu, ktory nie powinien nic dać. Ktore to winy każdy Urząd w swey iurysdykei duchowney y świeckiey, *sub poenis contra negligentes officiales sancitis*, na osobach wzywż pomienionych exekwować będzie powinien. A pieniądze te, ktore się wybiorą, do skarbu W. X. Lit. *praemisso juramento*, na sprawiedliwo wybranie y oddanie, wnieść, y kwit otrzymać ma.

Cło nowo podwyższone, y spław wodny zwyczajny.

30. Cło nowo podwyższone z spławem wodnym, na dwie lecie uchwalamy: ktore według porządku instruktarza skarbowego, y ceny terażniejszey towarow, na komorach y przykormkach wszystkich W. X. Lit. ma się zacząć wybierać dnia szesnastego miesiąca Maia, w terażniejszym roku, ktory prowent w administracyą Wielmożnemu Podskarbiemu Ziemskie-

mu W. X. Lit. zlecamy, aby on iako z najlepszym Rzpltey pożytkiem, byle nie mniej niż za sto tysięcy złotych Polskich arendował, co na przyszłym Seymie likwidowac będzie powinien: ktoremu postanowieniu y te miasta, ktore libertacyami się zaslaniają, podlegać będą; wyiwszy, że z miast Koronnych kupcy cła żadnego dawać nie będą powinni, okrom tych, ktorzyby chcieli za granice z W. X. Lit. towary swe przewozić lądem, albo wodą. Takież prawo miastom W. X. Lit. służyć ma w Koronie, bez prepedycyi iednak cel do stołu naszego należących, także y czwartego grosza. A to cło ktore Wielmożny Podskarbi W. X. Lit. w tych dwóch leciech wybierze, ma potracić w dług swoy we dwa kroć stoty tysięcy złotych Polskich.

Wybrańcy W. X. Litewskiego.

31. Iż y Rotmistrze nasi Wybranięccy od dzierżawcow y dzierżawcy od Rotmistrzow, w wydawniu y w wybieraniu wybrańcow, nie małą trudność, a zatym y omieszkanie zwykly miewać: zabięgając tedy temu, a chcąc aby prędkimi *subsidijs* Rzplita *in tam praegnant negotio*, ratowana była, postanawiamy, aby ze wszystkich dobr stołowych, y ekonomiey naszej, także y z dobr Krolewy Imci Pani Malżonki naszej, oprawie podległych, y z dobr Krolewicy Imci Władysława Syna naszego, y ze wszystkich dobr Rzpltey, z włok tylko osiadłych po trzy złote z włoki, miasto wybrańcow, podług kwitu poborowego do Poborce, przy poborach na tym Seymie uchwalonych, to iest, pultora złotego przy pierwszej racie, a drugie pultora złotego przy ostatniej wydawano było.

Okazowanie W. X. Litewskiego.

32. Okazowanie W. X. L. chcąc aby do skutku przyszło, reassumiemy konstytucyą *anni 1620 in toto*, aby *in usu tandem* była *sub poenis ibidem descriptis*, mieć chcemy. Woiewodztwa iednak niektore, mianowicie Woiewodztwo Wileńskie, Trockie, Połockie, Osmiański Powiat, Kowieński, Upitski, Brzeskie Woiewodztwo, Piński, Słonimski, Wolkowski Powiat, Witepskie Woiewodztwo z Powiatem swym Orszą: Mściławskie, Mińskie Woiewodztwa, Możyński Powiat do braci swey biorą: Ziemia Żmudzka konstytucyą *anni 1613 in toto* przyimuie, *excepto solum hoc*, że popisy swoie, nie *octava*, ale *vigesima secunda Septemb*: co rok pod Rosieniami odprawować będzie.

O Chorążym Żmudzkim.

33. Przychylając się do praw, y ozdob we wszystkich Ziemiach, Woiewodztwach W. X. L. od Przodkow naszych Krolew Ichmość Polskich nadanych: w Ziemi Żmudzkiej, przykładem inszych Urzędnikow Ziemskich, elekcyą Chorążego Żmudzkiego przez Starostę Żmudzkiego pod niebytność naszą składana bydź ma, którą

y terazniejszemu Wielmożnemu Staroście naszymu Żmudzkiemu wydać zaraz rozkazujemy.

Rewizya Tatarska.

621

34. Rewizya dobr na służbę wojenną w W. X. L. Tatarom nadanych, dla krotkości czasu po Seymie blisko przeszłym, iż przez Rewizorów od Nas z Seymu zesłanych statecznie odprawiona y skończona byź niemogła, przetoż konstytucją roku przeszłego 1628 pod tytułem o Tatarach W. X. Lit. *in toto* reassumując chemy to mieć aby ciż Kommissarze nasi, Urodzony Iarosz Piasecki, Pisarz polny W. X. Litew. Starosta Geranowski, y Ian Kierdey Pisarz Ziemi Osmiański, zaraz po terazniejszym Seymie ziachwszy w Powiaty te, w których takowe dobra leżą, statecznie y gruntownie rewizyą tę zaczęta, konformując się do dawney rewizy y rejestrow Tatarskich, kończyli, iakoby dzierżawcy takowych dobr, tak stanu szlacheckiego, iako y Tatarowie, służbę wojenną, ku każdej potrzebie Rzpłtey zupełnie odprawowali. Naydnia się też tacy Tatarowie, którzy majątności szlacheckie skupiwszy, z nich żadney nie czynią powinności: takowe tedy dobra ich teyże rewizy podlec mają, y z nich służbę wojenną, podług konstytucyi *anni* 1626 odprawować powinni, przy której Chorążowie Tatarscy iako wiadomi tych dobr, byź mają. A iż niektórzy Tatarowie nie odprawiają powinności wojenney, ale furmaństwem, handlami, rzemieślnictwem się bawia, tak iako y owi co służą, zasłaniając się wolnością, pogłownego nie placą: przeto Rewizowie nasi wzywż pomienieni dostateczną wiadomość wziąć mają którzy furmaństwem, y rzemieślnictwem się bawia, żeby żaden z nich którzy powinności wojenney nie odprawiają, pogłownego nie umykał: w czym wszystkim wiary y sumnieniu Rewizorów naszych obowiązuemy, którą rewizyą skończysz, na piśmie Nam przyniosz, podać mają.

Żydzi W. X. Litewskiego.

35. Żydowie wszyscy W. X. L. w mieściech naszych, y miasteczkach y wsiach naszych, iako y poddanych naszych duchownych y świeckich, mają dać na tak gwałtowną Rzepltey potrzebę, czworo pogłowne *annuatim* na dwie lecie, to iest, po dwanaście tysięcy złotych Polskich. A gdy żydowie takową summę do skarbu oddadzą, inszego iuz poboru, y donatywy, od rzemiosl y sług swych, także z domow y od koni swoich, oddawać nie będą powinni; wszakże iednak od handlow y towarow swoich clo w uniwersale opisanym sposobem płacić będą, na komorach y przykomorkach zwyczajnych.

Czopowe w W. X. Litewskim.

36. Chociaż na przeszłym Seymie trzyniedzielnym stanęła konstytucya, aby czopowe Poborcowie przy łanowym wybierali: lecz że Wielmożny Podskarbi W. X. L. w wielu Powiatach, w których tego podatku nie pozwolo-

no było, według uniwersalów przeszłych Seymowych czopowego nie wybierał: przeto czyniąc porównanie nie wydanego czopowego, za zgodą wszystkich Stanow, czopowe w tych tylko Powiatach, które się w tym z inszemi nie porównały, przy Wielmożnym Podskarzim W. X. L. zostawuicmy, które on według najlepszego pożytku Rzepltey administrować będzie, sposobem uniwersalów Koronnych. A na potym nowo pozwolone czopowe przy łanowym wybierane byź ma.

622

Czas oddawania poborow W. X. Litew. zatrzymanych.

37. Czas oddawania poborow z tych Powiatow, które się nieporównały, ma się zacząć po Seymikach Relacyinych w roku terazniejszym 1629 we dwie niedzieli: a skończy się wybieranie przez dwie niedzieli. Poborcowie zaś do wybierania tych poborow obrani, w tydzień z pieniędzmi do skarbu się stawia, y liczbę uczynić mają. Ktorzy ięśliby tego nie uczynili, tedy w tymże Trybunale Wileńskim, który o sądziecnie retent iest postanowiony, *ad instantiam Instigatoris nostri* respondować powinni będą.

Czas oddawania poborow w W. X. L.

38. Pobory łanowe y szosowe, w Woiewodztwach y Powiatach W. X. L. iako są pozwolone, mają się zacząć wybierać na dwie racie: pierwszą ratą dwa pobory we Wtorok Święteczny; to iest, piątego dnia miesiąca *Iunij*, w terazniejszym roku; które wybieranie ma trwać do Świętych Piotra y Pawła Święta Rzymskiego, w tymże roku. A drugie dwa pobory 28 *Octobris*. A Poborcowie wybrawszy te pobory, zarazem do skarbu stawić się, pieniądze oddać, y liczbę uczynić powinni będą. A ięśliby kto w tych czasiech do Poborcow poborow nie wydał, tedy ma byź według zwyczaju, nadalcy w tydzień, od Poborce na dalecie do Grodu podany: czego ięśliby Poborca nie uczynił, powinien będzie sam *de proprio* zapłacić do skarbu. Postępek prawny o dochodzenie nie wydanych poborow, Poborce wedle przeszłych uniwersalów Seymowych, *in toto* zachować mają. A na sprawiedliwowanie wybieranie poborow, Poborce, według dawnych konstytucyi, y terazniejszey, powinni będą przysiędz, wedle rot y dawnych uniwersaluch opisaney; co im nie ma byź odpuszczono dla żadnych respektow. Ale Wielmożny Podskarbi W. X. Lit. podług wiary y przysięgi swoiey, tego doyrzeć powinien, żeby niczym się nie uchylaiać, Poborce przysięgali. Ciż Poborcowie nie mają Sukkollektorow, y sług swoich, posyłać po miasteczkach na targi dla szosu, gdyż tych szosow do skarbu nie oddaia, a rozganianiem targow, wielką szkodę obywatelom czynią, pod winą czterdziestu grzywien w Grodzie. Szos iednak według starych kwitow, przy łanowym, zwykły, oddawać powinni będą. Duchowienstwo, W. X. L. religi katolickiey, według pierwszych uniwersalów, w wybieraniu y oddawaniu poborow łanowych y szosowych, kto-

re na terazniejszym Seymie uchwalone, przez Poborcow swoich zachowane byź ma.

623

Szafunek poborow W. X. Lit.

39. Pobory y podatki wszystkie W. X. L. na Seymie uchwalone, mają należeć do Wielmożnego Podskarbiego naszego Ziemskiego W. X. L. Poborce na ten czas opisani, które znośić y liczby z nich czynić powinni będą: a nie mają byź ninacz inszego obrocone, tylko na zapłatę żołnierzowi Infantekiemu, y na apparamenta wojenne do Infant.

Naznaczenie PP. Senatorow na rezydencyą przy osobie naszey.

40. Na pierwsze pulroka, które się poczynać ma dnia piątego Marca, w terazniejszym roku 1629, Wielebny X. Biskup Kamieniecki, Woiewoda Mazowiecki, Poznański, Kruświcki, Kasztellani. Na drugie pulroka, Wielebny X. Biskup Wendeński, Woiewoda Podlaski, Sędomirski, Oświęcimski, Kasztellani. Na trzecie pulroka, Wielebny X. Arcybiskup Gnieźnieński, Woiewoda Rawski, Kaliski, Kamiński, Kasztellani. Na czwarte pulroka, Wielebny X. Arcybiskup Lwowski, Woiewoda Brześciański, Woynicki, Spiczymirski Kasztellani.

Lustratorowie.

41. Lustratorowie do dobr stołu naszego, którzy na Seymie roku 1627 byli naznaczeni, tę lustracyą po tym terazniejszym Seymie odprawować powinni będą: którym Wielmożny Podskarbi Koronny, *salaria* z quarty dać będzie powinien. A ięśliby który z tychże Lustratorow *salarium* wziął: tedy o tymże *salarium* przedtym wziętym, tę lustracyą odprawować ma, według opisania wyżcy pomienioncy konstytucyi.

Deputaci do quarty.

Z Senatu.

42. Z Wielkiej Polski: Urodzony Walenty Plichtu, Kasztellan Rawski. Z Małej Polski: Urodzony Krzysztof Sułowski, Kasztellan Zarnowski.

Z Kola Poselskiego.

Z Wielkiej Polski: Urodzony Piotr Koźmiński, Cześnik Kaliski.

Z Małej Polski: Łukasz Witowski, Podczaszkiowski.

Reces.

43. Iż *publicis postulatis* poddanych naszych, teraz dla zatrudnienia w takim razie inszych spraw Rzpłtey dosyć się stać nie mogło, do czego na terazniejszym Seymie iużeśmy byli wola naszę skłonili, y deklaracyą naszę Stanom uczynili: przeto te wszystkie które iedno są *publica postulata*, do przyszłego sześciuniedzielnego Seymu odkładamy, na którym *ante alias omnes Consultationes* skutecznie uspokoić w tym poddane nasze zechcemy

Maciej Maniecki, Podk: Poznań: Marszałek Kola Poselskiego.

UNIwersał POborowY

624

NA SEYMIE WALNYM KORONNYM

WARSZAWSKIM,

UCHWALONY ROKU 1629.

ZYGMUNT III

z Bożey łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Infantcki, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

Wszem wobec, y każdemu zosobna, oznaymuicmy: iż My z powinności y chęci naszey, ku zatrzymaniu zdrowia, bezpieczeństwa, y całości Rzpłtey obronę na terazniejszym Seymie od niebezpieczeństw, które Rzeczposp: y Państwa do niey należące, z wielu miar, y z różnych stron zachodzą: także y zapłatę woysku Pruskiemu, y Infantekiemu, y dalsze poparcie woyny przeciwko Gustawowi Xiążęciu Sudermańskiemu, obmyślaiąc: podatki niżej opisane, za zgodnym zezwoleniem wszech Stanow Koronnych, y W. X. Litew: na tym Seymie zgomadzonych, uchwaliliśmy. Ktorych podatkow wydawania, y wybierania, *in simplo*, sposob taki.

Wszyscy kmiecie, y każdy z nich zosobna, tak nasi, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich osob, wszech Państw naszych Koronnych, y W. X. Lit. którzy sobie albo panom swoim orzą, albo roboty odkupiają u tychże panow swoich, tak we wsiach starodawnych, iako y nowo osadzonych, według kwitow roku 1578 albo ięśliby kto tych kwitow nie miał, tedy wedle kwitow z posledniczych poborow, z łanu każdego, żrzebia, śladu, włoki, y osiadłych rol, mają płacić iednego poboru zwyczajnego po groszy piętnaście Polskich. A z nowych osiadłości według rekognicy pańskich, które mają iuramentem liquidować przez poddane, z takowych wyżej opisanych rol, kmieci osiadłych; a względem dziesięcin po drugich groszy piętnaście Polskich, gdzie są dziesięcinny snopowe, albo meszne, spi, albo maldry, iako wyżej opisano. A z dziesięcin, także y z tych spi, mają to sobie wytracać poddani u duchownych: a gdzie piętne dziesięcinny są, a nie wyniosłyby tak wiele tedy kmieć swym dołożyć ma, tak żeby z roli y z dziesięcinny spełna iednego poboru zwyczajnego było groszy trzydzieści Polskich. A gdzieby też dziesięcinny snopowcy, ani piętne, ani meszne nie było, tedy kmieć powinien sam dać groszy trzydzieści.

A w W. X. Litew. w Kiiowie y na Wolyniu, y indziej, gdziekolwiek włok mierzonych nie masz, iedno służby, z każdej służby osiadłej po złotemu iednemu. A iż na służbach innych bywa po kilka dymow, tedy dwa dymy na ieden złoty składać się mają: a gdzie tych służb ani włok nie masz, iedno dymy, iako bywa na Polesiu, także po dwa dymy mają się składać na ieden złoty A w Ziemi Halickiey y Podol-

625

skim Woiewodztwie, począwszy ode Lwowa, nie z łanow ani z włok, ale z każdego pluga, każdy ma dać złoty ieden, ile ich wychodzi na robotę. Także w Ziemi Inflanckiej, nie z hakow iako przedtem, ale z plugow poddani, tak ci co sobie tylko orzą, iako y ci co na robotę pańską wychodzą, po złotemu płacić będą. A szlachcicy ktorzy plugami swoimi orzą, po pul złotego. A iż w tamtej Ziemi Inflanckiej nie było do tego czasu żadney liquidacyi na sprawiedliwe oddanie poboru, tedy będą powinni rubieszowie, pokundziowie, albo po naszym włodarze, przy oddawaniu tego poboru ze wsi swych, w mieściech główniejszych Powiatow swych, przed Urzędem Miejskim przysięgę uczynić, na sprawiedliwe oddanie; którą tenże Urząd zapisać, y summę, którą za tą przysięgą oddadzą, specyfikować ma. A Poborcowie powinni będą przy czynieniu liczby w skarbie weryfikować wybranie, takowym rejestrem wydanym *authentice* od tegoż Urzędu, na którym y ci specyfikowani bydź mają, ktorzyby nie oddali.

Szoltysi, Woytowie, Kniaziowie, Tywonowie, Lemanowie, Leśnicy, Pancerni, Putni, Boiario- wie, y inni na iakichkolwiek posługach będący, w dobrach naszych krolewskich, duchownych, świeckich, y miejskich: poddani nasi, każdy ma płacić z włoki po złotemu iednemu. A ktoby Szoltysa skupił, a zwłaszcza w Krolewskich y duchownych dobrach, aby dał z każdej włoki Woytowskiej y Szoltysicy, po złotemu iednemu, *exceptis bonis equestri ordinis*, z ktorych Szoltysi do woyny nigdy nie należą. A wszakże y szlachecki Szoltys ma dać z włoki złoty ieden. Tatarowie zaś według konstytucyi 1628 o nich uchwaloney, płacić mają.

Szlachcic każdy, który poddanych nie ma, a swym plugiem orze, albo ratayskim, będzie powinien dać z włoki iedney groszy piętnaście Polskich poboru iednego, a ieżli mniey orze, tedy *juxta quantitatem agrorum mediante juramento*, na sprawiedliwe oddanie, przez oracza, zagrodnika, albo sługę swego, przez ktorego pobor do Poborce odesłać za rekognicyą swoją. A gdzieby ich siła w iedney wsi było, tedy wszyscy przez dwu oraczow, albo zagrodnikow swych będą mogli takowy pobor, za rekognicyami swymi do Poborce odesłać, a om tę rekognicyą od ktorych będą odbierać pobor, mają przysięgą podeprzeć. A od włoki każdej pustey, która w używaniu iest, zwłaszcza ktoreyby do folwarku zdawna nie przyłączono, ale ją dano z trzeci- zny albo kopczyzny orać, albo ją na uszy pożytek obrocono, y z włok paśnych, które naymują Olendrowie na paszą, y inni, ktorymby wolność takowa wyszła, z takowey każdy powinien będzie dać po groszy dziesiąci: a ieżli- by który Starosta y dzierżawca nasz, co osiadłości kmieccy spustoszył, lub sam, lub antecessor tego, a na folwark obrocił: tedy Starosta y dzierżawca tak płacić powinien, iako byli płacić powinni kmieccie, z tak wiela, iako ich spustoszył, *nemine excepto*

Metropolitowie, Władysławowie, Archimandrytowie, Humenowic, Popi wszyscy Ruscy, y Popi Ormiańscy, z osiadłości rol, takowymże sposobem mają dawać iednego poboru po złotemu iednemu, a Protopopowie po złotych czterech. Także y Popi ktorzy poddanych y rol nie mają, od obeyścia swego, które mają przy cerkwi, po złotemu iednemu. A inni duchowni zakonnicy, co monasterom służą, y cerkwiom Sobornym religii Greckiej, od tych podatkow wszystkich wolni od osoby swych bydź mają. A Popowie wzwyz mianowani, wydawszy *juxta quantitatem agrorum*, pobory uchwalone, nie będą już więcej powinni dawać, od cerkwi tylko po złotych dwu, *respectu* wszystkich poborow.

Rataic, każdy z nich ktorzy z kopczyzny orzą, powinni dać z pluga iednego, po złotemu iednemu.

Wsi łowcze które na łowcach siedzą, tak osoczne iako y wszelkie insze na iakichkolwiek powinnościach zostawione, z osiadłych włok po złotemu iednemu płacić mają: a ci co na włokach wolnych siedzą, ieżli na ten czas służby wojenney nie odprawowali, a zwłaszcza strzelcy choć wolność mający, tedy także po złotemu z włoki płacić powinni.

Wsi Wałaskie, powinni płacić będą, iako y w inszych wsiach z rol ieżli ie mają, albo z dworzyszczą, po złotemu iednemu: a ktorzy rol nie mają, tedy od bydła zwłaszcza od sta owiec po gr. dwudziestu: a od dziesiąci krow, także po groszy dwudziestu; dokładając tego, iż Włodarze albo Woytowie, Kniaziowie, z tych wsi Wałaskich mają przy odlawaniu poborow pod iuramentem attestacyą dać Poborce, wiele takich chłopow, y wiele bydel mają: a ieżli by co zataiono, tedy Poborca ma uczynić inkwizycyą, y o to pozwać. Toż się ma rozumieć o Olendrach, ktorzy z bydel naywięcej żyją, a podatkow poborowych nie dają.

Owczarze, osepni, państowi, fałeczni, y inni aby dali od dziesiąci owiec swych, po groszy dwu, y od tych co ie w naymie mają.

Zagrodnicy, ktorzy na ogrodziech siedzą, co z wymłocku żyją, po groszy cztery.

Zagrodnicy, role mający ku zagrodom, po groszy sześci.

Zagrodnicy, ktorzy domki mają, a ogrody na czynszu, y bez robot są, iakiekolwiek obeyście swoje mają, po groszy dwanaście płacić powinni.

Komornicy co bydło mają, po groszy ośmi. A co bydła nie mają, po groszy dwu.

Łoźni, hultaic, biegunowie *utriusque sexus*, ktorzy się na służbę doroczną nicchcą rządzić, ani chcą osiadać, tylko tułając się po wsiach y miasteczkach poddane niszczą, na roboty się drogo nymuiąc, a żadnego poboru według uniwersalow nie dają; przeto każdy taki ma dać poboru z osoby swoiey raz złotych ośm, ktorego żaden do wsi swoiey nie ma przyjmować, aż ukaże kwit z oddanego poboru: o co *forum contra domum villae, sub poena centum marcarum*,

in Officio Castren. ad instantiam cuiusvis sine appellatione. Ktorą penę y *forum* tylko Woiewodztwa Wielgopolskie, Poznańskie, y Kaliskie na się przyjmują: a w inszych wszystkich Woiewodztwach Poborey *via ordinaria* hultaicow dochodzić mają: takowegoż też wolno panu, który się o nim dowie, *in Officio Castrensi sub eadem poena* dochodzić, ktorey winie miasta y miasteczka mają podlegać, y Poborca ma inkwizycyą czynić, a ma w tym Urząd Miejski *operam praestare*, ani ich też panom swoim bronić, kiedy się o nich dowiedziawszy będą chcieli dochodzić, *sub eadem poena et foro*. Co y w W. X. Lit. rozumieć się ma. Czemu też mają podlegać y sizarze.

Dudarze, skomoroszy, każdy od osoby swey po złotemu iednemu.

Przekupnie, przekupki na wsiach, po groszy dwanaście.

Rzcężnicy, y inni wszelacy rzemieślnicy na wsiach po groszy ośmi.

Rybitwi na wsiach przy rzekach, po gr. 8, a ktorzy role mają, osobno płacić powinni z rol, *juxta quantitatem agrorum*.

Karczmarze na wsiach co role mają równo z kmiećmi płacić będą, *juxta quantitatem agrorum*.

Wsi nasze Krolewskie, panow duchownych, y świeckich, które są na iakichkolwiek posługach, choćby iakie wolności miały, y choć czynszu nie płacą, a podatku przedtem y dziesięcin niedawali, ten podatek równo z drugimi kmiećmi płacić powinni, w czyn Poborey mają inkwizycyą czynić, y według starych kwitow wybierać.

Wsi y miasteczka nowo osadzone, ktoreby cztery lata wysiedziały, powinny także płacić ten podatek równo z drugimi wsiami y miasteczkami. Toż ma bydź rozumiano o wsiach y miasteczkach pogorzalych, y od czterech lat zwoiowanych od Tatar, Wołoch, y od innego nieprzyjaciela Koronnego, y w W. X. Lit. na co obdukeya urzędowa, y iurament miast podległych *huic calamitati, per duos ex Consulibus*; a ze wsi przez dwu to iest, Watamana, Tywona, Woyta, albo Włodarza iednego, a drugiego rolnika osiadłego, *immediate* po spustoszeniu, albo po spaleni, *na preecedere*; w czym też także ma Poborca inkwizycyą czynić tym sposobem: iż z miast dwa Raycy, a ze wsi Woytowie, Włodarze, Watamani, albo Tywonowie, przy oddaniu poboru przysięgę będą powinni uczynić na sprawiedliwe oddanie, z domow y z plugow, po popaleniu albo zwoiowaniu pozostałych. A miasta y miasteczka przez nieprzyjaciela popalone albo spustoszone, w Ziemi Pruskiej, Grudziądz w Powiecie Chełmińskim, Nowe w Powiecie Pomorskim, także wsi w Woiewodztwach, Ruskim, Kiiowskim, Braclawskim, Wołyńskim, Belzkim, Podolskim, w Ziemiach Inflanckiej, y Dobrzyńskiej od tego poboru wolnemi czyniemy, y w Xięstwie Lit. iednak iż z miast y miasteczek dway z Rady, a ze wsi Watamanowie, Włodarze, albo Woytowie, *ut supra*, z iednym rolnikiem osiadłym, poprzysiędzą mają takowe spaleni y spustoszenia, od nie-

przyjaciela Koronnego, y W. X. Litewskiego a to się ma rozumieć o tych, ktorym lat cztery nie wyszło.

Młynarze od kol zakupnych, tak walnych iako y łodziastych, y ważnych od każdego po groszy dwudziestu czterech: a od korcowych po groszy dwunastu.

Piły, folusze, stępy, od każdego koła po groszy piętnaście, a od wietrznych młynow zakupnych, tak nowych iako y starych, y które są na spi, po groszy dziesiąci a od korcowych po groszy pięci.

Młyny które dzierżawcy dobr naszych, z trzecią miarą wykupili, płacić powinni iak y insze młyny dziedziczne y doroczne.

Papiernicy od papieru po złotych dwa.

Rudnicy od każdego koła po złotych dwa, a ktorzy role mają, osobno z nich iako inni płacić będą. Także saletnicy po złotych dwa, a towarzysze ich po groszy dziesiąci.

Dziegciarze, smolarze, popielarze, od rzemieślni swego po groszy dwanaście.

Smelcarze, ktorzy do spustu smolę palą, od każdego pieca po złotych dwa, a towarzysze ich, po groszy dwanaście.

Prasołowic na wsiach, od każdego wozu ktorym sol wożą *in Regno* na przekup, mają raz w rok płacić względem iednego poboru, po groszy dwanaście do czwartego grosza (a nie do czopowego piwnego) tam gdzie przemieszkują, za ktorego kwitem już wolni mają bydź w inszych Ziemiach.

Rzemieślnicy y towarzysze ich, to iest, węglarze, dymarze, kowale, kuznicy, płokarze także przy papierniach, po gr. dwanaście.

Od hut szklanych po złotych dwu, a towarzysze ich po groszy dwanaście.

Szlachta nowa, ktorzy nie na woynach są krowani, powinni z miętności swych, dziedzicznych, zastawnych, y dzierżaw Krolewskich, z każdego łanu *de suo* zapłacić po złotych dziesięciu, do Poborcow na czas znoszenia poborow, *sub poena duorum millium marcarum in Officio Castrensi repetenda*. A ci ktorzy już byli spozywani o te podatki, y dekretami, tak Trybunałow obudwu, Koronnego y Radomskiego, iako y Seymowemi, są uwolnieni, tych już więcej Poborce o te podatki pozwać nie mają.

Mieszczanie ktorzy dobra ziemskie szlacheckie prywatnie trzymają, iakimkolwiek sposobem, powinien będzie każdy nad podatki uchwalone, płacić z włoki albo z łanu, po złotych dwanaście, *sub poena mille marcarum*; o co *forum in Officio Castrensi sine appellatione: exceptis Magistratibus Consularibus*, które na to *specifice* dawne prawa mają, że *in communi* dobra trzymają.

A iż Poborey albo Sukkollektorowie, z poddanych naszych duchownych y świeckich, ktorzy z własnymi użytkami, na targi y iarmarki, do miast y miasteczek przyjeżdżają, udając ich za przekupnie, pobor z nich niesłusznie biorą: tedy kiedy to uczynią Poborey albo Sukkolle-

ktorowie, mimo świadectwo pańskie, *poena duplii quatuordecem marcarum* karany bydź ma, o którą pozwany Poborca abo Sukkollektor, na Querelle do Grodu ma *peremptorie sine appellatione* odpowiadać.

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany bydź ma.

Miasta y miasteczka tak nasze Krolewskie, iako y poddanych naszych, wszystkich duchownych y świeckich, szos dwoy który zowią duplą, dwie sympli w sobie mający, nie zasłaniając się, ani broniąc żadnymi wolnościami, z którychkolwiek przyczyn, ani prerogatywami szlacheckimi, bądź też dekrétami, wydać go na czas, iako jest niżej opisano, y płacić według dawnego zwyczaju kwitow starych mają. W tychże miastach y miasteczkach, mieszczanie y przedmieszczanie, którzykolwiek role mają, płacić będą z włoki po gr: trzydziestu poboru iednego, także y ze wszystkich wsi do miast y miasteczek należących żadney nie wymuią. Więc y miasta Spiskie pobor wszelaki, iako y drugie Koronne miasta, dać będą powinny: czego Starosta Spiski exekutorem bydź ma, spólnie z Poborcą Krakowskim.

Rzemieślnicy wszelacy, w mieściech y miasteczkach, y ci co się do szosow przykładają, z osobna od rzemieślni wszelakiego płacić będą, także y ci wszyscy, którzy w dworach duchownych y szlacheckich mieszkaia.

To jest: w większych mieściech, złotnicy, aptekarze, cyrulicy, krawcy co iedwabne rzeczy robią, kuśnierze co towary drogie mają, malarze, szmuklerze, passamonnicy, haftarze, zegarmistrzowie, kotlarze, puszkarze, ludwisarze, platerze, snycerze, rymarze, miecznicy, miechowicy, sukiennicy co falendysze y karazye robią, piekarze, rzeźnicy, mydlarze, konwissarze, kurdybannicy, białoskornicy, garbarze, y ci co zamsze wyprawiają, rostrucharze co koźmi kupczą, szewcy co szafianem y kurdybanem robią, każdy z osoby swey po złotych dwu.

Farynarze więksi co drogie towary mają, po stu złotych raz tylko *respectu* poborow. Farynarze mnieysi także raz po złotych pięci. Iubilerowie po sto złotych raz.

W tychże większych miastach rzemieślnicy mnieysi, to jest, krawcy co prostą robotę robią, kuśnierze którzy drogie towary nie mają, introligatorowie, bibliopole, ślosarze, kowale, siodlarze, mularze, rynkmacherowie, stolarze, paśnicy, blacharze, barchannicy, kaletnicy, czapnicy, kapelusznicy, tokarze, bednarze, cieśle, powroźnicy, nożownicy, sukiennicy co podleysze sukna robią, tkacze albo płociennicy, kołodzieie, stalmaszy, grzebiennicy, kartownicy, iglarze, wendetarze, garcarze, prasołowie którzy solą w miastach y miasteczkach kupczą, muzykowie wszelacy oprócz kościelnych, y wszyscy insi rzemieślnicy, każdy po złotemu iednemu.

W małych zaś miasteczkach ciż mianowani,

y insi wszystkie rzemieślnicy, każdy po złotemu iednemu. A iglarze, grzebiennicy, kartownicy, po groszy piętnaście.

Komornicy y komorniczki w mieściech większych, po groszy dwanaście, a w miasteczkach, po groszy sześci.

Przekupniowie, przekupki, luźni, hultaie, mężczyzna y niewiasty, w większych miastach, po groszy trzydzieści, a w miasteczkach, po groszy piętnaście.

Furmani zagraniczni, y w Koronie mieszkaiający, y którzy towary wszelakie, także osoby kupieckie za granice wywożą, y z zagranicza do Korony przywożą, także w Koronie po różnych miejscach rozwożą, mają płacić do czwartego grosza, po groszy dwudziestu od każdego konia: a ci co sol za granice biorą, y za granice wywożą, względem prasolki zagranicznej, z osobna od każdego wozu po złotemu iednemu, do czwartego grosza. Także y prasolkowie mali mieyscy co po Koronie iędzą, po gr. dwanaście do czwartego grosza.

Furmani mnieysi, co od miasta do miasta tylko w samey Koronie iędzą, żywności szukaia, a za granice, iako do Śląska, Morawy, Niemiec, Węgier, y do Prus nie wyiędzają, po groszy dziesięci płacić powinni od każdego konia do czwartego grosza; dokładając tego, iż tak więksi iako y mnieysi furmani y prasolkowie, raz na iednym mieyscu zapłaciwszy, nie będą już więcej powinni płacić; a ktoby się ważył drugi raz od nich brać, ma podpadać pod winę czterestu grzywien, *in Officio Castrensi, sine appellatione repetenda*, y wolno furmanowi kwit swoy do ksiąg Grodzkich albo Micyskich, dla lepszey wiary y pewności podać, a Urzędy nie mają od niego brać *salarium*, iedno iako ód szlachcica.

Kupecy wszyscy obcych narodow, którzy *jura Civilitatis* nie mają, to jest: Włoszy, Niemcy, Francuzowie, Szkotowie, Grekowie, Persowie, Moskwa, Węgrowie, Ormianie, iakiekolwiek kupie y towary miewiają, we wszystkich Państwach naszych Koronnych y w W. X. Litew. każdy z osoby swoicy płacić będzie powinien do czwartego grosza po złotych czterech: a względem kupicy towarow swych iakiekolwiek, rowno z drugimi czwarty grosz *in triplo* płacić powinni. Także y insi cudzoziemcy, którzy osiadłości nie mają, od osob, y od kupicy płacić będą: który pobor z osoby gdy raz odda, tedy już ma bydź wolen, iako się wyżej o furmanach większych y mniejszych *sub eadem poena et foro* mianowało, y o podawaniu kwitow do ksiąg. Toż się y o żydzech *respectu* towarow rozumieć ma, którzyby na to specjalnego prawa nie mieli. A kupecy wyżej mianowani obcych narodow, osiadłości w miastach y miasteczkach mający, y w nich rezyduiający (pobor względem osiadłości z inszymi mieszczany, od osoby towarow wszelakich, rowno zapłaciwszy) nie zasłaniając się tych miast y miasteczek, gdzie mieszkaiają, prawem, pretensyami, excepcyami,

z osobna pobor czwartego grosza, *ab inductis mercibus*, płacić będą powinni.

Kupecy wszyscy Koronni, tak z miast wielkich przednich, iako y miasteczek, którzy się z wolnościami na cie ozywiają, czwarty grosz *in triplo* płacić powinni, nie szczyjąc się temi wolnościami, na czwarty grosz, tak z Korony, iako y do Korony, do Prus y z Prus: gdyż wolność wszelaka nie ma się rozumieć na czwarty grosz, tylko na cie w Koronie. Toż się ma rozumieć o żydzech, Ormianach, y cudzoziemcach wszystkich. Także o kupcach W. X. Litew. którzy iako cie, tak y czwarty grosz, *in triplo* płacić powinni.

Kupecy wszyscy którzykolwiek za granice Korony naszej woly Podolskie poprowadzą, mają dawać (nie zasłaniając się żadnymi wolnościami od Nas danymi) nad cie pograniczne zwyczajne, czwarty grosz *in triplo*, to jest, po złotemu iednemu. A od wołow Polskich albo Mazowieckich y iadowic, po groszy piętnaście, przy każdej Koronney komorze u oncy drogi, którą poženą, ostatniey. Wyiąwszy woly szlacheckie, y woly z polowszczyzny wzięte, y własnym gumnem szlacheckim zimowane, albo też w własnych oborach zrodzone, od których iako cie, tak y pobor nie ma bydź dawany, iednak wedle zwyczajow dawnych że nie są zaprzędane; faktorowie, abo słudzy szlacheccy, podług konstytucyi anni 1581 przysięgi czynić mają na pogranicznych komorach. A iż przez też kupce wielka się szkoda w czwartym groszu dzieie, którzy woly szlacheckie na iarmarkach po Koronie pokupiwszy, y one za listami szlacheckimi, y przysięgami sług ich, że nie są zaprzędane, za granice prowadzą, od których podatek Rzpltey ginie: tedy iesliby się ktory takowy kupiec znalazł, żeby takim sposobem woly za granice przeprowadzał, ma podpadać każdy winę pięćset grzywien Polskich: o co *forum in quovis Iudicio et Officio Regni, ad instantiam* administratora, do wybierania tych prowentow, składnego winnego, y czwartego grosza od skarbu naznaczonego: y iednak, którzyby też szlacheckie woly na przekup skupoval, y za granice gnał, mimo wyżej mianowane zrodzone, zimowane, y z powołowszczyzny woly, tedy od nich iako kupiec ma płacić.

Woly ktore na komory Mazowieckie idą, także wszelakie kupie z Litwy y Państw innych Koronnych, te aby staremi gościńcami prawem pospolitym opisanemi iść były powinny: toż się ma rozumieć w W. X. Litew. Także też od każdego innych towarow Polskich, ktore z Korony za granice wywozić będą, y do Korony przywozić, nad cie albo myto pograniczne, aby czwarty grosz *in triplo ratione* poborow był wybierany. Ktorego podatku przyczynienie nad cie albo myto zwyczajne, tak od wołow iako y od inszych towarow, żadnymi się wolnościami nie szczyjąc, nie ma bydź wybierane *in corpore Regni et Magni Ducatus Lithvaniae* (y oprócz Ziem Xięstwu Pruskicmu przyległych) tylko w po-

graniczu, (ktore pogranicze nie ma też bydź rozumiane między Koroną, a między W. X. Litewskim, ale tylko te, ktore między temi narodami, a inszemi postronnemi zachodzą.) A Celnicy Koronni mają się z exaktorami *fideliter* znosić o regestrach swych komor pogranicznych y głownych; to jest, w Wielkiej Polsce, Poznanskiy, Kaliski, Sieradzki, y Wiehniński: a w Małej Polsce, Krakowski: także od granice Wołoskiej, na komorach Celnich, Ruskich, y Podolskich, żeby się exaktorowie sprawić mogli, iako wiele czwartego grosza od taxy celney przysięby miało, *sub poena quatuordecem marcarum*: o którą do Urzędu Grodzkiego Celnik pozwany, od exaktora czwartego grosza, albo Sukkollektora iego, *toties quoties* one zapłacić ma, y według których *contra-regestrow* przez Celnika podpisanych, *exactores* do skarbu odpowiadać powinni. A ktoby się ważył tego, żeby nie na granicy, ale w Koronie, w którymkolwiek Woiewodztwie, y w W. X. Litewskim y Państwach do nich należących, granicy nie przyległych, ten czwarty grosz wybierać chciał, a tym ludzie kupieckie obciążał: winę dwieście grzywien podpada, o którą od kogożkolwiek pozwany na Trybunał, *inter causas officij*, albo przed Urząd Starosty ktoregokolwiek Grodu, *peremptorie* dosyć uczynić powinien: ktorey winy polowica sądowi, a polowica aktorowi bydź ma: a pozew ma bydź u Sukkollektora położony, ktoryby *eo nomine* co od kogo wyciągnął. A ktoryby też kupiec, albo ktokolwiek, niesłusznie exaktora albo Sukkollektora prawem pociągał: takowąż winą przed tymże sądem ma bydź *peremptorie* karany. A ten czwarty grosz kupecy wszelakiego narodu, tak *indignae* iako y cudzoziemcy, także y żydzi, y wszelakich nacyi ludzie do mieyskich wolności przypuszczeni, żadnymi się wolnościami y prerogatywami, ani dekrétami niezasłaniając, od wszelakich towarow tak do Korony, iako y z Korony wywożonych, żadnego towaru nie ochraniając, na komorach pogranicznych, ktorey towary do Niemiec, do Węgier, do Wołoch, y W. X. Litew. na Dybow przez komory Mazowieckie, y na Margrabstwo wychodzą, y przychodzą, mają płacić pobor czwartego grosza *in triplo*. Także Podolski czwarty grosz od towarow, ktore z Turek, z Wołoch, z Multan przychodzą, y z Korony do tychże kraioy wychodzą. A względem towarow Moskiewskich, naznaczią się komory w Woiewodztwach: w Wołyńskim, w Łucku: w Kiiowskim, w Kiiowie: a w Podolskim, Kamieniec, Sniatyn, y Bar, y wszystkie inne miasta, wolnościami nie mają się zasłaniać: a Wołosza y Grekowie żeby też płaciła w Winnicy, skoro za granice przyidzie. Także we Lwowie, w Stryiu, Węgrowie co do Rusi, do Podola przyiędzają, żeby też płacili. Myto *in simplo* od pieniędzy na komorach y przykomorkach zwykłych wybierane bydź ma. Co Urzędy Grodzkie, za delacyą exaktorow skarbowych, exequować mają na towarach ku-

632

631

633

pieckich, *sub poena mille marcarum Polonicaum, toties quoties, ex delatione thesauri, in quocunqve Iudicio et Officio Regni repetenda*. A ten czwarto grosz, y wszystkie akcydencya iego mają być w dyspozycyi Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego. A dzierżawcy wszelacy, y miasta, nie mają podatkow wzwyz mianowanych przeskadzac, ani ich też sami ulegac, y kwitami starymi zaslaniac: w czym wszystkich obywatelow Koronnych napominamy, aby spolecznie, z chęcią y pilnością do tego się przychylali, iakoby sprawiedliwie, co kto powinien, te podatki każdy wydawał. Poborcy też nie mają wychodzić na liczbie żadnymi defektami z łanowego, oproc pogorzeli, y spuszczenia od nieprzyziaciela: ale według starych kwitow, albo ostatnich, iako się wyżej wspomniało wybierać. *Evecta* y restauracya dawnych składow, na terazniejszym Seymie uchwalona, ma być wybierana od Wielkieynocy przyszłej przez Celniki Koronne. A wszystkie insze, niżey y wyżej mianowane exakcy, które wybierane bywały z przyszłych uniwersalow, przy czopowym piwnym, przez Poborce albo arendarze czopowego piwnego, mają teraz należeć do czwartego grosza. A co się tknie płacenia *ab inductis* czwartego grosza, iż niektore miasta prawa w tym pretendują: tedy to zachowujemy, według przyszłych uniwersalow, do decyzji naszej, oproc tych miast, ktoreby takich wolności y pretensyi nie miały.

Czopowe w miastach y miasteczkach, takowym sposobem wybierane być ma.

634

A czopowe we wszystkiey Koronie, y W. X. Lit. w miastach y miasteczkach naszych Krolewskich, duchownych y świeckich, dwoie rok podle roku uchwalone, wybierać się ma według konstytucyi terazniejszey, ktora się referuje względem czopowego, do konstytucyi Seymu przyszłego 1628. A iż niektórzy ieszcze według kontraktow z skarbem przyszłego czopowego dotrzymywać mają, tedy ci dawnieysi przed konstytucyą 1628 czopowego piwnego arendarze, mają dobierać według dawniejszych kontraktow, y uniwersalow: po ktorych expiracyi teraz pozwolone czopowe, zaczynać się będzie, y potym do takowegoż dnia od ktorego się pocznie, do dwoch lat rok podle roku trwać ma. Skarbowi jednak naszemu wolno będzie z arendarzami przyszłymi, gdy zechcą ugodzić się, żeby we wszystkich Woiewodztwach od Wielkieynocy przyszłej, wybieranie czopowego terazniejszego zacząć się mogło. A gorzalki, y insze liquory, według konstytucyi 1628, et 1629 od Wielkieynocy przyszłej, zacząć się y wybierać tym sposobem mają: że nie od korca, ani ćwiertnie, ani od żadney miary słodu, ale od beczki, czopowe wybierane być ma, iako beczka przedawana będzie, od każdego grosza, iako gdzie ustawione albo przedawane będzie piwo, po pieniądzu iednemu płacić będą powinni. A iesliby też tenże co piwo warzył, toż piwo szynkował, zoso-

bną od teyże każdej beczki, względem szynku, od grosza po pieniądzu płacić będzie powinien. A iesliby tenże piwowar komu inszemu piwo poprzedał na wyszynk, ten co ie kupi do miasteczek, do wsi; od wzięcia tego piwa na szynk, po pieniądzu od grosza płacić będzie: a ten pieniądz u tego piwowara, a nie u tego co bierze na szynk, Poborcy albo exaktorowie repetować będą. A piwowarowie ci, ktorzy narobiwszy słodow przed publikacyą uniwersalu tego, z tych słodow dopiero po publikacyi piwa robią, nie mogą się czopowego uchronić; gdyż od beczki iako wyżej napisano, a nie od słodow, płacić będą. A z takowych Urząd Mieyski, za instancyą Poborcow, albo exaktorow, powinien nieodwłocznie sprawiedliwość czynić, pod winą sta grzywien: o którą pozwany przed Starostę, ma *peremptorie* odpowiadać. A iż się nayduią niektórzy stanu szlacheckiego, także Starostowie, ktorzy w mieściech naszych Krolewskich y duchownych, domy mają, a piwa na wyszynk warzają; także y ci ktorzy słady wymierzone, bądź folwarkowe, na wywarzenie do miast, albo miasteczek dawaia, tedy takżeż czopowe płacić mają, iako insi mieszczanie od inszych piw. Toż się ma rozumieć o gorzałce, że nie od bań, ale od grosza po dwu pieniądzu, takimże sposobem, iako od piwa, czopowe wybierane być ma.

Słodownicy ci, co słady robią, a piwa nie warzą, od rzemiosła swego powinni dać, do roku po złotych dwu do Poborce.

Wina Węgierskie wszystkie, aby inszemi drogami nie szły iedno temi: na Iaslika, Duklą, Rymanow, Sądecz, Biecz, Zmigrod, Nowytarg, Grybow, Krosno, Sambor, Lesko, Striy, Dynow, Rybotyce; czego przestrzegać mają Starostowie, administratorowie składow, Urzędy Mieyskie: a ktoby się ważył innemi drogami wina Węgierskie do Korony prowadzić, tedy tym sposobem wina traci, ktorego połowica na Nas, a połowica na delatora ma iść. A za pozwoleniem wszzech Stanow, mocą y uchwałą Seynową, postanawiamy, teraz y na czasy wieczne, aby ani dzierżawcy nasi, ani administratorowie, ani żaden inszy nie śmiał hamować kupcow, y do inszych składow, mimo te gdzie ie prowadzą, poniewalać, pod winą sta grzywien, *parti et iudicio totidem, ad instantiam Instigatoris Regni, ex delatione thesauri*: o co *forum* na Trybunale mieć ma, *inter causas fisci*, albo *officij*. Po ktore Węgierskie wina żaden obywatel Koronny, *cujuscunque status et conditionis*, nie ma iezdzic, ani posyłać do Węgier, pod utraceniem win, y winą w konstytucyi opisana: o co *forum* ma mieć na Trybunale *inter causas fisci* albo *officij*, z Instygatorem, *ex delatione* skarbu Koronnego: a od każdego pułkufka wina, powinien Węgrzyn płacić na składzie ten co ie do Korony przywiezie, zaraz gdy wina do piwnice spuści, po złotych dwu, pod utraceniem wina, *et poena centum marcarum Polon*: co Starostowie poblizszych składow, *exckwować* powinni będą, za delacyą administratora składow, *sub poena centum marca-*

635

rum: o którą *forum* lubo na Trybunale *inter causas fisci*, lubo w ktorynkolwiek Grodzie. A ten co wina kupi na przekup, na zysk, albo na wyszynk; także na składzie po złotych dwa, względem czopowego, dać powinien.

Wina ktore morzem przychodzą, Francuskie, Włoskie, Hiszpańskie, Pinioly, y inne, gdy do miasta przydą, albo do miasteczka przywiozą; od każdej barely składnego, po groszy dwadzieścia cztery; zosobna czopowego tyle drugie.

Od każdej kuffy małmazyi, muszkateley, Basztardu, Alakantu, Kanaru, Petersimenu, Sektu, po złotych pięci: a drugie złotych pięć, kto kupi na szynk na komorze Kczyńskiej, Poznańskiej, Wronieckiej, Obornickiej, y na inszych komorach, każdy płacić powinien, okrom szlacheica, ktory wolen tak od wina, iako y od małmazyi, soli, śledzi, innych rzeczy gdy na swą potrzebę kupi, według starych praw; tak iednak, aby faktor albo sluga, iuramentem likwidował: toż y o Węgierskich winach na szlachecką potrzebę kupionych, rozumieć się ma. A od komagi, albo pipy, win wyżej pomienionych, składnego y czopowego, po złotych ośmi: ktore to czopowe, w Wielkiej Polsce, do czwartego grosza; a w Małej Polsce, do składnego należeć ma.

636

Wina Endeburskie, Świętoiurskie, Rakuskie, Morawskie, y Ryńskie, iż *promiscue* idą do Małej y Wielkiej Polski, tym pewny skład być nie może, ale na komorach czwartogroszowych administrator wybierać będzie; od ktorego administratora, albo Sukkolektora iego, kiedy kwit otrzyma, tedy już od Poborce nie ma być turbowany: od każdego wiadra Morawskiego y Ryńskiego, po gr: 15 składnego, zosobna czopowego tyle drugie. Od wiadra Endeburskiego y Świętoiurskiego, składnego po gr: 20 czopowego tyle drugie: a to wszystko, w Małej Polsce do składnego, a w Wielkiej Polsce, do czwartego grosza należeć ma. A iż dotąd nie jest zabroniono prawem po wina Endeburskie iezdzic, y składu pewnego nie mają, tedy nie zabrania się nikomu iezdzic, podług konstytucyi *anni* 1593.

Od wina Gubińskiego, Krosińskiego *et id genus*, od każdego drelinku po groszy dwadzieścia y cztery składnego, a czopowego tyle drugie.

O wina Wołoskiego, od barely po groszy szesnaście, tyle drugie czopowego.

Wina w mieściech y miasteczkach na składzie, do piwnic wstawione, mają być przed Urząd Mieyski, *sub fide et conscientia*, za rekwizycyą administratora popisane, y liczone; y rewizya wina nie ma być nigdzie broniona. Urzędy też każde nie mają brać od administratora, albo Sukkolektora, żadnego *salarium sub poena mille marcarum Polonicaum, parti et iudicio per medium persolvenda, et in Iudicio Tribunalitio inter causas fisci repeten*.

Od przewożnego piwa Gdańskiego, Wrocławskiego, Swidnickiego, Głogowskiego, Opawskiego, y wszelakiego z zagranicza do Korony przy-

wiezonego, od każdego achtela do czwartego grosza, po groszy piętnaście, a od fasy po groszy trzydzieści y pięć.

Od każdej beczki miodu nie rozsyconego prawnego, po zł: iednemu do czwartego grosza: a od borowki miodu, po groszy piętnaście. Od beczki miodu rozsyconego pitego, w ktoreby trzy barely były, od każdego po groszy dwanaście; a od pułbeczki, według proporcji bareł. Od miodow starych sowito od beczki po groszy dwadzieścia y cztery; a od barely albo pułbeczki, po groszy dwanaście: wyiawszy miody szlacheckie, ktore sobie w domu sycą, y ktore na szynk z swoich pasiek własnych daia. Także od troyniku, kiestrzanku, y malinniku, każdy iako od starego miodu, płacić będzie powinien do tegoż czwartego grosza. A żeby sprawiedliwie to czopowe piwne, y gorzałczane, dochodziło, Poborcowie w Woiewodztwach, Powieciech, będą powinni po wyszcium uniwersalu, obiachać miasta y miasteczka, a tam mają *in majoribus civitatibus*, z Rady Mieyskiej, na trzech Raycow, a w miasteczkach na Burmistrza, ze dwiema Raycami dobrze osiadłymi, albo też na insze Urzędy, gdzie są różne iurisdycyc, tego czopowego wybieranie włożyć; ktorzy mają być przysięgą obowiązani, że podatku tego czopowego pilnie doglądać, y wiernie wybierać, y w regestr wpisować będą; z czego się Urząd żaden wymawiać nie ma y za tą uchwałą powinien będzie. A pieniądze wybrane, na każdy kwartał Poborce swemu wydawać, z regestrem każdego waru y szynkowania dostatecznie spisany, pieczęcią Mieyską zapieczętowanym, y przez Burmistrza y dwu Radziec podpisanym, pod winą dwuset grzywien, *ad instantiam Instigatoris ex delatione* Poborce *in Officio Castrensi repetenda*. A gdzieby się to pokazać mogło, żeby w tym niebacznie iakich fortelow, derogując tey uchwalę Seymowej, używać kto chciał; takowy winą dwu set grzywien karany być ma, o którą ma mieć *peremptorium terminum* przed Starostą, kędy Poborca pozwie.

A iż miasta y miasteczka pogorzale, więcej sobie wolności niż prawo pozwala, pociągają: tedy to tak deklarujemy, iż od szosow, łanowego, czopowego, także podwody, y od innych podatkow, z osiadłości mieyskiej, wolni być mają. Ale od towarow y handlow, tak cło Nam należące, iako pobor wodny, czwarto grosz płacić powinni: wolności też żadnych nad cztery lata, wedle prawa, od pogorzenia, zażywać nie mają.

Pobor wodny.

Szyprowie kupieccy, żydowscy, y innych zboża y towary spuszczaających, wyiawszy szlacheckie własne zboża, y towary leśne, y ich poddane sterniki, y flisy, co sternicy y flisowie przed administratorem, albo Pisarzem iego, przysięgą probować mają, tak płacić powinni, od wszelakich zboż y żywności, od każdego łasztu Gdańskiej miary, po złotemu iednemu. W czym gdy-

637

by więcej łasztow oszacowano, od Piszczow tamecznych, niż się na szkucie kupieckiej nadydzie, według powieści jego; tedy to przysięga kupiec, albo faktor jego, likwidować będzie powinien. A stan szlachecki, od zboża urodzaju swego, także od towarów, lasów swoich własnych, gdy przysięgę ukaże, *sub poena quingentarum marcarum*, na exaktorze *peremptorie* na Trybunale którymkolwiek, *sub poena bannitionis repetenda*, wolny ma być od poboru płacenia, y do drugiego przysięgi nie ma być wiedzion. A jeśli się to pokazało, żeby kto pod pretekstem szlacheckich zboż y towarów, zmyśloną przysięgę y listy pokazał, albo też kupiwszy zboża, y towary szlacheckie, one za listami szlacheckimi, y przysięgą sług ich, przeprowadzał; takowy każdy ma przepadać winę pięćset grzywien: o co *forum in quovis Iudicio et Officio Regni, ad instantiam Instigatoris, et thesauri*. Który to pobor wodny wybierany ma być we Włocławku, albo w Nieszewie: a ci co we Włocławku zapłaca, w Nieszewie płacić nie mają.

638

Od łasztu popiołu, po groszy czterdzieści osmi. Od solney beczki potaszu, po groszy 24. A jeśli większa, tedy też więcej *proportionaliter* płacić mają. Od łasztu smoły, po groszy czterdzieści. Od sta klepek, po groszy trzydzieści. Od sta wańczosu, po groszy dwudziestu czterech. Od sta balow: po groszy czterdzieści. A to wszystko nie na kopy, ale na sta, iako się wyżej napisało, rachować się ma. Od kopy cębrowniny, po groszy trzydzieści. Od masztu każdego, po groszy trzydzieści sześci. Od kopy tarcie, po groszy dwudziestu czterech. Od uxeftu octu, po złotych dwu: y od innych towarów które idą wodą, płacić powinni.

Wszakże gdy towary leśne w dobrach naszych, ku pożytkowi skarbowemu byłyby robione, y spuszczone; od takowych towarów cło żadne nie ma być płacone.

Szyprowie od każdej własney szkuty, okrom szlacheckich, które iedno nymuia z frochtu, płacić mają na rok po złotych sześci. Rotman Wiślny od osoby swojej po złotemu iednemu. A od dubasow, po trzy złote.

Od lichtana, po złotych dwa. Od każdej beczki śledzi, gradówki, stokfiszu, przekupnie mają dawać po groszy dwanaście, gdziekolwiek kupią, tak we Gdańsku, w Toruniu, y w innych miastach Koronnych, do czwartego grosza.

Od beczki dorszu, po groszy dziesięci. Od beczki ryb Lwowskich, po groszy trzydzieści. Od beczki ryb Pruskich, Krolewieckich, po groszy piętnaście. Od beczki ryb wozowych, świeżych zamrożonych, *proportionaliter* ile beczek w wozie będzie, po groszy piętnaście. Od beczki węgorzow, po groszy trzydzieści. Od massy wyziny, po złotych czterech. Od beczki iesiotrowiny, po groszy dwudziestu. Od sta suchych ryb, po groszy piętnaście. Od łososa iednego, po groszy dwa. Od wielkiego iesiotra, po groszy pięci. Od troski iunow, po groszy pięci. Od beczki łososi, po groszy dwudziestu cze-

rech. Od beczki perek, flader, słodkow, po groszy sześci. Od beczki iablek, po groszy sześci: także y orzechow. Od beczki tranu, po groszy piętnastu. Od fasy tranu, po groszy trzydzieści. Od fasy sliw, po groszy dwadzieścia cztery.

Szlacheckie iednak ryby, tak słone, iako suche, od tego poboru wolne być mają, także y śledzie szlacheckie na własną potrzebę domową do żywności na szkucie prowadzone, albo wozmi wiezione, mają być wolne od płacenia poboru: iednak *secundum proportionem* każdemu przepuszczone być mają. Od ołowiu, miedzi, siarki, gleyty, które albo Wisłą przywożą z Krakowa, albo ziemią do Gdańska, albo za granice, względem czwartego grosza, poboru powinni dawać od cetnaru ołowiu (oproc szlacheckiego, z gor jego własnych wyrobionego) po groszy pięci. Od miedzi *intra et extra Regnum*, po groszy sześci. Od beczki siarki, po groszy pulczwarta, od cetnara stali, po groszy dwanaście, od cetnara gleyty po groszy trzy, y od innych towarów wszelakich według instruktarza celnego, albo taxi, pobor czwartego grosza płacony być ma, który odprawiwszy raz za pierwszym kwitem, mają być wolni wszędzie.

Flisnicy, którzy na statkach płyną Wisłą, oproc szlacheckich, mają płacić od siebie po groszy dwadzieścia y cztery.

Ktore to składne y czopowe piwne, pobor wodny, także czwarty grosz, y to wszystko co do czwartego grosza zwykle należało, y teraz przyłączone, ma być w dyspozycyi Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego. Czopowe zaś piwne, gorzalczane, y szos, Poborce do łanowego poboru naznaczeni, *mediante corporali juramento* wybierać, y w odwożeniu pieniędzy na czas y miejsce, według konstytucyi Seymu terażniejszego zachować się mają, y liczbę w skarbie, z oddaniem rejestrow *per oblatam* do Grodow podanych, *in decursu* każdego roku czynić będą powinni, *sub poena bannitionis et confiscationis bonorum*: o co *forum* na Trybunale którymkolwiek, albo Koronnym, *inter causas fisci*, albo Radomskim.

Czas oddawania poborow Koronnych.

Pobory cztery nowo pozwolone, mają się począć wybierać a *die* 10 *Aprilis*, które wybieranie trwać ma *ad diem* 10 *Maij*. Te zaś pobory, które z porownania niektore Woiewodztwa postąpiły, według deklaracyi tychże Woiewodztw niżej opisaney, zostawać y wybierać się mają. A jeśli kto w tym czasie do Poborców poborow nie wydał: tedy go ma Poborca pozwać *ad bannendum* do Grodu na Querelle, a od pozwow y processow Grod nie ma nic brać. Jeśli też nie stanął, bannować go ma Poborca y publikować: a Starosta wzięwszy tę bannicyą, naydaley we dwie niedzieli exekucyą *in bonis* obwinionego uczynić ma, *sub poenis* o exekucyi: a potym to wyciągnawszy, za dwie niedzieli oddać do skarbu, *sub poenis* o retentach poborowych, powinien. Jeśli też obwiniony stanął,

640

takowemu żadne dilacye, y appellacye od Starosty, albo Urzędu jego, dopuszczone być nie mają, oproc samego ukazanego kwitu przez Poborcę albo Sukkolektora przysięgłego: który jeśli by obwiniony pokazał, tedy ma być Poborca od onego sądu winą dwoyga czternastu grzywien karany: a Poborce przysięgać mają, y Sukkolektorowie ich w Grodach na Querellach, albo na Roczech bliższych, tak na łanowe, iako y na czopowe, tym sposobem:

Ia N. przysięgam Panu Bogu Wszzechmogącemu, w Troycy Świętey iednemu, iż w wybieraniu łanowego, czopowego, y innych podatkow moiemu urzędowi należących, wierny będę Krolowi I. Mci y Rzepltey. A chcę y iestem powinien, wszelakim staraniem, szczerością, y pilnością, takowe podatki według uniwersalu Seymu blisko przeszłego, wiernie wyciągać y zbierać, nikogo nicochylając, ani na przyiaźń, ani na nagrody, albo podarki patrząc, y żadnego podatku nie ntaić, o defektach pilną inquirycyą czynić będę: y *fideliter* cokolwiek wybiorę, zregestruię, y pieniądze wybrane z rejestry oddam, na czas y miejsce sposobem konstytucyą terażniejszą opisanym, zupełnie, nie zatrzymując, ani ich nikomu nie pożyczając, ani nimi handlując, ani pożytku sobie żadnego nimi przywodząc. Tak mi Panie Boże pomóż. W tenże sposob y Sukkolektorowie przysięć mają.

A ci Poborce, podatki wszystkie sobie do wybierania należące, według czasow w konstytucyach Seymu terażniejszego opisaneych, y przez niektore Woiewodztwa przy deklaracych mianowanych, pilnie wybierać, y na każdą ćwierć roku, do rąk Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, y Kommissarzow, gdzie na ten czas urząd swoy odprawować będą, odwozić wcześniej y oddawać powinni będą, *sub poena bannitionis et confiscationis bonorum, in Iudicio Tribunalitio Regni, vel Radomien: repeten.*

Salaria Poborcem Koronnym.

Salaria Poborcem tym, którzy będą wybierać łanowe: to iest, od czterech poborow teraz na nowe pozwolonych, iedno *salarium*: a od tych które przez niektore Woiewodztwa, w deklaracyach niżej opisaneych, względem porownania, są mianowane y pozwolone, także iedno *salarium*, by ich naywięcej było, naznaczymy. Od inszych zaś exakcyi, na terażniejszym Seymie uchwalonych, tymże Poborcem do wybierania należących, takie *salaria* y z odwozem iść mają, iakie są w konstytucyach Seymu terażniejszego naznaczone.

Pobory z Woiewodztw pozwolone, y Poborce do wybierania ich naznaczeni.

Woiewodztwo Poznańskie, poborow łanowych cztery, czopowe dwoie rok podle roku. Poborca Urodzony Woyciech Dąbrowski. Szafarz Wielmożny Ian ze Bnina Opaliński, Poznański.

Woiewodztwo Krakowskie, poborow łanowych cztery, czopowe, tak iako na przysłym Sey-

mie uchwalone, dwoie: to iest, iedno ma być wybierane w roku terażniejszym 1629 po expiracyi przeszłego, według kontraktu o to z skarbem uczynionego. Drugie po wyjściu roku, w drugim przysłym roku 1630 które się kończyć będzie *in anno 1631*. Do wybierania wszystkich podatkow na tym Seymie uchwalonych, do których wybierania Poborce są naznaczeni: Urodzony Paweł Marchocki z Marchocic, Starosta Czehowski, który przysięgł y osiadł ma mieć Sukkolektory. Miasto Krakow szosow cztery, tak iako do przeszłych poborow przeszłego Seymu, y uchwały Seymików dali, według kwitow poborow przeszłych. W Xięstwie Zatorskim, y Ziemi Oświęcimskiej, poborow łanowych cztery, czopowe iako y w Krakowskim Woiewodztwie dwoie, rok podle roku. Poborca do braci, którego elekcyą *pro die 9 Martij*, sobie naznaczać. Woiewodztwo Wileńskie, poborow łanowych cztery: Poborca do braci. Powiat Osiński, iako y Woiewodztwo Wileńskie. Powiat Lidzki, poborow łanowych sześć: to iest, dwa od roku 1626, a cztery na tym terażniejszym Seymie pozwolonych. Poborca do braci. Powiat Braclawski, iako y Woiewodztwo Wileńskie. Poborca do braci. Woiewodztwo Sędomirskie, poborow łanowych cztery, czopowe rok wedle roku dwoie. Poborca do braci, którego elekcyą *die 20 Martij* być ma. Woiewodztwo Kaliskie także iako y Poznańskie, Szafarz Wielmożny Stanisław Przyemski, Woiewoda Inowłocławski, Generał Wielgopolski. Poborca Urodzony Sebastyan Dębicki, Burgrabia Pyzdrski. Woiewodztwo Trockie, iako y Wileńskie, y Poborca do braci. Powiat Grodziński, iako y Wileńskie Woiewodztwo. Poborca na Seymik Relacyiny. Powiat Kowiński, iako y Woiewodztwo Wileńskie. Poborca do braci. Powiat Upitski, poborow łanowych cztery. Poborca do braci. Woiewodztwo Sieradzkie, iako y Poznańskie. Elekcyą Poborce, *die 24 Aprilis*. Ziemia Wieluńska, iako y Woiewodztwo Sieradzkie. Elekcyą na Poborcę, *die 4 Aprilis*. Woiewodztwo Łęczyckie, poborow łanowych ośm: to iest, cztery względem porownania się z inszemi Woiewodztwy, a drugie cztery na nowe. Elekcyą Poborce, *die 13 Martij* być ma, czopowe dwoie, iedno po drugim. Ziemia Żmudzka, poborow łanowych y szosowych cztery. Poborca na Seymik Relacyiny do braci. Woiewodztwo Brzeskie Kniawskie, względem porownania sześć, a na nowe cztery pobory łanowe: czopowe dwoie iedno po drugim. Elekcyą na Poborcę *feria tertia post Dominicam Invocavit*. A te pobory mianowane, to iest, zatrzymanych pięć, na Niedzielę Przewodną przysłą: a drugie pięć *pro 1 die Iunij* ma być wydane, *salvis desertatorum abjuratis* od nieprzyaciela. Woiewodztwo Kiiowskie, poborow łanowych cztery, czopowe dwoie na

641

642

dwie lecie, iedno po drugim. Poborca do wszystkich exakeyi na tym Seymie uchwalonych, Urodzony Theodor Woronicz. Woiewodztwo Inowłocławskie, tak iako y Brzeskie, we wszystkim. Ziemia Dobrzyńska, także. Woiewodztwo Ruskie, czopowe dwoie iedno po drugim: poborow łanowych cztery, *salvis desertatorum abjuratis* od nieprzyziaciela. A łany na szlacheckie folwarki wzięte, wolne bydź maia. Popi Ruscy wydawszy *agrarias contributiones, secundum agrorum quantitatem*, od cerkwi tylko dwa złote, *respectu* tych czterech poborow, dadzą. Elekcyą samę Poborców biorą do braci, *pro die 20 Martij*; Ziemia Lwowska we Lwowie: Przemyska w Wiśni: Sannocka w Sanoku. Ziemia Chełmska, poborow łanowych cztery, czopowe dwoie iedno po drugim *salvis desertatorum abjuratis* od nieprzyziaciela. Łany na folwarki szlacheckie wzięte, wolne bydź maia, także y Popi Ruscy, iako y w Woiewodztwie Ruskim. Elekcyą samę Poborców biorą do braci, *pro die 27 Martij*. Ziemia Halicka, także iako y Woiewodztwo Ruskie. Elekcyą Poborce, *die 27 Martij*. Woiewodztwo Wołyńskie, poborow łanowych na porównanie dwa, a nowych cztery, *salvis desertatorum abjuratis*: także y czopowe dwoie, iako y Woiewodztwo Ruskie. Poborca Urodzony Zacharyasz Czetwertyński. Woiewodztwo Podolskie, poborow łanowych cztery, czopowe dwoie rok podle roku, *salvis desertatorum abjuratis* od nieprzyziaciela. Elekcyą na Poborcę, *die 27 Martij*. Woiewodztwo Smoleńskie, y Powiat Starodubski, poborow ieden podymny, według wybierania przeszłego Poborce. Woiewodztwo Lubelskie, poborow łanowych cztery, czopowe dwoie rok podle roku. Elekcyą Poborce, *die 2 Aprilis*, w Lublinie. Woiewodztwo Połockie, poborow łanowych sześć: to iest dwa z roku 1628 nie oddane, a cztery na terazniejszym Seymie pozwolone. Poborca do braci. Woiewodztwo Belskie, poborow łanowych cztery, *salvis desertatorum abjuratis* od nieprzyziaciela. Czopowe dwoie iedno po drugim: Elekcyą Poborce, *die 20 Martij*. Woiewodztwo Nowogrodzkie, poborow łanowych ośm: to iest, dwa z roku 1626, dwa z roku 1628 nie oddanych, a cztery na terazniejszym Seymie pozwolonych. Poborca do braci. Powiat Wołkowiski, iako y Woiewodztwo Nowogrodzkie: a Poborca do braci. Woiewodztwo Płockie, poborow łanowych na porównanie dwa, a cztery na nowe. Czopowe dwoie, rok podle roku. Poborca Woiewodztwo y Powiat Witebski, poborow łanowych cztery. Poborca do braci. Powiat Orszański, także. Powiat Brześciński, także. Powiat Piński, także. Powiat Miński, także. Powiat Możerski, także. Powiat Rzeczycki, także. Woiewodztwo Mazowieckie, Ziemia Czerska, poborow łanowych na porównanie sześć, nowych cztery: czopowe dwoie, iedno po drugim. Poborca Urodzony Kasper Ry-

kalski, Podstarości Czerski. Ziemia Warszawska, także: a Poborca do poborow Urodzony Kasper Rusiecki, Pisarz Ziemiński Warszawski. Do podymnego zaś, y do czopowego, Urodzony Ian Nagorka, Podstarości Warszawski. Ziemia Wiska, także iako y Czerska, oprócz Poborce. Ziemia Wysogrodzka, iako y Warszawska. Ziemia Zakroczymska także: Poborca Urodzony Grzegorz Chmielowski, Podstarości Zakroczymski. Ziemia Ciechanowska, także iako y Warszawska: Poborca Urodzony Andrzej Peczkowski do poborow: a do podymnego, Urodzony Balcer Sarbiewski, Miecznik Ciechanowski. Ziemia Łomżyńska także, *salvis desertatorum abjuratis pro hac vice*. Poborca Urodzony Marcin Kołakowski. Ziemia Rożańska, iako y Łomżyńska. Poborca Urodzony Woyciech Koniński, Podstarości Rożański. Ziemia Liwska także. Poborca Ziemia Nurska także, Poborca Urodzony Wawrzyniec Wyssomirski, *propter laudum*. Seymik *die 20 Martij*. Woiewodztwo Podlaskie, Ziemia Drohicka, poborow łanowych na porównanie, podług uniwersalu, a cztery teraz pozwolonych. Czas oddania wszystkich, na Świętki przyszłe. Czopowe dwoie iedno po drugim. Poborca Urodzony Szymon Nieciecki. Seymik na *laudum*, we cztery niedziele po Seymie. Ziemia Mielnicka, poborow łanowych na porównanie cztery, a nowych cztery: czas oddawania iednych czterech na Niedziele Przewodną, a drugich czterech na Świętki. Czopowe dwoie, iedno po drugim. A czopowe w roku 1627 uchwalone, ma zostawać przy Poborce w uniwersale 1627 naznaczonym. Ziemia Belska, poborow łanowych na porównanie sześć na Wielkanoc przyszłą: a nowych cztery na Świętki przyszłe wydać. Czopowe dwoie, rok podle roku. A czopowe 1627 uchwalone, ma zostawać przy Woyciechu Kamieńskim Pisarzu Grodzkim Drohickim. Do terazniejszego łanowego y czopowego, Urodzony Marcyan Wiszowaty: a do podymnego Urodzony Walenty Wyszyński Pisarz Grodzki Brański: Seymik na *laudum die 20 Martij*. Woiewodztwo Rawskie, poborow łanowych cztery, a na porównanie co się pokaże z uniwersalu. Czopowe dwoie iedno po drugim. Poborca Grodzki Rawski. Ziemia Sochaczowska, iako y Woiewodztwo Rawskie: Elekcyą Poborce, *die 5 Martij*. Ziemia Gostyńska, poborow łanowych na porównanie sześć, a nowych cztery: czopowe dwoie iedno po drugim: Elekcyą Poborce, *die 13 Martij*. Woiewodztwo Chełmińskie, bierze się na Seymik wedle dawnych zwyczajow. Woiewodztwo Mściławskie Woiewodztwo Malborskie Woiewodztwo Pomorskie, iako y Chełmińskie. Woiewodztwo Braclawskie, poborow łanowych cztery, czopowe dwoie, iedno po drugim. Poborca do wszystkich exakeyi na tym Seymie uchwalonych, Urodzony Ian Dobrocieski, Miecznik Braclawski.

INSTRUKTARZ

CELNY, W. X. LITEWSKIEGO.

Instruktarz celny, wybierania darowanego na terazniejszą Rzeczypospolitey potrzebę, od wszelakich towarow y rzeczy, od wszystkich Stanow W. X. L. duchownych, y świeckich, w roku 1629 na Seymie Warszawskim cla pozwolonego.

Modus dawania kwitow mytnych, z pieczęcią od Wielmożnego Podskarbiego daną, y sposobu zabierania, iakoby się z towarami nie przekradano.

Mieysca oznaczyć na wybieranie tych ceł, na komorach y przykomorkach zwyczajnych.

645

Text, od czego co ma bydź brano.

Naprzod: od łasztu żyta, ięczmienia, y inszego zboża, po złotych dwa. A którzy wozami prowadzą, od beczki groszy dwa. Od towarow leśnych, naprzod od łasztu smelcugi, po złotych pięci. Od beczki potaszu, która trzy szyfunty waży, po złotych dwa y groszy piętnaście. Od łasztu smoly surowey, po złotych dwa. Od łasztu smoly paloney, po złotych cztery. Od sta klepek, po złotych pięci. Od sta wasilek, po złotych pięci. Od sta pipelek, po złotych pięci. Od sta wańczosu, po złotych pięci. Od kopy cebrowiny, po złotemu iednemu. Od sta balow, po złotych trzy. Od masztu iednego, po złotych cztery. Od kopy tarcie dębowych, po złotych dziesięci. Od kopy ramow sosnowych, po złotych dwa, groszy 15. Od kopy cebrowiny, złoty ieden, groszy piętnaście. Od kopy tarcie sosnowych, złoty ieden groszy piętnaście. Od sta paczyny, złoty ieden. Od bierkowiska pieńki czystey, po złotemu iednemu, groszy dwudziestu y pięci. Od bierkowca płoway pieńki, groszy piętnaście. Od kamienia lnu czystego, po groszy dwa. Od kamienia nieczystego lnu, po groszy pułtora. Od zechcyku przedze, po groszy iednemu. Od beczki lnianego nasienia, po groszy trzy. Od łasztu soli, po złotych dwa. Od uxeftu wina Francuskiego, po złotych dwa. Od pipy Petersymentu, po złotych pięci. Od pipy inszego wina, po złotych trzy. Od kuffy malmazyi, po złotych pięci. Od pipy Ryńskiego wina, po złotych trzy. Od beczki miodu pitego, po groszy dwadzieścia. Od uxeftu octu winnego, po złotemu iednemu. Od beczki piwa Kowińskiego, po groszy trzy. Od beczki dorszu y stokwiszu, po groszy piętnaście. Od beczki ryb Pruskich Krolewieckich, po groszy piętnaście. Od beczki wyziny, y iesietrzyny, po złotych dziesięci. Od sta suchych ryb, po groszy trzy. Od łososia iednego, po groszu iednemu. Od troski iunow, po groszy sześci. Od łasztu śledzi, po złotych pięci. Od beczki leszczow, po groszy dziesięci. Od beczki węgorzow, po groszy dziesięci. Od beczki certwiedłych, po groszy dziesięci. Od cetnaru olo-

646

wiu, miedzi, siarki, cyny, po groszy piętnastu. Od kamienia wosku, po groszy dwudziestu pięci. Od kamienia łoiu, po groszy trzy. Od wolu każdego, po groszy dziesięci. Od iałowico, po groszy pięci. Od beczki słonego mięsa, po groszy ośmi. Od każdego konia y kłacze, po groszy dwadzieścia. Od śledziowki miodu przasnego, po złotemu iednemu. Od sta skor wołowych, po złotych dziesięci. Od sta iuchtow, po złotych piętnaście. Od sta skor cielęcych, koźlowych, baranich y ciemcowych, po złotemu iednemu. Od tachru drobniejszych, po groszy dwadzieścia. Od sta skor łosich, po złotych dwadzieścia y pięć.

Także y od inszych wszelakich towarow, ktoreby się tu nie specyfikowały, według terazniejszey ceny, po groszu iednemu od złotego rachuiąc, wybierano bydź ma.

Szyprowie od własney szkuty, albo wiciny, oprócz sliśników, po złotych dwa.

Od dubasa, po złotemu iednemu. Od lichtanu, po złotemu iednemu. A od naiemnych ktore z frochitu najmują, po złotemu iednemu. Rotmani abo sternicy, od osoby po złotych dwa. Flisowie od osoby, po złotemu iednemu.

Od wszelakiego korzenia, *juxta proportionem* taxy, każdemu rachuiąc po groszu iednemu od złotego.

Toż o limoniach, cytrynach, oliwkach, etc. Od wszelakich płocien, etc.

A inszym wszystkim rzeczom, towarom, kupiom, ktore nie są specyfikowane, taxa ma bydź według uważenia exaktorow, którzy postrzegają tego będą, aby nikt od placenia tego cla nie ulegał, ani się ukrywał; rachuiąc iednak od każdego złotego po dwa grosza Polskich. A tych exaktorow ludzi dobrych, stanu szlacheckiego, osiadłych, Wielmożny Podskarbi W. X. L. prezentować ma na Seymiku Relacyjnym w Wilnie, którzy tamże zarazem przysięgę Poborcem w uniwersale *anni* 1628 wyrażoną, wykonać maia, y według uniwersalu, y ordynacyi, Wielmożnemu Podskarbiemu, na komorach, y komorkach zwyczajnych, pomienione clo wybierać zaczna: powinni będąc Wielmożnemu Podskarbiemu liczbę czynić, registra, także pieniądze, gdzie Wielmożny Podskarbi naznaczy, oddawać. *Salaria* tym exaktorom maia bydź z tychże pieniędzy, według uważenia tegoż Wielmożnego Podskarbiego naznaczone.

647

Maciej Maniecki Podk. Pozn. Marszałek Kola Poselskiego.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO DWUNIEDZIELNEGO,

ROKU PAŃSKIEGO 1629 DNIA 27 LISTOPADA.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bóżej łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: iż dla gwałtownych potrzeb Rzeczypospolitey, przyszło Nam Seym krotki dwuniedzielny podług uchwały Seymu przeszłego złożyć; te niżej opisane rzeczy, za spólną wszech Stanow obojga narodow zgodą, postanowiliśmy.

Approbacya pakt, y naznaczenie Kommissarzow do traktatow.

2. Pakta zawarte w Prusiech pod Altmarkiem dnia 26 Września, anni 1629 praesentis, przez Kommissarze nasze z Kommissarzami Szwedzkimi uczynione, *authoritate praesentis Conventus*, we wszystkim approbujemy. A *inhaerendo iisdem pactis*, Kommissarze do traktowania o wiecznym pokoju, abo o dalszym przymierzu z obojga narodow, tak z Senatu iako y z Koła Poselskiego naznaczymy, którzy te traktaty odprawować będą, podług instrukcyi od Nas za zdaniem PP. Senatorow przedniejszych, y przy boku naszym rezydujących, daney. Approbacya jednak tych pakt, za konsensem Rzeczypospolitey na Seymie ma być.

O zaciągu woysk.

3. Warowano iest dawnemi prawami, y konstytucyami, że woien bez pozwolenia Seymowego podnosić, y woysk, a pogotowiu cudzoziemskich, zaciągać nie mamy: ale y terazniejszą konstytucyą warujemy, że się według dawnych praw zachowamy, y zaciągow żadnych czynić nie będziemy, bez proponowania na Seymikach, y wyraźnego konsensu *omnium Ordinum Seymowego*.

Kommissarze do zapłaty woysku Pruskiemu y Inflantskiemu.

4. Woysko nasze, tak w Prusiech, iako y w Inflantach służące, w zapłacie, *authoritate praesentis Conventus*, assekurując na to Kommissarze: z Senatu deputujemy, Urodzonych; Iana Łowickiego Łędzkiego, Brzeskiego Starostę, Marcina Kazanowskiego Halickiego, Iana Sokolowskiego Bydgoskiego, Radzieiowskiego, Obornickiego Starostę, Kasztellanow.

A z Koła Poselskiego: z Małey Polski, Urodzonych, Stanisława z Opatkowic Iarłowskiego,

Podśędka Krakowskiego; Iana Frydra, Sędziogo Przemyskiego. A z Wielkiej Polski: Urodzonych, Marcina Zegockiego, Sędziogo Wschowskiego; Andrzeia z Nagłowic Reia, Sekretarza naszego; Marcina Tulibowskiego, Pisarza Ziemskiego Brzeskiego, Stefana Ciechomskiego, Cześnika Gostynińskiego; Pawła Działyńskiego, Starostę Bratyańskiego. A ci którzy się ziada, *non obstante absentia* kollegow, którzyby ziachać nie mogli, odprawować tę płacą mają, przybywszy *pro die 15 Decembris* do Inowłocławia, według popisow, które się ukażą od Pisarza naszego Polnego, y według attestacyi sposobem Bydgoskiej kommissy poprzysiężonych: a na ostatek y z pilney inkwizycy, mianowicie w piechocie, tak cudzoziemskiej, iako y Polskiej, woysku naszemu płacić, z Wielmożnym Podskarbiem Koronnym, który się absentować, *excepto legali impedimento*, nie ma; a w niebytności jego, z skarbowemi od Poborcow pieniądze odbierać, y im kwity dawać będą: a skarb kwitow dawać bez Kommissarzow nie ma, y Poborcow kwity nie mają byż żadney wagi bez podpisow Kommissarskich, y Wielmożnego Podskarbiego; w czym Kommissarze z skarbem znosić się, y kwity spolne dawać mają: a to się ma rozumieć o wszystkich, którzy pieniądze Rzeczypospolitey oddawać będą. Płacą tę tak deklarujemy, iż na tych iść nie ma od tego czasu, iako który *decessit*; w czym *fidem* Kommissarzow obowiązujemy. A *salarium* każdemu z Kommissarzow po tysiącu złotych naznaczymy, z tym dokładem, że poty mieszkać na mieyscach zapłaty powinni będą, aż się dostateczna woysku zapłata stanie. A gdzieby do skuteczney zapłaty który nie domieszkiał, *salarium* wrocić powinien, *excepto legali impedimento*, tak we Lwowie, iako y w Inowłocławiu. Na którychby też w krzywdach arezty zaszy, abo zaydą; tych sądzić mają, iakoby satysfakcyą ukrzywdzeni odnieśli. A do tych sądow przy Kommissarzach Seymowych, mają też byż Woyskowski Deputaci, dla odprawowania tych sądow zesłani, z pulkow tych którym płacić będą, po iednemu y tam *finaliter* te sądy decydować y uspokoić *ex pluralitate votorum*. *ad formam* sądow Trybunalskich, do inszych sądow nie odsyłać, mają. Tym też Kommissarzom moc dajemy, iaką mieli anni 1590 *in defectu* na dobrach Rzeczypospolitey pieniądze dostawać. Odprawiwszy Kommissarze zapłatę w Inowłocławiu, o tymże *salarium* do Lwowa iachać, y *ante primam Martij* stawić się tam mają; tymże sposobem we wszystkim się zachowując w placu części woyska tego, które z Prus na Ukrainę poszło. A po zawartej zapłacie, registra *perceptorum et expensarum*, do tegoż Grodu z podpisem rąk swych podać mają: *securitatem* tey kommissy taką iaką iest sądow Trybunalskich, warujemy. Ciż Kommissarze Koronni woysko rozprawować mają, podług informacyi prywatney, Wielmożnemu Podskarbiemu y Kommissarzom daney, ręką Naywielebniejszego w Chrystusie X.

Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, y Wielmożnych Pieczętarzow: tak też rękami Urodzonych, Marszałka Poselskiego, y Deputatow podpisaną. A po zapłacie ma się to woysko nie kupami rozjeżdżać, ale każdy z osobna, nie czyniąc żadnych krzywd ludziom, *sub poenis constit. anni 1624 sub titulo*, postanowienie na domową obronę względem swawolnikow. Do którego wszystkiego aktu Kommissarskiego, ma należeć Wielmożny Podskarbi Koronny.

Kommissarze woysku Inflantkiemu naznaczymy, z Senatu Wielmożnych: Leona Sapiechę Woiewodę Wileńskiego Hetmana Wielkiego W. X. Lit. Alexandra Korwina Gosiewskiego Woiewodę Smoleńskiego. A z Koła Poselskiego Urodzonych: ... Narburta Pisarza Ziemskiego Trodzkiego, Krzysztofa Białozora Marszałka Upitskiego, Steckiewicz Chorążego Orszańskiego. Którym *salarium* także iako Koronnym po tysiącu złotych iść ma, a oni ziachawszy się na dzień siedmiany Decembra do Bowska, powinni będą tę zapłatę rycerstwu oddawać, z temi ostrożnościami, które wyżej w tey konstytucy na Kommissarze Koronne są włożone, oprócz prywatney informacyi Wielmożnemu Podskarbiemu y Kommissarzom Koronnym daney, do ktorey Wielkie X. Litewskie nie należy.

Obrona Ukrainy od pogan

5. Reassumując *in toto* przeszłą o obronie Ukrainy konstytucyą, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy, aby liczba woyska pewna *ad defensionem* tamtey ściany na tym Seymie namowiona, do przyszłego Seymu zostawała.

O podymnym przeszłym.

6. Konstytucyą przeszłego Seymu o podymnym *in suo robore* we wszystkim zostawiać, tak deklarujemy y postanawiamy, aby ci którzy według niey nie wydali *specifice* z miasteczek, wsi, nowych osad, slobod, wol, tak w Koronie iako y w Siewierczyznie, od każdego domu, tak wielkiego, iako y małego, attestacyi podymnego, ale abo kluczami, abo też nie doskonałym specyfikowaniem domow, choć poiedynkiem po wsiach szkodę Rzeczypospolitey uczynili, ponieważ nie zupełnie attestacye do Grodow dali, tedy wolno im tych attestacyi poprawić z oddaniem Poborey co przychodzi, *in decursu sex septimanarum*, po skończeniu Seymu. Czego którzyby nie czynili, do tych maiełności Poborce tych Woiewodztw y Ziem, którzy to podymne wybierali, *sub poena mille marcarum in Majo* ziachać mają, y tak weryfikować wszystkie wsi, miasteczka, y osady, za przysięgą Watamanow, y attestacyą panow ich, abo urzędnikow. A w ktorego maiełności pokaże się, że *mala fide* z Rzeczpospolitą szedł, a w tych sześciu niedzielach po Seymie iako się wżwyż wspomniało, nie poprawił się: tedy *ad delationem* tegoż Poborey, y za służnemi dowodami, *triplici pensione* podymnego do skarbu, *et poena mille marc. in constitutione expressa, cuius medietas ad fiscum, altera vero officio y*

Poborey, *itidem per medium*, należeć będzie, *in Officio Castrensi sine appellatione*, karany bydź ma. A nowe osady y przysady, które po wybiaraniu tego podymnego stanęły, od płacenia starego podymnego wolni będą, za przysięgą tychże Watamanow, y attestacyą panow, abo urzędnikow. A iesliby który Poborca inaksze weryfikacye, aniżeli *in rei veritate* iest, podał, tedy *salvam inquisitionem* przez Urząd Grodzki *possessori* zostawujemy, *postquam expeditam forum* w tymże Grodzie naznaczymy, *absque appellatione, et poena mille marc.* Ta iednak konstytucy *vim lustrationis sapere* nie ma. A ktoby w tey funkcyi Poborey prepedyca iaką uczynił, tedy *sub poena violatae securitatis* iadących na Trybunał podpadać, y tamże *forum* mieć ma.

Podymne nowe.

7. Wygadając prędkiy zapłacie żołnierskiej, za zgodą iednostayną wszystkich Woiewodztw y Ziem, *nemine excepto*, postanawiamy w Koronie podymne, które tak ma bydź wybierane *in duplo* iako *in simplo* w konstytucy przeszłego Seymu opisano. A gdzieby się po wydaniu tego podymnego pokazało, że ie kto niesprawiedliwie wydał, tedy według tegoroczney konstytucy exekucya bydź ma. *Cum cautella* także przysad y osad nowych ktoreby się po oddaniu tych nowych podymnych pokazały, iako się w terazniejszey konstytucy o przeszłym podymnym specyfikowało. Więc żeby poddani ubożsi z bogatszeni iednako w tym podymnym ciężaru nie ponosili, tedy to na rozsądku każdego pana y dzierzawce ma zostawać, aby kuźnicom, papiernikom, młynom, kuiaziom, boiarom, poturnym y inszym bogatszym, *ducta proportione*, więcej dawać naznaczali. A zagrodnikom, chatnikom y chałupnikom mniej; tak iednak żeby od wszystkich domow, chałup większych y mniejszych, obojga podymnego złoty ieden, do Poborce oddawany był. A Kozacy Zaporowscy w Woiewodztwie Kiiowskim mieszkający, którzy są według regestrow swych na posługę Rzeczypospolitey z kommissy z niemi przez Wielmożnego Woiewodę Sendomińskiego Hetmana naszego Polnego, y Kommissarze nasze zaciągnieni, wolni ci tylko od podymnego tego zostawać mają, według regestrow w Grodzie Kiiowskim aktykowanych. Czas wybierania podymnego w Woiewodztwach wszystkich y Ziemiach, ma się zacząć *a die 1 Ianuarij*, a kończyć się ma *ad ultimam ejusdem anni 1630* wyiwszy Woiewodztwa Ruskie, Podolskie, Wołyńskie, Kiiowskie, Braclawskie, w których *ad 15 Februarij* wybieranie to kończyć się ma. A tych Woiewodztw Poborcowie, Wołyńskiego, Podolskiego, Braclawskiego, *ultima Februarij* z pieniędzmi do Lwowa stawić się mają, lub sami, lub przez Sukkollektora: a drugich Woiewodztw wszystkich, Poborcowie do Inowłocławia pieniądze odwozić powinni będą, po expirowaniu czasu wybierania im wyżej naznaczonego, poblizsi w tydzień, a dalsi we dwie niedzieli. Między ktoremi iż też iest Woiewodztwo

650

649

648

651

Ruskie z Ziemią swemi, y Woiewodztwo Belskie; tedy mając wzgląd na odległość mieysca, Poborcom tym ich co do Inowłocławia poiądą, *vectura* potrącona bydź ma, według uznania PP. Kommissarzow. A po wyiściu czasu wybierania podymnego, mają we wszystkich Grodach sądzone bydź Kwerelle, y Roczki, *sub poenis mille marcarum* u Trybunałów *repetendis*, naydaley we dwie niedzieli, choćby też *y extra cadentiam ad hunc solum actum*; także też w Woiewodztwach Kiowski, Wołyńskim, Braclawskim. A iż według prawa ich, y statutu W. X. Lit. nie mają *facultatem Grody obtinendae et publicandae bannitionis*; tedy iesliby exaktorowie y Poborcowie, *cum retentoribus, sive ex controversijs, sive in contumaciam lucrum* otrzymali, *vigore constit.* *Conventus praesentis*, odsyłać takowe sprawy mają, *pro obtinenda et publicanda bannitione*, na Trybunał Radomski. A na tych Kwerellach y Roczkach, ktoreby *extra cadentiam* przypadaly, żadne insze sprawy sądzone bydź nie mają, iedno wzwyz pomienione. A gdyby gdzie Grod wakował, tedy takowe sprawy *in viciniori Capitaneatu* odprawować się mają.

Trybunał Radomski.

652

8. Dla dochodzenia wszystkich retent y podatkow, reassumuiąc przeszłe konstytucye Trybunał Radomski; na dzień 26 Lutego w roku 1630 naznaczamy, a od zaczęcia ma trwać niedziel trzy: na który przy Wielmożnym Podskarbib naszym naznaczamy, z Senatu Wielmożnych y Urodzonych: Mikołaja Oleśnickiego Lubelskiego, Filippa Wołuckiego Rawskiego, Woiewodow: Mikołaja Firleia z Dambrowice Woynickiego, Walentego Plichtę Rawskiego, Ierzego Kochanowskiego Małogoskiego, Kasztelanow.

A z Koła Poselskiego po jednemu z Woiewodztw, y Ziem, z Krakowskiego, Urodzonych: Marcyana z Chelma Chelmskiego Chorążego Krakowskiego, Starostę Ryczywolskiego: z Ziemie Zatorskiej, Marcina Laskowskiego, Woyckiego Oświecimskiego, Instygatora Koronnego: z Poznańskiego, Stanisława Doruchowskiego, Sekretarza naszego: z Sandomierskiego, Mikołaja z Olekszowa Gniewosza: z Kaliskiego, Iana Daleszyńskiego: z Sieradzkiego, Iakuba Mielcińskiego: z Ziemie Wieluńskiej, Iana Madalczskiego: z Łęczyckiego, Piotra Garwaskiego, Dworzanina naszego: z Brzeskiego, Świętosława Wilgostowskiego: z Kiiowskiego, Krzysztofa Makarowicza: z Inowłocławskiego, Andrzeja Mościnskiego, Woyckiego Inowłocławskiego: z Ziemie Dobrzyńskiej, Iana Cyrskiego, Starostę Bobrownickiego: z Ruskiego, Iacyntha Dersznika: z Ziemie Chelmskiej, Łukasza Serebryskiego Komornika Granicznego Chelmskiego: z Ziemie Halickiej, Dominika Kazanowskiego Starostę Bogusławskiego: z Wołyńskiego, Krzysztofa Charlińskiego Dworzanina naszego: z Podolskiego, Ierzego Dydyńskiego Sędziego Kamienieckiego: z Lubelskiego, Tomasza z Biber-

sztyna Kazimierskiego Dworzanina naszego: z Belskiego, Prokopa Leśniowolskiego Starostę Brańskiego: z Plockiego, Iana Narzymskiego: z Mazowieckiego, Andrzeja Prazmowskiego, alternatę zaczynając Woiewodztwu: z Podlaskiego, Andrzeja Wodyńskiego alternatę zaczynając do Trybunału Radomskiego, a nie do inszych Trybunałów: z Rawskiego Macieja Lipskiego Woyckiego Rawskiego: z Braclawskiego, Eliasza Czetwiertyńskiego: z Chelmińskiego, ... z Malborskiego, ... z Pomorskiego, ... Po odprawieniu przysięgi po zasięczeniu, registr delat wszystkich ma bydź podany, nie czyniąc napotym żadnego supplementu, ani też podczas Trybunału żadney zgody, ktoraby miała bydź bez wiadomości Trybunału, y pieniędzy bez konsensu Trybunału nie podnosząc, na który Trybunał mają bydź zpozywani wszyscy ktorzykolwiek Rzeczypospolitey winni. A o podymne także Poborcom termin prefiguiemy, iako y o czopowe *sine citatione*, także Poborcy, administratorowie, y wszyscy podług przeszłych konstytucyi, a osobliwie co prowiantem zawiadowali sprawić się (ktorym termin naznaczamy) mają, ktoby dał się wzdać *iterum post arrestum* na Trybunale, abo niearesztował, *a satisfactione* chciał znośić, tedy nie ma bydź przypuszczony iedno *cum repositione triplicis pensionis, et grossor. et poena duplici quatuordecem marc.* Miasto Krakow aby za miasteczka *de suo* podług dekretu przeszłego Trybunałskiego Radomskiego nie płaciło, uwalniamy. Także insze miasta za drugie nie mają płacić. A Instygator nasz z delaty tego miasta ma mieć *terminum peremptorium loco citationum* o to, *cum quibus competierit.* Co też kosztu na wagę w Wieliczce wyłożyli, to im na rachunku przyjęto bydź ma.

Proces o niewydanie podatkow Rzeczypospolitey dawno zatrzymanych, y terazniejszych.

9. Ponieważ przez nierychle wydawanie podatkow Rzeczyposp: y znoszenie ich do skarbu Koronnego, wielkie omieszkanie, y szkoda Rzeczypospolitey się dzieie, przeto postanawiamy, że ktobykolwiek poboru, podymnego, abo iakiegokolwiek podatku Rzpltey na czas prawem pospolitym oznaczony nie zapłacił, tedy Poborca takowego każdego retentora na te sądy y konstytucyi o podymnym specyfikowane (ktore Starostowie abo Urzędy ich, zaraz niemieszkanie złożyć, y sądzić powinni) *ad bannendum* pozwać ma, na którym terminie każdy takowy pobor, abo podymne, y wszelaki podatek Rzpltey *cum poena duplici quatuordecem marcarum, per medium Poborcy et Officio dividenda, sub poena bannitionis in instanti sine quibusvis appellationibus, et earum prosecutionibus*, zapłacić ma. A ktobykolwiek nie zapłacił, ale banniować się dopuścił, tedy Poborca wszystkie bannicze wyiąć, y bannity na delacie Staroście, abo Urzędowi jego, z podpisem ręki swojej, zaraz po tych Querellach na pierwszych podać, y do ksiąg aktykować ma: którą delatę Urząd od Poborce

przyjąć, *et intra decursum sex septimanarum, sive per pignorationem*, według dawnego prawa, *in retentis minutioribus, sive per apprehensionem bonorum, sive etiam in personis bannitorum*, exekucyą uczynić, y pieniądze od bannitow wybierać, y wybrane, *intra decursum sex septimanarum*, do rąk Poborce oddać powinien, *sub poena quintarum marcarum, et triplicis pensionis, in Iudicio Tribunalis Regni, sive Petricov: sive Lublin: ex speciali registro* Instygatora naszego, *inter causas fisci*, ktore przed inszemi wszystkimi sprawami, Trybunał zawždy sądzić ma, *repetenda*. A przeciwno Poborcom, ktorzyby do skarbu, abo tam gdzie Rzplta ukaże, podatkow uchwalonych nie wydali, takowy proces bydź ma; że wszyscy takowi na Trybunale Radomskim, tak teraz uchwalonym, iako y na inszym, ktorzyby napotym uchwalony był, *sine citatione* stawić się powinni, y tam *in instanti* Rzeczyposp: uiścić się mają: a ktorybykolwiek Poborca nie uiścił, abo banniować się dał, takowemu żadna sublewacya y gleyt nie mają bydź dane, ani do zniesienia takowej bannicy y processu, tak na Trybunały Koronne, iako y na Sejm pozywać nie będzie mógł; gdyż takowy dekret, bądź *in contumaciam*, bądź też *ex controversia* otrzymany, tylko *sola satisfactione pro re principali, et poenis adjudicatis*, za kwitem skarbowym, a potym *relaxatione, seu restitutione*, z Kancellaryi naszey wzięty, znieiony bydź może. A gdzieby Poborca który w takowej bannicy nie poczuwając się, upornie w niey trwał; tedy Wielmożny Podskarbi Koronny takowy dekret przez Pisarza swego skarbowego, zaraz Staroście, abo Urzędowi iego *proprij Districtus* odesłać, y exekucyi z bannita, *per officiosam requisitionem* upomnieć się ma: którą takową bannicyą Starosta każdy, abo Urząd iego, przyjąwszy zaraz *in instanti* z Pisarzem skarbowym *bona banniti apprehendere*, y Pisarzowi skarbowemu oddać, y samego bannita, *si ipsius copia haberi poterit*, imać powinien będzie. Co Starostowie uczynić winni, *sub poena mille marcarum, et solutionis de suo* na Trybunale, bądź Piotrkowskim, bądź Lubelskim, *repetenda*. A iesliby małzonka bannicy tey exekucyi oprawą swoją bronila, a ta oprawa iey dobrze przedtym zapisana iey na dobrach własnych bannita, nie za pieniądze poborowe kupionych służyła: tedy skarb *summam reformationis tantum absque contradote* oddać, a dobra *in possessionem suam apprehendere* ma. Starostowie też *in facienda executione*, iesliby był *bannitus rebellis*, statutu dawnego zażywać mają. Iesliby też Poborca oddał na delacye Urzędowi Grodzkiemu kogo, co by iuz miał od niego kwit, a Urząd Grodzki uczyniłby exekucyą; tedy nie Starosta, ale Poborca o to odpowiadać powinien.

0 czopowym piwnym, y gorzałczanym, przeszłego Seymu pozwolonym.

10. Wielka szkoda w tym Rzpltey iest, że nad przeszłe konstytucye ważyli się arendować niektorzy czopowe, y iako się na Trybunale

przesłym Radomskim ukazało, iednych miast y miasteczek zataili, a drugich iuramentow nie ukazowali: postanawiamy tedy terazniejszą konstytucyą, aby się wszyscy Poborcy ze wszystkich Korony na przyszły Trybunał Radomski *absque citatione* stawili, y termin mieli, y registra autentyczne poprzysiężone, miast y miasteczek wszystkich, przy sądzie Trybunałskim Radomskim do skarbu oddali, y według nich liczbę dostateczną czynili, a gdzieby się utaienie, abo arendowanie pokazało, z ktoregokolwiek miasteczka, więc w registerach, abo pożytkach Rzeczyposp: tedy abo *per inquisitionem* Trybunał dochodzić, abo iesli iasna rzecz będzie, na tymże Trybunale *poena mille marcarum, toties quoties* się nań to pokaże, *cum restitutione summae*, odpowiadać mają.

Czopowe miodowe.

655

11. Iż wszelakie likwory okrom win y małmazyi, ktore osobną konstytucyą o składnym są warowane, według konstytucyi anni 1628 o sposobie wybierania czopowego uchwaloney, zamykają się, y konstytucyą anni 1629 approbowane są: tedy czopowe miodowe od grosza dwa pieniądze, rozumiejąc te pieniążki, co ich ośmnaście w grosz, po wszystkiey Koronie, w Woiewodztwach, Powiatach, y Ziemiach, wybierać się ma przy czopowym piwnym, y gorzałczanym. Tym tedy wszystkim, co miodowe czopowe, lubo to *per arendam*, abo iakimkolwiek sposobem trzymali, termin na Trybunał Radomski, *sine citatione* naznaczamy. A iż *non temere* drudzy, ale się uniwersalami zaslaniając, pretext mieli; tedy się *ad aequitatem* Trybunał skłaniać ma, *nilominus* y weryfikacyą nakazać, iako to wszystko co wybrali, sprawiedliwie do skarbu oddali, nie według kontraktu, ale według wybierania: a napotym, *a publicatione huius constitutionis*, aby się nikt nie ważył arendować, ale tak wybierane bydź ma miodowe, iako piwne y gorzałczane. Przez tenże Urząd ma bydź specyfikowane w teyże przysiędze.

Evecta.

12. *Evecta* iż tylko do roku były uchwalone, dla potrzeby tey terazniejszey Rzpltey konstytucyą przeszłego Seymu *in toto* do drugiego sześniedzielnego, aby terazniejszy Sejm *perplexitatem* w niey nie czynił, *in suo robore* we wszystkim zostawuemy. Ci kupcy ktorzy komory miaią, aby przez sługi skarbowe, y Starosty pograniczne zabierani byli; a *medietas* tych towarow skarbowi, y *medietas* delatorowi należeć ma. A podatki od kupcow y przekupniow, aby w miastach y miasteczkach naszych duchownych, y szlacheckich, na iarmarkach, y bez iarmarkow, od wszelakich towarow, dołożywszy sukien, ktore w przeszley konstytucyi nie są mianowane, sprawiedliwie wybierano, podług konstytucyi Seymu przeszłego, y do skarbu oddawano, o co też na Trybunał *forum*.

O donatywie z przeszłego Seymu kupieckiej.

13. Na kupce, a nie na miasta przeszła konstytucya była uchwalona, a teraz na miasta y miasteczka ten ciężar włożony, a kupcy tego podatku ulegli: postanawiamy, aby miasta y miasteczka uciążone w tey mierze nie były; y które nie wydały, aby nie wydawały; y któreby pozwane były, od processow y prawa, wolnych ich czyniemy. A na *residuum* summy, ktorey do sta tysięcy nie oddali, y do skarbu nie wnieśli, sami się kupcy złożyć mają, y do Inowrocławia wystawić *ad 15 Ianuarij, sub poena triplicis pensionis*, żeby się dosyć stało uchwałe Seymowey: rzemieślnicy jednak mają być wyjęci.

Pobor wodny, abo Fordan.

14. Iż się teraz port za tymi inducyami otworzył, tedy pobor wodny zwyczajny, iuż nie gdzie indziej, ale w tymże mieyscu kędy pierwey, w Fordanie wybierany byź ma, podług uniwersału *anni 1629*.

Pogłowne żydowskie.

15. Na żydy w Koronie, siedmdziesiąt tysięcy *authoritate praesentis Conventus*, do przyszłego Seymu wkładamy. A powinni tę sumę wydać iak nayprędzey na zapłatę woyskom. Czego Wielmożny Podskarbi doyrzcć ma. A oddawszy tę sumę, od wszelkich inszych podatkow wolnemi będą, oprócz podymnego na tym Seymie uchwalonego, y cła podług konstytucyi Seymu przeszłego.

Vagabundi.

16. Włożona iest na przeszłym Seymie summa dwudziestu tysięcy złotych na *vagabundos*; która iż nie iest dobrana, y nie mała reszta iey zostaje: przetoż ustanawiamy, aby *residuum* iako nayprędzey, do ręku Wielmożnego Podskarbiego oddane było.

Approbacya fundacyi na okup więźniow, Urodzonego Samuela Targowskiego.

17. Lubo na tym Seymie, *vigore praesentis Conventus*, konstytucye żadne stawac nie miały, iedno te, które należą *ad praesentes necessitates Reipublicae*, iednak wygadziąc *piae intentioni*, względem *redemptionis captivorum*, Urodzonego Samuela Targowskiego, Sekretarza naszego, fundacyą wsi iego dziedzicznej, nazwaney Nowa wieś, w Woiewodztwie Poznańskim leżącej, na okup więźniow od niego fundowaney, approbuujemy; którą będzie powinien oddać do ksiąg Grodzkich Poznańskich, y Trybunału Piotrkowskiego, *salvis iuribus Terrestribus*, z tych dobr Rzeczyposp: powinnych.

Miasto Toruń y Gdańsk.

18. Doznawszy stateczney wiary przeciwko Nam y Rzeczyposp: miasta naszego Gdańska, aczbyśmy radzi uścili się im w summie na Seymie roku 1628 upewnionej, lecz dla inszych

nie małych ciężarow Rzpltey nie mogąc na ten czas temu dosyć uczynić, assekuracyą na Seymach przeszłych uczynioną, do drugiego Seymu odkładamy, na którym starać się chcemy, aby w obietnicy swey satisfakcyą od Rzpltey miało. A iż toż miasto pod ten czas woyny na żywności zeszło, tedy względ mając na potrzeby obywatelow miasta tego, postanawiamy, aby wszystkie zboża które Wisłą spuszczaią, nie na insze mieysca, tylko do Gdańska spuszczone y obracane były, do drugiego Seymu. Miastu też Toruniowi, za doświadczoną wiarę ich przeciwko Nam y Rzeczypospolitey wdzięczność pokazać chcemy.

O obywatelach Inflantskich.

19. Wiadome iest dotrzymanie stateczney wiary obywatelow Ziemie Inflantskiej, pod czas woien przeszłych z Gustawem, Nam y Rzpltey oświadczone, iż woleli raczey odpasć od majątności, domow y dostatkow swych, aniżeli łączyć się z nieprzyjacielem: przetoż godnemi ich wszelkiej wdzięczności byź rozumiejąc, życzyliśmy tego, aby na tym Seymie sposoby do opatrzenia ich namowione, y obmyślane były, lecz że się do tego zręczne na ten czas nie podały okazyc, na przyszły Sejm to odkładamy, chcąc z Stanami *rationes inire*, aby ci ludzie dobrze Rzeczypospolitey y Nam zasłużeńi, y ktorzy Nam *fidem suam probaverunt*, wdzięczność należną uznawali.

Odpuszczenie części summy, z podymnego, Urodzonemu Poborcy Woiewodztwa Belskiego.

20. Mając względ y politowanie nad srogim spustoszeniem, Urodzonego Świętosława Iahodyńskiego, Podśodka y Poborce Woiewodztwa Belskiego, które za tą świeżą inkursyą pogańską odniósł, gdzie przy zniesieniu y popaleniu chudoby wszystkiej, onemu część (mianowicie tysiąc dziewięć set dwadzieścia y pięć złotych Polskich) pieniędzy podymnych iest zabrana: przeto za prozbą Posłow Ziemskich, y zgodą wszech Stanow obojga narodow tę wyżey mianowaną sumę (którą tenże Urodzony Podśodek w Grodzie Belskim iuramentem ma likwidować) onemu odpuszczamy, y od placenia tey summy *authoritate praesentis Conventus* onego uwalniamy; którą to sumę Wielmożny Podskarbi nasz Koronny, y Trybunał Radomski, za autentycznym iuramentu ukazaniem, *in rationibus* przyiąć mu powinien będzie.

O salaryach Poborcow przeszłych w Woiewodztwach, Krakowskim y Sandomirskim.

21. *Salaria* iż na przeszłym Seymie od iednego tylko łanowego uchwalone były, za którą uchwałą Trybunał przeszły Radomski, Urodzonym, Pawłowi Marchockiemu Krakowskiemu, y Stanisławowi Uieyskiemu, także Mikołajowi Pękosławskiemu, Sandomirskim Poborcom, przychylając się do teyże konstytucyi, iedno tylko *salarium* na liczbach przyiął. Ale że lau-

da Woiewodztw tych od każdego poboru onym *salaria* naznaczyły: tedy *authoritate Conventus praesentis*, skarb te *salaria* na Trybunale im nie przyięte, *in rationibus* przyiąć im ma.

Salaria Exaktorom terażniejszym Koronnym.

22. *Salaria* Exaktorom na przyszłe podatki, po groszu od złotego naznaczamy, z odwozem pieniędzy. Miastu Krakowowi na dwa Rewizory przysięgłe mieszczan osiadłych Krakowskich, ktorych Urząd Krakowski z Urzędu obrać ma, każdemu z nich po kopie na tydzień naznaczamy; ktorzy Rewizorowie ieden od piwa, drugi od gorzałek, powinni będą doglądać czopowego, aby sprawiedliwie wybierane było.

Trybunał Wileński skarbowy.

23. Chcąc do prędszego przyść zebrania retent, które od niemalego czasu przy Poborcach, y Sukkolektorach, y przy arendarzach ich, z wielką Rzpltey szkodą zatrzymane nayduią się, *vigore Conventus praesentis*, za zgodą wszech Stanow, Trybunał trzyniedzielny *ad causas fisci* naznaczamy, na który Deputatow przy Wielmożnym Podskarbiem Ziemskim W. X. L. naznaczamy z Senatu, Wielmożnych, Zawiszę Witebskiego, Konstantego Połubińskiego Męcislawskiego, Kasztellany. A z Koła Poselskiego, Urodzonych, z Woiewodztwa Wileńskiego, Iana Kierdeia Pisarza Ziemskiego Ośmiańskiego; z Woiewodztwa Trockiego, Alexandra Chalockiego Marszałka Lidzkiego; z Ziemie Żmudzkiej, Iarosza Okolskiego; z Woiewodztwa Smoleńskiego, Ierzego Swirskiego; z Woiewodztwa Połockiego, Daniela Szczyta Podśodka Połockiego; z Woiewodztwa Nowogrodzkiego, Obryńskiego, Sędziego Nowogrodzkiego; z Woiewodztwa Witebskiego, Alexandra Hurka; z Woiewodztwa Brzeskiego, Mikołaja Ielskiego Stolnika Pińskiego; z Woiewodztwa Męcislawskiego, Iakuba Madaleńskiego Woyskiego Męcislawskiego; z Woiewodztwa Mińskiego, Filona Mitkiewicza. Ktorzy ziachawszy się do Wilna na dzień czwarty Marca, w roku przyszłym 1630 tegoż dnia zasieść, y przysięgę podług konstytucyi roku 1613 opisaney wykonać będą powinni, y te sądy zacząwszy odprawować mają. Na którym Trybunale wszyscy Poborce, arendarze, y ktorzy iakich się kolwiek podatkow Rzpltey tykali; także y ci przez ktorychby pieniądze z delat wybrane, lubo delaty do exekucyi nie przywiedzione znajdowały się: także przy ktorych kontrybucye zatrzymane, *quocunque nomine* w uniwersałach poborowych nazwane: także ktorzy *cujuscunque conditionis et status* wywozić y spuszczać zboża y towary zakazane za granice ważyli się, aby podług teyże konstytucyi roku 1627 (którą *in toto* terażniejszą konstytucyą approbuujemy) powołani byli. Powinien też będzie Wielmożny Podskarbi nasz przez sługę skarbowego przysięgłego oddać wszystkę zupełną delatę zatrzymanych retent, podatkow, do tegoż sądu, pokaza-

wszy y to iako wielka summa z dekretow przeszłych Trybunałow do skarbu W. X. Lit. weszła. Temuż sądowi podlegać mają, ktorzy woieny zaciąg przyiąwszy, pocztow zupełnych do popisu nie stawili, abo zaciągnawszy się do obozu nie przybyli, tak sami Rotmistrze iako y towarzysze ich, na ktorych pena w konstytucyach opisana, extendowana byź ma: które dekreta wszystkie tych sądow mają byź pieczętowane pieczęcią Wielmożnego Podskarbiego, za ktoremi dekretami zapłata sum wskazanych pod punktem bannicy do skarbu ma byź oddawana. *Salaria* tym Deputatom z win skazanych na każdą osobę po stu kop groszy Litewskich naznaczamy. A dekreta iako nasze Krolewskie, *et autoritatem* tego Trybunału *in toto* iako Radomskiego approbuujemy.

Czopowe W. X. Lit.

24. Reassumując konstytucyą roku 1628 o czopowym W. X. Litew. które po expirowaniu arendy Wielmożnego Podskarbiego naszego, w dyspozycyą Rzpltey znowu wracać się ma. Iakóż z wielu Powiatow Poborcowie ten pobor iuż wybierają, a Wielmożnemu Podskarbiemu w niektórych ieszcze Powiatach termin arendy w dzień S. Iana Chrzciciela w roku 1630 wychodzi. Chcemy to mieć, aby nazaiutrz po S. Ianie Poborcowie Powiatowi, ktorzy na wybieranie terażniejszych obrani podatkow będą, uiąwszy to czopowe, podług uniwersału pod przysięgą wybierali, oddając go przez kwartaly do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego. A porządek wybierania podług konstytucyi roku 1628 zachowany *in toto* byź ma, także *contra resistentes et negligentes* do teyże konstytucyi odsyłamy we wszystkim, *vigore hujus Conventus* one approbowawszy. A *salarium* Poborcom podług konstytucyi roku 1628 iść ma.

De evectis et inductis W. X. Litew.

25. Konstytucyą Seymu przeszłego 1629 *de auctione subsidiorum* deklarujemy, iż się nie tylko na ewekta ale też y na indukta ściągnąć ma, tak *de praesentibus* iako *de futuris*.

Szafunek poborow W. X. Lit.

26. Warujemy to *authoritate praesentis Conventus*, iż te podatki na Seymie terażniejszym dwuniedzielnym uchwalone, nie mają się ninacz inszego obracać, ieno na zapłatę skuteczną woysku Inflantckiemu: a cokolwiek przeszłych y terażniejszych reszt będzie zostawało, tedy na zniesienie długow, naprzod Wielmożnemu Podskarbiemu naszemu W. X. Lit. z cła nowego oddano byź ma. A z reszt podatkow inszych, Wielmożnym, Hetmanowi Wielkiemu, y Hetmanowi Polnemu W. X. Lit. długi popłacone y zniesione byź mają.

Czas oddawania poborow W. X. Litew. y szosowego.

27. W każdym Woiewodztwie y Powiecie, pobory łanowe y szosowe, na terażniejszym Sey-

nie uchwalone, mają się zacząć wybierać od Poborców Powiatowych, od Relacyjnych Seymikow, które we trzech niedzielach, po terażniejszym Seymie, w każdym Powiecie odprawować się będą. A po expirowaniu tego czasu we dwu niedzielach, z temi pieniędzmi stawić się do skarbu y one spełna oddać, y liczbę uczynić przed Wielmożnym Podskarbis naszym powinni będą, tym porządkiem, iako w teyże konstytucyi o Poborcach iest opisano, wyiawszy Woiewodztwa Smoleńskie, Mściławskie y Witebskie, którym dla odległości mieysca, tak na wybieranie tych poborow, iako na odwóz ich, ośm niedziel od Seymiku naznaczamy: a *salarium* podług pierwszych konstytucyi od iednego poboru iść ma. A inne wszystkie podatki według uniwersalu przeszłego Seymu wybierane y oddawane być mają.

O Poborcach W. X. Lit.

28. Iż się pokazało z relacyi Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. że Poborcowie według czasow w konstytucyach naznaczonych, poborow do skarbu nie wnoszą, zaczęły zapłata wczesna żołnierzowi, z wielką szkodą Rzpltey nie dochodzi: przetoż *authoritate Conventus*, tak postanawiamy, aby Wielmożny Podskarbi żadnemu Poborey w tym nie folgował, ale każdego, któryby dosyć nie uczynił, zaraz po expirowaniu terminu do Grodu, lubo gdy będzie z Seymu naznaczony do Trybunału skarbowego, pozywał, wskazy y dekreta bez wszelakich zwłok, *sub fide officij sui*, exekwował. A z strony Poborcow reasumując konstytucyą roku 1613 tak deklarujemy, żeby przysięgi żadnym sposobem nie umykali, ale onę zaraz po obraniu, tamże na Seymiku wykonywali, registra swe y delaty zaraz po expirowaniu terminu wybierania poboru, do Grodu oddawali, pod zapłaceniem winy tysiąca złotych Polskich, ó co u Grodu *forum ad cuiusvis instantiam*, ktorey winy połowica do skarbu naszego, a połowica delatorowi należeć ma: takowcyże winie Grod w nieprzyjęciu delaty podleć ma, o co z Grodem *forum* w Trybunale.

Warunek Smoleński.

29. Warując bezpieczeństwo Smoleńska, y innych zamkow, od Moskwy rekuperowanych, za zgodą wszech Stanow, Seymowych konstytucyą roku 1613 y konstytucyą roku 1620 o ordynacyi tamtych zamkow uczynione reasumujemy, wyrażając, aby obywatele tameczni kondycyom w przywileiach na daniny ich opisanym, do obrony zamkow tamtych dosyć czynili. A gospodarze, ktorych powinni w domach swych zamkowych mieć, aby na każdą ćwierć roku popisowali się, y żywność na puł roka żeby każdy miał w domu, *sub poenis in constitutionibus annorum suprascriptorum expressis*, o co *forum* na Trybunale, lubo za Dworem naszym, *contra negligentis*, naznaczamy: czego w Woiewodztwie Smoleńskim Wielmożny Woiewoda terażniejszy,

y napotym będący, a w innych odległych Powieciach Starostowie, dzierżawcy, y Chorażowie Powiatowi doglądać mają, nikomu folgi nie czyniąc, y z siebie samych dobry przykład dając, *sub poena mille marcarum* za przypozwaniem od kogożkolwiek; ktorych połowa delatorowi, a druga połowa do skarbu naszego należeć, a *forum* delatorowi z niemi *ad instantiam Instigatoris, ut supra*. Osobliwie Kozacy przy Smoleńsku y innych zamkach, z dobr tych, ktore od Nas na służbie Rzpltey zamkowey, *perpetuis temporibus* są fundowane, powinni y pod czas pokoju straż zamkową kolejną odprawować, domy na placach z rozkazania naszego, przez Wielmożnego Woiewodę Smoleńskiego ukazanych, y przez mierniczego naszego przysięgłego im wymierzonych pobudować, y żywność w nich *juxta praescriptum modum* mieć, iurysdykcyi Woiewodzkiej, a w innych zamkach, Starostom, Kapitanom zamkowym, według przywileiow naszych podlegać mają, żadnych spraw swoich pod iurysdykcyą Ziemią nie zaciągając, y przez to służby do obrony zamkow na te dobra włożony nie ulegając, libertacyami, ięśliby iakie *ad male narrata quocunque praetextu*, otrzymane były, ktore My powagą Seymową *eznunc* annihiliemy, nie szczyjąc ani zaskaniając się, pod utraceniem dobr, *et sub poenis*, w artykułach wojennych konstytucyą roku 1609 approbowanych, o posłuszeństwie zwierzchności opisanych. A iż ci Kozacy te grunty miasto żołdu, któryby z skarbu brać nieli, trzymają, y z nich służbę zamkową wojenną y straż obecnie odprawują, tedy też od wszelkich podatkow Rzpltey wolni być mają. Okazowanie Woiewodztwa Smoleńskiego, ktore się w Wigilią Bożego Ciała odprawować zwykło, za prozbą Posłow Smoleńskich, obywatelom Smoleńskim nazaiutrz po Bożym Ciele przekładamy, na ktorym każdy osobą swą, zbrojno z poczem według przemożenia, y największey ku obronie oyczyzny życzliwości swey stawić się powinien, y pod czas iawnego niebezpieczeństwa tam rezydować. A gdyby kto naznaczonego okazowania czasu omieszkał y zaniedbał, tedy pod winy, ktore w prawie popolitym o służbie Ziemikey wojenney opisane są, będzie podlegał. A iż na Smoleńsku y innych zamkach, y pod czas terażniejszych inducyi nie ufając nieprzyjacielowi mamy pewne *praesidia*, ktorych z prowentow tamecznych zapłata zawsze dochodzi, ktora aby y w przyszły czas dochodziła, y żołnierz był zawsze w tych zamkach. Włości y gruntow przez Kommissarzy nasze czasu ordynacyi przy zamkach zostawionych y opisanych rozdawać nie mamy, y nikt ich upraszać nie będzie mógł, *sub poena* o ekonomicach w prawie opisanej: wszakoż grunty y włości przez wojnę zapustoszałe, z ktorych żaden prowent dotąd do skarbu nie idzie, te według przeszley konstytucyi w wolney dyspozycyi naszej: a tych ktorym dotąd prawem lennym rozdano, przy spokojney possessyi samych,

y potomkow ich, według przywileiow im nadanych zostawujemy. Z Moskwicinem lubo to jeszcze nie expirują inducye, y z naszej strony trzymane będą: iednak iż Posłannikow od PP. Rad naszych do siebie nie puścili, y wiele innych iawnych do nieprzyjaźni zadaia przyczyn; tedy iężeliby y dalsze trwogi o niebezpieczeństwie zachodziły, żeby ten nieprzyjaciel zamysłał pakta złamać, y nie czekając terminu poprzysiężonego wojnę zacząć, rozkażemy wczas Smoleńsk y inne zamki, wszelakimi wojennymi potrzebami y posiłkami z skarbu Rzpltey opatrzyć y ratować.

Exempta Kommissarzom.

30. Iż Wielmożnym, Leonowi Sapiehi Woiewodzie Wileńskiemu, Hetmanowi naszemu Wielkiemu W. X. L. y Alexandrowi Korwinowi Gosiewskiemu Woiewodzie Smoleńskiemu, poruczyliśmy woysku Inflantskiemu za dwa kwartały zasłużonego ich płacić, wespol z Wielmożnym Krzysztofem Naruszewicem Podskarbis Ziemią W. X. Litew: tedy iż to nie mało czasu wziąć musi, wolnym czyniemy Wielmożnego Hetmana naszego, y Wielmożnego Woiewodę Smoleńskiego, od wszelakich Sądow Grodzkich, Ziemijskich y Trybunalskich w W. X. L. tak długo aż woysko rozprawią y rozwiądą. A ięśliby w tym czasie poki oni to woysko abdukują y rozprawią, ktorykolwiek Sąd Grodzki, Ziemijski, albo y Trybunalski ważył się Wielmożnego Hetmana, y Wielmożnego Woiewodę Smoleńskiego sądzić, y co na nich skazować, to ma być *irritum et inane*.

Donativum z przeszłych Seymow kupcow W. X. Litew.

31. Iż się to pokazało z liczby Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. że kupcy W. X. Lit. nie dosyć uczynili konstytucyi Seymow roku 1628, y 1629 y znaczna summa przy nich zostaje: przetoż postanawiamy, aby tę resztę *in spatio sex septimanarum* do ręki Wielmożnego Podskarbiego W. X. L. oddali, *sub poena duplicis pensionis*.

Żydzi W. X. Litew.

32. Podług konstytucyi 1628 iż żydzi W. X. L. *donativum* na się włożonego spełna nie oddali, to iest ośmi tysięcy złotych, zaczęmy słusnie *poenae duplicis pensionis* podlegać mieli: poglądając iednak na to, iż od roku 1628 do roku 1630 po dwanaście tysięcy złotych *annuatim* płacić mają, winy tey uchylivszy, ośm tysięcy złotych *sub poena duplicis pensionis*, do rąk Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. y Kommissarzow naszych 25 Stycznia roku przyszłego, onym oddać nakazujemy: a po oddaniu tego długu, y pogłownego czworakiego, podług konstytucyi roku 1629 ktora *in toto* ap-

probujemy, od wszelakich inszych poborow, y donatywy wolni być mają.

Pogłowne Tatarskie.

33. Przy inszych podatkach dla zniesienia woyska naszego Inflantskiego, chcemy mieć, aby Tatarowie W. X. L. pogłowne dwoie, ktorzy służby wojenney nie służą, ale furmaństwem y rzemiosłem się bawią, pod przysięgą przez Starszych swoich, na sprawiedliwe wybieranie pogłownego tego przed Poborcą uczynioną, do tychże Poborcow Powiatowych oddali, podług konstytucyi roku 1627.

Naznaczenie Exaktorow do podymnego y Seymikow, na obieranie tychże Exaktorow w Woiewodztwach y Ziemiach.

34. W Krakowskim Seymik, *die 11 Decembr.*; w Xięstwie Zatorskim y Ziemi Oświęcimskiej, *die 14 Decembr.*; w Poznańskim Exaktor, Trojan z Krzywosądza Krzywosądzki; w Sędomirskim, *die 17 Decembr.*; w Kaliskim Mikołay Mieszkowski; w Sieradzkim, *die 17 Decembr.*; w Szadku.....; w Ziemi Wieluńskiej, *die 20 Decembr.*; w Łęczyckim, *die 17 Decembr.*; w Brzeskim Kuiańskim, *die 17 Decembr.*; w Kiiwskim, *die 28 Decembr.*; w Inowrocławskim, iako y w Brzeskim; w Ziemi Dobrzyńskiej, *die 17 Decembr.* Seymik na naznaczenie Exaktora, tak do terażniejszego podymnego, iako y do przyszłych podatkow; w Ruskim, w Ziemi Lwowskiej, *die 18 Decembr.*; w Ziemi Przemyskiej, tak iako y we Lwowskiej; w Ziemi Sanockiej, *die 29 Decembr.*; w Ziemi Chełmskiej, *die 18 Decembr.*; w Ziemi Halickiej, *die 20 Decembr.*; w Wolyńskim, Seymik na elekcyą Exaktora w Łucku, *die 20 Decembr.*; w Podolskim, *die 20 Decembr.*; w Lubelskim, *die 17 Decembr.*; w Belskim, tak iako y w Lubelskim; w Płockim, *die 17 Decembr.* Seymik na obranie Exaktora do wszystkich podatkow; w Mazowieckim w Ziemi Czerskiej, Exaktor Kasper Rychalski, Podstarości Czerski; w Ziemi Warszawskiej, Stanislaw Iezierzynski; w Ziemi Wiskiej, *die 15 Decembr.*; w Ziemi Wysogrodzkiej,.....; w Ziemi Zakroczymskiej, Exaktor Ian Gołaniński, na wybieranie dawnych podatkow, y terażniejszych; w Ziemi Ciechanowskiej, Balcer Sarbiewski Miecznik Ciechanowski, do wszystkich podatkow; w Ziemi Łomżyńskiej, Krzysztof Olszewski, Podstarości Łomżyński; w Ziemi Rożańskiej, Seymik *die 15 Decembr.*; w Ziemi Liwskiej, *die 14 Decembr.*; w Ziemi Nurskiej, Exaktor Wawrzyniec Wyssomirski; w Podlaskim, w Ziemi Drohickiej, *die 13 Decembr.*; w Ziemi Mielnickiej, *die 18 Decembr.*; w Ziemi Bielskiej, *die 13 Decembr.*; w Rawskim, Exaktor Melchior Głaczyński, Podstarości Rawski; w Ziemi Sochaczowskiej, *die 14 Decembr.* w Ziemi Gostyńskiej, *die 14 Decembr.*; w Chełmińskim,.....; w Malborskim,....; w Pomorskim,.....; w Braclawskim, Exaktor Ian Dobrocieski, Miecznik Braclawski.

Pobory z Woiewodztw y Powiatow W. X. Lit. pozwolone, y Poborcy do wybierania ich naznaczeni.

35. Woiewodztwo Wileńskie, poborow Iano- wych dwa. Poborca do braci.

Powiat Osmiański, zgoda z Wileńskim. Powiat Lidzki, zgoda z Wileńskim. Powiat Wilkomirski, zgoda z Wileńskim. Powiat Braclawski, zgoda z Wileńskim. Woiewodztwo Trockie, zgoda z Wileńskim. Powiat Grodzieński, zgoda z Wileńskim. Powiat Kowieński, zgoda z Wileńskim. Powiat Upitski, zgoda z Wileńskim. Ziemia Żmudzka, pobory dwa. Poborca do braci. Woiewodztwo Smoleńskie pobory dwa: Poborca Konstanty Uhlik. Woiewodztwo Połockie, pobory dwa. Poborca do braci. Woiewodztwo Nowogrodzkie, pobory dwa. Poborca do braci. Powiat Słonimski, zgoda z Nowogrodzkim. Powiat Wolkowiski, zgoda z Nowogrodzkim. Woiewodztwo y Powiat Witebski, pobory dwa. Poborca do braci. Powiat Orszański, zgoda z Witebskim. Woiewodztwo Brześciańskie, zgoda z wyższemi Woiewodztwy. Woiewodztwo Mściślawskie, zgoda z wyższemi Woiewodztwy na dwa pobory. Woiewodztwo Mińskie,..... Powiat Możyński, pobory dwa. Poborca do braci. Powiat Rzeczycki, pobory dwa. Poborca do braci. Powiat Starodubski.....

Na własne Krola I. M. rozkazanie.

Stefan Pac, Pisarz y Referendarz W. X. L. Marszałek Koła Posel.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO
WARSZAWSKIEGO,

roku P. 1631 dnia 12 Marca.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznaymiemy: iż zabiegając niebezpieczeństwom postronnym y domowym, a przytym chcąc *desiderijs* poddanych naszych we wszystkim dosyć uczynić, Seym ten według prawa przypadający złożyliśmy. Na którym za zgodą wszech Stanow, rzeczy niżej mianowane postanowiliśmy.

Warunek wolney Elekcyi.

2. Czyniąc dosyć, *pro solita nostra benignitate*, *desiderijs* poddanych naszych, *diploma* na warunek *liberae Electionis* ręką naszą anno D 1607

podpisane, pod pieczęciami Koronną, y W. X. Lit. *et in archivum Regni* podane, *authoritate praesentis Conventus*, iako y pierwey konstytucyą 1607 dosyć warowane (ktorą konstytucyą *in toto* reassumujemy, y aby *in perpetuo robore* zostawała, warujemy) approbujemy. Ktore to *diploma* za zgodą Stanow Koronnych, y W. X. Lit. *in volumen legum* ingrossować rozkazujemy.

Diploma.

Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque etc. necnon Svecorum, Gotorum, Vandalarumque haereditarius Rex.

3. Et si tales tantaeque sint praerogativae libertatum, quibus hujus incliti Regni, Magnique Ducatus Lithvaniae nobilitatem jam olim Majores Nostri, ob praecleara utriusque gentis merita, ac praecipue militarium virtutum studium, fidemque constanter Principibus et patriae servatam, cohonestare et insignire voluerunt, ut si exteris nationibus hac in parte conferatur, longe multumque cunctis emineat: illa tamen, quae caeterarum libertatum est origo et fundamentum, habita est propria et peculiaris hujus Regni, et Magni Ducatus Lithvaniae praerogativa; quod nemo ad regimen Regni, vel sanguinis vel successionis beneficio, vel alicujus pactionis, aut juris transfusionis praetextu, aut ullo quaesito colore, se insignire Rexque dici possit, quem non antea universi Regni et M. D. L. Ordines, collatis in unum suffragijs, concordibus votis elegerint, Regemque esse suum jusserint. Nos quoque quemadmodum Divi Praedecessores nostri, Serenissimi Reges Poloniae, spontanea Ordinum voluntate et studio in Nos singulari, ad gubernationem hujus Regni liberis universae nobilitatis suffragijs vocati, Rexque appellati, et Sacra Corona insigniti sumus. Ea lege et conditione, ut interposito jure jurando Nos leges et immunitates, ac praecipue Regis libere eligendi potestatem, caeterasque omnes praerogativas, in omnibus earum punctis et clausulis conservaturos sancte promitteremus. Quod etsi in ipso felicis Coronationis nostrae actu sufficienter praestiterimus, legeque lata idipsum declaraverimus: tamen ut omnem ex animis subditorum nostrorum metum eximeremus, atque pro nostra solita benignitate desiderijs eorum satisfacere- mus, ex Senatus nostri consilio, praesentibus literis nostris securos reddimus, et promittimus, neque Nos ipsos admissuros, ut viventibus Nobis de substituendo Rege tractatus ineatur; neque passuros, ut quispiam alter hoc ipsum attentare praesumat: quinimo talem et tales omnes, hostes patriae et publicae libertatis subversores judicamus, poenisque ijs, quibus criminis perduellionis rei tenentur; subjacere decernimus. Et nihilominus quidquid in derogationem libertatis eligendi Regis a quoquam, factum attentatumve fuerit, id irritum, nulliusque roboris fore pro-

nuntiamus. Nosque vigore hujus privilegij verbo nostro Regio ad hoc ipsum diligenter et inviolabiliter servandum Nos ipsos, Successoresque nostros, obstringimus, et obligamus harum literarum tenore, quas manu nostra subscriptas, sigillis Regni, et Magni Ducatus Lithvaniae communiri jussimus. Datum Varsaviae in Conventione Regni Generali, die 17 mensis Junij. Anno D. 1607. Regnorum nostrorum Poloniae 20, Sveciae 14.

O dobrach ziemskich dziedzicznych.

4. Warujemy to terazniejszą konstytucyą, że dobra ziemskie dziedziczne, *nec modo donationis, nec emptionis*, albo *hypotecae, neque quovis obligationis modo, aut aliquo alio jure*, napotym dostawane bydź nie mają, iedno przez te osoby, ktore żadney w personach swoich preeminencyi nie zaciągając, *juri Terrestri mere* podlegają, *et per omnia gaudent aequalitate et paritate juris et poenae*, z drugimi obywatelami Państw naszych: zostawując sobie wcale prawo nasze *de jure caduco, inscripto, donato*; tak iednak że te dobra Nam *tali modo* przypadłe, według tychże praw *indigenis nobilibus utriusque gentis*, rozdawać będziemy.

O dobrach Żywieckich.

5. Za deklaracyą y podaniem Nayiaśniejszey Krolowey Iey Mei Małżonki naszej: pozwalamy, aby z dobr Żywieckich, przez Krolową Iey Mę nabytych, summa 600000 złotych, bądź *publico*, bądź *privato nomine* odłożona była; kiedykolwiek lub Rzplta lub *privatus quispiam nobilis indigena*, z odłożeniem tey summy odezwie się na Seymie zwyczajnym, y przez Posly Ziemskie *in vim avisationis*, to wykupno Krolowey Ieymci do wiadomości doniesione będzie. A tę powinność na Posly Ziemskie wkładamy, aby ni do czego nieprzystępując, o postępku wykupna tego, kiedykolwiek się kto ozwie, instancyą uczynili: a po takowey Seymowey awizacyi, w rok Krolowa Ieymę pieniądze sve odbierze; *salva rumatione rerum mobilium ab actu exemptionis* do pulroczca: assekuując w tym Krolową Ieymę imieniem Stanow Koronnych, iż bez wszelakich kontrydkeyi publicznych y prywatnych, spokojnie dobr tych używać dotąd będzie, poki skutecznie y *realiter*, ta summa wyżey opisana; *modo praemisso*, to iest bądź *a Republ.* bądź *a privato quovis nobili indigena, vel pluribus conjunctim vel divisim*, byle oraz, do rąk Iey Krolewskiej Mei albo po zeyściu Iey K. M. potomstwu iey oddana y odliczona nie będzie. A po eliberowaniu tych dobr, sposobem wyżey opisanym, tak od samey I. K. M. *durante vita*, iey, iako y *post decessum*, od Nayiaśniejszego Potomstwa iey; warujemy tą terazniejszą konstytucyą że te dobra Żywieckie, iako zawsze do Korony należące, podlegać we wszystkim *juribus Regni*, będą, tak żeby nigdy *alienatio et avulsio* tych dobr, od Korony *nullo modo et ratione* nie była, ale żeby skoro *Reipublicae pecunia*, te dobra z rąk

Iey K. M. albo Potomstwa Iey K. M. eliberowane będą, *in bona Regalia pleno et integro jure* obracaly się: z tym przydatkiem, żeby zupełna intrata dobr tych, *tali modo* od Rzpltey wykupionych, do kwarty należała, w ktorey aby aukcyą była, dobra te Podskarbi każdy Koronny *plus offerenti*, arendować będzie powinien, z ochroną dobr, aby zniszczone przez arendarze nie były. A gdyby też po wykupieniu od Rzpltey tych dobr, szlachcie Polski ktorykolwiek, chciał Rzpltey *summam refundere*; tedy to wolno będzie *praemissa avisatione* na Seymie, *ut supra*. A te pieniądze ktoreby *privatus* od Rzpltey dane, wrócił, mają się obrocić na potrzeby Rzpltey *cum consensu Comitiorum*: także lub od samey Krolowey Ieymości albo Potomstwa iey, lubo od Rzpltey *privatus nobilis* te dobra wykupi swoimi pieniędzmi, *in bona haereditaria terrestria*, iego, y successorow iego, obrocić się mają. Przed oswobodzeniem iednak tych dobr, Starosta Żywiecki, konformując się do statutu *anni 1540 sub titulo, bona Regalia a Reginali Majestate exempta* ma bydź osiadły, ktoryby *servitia bellica, et publicas contributiones*, z tych dobr odprawował, y *pro injurijs terrestribus, in foro fori* respondował. A differencey graniczne tak mają bydź między temi dobrami decydowane, iako y między szlemi dobrami szlacheckimi: y przysięgać Starosta tameczny powinien będzie.

O wakancyach.

6. Wakancye, ktore do dyspozycyi naszej przydą, duchowne y świeckie *beneficia et dignitates*, według starych praw y statutow, nie będąc rozdawane, tylko *terrigenis, et indigenis*, stanu szlacheckiego, *aequalitate juris et poenae gaudentibus*: akkomodując się we wszystkim dawnym prawom *de Ducali genere*; tak w Koronie, iako y w W. X. Lit. *nisi consensu Ordinum in contrarium accedente*.

Starostwo Brodnickie, y Gołubskie.

7. Prawo dożywotnie na Brodnicę y Gołub, Nayiaśniejszey Krolowey Ieymci Małżonce naszej, przez Nas *ex gravissimis rationibus* konferowane, za zgodą wszech Stanow, *eam gratitudinem meritis in Rempubl.* Iey K. M. oświadczających, approbujemy; *salvis oneribus Reipublicae*.

Warmia.

8. *Diploma* o Biskupstwie Warmińskim Nayiaśniejszemu Krolewcowi Imci Ianowi Olbrachtowi Synowi naszemu konferowane, ręką naszą podpisane: pod pieczęciami, Koronną, y W. X. Lit. *ad archivum Regni et M. D. Lit.* podane, y do Metryk, tak Koronnych iako y W. X. Lit. ingrossowane, *authoritate praesentis Conventus in toto* approbujemy.

Compositio inter Status, ktorey miejsce w Warszawie, czas na S. Marcin w tym roku naznaczamy.

9. Ponieważ *compositio inter Status*, do tego czasu skutku swego nie wzięła: aby skutecznie

namowiona bydź mogła, naznaczamy z Rad naszych. Naywielebniejszego w Chrystusie X. Iana Węzyka Areybiskupa Gnieźnińskiego, Wielbnych X. Stanisława Lubiąńskiego Płockiego, X. Achacego Grochowskiego Łuckiego, X. Iakuba Zadzika Chełmińskiego, Kanclerza Koronnego, Biskupow. Wielmożnych Stanisława Radzieiowskiego Łęczyckiego, Iakuba Szczawińskiego Brzeskiego, Woiewodow. Urodzonych Zbigniewa Sienińskiego Lubelskiego, Stefana Gębickiego Rogozińskiego, Kasztellanow. Wielmożnego Tomasza Zamoyskiego Podkanclerzego Koronnego, Generała Krakowskiego, Knyszyńskiego Starostę. A stan rycerski na przyszłych elekcyach Deputackich obrać y wysłać ma po iedney osobie z każdego Deputackiego Seymiku, na czas y miejsce naznaczone. Panowie też duchowni osoby pewne z Synodow, które uprzedzić mają, mianować, *et in pari numero* posłać będą powinni. A ta kompozycya namowiona y spisana, ma bydź przez wżwyż pisane Deputaty po Powiatach wysłana, y do Grodow aktykowana, żeby o niej z Seymikow partykularnych, na przyszły Seym Walny da Pan Bog censura przyniesiona była: którą My z Stanami Koronnemi y W. X. L. znaszać, y aby na tynże Seymie do efektu przywiedziona była, starać się wszelakim sposobem będziemy. A ieśliby który z tych osob od Nas mianowanych umarł, *abŏ vera infirmitate*, bądź *legale impedimento detentus* był, (o czym się Kancellaryi naszej opowiedzieć będzie powinien) tedy My na miejsce jego inszego deputować y naznaczyć mamy.

Religia Grecka.

10. Acz zawsze tego życzymy, aby ludzie w religij Greckiej rozroznieni, kiedykolwiek uspokoić się mogli: iż iednak na tym Seymie, dla walnych Rzpltey spraw, przyść do tego nie mogło, na przyszły Seym da Pan Bog odkładamy. A teraz reasumując przeszłe konstytucye, pokoy *ab utrinque* tak duchownym iako y świeckim ludziom, tak w Koronie, iako y w W. X. L. *cujuscunque status et conditionis*, terazniejszą konstytucyą waruiemy.

O dobrach Władycznych y cerkiewnych.

11. Iż dobrom kościelnym y Władcyctwom cerkwi Greckich, zwykły się dzieć niaizdy y gwałty, zwłaszcza pod czas śmierci Władcykow, tak, iż niektórzy *licentiosi* wążą się gumna, zboża, y insze sprzęty, nie mając do tego żadnego prawa, y pretextu, zabierać: tedy postanawiamy, iż takowy każdy *pro violatore et invasore* ma bydź rozumiany: przeciwko którym, Kapituły, *Episcopis vel administratoribus*, po wywieczeniu za pozwem *scrutinium*, na pierwszych Roczkach, abo Rokach, tego gdzie się to stanie Powiatu, *forum* na Trybunale między sprawami Piątkowemi, przed sądem *compositi Iudicij*, w którymkolwiek Woiewodztwie y Powiecie, lubo konserwatach, *in duabus* z remissy, do tegoż sądu y Urzędu, gdzie do *scrutinium*

zapozywany będzie, naznaczamy: a gdy się *objectum crimen* pokaże, takowy każdy lubo swoje *scrutinium* wywiedzić, lubo nie; naprzod trzy tysiące grzywien, *per medium parti et iudicio* zapłaci, taxę w pozwie położoną *reponere*, y szkody wszystkie *in instanti refundere* powinien będzie. A to pod winą infamij, która *exnunc* (*cum executione* na wszelkich dobrach) ma bydź nakazana. Pod też winę y *forum*, każdy któryby śmiał y wążył się bezprawnie dobra duchowne trzymać, w nie wieźdząc, abo u Nas *ad male narrata* upraszać, podpadać będzie. Sprawy iednak graniczne, y *simplicis injuriae* tey konstytucyi podlegać nie mają.

O mynicy.

12. Dogadzając żądnościom poddanych naszych, tak Koronnych iako y W. X. L. y potrzebie samey, opatrzenie gruntownego *rei monetariae*, serio wziąć przed się chcemy, tak względem ceny złota y srebra, iako y *ratione* bicia monety takiej, ktoraby u postronnych narcdow przyiemniejsza, y do ich monety dla snadniejszych *commercia* bardziey *conformis*, niżli ta terazniejsza była. Co żeby tym snadniey, poważniey, y gruntowniey, mogło się do skutku przywieść, Kommissarze nasze na to deputujemy: z Senatu. Wielmożnego, y Urodzonych, Rafała z Leszna Leszczyńskiego, Woiewodę Belskiego; Maxymiliana Przerębskiego Sieradzkiego, Referendarza Koronnego; Iana Łowickiego Łęckiego, Wasilą Kopcia Nowogrodzkiego, Kasztellanow. A z Koła Poselskiego: Urodzonych Ierzego Osolińskiego Podstolego Koronnego, Starostę Adzelskiego: Stefana Dobrogosta Grzybowskiego Warszawskiego, Kamienieckiego Starostę; Sebastjana Woludzkiego Starostę Rawskiego; Marcina Zegockiego Sędziego Wschowskiego; Bartosza Kazanowskiego Woyskiego Lubelskiego; Iana Kielczewskiego Skarbnika Kaliskiego; Pawła Marchockiego Starostę Czchowskiego; Iana Kierdeia, Pisarza Ziemskiego Osmiańskiego, Iana Narbulta, Pisarza Ziemskiego Trockiego; którzy ziachawszy do Warszawy na S. Marcin, w tym roku, przyzwawszy tych którzy w Państwach Rzpltey *ius cudendae monetae* mają, od Nas zawczasu obwieszczonych, wszystko co do gruntownego *rei monetariae* opatrzenia, y do pierwszey kluby, z ktorey wypadła, przywiedzenia, będzie należało, opatrzyć mają; y to co się im naysłusznieszego y nayzdrowszego będzie zdało, na piśmie Nam, na Seymiki blisko przyszłe, *sub censuram*, tak naszą, iako y Stanow Koronnych, W. X. L. podadzą: *salvis constitutionibus*, które dotąd okolo waloru złota y srebra ferowane bywały. Waruiemy też tą konstytucyą, *cum consensu omnium Ordinum*, aby wszelaka moneta *exotica*, oprócz tey która iest w konstytucyi *anni 1620* w Państwach naszych udawana nie była, *sub poena confiscationis illius summae*, *et mille marcarum per medium delatori et fisco*: o co *forum coram quovis iudicio et officio* miejsca onego, kędyby się takowey monety kto

670

nad prawo udawać wążył. Co się przed onym Urzędem, *praemissis inquisitionibus, in instanti* odprawować ma, *sine quavis appellatione et prosecutione illius*. A ieśliby Urząd on, przed którymby takowy pozwany był, *temere* exekucyi czynić niechciał: tedy pozwany do Trybunału należnego, winą pięci set grzywien ma bydź karany. A *cessatio* iako iest w mynicach naszych, tak y w mynicy Xiążęcia I. M. Pruskiego, y innych wszystkich w Państwach naszych, *generaliter* bydź ma, za oznaymieniem naszym.

671

Naznaczenie Kommissarzow do traktatow.

13. Reasumując konstytucyą roku przeszłego, y przychylając się do zawartych pakt w Prusiech pod Altmarkiem, przez Kommissarze nasze z Kommissarzami Szwedzkimi uczynionych, *authoritate praesentis Conventus*, Kommissarze do traktowania o pokoiu z oboyna narodow naznaczamy; którzy te traktaty odprawować będą, *praesentis Conventus autoritate*.

Assekuracya żołnierzom, z ekspedycyi Pruskiej, na Ukrainę obroconym.

14. Mając wzgląd na to, że część woyska z ekspedycyi Pruskiej na Ukrainę obrocona, zasłużonego swego dochodząc, do zakazanych prawem związkow, y Konfederacyi samym skutkiem nie przystąpili: iż iednak pewne ewikeye od niektórych PP. Senatorow, y urzędnikow naszych, także y Kommissarzow do zapłaty we Lwowie woysku tamtemu naznaczonych, wyciągnęli; My takowe obligacye z pomienionych osob znosząc, rycerstwo tamto y starszych ich, *ex benignitate nostra Regia, vigore praesentis Conventus* assekurujemy, że żaden z nich o takowe dochodzenie zasłużonego swego, y o insze szkody y krzywdy tak publiczne iako y prywatne, które się pod ten czas tylko dochodzenia zasłużonego działy, żadney trudności, tak przed Maiestatem naszym, iako y u inszych sądow, wiecznemi czasy mieć nie będą, pod czas assekuracyi od Nas im danej; zachowując napotym *in toto* ostrość praw, przeciwko Konfederacyom uczynionych, a przy tym y przeciwko tym, którzyby wzięwszy zapłatę, rozieżdzać się niechcieli.

Assekuracya sum y kontraktow Kommissarskich.

15. Rosprawując woyska z ekspedycyi Pruskiej, iż pieniądze wystarczyć nie mogły, przyszło Kommissarzom naszym do zapłaty tegoż woyska naznaczonym, tak w Inowrocławiu, iako y we Lwowie, z różnych miar pieniędzy zasięgać y zdobywać: naszym postanowienia ich, kontrakty y assekuracye, przy Urzędzie Wielmożnego Podskarbiego dane, approbujemy. Iako naprzod, summy Nayiaśniejszey Krolowy I. M. Konstancyi Malżonki naszej; Wielbnych XX. Biskupow, Stanisława Ąubińskiego Płockiego, Iakuba Zadzika Chełmińskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego: Wielmożnych Tomasza Zamoyskiego Podkanclerzego Koronnego, Krakowskiego Generalnego, Rabsztyńskiego, Knyszyń-

skiego: Hermolausa Ligęzę Podskarbiego Koronnego, Sańborskiego, Drohobyckiego: Urodzonego Stefana Dobrogosta Grzybowskiego, Warszawskiego, Kamienieckiego, Starostow. Także sumę sta tysięcy złotych, tegoż Wielmożnego Podskarbiego, na dzierzawie Olsztyńskiej, do lat trzydziestu *ad extenuationem* assekurowaną, tak iednak, aby z niey quarta zwyczajna, na Świątki, *annuatim* oddawana była. Na summy, u Kurfiera I. M. abo Regentow Pruskiej, różnym osobom y miastom naznaczone, pozwalamy: y gdy podług assygnacyi będą oddane, skarb się iuż nie ma upominać. Także obligacyą na cztery tysiące złotych, Urodzonego Iana Łowickiego, Kasztellana Łęckiego, na wsi nasze, przy Izbicy miasteczku jego dziedzicznym, Świętosławice, y insze, *successoribus* jego *ad exemptionem, in toto* approbujemy. Insze także, iako arendę z Urodzonym Stanisławem Szembekiem z Słupowa, Sekretarzem naszym, za wygodę znaczney summy piędzney, przez kontrakt z Kommissarzami naszymi, w Inowrocławiu zawartą, o składne y czopowe winne, czwartý grosz tryplą nazwany, y inne exakcye do tegoż należące, w Małej Polsce, w Ziemiach, Przemyskiej y Sanockiej, które podatki ma wybierać podług uniwersału Seymu *anni 1629 in toto* approbujemy: y onegoż ze dwuch lat administracyi jego, których te podatki *ad fideles manus* miał podane, za skutecznym w skarbie Rzeczypospolitey dosyć uczynieniem, wiecznemi czasy kwitujemy, y wolnym czyniemy, *authoritate praesentis Conventus*. Także arendę czopowego we Lwowie uczynioną, sumę miasta Torunia, którą dali w żywności, y na zapłatę woysku cudzoziemskiemu, czterdzieści tysięcy y sześć, dwieście pięćdziesiąt y ośm złotych, na cle Fordańskim assygnowaną skarb przez administratora tamecznego powinien im wypłacić. Także Macieia Berenta kupca, co dawał na woysko, sumę trzydzieści tysięcy złotych, a potym na ludzie *in praesidijs*, dwudziestu tysięcy y czterech złotych, na czwartym groszu Wielkopolskim, z ochroną szkod jego, podług assekuracyi y porachowania, approbujemy y utwierdzamy. A iż *in defectu aerarij publici*, przyszło do tego Kommissarzom naszym, że dla prędszego ułatwienia woyska tego, wzięli z depozytu Wielmożnego niegdy Alexandra Zasławskiego, Woiewody Kiiowskiego, cztery tysiące czerwonych złotych; co iż uczynili za dozwoleciem naszym *in summa Reipubl. necessitate*, iuż ta summa iest odłożona na toż miejsce, na ratusz Lwowski: przeto waruiemy tą konstytucyą, że o ten postępek ich u żadnego prawa, *ratione violationis depositorum*, pociągani nie będą. Także y miasto Lwow, że tym pomienionym Kommissarzom ten depozyt wydało.

Trybunał Radomski.

16. Iż do tych czasow wiele retent z różnych podatkow u tych, którzy na odbieranie ich byli naznaczeni, pozostawa: tedy aby się te

672

retenta tym prędzey y pewniey wyciągnąć mogli, konstytucye o Trybunale Radomskim lat przeszłych *ad hunc solum actum* reassumiemy, y Trybunał w Radomiu za zgodą Seymową postanawiamy, y Deputaty do sądu tego Trybunału Radomskiego naznaczamy z Panow Rad naszych, przy Wielmożnym Podskarbin naszym Koronnym: Wielmożnych y Urodzonych, Stanisława Radzieiowskiego, Łęczyckiego, Sochaczewskiego: Filipa Wołuckiego, Rawskiego, Radomskiego, Woiewodow y Starostow. Mikołaja z Dąbrowice Firleia, Woynickiego, Starostę Lubelskiego: Walentego Plichtę, Rawskiego:; Niszczycykiego, Sierpskiego: Krzysztofa Sulowskiego, Zarnowskiego: Jerzego Kochanowskiego, Małogoskiego, Kasztellanow..... Z Koła Poselskiego, z Woiewodztwa Poznańskiego, Łukasza Orzelskiego: z Krakowskiego, Marcjana Chełmskiego Chorążego Krakowskiego, Ryczywołskiego Starostę. Z Xięstwa Oświęcimskiego, Syxta Lubomirskiego: z Sendomirskiego, Abrahama Gołuchowskiego, Starostę Stężyckiego: z Kaliskiego Macieia Iaskulskiego, Podśędka Kaliskiego: z Sieradzkiego, Iana Siemińskiego, Miecznika Sieradzkiego: z Ziemie Wieluńskiej, Alexandra Madalińskiego: z Łęczyckiego, Szymona Krzykowskiego, Miecznika Łęczyckiego: z Brzeskiego, Marcina Tulibowskiego, Sędziego Ziemskiego Brzeskiego: z Kiiowskiego, Stanisława z Lochoyska Tyszkiewica: z Inowrocławskiego, Ierzego Tomickiego: z Ziemie Dobrzyńskiej, Łukasza Chełmickiego, Pisarza Ziemskiego Dobrzyńskiego: z Ruskiego, Woyciecha Alexandra Przedwoiowskiego, Podśędka Przemyślskiego: z Ziemie Chełmskiej, Iakuba Sobieskiego, Krayczego Koronnego, Starostę Krasnostawskiego: z Ziemie Halickiej, Iana Glinkę, Łowczego Halickiego, Sekretarza naszego: z Wołyńskiego, Gabryela Hulewicza Woiutyńskiego: z Podolskiego, Ierzego Dydyńskiego, Sędziego Podolskiego: z Lubelskiego, Pawła Orzechowskiego: z Belskiego, Balcera Brodeckiego, Starostę Iasielskiego: z Plockiego, Iana Krasnińskiego Woiewodzica Plockiego: z Mazowieckiego, Iana Prażnowskiego: z Podlaskiego, Adama Warszzyckiego Dworzanina naszego: z Rawskiego, Macieia Lipskiego, Woyskiego Rawskiego: z Chełmińskiego, Mikołaja Waiera, Starostę Radzyńskiego: z Malborskiego.....; z Pomorskiego, Piotra Bąkowskiego: z Braclawskiego, Olbrychta Kochanowskiego, Sędziego Ziemskiego Braclawskiego. Ktorzy Deputaci po dwa razy do Radomia zieżdżać mają: naprzod *pro die 5 Maji, anni praesentis* ziechawszy, y przysięgę *juxta formam juramenti constitutione anni 1613 descriptam*, uczyniwszy, sądy przez trzy niedziele *continue* odprawować mają: na którym to Trybunale wszystkich o *retenta* poborowe Poborcow, łanowe, podymne, czopowe quarciane, y insze wszystkie zatrzymane uchwalone podatki, y do oddania do skarbu naszego Koronnego naznaczone: kontrybucye y podatki

Rzpltey: także y te ktoreby z uchwalonych na terażniejszym Seymie podatkow *retenta* się pokazały, z tych wszystkich, ktorzy pieniądze wzięwszy Rzeczyposp: ludzi y pocztow, na przeszłych expedycyach nie stawili, tak woyska narodu Polskiego, iako y cudzoziemskiego, sądzić mają. A ci wszyscy, ktorzy od Wielmożnego Podskarbiego Koronnego Trybunałowi Radomskiemu na delacie podani będą, ktora delata z retentami od Marszałka Poselskiego, podpisanemi, konferowana y zgodna bydz ma, mają bez pozwow, na początek Trybunału, zaraz stawić się, *vigore hujus legis*. Poborcy, y ci ktorzykolwiek pieniężnych podatkow Rzpltey dotknęli się, y teraz dotykają, a kwitow nie mają, respondować tamże będą; y Sędziami takowi na tym Trybunale bydz nie mogą: y iesliby naznaczeni na te sądy tacy byli, mieysca między drugimi Deputatami mieć nie będą. A Deputaci żadnych poen, tak iako y skarb, brać nie mają; ale kontentując się *salario* dwoch set złotych, takowe wszystkie poeny do skarbu Rzpltey obracać będą. Ciż Deputaci sessyą drugą tamże w Radomiu odprawować mają, na którą także drugie *salarium* im naznaczamy, iako na pierwszą, a *die prima Augusti, ad diem 22 ejusdem anni praesentis, per omnia* pierwszey sessyi naśladiując, a trzymając się delaty konferowanej, z podpisanemi retentami przez Marszałka y Deputaty, w pierwszey sessyi. A między temi sessyami, Starostowie powinni będą exekwować dekreta pierwszey sessyi, tak żeby na drugą sessyą wychodziła ich solucya, *sub poenis in legibus expressis*. A iesliby w którym Grodzie sądy odprawować się nie mogły, tedy *vicinior Capitaneus* sądy te odprawić powinien będzie. A na tym Trybunale, Starostowie nie mają bydz pociągani, *pro non facta executione*, tylko na Trybunale Piotrkowskim, abo Lubelskim.

Trybunał skarbowy Wileński.

17. Dla pędzszego retent, tak poborowych, iako y czopowych, donatyw z miast, y innych wszelakich, z Seymow przeszłych *quocunque nomine et titulo*, podatkow uchwalonych, a dotąd nie wydanych, dochodzenia; ktore (iako się to z liczby potomkow Wielmożnego Krzysztofa Naruszewica, Podskarbiego Ziemskiego W. X. L. pokazuje) od nie małego czasu przy Poborcach, Sukkollektorach, y arendarzach ich, z wielką Rzpltey szkodą, zatrzymane zostają, *vigore praesentis Conventus*, za zgodą wszzech Stanow, Trybunał skarbowy trzyniedzielny, na wszystkie W. X. L. Stany, *cujuscunque conditionis et praeeminentiae*, uchwalamy. Na który Deputatow przy Wielmożnym Podskarbin Ziemskim W. X. L. mianujemy: z Senatu, Wielmożnego X. Biskupa Żmudzkiego, Nominata Wileńskiego, y Wielmożnego Balthazara Strawińskiego, Woiewodę Mińskiego; Alexandra Masalskiego Kasztellana Smoleńskiego. A z Koła Poselskiego, z Wilna, Urodzonych, Mikołaja

Abrahamowica, Woiewodzica Smoleńskiego: z Trok, Piotra Wołowicza, Podkomorzego Trockiego: ze Żmudzi, Iana Gieysztorza: z Smoleńska..... Tyszkiewica, Sędziego Ziemskiego Połockiego: z Połockiego,..... Tyszkiewica, Pisarza Ziemskiego Połockiego: z Nowogrodka, Iana Rudominę, Chorążego Nowogrodzkiego: z Witebska, Adama Stabrowskiego,.....; z Brześciańskiego, Krzysztofa Gorayskiego: ze Mściślawia, Iakuba Madalińskiego, Woyskiego Mściślawskiego: z Mińska, Samuela Niemstę: ktorzy ziachwawszy się do Wilna, na dzień szesnasty miesiąca Czerwca, w roku terażniejszym 1631 tegoż dnia zasiaść y przysięgę podług konstytucyi *anni 1613* opisaną, wykonać mają: y te sądy zaczawszy, (*eadem iudiciorum autoritate et securitate*, którą Trybunał Radomski w Koronie ma) przez niedziel trzy zupełnych, odprawować powinni będą. Na którym Trybunale wszyscy Poborcowie, Sukkollektorowie, arendarze, tak czopowego, iako y ceł nowo podwyższonych, Exaktorowie podatkow nowych, pod tytułem, *auctio subsidiorum*, pozwolonych: y wszyscy inni, ktorzykolwiek do wybierania podatkow na Seymach przeszłych uchwalonych, od roku 1624 aż do tego czasu władzą mieli, y mają sami: a iesli który z nich umarł, potomkowie ich, także y ci przy ktorzychby pieniądze iakie z delat podatkow nie wydanych, lubo też delaty y dekreta Trybunałow przeszłych skarbowych, *ad executionem* nie przywiezione, znajdowały się, stanąć y wylizczać się mają *sine citationibus*. Iednak aby żaden niewiadomością się nie wymawiał, chcemy mieć, aby do wszystkich Woiewodztw y Powiatow W. X. Lit: delata z skarbu każdego winnego, *de nomine* mianując, Posłom na Seymiki Relacyne, zaraz z Seymu terażniejszego dana była; którą oni do akt Grodzkich, każdy w swym Powiecie, przy czynieniu relacyi, podać będą powinni: a Urząd Grodzki wzięwszy z ksiąg ekstrakty tey delaty, powinien będzie przez Woźnych y Generałow, do tych wszystkich w delacie mianowanych, w swoim Powiecie rozesłać. Relacyą Woźnych zaraz do skarbu odsyłać, na co wydatek skarb oddać Urzędowi powinien, a sobie z pen nagradzać. W czym iesliby Urząd Grodzki był niedbały, postanawiamy penę sta kop na Urząd, o którą *forum ad instantiam Instigatoris*, na Trybunale: a na Woźnych y Generałow, *poena privationis* Urzędu. Na tym Trybunale stawić się też będą powinni wszyscy ci, ktorzy ceł na Seymie pierwszym *anno 1629* pod tytułem *auctio subsidiorum*, uchwalonych, y od stanu szlacheckiego pozwolonych, umknęli, y do Exaktorow oddawać niechcieli; po ktorych wszystkich pozwy Ziemskie tych Powiatow w ktorych mieszkają, położone bydz mają, naznaczając termin trzech niedziel, przed zaczęciem Trybunału. Także ktorzy zboża y towary różne, pod czas zawarcia portu, za granice nad zakaz wywozić, y spuszczać wodą ważyli się: wszyscy, *nemine exce-*

pto, przed tym sądem stanąć będą powinni, y podlegać *poenis* w konstytucyach *annorum 1627, 1629* ktore reassumiemy, *expressis*. A Wielmożny Podskarbi nasz W. X. Lit: powinien będzie po przysiędze Deputatow, przez służę skarbowego przysięgłego, oddać wszystkę zupełną delatę, z zatrzymanych retent podatkow, y ukazać to, iako wielka summa z dekretow przeszłych Trybunałow do skarbu W. X. Lit. weszła. W tych sądach Deputaci, podług konstytucyi Seymow wyżey pomienionych, o Trybunałach Radomskich, postąpić sobie mają. Iednak na spustoszenia przez powietrze, głód, y żołnierza, respektować będą, y abiuraty, ktore słusznie przyięte bydz mają, przyjmować. *Salaria* tym Deputatom z win skazanych, na każdą osobę po stu kop Litewskich naznaczamy: a Deputatem żaden z Poborcow, y ktobykolwiek na swych ręku miał podatki Rzpltey, bydz nie może.

Podymne.

18. Aby tym prędzey z zaciągnionych długow Rzplta uwolniona była, Woiewodztwa y Ziemie w Koronie będące, ktore podymne pozwoliły, tak ie mają wydawać po złotemu, iako było wybierane po ostatnim Seymie 1629. Czas wybierania podymnego w Woiewodztwach y Ziemiach, ma się zacząć od Kwietniey Niedziele blisko przyszley, a kończyć się ma we trzy niedziele po Wielkieynocy. A po wyjściu czasu wybierania podymnego, mają po wszystkich Grodach sądzone bydz Querelle, *sub poenis mille marcarum* w Trybunale *repentendis*, nadeley we dwie niedziele, choćby też y *extra cadentiam ad hunc actum*. A na uerellach ktoreby *extra cadentiam* przypadały, żadne insze sprawy sądzone bydz nie mają, tylko skarbowe. A gdzieby Grod wakował, tedy takowe sprawy *in viciniori Capitaneatu* odprawować się mają. Woiewodztwa zaś, ktore z pewnych przyczyn na pobory raczey według dawnych kwitow, a niżeli na podymne pozwolili wolały, tey konstytucyi podlegać nie mają: ale pobory wydadzą według uniwersału, od tego czasu iako y podymne, aż do czterech niedziel po Wielkieynocy. A inkwizycya *ratione* podymnego roku 1629 uchwalona, na te podatki ściągać się nie ma.

Czopowe.

19. Czopowe, ktore było na dwie lecie pozwolone, iż się w tym roku kończy: upatruiąc potrzebę Rzpltey na trzeci rok uchwalamy; ktore Wielmożny Podskarbi Koronny dla pędzszy długow zapłaty arendować *pro hac sola vice* (prawo dawne y konstytucyą *anni 1628* napotym wcale zachowując) będzie *plus offerenti*; tak iednak, aby żadna dysminucya nie była tey summy, ktora roku przyniesła pokazała się; y owszem iako naywiększa aukcya. Miasta y Poborcy, bliższy do tey arendy będą, byle byli dobrze osiedli, a tak wiele pozwolili, iako kto

677 nawięcej; w Woiewodztwach zaś, Kiiowskim, Wołyńskim, y Braclawskim, czopowe przez dwie lecie, po wyściu *currentis* ma bydź wybieranc: a w Krakowskim, iż nie równo *currit* z drugimi Woiewodztwy, tedy ma bydź od tego czasu wybierane, kiedy się to drugie z przeszłego Seymu uchwalone, kończyć będzie.

Evecta.

20. *Evecta*, tak jako dwiema konstytucyami *anni 1629* uchwalone były, do przyszłego Seymu sześćniedzielnego prorogujemy, z tym dokładem, aby przy czwartym groszu była arendowana, tymże którzy czwarty grosz arendują, a to dla ochrony kupców Ruskich krajów. *Evecta*, ma także bydź arendowana *plus offerenti*, przez Urodzonego Podskarbiego naszego Nadworonego, administratora ceł Ruskich. A ponieważ dla szerokości granic, różnemi drogami kupcy z towarami komory tamże pograniczne miają, y płacenia podatków Rzepltey uchodzą: postanawiamy, aby nie tylko na dawno naznaczonych pogranicznych komorach, ale w Lublinie y we Lwowie, y inszych po Rusi miastach, przy iarmarkach główniejszych, kupcy cudzoziemscy, którzy towarów za granice wywozić będą chcieli, na miejscu tym, z którego z towarem wyjeżdżać będą, albo zarazem podatek ten Rzepltey *ab evectis*, według prawa płacili, albo tamże porękę dawali, iż go na pogranicznych komorach zapłacą. Kupcy Koronni, którzy także za granice towar wywozić będą chcieli, na komorach z towarem opowiadać się mają, a według opowiedzenia na komorach pogranicznych, *ab evectis* płacić według postanowienia, powinni będą: *in contravenientes*; Starostowie *poenas* exekwować będą.

Pogłowne żydowskie.

21. Na żydy w Koronie sumę czterdzieści tysięcy y pięć, *authoritate praesentis Conventus*, do przyszłego Seymu sześćniedzielnego wkładamy, którą *ante primam Iulij*, oddać będą powinni Wielmożnemu Panu Podskarbiemu Koronnemu: a oddawszy tę sumę, od wszelkich innych podatków wolni będą przez te całe dwie lecie.

Długi W. X. Litewskiego.

22. Za assekuracyą Seymów przeszłych, na różne wydatki wojenne, podług likwidacyi PP. Deputatów, do słuchania liczby, tak na przeszłych Seymiech, iako y na tym terazniejszym naznaczonych, zostają do zapłaty te mianowicie długi: Wielmożnym, Leonowi Sapieżu Woiewodzie Wileńskiemu, Hetmanowi Wielkiemu W. X. L. złotych siedmdziesiąt siedm tysięcy, ośm set y ośmnaście, groszy dwadzieścia siedm, pieniądze pietnaście. Alexandrowi Korwinowi Gąsiewskiemu, Woiewodzie Smoleńskiemu, złotych siedm tysięcy, pięć set dziewięćdziesiąt ośm, groszy dwadzieścia y jeden, pieniędzy cztery y puł. Krzysztofowi Radziwiłowi, Hetmanowi Polnemu W. X. L. złotych dwadzieścia dwa tysiące. Po-

678 tomkowi Wielmożnego Krzysztofa Naruszewicza, Podskarbiego W. X. Lit. trzy kroć sto tysięcy, dwadzieścia trzy tysiące, czterysta ośmdziesiąt, groszy szesnaście pieniędzy pietnaście. Urodzonym, Andrzejowi Sianiawskiemu, Rotmistrzowi Pieszemu, za wydatek na piechotę, złotych tysiąc. Wilhelmowi Tyzenhauzowi, Rotmistrzowi Raytarskiemu, niedopłaconych złotych dwa tysiąca. Ludziom służebnym na zamku Smoleńskim, za dawne zasłużone, złotych ośm tysięcy, sześć set, siedmdziesiąt cztery, groszy dziesięć, pieniędzy sześć. Na zapłacenie tych długów, przy retentach wszelakich skarbowych (które na to samo obracane bydź mają) uchwalamy podatki niżej opisane.

Cło nowo podwyższone, y spław wodny zwyczajny W. X. Litew.

23. Cło nowo podwyższone w W. X. Lit. y spław wodny, za zgodą wszech Stanów, na dwie lecie uchwalamy: które w administracyą Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego W. X. Lit. poruczamy, aby z najlepszym pożytkiem Rzepltey tym cłem administrował, byle niemniej nad sto tysięcy y dwa tysiąca, na ieden rok, to cło, tak iako przeszłych dwóch lat arendowane było, uczyniło. A zacznie się wybierać od tego czasu, którego arenda lat przeszłych kończy się, to iest od dnia 16 miesiąca Maia, w roku terazniejszym 1631, y skończy się we dwie lecie takowegoż czasu: a wolności wszystkim miastom niektórym dane, na ten czas podnosimy; wyjąwszy stan szlachecki, którzy nie na przeday, ale na swą własną potrzebę kupować będą. A dla lepszego porządku wybierania tych ceł, postanawiamy, aby kupcy którzy z towarami iędzą, drog niezwyuczaynych sobie nie wynaydowali, y komor nie miiali, pod utraceniem towarów.

Ankcyja summy na zapłacenia długów W. X. Litewskiego.

24. Poglądając na długi nie małe, w które Rzeplta zaciągniona iest z lat przeszłych; a chcąc *eliberare fidem publicam* y wdzięczność tym, którzy *proprijs sumptibus necessitates publicas* zastępowali, pokazać: stan szlachecki z chęci swey, od wszelakich towarów swych, które na przeday wodą y lądem wyprowadzać będą (okrom zboż z gumien swych własnych które wolne od płacenia ceł bydź mają) pozwala dobrowolnie cło na dwie lecie, takie, iakie *protunc* w instruktarzu iest pomienione: tą iednak kondycyą, aby y miast wszelakich libertacye, bez wszelkiej *excepcyi*, na stronę uchylone były, y żaden *cujuscunque status et praeminentiae*, żadnemi się nie wymawiając wolnościami, *sub poena confiscationis* towarów, cło to płacić był powinien. Iednak co się ludzi stanu szlacheckiego dotyczy, cło to *ab evectis mercibus* tylko dawne będąc powinni, nie zagradzając im na potrzebę swą korzenia, wina sukien, soli, y innych potrzeb na obeyście ich własne, tak iako przeszłych lat bywało, bez da-

wania żadnych ceł, zasięgać. Ale kupcy, y insi wszyscy *plebeij*, tak *ab evectis*, iako y *ab inductis*, płacić mają. A ma się począć wybierać to cło od dnia 15 miesiąca *Aprilis*, w roku terazniejszym 1631, a kończyć się będzie takowegoż dnia, w roku 1633. Co w dozor y administracyą Wielmożnemu Podskarbiemu W. X. L. *totaliter* dajemy. A żeby instruktarz tego cła tym porządnie bez uciążenia znacznego był na komory podany, dla sporządzenia tego instruktarza, przy Wielmożnym Podskarbiem W. X. Lit. deputujemy z Senatu, Wielmożnych, Leona Sapieżu Woiewodę Wileńskiego Hetmana W. X. L. Alexandra Masalskiego, Kasztellana Smoleńskiego. A z Koła Poselskiego, Urodzonych, Mleczka, Podkomorzego Orszańskiego, Rahożę Sędziego Rzeczyckiego, Tyszkiewiczza, Pisarza Ziemskiego Połockiego. Ktorzy zaraz po Seymie na tym zasięść, y instruktarz ten porządnie spisać, y do druku przy konstytucyach Seymowych podać mają.

Czopowe W. X. Litewskiego.

25. Iż się to pokazało z liczby Seymu terazniejszego, że czopowe podług nowej ordynacyi Seymowej, *anni 1628* niciedno aukcyi żądncy, ile owszem dyminucyą y szkodę wielką w prowencie tym Rzepltey uczyniło, przetoż postanawiamy, aby podług dawnych zwyczajów w administracyi Wielmożnego Podskarbiego W. X. L. było, który lubo przez arende, lubo inszym sposobem starać się o to będzie, aby iako z największym pożytkiem tym czopowym administrował, które na dwie lecie uchwalamy. A ma się zacząć wybierać od S. Jana Chrzciciela przyszłego w roku terazniejszym: gdyż też na ten czas *expiruje* czas z Seymów przeszłych naznaczonych, a kończyć się będzie we dwie lecie takowegoż dnia. Wybieranie tegoż czopowego ma bydź według uniwersałow, które ordynacyą *anni 1628* uprzedziło, a mianowicie według uniwersału *anni 1627*.

Pogłowne żydowskie W. X. Litew.

26. Żydzi w Wielkim X. L. powinni będą dać troic pogłowne na dwie lecie *annuatim*, to iest na każdy rok po dziewięćciu tysięcy: a oddawszy tę sumę, od wszelakich inszych podatków do dwu lat wolni bydź mają.

Szafunek podatków W. X. Litewskiego.

27. Ustanawiamy, aby te wyżej pomienione podatki z retent ceł czopowych, pogłownego żydowskiego, na żadną inszą potrzebę, tylko na wypłacenie długów w konstytucyi specyfikowanych, obracane nie były: a co będzie zbywało, na obronę Rzepltey obrocono bydź ma.

680 Poprawa konstytucyi de evectis et inductis, z Seymu przeszłego.

28. Konstytucya pod tytułem *de evectis et inductis*, Seymu przeszłego, *errorem* iakimsi, nie tak z druku wyszła, iako do akt Grodzkich War-

szawskich y do Kancellaryi naszey z podpisem Marszałka Poselskiego Seymu przeszłego była podana, iż miasto słowa *praeteritis* małą odmianą kilku liter, włożono *praesentibus*, ku wielkiej szkodzie skarbowey: bo kupcy zatym ceł od wielu towarów uniknęli. Przetoż *authoritate praesentis Conventus*, wszystkie takowe konstytucye, którychby się pod tym tytułem *de evectis et inductis*, słowo to *praesentibus* znajdowało, annihiłujemy; a stosując się *ad mentem* Seymu przeszłego, mieć chcemy, aby ci którzy przeszłych lat ceł, pod tytułem *auctio subsidiarum* uchwalonych, nie zapłacili, dosyć w tym skarbowi *de praeteritis* uczynili.

Obywatele Infantscy.

29. Maiąc wzgląd na stateczną wiarę obywatelów Ziemi Infantckiej, którą oświadczyli Nam y Rzepltey z odstąpieniem oyczyny y dostatków swoich, iako największe baczenie y wzgląd na nich mieć obiecuemy: a teraz na opatrzenie uboższych, naznaczamy sto dwadzieścia tysięcy y sześć, które Wielmożny Podskarbi Koronny, wprzod uprzątnawszy długi Rzepltey oddawać będzie powinien za wiadomością naszą; ktorych dystrybucyi, aby porządek był zachowany, naznaczamy do uważenia, ktorymby słusznie to *beneficium* służyć miało, Wielebny y Wielmożnych X. Iakuba Zadzika, Biskupa Chelmińskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego; Kaspra Denhoffa, Woiewodę Derbskiego, Wieluńskiego, Layskiego, Bolesławskiego, Radomskiego: Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Marszałka Wielkiego Koronnego, Leżajskiego, Kamionackiego, Odolanowskiego, Łosickiego: Stanisława Olbrychta Radziwiła, Xiążęcia na Olyce y Niczwieżu, Kanclerza W. X. Lit. Gniewskiego, Wieluńskiego, Starostów. W czym attestacye y załecenia Hetmanów naszych, mają bydź wprzod uważane.

Miasto Toruń.

30. *Merita* miasta naszego Torunia, iż na tym Seymie obiecaney przeszłemi konstytucyami nagrody, dla trudności spraw Rzepltey odnieść nie mogły: do Seymu przyszłego takową ich remuneracyą, iaka na on czas Nam, y Stanom Koronnym, *videbitur* najsłuszniejszą odkładamy.

Miasto Gdańsk.

31. Zasłużyło to miasto Gdańsk nasze, abyśmy stateczney wiary ich, Nam y Rzepltey świadczoney, nie zapominali: którą żebyśmy podług assekuracyi Seymów przeszłych wdzięcznością naszą, y Stanów Koronnych, utwierdzili; sumę pięćkroć sto tysięcy złotych, konstytucyą roku 1628 im naznaczoną, Wielmożnemu Podskarbiemu naszemu z podatków na tym Seymie uchwalonych, zapłaciwszy wprzod dług woysku należący, oddać do rąk ich, y Rzepltey *fidem eliberare*, rozkazujemy. Jeżeli zaś ta reszta, od płacy woyskowej pozostała, nie wyniosła tej summy pięćkroć sta tysięcy złotych: tedy co-

kolwiek zostanie oddawszy, ostatek *vigore hujus constitutionis*, do przyszłego Seymu assekurowujemy. A prawo im nadane konstytucją 1628 *de invectione et sigillatione pannorum* wcale zostawujemy.

Zatrzymanie pokoju pospolitego.

32. Iż pod pretextem religii katolickiej, od swawolnych ludzi w Państwach naszych, różne tumulty y wiołencye się dzieją zaczym pokoy pospolity się targa, y wielkie ztąd *inconvenientia* rosta: My tedy chcąc *publicam securitatem et pacem* w Państwach naszych zachować, y swawolną taką zahamować; przeciwko tym, którzyby tumultami y zuchwalstwem *publicam securitatem violare* się wazyli, *forum* na Trybunale, *inter causas recentis criminis*, naznaczamy: y aby *poenis contra violatores pacis publicae sancitis*, karani byli mieć chcemy.

Seym trzyniedzielny.

33. Maiąc pilne oko na wszelkie Państw naszych niebezpieczeństwa y potrzeby, Seym trzyniedzielny *sine solennitatibus* złożyć, *vigore hujus constitutionis*, za radą PP. Senatorow, wolno Nam będzie: *ad hunc solum actum* niebezpieczeństwa Rzeczypospolitey.

Causae raptus.

34. Iż się wiołency y raptow wiele zagęściło: postanawiamy, aby *inposterum, in causa raptus, scrutinia*, iako w inszych sprawach kryminalnych, odprawowane były, *per proximiores de linea paterna vel materna protestatione praecedente*: z których gdzieby się gwałt *et violentia* pokazała, ma być *raptor* na konwikcyą skazany; ani przyznaniem białey głowy, iakoby to *illa consentiente* uczynić miał, nie będzie mógł być eliberowany. *Forum* sprawom takim na Trybunale *inter causas incarceratorum*, dla prędszey naznaczamy sprawiedliwości.

Taxa capitis plebeiorum.

35. Aby się męzoboystwom zabieżało, *ratione homicidij plebeiorum*: taxę *capitis* na sto grzywien podnosimy: a rany *in duplo*.

O rzekach portowych W. X. Litewskiego.

36. Rzeki *navigabiles*, iż są *iuris publici*, do pożytku y używania wszystkich należą: przetoż według dawnych praw, mają być wolne od grobel, tam, młynow, y od wszystkiego cokolwiek zwykło impedyować nawigacyą. Ponawiając tedy y objaśniając dawne konstytucye, postanawiamy, aby od tych mieysc, od których rzeki *navigabiles* są, żaden grobel, ani tam, ani młynow budować, y niczym nawigacyi impedyować niemógł. A jeżeliby się za jakim budowaniem szkoda komu w nawigacyi stała, tedy tę sownie ma nagrodzić ukrzywdzonemu: a za to że nawigacyom przeszkadza, winy tysiąc grzywien ma zapłacić, ktorey połowica delatorowi a połowica do skarbu naszego. O co *forum* w

Trybunale Koronnym, *inter causas officij*; a w Litewskim, w każdy termin, między sprawami obligowemi; albo w Ziemstwie y Grodzie, gdzieby sobie ukrzywdzony nayrychley sprawiedliwości dowieść mógł.

Wieczność Wielmożnemu Alexandrowi Korwinowi Gąsiewskiemu, Woiewodzie Smoleńskiemu.

37. Pewne daniny po rzece Biberow y Głuszycy, w Woiewodztwie Smoleńskim leżące, u różnych osob za konsensami naszymi przez Wielmożnego Woiewodę pokupione, y od Nas prawem lennym onemu dane, y konfirmowane, których on *in pacifica possessione* iest: teraz względem dzielnych y odważnych, Nam y wszystkiey Rzeczypospolitey dobrze wiadomych y pożytecznych, zasług iego wojennych, te majątności ze wszystkimi ich przynależnościami, wiecznością, samemu y potomkom iego *utriusque sexus*, z wolną dyspozycyą, *vigore Conventus praesentis*, dajemy, y utwierdzamy; tak iako to w przywilejach, Urodzonych Alexandra z Rytwian Zborowskiego Pułkownika, Mikołaja Gąsiewskiego Rotmistrza naszego, Woyciecha Drzeweckiego, y Wilhelma Appelmanna; także w przywilejach Wielmożnemu Woiewodzie, na też dobra wzwyz mianowane, pierwey lennym, a teraz wiecznym prawem od Nas nadanych, y w granicach własnych intromissyjnych wyrażono, y opisano iest.

Granice między Woiewodztwem Kiiowskim, a W. X. Lit. y Powiatem Możyryjskim.

38. Chcąc uspokoić różnice między Woiewodztwem Kiiowskim, a Powiatem Możerskim, kommissyą w roku 1621 przez Kommissarzy nasze odprawioną *in toto* approbiemy wiecznymi czasami. Dobra jednak Kapituły Wileńskiej Kamieńszczyznę, z włością do Biskupstwa Wileńskiego należącą, y Uborską włość, iakośmy dekretem naszym w roku 1625 na Sejmie w Warszawie ferowanym, do Xięstwa Litewskiego, Powiatu Możerskiego przyłączyli, tak y teraz inkorporujemy. Processy jednak wszystkie, tak na obywatelach W. X. Lit. iako y na obywatelach Woiewodztwa Kiiowskiego, pod czas tych różnic, o cokolwiek w którymkolwiek sądzie otrzymane, mocą tego Seymu podnosimy, y kassujemy. A sprawy te wszystkie z obudwu stron do pierwszych stopniow prawnych przywracamy: którym żadna dawność Ziemska szkodzić nie ma.

Bespieczeństwo Smoleńskie.

39. Acześmy to byli włożyli na skarb nasz W. X. Lit. konstytucją *anni* 1620 że na ludzie, tak iczdne, iako y piesze, które *in praesidio* zamku Smoleńskiego mamy, miał być z niego żołd płacony: ale iż Krolewic I. M. Władysław Zygmunt Syn nasz, mając wzgląd na wielkie po te czasy ciężary skarbu naszego, z życzliwości y miłości swey przeciwko Nam y Rzpltey od roku 1626 sam z dochodow tamecznych swoich, uszczuplając sobie dla całości Rzeczypos-

politey dostatkow swoich, sumpt na te ludzie dotąd zastępuje, y potężną fortecą kosztem swoim wielkim w tamym zamku wystawił. Przeto My wdzięcznie takową K. I. M. miłość y afekt Nam y Rzpltey pokazany, przyjmujemy; a bacząc, iż ku temu czasowi, kiedy inducye z Państwem Moskiewskim wychodzić mają, potężniejszego tak na zamku tym, iako y na inszych od Moskwy rekuperowanych, *praesidium* potrzeba; czemu iż tameczne dochody Krolewica I. M. wydołać nie będą mogły: tedy idąc za iednostayną wszystkich Stanow zgodą, a za zniesieniem się z Wielmożnym Hetmanem W. X. Lit. pewną liczbę *praesidiarij militis*, y sumę, która na to z skarbu W. X. Lit. z podatku Seymu terażniejszego dana ma być, prywatnym skryptem naznaczylśmy. *Praesidia* iednak dawne, popisy y porządki w przywilejach od Nas na wysługi tamtym obywatelom dane, y w przeszłych konstytucyach opisane, na Smoleńsku y innych zamkach, *in suo robore* zostawując, z tym objaśnieniem, że też obywatele innych Powiatow od Moskwy świeżo rekuperowanych, do obrony przeciwko nieprzyjacielowi, temuż wszystkiemu iako y Smoleńszczanie, każdy w przyległym swoim zamku, podlegać y wykonywać powinni będą. A iż w konstytucyi przeszłego Seymu *peny contra negligentes* położono, iakie w prawie W. X. Lit. o służbie Ziemskiej wojenney, czasu uchwały pospolitego ruszenia, są opisane: tedy też ktoby osobą swą, za chorobą, lubo obecny był na posłudze naszej, albo Krolewica I. M. Syna naszego, y innemi przyczynami w tymże statucie wyrażonemi, na okazowanie generalne roczne stawić się nie mógł, tedy ma być zachowany w tym, według tegoż prawa, y nauki w nim opisaney.

Rozgraniczenie Powiatu Braclawskiego, z Wilkomirskim y Wileńskim.

40. Reassumując *in toto* konstytucyą *annorum* 1613 *et* 1615 naznaczamy mieysce, aby Podkomorzowie y Marszałkowie tych Powiatow, na dzień 25 *Iulij, anni praesentis*, do Uciany zia-chawszy się, według praw y dawnych duktow, te Powiaty rozgraniczyli.

Kommissya Brzeska.

41. Kommissya Brzeska iż na terażniejszym Sejmie dla inszych ważniejszych spraw, które Rzpltą zachodziły, do skutku przyiść nie mogła: tedy na przyszłym Sejmie *finale* *decisionem* uczynić obiecujemy. A tym czasem w pokoju obywatele tameczni *ab utrinque* zachować się mają.

O mandatach za dworem.

42. Ludzie prostego stanu, *cum suo gravamine nobilitatis*, mandaty za dworem na szlachtę, *ratione injuriarum* Sądowi Ziemijskiemu albo Grodzkiemu, sądzić należących, iż wynosić zwykli: co aby *in posterum* nie było, *vigore praesentis Conventus* warujemy, wyiąwszy gdzieby między mie-

skiami a szlacheckimi grunty, iakie urosły różnice.

Przekopanie nowego portu z nizu Berezyny rzeki, do Wili.

43. Życząc My Państwow naszym w dostatkach y bogactwach wszelakich *incrementa*, a uważając, iż przez złączenie rzeki Berezyny z Wilią, nie tylko stanu szlacheckiego, nad rzekami, Dnieprem, Prypecią, y Berezyną, obywatelom, wielkie ztąd pożytkow aukcyę, ale y ludziom kupieckim, wcześniejsze splawem towarow Berezyną do Wili stać się mogą handle: nie mnicy poważając chęć y życzliwość ku Rzpltey Krolewica I. M. Władysława Syna naszego, który do inszych swych wielkich *merita* tey Rzpltey y to przydaie, że ten port na wieczną pamiątkę kosztem swoim przekopać ofiaruje się byle tylko ten koszt wybieraniem cła do pewnych lat wrocić mu się nazad mógł: a tak nietylko to Krolewici I. M. Synowi naszemu pochwalamy, ale y chętnie na to za zgodą wszystkich Stanow pozwalamy. Y przeto z Seymu niniejszego naznaczamy, y zsyłamy Kommissarzy nasze, Urodzonych, Mikołaja Mlecza Podkomorzego Orszańskiego, y Krzysztofa Zyzemskiego, Podśędka Ziemijskiego Mińskiego: a ci na czas y mieysce, zobopolnie z temi ktorym to od Krolewica I. M. *demandatum* będzie, naznaczone, ziechawszy się, mieysce tamto, ktorego przekop przeprowadzony do Wili będzie, opatrzą; y sumpt iakiby na tego tam przeprawienie y zatrzymanie portu, erogowany być miał, uważawszy, cło od statkow, y towarow, ktore tamtym przckopem zbiegać będą, *secundum sumptus et impensae quantitatem*, do lat pewnych postanowić mają. Ciz Kommissarze nasi uważają, iakiby po wyiściu tych lat, pewny dochod *quotannis* na konserwacyą tamtego portu y słowoz, od statkow kupieckich y towarow, administrator Starostwa Boryszowskiego, wybierać miał; ktory tego przestrzegać będzie powinien *sub poenis*, żeby wcale tamten port zachowany był. Gdyż My *authoritate Conventus Generalis curam* portu tamtego przy Starostwie Boryszowskim *perpetuis temporibus, consensu Ordinum*, zostawujemy: a na przyszły Seym pomienieni nasi Kommissarze, tanto postanowienie do uznania Stanow przynieść powinni będą.

Obrona domowa, Poznańskiego y Kaliskiego Woiewodztw.

44. Iż za położeniem woysk cudzoziemskich przy granicy krajow Wielkopolskich, wielkie się Woiewodztwom ich dzieją *praesidia*, y szkody, wpadnieniem ludzi swywolnych za granice Koronne, tak że już dobra nasze duchowne y świeckie na wielu mieyscach są spustoszone, zaczętych z naiazdow tych większego się y potym obawiają niebezpieczeństwa: tedy tym wyżej mianowanym Woiewodztwom, gdyby ich od takich swawolnych kup, y nagłego iakiego woyska

ktoregokolwiek wtargnienia, pewne zachodziły niebezpieczeństwa; za konsensem Stanow wszystkich pozwalamy, aby za obwieszczeniem Wielmożnego Stanisława z Przyimy Przyemskiego, Marszałka naszego Nadwornego, Generała Wielgopolskiego, (ktoremu straż y bezpieczeństwo pograniczne do zawiadowania należy) przez uniwersały jego, do Wielmożnych Poznańskiego y Kaliskiego Woiewodow y Kasztellanow Woiewodztw tych wydane, y po Grodach publikowane, obywatele niebezpieczeństwa poblizsi, a iezliby tego potrzeba, tedy y wszyscy obywatele tychże Woiewodztw, na czas y mietyse naznaczone z Kasztellanami swemi stawić się *armatim*, y z porządni ryszunkami, byli powinni, y zaraz pod regimenty Wielmożnych Woiewodow swych nastąpić, y *munia* swoje wedle dawnych praw, *de expeditione bellica sancitis*, odprawować będą. A do takowcy expedycyi, wszyscy, *nemine excepto*, oprócz Urzędnikow naszych Koronnych, y tych którzy obecnie służą na dworze naszym, ludzi chorych, którzy chorobę swoię według statutu, *de expeditione bellica*, poprzysiądz będą powinni, starych, którychby Woiewodowie y Kasztellani, *non valentes arma portare*, rozsądzili: czy oba iednak służy swoje w rownym, iako sami powinni poczcie służyć, wyprawić będą powinni; toż o wdowach y dzieczech rozumiano mieć chcemy. Więc iezliby kto odlegle mieszkał, a w tych Woiewodztwach maiętność miał, przez arendarza, albo przez sługę swego, tę expedycją odprawić powinien, pod winą trzech tysięcy grzywien, stawić się powinni będą, y trwać na tey expedycyi, poki gwałtowne niebezpieczeństwo, za zdaniem Wielmożnych Woiewodow, y Marszałka naszego, nie ustąpi: o którą winę zapozwani od każdego, naostatek od Instygatora, *in Officio Castrensi* odpowiać powinni. A że raczey od małych kup *repentinās et subitaneas incursionēs*, przy granicach tych Woiewodztw, spodziewać się potrzeba, żeby się Woiewodztwa w małych tych, choć szkodliwych, niebezpieczeństwach nie ruszały: pozwalamy tym Woiewodztwom pułtorasta koni Kozakow, *in vim custodiae*, na pograniczu Margrabstkim y Pomorskim, y tam gdzieby potrzeba chować: którzy będą pod regimentem Wielmożnego Marszałka naszego Nadwornego, sposobem wojskowym, y pod artykułami wojskowemi, prawem pospolitym obwarowanemi. Co *pro hac vice, lege praesenti sancitum et confirmatum esse volumus*. A te pułtorasta koni mają być podzielone na trzech Rotmistrzow osiadłych, przez Pana Marszałka naszego: w czym tenże Wielmożny Marszałek nasz, przestrzegać ma, aby żadnych szkod w dobrach naszych duchownych y świeckich ci żołnierze nie czynili, kontentując się żołdem z zaciągu Ruskiego, na Kozaki pozwolonym; który żołd na dwie ćwierci, z retent Woiewodztw, Poznańskiego y Kaliskiego, y czwartego grosza, y czopowych, ma być opatrzony. Piechotę do tey expedycyi z miast Wielkopolskich, obrony domowej, wedle assy-

gnacyi naszej, wiele osob z ktorego miasta ma wychodzić, pozwalamy, y wybrańce Wielkopolskie na pilnowanie PP. pogranicznych naznaczymy: którzy także pod regimentem Marszałka naszego Nadwornego mają do obrony zostawać. Wkładamy też tę powinność na Starosty nasze pograniczne, iako Wałeckiego, Drahimskiego, Miedzyrzeckiego, Babimostskiego, Czchowskiego, Odolanowskiego, Starostow; aby zażywaiąc dzierżaw tych, pewne ludzie y poczty na zamkach tych mieli: do czego będą powinni pod winami wyżey opisanemi, *in foro ut supra repetendis*. O którą Instygatorowi naszemu, y temu ktoby zechciał, czynić będzie wolno. A iezliby wojny pograniczne do czasu wzwyż pisanego, poki chowanie żołnierza pozwolone iest, nie uspokoiły się: tedy dalszą obronę na Seymiku Deputackim, tym Woiewodztwom obmyślić sobie pozwalamy.

O soli Woiewodztwa Poznańskiego, y Kaliskiego.

45. Iż się uskarżają Posłowie Woiewodztw Poznańskiego y Kaliskiego, na niedostatek soli Ruskicy: tedy prawa wszystkie o soli Woiewodztw, Poznańskiego y Kaliskiego w cale zostawiając, pozwalamy, aby *in defectu salis Ruthenici*, wolno im było na ich własną potrzebę, bez płacenia cła, soli Krakowskiej zasiągać: a faktorowie ci, którzy sol poprowadzą, przysięgać mają, że nie na przeday, ale na własną domową potrzebę sol biorą, z którą na komorach ku przeszkodzie soli naszej stawać, ani oney składać nie mają.

Kommissya od Węgier, Śląska, y Margrabstwa.

46. Iż obywatele Państw naszych od obywatelow Krolestwa Węgierskiego y Czeskiego, względem Śląska y Margrabstwa, różne krzywdy y *praejudicia* ponoszą, a kommissye z przeszłych lat naznaczone do effectu swego nie przyszły: reasumując tedy konstytucyą Seymu przeszłego, y onę *authoritate Conventus praesentis* zachowując, o kommissyach tych, aby tym prędzey skutek swoy wziąć mogły, Kommissarze takowym sposobem naznaczymy: naprzod do Małey Polski od Węgier z Panow Rad naszych, y do Woiewodztw, Krakowskiego y Ruskiego: Wielmożnych, Stanisława Lubomirskiego, Hrabie na Wiśniczu, Woiewodę Ruskiego, Sendomirskiego, Spiskiego, Białocerkiewskiego: Marcina Krasickiego, Woiewodę Podolskiego, Przemyskiego, Lubomirskiego: Mikołaja Spytka Ligęz z Bobrku, Sendomirskiego, Bieckiego, Ropczyckiego: Stanisława Wapowskiego, Przemyskiego: Mikołaja Leśniowskiego, Czchowskiego, Kasztellanow y Starostow. A z stanurycerskiego: Urodzonych, Iana Mikołaja Daniłowicza z Zurowa, Podskarbiego Nadwornego, Chełmskiego, Kolskiego: Iakuba Sobieskiego: Krayczego Koronnego, Krasnostawskiego: Iana Zebrydowskiego, Miecznika Koronnego, Lanckorońskiego, Starostow: Iana Bełzeckiego Podkomorzego Halickiego, Dworzanina naszego:

Stanisława z Rytwan Zborowskiego, Rodelskiego Starostę: Przeclawa Marcinkowskiego, Podstolego Krakowskiego: Franciszka z Wielkich Kończyc Mniszka, Starostę Sanockiego: Mikołaja Hrabie z Ostroroga, Starostę Drohowyskiego: Iana Komorowskiego, Podczaszego Bełskiego, Burgrabię y Podstarościę Krakowskiego: Pawła Marchockiego, Starostę Czchowskiego: Iana Glinkę, Łowczego Halickiego Sekretarza naszego: Stanisława z Brzezia Chrzastowskiego: Adama ze Zmigroda Stadnickiego.

Do Wielkicy Polski zaś z Woiewodztwa Poznańskiego, Kaliskiego y Ziemie Wieluńskiej, z Panow Rad naszych, Wielmożnych, Iana ze Bnina Opalińskiego, Poznańskiego, Inowrocławskiego: Iana Baranowskiego, Sieradzkiego, Korszyskiego: Kaspra Donhoffa, Derpskiego, Wieluńskiego, Layskiego, Bolesławskiego, Radomskiego, Woiewodow y Starostow. Kaspra na Wieczburku Zebrydowskiego, Kasztellana Kaliskiego: Hieronyma Rozrażewskiego, Kasztellana Miedzyrzeckiego: Abrahama Ciświckiego, Kasztellana Sremskiego. A z stanu rycerskiego, Adama Olbrychta Przyemskiego, Oboźnego Koronnego: Marcina Zegockiego, Sędzię Czchowskiego: Alexandra Zaleskiego, Podśędkę Sieradzkiego: Waclawa Zaiączka, Pisarza Ziemskiego Kaliskiego: Łukasza Orzelskiego, y Stanisława Kochlewskiego. Ktorzy to Kommissarze wszyscy, każdy z nich do swoich kommissyi odprawowania, kiedykolwiek która u nich odprawować się będzie, *absentia nonnullorum non obstante*, za obwieszczeniem naszym o mieyscach y czasie każdej kommissyi, *et de securitate ab utrinque Kommissarzow*, ziachać się, y sprawiedliwość *utrinque parti* służącą, z wydaniem podanych czynić; krzywdy wszelakie, excessy, naciężdzania, rozboie pohamować, y w gruntach dyfferencye między tymi Państwami zachodzące rozsądzić, y uspokoić mają.

O soli Woiewodztwa Podlaskiego.

47. Woiewodztwo Podlaskie, acz ma konstytucyą roku 1623 skład soli tysiąca beczek w Nurze naznaczoney, y *pretium* każdej beczki na *fl. 4* założone: iż iednak skarb nasz ukazuje wielką trudność w prowadzeniu wzgorę wodą tey soli na tamten skład Nurski; tedy postanawiamy za zgodą wszech Stanow, aby *in futurum* temu Woiewodztwu Podlaskiemu, iako y Woiewodztwu Mazowieckiemu ten skład na Skarszewie pod Warszawą należał. A względem odległości posyłania po tę sol, *pretium* za każdą beczkę soli do skarbu naszego przychodzące takoweż ustawuujemy, iakie przychodzi od obywatelow Woiewodztwa Mazowieckiego, to iest po złotych dwa y groszy dziesiąci.

Grod wieczny Lubelski.

48. Za prośbą Posłow Ziemskich Woiewodztwa Lubelskiego, postanawiamy Grod wieczny w Lublinie, przykładem inszych Grodow Małopolskich.

Grod wieczny Płocki.

49. Za prośbą Posłow Ziemskich Woiewodztwa Płockiego, postanawiamy Grod wieczny w Płocku, przykładem inszych Grodow Koronnych.

Grod wieczny Rawski.

50. Za zgodą wszech Stanow y prośbą Posłow Woiewodztwa Rawskiego, pozwalamy, aby od tego czasu Grod Rawski był wieczny, obycaiem inszych Grodow w Koronie wiecznych.

Grody wieczne Wdztwa Ruskiego, y Ziem iego.

51. Grody wieczne w Woiewodztwie wszystkim Ruskim, y w Ziemiach y Powiatach iego wszystkich (oproc Przemyskiego y Zydaczewskiego Grodu) aby były wieczne, *authoritate praesentis Conventus*, postanawiamy. Pisarze Grodcy, tak iako y o Podstarościach dawne prawo iest, osiedli bydz mają, y Podpiskowie starsi przysięgli.

Rewizya w Krotoszynie.

52. Za prośbą Posłow Ziemskich, Rewizory do obezrzzenia drog y cła postanowienia, w mieście Krotoszynie, naznaczymy, y aby przywilej z Kancellaryi naszej był wydany, mieć chcemy.

Rewizya ksiąg Ziemskich Rawskich.

53. Za prośbą Ziemie Rawskiej, y Urodzonego Mikołaja Layszczewskiego, Pisarza Ziemskiego Rawskiego, Sekretarza naszego; do rewidowania ksiąg Ziemskich Rawskich uchwałę Seymu niniejszego, naznaczymy osoby niżej opisane: to iest Urodzonych, Matheusza Plichtę, Podkomorzego Rawskiego: Samuela Kurnocha, Sędzię Ziemskiego Rawskiego: Iana Krosnowskiego Podczaszego Rawskiego: Malchra Łubę Głaczyńskiego, Podstarościę Rawskiego. Ktorzy będą powinni ziachać do Rawy na Poniedziałek przyszły przed Świątkami blisko przyszłemi, y tamże księgi, ktoreby były *vetustate consumpti*, przepisać: a ktoreby tego nie potrzebowały, rewidować, y porządek około nich uczynić.

Rewizorowie do zamku Trębowelskiego.

54. Na uważenie kosztow y nakładow, ktore podjął Urodzony Alexander Bałaban, w restauracyi zamku Trębowelskiego; Rewizory *authoritate* Seymu naznaczymy: Urodzonych, Marcina Kazanowskiego, Kasztellana Halickiego: Adama Łychowskiego, Sędzię: Iana Glinkę, Łowczego y Sekretarza naszego, Halickich, y Krzysztofa Wichrowskiego. Ktorzy porozumiewszy się z sobą o czasie, w roku terazniejszym do Trębowle ziachać, y tam *ex re oculis subiecta, fideliter taxę* uczyniwszy, na Seym da Pan Bog przyszły Nam przyniosą: na którym w tey sprawie za zgodą wszech Stanow, to, *quod aequitas et ratio postulabit*, uczyniemy.

Rewizya ksiąg Ziemi i Grodzkich, Woiewodztwa Wołyńskiego.

55. Za prozbą Posłów Woiewodztwa Wołyńskiego, rewizyą ksiąg, *propter vetustatem* ich, bacząc być potrzebną; Łuckich, Włodzimierskich, y Krzemienieckich, tak Ziemi i Grodzkich, postanawiamy; na którą po dwa Deputaty do Pisarzów tamecznych Ziemi i Grodzkich, naznaczamy: to jest do Łucka, Urodzonych, Woyciecha Staniszewskiego, Sędziego Ziemi Łuckiego, y Romana Zachorowskiego. A do Włodzimierza, Urodzonych, Pawła Kurczewica Gabryela Iwanickiego, Podstarościgo Włodzimierskiego. Do Krzemienia, Urodzonych, Laurentego Drewińskiego, Cześnika Wołyńskiego; y Deniszka: którzy wespół z Pisarzmi Ziemi i Grodzkimi, Łucy do Łucka; Włodzimiersey do Włodzimierza: Krzemieniecy do Krzemienia, w pierwszy Czwartek po Przewodney Niedzieli ziachać się y zasiać na zrewidowanie tych ksiąg maia, y powinni będą: y dostateczne summarysze spisawszy Ziemi i Grodzkich ksiąg; one podpisami rąk swoich ztwierdzić, y *per oblatam* do tychże ksiąg podać, dla wyjęcia każdemu komuby tego potrzeba była, maia y powinni będą.

Rewizya ksiąg Ziemi i Grodzkich, Płockich y Zawskrzuńskich.

56. Iż wielki jest nierząd około ksiąg, tak Ziemi i Grodzkich, iako y Zawskrzuńskich, częścią dla introdukowania *in acta* przez Pisarzów przeszłych, częścią przez nastąpienie nieprzyjacielskie na Sierpe: tedy za prozbą Posłów Ziemi i Grodzkich, Płockich na zrewidowanie tych ksiąg, y wporządek ich wprawienie, deputujemy osoby pewne: to jest, Pawła Karkowskiego, Sędziego Płockiego Grodzkiego; Woyciecha Drozdowskiego, Podstarościgo Płockiego; Makomaskiego, Podśędka Ziemi Płockiego; Iana Zaborowskiego, Podśędka Zawskrzuńskiego.

Rewizya na kommutacyą grantow, wsi Gutkowa, y wsi Łopaciny.

57. Iż między dobrami naszymi dzierżawy Nowomiejskiej od wsi Gutkowa, a dobrami szlacheckimi wsi Urodzonego Mikołaja Łopackiego Podkomorzego Zakroczymskiego, Łopaciną, częste zachodzą różnice, a to względem sztuki gruntu wsi Gutkowa, pod wieś Łopaciną podpadley: przeto na odmianę gruntu tego, Rewizory za prozbą Posłów Ziemi i Grodzkich, Urodzonych Stanisława Krasinskiego, Sędziego Ciechanowskiego; Iakuba Kobylnickiego, Stolnika Wyssogrodzkiego; Woyciecha Gołyńskiego, Cześnika Ciechanowskiego, Sekretarza naszego, Adama Bileńskiego, Stolnika Zakroczymskiego; którzy *quantitatem et qualitatem* gruntu zrozumiawszy, Nam na przyszły Sejm o tym sprawę dadzą, *absentia unius vel duorum non obstantē*,

Rewizya ksiąg Ziemi i Grodzkich, Chełmskich.

58. Za prozbą Posłów Ziemi Chełmskiej, na rewizyą ksiąg Ziemi i Grodzkich, y na schowanie ich dla miejsca bezpiecznego y sposobnego obmyślenia, *authoritate praesentis Conventus*, Rewizory naznaczamy, Urodzonych Iana Skarszewskiego Podkomorzego, Wacława Zamoyńskiego Chorążego, Stanisława Ronowskiego Podśędka, Andrzeia Brodowskiego Pisarza, Chełmskich: którzy porozumiawszy się z sobą o czasie, ziechać do Chełma na to maia, księgi zrewidować, y miejsce im upatrzeć.

Rewizya ksiąg Grodzkich Kiiowskich.

59. Na zrewidowanie ksiąg Grodzkich Kiiowskich, deputujemy osoby pewne: to jest, Urodzonych Theodora Woronicza Podczaszego, y Rotmistrza naszego; Phedora Suszczańskiego Proskurę, Pisarza Ziemi; Urzędnikow Kiiowskich, Philona Boguszewica, y Alexandra Soltana: którzy po wiedzy Wielmożnego Woiewody Kiiowskiego, te księgi dostatecznie zrewidować, y zregestrować maia, y które nie są przepisane, powinni je będą przepisać, y zintroligować dać, nie odliczając z Kiiowa. Tymże Rewizorom naszym, pozwalamy przepisać księgi Ziemi Kiiowskie, które zostały w terminatach po zesłym Iwanie Łusce, Pisarzu Ziemi Kiiowskim, roku 1602 a to na Rokach Ziemi Kiiowskich, które najpierw będą sądzone; a na *salarium* im samym, y dla Podpiskow ich, pozwalają obywatele tameczni po dwa grosza z Janu, według kwitow poborowych roku 1626 które pieniądze powinni oddać do rąk Urodzonego Phedora Suszczańskiego Proskury, Pisarza Ziemi Kiiowskiego, nadaley do dnia szostego Maia blisko przyszłego, pod winami w uniwersale opisanymi. O co *forum* y o podatki w Grodzie: a niebytność iednego z mianowanych osob, nic szkodzić nie ma.

Ordynacya Rokow Ziemi i Grodzkich Lubelskich.

60. Iż dla prolongacyi pośledniejszey Trybunału Lubelskiego, Roki Ziemi i Grodzkich Lubelskie, nie mogą być sądzone: za prozbą Posłów tego Woiewodztwa, postanawiamy, aby Roki Ziemi i Grodzkich Lubelskie, *feria secunda post festum S. Francisci* były sądzone, a po nich Urzędowskie we dwie niedzieli. Drugie Roki zwyczajnie na nowe lato. Trzecie *feria secunda post Dominicam Laetare*: y Urzędowskie według zwyczaju.

Roki Ziemi i Grodzkich, Liwskie y Rożańskie.

61. Roki Ziemi i Grodzkich Liwskie y Rożańskie, iż dla różnych impedymentow z ubliżeniem sprawiedliwości ludzkiej, tak często iako prawo opisało nie dochodzą: przeto za prozbą Posłów, Ziemi Liwskiej y Rożańskiej, postanawiamy, aby *post sublatum impedimentum* tych Rokow, potym we dwie niedzieli Sąd Ziemi Rokow przywołać, y publikować kazał: a potym we dwie nie-

dzieli po publikacyi na sądzie Rokow zieżdzać był powinien, *sub poenis contra negligentes officiales sancitis*. O co *forum ad cuiusvis instantiam*, na Trybunale *inter causas officij* naznaczamy.

Ordynacya Rokow Ziemi i Grodzkich Kamienieckich.

62. Roki Ziemi i Grodzkich Kamienieckie, za prozbą Posłów tego Woiewodztwa, postanawiamy y ordynujemy, te które się zwykły dotąd sądzić, *feria quinta post festum S. Agnetis*; aby odtąd sądzone były *feria quinta post Dominicam Invocavit*.

Roki Ziemi i Grodzkich w Międzyzlesiu.

63. Za prozbą Ziemi i Grodzkich Powiatu Drohickiego, wygadając potrzebie obywatelow tegoż Woiewodztwa za Bugiem mieszkających którzy dla niemałej dystancyi miejsca, y złych przepraw na rzekach, do Drohiczyna na sądy trudne przeizady nieważą; postanawiamy, *authoritate Conventus praesentis*, aby Roki Ziemi i Grodzkich w Międzyzlesiu odprawowały się, a to dla obywatelow tych którzy za Bugiem mieszkają, na które Sąd Ziemi Drohicki, zawsze po determinowaniu Rokow Ziemi i Grodzkich Drohickich w tydzień, do Międzyzlesia na dzień podług kadencyi Rokow Drohickich, na sądzenie Rokow Ziemi i Grodzkich zieżdżał, y one tamże *continue*, tak iako y w Drohiczynie, odprawował.

Roki Ziemi i Grodzkich, Łomżyńskie y Zembrowskie.

64. Roki Ziemi i Grodzkich Łomżyńskie y Zembrowskie, kiedy *ob aliquod legale impedimentum, secundum cadentiam* nie przypadają: postanawiamy, aby Sąd Ziemi tameczny, onych *post sublatum impedimentum, pro libitu suo* nie przywoływał *sub nullitate* sądow onych, któreby odprawował.

O soli Woiewodztwa Łęczyckiego.

65. Maiać wzgląd na częste uskarżania się obywatelow Woiewodztwa Łęczyckiego, w nieoddaniu soli onym od Nas naznaczoney, zlecamy administratorom żupy Dobiegniewskiej, aby do dyspozycyi dystrybutora ktorego na blisko przyszłym Seymiku między sobą obiorą, podług dawnych zwyczajow temu Woiewodztwu sol oddawali.

Okazowanie Woiewodztw, Poznańskiego y Kaliskiego.

66. Aby tym porządniejsze y wcześniejsze okazowanie tych Woiewodztw bywało, y odprawowało się: za konsensem wszech Stanow pozwalamy, aby okazowania te nie pod Szrodą, ale w Powiatach, gdzie się Roki Ziemi i Grodzkich odprawują, przed Kasztellany swemi, odprawowane były, z takim porządkiem, iako na ekspedycyą publiczną: y osobnie Kasztellan każdego ma poczet popisować, do czego czas Poniedziałek po S. Matheuszu naznaczamy. Powiat też Walecki iż swego Ziemstwa nie ma, y do Poznania należy, tedy dla odległości miejsca y trudnych przepraw, pozwalamy, aby się pod Walczem przed Kasztellanem Sanockim popisowali. A toby się na te Powiatowe okazowania nie

stał, ma być winą tysiąca grzywien karany, *ad cuiusvis instantiam repeten*: iednak we cztery lata maiać się *generaliter* pod Szrodą wszystkie Powiaty popisować, tak iako Sendomierskie Woiewodztwo.

Okazowanie Woiewodztwa Sendomirskiego.

67. Iż wiele ich jest, którzy okazowanie la-daiako (nie respektując na prawo, które *in armis*, tak iako *pro expeditione bellica*, ono mieć chce) odprawować zwykli: tedy aby się to napotym w dobrym porządku odprawować mogło, okazowanie po Powiatach Woiewodztwu Sendomirskiemu naznaczamy tak, aby każdy osobnym poczem swoim porządnie, *modo militari*, w Powiecie swym przed własnym Kasztellanem okazować się był powinien, pod winami o niestawieniu się na okazowanie, w prawie opisanymi. Czwartego iednak roku, dla oświadczenia spolney zgody y gotowości, pod Pokrzywnicę wszystkie Powiaty Woiewodztwa Sendomirskiego zieżdzać się będą powinni: co się ma rachować *a publicatione praesentis constitutionis*. Tęż konstytucyą *in toto* przyjmuie y Ziemia Gołyńska.

Okazowanie Powiatu Czerskiego, Nurskiego, y Kamienieckiego.

68. Iż dla złych y niebezpiecznych przepraw przez Wisłę, obywatele Ziemi Czerskiej na miejsce naznaczone okazowania pod Czersk przybywać nie mogą: przeto *authoritate Conventus istius* postanawiamy, aby ci wszyscy, którzyby dla złej przeprawy Wisły przebyć nie mogli, y pod Czersk na okazowanie nie przybyli, pod Radwankowem *sub eadem die* przed starszym Urzędnikiem, lub Ziemi, lub Grodzkim, który na ten czas tam będzie, okazowali się: a potym registra okazowania swego do ksiąg aktykowali, a to dla tego, aby ludzie daremnie, *ratione* niestawienia się na okazowanie, turbowani nie byli. Tegoż pozwalamy y Powiatu Nurskiego, y Kamienieckiego, *ex alia parte* Bugu mieszkającym, aby podczas powodzi y trudnych przepraw, pode wsią Przewozem, *tali modo*, iako y Powiat Czerski okazować się mogli.

Okazowanie Ziemi Łomżyńskiej.

69. Iż dla wielkich powodzi rzeki Narwi, y rzeczek inszych, na okazowanie obywatelow Ziemi Łomżyńskiej na czas konstytucyą naznaczony zieżdzać się nie mogą: przetoż to okazowanie onym *post Dominicam Euaudi*, przekładamy.

Okazowanie Powiatu Wiskiego.

70. Iż pod czas okazowania na wiosnę podług pierwszej konstytucyi do Wizny, gdzie się zwykły wszystek Powiat Wiski popisować, są bardzo złe przeprawy, a w tymże Powiecie są trzy miasteczka sądowe, między ktorymi Radziłów w pośrodku leży: przeto za prozbą Posłów Ziemi tamtej, Powiatowi Wiskiemu mie-

sce do popisu, y okazowanie, tą konstytucyą naznaczamy pod Radziłowem.

Kommissya do puszcze Rosińskiej.

71. Na rozgraniczenie puszcze naszey Rosińskiej w Xięstwie Żmudzkiem, gdzie nie według praw y przywileiow sobie od Przodkow naszych nadanych, siła przywłaszczaia, y *ad proprios usus* puszcze nasze zabieraią, y wsi na gruntach naszych y Rzeczypospo: osadzaia: co bacząc byż z wielką szkodą naszą naznaczamy Kommissarzy, Urodzonych Ierzego Bielewica, Podkomorzego Ziemi Żmudzkiej; Samuela Giestorda Siadskiego, Piotra Stündera, y Adama Stankiewicza; ktorzy z dzierzawcami naszemi, y ze wszystkimi obywatelami do tego należącymi, porozumiawszy się wedle listow naszych, pilnie doyrzędzić maia, iakoby szkoda y uyma Rzeczyposp: niebyła, y rozgraniczyć pewnymi znakami, między gruntami naszemi, duchownemi, y szlacheckimi, maia, *absentia unius vel duorum non obstante*.

Approbacya rewizji na cto Sędziszowskie.

72. Iż wydany jest przywilej rewizji z Kancellaryi naszey, na przeszłym Seymie, Wielmożnemu Mikołajowi Spytkowi Ligęzie, Kasztelanowi Sandomirskiemu, Bieckiemu, Robeczyciemu, Staroście naszemu, na mostowe miasteczka Sędziszowa, gdzie mosty nie miałym kosztem zbudował, na gościńcu Krakowskim y Lwowskim: tedy ten przywilej pomieniony, *authoritate praesentis Conventus, in toto approbuiemy*.

Danina pannom zakonnym w Kamieńcu Podolskim.

73. Pomnażaiąc chwałę Bożą, za zgodą Stanow wszystkich, wieś Nowosiołkę, *alias* Zabieńce, w Woiewodztwie Podolskim leżącą, pannom zakonnym reguły S. Katharzyny Seneńskiej, w Kamieńcu nowo fundowanym, wiecznym prawem konferuiemy.

Approbacya fundacyi kościoła Dynemborskiego.

74. Iż Wielmożny Alexander Korwin Gąsiewski, Woiewoda Smoleński, moyżę pewną, nazwaną Aul, w trakcie Rzeżyckim leżącą (ktorą kupił u Urodzonego Iłgowskiego, Cywonia Timerskiego) fundował na kościół Dynemborski: tedy My tę fundacyą jego, *vigore Conventus praesentis in toto approbuiemy* wiecznymi czasy.

Approbacya fundacyi Oycow Karmelitow Lwowskich.

75. Fundacyą OO. Karmelitow we Lwowie, na Gancarskiej ulicy założoną, *in toto authoritate Conventus praesentis approbuiemy*.

Libertacya pułwłoczka roli, y placu w Przasnyszu, na klasztor kupionego.

76. Za pozwoleniem wszzech Stanow, uchwałą Seymową, pułwłoczek roli y plac na klasztor panien zakonnych w Przasnyszu, wiecznością kupiony, od wszelakich podatkow, czynszow, y angaryi, wolny czyniemy.

Approbacya przywileju, Urodzonego Koniuszego Koronnego. 695

77. Iż Urodzony Erazmy Domaszowski, Koniuszy nasz Koronny, Starosta Łukowski, sukiennikow z Niemiec do Łukowa *pro commodo publico* wprowadził, dla ktorych y pewny grunt przy Łukowie, nazwany Cieszkowski, kupił: aby to rzemieśło swoje tym snadniey mogli odprawować, za prośbą Posłow Ziemijskich oboyg narodow, przywilej libertacyi gruntowi temu od Nas nadany, *in toto approbuiemy*.

Odpuszczenie podymnego, potomkom nieboszczyka P. Woiewody Kiiowskiego.

78. Maiąc wzgląd na zasługi nieboszczyka, Wielmożnego Stephana Chmieleckiego Woiewody Kiiowskiego, ktore odważnie Nam y Rzeżęposp: po wielekroć oświadczał: za prośbą Posłow Ziemijskich, y zgodą Stanow wszystkich oboyg narodow, potomkom iego resztę podymnego z majątności ich nie wydanego, onym odpuszczamy, y od płacenia tego, *authoritate praesentis Conventus, onych uwalniamy*. Co Wielmożny Podskarbi nasz Koronny, y Trybunał Radomski, *in rationibus* Poborcy Braclawskiemu przyiąć będzie powinien.

Zabronienie wyprowadzenia skupnych zboż za granice W. X. Lit.

79. Ponieważ zbytiniem, za chciwością ludzką, wywożeniem zboż, Prowincye W. X. Lit. *exhauriuntur*, zkad *annonae difficultas*, y ubogich ucisk ludzi przychodzi, *authoritate praesentis Conventus* waruiemy, aby się żaden, *cuiuscunque sit status et conditionis*, tak z stanu szlacheckiego, iako y *plebeius*, nie ważył, żadnego zboża kupnego, ktoreby nie było własney iego krescencyi wodą abo ładem za granice W. X. Lit. prowadzić, *sub poena super plebeium colli, et confiscationis bonorum*: a na szlachezca konfiskacyi zboża, *et mille marcarum*. A z tych pen *confiscatio* zboża ma *cedere fisco*; a peny *mille marcarum* połowica delatorowi, a połowa Trybunałowi należać będzie, ktorą sam Trybunał rekwirować ma, gdzie y *forum* naznaczamy. A zabiegaiąc, aby pod tytułem y za kwitami szlacheckimi, nikt zboża przekupnego nie wyprowadzał, postanawiamy, aby wszyscy stanu szlacheckiego ludzie, posylaiąc zboża swoje, powinni byli dać Szafarzom swoim listy otworzyste *in vim attestationis*, obowięzując się w tych listach, *fide et conscientia*, że z swoich własnych majątności, tak dziedzicznych, iako y z dzierzaw (arendarze y zastawniki w toż inkluduiąc) a nie skupne zboża posylaią. A tych zboż liczba pewna łasztow, abo beczek, y imiona majątności z ktorych się zboża posylaią, *specifice* w tychże liściech wpisane byż maia: przy ktorych *nilominus* Szafarze przysięgę wykonać powinni będą, podług zwyczaju. A gdzieby takowych listow Szafarze nie pokazali, tedy takowe zboża za podeyrzane miane zatrzymane dotąd

696

byż maia, aż *sufficientem attestationem* od pannow przyniosą. A zboża, ktore skupowane y wyprowadzone, tak same w sobie iako y w mąkach byż nie maia te specyfikuiemy: żyto, pszenicę, ięczmienia, owsy etc. Co wszystko w dozor Wielmożnemu Podskarbiemu W. X. Lit. poruczamy: ktory przez osoby przysięgłe na to umyślnie deputowane postrzegać tego ze wszelką pilnością będzie, aby się temu prawu we wszystkim dosyć działo.

Odpuszczenie summy pewney Andrzeiowi Kosakowskiemu.

80. Ponieważ się to z attestacyi Iasnie Wielmożnego Stanisława Koniecpolskiego, Woiewody Sandomirskiego, Hetmana naszego, przed Nam w Senacie uczynionej, iasnie pokazało: iż Urodzony Andzey Kosakowski, Cześnik Wiski Rotmistrz nasz, względem reszty pewney pieniędzy publicznych, ktora przy nim z niedostawienia pocztow, podczas ekspedycyi Tureckiej zostawała, przy Chorągwi swej pewną liczbę Usarzew pod przesłłą ekspedycyą przeciwko Hamowi na Ukrainie stawil: przeto pomienionego Andzeia Kosakowskiego *authoritate praesentis Conventus*, za wystawieniem takowych pocztow, na próżbę imieniem Koła Poselskiego za nim do Nas wniesioną, od zapłaty skarbowi takowej reszty pieniędzy uwalniamy; y dekret Trybunału Radomskiego w tey mierze uczyniony, kasuiemy.

Approbacya arendy Starostwa Gniewskiego, Wielmożnemu Kanclerzowi W. X. Lit.

81. Starostwo Gniewskie, iż przez nieprzyjacielskie y nasze pod czas ekspedycyi Pruskiej woyska, spustoszone y zniszczone iest: dla melioracyi tedy onego y zapomożenia zubożonych poddanych, iakośmy osobliwym listem naszym Wielmożnemu Albrychtowi Stanisławowi Radziwiłowi Xiążęciu na Olyce y Nieświeżu, Kanclerzowi W. X. Lit. na dziesięć lat arendować pozwolili: tak to pozwolenie nasze *authoritate huius Conventus* utwierdzamy.

O mytach.

82. Zabiegaiąc depaktacyom, tak cudzoziemskich, iako y Koronnych kupcow, waruiemy to, aby Mytnicy według instruktarzow, konstytucyi *anni 1561* wyrażonych sprawowali się, y myta w samych tylko miastach składnych prawem obwarowanych, trzymaiąc się w tey mierze konstytucyi *anni 1589* o bezpieczeństwie drog kupieckich *et de thelonis* wyrażoney, wybierali. A skład winny y małmazyowy Lwowski, prawem dawnym obwarowany, ktory przez ten niezrząd y depaktacye zginął, *eadem securitate* waruiemy.

Sposob obierania Posłow Ziemijskich, y Deputatow, w Woiewodztwie Podlaskim.

83. Dla zatrzymania zgody y rządu, w obieraniu Posłow Ziemijskich y Deputatow na Try-

bunał, w Woiewodztwie Podlaskim, postanawiamy, aby ten Posłem y Deputatem zostawał, przy kim *pluralitas* głosow będzie: a ta *pluralitas* tak się rozumieć ma, aby głos tylko szlachezca w tamtym Woiewodztwie osiadłego ważny zostawał.

O Poborcach.

84. Iż się ztąd wielkie *inconvenientia* dzieia, gdy Posłowie Poborcami obierani bywaią: przeto *authoritate Conventus praesentis* postanawiamy, aby żaden Poborca Posłem napotym obierany nie był, poki dostatecznych kwitow od skarbu mieć nie będzie, *alias* obrany mieysca między Posłami mieć nie ma. Tak wzaiemnie y Poseł do podatkow z tego Seymu naznaczonych, na ktory był Posłem, Poborcą obierany byż nie ma.

O Podwoiewodzych.

85. Iż wiele na tym należy, aby Podwoiewodzowie przysięgli byli: przeto *authoritate Conventus praesentis* postanawiamy aby Podwoiewodzowie na urzędy swoje odiać przysięgali, *in hanc iuramenti rotham*: że sprawiedliwie sądzić, y wszystkich rzeczy szacunek y pomiar odprawować będą, y we wszystkim Urzędowi memu, podług opisanego prawa, będą dosyć czynil; nie maiać względu ani na przyjaciela, gościa, y przychodnia, ani na upominki, ktoreby sprawiedliwemu szacunkowi miały byż przeciwnie, respektuiąc.

Odpuszczenie summy potomkowi nieboszczyka Pana Bokieia.

86. Uważaiąc zasługi Iana Bokieia Pieczyfostskiego, Rotmistrza naszego, ktore w różnych ekspedycyach Nam y Rzeczyposp. oddawał wierne, naostatek y sam w ekspedycyi Pruskiej zdrowiem zapieczętował: potomkowi iego, *ex benignitate nostra Regia*, Philipowi Bokieiowi, za konsensem wszystkiey Rzpltey summe iedenastie set złotych w skarbie przebraną, kondonuiemy, y od płacenia iey onego uwalniamy.

Uwolnienie obywatelow Ziemi Bielskiej, o zniesienie kup swawolnych.

87. Konstytucyą przeszłego Seymu, o exekucyi Urodzonego Prokopa Leśniowolskiego, Starosty Brańskiego, y tych co przy nim *zelo iustitiae*, swawolne kupy pogromili, uczynioną, *in toto* reassumuiąc, deklaruiemy: iż nie tylko od tych, ktorzy w rozgromieniu tey kupy swawolney są zabici, od potomkow ich żadnym sposobem turbowani byż nie mogą, ale ani od tych, w ktorych dobrach, albo majątnościach tych kup rozgromienie stało się, *nullo modo ex praetextu quovis iuris*, pociągani byż nie maia. A protestacye, mandaty, processy wszelakie, *tam criminales, quam civiles, authoritate* Seymu tego kassuiemy, y za nieważne wiecznymi czasy mieć chcemy: y mandaty z Kancellaryi naszey do Urzędu Mielnickiego wydać rozkazalimy, aby

698

wszystkie względem tego, *ut praemissum est*, rozgromienia swawolników, od którychkolwiek osob poczynione protestacye, processy z ksiąg Urzędu tego Mielnickiego wymazane były.

Sklep na księgi Podkomorskie w Sandomierzu: o księgach y Pisarzu granicznym, Woiewodztwa Sandomirskiego.

88. Uważając bezpieczenstwo ksiąg granicznych, obywatelom Woiewodztwa Sandomirskiego, że *by in domibus privatorum* nie były chowane, iako po te czasy było: dla tego sklep w zamku naszym Sandomirskim na chowanie ksiąg granicznych Sandomirskich, naznaczamy: który sklep Wielmożny Starosta mieysca tamecznego, pokazać ma. A żeby przystęp każdemu ekstraktow z tych ksiąg potrzebującemu, tym łacniejszy był, tedy Urodzony Podkomorzy Sandomirski, Pisarza w tymże Woiewodztwie osiadłego, z Urzędu swego Podkomorskiego podać będzie powinien: który Pisarz pierwey, niż w zawiadowanie swoje weźmie te *acta* graniczne, przysięgę odprawić powinien na Rokach Ziemskich Sandomirskich, w te słowa: (Ja N. przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu, w Troycy S. iedynemu iż sprawiedliwie akty graniczne, sobie do wpisania od Urzędu Podkomorskiego podane, do ksiąg granicznych, nie nie odmieniam, ani przyczyniam, także y kontrowersye stron, wpisować będę, na nikogo w tey mierze, tak ubogiego iako y bogatego, na przyjaciela y nieprzyjaciela, respektu żadnego nie maiąc. Do tego, księgi wszystkie sobie od Urodzonego Podkomorskiego Sandomirskiego, albo Urzędu iego, oddane, wiernie chować będę: tak mi Panie Boże dopomóż, y męka Chrystusa Pana.) Każdy tedy Komornik Woiewodztwa tego, po odprawieniu granic, akt tychże granic porządnie spisany, do ręku pomienionego Pisarza Podkomorskiego, *sub amissione officij sui, intra decursum sex septimanarum*, odesłać y w księgi Powiatu swego pisać będzie powinien. A że na opatrzenie Pisarza tego Podkomorskiego, prowent swoy z ceł Sandomirskich, Urodzony Krzysztof z Tęczyna Ossoliński, terazniejszy Podkomorzy Sandomirski, *exnunc* puszcza: tedy to Pisarzowi temuż na wieczne czasy approbujemy. Ten sposob akt, y Pisarza Podkomorskiego, przyjmuie y Woiewodztwo Krakowskie. A ponieważ Woiewodztwo Sandomirskie na przyszłym Seymiku, który zaraz po Seymie złożony y odprawowany w tymże Woiewodztwie będzie, podatek pewny na przepisanie ksiąg Ziemskich Woiewodztwa Sandomirskiego, naznaczyć, y ordynacyą dostateczniejszą około tego namowioną, tamże uczynić ma; co My terazniejszą konstytucyą approbujemy: tedy wygadziąc w tym potrzebom stanu szlacheckiego, Woiewodztwa Sandomirskiego, iż nie zawsze *aditus patet* do ksiąg Ziemskich, rozkazujemy, aby wszystkie *in genere* akty graniczne y działy, z każdego Powiatu *specifice in unum volumen* wyięte, a potym oraz ze

wszystkich Powiatow, do ksiąg Urodzonego Podkomorskiego Sandomirskiego, granicznych oddane, y przez pomienionego Pisarza Podkomorskiego, porządnie chowane y z inszemi były. A żeby te akty graniczne, działy, z każdego Powiatu, porządnie wyięte, y do Urzędu Podkomorskiego oddane były: tedy tego Urodzony Pisarz Ziemi Woiewodztwa Sandomirskiego, z pilnością *sub quadrupla poena, contra negligentes officiales sancita, et sub amissione officij sui*, dożyć ma. A *in posterum* wszystkie *acta perpetuatum*, iako wyżej pomieniono, iż nie do ksiąg Ziemskich, ani Grodzkich, ale do ksiąg Podkomorskich Woiewodztwa tego, podawane byđz maia.

Zabudowanie zamku Lubelskiego.

89. Za wążłemi fundamentami *structura* zamku Lubelskiego *vetustate consumpta*, po niemaley części iż upaść musiała, y daley ieszcze wszystek budynek *ruinam minatur*: przeto naznaczamy Rewizory nasze, Urodzonego Zbigniewa Sienińskiego, Kasztellana Lubelskiego: X. Andrzeia Szodrskiego, Proboszcza Gnieźnińskiego, Sekretarza naszego: Macieia Manieckiego, Podkomorskiego Poznańskiego: Pawła Orzechowskiego, Abrahama Zbąskiego: Bartosza Grabankę, Sekretarza naszego; na uznanie restauracyi y edyfikacyi zamku tego. Co potym na przyszłym da Pan Bog Seymie dla uznania y naznaczenia kosztu na restauracyą zamku tego do decyzji Nam y Stanom Koronnyim podać maia.

Rewizorowie do zamku Szydłowskiego.

90. Iż zamek nasz Szydłowski od swawolnych kup przez ogień nie ladaiaoko iest spalony, y spustoszony iest: przeto *authoritate praesentis Conventus*, na uznanie restauracyi y edyfikacyi zamku tego, naznaczamy Rewizory nasze: Urodzonych, Krzysztofa z Tęczyna Ossolińskiego, Podkomorskiego Sandomirskiego, Starostę naszego Stobnickiego: Maxymiliana z Tęczyna Ossolińskiego, Chorążego Sandomirskiego, y X. Mikołajia Krosnowskiego, Kanonika Włocławskiego, Proboszcza Bielskiego, Sekretarza naszego. Ktorzy tę dezolacyą zamku tamtego, y koszt na naprawę iego dobrze zrozumiawszy, na przyszły Seym da Pan Bog, do decyzji Nam y Stanom Koronnym podać maia.

O Deputacie Woiewodztwa Krakowskiego.

*) Woiewodztwu Krakowskiemu, z uważnych przyczyn, drugiego Deputata do Sądow Trybunalskich pozwalamy.

Approbacya przywileiu miastu Barowi.

91. Przywilej s. pamięci Krola Zygmunta Augusta, miastu naszemu Barowi, *de data Lublini, in Conventu Regni Generali, die 8 mensis Iu-*

*) Ustęp ten nie jest oznaczony osobnym numerem w wydaniu pijarskiem. (Przyp. wydawcy).

lij, anno autem 1566 Regni vero 37 dany: a od Nas terazniejszego Seymu approbowany, konstytucyą tą *ex consensu Ordinum Regni* utwierdzamy. A to uwalniając ich od myta tylko samego, podług sonancyi przywileiu tego, bez szkody y uymy prowentow stołu naszego.

Uwolnienie od processow y bannicyi miasteczek Białecerkwie, Trylesow, y Lubomierza.

92. Iż miasteczka nasze Białecerkiew, Trylesy, y Lubomierz, częścią przez nieprzyjaciela Krzyża S. spustoszone, częścią przez Kozackie woyska złupione, y żołnięrza naszego zniszczone, ktore każdoroczną staż na słaku siedząc w polach odprawuią, z kąd wszystka Ukraina ostrzegana od pogańskich inkursyi bywa. Zaczym przychylając się do libertacyi naszych tym miasteczkom od Nas danych *authoritate praesentis Conventus*, processy y bannicye o przyszłych podatkow nieoddanie, na nich od Poborcow Kiiowskich otrzymane, z nich znosimy: processy, pozwy, y bannicye kassuujemy, y annihiluujemy.

Miasto Sądecz.

93. Maiać wzgląd na to miasto pograniczne, na opatrzenie municyi strzelbą, y naprawę, ogniem napsowanych baszt, y murow: za przyczyną Stanow Koronnych, inkorporuemy wiecznemi czasy temu miastu trzecią miarę w młynach naszych na rzece Kamienie pod miastem osadzonych, y z folwarkiem, z Sołtystwem we wsi Falkowi, ze wszystkimi akcydencyami należącemi do niego według przywileiow nadanych miastu temu: z czego liczbę Nam pewną uczynić będą powinni.

Inkorporacya miary trzeciej z młynow, miastu Bieczowi.

94. Przywilej miastu naszemu Bieczowi, od s. pamięci Krola Augusta Wuia naszego, *anno 1549* dany, na trzecią miarę we młynie pod miastem na przekopie zbudowanym: ninieyszą konstytucyą approbujemy, y temu miastu Bieczowi inkorporuemy wiecznemi czasy. Także aby Celnicy podług starych zwyczajow drogi około miasta naprawowali.

Dom sądowy w Braclawie.

95. Przychylając się do dawney konstytucyi za s. pamięci Krola Stefana Przodka naszego uczynioney: y za prośbą Poslow Ziemskich Woiewodztwa Braclawskiego, pozwalamy placu w zamku naszym Braclawskim, na zbudowanie domu sądowego y sklepu, na chowanie ksiąg Ziemskich: który plac Starosta nasz Braclawski pokazać y wymierzyć powinien będzie. Co tą konstytucyą umacniamy.

Plac w zamku Kiiowskim, na zmurowanie sklepu do chowania ksiąg.

96. Iż księgi Ziemskie Kiiowskie, nie maia mieysca pewnego do chowania ich: przeto za prośbą tych tam obywatelow, pozwalamy im

placu w zamku naszym Kiiowskim, na gruncie naszym, na zmurowanie sklepu dla chowania ksiąg: do ktorego zmurowania tego sklepu, obywatele tameczni deputuią z poysrzodku siebie Urodzonego Ierzego Lasotę; ktoremu na zmurowanie tego sklepu po groszy sześci z łanu pozwalaią dać, według kwitow starych, pod winami w uniwersale opisanemi. Który sklep pomieniony Urodzony Lasota ma zmurować naydaley w roku, *sub poena mille marcarum Polon: o co forum* w Trybunale *inter causas conservatas, ad cuiusvis instantiam*.

Dom sądowy w Winnicy, y sklep na chowanie xiąg Ziemskich.

97. Plac w mieście naszym Winnicy, na zbudowanie domu sądowego Ziemstwu, y drugi w zamku naszym Winnickim, na zmurowanie sklepu dla chowania ksiąg Ziemskich, tamecznym obywatelom pozwalamy, y postanawiamy, aby Starosta nasz Winnicki od skończenia Seymu za niedziel cztery, wymierzył, tak w mieście iako y w zamku, na mieyscu przystoynym, znioszsy się w tey mierze z Sądem Ziemskim, *et nobilitate*. Na co oboie nakład, iż sobie przy terazniejszych publicznych exakcyach osobno od poboru publicznego do iednegoż Poborce poboru łanowego połowicę złożyć pozwolili: potwierdzamy im tego: a na obranie osoby do tego budynku sposobney, pozwalamy im Seymiku w Winnicy za niedziel cztery po Seymie terazniejszym.

Dom sądowy w Orszy, y sklep na chowanie ksiąg Grodzkich, y Ziemskich.

98. Za prośbą Poslow Powiatu Orszańskiego, pozwalamy placu w zamku naszym Orszańskim na zbudowanie domu sądowego Ziemskiego, y na sklep dla chowania ksiąg: który aby Starosta nasz Orszański, upatrzwszy mieysce sposobne w zamku Orszańskim wymierzył, rozkazujemy: dla ktorego zbudowania obywatele Orszańscy iż pewny podatek złożyć pozwolili, czego im pozwalamy, y waruemy, aby od wszystkich, *nemine excepto* był wydany, pod winą kop dwudziestu Litewskich, do tego kogo sobie obiorą.

Sklep w Lipnie na chowanie ksiąg Ziemskich Dobrzyńskich.

99. Odnieśli Nam Poslowie Ziemie Dobrzyńskiej, iż po kilkakroć na zbudowanie sklepu do chowania ksiąg Dobrzyńskich przy publicznych poborach, na Seymikach partykularnych Lipińskich uchwalali, y składali kontrybucye, ktore do tego czasu są od tych co ie powybiekali zatrzymane: przeto uchwałą tego Seymu postanawiamy; aby u kogoby się te pieniądze *ex ordinatione* Seymikow tamecznych *eiusdem Terrae* pokazały złożone, tak u tych co są *in vivis*, iako y u successorow ich, powinni ie będą *ad instantiam Instigatoris Castren: Bobrovnicensis, ex delatione* Sądu Ziemskiego, *coram eo-*

dem Iudicio Castren: in proximis Iudicij po Seymie sub poena *banitionis* reponere.

Porównanie korców W. X. Lit.

100. Za prośbą Posłów W. X. Lit. postanawiamy, y mieć to chcemy zgodną uchwałą Seymową, aby we wszystkich miastach y miasteczkach W. X. Lit. tak naszych, iako y duchownych y szlacheckich, w każdym Woiewodztwie korce iednake były, podług korca głównego miasta każdego Woiewodztwa, albo Ziemie. Czego Urzędy Woiewodze y Starostów naszych oglądać, *et in executionem* przywieść w pulcrozu powinni, pod winą dwóch set grzywien, *ad cuiusvis instantiam in Iudicio Tribunalitio* rependa. Też korce aby na ratuszach pomierne były, y każdemu potrzebującemu aby ich dawano.

Sposob czynienia sprawiedliwości, między obywatelami Infantckimi a Powiatem Braclawskim.

101. Iż wielka trudność urasta między obywatelami Powiatu Braclawskiego, a obywatelami Ziemie Infantckiej, w czynieniu sobie sprawiedliwości z obudwu stron: przetoż, *authoritate Conventus praesentis*, postanawiamy, aby Urząd Ziemi Braclawski, pewnego czasu raz w rok ziędział do zamku Dynemborskiego, y tam za pozwy swemi (ktore dwie niedzieli przed terminem, przez stronę ukrzywdzoną powodową, mają bydż wydane) o wszystkie krzywdy *ab utrinque*, zachodzące, rozsądzał.

Sądy Newelskie.

102. Wnosili prośbę Posłowie, z Woiewodztw y Powiatow, do Woiewodztwa Smoleńskiego przyległych, iż w różnych krzywdach swych, przez odległość miejsca, sprawiedliwości odnosić nie mogą: przeto postanawiamy, y mocą tego Seymu tak mieć chcemy, aby Wielmożny Woiewoda Smoleński, Urzędnikow Grodzkich podał, którzyby sprawy Grodzkim Sądom należące, w Newlu sądzili. A na Ziemskie sprawy, aby Urzędnicy Ziemszy Smoleńscy, raz w rok, to iest we cztery niedziele po Trzech Krolach, do tegoż Newla ziędziali, y Roki Ziemskie porządkiem prawa pospolitego odprawowali.

Zjazd Słonimski.

103. Przychylając się do dawnych praw y zwyczajow, postanawiamy, aby na zjazd Słonimski, który Seym uprzedzać zwykł; wszyscy, tak PP. Senatorowie, iako y Posłowie W. X. Lit. nie omieszkiwali.

O borach Powiatow, Opoczyńskiego y Czerskiego.

104. Konstytucyą Woiewodztwu Lubelskiemu służącą, *ratione* szkod w borach y lasach, Powiatowi Opoczyńskiemu pozwalamy. Też konstytucyą przyimuie Ziemia Czerska, stosując się we wszystkim do konstytucyi, o borach Podlaskich Rozańskich, *in anno* 1607 pozwoloney.

Miasto Sandomierz.

105. Iż miasto nasze Sandomierz, dochody

pewne publiczne ma, a z nich ani murów poprawuie, ani w żadną municyą się nie sposabia; tedy *lege praesenti* rozkazujemy, aby to oboie bez odwołki czynić byli powinni, *sub poenis in legibus descriptis*. A z przeszłych dochodow aby rachunek uczynili, na co naznaczamy.....

Rzeka Wisłok, *navigabilis*.

106. Reassumując konstytucyą *anni* 1589 około nawigacyi Wisłoka, uczynioną: postanawiamy, aby rzeka pomieniona, podług wzwyz opisanej konstytucyi, była *navigabilis*.

O księgach Podkomorskich Woiewodztwa Łęczyckiego.

107. Za prośbą Posłów Woiewodztwa Łęczyckiego, postanawiamy, aby księgi Podkomorzkie Woiewodztwa Łęczyckiego, ktore dotąd pewnego schowania y miejsca nie mają, były *in loco publico* chowane. A Komornik żeby był *bene possessionatus*, (ktorego iesliby Urodzony Podkomorzy Łęczycki nie podał) ma go sobie Woiewodztwo *pro hac vice* obrać.

O Marszałkach Powiatowych W. X. Lit.

108. Marszałkowie Powiatowi W. X. Lit. iż do Sądow należą, postanawiamy, aby takową przysięgą, iako y insi Sędziowie, obowiązani byli, y przez elekcyę napotym, *post decessum modernorum*, obierani, y do Nas *candidati*, dla otrzymania przywilciow, odsyłani byli.

Excerpta Mazowieckie.

109. Iż *excerpta* pewne Woiewodztwu Mazowieckiemu, prawem dawnym są warowane, według ktorych sąd każdy w sądeniu zachować się powinien: przeciwko ktorym iż dekreta w Trybunale Koronnym ferowane bywaią, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy, aby Trybunał w sądach y dekretach swoich, podług except Woiewodztwu Mazowieckiemu służących, *in posterum* się zachował.

O abiuratach de desertis, Woiewodztwa Mazowieckiego.

110. Za przepuszczeniem plagi Pańskiej morrowego powietrza, w Powieciach Ciechanowskim, Rozańskim, Liwskim, Wiskim, Zakroczymskim y Nurskim, siłę się pustek namnożyło: a skarb nasz takowych abjurat *de desertis*, Poborcom Powiatow wzwyz pisanych, nie przyimuie: tedy za prośbą Posłów Ziemiakich tych tam Powiatow, y zgodą wszzech Stanow, postanawiamy, aby Powiatom wzwyz pisany, *abjurata de desertis*, *ab a.* 1626 Poborcom w skarbie przyjęte były. Co się *de praeteritis* tylko rozumieć ma: a na terażniejsze podatki, żadna libertacya iść nie ma.

O zbiegłych poddanych w Woiewodztwie Mazowieckim.

111. Przychylając się do except Woiewodztwa Mazowieckiego, y za prośbą Posłów Ziemi-

skich tegoż Woiewodztwa, postanawiamy, aby w Woiewodztwie Mazowieckim, o zbiegłego, albo gwałtem wziętego poddanego, *Officium Castrense absque omni appellatione* sądziło *sub poena centum marcarum*; podług prawa dawnego o tym napisanego.

O dobrach Rzpłtey, w Prusiech zniszczonych.

112. Dobra Rzpłtey w Prusiech, woyną przeszłą przysły do ostatniego zniszczenia, zaczym ani quarta zwyczajna, ani podatki na potrzebę Rzpłtey dokądby *ad pristinum statum* przywiezione nie były, do skarbu Rzpłtey przychodzić nie mogą: naznaczamy przeto Rewizory nasze, ktorzy iako nayprędzey dezolacyą *et statum* dobr tamtych dostatecznie obaczywszy, dadzą Nam o tym sprawę. A My obiecuiemy, *juxta qualitatem* spustoszenia, bądź *jure Emphiteutico*, do lat pewnych, bądź arendą, bądź assekuracyą sum, na naprawę Starostwa, albo dzierżawy, wyłożonych, Starostom y dzierżawcom naszym uczynić warunek. Ciz Rewizorowie powinni będą inkwirować, dla czego quarta zupełna pod ten czas Starostow tamecznych nie dochodziła, y nie dochodzi.

705

Porównanie korców Ziemie Łomżyńskiej.

113. Iż wielka waryacya w korcach miast y miasteczek Ziemie Łomżyńskiej: przetoż postanawiamy, aby korzec sprawiedliwie wymierzony z korcem miasta główniejszego, dla sprawiedliwego odmierzania był pod ratuszem wystawiony, bez wszelakiej płacy, według konstytucyi 1550 *et anni* 1565 *sub poena centum marcarum*: o co *forum* na Trybunale naznaczamy *inter causas officij*.

O desertatach przeszłych podatkow Woiewodztw, Brzeskiego y Inowrocławskiego.

114. Uskarżali się Posłowie Woiewodztw Kujawskich przed Nami, że desertaty poprzysiężone przy podatkach pozwolonych przez Posły tameczne na kilku Seymach warowane, w uniwersalach poborowych opuszczone były, przy ktorych Woiewodztwa insze są zachowane: zaczym dla opuszczenia deklaracyi tey dekreta w różnych subselliach *in contrarium* dla takowego erroru są ferowane: przeto My w pamięci mając deklaracye o tym uczynione, wcale one zachowuiemy, y dekreta *in contrarium* ferowane *in quovis iudicio*, kassuiemy *authoritate praesentis Conventus*.

Restytucya młynow Kaliskich, do Starostwa Kaliskiego.

115. Iż młyny Kaliskie, w konstytucyach *anni* 1616 mianowane od Starostwa Kaliskiego naszego są alienowane, z kondycyą *salv. iur. nostr. post cessum vel decessum moderni possessoris*: ktory na on czas *possessor* że iuz *decessit*, tedy te młyny znou do Starostwa Kaliskiego naszego przywracamy, y przyłączamy czasy wiecznemi. A z miasta pensyą doroczną w teyże konstytucyi mianowaną, znosimy, y mieszczany od nich wolne czyniemy.

T. III.

Causae exemptionum w Kaliszu.

116. Należy na tym, według praw, aby dobra swoje każdy, od dzierżawce *iuris obligatorij reemptij vel cuiusvis temporanei*, bez odwołki odkupił. Co aby tym skuteczniey doysć mogło, aby pod S. Ian w Kaliszu *causae exemptionum* sązione były, mieć chcemy: na ktory czas aby Pan Surrogator obecny był, rozkazujemy.

Rachunek miast.

117. Acz to warowano konstytucyami, aby mieszczanie dobr naszych rachunki w każdym roku, z intraty miastu należącey, czynili, y one na poprawę municyi obracali: dla tego mieć chcemy, aby przed Starostą y Urzędnikami, iako w prawie opisano, rachunki w każdym roku odprawowane były.

Inkorporacya Woytowstwa miastu Sremowi.

706

118. Acz miasto nasze Srem, ma dawne prawo ieszcze od Krola Przemysła, na Woytowstwo: iednak aby tym pewniejsze prawa swego bylo, za zgodą wszystkich Stanow, Woytowstwo to miastu temu inkorporuiemy wiecznemi czasy.

Restytucya Hrehorego Popiela.

119. Iż się to pokazało, że szlachetnego Hrehorego Popiela, niesłusznie *ex invidia* do Nas deferowano, a zatym y *poenam infamiae* na nim otrzymano: którą My *authoritate* tego Seymu, za zgodą wszzech Stanow, z niego znosimy wiecznemi czasy, y onego do pierwszey czci y prerogatyw przywracamy; dekreta wszelkie na nim od kogożkolwiek, u ktoregokolwiek sądu otrzymane, z niego znosimy: także y dobra iego u Nas otrzymane, iemu przywracamy.

Przywrocenie do czci Stefana Lwa.

120. Za zgodą wszzech Stanow oboyga narodu, y przyczyną Posłów Ziemiakich, na terażniejszym Seymie zgromadzonych, Urodzonego Stefana Lwa, przychylając się do dekretu naszego *in anno* 1626 w tey mierze uczynionego, do czci przywracamy, dekret infamij z niego znosimy, y wiecznemi czasy kassuiemy y umarzamy.

Restytucya Krzentowskiego.

121. Za zgodą wszzech Stanow, y Koła Poselskiego proźbą, respektując na zasługi Szlachetnego Stanisława Krzentowskiego, onego *ad pristinum statum honoris*, ponieważ stronie *satisfecit* przywracamy.

Restytucya Alexandra Korowickiego, Piotra Koteckiego, Piotra Garlińskiego, y Iana Burkackiego.

122. Dla poważnych przyczyn, y godnie Rzpłtey w różnych expedycyach woicznych, oświadczoney zasług Alexandra Korowickiego, Piotra Koteckiego, Piotra Garlińskiego, Iana Burkackiego, *ad pristinum statum honoris* przywracamy, y dekret infamij z nich znosimy.

22

Przywrocenie do czci Towarzystwa, Roty Urodzonego Szmelinga.

123. Towarzystwo Roty Urodzonego Hendrysa Szmelinga, to jest, Philippa Bukolta, Damascyusa Kołakowskiego, Iana Czyszewskiego, Iana Łapińskiego, y Anasza Iakiczego, za niektóre występki dekretem naszym infamowanych: za prozbą Posłów Ziemskich, y dosyć uczynieniem stronom, do czci przywracamy.

707 Naznaczenie Panow Senatorow, na rezydencyą przy osobie naszey.

124. Na pierwsze puł roka, Wielebny X. Biskup Krakowski, Woiewoda Chelmiński, Sandomirski, Kowalski, Kasztellani. Na drugie puł roka, Wielebny X. Biskup Kujawski, Woiewoda Mściłowski, Gnieźniński, Inowłocki, Kasztellani. Na trzecie puł roka, Wielebny X. Biskup Wileński, Woiewoda Malborski, Sieradzki, Sanocki, Kasztellani. Na czwarte puł roka, Wielebny X. Biskup Poznański, Woiewoda Bracławski, Łęczycki, Sochaczewski, Kasztellani.

Lustratorowie do dobr Rzeczypospolitey anni 1627.

125. Powinni będą zaczęta lustracyą kontynuować ciz Lustratorowie, w Woiewodztwach tych, które są przez nieprzyjaciela Koronnego spustoszone, rewizyą szkód odprawić, o tym *salarium*, które iuz z skarbu wzięli. A iesliby które dobra Rzeczyposp. lubo *post cessum* lubo *post decessum*, pod lustracyą podpadały; to wszystko lustrować y odprawić będą powinni.

Deputaci do quarty.

Z Senatu:

Urodzony Samuel Słupecki, Kasztellan Radomski. Urodzony Franciszek Lipski, Kasztellan Sochaczewski.

Z Koła Poselskiego:

Z Wielkiej Polski: Alexander Zaleski, Podsedek Sieradzki. Z Małej Polski: Urodzony Ian Leszczyński, Podsedek Sanocki.

Ierzy z Tęczyzna Ossoliński, Podstoli Koronny, Marszałek Koła Poselskiego.

708

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO, TRZYNIEDZIELNEGO

ROKU P. 1632, DNIA 1 KWIECZNIA.

W Imię Pańskie, Amen.

ZYGMUNT III

z Bożej łaski Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, etc. dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, wiadomo czynimy: iżeśmy

Seym Walny niniejszy trzyniedzielny Warszawski, dla wielkich potrzeb y niebezpieczeństw, Rzplta pod ten czas od pogan y Moskwy, y ze wszystkich stron zachodzących, czasu prawem opisanego nie czekając, złożyli. Na którym uchwały, od wszech Stanow zgodnie umowione, y postanowione, sposobem niżej opisanym, stanęły zawarte.

O Moskwie.

2. Acz *fidem induciarum*, do czasu naznaczonego, z narodem Moskiewskim, przez Kommissarzów postanowionych, dotrzymać chcemy; mając iednak pewne przestrogi y wiadomości, iż ten nieprzyjaciel czas uprzedzając, na *hostiles apparatus* przeciwko Państwu naszym sposobia się, y mimo pakta poprzysiężone, inkursye, krzywdy wielkie, przy granicy poddanym naszym czyni: przeto Nayiaśnieyszemu Krolewcowi Imci Władysławowi, Synowi naszemu, pozwoliliśmy, aby przy prawie swym, z Hetmanym naszymi Koronnymi, y W. X. L. (których władza cała nad wojskami zostawać ma) z wojskiem na terazniejszym Seymie namowionym, (ieżeli by przed czasem wyiścia inducyi, ten naród, *quid hostile moliri* chciał) *provideant ne quid Respublica detrimenti capiat*. Gdyby też ten naród traktatow affektował, Kommissarze *ad hunc actum* przysięgłe, *authoritate Conventus praesentis* naznaczymy, z obojga narodow: z Senatu, Wielebnych Xiążę: Kiiowskiego, y Kamienieckiego, Biskupy. Wielmożnych Lwa Sapiechę, Wileńskiego, y Wielkiego Hetmana Litewskiego, Ianusza Tyszkiewicza Kiiowskiego: Alexandra Korwina Gosiewskiego Smoleńskiego, Woiewodow. Romana Hoyskiego, Kasztellana Kiiowskiego, Starostę Włodzimirskiego. Z Koła Poselskiego, Wielmożnego Krzysztofa Radziwiła, Hetmana Polnego W. X. Lit. Urodzonych, Krzysztofa ze Bnina Opalińskiego, Starostę Sremskiego: Alexandra Dadziboga Sapiechę, Starostę Orszańskiego: Marcina Karlińskiego, Smoleńskiego: Samuela Zienowicza, Mściłowskiego, Chorążych: Stanisława z Zurowa Daniłowicza, Woiewodzica Ruskiego, Starostę Korszońskiego: Adama z Brasiłowa Kisiela: Antoniego Tyszkiewicza, Woiewodzica Brześciańskiego: *duorum plurimumve absentia non obstante*. A gdzieby ktorego z tych *legale* zaszło *impedimentum*, żeby się tego podjąć nie mógł: na to mieysce, za oznaymieniem, inzego podać mamy.

Opatrzienie Nayiaśnieyszego Potomstwa naszego.

3. Przy iawney wszystkiemu światu wierze narodow, Nam od Pana Boga za wolnemi ich głosami podanych, zawsze ta bywała *pietas*, y życzliwość ku Panom, y Krolom swym, iż y Potomstwa ich, niegdy na *merita in hanc Republic*: Przodkow ich światobliwych pomniąc, nie opuszczali. Przetoż y Nam, którzyśmy dla tej Rzpltey y sławy iey, ani zdrowia naszego, ani dostatkow, po wszystkie panowania naszego czasu, nie żalowali: też chcąc Stany wszystkie,

oboyga narodow, oświadczyć chęć, y życzliwość swoją, dobrowolnie uchylając na ten czas, *ad hunc salum actum*, konstytucyi Seymu przeszłego, na potym iednak też konstytucyą wcale y nienaruszenie zachowując, na prowizyą Nayiaśnieyszym Synom naszym, *secundi matrimonij*, Krolewicom Ichmciom, Kazimierzowi y Alexandrowi, przychęcując onych *ad bene merendum de hac Republica*, y Nayiaśnieyszey Krolewnie Ieymci Annie Katarzynie, Corce naszey, takowym sposobem pozwolili. Iż pomienieni Krolewicowie Ichmś, prawem dożywotnym, po iedney dzierzawie z dobr, które pod oprawę Krolewey Ieymci Nayiaśnieyszey, świętey pamięci Małżonki naszey podpadły, dla rezydencyi mieć będą. A insze zaś dzierzawy, które teyże oprawie należały, szlachciom Polskim, y W. X. L. rozdać mamy: ktorzy z tychże dzierzaw, *in provisionem* Krolewicom Ichmciom, Kazimierzowi y Alexandrowi, y Krolewnie Ieymci, *juxta arbitrium nostrum, et Conventionem* (tak iednak, aby słuszną dzierzawcy mieli prowizyą) z dzierzawy każdej pewne summy płacić, y oddawać będą: *sub poenis* o processie skarbowym. Krolewnie zaś Ieymci Corce naszey, też Stany przy prowizyi, póki *in matrimonium* da Pan Bog szczęśliwie *elocata* nie będzie, na rezydencyą naznaczą: Brodnickie y Gołubskie, Starostwa. Z których iednak dobr, tak *in residentiam*, iako y *in provisionem*, Krolewicom Ichmciom, y Krolewnie Ieymci pozwolonych, *onera* wszystkie Rzpltey, tak ordynaryney, iako y extraordinaryney, quarty ponosić, y zatrzymanie w całości zamkow, dzierzawcy będą powinni, *sub poenis* o quarcie *sancitis*. W tych iednak dzierzawach rezydencyi swojej, Starosty szlachcice, Polskiego y Litewskiego narodu, osiadłe mieć będą: ktorzy *in omnibus causis, in foro tam Terrestri, quam Castrensi, ac Tribunalitio, ratione damnorum, et aliarum injuriarum, et granicierum, respondebunt*. Tychże dobr Krolewicowie y Krolewna, Ichmś, żadnemi summami, iako y My sami nie możemy, onerować nie będą. *Insuper iuribus ecclesiae, et Reipublicae, in toto salvis et illaesis permanentibus*. A iż dobra W. X. L., na których reformacyą miała, świętey pamięci Krolowa Ieymś Pani Małżonka nasza, podług dawnych praw y przywileiow, na stoł nasz Krolewski są fundowane: przetoż warujemy, że ta dyspozycya terażniejsza nasza, temi dobrami, mianowicie Olitą y z Kobrynem, z folwarkami, nie ma nic *derogare, ani praejudicare, iuribus et privilegijs*, o ekonomiach W. X. L. *sancitis*. Assekuruujemy przy tym Rzeczposp: imieniem pomienionego Nayiaśnieyszego Potomstwa naszego: iż gdyby *extra Regnum, ac Magnum D. L.* Krolewicowie Ichmś Synowie nasi, abo który z nich, do inszych gdzie prowizyi przyszli, także Krolewna Ieymość w stan święty małżeński poszła, abo *post fata* ktoregokolwiek z nich; pomienione dobra, tą konstytucyą onym *in provisionem* naznaczone, puszczone, y zaraz *pro vacanti* rozumiane, y stanowi szlachciemu, według konstytucyi Seymu przeszłego,

rozdane bydź mają. Ktorą chęć y miłość narodow tej Rzpltey ku Nayiaśnieyszemu Potomstwu naszemu pokazaną, łaską naszą chcąc zawdzięczyć, prowent pieniężny z menic, tak Koronnych, iako y W. X. L. *juxta constitutionem anni 1590*, do stołu naszego należący, Rzpltey wiecznemi czasy, na pożytek Koronny, aby moneta lepsza bydź mogła, *nostris cum Successoribus Regibus Poloniae*, ustępujemy, a to *post fata nostra*. A przychylając się do konstytucyi anni 1609 przywilej oprawy Nayiaśnieyszey Krolewey Ieymci Konstancyi, świętey pamięci Małżonki naszey, *ex archivo Regni* wracamy, y kassujemy. Na co Nayiaśnieysi Krolewicowie Ichmość, przy Nas na ten czas będący, *in facie omnium Ordinum* zezwolili.

O Kommissarzach do traktatow.

4. Konstytucyą roku przeszłego, o Kommissarzach Rzpltey do traktowania o pokoju z Kommissarzami Szwedzkimi, *in toto autoritate Conventus praesentis*, reassumuemy, y Kommissarze tak z Senatu, iako y z Koła Poselskiego, naznaczymy.

Bezpieczeństwo Woiewodztw Wielgopolskich.

5. Iż się woyny pograniczne do tych czasow ieszcze nie uspokoiły, zaczym za położeniem wojsk cudzoziemskich przy granicy krajow Wielgopolskich, wielkiego niebezpieczeństwa te tam Woiewodztwa obawiać się muszą: przeto za zgodą wszystkich Stanow Koronnych, konstytucyą Seymu przeszłego, o obronie domowey, Poznańskiego y Kaliskiego Woiewodztw, uchwaloną, *in toto* reassumuemy; która iako na przeszłym Seymie iest napisana, tak we wszystkich punktach, do blisko przyszłego Seymu, *robur* swoje mieć będzie: wyiawszy konsultacye na Seymikach Deputackich. A miasta Wielgopolskie przednieysze, iako Poznań, Kalisz, Wschowa, y Miedzyszcz, zniószy się z Starostą miasta swego, y Sądem Ziemskim, y Urzędem Grodzkim, Powiatow swych; y uczyniwszy przed niemi, dostateczny z prowentow swoich, y z tego co miasto Poznań zdawna na municyą miasta Poznania wybiera, liczbę y rachunek, obronę y municyą miastom swoim, podług proporcyi, y wydołania prowentow swoich, y zdania pomienionych Starostow, Sądow Ziemskich y Grodzkich swych, przy bytności Sekretarza od Nas naznaczonego, obmyślić będą powinni: a to *sub poena* trzech tysięcy grzywien, *ad instantiam cuiusvis*, w Grodzie *peremptorie repetenda*; ktorey winy *medietas delatori*, a *medietas* na obronę tegoż miasta *cedere* ma: *salva appellatione* za dworem naszym. A czas do odprawowania tych rachunkow, y obmyśliwania municyi, każdemu wzywz mianowanemu miastu, innotescencyami Kommissarzow naszych, naznaczoney będzie. A te miasta, cokolwiekby się pieniędzy znalazło, na municyą zebranych, powinne zaraz będą one na municyą obrocić, *sub iisdem poenis*. Zapłata zaś

710

709

711

żołnierzowi Powiatowemu tamecznemu, z czopowego ma być uiszczona, na terażniejszym Seymie uchwalonego.

Bezpieczeństwo Xięstwa Oświęcimskiego y Zatorskiego.

6. *Laudum* Xięstwa Oświęcimskiego y Zatorskiego, do Grodu tamecznego podane, a konstytucją *anni* 1624 utwierdzone, reasumujemy do drugiego Seymu: do podatkow w tymże *laudum* wyrażonych, majątności po Skawinę należeć mają.

Praesidia Pruskie.

7. Aby *Praesidia* Pruskie tym w lepszym porządku zostawały, na których wiele Rzpłtey należy: iż dla spustoszenia przez nieprzyjaciela, y żołnierza, podatki Pruskie wystarczyć nie mogą, tedy do tychże podatkow Pruskich naznaczamy na zapłatę piechocie *in praesidijs*, podatek Xiążęcia Imci Pruskiego poborowy, tego roku zatrzymany, trzydziestu tysięcy złotych: quartę do Rawy, drugich trzydziestu tysięcy zachowując: z czego na przyszłym Seymie Podskarbi Pruski, ma rachunek uczynić.

Deklaracya czynienia egzekucyi z bannitow, o zatrzymanie podatkow Rzpłtey.

8. Iż się wielkie dzieje zatrudnienie w egzekucyi z bannitow Poborcow, o wszelakie podatki Rzeczypospolitey konwinkowanych, przez co y skarb Koronny potrzebom Rzeczypospolitey z trudnością wielką wygadać może, za umniejszeniem niemałym tych podatkow, kiedy się Poborcow, y innych wszelakich Exaktorow, wiele bannitow dopuszczają: przeto przywołując z bannitow takowych Poborcow, egzekucyą do prędzej satysfakcyi, reasumujemy konstytucyą *anni* 1629 *sub titulo: Proces o niewydanie podatkow Rzeczypospolitey etc.* z tą iey deklaracyą; że Starostowie, abo Urzędy ich, *post avisationem et requisitionem sui*, od skarbu Koronnego, y po podaniu, *per oblatam*, de ksiąg Grodu swojego bannicyi Poborcy abo Exaktora, powinni być *intra decursum duarum septimanarum, sive per apprehensionem, in possessionem thesauri, bonorum*, abo na osobach Poborcow, y innych Exaktorow bannitow, egzekucyą uczynić, osoby w więzieniu zatrzymać, a dobra *per executionem apprehensa*, skarbowi oddać, w których Dozorcy skarbowi, spokojnie, y *secure*, bez wszelkiej prepedycyi, zachowani być mają, *sub poenis de securitate iudiciorum sancitis*.

Exempty żołnierskie.

9. Konstytucye o exemptach żołnierskich, *annorum* 1590, y 1621 *in toto* reasumujemy: że podczas tej ekspedycyi Moskiewskiej, tak żołnierzom, iako y obywatelom zamkow od Moskwy rekuperowanych, y z powinności w przywilejach ich wyrażonych, przy zamkach też rezydującym, exempty u prawa, *salvis exceptionibus*

w tychże konstytucyach wyżey mianowanych wyrażonych, iść mają. A te exempty, od nastąpienia niebezpieczeństwa, poczynąć się będą.

O dobrach Tatarskich W. X. Lit.

10. Rewizya dobr Tatarskich, aczkolwiek przez Rewizory przeszle iest odprawiona, ale że na Seymie podług konstytucyi nie była referowana, ani approbowana: przeto znowu na porządne rewidowanie tych Tatarszczyzn, naznaczamy: Urodzonych, Adama Sakowica Podkomorzego, Jana Kierdeia Pisarza Ziem Osmiańskich, y Iana Rudominę Chorążego Nowogrodzkiego, przy których Rewizorach naszych, Wielmożny Podskarbi W. X. Litew: zesłać też powinien będzie Pisarza Skarbowego. A ta rewizya na Seymie da Pan Bog przyszłym, przed wszystkimi Stany obojga narodow, referowana być ma. Zaczynam egzekucyą przywileiow, y dekretow po przeszley rewizyi, przez nieboszczyka Iarosza Piaseckiego, Pisarza Polnego W. X. Litew. y Urodzonego Iana Kierdeia Pisarza Ziemińskiego Osmiańskiego, odprawowaney, *tantisper* suspendujemy, aż się ta nowa rewizya skończy. Iednakże Tatarowie służby wojenney, pod te czasy ekspedycyi Moskiewskiej uchodzić nie mają, ale tak iako do tego czasu odprawowali, będą odprawować, przy Wielmożnych Hetmanach Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Y ci którzy Tatarskie dobra trzymają.

Wybrańcy W. X. Litewskiego.

11. Wedle starych rewizyi, aby na tę ekspedycyą Moskiewską wyprawowani byli, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy.

O czopowym.

12. Konstytucyą Seymu blisko przeszłego, *in anno 1631* o czopowym postanowioną, *in toto* reasumujemy: ktorego czopowego, gdyby kto nie dał, podług prawa, *ex delatione Instigatoris in Iudicio Tribunalitio* sprawić się ma, *sub poena mille marcarum*.

Zapłata Infantczykom, y miastu Gdańskowi.

13. Iż obywatelom narodu Infantckiego, przez nieprzyjaciela wygnanym, summa z przeszłego Seymu naznaczona, sta dwudziestu y sześciu tysięcy złotych, także y miastu Gdańskowi, pięćć kroć sta tysięcy złotych, wedle przeszłych Seymow assekuracyi, nie iest zapłacona: wkładamy to na Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, aby ta zapłata iako nayprędzey onych, z podatkow Rzpłtey doszła.

Zniesienie długow Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

14. Iż się to pokazało z liczby Wielmożnego Podskarbiego W. X. L. że długi wszystkie W. X. L. konstytucyą Seymu przeszłego warowane, są *totaliter* zapłacone: przeto *authoritate* Seymu terażniejszego, konstytucyą Seymu przeszłego,

o długach W. X. L. wiecznie kassujemy, y anihilujemy.

O PODATKACH

RZECZYPOSPOLITEY.

1. Podatki na terażniejszym Seymie, za zgodą wszzech Stanow Koronnych, y W. X. Lit. na obronę od niebezpieczeństw, ktore Rzpłta zachodzą, uchwalone, mianowicie łanowe, gdzie y wiele ich pozwolono, według uniwersalu pierwszego, roku 1629. A podymne *simpliciter*, według konstytucyi przeszłych o tym uchwalonych, y według deklaracyi osobnych, niżey opisanych, wydawane, y przez Poborcow, na terażniejszym Seymie y na Seymikach przyszłych naznaczonych, wybierane, y do skarbu oddawane być mają. Z tym iednak dokładem, aby w tych miastach y miasteczkach, gdzie podymne pozwolone iest, powinni też byli Poborcy, podatki zwykłe, ktore przy łanowym zawsze chodziły, a przy podymnym zginąćby musiały: iako od mieszczan dobra ziemskie szlacheckie prywatnie, iakimkolwiek sposobem trzymających, nad podatki uchwalone, z każdej włoki, abo łanu, po złotych dwunastu, *exceptis Magistratibus, et Consularibus*, którzy na to *specifice* dawne prawa mają. Od rzemieślnikow, którzy teraz są żywi, juramentem Urzędu liquidowani, względem rzemiosł, od iubilierow, przekupniow, przekupek, komornikow, komornic, lożnych, hultaiow, według tegoż uniwersalu 1629 *in simplici*, iednego tylko szosu wybrać, y z tego wszystkiego w skarbie przy podymnym liczbę, *mediante corporali juramento*, iako y na podymne, abo pobory, iż sprawiedliwie te wszystkie podatki wybrali, y oddali, uczynić. Czopowe piwne, y gorzałczane, według tegoż uniwersalu 1629, także według konstytucyi 1631, y Seymu terażniejszego, ma być płacone, y wybierane. Libertacye wszelakie miast y miasteczek, także wsi pogorzałych względem podymnego, soszow, podatkow od rzemiosł, y czopowego, do czterech lat wolne zostawać mają: a to *in futurum*, nie *in praeteritum*, ma być rozumiano. Pobor wodny u Fordona, według uniwersalow 1629 y 1631, czwartym groszem tryplą nazwany, miedzi, ołowy, y insze *accidentia*, do niego należące, iako cętnarki, furmanki, prasolki większe y mniejsze, według pierwszego uniwersalu 1629, y arendy z Kommissarzami naszymi, w Inowrocławiu zawartej, a na tymże Seymie approbowanej. Więc y ewekta w roku 1629 uchwalona, według teyże, y drugiey 1631 konstytucyi, przez arendarze, administratory, abo Exaktory skarbowe, wybierane być mają. A od wiadra wina Świętoiurskiego, iako y od innych, ktore w sobie kwart osmdziesiąt mają, po pięćć groszy tylko groszy składnego, y tyle drugie czopowego, ma być wybierano. W których podatkach składnego czwartego grosza, y acydenicyach wszystkich do niego należących, wszelakie

iuridykcyje, y insze wszelakie osoby, nie mają żadney praepedycyi czynić: y owszem *debitam et indilatam justitiam* administrować, pomoc na uchrańiających się takowych podatkow dawać mają. Od spraw Rzpłtey skarbowych, w żadnym sądzie y Urzędzie, nie ma być brano, *sub poena centum marcarum Polonicaum, ad instantiam Instigatoris Regni, ex delatione thesauri, vel Exactoris seu Succollectoris, in quovis Iudicio Tribunalitio Regni, inter causas fisci repetenda*. Exaktoriowie y Sukkollektoriowie wszystkich podatkow, *omnimodam securitatem* wszędzie, iako słudzy Rzpłtey, y insi wszyscy *publica munia, tam thesauri, quam quaevis alia*, odprawiający, mieć mają.

Acz żydzi Koronni, są przeszłego Seymu od wszelakich podatkow do dwu lat uwolnieni: iednak w terażniejszych potrzebach Rzpłtey to na nich wkładamy, aby żydzi wszyscy Koronni, wszędzie, y tam gdzie pobory są uchwalone, podymne iedno, symple według konstytucyi Seymu pierwszego 1629 tak z domow swoich własnych, iako y naiemnych chrześciańskich, co sobie będą z czynszu wytrącać, przez swoje starsze przysięgłe, według szacunku urzędowego pierwszego, y kwitow ostatnich, wybrawszy, do Poborcow na czas, o wydaniu podymnego abo poborow, opisany, oddać y zapłacić będą powinni: zaczynam iuż od inszych podatkow y soszow, wolni być mają. Iesliby też co teraz przybudowano, a szacunek na to nie zaszedł, tedy *praemissa taxatione officiosa*, y z takowych wszystkich wybrać y oddać powinni. Ktore podatki wyżey mianowane wszystkie, do dyspozycyi Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego zwykle należące, do rąk iego oddawane być mają.

Czas oddawania podymnego, y poborow Koronnych.

2. Podymne y pobory, w Woiewodztwach, Ziemiach, y Powiatach Koronnych, na terażniejszym Seymie postanowione, Exaktoriowie wybierać mają, a *Dominica Iubilate proxime ventura*, do Świątek blisko przyszłych. A po wybraniu od Świątek we cztery niedziele do skarbu Koronnego oddać ie powinni będą, *sub poenis contra retentores sancitis*. Po wyściu zaś wybierania podymnego y poborow, mają być we wszystkich Grodach sądzone Querelle, y Roczki, nadaley we dwie niedziele, choćby *extra cadentiam, ad hunc solum actum, sub poenis mille marcarum Polonicaum*, w Trybunałach, *repetendis*, według konstytucyi Seymu ostatniego 1629 o podymnym uchwaloney.

Czas oddawania poborow W. X. Lit.

3. Pobory w Woiewodztwach y Powiatach W. X. L. na terażniejszym Seymie uchwalone, mają być dwiema ratami wybierane, y do skarbu oddawane, to iest pierwszą ratą dwa pobory, mają się zacząć wybierać od Seymikow Relacyinych, y to wybieranie ma trwać przez niedziel cztery, a dwie niedziele na odwoz do skarbu naznaczamy, tak żeby w sześciu niedzielach

po Seymikach Relacyinych, te pobory do skarbu oddane y wniesione były. Drugą ratą dwa pobory zaczął się wybierać w tymże roku terazniejszy 1632 od S. Michała, a w sześć niedziel potym, to jest, na S. Marcin, powinni będą Poborcowie do skarbu wniesić, y liczbę dostateczną uczynić. A iesliby kto w tych czasiech tych poborow nie wydał, tedy Poborcowie postąpić przeciwko nim powinni będą, podług uniwersałow Seymow przeszłych, pod zapłaceniem *de suo*. A iż na tym należy, aby Poborcowie byli przysięgli, a siła ich w Powiatach za faworami znika tey przysięgi: przetoż nie w Powiatach, ale w skarbie przy oddawaniu poborow, przysięgi swe wykonywać mają, co im pod żadnym pretekstem odpuszczono byż nie ma.

Szafunek podatkow W. X. Litewskiego.

4. Podatki wszelkie W. X. L. tak na przeszłym Seymie uchwalone dotąd ieszcze nie wydane, iako y na terazniejszym pozwolone, mają byż do ręką Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. oddawane, y czasow opisanych wnoszone. A na żadną inszą potrzebę nie mają byż obrocone tylko na obronę W. X. Lit. od następującego niebezpieczeństwa od Moskwy, zaciąganie ludzi służebnych, ufortyfikowanie, y *praesidia* zamkow pogranicznych, dodawanie prochow, kul, y na wszelakie insze apparamenta wojenne, za wiadomością y rozkazaniem naszym.

Salaria Poborcom Koronym.

Exaktorem tymże, od złotego po groszu iednemu, tak od podymnego, iako y łanowych poborow, z odwozem do skarbu naznaczamy.

Pobory y podymne z Woiewodztw pozwolone, także y Poborcy do wybierania ich naznaczeni.

Woiewodztwo Krakowskie, poborami ma wydać taką sumę, iako iedno podymne po groszy piętnaście wynosi. Czopowe iedno pozwala, Poborca do braci. Seymik dnia 4 Maia, który od Kroła I. M. ma byż złożony. Miasto Krakow, dać ma do każdego poiedynkowego poboru sosz, który zowią duplą. Xięstwo Zatorskie y Ziemia Oświęcimska, także podatki pozwalają, iako y Woiewodztwo Krakowskie: Seymik na Poborcę dnia 4 Maia w Zatorze. Woiewodztwo Poznańskie, czopowe iedno. Podymne iedno, Poborca Urodzony Piotr Woliński. Woiewodztwo Wileńskie poborow cztery, Poborca do braci. Powiat Ośmiański także. Powiat Licki także, Powiat Wilkomirski także. Powiat Braclawski także. Woiewodztwo Sendomierskie, tak iako y Krakowskie: y Seymik na Poborcę dnia 4 Maia. Woiewodztwo Kaliskie, iako y Poznańskie, Poborca Urodzony Mikołay Mieszkowski. Woiewodztwo Trockie, iako y Wileńskie. Powiat Grodziński także. Powiat Kowiński, y Upitski, także. Woiewodztwo Sieradzkie, czopowe iedno, poborow dwa: Poborca Urodzony Ian Wolski, Pisarz Grodzki Piotrkowski. Ziemia Wieluńska, ia-

ko y Sieradzkie Woiewodztwo: a z osobnego poboru, trzecią część na kościół Wieluński: Seymik na Poborcę dnia 27 Kwietnia. Ziemia Żmudzka, iako Woiewodztwo Wileńskie. Woiewodztwo Łęczyckie, czopowe iedno, podymne iedno. Seymik na Poborcę, dnia 22 Kwietnia. Woiewodztwo Brzeskie, czopowe iedno: podymne iedno: Poborca Urodzony Ian Moszczyński. Woiewodztwo Kiiowskie, czopowe ieszcze *currit*, pobory cztery: Poborca do braci, Seymik dnia 5 Maia. Woiewodztwo Inowłocławskie, iako y Brzeskie: Poborca tenże. Ziemia Dobrzyńska, czopowe iedno, poborow dziesięć dawno zatrzymanych, podymne pięcioro na trzy raty, pierwszą ratę do Świątek wydać, drugą do S. Michała, trzecią do Gromnic, w roku przyszłym. A względem terazniejszych, porównać się mają z inszemi. Seymik na Poborcę na okazowanie. Woiewodztwo Ruskie, Ziemia Lwowska, czopowe iedno, poborow cztery: *salvis desertorum abjuratis*, od nieprzyjaciela Krzyża S. *in futurum*. Poborce obranie na okazowaniu. A Popi zapłaciwszy, *juxta quantitatem agrorum* łanowe, od cerkwi nic nie powinni płacić. Ziemia Przemyska czopowe iedno, poborow dwa: *salvis* także *abjuratis desertorum* od nieprzyjaciela, *in futurum*. Poborca także na okazowaniu ma byż obrany, y Popi od cerkwi nie mają nic płacić, zapłaciwszy, *juxta quantitatem agrorum* łanowe. Ziemia Sanocka, także we wszystkim. Ziemia Halicka, iako y Lwowska we wszystkim. Poborca na okazowaniu w Haliczu. Ziemia Chełmska, poborow dwa, czopowe iedno: Poborca do braci. Seymik dnia 5 Maia. Woiewodztwo Wołyńskie, czopowe *currit*, poborow trzy. Poborca Urodzony Mikołay Siemaszko: wyjąwszy Włodzimierz y Kowel, według libertacyi. Woiewodztwo Podolskie, czopowe iedno, pobory cztery: Poborca do braci. Seymik na okazowaniu. Popi iako y Ruskie Woiewodztwo excypuią. Woiewodztwo Smoleńskie, pobory cztery. Poborca Urodzony Iakub Wonlar, Budowniczy Smoleński. Woiewodztwo Lubelskie, czopowe iedno, pobory dwa: Poborca Urodzony Mikołay Kotarbski. Woiewodztwo Połockie, pobory cztery: Poborca Urodzony Andrzej Kowiński. Woiewodztwo Bełskie, czopowe iedno, podymne dwoie, iedno nowe, drugie zatrzymane. Poborca do braci: Seymik w Poniedziałek po S. Woyciechu. Woiewodztwo Nowogrodzkie, iako y Wileńskie. Powiaty, Słonimski y Wołkowiski, także. Woiewodztwo Płockie, czopowe iedno, podymne iedno, *cum desertatis abjuratorum* od nieprzyjaciela *in futurum*. Poborca Urodzony Balcer SARBIEWSKI, Podstarości Płocki. Woiewodztwo y Powiat Witepski, iako y Wileńskie. Powiat Orszański także. Woiewodztwo Mazowieckie, Powiat Czerski, czopowe iedno: poborow, ile podymne iedno wyniesie. Poborca do braci, na pierwsze Roki Grodzkie. Ziemia Warszawska, czopowe iedno. Pobory dwa. Poborca Urodzony Ian Nagorka, Podstarości Warszawski. Ziemia Wiska, czopowe iedno, podymne iedno. Po-

718

borca Urodzony Paweł Zmiiowski. Ziemia Wyszogrodzka także, Poborca do braci, Seymik pod okazowanie. Ziemia Zakroczymska także, Poborca do braci. Seymik dnia 5 Maia. Ziemia Ciechanowska także. Poborca Urodzony Andrzej Rzczkowski. Ziemia Łomżyńska także. Poborca Urodzony Balcer Kołakowski. Ziemia Rożańska także. Poborca Ur. Woyciech Kuniński. Ziemia Liwska, czopowe iedno, pobory dwa: Poborca do braci. Seymik dnia 5 Maia. Ziemia Nurska także. Poborca Urodzony Wawrzyniec Wyszomierski. Woiewodztwo Podlaskie, Ziemia Drohicka, czopowe iedno, pobory dwa. Poborca Urodzony Marcin Przewoski. Ziemia Mielnicka, także. Poborca Urodzony Adam Ornowski, Burgrabia Mielnicki. Ziemia Bielska, czopowe iedno, podymne iedno. Poborca Urodzony Mateusz Ialbrzyk Wyszyński. Woiewodztwo Rawskie, Ziemia Rawska, czopowe iedno, podymne iedno: Poborca do braci. Seymik pod okazowanie. Ziemia Sochaczewska, czopowe iedno, podymne iedno. Poborca Urodzony Wawrzyniec Iustynian Kolumna Zaboklicki, Skarbnik Sochaczewski. Ziemia Gostyńska, czopowe iedno, podymne iedno. Poborca Urodzony Stanisław Podczaski,

Pisarz Grodzki Gostyński. Woiewodztwo Brześcińskie, iako Wileńskie. Poborca na Seymiku Relacyiny. Powiat Piński, także. Woiewodztwo Chełmińskie, podymne iedno. Poborca do braci na Seymik, za złożeniem od Kroła IMCI. Woiewodztwo Mściśławskie, iako y Wileńskie. Poborca na Seymik Relacyiny. Woiewodztwo Malborskie..... Woiewodztwo Pomorskie, Powiat Czczewski, do braci, *more solito*. Powiat Swiecki y Pucki iako y Chełmińskie Woiewodztwo. Powiat Tucholski, do braci, *more solito*. Powiat Mirakowski, także. Woiewodztwo Braclawskie, poborow pięć wydać ma do Świątek: czopowe iedno z przeszłego Seymu do wybierania zostawiające, które się ma począć od Wielkieynocy przyszłej, a przy Poborcy iesli *plus offeret* zostawać ma. Poborca do braci, Seymik dnia 5 Maia w Winnicy. Woiewodztwo y Powiat Miński, iako y Wileńskie. Powiat Możerski, także. Powiat Rzczycki, także. Powiat Starodubski. pobory cztery: Poborca do braci na Seymik Relacyiny.

Na własne Kroła Imci rozkazanie.

Marcin Zegocki Marszałek Koła Poselskiego.

Woyciech Kadzidłowski Pis. Z. Łęcz. S. I. K. M.

Koniec Konstytucyi za panowania Zygmunta III.

INTERREGNUM

1632.

JOANNES WĘŻYK

DEI GRATIA ARCHIEPISCOPUS GNESNENSIS, LEGATUS
NATUS, REGNI POLONIE PRIMAS, ET PRIMUS
PRINCEPS.

Wszem wobec y każdemu z osobna komu to wiedzieć należy, osobliwie Ichmciom PP. Senatorom, Dygnitarzom, Urzędnikom, y wszystkim stanu rycerskiego obywatelom Koronnym y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, moim Mosciwym Panom, Kollegom, Przyjaciolom, y Braci, przy zaleceniu służb, y chęci moich, do wiadomości przywodzę.

Że się tak Panu Bogu podobało, którego wolej Świętey przeciw się niepodobna, wziąć nam z tego świata do chwały swey Kroła Imci Zygmunta III Pana naszego, a nas, y oyczynę naszą, za śmiercią jego, w terazniejszym osieroceniu bez pana y głowy zostawić: nielza iedno wszystko z rąk jego wdzięcznie przyjąwszy, y teraznie nasze y Rzpltey osierocenie, opiece,

y opatrności jego świętey oddawszy, nam Senatorom Koronnym, y W. X. Lit. którym podług prawa pospolitego, y zwyczaju tey oyczyny starodawnego, po śmierci Krolow Panow naszych obmyśliwanie rządu, y składanie czasu y miejsca Elekcyi przyszłej przynależy, w powinności naszej poczuwać się potrzeba. Zaczynam że mię Pan Bog z woli swoiey świętey pierwszym, lubo nayniegodniejszym, w tey Rzpltey chciał mieć pod ten czas Senatorem: idąc za zgodą y zdaniem Ichmciow PP. Senatorow Koronnych, y W. X. L. na ten czas w Warszawie przy świętobliwym cielem Kroła Imci świętey pamięci będących, moich MM. PP. y Kollegow, z powinności miejsca mego, y zwyczaju dawnego: naprzod zeyście z tego świata, y śmierć żałośną Kroła Imci Pana naszego, którą dnia ostatniego miesiąca Kwietnia, przed switaniem, w Warszawie Pan Bog dopuścił, do wiadomości wszech Stanow Koronnych, y W. X. L. przywodzę: y żeby ona po Woiewodztwach, Powiatach, y Grodach wszystkich obwieszczona

719

716

717

720

była, Urzędow wszystkich, którym to należy, żądam y napominam, z powinności Urzędu y miejsca mego. A oraz, za radą także y zdaniem Ich MM. tychże Panow Senatorow, trzymając się praw y zwyczajow starodawnych, ponieważ nie dotąd nowszego Rzplta *in casum Interregni* nie postanowiła, wprzod Seymiki Powiatowe, tak w Koronie, iako y w W. X. L. na dzień trzeci miesiąca Czerwca: Woiewodztwu iednak Mazowieckiemu partykularne Seymiki na dzień dwudziesty siódmy miesiąca Maia, a Generalny w Warszawie na dzień pomieniony trzeci miesiąca Czerwca. W Woiewodztwach zaś Pruskich, poprzedzi mają Seymiki partykularne, wedle zdania Ichmościow Panow Woiewodow tamecznych złożone, a Generalny w Grudziądzu na tenże pomieniony dzień Czerwca. A Konwokacyą na dzień dwudziesty wtory miesiąca Czerwca, w Warszawie naznaczamy y składamy: na którą żeby Ichmość Panowie Senatorowie, y Panowie Posłowie z Woiewodztw, wczesnie, y na dzień pierwszy, gdyż na tym *saluti et securitati Reipublicae* wiele należy, żeby coprzedz ta Konwokacya odprawiona była, ziachali; przez miłość oyczyny proszę, y napominam, ponieważ na tey Konwokacyi czas y miejsce Elekcyi przyszłego da Bog Pana, złożone y naznaczone bydyż ma: na teyże podług Kapturow przeszłych, rząd, y bezpieczeństwo, sposob sądow pod ten czas *Interregni*, sprawiedliwości świętey, bez ktorey żadne Państwo stać nie może: także dla czynienia zapisow y kontraktow, leżenia ksiąg, sposob namowiony będzie. *Securitas* do tego granic Koronnych, y W. X. Lit., pakta z Pany, y Państwa sąsiedzkimi, przez poselstwa potwierdzone, y zatrzymane: y zgola ze wszystkich stron bezpieczeństwo Rzpltey za pomocą Bożą, y za spólnym się około tego wszystkiego zniesieniem, obmyślone bydyż ma. Więc y to coby na Elekcyi za radą y zgodą wszęch Stanow obojga narodow, przyszlemu da Pan Bog Panu, do poprawy rządu y praw podać: więc iakoby *modus Electionis* bydyż miał, czas y plac radzić będzie. Co wszystko żeby y na Seymikach uważano, y żeby iuz te sprawy y deliberacye Rzpltey w tym uniwersale wyrażone, za instrukcyą pomienionych Seymikow były abyśmy na potym y czasu nie opuszczali, y nowemi ziazdami kosztu sobie nie przyczyniali, y do tego żeby moc Ichmciom PP. Posłom, na przyszły Konwokacyi umawiać się, dana była. A przy tym, żeby te podatki na przyszłym Seymie uchwalone, dla tym prędszych *praesidia*, bez ktorych Rzplta nie jest bezpieczna, wybierane iako nayprędzey y wydawane były, a *securitatas* wybierania ich obwarowana: także dla porządniejszego zatrzymania woyska Ukrainnego, y opatrzenia bezpieczniejszego granic Rzpltey z tey tam strony, ponieważ się czas sam oddawania y wybierania quarty zbliża aby onę Ichmość PP. dzierżawcy z powinności swey na czas y miejsce prawem opisane odsyłali. Y powtore żądam, y napominam, prosząc, przez tęż miłość oyczyny, wszystkich WW. moich

MM. PP. żebyście wszelakie niechęci, y niesnaski, ktoreby iedno między kim zachodziły, dla dobrego oyczyny, w ktorey zdrowiu y całości zdrowie każdego z nas zamyka się, z serc swych złożywszy, y prywatnych pożytkow, albo respektow zaniechawszy, w zgodzie oney świętey staropolskiej, którą y przed tym świątobliwe za przodkow naszych Kaptury ztwardzały, do terazniejszych Rad, y spraw Rzpltey przystępowali. A iż też snadź ludzie swawolni, iuz się po niektórych miejscach do gromad, prawem zakazanych, kupić zaczynają: proszę y napominam Ichmciow PP. Starostow Sądowych, Koronnych y W. X. Lit. aby tey swywoli z Urzędu y powinności swey zabiegali, y takowego się kupienia niedopuszczali: gdyż te postępk swawolne, czasu swego, podług obostrzenia prawa popolitego, y sposobu z Konwokacyi namowionego, bez karania zostawać nie mogą. Acz y tego życzę, aby niź do tey Konwokacyi przydzie, poskromienia tey swywoli, y opatrzenia bezpieczeństwa domowego, w Woiewodztwach y Powiatach, byl iako nayprędzey sposob na tychże Seymikach namowiony. Ichmciow PP. Starostow także pogranicznych napominam, aby żadnych cudzoziemcow, ktorzyby *suspecti* byli, y słusznych paszportow nie mieli, do Korony nie puszczali: a iesliby się Posel od ktorego Pana cudzoziemskiego trafił, aby o nim do mnie znać niemieszkanie dawali; a samego, poki odemnie informacya do Iegomei nie przydzie, na granicy zatrzymali. Do czego wszystkiego, żeby nam Pan Bog z miłosierdzia swego dopomoc raczył, onego pokornie proszę. Ten uniwersal ręką mą podpisując, z przyłożeniem pieczęci moiey, y za zdaniem Ichmciom PP. Senatorow, na ten czas w Warszawie będących. Iasnie Wielębných Ichmciow:

XX. Macieia Kuiawskiego, Stanisława Płockiego, Łubieńskich: Iakuba Zadzika Chelmińskiego, Kanclerza Koronnego, Biskupow. Iasnie Wielębných, Wielębn: Imci Lwa Sapiehę Wileńskiego, Hetmana Wielkiego W. X. Lit. Mohilowskiego, Brzeskiego: Stanisława z Radziowic Radziowickiego, Łęczyckiego, Sochaczewskiego: Marcina Kazanowskiego, Podolskiego, Bohusławskiego: Alexandra Korwina Gąsiewskiego, Smoleńskiego, Puńskiego: Mikołaja z Ciechanowca Kiszkę, Mściśławskiego, Wilkomirskiego: Kaspra Donhoffa, Derptskiego, Wieluńskiego, Bolesławskiego, Łayskiego Woiewodow, y Starostow. Maximiliana z Przeremba Przerębskiego, Sieradzkiego, Sniatyńskiego, Wiśnińskiego, Mościńskiego: Mikołaja Kołaczkowskiego, Krzywińskiego, Uyskiego, y Piłskiego: Piotra Zabickiego, Liwskiego, Kasztellanow, y Starostow. Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Marszałka Wielkiego Koronnego, Odolanowskiego, Kamionackiego, Leżajskiego, Łosickiego: Olbrychta Stanisława Radziwiła Xiążęcia na Olyce y Nieświeżu, Kanclerza W. X. Lit. Pińskiego, Gniewskiego, Tucholskiego, Wieluńskiego: Tomasza Zamoyskiego, na Zamościu, Podkanclerzego Koronnego, Generała Krakowskiego, Rabsztyńskiego, Knyszynskiego, Pawła Sapiehę, Podkanclerzego W. X. Lit. Osmiańskiego, Homelskiego, Kamienieckiego: Iana Mikołaja z Zurowa Danielowicza, Podskarbiego Wielkiego Koronnego, Przemyskiego, Samborskiego, Drohobyckiego, Starostow:

podaię y do Grodow posyłam. Dan w Warszawie dnia piątego miesiąca Maia. Roku Pańskiego, 1632.

722

723

KONFEDERACYA GENERALNA, OMNIUM ORDINUM REGNI, ET M. D. LIT. NA KONWOKACYI GŁOWNEY WARSZAWSKIEY UCHWALONA, ROKU P. 1632 DNIA 16 LIPCA.

1. My Rady Korony Polskiej, y W. X. Lit. y Państw do nich należących, duchowne y świeckie, Posłowie Ziemsy, y inne Stany wszystkie iedney a nierozdzielney Rzpltey, ktorzyśmy się po ześciu z tego świata ś. p. Krola I. M. Zygmunta III Pana naszego, na Konwokacyą Warszawską, od Naywielebniejszego Imci X. Iana Wężyka Arcybiskupa Gnieźnińskiego, Prymasa Koronnego, *ex Senatus Consilio*, na dzień dwudziesty wtory miesiąca Czerwca, w tym roku tysiąc szesćsetnym trzydziestym wtorym złożoną, ziachali: *ad perpetuum rei memoriam*, wszystkim wobec komu należy, oznaymuiey.

2. Iż pod tym niebezpiecznym czasem bez Krola Pana zwierzchnego będąc, staraliśmy się wszystkie na tym Walnym Zieździe Warszawskim, iakobyśmy przykładem przodkow swych, sami naprzod między sobą pokoy, a potym sprawiedliwość, porządek y obronę Rzpltey zatrzymać; a nakoniec to, coby do złeczenia praw y exorbitancyi Rzpltey należało, w swą klubę wprawić mogli.

3. Lecz iż niektórym Woiewodztwom, Ziemiom y Powiatom, nie zdało się *de facto* na tym Zieździe exorbitancyi naprawiać, ale tylko *in vim praeparationis una cum rationibus remedium*, one zebrać, y do braci na Seymiki swe, albo okazowania, a potym do namowy wszystkich Stanow na główny Ziazd Elekcyi odnieść: a niektórzy zaś, mianowicie Posłowie Woiewodztwa Krakowskiego, tak *ligatas* mieli od braci *manus*, że y mówić o exorbitancyach nie mogli, y do ucierania ich nie wdawali się, *totum et integrum hoc negotium* braci na przyszlą da Bog Elekcyą zachowując, y tam przed nominowaniem nowego Pana, one naprawować chcąc. Przetoż na te rozróznione patrząc instrukcyę, w spolney zgodzie, y miłości braterskiej, iedni drugim kondescendując, a tym miłey oyczynie naszej, *dissensione consiliorum*, na niebezpieczeństwa podawać niechcąc, ten naysłuszniejszy wynaleziliśmy szrodek: żeśmy iedne rzecz do zatrzymania całości pokoju wnętrznego y postronnego, do bezpieczeństwa y obrony, do rządu y sprawiedliwości domowey należące, na ktore *plenissimas* PP. Posłowie wszyscy mił *facultates, per modum irrevocabilis Confoederationis, conclusive et definitive* między sobą namowili: drugo zaś, naprawę *exorbitantiarum excessuum*, y porządkow zachodzące, *in vim consilij et praeparamenti*, ile się *e Republ.* bydyż widziało, spisawszy postanowiliśmy między sobą odnieść ie do braci, y podać spolney wszystkich Stanow namowie, iesliby ie w czym odmienić, albo uiąć, przydać y poprawić, chcieli.

4. A między temi rzeczami, ktoreśmy *in vim*

Confoederationis conclusive namowili, te *prima ac praecipua sunt*. Naprzod: iż sobie statecznym y fednostaynym zezwoleniem, y świętym przyrzeczeniem, wszyscy spolnie obiecuiemy, y obowiazuiemy pod wiarą, cnotą, poczciwością, y sumnieniem naszym, żadnego rozerwania między sobą, ani dysmembracyi żadney nie czynić, ani dopuścić, iako w iedney a nierozdzielney Rzpltey ani iedna część przez drugiey Pana sobie obierać, y *factione privata* narabiać, albo kogo przez praktykę ku ubliżeniu wolney Elekcyi wsadzać na Krolestwo, biorąc albo pieniądze, tak ku swemu pożytkowi, iako też ku zbieraniu ludzi, albo też obietnice, na iakie racye, albo na authorizacye u Pana przyszłego. A ktoby za pewnym odniesieniem y słusznym dowodem, y przez *scrutinium*, takim się bydyż pokazał, przed sądem, ktory sobie do tego y do inszych spraw na Elekcyi postanowimy: tedy każdy taki ma bydyż *pro hoste patriae* rozumian, y skaran, y od Elekcyi odstrychnion. Owszem podług czasu y miejsca, na tym Zieździe naznaczonego, ziachać się do gromady, y spolnie a spokojnie ten akt *Electionis*, wedle woli Boskiej, do słusznego skutku przywieść mamy. A inaczey na żadnego Pana nie przyzwalać, iedno ktoregobyśmy przez wolne *suffragia* obrali. A ktoby bydyż z Rad tak duchownych, iako y świeckich, albo Urzędnikow Koronnych, y W. X. Lit. y *ex privatis personis*, ważył się nominować, publikować, albo koronować *sine unanimitate omnium Ordinum consensu*, Pana; tedy każdego takiego *pro hoste patriae*, mieć chcemy. A ktemu z takową pewną y mianowitą umową, iż nam prawa wszystkie, *privilegia*, y wolności nasze, ktore są, y ktore mu podamy *post Electionem*, wprzod poprzysiądz ma, według przysięgi Krolow Polskich, Henryka y Stefana, y świeżo zmarłego Zygmunta Trzeciego, Koronie, y W. X. Lit. na Koronacyi ich uczynionej, a po przysiędze y konstytucyami Seymowemi to utwierdzić.

5. A iż w pomienionych prawach y wolnościach naszych *multum exorbitatum est*: przetoż waruiemy to sobie y przyrzekamy, że na przyszłym *Electionis* Seymie, do mowienia o kandydatach, y do umawiania się z nimi, a pogotowiu do mianowania Krola nie przystąpimy, aż wprzod wszystkie *vulnera Reipubl.* obojga narodow *excessus, exorbitantiae et gravamina*, także y miast, cobysiękolwiek tak w Polsce, w Litwie, iako y w Prusiech, y w innych Państwach do Korony, y W. X. Lit. należących, pokazało, że się przeciwko prawom, przywilejom y swobodom ich, tak na Seymie, iako y *privatim, de facto* komukolwiek stało, zniesione y w swą klubę wprawione, y sposoby do zabiegania im wynalezione były.

6. Przytym aby pokoy pospolity, z żadney okazji wzruszony nie był, waruiemy to *dissidentibus in religione christiana*, że wszelaki pokoy między sobą my, y potomkowie nasi, *sub fide, honore, et conscientijs nostris*, zachowamy: dla takowey różnice w wierze krwie nie rozlewając,

725

721

724

ani się do żadnych sądów względem teyże rżnice pociągając, ani się penując *confiscatione bonorum*, poczciwością, *carceribus*, *et exilio*, ani żadnemi inszemi penami, y zwierzchności żadney, ani Urzędowi do takiego progressu żadnym sposobem nie pomagając: y owszem gdzieby kto *ex ista causa*, krew przelewać, albo pomienione warunki *violenter* targać, albo wzwyż mianowane peny extendować chciał, zastawiać się o to wszyscy będziemy powinni, choćby też za pretextem dekretu, albo postępkim iakim sądowym, kto to czynić chciał.

7. A do tego warujemy, aby dekreta *Tribunalitia Regni, et M. D. Lit.* które *vim legis sapiunt, contra securitatem et pacem dissidentium lata in quolibet Officio, in executionem* przywiedzone nie były iako to konstytucyą 1627 *expresse* warowano. A iesliby przeciwko konstytucy tamtey iakie dekreta albo protestacye zaszły, *in quovis iudicio*, żadney wagi mieć nie mają. Także mandaty wszystkie, *pacem inter dissidentes* wzruszające, w Kancellaryi za K. I. M. s. pamięci wydane, żadney nie mają mieć mocy, y napotym wydawane nie będą.

8. W miastach Krolewskich, gdzie *in praesenti* w zborach od siebie na to erygowanych, *publicum religionis exercitium* mają *dissidentes* tamie y na potym, *tali* iako teraz *usu*, mieć mogą. A gdzie zborow teraz wyłączonych na to nie mają, tam ich *evitandos tumultus* erygować nie będą: wszakże nabożeństwa swego prywatnego, w domach prywatnych ludzie przeieżdżający bezpiecznie zażywać mogą.

9. Acz *constit.* tysiąc sześćset trzydziestego pierwszego roku, dosyć *contra violatores securitatis publicae* obostrzona pena: iednak deklarujemy, że napotym takowe sprawy *violatae securitatis dissidentium, a quacunqve persona cuiusvis conditionis, nie inter causas terminorum tactorum, ale we Czwartki, ex speciali registro inter causas recentium criminum* sądzone bydź mają. Oprocz gdyby *persona mere spiritualis in crimine deprehensa* była, tedy takowy ma *tradi officio spirituali, y tam praevia inquisitione iudicari*. Ministrowie też *in religione dissidentium*, gdyby od kogo *ex quacunqve occasione* pozwani byli, nie mają mieć *forum*, tylko *in officio saeculari competenti, ratione quarumvis rerum et injuriarum: a in causis ex ipsorum actoratu forum citati competens sequi* mają, y tam krzywd swoich dochodzić.

726

10. Iesli źle *in Regno* przez rządu y świętey sprawiedliwości, tedy pogotowiu *sub Interregno* bez niey żyć, byłaby rzecz *extremae calamitatis*: przetoż w terażniejszym osieroceniu Rzpltey naszey, postanawiamy, *authoritate praesentis Conventus*:

11. *Naprzod*. Koronne, y W. X. Lit. Trybunalne, Ziemskie Grodzkie, y iakiekolwiek insze sądy y dekreta, które *a die mortis Regiae*, aż do publikowania uniwersałow Imci X. Arcybiskupa Gnieźnińskiego, gdziekolwiek trwały y zaszły: takie *robur y legitimitatem* mieć mają, iakoby *ante diem mortis Regiae* ferowane były. Nie

zagradzając iednak drogi, do znoszenia dekretow *in contumaciam* w Trybunale, y w inszych sądach otrzymanych.

12. *Druga*. Gdzie po publikowaniu uniwersałow, Imci X. Arcybiskupa, *ex communi nobilitatis illius Palatinatus, Terrae, Districtus consensu*, Grodzkie księgi były otwarte; tedy wszystkie zapisy na wieczność, y na długi, także testamenty, y protestacye, y relacye do nich zapisane, ważne bydź mają. A gdzie aż dotąd xięgi zawarte były, tedy *ab hinc* Urząd Grodzki one otworzyć, y każdemu do nich wolny przystęp dawać ma. A te wszystkie rzeczy *sub Interregno* do akt przyjmowane, takiej wagi bydź mają, iako za żywota Krola Imci bywały.

13. *Trzecia*. Kaptury y *lauda* Koronne, y W. X. Lit. bądź *conjunctim* od kilku Woiewodztw, bądź *seorsive* y pojedynkiem od każdego Woiewodztwa, Ziemie, Powiatu, *cum processu* zgodnie na Zjazdach, y na Seymikach *sub hoc Interregno*, dla rządu y bezpieczeństwa spisane, mocą tey Konwokacyi approbujemy, *eo addito, że ia Kapturow diversitas in hoc casu Interregni pro hac vice admissa, nie ma nic in posterum derogare juri communi, ani dymembracyi iakiey między Koronnemi, y W. X. Lit. Woiewodztwy, czynić.*

14. *Czwarta*. Na te Kapturowe Sądy, lubo gdzie przysięgłe, lubo nie przysięgłe osoby obrano: tedy teraz *extraordinarie* osobną przysięgę *super juste iudicando* wykonać mają, iesli ieszcze gdzie nie wykonali.

15. *Piąta*. Do tych sądow nie mają należeć te akcye, które *ante Interregnum*, bądź do Trybunałow, bądź do dworu Krola Imci, bądź do inszego iakiego sądu, komukolwiek intentowane były: ale tylko te, które się od dnia śmierci Krola I. M. zaczęły, y które aż do dnia Koronacyi Krola I. M. przyszłego przypadać mogą: nie inkludując iednak w to *actiones de cognitione iurium, (exceptis causis liquidarum exemptionum)* ale tylko *actiones criminis et facti violenti et personalis injuriae*. Między ktoremi iesliby się *causa expulsionis* przytrafiła, tedy wedle Konfederacyi Generalney Warszawskiej, *anni* tysiąc, pięćset, osmdziesiątego siódmego, sądzona bydź ma.

16. *Szosta*. *Actiones*, ktoreby się procesem Kapturowym *sub Interregno* nie skończyły, tedy *interveniente felici novi Regis regimine, y iesliby iuz in executione penderent, w Grodzie onegoż Districtu* kontynuowane, y także *sine appellatione* exequowane bydź mają. A ktoreby dopiero *inchoatae* były, tedy *ex speciali registro ante omnia* na Trybunale, zaraz po Koronacyi przed inszemi sprawami *prosequendae erunt; manentibus tamen iisdem poenis*, które w Kapturowych sądach oznaczone są.

727

17. *Siodma*. Starostom, y Urzędom Grodzkim, nie ma to szkodzić, że ekzekcyi dekretow Trybunalskich *ante mortem Regis, sive in civilibus, sive in criminalibus causis* ferowanych, czynić teraz nie będą: ale po Koronacyi nowego Pana *intra*

sex septimanas, ad cuiusvis requisitionem, czynić one, iuxta juris exigentiam, będą powinni.

18. *Osm*. Iesliby kto na tey Konwokacyi, Senatorską albo Poselską funkcją na sobie nosząc, był po przeszley Elekcyi Poselskiey pozwem założony, a teraz dekretem Kapturowym okryty; tedy tego dekretu *vigor* nie ma bydź na nim extendowany, ale mu znowu *causa* ma bydź instytuowana.

19. *Dziewiąta*. Ktore ieszcze Woiewodztwa, Ziemie, Powiaty, Kapturow, laudow swych przed Konwokacyą nie mając, tu ie sobie na tey Konwokacyi za braci swey zleceniem uczyniły, y ktore ieszcze na Seymikach swoich, po Konwokacyi pierwszych, postanowić ie sobie będą chciały, tedy im to wolno. A te Kaptury *vigore praesentis Conventus et approbationis nostrae*, taką też moc mieć będą, iako y insze przed Konwokacyą uczynione, byle w nich *eadem norma* była.

20. *Dziesiąta*. Ktore Woiewodztwa, Ziemie, y Powiaty, uchwały sobie partykularne *lauda*, o obronie przeciwko swawolnym łupiestwom, tedy *vigore ejusdem consensus nostri*, w zupełney mocy zostawać, y do ekzekcyi przychodzić mają.

21. *Iedenasta*. Sędziom Kapturowym, y osobom na te sądy iadącym y odieżdżającym, takowa ma bydź *securitas*, iaką w prawie, o Trybunalskich Sądach wyrażono.

22. *Dwunasta*. Iesliby w tych Woiewodztwach, które między sobą *controversos* mają *limites*, iako między Podlaskim, Lubelskim, y Brzeskim W. X. Lit. także między Kiiowskim, a Mozyrskim, Pińskim, a Wolyńskim Woiewodztwy y Powiatami, y inszemi tym podobnymi, *excessivi* ludzie znikać Sądow Kapturowych, dla tych granicznych różnic chcieli: tedy deklarujemy, iż tam pozrywani y sądzeni bydź mają, gdzie się *immediate* aż do śmierci Krola Imci sądzić byli zwykli, *nihil derogando* onym granicznym *ab utraque parte* dyfferencyom.

728

23. *Trzynasta*. Iż iako wszystka Rzpltey potoczna obrona, tak y tych porządkow Kapturowych *securitas, in nervo rerum gerendarum consistit*: przetoż fundując się na uchwale Seymuu przeszłego, śmiercią Krolewską nie zniesionej, postanawiamy, aby wszystkie podatki ordynaryne y extraordynaryne na Seymach uchwalone, do Panow Poborcow, a od nich do skarbu w Koronie y w W. X. Lit. a w Prusiech do Podskarbiego Pruskiego, a quarta na mieyscu zwykłym; oddawane były. A Seymiki pojedynkowe, powszechny wszystkich inszych zgodzie, nie mają w tey mierze nic derogować. A gdzieby albo obywatela do Poborcow, albo Poborcowie do skarbu tych Seymowych nie oddali spełna podatkow: tedy *summario processu* przed Kapturowemi Sędziami odpowiadać mają, z tym dokładem, iż *abjurata* iść mają *ex fundis desertis*, Pruskimi, y Ukrainnymi woynami spustoszonych.

24. *Czternasta*. *Fatalia tam actori quam reo, nietylko processibus et decretis jure sancitis, ale ani pismom roborowanym, ktore w sobie decisiones*

compromissoriales, libere per partes contrahentes impositas, zamykając, officere nie mają: owszem *suum vigorem* aż do czasu w Kapturze specyfikowanego mieć będą.

25. *Piętnasta*. Miast, y miasteczek Rzpltey bezpieczeństwo, ze wszelakiey kondycyi ludźmi, prawa ich dawne wcale, iako pod przeszle Interregna bywało, zachowując, tąż Konfederacyą warujemy. A co się sądow tycze, gdzieby *in recenti crimine*, iako iest o tym statut Toruński, był kto poymano, aby takowego Sąd Kapturowy z Mieyskim Urzędem na ratuszu, *sub hoc Interregno*, sądził, *manente decretorum conclusione, penes pluralitatem Sędziow Kapturowych*. Wszakże Woiewodztwo Ruskie, ten ieden punkt o miastach wzięło sobie do braci, na naypierwszy po tey Konwokacyi Seymik.

26. Upatrując wszystkie *commoditates*, z strony tego światobliwego aktu Elekcyi, iakoby się we wszystkim, ile bydź może, Panstwom wszystkim Koronnym, y W. X. Lit. dogodzić mogło, za zgodnym Panow Rad, y Ziemskich Posłow, na terażniejszey Konwokacyi zgromadzonych, zezwoleniem, mocą uchwały Zjazdu tutecznego, postanawiamy czas tey Elekcyi, wszystkich Stanow, y miast R. P. ktore do niey *de jure* należą, na nią wzywając, w tym roku 1632, dzień dwudziesty siódmy Września. A trwać ma wedle czasu Seymu określonego niedziel sześć: ale z taką deklaracyą, że *ante omnia exorbitantiae, y vulnera Reipubl:* leczyć mamy: a nie poleczywszy ich, do obierania, a pogotowiu do nominowania nowego Pana, żadną miarą nie przystąpimy.

27. Mieysce zaś tey Elekcyi, pod Warszawą, po tey stronie od Woli: a plac do zieżdżania się na konsultacye, tam gdzie od Ichmościow PP. Marszałkow obojga narodow, okopem oznaczono będzie, naznaczymy.

729

28. Z strony przyieżdżania na Elekcyą reasumujemy *in toto* artykuł z Konfederacyi Generalney Warszawskiej, roku 1587 o nie przyieżdżaniu z cudzoziemcami, y z działami. A co się porządku dalszego samey Elekcyi, y przyieżdżania na mieysce konsultacyom naznaczone, tycze: tedy reasumowawszy porządek roku 1573 od przodkow naszych uczyniony; odkładamy to sobie na przyszły Zjazd Elekcyi, przyrzekłszy to sobie, że tam *ante omnia* ten porządek namowić, y wedle niego sprawować się mamy.

29. A żeby w zaymowaniu stanowisk *confusio* nie była, tedy za użyciem od nas, a za pozwoleniem *pro hac vice* PP. obywatelow Woiewodztwa Mazowieckiego, Ich MM. PP. Marszałkom obojga narodu moc zupełną dajemy, aby iako na Seymach zwykli gospody z Urzędu swego rozdawać. tak żeby Woiewodztwom, Ziemiom y Powiatom Koronnym, y W. X. Lit. y Ziemi do nich należącym, stanowiska (dwory iednak y domy szlacheckie *ab isto onere* wyjąwszy) po Woiewodztwach rozdawali.

30. A iż nie wszystkim blisko Warszawy stać przyidzie, przetoż iesliby kiedy z odległych stanowisk Posłowie, abo Deputaci od Woiewodztw,

Ziem, lub Powiatow, do głównego koła wysłać chciano, tedy *in eum finem* w mieście Warszawskim, *more solito*, PP. Marszałkowie Poselskie gospody wszystkim Woiewodztwom, Ziemiom y Powiatom, z których Posłowie na Seymy wysłani bywaią, rozdadaż.

31. Waruiemy też to, iż obywatele, tak Koronni iako y W. X. Lit. bez krzywd, y czynienia excessow, y szkod ludzkich, y wyciągania stacyi, y gwałtownego przez zapłaty na lasy szlacheckie naieżdżania, na Elekeją iachać, *et in loco Electionis*, zachowywać się powinni. A ktoby lub w ciągnieniu, lub na mieyscu *sub actu Electionis, civilem vel criminalem iniuriam* komu uczynił, tedy na to ma byż *compositum iudicium*, to iest, trzy Deputaci z Senatu, cztery z Małej Polski, cztery z Wielkiej, cztery z W. X. Lit. od rycerstwa, którzy pierwszego dnia *Electionis* od wszystkich zgodnie obrani byż, a wykonawszy osobno *super iuste iudicando* rotą Trybunalską przysięgę, z Ichmciami PP. Marszałkami oboyya narodu, w stanowisku I. M. P. Marszałka Wielkiego Koronnego zasiadać, y wszystkie *civiles et criminales actiones*, ktoreby się *sub Electionis actum*, w onym głównym wszystkich Stanow zgrupowaniu trafiły, *tali potestate et securitate* iaką Trybunalskie Sądy mają; *pluralitate suffragiorum vincente*; sądzić będą. Wszakże waruiemy to, że *hoc extraordinarium iudicium*, tylko do inauguracyi szczęśliwey Pana nowego trwać, a potem zaraz ustawać ma, y nie ma nic dawnym Marszałkowskim prawom *in posterum* derogować.

32. A co się tycze porządku, bezpieczeństwa y sprawiedliwości *in reditu ab Electione*, tedy tamże na Elekeji sposob o tym ma byż namowiony.

730

33. Aby skarb Rzeczyposp: tak gdzie *insignia*, iako y gdzie klejnoty y *archiva Regni*, są, byż zrewidowany, deputuiemy na tę rewizyą *authoritate praesentis Conuehtus*, do tych Ich Mciow, którzy z prawa pospolitego do zawierania Korony należą; to iest, do Ich Mciow PP. Krakowskiego, y Poznańskiego, Wileńskiego, Sandomirskiego, Kaliskiego y Trockiego, Woiewodow: IMci P. Alexandra Tarła, Woiewodę Lubelskiego, Ich Mciow PP. Sądeckiego, y Zawichoyskiego, Kasztellanow, y P. Wielgorządzcę Krakowskiego. A z Koła Poselskiego, Ich Mciow P. Mikołaja Smogulęckiego, Starostę Nakielskiego, P. Hieronima Broniewskiego, P. Zygmunta Koniecpolskiego, Sędziego Ziemskiego Sieradzkiego, z Wielkiej: P. Marcyana Chełmskiego Chorążego, y P. Hieronima Przylęckiego Stolnika, Krakowskich: P. Krzysztofa z Tęczyna Osolińskiego, Podkomorzego Sandomirskiego, z Małej Polski: P. Krzysztofa Sapiehy Krayczego. P. Krzysztofa Kiszkę, Cześnika W. X. Lit. y P. Konstantego Szuykiego, Pisarza Ziemskiego Brzeskiego, z W. X. Litewskiego

34. Którym dzień wtory Septembra naznaczymy do Krakowa ziachać, y podług inwentarzew, po świętej pamięci Zygmuncie Augustie y Ste-

phanie, Krolach Panach naszych, pozostałych, skarby y *archiva* pomienione zrewidować y zinventować; y relacyą tego na przyszlą da Bog Elekeją Rzeczyposp: przynieść. A na potym sklep, w którym są *Regni insignia*, bez Ich Mciow PP. Senatorow, którzy wedle prawa klucze od niego mieć powinni, nie ma byż nigdy, tak iako o tym iest stare prawo, otwierany. Tymże sposobem na zrewidowanie skarbu W. X. L. deputuiemy Ich Mciow z Senatu, na dzień dwudziesty miesiaca Augusta, do Wilna.

35. A z Koła Poselskiego, Ich Mciow z Wielkiej Polski, Pana Andrzeja Wodyńskiego, Woiewodzica Podlaskiego. Z Małej:..... z W. X. Lit. P. Krzysztofa Zawiszę, Łowczego Litew.

36. Zabiegając temu, aby pod *Interregnum* Rzeczyposp: od wszystkich ścian bezpieczna byż mogła: zgodziliśmy się na to, aby pakta z postronnemi sąsiady odnowione, y zaraz do wszystkich Posłowie wyprawieni byli. A z którymi ieszcze *certa pax* nie stanęła, mają wszystkie Stany *in re rationes*, aby Rzeczyposp: z nimi, *durante Interregno* uspokojona byż mogła: a przynamniej w traktaty wkroczyła.

37. Iż na tym siła oyczyznie należy, aby *tam periculoso Reipubl. tempore, ad subitos casus* Rada y spolna namowa pogotowiu byż mogła, idąc w tym za przykładem przodkow naszych, przydawamy do Imci X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, iako *Primatem Regni, ex utroque Reip: Ordine, et utraque gente* pewne osoby, ktoreby I. M. w przypadających potrzebach Rzeczyposp: *mature consilio et auxilio* pomocnymi byli, bądź byto obecnie przy Imci, bądź też gdzie poblizu rezydować, bądźby ustnie, bądź listownie *de Reip: znośc* się Iego Mę z Ich Mciami, y *consilia* ich zasięgać przyszło. Z Sēnatu, Ich Mciow X. Płockiego y Chełmińskiego Kanclerza Koronnego, Biskupow: PP. Łęczyckiego, Brzeskiego, Kujawskiego, Bełskiego, Rawskiego y Derptskiego, Woiewodow: PP. Rawskiego y Łędzkiego, Kasztellanow: y PP. Urzędnikow Koronnych, y W. X. Lit. A z Koła Poselskiego, P. Sebastjana Woluckiego Starostę Rawskiego, P. Andrzeja z Nagłowic Reya, P. Kaspra Sułkowskiego Stolnika Inowrocławskiego, P. Piotra Kozmińskiego Cześnika Kaliskiego, z Wielkiej: P. Franciszka Dembińskiego, P. Iana Bala z Choczwy, P. Mikołaja Czetwertyńskiego, y P. Barthosza Kazanowskiego Woyskiego Lubelskiego, z Małej Polski. P. Kazimierza Sapiehy Pisarza W. X. Lit. Xcia Karła Zygmunta Radziwiła Kawalera Maltańskiego, P. Iana Rudominę Dusziackiego Chorążego Nowogrodzkiego, P. Piotra Piekarskiego, z W. X. Litew. Z którymi Imę X. Arcybiskup iako Poselstwa cudzoziemskie, tak y insze wszystkie *incidentes Reipubl: necessitates* komunikować, odprawować, y spolną radą zabiegać będzie, *ne quid Respubl: detrimenti capiat, graviora* iednak *et statum Reipubl: animamque praesentis Interregni concernentia* do Elekeji, dla wiadomości y decyzji wszystkich Stanow zachowując.

731

38. Iako dotąd od śmierci Krola IMci wszelaka przystoynosc przez IMci X. Arcybiskupa, y Ich Mście PP. Senatory przy ciałach Ich Krolewskich Mści obmyslona była, tak y do końca niechcąc w tey mierze powinności naszej, y *decori publico deesse*, mianuiemy Ich Mciow X. Biskupa Chełmińskiego Kanclerza Koronnego, PP. Łęczyckiego, Bełskiego, Mazowieckiego, Woiewodow: PP. Liwskiego y Sochaczowskiego, Kasztellanow: P. Marszałka Wielkiego Koronnego, Xiążęcia P. Kanclerza W. X. Lit. P. Podkanclerzego W. X. Lit. używszy Ich Mciow, aby przy ciałach Ich Krolewskich Mści, aż do przyszley da Bog Elekeji, rządu wszelakiego y przystoyności przestrzegając, tu w Warszawie rezydowali.

39. Acz partykularnemi laudami *prospexerunt* sobie niektore Woiewodztwa, Ziemie, y Powiaty Koronne, y W. X. Lit. przeciwko domowym swawolnym gromadom, y acz iest zwyczajne woysko na obronę Ukrainy, iednak iesli *istis praesidijs Reipub: securitas teneri non posset*, abo iesliby *ab extra* zkadkolwiek iakie *periculum* na Rzeczypospolitą naległo, tedy Ich Mść PP. Hetmani Korony Polskiej, y W. X. Lit. każdy *pro suo loco, officio, et competentia* ma *praesidia Reipub:* pieniężne tam obrocić, gdzieby potrzeba Rzeczyposp: ukazała.

732

40. A iż to widzimy z przykadu, że przodkowie nasi *sub Interregno*, choć w mniejszych, niż my teraz iesteśmy, bywali niebezpieczeństwach niemale iednak *praesidia* miewali: przetoż y my, nietylko obronę Ukrainy od pogan, ale też bezpieczeństwo miasta stołecznego Krakowa, y bezpieczeństwo krajow Wielkopolskich, y Pruskich zamkow, iesliby im co *immineret*, przed oczyma mając, gwoli obronie naszej Imci P. Hetmanowi Koronnemu zlecamy, aby woyska, na ktore pieniądze z skarbu dane byż wedle zwyczaju mają, *in disciplina* trzymając, przyłączywszy do tego ludzie sławney pamięci nieboszczyka Xiążęcia Ostrowskiego Kasztellana Krakowskiego, na Koronne niebezpieczeństwo miał oko: y tym woyskiem *externam* od postronnych nieprzyaciol *securitatem*, nie wprowadzając go *in viscera Regni, tueatur*. Osobliwie iednak na opatrzenie zamkow Pruskich, ma Imę P. Podskarbi trzydzieści tysięcy złotych z poborowych pieniędzy (ktore potym pensyą z Xięstwa Pruskiego, od Elektora I. M. Brandeburskiego odebrawszy, odłożyć będzie powinien) dać z wiadomością Imci Pana Hetmana Koronnego.

41. A iesliby w dwoch Woiewodztwach Wielkopolskich obywatele tameczni, dla domowej obrony widzieli byż rzeczą potrzebną, wybrańce Wielkopolskie z dobr Rzeczypospolitey wybrać, tedy im to z przyszłych po tey Konwokacyi Seymikow, wolno będzie.

42. A iż dla niebezpieczeństw od Moskiewskiego narodu, na przesłym Seymie ogłoszonych, *inusta mentem* tegoż Seymu, z uchwalonych podatkow w W. X. Lit. woyska na obronę granic pulpięta tysiąca zaciągnąć przyszło: prze-

toż Ich Mę PP. Hetmani W. X. Lit. tego woyska na opatrzenie granic y zamkow od Moskwy, y Inflant pogranicznych, y dla assistencyi PP. Kommissarzom, dla traktowania o dalszy pokoy z narodem Moskiewskim, na zabiezenie sweywoli domowej, y nadanie wstrętu nieprzyacielowi, iesliby traktaty pogardził, zażywać mają. Trzymając żołnierza w takiej dyscyplinie, żeby stanowi szlacheckiemu, y włosciom Rzeczypospolitey duchownym y świeckim, ciężkim niebył: a nie byloby go potrzeba, tedy zaraz po wysłużoney pierwszej ćwierci, ma byż rozpuszczone. Lecz gdzieby nieprzyaciol, taką na granice W. X. Lit. następował potęgą, żeby mu tym zaciągnionym woyskiem odpor nie mógł byż dany, tedy Ich Mść PP. Hetmani tameczni, zniwszy się z Imcią X. Arcybiskupem Gnieźnieńskim, y z Ich Mciami PP. Deputatami do niego naznaczonemi, mają supplement do tego woyska przybierać. A iesliby z tamtey strony Rzeczyposp: była bezpieczna, a tu by na Koronę wielkie iakie *pericula* nalegały, tedy Hetmani W. X. Lit. dla spolnych obowiazkow braterskich, PP. Koronnym na pomoc z woyskiem swoim obrocić się mają.

43. A iesliby tymi woyskami pieniężnymi nie mógł byż niebezpieczeństwom odpor dany, tedy pospolitym ruszeniem każde Woiewodztwo, według swych praw y pierwszych zwyczaiow, *sine divisione belli*, tam gdzie potrzeba pokaże, ruszyć się, y według porządkow o pospolitym ruszeniu opisanych, całości miley oyczyzny naszej, przeciwko każdemu nieprzyacielowi, przykładem cnych przodkow naszych bronić, *sub poenis de expeditione belli*, y pod wyżey wspomnionemi obowiazkami, obiecuiemy y przyrzekamy sobie. A obwieszczenie o pospolitym ruszeniu, ma byż w ręku Imci X. Arcybiskupa, y Deputatow do niego z tey Konwokacyi naznaczonych, aby I. M. iesliby o wielkim niebezpieczeństwie od Ich Mciow PP. Hetmanow wziął wiadomość, znaszając się przy PP. Deputatach z Ich Mciami PP. Senatorami poblizszymi, tym pospolitym ruszeniem dysponował. A to terażniejsze nasze postanowienie iuz dla przygotowania się, za pierwsze wici rozumiane byż ma. Wszakże ludzie stanu szlacheckiego, którzyby przed *Interregnum* do cudzych krajow dla nauk y ćwiczenia swego, lub też inszych potrzeb swoich wyiachali, podług Konfederacyi Warszawskiej, *anni 1587* nie mają pod te peny podlegać, byle z ich majątności ta Rzeczyposp: posługa była odprawiona.

44. Ale iż Posłowie W. X. Lit: po większej części nie mieli nic sobie od braci o pospolitym ruszeniu zleconego: przetoż pospolite ruszenie biorą do braci, *spem* iednak czyniąc, że y oni przykładem Ich Mciow PP. Koronnych, na tenże sposob *propulsandorum periculorum* pozwolą.

45. Nad to waruiemy, że ten żołnierz tak Koronny, iako y Litewski, zaraz po wzięciu pieniędzy, popisany, y po popisie od PP. Hetma-

733

now, tam gdzie największe niebezpieczeństwo będzie, obrocony być ma.

46. Warujemy y to, iż ani Powiatowe *praesidia*, ani pienny żołnierz Rzeczyposp: nie ma się mieszać do Elekcji, ani na nią przyjeżdżać, ani swymi przechodami, stanowiskami, stacyami, ani żadną rzeczą stanu szlacheckiego, y dobr R. P. duchownych y Krolewskich: a przytym ekonomii I. K. Mci, których *immunitati ab oneribus militaribus leges severe prospexerunt* agrawować nie ma; ale wszyscy maia tak *excubare pro Repub:* tam gdzie ich Hetmani za zdaniem Rzeczyposp: położą. A iesliby się od nich komu krzywda działa, tedy Ich Mśc. PP. Hetmani *summario processu*, sprawiedliwość z nich czynić maia. Wszakże iesliby wojsko Rzeczyposp: Posły od siebie w iakiey potrzebie, na Zjazd Elekcji przysłać chciało: tedy im to wolno będzie, byle tylko bez pocztow, we dwudziestu osob, y czeladź w to rachując, przyjeżdżali.

47. A nakoniec kładziemy obowiązek, na Ich Mościow PP. Podskarbach, Koronnego, y W. X. Lit: aby podatkow Rzeczyposp: na żadną inszą potrzebę, iedno na te uchwalone wojska, za wiadomością Imci X. Arcybiskupa, y PP. Deputatow do niego naznaczonych, nie wydawali, *sub solutione de suo*.

734 48. Strzegąc *dignitatem* Rzeczyposp: y *gratam memoriam* ku świętej pamięci Krolowi Panu naszemu oświadczaiać, pozwalamy, aby prowizya z dobr I. K. Mci stołowych, na Krolewiczow Ich Mściow, y na Krolewnę Iey Mśc, tudzież na obrzędy do zmarłych ciał Ich Krolewskich Mści należące, były dawane, aż do dnia Elekcji nowego Pana: z tym iednak dokładem, że y skarb W. X. Lit: z tych procentow, które *tempore Interregni* wnoszone będą, ma się do tego przyłożyć. Wszakże te roschody tak Ich Mśc PP. Podskarbiowie miarkować, y ciężary mniey potrzebne uprzętnąć maia, żeby pieniędzy na obronę Rzeczyposp: uchwalonych nie brali, y nie tykali na tę prowizyą; y długi żadnego gwoli temu na Rzeczposp: y na dobra stołowe nie zaciągali: a żeby z tych roschodow stołowych, liczbę przed Rzeczposp. uczynić na Elekcji byli powinni. A żeby mieli z czego tę potrzebę odprawować, tedy te peny, które wyżey o poborach położone, extendujemy na dzierżawcow dobr I. K. Mści stołowych, iesliby intraty z tych dobr do skarbu nie oddali: więc y Urzędnicy Dworni, którzy *obventiones* z dobr I. K. Mści stołowych miewali, maia ich na ten czas *intermittere*, aby wielkimi rozchodami *aerarium* stołowe *non exhauriat*.

49. Seymiki Deputackie, swego czasu przypadać w Koronie maia: a sam Trybunał we dwie niedzieli po skończeniu Seymu przyszley Koronacyi zacząć się, tam gdzie wedle prawa pospolitego miejsce mu pod ten czas przypadać będzie.

50. Iż wielkie desolacye y ruiny z niemają uymą pożytkow Rzeczyposp: dzieią się w zu-

pach Wielickich y Bocheńskich, przeto mocą Konwentu tego, deputuiemy z Senatu, P. Kasztellana Sądeckiego: a z Koła Poselskiego, P. Eremiana Zaleskiego, Starostę Wareckiego, z Wielkiej: P. Hieronyma Przyłęckiego Stolnika, y P. Marka Stadnickiego Podczaszego, Krakowskich: z Małej Polski. Ktorzy zaraz po tej Konwokacyi zniószy się z sobą na dzień piąty Septembra, pospolu z skarbem Koronnym, y z P. Podkomorzym Krakowskim, wedlug iego prawa, na rewidowanie żup pomienionych y zopatrzenie ich ziachać, y tę posługę w dolne szyby się spuściwszy, odprawić; a na koniec na przyszłą da Bog Elekcją, relacyą, y przyczyny, czemu dotąd stanowi szlacheckiemu w oddawaniu soli, działa się wielka uyma, y czemu do takiej desolacyi tych żup przyszło, y *rationes* dalszego onych opatrzenia, przynieść Rzeczypospolitey maia. A przytym warujemy aby te żupy, y solne gory w administracyi Urzędu skarbowego Koronnego były, y żeby się stanowi szlacheckiemu solą *in posterum* wedle prawa, lepiej wygadzało.

51. Acz to iuz prawem dosyć warowano, aby pod czas gwałtownego na Rzeczposp: niebezpieczeństwa Ich Mśc. PP. Woiewodowie, y PP. Starostowie Ukrainni, na zamkach pogranicznych rezydowali: wszakże y teraz *in praesenti Reipubl: discrimine*, reassumuiąc dawne o tym konstytucye, upominamy Ich Mści, aby powinności na się włożoney dosyć czynili, wyiawszy urzędników Rzeczyposp: y tych co wojnę służą: a przytym *excepto actu Electionis*, na który wolno będzie iachać, szlachecca dobrze osiadłego *cum sufficienti praesidio*, na swym miejscu zostawiwszy.

52. Aby obywatelow Koronnych, y W. X. Lit: z stanowisk swoich, dla konsultacyi na Elekcją przyjeżdżaiących, przeprawa na Wisle nie zatrudniała: użyliśmy Imci P. Podskarbiego Koronnego, aby on zniószy się z Imcią P. Starostą Warszawskim, Budowniczem Krola IMci poruczył, most pod Warszawą, *publico sumptu*, na statkach zbudować: do czego dwie części sumptu, z Koronnego, trzecia część z Litewskiego skarbu ma być dana. A PP. dzierżawcy poblizsi na tę Rzeczposp: potrzebę, z puszczy y lasow Rzeczypospolitey drzewa bronić nie maia.

53. W religii Greckiey między sobą w Koronie y W. X. Lit: rozdwoioney, acz na terazniejszym zieżdzie do pewnego nie mogliśmy przywieść uspokoienia: iednak za srodzkowaniem Krola IMci Szwedzkiego, y pewnych Deputatow, z Senatu z Koła Poselskiego na to wysadzonych, pewne pismo między niemi namowione y zastanowione, y z podpisem y z pieczęcią tegoż Krola IMci Szwedzkiego, na obie strony oddane iest, aby ie do braci odniesiono.

54. Woiewodztwa, Ziemie, y Powiaty, które sobie okazowania abo Seymiki uchwalily, tedy im to teraz approbuiemy; a które ieszcze nie uchwalily, tedy *vigore praesentis Conventus*, wedle affektacyi ich, teraz im naznaczamy, mia-

736 nowicie Woiewodztwo Poznańskie, Seymik dnia trzynastego Septembra. Woiewodztwo Krakowskie, die 27 Iulij. Ziemia Oświęcimska, pro die 27 Iulij, pod Zatorem okazowanie: tamże sobie Sędziow Kapturowych obiorą. Woiewodztwo Sandomirskie, Seymik *more solito* Deputacki, na którym y relacya będzie. Woiewodztwo Kaliskie, tak iako y Poznańskie. Woiewodztwo Sieradzkie, die 16 Augusti Seymik. Ziemia Wieluńska, Seymik die 16 Augusti, a okazow: nazajutrz. Woiewodztwo Łęczyckie, die 9 Augusti. Woiewodztwo Brzeskie, Seymik die 2 Augusti. Woiewodztwo Kiiowskie, Seymik die 16 Augusti. Woiewodztwo Inowłocławskie, iako Brzeskie. Ziemia Dobrzyńska, Seymik die 5 Augusti. Woiewodztwo Ruskie, Ziemia Lwowska, Przemyska, Sanocka, w Wiśni, Seymik die 23 Augusti. Ziemia Chełmska, Seymik die 2 Augusti. Ziemia Halicka, die 23 Augusti. Woiewodztwo Wołyńskie, die 16 Augusti: Seymik y okazowanie w Łucku. Woiewodztwo Podolskie Seymik die 9 Augusti. Woiewodztwo Lubelskie..... Woiewodztwo Bełskie, Seymik die 2 Augusti. Woiewodztwo Płockie, Seymik die 29 Iulij. Woiewodztwo Mazowieckie, Ziemia Czerska, Seymik 29 Iulij. Ziemia Warszawska, Seymik 16 Augusti. Ziemia Wiska, Seymik 7 Augusti. Ziemia Wyssogrodzka, Seymik die 29 Iulij. Ziemia Zakroczymska. Seymik die 19 Augusti. Ziemia Ciechanowska, Seymik die 7 Augusti. Ziemia Łomżyńska, Seymik die 7 Augusti. Ziemia Rożańska, Seymik die 31 Iulij. Ziemia Liwska, Seymik die 29 Iulij. Ziemia Nurska, Seymik die 16 Augusti.

A Generalny Seymik wszystkim Mazowieckim Powiatow, dnia 14 Septembra.

Woiewodztwo Podlaskie, Seymik Relacyiny na Elekcji Deputackiey, w Drohiczyńce. Ziemia Brańska, Seymik die 9 Augusti: a okazowanie iako na Seymiku uchwałą. Woiewodztwo Rawskie, Powiat Sochaczowski y Gostyński, Seymik die 16 Augusti. Woiewodztwo Chełmińskie..... Woiewodztwo Malborskie,..... Woiewodztwo Pomorskie, Seymik die 3 Augusti partykularny: a Generalny Seymik temuż Woiewodztwu, die 7 Augusti. Woiewodztwo Braclawskie, Seymik die 16 Augusti.

A w W. X. Lit: Seymiki Relacyine we cztery niedziele po tej Konwokacyi przypadać maia, wedle dawnych praw y zwyczaju W. X. Lit: a okazowanie biorą do braci.

W Ziemi zaś Infantckiey, tak iako y w W. X. Lit: Seymiki przypadać maia.

55. Na te tedy okazowania gdzie są uchwalone, wedlug konstytucyi o tym uchwaloney, stawić się każdy ma. A ktorzy w kilku Woiewodztwach abo Powiatach maiećności swoje maia, tym wolno będzie tam się okazować, gdzie im zrzęcniey będzie: a kto się w iednym Woiewodztwie, gdzie maiećność ma, okaże, ten z drugich maiećności w inszych Woiewodztwach od okazowania wolny będzie.

56. Ażeby korektura *iurium*, od wszystkich

737 Koronnych, y W. X. Lit: Stanow, dawno pożądana, *tandem* doysć mogła; maia być na tychże przyszłych Seymikach, które przed Elekcją przypadną, obrani po iednemu z każdego Seymiku Deputaci, ktorzy z inszemi obywatelami na Zjazd *Electionis* przyechawszy, zaraz na początku z Deputatami, ktorzy też od Senatu wysadzeni będą, tę korekturę *iurium* namawiać, y do skutku ia przywiodszy, pod uwazenie wszystkim Stanom Rzpłtey podać maia.

57. Ponieważ za ustapieniem ś. p. Krola zmarłego, porządek y prowent mynice przy Rzpłtey zostawa: przetoż wysadziliśmy z Senatu Ich Mciow P. Woiewodę Bełskiego, P. Woynickiego, y PP. Wielkich Podskarbach, Koronnego, y W. X. Litew. A z Koła Poselskiego, Ich Mciow, P. Ierzego Ossolińskiego z Tęczyna, Podskarbiego Nadwornego Koronnego; P. Marka Stadnickiego, Podczaszego Krakowskiego; P. Bartosza Kazanowskiego, Woyskiego Lubelskiego; P. Adama Stadnickiego z Leszka, z Małej Polski: P. Sebastjana Wołuckiego, Rawskiego, P. Stefana Dobrogosta Grzybowskiego Warszawskiego, Starostow: P. Iana Szlichtynga, Bukowca Wschowskiego, y P. Marcina Tulibowskiego Brzeskiego, Sędziow Ziemskich, z Wielkiej Polski: P. Krzystofa Iachymowicza, Pisarza Skarbowego W. X. L. P. Iana Rudominę Wsiadskiego, Chorążego Nowogrodzkiego, P. Zygmunta Kamińskiego, P. Mikołaja Bitowta, Sędziogo Grodzkiego Upitskiego, z W. X. Lit. Ktorzy *durante Convocatione*, sposob naprawy monety namawiali, żebyśmy iuz *tandem* nową a dobrą, zaraz z nowym Panem mieć mogli. Do czego skrypt od pierwszych Deputatow, z stroiny korektury mynice, koncypowany, wzięli przed się, y uvažali go, aby na przyszłą Elekcją wszystkim Stanom Rzpłtey *certum modum corrigendae, monetae, sub censuram* podać mogli.

58. Iako obywatelom Infantckim, y miastu Gdańskiemu, *respectu meritorum, et damnorum pro Reipubl. susceptorum*, na Seymie roku 1631 obiecana, y assekurowana iest pewna summa: tak onę terazniejszym naszym głównym Zjazdem utwierdzamy, y żeby się im w tej mierze skarb Rzpłtey *in quantum externae securitatis rationes patientur*, uisćić, mieć chcemy.

59. A te wszystkie rzeczy, obiecuiemy za siebie, y za potomki swe, chować statecznie, y trzymać *sub fide, honore, et conscientijs nostris*. A ktoby się temu sprzeciwiać chciał, y pokoy wzwyż w tym Kapturze mianowany, y porządek pospolity psować, *contra talem omnes consurgemus, in ejus destructionem*. A dla lepszey pewności tych wszystkich opisanych rzeczy, przyłożyliśmy pieczęci swe do tego, y rękoma podpisali. *Actum Varsaviae in Conventione Ordinum Regni, et M. D. Lit: Generali, 16 mensis Iulij, anno Domini 1632.*

Ioannes Węzyk, Archiepiscopus Gnesn: subscribo, salvis iuribus Ecclesiae Catholicae Romanae. Mathias Lubieński, similiter iuribus Ecclesiae Catholicae salvis. Abrahamus Wojna, Episcopus. Vlnensis, salvis iuribus

*Ecclesiae Catholicae Romanae. Stanislaus Lubieński, Episcopus Plocensis, similiter subscribo, salvis juribus Ecclesiae Catholicae Romanae, et universae Dioecesis meae Plocensis. Iacobus Zadzik, Episcopus Culmensis, Regni Cancellarius, salvis juribus Ecclesiae Catholicae Romanae. Paulus Piasecki, Episcopus Camenecensis, sequor majores, et subscribo pacem, salvis juribus Ecclesiae Catholicae Romanae. Leo Sapieha, Woiewoda Wileński, Hetman W. X. Lit. Brzeski, Mohilowski, etc. Administrator. Stanisław Koniecpolski, Woiewoda Sandomirski, Hetman Wielki Koronny, Buski, Barski, Kowelski, Starosta. Stanisław Radziejowski, Woiewoda Łęczycki, Starosta Sochaczowski. Alexander P. Tarło, z Szeckarzewic, Woiewoda Lubelski. Rafał Łęczyński, na Lesznie, Woiewoda Belski. Jan Karnkowski z Karnkowa, Woiewoda Płocki, *excepto articulo Confoederationis in meo Palatinatu*. Filip Wolnicki, Woiewoda Rawski, *excepto articulo Confoederationis in meo Palatinatu*. Gaspar Donhoff, Woiewoda Derpski, Starosta Wieluński, Bolesławski, Łayski, Radomski. Mikołaj Firley na Dambrowicy, Kasztellan Woynicki, Lubelski, Kazimirski Starosta. Zbigniew Sieniński, Kasztellan Lubelski. Maciej Leszniewski, Kasztellan Belski. *Valentinus Plichta, Castellanus Ravensis, salvis juribus Romanae Ecclesiae*. Marcin Żegocki, Kasztellan Przemęcki. Łukasz Opaliński, Marszałek Wielki Koronny. Paweł Sapieha, Podkanclerzy W. X. Litewskiego. Jan Daniłowicz, Podskarbi Koronny. Stefan Pae, Podskarbi Ziemiński, y Pisarz W. X. Litewskiego. Stanisław Przyemski, Marszałek Nadworny Koronny, Generał Wielko-Polski. Krzysztof Wesołowski, Marszałek Nadworny W. X. Litew. Krzysztof Radziwiłł, Xiążę na Byrżach y Dubinkach, Hetman Polny W. X. L. Marszałek Koła Poselskiego. Maciej Maniecki, Podkomorzy y Poseł Poznański. Mikołaj Smogulecki, Starosta Nakielski. Jan Szlichtyng z Bukowca, Sędzia Ziemiński Wschowski. Wacław Zajączek, Sędzia Woiewodztwa Kaliskiego. Krzysztof ze Bnina Opaliński, Starosta Szremski. Łukasz Opaliński, Woiewodzie Poznański. Krzysztof Kiszka, Cześnik W. X. Lit. Poseł Osmiański. Alexander Kawczyński, Podkomorzy y Poseł Wilkomirski. Piotr Rudomina Dusiński, Chorąży Braclawski, Poseł Powiatu Braclawskiego. Jan Jakuszewski, Poseł Braclawski. Jerzy Ossoliński z Tęczyna, Podskarbi Nadworny Koronny, Starosta Pilźnieński, Poseł Woiewodztwa Sandomierskiego. Jan Gnoiński, Podsekęd Sandomierski. Piotr Kozmiński z Iwanowic, Cześnik, y Poseł Woiewodztwa Kaliskiego. Łukasz z Orla Orzelski, z Woiewodztwa Kaliskiego. Frydrych Sapieha, Podkomorzy Witepski, Poseł z Grodna. Marcyan Chelmski, Chorąży Krakowski, Starosta Ryczywolski. Marek na Zmigrodzie Stadnicki, Podczaszy Krakowski, Starosta Osiecki. Franciszek z Dembian Dembiński, Poseł Woiewodztwa Krakowskiego. Hieronim Przyłęcki z Przyłęka, Stolnik Krakowski, y Poseł. Stanisław z Zelanki Zelenki. Jan Samuel Hlebowicz, Poseł Woiewodztwa Wileńskiego. Zygmunt Kamieński, Poseł Wilkomierski. Adam Maciej Sakowicz, Podkomorzy Osmiański. Samuel Kuńczewicz, Ziemiński, Lidzki Pisarz, y Poseł. Jakub Kuńczewicz, Starosta Koniowski, y Dubicki, z Woiewodztwa Wileńskiego, Poseł Lidzki. Andrzej Rey z Nagłowic, Woiewodztwa Kaliskiego Poseł. Hieronim z Broniewa Broniewski, Poseł z Woiewodztwa Kaliskiego. Alexander Ogiński, Poseł y Chorąży Woiewodztwa Trockiego. Hrehory Masalski, Podkomorzy y Poseł Grodzkiński. Chryzostom Przerębski. Mikołaj Szyzkowski, Podkomorzy, Poseł Ziemi Wieluńskiej. Jan Kiełczewski, Skarbnik Kaliski, Poseł Woiewodztwa Łęczyckiego. Marcin Tholibowski, Sędzia Ziemiński, y Poseł Woiewodztwa Brzeskiego Kuniawskiego. Fedor Suszczański Proskura, Pisarz Ziemiński Kiiowski. Jakub Sobieski, Krzyczy Koronny, Starosta Krasnostawski, Poseł Woiewodztwa Ruskiego. Mikołaj Ostrorog, Starosta Drohowyński, Woiewodzie Poznański, Poseł Woiewodztwa Ruskiego. Hrehory Stawecki. Jan Fredro z Pleszowic, Sędzia Ziemi Przemyskiej, Poseł Woiewodztwa Ruskiego. Jan Kazimierz Stadnicki ze Zmigroda, Woiewodzie Belski, Poseł Woiewodztwa Ruskiego. Alexander Trzcibiński, Podkomorzy Lwowski,*

Poseł Ziemi Halickiej. Adam Łychowski, Sędzia y Poseł Ziemi Halickiej. Jerzy z Inziatyna Kalinowski, Poseł Ziemi Halickiej. Piotr Stempkowski, Stolnik y Poseł Woiewodztwa Wolyńskiego. Iwanicki Mathiasz, *Nuntius Palatinatus Volhiniae*. Marcin Czaplac Szpanowski, Poseł Woiewodztwa Wolyńskiego. Krzysztof Białozor, Marszałek y Poseł Powiatu Upitskiego. Mikołaj Bittowt, Sędzia y Poseł Upitski. Samuel Puksza Klawngielowicz, Poseł Powiatu Wolkowiskiego. Jerzy Grużewski, Poseł Ziemi Zmudzkiej. Zygmunt Stefan z Koniecpola, Sędzia Ziemi Sieradzki, Starosta Szczercowski. Piotr Szuksza Ciwon Eiragolski, Sędzia Ziemi Zmudzki. Maciej z Grabia Grabski, Chorąży Brzeski, y Poseł Woiewodztwa Brzeskiego. Jan Zbozy Zakrzewski, z Zakrzewa, Poseł Woiewodztwa Inowocławskiego. Paweł Sapieha, Poseł Woiewodztwa Kiiowskiego. Wożyczyński Jerzy, *Palatinatus Belzensis*. Kazimierz Leo Sapieha, Pisarz W. X. Lit. Wólpiński Starosta, Poseł Powiatu Slonimskiego. Iozef Klonowski, Stolnik Połocki, y Poseł. Andrzej Kurcz, Poseł Woiewodztwa Nowogrodzkiego. Jan Iudycki, Poseł Rzczycki. Poseł Woiewodztwa Witepskiego, Stabrowski Adam. Jan Steczkiewicz, Chorąży y Poseł Orszański. Jan Hector Podbereski, Poseł Orszański. Jan Adam ze Zmigroda Stadnicki na Lesku, Ziemi Sanockiej Poseł. Stanisław Runowski, Sędzia y Poseł Ziemi Chelmskiej. Tomasz Kozika, Poseł Woiewodztwa Wolyńskiego. Marcin Kalinowski, Podkomorzy Podolski, Poseł Ziemi Podolskiej. Marcin Karliński z Karlina, Chorąży y Poseł Smoleński. Mikołaj Potocki z Potoka, Poseł Podolski. Prusinowski Janusz z Prusinowa, Poseł Woiewodztwa Belskiego. Mikołaj Tryzna, Kuchmistrz W. X. Lit. Slonimski Poseł. Szczęśny Howski, Chorąży Łomżyński, Poseł Woiewodztwa Płockiego. Laurenty Drowiński, Cześnik y Poseł Wolyński. Ludwik Olizar Wolezkiewicz, Poseł Woiewodztwa Kiiowskiego. Mikołaj Weyher, Poseł Chelmiński. Mikołaj Narzyski, Poseł Woiewodztwa Płockiego. Stephan Dobrogost Grzybowski Starosta Warszawski y Kamieniecki, Poseł Ziemi Warszawskiej, *excepto articulo Confoederationis in meo Palatinatu*. Marcin Kalinowski, Podkomorzy Podolski, Poseł Ziemi Warszawskiej, *excepto articulo Confoederationis in meo Palatinatu*. Adam Glinka Ianczewski, Pisarz Ziemi Wiskiej, *ex eodem Palatinatu similiter*. Iacynth z Młodziejewic Młodziejewski, Chorąży Liwski, Poseł Powiatu Liwskiego, *similiter*. Stanisław Brzoska Podkomorzy Nurski Poseł Powiatu tegoż, w Woiewodztwie Mazowieckim, *similiter*. Michał Karnkowski Starosta Wyssogrodzki, *similiter*. Jakub Kobylnicki Stolnik Wyssogrodzki, Poseł Powiatu Wyssogrodzkiego, *similiter*. Paweł w Sremsku Noskowski, Starosta Łomżyński y Poseł Ziemi teyże, *similiter*. Ioachim Brzoska, Podczaszy Nurski, Poseł Ziemi Rożańskiej, *similiter*. Woyciech Kochanowski, Podstarości y Poseł Mielnicki. Sapieha Krzysztof, Krzyczy W. X. Lit. Gedeon Michael Tryzna, Stolnik W. X. Lit. Starosta Brzeski. Steczkiewicz Bohdan, Podkomorzy y Poseł Wdztwa Mściślawskiego. Michał Kropiwnicki, Podsekęd Wdztwa Braclawskiego, y Poseł. Mikołaj Czetwertyński, Poseł Woiewodztwa Braclawskiego. Krzysztof Zawisza, Łowczy W. X. Litewskiego, Starosta y Poseł Woiewodztwa Mińskiego. Teodor Michał Obuchowicz, z Powiatu Możerskiego Poseł. Krzysztof Brzożowski, Cześnik Podlaski, Poseł Ziemi Bielskiej. Konstanty Szuyski, Poseł y Pisarz Brześciński. Piotr Piekarski, Poseł Brześciński. Adam z Rachanowa Niszczycycki. Jan Zaleski, Komornik Polny Drohicki, Pisarz Grodzki Mielnicki, Poseł Powiatu Drohickiego. Piotr Kazimierz Wiazewicz, Stolnik y Poseł Woiewodztwa Mściślawskiego. Andrzej Dolski, Podkomorzy Wolkowski, Poseł Powiatu Pińskiego. Wasil Rohoziński, Poseł Woiewodztwa Braclawskiego. Mikołaj Obodyński, Poseł Braclawski. Adam Przewoski, Sędzia Ziemiński Mirachowski, Poseł Woiewodztwa Pomorskiego. Mikołaj Abramowicz na Wornianach, Poseł Rzczycki. Mikołaj Korff, Poseł Ziemi Infantckiej. Karol Sey, Poseł Ziemi Piltyńskiej. Otto Ernest Maydell, Poseł Ziemi Piltyńskiej. Włodmii Gadon, Poseł Infantcki.

LAUDUM PROSZOWSKIE

WOIEWODZTWA KRAKOWSKIEGO
NA PIERWSZYM SEYMIKU, PO ŚMIERCI KBOŁA IMCI
ŚWIĘTEY PAMIĘCI
ZYGMUNTA III.
DIE 4 MAJ 1632 APPROBOWANE KONFEDERACJĄ
WARSZAWSKĄ GENERALNĄ.

Ad Officium et acta praesentia Castren. Capitan. Cracovien. personaliter venientes, Generosi, Maximilianus Iarżyna, Iudex Terrae Sochaczovien. Ioannes Ianowski de Opatowice, Martinus Rozanka, de Chotel, obtulerunt eidem Officio praesen. Castren. Capitan. Cracovien. suo et totius nobilitat. Palatinatus Cracovien. in Convocatione particulari Prossovien. proxime peracta, congregatae, ad actandam laudum infrascriptum, manibus personarum infrascriptarum. subscriptum, petentes hoc idem laudum a se offerentibus suscipi, et in acta praesentia inserere admitti. Quod quidem laudum, Officium praesens Castren. Capitan. Crac. ad affectationem eorundem offerentium suscepit, et in acta praesentia inserere admisit. Cuius laudi tenor sequitur talis.

My Rady, Dygnitarze, Urzędnicy y Rycerstwo Woiewodztwa Krakowskiego, na Seymik przez Świętobliwey pamięci Iego Krolewską Mśc złożony, y uniwersałem poborowym Seymiku blisko przeszłego naznaczony, zgromadzeni; przychylając się do dawnych praw, y zwyczajow przodkow naszych, od których w obmyśliwaniu pokoju pospolitego, y w zatrzymywaniu swey woli, niechcąc byż *degeneres*, y owszem w tak żalonym razie, za śmiercią świętobliwey pamięci I. K. Mci, niebezpieczeństwo, ktoreby na Woiewodztwo przypaść mogło, pilnie uważając, abyśmy temuż Woiewodztwu iak naysposobnieysze dali ratunki, takieśmy postanowienie zgodnie między sobą namowili, y *authoritate laudi publici praesentis Conventus* uchwalili. Naprzod zabiegając sweywoley, ktora pod taki czas *Interregni*, zwykła się za nieostrożnością szerzyć; y chcąc aby każdy w kondycyi swey za pokojem siedział, niemniej kościoły y klasztory bezpiecznie zostawiwszy: użyliśmy Wielmożnego IMci P. Iana Zebrzydowskiego, Miecznika Koronnego, Starosty Lanckorońskiego, Koła naszego Marszałka, który iako zawsze żądny do usługi Rzeczypublicy nie omieszkał okazyi, tak y teraz widząc samę potrzebę w obmyśliwaniu bezpieczeństwa od swey woli naszemu Woiewodztwu, chętnie się podiął za prozbą naszą, tey pracy. Na *praesidium* dla zabiegania niebezpieczeństw, podatki niżej opisane uchwaliliśmy, Poborcę do onych wybierania naznaczywszy, Imci P. Stanisława z Przybysławic Oraczowskiego, który trzy pobory, tak względem Seymu, iako *vigore laudi praesentis*, z akcydencyami, to iest soszami, y inszemi w uniwersale mianowanemi, wybierać będzie: z których wybranych zostawiwszy przy sobie tę sumę, ktora będzie korrespondowała wedle uniwersału jednemu podymnemu, gotową mieć ma,

aż do konwokacyi, na mieyscu warownym; o co że trudności żadney mieć nie będzie, assekuruiemy. Z tychże poborow puł poboru, *cum accidentijs*, y z puł soszem duple, na *praesidium* miasta Krakowa, na zaciągnięcie piechoty naznaczamy: to tak deklarując, że ciż mieszczanie Krakowscy, soszy, to iest duple, *et cum accidentijs alijs*, wedle uniwersału, *et vigore laudi praesentis*, względem każdego poboru, do rąk Imci P. Poborce, *sub executione laudi praesentis*, oddać będą powinni. A *residuum* tych poborow, soszow, y inszych akcydencyi do tego należących, Imé Pan Poborca, do rąk Imci P. Pułkownika, za kwitem ręcznym Imci, oddać będzie powinien; ktoremu *salarium* względem poborow *laudo praesenti* uchwalonych, naznaczamy, takie, iakie iest w uniwersale opisane. Żydzi powinni oddać, *vigore praesentis laudi*, dwie symple podymnego, który podatek przez Imci P. Poborcę wybrany, do rąk Imci P. Pułkownika należeć będzie. Czas oddawania poborow, y inszych podatkow, naznaczamy tenże, który iuż iest w uniwersale mianowany. Imé P. Pułkownik za te podatki *vigore laudi* uchwalone, sześć set koni Kozakow, a nie więcej, ma zaciągnąć, y Rotmistrze osiadłe z Woiewodztwa Krakowskiego podać, stanowiska tymże chorągwiom po Powiatach naznaczywszy, ktore wedle zdania Imci mają byż obracane, kędy potrzeba pokaże samego tylko Woiewodztwa. Ciz żołnierze w majątnościach szlacheckich żadnych stacyi wyciągać nie mają, y noclegow w tychże dobrach mieć nie będą. A ięśliby *periculum* na Woiewodztwo nastąpiło, ktoremuż *praesidium* namowione *sufficere* nie mogło: tedy ma Imé P. Pułkownik obywatele Woiewodztwa obwieścić, y około zabiegania niebezpieczeństwom, znieść się z Iasnie Wielmożnemi, IMcią P. Woiewodą Krakowskim, z IMcią P. Woiewodą Ruskim, z IMcią P. Podkanclerzem Koronnym, Starostą Krakowskim. A żeby tym warownieysze *praesidium* naszego Woiewodztwa było, na okazowanie powinniśmy się *in armis* stawić: mając iednak wiadomość, że Seymik przed Konwokacją zwyczajny, prędko będzie złożony; albo ięśli też Zjazd Korczyński poprzedzi, tedy lubo na Seymiku lubo na Ziezdzie Korczyńskim, czas okazowania naznaczamy, y deklaruiemy. Assekuruiemy też *vigore praesentis laudi*, Imci P. Pułkownika *fide publica*, w tym ięśli na zaciąg żołnierza przed exakcją poborow wyda co swoich pieniędzy, albo też ięśliby więcej spendował na *stipendia*, nad perceptę od Imci Pana Poborce: tedy satsyfakcją istotną Imci P. Pułkownikowi prędką obmyślimy, y w oney Imci *authoritate praesentis laudi* upewniamy. A *iz in hoc fatali casu Reipubl.*

przy Ichmciach będziemy, aby o to żadnego kłopotu prawnego nie mieli. Należy też się na tym bezpieczeństwu Woiewodztwom naszym, y wszystkim Rzpłtey abyśmy przykładem przodków naszych, do Korczyna się ziechali, y tam zniószy się z inszemi Woiewodztwy, gruntowniejszą obronę namowili: zaczym prosimy Iaśnie Wielmożnego Imci Pana Woiewody Krakowskiego, aby z Iaśnie Wielmożnymi Ichmciami PP. Woiewodami, Sendomierskim, Ruskim, (ktory to już z zwykley ochoty swey, ku usłudze Rzpłtey y za prośbą naszą obiecać raczył) także y z Lubelskim zniószy się, nam przez uniwersał dzień na który się do Korczyna ziachać mamy, oznaynić y naznaczyć raczył. Ktore to postanowienie nasze, y uchwały, będziemy trzymać y pełnić, *sub fide, honore, conscientijsque nostris*. A ktoryby się nalazł przeciwny postanowieniu naszemu, *laudo publico Conventus praesentis approbationem*: ten penom, wedle dawnych zwyczajów przodków naszych w Kapturach mianowanych, podlegać będzie. A dla lepszey powagi uchwały terazniejszey, zleciłmy Imci Panu Marszałkowi Kola naszego, aby z inszemi Ichmciami na to wysadzonemi rękami swemi podpisali, y też uchwałę do akt przez dwoch Deputatów podali. Działo się to w Proszowicach, *quarta Majj*, roku Pańskiego tysięcznego, sześćsetnego, trzydziestego wtorego.

Ian Tęczyński Woiewoda Krakowski. Stanisław Lubomirski, Woiewoda Ziem Ruskich. Ian Zebrzydowski, Miecznik Koronny, Marszałek na ten czas Kola Rycerskiego Seymiku Proszowskiego. Mikołaj Koryciński, Starosta Oycowski. Abram Goluchowski Stężycki, Wileński Starosta. Franciszek z Dembian Dembiński. Ian Ciechomski, Woyski Ziemi Gostyńskiej. Stanisław Uieyski, Pisarz Grodzki Sądecki. Stanisław z Brzezia Chrzastowski. Samuel z Czarnocina Czarnocki. Stanisław z Przybysławic Oraczowski. Hieronim Cikowski z Woysławic. Andrzej z Woysławic Cikowski. Krzysztof Stoiowski z Zakliczyna. Adam Misiowski. Ian Alexander Chomętowski. Marcin Rożanka z Chotla. Andrzej Gołuchowski. Ian Zygmunt Boratyński. Stanisław Rzeszowski. Olbrycht Czarniecki. Krzysztof Gliński z Glinnika.

745 *Et hic subinde coram eodem Officio et actis praesentibus Castren: Capitan: Cracovien: personaliter stans Ministerialis Generalis Regni, providus Laurentius Chmielowski, publice, libereque, recognovit se literas suprascriptas laudi ejusdem Prossovien: die sexta Majj anni praesentis, in foro publico Cracovien. publicasse, et ad notitiam multorum hominum sua proclamatione, ut iuris et moris est, deduxisse.*

Actum in castro Cracoviensi, feria tertia ante festum Transfigurationis Christi Domini proxima. Anno Domini, millesimo, sexcentesimo, trigesimo secundo.

Ioannes Starski a Stara, Vicesgerens et Iudex Causarum Officij C. C. Crac.

Generosi Nicolaus Koryciński de Pilca, Capitaneus Oycovien: Marechalus Equestris Ordinis in Conventu particulari, ex Lustratione Generali Palatinatus Cracovien: Cracoviae, in aede S. Francisci nuper celebrato, designatus. Martianus de

Chelm Chelmski, Vexillifer Ryczywolen: Ustiensisque etc. Capitaneus. Stanislaus Dembiński de Dembiany, Iudex. Hieronimus Przyłęcki de Przyłęk, Dapifer. Stanislaus Witowski Venator, Niepolomien: Bochnen: Neoforiensisque etc. Kapitanus. Petrus Zbiewski, Tribunus Terrae Crac. et Franciscus de Dembiany Dembinski. Achacius Przyłęcki de Przyłęk, Secretarius S. P. M. Stanislaus et Auctus Dembiński de Dembiany. Martianus Sierakowski, Christophorus Stoiowski: ad Officium et acta praesentia Castren: Capitan: Cracovien: personaliter venientes, obtulerunt eidem Officio laudum, in Conventu suprascripto particulari, ratione infrascriptorum, vigore Confoederationis infrascriptae sancit: necnon et ipsam Confoederationem, vulgo Kaptur nuncupatam, Palatinatus Cracovien: in Conventu Generali Convocationis Varaviae celebrato, laudatam et approbatam, manibus infrascriptarum personarum subscriptam; petentes ejusmodi laudum, et Confoederationem suprascriptam a se suscipi, et in acta praesentia inserere admitti. Quorum affectationi Officium praesens annuendo, ejusmodi laudum et Confoederationem suscepit; et in acta praesentia inserere admisit. Quorum quidem, et praesertim laudi tenor sequitur, estque talis:

My Rady, Urzędnicy, y Rycerstwo wszystko Woiewodztwa Krakowskiego, ktorzyśmy się tu ziechali pod Kazimierz, dla okazowania gotowości naszej, także y dla namow w terazniejszych sprawach y potrzebach Rzeczyposp: tośmy między sobą postanowili: iż niektorzy nie czyniąc dosyć prawu pospolitemu, na okazowanie terazniejsze *pro die vigesima septima Iulij*, na Konwokacyi naznaczone, nie stawili się, acz dobrze z Seymiku o czasie wiedzieli: nie skwapiając się jednak z miłości braterskiej do tego, aby zaraz pod winę tysiąca grzywien podpadli, ponieważ prędko okazowanie po Konwokacyi nastąpiło: z drugą zaś stronę, aby podług prawa każdy powinności swojej dosyć czynił; tedy tym ktorzy na okazowaniu nie byli, żeby okazowanie odprawili, *diem undecimam Augusti*, nazajutrz po Świętym Wawrzyńcu, w roku terazniejszym, na tymże miejscu, pod Kazimierzem naznaczymy, a popis przed Sędziami Kapturowemi odprawić będą powinni. Każdy tedy, ktoby nie był, ani *die vigesima septima Iulij*, na okazowaniu, ani *undecima Augusti*, a pozwany będzie przed terazniejsze Sędzie Kapturowe, przez szlachcica z Woiewodztwa naszego osiadłego: winę tysiąca grzywien, według prawa y Kapturu oddać będzie powinien. A ktoby kogo niewinnie turbowal, a obwiniony wywiodłby się, że na okazowaniu był; *vadio Capitaneali* karany być ma. Co się tkanie Kapturu Woiewodztwa naszego Krakowskiego, na przeszley Konwokacyi Warszawskiej approbowanego, y postanowionego, aby do wszystkich wiadomości przyszedł, do akt go Grodzkich Krakowskich, Ichmciom na to deputowanym, podać zleciłmy. Postanowienie iednak Kapturu Generalnego Warszawskiego do przyszlego Ziazdu Elekeji zachowujemy, abyśmy się tam ze wszystkimi Stany, około tego co Rzeczypospoli-

tey należy, znosili: ponieważ nam tego Kapturu Ich Mć PP. Posłowie nie przynieśli, y tak referowali, że nad punkta w instrukcyi, od Nas na Konwokacyą dane, nie pozwalali. Na Elekcyą ktora iest złożona *pro die vigesima septima Septembris*, na miejsce naznaczone, każdemu kto chce iachać, wolno: przestrzegając tego, aby Woiewodztwo nasze przez porządku sprawiedliwości nie zostawało. Do sądów w tymże Kapturze opisanych, Deputatów po dwoch z każdego Powiatu naznaczący: Ich Mciow PP. z Krakowskiego, Marcyana Chelmskiego, Chorążego Krakowskiego, Ryczywolskiego, Uyskiego etc. Starostę. Maksymiliana Iarzynę, Sędziego Sochaczewskiej Ziemi. Z Proszowskiego, Stanisława Dembińskiego Sędziego Ziemińskiego: Mikołaja Uieyskiego Komornika Granicznego, Krakowskich. Z Xiężkiego, Stanisława z Opatkowic Ianowskiego, Podśędką Krakowskiego: Marcina z Nagłowic Reia. Z Lelowskiego, Samuela Czarnockiego, Stanisława Korycińskiego. Z Czchowskiego, Piotra Chwaliboga, Stanisława, z Brzezia Chrzastowskiego. Z Bieckiego, Marka ze Zmigroda Stadnickiego, Podczaszego Krakowskiego: Iana Bylinę. Na ktore sądy ziechać się, y zasiść na nich mają, od dnia dzisiejszego za dwie niedzieli, y w zamku Krakowskim odprawować ię będą: przysięgę pierwey przed Urzędem Grodzkim Krakowskim (gdyż Sąd Ziemiński Deputatami są) odprawiwszy. A Imć Pan Iakub Chwalibog, Pisarz Ziemi Krakowskiej, ktory dekreta pisać będzie, przysięgę takową odprawić ma; ponieważ sentencyą swoją na dekreta tak iako y inni dawać będzie. Rozumiemy, że przez krotkość czasu, Ich Mć PP. obywatele, Xięstw, Zatorskiego y Oświęcimskiego, nie posłali do nas, znosząc się z nami podług powinności swojej: a to my iednak, aby Ich Mć *eandem securitatem*, iako y my mieli; dwoch Deputatów do tychże sądów, ktorych Ich Mć z Xięstwa swego na tenże czas zesła, przypuszczamy: ktorzy przysięgę także odprawić będą powinni, y pospołu z inszymi namowionymi Sędziami sądzić: w ktorych sądach podług Kapturu, we wszystkim zachować się mają. A *dignitas*, y *securitas* zamku, wedle prawa I. W. IMci Pana Starosty Krakowskiego, aby w cale zostawała. Księgi po wszystkich Grodach Woiewodztwa Krakowskiego, aby były według Kapturu *exnunc* otwarte, *laudo praesenti* postanawiamy. Zapisy, rekognicye, kwity, relacye, obdukye, resygnacye, donacye, roboracye, *sub tempore interregni* uczynione, *in suo robore* zostawać mają. Deklarując *praeteriti laudi* punkt, z strony piechoty na obronę miasta Krakowa: do rąk Iaśnie Wielmożnego IMci P. Hrabie na Tenczynie, Woiewody Krakowskiego, te puł poboru, iakośmy w pierwszym *laudum* naznaczyli oddać, IMci Panu Poborey zlecamy. A jeśli by mieszczanie, y żydzi nie wydali: tedy przez Ich Mciow Pany Sędzie Kapturowe, ktorzy do dekretow Trybunału Radomskiego przychylnie się będą, sązeni o to być mają, także y inni ktorzyby byli tych podatków

retentores. Piechoty tyle ma być, ile pieniędzy tych wystarczy: a służba ma się zacząć od tego dnia, kiedy I. M. piechotę do Krakowa posła. Rotmistrza ma podać Imć P. Woiewoda, szlachcica osiadłego w Woiewodztwie tutejszym; y ta piechota ma zostawać w Krakowie, na *praesidium* tego miasta. Żołnierzowi Powiatowemu iż wychodzi służba *die ultima Augusti*, tedy *a prima Septembris*, znowu na czterysta koni Kozaków służbę przypowiadamy, ktorym płaca takoważ, po złotych trzydziestu na koń, iako y pierwey iść ma; y pod tymże regimentem Wielmożnego Imci P. Iana Zebrzydowskiego, Miecznika Koronnego, Lanczkorońskiego, etc. Starosty, Pułkownika, być mają: *securitatem* przez czas służby swojej, Woiewodztwa naszego, a tym więcej kiedy na Elekcyą poiedziemy, przestrzegać: y w Woiewodztwie Panowie Rotmistrze, y Towarzystwo, przy Chorągwiach zostawać mają. Imć Pan Pułkownik na miejscu swym, kiedy na Elekcyą poiedzie, szlachcica dobrze osiadłego, Woiewodztwą naszego, ktoryby powinności dosyć czynił, zostawić ma, w ktorym punkcie do przeszlego *laudum in toto* się referujemy. Na Imci P. Stanisława Oraczowskiego, Poborce naszego, wkładamy, aby z tych podatkow ktore na wojnę Moskiewską złożyliśmy, co przyjdzie żołdu na ćwierć, na cztery sta konnych, do rąk Wielmożnego Imci P. Pułkownika, za kwitem Imci oddać: ktorego assekurowujemy, iż od skarbu żadney trudności mieć o to nie będzie. *Compositio inter Status*, iż do tego czasu z Ich Mciami PP. duchownymi efektu wziąć nie mogła: tedy do żadney inszey rzeczy na Zieździe Elekeji nie przystapiemy, aż pierwey z Ich Mciami o tym konkludujemy. Także y insze exorbitancye pierwey umoderować, y kondycye przyszłemu Panu namowić, y podać, a niżeli go mianować mamy. Co wszystko iż sobie pod obowiązkami w Kapturach wyrażonemi iść mamy, rękami się swemi podpisujemy. Działo się w Krakowie u S. Franciszka, we Srzędę po S. Iakubie; to iest, dnia 28 miesiąca Lipca. Roku 1632.

Ian Hrabia na Tęczynie, Woiewoda Krakowski. Stanisław Lubomirski, Woiewoda Ziem Ruskich. Krzysztof z Pilce Koryciński, Kasztellan Sądecki, Gniewkowski Starosta. Andrzej Samuel Dembiński, Kasztellan Biecki. Ian Zebrzydowski, Miecznik Koronny. Mikołaj Koryciński, Starosta Oycowski, Marszałek Kola Rycerskiego, z Ziazdu z Okazowania Krak. Marcyan Chelmski, Chorąży Krakowski. Stanislaus Dembinski, Iudex Terrae Cracoviensis. Hieronim Przyłęcki z Przyłęka, Stolnik Krakowski. Stanisław Witowski, Wielkirządca, Łowczy Krakowski, Starosta Niepolomski. Piotr Zbiewski, Woyski Krakowski, Ian Komorowski, Podczaszy Belski, Burgrabia y Podstarości Krakowski. Ian Starski z Starey, Vicesgerent Grodzki Krakowski. Franciszek z Dembian Dembiński. Achacy Przyłęcki, Sekretarz K. I. Mci. Stanisław Dembiński. Marcyan Sierakowski. Zbożny Dembiński. Krzysztof Stoiowski z Zakliczyna. Hieronim Philipowski z Siekluki.

Konfoederationis vero dictae Kaptur, ea verba sequuntur:

My Rady, Urzędnicy, Rycerstwo, Woiewodztwa Krakowskiego, ktorzyśmy się na dzień trze-

749 ci Czerwca w roku niniejszym, za obwieszczeniem Iasnie Wielębnego I. M. X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, y złożenie przez uniwersał Woiewodztwu naszemu Seymiku, do Proszowic zia-chali byli: nie mogąc tam sobie dla krotkości czasu, y inszych okoliczności, a zwłaszcza że namowy nasze nie mogły aż za approbacyą przez wszystkie Stany na Konwokacyi *vigorem* wziąć swego, Kapturu według świątobliwych *tempore Interregni* przodków naszych zwyczajow umowić: daliśmy *eam facultatem*, y zlecili to z Woiewodztwu naszego na przyszłą da Pan Bog Konwokacyą, P.P. Posłom, Urodzonym, Marcyanowi z Chelmu Chelmskiemu, Chorążemu Krakowskiemu, Uyskiemu, Ryczywolskiemu, etc. Staroście. Hieronimowi z Przylęka Przylękie-mu, Stolnikowi Krakowskiemu. Markowi ze Zmi-groda Stadnickiemu, Podczaszemu Krakowskiemu. Franciszkowi z Dembian Dembińskiemu. Zygmuntowi z Szekarkzewic Tarłowi, y Stanisławowi z Zelanki Zeleńskiemu: aby ze wszystkimi zniószy się Stanami, na tym tam placu, zwyczajny przodków naszych reasumowawszy Kaptur, y approbacyą jego na Konwokacyi otrzy-mawszy, Woiewodztwu naszemu przynieśli. Upatrując w tym, iako na opatrzeniu wszelakiego domowego, y postronnego niebezpieczeństwa: tudzież na zobopólnej między sobą wszystkich zgo-dzie y miłości Rzeczyposp: każdey, a zwłaszcza oyczynnie naszej pod czas *Interregni*, kiedy *Rege et vigore legum orbatu* iesteśmy, siła należy. W czym, iż przodków naszych w Kapturach *instituta* opisane mamy, nie lża nam jedno *vestigijs ipsorum insistendo*, całości wolności naszych, y *suae posteritati consulendo*, do tych, których oni, *tempore sic ferente, in tali orbitate Reipublicae* mając na ten czas *ius Majestaticum* przy sobie, za-żywali śródków, przystąpić, y takowe do za-trzymania w cale oyczyny naszej spolney, y wszelakiego bezpieczeństwa domowego Woie-wodztwa naszego, reasumując, y fundując się tak na wszystkich, poczawszy od śmierci świętej pamięci Krola Augusta, iako y tych, które już sobie insze Woiewodztwa namowily, Kapturach, y *eo nomine* uczynionych spiskach, pod wiarą, y pocziwościami naszymi postanowienie, y zwią-zek uczynić słubujemy: tedy przyrzekamy, y obie-cuiemy, pod wiarą y pocziwościami naszymi, mocno przy sobie stać, y w Rzeczypospolitey spolney Korony Polskiej, y W. X. Lit. trwać, y nigdy dokąd nam nie tylko majątności, ale y zdrowia. naszych stawać będzie, rozrywać się nie dopuscimy. Chcąc iako przeciwko nieprzy-iaciom Koronnym, tak y o czym nie rozumiemy, y wnątrznym, majątnościom y krwi nie fol-gując naszej, ku skazie powstać gwałtownikow: iakiego żadnego za Pana, y Krola swego wy-znawać niechcąc, iedno tego, któryby od wszech Stanow wszystkiey Rzeczyposp: a od tych, kto-ry do obierania Krola podług prawa y zwy-czajow należą: porządnie według praw y wol-ności naszych obrany, y oznaymiony, y obwo-łany był. Nawet przeciwko tym wszystkim, y

każdemu zosobna, na zdrowie y majątności nie oglądając się swoje, powstaniemy, którzyby tak z obcych, iako y z naszych, bez porządnej y wolney elekcji, Krolestwo osiadać, y kogo in-zego bez wolej wszech forytowac chcieli. Do-pieroż przeciwko tym, y takowym, powstaniemy; którzyby praktyki iakie, Rzeczyposp: szkodliwe, z postronnymi Pany, y z kimkolwiek, w uszczerbek naszej Elekcji, towarzystwa y związku przeciwko pokoiowi y bezpieczeństwu pospolite-mu, wazyli się czynić. Nakoniec y przeciwko wszystkim, y każdemu zosobna, ktoby Krola porządnie y wolnie już obranego, Elekcji, po zam-knieniu iey, przeciwil się, obiecuiąc Krolowi porządnie obranemu, wszelaką wiarę, y posłu-szeństwo wszelakie, tak, iżby on przed Koronacyą wszystkie przywileje y prawa, tak stanu duchownego, iako y świeckiego, które od Pa-now ś. pamięci naszych mamy: pogotowiu y to, cobyśmy pod ten czas *Interregni* potrzebne go ku poprawie praw, wolności naszych y rządu spol-nie sobie na Elekcji naszej postanowili, poprzy-siądz, potwierdzić y one nienaruszenie trzymać był powinien. Dekreta wszelakich sądow, y wszelakie zapisy, y limitacye wszelakich sądow, aż do publikacyi uniwersału od IMci X. Arcybi-skupa uczynione, aby *in suo robore* zostawały, y w niwczym *in dubium* wokowane nie były, mieć chcemy. Upatrując przytym bezpieczeństwo Woiewodztwa naszego, obiecuiemy słowy nasze-mi rycerskimi, pod wiarą y uczciwościami naszemi, iesliby kto pod ten czas, bez Krola, mia-sta, miasteczka, zamki, dwory, wsi, grunty, tak Rzeczyposp; iako y duchownych, także świe-ckich osob, naieźdzać chciał, abo dzierżenie dobr tych, ktoreby kto inny przed śmiercią Krola ś. pamięci trzymał, gwałtem, *nullo ex praetextu*, od-iał. Więc ktoby w urzędy komu inszemu na-leżące wdzierać się chciał, gwałt iaki komu uczynił, gwałtem co wziął, kogo zranił, abo zabił, cokolwiek przeciwko prawu wystąpił, tak w wło-sciach Rzeczypospolitey, duchownych, iako y świeckich, w tąż y na drogach: przeciwko takowym, y ich pomocnikom, wszyscy społem y nierozdzielnie, za obwieszczeniem Woiewody, a *in defectu*, abo odległości Sędziow Kapturowych, Powiatu tego, w którymby się takowi zoczyń-cy znajdowali bądź dobra leżące mieli, takowy sprosny uczynek popelniony był, obowięzujemy się pocziwościami naszymi że ich za bezecnych przez Rotmistrze nasze garła pozbawimy, y do-bra ich spustoszymy. A iżby to tym przedszą y słuszną brać swoię mogło exekucyą, bezpieczeń-stwo do tego od swawolnikow skuteczniejsze zostawało: nakoniec tym rzetelniesze za Rzecz-pospolitą przeciwko każdemu nieprzyiacielowi potężnemu zastawienie pokazowało się nasze: dla takowych tedy zbrodni gwałtownikow, y in-szych wszelakich, ktoreby pod ten czas na Woiewodztwo nasze przypaść mogły nawałności, widząc byż tego *tempore Interregni necessitate* domową obronę Woiewodztwu naszemu przez zaciągnięcie kilka set człowieka na Seymiku,

750

751 pod czas właśnie śmierci ś. pamięci Krola Pa-na naszego, 3 *Maij* przypadającym, *de unanimo consensu laudo nostro publico* namowiliśmy: kto-rego to Seymiku, y *laudum* na nim umowione-go, na tey Konwokacyi we wszystkich punktach iego approbacya y ratyfikacya stanęła, tak iako nam to przez bracią zlecono było. Więc y mimo to, aby tym większa w obmyśliwaniu całości y bezpieczeństwa Rzeczyposp: gotowości gorliwość pokazała się nasza, mając tego świeże w pomie-nionych Kapturach przodków naszych przykłady, postanowiliśmy y umowili między sobą spolnie okazowanie wszystkiego Woiewodztwa naszego Generalne, *pro die vigesima septima Iulij*, na zwyczajnym mieyscu pod Kazimierzem u Kra-kowa. Na którym wszyscy, każdy według prze-możenia substancyi swojej, porządnie, *armata manu*, stawić się cnotliwemi szlacheckimi słowy, y pod winą tysiąca grzywien, *legalitate* iednak, według praw o okazowaniu postanowionych, *cuique salva reservata*, obiecuiemy y przyrzeka-my sobie. A iż nie tylko na opatrzeniu *securitatis externae, nisi et securitas interna*, która w sprawiedliwości świętey szafowaniu zamyka się, opatrzona będzie, każdey Rzeczpospolitey wiele należy: dla tego stosując się w tym do dawnych Kapturow, w których do sądenia *causarum criminalium et facti*, Sędziow Kapturowych Woie-wodztwo każde obierać sobie zwykło, y my nie-chcąc w tey mierze y sprawiedliwości świętey y *institutijs majorum deesse* tamże na tey pomie-nionej okazji, nazajutrz Sędziow Kapturowych, tak do przerzeczonych pod czas *Interregni* do sądenia należących spraw, iako y na tey oka-zyi nie będących, obrać sobie, mieysca do są-denia im naznaczyć, *acta* po wszystkim Woie-wodztwie *publica* otworzyć, y to coby *ex re* wszystkiego Woiewodztwa, *de unanimo consensu*, potrzebnego się byż zdalo, postanowić powin-ni będziemy, y mamy: którzy to Sędziowie Kap-turowi na mieysca swe, według na on czas zo-bopólnej zgody naszej ziachawszy sądy swe odprawować mają, których dekreta Pisarz Ziem-ski pisać y aktykować będzie powinien. Sędzio-wie iednak pomienieni, żadnego nie excypuiąc, nim do sądow przystąpią, przysięgę sposobem Sędziow Trybunalskich, przed Urzędem Ziem-skim Krakowskim wykonać będą powinni: przed którymi, iesliby był kto ukrzywdzony od kogo, opowiedzieć się ma z krzywdą swoją, wydaw-szy na gwałtowniki y obwinionego innotescen-cyą, abo pozew, *sub titulo: Nos Proceres Regni Palatinatus Cracovien*: który pozew ma byż kła-dziony tydzień przed terminem na obwinionego: na który pozwany *peremptorie sine quibusvis dilationibus*, sprawić się powinien: *salva inquisitione*, iesliby strona potrzebowała, z ktorey iczeli by się pokazał *inculpatus reus* byż *criminiis*, takowy ma byż karan przez on sąd, *pro qua-litate delicti*, wedlu tego Kapturu y postanowie-nia naszego: a iesliby *inculpatus* nie stawał, tedy mają przeciwko niemu *procedere*, iako *contra iuri communi rebellem*. Wszakże aby niewin-

nie ludzie turbowani nie byli, y *calumniose* nie był nikt kondemnowany, wolno będzie *in con-tumaciam condemnato* przez tenże sąd, *pro male obtento*, tego ktoby obwinil, położywszy przed. Terminem tydzień pozew, pozwać, y tam pro-ces *male obtento* znosić. A iesliby się to poka-zało *ex inquisitione*, żeby ieden drugiego *calumniose* do prawa *in criminalibus* pociągnął: tam mają zaraz ciż Sędziowie kognicyą uczynić, y kalum-niatora *poena talionis* karać: których to P.P. Sę-dziow *pluralitas sententiarum* dekret konkludować ma. W sądeniu zaś tych, którzyby się na oka-zowanie przerzeczone nie stawili, według kon-stytucyi *eo nomine* opisanych, zachować się ma-ją: pod ktore sądy ci wszyscy, którzy *a morte* Krola IMci excessy iakiekolwiek, *et crimina* ko-mukolwiek porobili (*nemine excepto*) podpadać mają. A te sądy *unius, duorum, vel trium absentia non obstante*, we trzy niedziele po sobie mają się odprawować, których *securitatem* iako *Tri-bunalitiam*, także y tych co na te sądy przyjeź-dzać będą, waruiemy według starych Kapturow y Konfederacyi. Trzy niedziele iednak przed Seymem, y po Seymie, y w sam Sejm *Electio-nis*, od tych sądow, według dawnych, *eo no-mine* praw uczynionych, supersedować mają. To też aby w opatrzeniu zamku Krakowskiego, y w inszych przypadkach Rzeczyposp: Imć P. Starosta Krakowski z Imcią Panem Woiewodą Krakowskim (których iako y inszych wszystkich *in genere* dygnitarzow y urzędnikow, aby wed-lug praw y dawnych zwyczajow, urzędy y *munia* w cale, od nikogo nienaruszone zostawa-ły, mieć chcemy) spolnie między sobą porozu-miewali się, y żeby spolne *vires* na pożytek, a nie na szkodę, Rzeczyposp: obracały się. Tudzież, aby żołnierz ten nasz Powiatowy *in di-sciplina* tak był chowany, iakoby obywatelom kraio-w naszych nie był ciężki. Także, aby na żadną potrzebę nigdziey indziej z Woiewodzwa, procz tego, iesliby kto na Krolestwo mimo Elek-cyą naszą następować chciał, wyciągany nie był, pod tym związkiem y Kapturem zamykamy. Związek, który iest między nami, *de dissidentibus in religione* uczyniony, *inviolabiliter* we wszy-stkich artykułach, punktach y klauzulach, wed-lug dawnych praw trzymać mamy, y obowię-zujemy się. A iesliby kto co takowego ku tar-ganiu tego czynić chciał, według obowięzkow wyżey mianowanych, przeciwko niemu postąpić mamy. Książ Ziemijskich, obyczaiem zwykłym, leżenie ma byż tylko dla ekstraktow, kwitow, rekognicyi, transportacyi, także zapisy, kwity, rekognicye, protestacye, ekstrakty, relacye, mają isć w Grodziech, komu iedno tego potrzeba będzie: a *fatalia et praescriptiones currere non debent a morte Regia*. Na co wszystko dla pew-niejszego y gruntowniejszego świadectwa przy-łożyliśmy pieczęci swoje do tego, y rękamiśmy się swemi własnymi, przy wyżey mianowanych Ich Mciach, za się y za bracią swą, którzy nam w tym wszystkim przez instrukcyą swoię na tę Konwokacyą *facultatem* dali, podpisali.

752

Działo się w Warszawie na Walney Konwokacji, we Czwartek, dnia piętnastego Lipca. Roku Pańskiego, *millesimo, sexcentesimo, trigesimo secundo.*

753

Mikołaj Firley na Dąbrowicy, Kasztellan Woynicki, Starosta Lubelski. Marcyan z Chelmu Chelmski, Chorąży Krakowski. Hieronim Przyłęcki z Przyłęka, Stolnik Krakowski. Stanisław z Zelanki Zeleński. Marek ze Zmigroda Stadnicki, Podczaszny Krakowski. Franciszek z Dembian Dembiński. Zgodnie approbowany Krzysztof Radziwiłł, Hetman Polny W. X. Lit. Marszałek Koła Poselskiego. Ian Hrabia na Tęczynie, Woiewoda Krakowski. Mikołaj z Pilce Koryciński, Starosta Oycowski, Marszałek Koła Rycerskiego, z okazowania Krakowskiego.

Actum in Castro Cracoviensi, Sabbatho post festum Sancti Iacobi Apostoli proxima. Anno Domini, 1632.

Ioannes a Komorow, Pocillator Belzensis, Vicecapitaneus Cracoviensis.

AKTA SEYMU WALNEGO

ELEKCYI NOWEGO KROLA

ROKU 1632.

Actum in Curia Regia Varsavien: feria tertia, ante festum S. Helisabeth proxima, anno Domini, millesimo, sexcentesimo, trigesimo secundo.

Ad Officium et acta praesentia Castren: Capitan. Varsavien: Magnificus Iacobus Sobieski, Incisor Regni, Krasnostavien: Capitaneus, Equestris Ordinis in Conventu Electionis Novi Regis proxime praeterito Mareschalculus in praesentia GG. Adami Rudnicki Vice Capitanee Castren: Crasnostavien: Ioannis Ossowski de Minori Polonia; Stanislaw Gloskowski Pincernae Varsavien: Aulici S. R. M. Stanislaw Laskowski, Pincernae Lomzen: Secretar: S. R. M. e Majori Polonia; Ioannis Georgij Zenewicz, Iudicis Terrestris Vilnen: Gregorij Dolmat Vexilliferi Staroduben: Andreae Dunin Kunicki; Nicolai Isaykowski e M. D. L. personam liter veniens, obtulit actum infrascriptum, et Electionem Regis, et suffragia Ordinum Regni, tenoris huius.

PORZĄDEK

NA SEYMIE WALNYM ELEKCYI,

MIĘDZY WARSZAWĄ A WOLĄ PRZEZ OPISANE ARTYKUZY, DO SAMEGO TYLKO AKTU ELEKCYI NALEŻĄCE, UCHWALONY I POSTANOWIONY, ROKU PAŃSKIEGO 1632 DNIA 27 WRZEŚNIA.

1. My Rady, duchowne y świeckie, y wszystko Rycerstwo Koronne y W. X. L. na terazniejszą Elekeję nowego Pana zgromadzone, *inhaerendo in toto* Konfederacyi świeżo przeszley Generalney Warszawskicy, zabiegając temu, aby pokoy pospolity pod tą Elekeję zatrzymany był: artykuły niżej opisane, które Ichmość PP. Marszałkowie, tak Koronni, iako y W. X. L. z Ichmciami Pany Deputatami z Senatu y z Koła Rycerskiego obojga narodow, na to wysadz-

754

nemi, publikować, y według nich sądzić, y występne karać mają, postanowiliśmy.

2. Naprzod: stojąc przy przeszley Konfederacyi, punkt *ex volumine legum, anni 1587* o nieprzyjeżdżaniu z cudzoziemcami y działami, w niey reasumowany, tak objaśniany: że pułkow, rot, z cudzoziemcow *cujuscunque nationis*, tak konnych iako y pieszych, tudzież dział, nie ma nikt bliżej trzech mil pod Warszawę, ani iawnie podnykać, ani tajemnie *intra dictum spatium* okkultować: a ktoby inaczej uczynił, ten *ex delatione cuiusvis ad instantiam* Instygatora Koronnego, ieśli Koronnym, abo W. X. L. ieśli Litewskim obywatelem będzie, ma byź przed terazniejsze *compositum iudicium* pozwany; y ieśli *convincetur, poena exclusionis* od wszystkiego *Electionis* aktu karany: a ieśliby *iudicio* podlegać nie chcąc, na Elekeji trwał, *pro hoste patriae* osądzony byź ma. Za cudzoziemcow nie mają byź rozumiani *terrigenae* Państw do Korony y W. X. L. inkorporowanych; luboby językiem y habitem od narodu naszego różni byli. Także ieśli kto. nie do woienney potrzeby, ale *propter domesticum ministerium* cudzoziemca iednego, abo kilku przy sobie chowa; luboby też cudzoziemiec ktory dla patrzenia się, y widzenia zjazdu tego, *pacatus* przyiachał; ten do terazniejszego artykułu pociągany byź nie ma. A ieśliby kto lubo z miasta Warszawy, lubo ze wszelakich stanowisk swoich, gdzieby kto stał, na to miejsce, gdzie Ichmość PP. Senatorowie z Rycerstwem zasiadać będą, *manu armata* przyjeżdżać śmiał; ten od Elekeji odstrychniony byź ma: o co z nim Instygator Koronny, *ex delatione cuiusvis* czynić będzie powinien.

3. Aby żaden na ten plac, gdzie się Ichmość PP. Senatorowie z rycerstwem do Rady zieżdżają, z strzelbą, z lukiem, ani inszą bronią, oprócz zwyczajney; to iest, miecza, szabla, korda, pałasza, koncerza, szpady, przyjeżdżać nie ważył się: a ktoby temu postanowieniu przeciwnym y przeciwnym był, ma byź karan winą grzywnien dwuchset, y siedzeniem w wieży przez sześć niedziel. A ieśliby do sądu nie stanął, ma byź *bannitus*.

4. Czekanow, puinałow, aby żaden idąc do tego miejsca Elekeji, y w nim samym, y z niego odieżdżając, nie nosił, *sub poena ducentarum marcarum*. Także aby piechota y *plebei*, y okop nie wchodzili, *sub poena arbitraria civili*.

5. Stanowisk y gospod, w mieście y po wsiach z Urzędu Ichmciow Panow Marszałkow naznaczonych, tak swoich iako y najeżonych, aby żaden nie ważył się zastępować: a ktoby zastąpił, ma zaraz uprzętnąć. A ktoby herb oddarł, abo napis stanowniczego zmazał, ieżeli szlachcie, winą dwuchset grzywnien, y siedzeniem w wieży przez Elekeję: a *plebeius* ucięciem ręki karany byź ma, *praemissa inquisitione officiosa*. A ktoby w dwory tak duchowne iako y szlacheckie, gwałtownie bez pozwolenia panow wiachał; powinien z nich ustąpić za pierwszą in-

755

stancją prawną, y winę dwóch set grzywnien, *parti et iudicio totidem* zapłacić, y szkody nagrodzić.

6. Aby każdy na stanowiskach swoich, w mieście, na przedmieściach, y po wsiach, y na każdym miejscu, gdzie się Woiewodztwa do stanowisk y namiotow swych zieżdżają, y tam gdzie Ichmość ze wszystkim rycerstwem zasiadają, także y w potykaniu ieden drugiego w drodze, na moście, spokojnie zachował się: *sub poena arbitraria iudicij civili, praemissa inquisitione, pro qualitate facti cuius irroganda.*

7. A ktoby z rusznicą nabitą po mieście, y po przedmieściach chodził, abo z niey strzelał: ten winą dwuch set grzywnien, ieśli iest *possessionatus*, a ieśli *impossessionatus*, siedzeniem w wieży puł roka, karany byź ma. Toż y o sługach ma się rozumieć.

8. Broni ktoby dobył w okopie do konsultacyi naznaczonym, choćby nie ranił, ieżeli szlachcie, ma byź karan siedzeniem w wieży przez sześć niedziel, y dwiema sty grzywnien: ieżeli *plebeius*, gardłem karany byź ma. A ieśliby ktokolwiek, na iakiokolwiek miejscu, w drodze, w mieście, na przedmieściach, abo po miasteczkach, y po wsiach, stanowisk swoich, ieden drugiego ranił, abo zabił, lubo też *plebeiusza*; ma byź na gardle karany: a ieżeliby do prawa nie stanął, ma byź *infamis*.

9. Rozruch, abo zwadę, na miejscu konsultacyom naznaczonym, przez dobycie tylko bronii, abo uderzenie iakiekolwiek, ktoby zaczął: ma byź na gardle karany, *praevia inquisitione*.

10. Ieśliby ieden drugiego umyślnie z mostu zepchnął, ma byź karan siedzeniem w wieży rok y sześć niedziel, y dwiema sty czterdziestą grzywnien: a ieżeli zepchniony utonął, ma gardlo tracić ten ktory zepchnął.

11. Statkow także, na których most stoi, psować, y dyłow rozbiierać nie ma żaden, *sub poena arbitraria iudicij civili*.

12. Na ten plac gdzie Stany zasiadają, aby żaden, tak końmi, iako y wozami wieżdżać, a osobliwie w okop, nie ważył się: a ktoby za napomnieniem Urzędu Ichmciow Panow Marszałkow, tak Koronnych, iako y W. X. L. czynić tego nie przestał, ma byź *poena arbitraria civili* sądu pomienionego karany. A iż dla porządku lepszego y uchronienia się wszelakich zwad, bramy w okopie naznaczone, srzednia na Małą Polskę: a ta ktora iest *versus orientem* od miasta, na Wielką Polskę: ta zaś co *ad occidentem*, na Wielkie X. L. Ktoby w przyjeżdżaniu do tych bram, abo w odieżdżaniu, zwadę iaką uczynił, ma byź także *arbitraria poena civili* karany.

756

13. Chłopięta, pacholikowie, y inni lekkie osoby, aby się na ten plac y miejsce, gdzie Panowie Rady y rycerstwo zasiadać będą, nie ciskałi: y na każdym inszym miejscu, aby się spokojnie bez wszelakiego wołania, huczenia, świstania, skromnie zachowali; a zwłaszcza przy słuchaniu Posłow postronnych, którym tak sa-

mym iako y sługom ich, przystoyną uczciwość czynić y oddawać mają: a ktoby w tey mierze wystąpił, a laską abo korbaczem mu się dostało, aby to pana iego nie obrażało.

14. Aby żaden w mieście, y na przedmieściach, y stanowiskach, u kupcow, kramarzow, rzemieślnikow, szynkarzow, y tych co żywność przywozić będą, żadney rzeczy gwałtem brać nie ważył się, tylko według taxy, którą Ichmość PP. Marszałkowie, z Ichmciami PP. Deputatami, y z Urzędem Imci P. Woiewody tu-tecznego, y Grodzkim, postanowią. A ktoby się, z kupcow, rzemieślnikow, y szynkarzow, ważył drożey nad taxę, abo mniejszą wagą y miarą, rzecz iakąkolwiek przedawać; ma byź przez Urząd Ichmci PP. Marszałkow, y Ichmci Panow Deputatow, *toties quoties*, winą czternastu grzywnien karany. A ten ktoby wziął co komu gwałtem, nie zapłaciwszy według taxy, ma stronie ukrzywdzoney za powodem iey, dwaiko co wziął zapłacić: a ktoby krzywdę uczyniwszy ziachał, mając *terminum tactum*, ma podlegać *poenae bannitionis*: ktora taxa w Warszawie y Pradze, ma się tylko rościagać, a nie gdzie indziej.

15. Aby żaden z furmanow y przekupniow, od osmey z rana do dziewiętej godziny na pułzgarzu, do Warszawy przez most nie wieżdżał, ani w ulicach, y w mieście, y na przedmieściach, nie zacieśniał: także po południu od czwartej aż do piątej godziny, przez most aby nie iechał; a to dla zatarcia y zacieśnienia Ichmci tych, którzy z tamtey strony ku sprawom Rzpłtey zieżdżać się, y nazad do stanowisk swoich wracać będą, ponieważ czas ten zieżdżania, y rozieżdżania się, Ichmość wszyscy sobie nazaczyli; czego warta Marszałkowska ma pilnować.

16. Aby się żaden nie ważył około tego placu, gdzie Rada z rycerstwem zasiadać będzie, wozić gorzałek, wina, piwa, y inszego trunku do szynkowania, pod utraceniem tego co przywiezie.

17. Moneta Rzpłtey y tych którzy *in corpore, ac simul in fide et obsequio Reipubl:* są, y *jus cudendae monetae a Reipubl: concessum* mają, ta tylko, ktora *ante cessationem generalem, secundum praescriptum legum* bita, aby równą ceną szła, waruiemy.

18. W gospodach, tak w mieście, iako y na wszelakich, po wsiach y miasteczkach, stanowiskach, aby się każdy skromnie y uczciwie zachował, występnow żadnych nie czynił; niebezpieczeństwa ogniowego pilnie się wystrzegając, dla czego każdy gospodarz powinien mieć wodę w statkach, osęki, drabiny, y insze rzeczy do tego należące: także też y przy kuchniach w rynku postawionych, aby statki dla niebezpieczeństwa ogniowego zawsze gotowe były: czego Urząd Ichmci PP. Marszałkow przestrzegać ma, y w tym nieposłusznych y niedbałych, winą czternastu grzywnien karać: a ktoby statki z wodą, y insze potrzeby do tego należące, rąbał y psował, taki ma byź karany siedzeniem

757

w wieży przez sześć niedziel, y nagrodzeniem szkody.

19. Wszelaką żywność, y napoje, y towary, do miasta, y stanowisk, aby każdemu wozić wolno było: a przekupniowie y przekupki, aby na drogi nie zabiegali, iedno żeby każdy wiozł do miasta, y stanowisk, pod winą czternastu grzywien, y zabranieniem tego co kupi przekupka.

20. U szynkarzow, w domach y piwnicach, ani też w budach, żaden picia żadnego nadaley godziny osmey w noc na pułzgarzu szynkować, ani ognia od teyże godziny zażywać nie ma, pod winą utracenia tego napoiu, y siedzenia w wieży.

21. Z cudzoziemcow aby żaden w Kole Rzpltey gdzie *publica negotia* odprawować się będą, nie ważył się bywać, także y do miasta, y stanowisk, wieżdzać y chodzić, pod pretextem handlow, albo towarow iakich, aż za wiadomością Ichmciow PP. Marszałkow oboygą narodow: o czym gospodarze dawać znać powinni Ichmci PP. Marszałkom, *sub poena arbitraria civili*.

22. Przy Sądach Ichmciow PP. Marszałkow oboygą narodow, z Ichmciami Pany Deputaty, aby się każdy skromnie zachował pod winami w prawie, o bezpieczeństwie Sądow Trybunalskich, opisanemi.

23. Gdzieby się w domach, tak w mieście iako y miasteczkach, y na wsiach stanowisk, także w drodze iako y w ciągnieniu, gwałty, excessy, y wszelakie krzywdy, komu działy: tedy *ad delationem* ukrzywdzonych, *coram iudicio composito* sprawować się każdy *peremptorie* powinien będzie.

24. Na poiedynek aby ieden drugiego wyzywać nie ważył się, *sub poena sessionis turris* przez pułroka, y sześciudziesiąt grzywien. O takowe, y insze wszelakie, pod ten czas Elekcji popelnione excessy, każdy wszelakiej kondycy człowiek, ma się sprawować przed sądem Ichmciow PP. Marszałkow, Ichmciow PP. Deputatow, oboygą narodow *tanquam in recenti crimine, y iudicatum pati*. A dekreta sądu tego, powinien P. Pisarz Ziemiński Warszawski *ad iunc actum, sup: secreta iudicij*, przysięgszy, terminować y z Seymowemi ie aktami mieć, y chować, y z podpisem swym ekstrakty potrzebującym wydawać: na tych iednak sądach *ferre sententiam* nie będzie mógł; a *salarium* Ziemińskim Sieradzkim kontentować się powinien będzie.

25. Dekreta sądu tego, podpisowane będą ręką trzech Ichmciow PP. Deputatow: iednego z Małey, drugiego z Wielkiej Polski, a trzeciego z W. X. Lit.

26. Tego wszystkiego przestrzegać, iako popolitego pokoju, ma Urząd Ichmciow PP. Marszałkow oboygą narodow; także y sładzy Urzędu Ichmciow, którzy aby bezpieczeństwo mieli, tak deklarujemy: ktoby się na ktorego z sług Ichmciow *in officio* będącego targnął, albo uderzył, choć nie ranił, na ręce: a ktoby ranił, na gardle ma być karan. A gdzieby też który z sług Ichmciow PP. Marszałkow, albo Ichmciow

PP. Deputatow, wykroczył: ma być od Ichmciow PP. Marszałkow, y Ichmciow PP. Deputatow sądzony, y *pro qualitate delicti, pari*, iako y drudzy *delinquentes, poena*, ma być karany: w czym reassumujemy Konfederacją *anno 1573*.

27. A iesliby się też traфіło wystąpić ktoremu z tychże Ichmci, którzy na te sądy od Stanow wysadzeni zasiadać na nich będą, tedy *eodem iudicio, et iisdem pro qualitate excessus, poenis* podlegać mają. A gdyby lub ktorego z samych Ichmci, lub z sług Ichmci sprawa przypadała, wychodzić od sądow powinni będą, y takowych spraw sądzić nie mają.

28. Ktore to wszystkie sprawy, o pomienione excessy y krzywdy, przed sąd Ichmci PP. Marszałkow y Ichmci PP. Deputatow przypadające, *pluralitas suffragiorum* ma *concludere, duorum vel trium absentia non obstante*. Działo się pod Warszawą po tey stronie od Woli, na Seymie Walnym Elekcji nowego Krola, na miejscu w Konfederacji Warszawskiej blisko przeszley naznaczonym, dnia dwudziestego siódme-go, miesiaca Września, roku P. 1632.

Ian Wężyk, Arcybiskup Gnieźnieński. Łukasz Opaliński, Marszałek W. Koronny. Ian Stan: Sapięha, Marszałek Wielki W. X. Lit. Iakub Sobieski, Krzyczy Koronny, Marszałek Koła Rycerskiego. Stanisław Przyjemski, Marszałek Nadworny Koronny. Krzysztof Wiciolowski, Marszałek Nadworny W. X. Lit.

OZNAYMNIENIE

KROLA NOWO OBRANEGO, NA SEYMIE WALNYM ELEKCJI, MIĘDZY WARSZAWĄ A WOLĄ.

29. My Rady duchowne y świeckie, y Rycerstwo Koronne, y W. X. Lit. na Elekcją nowego Pana, między Warszawą a Wolą, *pro die 27 Septembris* zgromadzeni, *inhaerendo in toto* Konfederacji Generalney Warszawskiej, na blisko przeszley Konwokacyi postanowionej.

30. Naprzod. Namowiliśmy porządek, y *securitatem* aktu tego tak znacnego, y ludzi wszelakich nań przyjeżdżających: y namowiwszy wzwyż opisane artykuły, do tego rządu y bezpieczeństwa należące, postanowiliśmy *compositum iudicium*, dla sądow y karanja wszelkich krzywd, y excessow, do Ichmciow PP., Łukasza Opalińskiego, Wielkiego Koronnego, Leżajskiego, Łosickiego, Odolanowskiego, Kamionackiego: Jana Stanisława Sapięhę, Wielkiego W. X. Lit. Słonimskiego: Stanisława z Przyimy Przyjemskiego, Nadwornego Koronnego, Generała Wielkopolskiego: Krzysztofa Wiciolowskiego, Nadwornego W. X. Lit. Mielnickiego, Tykocińskiego, Marszałkow i Starostow. Z Senatu Iasnia Wielmożnych, y Wielmożnych Ichmciow PP. Maxymiliana z Przeręby Przerębskiego Sieradzkiego, Sniatyńskiego, Mościckiego Starostę: Konstantego Polubińskiego, Mściślawskiego: Marcina Zegockiego: Przemęckiego, Kasztellanow. A z Koła Rycerskiego, Ichmciow PP. z Małey Polski, Stanisława z Przybysławic Oraczowskiego: Mikołaja Kochanowskiego Sandomierskiego: Iakuba Maximiliana Freda, Lwowskiego, Stol-

kikow. Adama z Brusilowa Kisiela; z Wielkiej Polski, Ichm. P. Piotra Koźmińskiego, Cześnika Kaliskiego: Marcyana Zaleskiego, Pisarza Ziemińskiego Sieradzkiego: Stanisława Krasieńskiego, Sędziego Ciecchanowskiego: Mikołaja Łayszczewskiego, Pisarza Ziemińskiego Rawskiego. Z W. X. Lit. Iana Wilczka, Podśędka Osmiańskiego; Piotra Szukstę, Ciwona Eyragolskiego, Sędziego Żmudzkiego: Iozefa Kłownskiego, Stolnika Połockiego, y Iana Cedrowskiego. Ktorzy to wszyscy Ichmci Panowie wzwyż mianowani Sędziowie, niż na te Sądy zasiadli, *in facie Reipubl: przysięgę super eam rotum iuramenti*, iakąśmy im podali, uczynili.

PRZYSIĘGA

ICHMCIOW PP. SENATOROW, Y DEPUTATOW Z KOŁA RYCERSKIEGO.

31. Ja N. przysięgam P. Bogu, iż sprawiedliwie, wedle Pana Boga, prawa pisanego, słuszności, y kontrowersyi stron, sądzić, y rekoznicyce przyjmować będę: na bogatego, y na ubogiego, przyjaciela, y nieprzyjaciela, obywatela y przychodnia, żadnego względu nie mając; y ani na przyjaźń, ani na nieprzyjaźń, ani na podarki, ani na przegrożki, patrzeć y dbać nie będę: ale w sądzeniu, samego Pana Boga, prawa pisanego, słuszności, kontrowersyi stron, rekognicyi, y w tym wszystkim sumnienia mego rozsądku, naśladować y słuchać będę; y insze sprawy mnie należące, wiernie, y wedle możności moiey, czynić będę: praktykowania też żadnych kaur, z nikim czynić nie mam, ani przestrogi, ani rady dawać ani podarkow brać nie będę: a iżem się też o to nie starał, abym był na te sądy obran, tajemnic też sądu tego obiawiać nikomu nie będę: tak mi Panie Boże pomóż, y Krzyż S. Pana Chrystusow.

PRZYSIĘGA

ICHMCIOW PP. MARSZAŁKOW.

32. Ja N. przysięgam Panu Bogu, iż sprawiedliwie, *sine ullo personarum respectu*, według przysięgi na Urząd moy Marszałkowski, *Regi Regnoque* uczynioncy, sądzić będę; spraw żadnych do sądu tego przychodzących praktykować, ani rady, ani przestrogi dawać nie będę. *Secreta quoque iudicij praesentis non revelabo: sic me Deus adjuvet, et Sancta Crux Christi*.

33. Po różnych konsultacyach, namowach, o sprawach Rzpltey, y o naprawie praw, y wolności naszych, także y o exorbitancyach, z którychśmy iedne *inter pacta conventa* Panu przysięzemu podali, drugieśmy do Seymu Koronacyi odłożyli: przystąpiliśmy do samego aktu Elekcji, y obraliśmy zgodnie za Krola sobie, y Państwowo wszystkiey tey Rzpltey Najiaśniejszego Władysława Krola I. M. Szwedzkiego, Krolowica Polskiego, obranego Cara Moskiewskiego, Smoleńskiego, Siewierskiego, Czerniechowskiego, Xięstw, Administratora, a Syna najstarszego s. p. K. I. M. Zygmunta Trzeciego, ktorego przez czterdzieści y pięć lat, pobożne spra-

wiedliwe, łaskawe y szczęśliwe panowanie, nie może być ieno nie tylko w sercach naszych, ale *in sera posteritate nostra*, pamiętne; y samego Krola Imci Władysława wysokie w oczach Chrześciaństwa wszystkiego, z oboygą rodzicow, *in sinu* tey oyczyny naszej urodzenie y wychowanie, y z nayprzedniejszemi Chrześciaństwem Monarchami zkrewnienie; a tak znaczne przeciwko tey Rzpltey ktore wiek wiekowi podawać będzie, *merita*, y na różnych expedycyach, Moskiewskich, Pruskich, a osobliwie na oney przeciwko Osmanowi Cesarzowi Tureckiemu szczęśliwey, y narodowi naszemu na wszystek świat sławney wojny, odwagi. Więc cnoty I. K. M. Krolewskiej krwi godne, *in rebus agendis dexteritas*, y experiencya wielka, każdemu z nas dobrze wiadoma, do tego nas przywiodły, iż od nas iednostaynie obrany iest Kolem Polskim, y W. X. Lit. także y od Imci X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, a *Primate et Primo Principe* w oyczynie naszej tymże Kolem Polskim, y W. Xiążęciem Litewskim (co nam, y Rzpltey naszej, ku chwale Imienia twego świętego, u sławie narodow naszych, racz Panie Boże błogosławić, y szczęścić) iest mianowany. Ktorego to Krola Imci iednostaynie obranego Pana naszego, od Imci X. Arcybiskupa mianowanego, a potem przez Ichmciow PP. Marszałkow oboygą narodow publikowanego, Koronacyi dzień naznaczamy trzydziesty Stycznia, w Krakowie stołecznym mieście, według dawnych zwyczajow, *ritu solenni Eccl: Cath: Rom:* tak iako y Antecessorowie Krola Imci byli koronowani. Seym *Coronationis* trzydziestego pierwszego dnia Stycznia zacząć się ma: a mandaty na tenże Seym Koronacyi, pod tytułem *Regis Electi*, a pieczęcią Ziemią, mają być wydawane. Zycząc y w tym *manibus* Krola Imci s. p. Pana naszego, zwykłą życzliwość narodu naszego przeciwko PP. swym oświadczyć, żebyśmy iako z naywiększą uczciwością y obserwancyą, *domicilium* niegdy tak wielkich cnot Pańskich ciało I. K. M. ziemi oddali: naznaczamy w tymże stołecznym mieście pogrzebowy dzień 24 Stycznia; y aby się na ten dzień Chorążowie wszystkich Woiewodztw, y Ziem Koronnych, y W. X. Lit. według zwyczaju stawili, obwieszczamy y napominamy, także Seymiki Powiatowe Seym Koronacyi uprzedzające naznaczamy w Koronie, szesnastego dnia Grudnia: tegoż dnia Pruskich Woiewodztw Generalny Seymik, szesnastego Grudnia. Generał zaś Mazowiecki, czwartego dnia Stycznia. A w W. X. Lit. Seymiki, trzynastego Grudnia. A na tych Seymikach Stany gruntownie przed się wezmą dalsze o Moskiewskiej wojny, która się już zaczęła za złamaniem narodu tamtego przymierzem, konsultacye, iakoby iako nayprędzey odpor y wstręt nieprzyjacielowi dać się mógł: a *interim* I. K. M. z IMcią X. Prymasem, y z Ichmciami Pany Senatorami, y Hetmanami oboygą narodow, porozumiewać się, y *curam gerere* tamtey Ukrainy, będzie raczył.

34. Temu też Panu naszemu obranemu, obiecujemy świątobliwie wiarę, posłuszeństwo, według praw naszych, chcąc, y obiecując dostojności, bezpieczeństwa, y *dignitatem* jego wszędzie, iako cnym Polakom należy, bronić, y o nie się zastawiać: wolnym też y swobodnym narodem będąc, iakośmy I. K. M. przez wolne głosy nasze za Krola sobie obrali, tak ostrzegając praw y swobod naszych, wiarę naszą przeciwko I. K. M. wiązać chcemy z powinnością I. K. M. tak iako przodkowie nasi z Krolami Pany swemi, Antecessorami I. K. M. zawsze sobie przy obieraniu ich posłępowali, y warunki praw y swobod swoich z Pany swemi czynili. Umowiliśmy tedy pewne artykuły *pactorum conventorum*, przy Nayaśniejszych Krolewiczach Ich Mciach Polskich y Szwedzkich, braci rodzonych I. K. M. z Posłami I. K. M. które oni wprzód poprzysięgli, y potym sam I. K. M. poprzysiędz raczył. *Literas* także *confirmationis pactorum iurium, et omnium privilegiorum*, przykładem Antecessorow I. K. M. na szczęśliwey Koronacyi swoiey dać Rzeczypospolitey I. K. M. będzie raczył.

35. A żeby *securitas a redeuntibus* z tego Seymu Elekeji, ludziom wszelakiego stanu, była obwarowana; warowaliśmy, iż krzywdy, excessy, któreby się od obywatelow Małopolskich Woiewodztw działy, w Lublinie: a któreby się stały od obywatelow Wielkopolskich Woiewodztw, w Piotrkowic, tak iako się te Woiewodztwa zwykły sądzić, na tychże Trybunałach mały być sądzone zaraz na początku *ex speciali registro*, po dokończeniu spraw na Kapturach nieskończonych: y inne registra przywołane być nie mały, ażby wprzód takowe kauzy odsądzone były. Toż się rozumieć ma, kiedyby między obywatelami W. X. Lit. z tey Elekeji wracającemi się, iakie krzywdy y excessy stać się miały, także na Trybunał W. X. Lit. który pierwicy przypadnie, to sprawy *ex speciali registro* sądzone być mały. A Seymiki na obieranie Deputatow Trybunałskich w W. X. Lit. w roku tysiąc sześćset trzydziestym trzecim, sposobem zwyczajnym odprawować się będą, także y Trybunał zwyczajnie sądzić się będzie. A skoro po szczęśliwym dniu Koronacyi I. K. M. pozwy wszelkie pod tytułem I. K. Mci dawane będą: sprawy także niedokończone według rejestrow *in hoc composito iudicio* na terazniejszy Elekeji, dosądzone być mały na Trybunałach, rowno z sprawami temi, które także na Kapturach nie będą dosądzone y dokończone. A iż obywatele W. X. Lit. przez pograniczne W. X. Lit. Woiewodztwa Koronne do domow swych wracać się będą: iezeliby iakie krzywdy y excessy od nich Koronnym się obywatelom działy; lub też obywatelom W. X. Lit. od Koronnym: tedy takowe sprawy na Seymie *Coronationis per compositum iudicium*, które się tamże zaraz po obraniu Marszałka, *ante omnia*, z Senatu, y z Koła Poselskiego naznaczy, *pluralitate suffragiorum vincente*, sądzone y

kontynuowane będą: a pozwy obywatelom Koronnym przez Koronne; a obywatelom W. X. Lit. tym którzy *possessy* w Koronie nie mały, przez Woźne W. X. Lit. dawane bydź mały. Ciż także *compositi iudicij* Deputaci, przysięgą, *rota iuramenti tali*, iako y Ich Mc PP. Deputaci na tey Elekeji przysięgli.

ARTYKUŁY PACTORUM CONVENTORUM

STANOW TEY RZECZYPOSP. KORONY POLSKIEY Y W. X. LIT. Y PAŃSTW DO NIEY NALEŻĄCYCH.

PRZY BRACI RODZONEY I. K. MCI NAYAŚNIEJSZYCH KROLEWICZACH ICH MCIACH POLSKICH Y SZWEDZKICH IANIE KAZIMIERZU, IANIE OLBRACHCIE, BISKUPIE WARMIŃSKIM, NOMINACIE KRAKOWSKIM, KARLE FERDYNANDZIE BISKUPIE WROCŁAWSKIM, ALEXANDRZE KARLE,

Z Posłami I. M. z Ich Mciami, Henrykiem z Dąbrowice Firleiem Biskupem Przemyslskim: Alexandrem na Nieświeżu y Olyce Xiążęciem Radziwilem, Woiewodą Brzeskim: Ierzym z Tęczyna Osolińskim, Podskarbis Nadwornym Koronnym, Pilińskiem: Kazimierzem Sapięhą, Pisarzem W. X. L. Wołpińskim: Ianuszem Korybutem, Xiążęciem na Zbarażu Wiśniowieckim, Krzemienieckim: Zygmuntem Kazanowskim, Marszałkiem Dworu K. I. Mci Szwedzkiego, Kokonauskim: Mikolaiem z Pilce Korycińskim Oycowskim, Starostami.

36. Rady Koronne, y Rycerstwo, y Stany wszelkie Korony Polskicy, y W. X. Lit. y inszych wszystkich Państw do Korony należących, to sobie u Nas warowali, a My obiecujemy, y za prawo wieczne mieć będziemy: iż iako za wolnemi y zgodnemi głosami wszęch Stanow tey Rzeczypospolitey obojga narodow, Polskiego y Litewskiego, y wszelakich inszych Państw do nich należących, na to Państwo obrani y przyjęci iesteśmy, tak też y My za żywota naszego, y następujący po Nas Krolowie Polscy, y ciż wszyscy Xiążęta Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Kiiowskie, Wołyńskie, Podlaskie, Inflantskie, y inszych Państw nie mamy mianować, ani obierać, ani obierania iakiego składać, żadnym sposobem, ani kształtem wymyślonym, Krola na Państwo następcę naszego wsadzać: a to dla tego, aby zawsze wiecznemi czasy po zeyściu naszym wolne obieranie Krola wszem Stanom Koronnym y W. X. Lit. według praw y przywileiow, y konstytucyi wszystkich, *de libera Electione* uczynionych, tak dawnych iako y świeżych 1607, 1609, 1631, y według specyjalnego przywilciu *anni 1607*, y potym na Seymie 1631, za ś. pamięci K. I. Mci Zygmunta Trzeciego, Rzeczypospol. danego, y w konstytucyi ingrossowanego, zostawało; dla czego y tytułu *Haeredis* używać nie mamy, y następcy nasi Krolowie Polscy.

37. A iż w tey zacney Koronie narodu Polskiego, Ruskiego, y Państw do nich należących, jest nicmało *dissidentes in religione christiana*:

przestrzegając, *exemplo Antecessorum nostrorum*, napotym iakich sedycey, y tumultow z tey przyczyny rozerwania abo niezgody w religii, warowano iest Konfederacyą Generalną Warszawską blisko przeszłą, że w tey mierze, *in causa religionis christianae*, ma bydź pokoy *inter dissidentes de religione christiana* zachowany, który My obiecujemy trzymać wcale czasy wiecznemi, *non obstantibus quibuscunque protestationibus*, przeciwko tey Konfederacyi, po teyże Konwokacyi uczynionych: *salvis iuribus Ecclesiae Catholicae Romanae; integra* iednak we wszystkim *dissidentium de religione christiana pace et securitate*, tak iako na Konwokacyi blisko przeszley Warszawskiej w Konfederacyi Generalney opisano, y warowano iest.

38. A co się tycze ludzi religiy Greckiey rozróżnionych; te uspokoić, według podanych na Elekeji terazniejszey, na affektacyą Rzeczypospol. przez Nas, przy Deputatach *ex utroque Ordine*, punktow, będziemy powinni niecodwólcnie.

39. A iż aparat woienny, nie tylko z wielkim Rzeczypospol. kosztem, ale y z ustawicznemi na Seymach kontrowersyami przychodzi: obowiązuemy się Stanom Koronnym, y W. X. L. porządną ekonomią *bellicam*, w saletrach, olborach, rudach, y obmyślywaniu furmanow, prochow, kul, dział, knotow, y inszych wszelakich apparatusow woiennych instytuować, z rud, saletr, starostw, dzierżaw Koronnym, y W. X. Lit. tak z tych ktoreśmy *ex consensu R. P.* w dzierżeniu naszym w Koronie, y W. X. Lit. mieli, iako y z inszych, które, do dyspozycyi naszej po śmierci ś. pamięci Krola IMci przypadły y przypadają będą: naznaczając na ten aparat drugą kwartę, taką iaka się do Rawy zwykła wnosić. A w W. X. Lit. taką sumę, iaką *nomine* donatywy symple, wedle kwitow z skarbu otrzymanych, do skarbu dzierżawcy wnosili: wyiąwszy desolaty Pruskie do wyszcia lat, które naznaczone będą, aby się napotym wedle prawa nie zaciągało tego ciężaru, na wszelakie publiczne stanu szlacheckiego y duchownego podatki, y kontrybucye. A ta instytucya apparatusow woiennych, ma się zaraz zaczynać od szczęśliwey naszej Koronacyi, *salvis advitalitatibus* od ś. pamięci Krola IMci nadanych. Ktorych pieniędzy szafunek ma zostawać przy Wielmożnych Podskarbis Koronnym y W. X. Lit. pod warunkiem o kwarcie uczynionym. A żeby porządek dobry mógł bydź z strony armaty, przełożonego iednego w Koronie, a drugiego w W. X. Lit. szlacheica osiadłego, który przysięgę na ten Urząd oddać będzie powinien nad armatą wszystką Generalną, któryby armatę *et necessaria ad apparatusum bellicum*, w zawiadowaniu swoim miał, damy, y prowizyą go słuszną na ten urząd opatrzymy. Także y szkołę rycerską na ćwiczenie się w fortyfikacyach, w rzeczach puzkarskich, założyc y zbudować obiecujemy, według początkow od ś. pamięci Krola IMci założonych.

40. *Pacta et foedera* z postronnemi Pany, y

z Państw, ponowić, y o zatrzymanie pokoju z nimi staranie uczynić, powinni będziemy. *Amisssa* od Państw tey R. P. *recuperare*; y z wszystkich stron o uspokoienie iey staranie czynić obiecujemy, nie opuszczając wszelakich środków do uspokoienia R. P. przez traktaty, a osobliwie z okazji Krolestwa Szwedzkiego zawziętey wojny: y aby w tym dalsza zwłoka nie była, naznaczymy Kommissarze nasze z obojga narodow, na Seymie Koronacyi naszej, *ex utroque Ordine, Senatorio et Equestri*, ktorym damy z konsensem Rzeczyposp. zupełną władzą do zawierania pokoju, wedle instrukcyi y informacyi od Nas, y od Rzeczyposp. im daney.

41. Z Państwem też Moskiewskim, lubo to *fluxam fidem* narodu tego przeciw tey Rzeczyposp. iasnie uznawamy, którzy nie dotrzymawszy wiary *induciarum*, przed czasem *in pactis* oznaczonym, wojnę przeciwko Państwom tey Rzeczyposp. wszczynają; iednak aby z Nas przyczyna nie była do rozlewania krwi Chrześciańskiej, damy Kommissarze nasze z obojga narodow, *ex utroque Ordine*, na Seymie Koronacyi naszej, ktorzyby przy Wielmożnych Hetmanach naszych, za obaczeniem y skłonieniem się do pokoju narodu tego, *ex re et commodo Reipubl.* traktaty o pokoju, wedle instrukcyi y informacyi od Nas, y od Rzeczyposp. daney, zawierać mogli.

42. Nayaśniejszych Krolewiczow Ich Mciow tych którzy od Rzeczyposp. prowizye mały, na Koronacyi da Bog blisko przyszley naszej, do tego przywiedziemy, aby *iuramentum fidelitatis* Nam y Rzeczyposp. oddali: którą przysięgą tak długo obowiązani bydź mały, poki prowizyi od Rzeczyposp. naznaczoney zażywać będą, *et in Regno domicilium fixum habebunt*. A gdyby iaka *causa* przeciwko Krolewicom Ich Mciom na same osoby *afficiens* przypadala, tedy takowey sprawy kognicya Nam z Senatem, na Seymie przypadającym, należeć będzie. Także aby Nayaśniejszy Krolewic Imc Ian Olbracht, Biskup Warmiński, Nominat Krakowski, na Seymie Koronacyi naszej, przysięgę Senatorską, uczyniwszy, zasiadł, y *conditionibus in diplomate*, a potym w konsensie Rzeczyposp. z strony Biskupstwa wyrażonym, dosyc czynił.

43. Iż za śmiercią Krola Imci ś. pamięci, 765
prowent z menic, tak Koronnym, iako y W. X. Lit. do dyspozycyi Rzeczyposp. przypadł: tedy My, y następcy nasi, przywłaszczając go sobie nie będziemy wiecznemi czasy, y monety żadney bić nie będziemy; podług konstytucyi *anni 1632* a ordynacya menic Koronnym y W. X. L. przy ordynacyi y dyspozycyi Rzeczyposp. zostawać ma zupełnie.

44. Woysk cudzoziemskich, *sine scitu et consensu R. P.* wprowadzać w Państwa Koronne, y W. X. Lit. nie będziemy; ani *bella offensiva* podnosić, y prowadzić; ani supplementow żadnych, tak kwarcianego, iako y inszego woyska przyczyniać y żadnych woysk zbierać, y za granice wyprowadzać, także *sine scitu et con-*

sensu Rzeczyposp: nie będziemy, y wywodzić kupami nie pozwolimy.

45. Munięą około zamku Kamienieckiego, od 6. pamięci Krola IMci zaczęta, kontynuować, y skończyć *sumptibus nostris*, będziemy powinni. Także y cztery fortece na ukrainach Koronnych, y w W. X. Lit. tam zbudować, gdzie potrzeba Rzeczyposp: za zniesieniem się naszym z Pany Radami, a mianowicie z Wielmożnemi Hetmanami Koronnemi, y W. X. Lit. ukaże; y nad to Puck w Prusiech, na którym wiele Rzeczyposp: należy, ufortyfikować.

46. Cudzoziemcow wszelakiej kondycyi, *ad consilia nostra*, ani do żadnych rządów przypuszczać, ani im *dignitates* Starostw, dzierżaw, y urzędów dawać nie będziemy, *juxta praescriptum constitutionis* 1607 wedle ktorej we wszystkim zachować się będziemy powinni.

47. Dwor, stanowi naszemu Krolewskiemu przystoyny, z narodu naszego Polskiego, Litewskiego, *et annexarum Provinciarum*, przykładem starodawnych zwyczajow, obecnie chować, y płacić mu wedle dawnych zwyczajow będziemy. Także gwardye nasze dworskie, z Polskiego y Litewskiego, y z podległych Państw tej Rzeczyposp: mieć tylko będziemy: a starszy nad nimi szlachcic Polski, albo Litewski, albo Woiewodztw do nich należących, nie tylko Nam, ale y Rzeczyposp: wszystkiey, przysięgać przed Wielmożnemi Urzędnikami Koronnemi, y W. X. Lit. y Senatorami rezydentami, y pod iurysdykcyą Marszałkowską być, tak iako insi wszyscy na dworze naszym będący, z gwardyą swą powinien będzie.

48. Z strony małżeństwa, jeśli ie Nam Pan Bog przyzrzał, wedlug praw dawnych, *ex consilio Senatus*, na Seymie zachowamy się: y gdyby Nam z cudzoziemskich Państw małżonkę wziąć przyszło, tedy osob cudzoziemskich przy niey nie więcej tu zostawać, y mieszkać ma, tylko tak wiele, y tak długo, iako w tym deklaracya z Senatu uczyniona będzie.

766

49. Pieczęci pokojowych, y sygnetu, do żadnych Rzeczyposp: spraw, wedle dawnych praw, zażywać nie będziemy.

50. Urzędy Koronne, y w W. X. Lit. w cale przy własnych władzach zachować mamy; y żeby się w nie prywatne osoby nie wdawały, przestrzegać będziemy. Także wszystkie Urzędy Dworskie, Ziemskie, Koronne, y W. X. Lit. ktore są, y przedtym *in usu* bywały, żadnego w tym zmniejszenia nie czyniąc, rozdawać będziemy powinni: y każdemu z Urzędow Dworskich miejsce naznaczymy, y wszystkie Urzędy Ziemskie przy prawach ich zachowamy.

51. W sądach, wedle opisanja pakt Henrykowych, postępować mamy, *ex sententia* PP. Senatorow, y Urzędnikow przy Nas będących, y deliberacye do trzeciego dnia expedyować, y wszystkie sprawy, ktore *in deliberatione* za 6. pamięci Krola IMci były, decydować będziemy powinni.

52. Ekonomiy, nad te ktore są stołowi Kro-

lewskiemu należące, *sine consensu speciali Ordinum*, przyczyniać nie będziemy: a temi ekonomiami ktore są podług prawa y przywileiow szafować będziemy.

53. *Incompatibilia*, tak iako będą na Koronacyi naszej naznaczone, y określone, y w dawnych ieszcze prawach y konstytucyach są opisane, dawać nikomu, *sub nullitate privilegiorum*, nie będziemy.

54. Wakancye *extra tempus Comitiorum*, nadejly w sześć niedziel, iako się o ktorej dowiemy; a na Seymach *ante omnia* konferować ie, y zaraz *publice* komu są konferowane, za pytaniem się Izby Poselskiej, przez Pieczętarze mianować, y one wedlug dawnych praw y statutow, *terrigenis indigenis, paritate juris gaudentibus, bene meritis, aetate et discretione vigentibus* konferować będziemy.

55. Powinni też będziemy, porozumiawszy się z Stanami wszystkimi na Seymie Koronacyi naszej, staranie o tym uczynić, iakoby *militia, tam equestris quam pedestris*, w porządek dobry wprawiona być mogła: żebyśmy nie mieli *hanc necessitatem*, cudzoziemskiego żołnierza zażywać, y przeplacać; y żeby od takiego, iakie dotąd iest, uciążenia, y wyniszczenia, ludzie tak w Koronie, iako y w W. X. Lit. ochronieni być mogli, a żołnierz żeby *suis stipendijs* kontentował się.

56. Klejnoty, ktore 6. pamięci Krol Imé Pan Ociec nasz, z skarbu Koronnego, do używania swego wziął, one oddać tamże do skarbu Koronnego, wedle rejestru skarbowego, będziemy powinni: y pomienionego skarbu na potym nie umniejszać, ale przyczyniać z chęci naszej obciemy.

57. Długi wszystkie ktore na Seymie Koronacyi likwidowane będą: zniższy się z Stanami Koronnemi, staranie czynić będziemy, aby zapłacone być mogły.

58. A iż na sposobie *classis maritimae* wiele Rzeczyposp: należy, tedy *inibimus rationes* z Stanami Koronnemi, iakoby *classis* iaka wedle potrzeby Rzeczyposp: sposobiona być mogła.

59. Podymne albo poradnc, ktore obywatele Koronni, y wszystkie Woiewodztwa Ruskie dotąd Antecessorom naszym *quotannis* z dymow, albo z łanow oddawali, chcąc ten ciężar znieść z stanu szlacheckiego, odpuszczamy im wiecznemi czasy: a na ktore zaszła lustracya, tedy *ratione* tej summy, dzierżawcy y Starostowie, kwarty, względem tego podymnego, albo poradnego, oddawać nie będą powinni.

60. Iż dla nawalności spraw na ten czas Rzeczyposp: do namowy exorbitancyi Stanom Koronnym y W. X. Lit. przysć nie mogło, na tożniejszey Elekcyi; także *de modo distributivae iustitiae*; o porządku podczas *Interregni, de correctura iurium; compositione inter Status;* y Akademii Krakowskiej uspokojenia: warowały. to sobie u Nas Stany Koronne, y W. X. Lit. że cobykolwiek za Antecessorow naszych Krolow Polskich exorbitowało przeciwko prawu pospolitemu, to

767

wszystko w swą klubę wprawić, y do ekzekucyi przywieść, tak iakoby się w niwczym prawu pospolitemu nie derogowało: niedopuszczając praw inaczey interpretować, tylko tak iako ktore w sobie brzmią, ani na przeciwnie *exempla* prawu pospolitemu respektując.

61. Summy, ktore na Starostwach, Krzepickim y Soleckim, mamy, Rzeczyposp: ustępujemy, y darujemy. A z strony summy Neapolitańskiej, znieśmy się da Pan Bog na przyszley Koronacyi naszej z Stanami Koronnemi.

62. A naostatek, wszystkie prawa, swobody, wolności przywileie, statuta Koronne, y W. X. Lit. wszystkim Stanom, duchownym y świeckim, *et incorporatis Provincijs*, także też y miastom wszystkim należące, y *iuste et legitime* dane, wszem wobec, y każdemu zosobna y artykuły wszystkie na Koronacyach Krolow Ich Mci Henryka, Stefana, Zygmunta Trzeciego postanowione, na Seymie Elekcyi zgodnie namowione, y Nam podane: także y te, ktore na przyszley da Bog Koronacyi, y na drugich Seymach, za spólną wszystkich Stanow zgodą, umowione y postanowione będą, trzymać, y wcale chować, *in omnibus eorum punctis et clausulis*, także y *litteras confirmationis iurium et pactorum* dać *exemplo Divorum Praedecessorum nostrorum*, y przykładem 6. pamięci Krola Imci Pana Oyca naszego, obciemy. A jeśli byśmy, czego Boże uchoway, co przeciw prawom, wolnościom, artykułom, y kondycjom wykroczyli, albo czego nie wypełnili: tedy obywatele Koronni obojga narodow, od posłuszeństwa y wiary Nam powinney, wolne czynimy wedle konstytucyi *anni* 1609.

768

Henricus Firley de Dambrowica, Episcopus Praemiliensis. Alexander Ludwik Radziwil, Woiewoda Brzeski. Ierzy Ossolinski, Podskarbi Nadworny Koronny, Kazimierz Leo Sapieha, Pisarz W. X. Lit. Wolpiński Starosta. Ianusz Xżę Wiśniowiecki, Starosta Krzemieniecki. Zygmunt Kazanowski z Kazanowa, Starosta Konauski. Mikołay Koryciński, Starosta Oycowski.

Ioannes Węzyk, Archiep: Gnesn: subscribo, ut in Convocatione, salvis iuribus Ecc: Cathol: Rom: Mathias Lubinski, Episcopus Wladislaviensis et Pomeraniae, similiter ut in Convocatione, iuribus Ecclesiae Catholicae Romanae salvis. Stanislaus Lubinski, Episcopus Plocensis, salvis protestationibus nostris antiquis, et in Convocatione iteratis, salvis iuribus Ecclesiae Cath: Rom: subscribo. Melchior Eliaszwic Geisz, Episc: Samogit: salvis iuribus Ecc: Cath: Rom: et Privil: et Praerogativis Dioec: Samogitiae. Iacobus Zadzik, Episc: Culmens et Pomesaniae, Regni Cancellarius, salvis iuribus Ecc: Catholicae Romanae, et manifestatione per me actis antea oblata. Leo Sapieha, Palatinus Vilmensis, exercituum M. D. Lit: Dux Generalis, Brzesten: Mochilovien: Administrator. Stanislaus a Koniecpole, Palatinus Sendomirien: exercituum Regni Dux Generalis. Stanisław na Radziwiowcach Radziwiowski, Woiewoda Łeczycki, Sochaczowski Starosta, salvis iuribus Ecclesiae Catholicae, Romanae. Iacobus Szczawinski, Palatinus Brzesten: salvis iuribus Ecclesiae Catholicae Romanae. Raphael a Leszno Leszczynski, Palat: Belzen. Nicolaus Sapieha, Palatinus Nowogrodien. Stanislaus de Warszycze Warszycy, Palat: Generalis Masoviae, salvis iuribus et protestationibus Palatinatus Masoviae. Philippus Wolucki, Palatinus Raven: Capitaneus Radomien: excepto articulo inter dissidentes de religione. Melchior Weyher, Palat: Culmen: Capitaneus Val. Mikołay z Ciechanowca Kiszka, Woiewoda Mécisławski, Starosta Wilkomirski. Gaspar

Denhof, Woiewoda Derptski, Wielński, Layski, Bolesławski, Starosta. Gaspar Zebrzydowski, Castellanus Calissien. Nicolaus Firley in Dambrowica, Castellanus Woynicen: Capit: Lublunen: Casimirien. Maximilianus in Przeręba, Castellanus Siradien: Regni Referendarius, Sacr: Reginalis Majestatis Curiae Praefectus, Moscic: Sniatynen: Litinen: Medicen: Capitan: excepto articulo Cofederat: inter dissidentes de religione. Alexander Słuska, Kasztellan Ziemi Żmudzkiej, Starosta Rzezycki. Andrzej Kretkowski, Kasztellan Brzeski Kuiański, salvis iuribus Ecclesiae Catholicae Romanae. Alexander Piaseczynski, Castellanus Kamenec: Vlanovien: Capitan: Zbigneus a Sienna Sieninski, Castellanus Lublunen. Valentinus Zielinski Castellanus Plocen: salvis iuribus Ecclesiae Catholicae Rom. Valentinus Plichta, Castellanus Raven: excepto articulo Confoederationis inter dissidentes de religione, contra quem iterum atque iterum protestor. Stanislaus Niemiera, Castell: Podlachiae. Krzysztof Koryciński, Kasztellan Sąddecki Starosta Gnicwkowski. Sac: Rom: Ecclesiae Cathol: iuribus salvis, dissidentibus in religione pacem subscribo. Samuel Słupecki, Kasztel: Radomski, Starosta Zawichoycki. Ian Lowicki, Kasztellan Łęcki. Samuel Koniecpolski de Koniecpole, Castellanus Chelmen: Marcin Zegocki Kasztellan Przemęcki. Franciscus Felix Lipski, Castellanus Sochacovien: excepto articulo inter dissidentes de religione. Ioannes Alphonsus Lacki, Castellanus Minscen: salvis iuribus Ecclesiae Romanae, et excepto articulo Confoederationis de religione. A Zabiczyn Petrus Zabicki, Castell: Liven: salvis iuribus, protestationibusque Palat: Masoviae. Abraham de Ciszwica Ciszwicki, Castellanus Szrzenen: Lucas de Bnin Opaliński, Supremus Regni Mareschal: Capit: Lezayscen: Odolanovien: Kamionacen: Losicensisque. Ioannes Stanislaus Sapieha, Supremus M. D. L. Mareschal: Slonimeu: Capitaneus. Albertus Stanisl: Radzivil, Dux Olycae. M. D. L. Cancell: Pinscen: Gneven: Tuchol: Violen: Capit: salvis iur: antiq: Ecc: Cath: Rom: subscribo. Thomas Zamoyski, Vicecancell: Regni, salvis Ecc: Romanae iuribus. Paulus Sapieha, Vicecancell: M. D. L. Osmianen: Kamieneu: Capit: salvis iuribus Ecc: Cathol: Romanae. Ioannes Danilowicz, Theaurarius Regni. Stefan Pac, Podskarbi W. X. L. Chrystophorus Wiesiolowski, Mareschalcus Curiae M. D. L. Nicolaus Szyszowski, Abbas Czervenen: Secretarius Major, salvis iuribus S. Rom: Ecc: Ioannes Lipski Abbas Wąchocen: Praepositus Cracovien: Referendarius Regni, similiter. Iakub Sobieski, Kraczy Koronny, Starosta Krasnostawski, Marszałek Koła Rycerskiego. Ian Zebrzydowski, Miecznik Koronny, salvis iuribus Ecc: Rom: Krzysztof Radziwil, Książę na Bierzach y Dubinkach, Hetman Polny W. X. L. Krzysztof Chodkiewicz, Koniuszy W. X. L. Grodziński Starosta. Piotr Szyszowski, Rotmistrz I. K. M. Maxymilian Iarzyn, Sędzia Ziemi Sochaczowski. Alexander Plaza, Starosta Brzeznicki. Maciej Maniecki Podkomorzy Roznański. Krzysztof ze Bnina Opaliński, Starosta Szrzenski. Mikołay Ostrog, Starosta Drohowicki. Adam Hieron: Paryż, Starosta Czerski, z teyże Ziemie Deputat, salvis iuribus Ecc: Romanae, et Palat: Masoviae. Zygmunt Oborski Chorąży Czerski, salvis iuribus Ecc: Romanae. Ierzy Ian Zienowicz, Sędzia Ziemi y Posel Woiewodztwa Wileńskiego. Alexander Kaweczyński, Podkomorzy Wilkomiński. Ian Tarasowski. Dawid Ierzy Krzczowski. Daniel Bogusław Podstoli Upitski. Michał Woyna, Pieniński Starosta, salvis iur: Ecc: Romanae. Ian Gnoinski, Podsekęd Sendomierski. Iakub Borowski. Mikołay Chroslicki, Podsekęd Stężycki. Paweł Samborzecki z Ostrowa. Waclaw Zajączek, Sędzia Kaliski. Łukasz z Orła Orzelski, Deputat Woiewodztwa Kaliskiego. Zygmunt z Krzypny Twardowski. Andrzej Wilczeński. Mikołay Wilczeński. Tomasz Wolan, Sędzia Grodzki Osmiański. Iarosz Iamiolkowski. Alexander Ogiński, Chorąży Trocki, Starosta Dorszunski. Stefan Pierzchliński. Paweł Puzyna z Kozielska. Mikołay Skirmont Strawiński, Podstoli Kowiński. Ian Alexandrowicz, Marszałek Grodziński. Lew Odachowski, Podkoniuszy W. X. L. Ierzy Rabi Gnoynicki. Alexan-

769

770

der z Otoka Zaleski, Podsedek Sieradzki. Ian Wężyk Osiski, Łowczy Sieradzki. Zygmunt Zapolski, Stolnik Sieradzki. Ian Wężyk. Ian z Mącznak Mączyński. Krzysztof Przerębski, Dworzanin I. K. M. Stanisław Denhoff. Stanisław Zapolski, Pokoioy I. K. M. Ian Alexander Madaliński, Podsedek Wieluński. Ian S. Szczański z Ozorkowa, Starosta Łęczycki, Ian Kielczowski, Skarbnik Kaliski. Adam Wężyk na Parzniewie, Skarbnik Łęczycki, Piotr Szuksta Ciwon Eyragolski, Sędzia Ziemi Zmudzki. Krysypin Kierszenstein Ciwon Pojurski. Ian Rukiewicz. Malcher Gabryel Mielwid. Ludwik Olizar Wolezkiewicz. Alexander Trzebiński, Podkomorzy Lwowski, salvis iuribus Eccl: Romanae. Iakub Maxymilian Fredo z Pleszowic, Stolnik Lwowski, Sekretarz I. K. M. salvis iuribus Eccl: Romanae. Hieronim Iałowicki z Iałowic, Starosta Chełmski. Waclaw Zamoyski z Zamościa, Chorąży Chełmskiej Ziemi. Adam Rudnicki, Podstarości Krasnostawski. Stanisław Stawski in Bussowno. Ioannes Ossowski. Adam Lychowski, Sędzia Ziemi Halickiej. Jerzy Kalinowski, Poseł Ziemi Halickiej, salvis iuribus Eccl: Romanae. Kaspar Dobromirski, Poseł Halicki, salvis iuribus Ecclesiae Rom. Ian Stańszewski, Klucznik Łucki, Sekretarz I. K. M. salvis iuribus Eccl: Romanae. Hieronim Charliński z Charłgza, Starosta Łucki, salvis iuribus Eccl: Romanae. Philon Iełowicki, Sędzia Kapturowy Wolyński. Jerzy Dydyński Sędzia y Poseł Podolski. Stanisław Lanckorufski z Brzezia, salvis iuribus Eccl: Rom. Woyciech Miastkowski, Stolnik Podolski, Dworzanin y Trukczasz y I. K. M. salvis iuribus Eccl: Romanae. Marcin Karliński z Karlina, Chorąży Smoliński. Ian Hieronim G. Krzemieniowski, Sekretarz I. K. M. Mikołaj Gniewosz z Olexowa, Chorąży Lubelski. Krzysztof Charłęski z Charłgza. Daniel Izycy, Sekretarz I. K. M. salvis iuribus Eccl: Romanae. Tomasz z Biberszteyna Kazimierski. Paweł Lubieniecki z Lubiecha, salva pace dissidentium. Adam Chwalibowski. Iozef Klonowski, Stolnik Połocki, Sekretarz I. K. M. Andrzej Dunin Kuniński. Ian Komorowski, Podczaszy Belski, Podstarości y Burgabia Krakowski. Ian Lepkowski z Lepkow, salva pace dissidentium. Hrehory Dolmat, Chorąży Starodubski, Dworzanin I. K. M. Stanisław Czarkowski, Woyski Nowogrodzki. Samuel Puksza Kłaphzgielidowicz, D. I. K. M. Iozef Połubiński. Krzysztof Makowiecki. Ian Tryzna. Kazimierz Ludwik Iewłaszewski, Sekretarz K. I. M. Tomasz Napierkowski. Piotr Stankar, Pisarz Grodzki Horodelski. Adam Brzeski, salvis iuribus Eccl: Rom. Woyciech Maxymilian Zukowski z Zukowa Cześnik Płocki, Podstarości y Sędzia Kapturowy Chęciński. Piotr Dolmat Izaykowski, Woyski Osmiański. Heliasz Mężyk, Erazmy Domaszewski z Iedleca, Koniuszy Koronny, Starosta Łukowski. Andrzej Rey z Nagłowic, Dworzanin Pokoioy I. K. M. Adam Petkowski. Gaspar Sigismundus Lipski, Vexillifer Sochaczowien: Aulicus Regius, ex Terra Sochaczowien: excepto articulo inter dissidentes de religione. Christophorus Dulski, Raygroden: et Augustovien: Capitaneus, ex Palatinatu Podlachiae. Basilius Łukowski. Zygmunt Opacki, Podkomorzy Warszawski, Starosta Latowicki, salvis iuribus et except: in religione Palatinat: Masoviae. Stefan Dobrogost Grzybowski, Starosta Warszawski, y Kamieniecki, excepto articulo Confoederat: inter dissidentes in religione Christiana. Ioannes de Obory Oborski, Capitaneus Livensis, excepto articulo inter dissidentes de relig. Stanisław Suchowski similiter. Ian Nagorka, Podstarości. Kasper Rusiecki, Pisarz Ziemi Warszawskiej, exceptis reservatis Palatinat: Masov. Stanisław Laskowski, Cześnik Ziemi Łomzińskiej, Sekretarz I. K. M. similiter. Woyciech Swieczewski, Podsedek Ziemi Warszawskiej. Paweł Noskowski in Srzeńsku, Starosta Łomziński, excepto articulo Confoederationis, iuxta antiquum morem Palat: Masoviae. Michał Karnkowski, Starosta Wyssogrodzki, salvis iuribus Ecclesiae Romanae. Maxymilian Samuel Nosilski, salvis iuribus Ecclesiae Romanae. Bartłomiej Grabianka, Stolnik Czerski, similiter. Marcin z Kalinowej Zaręba, Starosta Grabowski. Jerzy Nowodworski. Petrus Zamoyski, Succamerarius Terrae Łomżen: salvis iuribus Ecclesiae Rom:

et protestationibus Palat: Masoviae. Stanislaus a Rzwien Brzoska, Succamerarius Nurensis. Ioannes a Chądzyn Chądzyński, Capit: Nuren: excepto articulo Confoederat: Marcin Milowski, Podstarości Nurski; excepto articulo Confoederat: Iakub Kobelnicki, Stolnik Wyssogrodzki, salvis exceptis Palatinatus Masoviae. Stanisław Sudkowski, similiter. Hieronim Karol Chodkiewicz. Kazimierz Brzostowski, Łowczy Wiski. Adam Brzeski, salvis iuribus Ecclesiae Romanae. Ian Bądkowski. Piotr Mielwit. Wodyński Andrzej na Międzylesiu, Łowczy Podlaski. Mieczysław Mleczo z Skopow, Trukczasz y I. K. M. Adam Raczko, Sędzia Ziemi Mielnickiej. Sebastian Wołucki, Starosta Rawski, excepto articulo inter dissidentes de relig: Maciej Jerzy Lipski, Woyski Rawski, except: artic: Confoed: Woyciech Kochański, Podstarości Mielnicki. Christophorus Brzozowski, Notarius Terrae Bielscen: Adam z Warszyc Warszycy. Mikołaj Skaszewski. Ian Michał Malinowski z Kalnice. Paweł Stanisław Bąkowski. Mikołaj Layszczewski, Pisarz Ziemi Rawskiej, Sekretarz I. K. M. excepto articulo inter dissidentes de religione. Ian Dzik Chorąży Braclawski. Olbracht Kochanowski, Sędzia Ziemi Braclawskiej. Mikołaj Swatopelk Cietwertyński. Wasili Rohozyński. Mikołaj Obodeński. Wasili Oratowski. Ian Ohy Tyszkiewicz. Hordy Zaleski. Mikołaj Zaleski. Adamus Brochowski, Notarius Terrae Sochaczowien: excepto articulo inter dissidentes de religione. Stanisław Chodakowski, Woyski Sochaczowski, excepto articulo Confoederationis. Mikołaj Tułowski, Deputat ad correcturam iurium, z Ziemi Sochaczowskiej, excepto articulo inter dissidentes de religione. Stefan Czechomski, Cześnik Ziemi Gostyńskiej, excepto articulo Confoederat: Paweł Garwański. Piotr Małachowski, Starosta Stanisławowski, salvis iuribus Ecclesiae Romanae. Gabryel Drozdowski. Adam Brzostowski. Ian Kazimierz Umiasztowski, Sekretarz I. K. M. Mikołaj Konczewicz, Podstarości Piński. Waleryan Protaszewicz. Piotr Kochlewski. Ludwik Weyher, salvis iuribus Ecclesiae Rom. Gerhardus Denhoff, Capit: Bernen: Adam Przewoski, Sędzia Mirachowski. Ioannes Tesmer, Secretarius S. R. M. Ian Wąglikowski, z Wąglikowie, salvis iuribus Ecclesiae Romanae. Krzysztof Zawisza na Baksztach, Łowczy W. X. L. Starosta Miński. Ian Cedrowski. Ian Indycki. Henryk Szmeling Orliński. Dziewnicki Starosta, Dworzanin I. K. M. Michał Kropiwnicki, Podsedek Braclawski, Sekretarz I. K. M. Hieronim Łyszczyski. Alexander Bryndza. Harnest Denhoff, Derpaten: Capitaneus. Valterus Platenberk, Starosta Nowogrodzki. Dębiński Stefan, Starosta Treydański. Andrzej Węgrzynowicz. Andrzej Belza, Rayce Krakowscy. Andrzej Cieski, Sendyk Krakowski.

IURAMENT POSŁOW I. K. M.

My N. N. przysięgamy Panu Bogu Wszecmogącemu, w Troycy S. iedynemu, iż te wszystkie *pacta conventa*, ktoreśmy z Stanami Koronnemi, y W. X. L. imieniem I. K. M. na tey Elekeyi namowili, y zawarli, Krol I. M. *rata habebit*, y one po nominacyi y publikacyi swoiey, w kościele tu w Warszawie poprzyięże: tak nam Panie Boże dopomóż, y męka jego Święta.

IURAMENT

KROLA IMCI OBRANEGO

WŁADYSŁAWA ZYGMUNTA,

SUPER PACTA CONVENTA, W KOŚCIELE IANA S. W WARSZAWIE UCZYNIONY.

Ego Vladislaus Electus Poloniae Rex, et Magnus Dux L. Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque: necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque, haereditarius Rex: spon-

deo, et sancte juro Deo Omnipotenti, ad haec Sancta Jesu Christi Evangelia; quod pacta conventa, per Oratores Meos, cum amplissimis Poloniae, et M. D. L. Ordinibus, et in Electione nostra transacta, et eorundem Oratorum juramento confirmata, in omnibus eorum articulis, punctis, clausulis, conditionibus; ita, ut nec specialitas generalitati, nec generalitas specialitati deroget, servabo, manutenebo, et adimplebo: atque ea omnia, iterato etiam in solenni nostra Coronatione juramento, confirmabo. Sic Me Deus adjuvet, et haec Sacra Christi Evangelia.

778

Præsentibus, Joanne Wężyk Archiepisc: Gnesnen: Legato Nato, Regni Poloniae Primate, ac Primo Principe. Mathia Lubieński, Vladislavien: Abrahamo Woyna Vilnen: Adamo Nowodworski Posnanien: Stanisław Lubieński, Plocen: Achacio Grochowski Luceor: Henrico Firley Premisl: Melchiore Eliazowie Samogitiae, Jacobo Zadzik Culmen: et Regni Cancel: Bogusław Radoszewski Kijovien: Jacobo Piasecki Camenen: Episcopis. Joanne in Tęczyn Tęczyński, Cracovien: Leone Sapięha Vilnen: Supremo exercituum M. D. L. Praefecto. Stanisław a Koniecpole Sendomir: Supremo Regni Pol: exer: Praefecto, Palatinis. Nicolao Hlebowicz Castellano Vilnen: Joanne Skumin Tyszkiewicz, Trocen: Joanne Baranowski Siradien: Palatinis. Adalberto Vladislao Duce in Nieśwież et Olyka, Radivilio, Castellano Trocen: Stanisław Radzieiowski, Palatino Lancien: Hieronimo Wołowicz, Capitaneo Samogitiae. Jacobo Szczawiński Bresten: Janussio Tyszkiewicz Kijovien: Hieronimo Radomicki Inowłocławien: Stanisław Lubomirski, Terrarum Russiae. Adamo Alexandro Olgierdowicz Sanguszkone Koszyrski, Wolyn: Martino Kazanowski Podoliae: Petro Alexandro Tarłone, Lublinen: Raphaelo Leszczyński Belzen: Nicolao Sapięha Nowogroden: Stanisław Karnkowski Plocen: Stanisław Warszycy Masoviae. Philippo Wołucki Raven: Alexandro Ludovico Radivilio, Bresten: Melchiore Weyher Culmen: Nicolao Kiszka Mścislavien: Samuele Konarski Margeburgen: Stanisław Potocki Braclavien: Paulo Działyński Pomeraniae: Balthazaro Strawiński Minscen: Gasparo Denhoff Derpaten: Palatinis. Gasparo Zebrydowski Kalissien: Nicolao de Dąbrowica Firley, Woynicen. Adamo Walewski Lancien: Maximiliano Przerębski Siradien: Alexandro Słuszka Samogitiae, Andrea Kretkowski Bresten: Romano Hoscki Kijovien: Alexandro Piaseczyński Camenen: Alexandro Masalski Smolenscen: Zbigneo Sieniński Lublinen: Mathia Leśniowski Belzen: Basilio Kopeć Novogroden: Valentino Zieleński Plocen: Nicolao Zawisza Vitepscen: Nicolao Gizicki Czernen: Stanisław Nimira Podlachiae. Valentino Plichta Raven: Andrea Massalski Bresten: Constantino Połubiński Mścislavien: Joanne Alphonso Lacki, Minscen: Christophoro Koryciński Sądecen: Adamo Grodzicki Miedzyrzecen: Samuele Lanckoroński Wislicien: Stephano Gębiecki Rogoznen: Samuele Słupcecki Radomien: Joanne Lowicki Landen: Abrahamo Ciswicki Sremen: Christophoro Sułowski Zarnovien: Marco Radoszewski Wielunen: Andrea Bogucki Sanocen: Samuele Koniecpolski Chelmen: Martino Zegocki Praemeten: Samuele Sładkowski Rospirien: Alberto Baranowski Kamienen: Francisco Felice Lipski, Sochaczowien: Stanisław Wilkanowski Wyssogroden: Erasmo Karnkowski Ripinen: Joanne Brochowski Zakrocimen: Francisco Wessel Ciechanovien: Petro Zabicki Liven: Castellanis. Luca de Buin Opaliński, Supremo Regni Poloniae Mareschalco. Joanne Stanisław Sapięha, Supremo M. D. Lit: Mareschalco. Adalberto Stanisław Radivilio, Duce in Nieśwież et Olyka, Supremo M. D. L. Cancellario. Thoma Zamoyski, Vicecancellario Regni, Generali Cracovien: Paulo Sapięha, Vice-Cancellario M. D. L. Nicolao de Zurow Danilowicz, Supremo Regni: Stephano Pac, M. D. L. Supremo, Thesaurarijs. Stanisław Przywieński, Curiae Regni: Christophoro Wiesiołowski, Curiae M. D. L. Mareschalco. Nico-

774

lao Szyszowski, Secretario Majori. Joanne Lipski, Referendario Regni. Martiano Tryzna, Referendario et Notario M. D. L.

IURAMENT

NAYIAŚNIEYSZEGO KROLA IMCI

WŁADYSŁAWA ZYGMUNTA,

OBRANEGO KROLA POLSKIEGO,

Wielkiego Xiążęcia Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Mazowieckiego, Żmudzkiego, Inflantskiego, etc. y Szwedzkiego, Gotskiego, Wandalskiego, dziedzicznego Krola, który przy szczęśliwey Koronacyi swojej, Stanom Rzeczyposp: oddać będzie powinien.

Ego Vladislaus Sigismundus, Electus Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, etc. necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque, etc. haereditarius Rex: per omnes Regni Ordines, utriusque gentis, tam Polonae, quam Lithvanae, caeterarumque Provinciarum Regno Poloniae, Magnoque Ducatui Lithvaniae annexarum et incorporatarum, communi consensu, libere Electus; spondeo, ac Sancte juro Deo Omnipotenti, ad haec Sancta Jesu Christi Evangelia: quod omnia jura, libertates, immunitates, privilegia publica et privata, juri communi utriusque gentis et libertatibus non contraria, ecclesiasticas et saeculares, Ecclesijs Catholicis Romanis, Principibus, Baronibus, nobilibus, civibus, incolis, et quibuslibet personis, cujuscunque status, et conditionis existen: per Divos Praedecessores Meos Reges, et quoscunque Principes Regni Poloniae, et Magni Ducatus Lithvaniae, praesertim vero Casimirum antiquum, Ludovicum Loiz nuncupatum, Vladislaum Primum Jagellonem dictum, Patremque ejus Vitoldum M. L. Ducem, Vladislaum Secundum Jagiellonis Filium, Casimirum Tertium Jagiellonidem, Joannem Albertum, Alexandrum, Sigismundum Primum, Sigismundum Secundum Augustum, Henricum, Stephanum, Sigismundum Tertium, pia memoriae Parentem nostrum, Reges Poloniae, et Magnos Duces Lithvaniae, juste et legitime datas, concessas, emanatas, et donatas, ab omnibusque Ordinibus tempore Interregni statutas, atque sancitas, Mihi oblatas: tum pacta conventa per Oratores Meos, cum Ordinibus Regni, et M. D. L. inięa, manutenebo, observabo, custodiam, et adimplebo, in omnibus conditionibus, articulis, et punctis in eisdem expressis. Pacem quoque et tranquillitatem inter dissidentes de religione christiana tuebor, manutenebo: nec ullo modo vel jurisdictione nostra, vel Officiorum nostrorum, et Statuum quorumvis autoritate quemquam affici, opprimere causa religionis permittam, nec ipse afficiam, nec opprimam: ac ea, quae in Electione nostra Varsaviensi constituta sunt, et quae in Conventione Coronationis nostrae constituentur, manutenebo, iisque satisfaciam. Omnia illicite a Regno, Magnoque D. L. et Dominijs eorundem, quocunque modo alienata, vel bello, vel quovis alio modo distracta,

775

ad proprietatem ejusdem Regni Poloniae, Magnique D. L. aggregabo, terminosque Regni, et M. D. L. non minuam, sed defendam, et dilatabo: justitiam omnibus incolis Regni, juxta jura publica, in omnibus Dominijs constituam, absque omnibus dilationibus, et prorogationibus administrabo, nullo quorumvis respectu habito: et si, quod absit, in aliquibus juramentum meum violavero, nullam mihi incolae Regni, omniumque Dominiorum uniuscujusque gentis, obedientiam praestare debebunt imo ipso facto eos ab omni fide, obedientia Regi debita, liberos facio:

absolutionemque nullam ab hoc Meo juramento, a quoquam petam, neque ultro oblatam suscipiam. Sic Me Deus adjuvet, et haec Sancta Christi Evangelia.

*Iakub Sobieski, Krayczy Koronny, Starosta Kra-
snostawski, Marszałek Koła Rycerskiego.*

*Ex actis Castren: Capitan: Varsavien:
rescriptum.*

Ioannes Nagorka, Castren: Varsavien: Vicecapit.

Finis Interregni.

PRAWA Y KONSTYTUCYE

ZA PANOWANIA

WŁADYSŁAWA CZWARTEGO.

(1633—1640.)

DENUNTIATIO REGIS CORONATI

VLADISLAUS IV

Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque, haereditarius Rex. Electus Magnus Dux Moschoviae.

Omnibus in universum Regni nostri Ducibus, Principibus, Comitibus, Baronibus, spiritualibus et saecularibus; Archiepiscopis, Episcopis, Palatinis, Castellanis, Capitaneis, Dignitarijs, Officialibus, Judicibus, ac eorum Vicesgerentibus, tum Proconsulibus, Consulibus, et quibusvis alijs Regni nostri Magistratibus, aut eorum loca tenentibus; caeterisque alijs cujuscunque conditionis hominibus, ad quorum notitiam hae nostrae pervenerint literae, sincere, et fidel: Nobis dilectis, gratiam nostram Regiam.

Sincere, et fidel: Nobis dilecti: etsi optassemus plures adhuc Imperij annos Serenissimo Divae memoriae Domino Parenti nostro: eo tamen ad Coelestem Coronam evocato, non debuimus, nec potuimus, primum quidem aeternae Regis Regum destinationi refragari, deinde pronis in Nos studijs amplissimorum inclytae hu-

jus Reipubl: Ordinum deesse, quin delata Nobis summa concordia, et publico applausu scepra, capessenda, et Divae voluntati, vocique populorum obsecundandum esse duceremus. Hinc postquam in Regem liberis inclyti hujus Regni suffragijs, more ac instituto Majorum, in Comitijs Electionis Varsaviae, mense Novembri anni proxime elapsi, rite peractis, auspicio electi, et renuntiati essemus, et praestito ibidem a Nobis in ecclesia Collegiata Divi Joannis Baptistae solenni jurejurando, publicum Electionis decretum, ac diploma accepissemus: reliquum Nobis erat, ut ad praefixum Inaugurationi nostrae tempus, Cracoviam iter maturarem, quod etsi in paucos dies invaletudo nostra protraxit, incolumes tamen, Deo Duce, Cracoviam die 3 mensis currentis pervenimus. Ubi persolutis postridie iustis, solenni ritu, Serenissimis Parentibus nostris, proximo die Dominico, qui erat sextus Februarij, in Basilica Divi Stanislai arcis Cracoviensis, praemisso et praestito prius ante altare majus, in manibus Reverendissimi D. Ioannis Węzyk, Archiepiscopi Gnesnensis, Primatis, Primique Principis Regni, ex concepta formula, de servandis et manutenendis iuribus, privilegijs, libertatibus ecclesiasticis et saecularibus, privatis et publicis, Regni et M. D. L. juramento;

777

Sacro oleo uncti, et Regio diademate, quo Reges Poloniae ab antiquissimo tempore coronari solent, ritu Catholico Romano, adstante et inspectante Senatu, Terrarumque Nuntijs, ac plurimis dignitarijs, officialibus, et incolis Regni, et M. D. L. exterorumque Principum Legatis, ab eodem Reverendissimo Archiepiscopo Regni insigniti, et Coronati sumus. Qua quidem Coronatione, et inauguratione nostra, rite ac legitime peracta jam quod Nobis, ac Reipubl: universonque orbi christiano faustum, ac salutare sit, Deo auspice, gubernacula Regni capessivimus, et Nos regimini populorum divinitus tradito accinximus, recepto jam a praesentibus DD. Senatoribus, alijsque dignitarijs et officialibus Regni et M. D. Lith. tum et civitate Cracoviensi, compluribusque alijs fidelitatis juramento. Quod ad notitiam omnium et singulorum deducendo, sincer: et fidel: vestras, quarum interest, hortamur, illisque mandamus, ut hanc inaugurationem nostram, libertatumque ac iurium factam a Nobis confirmationem, publice, in civitatibus, oppidis, parochijs, et villis, diebus forensibus, aut solennioribus, per praecones, literarumque harum in locis publicis affixionem, denunciari ac publicari, et in acta publica referri curent, et faciant. Quod autem reliquum est, sinc: et fidel: vestrae, intermissa Interregni tempore officia, ac munera sua, praestito prius quamprimum juramento resumant: Judicia tam Terrestria, quam Castren: Capitanealia causarum, tam judicialium, quam officiorum, Tribunalis itidem Regni ordinaria, ac etiam civilia, et alia quaelibet auctoritate et sub nomine nostro, ac titulo exercent, omniaque ea, quae vel legum praescripto, vel de more ac consuetudine, ad illarum officia pertinent, jam facere incipiant, et exequantur; dentque operam, ne jus, et justitia, quae Regnorum summa praesidia sunt et firmamenta, diutius intermissa jaceant, atque negligantur, pro gratia nostra, officiorumque suorum debito. Datum Cracoviae, in Comitijs felicis Coronationis nostrae, die 14 mensis Martij. Anno Domini, 1633.

Thomas in Zamoście Zamoyski,

Vicecancellarius Regni Pol.

*Ad mandatum S. Regiae
Majestatis proprium.*

LITERAE

JURAMENTI PRAESTITI.

VLADISLAUS QUARTUS,

Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque, haereditarius Rex, Electus Magnus Dux Moschoviae.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, universis et singulis: quia in fre-

quentia magna hominum, in ecclesia Cathedrali S. Stanislai, in arce Cracoviensi, die 6. Febr. anni praesentis, verbis conceptis, ad Sacrosancta Dei Evangelia, tale iuramentum, Ordinibus Regni et Magni Ducatus Lithvaniae, praestitimus.

Ego Vladislaus Sigismundus, Electus Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque etc. necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque, etc. haereditarius Rex: per omnes Regni Ordines, utriusque gentis, tam Polonae, quam Lithvaniae caeterarumque Provinciarum Regno Poloniae, Magnoque Ducatui Lithvaniae annexarum, et incorporatarum, communi consensu, libere electus, spondeo, ac Sanctae juro Deo Omnipotenti, ad haec Sancta Jesu Christi Evangelia: quod omnia jura, libertates, immunitates, privilegia publica et privata, juri communi utriusque gentis et libertatibus non contraria, ecclesiasticas et saeculares, Ecclesijs Catholicis Romanis, Principibus, Baronibus, nobilibus, civibus, incolis, et quibuslibet personis, cujuscunque status et conditionis existen: per Divos Praedecessores Meos Reges et quoscunque Principes Regni Poloniae, et Magni Duc. Lit. praesertim vero Casimirum antiquum, Ludovicum Loiz nuncupatum, Vladislaum Primum Jagellonem dictum; Patremque ejus Vitoldum, M.L. Ducem, Ladislaum Secundum Jagellonis Filium, Casimirum Tertium Jagellonidem, Joannem Albertum, Alexandrum, Sigismundum Primum, Sigismundum Secundum Augustum, Henricum, Stephanum, Sigismundum Tertium, piae memoriae Parentem nostrum, Reges Poloniae, et Magnos Duces Lithvaniae, juste et legitime datas, concessas, emanatas et donatas, ab omnibusque Ordinibus tempore Interregni statutas atque sancitas, Mihi oblatas, tum pacta conventa per Oratores Meos, cum Ordinibus Regni et M. D. Lit. inita, manutenebo, observabo, custodiam, et adimplebo, in omnibus conditionibus, articulis et punctis in eisdem expressis. Pacem quoque et tranquillitatem inter dissidentes de religione christiana tuebor, manutenebo: nec ullo modo vel jurisdictione nostra, vel Officiorum nostrorum, et Statuum quorumvis auctoritate, quemquam affici, opprimique causa religionis permittam, nec ipse afficiam, nec opprimam: ac ea, quae in Electione nostra Varsavien: constituta sunt, et quae in Conventione Coronationis nostrae constituerent, manutenebo iisque satisfaciam. Omnia illicite a Regno, Magnoque D. Lit. et Dominijs eorundem, quocunque modo alienata, vel bello, vel quovis alio modo distracta, ad proprietatem ejusdem Regni Poloniac, Magnique Duc. Lit. aggregabo, terminosque Regni, et M. D. Lit. non minuam, sed defendam, et dilatabo. Justitiam omnibus incolis Regni, juxta jura publica, in omnibus Dominijs constituam, absque omnibus dilationibus, et prorogationibus administrabo, nullo quorumvis respectu habito: et si, (quod absit,) in aliquibus juramentum Meum violavero, nullam Mihi incolae Regni, omniumque Dominio-

779

rum uniuscujusque gentis obedientiam praestare debebunt, imo ipso facto eos ab omni fide, obedientia Regni debita, liberos facio: absolutio- nemque nullam ab hoc Meo juramento, a quo- quam petam, neque ultro oblatam suscipiam. Sic Me Deus adjuvet, et haec Sancta Christi Evangelia.

De quo quidem juramento nostro a Nobis praestito, ut omnibus quorum interest constaret, literas hasce nostras manu nostra subscripsimus, sigillumque Regni nostri ijs appendi jussimus. Actum et datum Crac: in Conventu Coronatio- nis nostrae, die 7 mensis Februarij anno D. 1633.

Vladislaus Rex.

CONFIRMATIO

GENERALIS JURIUM.

In Nomine Domini Amen.

NOS VLADISLAUS QUARTVS,

Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhiniae, Podluchiae, Livoniaeque, necnon Sveco- rum, Gottorum, Vandalorumque, haereditarius Rex, Electus Magnus Dux Moschoviae.

Significamus praesentibus literis nostris, quo- rum interest, universis et singulis: postquam sceptrum inelyti hujus Regni, Divina favente cle- mentia; per liberam amplissimorum ipsius Or- dinum Electionem, et solennem in Basilica Cra- coviensi, ritu veteri catholico, per Reverend. D. Archiepiscopum Gnesnensem, Regni Prima- tem, inaugurationem feliciter capessivimus, pri- mum, praecipuumque ducimus, perpensis in Nos eorundem studijs, quibus raro publici consensus et concordiae exemplq, in Regem electi, et ren-unciati sumus, gratae voluntatis affectu respon- dere, et debito ea affectu complere, quae circa actum, tam Electionis, quam Coronationis no- strae, solenni jurejurando, ex formula veterum pactorum, juriumque spondimus. Inter quae, cum iura libertatesque omnes, tam publicas Re- gni, quam privatas incolarum ejus, Nos sancte illibate servaturos, religiose jurassemus, ut ejus rei memoria perennare, et ad seram posterita- tem aeternis literarum monumentis transmitti possit, speciali insuper diplomate nostro id ca- vere volumus. Et: enim sancte conscij Nobis sumus ejus mentis, ac voluntatis qua inelytae Reipublicae istius, in qua nat. a qua benefi- cij primum, deinde Regia dignitate aucti, orna- tique sumus, commodis, ac ornamentis studemus; neque ullis literarum monumentis tanta insit fi- des, quantam pectori nostro Regia virtus, can- dorque et innatus in communem hanc patriam amor inscripsit; tamen ne quid e veteri ejus instituto, laudabilique Serenissimorum Antecesso-

rum nostrorum exemplo in Nobis desiderari vi- deatur, et scripto id sanciamus, cavemusque, quod re ipsa sanctissime observare, tueri, ma- nutenere volumus. Ea de causa, nostra sponte, et animo deliberato, sequitque morem et con- suetudinem DD Antecessorum nostrorum Polo- niae Regum, et Magnorum Duc: Lith: omnia privilegia, donationes, inscriptiones, advitalitates, libertates, praerogativas, ac immunitates Regni Poloniae, et Mag: Duc: Lit: Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhiniae, Pod- lachiae, Livoniaeque; ac aliarum Provinciarum ijs annexarum, conjunctim, aut separatim ipsis concessas, ecclesiasticas, saeculares, tam publica- rum, quam privatarum personarum, cujuscunque status, conditionis, atque sexus existentium, ci- vitatumque et locorum quorumcunque per Ante- cessores nostros Reges Poloniae, et Magnos Duc: Lith: ac Terrarum ijs conjunctarum, Reges, Prin- cipes, Duces, ac Dominos, tam in toto, quam in parte, praesertim vero, Casimirum Magnum, Ludovicum Loiz nuncupatum, Vladislaum Se- cundum Jagellonem dictum, Fratresque ejus Vi- toldum et Sigismundum Magnos Duces Lithva- niae, Vladislaum Tertium, Casimirum Tertium Jagellonis Filios, Ioannem Albertum, Alexan- drum, Sigismundum Primum, Sigismundum Se- cundum Augustum, Henricum, Stephanum ac Sigismundum Tertium, Dominum Parentem no- strum desideratissimum, Reges Poloniae, et Ma- gnos Duces Lit.: ac etiam per Magistros Prus- siae, atque Archiepiscopos, Episcopos, Magi- stros, Praeceptores antiquos Livoniae: novissime vero post recuperatam Livoniam, per Regem Stephanum, necnon Duces, Principes ac Do- minos Terrarum Russiae, et Masoviae, juste et legitime concessas, et emanatas ac juri com- muni utriusque gentis non contrarias. Et item iura, leges, statuta, constitutiones, iudicia Tribu- nalis ultimae instantiae, ac decreta, libertates, et immunitates, in Conventibus Regni Generali- bus quibuslibet, ordinationesque latas atque sanc- titas, nominatim autem libertates, et leges in Conventu Electionis Henrici Regis, ac in Con- ventu Andreiovien: et Coronatione Regis Ste- phani, constitutionemque de Iudicijs Tribuna- lis, in Conventu Varsavien: et constitutiones in Coronatione Serenissimi Divae memoriae Parentis nostri laudatas, ac denique leges et constitutiones in praesenti Conventu Corona- tionis nostrae sancitas, aut quae adhuc sancientur, et Nobis exhibebuntur: ita tamen, ut nec specialitas generalitati, nec generalitas spe- cialitati deroget. Tum etiam conditiones, per Oratores nostros cum Ordinibus sancitas, in omnibus earum articulis, punctis, clausulis, con- ditionibus approbandas, roborandas, et confir- mandas duximus approbamusque roboramus, confirmamus per praesentes literas nostras de- cernentes illas et illa omnia quae superius commemorata sunt, perpetuae, indubiae ac in- violabilis firmitatis robur obtinere debere. Re- cipimusque spondemus, et Regio nostro verbo

pollicemur, illas in praedictis earum punctis, articulis, clausulis, conditionibus, firmiter, in- concusse, inviolabiliter tenere, observare, im- plere et exequi, ac omnibus et singulis ex ijs satisfacere cum effectu, et teneri observari, et exequi facere. Item pollicemur, recipimus, ac spondemus: quod omnia per hostes finitimos, injuste a Regno, magnoque Duc: Lit: et Do- minijs eorundem, quocunque modo occupata, vel bello, vel quovis alio modo distracta, ad proprietatem et unionem ejusdem Regni Polo- niae, Magnique Duc: Lith: aggregabimus neque fines Regni, et Magni Duc: Lit: minuemus, sed pro viribus nostris preferemus, et dilatabimus. Quod si aliquid contra libertates, et immunita- tes, iura, privilegia praedicti Regni, et Mag: Duc: Lit: ac caeterarum Provinciarum ijs an- nexarum fecerimus, non servantes (quod absit) aliquid illorum in toto, vel in parte; id totum irritum inane, et nullius momenti fore decerni- mus, et pronunciamus. Quod vero supra hisce literis, privilegia, libertates ecclesiasticas cum caeteris confirmavimus, in juramentoque nostro Ecclesias Catholicas Romanas nominaverimus, id nihil omnibus Ecclesiis Graecis et privilegij earundem obesse debet, imo eadem in suo ro- bore conservamus, necnon et articulo iuramenti huic nequam derogare volumus. Quod vide- licet pacem et tranquillitatem inter dissidentes de religione tuebimur, et manutenebimus, quam inconcusse, firmiter, et inviolabiliter, ac cum effectu Nos observaturos promittimus, ac spon- demus: dantes insuper potestatem Cancellario et Vicecancellario Regni ut has literas confir- mationis generalis iurium, privilegiorum, et li- bertatum Regni, et Mag: Duc: Lit: ac Terra- rum ijs annexarum, authentice sub Regni sigil- lo, Ordinibus, Terris, ac subditis nostris, qui eas requirent, non expectato alio mandato no- stro, uterque vel alter eorum extradant. In cu- jus rei fidem literas hasce manu nostra sub- scripsimus, sigillumque Regni ijs appendi jus- simus. Datum Cracoviae, in Comitij felicitis Coronationis nostrae, die 14 mensis Martij. Anno millesimo sexcentesimo, trigesimo tertio.

Praesentibus: Reverendissimo, Serenissimo et Reverendissimo, Reverendis, Illustribus, Magni- ficis, Generosis et Venerabilibus, ac Nobilibus: Joanne Wężyk, Archiepiscopo Gnesnensi: Legato Nato, Regni nostri Primate, ac Primo Principe. Joanne Alberto Principe Poloniae et Sveciae; S. R. E. Cardinali Diacono, Episcopo Cracoviensi, Duce Severi- ensi, Fratre nostro Charissimo. Mathia Lubieński, Vla- dislavien: et Pomeranien: Adamo Nowodworski Posna- nien: Stanislaio Lubinski Plocen: Henrico Firley Prae- mislien: Administratore Abbatiae Tyneccen: Iacobo Zu- dzik Culmen: Supremo Regni Cancellario: Boguslaio Boxa Radoszowski, Kijovien: Nominato Luceorien: Ab- bate S. Crucis: Paulo Piasecki Kameneccen: Admini- stratore Abbatiae Clarae Tumbae, Episcopis. Stanislaio a Koniecpole Koniecpolski, Castellano Cracovien. et Generali Exercituum, Buscensi, Barrensi Kovelensi: Joanne Comite in Tęczyn, Cracovien: Zarnovicien: Nicolao Firley Sandomirien: Lublinen: et Casimirien: Alberto Radziwił, Duce in Ołyka et Nieświcz, Castella- no Trocen: Stanislaio Radziwiłowski, Lancicien: So- chaczovien: Iacobo Szczawiński Bresten: Hieronymo

T. III.

Radomicki Junivladislavien: Wschoven: Stanislaio Lu- bomirski, Comite in Wiśnicz, Terrarum Russiae, San- domirien: Scepusien: Krzepien: Zarorien: Białocerkwen: Dobrezyccen: Martino Kazanowski Podoliae, Tlumacensi: Alexandro Petro Tarło de Czekarkowice, Lublinen: Raphaelae a Leszno Leszczyński, Belzen: Hrubiesovien: Stanislaio Warszyci Mazoviae: Philippo Wołucki Ra- ven: Radomien: Inovloden: Alexandro Radziwił, Duce in Ołyka et Nieświcz, Brześcianen: Nicolao Kiszka Mscislavien: Wołkovien: Paulo Działyński Pomeranien: Joachimo Comite a Tarnow, Venden: Gasparo Denhoff Derpaten: Wielunen: Boleslavien: Layscen: Radomescen: Palatinis et Capitaneis. Nicolao Spytek Ligeza, Sando- mirien: Biecen: Robezyccen: Chrystoporo Koryciński Woynicen: Gniewkovien: Maximiliano Przerębski Siradiensi, Regni Referendario: Joanne Łowicki Junivladi- slavien: Venceslaio Zamoycki Leopoliem: Zbignaeo Sie- nieński Lublinen: Mathia Leśniowski Belzen: Gregorio Gizicki Czernen: Valentino Plichta Raven: Chrystopo- ro a Tęczyn Ossoliński, Sądccen: Stobnicen: Adamo Grodzicki Medyrzccen: Samuele de Brzezie Lanckoroński Vislicen: Stephano Gębicki Rogoznen: Samuele Słu- pecki Radomien. Nicolao Porębski Zavidosten: Abra- hamo Ciświcki Szremen: Martino Sułowski Zarnovien: Sebastiano Wołucki Malogosten: Raven: Marco Boxa Radoszewski Vielunen: Joanne Belzecki Halicen: Sa- muele Koniecpolski Chelme: Martino Zegocki Premeten: Nicolao Leśniowski Czechovien: Venceslaio Ossowski Naklensi, Castellanis et Capitaneis. Luca Opaliński de Bnin, Supremo Regni nostri Mareschalco, Lezayscen. Kamionacen: Odalanovien: Łosicen: Alberto Stanislaio Radziwił, Duce in Ołyka et Nieświcz, Cancellario Mag: Duc: Lit. Pincen: Meven: Tucholien: Vielunen: Thoma in Zamoście Zamoycki, Vicecancellario Regni, Generali Cracovien: Knyszynen: Sokalien: Rabstinen: Joanne a Zurow Daniłowicz, Supremo Regni Thesaurario, Praemyssien: Samborien: Drohobyccen: Czervono- grodensi: Stephano Pac, Thesaurario M. D. Lit. Prenen: Stanislaio Przyemski, Mareschalco Curiae Regni Gene- rali Majoris Poloniae, et Kuninen: Christophoro Wieszolowski, Mareschalco Curiae Mag. Duc. Lithv. Miel- nicensi, Tykocinensi, Surazensi, Capitaneis. Nicolao Szyszkowski, Secretario Majore Regni, Nominato Epi- scopo Varmiensi, Administratore Abbatiae Czervenensis: Joanne Lipski Referendario Regni, Administratore Ab- batiiae Wąchocensis: Georgio de Tęczyn Ossoliński, Thesaurario Curiae Regni nostri, Capitaneo Pilzncensi et Adzelensi: Sigismundo Kazanowski, Cubiculi nostri Supremo Praefecto, Kokonhausensi, Solecceni, Mukaro- viensi Capitaneo: Nicolao Wieszolowski, Pocillatore Mag. Ducat. Lithvaniae: Iacobo Sobieski, Incisore Regni, et Krasnostavien: ac Iavorovien. Adamo Kaza- nowski, Supremo Regni Dapifero, Borisovien: Nicolao Comite ab Ostrorog, Subdapifero Regni, Costen: Dro- hovisen: Nuntiorum Terrestrialium in his Coronationis nostrae Comitij Mareschalco: Joanne Zebrzydowski a Zebrzydowice, Gladifero Regni, Lanckoronen: Adamo Alberto Przyemski, Curruum Praefecto: Petro Zerofski, Culinae nostrae Magistro, Bydgostiensi: Nicolao Alberto Gniewosz de Olexow, Administratore perpetuo Abbatiae Koprzywnicensis: Andrea Szuldrski, Praeposito Gnesnensi, Nominato Episcopo Kijoviensi: Petro Gębicki, Decano Cracovien: Secretarij nostris. Mathia Maniecki Posnanien: Petro de Bnin Opaliński, Calissien: Andrea Ruszkowski Junivladislavien: Alexandro Trzebiński, Leopoliem: Martino Kalinowski Podoliae; Adamo Noskowski Gostinen: Succamerariis. Petro Komorowski Oświęcimem: Abrahamo Goluchowski Stęzycensis: Nico- laio Smogulecki Naklensi: Joanne Wężyk Siradiensi: Iacobo Szczawiński Lanciciens: Bonifacio de Magna Konczyce Mniszek Generali Leopoliensi; Francisco de eadem Kończyce Sanocen: Paulo Noskowski Łomzensi; Joanne Oborski Liveusi, Capitaneis. Martino Chelmski Cracovien: Capitaneo Ryczyvolen: Ustien: Maximiliano de Tęczyn Ossoliński, Sandomirien: Joanne Wężyk Osisiński, Siradien. Vexilliferis. Nicolao de Pilca Kory- ciński, Oycovien: Christophoro de Bnin Opaliński, Sre- mensi: Petro de Zurow Daniłowicz, Parczoviensi, Ca- pitaneis. Alberto Szerębycki, Canonico Cracoviensi:

24*

Iacobo Ubysz, Secretarijs nostris. Et alijs multis Secretarijs, Officialibus, et Aulicis nostris: Terrarum vero Nuntijs omnibus, ad praesentem Conventum congregatis.

Vladislaus Rex.

784

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO, KORONACYI KROLA IMCI.

ROKU BOZEGO 1633.

W Imię Pańskie, Amen.

WŁADYSŁAW IV

z Bożey łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Inflantski, Siewierski, y Czerniechowski, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dzie-dziczny Krol. Obrany Wielki Car Moskiewski.

1. Oznaymiemy wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy: iż gdyśmy za łaską y pomocą Bożą, tu na to miejsce do Krakowa, gdzie Krolowie Polscy zwykli byđz koronowani, przyiachali; y za iego świętym błogosławieństwem, a zezwoleniem Stanow, Koronę zwykłą iesteśmy koronowani: tedy upatrując potrzeby Rzpltey, y czyniąc dosyć obowiąz-kowi Posłów naszych, w Warszawie na Elekcyi naszej będących, imieniem naszym uczynio-nemu, y od Nas potym także w Warszawie przysię-żonemu, którym warowano iest, żeśmy przy Koronacyi naszej tego, czegooby obywatelom Koronnym, y W. X. Lit. ku pomnożeniu wolności ich potrzeba było, przyczynić, przyiąć, y potwierdzić mieli; pewne artykuły niżej opisane, do wolności, porządku, y poprawy praw, a naprawie-niu exorbitancyi należące, z przyzwoleniem P. P. Rad obojga narodow, tak Polskiego, iako y W. X. Lit. y Posłów Ziemskich, postanowiliśmy.

Acta Interregni, approbantur.

2. Wszystkie sprawy, Konfederacye, warunki, zaciągi żołnierzow Powiatowych, tych przeszłych czasow *Interregni*, w Koronie, y W. X. Lit. dla porządku dobrego, y zachowania pokoju pospo-litego, uczynienia sprawiedliwości, a osobliwie Sędziow Kapturowych, pod czas przeszłego *Interregnum*, dekreta w sprawach, *ad quatuor articulos Castrenses* należących; iako *et in causis facti violenti, et personalis injuriae*, y w inszych, ktorych im Konfederacya generalna Warszawska sądzić pozwoliła, ferowane, *authoritate Conventus praesentis* approbuemy. Ale że na wielu miejscach Kapturowi Sędziowie *data potestate abutebantur*, y wdawali się *in causas civiles et cognitiones iurium*, y sprawy o grunty y granice zachodzące, także y w sprawy przedtym osądzone y zaczęte; więc *in causas fisci*, ktoreby kontrakty skarbowe *in praedictum fisci*, znosiły: tedy takie wszystkie pomienione dekreta ich kassuemy, a sprawy *in integrum restituimus*, o ktore każdy *in foro competenti* czynić może. A że

się y takowe *abusus* pokazały, że *ultra praefixum tempus*, iuz po zaczęciu szczęśliwey Koronacyi naszej, niektorzy Sędziowie Kapturowi sądzili, y siła szlachty infamiami poprzykrywali, y dekretami inszymi aggrawowali; także też y excessy w inszych Woiewodztwach y Ziemiach popelnione, y do sądow Kapturowych tamtego Powiatu należące, *pravis subtilitatibus* do swego sądu pociągali, y *in contumaciam* niektorych od czci poodsądzi, a mianowicie Urodzonego Łukasza Miaskowskiego, Podstolego Podolskiego, z Mikulińskim, ktorego y *ad forum incompetentis*, bo do tamtego Powiatu nie należał, pociągniono, y w sprawie do Kapturu nie należącey sądzono, *ex occasione* listu, *famosi libelli actionem* intentowawszy mu: przetoż *vigore constitutionis praesentis*, wolną drogę stronie do czynienia *in foro fori* zostawując, kondemnatę y wszystek proces z niego znosimy y kassuemy: y insze takowe wszystkie im podobne dekreta annihuilujemy, iako intencyi Rzeczyposp. przeciwne; y ktoryby takim dekretom aggrawowany był wolno mu będzie *ad cassanda decreta* do Trybunału bez gleytu pozwać: a w W. X. Lit. do Trybunału Wileń-skiego. A te sprawy, ktore się processem Kapturowym *sub Interregno* nie skończyły, ięśliby iuz *in executione rei iudicatae penderent*, w Grodzie onegoż Powiatu kontynuowane, tamże *sine appellatione* exekwowane byđz mają: a ktoreby dopiero *inchoatae* były, tedy *ex speciali registro* na Trybunale przed inszemi sprawami, *ante omnia* sądzone byđz mają: a *manentibus iisdem poenis*, w Kapturowych Sądach oznaczone. Pomykając czasu osobom tym, ktoreby *officio publico* na terażniejszym Seymie *fungerentur* do drugich sądow po pierwszych przypadających.

Sprawa Sądu Kapturowego, z Urzędem Grodzkim Krakowskim.

3. Otrzymana iest w Sądzie Kapturowym Krakowskim, na Urzędnikach Grodzkich Krakowskich, y inszych osobach, w tymże processie mianowanych, infamia; ktora z okazji ostrożności miejsca tego pod taki czas nastąpiła: takową infamią, *cum toto processu*, z tych wszystkich osob, *authoritate Conventus praesentis*, znosimy, kassuemy; y że niema szkodzić ich dobrej sławie, deklarujemy.

Candidatus Regni, Conventus Electionis non interisit.

4. Acz ta Rzeczyposp. *iuribus suis et integritate civium freta*, żadnych się na Elekcyi *corruptelas* nie obawia: iednak żeby ten, ktorybykolwiek chciał byđz w Polszcze napotym Regni Kandydatem, a *loco et consensu Electionis abesse* był powinien, *authoritate Conventus praesentis* postanawiamy.

Wojna Moskiewska.

5. Ponieważ naród Moskiewski, nie doczekawszy czasu *expirationis induciarum*, złamawszy przymierze, na Państwo nasze nastąpił, y nie mniej *hostiliter, quam perfide*, wojnę iuz prze-

ciw Nam prowadzi: za zgodą wszec Stanow, na tym Seymie szczęśliwey Koronacyi naszej zgromadzonych, ufaiąc w łasce Bożey, y sprawiedliwości Rzeczyposp. przeciwko temuż nieprzyiacielowi z woyskami naszymi idziemy.

Exempty żołnierskie.

6. Wiele na tym bezpieczeństwu Rzeczyposp. zależy, aby rycerstwo na expedycją przysięłą Moskiewską zaciągnione, obecnie przy chorągwiach swoich w woysku trwało: konstytucyą 1628 o exemptach, *in toto* approbuemy, y do przyszłego Seymu reassumujemy.

Kommissya do Moskwy.

7. Kommissarze na wojnę Moskiewską naznaczamy do woyska naszego, tak z Senatu, iako y *ex ordine equestri*; ktorzy według instrukcyi od Nas Rzeczyposp. daney, *manus suum obibunt*.

Seym dwuniedzielny.

8. Ięśliby się ta wojna z nieprzyacielem Moskiewskim przedłużyla, a podatki na Seymiki do braci wzięte, pozwolone nie były: Seym w Warszawie dwuniedzielny, *authoritate Conventus praesentis, sine solemnitatibus*, złożyć będziemy mogli, *ad hunc solum actum*.

Konkluzya Seymowa.

9. Iż do pożądanego zawarcia Seymu, przeszkodą iest niemała nierychle do Nas y Senatu Posłów Ziemskich przychodzenie, z kąd do prolongacyi Seymow, przeciwko prawu y zwyczajowi, przychodzi: postanawiamy, aby napotym na każdym Seymie Walnym sześciuniedzielnym, Posłowie Ziemscy pięć dni przed konkluzyą, do Nas, y PP. Rad naszych (kędy Marszałek Poselski nie czytać niema, na coby wprzod zgoda w Izbie Poselskiej nie zaszła) przychodzili; y przez całe pięć dnę o sprawach Rzeczyposp. z Nami *et cum Senatu*, znosić się, y do konkluzyi Seymowej przystępować mogli, żeby się Seymy ani skracały, ani prolongowały. A o Seymikach generalnych, na drugim Seymie namowa byđz ma.

Kommissya do traktatow z Krolestwem Szwedzkim.

10. Iako zawsze Krol I. M. s. pamięci Ociec nasz, więcej sobie pokoju, z Krolestwem Szwedzkim, aniżeli krwie rozlania, przez częste naznaczenie Kommissarzow swoich, życzył: tak y My na początku Panowania naszego, za zgodnym zezwoleniem Stanow Koronnych, y W. X. Lit. toż chcąc wszystkiemu światu pokazać, nie pogardzając tymi ózrodkami, Kommissarze obojga narodow do traktowania o pokoju naznaczamy: ktorzy podług instrukcyi od Nas y Rzeczyposp. Nam daney, zachować się mają.

Iurament Krolewiczow Ich Mci.

11. Za wykonaniem przysięgi, podług obowiązku *in pactis, in facie Reipublicae* Nayiaśniey-

szych Krolewiczow Ich Mci, ktorzy od Rzeczyposp. naznaczoną prowizyą mają, *formam* tego iuramentu *in volumen legum*, za affektacyą Stanow obojga narodow wpisać rozkazaliśmy:

Ego Casimirus, et Alexander, Poloniae et Sveciae Princeps, beneficio et provisione Reipubl: ad praesens gaudens, iuro; quia Serenissimo Principi ac Domino, D. Vladislao IV. Regi Poloniae, ac Regno Poloniae, et Magno Ducatui Litvaniae, fidelis et obediens ero, nihilque in damnum, vel praedjudicium Regiae Majestatis et Reipublicae, consilio, auxilio, vel facto committam: imo si aliquid tale scivero, quod vergat in detrimentum, tam Regiae Majestatis quam Reipubl: praecustodiam, ac pro posse meo avertere conabor. Sic me Deus adjuvet, et haec sancta Crux.

Assekuracya uspokojenia religij Greckiej.

12. Za zgodą wszec Stanow, dane iest od Nas *diploma* obywatelom Koronnym, y W. X. Lit. religij Greckiej, nie będącym w Unij, z podpisem naszym, y Panow Deputatow, tak z Senatu, iako y z Koła Poselskiego, z pieczęciami Koronnymi, y W. X. Lit. ktore *diploma* do gruntownego na przyslym da Bog Seymie sześciuniedzielnym uspokojenia, *in toto, vigore Conventus praesentis* approbuemy.

Dyscyplina militaris woyska kwarcianego, na Woiewodztwa Ruskie, y Ukrainne od pogan, służąca.

13. Chcąc na gorącą proźbę obywatelow tej Rzeczyposp: *militarem disciplinam* iako naylepiej w klubę swą wprawić: postanawiamy, aby według konstytucyi 1593 *et* 1613 także 1620 *et* 1624 ktore *in suo robore* mieć chcemy, żołnierz kwarciany na Ukrainie Rzeczyposp: niebezpieczeństwow zabiegał, y *excubias* za włościami odprawował, *in viscera Regni* nie pomykając się, chyba żeby *praegrans Reipubl: necessitas, et evidens periculum* nastąpiło. W ciągnieniu zaś tak się zachowaią, że wprost, nie krząc iść mają, a naybliżej dwie mili na dzień uchodzić; tego przestrzegając, aby tylko dwie rocie iedna po drugiej, na iednym stanowisku nocleg odprawować mogły, bez wszelakiej szkody y krzywd poddanych onego stanowiska: tak, żeby iuz trzecia tam nie stała, kędy attestacyą od Porucznikow, albo ich namiestnikow, że tam iuz dwie chorągwi stały, ukaza, ktora Rotmistrzowie, albo Porucznicy, albo ich namiestnicy dawać powinni, pod utraceniem żołdu, żeby tym lżej od przechodzących chorągwi ubogim ludziom było. A gdzieby trzecia rota stanąć się ważyła, tedy *tam victualia, quam alia damna, in duplo* nagradzać będą powinni. Hetman zaś nasz, porozumiawszy się z Rotmistrzami y Porucznikami, ordynacyą uczyni, żeby przy chorągwi, loźney czeladzi, y koni, nie zagęszczało się; ale żeby ich tyle zostawało, ile tego potrzeba, y sama słuszność ukaże. A żeby tym prędzey y *ex hibernis* do obozu, y z obozu *ad hyberna* się pospieszali; Hetman nasz Koronny każdej chorągwi *diem praescribere* ma, kiedy y w obozie z stanowisk, y z obozu na

785

786

788

stanowiska stanąć ma. A iż areszty według dawnych zwyczajów na placu żołnierską, *in suo robore* mieć chcemy, dla przedszego ludziom ukrzywdzonym doświadczenia sprawiedliwości, y dla lepszego porządku, Hetman nasz przy płacy wojsku będzie bywał: a gdzieby sam nie był, subdelegata swego, któryby miał w wojsku *authoritatem*, na swe miejsce zesła, aby on w niebytności Hetmańskiej areszty te sądzić był powinien. Także około sądów z żołnierzami, konstytucyą *anni 1593 in toto* zachowując. A iż y żołnierzom wojska Ukrainnego, wielkie się złąd dziecie omieszkanie służby Rzeczyposp: iż spraw swych na Trybunale pilnując, od wojska się absentować muszą, y szlachta sama na te sprawy pilnując, Trybunałem się także bawić musi: wygadziąc w tym obojczy stronie, postanawiamy, aby na każdym Trybunale Lubelskim, zaraz po zasiedzeniu, y po spisaniu ordynacyi, przed wszystkimi innymi sprawami, sprawy między żołnierzami y szlachtą, y duchownymi, y innej kondycyi ludźmi o szkody y krzywdy, sądzone były, *in quantum* by tych spraw stawało.

14. A iż siła na tym Rzeczyposp: należy, y dla dogody wojsku samemu na posłudze naszej Rzeczyposp: trwającemu, y dla uchronienia krzywd y szkod obywatelów Państw naszych, aby y *hyberna* były naznaczone, y obmyślany prowiant, bez którego wojsko trudno trwać ma, w czym na terażniejszym Seymie dla naważności różnych spraw Rzeczyposp: do skutecznej namowy przysię nie mogliśmy: *authoritate praesentis Conventus*, do Iasnie Wielmożnego Kasztellana Krakowskiego, y Hetmana naszego Koronnego, Deputaty naznaczymy; z Senatu, Wielm: y Urodzonych: Marcina Kazanowskiego Podolskiego, Tłumackiego Stanisława Potockiego, Braclawskiego, Halickiego, Woiewodow y Starostow. Macieja Leśniowskiego, Bełzkiego: Iana Bełzkiego, Halickiego, Kasztellanow. Także z Koła Rycerskiego po dwu Posłów: z Woiewodztw, Kiiowskiego, Ziemi Ruskich, Wołyńskiego, Podolskiego, Lubelskiego, Bełzkiego, Braclawskiego; Urodzonych, Adama z Brusilowa Kisiele, Podkomorzego Czerniechowskiego: Antoniego Tyszkiewicza, Woiewodzica Brześcińskiego; z Kiiowskiego Ziemi Lwowskiej, Iakuba Sobieskiego, Krayczego Koronnego, Krasnostawskiego, Iaworowskiego, etc. Starostę: Stanisława Bonifacjusza Mniszka, Starostę Lwowskiego. Z Przemyskiej, Iakuba Maksymiliana Fredra, Stolnika Lwowskiego: Mikołaja z Zurowa Danielowicza; z Sanockiej, Franciszka Mniszka, Starostę Sanockiego: Adama z Oczwi Bala. Z Ziemi Halickiej, Alexandra Trzebińskiego, Podkomorzego Lwowskiego: Mikołaja Makowieckiego, Stolnika Halickiego. Z Ziemi Chełmskiej, Stanisława Orzechowskiego: Franciszka Bądzińskiego. Z Wołyńskiego, Mikołaja z Klewania, Xiążęcia Czartoryjskiego: Daniela Małyńskiego, Chorążego Wołyńskiego. Z Podolskiego, Ierzego Dydyńskiego, Sędziego Ziemskiego Podolskiego: Łukasza Miaskowskiego, Podstolego Po-

dolskiego. Z Lubelskiego, Bartosza Kazanowskiego, Wojskiego Lubelskiego: Tomasza z Biberstyna Kaźmirskiego. Z Bełzkiego, Starostę Prusinowskiego: Balcera Brodeckiego, Starostę Iasielskiego. Z Braclawskiego, Olbrycha Kazanowskiego Sędziego Ziemskiego Braclawskiego: Michała Kropiwnickiego, Podśędka Braclawskiego: Sylwestra Czerlińskiego, Pisarza Ziemskiego Braclawskiego. Ktorzy ziachwawszy się do Lwowa, tydzień po Trzech Krolach, *in anno 1634 nonnullorum absentia non obstante, inibunt omnes rationes*, iakoby y *hyberna*, y prowiant wojsku naszemu Ukrainnemu mogły byź obmyślone, A te punkta, które tam umowia, na Seymiki Koronne, Seym przysły uprzedzające, rowno z instrukcyą naszą, będą proponowane, y potym Stanom Koronnym *ad trutinam* podane.

Szkoła rycerska.

15. Słusznie się Stany Koronne na to zgodziły, aby szkoła rycerska była postanowiona, w którejby ludzie młodzi, nie szukając tego po cudzych ziemiach, mogli się *mathematicam militarem*, y rzeczy puzkarskich uczyć: dla tego iakośmy to *in pactis conventis* obiecali, taką szkołę *de facto erigere*, tak y teraz doś im czyniąc, szkołę rycerską we Lwowie naznaczymy; y człowieka takiego, któryby był na to sposobny, upatrzysz; który pierwsze fundamenta tej szkoły założy, onemu na to przywilej dać rozkazaliśmy: co wszystko *authoritate Conventus praesentis* approbujemy.

Disciplina militaris W. X. Lit.

16. Siła na tym należy, aby porządek swoj *disciplina militaris* mieć mogła; a z żołnierstwa zaciągniętego, nie zdzierstwo, ani swawoleństwo, ale obrona była: przetoż mocą Seymu tego, artykuły, konstytucye wojenne wszystkie, w konstytucyach *annorum 1590, 1593, 1601, 1609, 1620*, a osobliwie 1626, y 1628 *de disciplina militari* uchwalone, y peny w nich opisane *in toto* reasumując, tak *insuper* deklarujemy: aby Rotmistrze, którym przypowiedne listy dawać będziemy, ludzko narodu szlacheckiego *realiter et non fecte possessionati* byli: a ci *realem* pokazać *possessionem*, przy pieczętowaniu listu przypowiednego, PP. Pieczętarzom powinni będą; którym w liściech przypowiednych *praefixum tempus*, iako rychło, y gdzie z chorągwiemi stanąć będą powinni, naznaczać będziemy: aby nie rozsypką, ale w kupie, nie krążąc, ani się dla pożytków iakich dłuższym ciągnięciem bawiąc, na miejsce sobie od Nas, albo Hetmanow naszych naznaczone, prostemi gościncami co przechodząc, każdego dnia namniej po dwie mili uchodząc, spieszyli: skromnie na noclegach y pokarmach, prócz żywności słuszney, żadnych zbytkow nie czyniąc, y czeladzi po stronach nie rozsyłając: stacyi nie wyciągając, y podwod w ciągnięciu nie biorąc, zachowali się. A któryby żołnierz, albo y Rotmistrz stacye iakie sobie, bez naznaczenia wymyślać, albo pieniężne wy-

ciągać, y podwody, tak w ciągnięciu, iako też y innego wszelakiego czasu, w dobrach naszych, także panow duchownych, y stanu szlacheckiego ludzi, brać ważył się: takowy każdy na gardle, bez wszelakiego respektu, za dowodem, karany byź ma. Gdzieby zaś w której wsi, albo miasteczku naszym, także y panow duchownych, dwie nocowały, na co Rotmistrze albo y Porucznicy attestacye swoje dzierżawcom naszym y duchownym, albo ich urzędnikom dawać będą powinni; tam iuz trzecia rota żadną miarą nocować, y stanować się nie ma. Y ięliby *in contemptum legum* który Rotmistrz, albo iego chorągiew, tego się ważyła, tedy *poenam* tysiąca złotych popadać, y szkody poczynione według targu y ceny na on czas, sowito zapłacić ma. A żeby się obozowy porządek nie mieszał, y wokacyi swej każdy pilnował: ustawiamy, aby żołnierz ieden dwóch funkcyi na się nie brał: y Rotmistrz, któryby iedną rotę na zamku miał, drugiey w polu nie miał: także też aby Rotmistrz pieszy usarskiej, raytarskiej, kozackiej roty Rotmistrem nie był. *Et viceversa*: aby usarscy, raytarscy, kozacy Rotmistrze, pieszy rot prowadzić się nie ważyli: gdyż to iest iako iedno wielkie *incompatibile*. Rotmistrze też pieszy, aby żaden z nich Kozakow daley dziesiątka koni przy chorągwi swej mieć się nie ważyli, y tych aby nigdzie w stronę, *sub praetextu* zapisowania gospod, y dla stacyi wyciągania nie zasyłali. Towarzysze wojskowi, aby się swoich Rotmistrzow, z którymi się zrazu zaciągnęli, trzymali: a z pod iedney chorągwi, pod drugą, żadną miarą nie wyjeżdżali: y Rotmistrze aby ich bez pozwolenia Hetmańskiego nie wyzwalali. A któryby towarzysz iedney ćwierci dosłużywszy, mianując iakoby do domu dla potrzeby swoiey z wojska, wyiachał; a potymby z drugim Rotmistrem znowu się w krotce zaciągnął, y w wojsku się bawił: takowy każdy z wojska wytrąbiony, y konfiskacyą pocztu skarany byź ma. A co się tycze dobr szlacheckich, to iest dworow pańskich, y domow szlachty chudszej, także dworow dzierżaw naszych: tam się żołnierz *sub poena capitis*, stanować nie ma. A gdzieby to nie mogło byź, żeby żadną miarą dla odległości y dalekości dobr naszych, y duchownych, rota która miasteczka albo wsi szlacheckich minąć nie mogła, y tam nocleg *necessario* mieć im przyszło: tedy żywność wziętą wszelaką targiem płacić powinni będą. A tam iuz w tych wsiach y miasteczkach szlacheckich druga rota *nullatenus* pokarmować y nocować nie ma, która konstytucya tylko w W. X. Lit. służyć ma.

O Pisarzu Polnym W. X. Lit.

17. Na ochronę skarbu Rzeczyposp: aby dla niedozoru do szkody nie przychodziło, Pisarz Polny, albo Substitut od niego naznaczony przysięgły, iest postanowiony, którego powinność y przysięga, iuz przed tym konstytucyami iest dostatecznie opisana: które wszystkie reasumu-

jąc waruiemy, aby Pisarz Polny przysięgi na ten Urząd nie umykał, a nie wykonawszy przysięgi, Urzędem swym nie szafował. Do tego aby według przysięgi swej popisow nie omieszkiwał, popisując sam rotę iedną każdej ćwierci roku, a pieszce każdego miesiąca: y tego przestrzegając, aby żadnemu towarzyszowi nad trzy konie pocztu nie przyjmował, który iuz ani Pisarstwa, z dostojnością Senatorskim pospołu, *compatibilis* byź ma; *salvo moderno officiali*.

Opatrzanie zamków ukraińnych W. X. Lit.

18. Ukraińne zamki W. X. Lit: to iest, Połocki, Mściśławski, Witepski, Surazki, Wieliski, Homelski, Rzeczycki, Uświadski, ile będzie mogło byź restaurować, y porządnie opatrzeć kosztom naszym obieciemy.

Konsens na Biskupstwo Krakowskie.

19. Przychylając się do żądania K. I. M. Pana Ojca naszego s. pamięci, które wprzod na Seymiki, a potym na ostatnim Seymie wniosł; aby za konsensem Rzeczyposp: Nayiasniejszemu Krolewici IMci Ianowi Olbrachtow, Biskupstwo Krakowskie mógł konferować, ukazując, iż dla desolacyi Biskupstwa Warmińskiego, *sufficienter dignitatem Senatoriam tueri* nie może: przeto uważając *merita* I. K. M. s. pamięci Pana Ojca naszego, przcz czterdzieści lat y kilka tej Rzeczyposp: panującego; więc sposabiając Potomstwo I. K. M. Bracią naszą, *ad bene merendum de Republ:* iako na przeszłym Seymie konsens swoy dała Rzeczyposp: tak y na terażniejszym Seymie Koronacyi naszej, tą konstytucyą tenże, za zgodą wszech Stanow, *cum conditionibus* niżej wyrażonemi, approbujemy, y do Senatu, za oddaniem Nam iuz y Rzeczyposp: przysięgi, *more aliorum Consiliariorum Regni*, Krolewica I. M. Iana Olbrachta przypuszczamy: na które kondycye Nayiasniejszy Krolewica I. M. Biskup na ten czas Krakowski, *in facie Reipubli:* przy boku naszym będący, zezwolił, y Rzeczyposp: się obowiązuje, że *non alio jure*, iedno pod temiż obowiązkami, Biskupstwo Krakowskie iest mu pozwolone od Rzeczyposp. Naprzod, aby *intra triennium*, *actu* Przechyterem został, *cum dispensatione Summi Pontificis*. Druga: iż nie inszej prerogatywy zażywać będzie, iedno iakich antecessorow Krolewica I. M. Biskupi Krakowscy zażywali. Prawu też Ziemskiemu; przykładem Biskupa Krakowskiego, *in omnibus causis forensibus*, podlegać będzie; także, iż podług dawnych praw y zwyczajow, wszystkim ciężarom Rzeczyposp: z Biskupstwa Krakowskiego, *sine ulla, tam in parte, quam in toto, a corpore Regni avulsione, subiacebit*: ani na żadne insze *beneficia, dignitates et officia*, postępować będzie. Tenże Krolewica I. M. *nominandi, inaugurandi, coronandi Regis*, nie ma mieć *ius et potestatem*. A że *dignitatem Cardinalitiam* Krolewica I. M. a *Sede Apostolica obtinuit*; waruiemy, że *eo nomine*, żadney sobie prerogatywy wprzod przed Prymasem *Regni* przywłaszcząć nie bę-

dzie. Dobr ziemskich niakim sposobem nabywać nie ma: czego Urzędy wszelkie przestrzegać będą, aby takowych *inscriptions* nie przyjmowali, *sub poena peculatus ad cuiusvis instantiam, in Iudicio Tribunalitio inter causas officij repetenda*; y zapisy takowe żadney wagi mieć nie będą. A ieśliby Krolewic I. M. *extra Regnum* do opatrzenia inszego przyszedł, tedy Biskupstwo Krakowskie *pro vacanti* ma być rozumiane. W czym ze się Krolewic I. M. *juxta praescriptum huius constitutionis* zachowa; iako K. I. s. pamięci Pan Ociec nasz, kaucją na przeszłym Seymie *in facie Reipubl.* uczynił, tak y *My verbo nostro Regio* ubezpieczamy.

Konsens na Opactwo Czerwińskie.

20. Oświadczając Stany Koronne zwykłą świątobliwemu Potomstwu Krola IMci s. pamięci Pana Oycy naszego *benevolentiam*; a widząc, iż Nayiaśnieyszemu Krolewici I. M. Karolowi Ferdynandowi Bratu naszemu, Biskupstwo Wrocławskie przez nieprzyziaciela iest spustoszone, y odięte; zaczym w Biskupstwie tym bezpiecznego *domicilium* mieć nie może: przeto za tą terażnieyszą wakancyą Opactwa Czerwińskiego, konsens swoy *ab actu Coronationis ad quatuor annos*, dla rezydencyi Krolewicy I. M. za zgodą obojga narodow dajemy. Na co My z Kancellaryi naszej przywilej osobny Nayiaśnieyszemu Krolewici I. M. Biskupowi Wrocławskiemu, wydać roskazujemy.

Konsens na Probostwo Miechowskie.

793

21. Znaczne przeciwko Nam, y Rzeczyposp. *merita*, Wielebnego Xiędza Iakuba Zadzika, Biskupa Chełmińskiego, Kanclerza naszego naywyższego Koronnego ktore przez wszystkie czasy wielkimi trudami, kosztami, z odwagą zdrowia, *et summa in rebus agendis dexteritate*, chętnie Nam, y Rzeczyposp. zawsze oświadczal: chcąc onego do dalszych naszych, y tey zacney Rzeczyposp. usługi przychęcić: a uważając zepsowane y spustoszone Biskupstwo Chełmińskie, y nie proporcjonalne *dignitati* iego intraty: *authoritate praesentis Conventus, et omnium Ordinem consensu*, Probostwo Miechowskie, przy Biskupstwie Chełmińskim, y pieczęci, trzymać pozwalamy. Co iednak napotym iść nie ma *in sequelam*.

Seymowe deliberacye.

22. *Deliberationes* nasze, *in causis de bonis nullo jure receptis*, y w inszych wszystkich sprawach, wedle prawa *expedire* będziemy powinni. A iż prawo do trzech dni tylko to *beneficium* dało, y odłożyło; *Res expedit deliberationes*: przeto ieśliby kiedy to prawo exekucyi swcy nie miało, ma Pan Marszałek Poselski przed konkluzją Seymową, pięć abo sześć dni upomnieć się u Nas, aby *deliberationes* expedywane były, y nie wprzod do spraw Rzeczyposp. y do konkluzyi iey przystąpi, azby się to otrzymało.

Naznaczenie PP. Senatorow na mieszkanie przy Nas

23. Warowano to wielą konstytucyi, o mieszkaniu przy Nas PP. Senatorow; do których stosując się naznaczamy na pierwsze pułroka, ktore się zaczynać ma od konkluzyi Seymu Koronacyi naszej, X. Biskupa Wileńskiego, Woiewodę Mińskiego, Łęczyckiego, Gostyńskiego, Kasztellany. Na drugie pułroka: X. Biskupa Poznańskiego, Woiewodę Wendeńskiego, Brześcińskiego, Wiskiego, Kasztellany. Na trzecie pułroka: X. Biskupa Płockiego, Woiewodę Poznańskiego, Kiiowskiego, Sierpskiego, Kasztellany. Na czwarte pułroka: X. Biskupa Warmińskiego, Woiewodę Pomorskiego, Brzeskiego, Wysogrodzkiego, Kasztellany.

Trybunał Radomski.

24. Iż na pieniężnych subsydyach po większej części całość y bezpieczenstwo Rzeczyposp. zawisło, siła na tym należy, aby się wiedzieć mogło, iako były, y będą wybierane podatki Rzeczyposp. y kędy się od Poborcow obracały, y obracać będą: tedy chcąc mieć porządek w dosyć uczynieniu Poborcow, postanawiamy Trybunał w Radomiu, który się ma zaczynać w pierwszy Poniedziałek po S. Iadwidze, a kończyć od zaczęcia *immediate* we trzy niedziele, aby tam wszyscy, którzykolwiek w podatkach przeszłych Rzeczyposp. pozostali, y *in retentis* podani będą do skarbu, poborow, podymnych, czopowych, y inszych podatkow wszelakich; więc y ci, którzy podatki na obronę Rzeczyposp. na terażnieyszym Seymie *Coronationis* uchwalone, wybierać będą: na tymże Trybunale dostateczny rachunek, y satysfakcyą skarbowi uczynili. A ieśliby ktory z nich kwitu dostatecznego nie miał, a pozostał w uiszczeniu się skarbowi, *post praefinitum tempus*: takowi od Instygatora naszego przez pozew pozywani być mają; ktory ma uprzedzać cztery niedziele przed terminem. Warując to, aby żaden Poborca Deputatem, ani Posłem być nie mógł: a ieśliby się ktory taki znalazł, tedy mieysca między Deputatami mieć nie ma.

Deputaci do Radomia.

25. Z Panow Rad naszych, przy Wielmożnym Podskarbib naszym Koronnym, Wielmożnych y Urodzonych: Philippa Wołuckiego, Woiewodę Rawskiego, Walentego Plichtę Rawskiego, Sebastjana Wołuckiego Malogoskiego, Franciszka Szczęsnego Lipskiego, Sochaczewskiego, Kasztellanow. A z Koła Poselskiego, z Woiewodztw, Poznańskiego, Iana Slichtynga, Sędziego Wschowskiego: z Krakowskiego, Marcjana Chełmskiego, Chorążego Krakowskiego, Starostę Ryczywolskiego. Z Zatorskiego y Oświęcimskiego Xięstwa, Piotra Komorowskiego, Starostę Oświęcimskiego: z Sędomirskiego: Iana z Oleśnice Oleśnickiego, Woiewodzica Lubelskiego. Z Kaliskiego, Andrzeia Twardowskiego. Z Sieradzkiego, Stefana Koniecpolskiego, Sę-

dziego Ziemskiego Sieradzkiego. Z Wieluńskiej Ziemi, Mikołai Bielskiego, Pisarza Grodzkiego Ostrzeszowskiego. Z Łęczyckiego, Iana Szymona Szczawińskiego, Starostę Łęczyckiego. Z Brzeskiego, Marcina Tulibowskiego, Sędziego Ziemskiego Brzeskiego, Sekretarza naszego. Z Kiiowskiego, Antoniego Tyszkiewicza, Woiewodzica Brześcińskiego. Z Inowrocławskiego, Andrzeia Ruszkowskiego Podkomorzego Inowrocławskiego. Z Ziemi Dobrzyńskiej, Iana Czerskiego. Z Ruskiego, Adama Bala z Oczwi. Z Halickiej Ziemi, Adama Lychowskiego, Sędziego Ziemskiego Halickiego. Z Chełmskiej Ziemi, Stanisława Orzechowskiego. Z Wołyńskiego, Ierzego Czaplica Szpanowskiego. Z Podolskiego, Łukasza Miaskowskiego, Podstolego Podolskiego. Z Lubelskiego, Tomasza Kaźmirskiego z Bibersteinu. Z Belskiego, Balcera Brodeckiego, Starostę Iasielskiego. Z Płockiego, Stanisława Kryskiego, Podkomorzego Płockiego. Z Mazowieckiego, Mikołai Kossakowskiego, Starostę Wiskiego. Z Podlaskiego..... Z Rawskiego, Macieia Lipskiego, Woyskiego Rawskiego. Z Chełmińskiego, Iana Działyńskiego, Puckiego, Pokrzywnickiego, Rogozińskiego Starostę. Z Malborskiego,..... Wilczewskiego. Z Braclawskiego. Michała Kropiwnickiego, Podśodka Braclawskiego. Z Pomorskiego, Iana Werdę, Starostę Nowskiego. A ieśliby się, na przyszłych Seymikach na podatki do braci wzięte zezwolili, tenże Trybunał Radomski na drugi rok *pro eodem tempore*, y z temiż Deputatami approbujemy. A ponieważ Urodzony Mikołay Mieszkowski, Poborca Kaliski, ze dwu poborow na Seymiku Srzedzkim uchwalonych, kwit na tymże Seymiku *in anno 1628* z podpisem Marszałka tamecznego otrzymał: przeto dekreta, y processy, *eo nomine* iemu intentowane, kassujemy; a kwit ten *in toto* approbujemy.

795

Deputaci do Rawy.

Z Wielkiej Polski:

Urodzony Walenty Plichta, Kasztellan Rawski.

Z Malej Polski:

Urodzony Sebastyan Wołucki, Kasztellan Malogoski, Starosta Rawski.

Z Koła Poselskiego, z Wielkiej Polski:

Dobrogost Węgierski, Surrogator Ostrzeszowski.

Z Malej Polski:

Szymon Chulewicz Woityński, Pisarz Ziemi Łucki.

Trybunał Skarbowy Wileński.

26. Iż się to pokazało z liczby Wielmożnego Podskarbib W. X. L. że niemalo podatkow Rzeczyposp. tak przy Poborcach, którzy liczby nie czynili, iako y ludziach inszych, którzy pieniądze do skarbu wnosić byli powinni, a nie wnosili: przetoż *vigore constitutionis praesentis*, za zgodą wszech Stanow, Trybunał Skarbowy

trzyniedzielny na W. X. Lit. Stany, *cujuscunque conditionis et praeeminentiae*, uchwalamy; na ktory Deputatow przy Wielmożnym Podskarbib Ziemi, y W. X. Lit. naznaczamy z Senatu, Wielebnego X. Ierzego Tyszkiewicza, Nominata Żmudzkiego. Wielmożnych, Mikołai Kiszkę, Mściławskiego: Alexandra Słuszkę, Mińskiego, Woiewodow. A z Koła Poselskiego, Urodzonych: z Wilna, Adama Szakowica, Podkomorzego Osmiańskiego. Z Trok, Krzysztofa Białozora, Marszałka Upitskiego. Z Xięstwa Zmudzkiego, Iana Kieszorta. Z Smoleńska Konstantego Zaleskiego, Podśodka Wileńskiego. Z Połocka, Andrzeia Dunina Konińskiego. Z Nowogrodzkiego, Andrzeia Kurcza, Pisarza Ziemskiego Nowogrodzkiego. Z Witepska, Adama Stabrowskiego, Starostę Newelskiego. Z Brześcia, Iana Kazimierza Umiaszowskiego, Sekretarza naszego. Ze Mściławia, Theodora Soltana, Podstolego Rzeczyckiego. Z Mińska, Krzysztofa Zawiszę, Łowczego W. X. Lit. Starostę Mińskiego. Ktorzy ziachawszy się do Wilna na dzień osmnasty Maia, w roku terażnieyszym 1633 tegoż dnia zasięść, y przysięgę podług konstytucyi 1613 opisaną, wykonać mają: y te sądy zaczawszy, *eadem iudiciorum autoritate et securitate*, którą Trybunał Radomski w Koronie ma, przez niedziel trzy zupełnie odprawować powinni będą. Na którym Trybunale wszyscy Poborcowie, Sukkollektorowie, arendarze, y wszyscy inni, którzykolwiek do wybierania podatkow na Seymach przeszłych uchwalonych, y od roku 1624 aż do tego czasu władzą mieli, y mają sami. A ieśliby ktory z nich umarł, potomkowie ich, także y ci, przy którychby pieniądze iakie z delat podatkow niewydanych, lubo też y delaty, y dekreta Trybunałow przeszłych skarbowych, *ad executionem* nie przywiedzone znaydowały się, stanąć y wyliczać się mają, *sine citationibus*. Iednak aby żaden niewiadomością się nie wymawiał, chcemy mieć, aby do wszystkich Woiewodztw y Powiatow W. X. L. delata z skarbu każdego winnego *de nomine* mianując, Posłom na Seymiki Relacyine zaraz Seymu terażnieyszego dana była, którą oni do akt Grodzkich, każdy w swoim Powiecie przy czynieniu relacyi podać powinni będą: a Urząd Grodzki wyiawszy z ksiąg ekstrakty tey delaty, powinien będzie przez Woznych y Generałow do tych wszystkich w delacie mianowanych w swoim Powiecie rozesłać, relacyą Woznych zaraz do skarbu odsyłać: na co wydatek skarb oddać Urzędowi powinien, a sobie z pen nagradzać. W czym ieśliby Urząd Grodzki był niedbaly, postanawiamy *poenam* sta kop na Urząd: o którą *forum ad instantiam Instigatoris* na Trybunale; a na Woznych y Generałow *poena privationis* Urzędow. Wszyscy tedy na delatę podani, *ne mine excepto*, przed tym sądem stanąć powinni będą, y podlegać *poenis* w konstytucyach *annorum 1627* y *1629* ktore reassumiemy. A Wielmożny Podskarbi nasz W. X. L. powinien będzie po przysiędze Deputatow, przez sługę skar-

796

bowego przysięgłego, oddać wszystkę zupełną delatę zatrzymanych retent w podatkach, y ukazać to, iako wielka summa z dekretow przeszłych Trybunałów do skarbu W. X. L. weszła. W tych sądach Deputaci podług konstytucyi Seymowej, także o pomienionych Trybunałach Radomskich postąpić sobie mają: iednak na spuszczenia przez powietrza, głody, żołnierza, respektować będą, y abjuracye, które słusznie przyjęte byź mają, przyjmować. *Salaria* tym Deputatom z win skazanych, na każdą osobę po stu kop Litewskich naznaczamy. A Deputatem żaden z Poborców, y ktobykolwiek na swych ręku miał podatki Rzeczyposp. byź nie może.

O sądach Seymowych Zadwornych, y Trybunalskich.

27. Zabiegając temu, żeby między ludźmi stanu szlacheckiego, a miastami naszymi, *jurisdictiones non confundantur*: postanawiamy, aby każdy *actor sequatur forum rei*: a do prawa nie należącego ieden drugiego nie pociągał, ale według dawnych praw, aby miasta, które *bona terrestria in commune obtinent, in causis et injurijs mere terrestribus*, iako o wydanie poddanego, o sprawiedliwość z tychże poddanych, *ac in causis caedis et sanguinis*: także o zepsowanie granic *per commissionem* uczynionych; *in causis occupationis fundorum, mere terrestrium: in causa excisionis nemorum, borarum, sylvarum: ac in causis proprij laboris*: y o insze wszelakie *liquidi juris Terrestris* byli powinni *forum Terrestre pati*, iako każdy szlachcic, *sine quavis appellatione et prosecutione post Curiam*, ale tylko na Trybunał. Co się zaś dotycze *causas et actiones civiles, mere jurisdictioni civili subjectas*, zwłaszcza *ratione jurisdictionis bonorum et fundorum civilium* w miastach: o sukcesyjo po mieszczaninie, albo mieszczce, także o sprawiedliwość z mieszczan, iako y o kontrakty, długi, handle, excessy przez mieszczany uczynione, y o inszych wszelakich, którzy *iuri civili Magdeburgensi subsunt*; o takowe, miasta y mieszczanie, nigdzie indziej pociągane byź niemają, tylko *ad Officium civile competens, cum appellatione post Curiam*. A *decreta in foro incompetenti lata*, żadney wagi mieć nie będą: nie derogując w niczym prawom *de securitate iudiciorum* uczynionym; którym wszelakiey kondycyi ludzie *in criminalibus* podlegać mają, *poenam evocationis*, według prawa, *ab utriusque zachowując*. Także o nieoddawanie podatkow uchwalonych, iako y o niedosyćczynienie ustawom Urzędow Woiewodzych, Starościnych, które *in suo robore* zostawiamy. A że miasta, statutu Toruńskiego, którego mają, y któremu derogować nie chcemy, tak *abutuntur*, że nie przy Staroście, ani Podstaroście, ale podczas przy samym tylko Pisarzu Grodzkim, *contra mentem* statutu Toruńskiego, wąż się szlachtę sądzić: a co większa, *in contumaciam* szlachtę czci odsądzią *in tali iudicio*, czego ani statut Toruński, ani żadne prawo nie pozwoliło: takie naprzod dekreta w takich sprawach ferowane kassuujemy, y annihilujemy. A żeby na potym to nie było,

authoritate Conventus praesentis postanawiamy, *sub poena capitis*, na tych którzyby się tego wazyli. A iesliby Starosta *ad requisitionem* miasta, do sądu według statutu Toruńskiego, albo sam nie chciał się stawić, albo Podstarościego zesłać; na takim *poenam centum marcarum in iudicio Tribunalitio persolvendam*, nakazujemy. A konstytucyą o dobrach Władycznych cerkiewnych *anni 1631* deklarujemy, że się rozumieć ma y ściągnąć na same tylko dobra Władyczne y cerkiewne: a *poenam infamiae* otrzymaną na Otuskich małżonkach, od mieszczan Poznańskich, *de consensu partium, ob satisfactionem parti*, znosimy, y kassuujemy.

O preskrypcyi dobr szlacheckich, przeciw duchownym.

28. Zabiegając temu, aby *dominia rerum in incerto* nie zostawały, a żeby dawne *possessiones y dispositiones* dobr szlacheckich nieruchomości wzruszone y zatrudnione nie były: *authoritate Conventus praesentis* postanawiamy, aby *ante inchoatam litem, vigore constitutionis praesentis, bonorum immobilium praescriptio* stanowi szlacheckiemu *contra ecclesiam, annorum 60* służyła. *Exceptis* iednak *inscriptionibus quibus per expressum praescriptioni renunciatum est. Exceptis item fundis ecclesiae adjacentibus, vulgo poświętne nuncupatis*, w tych mieyscach, gdzie kościoły są, y z samemi kościołami.

O Deputatach Trybunalskich duchownych.

29. Iż to za obciążliwość sobie stan szlachecki rozumie, że osoby duchowne co rok iedne na Trybunał Koronny obrani y posyłani bywają: postanawiamy aby na potym nie byli obierani aż *post expirationem duorum annorum*, od zaczęcia swoiey funkcyi na Trybunale.

O dobrach I. K. M. y iurgieltach.

30. Warowano to jest prawem pospolitym, aby osoby duchowne dobr należących do stołu Krolewskiego nie trzymały: w czym aby się temu prawu dosyć działo Rzplitey assekurowujemy, że żadnych dobr do stołu naszego należących, ani iurgieltow na nich, osobom duchownym, *salvis modernis possessoribus*, ani arend, ani administracyi ich dawać, ani pozwalać nie będziemy.

Akademia Krakowska.

31. Ponieważ *jus patronatus* Akademii Krakowskiej, wszystkiey *mere* Rzplitey należy; a pewne dekreta *Rotae Romanae*, w sprawie *inter Almam Academiam Crac: et Patres Societatis*, o fundowaniu szkół zasły: tedy My, iakośmy się *in pactis conventis* obligowali, *procurando* uspokojenie tej Akademii, do Oyc. Ś. włożymy się, aby *causa in integrum restituta*, do decyzji naszej, y Rzplitey tę sprawę odesłać raczył. Gdzie y *jus patronatus Reipubl: y jura Academiae* w cale zachować obiecujemy, które im tak iako od ś. p. Iagieła Krola, y inszych Antecessorow naszych nadane są, y między insze tej Rzplitey prawa,

in volumen legum inscerowano, *tam in toto quam in parte*, approbuujemy.

Canonici Capitulares w Litwie.

32. Iako *ad alia Reipubl. munia*, narod szlachecki ma bliższy akces, tak *in spiritualibus*, aby preceminencyą swię w wszem mieć mógł: postanawiamy, aby od Kanonij, y wszelakich Prelatur, w W. X. Lit. sposobem Koronnym ludzie prostego stanu *arceantur*: zostawiwszy iednak tych przy prerogatywach swoich, którzy przed tą konstytucyą stanęli.

Kommissya Brzeska.

33. Kommissyą Brzeską, do przyszłego da Pan Bog sześciędzielnego Seymu odkładamy; na którym ostatnią decyzją *cum Ordinibus Regni* w tej mierze uczynimy: a tym czasem exekucyą dekretow Trybunalskich, tak w Lublinie, iako y w Wilnie, *tantisper* suspendujemy, y aby *ab utrinque* obywatele tameczni do prawa pociągani nie byli, warujemy.

Korrektura praw w W. X. Litew.

34. Dawno zaczęta praw pospolitych poprawę, *difficultas temporum* y gwałtowne Rzplitey sprawy, w przewlokę przywiodły, iż nie tylko na przeszłym Elekcyjnym, ale y na terażniejszym Koronacyi naszej Seymie, skończona byź nie mogła: przetoż aby się żądcom obywatelow W. X. Lit. dosyć stało, chcemy to mieć, y ustawujemy, aby na przyszłych da Pan Bog Relacyjnych Seymikach, z Woiewodztwa y Powiatu każdego, obrani po iednemu Deputaci, przy Senatorach duchownych, świeckich, także przy Pieczętarzach, *vigore Conventus* od Nas naznaczonych, Wielebnego X. Abrahama Woynę Biskupa Wileńskiego: Wielmożnych, Mikołaja z Ciechanowa Kiszkę, Woiewodę Mściławskiego: Konstantego Połubińskiego, Woiewodę Pernawskiego, Marcjana Tryznę, Referendarza y Pisarza naszego. Ktorzy ziachwasy do Wilna, *pro die 26 Junij, anno 1633* korekturę *iurium* przed się wzięli; *non obstante unius aut plurium absentia*; a *post praestitum ad hunc actum conforme* na kształt Trybunalskiego, *iuramentum*, wszystkie rozdziały y artykuły, w których potrzeba poprawy, *pluralitate suffragiorum concludente*, przeżyrczeli, y dostatecznie sporządzili. Którym Deputatom każde Woiewodztwo y Powiat, na tymże Seymiku *salarium* obmyślić powinien; a My poprawę taką, na Seymie da Bog przyszłym, z Woiewodztw y Powiatow, przez Posły Nam prezentowaną *authoritate Conventus* konfirmować powinni będziemy. A iż stan szlachecki przez miasta naszego Wileńskiego *privilegia, iuribus et libertatibus suis derogantia* wielkie *praetendit* sobie *gravamen*: przetoż przed temiż *ad correcturam iurium* wysadzone mi Senatorami, y Deputaty; mieszczanie Wileńscy powinni będą wszystkie swoje *privilegia* pokazać; którzy w nie weyżrawszy do Nas na przyezły da P. Bog Seym, *integre* przynieść, y relacyą Nam uczynić mają. A My ze wszystkimi

Stany, *cognitionem et finalem decisionem* bez wszelakich dalszych dilacyi, uczynimy.

Incompatibilia.

35. Ponieważ prawa dawne *de incompatilibus*, a mianowicie konstytucya *anni 1627* zabrania, aby Biskupstwa pospolu z Opactwy, albo probostwy zakonnymi trzymane nie były: dla tego bacząc My, y Rzplitey dosyć szczupłą intratę pewnych Biskupstw, dla ustawicznych inkursyi pogańskich, a za tym dezolacyą dobr kościelnych, iako Arcybiskupstwa Lwowskiego, y Biskupstw, Przemyskiego, Żmudzkiego, Chełmskiego, Kłiowskiego, Kamienieckiego, Wendeńskiego; które bez iakiegokolwiek wsparcia, *dignitatem et functionem suam* sustentować nie mogą; na każdego z nich wolno Nam będzie mieć wzgląd, y *seorsivo aliquo* ale *univo* tylko *beneficio* szczupłość tych Biskupstw *proportionaliter supplere*: co *in sequelam* inszym Biskupstwom wszystkim iść nie ma; y owszem konstytucye *de incompatilibus* na takowych reassumujemy, którzy wazyli się do Biskupstw w tej konstytucyi nie specyfikowanych, *beneficium* iakie kościelne upraszać, z tym dokładem, żeby Żmudzkiemu *ex beneficijs M. D. Lit.* a Wendeńskiemu według alternaty, Polakowi w Polsce, Litwinowi w Litwie, opatrzenia dawane były.

Mynica.

36. Iż dla nawałności spraw Rzplitey, w tak krótkim czasie, więc y dla samey trudności umiarkowania talerow, które nie iednaką ligę y wagę po sąsiedzkich Państwach w sobie mają; także dla różności drobney monety, y złączenia złey y fałszywey, którey po części do Korony y W. X. Lit. wniesiono, nie mogła stanąć na terażniejszym Seymie pewna ordynacya mynicy: przychylając się do konstytucyi *anni 1631*, rozkazaliśmy z Kancellaryi naszej o mynicy uniwersał wydany, *ingrossować in volumen legum*, aby według teyże konstytucyi, y przedtym pierwszych, moneta brana była; a monety złey Elbińskiej, y Rygskiej, y inney cudzoziemskiej, do Państw naszych nieprzyjmowano, ale ią gubiono, y wyniszczano: peny na *delinquentes*, y na tych którzyby powinności Urzędow swych exekucyi nie dosyć czynili, aby podług teyże konstytucyi extendowane były, postanawiamy. A żeby inko nayprędzey w porządek naylepszy mynica y w dobrą rezę wprawiona była, y bita; naznaczamy Kommissarzow przy Wielmożnych Podskarbiech obojga narodow: z Senatu, Wielmożnego Mikołaja Firleia z Dąbrowice, Woiewodę Sendomirskiego, Lubelskiego, Kazimierskiego Starostę, Rafała z Leszna Leszczyńskiego, Woiewodę Bełskiego. Starostę Rubieżowskiego. Urodzonych: Krzysztofa Ossolińskiego, Kasztellana Sądeckiego. Jana Łowickiego. Kasztellana Inowłocławskiego. A z Kola Poselskiego: z Wielkiej Polski, Podkomorzego Poznańskiego: Marcina Tolibowskiego, Sędziego Brzeskiego Kujawskiego Ziemskiego, Sekretarza na-

szezo: Kiełczowskiego, Skarbnika Kaliskiego, A z Maley Polski: Mikołaja Korycińskiego. Starostę Oycowskiego: Bartosza Kazanowskiego, Woyskiego Lubelskiego, Tomasza z Biberstyna Kazimierskiego, Dworzanina naszego. Ktorzy na dzień Ś. Marcina przyszły w terażniejszym roku do Warszawy ziachać się mają; y tam gdzie sobie mieysce naysposobniejsze znajdą, zasiędą: Xiążąt y miast *ad jus cudendae monetae* należących, do siebie przyzwiają, ktorych My tą konstytucyą obwieszczamy y napominamy aby się na ten czas do Warszawy stawili. Tam tedy sposoby do gruntownego naprawienia *rei monetariae* namowiają tak, żeby żadne pożytki nie szły nikomu, ale żeby się *in commodum* samey Rzeczyposp: bez zyskow innych wszelakich bicia iey obracało. Umowę tę na Seymiki przed Seymem sześcienniedzielnym blisko przyszłym podadzą: ktorego podania na tymże Seymie przez Rzeczposp: uznanie, decyzya, y postanowienie bicia dobrej monety, dostateczna ordynacya mynie Koronnych, y W. X. Lit. byź ma, iako przedtym w konstytucyach, y w paktach na Elekeyi podanych, a na Seymie Koronacyi konfirmowanych, w zupełney dyspozycyi samey Rzeczyposp: zostawiona iest. Za ktorey Rzeczyposp: na terażniejszym Seymie konsensem, same talery y pułtalerki bite byź mają, do przyszłego tylko Seymu sześcienniedzielnego, iako y przedtym *vigore constitutionis anni 1627* bite były: w ktorych talerach w grzywnie ma byź fainsylbru lotow czternaście, a nie mniej; a waga każdego talera taka, iako imperyalne. A cokolwiek się pożytku na tych talerach y pułtalerach pokaże, to *in commodum Reipubl:* a nie gdzie indziej obrócić się ma. Czego Wielmożni Podskarbiowie Koronni, y W. X. Lit. przestrzegają, przez ten czas tylko do drugiego Seymu, y *rationem* na przyszłym Seymie dać mają. Więc y Kommissarze wszyscy mianowani, przy unowieniu ordynacyi, probę tych talerow uczynią dostatecznie. Zysk na biciu ich porachują y uważają, y Rzeczyposp: do wiadomości podadzą: a exekucya *poenae peculatus* na tych extendowana byź ma ktorzyby nie takie ligi y wagi, iako wyżej, talery bili, abo inszą drobniejszą monetę, mimo postanowienie terażniejszego Seymu, bić śmieli.

Uniwersał do mynice należący.

WEADYSŁAW CZWARTY,

z Bożej łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruskim, Pruskim, Mazowieckim, Zmudzki, Inflantski, Siewierski, Czerniechowski, y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedzienny Krol: obrany Wielki Car Moskiewski.

37. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, a osobliwie Woiewodom, Starostom, Urzędom Grodzkim, Mieyskim, y innym, iakąkolwiek iurysdykcyą y zwierzchność na sobie mającym; także Celnikom, Mytnikom, Pisarzom y ich Namiestnikom, gdziekolwiek na komorach, przykomorkach, w Koronie y w W. X. L. będącym, oznajmujemy: iż między inszy-

mi, ktoreby do pomnożenia rządu y ozdoby w w Państwach naszych należeć mogły, sposoby, nie mineysze byź rozumiemy sporządzenie *rei monetariae*, ktora wielką, od dawnego postanowienia y zwyczaju, z niemalym wszystkich obywatelow Państw naszych ubliżeniem, odmianę wzięła. Życzylibyśmy byli na tym początku szczęśliwego panowania naszego, za instancyą y powodem Stanow wszystkich, aby ona w dobry porządek była wprawiona; gdyż też *eo respectu* ś. pamięci K. I. M. Pan, Ociec nasz, dla dobrego pospolitego, wszelakich skarbu swego ustępując prowentow, ordynacyi rządowi publicznemu to zlecił: co y My do efektu życzylibyśmy przywieść. Ale iż do tego największą iest, tak gwałtowne zagęszczenie y napelnienie monety różney cudzoziemskei, przeszkodą, w ktorey do zachowania srebra y złota w Państwach naszych waloru, żadney nie masz proporeyi: dla czego też y na Seymach y zjazdach przeszłych, pod *Interregnum* odprawionych, Kommissarze na to wysadzeni, żadnych sposobow y środków, do sporządzenia y zordynowania mynie wynaleść nie mogli, co y teraz największym iest impedymentem. Zaczyn przychylając się do konstytucyi przeszłych, tak Seymu *anni 1631* iako y inszych, za spólnym zezwoleniem Stanow na tym Seymie zgromadzonych, Urzędem wszelakim wzwyz mianowanym, na iakiejkolwiek funkcyi y iurysdykcyi będącym, roskazujemy, y napominamy, aby tego przestrzegali, y z każdej miary zabiegali, iakoby monety żadney cudzoziemskei inszey, procz tey ktora iest w konstytucyach mianowana, przyjmować y udawać żaden, *cuiuscunque status et praeeminentiae*, po Państwach naszych nie ważył się, pod winami w tychże konstytucyach mianowanemi. A nad to takowi *legum transgressores*, w więzieniu do dalszey informacyi naszej zatrzymani aby byli; z tym objaśnieniem, że gdziebykolwiek się ta fałszywa moneta pokazała, y według konstytucyi *anni 1631* konfiskowana była, takowa część ktora do skarbu naszego, iako też y ta ktora delatorowi należeć będzie, ma byź *de facto* przy Urzędzie tymże, do ktorego by *transgressor* był prowadzony, psowana, y wniwecz obracana; tak, żeby więcey *in commercium et usum* przychodzić nie mogła. Takoweż peny na tych, ktorzy srebro z Państw naszych do tychże mynie wynosić ważyliby się, abo wywozili, a pewnymi dokumentami byliby przeświadczeni, ściągają się mają. Także y na tych ktorzy czerwonozłote, talery, obrzynają, y monetę w mynicach Państw naszych robioną, ważniejszą przeważają. Żądamy także Kurfierszta I. M. Xiążęcia Pruskiego, aby za zgodą powszechną idąc, *in Ducali Prussia, omni conatu et cura*, pieniądze takowych zahamował, y aby do Korony, y w W. X. Lit. przepuszczone nie były, powagą swą *efficeret*. Co żeby do wszech wiadomości przywiedziono było, roskazujemy Urzędom Grodzkim, y Mieyskim, aby ten uniwersał nasz, po miastach y miasteczkach, tak w Koronie, iako y w W. X.

803 Lit. obwołać y publikować roskazali: z powinności swej, y dla łaski naszej, inaczej nie czyniąc.

Ekonomie.

38. Ekonomiy *sine consensu Reipubl:* tak w Koronie, iako y w W. X. L. nad te co iuz są prawem opisane y pozwolone y *ab antiquis temporibus* do ekonomiy są przyłączone, przyczynić nie będziemy. A ktoby iaką ekonomią przyczynioną nad prawo opisane arendował, abo administrował; ma byź *ad cuiusvis instantiam*, na Trybunał *inter causas officij* pozwany, y *poena peculatus* karany. A że dawno iest prawo, żeby ekonomie, cla, y insze dobra wszystkie, *ad mensam Regiam pertinentia*, iurgielami żadnymi, y daninami, nie mogły byź onerowane: przeto zachowując w cale przywileie tych, ktorzy od ś. pamięci Krola I. M. P. Oycy naszego, y od Nas na Seymie szczęśliwey Koronacyi naszej, otrzymali; waruiemy napotym, aby przywileie takowe na ekonomie, y insze prowenta stołowi naszemu należące, z Kancellaryi naszej, *post publicationem constitutionis praesentis*, nikomu nie były wydawane. A iesliby ie kto otrzymał, *poenis anni 1590 et statuto de non obliganda Sandomiriensi Terra expressis* podlegał ma, y takowy przywilej *nullitati subiacebit*. A *post decessum* wzwyz opisanych possessorow, wracać się wszystkie znowu do stołu naszego mają; y tychże iako y inszych rozdawać nie będziemy.

Kommissarze do Węgier, Śląska, y Margrabstwa, y Pomorstwa.

39. Iż obywatele Państw naszych, od obywatelow Krolestwa Węgierskiego, y Czeskiego, względem Śląska, Margrabstwa y Pomorstwa, różne krzywdy y *praeiudicia* ponoszą; a Kommissarya przeszła Seymu w roku 1629 na uspokojenie tych różnic uczyniona, do efektu nie przyszła: tedy konstytucyą tę reasumując, y onę *authoritate Conventus praesentis* approbiując, aby tym prędzey skutek swoj wziąć mogła, Kommissarze takim sposobem naznaczamy: Wielmożnych, Stanisława Lubomirskiego, Ruskiego, Sandomirskiego, Spiskiego, Białocerkiewskiego, Zatorskiego, Krzepickiego: Mikołaja Spytka Ligęzę z Bobrku, Sandomirskiego, Bieckiego, Woiewodę, Kasztellana, y Starostow. Urodzonego Felicjana Grochowskiego, Przemyskiego: Iędrzeia Boguckiego, Sanockiego: Iana Bełzeckiego, Halickiego: Krzysztofa z Tęczyna Ossolińskiego, Sądeckiego, Kasztellanow. Iana Zebrzydowskiego, Micznika Koronnego: Stanisława z Wielkich Kończyc Mniszka, Lwowskiego: Franciszka z Wielkich Kończyc Mniszka, Sanockiego, Starostow..... Sienińskiego, Podkomorzego Sanockiego: Marcyana Chełmskiego, Krakowskiego: Rachwała Grocholskiego, Przemyskiego: Ierzego Stana, Sanockiego, Chorążych. Iakuba Maxymiliana z Pleszowic Fredra, Lwowskiego: Samuela Nairowskiego, Przemyskiego: Stolnikow. Marka ze Zmigroda Stadnickiego:

go: Piotra Swiatopelka, Bolestraszyckiego, Przemyskiego,..... Stadnickiego, Sanockiego, Podczaszych. Marcyana Morawca, Lwowskiego:..... Leszczyńskiego, Sanockiego, Podsekow. Remigiana Wołakowskiego, Przemyskiego..... Hunickiego, Sanockiego, Podstolich. Marcyana z Pleszowic Fredra, Przemyskiego: Iana Boguckiego, Sanockiego: Iana Glinkę Halickiego, Łowczych. Ierzego z Pleszowic Fredra, Przemyskiego Woyskiego: Piotra Ożę Lwowskiego: Gabryela Bireckiego, Przemyskiego..... Dunikowskiego, Sanockiego, Pisarzow. Mikołaja z Pilce Korycińskiego, Starostę Oycowskiego: Franciszka Dębińskiego: Adama z Leska Stadnickiego: Mathasza, Iana, Stanisława, Iędrzeia, Droiwskich. Iana, Samuela, Adama, Stefana, Balow. Kaspra Wielżyńskiego: Krzysztofa Waszycińskiego: Iana Chodorowskiego: Kyrka Swierskiego: Konstantego Gidzińskiego:.... Krasickiego: Thomasza Grochowskiego:.... Gorayskiego:..... Iacymirskiego. Iana Popiela: Bazylego Lityńskiego..... Dubrawskiego. Macieia Rybińskiego: Łukasza Wyszoczańskiego..... Chłopeckiego. Od Wielkiej Polski zasię Woiewodztwa Poznańskiego, Kaliskiego, y Ziemie Wieluńskiej z Panow Rad naszych, Wielmożnych, Iana ze Bnina Opalińskiego, Woiewodę Poznańskiego, Starostę Inowłocławskiego. Kaspra Donhoffa, Woiewodę Derptskiego, Wieluńskiego, Łayskiego, Bolesławskiego, Radomskiego etc. Starostę. Iana Łowickiego, Kasztellana Inowłocławskiego. Abrahama Ciświckiego, Kasztellana Szremskiego. Marciana Zegockiego, Kasztellana Przemęckiego. Waclawa Ossowskiego, Kasztellana Nakielskiego. Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Marszałka Koronnego, Odolanowskiego, Lezayskiego, Kamionackiego, Łosickiego Starostę. Stanisława z Przemym Przyemskiego, Generała Wielkopolskiego, Konińskiego, Osieckiego Starostę. Macieia Manieckiego, Poznańskiego: Piotra ze Bnina Opalińskiego, Kaliskiego, Podkomorzow. Adama Olbrachta z Przemym Przyemskiego, Obożnego Koronnego. Iana Niogoleckiego, Sędziego Poznańskiego. Andrzeia Tuczyńskiego, Łukasza z Orła Orzelskiego, Stanisława Sokolowskiego, Surrogatora Poznańskiego. Ktorzy to Kommissarze wszyscy, każdy z nich, do swoich kommissyi odprawowania, kiedykolwiek ktora u nich odprawować się będzie, *absentia nonnullorum non obstante*, o mieyscach y czasie każdej kommissyi, *et de securitate ab utrinque* Kommissarzow porozumiewając się; za obwieszczaniem też ich samych przez listy nasze, ziechać się, y sprawiedliwość *utrinque parti* służącą, z wydaniem poddanych, czynić; krzywdy wszelakie, excessy, naieżdżanie, rozboie, pohamować; y w gruntach differencye między tymi Państwami zachodzące, rozsądzić y uspokoić mają.

Ordynacya Czerniechowska.

40. Między Woiewodztwa Kiiowskiego, a Xięstwa Czerniechowskiego, obywatelami, y dzierzawcami, chcąc mieć należne *forum*, za prośbą

tak Woiewodztwa Kiiowskiego Posłów, iako y obywatelów Czerniechowskich, Grod y Ziemstwo w Czerniechowie postanawiamy, do prawa y statutu Kiiowskiego przyłączamy: y Kasztellana, Podkomorzego, y Urzędy wszelkie, Ziemskie, Powiatowe porządkiem Koronnym, które potym *per electionem* iść będą, rozdaliśmy; y Posłów dwoch, których tamże w Czerniechowie obierać będą, naznaczamy: a Roki Ziemskie, po Kiiowskich we trzy niedziele, zawsze przypadać mają, y sądzić się mają.

O wywodzeniu szlachectwa.

41. Ponieważ ludzie prostego stanu, *artibus illicitis*, w tytuły y prerogatywy szlacheckie wdzierać się zwykli: zabiegając temu, żeby te *honoris encomia*, *et virtutis praemia tanto sudore* od przodków naszych nabywane, lada kto sobie nie użurpował, postanawiamy, aby żaden szlachcic nie ważył się *ignobilem* do herbu przyjąć, y za nim świadczyć, y za powinnego swego przyznawać, pod utraceniem własnego szlachectwa swego; o co *forum* na Trybunał *inter causas officij ad instantiam cuiusvis*: co się ma rozumieć y na tych, którzy po konstytucji *anni 1578* ważyli się do herbu cudzego *privatim accedere*, y w cudze herby się *intruserunt*.

42. Do wyvodu szlachectwa, aby przy świadkach w dawnych konstytucjach opisanych, *authentica testimonia literatoria*, każdy był powinien pokazać: iako reformacje, działy, *et bonorum terrestrium dispositiones*. A ktoby dotąd takowego wyvodu nie uczynił, y na potym uczynić nie mógł, choćby też y na urzędzie, lub na dygnitarstwie zasiadł, ma *functione sua carere*, Urząd *pro vacanti reputare*; o co Posłowie na Seymie *urgere* mają.

43. Ktoby przez dekret Seymowy, albo Trybunalski, *non per serias controversias*, ale *in contumaciam*, albo *in conducto*, tylko ferowany, nie wywiódłszy się *legitime* na Seymiku Powiatu swego, z kąd *originem duxit*, szlachectwo przysądzone ma, albowy napotym miał: tedy ie takowym, podług terażniejszej konstytucji, ma wywieść sposobem. A kto się *sine fraude*, według starych praw wywiódł, ten żeby więcej inkwietowany nie był, zachowując we wszystkim *constitutionem anni 1601*. A *illegitimo* zaś żadne *deductiones nobilitatis non rite factae*, ani *gesti magistratus, opitulari* nie mają.

44. Komu nieszlachectwo będzie zadane, tedy *obficianti* nie będzie mógł *reconventionaliter ignobilitatem* zadać, aźby się sam wprzód wywiódł; toż mu dopiero wolno będzie zadawać, jeśli będzie chciał.

806

45. Nakoniec, żeby się nikt na honor starożytnych domów lekkomyślnie nie targnął, dokładamy: iż ktoby *in deductione nobilitatis suae* ustał, a szlachcicowi nienaganionem bez żadnych wywodów y dokumentu prawnego, zadał nieszlachectwo, a onby się nietylko pokrewnemi według prawa, ale y dyspozycjami wywiódł: ten kto zada, a *nobilitatem suam* nie dowiedzie,

ad instantiam ukrzywdzonego, *poenae colli* podlegać ma. A jeśli by który szlachcic osiadłszy w mieście, handlami się bawił, y szynkami mieyskimi, y *Magistratus* mieyskie odprawował; ten ma tracić *praerogativam nobilitatis*: y kiedy by sam, albo potomstwo podczas takowych zabaw jego splotzone, z miasta w tym wyszedłszy, *iura nobilitatis* sobie chciał przywłaszczać, y ziemskich dobr nabywać: taki każdy za szlachcica miany być nie ma, y dobra, jego *terrestria, iure caduco* każdy szlachcic uprosić sobie po nim może.

O sprawach Trybunalskich stanu duchownego.

46. Ponieważ Trybunał Koronny w sprawach niektórych między osobami duchownemi y świeckimi zachodzących, mimo prawo y zwyczaj dawne osoby duchowne, przy Urzędach Podkomorskich, Ziemskich y Grodzkich, na wizye y inkwizycye, *in causis fundi*, po te czasy przydawał: ten *abusum* znosząc, *authoritate Conventus praesentis*, aby to na potym nie bywało; waruimy.

O niewynoszeniu mandatów za dworem, na zniesienie dekretów Trybunalskich.

47. Ponieważ znajdują się tacy, którzy upadłszy w sprawach swoich przed Sądem głównym Trybunalskim, na zniesienie dekretów Trybunalskich, wynoszą w przegranych akcyach za dworem mandaty, y tychże przegranych spraw zwykli *attentować*: przeto waruimy na potome czasy, że takowemi mandatami *nullatenus* wyroków Trybunalskich znosić nie ma żaden, *sub nullitate processus*, y pod winami *de evocatione* za dworem opisanemi. A wzajem Trybunał wdać się w zadworne sprawy nie ma. A jeśli by iakie w tym dekreta otrzymane były, *nullitati subjacere* mają.

Pretia rerum.

48. Że dla szerokić granic Państwa naszego, trudno może być generalny szacunek *exoticarum mercium*, żeby się w każdym Woiewodztwie iednako trafić mogli: więc dla odmiany czasow, trudno ma raz uczyniona *taxa in perpetuum* trwać: postanawiamy, aby od Seymu do Seymu przysięgli Kommissarze nasi, tak z Senatu iako y z Koła Poselskiego naznaczeni byli, którzyby z miast ludzi sposobnych do siebie wzięwszy, w registra kupieckie y celne weyżrawszy, na czterech mieyscach granic Państwa naszego najbliższych, *taxę* wszystkich *mercimoniorum* czynili: iedni w Lublinie, tych które z Moskwy y z Inflant idą, przy Starostach mieyse tamtych, gdzie się szacunki będą odprawowały; drudzy tych, co z Turck y z Wołoch, we Lwowie: trzeci tych co z Węgier y Śląska, w Krakowie: a czwarcy tych co *ex mari Baltico*, y tam z Prus y Pomorstwa, w Poznaniu: które szacunki generalne, mają po wszystkiej Koronie być rozbrane, y z nich zaś w swoich Woiewodztwach Woiewodowie, *habita ratione distan-*

807

tia locorum, według proporcji szacować będą. Do których szacunkow naznaczamy Kommissarze: naprzód do Poznania, z Senatu, Wielmożnych, Adama na Wyszyń Grudzieckiego, Miedzrzeckiego: Marcyana Zegockiego Przemęckiego, Kasztellanow. Z Koła Poselskiego; Macieja Manieckiego, Podkomorzego Poznańskiego: Jana Slichtynga Sędziego Wschowskiego: Piotra Koźmińskiego, Cześnika Kaliskiego: Łukasza z Orła Orzelskiego, Marcyana Tulibowskiego, Sędziego Ziemskiego Brzeskiego; Stanisława Kryskiego, Podkomorzego Płockiego.

49. Do Krakowa z Senatu, Krzysztofa z Pilce Korycińskiego, Woynickiego: Krzysztofa z Tęczyna Ossolińskiego, Sąddeckiego, Kasztellanow. Z Koła Poselskiego; Marcyana Chelmskiego, Chorążego Krakowskiego, Rycywołskiego: Mikołaja z Pilce Korycińskiego Oycowskiego: Abrahama Gołuchowskiego, Stężyckiego; Piotra Komorowskiego Oświecimskiego, Starostow. Jana z Dąbrowice Firleia, Franciszka Dębińskiego.

50. Do Lublina z Senatu, Wielmożnego Rafała z Leszna Leszczyńskiego, Woiewodę Bełskiego: Zbigniewa Sienińskiego, Kasztellana Lubelskiego: Z Koła Poselskiego; Bartłomieja Kazanowskiego, Wojskiego Lubelskiego: Jana Krańskiego, Woiewodzica Płockiego: Tomasza Kaźmirskiego, Marcina z Kalinowy Zarębę, Starostę Grabowskiego: Stanisława Orzechowskiego.

51. Do Lwowa; z Senatu, Felicjana Grochowskiego, Przemyskiego: Jana Belzeckiego, Halickiego, Kasztellanow. Z Koła Poselskiego; Alexandra Trzebińskiego, Podkomorzego Lwowskiego: Jakuba Maxymiliana Fredrę, Stolnika Lwowskiego: Adama Kisiela, Podkomorzego Czerniechowskiego. Xiążęcia Hrehora Czetwertyńskiego: Ierzego Dydyńskiego, Sędziego Kamienieckiego: Ianusza Prusinowskiego: Michała Kropiwnickiego, Podśędka Braclawskiego. Ktorzy wszyscy Kommissarze na mieysca sobie y czas na S. Ian Chrzeciela blisko przyszły naznaczony ziachawszy się, wszystko to cokolwiek do słusznego y sprawiedliwego szacunku *exoticarum mercium*, podług których kupcy sprawować się będą powinni, postanowią.

808

52. Konstytucye zaś *de pretijs rerum*, tak dawniejsze, iako y posłedniejsze, objaśniając, y do rzetelney ekucji przywodząc: postanawiamy, aby PP. Woiewodowie, albo Urzędy ich, przy Starostach, albo Podstarościach, y inszych dygnitarzach, y Urzędnikach Ziemskich, którzy aby się na ten czas ziachali, przy Radzie Mieyskiej na ratuszu, przedniejszego miasta swego Woiewodztwa; dwa kroć do roku: pierwszy raz w Poniedziałek Szrodopostny: a drugi raz, w Poniedziałek najbliższy po S. Franciszku, ustawy czynić powinni byli; wcale zachowując Urzędy Marszałkowskie, y władzę ich, przy boku naszym rezydujących. A gdzieby na czas naznaczony PP. Woiewodowie, albo Urzędy ich,

albo Starościme, do tych szacunkow stawić się omieszkali: tedy *absentia eorum non obstante*, którzy *pro termino praefixo* ziachawszy się, Urzędnicy Ziemscy, lub z Urzędem Woiewodzim, lub Grodzkim; *et e converso*, gdzieby Urzędnicy Ziemscy nie stanęli, przy Starostach, albo ich Urzędach, ile się ich ziedzie, ustawy y ceny rzeczom wszystkim przedaynym, oprócz zboż, wstawwszy do siebie Radziec, Ławnikow, y Starszych z rzemiosł, czynić mają. Tamże loćcie y wagi, garce, kwarty, y miary wszelkie, podług konstytucji *anni 1565* *titulo* ustawa na wagi, postanowieć będą powinni. Ktora to ustawa porządnie spisana, y ręką tych którzy na niey zasiadać będą, podpisana, y zapieczetowana, do Grodu *per oblatam* podana, y przez Woźnego publikowana być ma. Po którą Urzędy Mieyskie, wszystkich miast, y miasteczek Krolowskich, duchownych y szlacheckich, *intra decursum quatuor septimanarum*, do Grodu, do którego podana będzie, posłać, y onę *authentice* wyjąć, y publikować, lubo przez Woźnego, lubo przez mieyskiego czeladnika, pod winą niżej opisaną, powinne będą. Wedle korey ustawy, po wszystkich miastach y miasteczkach, rzemieślnicy y kupcy, y insi wszelacy, wszystko czynić, y przedawać mają, pod winą czterestu grzywien Polskich, korey połowicę ma *cedere* Urzędowi Mieyskiemu, a druga połowica stronie instygującej: o którą *forum* bez wszelakich zwłok, dylacji, *appellacyi, processu summario*, przed Burmistrza, *in primo termino tanquam peremptorio*, być ma; *salva evasione juratoria* rzemieślnikowi, albo kupcowi, gdyby *factum negaret*, a iasných dowodow nań nie było. A gdzieby Burmistrz w ekucji, y czynieniu sprawiedliwości był niedbały, albo też *intra decursum quatuor septimanarum*, do Grodu po *taxę* nie posłał, albo iey nie publikował: tedy pozwany będąc od kogokolwiek do Urzędu Grodzkiego, *poena centum marcarum sine quavis appellacione et prosecutione*, karany być ma; korey połowica Urzędowi, a druga stronie instygującej należeć będzie.

O Podwoiewodzych.

53. Podwoiewodzowie, tak ci, którzy na Urzędy swe podług konstytucji *anni 1631* dotąd nie przysięgali, iako y ci, którzy napotym na te Urzędy następować będą, na Querelach, abo Rokach Ziemskich, które z nich najprędzey sądzone będą, *sub poena privationis officij, et 500 marc*: przysięg podług rot y tey konstytucji *anni 1631* opisaney, powinni będą; o którą *forum* na Trybunał *inter causas officij*, naznaczamy, *ad instantiam cuiusvis*; korey winy połowica sądowi, a druga stronie instygującej należeć ma. Ciż Podwoiewodzowie, *sub eadem poena et foro*, ani Urzędow Grodzkich oraz z Woiewodzemi trzymać, ani prywatnie, *extra tempus in constitutione descriptum*, w żadne *taxy* wdawać się, ani pod czas iarmarkow ludzi kupieckich depaktować, ani więcej od kupcow nad trzy

809

grosze od taszu, abo kramu wyciągać nie mają.

A przy tym warujemy, aby ciż Podwojewództwie, abo Sędziowie przysięgli, y osiedli szlachcice, z żydów sprawiedliwość według praw y przywilejów, *inquantum* by prawu czyjemu nie derogowały tych, którzy Urzędowi ich podlegają, wszelakiey kondycyi ludziom czynili, sprawy mniejsze *post definitivam sententiam* w sądzie swym terminując, a w niektórych sprawach appellacyi do swoich Woiewodów pozwalając: z tym dokładem, żeby ciż żydzi do żadnych sądów inszych pociągani nie byli *in civilibus causis*, tylko do Woiewodzych: y appellacye, coby *centum florenos non excederet*, od Woiewodów za dworem nie chodziły, *sub nullitate totius processus, et poena centum marcarum*, (wyjąwszy żeby *recederet* przez jakikolwiek zapis *a proprio foro*) przeciwko takim, którzyby *in contrarium* postąpili, która tamże y tegoż sądu ma być odłożona. A iurisdycy Woiewodów, według dawnych praw, nie nie praeiudykując, *in criminalibus*, miasta z żydami w żadne iurisdycy wdawać się nie mają; ale *in talibus forum* zwyczajne *sequi* powinni.

O korcach, wagach, miarach po wszystkiej Koronie.

54. Konstytucyą *anni* 1616 o korcach, miarach, wagach, po wszystkiej Koronie, reasumując; postanawiamy, aby w miastach y miasteczkach, tak naszych, iako y duchownych, y szlacheckich, w każdym Woiewodztwie, y Ziemi, korce, wirtle, funt, łokieć, becza, kwarta, iednacie były, podług miary głównego miasta, każdego Woiewodztwa y Ziemi: excypując od tego sep y miary, Starostów y duchownych. Czego Urzędy Miejskie przestrzegać, y konstytucyą tę nadaley do sześciu niedziel do exekucy przywieść, y miary wszystkie terazniejsze, od miar głównego miasta y Ziemi różne, poznosić; a nowe pomierne, cechą głównego miasta pocechowane, na ratuszu mieć, y darmo ie każdemu potrzebiącemu dawać: mieszczan, którzyby insze miary w domach swych mieć, y onemi mierzyć wazyli się, winą czternastu grzywien karać mają. Czego gdyby Urzędy Miejskie do skutku *intra tempus praefixum* nie przywiodły, winą sta grzywien karane być mają: o którą *forum* w Grodzkim Urzędzie, *sine quavis appellatione, et illius prosecutione*. Ktorey winy połowica Urzędowi, a druga stronie instygujący należeć ma. A w głównych miastach, aby miar nie podnoszono, ani umniejszano, ci którzy podług konstytucy Seymu terazniejszego, *ad pretia rerum* należą, doglądać mają.

Libertas commerciorum W. X. Litew.

55. *Pretia rerum in immensum aucta*, wielką szkodę w Rzplitej przyniosły, których lubo ordynacya przedtym zaszła była, iednak efektu samego dotąd, z szkodą wielką obywatelów W. X. L. nie wzięła. Za affektacyą tedy wszystkich Stanów W. X. L. abyśmy żydom handle wsze-

lakie w kramach, y w domach, dla snadniejszego przystępu prowadzić pozwolili, osobliwie w mieście naszym stołecznym Wileńskim: przeto ten punkt *libertatis commerciorum*, za szczęśliwym da Pan Bog przybyciem naszym do Wilna, dekretem naszym uspokoić obiecujemy. Iarmarki miastu Wileńskiemu dwa razy do roku: na *Assumptionis B. Mariae Virginis* ieden; a drugi na Trzy Krole, po niedziel dwie naznaczamy.

O dochodzeniu sprawiedliwości z cudzoziemców.

56. Cudzoziemcy, którzy nie mając *indigenatum*, dobra ziemskie przeciwko prawu trzymają; poki się według prawa nie wyprzedzą, tedy iesliby się od nich iakie szkody obywatelom Państw naszych, tak przedtym, iako y teraz, y potym działać mają się sprawować o to w Ziemstwie, lubo w Grodzie, *juxta leges et consuetudines Regni*, położywszy pozwy na tey majątności, którąby *quocunque praetextu* trzymali: y Starostowie nasi powinni będą *in convictos* taką exekucyą czynić, iako prawo każe na inszych obywatelów Państw naszych.

O dobrach przed Unią wiecznością nabytych, W. X. Litew.

57. Nayduie się wiele takowych, którzy zwykli sobie upraszać różnym pretextem dobra szlacheckie, które przed Unią prawu wiecznemu podlegały: przeto warujemy to, gdzieby się kto wazył pod kim upraszać dobra takowe, y do prawa pociągał; tedy takowe sprawy nieodwłocznie sądzić mamy, y za pokazaniem tego przed sądem, że te dobra wieczney dyspozycy należą, ma takowy, nie zchodząc z tego sądu, tamże zarazem zapłacić stronie przynawney, winy tysiąc złotych. A gdzieby pozwawszy, do poparcia tey sprawy kto sam nie stanął: tedy takowy pod winę bannicy podpadać ma, y *privilegia* na takowe dobra dane, *ipso facto, nullitati subiacere debent*. Ta iednak konstytucy *plebeijs* służyć nie ma.

Port Krolewiecki W. X. L. y obstacula jego.

58. Podiał się był Kurfirszt lego M. kosztem swoim znieść impedymenta, które *defuitationi* towarów W. X. L. bywały na przeszkodzie, y clo od Rzplitej w nagrodę tego kosztu do lat pewnych, które y dotąd wybiera, otrzymał. A iż po staremu obywatele W. X. L. za nieopatrzaniem tego portu, y w ludziach, y w dostatkach swych, wielkie szkody ponoszą: zlecamy to z Senatu, Wielmożnym, Ianuszowi Skuminie Tysskiewiczowi, Woiewodzie Trockiemu, Brasławskiemu Staroście; Alexandrowi Massalskiemu, Kasztellanowi Smoleńskiemu, Iaswońskiemu Staroście. A z Koła Poselskiego, Urodzonym, Tomaszowi Wolanqwi, Marszałkowi Osmiańskiemu; Maciejowi Adamowi Sakowicowi, Podkomorzemu Osmiańskiemu; Ianowi Rostowskiemu, Chorążemu Kowieńskiemu: aby się z Kurfirsztym Imcią znioszcy, y z Kommissarzami jego, rewizyą portu y inkwizycyą z czyiey przyczy-

ny takie szkody w pławach się stały y uczyniły, relacyą tego na Seym przyszły przynieśli: a Kurfirszt Imć aby ten port naprawić *eznunc* kazał.

O różnicach inter bona Regia et nobilium W. X. Litew.

59. Są dawne prawa o różnicach, które zachodzą między dobrami naszymi, y obywatelów Państw naszych, że w takowych sprawach Kommissarze mają być zsyłani, którzy *cognitionem* o takowe różnice czynić powinni: przeto iesliby kto pominawszy taki porządek, iakie dekreta w takowych różnicach *extraordinarie* otrzymał, te żadney wagi mieć nie mają: y iesliby sobie kto krzywdę iaką od kogo w takich różnicach pretendował, podług dawnych praw Kommissarzów na uspokojenie onych zsyłać powinni będziemy.

Obywatele Infantscy.

60. Konstytucyą *anni* 1631 obywatelom Ziemi Infantckiey, za oświadczeniem odwagi, y *merita* ich, za dotrzymanie wiary w nagrodę szkod ich, od nieprzyjaciela podjętych, służącą, *in toto* reasumując: za podawającymi się okazjami, na ich zasługi baczenie mieć obiecujemy, y sumnę w teyże konstytucy assekurowaną, aby Pan Podskarbi nasz, za wiadomością naszą, iako naprędzey uiścił, mieć chcemy: wytraciwszy to, co już *ad rationem* od Podskarbiego naszego wzięli.

Assekuracya miastu Gdańsku.

61. Iż summa, pułtorakroć sto tysięcy złotych, *ad rationem* pięci kroć sta tysięcy złotych od Rzplitej assekurowanych, miastu naszemu Gdańskowi iest zapłacona: wkładamy na Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, aby ta summa *residuitatis*, to iest puł czwarta kroć sto tysięcy złotych, iako naprędzey z podatku Rzplitej onych doszła.

De prole illegitima.

62. Komuby zadano *legitime illegitimitatem*, a onby się słusznie nie wywiódł, tedy *inhaerendo* konstytucy *anni* 1578, *nullis immunitatibus et praerogativis* stanu szlacheckiego *gaudeat*: w czym dekreta *in conductamine* o to gdziekolwiek otrzymane, nie go wesprzeć nie mogą.

Reassumpcy konstytucy 1624, na swowolniki.

63. Iż nad zakaz dosyć surowych konstytucy, wazyło się tymi czasy nie mało kup ludzi swowolnych za granice do obcych Państw przechodzić, stacye wyciągać, y insze krzywdy ludziom czynić: przeciwko tedy takowym prawa pospolitego gwałtownikom, konstytucyą *anni* 1624 reasumujemy. A co się tycze klemencyi naszej w teyże konstytucy, tedy nie we dwaście niedziel, ale żeby we cztery niedziele po publikacyi tych konstytucy *Coronationis*, nazad się wrociwszy, manifestacyą powrotu swego każdy w swym własnym Grodzie uczynił, a po-

tym aby każdy z nich w woysku naszym, przeciwko Moskiewskiemu nieprzyjacielowi, swym kosztem ćwierć przesłużywszy, znaczną iaką przysługę uczynił: dopiero za zaleceniem y wyświadczeniem Wielmożnych Hetmanów na Seymie, przywrocenia im do czci denegować nie będziemy. Ta iednak klemencya starszym ich służyć nie ma.

Deklaracya konstytucy o odpowiedzi *anni* 1588.

64. Iż się to przytrafia, że niektórzy następują na zdrowie y zgubę ludzkie spokojnych, *freti constitutione anni* 1588 o odpowiedzi uchwaloney: zacyz aby takowe *abusus* nie były, iż każdemu *licita est defensio vitae suae*, deklarujemy, że ktoby takowego odpowiednika za odpowiedzią w Grodzie *personaliter post elapsum tempus sex septimanarum* zniósł, nie ma podlegać żadnym penom, tak *ratione homicidij*, iako y inszych, u ktoregokolwiek sądu y iurisdycy *a quopiam* windygowanych; a *ratione damnorum in eadem constitutione expressorum, forum peremptorium* w Ziemstwie naznaczamy.

Odcłócenie spraw niektórych *compositionis* inter Status do przyszłego Seymu.

65. Ponieważ na terazniejszym Seymie do gruntownego uspokojenia sprawy *compositionis inter Status*, dla pewnych przyczyn przyść nie mogły: przeto te wszystkie, które na tym Seymie efektu swego nie wzięły, do przyszłego da Pan Bog Seymu sześćniedzielnego odkładamy, y do nich wprzod, niżeli do spraw Rzplitej przystąpimy.

Confirmatio przywileju Podlaskiego.

66. Przywilej Podlaski *unionis et incorporationis*, iako w sobie iest *in volumine legum*, y *ad literam sonat. cum declarationibus annorum constit. 1581 et 1588, necnon 1607 tam in toto, quam in parte, vigore moderni Conven: reasumendo* aprobujemy.

Szpital Warszawski.

67. Na fundusz y prowizyą szpitalowi ulomnego rycerstwa, sumnę dwadzieścia tysięcy złotych, od sukcessorów y potomków Urodzonego Prokopa Oborskiego, za retenta czopowego do skarbu, w roku 1624, oddaną, naznaczamy, y kwit z teyże summy skarbowey, *casata* pomienionego Prokopa Oborskiego, *donatorum bonorum* Bielska, *et sortis in Bodzeno inscriptione*, za konsensem wszystkich Stanów, aprobujemy.

Szpital Tykociński.

68. Fundacyą szpitala żołnierskiego w Tykocinie, którą Wielmożny Krzysztof Wesołowski, Marszałek nasz Nadworny W. X. L. na majątności swey dziedziczy w Woiewodztwie Podlaskim, nazwaney Dolistowic, uczynił, y onę w Kancellaryi naszej Koronney Wielkiej, *personaliter* przyznał: za prozbą onego, a zgodą y

konsensem wszech Stanow, we wszystkich punktach *in toto* approbujemy; y żeby pomienione łobra, ani *in toto*, ani *in parte*, na żadną inszą rzecz, przez Nas, ani Potomki nasze, obrocone nie były; mocą tego Seymu, *in perpetuum* warujemy.

Czopowe Koronne.

69. Czopowe doroczne, iż jest na terazniejszą expedycją Moskiewską pozwolone, y do drugich podatkow przyłączone, tak ie deklarujemy: aby się od Wielkieynocy terazniejszey, *in anno 1633* zaczęte, do roku *immediate* kończyło. Sposob wybierania po dwa pieniądza od grosza: które *plus offerenti* skarb Koronny arendować powinien, y żeby na dwie racie, podług czasu inszych podatkow specyfikowanego, do rąk Wielmożnego Podskarbiego Koronnego oddawane było.

Składne winne.

70. Nie mniejsze *subsidiu* składnego winnego, do podatkow inszych, na terazniejszą potrzebę Rzpltey bydz rozumiemy: które tak deklarujemy, że się *plus offerentes* na terazniejszym Seymie bydz odzywali, y summę znacznieszą, niż przedtym czyniło obiecowali; wkładamy to na Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, aby w tym iako największey aukcyi Rzpltey przestrzegał: a ten *plus offerens*, żeby był szlachciec *possessionatus*: która arenda nie ma derogować konstytucyi *anni 1628*, one *in suo robore*, *post expirationem arendae* zostawiać.

Evecta.

71. Aby tym skuteczniejszy sukkurs *Respublicae*, przeciwko terazniejszym niebezpieczeństwom, mieć mogła: konstytucyą *anni 1629* Seymu sześciędzielnego, *de evectis*, restauracyi dawnych składow, reasumujemy.

O cłach W. X. Litewskiego.

72. Poglądając na gwałtowne potrzeby Rzpltey, iż wydatki nie małe na zaciąg żołnierza bydz muszą: cło oboje, tak nowo podwyższone z pławem wodnym, iako y *auctio subsidiorum* nazwane, na lat znowu dwie prolongujemy, y uchwalamy, y w administracyą Wielmożnemu Podskarbiemu W. X. L. dajemy; aby iako z największym pożytkiem, lubo przez arendę, lubo inszym sposobem, podług czasow terazniejszych, temi cłami administrował, które podług konstytucyi Seymu *anni 1631* y instruktarza na tymże Seymie spisane, wybierane bydz maia: reasumując o porządku, y warunkach wybierania tych ceł, te konstytucye, które są o tych cłach obudwoch, na tymże Seymie *anni 1631* uchwalone. Czas wybierania tych ceł zacząć się ma od expirowania tych dwuch lat przeszłych, do których na Seymie *anni 1631* uchwalone były: to warując, aby na komorach kwity dostateczne stanowi szlacheckiemu dawane były, ia-

ko wiele towarow mieć, y co od nich płacić będą.

Czopowe w W. X. Litewskim.

73. Czopowe w Wielkim X. L. na lat dwie uchwalamy, które ma się zacząć wybierać w roku terazniejszym, od S. Iana Chrzciciela przyszłego: ponieważ pod tenże czas czopowe przeszłych lat się skończy. A to wybieranie czopowego, ma bydz nie podług starych kwitow, ale podług uniwersalow Seymowych: a osobliwie podług uniwersalu Seymowego, *anni 1627*, z melioracyą takową, że od każdego grosza, za kwartę prostey gorzałki wziętego, po dwa pieniądza brać maia: od kwarty przepalaney po półgroszku Polskiemu.

Pogłowne żydowskie w Koronie.

74. Na terazniejszym Seymie pogłowne żydowskie uchwalone, to iest, ośmdziesiąt tysięcy złotych, tak ma bydz rozumiano: pierwszą ratę na Wniebowzięcie Panny Maryi; a drugą ratę na S. Marcin przyszły, do skarbu Koronnego oddać będą powinni. A oddawszy tę summę, od innych wszelakich podatkow, procz cła nowego, y podymnego, wolni zostawać maia, *in quantum* by w którym Woiewodztwie były uchwalone: w czym się skarb nasz podług konstytucyi 1629 Seymu sześciędzielnego zachować będzie powinien.

Pogłowne żydowskie W. X. Litewskiego.

75. Żydzi w W. X. L. podług konstytucyi roku 1631 powinni będą przez dwie lecie *annuatim*, to iest na każdy rok po dziewięciu tysięcy złotych oddać do Wielkiego Podskarbiego Ziemskiego W. X. L. na dzień 26 *Junij*. A oddawszy tę summę, od wszelakich inszych podatkow, do dwoch lat wolnemi bydz maia.

Pogłowne Tatarskie W. X. Litewskiego.

76. Tatarowie wszyscy w W. X. L. którzy furmaństwem, kupiectwem, y rzemiosłem się bawia: sami od siebie, od żon, y od dzieci swoich, po dwa złote od osoby do Poborce dać maia: excypując Chorążych, ulanow, y tych Tatar, którzy służbę woiczną odprawiają, y na osiadłościach mieszkaia, ci temu pogłownemu podlegać nie będą. A Chorążowie, Murzowie, y ulanowie, przysięgę uczynić maia w Grodzie, na czas wybierania poborow naznaczony, na to że sprawiedliwie, tych tylko którzy służby woienne służą, wyimują; a inszych wszystkich podlegających pod to pogłowne, nie ochraniaia.

Rewizya mostu Brzeżańskiego.

77. Na prozbę Posłow Ziemskich, rewizya do obezrzenia w Brzeżanach, majątności Wielmożnego Mikołaja z Graniowa Sieniawskiego, Podczaszego Koronnego, mostu na rzece Złotej Lipie nazwaney zbudowanego, naznaczamy, do uznania kosztu na ten most wyłożonego.

Bezpieczeństwo, Poznańskiego, y Kaliskiego, Woiewodztw.

78. Konstytucyą 1627 o bezpieczeństwie tychże Woiewodztw; także konstytucyą 1631, *titulo: obrona tychże Woiewodztw, in toto* reasumujemy: okrom samego żołnierza Powiatowego, y wybrańcow. Toż y Ziemi Wieluńskiej służyć ma, za dyrekyą Wielmożnego Marka Bożę Radoszowskiego, Kasztellana Wieluńskiego.

Miasto Brody.

79. Iż z miast Rzpltey nie tylko ozdoba, ale y nie małe *praesidia*, czasow bezpiecznych, zwykły bywać; a za tym obywatelom Koronnym w potrzebach ich, czasu niepokoju y wojny wygodą, gdy w dobry porządek wprawione, dobrze ufortyfikowane bywają: dla tego, za prozbą Posłow Ziemskich, miasto Brody, które Iasnie Wielmożny Stanisław Koniecpolski, Kasztellan Krakowski, Hetman Wielki Koronny, wielkim kosztem fortyfikuje, potężną w nim fortecę przeciwko insultom pogańskim zakładając, chcąc tym bardziej do dobrego porządku y ochoty, z strony muniicy przychęcić y pobudzić. to miasto Brody, w wolnościach inszym miastom nadanych porównujemy, y takowż im wolności, według ich przywileiu nadaiemy.

816 Rewizya na commutacyą dobr naszych, wsi Smierdziny.

80. Na znaczne *merita* respektując Urodzonego Ierzego z Tęczyna Ossolińskiego, Podskarbiego Nadwornego Koronnego, Starostę Pilińskiego, pozwalamy na kommutacyą dobr naszych, wsi Smierdziny, w dzierżawie pomienionego Podskarbiego na ten czas będącey, za dobra iego tey wsi korrespondujące: na co dla informacyi Rewizory nasze, Samuela z Brzezia Lanckorońskiego, Wiślickiego; Samuela z Konar Słupieckiego, Radomskiego, Kasztellanow: Jana Gnoińskiego, Podśędka Sandomirskiego; Maxymiliana Zukowskiego, Cześnika Płockiego, Sekretarza naszego: Pawła Komorowskiego, Podwoiewodzkiego Sandomirskiego, naznaczamy. Którzy obrawszy sobie czas, ziachać będą powinni do dobr pomienionych, y *qualitate quantitateque preventuum ab utrinque bene perpensa*, Nam to na przyszłym Seymie referować maia; po ktorey relacyi, iesli to nie będzie z szkodą Rzpltey, przywilej na takową kommutacyą onemu dać obiecuemy.

Approbacya laudum Wielgopolskiego.

81. *Laudum* Woiewodztw Wielgopolskich, Poznańskiego y Kaliskiego (ktore sobie na Seymiku swym Sredskim blisko przeszłym, o podanych zbiegłych, y ludziach luźnych uczynili, y do akt Grodzkich Poznańskich podali) *authoritate praesentis Conventus* approbujemy. Toż *laudum*, y iego approbacya, służyć ma Woiewodztwom, Brzeskiemu, Inowrocławskiemu, Ziemi Dobrzyńskiej, Łęczyckiej, Gostyńskiej, Chelm-

skiey, y Woiewodztwom Pruskim: także y Ziemi Wieluńskiej.

Libertacya miasta Wieliczki, od stacy żołnierskich.

82. Ponieważ dobra stolu naszego, a osobliwie żupy naszej Wielickiej, prawem pospolitym, statutami dawnymi, y konstytucyami za szczęśliwego panowania s. p. Krola Imci Pana, Oycy naszego uchwalonemi, obwarowane są: tedy przestrzegaiąc, aby w skarbie naszym żup naszych Krakowskich, impedymnt, abo zatrudnienie abo szkoda iaka nie stała się, a zwłaszcza przez ludzie służebne naszej Rzpltey, iakoby nie tylko Urzędnicy nasi żupni, y solniczy kopacze, ale y pospolici robotnicy nasi, nie byli żadnemi exakcyami, ani krzywdami uciśnieni, abo iakie niebezpieczeństwo od ognia nie przypadło, zkądby potym uyma nie mała y szkoda skarbu naszego mogła przypaść; *Conventus moderni autoritate* warujemy, y postanawiamy, aby żaden z Pułkownikow, y Rotmistrzow, Porucznikow, y Towarzystwa, w mieście naszym Wielicze, przy żupie naszej solney, leze żołnierzom naszym nie dawali, y ryecerstwo nasze iey tam sobie nie czynili: także noclegow, stanowisk, tamże, aby nie micwali, y stacy, ani żywności, aby nie brali: ani robotnika naszego na służbę zaciagać nie pozwalali się. A to *sub poena peculatus*, na Seym *ad instantiam Instigatoris Regni*, na Rotmistrze y Poruczniki: a na Towarzystwo *poenam correspondentem damnorum* w Grodzie Krakowskim, iako *in loco delicti ad instantiam* ukrzywdzonego, *forum peremptorium, sine quavis appellatione*, naznaczamy. A ta konstytucya na żupy Bocheńskie, y Olkuskie, ściagać się ma. A dla przewidy łatwiejszey żywnością gornikow Bocheńskich y Olkuskich, w miasteczkach ich, wiecznemi czasy Wolnice uchwałą Seymu tego im pozwalamy: które maia się przez cały rok odprawować.

Miasto Poznań, Kalisz, y Sandomierz, y Przemysł.

83. Wielkie *praesudicium* miasta Poznań y Kalisz, y insze pomienione w tym ponoszą, że Poborcy od nich poborow, podymnego, soszow, y inszych podatkow Rzpltey odbierać niechcą; ażby oraz z gruntow, y domow, których niemają część duchowni y szlachta w tychże miastach posiadli, płacili: przeto warujemy tą konstytucyą, aby te miasta podatkow z takowych domow ich, y gruntow, ponieważ ich nie trzymają, nie płacili: ale żeby Poborcy za oddaniem sobie do Grodu przez Urząd Mieyski delaty, podatki te od possessorow tych dobr sami wybierali, *et cum retentoribus* prawem czynili. Co y miastom tym wzwyz mianowanym *in toto* służyć ma.

Miasto Łowicz.

84. Przywileie od s. p. Krolow, Kazimierza Wielkiego, Ludwika, Władysława, Kazimierza Mniejszego, Jana Olbrychta y Alexandra, miastu Łowiczowi na cła, tak ziemne, iako y wo-

dne, *legitime* nadane: y przez Zygmunta Pradiada, Augusta Dziada, y Stefana Przdki nasze, y od ś. p. Oycy naszego potwierdzone, *autoritate* Seymu terażniejszego *in toto* approbiemy, *in quantum* by *iuri communi* nie derogowały: y obywatele miasta tego przy tychże wolnościach, tak ziemnych, iako y wodnych, cłach, wiecznemi czasy zostawujemy. A iarmak w tymże mieście Łowiczu na Starozapustną Niedzielę; który po te czasy przez trzy dni odprawowany bywał: a napotym podług przywileiu od Nas danego przez niedziel dwie odprawowany bydź ma, Seymu terażniejszego *autoritate* publikujemy.

Miasto Leszno.

85. Przywilei na skład płotna, y przędze, od ś. p. K. I. M. Pana, Oycy naszego, miastu Leszno dany, uchwałą Seymu terażniejszego, *in toto* approbiemy.

818 O odłożeniu liquidacji długu Urodzonego Iana Werdy, Starosty Nowskiego.

86. Liquidacją długu Urodzonego Iana Werdy, Starosty Nowskiego, przez Deputaty z Koła Poselskiego do Nas wniesioną, do przyszłego da Pan Bog Seymu (ponieważ na Seymie niniejszym, dla ścisłości czasu, do skutku przyjąć nie mogła) odkładamy.

Okazowanie Woiewodztwa Sieradzkiego.

87. Przykładem Woiewodztw Wielkopolskich, okazowanie Woiewodztwa Sieradzkiego, na Poniedziałek po S. Mateuszu przekładamy, które po Powiatach, odprawowane bydź ma przed Kasztellany, czwartego iednak roku wszyscy pod Szadek zieżdzać się będą powinni. Konstytucją 1631 o okazowaniu Woiewodztwu Poznańskiemu, y Kaliskiemu, *in toto* approbiemy.

Skład winny, y rybny, w Rzeszowie.

88. Za prośbą Woiewodztwa Sandomirskiego, y Ruskiego, y innych przyległych, dla wygody ludziom w bliższej, y lepszej drodze: pozwalamy składu win y ryb w Rzeszowie, za zwyczajem y prawem innych składów winnych, y rybnych.

Rewizya zamku Oycowskiego.

89. Iż zamek Oycowski pograniczny w Woiewodztwie Krakowskim, za wielkimi ruinami, dla niepoprawy przez przeszłe dzierżawce spustoszały iest; a Urodzony Mikołaj Koryciński, Dworzanin Pokoiowy, y Starosta nasz Oycowski, na iego restauracyą, po wielkiej chorzezi z gruntu, koszt nie małyłożył, y nakłada: naznaczamy, *autoritate praesentis Conventus* Rewizory do oszacowania takowego sumptu; to iest, Urodzonych: Marcina Chełmskiego, Chorążego Krakowskiego, Starostę naszego Ryczywolskiego, Uyskiego: Maxymiliana Jarzynę, Sędziego Ziemie Sochaczowskiej. Marcina z Nągłowic Reia: Stanisława z Przebysławic Oraczowskiego: kto-

rzy porozumiawszy się o czasie, na zamek Oycowski ziachać się mają, y tam, *unius, vel duorum absentia non obstante*, restauracyą zrewidować, y koszt zrachowawszy, Nam na przyszły Seym odniosą, abo na pisaniu podadzą.

Przywilei Oycow Dominikanow Wareckich.

90. Oycowie Dominikani Wareccy, iż pokazują przywilei od Xiążąt Mazowieckich, approbowany od wszystkich po tym Antecessorow naszych, na pewny plac, na którym kościół, y klasztor był: że się ten kościół na insze miejsce przeniósł, a na tym placu sześć zagrodników zasiał, tedy tych, którzy na tamtym placu zasiałi, *autoritate Conventus praesentis, ab omnibus oneribus* wolnymi czynimy.

Revisio fundi Węzowo.

91. Pewny grunt Rzpltey do dzierżawy Dobrzankowskiej należący, w Węzowie dziedzicznej wsi Urodzonego Iana Krasieńskiego, Woiewodzica Płockiego, Ziemie Ciechanowskiej, w Powiecie Przasznyeckim, iż poddanym iego różne *fastidia* od ciągnących żołnierzw, *eo praetextu* przyczyną bydź zwykły: pozwoliliśmy to dla zasług iego, żeby proporcjonalną przyległych gruntow pomienioney dzierżawie naszey, kommutacyą Rzpltey oddał. Na co dla informacyi Rewizory nasze, Stanisława Krasieńskiego, Sędziego Ziemie Ciechanowskiej: Balcera Sarbiewskiego, Miecznika Ciechanowskiego: Władysława Nieborskiego, Podczaszego Ciechanowskiego, naznaczamy. Ktorzy obrawszy sobie czas, ziachać będą na grunt pomieniony powinni, *quantitate et qualitate bene perpensa ab utrinque*, Nam to na przyszłym Seymie referować mają: po ktorey relacyi, iesli to nie będzie szkoda Rzpltey, a Stanow Koronnych, y W. X. Lit. konsens nastąpi; przywilei na takową kommutacyą onemu dać obiecuemy.

Kommissya Płodownice.

92. Differencye Płodownice szlacheckiej, z Płodownicą Rzpltey przy rzekach Gomodłwi, Gryczu, y Płodownicy położoney, w ciężkim przyciśnieniu tamecznych obywatelow od dzierżawcow Rzpltey dobrom ich przyległych, iż nieodwłoczney decyzji Kommissarskiej potrzebują, *autoritate* Seymu tego zlecamy, aby *ad primam requisitionem cuiusvis, ex praetendentibus*, z Kancellaryi naszey pomienione kommissye wydane były: a Kommissarze *in locum differentiarum* ziachawszy się, *unius, aut alterius absentia non obstante, praemissis ad eum actum necessarijs requisitis*, powinni będą między ściany Rzpltey z dobrami szlacheckimi, *productis Commissionibus antiquis iuribus et privilegijs praetendentibus*, gdziekolwiek tylko *ab utrinque controversae contiguitates* dobr szlacheckich, z dobrami Rzpltey ograniczenia potrzebowały; mają to zeznać, y tę rekognicyą swoię na Seymie przyszłym ukazać. Na co Kommissarze nasze, Iana Brochowskiego, Kasztellana Zakroczymskiego: Franci-

szka Węsła, Kasztellana Ciechanowskiego: Piotra Grodzickiego, Podkomorzego Rożańskiego: Mikołaja Łopackiego, Podkomorzego Zakroczymskiego: Stanisława Krasieckiego, Sędziego Ziemie Ciechanowskiej: Balcera Sarbiewskiego, Miecznika Ciechanowskiego: Władysława Nieborskiego, Podczaszego Ciechanowskiego, naznaczamy.

Laudum Woiewodztwa Braclawskiego, z strony strawnego Poselskiego.

93. Iż obywatele Woiewodztwa Braclawskiego, dla przychęcenia braci swey do służby Rzpltey uchwalili sobie *sub Interregno* ieszcze, że na zjazdach Seymikowych, na każdy sześcienniedzielny Seym, po połowicy poboru iednego łanowego Posłom swym na strawę na czasy wieczne: tedy My ze wszystkimi Stany, tę tak przystoyną sprawę, y prośbę ich uważywszy, *autoritate totius Conventus* wiecznie approbiemy; deklarując to przy tym, że to nie publicznym uchwałom na potrzebę Rzpltey szkodzić nie ma. A żeby żadna okolo tego wątpliwosć nie była, czas wydania we dwie niedzieli, po skończeniu Seymiku: miejsce zaś do Sądu Ziemskiego, albo ich Komornika, które Sąd Ziemski na tę sprawę naznaczy, byle był szlachcie dobrze osiadły, naznaczamy: y *poenam* nie wydania poborow, na tych ktorzyby na czas wyżej, y miejsce naznaczone, nie oddali, naznaczamy. O co sąd, albo Komornik, pozywać ma do Grodu, albo Ziemstwa, *sine intermissione*: a sąd takową sprawę *sine quavis appellatione et dilatione*, sądzić ma: ktorey peny połowica delatorowi, a połowica Sądowi ma należeć. A pieniądze te *per partes*, Sąd albo Komornik ich, rowno Posłom rozdawać ma, bez żadney zwłoki, *sub iisdem poenis, ad instantiam Nuntiorum, vel unijs*, y deczyzą także *judiciorum, ut supra, semolis omnibus dilationibus et motionibus*, ferować ma: to przy tym dolożywszy, że te pieniądze Posel każdy wzięwszy, *sine quavis exceptione* stawić się powinien będzie na Seymie; *excepta sola vera infirmitate, sub poenis, ut supra, iisdem, et duplicis pensionis summae a Iudicio Terrestri, vel ejus Camerario receptae*. O co się także powinien będzie przed Grodzkim, albo Ziemskim Sądem, stawić takowy Posel, y sprawic *absque omnibus dilationibus et appellationibus*, y temu *subfacere*, co on sąd nakaże.

Okazowanie Powiatu Puckiego.

94. A iż Powiat Pucki nad morzem, zład niebezpieczeństwa wielkie, y prędkie przypada; do tego przy granicy Pomorskiej, gdzie żołnierz nieprzyiacielski przychodząc, szkody czyni, leży, ktorego Powiatu obywatelom niebezpieczno pod Starogard, do dwudziestu mil tam y sam na okazye iezdzić: *autoritate Conventus praesentis* postanawiamy: aby te okazye szlachta, y obywatele tameczni, przed Sądem swym Ziemskim, czasu naznaczonego przed Puckiem przez trzy lata, a czwartego roku gene-

raliter pod Starogardem odprawowali. A Pan Sędzia registra, *tam absentium, quam praesentium*, do Wielmożnego Pana Woiewody swego Pomorskiego odsyłać powinien. Ktore to okazowanie, *sub poenis in constitutionibus Regni*, o okazowaniu, *sancitis*, odprawować się ma.

Approbacya kontraktu, y arendy ekonomiy Rogozińskiej.

95. Kontrakt z skarbem naszym, a Urodzonym Ianem Działyńskim, *ratione* naprawy, y arendy oekonomii Rogozińskiej, do lat dwunastu zawarty, y ręką świętey pamięci K. I. M. Pana Oycy naszego podpisany, y potwierdzony: a na nakłady, ktore przyrzeczoney Starosta, albo Oekonom nasz, czyni, y daley czynić będzie, względ mając; ieszcze do lat pierwszych, lata cztery przydaemy, pod tymiż kondycyami, ktore w kontrakcie są wyrażone.

Przepisanie starych ksiąg Grodzkich Sieradzkich, y Ziemskich Sieradzkich, y Szadkowskich.

96. *Vetustas* sama, że niemało napsowała ksiąg, tak Grodzkich, iako y Ziemskich Sieradzkich, y Ziemskich Szadkowskich; aby daley do zniszczenia nie przyszły, pozwalamy pomienione księgi stare, w registrykach pisane Grodzkich, Sieradzkie, za kosztem Naywielebniejszego X. Iana Wężyka, Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, *Regni nostri Primatis, primique Principis*: a Ziemskie Sieradzkie, y Szadkowskie, za kosztem Wielebnych Xięży, Macieja Łubińskiego, Kuiawskiego; Stanisława Łubińskiego, Płockiego; Iakuba Zadzika, Chełmińskiego; Kancelerza Koronnego, Biskupow, przepisać: ktorego przepisania Ziemskich, Sąd Ziemski Sieradzki, a mianowicie, Urodzony Alexander z Otoka Zaleski, Podśudek Sieradzki; a Grodzkich, Urząd Grodzki z Deputatami, ktorzyh sobie te Powiaty na Seymiku Szadkowskim *die 12 Aprilis* obiorą, dożyć mają, y z dawnymi nowo przepisane zkorrigować; y zkorrigowane rękami swymi każdy zpodpisować; a potym wszystkie wespół, tak stare iako y nowe przepisane, Ziemskie, Sąd Ziemski, a Grodzkie, Urząd Grodzki, chować będą. Także nowo przepisane, *pro authenticis habebuntur*.

Surrogacya Sieradzka.

97. Surrogacyą *tempore Interregni*, Urodzonego Marcina z Walewic Walewskiego, Podkomorzego Sieradzkiego, za surrogacyi pomienionego Podkomorzego, approbiemy.

Laudum Ziemie Bielskiej.

98. *Laudum* Ziemie Bielskiej, w Woiewodztwie Podlaskim, *de data in Curia Branecen: feria quinta, post festa solennis: Pentecostes proxima, anno 1632 sub Conventu particulari sancitum, in toto* approbiemy: *si tamen iuri communi non fuerit contrarium*.

Dochodzenie ran Ziemi Bielskiej.

99. Konstytucją 1611 Powiatu Drohickiego, w Woiewodztwie Podlaskim, o dochodzeniu ran, *in toto* od Ziemi Bielskiej przyjętą, reasumowawszy, approbujemy.

Xiąg Seymowych, Trybunalskich, y Ziemskich Piotrkowskich, chowanie.

822

100. Xięgi Seymowe, Trybunalskie, y Ziemskie Piotrkowskie, przy kościele farnym, że w wielkim są niebezpieczeństwie od ognia, pozwalamy Sądowi Ziemskiemu Sieradzkiemu, one do Oyców Dominikanów przenieść, (na co pomienieni Oycowie pozwalają) y tam iako na najbezpieczniejszym miejscu chować dopuszczają, za kluczami tegoż Sądu Ziemskiego Sieradzkiego. Ktorą ich uczynność łaską naszą zupełnie *rependere* chcąc, względem tego xiąg chowania, z Woytostwa Piotrkowskiego, *perpetuis temporibus*, grzywnien piętnaście, *sub poena centum marcarum solven: et Iudicio Tribunalitio repeten:* pozwalamy. Ktore to Woytostwo miastu Piotrkowowi, na poprawę murów tumeicznych, inkorporujemy, według przywileju dawnego, miastu temu danego; *salvo nihilominus jure moderni possessoris.*

Approbacja dobr Oyców Karmelitów konwentu Poznańskiego.

101. Konwent Poznański, iż *anno 1413* fowarku nazwanego Starołęka y Czapury, za confirmacją Krola Władysława Kazimierza, zawsze był *in pacifica possessione*: przeto y teraz *authoritate Conventus praesentis*, pomienione dobra konwentowi Poznańskiemu warujemy, y *totaliter cum iuribus* onych zachowujemy, *non praejudicando iuribus et privilegijs*, ieśliby kto *in contrarium* do wodniejsze pokazał.

Grod wieczny Przemyski.

102. Za zgodą wszech Stanów, y prośbą Posłów Ziemskich Woiewodztwa Ruskiego: postanawiamy Grod wieczny w Przemyslu, przykładem Grodów inszych Koronnych.

Grod wieczny Łukowski.

103. Za usilną instancją Posłów Powiatu Łukowskiego, postanawiamy, iż akta Grodzkie Łukowskie wieczne bydź mają, według zwyczajn inszych Grodów wiecznych: ktore też akta *vim perpetuitatis* brać poczną we cztery niedziele, po skończeniu Seymu tego.

Restytucja do czci, Grodów małżonków.

104. Za zgodą wszech Stanów, y za prośbą Posłów Ziemskich, także za satisfakcją stronie przeciwny Urodzonych, Iana Grota, y Dorotę Bienkowską, małżonków, *ad pristinum honoris statum* przywracamy, y dekreta *vigore praesentis constitutionis* kassujemy, y umarzamy.

Restytucja do czci Iana Moszyńskiego.

105. Za wniesieniem do Nas prośby Koła Poselskiego, y pozwoleniem Panów Rad naszych, także wypuszczeniem z infamii strony przeciwny; więc też mając wzgląd na zasługi Urodzonego Iana Moszyńskiego, ktore z młodych lat swoich szukając tey restytucji honoru, od Moskiewskiej expedycji, po wszystkie po tym, znacznie y odważnie, Nam, y Rzpłtey y ś. p. Przodkowi naszemu oddawał: zgodną uchwałą Seymu terażniejszego, wszystkie dekreta y infamie nań ferowane, z niego znosimy, y wiecznemi czasy kassujemy, y do pierwszego honoru, wszelakich praw y swobod szlacheckich, iego przypuszczamy, y od win, y obowiązków wszelakich prawnych, wolnym go czynimy.

823

Zniesienie poenarum legum, cum restitutione, Urodzonego Hieronyma Lasockiego, cum complicitibus.

106. Uważając przykłady świątobliwych Przodków naszych, Krolów Polskich; iż ci, ktorzy podług prawa na uczciwym karanie odnosili, *ad pristinum honoris et fortunarum statum* przywracani bywali: y My też wzgląd mając na zasługi dawne starożytnych, upadłym na początku panowania naszego, chcąc *benignam* podać *manum*, y drogę do dalszego Nam, y Rzpłtey słuzenia otworzyć, niemniej też patrząc, że y stronie ukrzywdzoney dosyć się stało; Urodzonego Hieronyma Lasockiego, y iego pomocników, na Seymie y Trybunale, *anno 1631* wzdanych *in poenis legum, autoritate praesentis Conventus ad pristinum honoris, et fortunarum statum*, przywracamy: warując, iż im te dekreta, y potomstwu ich, niwezczym, processy, y insze peny, *ex hac occasione emergent*: (ktore inż z nich znosim) szkodzić nie będą wiecznymi czasy. Z tą iednak kondycją, aby pod tę terażniejszą expedycją, Moskiewską, swym kosztem stawil koni dwadzieścia pod chorągiew naszą dworską; za attestacją Hetmańską.

Zniesienie infamii, z Adama Przesmyckiego.

107. Za instancją Senatu y Koła Poselskiego, infamią na Urodzonym Adamie Przesmyckim, iako o wyiachanie z wojska y niedosłuzenie, *in contumaciam*, na Seym *anni 1627* otrzymaną: uważając niewinność iego, y mężną w expedycji Pruskiej odwagę uczynioną, *perpetuis temporibus* z niego znosimy, y onego *ad pristinum nobilitatis statum* przywracamy.

Gleyt Urodzonego Woyciecha Sudrawskiego.

108. Za gorącą prośbą Panów Posłów, y konsensem Stanów wszystkich, Urodzonemu Woyciechowi Sudrawskiemu, pozwalamy na Seymie szczęśliwey Koronacyi naszej gleytu do blisko przyszłego Seymu: w ten iednak sposob, aby na terażniejszey expedycji Moskiewskiej, przysługi znaczney od Wielmożnego naszego Hetmana attestacją ukazał; którą gdy pokaże, na ten czas onego do czci przywrócic obiecujemy.

824

Gleyt Urodzonemu Ierzemu Krokowskiemu.

109. Za zgodą Stanów Koronnych, na przyczynę PP. Posłów Ziemskich: *authoritate Conventus praesentis*, gleyt Urodzonemu Ierzemu Krokowskiemu do blisko przyszłego Seymu pozwalamy: z tą iednak kondycją, iż tym czasem powinien będzie koni dwadzieścia pod chorągiew gwardyi naszej, na expedycją Moskiewską stawić, y sam co znacznego sprawić. A gdy da Pan Bog na przyszłym sześciedzielnym Seymie od Hetmanów naszych, że temu dosyć uczynił, pokaże: tedy tam na ten czas dekret tey infamii z niego znieść, y *ad pristinum honorem, statum*, onego przywrócic obiecujemy.

Gleyt Urodzonemu Markowi Lahodowskiemu.

110. Częścią na usilną prośbę PP. Posłów Ziemskich, częścią też na zasługi Urodzonego Marka Lahodowskiego, Krolowi I. M. ś. p. Panu, Oycu naszemu oddawane, nie mniejszy respekt mając; ponieważ też y satisfakcją słuszną, *parti praestitit*: onemu za zgodnym zezwoleniem PP. Rad naszych gleyt z Kancellaryi naszej wydać rozkazaliśmy, y *ad pristinum honoris statum* onego przywracamy, ieśli osobą swą y kosztem swym na expedycji Moskiewskiej służyć będzie, y na to attestacją Hetmańską na przyszłym Seymie sześciedzielnym pokaże.

Rzeki portowe w Woiewodztwie Wołyńskim.

111. Wielką w tym stan szlachecki ma szkodę, że na rzekach portowych, słupy, tamy, y groble, statkom wodnym przeszkadzające, są porobione: przeto reasumując konstytucyo wszystkie o tym uczynione, warujemy, aby wszystkie *impedimenta navigantium*, na rzekach Słuzę, y Bugu y Horyny: mianowicie tamy, młyny, w Brześciu, w Bereuciu, Beretyczach, Husyennym, y inne wszystkie na tych rzekach, naydaley Iana Świętego Chrzciela przyszłego, *sub poena mille marcarum ad cuiusvis instantiam, in quovis Iudicio Castrense sine appellatione et Tribunal: Lublinen: repeten:* zniesione były.

Rewizya w Bielcu, y w Pijanowicach.

112. Za prośbą Posłów Ziemskich, na rewizyą do obeyrzenia gaci w majątności Bielcu, Urodzonego N. Boguckiego, Łowczego Sanockiego: także na rewizyą mostu w Pijanowicach, Urodzonego Gabryela Biereckiego, Pisarza Przemyskiego; także y na ustawienie cła w przerzeczonych włościach, naznaczamy: co aby na przyszły da Pan Bog sześciedzielnym Seym do wiadomości naszej y Rzpłtey, *in sufficientissima forma*, tak o rewizyi, iako y postanowieniu cła, przyniesiono było, mieć chcemy.

O gaci Brześciańskiej.

113. Mając przełożono od Posłów Woiewodztwa Ruskiego, iż naznaczenie cła na poprawę gaci Brześciańskiej, y Raytarowskiej, y daleko się rozciągającej, sumpty wielkie, ktore

tam Urodzony Andrzej Bogucki, Kasztellan Sannocki, y panny zakonne klasztoru Samborskiego podeymnią, żadną miarą wydołać nie mogą: przeto znowu Rewizory nasze, do uznania tego y postanowienia myta naznaczamy; ktorzy aby Nam y Rzpłtey naszej, na przyszłym da Pan Bog sześciedzielnym Seymie, o wszystkim dostatecznie referowali, mieć chcemy.

825

Libertacya miasta Mikołajowa y Glinian.

114. Zrozumiawszy Posłów z Woiewodztwa Ruskiego, iż miasteczko Mikołajow jest bardzo za inkursyami Tatarskimi, y przez ogień spustoszone, y chcąc aby się iakokolwiek ratować mogli obywatele tumeichni, onych od podatków wszelakich do czterech lat uwalniamy: ktora libertacya y miasteczku Glinianom służyć ma.

Kommissye Podolskie.

115. Rozgraniczenie dobr Rzpłtey z szlacheckimi, w Woiewodztwie Podolskim leżących, aby podług konstytucyi 1613 doszło: toż aby y Woiewodztwu Braclawskiemu służyło, pozwalamy.

Rewizya Urodzonemu Gruszeckiemu.

116. Iż Urodzony Bronisław Gruszecki, we wsi naszej Holoskowie, w Woiewodztwie Podolskim leżący, fortecę zmurował: przeto dla rewizyi tey tam fortece, naznaczamy Iasnie Wielmożnych, Marcina Kazanowskiego, Podolskiego: Stanisława Potockiego, Braclawskiego, Woiewodów; Urodzonych, Ierzego Dydyńskiego, Sędziego: Woyciecha Kalinowskiego, Łowczego: Kaspra Matczynskiego, Woyskiego Kamienieckich: ktorzy o czasie porozumiawszy się, na miejsce tamto ziadą; kędy nietylko sumpt iego włożony, ale y to, ieśli Rzpłtey ta tam struktura potrzebna jest, uważą: a potym na przyszłym Seymie *censurae Reipublicae* to *subiacebit*.

Deklaracya liczby prowiantowey Urodzonego Stanisława Galowskiego.

117. Sprawę prowiantową Urodzonego Stanisława Gaiowskiego, Dworzanina, y Prowiant-Magistra naszego, w ktorcy dla iego na on czas przy czynieniu liczby niegotowości pewne z nim dekreta w Trybunale Radomskim zaszły, *cum documentis et beneficijs quibusvis iuris in integrum restituumus*, aby znowu teraz iuz *paratior*, z summy na prowiant Pruski wziętey liczbę uczynił, do skarbu *authoritate Conventus praesentis* odsyłamy.

Skład winny w Balogrodzie.

118. Za prośbą Posłów Ziemskich, y za spólną zgodą wszech Stanów, pozwalamy Urodzonemu Adamowi Balowi, składu winnego, czasy wiecznemi, do miasteczka iego dziedzicznego Balograda, z wolnościami y prerogatywami takimi, iakie inszo miasta pograniczne nasze, y PP. duchownych y świeckich, mają.

826 **Kamieńca y Sniatynia, libertacya od złotych trzechset-pięniężnego myta.**

119. Obywatele miast naszych pogranicznych, Kamieńca y Sniatynia, którzy częstym inkurysom pogańskim są *obnoxij*, a różnych myt exakcyą uciążeni zostawiają: przeto od myta pięniężnego *ratione* złotych Polskich trzechset, y ewekcyi, gdy który z tych obywatelów dla zabezpieczenia żywności sobie y miastom tym, za granice poiedzie; wolnymi ich czynimy: y względem takiejże summy, przywilej od ś. p. świętego zmarłego Pana, Oyca naszego dany, względem czwartego grosza approbujemy, miastu zaś Sniatyniowi myta sztukowego od kupców cudzoziemskich po groszy sześciu, do lat dziesięci pozwalamy: które Starosta nasz miasta tego, na prędką fortyfikacyą tameczną obracać będzie. Liczbę iednak na Seymie każdym, y liquidacyą perceptu y expensy, Podskarbiemu Koronnemu uczynić powinien zostanie.

Miasto Wiślica.

120. Iż to miasto po kilka kroć przez ogień zniszone iest, y do tego czasu ieszcze nie pobudowało się: prorogujemy mu wolności od wszelkich podatków, Nam, y Rzpłtey powinnych, do lat czterech.

Okazowanie Ziemi Nurskiej.

121. Dla złych przepraw, y odległości obywatelów, że okazowanie Ziemi Nurskiej, na oznaczonym prawem miejscu *commode* odprawować się nie może: postanawiamy, aby pod Ostrowią okazowanie odprawowane było.

Rewizya groble w Zawadach.

122. Nader potrzebnie, na zły bardzo przeprawie, z wielkim swym kosztem, Wielmożny Woiewoda Belski, groblą w Zawadach majątności swej zbudował: zaczym względem podjętych kosztów, konferowaniem cła chcąc onemu *gratificari*, Rewizorów naszych na uznanie tey tam fabryki, naznaczamy.

Libertacya miasta Kiiowa.

123. Miasto Kiiow, przy dawnych prawach y wolnościach zachowujemy: y nie tam woysku Zaporowskiemu, dla przeszkody wielkiej sądom tamecznym, ale w Kaniowie, płacą od tego czasu naznaczamy. Toż miasto od wszelkich ceł, y myt, y spławu wodnego, w W. X. Lit. nowo podwyższonego, aby było wolne, postanawiamy.

Miasto Wiśnia.

124. Aby miasteczko Wiśnia, gdzie Seymiki Woiewodztwa Ruskiego odprawują się; iż iest bardzo przez stanowiska, stacye, y leże żołnierskie zniszczone, y przez częste pożogi spustoszone, dla czego y gospod wczesnych, ani w innych rzeczach wygody obywatele na Seymik przyjeżdżający mieć nie mogą: poratować się mogło, za prozbą Posłów Ziemskich, ono od

leży, stanowisk, y stacyi żołnierskich, uwalnia.

Indigenat Zdenka Szampacha.

125. Znaczne *merita*, na usługę Rzpłtey pod expedycyą Pruską, Urodzonego Zdenka Szampacha, przez syna iego z pewnym poczem ludzi, Nam y Rzpłtey oświadczone, mając przed oczyma; y *originem* iego z przodków narodu Polskiego; y Koła Poselskiego na przeszłym Seymie *anno 1631 consensum*, za indigenę Państw naszych, *cum stirpe ex lumbis ejus promanante, autoritate Conventus praesentis, consensu* obojga narodów *accedente, przymiuemy*: z tą kondycyą, że się *intra sexennium*, z obcych Państw, do Państw Rzpłtey wyniesie: a *interim juramentum fidelitatis* przed Nam, y Senatem naszym, sam, y z synem swoim dorosłym uczyni.

Miasto Kleparz.

126. Iż miasto Kleparz za dopuszczeniem Bożym spustoszało, aby się tym prędczym poratować mogli obywatele iego: od podwojny, y podatków do czterech lat, wolnymi ich czynimy wszystkich.

Miasto Krakow.

127. Miastu Krakowi, od towaru wszelakiego, według oszacowania, od grzywny po groszu, inkludując w ten grosz puł grosza, *per constitutionem anni 89* od K. I. M. ś. p. Zygmunta nadanego, do sześciu niedzielnego Seymu pozwalamy: z tym dokładem, aby to się obracało na restauracyą ratusza Krakowskiego, z czego rachunek mieszczanie czynić będą powinni.

O okazowaniu.

128. Iż niektóre Woiewodztwa, podług dawnych zwyczajów, nazajutrz po Przewodney Niedzieli okazowania odprawować zwykły: warujemy osobom publicznym, którzy Senatorskie y Poselskie funkcye na tym Seymie odprawowali; że luboby dla odległości miejsca, na to okazowanie nie ziechali się, penom żadnym podlegać nie mają: także y osoby te, któreby przy Ichmciach Panach Senatorach były, za attestacyą Marszałków naszych.

Libertacya miasta Szydłowa.

129. Iż miasto Szydłów, z zamkiem, y z kościołami od swawolney kupy do szczytu iest pogorzale: aby obywatele tameczni, do pobudowania prędszego przyść mogli, a zaty *ad onera Reipubl. ferenda*, sposobniejsi byli, *autoritate Conventus praesentis*, onych do lat czterech od podatków wszelakich wolnymi czynimy.

827 **Okazowanie Woiewodztwa Podlaskiego, y Roki Suraskie.**

130. Woiewodztwa Podlaskiego, Drohiczyckiej, y Mielnickiej Ziemi, pod Drohiczynem, a Ziemi Bielskiej pod Surazem, z tę stronę rzeki Li-

zyku, Danielowu, *feria secunda post Dominicam Exaudi, propter inundationem fluvij Narew, et aliorum*, okazowanie naznaczamy *juxta legis praescriptum*: y Roki Surazkie w niedoysciu Brańskich, we trzy niedziele *ab actu* Brańskich, odprawować się w Surazu mają, y pozycyę *loco terminorum* w Tykocinie, odprawowane będą.

Akta Sądów Kapturowych Brańskich.

131. *Acta* Sądów Kapturowych Ziemi Bielskiej, przez Marszałka tamecznego, y Deputaty *in sequestro Iudicij Terrestris*, aby były oddane Pisarzowi Ziemskiemu z Grodu Brańskiego, z inszymi aktami Ziemskimi *in futurum* chowane.

Libertacya miasta Bobrki.

132. Uważając wielko desolacye przez inkursyę pogańskie miasta Bobrki, że prawie *funditus* zniszone y spustoszone iest: na prozbę Posłów Ziemskich, dla wspomżenia obywatelów iego, do lat czterech od podwojny, y wszelakich inszych podatków, wolnymi ich, *vigore constitutionis praesentis*, czynimy.

O poenach Woiewodztw Pruskich na Trybunale.

133. Iż różna interpretacya pen Woiewodztw Pruskich na Trybunale bywać zwykła: deklarujemy, iż tylko *in causis executionis rei judicatae, poena quinquaginta aureorum* iść ma; w inszych sprawach *ex causis simplicibus, et crudae citationis, non solutione, et satisfactione* peny trium *marcarum*, rozumiane y skazane byđz mają.

Rewizya zamku Lubelskiego.

134. Odnieśli Nam obywatele Woiewodztwa Lubelskiego, iakoby zamek Lubelski miał do wielkiej ruiny przychodzić: czemu zabiegając, naznaczamy wprzod Rewizory nasze, aby oni uznawszy sumpt tey tam restauracyi, Nam to na przyszły Seym sześciu niedzielny odnieśli.

Approbacya przywileju na plac Oycóm Bernardynom Ostrzeszowskim.

135. Przywilej na plac Oycóm Bernardynom na gruncie zamku Ostrzeszowskiego wydzielony, przy kościele od Nas dany: *autoritate praesentis Conventus* approbujemy, y onym ten plac wiecznymi czasy do klasztoru ich, tamże nowo założonego, inkorporujemy.

Indigenat Guldensternow.

136. Uważając *merita* Urodzonych Eryka, y Zygmunta Guldensternow, w dotrzymaniu wiary stateczney K. I. M. ś. p. y Rzpłtey za indygeny Państw naszych przymiuemy.

Okazowanie Woiewodztwa Kiiowskiego.

137. Iż dla powodzi Dniestru rzeki, Woiewodztwa Kiiowskiego obywatele na popis pod Zołtomirz, na Przewodny Poniedziałek zieżdzać nie mogą: tedy od tego czasu okazowanie swoje

w pierwszy Poniedziałek po Świątkach odprawować powinni będą.

Roki Ziemskie Zambrowskie.

138. Konstytucyą *anni 1593* o przywołaniu Roków Ziemskich Łomżeńskich, deklarujemy: iż nietylko Powiatowi Łomżeńskiemu, Kolińskiemu, Ostrołęckiemu; ale też Zambrowskiemu (ieźliby *propter aliqua legalia impedimenta* nie doszły) *per acclamationem* według wzwyz opisanej konstytucyi, w Zambrowie sądzone były, służyć ma.

Laudum Xięstwa Zatorskiego.

139. *Laudum* Xięstwa Zatorskiego, y Oświęcimskiego, na rozboyniki uchwalone, approbujemy: tak, żeby nic granicom Woiewodztwa Krakowskiego z Xięstwem Zatorskim, y Oświęcimskim, nie derogowało.

Utwierdzenie przywileju Stanisławowi Kiszczu.

140. Przywileje w roku 1552 świętey pamięci Krola Zygmunta Augusta, na kupno wieczyste kamienice, Wielmożnym, Stanisławowi Kiszczu, Woiewodzie Witepskiemu, y Annie Radziwiłownie, małżonkom, w mieście naszym Wilenskim, na Niemieckiej Ulicy leżącey, dany, y przez ś. pamięci K. I. M. Oyca naszego, y Nas samych konfirmowany: we wszystkich punktach, artykułach, y kontentach, tak iako konfirmacya nasza pewnym osobom, y successorom ich, na tym Seymie Koronacyi naszej dana, opiewa, na wieczne czasy ztwierdzamy, y approbujemy.

O wyprowadzeniu zboża za granice.

141. Konstytucyą *anni 1631* która, aby żaden *cujuscunque status et conditionis* zboża skupować, y za granice wywozić nie śmiał, zabrania: co że się zdało byđz z uciążeniem niektórych, *autoritate hujus Conventus*, tę konstytucyą abrogujemy.

Roki Ziemskie Lidzkie.

142. Roki Ziemskie Lidzkie, iż trzeci raz w rok na Troycę Świętą, za przypadaniem terminu Powiatu Lidzkiego w Trybunale sądzić się nie mogą; a tym samym przewłoka się sprawiedliwości świętey dzieie: przykładem tedy inszych Woiewodztw, y Powiatów W. X. Lit. ten termin odsądzowania Roków na Troycę Świętą znosimy: a drugie pod tąż mocą, we dwie niedzieli po Wielkieynocy skladamy, na które Sąd Ziemski ziachać, y funkcyą Urzędu swego odprawować powinien będzie.

Roki Ziemskie Rzeczyckie.

143. Za instancyą obywatelów Powiatu Rzeczyckiego, Sądy Ziemskie Rzeczyckie, przykładem innych Powiatów, aby były na dwóch miejscach odprawowane, pozwalamy: których połowica pierwsza, to iest niedziel dwie, w

mieście naszym Rzeczyckim; a druga w Rochaczewie, mają się sędzić.

Dem sądowy w Brześciu Litew.

144. Według konstytucyi anni 1578 plac na dom sądowy w Woiewodztwie Brzeskim wymierzyć rozkazujemy, na którym dom zbudować, y sklep na chowanie ksiąg murować mają. Na co pozwolili obywatele Woiewodztwa tego, *nulis exceptis*, po groszy czterech Polskich, inkluując w to *bona terrestria*: ktore pieniądze przy poborze wybrane, przez Poborcę na Seymiku nappierwszym położone być mają; a tam dopiero strukturę tego domu, ktoremu między sobą zleca.

Iarmarki Brzeskie.

145. Iarmarki miastu Brześciu przywileiem nadane, konstytucyą approbując, do skutku przywodząc, postanawiamy: aby żaden, *cujuscunqve conditionis*, żadnymi sposobami tym iarmarkom nie przeszkadzał, *sub poena trecentarum marcarum*; o którą z każdym *forum* w Grodzie, z mieszczanin *in Officio Civili*; a z żydy przed Starostą naznaczamy, *salva appellatione* na Trybunał.

O wchodach, y wstępach do puszczy, y jezior, dobr naszych.

146. Wszelakie wstępy, wchody do puszczy, jezior, y rzek, na ktore zdawna *ordo equestris* prawo swoje ma, y bywa *in usu* ich, przy swoich prawach w całe ma *et integre* zostawać: gdzieby iaka z poddanymi dzierżawcy naszymi urosła różnica, nieodwłocznie *differentias* przez Kommissarzy uspokajać mamy.

Most na rzece Solcu.

147. Za zepsowaniem mostu przez Solcą, wielka się szkoda dzieje, y trudność *itinerantibus*, chociaż na poprawę przepraw tych pewne daniny obywatele tameczni trzymają; przeto chcemy to mieć, aby według dawnych zwyczajów, *tenentes eo respectu bona*, mosty te porządnie co nappierwszy naprawili, *sub poena amissionis fundorum, et refusione damnorum*, temu, co przez to szkodował: o co *forum* każdemu w Trybunał.

Skład solny Lubelski.

148. Za prozbą obywatelów Woiewodztwa Lubelskiego, pozwoliliśmy w Połowach skład soli szlacheckiej Woiewodztwa Lubelskiego, Urzędowskiego, y Łukowskiego, Powiatów: który *authoritate praesentis Conventus* utwierdzamy.

Mikołaj Ostrorog, Podstoli Koronny,
Marszałek Koła Poselskiego.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO DWUNIEDZIELNEGO,

ROKU PAŃSKIEGO 1634.

W Imię Pańskie Amen.

W Ł A D Y S Ł A W I V

z Bożej łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, komuby o tym wiedzieć należało, oznaymujemy: ponieważ za łaską Bożą szczęśliwieśmy ekspedycyą Moskiewską odprawili, y pokoy wiekniasty z tym narodem zawarli; tedy dla zapłaty wojskom, ktore znaczną przysługę Rzeczypospolitey w tej ekspedycyi oświadczyły, y dla porachowania Woiewodztw, aby na przeszłym Seymie Koronacyi, pozwolone podatki, y do braci wzięte, *aequaliter* wydane były: za nastąpieniem przy tym na Państwa nasze, mimo dawne pakta, od Cesarza Tureckiego niebezpieczeństwa, *insistendo constitutioni Coronationis*, Seym dwuniedzielny, pominawszy zwykle *solenitates*, za czuwaniem wszech Stanów, złożyliśmy. Warujemy iednak, aby to prawom, y zwyczajom dawnym, o składaniu Seymów, na potym nie szkodziło. A to, co się niżej opisało, dla bezpieczeństwa, całości Rzeczyposp: za spólną wszech Stanów zgodą, tak Panów Rad, iako y Posłów Ziemskich, obojga narodów, postanowiliśmy.

Pospolite ruszenie.

2. Dla następującego od pogan na Państwa nasze niebezpieczeństwa, pospolite ruszenie według dawnych praw, y zwyczajów za zgodą PP. Rad naszych, y Posłów Ziemskich, obojga narodów, uchwalamy; ktore w mocy y władzy naszej, *absque tamen divisione belli*, być ma: w czym wszystkim konstytucyą anni 1621 reassumujemy. A iż po Woiewodztwach jest szlachty rozrodzoney nie mało, ktory porządnie woyny służyć nie mogą: tedy wkładamy to na Kasztellany, Podkomorze, y Starosty nasze Sądowe, aby oni z Deputatami na to od szlachty obranemi, na Seymach sposob należeli, iakoby to pospolite ruszenie przystoynie odprawować mogli. A Woiewodztwo Podolskie, według praw y zwyczajów swych, tę ekspedycyą odprawić powinno. Miasta także Koronne według tey konstytucyi zachowają się. Pod który czas ekspedycyi publiczney, iesliby na ktore Woiewodztwa, y Ziemie Państw naszych, niebezpieczeństwo następowało: My według powinności naszej, *securitatem* granic *providere* mamy. A do obrony miasta Krakowa y zamku Krolewic I. M. Kardynał, Biskup Krakowski, z chęci, y miłości

swey ku oyczyźnie, y Rzeczyposp: ludzie swoje, tak iedne, iako y piesze, za wolą naszą, kiedy będzie potrzeba, obrocić ma: ktorzy pod władzą Wielmożnego Tomasza Zamoyskiego, Podkanclerzego Koronnego, iako Starosty tamecznego, zostawać będą. A dla bezpieczeństwa przy Należniejszej Krolewnie Iey Mei Siostrze naszej, y Naywielebniejszym Arcybiskupie Gnieźnieńskim, y PP. Kommissarzach pewnych traktatów Rzeczypospolitą zachodzących, pewne osoby szlacheckie, na regestrze osobnym do ksiąg Grodzkich Warszawskich podanym, mianowane, od pospolitego ruszenia na ten czas wolne być mają. Woiewodztwa, y Powiaty ukraiinne, za trzecimi wiciami, na granicach swych, w takiej, iaka ma być gotowości, pospolitym ruszeniem, czekać nas mają. Ziemia Wieluńska, iż Chorążego w łecich podeszłego ma; tedy na miejsce tego do pospolitego ruszenia, *pro hac vice*, Kasztellan z obywatelami tej Ziemi, substytutą szlacheccą osiadłego, *ad id munus obeundum* godnego, obrać ma.

Pospolite ruszenie W. X. Litewskiego.

3. Wielkie Xięstwo Litewskie, przestrzegając praw, y zwyczajów dawnych, *sine divisione*, pospolite ruszenie, *salva securitate* granic swoich, pozwoliło: do ktorego pospolitego ruszenia iesliby przyszło, na Relacyinach Scymikach obwieścić ich wedle prawa mamy; za którym oznaymieniem naszym na miejsce naznaczone, Woiewodztwa y Powiaty ruszyć, *sub poenis legum*, powinny będą. Ci iednak co do odprawowania zapłaty, *ex officijs suis* należą, od pospolitego ruszenia wolni być mają.

Kommissarze pod czas ekspedycyi terazniejszey.

4. Iż pod czas woenny różne przypadają sprawy, ktore *ex consilio Ordinum* odprawować trzeba: przeto mianujemy Kommissarze przy boku naszym, iako też y przy Wielmożnych Hetmanach naszych; z Senatu, przy osobie naszej, oprócz rezydentów y Urzędników naszych, Wielobnych, Macieja Żubieńskiego Kniawskiego; Bogusława Radoszewskiego Boxę, Łuckiego, Biskupow: y Wielmożnych y Urodzonych, Kaspra Denhoffa Sieradzkiego, Łayskiego; Phylippa Wołuckiego Rawskiego, Radomskiego, Woiewodow: Dobrogosta Grzybowskiego Lubelskiego, Warszawskiego, Kamienieckiego: Walentego Plichtę Rawskiego, Kasztellanow, y Starostow. A z stanu rycerskiego, Urodzonych, Ierzego z Tęczyna Ossolińskiego, Podskarbiego Nadwornego Koronnego, Bydgoskiego; Krzysztofa Sapię, Podczaszego W. X. Lit: Gedeona Michała Tryznę, Stolnika W. X. Lit: Brześcianskiego, Łemżeńskiego, Zdrytowskiego Starostę. Adama z Brusłowa Kisiela, Podkomorzego Czerniechowskiego: Iana z Obor Oborskiego, Liwskiego: Hieronyma Radzieiowskiego Sochaczowskiego: Marcyana Chelmskiego, Chorążego Krakowskiego, Reczywolskiego: Mikołaja Korynciniego Oycowskiego, Starostow. Adama Racza,

Sędziogo Ziemskiego Mielnickiego: Łukasza Orzelskiego, Władysława Monwida na Dorostajach Dorostayskiego. A do Iasnie Wielmożnego Hetmana Koronnego, z Senatu, Wielmożnych, Stanisława Lubomirskiego, Hrabie na Wińniczu, Generała Ruskiego, Sędomirskiego, Spiskiego, Zatorskiego, Białoczerkieskiego: Marcina Kazanowskiego Podolskiego, Hetmana Polnego Koronnego, Tłumackiego, Nizieńskiego, Przedborskiego: Stanisława Potockiego Braclawskiego, Halickiego, Woiewodow. Alexandra Piaseczyńskiego, Kasztellana Kamienieckiego, Nowogrodzkiego, Hulanowskiego, Starostow. A z Koła Rycerskiego, Urodzonych, Iakoba Sobieskiego, Krayczego Koronnego, Krasnostawskiego, Iaworowskiego: Ianusza Korybuta Wiśniowieckiego, Koniuszego Koronnego, Krzemienieckiego: Mikołaja Hrabie z Ostroga, Podstolego Koronnego, Kościńskiego: Mikołaja Potockiego, Generała Podolskiego: Pawła Piotra Tryznę, Oboźnego W. X. Lit: Starodubowskiego: Alexandra Trzebińskiego, Podkomorzego Lwowskiego: Łukasza Żółkiewskiego Kałuskiego, Chmielnickiego: Łukasza Opalińskiego Poniedzickiego: Piotra z Grudna Grudzińskiego, Sredzkiego, Starostow. Woyciecha Miaskowskiego, Stolnika Podolskiego: Mikołaja Abramowicza, Smoleńskiego Woiewodzica: Maxymiliana Wilczka. Ktorzy *eandem potestatem* mieć mają, iako mieli *in anno* 1590, y takowąż przysięgą z Koła Poselskiego Deputowani przysiędzą mają: w żadne iednak rządy woienne Hetmanom należące, wdawać się nie będą.

O Trybunałach, y inszych Sądach Koronnych.

5. Iż dla pospolitego ruszenia, iako y inszym wszystkim Sądom Podkomorskim, Ziemskim, Grodzkim, Ządwnym, tak y Trybunalskiemu Koronnemu, od sądów zwyczajnych pod ten czas supersedować przydzie; to iest, gdy Trybunał listami naszymi przed trzecimi wiciami będzie obwieszczony, limitowany być ma: iednak Grodzkie, y Qwerelle, także wszelakie sądy, do publikacyi trzecich wici, sędzić się będą, a skoro po publikacyi trzecich wici, y te ustawać mają. Iesliby też pod czas elekcyi Deputatow prawem oznaczoney, ruszyć się, abo na tej ekspedycyi obywatelom Koronnym być przyszło: tedy Woiewodztwa, y Ziemie, *feria secunda post festum Conceptionis B. M. V. proxima*, Deputaty na Trybunał przyszły obrać mają, którym Seymiki na zwykłych miejscach naznaczamy. A ci Deputaci powinni będą w pierwszy Poniedziałek, *post Trium Regum*, w Piotrkowie iurament zwyczajem dawnym uczynić, y sądy swe odprawować. Sądy zaś Grodzkie, Ziemskie, y insze wszelakie, *post felicem reditum nostrum*, według kadencyi swoich, sędzić się poczną.

O Trybunałach, y inszych sądach W. X. Lit:

6. Dla uchwały pospolitego ruszenia, Sądy Ządworne, *exceptis causis fisci, exnunc*: a Ziemskie, Grodzkie, także Trybunalskie, za oznaymie-

niem naszym na Seymikach Relacyjnych ustać maia; wszakże *recentia crimina*, te osoby, które na terminie okazowania w Powieciach obrane będą, porządkiem w statucie Krola I. Mci Zygmunta Trzeciego, W. X. Lit: służącym. odprawować, y exekucyą czynić będą powinni. Protestacye y relacye Woźnych, wszelakie processy prawne, według zwyczajow do Urzędu Grodzkiego Powiatowego donoszone, y przyjmowane bydź maia. A postrzegaiąc przewłoki sprawiedliwości ludziom ukrzywdzonym, iesliby przyszło do pospolitego ruszenia, postanawiamy, aby Trybunał W. X. Lit: przez też tegoroczne Deputaty, w Nowogrodzku sądzić się zaczął, dnia wtorego miesiąca Stycznia, roku 1635, wedle porządku, y czasu w prawie pospolitym opisanego, *cum eadem autoritate et rigore* odprawowan, y kończon był: od którego czasu y insze wszelakie sądy, za pozwy wprzod wyniesionemi, maia zacząć.

Exempty.

7. Konstytucyą *anni 1620*, o exemptach uczynioną, *authoritate Conventus praesentis in toto reassumuiemy*.

Trybunał Radomski.

8. Iż na pieniężnych ratunkach po większej części całość y bezpieczeństwo Rzeczyposp: zawisło, siła na tym należy, aby się, wiedzieć mogło, iako były, y będą wybierane podatki Rzeczyposp: y kędy się od Poborców obracały, y obracać będą; tedy chcąc mieć porządek w dosyć uczynieniu Poborców, Trybunał w Radomiu, na przeszłym Seymie szczęśliwey Koronacyi naszej, uchwalony, względem pozwolonych na tym terazniejszym Seymie podatkow, z temiż Deputatami *in suo robore* zostawiamy. A iż na przeszłym Seymie Deputata Woiewodztwa Podlaskiego opuszczono, tedy go teraz mocą Seymu tego, Urodzonego Woyciecha Kochańskiego, Podstarościę Mielnickiego, naznaczamy: który rowno z drugimi Deputaty, mieysce na sądach tamiecznych, przysięgę wkonawszy, mieć, y sądy odprawować będzie. Czas tego Trybunału poczynać się ma 26 *Octob:* a kończyć we dwie niedzieli zupełnie: tam wszyscy, którzykolwiek w podatkach przeszłych Rzeczypospolitey pozostali, a *in retentis* podani będą od skarbu, podymnych, poborow, czopowych, y inszych podatkow wszelakich Exaktorami byli, y którzy się pieniądze Rzeczyposp: tykali, także y ci którzy pieniądze z skarbu wzięwszy, pocztow nie stawili, którzy nie dosłużyli; więc y ci którzy podatki na obronę Rzeczyposp: na terazniejszym Seymie, tak w uniwersale poborowym, iako y w konstytucyach specyfikowane, wybierać będą: na tymże Trybunale dostateczny rachunek, y satysfakcyą uczynić powinni. A kto bykolwiek z nich kwitu dostatecznego nie miał, abo dekretem Trybunalskim uwolniony nie był: takowy *vigore constitutionis praesentis*, na tymże Trybunale *sine ad citatione* stawić się będzie po-

winien: waruiąc to, aby Poborce *bene possessionatos* obierano; a bannitowie, y ci, którzy *in retentis* skarbowi zostali, aby obierani nie byli. A gdy *ex rationibus* Poborca *in retentis* zostaje; tedy nie *poena 14 marcarum*, ale *cum summa retentia, oliam similem summam in instanti solvere* ma *sub poena peculatus, quae in defectu super ipso decerni, ac publicari, et pro executione ad loci Capitaneum remitti debet*.

Trybunał Skarbowy Wileński.

9. Dla dochodzenia wszelakich retent y podatkow W. X. L. tak dawniejszych, iako y na tym Seymie uchwalonych, za zgodą wszech Stanow, Trybunał Skarbowy trzyniedzielny, na Stanow W. X. Lit. *cuiuscunque conditionis et praeminentiae* uchwalamy: na który Deputatow przy Wielmożnym Podskarzim W. X. Lit. naznaczamy: z Senatu, Wielmożnego Ierzego Tyszkiewicza, Biskupa Żmudzkiego: Ianusza Tyszkiewicza Skumina, Woiewodę Trockiego; a przy nich X. Marcyana Tryznę, Resserendarza W. X. Lit. A z Koła Poselskiego, z Woiewodztwa Wileńskiego, Urodzonego Mikołaja Abramowicza, Woiewodzica Smoleńskiego: z Trockiego, Urodzonego Władysława Kierdeia, Sekretarza naszego, y Podstolego Grodzieńskiego; z Księstwa Żmudzkiego, Urodzonego Piotra Szuksztę, Sekretarza naszego, Sędziego Ziemskiego Żmudzkiego. Z Smoleńskiego, Urodzonego Iana Paska, Horodniczego Smoleńskiego, y Sędziego Grodzkiego; z Połocka, Urodzonego Stefana Korsaka, z Nowogrodzkiego, Urodzonego Iana Rudominę, Chorążęgo Nowogrodzkiego; z Witepskiego, Urodzonego Iana Ciechanowskiego, Sędziego Ziemskiego Orszańskiego; z Brzeskiego, Urodzonego Andrzeia Terleckiego, Sędziego Grodzkiego Pińskiego; z Mściławskiego, Urodzonego Theodora Soltana, Podstolego Rzeczyckiego; z Mińskiego, Urodzonego Iana Cedrowskiego. Ktorzy ziachawszy się do Wilna na dzień 16 miesiąca Oktobra, w roku terazniejszym 1634, tegoż dnia zasieść y przysięgę podług Konstytucyi *anni 1613* opisaną, wykonać maia; y te sądy zacząwszy, *eadem iudiciorum autoritate et securitate*, którą Trybunał Radomski w Koronie ma, przez niedziel trzy zupełnie odprawować powinni będą. Na którym Trybunale, wszyscy Poborcowie, Sukkolektorowie, arendarze, którzy stare retenta przy sobie zatrzymali, podatkow na Seymach przeszłych, y na terazniejszym Seymie uchwalonych, nie wydali, liczby nie uczynili, iuramentu nie wykonali, y kwitow głównych nie otrzymali: obywateli, na których dekreta Trybunałow Skarbowych o nie wydanie podatkow ferowane są: miasta, które za poiazdem sług skarbowych donatywy nie wydały; Urzędnicy Grodzcy, przy którychby pieniądze iakie z delat podatkow nie wydanych, lubo też y delaty, y dekreta Trybunałow przeszłych Skarbowych, *ad executionem* nie przywiedziono, znaydowali się, sami: a iesliby który z nich umarł, potomkowie ich stanąć,

y sprawić się maia, *sine citationibus*. Jednak aby żaden niewiadomością się nie wymawiał, chcemy mieć, aby do wszystkich Woiewodztw, y Powiatow W. X. Lit. delata z skarbu, każdego winnego *de nomine* mianuiąc na Seymik Relacyjny posłana była, którą każdy Urząd Grodzki w swoim Powiecie, do akt Grodzkich przyiąć, y ekstrakty tey delaty z ksiąg wyiawszy przez Woźnych, y Generałow, do tych wszystkich w delacie mianowanych, w swoim Powiecie rozesać powinien będzie, a relacyą Woźnych zaraz do skarbu odesłać ma: na co wydatek z skarbu ma bydź wrocony, a skarb sobie z pen nagradzać powinien będzie. W czym iesliby Urząd Grodzki był niedbały, postanawiamy *poenam* sto kop na Urząd; o którą *forum ad instantiam Instigatoris* na Trybunale: a na Woźnych y Generałow *poena privationis* urzędow. A Wielmożny Podskarbi nasz W. X. Lit. powinien będzie po przysiędze Deputatow, przez słuę skarbowego przysięgłego, oddać wszystkę zupełną delatę zatrzymanych retentow w podatkach. W tych sądach Deputaci, podług konstytucyi Seymowej, o pomienionych Trybunałach Radomskich, postąpić sobie maia. Jednak na spustoszenia różne respektować, y abiuracye, które słusznie przyięte bydź maia, przyjmować będą. *Salaria* tym Deputatom z win skazanych, na każdą osobę po stu kop Litewskich naznaczamy: a Deputatem żaden z Poborców, y ktobykolwiek w swych ręku miał podatki Rzeczyposp. bydź nie może.

Zapłata wojskom, y Kommissarze do teyże zapłaty naznaczeni.

10. Acześmy byli tego pewni, że podatki na Seymie Koronacyi naszej uchwalone, także też y te, które sobie Woiewodztwa, y Ziemie na Seymiki swe wzięły, miały wystarczyć na przeszłą expedycyą Moskiewską: jednak uważaiąc koszty wojenne, które się wielkie *ex rationibus* skarbu Koronnego pokazały, y retenty których tak wiele przy Woiewodztwach, y Poborcach, na delatach zostawa; więc y insze niebezpieczeństwo na Rzeczpospolitą następujące: powagą Seymu niniejszego, za zgodą wszech Stanow, do dwoyga podymnego na Seymikach po Seymie Koronacyi naszej, y do czopowego, także inszych podatkow pozwolonych, uchwalamy podatki w uniwersale opisane; które wszystkie skarbu wybrawszy, za dokładem PP. Kommissarzow niżej mianowanych, nikomu inszemu, tylko wojskom Moskiewskim, y Ukrainym, onymi płacić będzie powinien. Do czego naznaczamy Kommissarze: z Senatu, Iasnie Wielmożnego, y Wielmożnych, Stanisława z Koniecpola Koniecpolskiego, Kasztellana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, Buskiego, Barskiego, Kawerskiego: Stanisława Lubomirskiego, Hrabie na Wiśnicz, Generała Ruskiego, Sandomirskiego, Spiskiego, Zatorskiego, Białocerkieskiego: Marcina Kazanowskiego, Podolskiego, Hetmana Polnego Koronnego, Tlumackiego, Nizeńskiego, Przedborskiego: Stanisława Po-

tockiego, Braclawskiego, Halickiego Woiewodow. Alexandra Piaseczyńskiego, Kasztellana Kamienieckiego, Nowogrodzkiego, Ulanowskiego, Starostow. Z strony naszej: Urodzonego Iakuba Maxymiliana Fredra Podkomorzego Przemyslskiego, Sekretarza naszego. A z Koła Poselskiego: Urodzonych, Alexandra Trzebińskiego, Lwowskiego: Iana Krasińskiego, Sekretarza naszego, Ciechanowskiego, Podkomorzych. Mikołaja Smoguleckiego Nakielskiego, Piotra Szyzkowskiego Wareckiego, Starostow. Stanisława Rekerskiego Rolice, Podśedka Brzeskiego; Szymona Krzykowskiego, Miecznika Łęczyckiego: Stanisława Sierackiego, Sekretarzow naszych. Także też Deputaci z woysk, z każdego pułku, *iuxta constitutionem anni 1629* naznaczeni bydź maia. Ktorzy Kommissarze na dzień 20 Listopada, *absentia duorum, vel trium, plurimumve non obstante*, do Lwowa ziachawszy się, przy Wielmożnym Podskarzim naszym Koronnym (ktory *absque legali impedimento*, absentowaci się nie ma) a w niebytności iego z Pisarzami Skarbowemi od Poborców, y inszych Exaktorow, pieniądze Rzeczyposp. odbierać, y kwity dawać wojskom, według popisow Pisarzow przysięgłych, y Kommissarzow od Nas w obozie naznaczonych: a w niedostatku popisow, według rejestrow Rotmistrzow, y Porucznikow; iezdnych w każdej cwierci, a pieszych w każdym miesiącu, które przysięgami potwierdzić maia, podanych, płacić będą wojsku; jednak Koronne *ante omnia* rozprawić. A gdzieby tego potrzeba ukazowała, żeby Oberszterowie, podług submissyi swoiey, którąśmy od nich wdzięcznie przyieli części iakiey pieniędzy poczekali; tedy ich Kommissarze w przeszley zapłacie długu im od Rzeczyposp. winnego, assekurować maia: przestrzegaiąc tego, aby zbiegli y zmarli, w zapłacie komputowani nie byli; a oni zaraz regimenty rozprawić będą powinni. Tymże Kommissarzom *in defectu* taką, iaką *anno 1609* mieli, na dobrach Rzeczyposp. pieniądze dostawać, za wiadomością naszą, moc daimy; ktorym *salarium* po tysiącu złotych z skarbu Rzeczyposp. naznaczamy. Panowie Senatorowie tę funkcją, *sub nexu iuramenti praestiti*, odprawić; a z Koła Poselskiego Kommissarze, także y Deputaci z pułkow naznaczeni, przysiędz maia, *in hanc iuramenti rotam*: że się o to nie starał, ani na fawor żaden respektować, ani upominkow brać, ani o rekognicye komponować nie będą. Pisarze też Skarbowi, którzy do tego od Wielmożnego Podskarbiego naszego naznaczeni będą, taką przysięgę wykonać powinni, że żadnych upominkow, korupcyi, brać, o rekognicye komponować, y pieniędzmi handlować nie będą. A tym Kommissarzom taką *securitatem* waruiemy, iako iest Deputatom Trybunału Koronnego warowana. Po zapłacie, wojsko wszystko, nie kupami, ale różno każdy, żadnych krzywd ludziom nie czyniąc, spokojnie, *sub poenis in const. anni 1624 sub titulo* (postanowienie na domową obronę, względem swawolnikow) roziechać się ma. Przy

ktorey zapłacić, przez Hetmany, y Kommissarze nasze, wszystkim ukrzywdzonym, tak z Korony w Litwie, iako y z W. X. Lit. w Koronie, obywatelow, o stacye pieniężne, także y insze szkody, y excessy poczynione, sprawiedliwość skuteczną, według występku każdego żołnierza, y wedle szkody ukrzywdzonych, ma być czyniona, za słusznym iednego szlachcica, y dwoch poddanych na to od pana wysłanych: a z miast, iednego z *Magistratu*, a dwoch *ex communitate* dowodem. Abo za odwodem żołnierskim, według tego, kto się bliższym pokaże, a to na prostą skargę, *vigore praesentis constitutionis*. A *praesidijs* Pruskim, Wielmożny Podskarbi nasz Koronny, porachowawszy podług popisu, *ad rationem* kilkadziesiąt tysięcy do przyszłego Seymu dać ma.

Kommissarze do zapłaty woysku W. X. Lit.

11. Woyskom naszym, tak polnym iako *in praesidijs* będącym, ktore w przeszley expedyeyi służyły, w zapłacie *authoritate praesentis Conventus* assekurując, na co Kommissarze przy Iaśnie Wielmożnym Woiewodzie Wileńskim, Hetmanie W. X. L. deputujemy: z Senatu, Wielmożnych, Alexandra Korwina Gąsiewskiego, Smoleńskiego: Mikołaja z Ciechanowca Kiszkę, Mściłowskięgo: Alexandra Słuszkę Mińskiego, Woiewodow. Alexandra Mosalskiego, Kasztellana Smoleńskiego. A z Koła Poselskiego: Urodzonych, Iana Wilczka, Podsejda Osmiańskiego, Dworzanina Trukczaszego naszego. Iana Karola Rostowskiego, Chorążego Kowińskiego. Andrzeia Kurcza Pisarza Ziemskiego Nowogrodzkiego, y Dworzana naszego: *non obstante unius, duorum, vel plurium absentia*. Czas tey zapłaty *pro die 24 Septembr.* w roku terazniejszym, naznaczamy. Miejsce acz między Iaśnie Wielmożnym Hetmanem, a rycerstwem, miasto nasze Minsk mianowane było; iednak *ob meliorem commoditatem*, zręczniey w Wilnie być rozumiemy: gdzie wzywz pomienieni PP. Kommissarze przybywszy, według popisow ktore się ukażą, z wiadomością Iaśnie Wielmożnego Woiewody Wileńskiego, Hetmana W. X. Lit. od Pisarza naszego Polnego W. X. Lit. y Kommissarzow naszych, do popisow regimentow pieszych, w obozie od Nas naznaczonych, odprawowanych; a w niedostatku popisow, według registrow od Rotmistrzow, y Porucznikow, tak iednych, iako y pieszych, iuramentem komprobowanych, Wielmożnemu Hetmanowi podanych, woysku naszemu płacić będą: w czym *fidem* Kommissarzow obowięzujemy. Cóż Kommissarze, wespol z Wielmożnym Podskarbin W. X. Lit. a w niebytności iego, ieliby *ob legale impedimentum* przybydź nie mogli, z Skarbowemi Pisarzami od Poborcow pieniądze odbierać, y im kwity dawać będą: a skarb kwitow, y pieniądze dawać bez Kommissarzow nie ma, y Poborcow kwity nie mają mieć żadney wagi, bez podpisow Kommissarskich, y Wielmożnego Podskarbiego. W czym Kommissarze z skarbem znosić się, y kwity spolnie da-

wać mają: a to się ma rozumieć o wszystkich, ktorzy pieniądze Rzeczyposp. oddawać będą. Na ktorychby też w krzywdach reszty, abo skargi zaszły, tych sądzić mają, iakoby satysfakcyą ukrzywdzeni, lubo przez stacyi pieniężnych wyciąganie, lubo inszym sposobem odnieśli: a do tych tylko samych sądow, przy Wielmożnym Hetmanie naszym, y Kommissarzach, mają też bydź woyskowi Deputaci, dla odprawowania tych sądow, zesłani z pułkow tych ktorym płacić będą, po iednemu, y tam *finaliter* te sądy decydować, uspokoić, *ex pluralitate votorum, ad formam* Sądow Trybunalskich, do inszych sądow nie odsyłając, mają: a kiedy się który pułk odprawi, tedy Deputat tego pułku od sądow wstawać ma. Tym też Kommissarzom moc dajemy, iaką mieli *anni 1590 in defectu*, na dobrach Rzeczyposp. pieniądze dostawać. *Securitate* tey kommissyi taką, iaka iest Sądow Trybunalskich, warujemy. *Salarium* każdemu z Kommissarzow, po tysiącu złotych naznaczamy, z tym dokładem, że poty mieszkać na miejscu zapłaty powinni będą, aż się dostateczna zapłata woysku stanie. Kommissarze ktorzy nie są *Senatorij Ordinis*; y Deputaci woyskowi, przysięgli bydź mają, według rot y w kommissyi Koronney opisaney: a po zapłacie, ma się to woysko nie kupami rozieżdzać, ale każdy zosobna, nie czyniąc żadnych krzywd ludziom, *sub poenis in constitutione 1624 sub titulo*: postanowienie na domową obronę, względem swawolnikow. Pod czas pospolitego ruszenia, wyżej mianowanych Kommissarzow, wolnych od tey expedyeyi czyniemy, gdyż na ten czas na posłudze Rzeczyposp. będą. Do ktorego wszystkiego aktu Kommissarskiego, ma należeć Wielmożny Podskarbi nasz W. X. L. *in casu legalitatis* Substitut iego. Przy ktorey zapłacie, przez Hetmany, Kommissarze nasze, wszystkim ukrzywdzonym, tak z Korony w Litwie, iako y z W. X. Lit. w Koronie, obywatelom sprawiedliwość skuteczną, według występku każdego żołnierza, y wedle szkody ukrzywdzonych, ma być czyniona, za słusznym dowodem iednego szlachcica, y dwoch poddanych na to od pana wysłanych: abo za odwodem żołnierskim, według tego iako się kto bliższym pokaże, a to na prostą skargę, *vigore praesentis constitutionis*.

Lauda Woiewodztw, Krakowskiego, Sandomirskiego, Kielowskiego, Wołyńskiego, Lubelskiego, y Bełskiego.

12. Iż pomienione Woiewodztwa, pod czas expedyeyi naszej Moskiewskiej, dla następujących od pogan niebezpieczeństw, *lauda* uchwalili, ktoremi *laudabili exemplo*, podatki na żołnierza złożyli, y pospolitym ruszeniem, gdyby była na ten czas potrzeba, ruszyć się uchwalili: My, iako tę ich ochotę do ratunku oyczyny wdzięcznie przyimuemy, tak y *lauda* ich pomienione approbuemy. To iednak pozwolenie na partykularnych Seymach pospolitego ruszenia, y kontentacye, y żołdu podniesienie, aby *in sequelam*

pociągnięte nie było, y starym prawom nie preiudykowało, warujemy.

Laudum, Poznańskiego, y Kaliskiego, Woiewodztw.

13. *Laudum* na Seymiku Srzedzkim, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw, blisko przeszłym, przed Seymem terazniejszym, względem obrony domowey, y niebezpieczeństwa pogranicznego, uchwalone, *authoritate* Seymu terazniejszego, *in toto* approbuemy.

O swowolnych woluntaryuszach.

14. Iż się siła takowych znaydowało, ktorzy mając się stawić na posługę naszą, y Rzeczyposp. na wojnę Moskiewską, *sub praetextu* woluntaryuszow, swawolnie po różnych miejscach przechodząc, wielkie szkody, łupy, mordy, różne excessy, y wiołencye, obywatelom Koronnym, y W. X. Lit. czynić się wazyli: przeto iako stare, y świeże prawa, takowych *pro hostibus patriae, y infumibus* deklarowali; tak y teraz mocą Seymu tego, przeciwko nim te wszystkie prawa re-assumując, Urzędow wszelakim, *praevia inquisitione*, animadwersyą, y exekucyą czynić rozkazujemy, co nie ma nic derogować konstytucyi Seymu terazniejszego, o prolongowaniu exekucyi uczynionej.

841 Warunek y czas wnoszenia do skarbu donatywy, z dobr W. X. Litewskiego czasu Elekcyi uchwaloney.

15. Stańło to *in pactis conventis*, szczęśliwey Elekcyi naszej, iż z dobr naszych w W. X. Lit. będących, donatywa sympla, według kwitow lat przeszłych, miała bydź do skarbu wnoszona, na założenie apparatu wojennego; temu prawu iż się po większey części dosyć nie stało, y ledwie kto powinności swey dosyć uczynił, a skarb pewnego *forum contra negligentis* naznaczonego nie ma, czynić o to nie mógł: przetoż *authoritate* Seymu terazniejszego, re-assumując postanowienie na Elekcyi naszej uczynione, uchwalamy, aby ci wszyscy, ktorzykolwiek od szczęśliwey Koronacyi naszej albo *post decessum* dożywnikow, za przywilejami naszymi, albo *per sessiones* ieden drugiemu, za konsensami naszymi, dobra nasze trzymają, powinni byli w roku terazniejszym, na dzień S. Michała, w Wilnie do skarbu się prezentować, y tę donatywę podług kwitow ostatnich *anni 1626* ktore się fundują na dawniejszych *anni 1590* do skarbu naydaley we dwuch niedzielach, wnieść, y napotym zawsze to oddawanie tamże w Wilnie w skarbie, na dzień S. Iana Chrzciela zacząć się ma, y trwać do czterech niedziel: ktorzyby *intra praefixum tempus* nie oddał, y prawu temu nie dosyć uczynił, *privationi bonorum subiacebit*. O co *forum* na Trybunale Skarbowym; a za niedoszczem Trybunału Skarbowego, na Seymie, *ad instantiam Instigatoris*, z delaty skarbowey. Na ktore zaś dobra kwity dawniejsze oddawania donatywy pokazaćby się nie mogły, ile *in minutioribus bonis*: tedy possessorowie z dzierzawcami główniejszych dzierzaw znosić się mają, y płacić dona-

tywę, *mediante thesauro*, w różnicach między większymi, a mniejszymi dzierzawcami. Temu prawu ekonomie I. K. M. W. X. Lit: podlegać nie mają: iako te ktore tey donatywy nigdy przedtym nie dawały, y zawsze od nich excypowane były.

Warunek exekucyi w wyciąganiu podatkow Ziemię Czerskiej.

16. Przełożyli Nam, y Stanom Koronnym, Posłowie Ziemię Czerskiej, że dla podeszłych lat swoich, Urodzony Ian Turowski, Pisarz Ziemię Czerskiej, do odprawowania powinności Urzędu swego, iest niesposobny, y przez czas długi Sądy Grodzkie, z ktorych podatkow zatrzymanych, Rzpltey *pendet executio*, dla tegoż bydź nie mogły odprawowane: przeto uchwałą Seymu niniejszego, Surrogatora iemu, Urodzonego Sędziwiua Leżyńskiego, pozwalamy, y aby *mediante proventus*, na onera Kancellaryi kontentując się, drugą *mediatatem* samemu Pisarzowi zupełnie oddawał, postanawiamy. A ta konstytucya *post decessum* terazniejszego Pisarza, wolney na potym elekcyi szlacheckiey, nie ma nic derogować.

Koekwacya podatkow Rzeczypospolitey.

17. Przed pozwoleniem na terazniejszym Seymie podatkow, taką koekwacyą wszystkie Woiewodztwa, y Ziemię, między sobą uczyniły: iż podatki, ktore były na Seymie szczęśliwey Koronacyi naszej, pozwolili, y drugie do braci wzięli. Ci, ktorzy nie wydali do skarbu przed terazniejszymi uchwalonemi podatkami, tak iako są wyrażone w tymże uniwersale Koronacyi naszej, wydać mają.

Evecta.

18. Wygadając terazniejszym Rzpltey potrzebom, mocą tego Seymu postanawiamy, aby kupcy *indigenae* po złotemu, *advenae* po złotych dwu, do dawney taxy w konstytucyi 1625 *sub titulo evecta*, mianowanej, żadnemi libertacyami, y przywilejami staremi y nowemi, nie wymawiając się, począwszy od publikowania w Grodzie konstytucyi, przez lat dwie zupełnych, ewektę płacić byli powinni: nie derogując nic na potym przywilejom y wolnościom, ktorych *pro hac vice tantum* uchylamy. Także od zboż, y towarow wszelakich kupieckich wodą idących w uniwersale *anni 1629 sub titulo, pobor wodny*, specyfikowanych, według taxy w tymże uniwersale opisaney, okrom zwyczajnego cla y poboru u Fordana, *in duplo* ewektę płacić mają. W czym aby żaden nie śmiał *defraudare Rempubl.* Postanawiamy, że na ktoregokolwiek *plebeium* doświadczoneby tego, że pod wolnemi listami szlacheckimi, swoy towar prowadzi, *plebejus poenam amissionis mercium, et 500 marcarum luere* ma: a szlachcie *poenam quingentarum marcarum fisco et delatori dividendam, Iudicio Tribunalitio Regni, inter causas officij, ad instantiam Instigatoris, ex delatione cuiusvis* karany będzie. A ta kon-

stytucya tylko do dwu lat trwać ma: nie derogując arendom, o dawniejszy ewekcie, od skarbu naszego postanowionym.

Donatywa kupcow Koronnych.

19. W takim razie Rzpłtey *subsidia* od kupcow uchwalamy, y mocą Seymu tego, na nie summę sześćdziesiąt tysięcy złotych Polskich wkładamy, którą oni do Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, *pro die prima Novembris*, oddać powinni, podług konstytucyi Seymu późniejszego 1629.

Donatywa miast W. X. Lit.

843

20. W tak wielkiy potrzebie Rzpłtey y miasta wszystkie W. X. Lit. osobliwą donatywą przyłożyć się mają: iakoż *vigore* Seymu terazniejszego postanawiamy, aby miasto Wilno, y insze wszystkie miasta y miasteczka nasze, *donativum*, to jest mianowicie summę trzydzieści tysięcy złotych Polskich złożywszy, do skarbu W. X. Lit. przy podatkach Seymu niniejszego uchwalonych, w sześć niedziel po Seymikach Relacyjnych *immediate* wydać powinni. Sprawując się w tym wydaniu, podług ostatniej konstytucyi Seymu sześćniedzielnego 1629.

Prorogacja egzekucyi na swowolniki.

21. Według konstytucyi szczęśliwey Koronacyi naszej, ci wszyscy którzy nad zakaz dosyć surowey konstytucyi, za granice przechodzili, swym kosztem w Moskwie służyć byli powinni: czego iż niektórzy nie uczynili, luboypenem w konstytucyach *eo nomine* opisanym, podlegli: iednak My z zwykley klemencyi naszej; *eam poenam* na ten czas prorogujemy, z tą deklaracją, jeśli według konstytucyi ćwierć jednę swoim kosztem, w woysku naszym, przeciwko poganom wysłużą, y znaczną iaką przysługę uczynią: dopiero za wyświadczeniem y zaleceniem Wielmożnych Hetmanow naszych, na Seymie przywrocenia do czci, denegować im nie będziemy. Zachowując potym wcale konstytucyą 1604 o swowolnikach.

Vagabundi.

22. Ormianie, Persowie, Grecy, Szoci *vagabundi* którzy *iura civitatum* nie mają, na terazniejszą potrzebę Rzpłtey tak płacić będą, iako *in anno 1629*.

Gedeon Michael Tryzna, Stolnik W. X. Lit. Starosta Brzeski, Marszałek Kola Poselskiego.

LAUDUM

WOIEWODZTWA KRAKOWSKIEGO,

PRZY OKAZOWANIU W ROKU 1634.

Ad Officium et acta praesentia Castrensia Capitani: Cracovien: personaliter veniens Generosus Hieronymus Przylęcki de Przylęck, Dapifer Terrae Crac:

Mareschalcus Congregationis nobilitatis Palatinatus Crac: ex lustratione ejusdem nobilitatis Cracoviae expedita, celebrat: obtulit Officio praesenti laudum infra scriptum, in arduis negotiis Reipublicae sancitum, manibus supra scripti Generosi Hieronymi Przylęcki, Dapiferi Cracovien: et infra scriptorum Senatorum, et Officialium, aliarumque personarum Equestris Ordinis subscriptum, petens ejusmodi laudum a se suscipi, et in acta praesentia inserere admitti. Cujus affectationi Officium praesens annuendo, ejusmodi laudum ab ipso suscepit, et in acta praesentia inserere demandavit. Cujus laudi tenor sequitur talis.

844

1. My Rady, Dygnitarze, Urzędnicy, y Rycerstwo Woiewodztwa Krakowskiego, którzyśmy się na pierwszy Poniedziałek po Niedzieli Przewodney, według prawa na okazowanie pod Kazimierz przy Krakowie stawili; gdzie były nam produkowane o niebezpieczeństwie od pogan uniwersały, tak Iaśnie Wielobnego Imci X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Prymasa tey Korony, iako też od Iaśnie Wielmożnego Imci Pana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego: także listy, y zdania, referujące się do zgodney namowy naszej, od inszych wielu Ichmciow przednich y wielkich; mianowicie od Nayaśniejszego Krolewica Imci Kardynała, Biskupa naszego; Iaśnie Wielmożnego Imci P. Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego; Iaśnie Wielmożnego Imci P. Woiewody Krakowskiego; Iaśnie Wielmożnego Imci Pana Woiewody Ruskiego; Wielmożnego Imci P. Woynickiego: którzy o tymże niebezpieczeństwie, oraz tym bardzo nam przestroge dając, w tych tak gwałtownych niebezpieczeństwach upewniali. Niechcąc my tedy *deesse*, za takimi gorącemi uniwersałami, przestrokami ludzi wielkich, y przednich, tey oyczyzny naszej, y wszystkich nas, w iawnym niebezpieczeństwie, tego dnia mając prawem pospolitym ręce związane, do niakiich konsultacyi przystąpić niechcieliśmy: przyszło nam zażyć zwykłego w tey mierze przykładu, żeśmy naznaczyli konsultacyom y deliberacyom naszym, miejsce zwyczajne, za zgodnym wszystkich obywatelów konsensem, w klasztorze S. Franciszka, nazajutrz po okazowaniu. Tam nie mogąc inakszych na ten czas, przeciwko temu poganinowi, y wszystkiego Chrześcianaństwa nieprzyjacielowi, ratunkow, y obrony zażyć: tęśmy wzięli przed się, y *laudo communi* uchwalili.

2. Naprzód, idąc przykładem przodków naszych, y na prawie pospolitym fundując się, pospolite ruszenie uchwaliliśmy: aby każdy który się obywatelem Woiewodztwa tego zaczęgo byź mieni, y który z prawa pospolitego ciężarowi temu podległ, powinien był za uniwersałem Iaśnie Wielmożnego Imci P. Woiewody Krakowskiego, który ma byź za troje wici rozumiany, na miejsce od Imci naznaczone, w Woiewodztwie Krakowskim, nikogo nie excypując, który prawem dawnym nie jest excypowany, tylko tych, którzy z ochoty swoiey na usługę oyczyzny na

ten gwałt w obozie będą, *sub poenis de expeditione bellica sancitis*, stawić się.

845

3. Potym dla większey gotowości y obrony, na taki gwałt przeciwko temu nieprzyjacielowi, taki poczet ludzi do obozu pod regiment Iaśnie Wielmożnego Imci P. Krakowskiego, Hetmana Koronnego, naznaczyliśmy, y od Woiewodztwa naszego na ratunek oyczyzny, daemy usarzew koni kopiyńnika czterysta.

4. Do których ludzi Rotmistrzow naznaczyliśmy: Imć P. Franciszek z Zebrzydowic Zebrzydowski, koni dwieście: Imć P. Samuel z Czarnocina Czarnocki, koni dwieście, zaciągając mają do Świątek blisko przyszych. Z ludźmi temi, nie bawiąc się wybozaniem z gościńców, iako nayprościey y nayprędzey iść, y do obozu stawić się *circa diem primam Iulij* mają, y tam się przed Imcią P. Hetmanem Koronnym, jeśli *in sufficienti numero* będą, popisać powinni.

5. Do tego Petyhorcow koni czterysta: którym Rotmistrzow tych naznaczyliśmy: Imć P. Stanisław Bełchacki koni 200, Imć P. Zygmunt Dębiński koni sto, Imć P. Stanisław Trepka koni sto. Ktorzy także *eodem tempore* zaciągając tych ludzi, y stawić rowno z rotami usarskimi, y tenże popis z Imcią P. Hetmanem odprawić powinni będą.

6. Tym tedy ludziom wszystkim, służba począć się ma od dnia pierwszego miesiąca Czerwca. A żołd takowy na ćwierć roku naznaczymy: usarzewom po złotych czterdzieści na koń. Ichmciom PP. Rotmistrzom na służbę ich, kontentacyi po osmi tysięcy złotych. Petyhorcom na koń po złotych trzydzieści na ćwierć: a Ichmciom PP. Rotmistrzom Petyhorskim, kontentacyi także na służbę ich po dwa tysiąca złotych. Imci iednak P. Bełchackiemu, który koni dwieście poprowadzi, cztery tysiące na ćwierć roku oddane byź mają.

7. Na których to ludzi zaciąg, y przez dwie ćwierci zupełną zapłatę, cztery pobory zgodnie *laudo publico* postanowiliśmy, y uchwalili: aby dwa wydane były od aktu *laudum* tego, za niedziel trzy: a drugie dwa na zapłatę tymże ludziom, naznaczymy czas do wydawania ich, *a die prima Augusti*: które także w niedzielach trzech od czasu wybierania, *sub poenis* o wydatkach poborowych *sancitis* wydać powinni. O które *forum in contravenientes laudo huic* na Trybunał Radomski przyszy naznaczymy.

8. Do których poborow te *accidentia* należeć mają: soszy z miast y miasteczek, także rzemieślnicy od rzemiosł wszelakich, podług uniwersału anni 1629 przy tychże poborach powinni do Panow Poborcow płacić.

9. A miasto Krakow, które nigdy nie zwykło *deesse* potrzebom Rzpłtey, z ochoty swey pozwala soszew cztery symple.

10. Nowa szlachta, którzy *post annum 1578* przywileie na szlachectwo otrzymali: y ci którzy przywileiu żadnego nie mają, tytuł szlachecki usurpują sobie: powinni na tę expedycyą w osobach swych stawić się, *sub poena colli et confis-*

cationis bonorum. Iednak tych którzyby *personales actiones* na terazniejszym Trybunale mieli, *personalis* tylko *praesentia stringere* nie ma.

846

11. Mieszczanie dobra ziemskie iakimkolwiek sposobem trzymający, oprócz tych, którzy prawem pospolitym, y konstytucyą, od tego są uwolnieni, powinni płacić z łanu *de suo*, po złotych dwunastu, *sub eisdem poenis* w uniwersale anni 1629 opisanemi.

12. Żydzi wszyscy w Woiewodztwie Krakowskim, powinni dać przez starszych swoich do rąk Panow Poborcow, cztery tysiące złotych: dwa tysiąca przy wydawaniu pierwszych dwu poborow a drugie dwa tysiąca, przy drugich także dwóch poborach, *sub poenis contra retentores sancitis*, *in Iudicio Tribunalitio Radomiensi repetendis*.

13. Ichmciom Panom Rotmistrzom, którzy na woynę tey Rzeczyposp: naszej ludzi, za tą uchwałą naszą, dla stanowisk y zasiągania chleba, zaciągają, te mieysca naznaczymy.

14. Imci Panu Franciszkowi z Zebrzydowic Zebrzydowskiemu, Biecz z iego przyległościami; Libuszą także y Woynicz, *cum eorum attentijs*.

15. Imci P. Samaelowi Czarnockiemu, Lelów, Słomniki, Proszowice, Opactwo wszystko Mogilskie, y Tur.

16. Imci P. Stanisławowi Bełchackiemu, Koszyczki, Xiążnice, Sierosławice, Kuchary, miasteczko Szkalnicz, *cum attentijs*, Przymeków, y Karwin.

17. Imci P. Zygmuntowi Dębińskiemu, Sławkow, Siewior, Koziegłowy, Będzin.

18. Imci P. Stanisławowi Trepce, Iasło, Dębowiec, Iasłiska.

19. Do wybierania podatkow uchwalonych, naznaczyliśmy Poborcow: Imci P. Alexandra z Wielkiej Wsi Wielowieyskiego do Powiatow czterech; Krakowskiego, Proszowskiego, Xiężkiego, y Lelowskiego: a do Podgorskich Powiatow, Czchowskiego, y Bieckiego; Imci P. Andrzeia z Zakliczyna Iordana, Komornika Powiatu Czchowskiego.

20. Którym to Panom Poborcom, *salarium* grosz od złotego naznaczymy: którzy pieniądze iako nayprędzey wybrać, y Panom Rotmistrzom, aby żadnego im w tym omieszkania, y w zaciągu ludzi zatrudnienia nie czyniąc, za kwitami ich ręcznemi, oddać na pierwszą ćwierć powinni byli. Także y na drugą ćwierć. Pieniądze im, kosztem swym, do Lwowa odwieść, y oddać powinni za kwitami ich będą. Przy sięgę w Grodach poblizszych przed wybieraniem podatkow odprawiwszy: a liczbę na Trybunale Radomskim, blisko przyszym, uczynić będą powinni.

21. Życząc aby iako naywiększy *robur* ukraińskiego woyska obmyślony byź mógł: za rzecz słuszną byź rozumiemy, żeby ci którzy z uchwały Seymu *Coronationis*, poenami są nakryci, iż nad zakaz prawa pospolitego na służbę za granice wyszli, aby tę powinność na się z Seymu włożoną, w woysku Koronnym, na Ukrainie

847

będącym, w takowym gwałcie Rzpłtey odprawili. W czym ich upewniamy, iż intercessyą naszą ratować ich na Seymie blisko przyszłym, przez Pany Posły nasze, za attestacyą Imci Pana Hetmana Koronnego, obiecujemy. Którą taką zgodną uchwałę, zlecimy PP. Posłom naszym, na przyszły da P. Bog Seym od nas obranym, aby *in vim rathabitionis, laudo publico* przez konstytucyą approbowana była.

22. Ktore *laudum* Imci P. Marszałkowi imieniem Koła naszego, przy podpisach inszych Ichmci, podpisać, y do akt Grodzkich Krakowskich podać zleciliśmy. Działo się w Krakowie *die 27 Aprilis millesimo, sexcentesimo, trigesimo quarto.*

Krzysztof z Tęczyna Ossoliński, Kasztellan Sądecki m. p. Stanisław Witowski, Kasztellan Brzeziński. Jan Zebrzydowski, Miecznik Koronny. Marcyan z Chełmu Chełmski Scibor, Chorąży Województwa Krakowskiego, Ryczywolski, Uyski, Starosta. Hieronim Przylęcki z Przylęka, Stolnik Województwa Krakowskiego, Marszałek Koła Rycerskiego, Zjazdu Okazowania Krakowskiego. Jan Firley z Dąbrowice. Piotr Zbiłewski, Woyski Krakowski. Stanisław z Przybysławic Oraczowski. Stanisław Uieyski, Pisarz Grodzki Sądecki.

Actum in Castro Cracoviensi, Sabbatho post Dominicam Conductus Paschae proximo. Anno Domini 1634.

Ioannes Starski a Stara, Vicesgerens et Iudex Causarum Officii C. C. Cracovien.

Stanislaus Xięski, Notarius C. Cracovien.

Ad Officium et acta praesentia Castren: Capitan: Crac: personaliter venientes, Rndi Albertus Szerebryski, et Martinus Starczowski, Canonici Cracov: suo, et totius Venerabilis Capituli Eccles. Cathed. Cracov. necnon Ecclesiarum Collegiatarum; tum Abbatum, Abbatissarum, Praepositorum, Monasteriorum, atque totius Cleri Dioecesis Cracoviensis nomine; quamprimum resciverunt de quodam laudo Palatinatus Cracov: ad acta praesentia Castrensia Capitanealia Crac: Sabbatho proxime praeterito, porrecto, iuribus et immunitatibus ecclesiasticis, statui et ordini spirituali nocivo, manifestaverunt sese Officio praesenti, et protestati sunt; quod laudum praefatum, quo contributiones agrariae super universum Clerum Dioecesis Cracovien: quasi impositae sunt, statum spirituale, et totum Clerum, atque eorum bona afflicere non potest, eique minime status spiritualis in derogationem iurium suorum, et libertatum, subesse vult; praecavendo, ne in posterum in talibus particularibus Conventibus, aliquid contra Clerum, in praerudicium libertatum ecclesiasticarum sanciantur, offerendo se, Clerum, et totam Dioecisim, in praesentibus Reipubl. necessitatibus, nempe contra hostem christianum nominis, ultro, spontanea, et pio affectu, non ex aliqua impositione Palatinatus, cuius edictis et sancitis non subjacet, nolentes decesse patriae, aequaliter cum statu saeculari Palatinatus Cracovien: opem laturos, acceden: tamen in primis auctoritate et consensu Magistratus spiritualis, prout jura Canonica permittunt, et non alias, nec alio modo, quia id cederet in praerudicium et gravamen

jurium, et immunitatum ecclesiasticarum, quibus renunciare nullo modo possunt, nec debent: hoc etiam praecustodito, ut bona ecclesiae, et subditi, nullis exactionibus et angarijs graventur; alias protestantibus et injuriatis ad juris remedium confugiendum esset. Quam protestationem iidem protestantes petierunt a se suscipi: quam Officium praesens, eo quod acta nemini sunt deneganda, ab ipsis suscepit.

Actum in Castro Cracoviensi, feria tertia post Dominicam Misericordiae proxima. Anno Domini 1634.

Ioannes Starski a Stara, Vicesgerens et Iudex Causarum Officii C. C. Crac.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO, SZEŚCINIEDZIELNEGO.

ROKU PAŃSKIEGO 1635 ZACZĘTEGO OSTATNIEGO DNIA MIESIĄCA STYCZNIA, A SKOŃCZONEGO 14 MA RCA.

W Imię Pańskie, Amen.

WŁADYSŁAW IV

Z Bożej łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiowski, Wołyński, Podolski, Inflantski, Siewierski, y Czerniechowski, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż według prawa pospolitego, Seym Walny ordynaryiny w tym roku przypadła; z powinności naszej Krolewskiej złożyliśmy go, y na nim, tak do zabiczenia następującym na Państwa nasze niebezpieczeństwom, iako y do rządu domowego, y uspokojenia, zachodzących zdawna między Stanami differencyi, tośmy postanowili.

Poparcie wojny z Szwedami.

2. Wiadomo iest wszystkiemu światu, z iakim pieczołowaniem od szczęśliwcy zaraz Koronacyi naszej staraliśmy się aż do tego czasu, aby do wojny, y krwi chrześcijańskiej rozlania, z narodem Szwedzkim, Nam nie przychodziło: ale raczę przez traktaty (na co medyatorów wielkich Krolow zaciągnęliśmy), przystoynemi dostojństwu naszemu, y tey Rzpłtey kondycyami, wojnie następującej zabiczeń się mogło. Lecz że ten naród, y iego na ten czas dyrektorowie, nie tylko do żadnych słusznych *media*, ale y do samych traktatów przystąpić niechcieli, zwłoczając umyślnie czas, aby Nas niegotowych na potym mogli do niesłusznych przywieść kondycy: nie lża Nam, tylko oświadczywszy Panem Bogiem, że wszystkiego tego cokolwiek z wojny zwykło pochodzić, nie My, ale nieprzyjaciel nasz będzie przyczyną; na takową sposobiać się gotowość, za iakąby upor narodu tamtego mogli

bydź przełamany, z rekuperacyą oderwanych od Rzpłtey Prowincyi. Do czego Stany Koronne, y W. X. L., chcąc Nam cale dopomoc, woysko na tym Seymie namowione, y skryptem rękami Naywielebniejszego X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, y Marszałka Poselskiego podpisanym, specyfikowane między Woiewodztwa, y Ziemię, *proportionaliter* do podatkow podzielone, wyprawę Powiatową stawić Nam na czas y dzień, o którym przez unwersaly nasze obwieszczeni będą, podieli się. Dla czego Seymik po Seymie *pro die 24 Aprilis*, wyjąwszy Woiewodztwa, Poznaniańskie, y Kaliskie, którym w tydzień po tych Seymikach Seymik naznaczamy, y składamy: na których podatki iakie sobie na wyprawę pomienioną namowią, by też y czopowce duplikowane, ktore na armatę pozwalają, *authoritate praesentis Conventus* approbuujemy; y aby od wszystkich wydane były, w czym się żadne miasta *ex-cypować* nie będą mogły, waruujemy. A żeby y podczas wojny nie zawierała się droga do zwykley naszej klemencyi temu nieprzyjacielowi, Komissarze dla traktatow, y w różnych przypadających sprawach rady, do boku naszego, oprócz Rezydentow y Urzędnikow naszych mianujemy: z Senatu, Wielebnych X. Mikołaja Szyszkwowskiego Warmińskiego, Iakuba Zadzika Chełmińskiego, Nominata Krakowskiego, Kancelerza Wielkiego Koronnego Biskupow. Iasnie Wielmożnego Stanisława na Koniecpolu Koniecpolskiego, Kasztellana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, Buskiego, Barskiego, Kowelskiego: Wielmożnych, Krzysztofa Radziwila na Birzach y Dubinkach, Wileńskiego, Hetmana Wielkiego W. X. L. Kaspra Donhoffa Sieradzkiego, Wieluńskiego, Łayskiego, Bolesławskiego, Radomskiego: Iakuba Szczawińskiego Brzeskiego, Rapała na Leśnie Leszczyńskiego Belskiego, Rubieszowskiego: Pawła Działyńskiego Pomorskiego, Bratyańskiego, Woiewodow y Starostow. Iana Łowickiego Inowrocławskiego: Macieja Grodzickiego, Miedzyrzeckiego, Kasztellanow. A z Koła Poselskiego, Urodzonych, Ierzego Ossolińskiego, Podskarbięgo Nadwornego Koronnego, Bydgoskiego, Bielskiego: Iakuba Sobieskiego Krayczego Koronnego, Krasnostawskiego, Iaworowskiego. Mikołaja Ostroroga, Stolnika Koronnego, Kościańskiego, Drohowiewskiego: Andrzeja Ruszkowskiego, Podkomorzego Inowrocławskiego: Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Starostę Powiedzkiego. Łukasza Elżanowskiego, Chorążęgo Chełmińskiego: Krzysztofa Zawiszę, Łowczego W. X. L. Stanisława Gabryela z Rytwian Zborowskiego, Starostę Horodelskiego: Hieronima Radziwiowskiego, Starostę Sochaczowskiego. Ktorzy *eandem potestatem* mają mieć, iaką mieli anno 1590 y takową przysięgą z Koła Poselskiego deputowani przysiędzą będą powinni, nie wdawiając się w żadne rządy wojenne, Hetmanom należące. A Kurfirsza Imci napomniemy, aby iesliby do wojny przyszło, wszelakiey *neutralitatem* poddanym y miastom swoim, z nieprzyjacielem zaka-

zał stanowić: ktore My miasta *in tali casu*, iako y inne obywatele Xięstwa Pruskiego, pod *patrocinium*, y protekcyą naszą bierzemy; pewni będąc wiary y życzliwości ich. Także Xiążęcia Kurlandzkiego, żeby zamki swe opatrzył.

Pospolite ruszenie.

3. Iż nadewszystko bezpieczeństwo Państw naszych, w takich czasiech obmyślać Nam potrzeba: *in casum* tedy nawałności iakiey na Państwa nasze, y nagłego wielkiego niebezpieczeństwa, pospolite ruszenie, według dawnych praw y zwyczajow, za zgodą Panow Rad naszych, y Posłow Ziemijskich obojga narodow, uchwalamy: ktore w mocy y władzy naszej, *absque tamen divisione belli*, bydź ma. W czym wszystkim konstytucyą *annorum 1611, et 1634* Seymu dwuniedzielnego, reassumujemy. A Woiewodztwo Podlaskie, według praw y zwyczajow swoich, tę *expedycyą* odprawić będzie powinno.

Pohamowanie inkursyi morskich, od woyska Zaporowskiego.

4. Iako za łaską Bożą nie są Nam straszne *arma* nieprzyjaciol naszych, y tey Rzpłtey tak z nimi *pacta et foedera* nienaruszone z strony naszej mieć chcemy. A iż Cesarz Turecki, za tąż opatrnością Boską, a gotowością naszą, y pomknieniem się prędkim, po szczęśliwie odprawionej *expedycyi* Moskiewskiej, ku tamtey Ukrainie, naszym, y za odwagą przy Iasnie Wielmożnym Stanisławie Koniecpolskim, Kasztelanie Krakowskim, Hetmanie Wielkim Koronnym, woysk naszych, za ochotą obywatelow tey Korony, do niego skupionych, z pola ustąpiwszy, do pokoiu się skłonił, który z nim iest *cum dignitate Reipubl.* zawarty: chcąc światu wszystkiemu oświadczyć, że y nieprzyjaciolom naszym *fidem pactorum* dotrzymać umiemy, y chcemy: wzięliśmy przed się zahamowanie sweywoli Kozackiey, ktora po te czasy *ad hostiles conatus* pogaństwu okazują dawała. Przeto *authoritate praesentis Conventus*, za zgodą wszech Stanow, mieć chcemy, aby Kozacy żadney najmniejszey przyczyny do rozerwania pokoiu tego, lądem y morzem nie dawali, pod utraceniem wszystkich nadanych sobie od Przodkow naszych, y Rzpłtey praw, wolności, y przywileiow. *Iniungimus* też to Starostom naszym, aby oni tey sweywoli zabiegając, nie dopuszczali w Starostwach swoich drzewa na czolny gotować, y sposabiać, ani żywności, ani prochow y kul, y wszelakich inszych potrzeb, bez których się odprawować inkursyc Kozackie morskie, nie mogą. Czego y Urzędy mieyskie dozierać y przestrzegać mają, *sub poena colli*: o co z nimi *forum* za dworem naszym *ad cuiusvis instantiam*, iesliby *contravenire* prawu temu śmieli, naznaczamy. Tenże Mioyski Urząd, *sub iisdem poenis*, zabraniać tego ma, aby synowie ich młodź w miastach naszych do woyska się Zaporowskiego nie przybierali. A iż trafia się często, że na tamtey Ukrainie niektorzy stanu szlacheckiego ludzie, tych inkursyi morskich Ko-

zakom Zaporoskim dopomagają, y rozmaite im *adminicula* do tey sweywoli subministrują, samiz z niemi na morze chodzą, y łupem się z niemi dzielą: przeto ieżeliby się to na ktorego z nich pokazało, takowy ma bydz *ad delationem cuiusvis* przez Instygatora naszego pozwany na Seym, y *eo processu* sądzony: a ieśliby był *convictus*, *ijsdem poenis* karany, iakie ma w sobie konstytucya, *de crimine perduellionis*. Woyska tego Zaporoskiego w zaciągu naszym, y Rzeczyposp. nad siedm tysięcy więcej, aby nigdy napotym nie było, *authoritate praesentis Conventus* warujemy: czego Hetmani nasi przestrzegać mają. A na wpisanie tego siódmego tysiąca Kommissarzy nasze zesłemy. Płaca w Kaniowie zawsze dochodzić ma woyska tego, które w registrach tych siedmiu tysięcy naydować się będzie: a któryby z tych rejestrowych Kozaków pokazał się bydz buntownikiem, y lub Hetmanem naszym, lub ich Namiestnikom, bądź też swey starszyźnie nieposłusznym, abo autorem Czernieckiey Rady; ten nie tylko ma bydz z rejestru służby wymazany, ale y na gardle karany. Chcąc też tym gruntowniej przez zahamowanie Kozackich morskich inkursyi, z Cesarzem Tureckim świeżo postanowione *pacta et foedera* strzypać: *ex consensu Ordinum* postanawiamy; aby za upatrzeniem przez inżynieriy mieysca nad brzegiem Dnieprowym, gdzie się będzie naysposobniej Hetmanom naszym zdało, zamek był zbudowany: który to zamek *firmiter praesidio* ludzi tak pieszych iako y konnych, y municyą wojenną, dostatecznie opatrzoney będzie. A na tym pędzse zbudowanie tego, y na wzywz mianowane *praesidia* sumę sto tysięcy złotych Polskich z tych przysłych podatków, na raty, skarb żeby w robocie zamku tego omieszkanie nie było, wydać ma.

852

Kommissya z Wołochami.

5. Reassumując konstytucyą *anni* 1624, iż częste swowolne inkursye z Woiewodztwa Ruskiego, Podolskiego y Braclawskiego, dzieią się do Wołoskiej Ziemi, y *viceversa* od Wołoszy w pogranicze Państwa nasze spolne się krzywdy dzieią, które *pacta* między Nami a pogaństwem rwać często zwykły: chcąc tę swawolę iako nayprędzey, y iako nayrzetelniej pohamować, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy, aby gdy tego potrzeba będzie, tak z Senatu, iako y z Koła Rycerskiego, do Woiewodztwa Ruskiego y Podolskiego, Kommissarze co rok naznaczeni byli, którzy z Kommissarzami Wołoskiemi pod Chocimem, a Woiewodztwa Braclawskiego Kommissarze osobni pod Iampolem, ziachawszy się z drugimi Kommissarzami Wołoskiemi, *inibunt omnes rationes*, iakoby spolnie mogli zabiezeć takowey sweywoli. Tamże zaraz sposoby dościa prędkiej napotym sprawiedliwosci, z obu stron namowia, y skarżącym się *ab utrinque* sprawiedliwosc skuteczną uczynią. A My za zniesieniem się Iasnie Wielmożnego Hetmana naszego Wielkiego Koronnego, z Hospodarem Wołoskim, Kommissarze wzywz mianowane, o czasie tych kommissyi

zawsze obwieszczac będziemy. Szlachcic zaś taki, któryby rozboiu winien był, ma bydz pozwany wedlug wzywz pisanych konstytucyi, przed Urząd Grodzki Kamieniecki, a w Woiewodztwie Braclawskim przed Winnicki.

Kommissya do Węgier, y Siedmiogrodzkiej Ziemi.

6. Zabiegając tym większemu bezpieczeństwu Państw naszych, aby z różnych krzywd, które zachodzą między pogranicznymi obywatelami, nie przyszło do rozerwania pokoju: *authoritate praesentis Conventus* naznaczymy Kommissarze do Węgier, y Siedmiogrodzkiej Ziemi; z Senatu, Wielmożnych y Urodzonych, Stanisława Hrabie na Wiśniczu Lubomirskiego, Woiewodę Ruskiego, Sandomirskiego, Spiskiego, Zatorskiego, Białocerkiewskiego: Marcina Kazanowskiego, Woiewodę Podolskiego, Hetmana Polnego Koronnego, Tłumackiego, Nizińskiego, Przedborskiego: Mikołaja Spytka Ligęzę z Bobrku, Kasztellana Sandomirskiego, Bieckiego, Robczyckiego, Starostow. Felicyana Grochowskiego, Przemyślskiego, . . . Boguckiego, Sanockiego: Iana Beżzeckiego, Halickiego, Kasztellanow. Mikołaja z Zuruwa Daniłowica, Podskarbiego Wielkiego Koronnego, Przemyślskiego, Samborskiego, Drohobyckiego: Mikołaja z Granowa Sieniawskiego, Podezaszego Koronnego, Ratnińskiego: Stanisława Bonifacego z Wielkich Kończyc Mniszka, Lwowskiego: Franciszka z Wielkich Kończyc Mniszka, Sanockiego: Stanisława Gabryela z Rytwian Zborowskiego, Horodolskiego: Mikołaja z Tęczyna Ossolińskiego, Radoszyckiego, Starostow. Iana Glinkę Łowczego Halickiego, Sekretarza naszego. Adama ze Zmigroda Stadnickiego na Leszku. Adama z Oczwie Bala. Ktory Kommissarze, *absentia nonnullorum non obstante*; za obwieszczeniem naszym o mieyscu y czasie kommissyi, *et de securitate ab utrinque* Kommissarzow, ziachać się, y sprawiedliwosc *utrinque parti* służącą, z wydaniem poddanych, czynić. Krzywdy też wszelakie, excessy, naieżdzania, rozboie, pohamować, y w gruntach dyferencye między temi Państwami zachodzące, rozsądzić y uspokoić mają.

853

Obrona y bezpieczeństwo Ukrainy.

7. Warujemy tą konstytucyą, aby wedlug dawnego prawa, quarta nie gdzie indziej, tylko na Ukrainnego żołnierza obrocona była. Do woyska też naszego Ukrainnego, ktorego liczba do wiadomości Podskarbiego naszego Koronnego, za konsensem wszech Stanow jest podana, woysko Zaporoskie rejestrowe w służbie naszej będące, nalezeć ma. Także y ludzie z ordynacyi Iasnie Wielmożnego Ianusza Xiążenia Ostrowskiego, Kasztellana Krakowskiego, y wybrańcy Małopolscy. A iż wielka tym służby naszej dyminucya się dzieie, iż niektorzy poupraszawszy sobie wsi Boiarskie w pewnych Starostwach naszych Ukrainnych, a bardzo małą quartę płacą, *servitium* to *bellicum*, które antecessorowie ich w tych wsiach Boiarskich przy wo-

sku naszym quarcianym odprawowali, znikają: *authoritate praesentis Conventus*, to *onus* quarty z nich znosiemy, a postanawiamy, aby się *ad antiquum onus servitij bellici* wracali.

Konsens na Opactwo Tynieckie.

8. Oświadczając Stany Koronne zwykłą Świątobliwemu Potomstwu Krola I. M. świętey pamięci Pana Oyca naszego *benevolentiam*, a widząc iż Nayiasniejszemu Krolewiciowi I. M. Karolowi Ferdynandowi, Bratu naszemu, Biskupstwo Wroclawskie przez nieprzyaciela jest spuszczone, y odjęte, zaczym w Biskupstwie tym bezpiecznego *domicilium* mieć nie może: przeto tak iako na szczęśliwey Koronacyi naszej ochotnie konsens swoy na Opactwo Czerwieńskie dali, tak y teraz na żądanie nasze, na Opactwo Tynieckie, gdy wakować będzie, y Wielebny X. Biskup Przemyślski, Nominat Poznański, *ad realem possessionem* Biskupstwa swego przydzie, konsens swoy dla rezydencyi Krolewica I. M. za spolną zgodą, do sześciu lat dać.

O dobrach stołu naszego, tak w Koronie, iako y w W. X. Litewskim.

854

9. Dawne prawa o ekonomiach reassumując, y one do skutku przywodząc, postanawiamy, aby nikt dobr naszych na opatrzenie stołu naszego naznaczonych, tak w Koronie, iako y W. X. L. y prowentow z nich należących, nie ważył się, *tam in toto, quam in parte*, summami, pensyami, iurgieltami, dożywociem, y lekkimi arendami, ani *ad vitam*, ani *ad meliorem provisionem*, ani też *ad beneplacitum*, ku umniejszeniu pożytkow stołu naszego onerować, y przywileie sobie upraszać na to, *sub poenis* na Koronne ekonomie, w konstytucyi *anni* 1590 *descriptis*, a w W. X. Lit. pod utraceniem dobr *ad instantiam Instigatoris*, podlug porządku konstytucyi 1607 o processie skarbowym opisanego. Iakoż wszystkie przywilecie y listy na iurgielty y pensye, po Seymie szczęśliwey Koronacyi naszej, także libertacye wszelkie miast y miasteczek, tak w Koronie, iako y w W. X. Lit: ktorekolwiek ubliżenie prowentow stołu naszego za sobą pociągają, a na stoł nasz *ex antiquo* fundowane, y konstytucyami Seynowemi utwierdzone są, kassuiemy, annihiluiemy, y umarzamy. Pod toż prawo *casationis, et nullitatis privilegiorum*, y pod też konstytucyą podpadać będą y dobra do ekonomiy naszych należące, na ktorychby sobie kto uprosił wolności, aby z nich do skarbu nie respondował, y pensyi naznaczonych nie płacił; takowe dobra każdy tracić ma, będąc tym processem skarbowym *convictus*. Czego Wielmożni Pieczętarze nasi obojga narodow, aby przywileie przeciwne temu prawu, z Kancellaryi nie wychodziły, y pieczętowane nie były, a Podskarbiowie aby takowym ludziom intromissyi nie dawali, wedlug powinności y przysięg swoich doglądać y przestrzegać mają. A dla doskonalszey wiadomości o ordynacyi dobr stołowych w W. X. Lit. tak z samych ekonomiy, iako

dzierżaw y leśnictw, przywilej *eo nomine*, od świętey pamięci Krola I. M. Pana Oyca naszego, W. X. Lit. dany, y w paktach naszych wspomniany, *in volumen legum*, (gdzie przedtem był) inserować kazaliśmy: z tą tylko melioracyą, że *contravenien*: temu przywileiowi: y temu prawu, nie *violenter* odbieraniem dzierżaw, iako przywilej w sobie ma, ale *via iuris* w processie skarbowym wspomnianą, do utracenia dzierżaw, y innych *poenas*, mają bydz przycięszeni. A te wszystkie dobra ktore są udziałem przywileiami, od ekonomiy, danemi od świętey pamięci K. I. M. Pana Oyca naszego, oddane: po zesciu *modernorum possessorum* do tychże ekonomiy wracać się będą powinny, ani na nie przywileiow dawać nie będziemy, *sub nullitate eorumdem*.

Ordynacya Rzeczypospolitey, dobr Ziemskich dziedzicznych.

10. Uważając że stan rycerski, przy otrzymanych od Przodkow naszych Krolow Polskich, y W. X. Lit. prawach, na dobra swoje Ziemskie dziedziczne, wziął na się obowiazek służby wojenney, *ratione eorumdem bonorum*, za którym przeciwno naywiększym niebezpieczeństwem pogańskim, piersiami swymi zaszczyca bezpieczeństwo, nie tylko oyczyzny swoiey, ale y wszystkiego Chrześciaństwa: aby to tak wielkie *praesidium* Kościołowi Bożemu, y wierze świętey nie niszczało, postanawiamy, y wiecznemi czasy mieć chcemy, na nic inszego, tylko na chwałę Bożą, y całosc Rzeczyposp: nie respektując, że napotym, inkludując y ten czas przeszły, to jest od dnia szczęśliwey Elekcyi naszej, dobra dziedziczne ziemskie od stanu rycerskiego, ani donacyami, ani wendycyami, ani successyami, pod iakimkolwiek pretextem nie mogą bydz alienowane, ani odrywane, ani zatrzymano, ale wiecznemi czasy mają bydz w rękach y possessy osob stanu rycerskiego, na ktorych samych *forum* y *poena* w statutach *de expeditione bellica* wyrażone, zaciągają się. Osoby jednak duchowne, ktore *patrimonialia bona*, lub też *quaesita*, na osoby swoie, y *successores sanguinis* trzymają, y trzymać będą, *rationem* ich *et obligationem non alterando*, wedlug dawnego prawa, około tych dobr dzierżenia, y służby wojenney, *per substitutas personas, possessione sua durante*, odprawowania zachowuiemy. A co się dotczy Kapituł, do przyszłego sześciu dziesięcioletniego Seymu odkładamy skuteczne uspokoienie. Chcemy tedy mieć, żeby Urzędy wszelakie, tak Ziemskie iako y Grodzkie, czasy wiecznemi tego przestrzegały, aby żadnych zapisow, *donation: vendition:* nie przyjmowały do akt, Trybunalskich, Ziemskich y Grodzkich, abo Woiewodzych; y ktoreby pomienione dobra miały *avellere* od possessyi realney, y istotney, stanu rycerskiego, pod utraceniem urzędow, y dobr swych dziedzicznych własnych. Toż się ma rozumieć o metrykach naszych *utriusque gentis*, z tym dokładem; że ieśliby Pieczętarze nasi w czym co przeciwko tey konstytucyi wykroczyli, na Seymie za instancyą Posłow Ziemskich, spra-

855

wić się z tego będą powinni, *salva nullitate alienationis inscriptionis*. A gdyby który z stanu rycerskiego mający dobra takowe; służbę tej Rzeczyposp: obowiązane, *transiret ad religiosum vitae statum*, w tych zakonach które w rok professyą czynią, przedrokiem: a w tych co we dwie lécie, przed dwiema laty: powinien będzie takowych dobr pozbydź, do osoby stanu rycerskiego, *foro et poenae* wzwyz mianowanej, *subiectae*; *alias post expirationem hujus temporis*, wolno będzie *proximioribus consanguineis*; albo ięsliby ci lubo niechcieli, lubo nie mogli, każdemu inszemu z stanu szlacheckiego, takowe dobra według taxy, którą Sąd Ziemi, *cum duobus e proximioribus consanguineis*, czynić ma *sub nexu juramenti*, sumnę ad akta odłożywszy, *occupare, et retinere*, iakoby do nich *per successionem* były *devoluta*. Na tych zaś, którym *post factam professionem* sukcesya przypadac będzie, *statut de monialibus* służić ma. Tą iędnak konstytucyą nie zagradzamy wszystkim poddanym naszym drogi do wykonania pobożnych fundacyi, aby było wolno każdemu, tak duchownemu, iako y świeckiemu, z dobr swoich ziemskich szlacheckich, *quocunque jure acquisitis, de nova radice facere fundationem*: w nadawaniu onych, tak klasztorow, iako y szpitalow, więc y plebani, *et eo nomine quascunque facere inscriptiones: ea adiecta cautela*, żeby ten który funduc, *tacto pectore, in facie* zupełnego Sądu Ziemi, przy rezygnacyi takowej, rzekł te słowa: *sub fide, honore, et conscientia, Deum testor*, że taką fundacyą czynię *de nova radice*, z dobr moich własnych, żadnych pieniędzy za nie nie wzięwszy, *sine ullo condictione*, ale *ex puro zelo, et propria mera liberalitate*, nie czynię nic *in fraudem* terazniejszey konstytucyi, y prawa pospolitego. Co ma bydź przy rezygnacyi *in acta* inserowano. Ięsliby zaś kto ubogiemu kościółowi farskiemu we wsi darował na podratowanie sztukę iaką gruntu, to nie ma być *pro contraventione* temu prawu poczytano. A też konstytucyą przyjmują y ci którzy są religii Greckiej.

O widerkauffach.

11. Widerkauffy kościółom, zakonom, szpitalom, akademiom, y inszym duchownym osobom, (wecale przeszle zachowując) napotym tak *assekuruemy*, żeby *bona in vim redemptionis, alias* na widerkauff, obligowane, *et per intromissionem* podane, *in possessione* dziedzicow zostawały, płacąc z nich czynszu rocznego podług summy należący, po siedmi złotych od sta. *Naturam* też *inscriptionum reemotionalium* alterować nie będzie się godziło; która na tym zawisła, żeby każdego dnia y godziny, *praevia citatione peremptoria* do Urzędu Grodzkiego, która na niedziel dwa nacie przed wykupieniem ma bydź położona, wolno było dziedzicowi odłożyć y odliczyć zawziętą sumnę, *cum reali emundatione bonorum suorum*, według prawa dawnego, *de exemptionibus bonorum terrestrium*. Ktorey summy gdyby ten, co dał, wziąć niechciał, ma ią dziedzic odłożyć,

albo *ad loci Ordinarium*, albo *ad Capitulum*; albo ięsliby *Capitulum tergiversaretur*, tedy do Grodu własnego, *cum sufficienti quietatione et cautione*; y tym samym, wolnym zostawać ma od placenia summy y czynszu, y napotym żadney trudności prawney o to mieć nie będzie. A żeby *in fraudem et elusionem legis praesentis*, pod pretextem widerkauffow, dobra ziemskie od stanu szlacheckiego nie odpadały, nie będzie mógł żaden większy summy zaciagać na majątność swoię, tylko taką, którąby *dimidium valoris* tej majątności nie przechodziła: inaczej ktoby śmiał postąpić, ma bydź *per quemcunque* do Urzędu Ziemi, onego Powiatu, deferowany: a Sąd Ziemi na Rokach, *in facie nobilitatis*, ma uznać takową kontrawencyą, y odesłać sprawę na Trybunał *inter causas mixti fori, ad rescindendum contractum*. A o zapłacenie takowych czynszow, *forum y processu* na Querelle, *sine quavis appellatione*, naznaczamy: ktorey nie ma *citatus* ani pozwami *ad cassandum*, ani *sublewacyami retardare* ckeucyi; ale Starosta *in bonis jure victi* powinien ią czynić, *semotis omnibus diffugijs, sub poena trecentarum marcarum, et in realem possessionem* dobra podać temu czyia summa: który *in possessione* ich tak długo bydź ma, aż który odłoży sumnę, lubo *proximiores descendentes*: lubo którykolwiek z stanu szlacheckiego, zaplaceniem zatrzymanego czynszu.

Forum ludzi szlacheckich z duchownymi, in personalibus criminalibus, Koronnych, y W. X. L.

12. Zabięgać temu aby poddani nasi stanu szlacheckiego, *per appellationes post Curiam Romanam*, nie byli *aggravati*, a z tym y sprawiedliwości świętej *cursus* nie był zahamowany: za wyraźnym Stolice S. pozwoleniem, każdy duchowny pozwany *in causa personalis criminali*, mieć będzie *forum intra Regnum eo ordine instantiarum servato*, iako iest opisany *in Brevi Apostolico*: które do metryk naszych, y akt Grodzkich Warszawskich podane iest, y między Synodalne konstytucyę inserowane będzie: y które z Grodu Warszawskiego wyięte, w każdym inszym Grodzie aktykować *quocunque* wolno będzie. Ludzie iędnak religii Greckiej, przy swych dawnych zwyczajach zostają.

Forum ludzi stanu szlacheckiego z duchownymi, in civilibus realibus, Koronnych, y W. X. Lit.

13. Ażebyśmy iako *in criminalibus, ratione fori*, stan duchowny, z stanem szlacheckim, także też *in civilibus realibus*, do uspokojenia przyprowadzili: postanawiamy, że co się tknie *realis ratione simplicium iniuriarum civilium, terrestrium ac granicialium*; o to ma bydź *forum* każdego szlachezca z duchownym, *ordinario processu*, w Ziemstwie, y na polu. A *per appellationem*, na Trybunale mają się takowe sprawy odprawować *coram iudicio composito*: iako y drugie sprawy duchowne. A gdyby która osoba duchowna znalazła się takowa, żeby prawo pospolite *contemneret*, y banicyą dała na sobie otrzymać:

tedy *loci ordinarius* ma *executionem* na nim uczynić, *super persona ipsius, et bonis generaliter omnibus proprijs ipsius, non tamen terrestribus, usque ad realem satisfactionem* ukrzywdzonemu. Ludzie iędnak religii Greckiej, tak iako w pierwszej konstytucyi, *ratione fori in personalibus*, przy swych dawnych zwyczajach zostają.

Kompozycya o dziesięciny.

14. Uspokajając różnicę, która między stanem szlacheckim a duchownym, o dziesięciny dobr szlacheckich (gdyż z majątności naszych, według dawnego zwyczaju, *sine ulla contradictione* dzierżawcow naszych, wolna zostawa wytyczna dziesięcina) do tych czasow nie iest skończona: a że generalna po wszystkich dycieczach kompozycya, *propter inaequalitatem fundorum et agrorum* bydź nie może: postanawiamy, za wyraźnym Stolice S. Apostolskiej pozwoleniem, aby każdy Biskup w Dycieczyi swoiey (w ktorey dziesięciny idą) *compositiones de consensu Rectorum factas et faciendas*, dawne kontrakty y kwity, *approbent* czasy wiecznemi. A gdyby się duchowny zgodzić niechciał, powinien będzie *loci ordinarius* na instancyą każdego szlachezca, przybrawszy do siebie *duos ex Capitulo nobili genere natos*, komponować takową dyfferencyą na pieniądze, y *non obstante refragatione* duchownego, decydować, mając osobliwy wzgląd na spustoszenie, y na *onera* ubogich ludzi. A tam gdzie z ktorych gruntow małdraty idą, z tychże dziesięcina iść nie ma: y *vice versa* z ktorych dziesięcina idzie, małdraty nie poydą, chyba gdzieby *in contrarium* iasne funduszow y zapisow dyspozycyę były produkowane. Więć że w niektórych kraiach mészne, tak z dobr naszych, iako y szlacheckich, miasto dziesięcin, bez wszelakiej dyfferencyi *cum spiritualibus*, daią, przy tym zwyczaju tamte dobra zostawiamy. A o dziesięciny takowe pieniądze, z tej kompozycyi *approbata*, y decydowane, postanawiamy proces do Grodu na Querelle, *sine appellatione*. Ci zaś którzy przy wytycznych zostawać zechcą, zwyczajny proces do Ziemstwa, a potem na Trybunał mieć będą. A gdyby duchowny na czas przypadający podług kompozycyi od szlachezca wziąć nie chciał, tedy ma pieniądze w Grodzie *deponere*, y o nie nie ma bydź *inquietowany*, za pokazaniem kwitu Grodzkiego. A te kompozycyę wolno będzie każdemu podać do akt Grodzkich każdego Powiatu, aby potomność do podobnych napotym nie przychodziła dyfferencyi. Który iędnak szlachezca *ultra* zechce, aby z ięgo gruntow wytyczna szła dziesięcina, wolno mu to będzie nie tylko samemu trzymać, ale y sukcesorow obligować swoich. Gdyby zaś wytyczne dziesięciny gildzie zostawały, tam panowie duchowni względem dawnego zwyczaju, *ratione* dziesięcin, do poborow przykładac się będą powinni.

Religia Grecka.

15. Czyniąc dosyć *pactis conventis*, y *assekuracyi* na szczęśliwey Koronacyi naszej uczynio-

ney, dla pokoiu y zgody poddanych naszych, obywatelow Koronnych, y W. X. Lit. religii Greckiej postanowioną zgodę, według punktow na Elekcyi naszej spisanych, *exekwujemy*, y według ich onym napotym tak w Unii będących, iako y nie będących, zachować *hac lege perpetua cum Successoribus nostris* obiecujemy. A przychylając się do tegoż uspokojenia naszego, przywileie na pewne warunki z podpisem ręki naszej z pieczęciami naszymi, pod Seym terazniejszy wydać im roskazaliśmy. Także wszystkie procesy y *litispendycyę ex occasione religionis*, y punktow wzwyz mianowanych, między nimi z obudwu stron wszczęte, *in perpetuum abolemus*, y umarzamy: *vadium* w konstytucyi *anni 1609* specyfikowane reasumując.

Akademia Krakowska.

16. Stwierdzając prawa wszystkie Akademii Krakowskiej, podług konstytucyi szczęśliwey Koronacyi naszej, a deklaracyą Oyca S. szkoły *in genere* wszystkie od Oycow *Societatis Iesu*, z przeszkodą teyże Akademii otworzone, zawieramy: y żeby te ani otwierano, ani żadne insze *quocunque preteritu* erygowane wiecznemi czasy, *absque consensu omnium Ordinum*, w mieście naszym stołecznym Krakowie, y miastach iemu przyległych, Kazimierzu, Stradomiu, y Kleparzu nie były, waruimy. Zakonom iędnak w prywatnych naukach ich dla własnych zakonników, *secundum consuetudinem et usum*, nie *preiudykujemy*. A przytym całe prawo Xięzy Biskupow, wedle statutu, na dozór rządow teyże Akademii, całe zachowujemy.

17. A insze *Societatis Iesu* Kollegia wszystkie, tak w Koronie, iako y W. X. L. y w Prowincyach do nich należących, fundowane, y ktoreby napotym *cum consensu* Rzeczypospolitey fundowane były, patrząc na pożytki w Kościele Bożym z ich prac wynikające, y na terazniejszą przeciwko Nam, y Rzeczyposp: powolność, nie tylko utwierdzamy, ale y pod protekcyą naszą, *Sukcesorow* naszych, y wszystkiey Rzeczyposp: nie *ubliżając* nic prawu Akademii Krakowskiej, przyjmujemy.

De libris Beneficiorum.

18. *Libris Beneficiorum* dowodzić, na dobra szlacheckie, nie będą duchowni, krom samych poświęconych dziesięcin.

O dawności dobr szlacheckich, przeciwko duchownym W. X. Litewskiego.

19. Konstytucyą Seymu *Coronationis, de praescriptionibus* dobr szlacheckich, przeciwko duchownym W. X. Lit. ma za spólną z Koroną, *ponieważ* za zgodą Deputatow obojga narodow, *ad compositionem inter Status* naznaczonych, stanęła.

O tumultach.

20. Reasumując *in toto* konstytucyą *anni 1593* y 1598 y 1611 y insze wszystkie *de tumultibus*,

y o zatrzymaniu pokoju pospolitego, y *de excessivis* ferowane: postanawiamy, aby się Urzędy *brachij Regalis*, według powinności na nich włożony, we wszystkim zachowały, tak w Koronie iako y w W. X. Litewskim.

Disciplina militaris.

860

21. Iż w każdej porządnej Rzeczypospolitej, do szczęśliwego prowadzenia wojen, nawięcej należy, aby *disciplina militaris* w swojej klubie zostawała, y My ią w wojskach naszych nietylko nienaruszoną, ale w iako najlepszą rzeczą wprawioną mieć chcemy: przeto wszystkie przeszłe, za Przodków naszych, y za ś. pamięci Krola I. M. Zygmunta Trzeciego, Pana Ojca naszego, także y na szczęśliwej Koronacyi naszej postanowione około niey prawa; a osobliwie te ktore stanowisk y stacyi w dobrach; pogotowiu domach szlacheckich bronią, co *particulariter sub pana infamie* waruimy, reasumowawszy konstytucyą *anni 1623* o zabiezeniu Konfederacyi, y nienaruszoną zostawiwszy, postanawiamy, aby Rotmistrze tak iezdni iako y pieszy, osiedli, *et non plebeij*, według dawnych zwyczajow od Hetmanow naszych zaleceni, y Nam do approbowania podani byli. W ciągnięciu, aby szli noclegami przez Hetmany opisanymi, nic ich nie skracaiać, ani odmieniaiać; *sub pana infamie* na Rotmistrza, abo Porucznika, abo iego Namiestnika. Więc iż podwod branie, wielki skwierk ubogich ludzi mnoży, y *ad rapacitatem* okazują dawa: *hac perpetua lege* waruimy; aby żołnierze na Trybunał (iesli tam a nie do Hetmanow udaćby się chcieli *injuriati*) o branie podwod pozwani, y to przez sługę abo poddanych, którym się ta krzywda stała, poprzysiężeni, *luant penas* w Koronie *quingenta marcarum*, a w W. X. Lit. pięćdziesiąt kop Litewskich, za każdą podwodę. A kiedyby który z żołnierzow *convictus* był, żeby od podwody wracaiący się pieniądże brał, *pana capitis* ma bydz, nie tylko Hetmańskim, ale y Trybunalskim dekretem karany. Toż się ma ściać o pieniężne stacye: a to oboje za poprzysiężeniem pana abo sługi szlachcica. A że zwykło sobie rycerstwo na cudzy chleb siła przybierać kompanii w służbie nie będących, zaczym wielka ciężkość y przykrość tamtymże miejscom gdzie się leże odprawuią, dziecie się gdy to *iurata inquisitione*, na którąkolwiek chorągiew pokażą, którzyby do siebie chlebowey takowey kompanii przyimowali, na Trybunale (iesli tam pozwą) o to pozwani, *pana peculatus* maia *subiacere*: y ci coby się do nich łączyli y przybierali, takąż winą będą karani. Pieszy Rotmistrze aby nie mieli iezdy więcej, nad dziesięć, waruimy: *secus* czyniacy, *pravta inquisitione* maia bydz u Hetmańskiego sądu, według artykułow wojskowych, a na Trybunale *pana infamie* karani. Ci którzy z ochoty swej ludzie na usługę naszą y Rzeczypospolitej, swym kosztem prowadzą, w krzywdach y szkodach przez ich ludzie poczynionych, nie sami, ale przełożeni ludzi ich, y to-

warzystwo, toż *forum*, *et eundem processum patientur*: chybaby *plebeius* był przełożony, tedy od samego pana sprawiedliwosci upominać się maia. Hetmani nasi Koronni w W. X. Lit. ani ściaćnienia, ani leży, ani przystawstw naznaczać nie będą mogli: także ani Hetmani W. X. L. w Koronie: przeyscia także wojska Koronnego pod teraznicyszą expedycyą Pruską, aby przez W. X. L. nie bywały: a *viceversa*, wojska Litewskie przez Koronę, postanawiamy *sub poena infamie* na Rotmistrze, Poruczniki, abo ich Namiestniki. A co się dotycze przeszłych krzywd od terazniejszych ieszcze nie rozprawionych wojsk: deklaruiemy, iż takowe krzywdy, y excessy, tey terazniejszey konstytucyi podlegać maia, tak względem wojska konnego, iako y pieszego: a *forum* na Trybunale *ex registro causarum militarium*, zaraz na początku, *non obstan: quietationibus praevis iuramento*, że wymuszone są.

Podymne, y koequacya, w przeszłych podatkach, na zaplacenie dłuży wojsk Koronnych.

22. Iż się pokazuie z rachunkow skarbowych, że dłuży wojskom, *ad primam lunij* winnego, zapłacić się z pozostałych reszt doskonale nie może: na supplement tey płacy, *cum consensu omnium Ordinum*, pozwalamy po wszystkichy Koronie podymne dwoie, z tym dokładem, aby te Woiewodztwa, y Powiaty, ktore ie poborami zwykły wydawać, y teraz wydawali poborami; byle takową summę, iaka z sprawiedliwego podymnego wychodzi, do skarbu naszego wniesli. A że niektore Woiewodztwa y Ziemie, w podatkach do szczęśliwej Koronacyi naszej *hucusque* uchwalonych pozostały były. Za wzięciem onych do braci, takową między sobą teraz uczynili deklaracyą, że ie z terazniejszemi podatkami do skarbu naszego (przystepuiąc do zupełnego porownania) wydać będą powinni na czasy w uniwersale opisane: a z takowych podatkow, y przeszłych retent, Wielmożny Podskarbi nasz pomienionym wojskom płacić będzie, *ad ultimam Maji*; według porachowania terazniejszego Seymowego.

Czopowe Koronne.

23. Ponieważ Woiewodztwa wszystkie Koronne, Powiatowym żołnierzem, według konstytucyi terazniejszey, wojnę następuiać, odprawować umysliły: tedy na *apparatum bellicum, classem*, y insze potrzeby wojenne, czopowe do skarbu naszego na ten rok ma bydz oddawano, który Wielmożny Podskarbi nasz arendować *plus offerentibus*, z iako nawiększą aukcyą tego procentu, powinien będzie. A tym *plus offerentom* czas do odzywiania się, y kontraktow zawierania z Wielmożnym Podskarbib naszym, *diem decimam Aprilis*, a nie pierwey, naznaczamy. Ktorzy *plus offerentowie*, ku tak gwałtowney, y pilney potrzebie Rzeczyposp. powinni się będą stawić do kontraktow, ze wszystkiemi rocznemi czopowemi pieniądźmi, abo z połową przynay-

862 mney: y z nich każdy który, z większemi ratami do skarbn się naszego stawi, większą *potioritatem* do kontraktow mieć będzie. A od tych pieniążkow, ktore z groszow na podatki publiczne wychodzą, czopowe brane bydz nie ma. A iż Woiewodztwa Poznańskie, y Kaliskie, na swym Seymiku, dla prędszey wyprawy żołnierza swego, warowały sobie pewny porządek, y dyspozycyą czopowego swego: tedy na to miejsce na aparat woenny, maia dać do skarbu naszego summę sto tysięcy złotych Polskich.

Składne winne.

24. Składne winne, także y czwarty grosz, w administracyą Wielmożnemu Podskarbiemu naszemu Koronnemu podaiemy: ktore on szlachcicowi osiadłemu, z Woiewodztwa Krakowskiego obywatelowi, za summę sto tysięcy złotych Polskich, a nie mnieyszą, arendować będzie powinien. Ktore to składne ma bydz wybierane, od Węgrow po złotych cztery, a od obywatelow Koronnych po złotych dwa od beczki. A czwarty grosz ma bydz wybierany podług uniwersalu Seymu przeszłego dwuniedzielnego. A iż wielka szkoda podatкови temu wyżey mianowanemu dziecie się, przez zabieranie win różnym kupcom, od różnych osob: aby napotym tego nie było, administrator albo Podskarbi tego przestrzegać ma, y takowe wina (ani kto inszy) zabierać: o co *forum* w Grodzie na Querelach *peremptorie*. Znayduia się też przy tym y niektorzy *possessores* miast y miasteczek, gdzie składne winne wybieraia, ktorzy prepedycyą w tym podatku czynia, y Sukkollektory turbuia: takowi *turbatores* do sądu wszelakiego pozwani, odpowiać będą powinni, ewekta zaś tak zwyczajna, iako y *auctio* iey, podług konstytucyi 1634 do czasu tamże specyfikowanego, *curre* ma.

Czopowe W. X. Litewskiego.

25. Czopowe W. X. Lit. na lat dwie uchwalamy, ktore Wielmożny Podskarbi W. X. Litewskiego w dyspozycyi swej mieć, y ono przez administratory swoje przysięgłe wybierać, abo też *plus offerenti* arendować będzie. W którym aukcyą żeby się uczynić mogła, tak deklaruiemy, że w miastach y miasteczkach naszych duchownych, y świeckich, wyiawszy karczmy szlacheckie, do którychby panowie z gumien swoich napoie na wyszynkowanie dawali, maia płacić, y wydawać to czopowe *in duplo*, według sposobu wybierania tego czopowego w W. X. L. w uniwersale wyrażonego, pod nagrodzeniem szkod, y zaplaceniem *in duplo* zatrzymanego czopowego: o ktore pozwani do Sądu Grodzkiego, abo Trybunału głównego, lubo też Skarbowego Trybunału, *termino peremptorio* iustifikować się, y penom podlegać będą powinni.

Trybunał Radomski.

26. Iż do tych czasow wiele retent z różnych podatkow, u tych ktorzy na odbieranie ich byli

863 naznaczeni, pozostawa: tedy aby się retenta takowe tym prędszy, y pewniey wyciągnąć mogły, konstytucye o Trybunale Radomskim lat przeszłych uchwalone, *ad hunc solum actum* reasumuiemy, y Trybunał w Radomiu, za zgodą Seymową postanawiamy, y Deputaty do sądzienia tego Trybunału Radomskiego naznaczamy: z Panow Rad naszych, przy Wielmożnym Podskarbib naszym Koronnym, Wielmożnych y Urodzonych, Filipa Wołuckiego, Kasztellana Małogoskiego, Rawskiego, Starostow. Stanisława Witowskiego, Brzezińskiego, Franciszka Szczęsnego Lipskiego, Sochaczowskiego, Kasztellana Now. A z Kola Poselskiego: z Woiewodztwa Poznańskiego, Iana Slichtynka z Bukowca, Sędzię Ziems. Wschowskiego; z Krakowskiego: Marcjana Chelmskiego, Chorążęgo Krakowskiego, Ryczywolskiego; z Księstwa Oświęcimskiego: Zygmunta Swierczowskiego, Sekretarza naszego; z Sędmirskiego: Mikołaja Kochanowskiego, Stolnika Sandomirskiego; z Kaliskiego: Krzysztofa z Mielzina Mielzinskiego; z Sieradzkiego: Iana Siemieńskiego Miecznika Sieradzkiego; z Ziemie Wieluńskiej: Iana Wileżyńskiego, Pisarza Grodzkiego Wieluńskiego; z Łęczyckiego: Hieronima Radzieiewskiego z Radzieiewic, Starostę Sochaczewskiego; z Brzeskiego Kulańskiego: Andrzeia Ruszkowskiego, Podkomorzego Inowłocławskiego; z Kiiowskiego: Ludwika Olizara Wołkiewica; z Inowłocławskiego, Iana Tolibowskiego, Skarbnika Inowłocławskiego; z Ziemie Dobrzyńskiej: Iana Czerskiego; z Ruskiego; Iakuba Maximiliana Fredra z Pleszowic, Podkomorzego Przemyskiego; z Ziemie Halickiej: Iana Stanisława Iablonskiego, Dworzanina naszego Pokoiowego; z Ziemie Chelmskiej: Kaspra Kłocowskiego, Podczaszego Chelmskiego; z Wołyńskiego: Mikołaja z Brusilowa Kisiela, Rotmistrza Naszego; z Podolskiego: Łukasza Miaskowskiego, Podstolego Podolskiego; z Lubelskiego: Zbigniewa z Goraia Gorayskiego, Dworzanina naszego Pokoiowego; z Bełskiego: Leśniowolskiego, Starostę Brańskiego; z Plockiego: Iakuba Narzyńskiego; z Mazowieckiego: Iakuba Kobylnickiego, Stolnika Wyszogrodzkiego; z Podlaskiego: Krzysztofa Brzozowskiego, Cześnika Podlaskiego; z Rawskiego: z Chelmińskiego: Mikołaja Działyńskiego; z Pomorskiego: Iana Werde, Podkomorzego Pomorskiego; z Malborskiego: Zakrzewskiego, Chorążęgo Malborskiego; z Czerniechowskiego: Adama z Brusilowa Kisiela, Podkomorzego Czerniechowskiego. Ktorzy Deputaci do Radomia, *pro die 20 Augusti anni praesentis*, ziachawszy się, y przysięgę *iuxta formam iuramenti, constitutione anni 1613 descriptam*, uczyniwszy, sądy przez dwie niedzieli *continue* odprawować maia. Na którym to Trybunale, wszystkich Poborcow, y ich Sukkollektorow, y innych wszelakich Exaktorow, o retenta poborowe, łanowe, podymne, czopowe, quarciane, y insze wszystkie zatrzymane Rzeczypospolitej podatki; a do oddania

864 do skarbu naszego Koronnego naznaczone kontrybucye, także y te, ktoreby z uchwalonych na terazniejszym Seymie podatkow, retenta się pokazały; y tych wszystkich, którzy wziąwszy pieniądze Rzeczypospolitey: ludzi, y pocztow, na przeszłych expedycyach nie stawili, tak woyska narodu Polskiego, iako y cudzoziemskiego, sądzić mają. A ci wszyscy, którzy od Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, Trybunałowi Radomskiemu na delacie podani będą, mają bez pozwow na początku Trybunału zaraz stawić się, *vigore hujus legis*, tak Poborcy, iako y ci, którzykolwiek pieniędzy, y podatkow Rzeczyposp. dotknęli się, y teraz dotykają, a kwitow od skarbu nie mają, odpowiadać tamże będą, y Sędziami takowi na Trybunale być nie mogą: y ieżliby naznaczeni na te sądy tacy byli, miejsca między drugimi Deputatami mieć nie będą. Ieżliby jednak pod ten czas Seym dwuniedzielny przypadał, tedy po konkluzyi Seymowej takowy Trybunał sądzony być ma:

Sposob wyciągania retent, z podatkow przeszłych w W. X. Litewskim.

27. Iż z liczby Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. niewiele się pokazało reszt pieniędzy, y podatkow Rzeczyposp. zatrzymanych: przeto na ten czas Trybunał Skarbowy (ktory z kosztem Rzeczyposp. przychodzi) mniey potrzebny być upatrując, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy, aby Poborcowie, Sukkollektorowie, arendarze, y wszyscy inni, którzykolwiek do wybierania podatkow na przeszłych Seymach, *quocunque nomine*, uchwalonych, naznaczeni byli, a do tego czasu dostateczney liczby nie uczynili, y kwitow z skarbu nie otrzymali, sami, (a ieżliby ktory z nich umarł, tedy potomkowie ich) także y ci przy ktorychby się pieniądze iakie z delat podatkow niewydanych, lubo też delaty, y dekreta Trybunałow Skarbowych, *ad executionem* nie przywiedzione znajdowały, powinni byli w skarbie naydaley we dwie niedzieli po Seymikach Relacyjnych, w roku terazniejszym stawić się, y we wszystkim skarbowi dosyć uczynić, *sub poenis*, w konstytucjach Seymowych o Trybunale Skarbowym, opisanych. A iż też siła dzierżawcow, którzy do possessyi *bonorum nostrorum Regalium, ex dispositione nostra* przyszli, umknęli donatywy *ad apparatus bellicum in pactis conventis* naznaczoney: przetoż y ci wszyscy, naydaley do dnia 24 Junij, w roku terazniejszym, tę donatywę do skarbu w Wilnie wnieść powinni będą: o co *forum* po S. Ianie Chrzycielu, *sine citatione*, w tydzień, *coram Iudicio Ordinario* Trybunału W. X. L. w Wilnie naznacząmy. A żeby się żaden niewiadomością nie wymawiał, chcemy mieć, aby do wszystkich Woiewodztw, y Powiatow W. X. Lit. delata z skarbu każdego winnego, tak donataryuszow, iako y Poborcow, Posłom na Seymiki Relacyjne Seymu terazniejszego dana była; którą oni do akt Grodzkich, każdy w swoim Powiecie przy czynieniu relacyi podać: a Urząd Grodzki, ex-

trakty tey delaty powinien będzie przez Generałow, y Woźnych, do wszystkich w delacie mianowanych osob rozłączać, y relacye Woźnych zarazem do skarbu odsyłać. Na co wydatek, skarb oddać Urzędowi powinien, a sobie z pen nagradzać. W czym ieżliby Grodzki Urząd był niedbały, postanawiamy *poenam* sta kop na Urząd; o którą *forum ad instantiam Instigatoris*, tamże na Trybunał: na Woźnych, y Generałow, *poenam privationis officij*. Od ktorych spraw skarbowych, sąd główny z powinności ku Rzpltey żadnego *salarium* brać nie ma. A ieżliby ktory z Deputatow *in delatis* obwiniony był: takowy od sądow skarbowych oddalony ma być, y miejsca między Deputatami, przy takowych sprawach, mieć nie może.

Ordynacya Woiewodztwa Czerniechowskiego.

28. Gdyż za wolą Bożą szczęśliwie Prowincyą Siewierską, Xięstwa Czerniechowskiego, z rąk nieprzyjacielskich rekuperowaliśmy, y już ta Prowincya, ze wszystkimi grodami, y zamkami, za postanowieniem wiecznego przymierza z Moskwą, wiecznie przy Koronie, iako Smoleńskie Woiewodztwo W. X. Lit. y oboj tytuł Xięstwa Smoleńskiego, y Xięstwa Czerniechowskiego, przy Nas, y następujących Krolach Polskich, y W. X. Lit. zostać: tedy chcąc My tę Siewierską Prowincyą obywatelami Koronnymi iako naylepiej osadzić, Woiewodztwo Czerniechowskie ordynujemy: y ono na dwa Powiaty, Czerniechowski, y Nowogrodzki, podzielamy. Ktore Woiewodztwo, Urodzonemu Marcinowi Kalinowskiemu, Staroście naszemu Czerniechowskiemu, w pamiątkę krwawych zaslug iego konferujemy. Tak, iż iako ten terazniejszy Woiewoda od Nas naznaczony, y inni wszyscy napotym po nim następujący, Woiewodztwo Czerniechowskie, z Starostwem Czerniechowskim, *absque ulla incompatibilitate*, przykładem Woiewodztwa Kiiowskiego, trzymać zawsze będą mogli: y Urzędnikow wszystkich w Nowogrodzku Siewierskim, tudzież Grod, y Ziemstwo, iako w Czerniechowie, icst ordynowane. A Seymik, jeden zawsze, y popisy w Czerniechowie, tak Czerniechowskim, iako y Nowogrodzkim obywatelom. A iako Woiewodę iednego, tak y Kasztellana iednego naznacząmy. Posłow Ziemijskich dwu, iako z Czerniechowa ordynowaliśmy, tak z Nowogrodka drugich dwu: y Deputatow drugich dwu; iednego z Czerniechowa, a drugiego z Nowogrodka naznacząmy. A miejsce Woiewodzie Czerniechowskiemu, Kasztellanowi, y Posłom, po Woiewodzie Parnawskim naznacząmy. A Roki w Nowogrodzku zawsze, po Czerniechowskich we trzy niedzieli, przypadać będą. W Trybunale zaś Lubelskim, Woiewodztwo Czerniechowskie po Braclawskim zawsze przypadać będzie, y miejsce Deputaci Woiewodztwa Czerniechowskiego, mieć będą. Konserwaty też Czerniechowskie z Kiiowskimi, Wołyńskimi, y Braclawskimi, według iednego statutu y prawa, w Trybunale sądzić się będą: y elekcyja De-

866

putatow, tak iako w Koronie, odprawować się ma.

Approbacya kommissyi Lwowskiej.

29. Za zgodą wszech Stanow, *authoritate praesentis Conventus*, akta wszystkie przez Kommissarzy nasze, na Kommissyi Lwowskiej przeszłej, postanowione y zawarte, assekuracye y różne obligi, przez ktore w niedostatku pieniędzy publicznych, u różnych osob pieniędzy, na zniesienie woysk naszych, zaciągali; approbuemy, y utwierdzamy.

o miejscu w Senacie Pieczętarzow W. X. Lit.

30. Iż kontrowersya od dawnych czasow między Pieczętarzami W. X. Lit. o miejscu w Senacie z Marszałkami naszymi Nadwornymi Koronnymi, y W. X. Lit. zachodziła: za instancją Koła Poselskiego onę uspakaimy, y napotym postanawiamy, aby po zeyściu, albo przeniesieniu na wyższe godności pomienionych urzędnikow naszych terazniejszych Marszałkow Nadwornych, tak Koronnego, iako y W. X. Litew. Pieczętarze nasi W. X. Lit. zaraz po Marszałku Wielkim W. X. Lit. a Marszałkowie Nadworni po Podskarbach Wielkich, tak Koronni, iako y W. X. Lit. miejsce swe w Senacie mieli, y zasiadali.

O poddanych zbiegłych do Smoleńska, y zamkow do tego Woiewodztwa należących.

31. Zabięgnąc skargom poddanych naszych Woiewodztw y Powiatow, Smolenskiemu, y inszym zamkom od Moskwy rekuperowanym, temuż Woiewodztwu przyległym, o zbiegi poddanych oyczystych: a przychylając się iako do naybliższej sprawiedliwości, *de mutuo consensu* zobopolnych Posłow, y za zgodą wszech Stanow obojga narodow, postanawiamy, aby aktor u należnego Sądu Grodzkiego Smoleńskiego, a w Powiecie Starodubowskim, przed Urzędem Grodzkim tamecznym Rokiem Statutowym zawitym, krom wszelakich dilacyi y zrażenia pozwow, iędzenia na sprawiedliwość, moc zupełną miał dochodzić swych zbiegow z obwinionego, bez arestowania y zastawania ich na imieniu. A pozwany za pierwszym zaraz pozwem stanąwszy; pod straceniem rzeczy w pozwie pomienionej, nie biorąc sobie na pomoc prawnych excepcyi żadnych do rozerwania się z terminu, powinien stanąć sam przez się: albo przez umocowanego swego, y skuteczną rozprawę według prawa pospolitego, bez żadney zwłoki przyjąć, y zaraz się usprawiedliwić. A gdzieby pozwana strona zbiegow u siebie tych być od założenia pozwu na imieniu nie powiadała: tedy nie zgola, ale za przysięgą w dobrach naszych Krolowskich, także y duchownych, miasto samego dzierżawce, urzędnik iego iednak szlacheic, a w dobrach szlacheckich, oyczystych y lennych, sam pozwany, albo urzędnik, lubo też y sługa, także szlacheic osiadły, w W. X. Lit. albo w Koronie, iż tych zbiegow pozew nie zastał, od-

867

wieść się ma. A gdzieby pozwana strona do przysięgi się sama, lubo urzędnika y sługi szlacheica nie stawiała, a strona powodowa według przepisu prawa pospolitego statutu W. X. Lit. dowiedzie, że iego własny oyczysty, lubo zasiędział poddany, y iak wiele majątności wyprowadzi, dowod uczyni: Urząd powinien będzie poddanych ze wszystką majątnością przysądzić, y tam zaraz po dekrete naydaley za niedziel dwie, tamże gdzie sądy odprawować się będą, aktorowi wydać, nakazać ma; pod zaplaceniem, iako ważność rzeczy osądzoney wynosi, y odprawę na majątności oyczystey, a kto oyczystey nie ma, tedy na lenney, lubo dożywotniocy, porządkiem prawa pospolitego uczynić powinien będzie. A ukracając proces dochodzenia takowych poddanych, deklarujemy, y mieć chcemy, za zgodą wszystkich Stanow Seymowych, aby Urzędnicy Grodzcy Smoleńscy, po Roczkach w Smoleńsku odsądzonych, na drugie Roczki na sądzenie takowych intentowanych akcyi, ziędzać powinni byli do miasteczka Zwierowic nazwanego, leżącego blisko granice Dąbrowińskiej. Y mają począć sądzić Roczki te, tylko o zbiegi, w Zwierowicach, miesiąca 1 Junij w roku terazniejszym 1635 y tak napotym zawsze, przez dwa miesiąca, na każde drugie Roczki, żeby się sześciory do roku Roczki w Zwierowicach odsądzić mogły, ziędzać powinni będą. Ktorych Roczkow aby żadnym pretextem Urząd na zwłokę sprawiedliwości świętey zaniedbywać się nie ważył, na każdego Urzędnika Sądowego winę kop sta zakładamy, o którą ukrzywdzoney stronie przypozwać do Trybunału, w ktorykolwiek termin, wolno będzie. A gdyby też z uporu umyślnego Urząd takowych sądow odprawować niechciał, y na dwoie Roczkow się nie stawił, y onych nie sądził, tedy takowa nieprzybyta osoba Urząd tracić powinna. A Wielmożny Woiewoda, inszego urzędnika na miejsce degradowanego postanowić bez zwłoki, *sub iisdem poenis*, powinien będzie: wszakże gdzieby od takowego Grodzkiego Sądu, lubo Woiewodzinego, appellacya od aktora, lubo też y pozwanego, wnoszona do Trybunału była, tedy Urząd appellacyi wzbraniać nie ma: y owszem oney do Trybunału Wileńskiego, w termin Smoleński y Miński, ktorykolwiek termin terazniejszego roku, a na przyszły rok już tylko do Wilna, w terminie zwyczajnym Smoleńskim, dopuścić powinien będzie. A że Powiat Starodubski, osobliwy u siebie Grod y sądy swe ma: według tegoż processu, takowe akcyje sądzić, y na każde Roczki we dwa miesiąca przypadające, dla snadniejszego obywatelow W. X. Lit. przejazdu do Robska, *sub iisdem poenis*, na Woiewodztwo Smoleńskie *expressis*, ziędzać powinien będzie. A w miastach naszych, ktore sobie mają dane prawa Maydeburskie, ieżeliby do przyięcia poddanego, albo zbiega szlacheckiego nie znaly się: tedy przysięgą Burmistrza, albo Rayce, tego miasta, odwieść się mają u swego należnego sądu, z appellacyą do dworu naszego. Która konsty-

868

865

tucya, nie daley, tylko do Seymu przyszłego sześćniedzielnego trwać ma. A iż między pomienionemi Woiewodztwy y Powiaty przyległemi Smoleńskiemu Woiewodztwu, dzieie się, że wolni ludzie hamowani bywaią, y *lauda* iakięś snadź o nieprzepuszczenie są postanowione: tedy to waruiemy, aby napotym wolno przepuszczani byli, y *lauda* takowe znaszamy. A oyczystych y zasiedziałych dawnością ziemską poddanych zbiegłych, do inszych Woiewodztw y Powiatow Smoleńskiego Woiewodztwa, y tych którzy przed szablą nieprzyjacielską uszedłszy, gdzieindziej przebiegskiwaią, wolno będzie bez iędżenia po sprawiedliwość, bez zbijania pozwow, według statutu, w Grodach, albo w Ziemstwie, tych Woiewodztw y Powiatow, dochodzić. A Urząd powinien będzie exekucyą czynić.

Długi W. X. Litewskiego.

32. Pokazało się to z liczby Wielmożnego Stefana Paca, Podskarbiego W. X. Lit. iż z kommissyi przeszłej Wileńskiej z Seymu dwuniedzielnego, do rozprawy wojsk W. X. Lit. naznaczoney, te mianowicie długi *ad fidem publicam* zaciągnięte, y przez Pany Kommissarzy, tak z Senatu, iako y z Koła Poselskiego, liquidowane, y assekurowane, do zapłaty zostaią: naprzod, Wielmożnego Podskarbiego dług, po wielkiej części na obliży jego własne zaciągnięty, sto pięćdziesiąt ośm tysięcy, sto y siedm złotych, groszy pięć pieniędzy dziesięć. Iasnie Wielmożnemu Woiewodzie Wileńskiemu, Hetmanowi W. X. Lit. sześć tysięcy, trzysta siedm dziesiąt y ośm złotych. Na pułk Urodzonego Iakuba Morrego, czternaście tysięcy, sto pięćdziesiąt siedm złotych, groszy dwa, pieniądze pułkiednasta. Ludziom na zamku Witepskim, dwanaście tysięcy, dziewięć set, czterdzieści ośm złotych, groszy dwadzieścia cztery. Na Uświadcim, czternaście tysięcy, cztery sta ośm dziesiąt y jeden złotych groszy dwadzieścia y pięć. Na Luczynie, czternaście tysięcy, trzysta czterdzieści siedm złotych, groszy dwadzieścia jeden, pieniędzy dwanaście. Na Dynemburku, pięć tysięcy, sześć set siedm dziesiąt złotych. Na Iezierzycu, pięć tysięcy, siedm set pięćdziesiąt dziewięć złotych, groszy dziesięć. Potomkom nieboszczyka Stanisława Węza, Starszego nad Duńcami przedawczykami, trzy tysiące złotych, dwieście sześćdziesiąt y dwa złote, groszy ośmnaście, pieniądze dwanaście. Urodzonemu Piotrowi Podlęckiemu, Rotmistrzowi pieszemu; dwa tysiąca, dziewięć set, czterdzieści y jeden złotych, groszy ośm, pieniądze pułkiednasta. Rzemieslnikom obozowym, trzy tysiące złotych. Przytym rycerstwu murowemu Smoleńskiemu, za zasługi ich dług winny zostaię, który się z rachunkow pokaze. Także ostatek zapłaty furmanom, którzy obecnie w obozie przy armacie służyli. Eliberuiąc tedy *fidem publicam*, podług konstytucyi Seymu przeszłego, która *plenariam facultatem* dała PP. Kommissarzom do dostawiania pieniędzy, na rozprawę wojsk W. X. Lit. postanawiamy, iż te

wzwyż pomienione długi z podatkow Rzpltey wszelakich, na tym Seymie uchwalonych płacone bydź maią.

O cłach W. X. Litewskiego.

33. Poglądaiąc na gwałtowne potrzeby Rzeczypospolitey, y że na zapłacenie długow wydatki nie małe muszą bydź: cło oboie, tak nowo podwyższone, iako y *auctio subsidiarum* nazwane, z splawami wodnymi, na lat znowu dwie prolonguemy, y uchwalamy, y w administracyą Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. daemy. Aby iako z naylepszym pożytkiem, lubo przez arendę, lubo inszym sposobem, podług czasow terażniejszych, temi cłami administrował: ktore według konstytucyi Seymu *anni* 1631 y instruktarza na tym Seymie opisanego, na szlacheckie myto służącego, a nowo podwyższone, według starego zwyczaju wybierane bydź maią: reassumuiąc o porządku, y warunkach wybierania tych ceł, te konstytucye, ktore są o tych cłach obudwu, na Seymie *anni* 1631 uchwalone. A libertacye terażniejsze pogorzecom, y przez nieprzyjaciela spustoszonem; konferowane, y inne iakozkolwiek otrzymane, na przeszkodzie tym cłom bydź nie maią. A iż kupcy z towarami drogiemi, *in defraudationem* skarbu naszego, różnemi sposobami uchodząc placenia myta, nie opowiadaiąc się na komorach, niezwyčajne drogi wynayduiā: przeto zabiegaiąc temu, w uniwersale poborowym *anni* 1609 paragraph o tym, *sub titulo* cło nowe, *authoritate praesentis Conventus*, *in toto* reassumuiemy, y konfirmuiemy, *sub penis in delinquentes ibidem expressis*. Tak że każdy kupiec przyiechawszy z towarami, onych z wozu nie zdeymuiąc, wprzod przed Pisarzem Celnym pokazać, y tamże zaraz cło zwyčajne oddać powinien będzie. A sprawcom mytnym od kogokolwiek, y w czymkolwiek obwinionym, także w przemytach celnych skarbowych, przed Wielmożnym Podskarbisem naszym W. X. Lit. tylko, a nie gdzieindziej, *forum* naznaczymy: ktorych za przypozewem od żalobliwego (*salva tamen appellatione* od Podskarbiego do Trybunału Skarbowego, a w niesądzeniu pod ten czas onego, tedy za dworem naszym) rozsądzać ma.

O desertatach y abiuratach.

34. Iż w Woiewodztwach, y Ziemiach Koronnych różnych, tak dla plagi Pańskiej morowego powietrza, iako też y dla lat ciężkich terażniejszych, wielkie się nayduiā spustoszenia; zaczyn Poborcowie podatkow, tak iako przedtym bywało, spełna dobierać nie mogą, ani też Starostowie z takowych spustoszonych, y do gruntu zniesionych, w ktorey żadney osiadłości nie masz dobr, exekucyi według przepisu prawa pospolitego czynić nie mogą: przeto uchwalā Seymu terażniejszego, za zgodą wszzech Stanow waruiemy, iż na potym Poborcowie Woiewodztw y Ziem Koronnych, przy wydawaniu podatkow publicznych, desertaty iuramentem liquidowane przyimować maią. Poborcem też wza-

iem skarb nasz takowe abiuraty przy rachunkach przyimować będzie powinien.

Libertacya miast przez ogień y nieprzyjaciela zniesionych.

35. Acz według starych praw pogorzecom, y przez nieprzyjaciela Koronnego *funditus* zniesionym, libertacye do lat czterech służy: iż iednak niektorzy Poborcowie, y różni Exaktoriowie, nie patrząc ani na prawo, ani na libertacye nasze, *eo nomine* dane, podatki różne od nich nad słusność wyciagaią: przeto My chcąc każdego w iego prerogatywie y prawie zachować, tym wszystkim ktorzyby pogorzele pokazali, albo od nieprzyjaciela Koronnego *funditus* zniesieni byli, y takowe pogorzele, y przez nieprzyjaciela zniesienie, iuramentami urzędowemi liquidowali; ktorym takowe nasze *libertationes* przeszłych lat nie szły, y podatki pomienione, przez Poborce y Exaktory przymuszeni będąc, płacili. A miasteczka te, ktore przed trzema laty pogorzały, y przysięgā to liquidowały, przy tych wolnościach do lat czterech, co *in futurum* im *currere* ma, od wszelakich podatkow y ciężarow wolnymi zostawuiemy, z tą deklaracyą, aby liczbę domow pogorzałych w iuramentach liquidowali. A to dla tego, aby ci, co nie pogorzeli, w podatkach publicznych przy takowey libertacyi, za pogorzecami nie ulegali. W czym iezli by się *perjurium* pokazało: tedy *super perjuris poenam triplicis pensionis* postanawiamy. Toż się ma rozumieć o podatkach dzierzawcom należących, gdyby *ad male narrata*, takowe libertacye nproszone były. Co osobliwie miastu naszemu Smoleńskowi służyć ma, bez uymy iednak ceł, y prowentow stołu naszego.

Seym dwuniedzielnny.

36. Dla uważnych Rzpltey przyczyn, ktoreby nastąpić mogły, Seym w Warszawie dwuniedzielnny, za zgodą wszzech Stanow, *authoritate praesentis Conventus*, *sine omnibus solennitatibus*, złożić będziemy mogli, dla samych tylko potrzeb publicznych: na ktorym żadne insze sądy odprawować się nie będą, tylko same *causae fisci*.

Collegium Rawskie, Societatis Iesu.

37. Iż *Collegium Rawskie Societatis Iesu*, od Wielebnego niegdy Xiędza Pawła Wołuckiego, Biskupa Kniawskiego, w Rawie fundowane, w przeszłym roku, majątność swoię własną, w Powiecie Opoczyńskim leżącą, szlachecicowi pewnemu przedało; a inszey majątności za te pieniądze nie kupiło: tedy za zgodą Seymu terażniejszego, temu to *Collegium Rawskiemu Societatis Iesu*, inszą majątność za sumę trzydziestu tysięcy zł. Polskich, a nie większą, kupić pozwalamy. Co nie ma bydź poczytano za żadną kontrawencyą konstytucyi Seymu terażniejszego, około ordynacyi dobr ziemskich Rzpltey dzieicznych uczynioney.

Collegium Pińskie, Societatis Iesu.

38. Fundacyą *Collegij* Oycow Iezuitow w mieście Pińskim, przez Wielmożnego Olbrychta Stanisława Radziwiła, Kanclerza W. X. Lit. Pińskiego, Gniewskiego, Tucholskiego, Starostę, uczynioną: *authoritate praesentis Conventus* approbuiemy. Dobra wszystkie ktorekolwick przez tegoż Wielmożnego Kanclerza W. X. Lit. *Collegio* Oycow Iezuitow nadane; także place mieyskie Pińskie, od Nas przywilejami konferowane są; *libertati immunitatique ecclesiae* podaiemy wiecznemi czasy, *salva conditione adjecta in constitutione praecedenti*; o ordynacyi dobr Rzpltey *apposita*.

Collegium Barskie, Societatis Iesu.

39. Ponieważ wszystkie *Kollegia Patrum Societatis Iesu*, tak w Koronie, iako y w W. X. Lit. pod naszą y Rzpltey protekcyą przyieliśmy: tedy y *Kollegium* tychże *Patrum Societatis Iesu*, w mieście naszym Baru, nie dawnemi czasy od pobożnych ludzi, z znacznym chwały Bożey pomnożeniem, potrzebnie fundowane, utwierdzamy: *fundos, areas, immunitatibus ecclesiasticis* inkorporuiemy, y approbuiemy.

Kommissarze do rewidowania Swiercze, y szybu solnego, na tymże gruncie.

40. Doniesiono to Nam iest, y wszystkim Stanom Koronnym, na terażniejszym Seymie zgromadzonem, iż Wielmożny Woiewoda Ruski, koshcem swym wielkim, na gruncie swym dziedzicznym, wsi Swiercze, przy żupach naszych Wielickich, szyb solny wyrobił, y soli w nim doszedł: zaczyn przestrzegaiąc tego, aby prowenta y dochody stołu naszego umniejszone nie były, y owszem aby według podobieństwa y możliwości, onych się zawsze przyczyniało; co y na ten czas z niemalym pożytkiem prowentow stołu naszego bydź upatrujemy aby szyb ten solny do żup naszych był przyłączony: pewni będąc tego, że Wielmożny Woiewoda Ruski, za affektacyą naszą, y Stanow Koronnych, przykładem przodkow swych, na kommutacyą dobr, y szybu pomienionego, swych dziedzicznych, za insze dobra Rzpltey *aequivalentia* pozwoli: Rewizory nasze, za zgodą wszzech Stanow, y terażniejszego Seymu naznaczymy; ktorzy w roku terażniejszym, porozumiawszy się z sobą o czasie, na ten tam grunt ziachać będą powinni, y takowe dziedziczne dobra żupie naszej Wielickicy przyległe, Wielmożnego Woiewody Ruskiego, y szybu pomienionego koszty, nakłady, pożytki, także zrewidować maią; y znioższy się o tym z Wielmożnym Woiewodą Ruskim, uważać tamże zaraz będą przy tym, iakieby za dobra pomienione dziedziczne Wielmożnego Woiewody Ruskiego, *aequivalens*, z dobr Rzpltey na zamianę, od Nas y Stanow Koronnych, miało bydź dane. Co wszystko pilnie, y porządnie zrewidowawszy, y uważwszy, na przyszłym Seymie da Pan Bog sześćniedzielnym, Nam, y Sta-

nom Koronnym, referować będą powinni: gdzie My na ten czas z Stanami Koronnymi wszystko uważywszy, to co *ex re et commodo* skarbu naszego byćdź upatrzymy, uczyniemy.

Pogłowne żydowskie w Koronie.

41. Za zgodą Seymu terazniejszego, na żydy Koronne, względem pogłownego, summe sześćdziesiąt tysięcy złotych Polskich wkładamy: którą na dwie racie do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, wydać będą powinni, według ordynacyi skarbowey. A oddawszy taką summe, od wszelakich innych podatkow, które według uchwały Seymu terazniejszego, na Powiatowego żołnierza na Seymikach przyszłych będą namowione: to iest, od poborow, podymnego, szosow, y od rzemiosł, handlow, koni, sług, y osob swoich, wolnemi byćdź mają do Seymu przyszłego. A iż żydzi Woiewodztwa Krakowskiego, y Sandomirskiego, przy przeszłych podatkach na obronę Ukrainną wydanych, dali *extraordinarie* summe siedm tysięcy złotych: tedy w tę summe sześćdziesiąt tysięcy ma im to byćdź przyjęto, y potrącono.

Pogłowne żydowskie W. X. Lit.

42. Na żydy W. X. Lit. za zgodą Seymu terazniejszego, summe piętnaście tysięcy złotych Polskich wkładamy; którą na dwie racie do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego W. X. Lit. wydać będą powinni, według ordynacyi skarbu naszego W. X. Lit. A wydawszy taką summe, od wszelakich innych podatkow, które podług uchwały Seymu terazniejszego, na powiatowego żołnierza na Seymikach przyszłych będą namowione: to iest, od poborow, podymnego, szosow, y od rzemiosł, handlow, koni, sług, y osob swoich, wolnemi byćdź mają do Seymu przyszłego. A na pogorzecze, pewny względ, y baczenie, ma byćdź.

Likwidacya długi Urodzonego Iana Werdy Podkomorzego Pomorskiego.

43. Ponieważ teraz, na Seymie niniejszym, relacya likwidacyi długi Urodzonego Iana Werdy, Podkomorzego Pomorskiego, Starosty Nowskiego, przez Deputatow Koła Poselskiego, w Izbie Poselskiej odprawiona y przyjęta, w Senacie odprawić się, y do efektu przyść nie mogła: przeto taką pomienioną relacyą albo likwidacyą w Senacie znowu do Seymu blisko sześcienniedzielnego odkładamy; y skąd dług przereczonemu Podkomorzemu ma byćdź uiszczony, finalną decyzją uczynić obiecujemy.

Approbacya długi Urodz. Iakuba Buthlera.

44. Mając względ na zasługi Urodzonego Iakuba Buthlera, Oberstera naszego, za zgodą wszech Stanow, *authoritate praesentis Conventus*, summe iemu w skarbie Koronnym, za zasługi jego w expedyicyi przeszłej Pruskiej odprawowane, należącą, dwadzieścia pięć tysięcy złotych Polskich assekurowiemy, y onę Wielmożne-

mu Podskarbiemu naszemu Koronnemu zapłacić rozkażemy.

Donativum kupcow Koronnych.

45. Za zgodą wszech Stanow, mocą Seymu terazniejszego, w takowym Rzpltey razie, *ratione subsidiarum*, na kupce Koronne summe 40 tysięcy złotych Polskich wkładamy, którą oni do Wielmożnego Podskarbiego Koronnego naszego *pro die 20 Augusti* oddać będą powinni, według konstytucyi Seymu dwuniedzielnego przeszłego Warszawskiego.

Donativum kupcow W. X. Litewskiego.

46. Na kupce W. X. Lit. przykładem kupcow Koronnych, na terazniejszą Rzpltey potrzebę, za zgodą wszech Stanow, mocą Seymu terazniejszego, summe 20 tysięcy złotych Polskich, *ratione donatywy* wkładamy: którą oni do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego W. X. Lit. na Świętiki blisko przyszłe wydać będą powinni, stosując się w tym wydaniu do konstytucyi Seymu przeszłego dwuniedzielnego.

Kommissya Brzeska.

47. Kommissya Brzeska z Woiewodztwem Lubelskim y Podlaskim, ktorey na ten czas podług konstytucyi szczęśliwey Koronacyi naszej, dla wielkiej nawalności spraw Rzpltey decydować niemogliśmy: do przyszłego da P. Bog, *tam ordinarie quam extraordinarie*, złożonego Seymu, odkładamy. A tam na ten czas przed wszystkimi sądami, zaraz na początku Seymu, *non obstante absentia unius, plurimumve*, tak Panow Senatorow, iako y Posłow ktoreykolwiek strony, uspokoić obiecujemy.

Miasto Toruń.

48. *Inhaerendo* przeszłym konstytucyom, około nagrody szkod, pod expedycyą Pruską, przez miasto nasze Toruń podjętych, uczynionym: miastu temu wszelaką naszą wdzięczność, spokojniejszych czasow Rzpltey obiecujemy.

Miasto Gdańsk.

49. Iż reszta summy od Rzpltey miastu Gdańskowi naznaczoney, dotąd dla różnych Rzpltey potrzeb nie iest zapłacona: tedy przychyliając się do pierwszych konstytucyi, miastu temu o zaplaceniu tey summy uczynionych, onę iako nayprędzey będzie mogło byćdź, przez tę trudność Rzpltey z prowentow Rzeczypospolitey zapłacić rozkazujemy.

Skład winny w Łancucie.

50. Iż obywatelom Woiewodztwa Ruskiego na tym należy, że dla gorzystych, y złych drog, na składy winne, nie zawsze, gdy potrzeba, przeieźdzać mogą: przeto za proźbą Posłow Woiewodztwa Ruskiego, a za zgodą wszech Stanow, skład winny, y rybny w Łancucie naznaczymy.

O Starostwach ukraiennych.

51. Iż wiele Rzpltey na tym należy, aby zamki ukraienné jako naylepszym opatrzeniu były, y na nich Starostowie według powinności swych rezydowali: za zgodą wszech Stanow, mocą Seymu terazniejszego, to warujemy, iż na takowych Starostwach ukraiennych, *in solidum* mężowi y żonie, na potym dożywocia dawane nie będą.

O oddaniu więźniow Moskiewskich.

52. Iż na przeszłych traktatach z Moskwą, Kommissarze nasi między inszemi punktami poprzysięgli restytucyą więźniow wszystkich, którzyby się w Państwach naszych, narodu Moskiewskiego, znajdowali; a ci dotąd na wielu miejscach są zatrzymani: przeto powagą Seymu terazniejszego mieć chcemy, aby każdy więźnia Moskiewskiego, ktoregoby miał, odesłał, abo do dworu naszego, abo do zamkow Moskiewskich pogranicznych, w czym *contravenientes* mają byćdź od Instygatora naszego pozwani.

Pozwolenie przeprowadzenia wody z rzeki Warty, Wielm. Kasztellanowi Sieradzkiemu.

53. Uważając znaczne *merita* y zasługi Wielmożnego Maksymiliana na Przerembie Przerembkiego, Kasztellana Sieradzkiego, Mościckiego, Medeckiego, Sniatyńskiego, Lityńskiego, naszego Starosty, ktore z młodych lat swoich, Nam y Antecessorom naszym, y Rzpltey wiernie a życzliwie oddawał: pozwalamy mu z majątności naszej Zawadzkiej, w Powiecie Radomskim leżącej, z rzeki Warty przez grunt nasz, do stawow Widzowskich, majątności jego dziedzicznej, wodę rowem prowadzić, *absque tamen praesudicio bonorum, et fundi tam privatorum, quam Republicae*. Na co wprzod Rewizory nasze zesłemy.

Libertacya domu celnego w Zakroczymiu.

54. Dom celny, ktory Urodzony Krystyan Krzysztof Rubach, Sekretarz nasz, y administrator cel Zakroczymskich, dla snadniejszego wybierania cła skarbowi naszemu należącego, kosztem niemałym nie dawno zbudował; od wszelakich ciężarow y podatkow publicznych uwalniamy, y w takowej wolności, iako insze miejsca do wybierania dochodow naszych zwykły, mieć chcemy czasy wiecznemi: *salvo jure moderni possessoris, et censu ecclesiae exinde pendente solito*.

Summa obywatelom Inflantckim naznaczona.

55. Summe obywatelom Inflantckim, za panowania ś. p. Krola Imci Pana, Oycy naszego, obywatelom Inflantckim naznaczoną konstytucyami approbowaną; za zgodą wszech Stanow, Wielmożnemu Podskarbiemu naszemu Koronnemu do rąk Deputatow, ktorych z pomocy siebie obywatele Inflantscy obiorą, a potym przez Nas approbowani będą, oddać rozkażemy.

Którą summe ei to Deputaci, obywatelom Inflantckim, *juxta proportionem bonorum et meritorum*, w Koronie podzielić będą powinni.

Benemeriti Ziemie Inflantckiey.

56. Acz to dawnemi prawami warowano iest, iż dobra Inflantckie obywatelom Inflantckim *benemeritis* rozdawane byćdź mają: iż jednak za terazniejszym nieprzyacielskim nastąpieniem, dobra własne tymże obywatelom Inflantckim są od nieprzyaciela zabrane, przetoż My przychyliając się do dawnych praw, za zgodnym zezwoleniem Seymowym, to warujemy; że za szczęśliwym da Pan Bog tey tam Ziemie rekuperowaniem, ludziom *benemeritis*, y tym ktoryz wiary Rzpltey dotrzymali, dobra tameczne narodom Polskiemu, Litewskiemu, y Inflantckiemu, takim prawem iakie przedtym mieli, rozdawać będziemy.

Forum w sprawach Powiatu Braclawskiego, z Powiatem Dynemborskim.

57. Za terazniejszym Ziemie Inflantckiey przez nieprzyaciela posiadaniem, sądy y sprawiedliwość ludzka, tak iako przedtym bywała, odprawować się nie może: za czym My chcąc obywatele Powiatu Braclawskiego, z obywatelami Inflantckimi, w dobrej zachować zgodzie, za zgodą Seymu terazniejszego postanawiamy, aby obywatele Powiatu Braclawskiego, z obywatelami Inflantckimi, o wszelakie swoje krzywdy, *ab utrinque* sobie się sprawować byli powinni w Trybunale W. X. Lit. *inter causas recentium criminum*. Dla czego trzech Deputatow z Ziemie Inflantckiey, iednego z narodu Polskiego, drugiego z Litewskiego, a trzeciego z Inflantckiego naznaczymy; ktoryz rowno z Deputatami W. X. L. takowe sprawy sądzić mają. A to dotąd tylko trwać ma, poki Ziemia Inflantcka rekuperowana nie będzie. Warując napotym, aby pod żadnym pretextem do Trybunału W. X. L. pociągani nie byli; ale aby podług dawnych praw, y zwyczajow, sądy swoje zwykłe mieli.

Exempty żołnierskie.

58. Konstytucyą Seymu przeszłego Krakowskiego szczęśliwey Koronacyi naszej, o exemptach żołnierskich na expedycyą Moskiewską zaciągnionych, uczynioną, reassumując: takowych exemptow rycerstwa obojga narodow, ktore na wojnę przyszłą Szwedzką zaciągnione będzie, za zgodą wszech Stanow, pozwalamy, y *in toto* approbuujemy. Taż konstytucyja ma służyć Kommissarzom do granic Moskiewskich naznaczonym.

Approbacya fundacyi Urodzonego Miecznika W. X. Litewskiego.

59. Nie zagrządzając drogi *ad pia opera* podanym naszym Urodzonego Krzysztofa Haleckiego, Miecznika naszego W. X. L. y małżonki jego, nadanie fundacyi Oycom Franciszka-

nom konwentu Wileńskiego, na pewnych gruntach zbudowanych, y na obrębie Słuczkowskim, od pomienionych małżonków kupionych, w Powiecie Trockim, pod Wołkinikami leżących, wedle własnych ich zapisów, wszyscy pomienionemu konwentowi Wileńskiemu u sądu należnego przyznanych (*salva advitalitate* obojga małżonków) jako sobie warowali, wiecznymi czasami, tą konstytucją Seymu Walnego terazniejszego aprobujemy. Co nie ma być rozumiano *pro contraventione* konstytucji Seymu terazniejszego, gdyż się to *ante legem latam* stało.

O restauracji zamku Lubelskiego.

60. Odniesli Nam pewni Rewizorowie nasi z przeszłego Seymu do rewidowania ruiny zamku Lubelskiego naznaczeni, że tamten zamek, dla złej materii, y gruntów miałko zasadzonych, trudno ma być restaurowany: a nawet y w ostanku też zamkowe mury *in dies* większą *ruinam minantur*, y poprawione we wszystkich częściach być nie mogą: przeto zlecamy to Wielmożnemu Mikołajowi Firleciowi na Dąbrowicy, Woiewodzie Sandomirskiemu, Staroście naszemu Lubelskiemu, aby on, lubo następca jego, według dymensyi inżyniera naszego, ten zamek *suīs sumptibus* budował, a gdzie poprawiony być może, restaurował. A cokolwiekby kosztów na to wyłożył, to wszystko Rewizorom od Nas zesłanym uznać, y oszacować, y na Seymie Nam referować, rozkażemy. A iaka się summa tych kosztów pokaże, tę na Krzono-
877 wie, dobrach do tego Starostwa należących, onemu, y potomkom jego, assekurować obiecujemy.

Karmelicy, y Iezuicy, Przemysłscy, y Krosnieńscy.

61. Iż Oycowie Karmelicy *Discalceati* Przemysłscy, także *Patres Societatis Iesu*, tak w Przemysłu, iako y Krośnie, place mieyskie na chwałę Bożą pokupili: przeto respektem tych tylko, na których kościoły y klasztory stoją, od wszelkich podatków, y powinności, miastom, y Rzpłtęcy należących, libertujemy. Taż konstytucya służyć ma Pannom Zakonnym Piotrkowskim.

O Relacyjnych Seymikach W. X. Litewskiego.

62. Aby wcześniej nabożeństwa swe obywateli W. X. Lit. Świąt Wielkonocnych, które przypadają po terazniejszym Seymie, odprawować mogli: Seymiki Relacyjne po Przewodney niedzieli, na dzień ósmnasty Kwietnia przekładamy. O czym Posłowie W. X. L. uniwersalami swemi, powrociwszy się do swych Woiewodztw y Powiatów, obywatelów tamtych obwieścić mają. Te iednak Woiewodztwa, które poblizsze są, według dawnych zwyczajów Seymiki swe odprawować będą mogły. A w odleglejszych Woiewodztwach, y Powiatach, według osobnych w uniwersale deklaracji, Seymiki odprawowane być mają.

Korrektura praw W. X. Litewskiego.

63. Korrektura praw W. X. L. że według konstytucji Seymu Krakowskiego, y przyczyn pomienionych w manifestacji w Wilnie, przez Deputatów do tej korektury naznaczonych, skutku swego nie wzięła: tedy chcąc w tym affektacji obywatelów W. X. L. dogodzić, obiecujemy o szczęśliwym da Pan Bog przyjeździe naszym do W. X. L. uniwersaly naszymi, w Powiatach wszystkich obwieścić, przed czasem przyjazdu naszego niedziel sześciu: że za przybyciem naszym do Wilna, abo do Grodna, Deputaci na to z Powiatów obrani (których na Seymikach terazniejszych Relacyjnych naznaczyć w swych Powiatach mają) do Nas ziada. A My Senatorów, na ten czas przy boku naszym mieszkających, y Pieczętarza ktoregokolwiek, do tych Deputatów przydać, y tę korekturę do efektu przywieść, będziemy chcieli.

Piechota Kamieniecka.

64. Ponieważ piechota Kamieniecka żołdem po złotych trzy kontentować się nie może: przeto po złotemu iednemu do miesiąca iednego z teyże quarty im pozwalamy; y aby nie pieniądze, ale sukno z skarbu na barwę im dawane było, mieć chcemy.

O Pisarzu Trybunalskim W. X. Lit.

65. Konstytucją *anni 1616* o Pisarzach Trybunalskich W. X. Lit: reasumując: postanawiamy, aby w Trybunale Korrygatorów, których dotąd mimo prawo zażywano, napotym nie bywało; ale Pisarz aby tę powinność sam podług przysięgi, którą iest obowiązany, odprawował, y nad dochód w prawie opisany, wyciągać nie przez się, y Substytutów swoich, nie ważył się. A gdzieby nad prawo, co na kimkolwiek wziął, abo w dekrete, mimo nakaz sądowy, ubliżenie iakie ktoreykolwiek stronie uczynił; tedy według konstytucji reasumowanej sprawować się będzie powinien.

Laudum Woiewodztw, Poznańskiego y Kaliskiego.

66. Acz nie nie znidzie na pilnym obmyśleniu naszym około bezpieczeństwa, iako inszych granic Państw naszych, tak pogotowiu Wielgopolskich, które nayblizsze są od Śląska, Pomorstwa, y Margrabstwa, niebezpieczeństwa: kędy *praesidia* na mieyscach podobnych ludźmi tychże Woiewodztw Powiatowemi, y inszemi, jeśli by ci *non sufficerent*, opatrzyć obiecujemy: iednak aby obywatele tychże Woiewodztw, *extra omnem metum* w domach swych zostawali, za affektacją ichże, a zgodą powszechną, wkładamy to na Wielmożnego Stanisława z Przyimy Przyemskiego, Marszałka Nadwornego Koronnego, Generała Wielgopolskiego, aby on wcześniej dowiedziawszy się o niebezpieczeństwie, z iakieykolwiek miary następującym, porozumiewszy się z Pany Woiewodami: uniwersaly swoje do Grodów rozesłał, y one publikować roz-

kazał, za ktoremi uniwersalami, obywatele Poznańskiego y Kaliskiego Woiewodztw, w tydzień po publikacji, każdy z takową gotowością, iako *de expeditione bellica* statut roskazuje, *et sub iisdem poenis*, stawić się był powinien. To iest Powiat Poznański, Kościeński, y Ziemia Wschowska, przy granicy swoiey: Powiat zaś Wałecki, Nakielski, Krzyński, Gnieźnieński, także przy granicy swey z Margrabstwem y Pomorstwem: a Powiat Kaliski, Koniński, y Pyzdrowski, przy granicy także od Śląska: do obozów swych, na mieysca w uniwersale naznaczone, stawić się będą powinni. A Panowie Kasztellani, każdy z swego Powiatu, przestrzegać powinności swey mają, iako im statut *de expeditione bellica*, roskazuje. Miasta też y miasteczka wszystkie podług dawnego statutu, *de expeditione bellica*, iako y na pospolite ruszenie, z tą gotowością stawić się będą powinni, z armatą, y inszą gotowością, do obozów tychże. Która to gotowość, tak długo trwać będzie, poki ią Panowie Woiewodowie, y Panowie Kasztellani, z Urzędnikami Ziemskimi, będą baczili być potrzebną. Wolno iednak będzie, dla gospodarstwa swego dożyźnienia, samemu tylko szlachcicowi, jeśliby zwłokę iaką to niebezpieczeństwo uczyniło, odiachać: tak iednak, żeby poczet swoy z czeladzią w obozie zostawił, a sam nie omieszkiwał czasu, gdyby iaka inkursya na oboz jego napadła, *sub poena quadringentorum marcarum*. Żywności też nikomu gwałtem zasiagać nie będzie się godziło, ani żadney przykrości ludziom czynić, pod winami w statucie opisanemi. A ktoby się *in contrarium* ważył czynić: daiemy to w moc Panom Woiewodom, Kasztellanom, z Urzędnikami Ziemskimi; a w niebytności Kasztellanów, samym Urzędnikom Ziemskim, takowe *excessivum* sądzić y karać, tak *in criminalibus*, iako y *civilibus*: *salva iednak appellatione* szlachcicowi *in criminalibus* na Trybunał Piotrkowski, *inter causas officij*, która sprawa *ante omnia* sądzona ma być: a z plebeusza zaraz ekucya. Ktore dekreta tak ważne być mają, iako y Trybunalskie: a od takowey ekspedycyi wszyscy, *nemine excepto*, oprocz Urzędników Koronnych, którzyby przy boku naszym byli, y tych którzy obecnie służą na dworze naszym; także tych którzy *publica munia* pod ten czas na sobie mają: ludzi chorzych, którzy chorobę swoię, według statutu *de expeditione bellica*, poprzysiądz będą powinni: starych, którychby Kasztellani z Urzędnikami Ziemskimi, *non valentes arma portare*, rozsądzieli. Ciz iednak wszyscy, slugi swoje w rownym, iako sami powinni poczeie służyć, wyprawić będą powinni. Toż o wdowach y dziedziczkach rozumiano być ma. Woiewodztwo Sieradzkie, Ziemia Wieluńska, iż też *iisdem periculis est exposita*; takoweż *laudum* opatrzenia bezpieczeństwa bierze sobie na Seymik *Relationis* blisko przyszły.

O prasolce Ziemi Halickiey.

67. Odniesli to Nam Posłowie Ziemi Ha-

lickiey, iż przeszłych lat aż do tego czasu, różni Exaktorowie, którzy furmankę wybierali przeciwko prawu y słusności poddanych, obywatelów Ziemi Halickiey, wybierając względem każdego poboru, abo podymnego, od każdego wozu po groszy 12, nie niedbając y na uniwersaly skarbu naszego, uciążali: zaczym zabiegając takowym depaktacyom, za zgodą Seymową postanawiamy, iż napotym, luboby też y naywięcej poborów, abo podymnego, uchwalono było, względem wszystkich poborów, na ieden raz nie więcej, tylko po gr: 12 względem furmanki od iednego wozu, Exaktorowie wybierać będą powinni. A jeśli by nad to co więcej wyciągać się ważyli: tedy takowym depaktatorem *forum* na Trybunale, *cum interpositione poena trecentarum marcarum*, *inter causas fisci*, naznaczymy. A *ratione praeteritorum inique extortorum*, tamże na Trybunale z takowemi Exaktorami, *inter causas officij*, *forum* ukrzywdzone-
880 mu naznaczymy.

Skład winny w Kamieńcu Podolskim, w Baru, Sniatynie, Szarogrodzie, Borszczowie, y Czaczanlyku.

68. Na żądanie Posłów Woiewodztwa Podolskiego, skład win Wołoskich, y miodow, w miastach, Kamieńcu Podolskim, w Baru, Sniatynie, Szarogrodzie, Czaczanlyku, Borszczowie, Urodzonego Ierzego Dydyńskiego, Podkomorzego Podolskiego, dziedzicznym: uchwałą Seymu terazniejszego postanawiamy; z tym dokładem, aby żaden kupiec nie ważył się pod winami, po winą y miody do Wołoch iedzić, ani inszemi drogami onych do Korony prowadzić: pod utraceniem win y miodow, y penami o nieieźdzeniu po winą do Węgier, postanowionemi.

Approbacya rewizyi we wsiach, Rdzawce, Rabce, Ponięci, y Zarytem.

69. Za zgodnym pozwoleniem Stanów Koronnych, rewizją we wsiach, Rdzawce, Rabce, Ponięci, y Zarytem, Urodzonego Hieronyma Przyłęckiego, Stolnika Krakowskiego, dziedzicznych, odprawioną; *in toto* aprobujemy, y przywilej na cło, w teyże rewizyi wyrażony, z Kancellaryi naszej wydać roskazaliśmy. Który aby nie był od nikogo *in dubium* wokowany, *authoritate praesentis Conventus* warujemy.

Sądy, y Seymiki, Woiewodztwa Malborskiego.

70. Iż Seymiki, y Sądy Ziemskie, y okazowania, przez wzięcie na ten czas od nieprzyjaciela Sztumu, według zwyczaju w Sztumie odprawować się nie mogą: przeto uchwałą niniejszego Seymu, miasto Kiszpork do tego naznaczymy; y Sądy Ziemskie, które się do tego czasu w Kiszporku odprawowały, aprobujemy. Zostawiając zaś regres wolny do takowych sądów, okazowania, y Seymików, w mieście Sztumie, gdy od Nas da Pan Bog rekuperowany będzie.

Salaria w Trybunale Koronnym Woiewodztwa Kiiowskiego, Wołyńskiego, y Braclawskiego.

71. Z uciążeniem to nie małym Woiewodztw, Kiiowskiego, Wołyńskiego, y Braclawskiego, dzieje się, że Trybunał Koronny w salaryach, od spraw y dekretow tych Woiewodztw *in duplo*, a czasem *et in triplo* wybiera: zaczmy za zgodą Seymu terazniejszego, postanawiamy, aby od spraw, dekretow, y wszelakich instancyi, od obywatelow pomienionych Woiewodztw, napotym Trybunał wiecey nie nie wyciągał, tylko tak, iako iest zwyczaj płacenia inszych obywatelow Koronnych.

Approbacya Deputatow Woiewodztwa Wołyńskiego.

72. Dla następującego od Turek niebezpieczeństwa, Trybunał przed czasem limitowany, dał okazać, że obywatele Woiewodztwa Wołyńskiego, poprzedziwszy czas zwyczajny, stosując się do kadencyi, we dwie niedzieli po limitacyi Trybunału przypadającej, za prędszym nad zwyczaj limitowaniem Trybunału, na elekcyą Deputatow na Trybunał ziachawszy się, Deputaty obrali: a potym drugi raz we dwie niedzieli po S. Franciszku, chcąc czasu *legimitatem observare*, ziachawszy się, tychże znowu Deputatow obrali, y approbowali. Ktora waryacya, aby u przyszłego Trybunału Deputatow Woiewodztwa Wołyńskiego, żadney wątpliwości y disquizycyi nie czyniła; za prozbą Posłow Woiewodztwa Wołyńskiego, a zgodą Seymu terazniejszego, waruiemy: y takowych Deputatow, iako zgodnie obranych, approbuujemy.

Miasteczko Studzienice.

73. Nowo osiadłe miasteczko Studzienice, Wielmożnego Stanisława Potockiego, Woiewo Wy Braclawskiego, przez nieprzyjaciela ogniem spustoszone, y *funditus* zniszone; iż y na on czas przy expugnacyi swey tak potężnemu nieprzyjacielowi *fortiter restitit*, iakoż wiele nieprzyjaciół pod tym miasteczkiem, przez kilka dni dobywając go, zginęło; a teraz znowu gruntowną municyą zaczyna: przetoż chcąc obywatelow tamecznych w zamysłach ich przychęcić, za pozwoleniem Stanow Koronnych, y W. X. Lit. onych od wszelakich poborow, czopowego, podymnego, czwartego grosza, myta piątego, y inszych wszelkich, iakimkolwiek sposobem nazwanych, podatkow, od daty tey konstytucyi, do lat ośmiu zupełnych, wolnymi czyniemy, y *authoritate praesentis Conventus* approbuujemy.

Salaria Urzędnikow Ziemi Gostyńskiej.

74. Reassumując konstytucye pierwsze o salaryach Urzędnikow Ziemi Gostyńskiej, *authoritate praesentis Conventus*, postanawiamy; aby Urzędnicy Ziemi tey Ziemi, przykładem inszych Woiewodztw, w salaryach swoich tak się napotym przy Sądach Ziemi zachowali: to iest, Sędzia ma brać każdego przysędnego trzy części; a Podśudek z Pisarzem dwie części; a

na *scrutinia* wszelkie, Sędzia z Pisarzem podpisować się maia. Tego przytym dokładaiać, aby Podśudek Ziemi, Sędzią Grodzkim, nigdy napotym w tey Ziemi nie bywał.

Wieczność Ziemi Pruskiej.

75. Iż *acta* Grodzkie w Ziemiach Pruskich, prawem pospolitym wieczności wyrażoney nie maia: przeto napotym za wieczne ie mieć chcemy, y aby w Ziemiach Grodzkich aktach wszystkie rezygnacye, *scrutinia*, y insze zapisy, które *vim perpetuitatis sapiunt* odprawiane były: protestacyi, plenipotencyi, relacyi, y inszych zapisow, które *perpetuitatem non praetendunt*, według dawnych zwyczajow przed Sądem Miejskim, kto chce, wolne zostawując zeznawanie. A iż pod czas wojny przeszley Pruskiej, niektore *privilegia et acta*, tak Ziemi, iako y Miejskie, obywatelom tamecznym *iniuria belli* pogorzały, y poginęły: tedy waruiemy y to, że prawo takowe stracone, *in spatio trium annorum praescriptione post modum obstante, ad acta authentica* poda; *praemissa* iednak w tych wszystkich aktach *inquisitione Iudicij Terrestris, pro actis authenticis* ma być rozumiane.

Grody wieczne Woiewodztwa Belskiego.

76. Przykładem inszych Woiewodztw, mocą Seymu terazniejszego, pozwalamy, aby Grody wszystkie Woiewodztwa Belskiego, wieczne były, przykładem inszych Grodow wiecznych w Koronie: z tym dokładem, aby Urzędnicy Grodzcy byli *possessionati*, y Podpisek starszy, aby był *iuratus, persona idonea et nobilis*.

Rewizya Urodzonego Łowczego Podolskiego.

77. Przychylając się do attestacyi przez Ianie Wielmożnego Kasztellana Krakowskiego, Hetmana naszego, y Panow Kommissarzow do wojska świeżo, na expedycyą przeciwko Cesarzowi Tureckiemu naznaczonych: Urodzonemu Woyciechowi Kalinowskiemu Łowczemu Podolskiemu, na szkody iego od wojska podjęte, Rewizory do uważenia tego naznaczamy: ktorzy na Seym da Pan Bog przyszły, iako tam szkodę tę uważą, przynieść będą powinni, w ktorey z Stanami Koronnemi zniószy się, nagrody *rationes* obmyślać będziemy. Takowey rewizyi, Urodzonym Mikołaiowi y Piotrowi Iacimierskiemu, pozwalamy.

Urzędnicy Grodzcy, Piotrkowscy y Lubelscy.

78. Przychylając się do konstytucyi *anni* 1627 postanawiamy, aby Urzędnikow Grodzkich Piotrkowskich, y Lubelskich, *termino tacto* do Trybunału w sprawach urzędowych nie pociągano: ale *ordinario processu*, iako y z inszemi *officialibus*, postępowano, *sub nullitate eiusmodi iudicatorum*.

Rewizya do wsi Hołoskowa.

79. Naznaczyliśmy byli, z Seymu szczęśliwey Koronacyi naszej, Rewizory pewne na rewizyą municyi, we wsi Hołoskowie, w Woiewodztwie

Podolskim leżący, przez Urodzonego Bronisława Gruszeckiego, Łowczego Czerniechowskiego, kosztem iego własnym wystawioney; kora iż do efektu nie przysła, y niektorzy też z Panow Rewizorow naznaczeni pomarli: przeto *authoritate praesentis Conventus* naznaczamy insze Rewizory, Wielmożnych, Mikołai Kalinowskiego, Woiewodę y Starostę Czerniechowskiego: Mikołai z Potoka Potockiego, Pisarza Polnego Koronnego, Generała Podolskiego, Kamienieckiego, Latyczewskiego Starostę. Urodzonych, Łukasza Makowskiego Podstolego, Walentego Ieziorkowskiego Miecznika, Podolskich; Theophila Szemberka, Sekretarza naszego, Janusza Kinarzowskiego, Kamienieckiego: Pawła Mrozowickiego Trembowelskiego, Podstarościch: ktorzy, *unius duorum triumve absentia non obstante*, porozumiawszy się z sobą o czasie, na to tam mieysce ziają, y sumpt tey municyi uważywszy, oszacują, y na przyszły Seym da Pan Bog, Nam, y Stanom Koronnym odniosą.

Prowizya Urzędnikow Woiewodztwa Krakowskiego.

80. Urzędnikom Ziemi Woiewodztwa Krakowskiego, prowizye według dawnych praw y zwyczajow im należące, aby wydawane były, za zgodnym zezwoleniem Seymowym, postanawiamy. Toż się ma rozumieć o Urzędnikach inszych Woiewodztw, gdzie prawa na to maia.

Laudum Xięstwa Zatorskiego.

81. *Laudum* Xięstwa Zatorskiego y Oświęcimskiego, na rozboyniki uchwalone, do Seymu drugiego Walnego approbuujemy: z tą deklaracyą, aby to podatkom publicznym nie nie derogowało.

Laudum Powiatu Orszańskiego.

82. Acz konfirmacyą generalną, y Seymem szczęśliwey Koronacyi naszej, *laudum* Powiatu Orszańskiego iest approbowane: iż iednak podatkow w tym *laudum* namowionych, według słusności, obywatele niektorzy tego Powiatu z dobr szlacheckich nie wydali: tedy za zgodą wszzech Stanow, *authoritate* Seymu terazniejszego, ono approbuujemy: y aby takowe podatki z dobr wszelakich szlacheckich, oprócz naszych Krolewskich, y duchownych, wydane były, mieć chcemy.

O Horodniczym Witepskim.

83. Horodniczy Witepski, iż iest urzędnik uprzywilejowany, na którym zamkowi naszemu Witepskiemu pogranicznemu wiele należy, a mieysca swego w zasiadaniu na mieyscach publicznych, prawem pospolitym opisanego, nie ma: tedy powagą Seymu terazniejszego, mieysce iemu zaraz po Pisarzu Ziemi w Woiewodztwie Witepskim, tą konstytucyą, *authoritate praesentis Conventus*, naznaczamy.

O Seymiku Wiśnińskim.

84. Iż dawny zwyczaj, y powinność ta była,

że Posłowie Ziemi Halickiej, z artykułami na Seymiku swym spisaniem, powinni byli dla spólnego zniszenia się, y złączenia spraw Woiewodztwa Ruskiego, stawić się w pośrodek braci, na Seymik Wiśniński; dla czego Seymik Halicki zawsze tygodniem przed Seymikiem Wiśnińskim uprzedzać zwykł: waruiemy, aby *in posterum*, potrzebny, sprawom Rzeczypospolitey, zwyczaj ten nie był zaniechany.

O dochodzeniu ran Ziemi Mielnickiej.

85. Konstytucyą *anni* 1611 o postępku dochodzenia ran w Woiewodztwie Podlaskim uczynioną, reassumujemy: y terazniejszą konstytucyą deklarujemy, że takowa konstytucya y Ziemi Mielnickiej *in toto* służyć ma.

Approbacya fundacyi Oycow Bernardynow.

86. Fundacyą Oycow Bernardynow, na przedmieściu Łęczyckim nowo założoną, *authoritate praesentis Conventus, in toto* approbuujemy; y place na tę fundacyą skupione, od wszelakich podatkow, y ciężarow, wolne czyniemy: także dom Smoligębiński, Pannom Zakonnym Łęczyckim, *Ordinis Praemonstratensium*, przy mieście Łęczyckim zapisany, od wszelakich podatkow miejskich, y zankowych, uwalniamy.

Approbacya fundacyi Oycow Dominikanow Siewierskich.

87. Dla pomnożenia chwały Bożey, w reku-perowanych z rąk nieprzyjacielskich Siewierskich Prowincyach, w Czerniechowie, Nowogrodku, y Nizinie, nadane, tak od Przodkow naszych, iako y Nas sanych, *privilegia* zakonnikom *Ordinis Praedicatorum, in toto* approbuujemy.

Franciszkanie Wareccy.

88. Za prozbą Posłow Ziemi Powiatu Czerskiego, y zgodą Seymową; place Oycow Franciszkanow Wareckich, na ktorych kościół y klasztor stoi, od wszelakich podatkow uwalniamy, *et immunitatibus ecclesiasticis* przypisuujemy.

Rewizya zamku Oświęcimskiego.

89. Zamek Oświęcimski, na samey granicy Śląskiej leżący, przez przeszle Starosty ruinami wielkimi iest spustoszały; a Urodzony Piotr z Komorowa, Starosta nasz Oświęcimski, na iego restauracyą, po części iuz koszt nałożył, y daley gruntowniey lożyć chce, mury y zamek naprawując: naznaczamy, *authoritate praesentis Conventus*, Rewizory do oszacowania takowego sumptu: to iest, Urodzonych, Mikołai z Wielkiej Poręby Porębskiego, Kasztellana Zawichoyskiego: Hieronyma z Przyłęka Przyłęckiego, Stolnika Krakowskiego: Stanisława z Brzezia Chrzastowskiego, y Krzysztofa z Brzezia Lanckorońskiego, Dworzanina naszego: ktorzy porozumiawszy się o czasie, na zamek Oświęcimski ziachać się maia, y tam, *unius vel duorum absentia non obstante*, restauracyą zrewidować; y nakład obrachowawszy, y na czymby iemu summa wy-

dana miała być assekurowana, abo prowent na to nowy upatrzysz, Nam, na przyszły Sejm odnieśli. A iż mnry także mieyskie poprawy nie mały potrzebują, a mieszczanie Oświecimscy od Przodków naszych prawo na skład solny, y na cla, po groszu od konia, względem poprawowania murów, mieli, (na co y My konfirmacyą z Kancellaryi naszej wydać rozkazaliśmy) mają uznać, ieśliby tey restauracy, z prowentu tego, wydolać mogli. Ciz Rewizorowie, y grunt Urodzonego Woyciecha Goreckiego, przez ktory obrocona iest rzeka Soła (aby gory zamkowej nie podbierała) oglądać mają, y nagrodę, abo zamianę uznać y oszacować.

O Seymiku Zatorskim.

885

90. Iż Poseł Zatorski y Oświecimski, dla niebezpiecznych na rzekach bystrych przejazdów, na Seymik Proszowski ziachać według konstytucyi anni 1616 nie może: przeto z Kancellaryi naszej Seymik Zatorski, tygodniem pierwey przed Proszowskim naznaczony, y składany być ma.

Ordynacya Rokow, y leżenie ksiąg Ziemskich Lubelskich.

91. Roki Ziemskie Lubelskie, ktorym czas *post Dominicam Laetare*, podług przeszłych konstytucyi był naznaczony: za prozbą Posłów Woiewodztwa tego, a zgodą wszech Stanow, na Poniedziałek, *post Dominicam Inuocavit*, przekładamy: po ktorych, we dwie niedzieli, Roki Ziemskie Urzędowskie sądzić się mają. A leżenie ksiąg, tychże Powiatow, *immediate* przed każdym Rokami, w Lublinie trzema dniami, a w Urzędowie dwiema dniami, uprzedać mają.

Rewizorow naznaczenie, do przepisania ksiąg Trybunalskich, y Podkomorskich, Lubelskich.

92. Odniesli Nam Poslowie Woiewodztwa Lubelskiego, iż księgi Trybunalskie, y Podkomorskie. Lubelskie, bardzo popsowane są, na ktorych księgach Trybunalskich wszystkim Woiewodztwom Koronnym wiele należy: naznaczamy tedy Rewizory nasze, przy Sądzie Ziemskim Lubelskim, Urodzonych, Bartosza Kazanowskiego, Starostę naszego Łukowskiego: Jakuba Michalowskiego, Woyckiego Lubelskiego: Jakuba z Poniatowey Poniatowskiego, Podstarościego Lubelskiego: Zbigniewa z Goraia Gorayskiego, Dworzanina pokoiowego naszego: Daniela Izyckiego, Sekretarza naszego. Ktorzy, porozumiawszy się o czasie z sobą, do Lublina ziądą, y nadpsowanie tych ksiąg, y przyczynę zpsowania ich uważwszy, koszt na przepisanie ich naznaczyć mają.

O Skarbnikach.

93. Reassumując konstytucyą anni 1611 o porządku Urzędników Ziemskich, w ktorych iż Skarbnikow między Urzędniki Ziemskie nie włożono, ktory także są, iako y inisi Urzędnicy Ziemscy, *privilegiati*: powagą Seymu terażniejszego postanawiamy, aby Skarbnicy, iako y Urzędnicy Ziem-

scy, mieysce swoje między inszemi Urzędnikami Ziemskimi zawsze napotym mieli po Woykich. Co tą konstytucyą naszą na ten czas deklarujemy. Tęż konstytucyą względem Skarbnikow, y mieysca między Urzędnikami ich, cale przyjmują Woiewodztwa, Łęczyckie, Rawskie, Kiiowskie, Ziemia Czerniechowska, y Wolyńskie.

Rewizya ksiąg Ziemskich Płockich, y Zawskrzyńskich.

94. Reassumując konstytucyę pierwsz, o rewidowaniu akt Ziemskich Płockich, y Zawskrzyńskich; ktore, iako Nam Poslowie tego Woiewodztwa odnieśli, w wielkim nieporządku zostawiają; Rewizory naznaczamy: to iest, Urzędy Ziemstw obojga, ze dwiema szlachcicami z każdego Ziemstwa, na Seymiku Relacyinym na to obranemi. Ktorzy o czasie się z sobą w roku terażniejszym porozumiawszy, tak do Płocka, iako y do Zawskrzenia ziachać, y te akta wszystkie porządnie zrewidować powinni. A żeby rewizya efekt swoy słuszny wziąć mogła, wkładamy penę na każdego z pomienionych Panow Rewizorow, *centum marcarum*: o ktora *forum* naznaczamy w Trybunale Piotrkowskim, *inter causas officij*.

Approbacya fundacyi Oycow Dominikanow Kiiowskich.

95. Fundacyą gruntu nazwanego Kotyr, zdawna od Książąt Kiiowskich, kościolowi Dominikańskiemu w Kiiowie nadanego, y od Przodków naszych, y Nas samych, approbowanego: za zgodą wszech Stanow, mocą Seymu terażniejszego approbujemy, y temu konwentowi wiecznie inkorporujemy: y przywilej donataryusza naszego, iemu z Kancellaryi naszej na ten grunt wydany, kassujemy, y w niwecz obracamy.

Inkorporacya Lipiewki włoki, kościolowi Radzieiowskiemu.

96. Za instancyą Posłów Woiewodztw Kiiawskich, włokę pewną roli Lipiewka nazwaney, do Starostwa naszego Radzieiowskiego należąca, kościolowi tamecznemu farskiemu w Radzieiowie, za zgodą wszech Stanow, *aeuiterne* inkorporujemy: y konsens nasz *ad cedendum possessori moderno*, tą konstytucyą, dajemy.

O czopowym Woiewodztwa Kiiowskiego.

97. Za śmiercią Urodzonego Konstantego Ielca, Podstolego Kiiowskiego, ponieważ niektore miasta nasze Ukrainne czopowego za dwie lecie nie wydały, ktore nieboszczyk skarbowi *de suo* zapłacił, wzięwszy od skarbu *recuperandi facultatem*: za czyn za zgodą Seymową, miastom naszym, tyfn, ktoreby takowego czopowego dotąd nie wydały, rozkazujemy, aby do rąk małżonki jego pozostały, one bez wszelakich odwłok, oddali.

Miasto Krakow.

98. Iż znajduią się tacy, ktory ani szlachcicami, ani mieszczany nie będąc, y *onera*

zadnych *civitatibus* nie ponosząc, dobra *iuri civili Cracovien*. podległe, *in magnum praejudicium civium Cracovien*. *onera ferentium*, trzymają: aby tacy ktorzyby przed wyszciem pułrocz, *ius Civitatis* nie przyjęli zatrzymanych podatkow, y *onera civitatis* płacić nie chcieli, takowe dobra mieyskie tracili, połowicę do delatora, ktory ma być szlachcic, *ex Palatinatu Cracovien*. a drugą połowicę *ad aerarium civitatis Cracovien*. O co *ratione eorum bonorum civilium, forum* na ratuszu Krakowskim naznaczamy; a gdzieby *incideret quaestio nobilitatis*, tedy *forum* na Trybunale, bądź Lubelskim, bądź Piotrkowskim, *inter causas fisci*, naznaczamy.

887

Wolność, od stanowisk żołnierskich, miast głównych Koronnych.

99. Iż przeciwko wolnościom miasta Krakowa, czego przedtym nie bywało, niektórzy żołnierze nasi, roku przeszłego, stanowiska sobie przy Krakowie czynili, y stacye od przedmieszczan Krakowskich wyciągali; co nie tylko *praejudicium civibus*, ale też y *periculosum* stolicy naszej być rozumiemy: przeto takich stanowisk y stacy, w iuridykeji wszystkiey miasta Krakowa, Kazimierza, Stradomia, y Kleparza, y innych wszystkich przyległościach miasta tego, *sub poena infamiae, in perpetuum* zakazujemy. O co *forum* w Grodzie Krakowskim naznaczamy, *sine appellatione*. Tęż konstytucyą ma służyć Poznaniowi, Lublinowi, Piotrkowowi, Lwowowi, y Olkuszowi, z jego przyległociami; y *forum cum contraventoribus*, w Grodach swoich własnych mieć będą.

Approbacya fundacyi Oycow Dominikanow Grodzieńskich.

100. Za prozbą Posłów Powiatu Grodzieńskiego, a zgodą Seymu terażniejszego: fundacyą Oycow Dominikanow Grodzieńskich, gruntow na kościol y konwent skupionych, approbujemy; y onę od wszelakich podatkow y ciężarow, tak mieyskich, iako y Rzeczypospolitey, wiecznemi czasy nwalniamy.

Rewizya groble Grembańskiej.

101. Za prozbą Posłów Ziemie Wieluńskiej, a zgodą wszech Stanow, rozkazemy wydać z Kancellaryi naszej, na osoby pewne, rewizyą, na rewidowanie groble Grembańskiej, w majątności dziedzicznej, Urodzonego Piotra Tomickiego, którą przez błota niemale na gościńcu wielkim Śląskim, z niemalym kosztem zbudował, y onę co rok naprawować musi: ktory na czas umowiony tam ziachawszy, koszt y nakład na naprawę pomienioną oszacować, myto słuszne postanowić, y tego wszystkiego relacyą dostateczną, na przyszły Sejm, odesłać Nam mają.

Iarmark Piotrkowski.

102. Wielka ztąd Woiewodztwa Sieradzkiego niewygoda, że walnego żadnego nie ma iarmarku: przeto miastu naszemu Piotrkowowi iarmarki dwa pozwalamy; ieden na Poniedziałek po S.

Franciszku, a drugi na Srodopocie: ktore niedziel dwie trwać mają. Za tym bezpieczeństwem, y warunkami, iakie ma miasto Toruń: a Trybunał nie ma się w żadne powinności wdawać Urzędow Podwoiewodzych, Grodzkich, y Mieyskich, ani szacunkow czynić, y targowego nie brać.

Inkorporacya gruntu kościolowi Lelowskiemu.

888

103. Za pozwoleniem wszech Stanow, rolę, y grunty, klasztorowi Lelowskiemu inkorporowane, y one według praw iemu służących, od wszelkich podatkow prywatnych wiecznie uwalniamy.

Chowanie ksiąg Ziemskich Poznańskich.

104. Iż księgi Ziemskie Poznańskie, schowania żadnego pewnego nie mają; postanawiamy, aby napotym na ratuszu Poznańskim, podług prawa, y zwyczaju innych sądowych miast, chowane były: a Urząd Mieyski sklep do tego sposobny ukazać także na ratuszu ma, y onę nie bronić, *sub poena mille marcarum, ad instantiam* Pisarza Ziemskiego Poznańskiego, w Grodzie Poznańskim *peremptorie, sine appellatione, rependa*.

Targi, y iarmarki, w miastach, y miasteczkach, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw.

105. Acz według starego prawa y zwyczaju, na iarmarki y targi publiczno każdemu pzyjeżdżać wolno: iż iednak miasta y miasteczka nasze niektore, kupcom tak chrześciańskim, iako y żydom, z kupiami y towarami swemi przyjeżdżać, *privata autoritate* zakazują: przeto postanawiamy, aby targi y iarmarki publiczne, kupcom, tak chrześcianom iak y żydom, ktorzyby bez wszelakiego podeyrzenia byli, przyjeżdżać, y towary, y kupie swoje, przedawać nie bronili, *sub poena mille marcarum, ad instantiam* ukrzywdzonego, *coram Officio Castrensi*, onego Powiatu, *peremptorie a Magistratu rependa*.

Targowe we wsi Paprotney.

106. Targowe we wsi Paprotney, od podawcow tamecznych kościolowi Paprockiemu konfelowane: za zgodą wszech Stanow, mocą Seymu terażniejszego postanawiamy, approbujemy, y wiecznemi czasy temu kościolowi inkorporujemy.

Ordynacya Rokow Ziemskich Nowogrodzkich.

107. Za prozbą Posłów Woiewodztwa Nowogrodzkiego, y zgodą wszech Stanow, powagą Seymu terażniejszego, Roki Ziemskie Nowogrodzkie, ktorym czas, podług przeszłych konstytucyi, na Gromnice naznaczony był, na Trzy Króle przekładamy.

Rany szlacheckie, Ziemie Rożańskiej, y Makowskiej.

108. Ziemia Rożańska, y Makowska, przystawa *in toto* do konstytucyi *except*: Woiewodztwa Mazowieckiego, względem uranienia szlachcica w karczmie, uczynioney.

Dom Sądowy w Brześciu Litewskim.

889

109. Iż konstytucją Seymu szczęśliwej Koronacyi naszej, *sub titulo* dom sądowy w Brześciu Litewskim: dosyć wyraźnie napisaną, inaczej przeciw jasnemu sensowi *interpretantur*, którzy niechęcią *legi publicae*, dla swoich prywat, *subesse*: tedy też konstytucją w swojej powadze zostawiając, tak ią za zgodą wszech Stanow deklarujemy: aby na zbudowanie domu sądowego w Brześciu Litewskim, nie tylko dobra szlacheckie, ale y nasze Krolewskie, y panow duchownych, y wszyscy obywatele Woiewodztwa Brzeskiego, *cujuscunque conditionis et praesentiae*, którzy dotąd podatku tego nie wydali, przy terażniejszych podatkach na tym Seymie namowionych, do Poborce przyszłego, wydać byli powinni, z włoki po groszy 4 *sub poena* dwudziestu kop Litewskich, *in Officio Castrensi, summario processu, repetenda*. A Poborca przeszły, pieniądze wybrane, z rejestrami y delatę tych którzy ieszcze tego podatku nie wydali, na Relacyinym Seymiku, *immediate* po Seymie przypadającym przed obywatelami *sub poena duplicis pensionis de suo, in Officio Castrensi, in primo termino luenda*, położyć, y oddać będzie powinien.

Approbacja rewizyi, w Zawadach.

110. Za zgodnym pozwoleniem wszech Stanow Koronnych, rewizją we wsi Zawadach, Wielmożnego Rafała na Leśnie Leszczyńskiego, Woiewody Belskiego, dziedzicznej, odprawioną, *in toto* approbujemy: y przywilej na cło w teyże rewizyi wyrażone, z Kancellaryi naszej wydać roskazaliśmy; który aby nie był od nikogo *in dubium* wokowany, *authoritate praesentis Conventus* warujemy.

Mostowe w Bylicach, Brześcianach, Piłanowicach, Ursku, y Rudzie.

111. Dla złych przejazdów, za prozbą obywatelów Woiewodztwa Ruskiego, zesłaliśmy Rewizory nasze na oglądanie tych miejsc: z których relacyi, mostowe, względem kosztów y napraw tych przejazdów, dziedzicom wsi Bylic, Brześcian, Piłanowic, Urska, y Rudy, w Woiewodztwie Ruskim leżących, pozwoliliśmy: iako o tym *privilegia* z Kancellaryi naszej *eo nomine* wydane, szersze są; które *praesenti constitutione in omnibus ipsorum punctis* approbujemy. Excypując ekonomią Samborską, która nie będzie powinna żadnego *onus* ponosić, względem tego mostowego.

Okazowanie Ziemię Nurskiej.

112. Za prosbą Posłów Ziemię Nurskiej, a zgodą Seymu terażniejszego, upatrując zle przepawy przez rzeki, Bug, Liwiec, Brog, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy: aby obywatele tameczni, Nursey pod Nurem, Ostrowscy pod Ostrowcem, Kamieniecy pod Kamieńcem, przed Urzędnikami swemi, popis, abo okazowanie swoje, napotym odprawowali.

O borach Powiatu Liwskiego.

890

113. Powiat Liwski przyjmuie konstytucją o borach, Woiewodztwu Podlaskiemu służącą, *in toto*.

Dom sądowy, w Mielniku.

114. Konstytucją *anni* 1607 o zbudowaniu domu sądowego w Mielniku, y o Pisarzu Mielnickim, reassumujemy, y onę do efektu przywodząc, *authoritate praesentis Conventus* postanawiamy: że mieszczanie nasi Mielnicy gdyby powinności swojej około budowania domu sądowego pomienionego w Mielniku, w tey tam konstytucyi wyrażoney, dosyć nie uczynili, mają *forum* mieć za dworcem.

Libertacya kamienicy Krygiełowskiej, w Krakowie.

115. Za zgodą wszech Stanow, kamienicę niegdy Krygiełowską, a teraz Iulego Attawantego będącą, w rynku Krakowskim przy ulicy Grodzkiej leżącą, od ś. pamięci Krolow Polskich Antecessorow naszych, przywilejami libertowaną, y od Nas na Seymie szczęśliwej Koronacyi naszej approbowaną, wiecznemi czasami, potomkom, y successorom jego, *authoritate praesentis Conventus in toto* konfirmujemy.

Kancellarya Czerska.

116. Iż na Kancellaryą Czerską pewnego miejsca nie masz: pozwalamy temu Powiatowi, za prozbą Posłów Ziemięskich, y zgodą wszech Stanow, placu na zbudowanie Kancellaryi w zamku naszym murowanym Czerskim, na który Starosta nasz Czerski miejsce wymierzyć powinien będzie.

Libertacya szpitala w Kolnie.

117. Grunt pewny na fundacyą szpitala Koleńskiego skupiony, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy, y od wszelakich podatkow uwalniamy, y *ad immunitates ecclesiasticas* przypuszczamy.

Kancellarya Wązoska.

118. *Donativum* obywatelów Powiatu Wązoskiego, na zbudowanie Kancellaryi Wązoskiej, na którą zdawna plac, z kamienicą pustą, jest kupiony, y konstytucją libertowany, z każdego domu szlacheckiego po groszy 10 postąpione, które przy przyszłych podatkach do Poborce przyszłego wydać mają, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy. Które to pieniądze przy podatkach Rzeczypospol: Poborca przyszły wybrawszy, do rąk Pisarza Ziemięskiego Wiskiego, na pierwszych Rokach Ziemięskich Wązoskich, z doskonałym rachunkiem, który przed sądem uczynić ma, oddać będzie powinien, *sub poenis, et processu*, tak na *retentores*; iako y Poborcę, o podatkach Rzeczypospol: *sancitis*. A te pieniądze wybrane, pomieniony Pisarz Ziemięski Wiski, podług deklaracyi swojej, na zbudowanie Kancellaryi obrócić ma; y ra-

891

chunek na pierwszym Seymiku, przed Seymem Walnym sześciędzielnym, uczynić, *sub poena ducentarum marcarum, ad instantiam cuiusvis incolae Districtus Vązosensis, inter causas officij, na Trybunale, repetenda*.

Sklep na chowanie ksiąg, y dom sądowy w Mińsku.

119. *Laudum* Powiatu Mińskiego, którym obywatele tego Powiatu, podatek pewny na zmurowanie sklepów dwu, dla chowania ksiąg Grodzkich y Ziemięskich, w Zamku Mińskim; także na zbudowanie domu sądowego, pozwolili, za zgodą wszech Stanow, mocą Seymu terażniejszego approbujemy; y aby od wszystkich obywatelów takowy podatek wydany był, mieć chcemy.

O korcach Ziemię Zakroczymskiej, Ciechanowskiej, y Nurskiej.

120. Iż Urząd Podwoiewodzy, w Powiatach, Zakroczymskim, Ciechanowskim, y Nurskim, w miarach korcowych, do efektu nie przyszedł; skąd obywatele tamecznych Powiatow wielką odnoszą szkodę: przeto aby do korca miasta naszego Warszawy, korzec tych wzwyz pomienionych Powiatow, stosowany, y przez Urząd Podwoiewodzy wymierzony był, pozwalamy, *sub poenis* na Urząd Podwoiewodzy, *in constitutionibus Regni descriptis*.

Prolongacya aukcyi cła, miastu Krakowowi.

121. Iż tą aukcyą, y podwyższeniem cła mieyskiego Krakowskiego, które się im dało na szczęśliwej Koronacyi naszej, ratusza swego pogorzałego, mieszczanie nasi Krakowscy, dotąd restaurować nie mogli: dla tego im też aukcyą cła, taką iaka im iest na Seymie szczęśliwej Koronacyi naszej pozwolona, do dwóch lat prolongujemy.

Rewizya tamy Husińskiej.

122. Za prozbą Posłów Ziemię Chełmskiej, Urodzonemu Samuelowi Koniecpolskiemu, Kasztellanowi Chełmskiemu, rewizyi na groblą abo tamę, we wsi Husienney jego dziedzicznej, na rzecce Bugu postanowioną (która podług konstytucyi przeszłego Seymu szczęśliwej Koronacyi naszej, zniesiona miała bydź) jeżeli iest *navigantibus sursum vel deorsum*, szkodliwa, abo nie, *authoritate praesentis Conventus* pozwalamy, y taką rewizją, Urodzonym Stanisławowi Runowskiemu Sędziemu, Mikołajowi Sierstrzewitowskiemu, Stolnikowi Ziemię Chełmskiej, y Andrzejowi Szerobryjskiemu, zlecamy: którzy porozumiewszy się z sobą o czasie, na pomienione miejsce ziachawszy, tę groblą, jeżeli iest *navigantibus* szkodliwa, abo nie, obaczyć; y na przyszły Seym, przez Posły Ziemię Chełmskiej, referować Nam to będą powinni. A My, z takowey relacyi informowawszy się deklaracyą o zniesieniu pomienioney groble uczynimy.

Rewizya wsi Barczyc.

892

123. Za prozbą Posłów Ziemięskich, roskazemy wydać z Kancellaryi naszej rewizją na osoby pewne, na rewidowanie drog y przejazdów, które rzeczka Poprut, z Węgier bieżąca na gruncie wsi Barczyc, dzierzawy Urodzonego Jakuba Zieleńskiego, Podczaszego Braclawskiego, bardzo często psuie, pozwalamy: którzy na czas umowiony tam ziachawszy, koszt, nakład na naprawę drog, oszacować, myto słuszne postanowić, y tego wszystkiego relacyą dostateczną na przyszły Seym przywieść, abo odsyłać mają. Takoważ konstytucya służyć ma w Woiewodztwie Sieradzkim, względem naprawy drog, w Wolborzu, y Bykach.

Rewizya ksiąg Podkomorskich, y Ziemięskich, Woiewodztw Kujawskich.

124. Iż księgi Podkomorskie y Ziemięskie Woiewodztw Brzeskiego y Inowloclawskiego, *per antiquitatem et vetustatem*, do zepsowania przyszły: tedy za zgodą wszech Stanow postanawiamy, iż na Seymikach przyszłych Deputackich, obywatele tych Woiewodztw, do Podkomorzow, ich Komornikow, y Sądu Ziemięskiego, obrać mają pewne osoby: którym czas tamże naznaczywszy, mają księgi te, tak Podkomorskie, iako y Ziemięskie, rewidować, y ktoroby przepisania, abo poprawy iakiey potrzebowały, one *in integrum* przywieść będą powinni. A dla skutecznieszego rewizyi tey efektu, tym, którzy około tego pracować będą, *salarium* tamże na Seymiku naznaczyć: y cokolwiek w tym postanowią, to *robur perpetuum* mieć będzie.

Rewizya ksiąg Ziemięskich Kiiowskich, y sklep na chowanie ich.

125. Na zmurowanie sklepu, na chowanie ksiąg Ziemięskich Kiiowskich, iż są już dawno od obywatelów tamecznych złożone podatki; iż jednak Kommissarze, do rewidowania y przepisania ksiąg z przeszłych konstytucyi naznaczeni, pomarli: tedy za prozbą Woiewodztwa tego, a zgodą wszech Stanow, Kommissarzow naszych na to miejsce naznaczymy, którzy porozumiewszy się z sobą o czasie, przed Świątkami blisko przyszlęmi, do Kiiowa ziachać, y tam księgi zrewidować, iako y sklep na chowanie wymierzyć, y aby był zmurowany, do efektu przywieść mają, *absentia unius, plurimumve non obstante*.

Pretia rerum w Powiecie Warszawskim.

126. Iż ustawa w Powiecie Warszawskim, według konstytucyi szczęśliwej Koronacyi naszej naznaczona, przypada, na oba czasy pod sądzenie Rokow Ziemięskich: tedy to elucydując, przekładamy pierwszy czas na Poniedziałek *post Martini*; a drugi na Wtorek, *post Conductus Paschae*.

Przełożenie Rokow Ziemskich Łukowskich.

127. Roki Ziemskie Łukowskie, które się zaczynały *feria secunda post Dominicam Sanctissimae Trinitatis*, przekładamy na Poniedziałek, *post octavas Corporis Christi*: a pozycya ksiąg dwiema niedzielami Roki uprzedać ma.

Approbacya Fundacyi 00. Bernardynow Słonimskich.

128. Fundacya Oycow Bernardynow Słonimskich, która ma być przez Starostę naszego Słonimskiego naznaczona: za zgodą wszech Stanow, mocą Seymu terazniejszego, approbuemy.

Bespiecznośćwo Pisarza Solnego, na Komorze Zakroczymskiej.

129. Iż w Ziemi Zakroczymskiej około rozdawania soli wielkie się nieporządki działy: za prozbą Posłów Ziemie tej, postanawiamy, aby Dystrybutor tamtej soli, miał *securitatem* przy rozdawaniu taką iaką wszelakie sądy maia.

Miasto Zamoście.

130. Reassumując konstytucyą *anni 1589* przywileje wolności y prawa, miastu Zamościu, od ś. p. Krolow Ichmciow Stefana, y Zygmunta III nadane, y przez Nas *cum declaratione* approbowane, *eo nomine* do Celnikow z uniwersałami wydanymi: *authoritate presentis Conventus in toto* approbuemy; *salvis iuribus, et oneribus Reipublicae*, to iest poborow, podymnego, y czopowego: *ac privilegijis privatorum nobilium*.

Miasto Tarnow.

131. Przywileje od ś. p. Krolow Ichmciow Władysława, Kazimierza, Zygmunta Augusta, Alexandra, Stefana, Zygmunta Trzeciego, miastu Tarnowowi na cła ziemne, y wodne dane, według konfirmacyi uniwersału naszego, *in toto* approbuemy: *salvis iuribus, et oneribus Reipublicae*: to iest poborow podymnego, czopowego, *ac privilegijis nobilium privatorum*.

Przywrocenie do czci ludzi swywolnych.

132. Chcąc My ludzi tych, którzy przeciwko dawnym prawom wyszli byli do Śląska, insolencyą pokarawszy, według konstytucyi szczęśliwey Koronacyi naszej, klemencyą naszą nad nimi oświadczyć: tych wszystkich których imiona do Grodu naszego Warszawskiego z podpisami Większego Pieczętarza naszego, y osob niektórych do tegoż z Koła Poselskiego naznaczonych od tychże Deputatow podane są: iż według konstytucyi *Coronationis* we wszystkim się sprawowali, attestacye od Hetmanow naszych otrzymali, uchwałą Seymu tego do czci przywracamy, do wszelakich praw, y swobod szlacheckich, których przedtem z urodzenia swego szlacheckiego zażywali, przypuszczamy: także y Starszyznę ich: dekreta infamii z nich nosimy, y kassujemy, y umarzamy. Tak iednak aby *plebeij*, za pretextem tym restytucyi szlachectwa

sobie nie uzurpując, w dawney swey kondycyi zostawali. Ci zaś którzy ieszcze attestacyi od Hetmanow nie maia, aby im *bene merendi* okazya zostawała, gleyty im z Kancellaryi naszych, tak z Koronney iako y W. X. Lit. wydane będą. A którzy na posłudze Rzpłtey teraz będąc, stawić się na Seym nie mogli, attestacye iednak Hetmanow od nich ukazane, y trutynowane, przez Deputaty wzwyż mianowane, przy Pieczętarzu naszym są: ci też takowąż łaskę uznać maia, *eadem constitutione gaudere debent, ex satisfactione partium*, Franciszek Pruszkowski, Andrzej Czapski, Woyciech Sudrawski, także Albrycht Peławski, Stanisław Turski, y Marcin Gorka; na których była infamia stanęła Seymowa: także Ierzy Krokowski, y Alexander Iurzy, *ob satisfactionem partis*.

Pozwolonych podatkow W. X. Lit. szafunek.

133. Podatki wszelakie, przez uniwersał deklarowane, y do skarbu W. X. Lit. wnieść na Seymie pozwolone; maia być (okrom poborow do Powiatow na zaciągnięcie żołnierza wziętych) oddawane, y czasow opisanych do skarbu wnoszone: które na żadną inszą potrzebę nie maia być obracane, tylko na zapłatę długow, w konstytucyi tegoż Seymu specyfikowanych, a na obronę, y zaciągnięcie ludzi służebnych przeciwko następującemu nieprzyjacielowi, ufortyfikowanie, y *praesidia* zamkow pogranicznych, y na wszelakie insze apparamenta woienne.

Deklaracya o konstytucyach, w których się podatki mianują.

134. Iż mianowanie w konstytucyach podymnego, poborow, y inszych wszystkich podatkow, z wolnego pozwolenia Stanow Koronnych, y W. X. Lit. pochodzi: waruiceny to, że takowych konstytucyi nikt za wieczne prawo nie może interpretować; ale na każdym Seymie wolno Stanom wszystkim takie podatki stanowić, do iakich dobrowolną zgodą skłonia się.

Czas oddawania poborow W. X. Lit.

135. Pobory W. X. Lit. na tym Seymie uchwalone, maia być, częścią do skarbu, częścią do szafarzow prywatnych, podług deklaracyi Woiewodztw y Powiatow w W. X. Lit. dwiema ratami wnoszone. Pierwsza rata, po Seymikach Relacyinych (które przypadają dnia 18 Kwietnia) we cztery niedziele: a dwie niedzieli na odwoz do skarbu. Druga rata, dnia 22 Sierpnia ma być oddana: w których czasach te pobory Poborcowie do skarbu wnieść, y liczbę dostateczną uczynić powinni będą, pod winami *super negligentes* w konstytucyach opisanimi, które reassumujemy: y dla tegoż Poborcowie przysięgli być maia, którą przysięgę w skarbie według konstytucyi *anni 1632* wykonać powinni, a bez iuramentu kwity dawane im nie będą. *Salaria* Poborcowie nie od poborow ale od rat, od iednego poboru brać będą.

Naznaczenie PP. Senatorow na rezydencyą przy osobie naszej.

136. Na pierwsze pułroka, X. Biskup Wileński, Pan Wileński, Gostyński, Wiski, Kasztellani. Na drugie pułroka, X. Biskup Warmiński, Pan Woiewoda Sędmirski, Pan Sieradzki, Nowogrodzki Kasztellani. Na trzecie pułroka, X. Biskup Poznański, Pan Woiewoda Parnawski, Lwowski, Warszawski Kasztellani. Na czwarte pułroka, X. Biskup Żmudzki, Pan Woiewoda Miński, Brześciński, Wysogrodzki, Kasztellani.

Deputaci do quarty.

Z PP. Rad, z Wielkiej Polski:

Urodzony Stefan Gębicki, Kasztellan Rogoziński. Z Małej Polski: Urodzony Krzysztof Sułowski, Kasztellan Zarnowski.

Z Posłów Ziemskich, z Wielkiej Polski:

Urodzony Ian Szczawiński, Starosta Łęczycki; z Małej Polski, Urodzony Hieronim z Przyłęka Przylęcki, Stolnik Krakowski.

Lustratorowie.

137. Do lustrowania według dawnego zwyczaju, y prawa pospolitego, dobr naszych, tych tylko samych, na których summy już powychodziły, albo tym czasem wyszły, a ieszcze nigdy lustrowane nie były, y quarty żadney z nich nie płacono: *authoritate presentis Conventus*, Lustratory naznaczamy. Którym Wielmożny Podskarbi Koronny *salaria* z quarty dać będzie powinien: a ci Lustratorowie nie maia mieć *comitatum* żadnego, tej funkcji nie należącego.

Naprzod My z strony naszej:

Do Wielkiej Polski: Urodzonego Woyciecha Kadziłłowskiego, Pisarza Ziemskiego Łęczyckiego. Do Małej Polski: Urodzonego Alexandra Szembeka. Do Rusi y Wołynia: Urodzonego Daniela Izyckiego. Do Kiiowa, Braclawia, y Podola: Urodzonego Iana Białobłockiego. Do Mazowsza y Podlasza: Urodzonego Krzysztofa Brzozowskiego, Cześnika Podlaskiego, Sekretarzow naszych.

Z Senatu:

Do Wielkiej Polski Urodzonego z Rokszyc Dąbrowskiego, Polanieckiego. Do Małej Polski: Urodzonego Stanisława Witowskiego, Brzezińskiego, Bocheńskiego, Starostę naszego. Do Rusi y Wołynia: Urodzonego Piotra Zabickiego, Liwskiego. Do Kiiowa, Braclawia y Podola: Urodzonego Felicjana z Grochowca Grochowskiego, Przemyskiego. Do Mazowsza, y Podlasza: Urodzonego Franciszka Lipskiego, Sochaczowskiego, Kasztellanow.

Z Koła Poselskiego:

Do Wielkiej Polski: Urodzonego Iana z Obor

Oborskiego, Starostę Liwskiego. Do Małej Polski: Urodzonego Andrzeja Ruszkowskiego, Podkomorzego Inowrocławskiego. Do Rusi, y Wołynia: Urodzonego Mikołaja Łaściszewskiego, Pisarza Ziemskiego Rawskiego, Sekretarza naszego. Do Kiiowa, Braclawia, y Podola: Urodzonego Adama z Brusilowa Kisiela, Podkomorzego Czerniechowskiego. Do Mazowsza, y Podlasza: Urodzonego Mikołaja Łopackiego, Podkomorzego Zakroczymskiego.

Ierzy Ossoliński z Tęczyna, Podskarbi Nadworny Koronny, Starosta Bydgoski, Marszałek Koła Poselskiego.

O PODATKACH

RZECZYPOSPOLITEY NA SEYMIE TERAŹNIEJSZYM
UCHWALONYCH.

1. Około wybierania podymnych, tak z koekwacyi niektórych Woiewodztw, względem nieoddanych podatkow z Seymu blisko przeszłego dwuniedzielnego, do braci wziętych, iako y drugich teraz do wydania pozwolonych na zapłatę długu woyskom winnego, uniwersał 1629 reassumujemy; tak, żeby wszystkie Woiewodztwa, y Ziemie, które poborami wydawać te podatki będą, do niego się stosowały. A te co podymne *mere* zechcą wydawać, to obserwować będą, żeby podatek rzemieślnicy do podymnego już przyłączony, tak na koekwacyą raz (tam gdzie koekwacya teraz iest postanowiona) iako y do pozwolonych na dopłacenie podymnych, drugi raz był wydawany.

2. Miasta y miasteczka, szos zwyczajny, względem gruntow zapłaciwszy: podatek rzemieślnicy tak płacić maia, żeby *rata proportionie*, tylko połowica tego, co w uniwersale 1629 na nich włożono, od nich wyciągana była.

3. Które to wzwyż mianowane podatki, y w uniwersale Seymu 1629 opisane, w Koronie, y w W. X. Lit. od rzemieślnikow tak większych iako y mniejszych miast, Burmistrz, ze dwiema Raycami, każdego miasta, y miasteczka, wybierać ma pilno, aby nikt tym podatkom nie ulegał, czyniąc w każdym cechu (*mediante juramento corporali* cechmistrzow) inkwizycyą, spisawszy rzemieślnikow tych z dostateczną specyfikacyą regestr, przysięgą u ksiąg Grodzkich onego miasta albo Powiatu, że sprawiedliwie wybierali, nikogo nie zataili, y więcej rzemieślnikow, nad to, co w pomienionym regestrze specyfikowali, w mieście, albo w miasteczku ich nie masz, potwierdzić będą powinni. Według którego poprzysiężonego regestru, podatek ten pomieniony, Burmistrz y dway z Rady, do rąk Poborce, za kwitem iego, oddawać będą: a Poborce według tych regestrow poprzysiężonych, skarbowi, albo Szafarzowi, Woiewodztw swych, rachować się powinni będą.

Deklaracje Woiewodztw, y Ziem, z kockwacyi niektórych, które podatkow na Seymie przeszłym dwuniedzielnym do braci wziętych, ieszcze nie wydały: także deklaracje podatkow Woiewodztw, y Ziem, obogga narodow, na dopłacenie długow woyskom winnych.

Woiewodztwo Poznańskie, podymne dwoie: Poborca Urodzony Bartłomiej Mieszkowski. Czas oddawania do Poborce *ad diem 24 Aprilis*, roku niniejszego: a do skarbu, potym we dwie niedzieli. Seymik na poparcie woyny Szwedzkiej, *die 30 Aprilis*, tegoż roku. Woiewodztwo Krakowskie, podymne dwoie lauowemi: Poborca Urodzony Stanisław Gaiowski. Tenże y do inszych podatkow, które będą na Seymiku namowione, akkomodując się do *laudum* w konstytucyi postanowionej: na które Seymik według deklaracyi, *die 14 Aprilis*. Xięstwo Zatorskie, y Ziemia Oświęcimska, także, iako y Woiewodztwo Krakowskie, poborami. Seymik *die 24 Aprilis*, dla exekucyi *laudum* na Seymie terażniejszym approbowanego. Poborca do braci. Woiewodztwo Wileńskie, poborow cztery: a na poparcie woyny Szwedzkiej, Seymik według konstytucyi, o czasie Seymikow W. X. Lit na którym *laudum* uczynią sobie, według konstytucyi, o poraciu woyny z Szwedami. Poborca do braci. Powiat Osiński także. Powiat Lidzki także z Wileńskim. Powiat Wilkomirski, także. Powiat Braclawski, także. Woiewodztwo Sędmińskie, tak, iako y Krakowskie. Poborca do Sędmińskiego, Wislickiego, y Pilźnickiego, Powiatow Urodzony Seweryn Lipowski. A do Radomskiego, Opoczyńskiego, Chęcińskiego, y Stężyckiego, Urodzony Ian z Kofskich Bębnowski, Seymik *die 24 Aprilis*, dla exekucyi *laudum*, y skryptu, na Seymie terażniejszym approbowanych. Ciż Poborcowie do drugich podatkow. Woiewodztwo Kaliskie, we wszystkim tak iako y Poznańskie, Poborca Urodzony Stanisław Kotsutski. Woiewodztwo Trockie, iako y Wileńskie. Powiat Grodzkiński, także. Powiat Kowiński, także. Powiat Upitski, także. Woiewodztwo Sieradzkie, na miejscu dwoyga podymnego, cztery pobory: Poborca Urodzony Andrzej Rębieski. Seymik w Szadku, *die 14 Aprilis* dla exekwowania *laudum*, y skryptu, konstytucyą Seymu niniejszego approbowanych. Ziemia Wieluńska tak iako y Woiewodztwo Sieradzkie: Seymik w Wieluniu, *ultima Aprilis*. Poborca Urodzony Chryzostom Gizicki, Komornik Ziemi Wieluński. Na którym Seymiku mają przywozić do exekucyi *laudum* na Seymie terażniejszym postanowione. Woiewodztwo Łęczyckie, *ratione coæquationis*, dwoie podymne: *ratione* dopłacenia woyskom, także dwoie podymne. Poborca Urodzony Krzysztof Libiszewski, Podwoiewodzy Łęczycki, Seymik *die 24 Aprilis*, gdzie y *laudum*, według inszych Woiewodztw, ma być postanowione. Ziemia Żmudzka, tak iako y Woiewodztwo Wileńskie. Woiewodztwo Brzeskie Kujawskie, podymne dwoie do kockwacyi: a drugie dwoie,

na dopłacenie długow. Poborca do braci. Seymik *die 24 Aprilis*. Gdzie y *laudum*, tak iako w drugich, według teyże mianowaney konstytucyi, ma być postanowione. Woiewodztwo Kiowski, podymne dwoie do kockwacyi: a na dopłacenie długow, także drugie dwoie. Seymik *die 24 Aprilis*. Gdzie też *laudum*, iako y w inszych, ma być namowione. Woiewodztwo Inowrocławskie, także iako y Brzeskie, *in toto*. Ziemia Dobrzyńska, dwoie podymne, lub podymnym, lub przez pobory: byle dwoie podymne wynosiło. Poborca Urodzony Łukasz Grochowalski, Skarbnik Dobrzyński, do tych tylko dwoyga. Seymik *die 24 Aprilis*, na którym, tak iako y wszędy, *laudum* postanowione w konstytucyi, ma być exekwowane. Woiewodztwa Ruskiego Ziemia Lwowska, na kockwacyą Generalną wszystkich Woiewodztw, y Ziem w Koronie, poborow pięć. A na zapłatę woyskom, poborow siedm. Miasto Lwow, retenta z przeszłych podatkow troyga podymnego przeszłego, oddać powinno będzie: y na te podatki na kockwacyą, y na zapłatę woyskom, poborami się do podymnego stosować będzie, zarowno z obywatelami Ziemi Lwowskiej: także y w podatkach na poparcie woyny Szwedzkiej uchwalonych. Poborce elekcya, nazaiutrz po okazowaniu we Lwowie. Ziemia Przemyńska, tak iako Lwowska. A na kockwacyą generalną, poborow dwa: na zapłatę woyskom, poborow cztery. Poborce elekcya, na Seymiku. Ziemia Sanocka, na kockwacyą generalną pułtora pobora: a na zapłatę woyskom pułczwartą. Elekcya Poborce w Sanoku, w dzień okazowania. Seymik tym wszystkim Ziemiom, *die 24 Aprilis*, dla exekwowania *laudum*, w skrypcie konstytucyą Seymową approbowanym. A Popi w tych trzech Ziemiach, od cerkwie, y od obeyscia swego, płacić nie mają, tylko *juxta quantitatem agrorum*. Ziemia Chełmska, na kockwacyą dwoie podymne: a na dopłacenie woysku, także drugie dwoie: które poborami wydać mają. Poborca do braci, nazaiutrz po okazowaniu. A Seymik dla exekucyi *laudum toties* mianowanego, wszystkim Woiewodztwom y Ziemiom, *die 24 Aprilis*. Ziemia Halicka, do kockwacyi zatrzymanych, y już złożonych, ma oddać złotych dwadzieścia cztery tysiące. A dwoie podymne zosobna na zapłacenie woyskom, lub już wybranemi, lub nie oddanemi podatkami. Poborca do braci na dzień okazowania: a Seymik dla exekucyi *laudum*, w skrypcie konstytucyą Seymową approbowanym, *die 24 Aprilis*. Woiewodztwo Wołyńskie, na dopłacenie długow, poborow tak wiele, iako dwoie podymne wyniesie. Seymik także na Poborce do braci, *pro die 12 Aprilis*, tak iako y dla exekucyi *laudum* w skrypcie konstytucyą Seymową approbowanym, dla Trybunału tego Woiewodztwa następującego. Woiewodztwo Podolskie, na kockwacyą z przeszłego Seymu do braci wziętych, dwoie podymne: na zapłatę woyskom, drugie dwoie podymne: które czworo podymne, wolno będzie poborami wydawać. Poborca Uro-

899

dzony Hieronim Konarzewski, Podstarości Kamieniecki, który do czopowego y furmanki, bliższy, gdy da to *co plus offerens*. Seymik *Relationis*, we Wtorek *post Conductus Pascha*, na którym ma być *laudum*, konstytucyą Seymową approbowane, do exekucyi przywiedzione. Woiewodztwo Smoleńskie, *protunc* uwolnione. Woiewodztwo Lubelskie, na dopłacenie długow dwoie podymne. Poborca do braci, na którego elekcya, y na exekwowanie *laudum toties* mianowanego, y skryptu konstytucyą Seymową approbowanego, Seymik *die 24 Aprilis*. Woiewodztwo Polockie, we wszystkim tak iako y Wileńskie. Woiewodztwo Bełskie, dwoie podymne. Poborca, obrany ma być na okazowaniu. A Seymik dla exekucyi *laudum*, y skryptu *toties* mianowanych, konstytucyą Seymową approbowanych, *die 24 Aprilis*. Woiewodztwo Nowogrodzkie, do braci wszystko, z upewnieniem porownania się z inszemi Woiewodztwy we wszystkim W. X. Lit. Powiat Słonimski, tak, iako Wileński. Powiat Wołkowiski, tak, iako Wileński. Woiewodztwo Płockie, na kockwacyą podymne dwoie: a na dopłacenie woyskom, także drugie dwoie. Poborca do braci *pro die 2 Aprilis*. A na exekucyą *laudum toties* mianowanego, y konstytucyą Seymową approbowanego, Seymik *pro die 24 Aprilis*. Woiewodztwo y Powiat Witepski, tak, iako Wileński. Powiat Orszański, także. Woiewodztwa Mazowieckiego Ziemia. A naprzod Ziemia Czarska, na kockwacyą poborami, *hoc præcavendo*, aby się z skarbem porachować, jeżeli się co znajdzie naddanych pierwszych podatkow. A na zapłacenie długow, dwoie podymne poborami. Poborca do braci. Seymik *die 17 Aprilis* partykularny, dla exekucyi *laudum* skryptu *toties* specyfikowanego, y konstytucyą Seymową approbowanego. Ziemia Warszawska, także *in toto*. Ziemia Wiska, dwoie podymne do kockwacyi: a drugie dwoie na dopłacenie długow. Poborca Urodzony Stanisław Drozdowski. Seymik także na toż, iako y Czarski. Ziemia Wysogrodzka, także. Ziemia Zakroczymska, przy kockwacyi już postąpioney, poborow tyle, ile dwoie podymne wyniesie. Poborca do braci na Seymik, którego dzień *17 Aprilis*, na toż, iako y w wyższych, naznacza się. Ziemia Ciechanowska, także iako y insze, z kockwacyą, y Seymikiem, *pro die 17 Aprilis* dla exekwowania *laudum*. Ziemia Łomżyńska, na kockwacyą, podymne dwoie. A na dopłacenie długow, drugie dwoie. Poborca Urodzony Marcin Kowalewski, Seymik na toż na Wtorek po Przewodney Niedzieli. Ziemia Rożańska także, iako y insze, z kockwacyą, y Seymikiem, dla exekwowania *laudum pro die 17 Aprilis*. Ziemia Liwska, we wszystkim iako Czarska. Poborca Urodzony Alexander Iabłoński. Ziemia Nurska, rowno z drugimi, tak z kockwacyą, iako y Seymikiem, dla exekwowania *laudum*. Poborca Urodzony Warzeniec Wyssomierski. A Generał tegoż Woiewodztwa, o tymże punkcie exekwowania *laudum* Seymu terażniejszego, *pro die 24 Aprilis*.

900

Woiewodztwo Podlaskie, Ziemia Drohicka iż z pewnych przyczyn na tym Seymie Posłow nie miała: Seymik mieć będzie dla tego wszystkiego, co się tu specyfikowało, tak *in præteritum*, iako *in futurum*, *die 24 Aprilis*: gdzie y Poborce obiorą. Ziemia Mielnicka, na kockwacyą, dwoie podymne poborami. A na dopłacenie woyskom drugie dwoie, także poborami. Poborca Urodzony Mikołaj Grek. Seymik w Mielniku dla exekwowania *laudum*, y konstytucyą Seymową approbowanego, iako w inszych, *pro die 24 Aprilis*. Ziemia Bielska, do kockwacyi Generalney wszystkich Woiewodztw, y Ziem, dwoie podymne; a na dopłacenie długow woyskom winnych, także drugie dwoie podymne. Poborca Urodzony Mateusz Ialbrzyk Wyszyński. Seymik w Brańsku, dla exekucyi *laudum*, y skryptu konstytucyą Seymową approbowanego, także iako y w inszych, *pro die 24 Aprilis*. Woiewodztwo Rawskie, Ziemia Rawska, na zapłacenie woyskom, dwoie podymnego poborami wydać ma. Poborca Urodzony Łukasz Oski, Podstarości Rawski. Ziemia Sochaczewska, także dwoie podymne, na dopłacenie woyskom, poborami wydać ma. Poborca Urodzony Alexander Okuń, Skarbnik Sochaczewski. Ziemia Gostyńska, dwoie podymne. Poborca Urodzony Woyciech Kaćki, Pisarz Ziemi Gostyński. Toż Woiewodztwo, z Ziemiemi; na poparcie woyny Pruskiej, Seymik Generalny w Bolewowie, *pro die 24 Aprilis*; tak iako w inszych wyżej mianowanych, dla exekucyi skryptu, konstytucyą Seymową approbowanego, składa sobie. Woiewodztwo Brześciński, tak iako Wileńskie. Powiat Piński także. Woiewodztwo Chełmińskie, bierze się na Seymiki zwyczajne. Woiewodztwo Mściwskie, tak iako Wileńskie. Woiewodztwo Malborskie, tak iako Chełmińskie. Woiewodztwo Pomorskie, także. Woiewodztwo Braclawskie, iż też, iako Ziemia Drohicka, Posłow swoich na tym Seymie nie mieli: tedy także do tego wszystkiego Seymik mieć będą, *die 7 Maji*. Woiewodztwo, y Powiat Miński, tak iako Wileński. Powiat Możyński, także. Powiat Rzeczycki, także.

Ziemia Inflantska, Woiewodztwo Czerniechowskie, oba Powiaty, Czerniechowski y Nowogrodzki, podymne czworo, ci którzy nie wydali pierwej dwoyga: a ci którzy wydali, dwoie: nieochraniając żadnych slobod, y osad nowych. Poborca Urodzony Michał Iaslikowski, Skarbnik Czerniechowski. Zacząć się mają te podatki, *a die Maji*, a kończyć *28 ejusdem*. Tegoż dnia Seymik, dla exekwowania *laudum*, y skryptu, konstytucyą Seymową approbowanego. Powiat Starodubowski, tak iako Woiewodztwo Wileńskie.

Czas wybierania podatkow, tu specyfikowanych.

Czas wybierania tych podatkow, w tych Woiewodztwach, które ranniesze Seymiki sobie wzięły, *currere* ma przez niedziel cztery; a w tych co późniesze, przez trzy: a cokolwiek Poborcowie wybiorą, bez omięszkania, na dzień y

901

902

miejsce, które przez uniwersały Wielmożnych Hetmanów, y Podskarbiego Koronnego, za zniesieniem się spólnym, oznajmiono im będzie, znościć mają.

Sposób wybierania czopowego W. X. Lit. nowo na tym Seymie uchwalonego.

Iż konstytucya anni 1627 o wybieraniu czopowego, *per modum* pieniążkow, do skutku przywieść się nie mogła: przeto chcąc uczynić aukcyą tego podatku, tak deklarujemy: że to czopowe w miastach, y miasteczkach naszych, tak duchownych iako y świeckich, y wszystkich iurisdykcyach, takowym sposobem ma być wybierane; mianowicie od kotła y banie, po groszy 48. Od szynkowania gorzałki prostey od kwarty, po pułgroszku: a od przepalanej, po groszu. Od beczki siodu na piwo wyrobionego, po groszy trzydziestu. Od miednicy miodu, po groszy trzydziestu. Od win Węgierskich od Pułkufka, po złotych czterech. Od win Francuzkich od uxeftu, po złotych dwóch. Od małmazyi, petersyminu, alakantu, rywuly, muszkatelei, y innych napoiów cudzoziemskich, które się kufami przywozić zwykły: od kufy, po złotych ośmi. Od baryły, *ducta proportione* kufy. A prasolki, y inne podatki, które się *ratione* czopowego dotąd brały, *in duplo* płacone y wydawane być mają: to jest; od miednicze prasznych miodow, po groszy dwudziestu czterech. Od beczki śledzi, soli, po groszy dwudziestu czterech. Od beczki ryb słonych wędłych, sowito iako przedtym płacono. Acz karczma Witepska, iako swoje excepcye zawsze miewać zwykła: tak y na ten czas od podatkow czopowego wolna zostawć będzie.

Salarya Poborcom.

Względem odwozow pieniędzy, y prac, *salarya* Poborcom naznaczamy, od każdego złotego po groszu: tak od tych które na tym Seymie stanęły, podatkow; iako też y tych co na Seymikach przyszłych, na Powiatowego żołnierza uchwalone będą.

Na własne rozkazanie Krola IMci.

Ierzy Ossoliński z Tęczyna, Podskarbi Nadworny Koronny, Starosta Bydgoski, Marszałek Koła Poselskiego. Woyciech Kadzidłowski, Pisarz Ziemi Łęczycki, Sekretarz Krola Imci.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO, DWUNIEDZIELNEGO

ROKU PAŃSKIEGO 1635 DNIA 21 MIESIĄCA LISTOPADA.

W Imię Pańskie, Amen.

WŁADYSŁAW IV

z Bożej łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Inflantski, Siewierski, y Czerniechowski, etc. y Szwedzki, Gotski, Wandalski. dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż dla ważnych Rzpltey potrzeb, iako względem approbacyi pakt z Kommissarzami Szwedzkimi w Prusiech świeżo uczynionych, tak dla rozprawy woysk na Pruską wojnę zaciągnionych, podług uchwały Seymu przeszłego, Seym krotki dwuniedzielny złożył Nam przyszło; na którym te niżej opisane rzeczy, za spólną wszech Stanow oboygą narodow zgodą, postanowiliśmy.

Approbacya pakt z Kommissarzami Szwedzkimi.

2. Pakta świeżo w Prusiech we wsi Stumzdorfie, dnia dwunastego Września anni *praesentis* 1635 przez Kommissarzy nasze, y Rzpltey oboygą narodow, tak Koronnego, iako y W. X. L., z Kommissarzami Szwedzkimi uczynione y zawarte, *authoritate praesentis Conventus in toto* approbuujemy.

Rozprawa woysk Koronnych.

3. Uwalniając od dalszego ciężaru Rzplty, woyska Koronne na różne Rzpltey służby y potrzeby zaciągnięte, *authoritate Conventus praesentis* rozprawiamy, y onym służbę wypowiadamy: roskazując, y po nich to chcąc mieć, aby wzięwszy zapłatę *ad ultimam Novembris*, za pierwszą wiadomością konkluzyi Seymu terażniejszego, chorągwie zwiiali, y z kup się bez szkody y uciążenia obywatelów Koronnych rozieżdzali, *sub poenis* o swawolnych kupach *sancitis*. A iesłiby które Woiewodztwo *ad ultimam Novembris* nie popłaciło swym chorągwiom, z tamtego Woiewodztwa nie z inszego, rekwirować płacy będą, y leże tamże odprawować mają.

Naznaczenie Seymikow.

4. Iż pewne *desiderium* od Nas Stanow oboygą narodow na tym Seymie proponowane, za niewiadomością doma pozostałych obywatelów, efektu wziąć niemogło swego: tedy ono Stany oboygą narodow biorą na Seymiki, którym czas przy deklaracyach reszty z pozostałych na Pruską wojnę z przeszłego Seymu podatkow w Koronie; a w W. X. Lit. Seymiki zwyczajne *Relacyine, authoritate Conventus praesentis* naznacza-

903

904

my. Na które to Seymiki przez instrukcyę toż *desiderium* nasze przełożemy.

Postulata W. X. Litewskiego.

5. *Postulata* niektore Stanow W. X. Lit., *ratione commodi publici, et securitatis*, iż na tym Seymie, dla niewiadomości obywatelów doma pozostałych, y inszych przyczyn, traktowane być nie mogą: biorą Posłowie Koronni do braci.

Podymne Woiewodztw, Kiiowskiego, y Braclawskiego.

6. Coaequacyą w postąpiionych, y uchwalonych podatkach zachowując, iż Woiewodztwo Kiiowskie y Braclawskie, z dwuniedzielnego Seymu anni 1634 dwoje zostało podymne: tedy *authoritate Conventus praesentis*, postanawiamy, aby one w tydzień po Wielkieynoey roku przyszłego 1636 do skarbu naszego oddali, *salva mediantie desertatorium, juxta constitutionem* Seymu terażniejszego. Do których to podatkow Poborec, Woiewodztwo Braclawskie, Urodzonego Mikołaja Rokickiego, a Woiewodztwo Kiiowskie do braci bierze.

Desertatis, et abjuratis, Woiewodztw Kiiowskiego, Podolskiego, y Braclawskiego.

7. Na żądanie nasze, y za instancyą wszech Stanow, Woiewodztwa Kiiowskie, Podolskie, y Braclawskie, uchylając *pro hac vice* konstytucyi Seymu przeszłego, *de desertatis, et abjuratis* uchwalonych, w podatkach na zniesienie długu dawnego, na dwuniedzielnym Seymie anni 1634 pozwolonych połowicę *abjuratorum* z dobr odprzysięgłych, do skarbu zapłacić w tydzień po Wielkieynoey mają.

Obywatele Inflantscy.

8. Dla zatrudnienia Rzpltey ekspedycjami różnemi, *summa* obywatelom Prowincyi Inflantckiey, konstytucyą Seymową naznaczona, dotąd nie jest zapłacona: tedy za zgodą wszech Stanow, Wielmożnemu Podskarbiemu naszemu Koronnemu, na czas od Nas naznaczony, *juxta dispositionem* Seymu przeszłego, zapłacić rozkażemy; y w nagrodę szkod, y utrat ich od nieprzyjaciela podjętych, za podajacemi się okazjami, na ich ku Nam y Rzpltey zasługi w dotrzymaniu wiary, baczenie mieć obiecujemy; y na przyszłym da Pan Bog Seymie, iakoby im skuteczna nagroda obmyślona była, z Stanami oboygą narodow starać się będziemy.

Kommissya Brzeska.

9. Lubo to z Seymu przeszłego stanęła konstytucya, że kommissya Brzeska, z Woiewodztwem Podlaskim, na Seymie przyszłym, *tam ordinarie, quam extraordinarie* złożonym, uspokoiona być miała: lecz że dla krotkości czasu, y ważnych Rzpltey spraw, do tego przysć nie mogło, odkładamy to do przyszłego da Pan Bog sześci niedzielnego Seymu, na którym przez Nas z Radami, zaraz po wotach Senatorskich, *sine*

905

dilationibus etiam absentia partis non obstante finaliter tę sprawę decydować będziemy.

O koequacyi y szafunku podatku W. X. L.

10. Koequacyą w podatkach W. X. L. na Seymie przeszłym pozwolonych, a w niektórych Powiatach zatrzymanych, y do tego czasu nie wydanych, *authoritate praesentis Conventus* uchwalamy, tak: iż wszystkie Powiaty, *nemine excepto* w wydaniu dwunastu poborow, porównać się, y do skarbu wnosić mają, wyliczając się Poborcowie według dawnego zwyczaju w skarbie; a Szafarze Powiatowi w Trybunale Skarbowym. Ktorych Szafarzow wydatki za listami naszymi, abo Wielmożnych Hetmanow naszych, y listami Wielmożnego Podskarbiego, na zaciągnięcie żołnierza, płacenie Rotmistrzom dane przyjąwszy, z reszt pozostałych, Trybunał Skarbowy liczby wysłucha, y zadosyć uczynieniem onych kwituie. Ktore pieniądze na żadną inną potrzebę, iedno na tę w konstytucyi specyfikowaną, obracane być nie mają, z wiadomością, y roskazaniem naszym: naprzod na zapłacenie długow w konstytucyi Seymu przeszłego specyfikowanych, które ieszcze nie zapłacone być się pokażą z liczby Wielmożnego Podskarbiego W. X. L. przeszłego, ręką Panow Deputatow na tym Seymie do słuchania liczby naznaczonych, podpisawszy. Przytym na dopłacenie ryccerstwu niaktoremu na przeszłą ekspedycyą do Inflant zaciągnionemu, ktory zupełny zapłaty z skarbu nie wzięli: to jest, draganom wszystkim czwartym miesiącem względem lauffgieltu ma być oddany. A tym chorągwiom Urodzonych Sakinow, ktore nie wzięwszy żadnych pieniędzy z skarbu, za besztelungami, y assekuracyami naszymi zaciągali, iednakże z ludźmi swemi do obozu na posługę Rzpltey nie stawili się, Raytarom *anreitgielt*, a draganom y pichocie za ieden miesiąc płaca ma być dana. Niedobitkom Kapitana Mierwicza, ktory przebił się do Smoleńska od nieprzyjaciela ogarniony, y sam zdrowie tam położył, y większą część swych ludzi stracił, cokolwiekby ich z więzienia Moskiewskiego wysłych pokazało się, za attestacyą Oberstera naszego, Urodzonego Reinholda Rożna, ma im być zapłacono za wszystkie ten czas ktory w więzieniu byli, do expirowania służby woyskom naszym na ekspedycyą Moskiewską zaciągnionym. Ztądże *praesidia* zamkow, Smoleńskiego, y Dynemborskiego, podług deklaracyi naszej, na osobnym skrypcie ręką Marszałka Poselskiego podpisany, y do skarbu daney, mają być opatrzone do przyszłego Seymu, z wiadomością Wielmożnych Hetmanow W. X. L. nie pracudykując władzy Woiewodow y Starostow ukraińnych, w prawie opisany.

O koequacyi w podatkach Ziemi Inflantckiey.

11. Dzierżawcy, y obywatele Inflantscy, ktory przy swych *possessyach*, aż po rzekę Awixtę, wcale zostali, a podatkow na przeszłym Seymie poborow dwunastu uchwalonych, do

906

skarbu nie wniesli: przetoż koaequiac ich z W. X. Lit. *authoritate Conventus praesentis* postanawiamy, aby te poborow dwanaście spełna do skarbu naszego, podług dawnego zwyczaju, po Wielkieynocy przyszley we dwie niedzieli, *sub poenis legum*, wniesli.

Assekuracja zapłaty Urodzonemu Ierzemu Krusińskiemu Podstolemu Podolskiemu, na regiment pieszy.

12. Iz dla rożnych przyczyn, zapłata na regiment pieszy, Urodzonego Ierzego Krusińskiego, Podstolego Podolskiego, Pułkownika naszego Woiewództwa Podlaskiego, dotąd *in toto* nie doszła: tedy waruujemy to, za zgodą wszech Stanow, aby Szafarze y Poborcy z Woiewództwa Podlaskiego, z podatkov na żołnierza według *laudum* ich uchwalonych y wybranych, sumę pozostałą trzynaście tysięcy y dwieście złotych temuż Pułkownikowi naszemu jako nayprzedej zapłacili, *sub poenis contra retentores publicae pecuniae sancitis*: o co *forum* w Trybunale którymkolwiek Koronnym, *inter causas fisci* naznaczamy.

Trybunał Skarbowy Wileński.

13. Dla dochodzenia wszelakich retent, tak dawniejszych, iako y na przeszłym Seymie sześćniedzielnym Warszawskim, w roku terażniejszym 1635 *in Martio* skończonym, uchwalonych, za zgodą wszech Stanow, Trybunał Skarbowy trzy-niedzielnym, na Stany W. X. L. *cujuscunq; conditionis et praeeminentiae*, uchwalamy: na który Deputatow przy Wielmożnym Mikołaiu Tryznie, Podskarbin y Pisarzu W. X. L. naznaczamy: z Senatu, Wielebnego Ierzego Tyszkiewica, Biskupa Żmudzkiego: Wielmożnego Stefana Paca, Podkanclerzego W. X. L. y Wielebnego X. Marcyana Tryznę, Referendarza y Pisarza W. X. L. A z Koła Poselskiego: Urodzonych, z Woiewództwa Wileńskiego, Piotra Rudominę Dusiatkiego, Chorążego Braclawskiego: z Trockiego, Alexandra Ogińskiego, Chorążego Trockiego: z Xięstwa Żmudzkiego, Iana Stankiewiczza, Pisarza Ziemskiego Żmudzkiego: z Smoleńskiego, Hieronima Ciechanowicza, Podśędka Smoleńskiego: z Połockiego, Kazimierza Paca: z Nowogrodzkiego, Pawła Tryznę, Oboźnego W. X. L. z Witebskiego, Alexandra Hurka: z Brzeskiego, Iana Umiastowskiego, Sekretarza naszego: z Mściślawskiego: Piotra Wiazewica, Stolnika Mściślawskiego: z Mińskiego, Krzysztofa Zawiszę Łowczego W. X. L. Ktorzy ziachawszy się do Wilna na dzień piętnasty miesiąca Kwietnia, w roku przyszłym 1636, tegoż dnia zasięść, y przysięgę podług konstytucyi roku 1613 opisaną, wykonać mają: y te sądy począwszy *eadem iudiciorum auctoritate et securitate*, którą Trybunał Radomski w Koronie ma, przez niedziel trzy zupełne odprawować powinni będą. Na którym Trybunale wszyscy Poborcowie, tak ci, którzy do skarbu wnosili, iako y owi którzy w Powieciach szafowali, Sukkollektorowie, arendarze, którzy liczby nie czynili, y skarbowi się z podatkov na Seymach przeszłych

uchwalonych, nie wyliczyli, iuramentu nie wykonali, y kwitow głównych od Wielmożnego Podskarbiego nie otrzymali: wtaż kupcy, y inni ludzie, w czymby skarb od nich krzywdę w podatkach ponosił, żadnemi libertacyami nie zaslaniając się, temu sądowi podlegać mają: Rotmistrze, Obersterowie, y Kapitani, którzy wiawszy wcześniej pieniądze z skarbu Rzpltey na terażniejszą expedycją Inflantką, do obozu nie przybyli: także y ci, którzy wiawszy pieniądze, pocztow nie dostawili, pieniądze przebrali, y przy sobie zatrzymali: kupcy w miastach, którzy *donativum* z Seymu dwuniedzielnego z roku 1634, y sześćniedzielnego 1635 nie wydali: Urzędnicy Grodzcy, y wszyscy inni, przy którychby pieniądze z podatkov nie wydanych, z delat, y z dekretow Trybunałow przeszłych skarbowych, *ad executionem* nie przywiedzione, znaydowały się summy. A iesliby który z nich umarł, potomkowie ich stanąć, y wyliczać się mają, *sine citationibus*. Iednak aby żaden niewiadomością się nie wymawiał, chcemy mieć, aby do wszytskich Woiewództw, Powiatow, W. X. L. delata z skarbu każdego winnego *de nomine* mianując, na Seymik Relacyiny posłana była: którą każdy Urząd Grodzki w swym Powiecie do akt Grodzkich przyiąć, y ekstrakty tey delaty z ksiąg wyiąwszy, przez Woźnych y Generałow, do tych wszytskich w delacie mianowanych, w swoim Powiecie rozesłać powinien będzie: a relacyą Woźnych zaraz do skarbu odsyłać ma: na co wydatek z skarbu ma być wrocony, a skarb sobie z pen nagradzać powinien będzie. W czym iesliby Urząd Grodzki był niedbały, postanawiamy *poenam* sta kop na Urząd; o którą *forum ad instantiam Instigatoris* na Trybunale: a na Woźnych y Generałow *poena privationis* Urzędow. Starostowie y dzierżawcy, z dobr naszych kwarty abo donatywy symple na aparat woenny, konstytucyami trzema na szczęśliwey Elekeyi naszej, na Seymie dwuniedzielnym, w roku 1634, y na przeszłym Seymie Walnym terażniejszym roku 1635 postanowionej, którzy do possessyi *bonorum nostrorum Regalium ex dispositione nostra* przyszli, a donatywy *ad apparatus bellicum in pactis conventis* naznaczonej, na terminie 24 *Iunij* w Wilnie do skarbu umknęli, y wniesli, dzierżawcy sami: a iesliby który z umarł, potomkowie ich, *sine citatione* stanąć, y *poenis* w konstytucyach wyrażonych, podledz winni. A Wielmożny Podskarbi nasz W. X. L. powinien będzie po przysiędze Deputatow, przez Urodzonego Skarbnego oddać wszytską zupełną delatę zatrzymanych retent. W tych sądach Wielmożni y Urodzeni Deputaci, podług konstytucyi Seymowej, o pomienionych Trybunałach Radomskich; postąpić sobie mają. Iednak na pogorzenie respektując, y przez nieprzyjacielia spustoszenie, y *abjurata* ktore słuszne, przyjmować będą. A żeby *delinquentes* bez karanie nie zchodzili, przestrzegać tego skarb ma, aby od tych którzy niesłusznie pieniądze Rzpltey przez czas niemały przy sobie zatrzymali, y pożytki sobie

z nich czynili, nie były od nich *sine poenis* przyjmowane: ponieważ też z sowitością *salaria* Panom Deputatom pò stu kop na osobę (co nie mało na to wychodzi) płacone bydz mają. A Poborcowie przysięgli bydz mają, którą przysięgę wszyscy Poborcowie w skarbie, a Szafarze w swoim Powiecie, według konstytucyi *anni* 1632 wykonać powinni: a bez iuramentu kwity dawane im nie będą. *Salaria* Poborcowie nie od poborow, ale od rat od iednego poboru brać będą: czego Wielmożny Podskarbi strzedz ma, aby nad to Poborcowie *salarium*, nie zatrzymywali, y onym nie przyjmowano.

Kommissya między Koroną, W. X. Litewskim, a Państwem Moskiewskim.

14. Kommissya o rozgraniczeniu od Moskwy, tak Korony, y iako W. X. L. wedle pakt z Moskwą przez Kommissarze spolne obojga narodow zawartych, należy Rzpltey aby wcześniej była odprawiona: co aby skutek swoy tym rzetelnicy wzięło, naznaczamy do skończenia y uspokojenia granic, Urodzonych, Sebastyana Wołuckiego, Kasztellana Malogoskiego, Starostę Rawskiego, Eremiana z Otoka Zaleskiego, Referendarza Koronnego: Łukasza Zolkiewskiego, Kaluskiego, Pereasławskiego Starostę: którzy w tey kommissyi wedle pakt opisania sprawować się, y one kończyć mają.

Zapłata rycerstwu murowemu Smoleńskiemu, y donativum obleżeńcom.

15. Rycerstwo Smoleńskie, ktore w dotrzymaniu zamku Smoleńskiego wielkie męstwo y odwagi świadczyło, aby skuteczną zapłatę wiawszy z reszt podatkov na przeszłym Seymie uchwalonych, rozprawione iako nayprzedej było, mieć chcemy. Ktora zapłata aby się tym porządniey z weryfikowaniem długow y liquidowaniem rachunkow, także y z czynieniem z obwinionych ludziom ukrzywdzonym sprawiedliwości, odprawowała: tedy Kommissarzow pewnych, *authoritate* Seymu tego, do tey zapłaty wysyłamy; Wielmożnego Alexandra Korwina Gąsiewskiego, Woiewodę Smoleńskiego: y Urodzonych Adama Sakowicza, Podkomorzego Osmiańskiego: Piotra Kochlewskiego, Woyskiego Brzeskiego: którzy przy Iasnie Wielmożnym Woiewodzie Wileńskim, Hetmanie Wielkim W. X. Litew: tę powinność na nie włożoną, *die nona Februarij*, w roku 1636 w Smoleńsku zacząć, *absentia unius non obstante*: a tamże donatywę trzydzieści tysięcy złotych, na tym Seymie, za wszytskie ktore dotąd obleżeńcy znosili pretensy, od Nas, y Stanow Rzeczypospolitey obleżeńcom samym naznaczone, według słuszności y meryt każdego podziela. A iesliby Hetman ziachać nie mógł, tedy substytut iego przy pomienionych naszych Kommissarzach, z wiadomością Wielmożnego Mikołaiia Tryzny, Podskarbiego W. X. Lit., odprawować to ma.

Szafunek reszt z Woiewództw y Powiatow, z pozostałych podatkov na Pruską wojnę, z przeszłego Seymu uchwalonych.

16. Z tych reszt, według deklaracyi niżej opisaney, Woiewództwa y Powiaty *pro rata portione*, ludziom w Prusiech *in praesidijs ad primam Ianuarij* pozostałym, za assygnacyą naszą, zasłużone popłaca, y tym którzy podług deklaracyi naszej do przyszłego Seymu zostaną, płacić będą: a w ostatku na przyszłym Seymie aby skuteczna doszła coaequacya, porachować się z sobą mają; tam obracając co zostanie, gdzie na on czas potrzeba, Rzpltey y zgoda obojga narodow, pokaże. A Poborcy na Trybunale Koronnym, *inter causas fisci, et speciali registro* odpowiadać mają.

Deklaracye Woiewództw y Ziem Koronnych, reszty pozostałych podatkov, do czworga podymnego stosujących się, na Pruską wojnę z przeszłego Seymu uchwalonych: y naznaczenie Seymikow Woiewództwom y Ziomom Koronnym.

17. Woiewództwo Krakowskie, podatkov na Pruską wojnę uchwalonych na blisko przeszłym Seymie, zostaje reszty dwadzieścia siedm tysięcy, y ośm set złotych: ktore za assygnacyą naszą zupełnie oddawszy, do rachunku należec nie będzie. Seymik temu Woiewództwu w Proszowicach dnia 17 Stycznia naznaczamy. Xięstwa Zatorskie y Oświęcimskie, cokolwiek się z rachunku z pomienionych wzyż podatkov pokaże, oddać za assygnacyą naszą mają. Ktorem Seymik *die 11 Febr:* naznaczamy. Woiewództwo Poznańskie y Kaliskie, z tychże na Pruską wojnę, względem podzielonego na Woiewództwa y Ziemi woyska, uchwalonych na przeszłym Seymie podatkov, zostawa reszty czterdzieści tysięcy, y ośm set złotych: ktore za assygnacyą naszą zupełnie oddawszy, do rachunku powinny nie będą. Seymik *die 21 Ianuarij*, im naznaczamy. Woiewództwo Sandomierskie, cokolwiek z rachunku, który na Seymiku swoim uczynią, z podatkov do czworga podymnego stosujących się, na Seymiku Opatowskim, na wojnę Pruską uchwalonych, nad zapłatę y wydatek żołnierzowi na Woiewództwo swoje ukazanemu, do tego czasu uczynioną zostanie, za assygnacyą naszą odda. Seymik w Opatowie *die sexta Martij*. Woiewództwo Sieradzkie, y Ziemia Wieluńska, nic nie winni. Seymik Sieradzki we Wtorek po Wstępney Niedzieli. A Ziemi Wieluńskiej *die 17 Ianuarij* naznaczamy. Woiewództwo Łęczyckie, cokolwiek się pokaże od czworga podymnego na Pruską wojnę uchwalonego, za assygnacyą naszą oddać ma. Seymik *die 17 Ianuarij*, na mieyscu zwyczajnym. Woiewództwo Brzeskie Kujawskie, y Inowłodawskie, nie nie zostaje. Seymik *die 28 Ianuarij*, na mieyscach tym Woiewództwom zwyczajnych. Woiewództwo Kiiowskie, podatkov na Pruską wojnę z przeszłego Seymu uchwalonych, zostaje złotych ośmdziesiąt tysięcy y dwa, ktore za as-

sygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 22 Ianuarij*, na miejscu zwyczajnym. Ziemia Dobrzyńska, cokolwiekby się reszty z podatków na Pruską wojnę uchwalonych przy niej pokazało, oddać ma za assygnacją naszą. Seymik *die 17 Ianuarij*, na miejscu zwyczajnym. Woiewodztwo Ruskie; Ziemia Lwowska, cokolwiek się reszty z podatków na Pruską wojnę uchwalonych przeszłego Seymu pokazać, za assygnacją naszą oddać ma: o co z Poborcami na przyszłym Seymiku porachuje się. Seymik w Wiśni *die 14 Ianuarij*, *non derogando* Rokom Ziemskim Lwowskim. A że uchwałą Seymiku Wiśniewskiego, miastu Lwowskiemu darowana jest przez obywatela Woiewodztwa Ruskiego summa pewna, przeto ich przy tej donatywie zachowujemy. Ziemia Przemyska, y Sanocka, *nihil restant*. A iż podatkami do czworga się podymnego stosującemi, y wydanemi, żołnierzom sobie z przeszłego Seymu naznaczonym zapłacić nie mogą, y nowe podatki na dopłacenie żołnierzom wydać muszą: tedy to w przyszłych, kiedykolwiek uchwalone będą, podatkach potrącić mają. A Poborcy iż z podatków względem czworga podymnego wybranych, rachunek uczynili, rachować się nie mają. Seymik iako y Lwowska Ziemia. Ziemia Halicka, o czworo podymne z Poborcą rachować się ma, y cokolwiek się reszty z tych podatków pokazuje, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik iako y Lwowska.

911

Ziemia Chełmska, na Seymiku z Poborcą porachować się ma, a cokolwiek reszty z poborów do czworga podymnego na wojnę Pruską uchwalonego stosując się zostaje, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 24 Ianuarij*. Woiewodztwo Wołyńskie, cokolwiek się pokazuje z rachunku, (ktory Poborcy na przyszłym Seymiku uczynić mają) od czworga podymnego reszty, to wszystko za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 9 Ianuarij*. Woiewodztwo Podolskie, cokolwiek się znajdzie z rachunku z podatków do czworga podymnego stosując się, *juxta constitutionem* teraźniejszego Seymu *de desertatis*, oddać za assygnacją naszą ma. Seymik *die 11 Februarij*. Woiewodztwo Lubelskie, cokolwiek się z rachunku od czworga podymnego u niego pokazuje, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 15 Ianuarij*. Woiewodztwo Bełskie, *restat* szesnaście tysięcy złotych, które za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 15 Ianuarij*. Woiewodztwo Płockie, cokolwiek od czworga podymnego z rachunków u nich się pokazuje, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 14 Ianuarij*. Woiewodztwo Mazowieckie, y wszystkie *in generali* Woiewodztwa tego Ziemie, cokolwiek się pokazuje z podatków do czworga podymnego stosujących się, nad zapłacenie ludziom na Pruską wojnę temu Woiewodztwu ukazanym, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 17 Ianuarij*. A Generalny Woiewodztwa tego, *die 28 Ianuarij*. Woiewodztwo Podlaskie, zapłaciwszy żołnierzowi swemu na Pruską wojnę ukazanemu, cokolwiek się z podatków do czworga podymne-

go stosujących przy nim pokazuje, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 15 Ianuarij* w Drohiczyńskim Woiewodztwu temu Generalny. Na którym Seymiku rachunek z Poborcami uczynią, y iesliby co zostali, na Trybunale według konstytucyi teraźniejszego Seymu sprawić się mają. Woiewodztwo Rawskie, zapłaciwszy Urodzonemu Woyciechowi Nieborowskiemu, Rotmistrzowi swemu, dziewięć tysięcy, y dwieście złotych, zostawa z podatków do czworga podymnego stosujących się, złotych dwadzieścia y trzy tysiące, pięć set dwadzieścia y cztery złote: które za assygnacją naszą oddać ma. Seymik w Bolewowie Generalny *die 23 Ianuarij*. Woiewodztwa Pruskie wszystkie, iż sześćset piechocie na wojnę Pruską im naznaczonej płacić mieli, z podatków do czworga podymnego stosujących się, a pięćset tylko, na pięć miesięcy, pieniądze dali: tedy ostatek za assygnacją naszą oddać mają. Seymik tym Woiewodztwom Generalny w Malborku *die 18 Februarij* naznaczamy. Woiewodztwo Braclawskie, cokolwiek z porachowania od czworga podymnego na wojnę Pruską uchwalonego u nich się pokazuje, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 21 Ianuarij* naznaczamy. Woiewodztwo Czarniechowskie, cokolwiek nie dodało do czworga podymnego, z porachowania na przyszłym Seymiku z Poborcami, to wszystko co zostaje, za assygnacją naszą oddać ma. Seymik *die 19 Ianuarij*.

912

Abiurata y salaria Poborcom.

Za zgodą wszech Stanów, w te reszty *abiurata* Seymem przeszłym pozwolone, także y *salaria* Poborcom zwyczajne, przyjmować y potrącać mają.

Na własne rozkazanie Krola Imci.

Mikołaj Łopacki, Podkomorzy Zakroczymski, Marszałek Koła Poselskiego.

Joannes Przespolewski, Secretarius Regiae M.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO, DWUNIEDZIELNEGO

ROKU PAŃSKIEGO 1637, DNIA 3 MIESIĄCA CZERWCA.

W Imię Pańskie, Amen.

WŁADYSŁAW IV

z Bożej łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Infantyński, y Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: iż *propter imminencia Reipublicae pericula et necessitates*, złożyć Nam Seym przyszło krotki, *sine solemnitati-*

bus, za dołożeniem się Panów Senatorów obyga narodów: tedy przystępując do konsultacyi, o zabieganiu teraźniejszym potrzebom Rzeczyposp: naprzód postanawiamy, y uchwałą *praesentis Conventus* warujemy, że dwuniedzielnych *in posterum* Seymów, ani My, ani Sukcessorowie nasi, składać nie będziemy. A zabiegając temu, aby zwykle *solemnitates* czasu długo nie brały, na ten czas, kiedy *tempore gravioris Reipublicae necessitatis*, przyjdzie Seym prędzey złożyć sześćniedzielny, niżli we dwie lecie: tedy skrócić zwykle *solemnitates* wolno Nam będzie; tak iednak, żeby wcześna do wszystkich wiadomości, tak o Seymie, iako y o Seymikach przysięść mogła: byle przecięż Seym Walny sześćniedzielny był złożony, na którymby tak o prawach, y swobodach swych, iako y o obronie, y o inszych Rzeczypospolitey potrzebach, *et desiderijs* braci, *ordo equestris* zwykle traktował, y cokolwiek by było umowionego za zgodą wszech Stanów, *vim legis* miało. Ktorego Seymu złożenie, ma bydź za radą Panów Senatorów obyga narodów.

913

Przyczynienie woyska.

2. Iż przeszłe niebezpieczeństwa Rzeczyposp: za pewną wiadomością y obwieszczeniem Iaśnie Wielmożnego Kasztellana Krakowskiego, Hetmana naszego Koronnego pokazały się roku przeszłego, *ex Senatusconsulto* zdało się Nam na przyczynienie woyska pozwolić: które *ex consensu Ordinum* na teraźniejszym Seymie iako approbiujemy, tak też płacą onemu *vigore* Seymu naznaczamy. Iednak tego woyska przyczynienie, y iak długo ma bydź w służbie, w osobnym skrypcie *in archivum* podanym wyrażamy. Y lubo to u Nas *extorsit necessitas*, że takowe zaciągnięcie stało się *extra consensum omnium Ordinum*; iako na tym Seymie nie mogliśmy derogować prawu, tak y napotym przy prawie zostawać będziemy. A ponieważ nowe coraz przychodzą wiadomości, o pewnych na Rzeczposp: zachodzących niebezpieczeństwach *eodem omnium Reipublicae Ordinum consensu*, do tego nowo zaciągniętego, przy quarcianym woyska przyczyniamy: według skryptu, który jest rękami Iaśnie Wielebnego X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Prymasa, Wielmożnych Pieczętarzów naszych, y Marszałka Koła Poselskiego, podpisany, y *ad archivum* podany. Przy rozprawie iednak woyska, leże żadne dla odpoczynku nie mają bydź naznaczone.

Pospolite ruszenie.

3. Ponieważ Seym teraźniejszy dla obrony Rzeczyposp: od następujących niebezpieczeństw jest złożony: iesliby, czego Panie Boże zawaruy, tak nagle a gwałtowne *pericula Reipublicae imminere*, któreby *praesidijs*, za zgodą wszech Stanów uchwalonemi, nie mogły bydź odwrócone; *in casum* takowey nawałności na Państwa nasze, y nagłego wielkiego niebezpieczeństwa, pospolite ruszenie, według dawnych praw y zwyczajów, za zgodą wszech Stanów obyga narodów, uchwalamy: które w mocy y władzy

T. III.

naszey do przyszłego Seymu, *absque tamen divisione belli*, bydź ma. Wczym wszystkim konstytucją *anni 1621* reassumujemy: a Woiewodztwo Mazowieckie według konstytucyi *anni 1634* także y Woiewodztwo Podlaskie tę expedycją, według praw y zwyczajów swych, odprawić będą powinne.

Trybunał Radomski.

914

4: Iż na piędnych ratunkach, po większej części całość y bezpieczeństwo Rzeczyposp: naszey należy, a podatków Rzeczypl: siła *in retentis*, tak u Poborów, iako Szafarzów Woiewodztw, Ziem, y Powiatów, y u samych Woiewodztw zostało, które prędko dla zapłacenia długów Rzeczyposp: wybrać potrzeba: przeto konstytucye wszystkie o Trybunale Radomskim, lat przeszłych uchwalone, *ad hunc solum actum* reassumujemy; y Trybunał w Radomiu, za zgodą Seymową, postanawiamy, y Deputaty do sądzienia tego Trybunału Radomskiego, *authoritate Conventus praesentis* naznaczamy: z PP. Rad naszych, przy Wielmożnym Podskarbin naszym, Wielmożnych, Stanisława Radzieiowskiego Łęczyckiego, Filipa Wołuckiego Rawskiego, Woiewodów: Walentego Plichtę Rawskiego, Sebestyana Wołuckiego Małogoskiego, Kasztellanów. A z Koła Poselskiego, z Woiewodztwa Krakowskiego, Iana Chełmskiego Ścibora Łowczego Krakowskiego. Z Księstw, Oświęcimskiego y Zatorskiego, Andrzeia z Duchnikow Poniatowski, Sekretarza naszego. Z Poznańskiego,.... z Sędziarskiego, Stanisława Szczuckiego, Sekretarza naszego; z Kaliskiego,.... z Sieradzkiego, Macieia Pstrokońskiego Podstolego Sieradzkiego; z Ziemie Wieluńskiej, Iana Mączyskiego. Z Łęczyckiego, Stanisława Witowskiego, Chorążego Łęczyckiego. Z Brzeskiego, Kujawskiego..... Z Kijowskiego, Krzysztofa Trzeciaka; z Inowłodzkiego,..... z Ziemie Dobrzyńskiej, Piotra Działyńskiego, Podkomorzego Dobrzyńskiego; z Ruskiego, Iakuba Maxymiliana Fredra, Podkomorzego Przemyskiego; z Ziemie Chełmskiej, Stanisława Stawskiego, Podstolego y Podstarościego, Chełmskiego. Z Ziemie Halickiej, Iana Glinkę, Łowczego Halickiego, Sekretarza naszego. Z Wołyńskiego, Gabryela Hulewicza Wołutyńskiego. Z Podolskiego, Stanisława z Brzezia Lanckorońskiego; z Lubelskiego, Zbigniewa Gorayskiego; z Bełskiego, Iana Komorowskiego z Komorowa, Podczaszego Bełskiego, Podstarościego y Sędzię Generalnego Grodzkiego Krakowskiego. Z Płockiego, Ludwika z Krasnego Kraśńskiego, Starostę Płockiego. Z Mazowieckiego, według alternaty, Iana Duczyńskiego, Starostę Ianowskiego. Z Podlaskiego, Iana Wierzbickiego, Pisarza Grodzkiego Drohicckiego. Z Rawskiego,..... Z Chełmińskiego Iana Działyńskiego, Starostę Puckiego. Z Malborskiego, Ierzego Piecowskiego, Pisarza y Podwoiewod: Malborskiego. Z Braclawskiego, Iana Nehrebeckiego, Pisarza Grodzkiego Winnickiego.

28

Z Pomorskiego, Jana Stanisława Janikowskiego. Z Czarniechowskiego, Alexandra Kisiele. A Woiewodztwa, Poznańskie, Kaliskie, Brzeskie, Inowrocławskie, na pierwszych Seymikach które będą, tamże zaraz Deputaty do sądenia Trybunału Radomskiego obiorą. Ktorzy to Deputaci, ziachawszy się *pro die 1 Octobris*, y przysięgę *iuxta formam* w konstytucyi *anni 1613 posterioris* opisaney uczyniwszy, sądy przez niedziel dwie odprawować mają: na który zaraz na początek Trybunału, *retentores* y podani na delacie, *sub poenis* o kwarcie, ziachać się mają, *absque omni beneficio loci standi*, gdyby kogo wzdano *iterum post arestum*.

Na którym Trybunale, sędzić będą wszystkich Poborców, y Sukkollektorów ich, y inszych wszelakich Exaktorów, y Szafarzów, Woiewodztw, Ziem, y Powiatów; a naostattek wszystkich tych, którzyby się wybierania y szafowania podatków Rzeczyposp: iakokolwiek dotknęli a kwitów y uwolnienia od skarbu Rzeczypospolitey, abo przez konstytucyą, abo *lauda*, nie mieli: y tak o retenta dawne poborowe, łanowe, czopowe, quarciane, y wszelakie insze podatki Rzeczypospolitey które Wielmożny Podskarbi nasz koronny *in delatis* podał, iako y o te, które Woiewodztwa y Ziemi Koronne, na Seymie dwuniedzielnym *anni 1635* w deklaracyach swoich, z reszt pozostałych podatków na wojnę Pruską uchwalonych do czworga podymnego stosujących się deklarowały, z tym dokładem: że które Woiewodztwa, Ziemi, y Powiaty, wyraziły pewną quotę retent, do deklaracyi swojej, na pomienionym Seymie skoro się z tey summy deklarowaney wyrachują, do dalszych rachunków nie będą powinne. A które Woiewodztwa y Ziemi retent swoich na onymże Seymie nie likwidowały, y Szafarze ich, lubo Poborcy, kwitów, tak od Woiewodztw, iako y od skarbu, z ostatney reszty, według teyże konstytucyi nie otrzymali: te według proporcji czworga podymnego rachować się mają. Nie przyjmując nikomu żadnych inszych expens, procz żołdu swego Powiatowemu żołnierzowi, y *salaria* Poborców y Szafarzów, kontentacye Rotmistrzów, od Woiewodztw naznaczone: iako y to co za assygnacyą naszą oddali, *salvis abjuratis*, według Seymu Walnego *anni 1635*. A z tych podatków, które sobie *laudo aliquo privato* Woiewodztwa uchwały rachować się nie powinne: iedno *simpliciter* z tego czworga podymnego na wojnę Pruską uchwalonego. Z Woiewodztw zaś albo Ziem, które *ad proportionem* czworga podymnego na wojnę Pruską uchwalonego, Poborców swoim podatkom nie wydały, *sub rigore* prawa pospolitego, ciż Poborcowie wybrać mają. A iż Woiewodztwo Podlaskie *in vim coaequationis*, względem podymnego czworga, na przeszłą wojnę Pruską uchwalonego, pozwoliło dać czterdzieści tysięcy złotych Polskich, *sine abiuratis et desertatis*: tedy za wniesieniem tey summy do skarbu Rzeczyposp: więcej do żadnych rachunków nie będzie powinno. A ie-

sliby też *ad rationem* tegoż czworga podymnego na wojnę Pruską uchwalonego, pobory już do skarbu naszego wnieśli: tedy im to w tę sumę czterdziestu tysięcy inkludować się ma. Która kiedy wydadzą, tedy już *medietatem abjuratorum*, z tego czworga podymnego na wojnę Pruską uchwalonego *emergentium*, płacić nie będą powinni. Na które sumy złożenie, naznaczamy im Seymik *pro die 27 Iulij*. W Woiewodztwie zaś Plockim, iż *ab anno 1626 ad annum 1629 inclusive*, *retenta agrariae*, poborów, szosów, pokazują się, które do tych czasów dla spustoszenia przez powietrza, exequowane być *in toto* nie mogą: tedy mając wzgląd na takową *calamitatem* obywatelów tamecznych, pozwalamy *pro hac vice*, cokolwiekby się spustoszałego w gruntach, szosach, dobr naszych. duchownych y świeckich, pokazało, któreby grunty dotąd *ad culturam* nie przychodziły, y bez poddanych y domów zostawały; aby tenże Urząd Grodzki, *praemissa diligenti inquisitione*, iuramenta na takie desolacye, *circa executionem* przyjmował: które skarb nasz, weryfikowane, y liquidowane, przyjąć ma Grodowi. A jeżeliby Urząd *in praemissa desolatione* kogo uchronił *in detrimentum Reipublicae*: tedy *ad instantiam Instigatoris* ma być pozwany na Trybunał Koronny, y *poena mille marcarum* karany; *nilominus* z takowego ochronionego exekucya ma być czyniona. Która to excepta na same tylko pobory lat pomienionych służyć ma: na żadne podatki *subsequenter* uchwalone, pogotowi na podymne na wojnę Pruską pozwolone, nie ma się ściągać.

A na prozbę usilną Panów Posłów obojga narodów, z Urodzonego Świętosława Iahodyńskiego, Podstolego Belskiego, dekreta Trybunału Radomskiego, o retenta na nim otrzymane, ponieważ przez inkursye Tatarskie, y insze *calamitates*, wniwecz iest obrocony, kassujemy, y z onych, iako y z inszych retent, *perpetuis temporibus* uwalniamy.

Na tymże Trybunale sędzić mają y Starostów, którzy exekucyi o podatki Rzeczyposp: czynić niechęcą, abo sami podatki Rzeczyposp: *in vim executionis* pobrawszy, do skarbu ich nie oddali; także te, któreby z uchwalonych na terazniejszym Seymie podatków, retenta się pokazały: y tych wszystkich, którzy wzięwszy pieniądze Rzeczyposp: ludzi y pocztów na przeszłych expedycyach, y terazniejszey, nie stawili. Którym wszystkim *retentoribus*, *authoritate praesentis Conventus*, *terminum peremptorium*, *loco citationis*, zaraz na pierwszą tego Trybunału sessyą, naznaczamy. A prywatni na Trybunale tym *forum* mieć nie mają, y Trybunał z delaty skarbowey, a nie *ex registro privatorum*, sędzić będzie. A Sędziami takowi na Trybunale być nie mogą, którzyby się iakimkolwiek sposobem skarbu Rzeczypospolitey dotknęli: y jeżeliby naznaczeni byli, takowi na te sądy, miéysca między Deputatami mieć nie będą. A o niewydanie czopowego blisko przeszłego, Urzędy Miejskie które *in retentis* pokazały się, na tymże Trybunale *respondere* mają.

Czopowe Koronne.

5. Reassumując konstytucye dawne, iako o wybieraniu tegoż podatku, Seymów *anni 1628*, tak y o arendowaniu *per plus offerentiam*, *anni 1631*, czopowe po wszystkiey Koronie na zapłatę wojska Ukrainnego postanawiamy: którego exakcya *a die prima Iulij*, w roku terazniejszym poczynać się ma, a do takowegoż dnia w roku 1638 kończyć się będzie. Tego przestrzegać Wielmożny Podskarbi nasz Koronny powinien, aby jeżeli nie większą część arendy roczney, tedy połowicę od kontrahentów tego czopowego, na pierwsze raty wyciągał, na zapłatę iako najszybciej wojsku Ukrainnemu.

Woiewodztwo Krakowskie, względem czopowego iednego, tak iako czopowe wynosi, sumę złotych sześćdziesiąt tysięcy, którą poborami trzema wybrać ma Poborca, Urodzony Stefan Chelmski, Skarbnik Krakowski. Pułtora pobora ma zacząć wybierać, trzy niedziele po Seymie: a w drugich trzech niedzielach, do Lwowa na zapłatę naznaczonym chorągwiom, podług assygnacyi Iasnie Wielmożnego Hetmana naszego Koronnego, przez skarb, sumę zupełną trzydzieści tysięcy oddać, za kwitem Wielmożnego Podskarbiego. Drugie pułtora pobora, ma zacząć wybierać od S. Michała, y we trzech niedzielach po wybieraniu, także takąż drugą sumę, złotych trzydzieści tysięcy, takimże sposobem iako y pierwszą, oddać, y kwit otrzymać. *Salarium* nie ma brać, tylko grosz od złotego, z którego y odwoz pieniędzy ma odprawić. Rachunku czynić nie ma, tylko samemu Woiewodztwu, na pierwszym Seymiku po wybieraniu. Wszakże jeżeliby korey raty przed Trybunałem Radomskim nie oddał, odpowiadać tam, y dosyć uczynić ma.

Miasto Krakow, ile poborów łanowych, tyle sympl szosowych, y poborów rzemieślniczych wydać ma, według kwitów, y likwidacyi przez cechy uczynionej *anni 1635*. Przekupnie którzy Miejskiego prawa nie mają, partacze, y łóżni, przy Poborcy zostawać mają.

Księstwo Oświęcimskie y Zatorskie, sumę trzy tysiące złotych Polskich, względem dawney koequacyi, poborami dwiema wydać ma. Czas wybierania, y oddania na raty, także kwit y liczba, iako w Woiewodztwie Krakowskim. Poborca Urodzony Mikołaj Frydrychowski z Frydrychowic. Czopowe zaś terazniejsze, *pro die prima Augusti* poczynać się ma: które według inszych Woiewodztw, do dyspozycyi skarbowey należy. Na obronę domową od rozbojników, poborów także dwa, do dwóch lat. Poborca tenże: czas y wybierania, y liczba, iako roku 1635.

Woiewodztwo Sieradzkie, z czopowego sumę osminastu tysięcy złotych Polskich pozwala: którą Urodzony Andrzej Rembieski, dwiema ratami, iedną ratę, złotych dziewięć tysięcy, *pro die vigesima Septembris*; a drugą ratę, zło-

tych dziewięć tysięcy *pro die prima Novembris*, w roku terazniejszym, do skarbu Rzeczypospolitey oddać ma. A iż pomieniony Andrzej Rembieski, o trzy tysiące czopowego, które Woiewodztwo z dozoru swego przyczyniwszy, na Powiatowego żołnierza wojny Pruskiej, *ultra coaequationem* wydało, ma swoją od skarbu trudność: tedy powagą Seymu tego, pomienionego Andrzeia Rembieskiego, z tych skarbowych pretensyi y processów, uwalniamy.

W Ziemi Wieluńskiej, Poborcę sobie obracć mają, który jeśli da tak wiele iako *plus offerens*, nie będzie oddalony od wybierania tego czopowego: na którego obieranie Seymik *die 27 Iulij* naznaczamy. Czas oddania, iako w Woiewodztwie Sieradzkim.

W Ziemi Dobrzyńskiej, czopowe Nam pozwolone, iż ma być *ad diem 27 Septembris* wybierane, przeto terazniejsze czopowe, *a die eadem 27 Septembris* poczynać się ma, y trwać *per annum integrum*: które dla prędszego wybierania y exekucyi uczynienia, Grod tameczny Dobrzyński, to iest, Urodzony Zygmunt Gosćmiński, Sędzia Grodzki Ziemi Dobrzyńskiej, wybierać ma, y do skarbu Koronnego nieść, y oddać powinien będzie, według kontraktu skarbowego.

Ziemia Przemyska, y Sanocka, lubo to sobie warowały były konstytucyą *anni 1635* przy deklaracyach, że z terazniejszych podatków uchwalonych, ieden pobor wytrącić sobie mieli, który na zapłatę żołnierzowi Pruskiemu, nad czworo podymne wydały, będąc aggrawowane assygnacyą większej liczby ludzi, niż podatki czworga podymnego wynosiły: iednak iż za prozbą wszech Stanów, y wygadając potrzebom Rzeczyposp: na ten czas całe czopowe bez tey defalkacyi poboru iednego oddać do skarbu obiecały; dla tego tą konstytucyą assekurujemy ie, iż z inszych najszybciej podatków, jeżeli kiedy uchwalone będą, ten pobor wolno im będzie sobie wytrącić, bez wszelakiej kontradycyi y trudności. A Szafarz, y Poborcowie ich, nie powinni się na Trybunale Radomskim rachować, ponieważ ich konstytucyą przeszłego Seymu uwolnili. Czopowe w tych Ziemach, zaczynać się będzie *a die prima Ianuarij*, *anni 1638* które do dyspozycyi skarbowey oddały, aby było *anticipative* arendowane. Wybieranie też czopowego terazniejszego w Ziemi Halickiej, *a die 15 Septembris* poczynać się ma.

Ponieważ Ziemia Inflantska dla spustoszenia od wojsk nieprzyjacielskich, ieszcze dotąd do siebie przysć nie może, aby z inszemi Woiewodztwy zarowno pociągać mogła: tedy na prozbę Rzeczyposp: sami *ultra* z ochoty swey, pobor ieden, miasto czopowego, pozwolili. A że słusznym petytom swoim nie pocieszono otrzymać nie mogą, zaczynamy do przyszłego to Seymu da Pan Bog, odkładamy, y *ante omnia*, w słusne onych *desideria* weryfikawszy, iako na tych, którzy nie tylko wiary oyczynie dotrzymali, ale też zdrowie, dostatki, y własne dzie-

dziczne swe maiećności, dla Rzeczyposp. y miłej oyczyzny, z chęci swoiey odżalowali, y w ręce nieprzyjacielskie puścili, na onych osobliwy wzgląd, y obmyśliwanie, tak nagrody szkod, iako y ogolonym wygnaniem obiecujemy. A iesliby co *in retentis*, z przeszłych podatkow zostali, nie mają być o to inquietowani do drugiego Seymu.

Furmanka mniejsza, z swemi akcydencyami, po Woiewodztwach osobno arendowana być ma; ktorey exakcy, a *prima die Augusti* poczynać się ma.

In casu ulterioris periculi, na Seymiku Depu-tackim, Stany Rzeczyposp. *inibunt rationes, quibus medijs*, iesli tego potrzeba będzie, zechcą kraie ukraiinne opatrzyć. Zostawiając wolność szafunku, iesli będą iakie podatki, tym Woiewodztwom, ktoreby tego potrzebowaly. A Woiewodztwa Pruskie, według zwyczaju, biorą sobie na Seymiki do braci.

Cła morskie.

6. Chcąc przywieść do skutku pożytki z cel morskich, ktore Nam y Rzeczyposp. *ex dominio maris* należą: za zgodą wszech Stanow, mamy iako naygruntowniejsze *inire modos et rationes*, iakoby takowe cła do swego mogły przysć porządku. Nie derogując w tym poddanym naszym, tak stanu szlacheckiego, iako y miast naszych, ktoryby słuszne iakie swoie, *ratione* praw iakich od Przodkow naszych nadanych, pokazyły Nam exeepey y wolności. Na którą konstytucyą Woiewodztwa y Powiaty W. X. Lit. niektore pozwolily: a drugie do braci wzięły. A Woiewodztwa Pruskie biorą sobie na Seymik, podług zwyczaju.

Quarta na armatę naznaczona.

7. Ponieważ od szczęśliwey Koronacy, *post decessum vel cessum praetoriorum possessorum*, duplę quartę, oddań do skarbu Rzeczyposp. którą *ea intentione* postanowiono, aby się obracała na *apparatum bellicum*: tedy *authoritate* tego Seymu postanawiamy, aby *sub poenis* o quarcie dawney, y ta druga zawždy oddawana była w Rawie, a potym od Wielmożnego Podskarbiego naszego, do rąk Starszego nad armatą, który ma być szlachcie dobrze osiadły, *et iuratus*, tam odsyłana była, gdzie będzie assygnacya od Wielmożnego Hetmana naszego, od ktorego ten Starszy nad armatą ma z ordynacyi naszej *dependere*. Ktorey quarty, ten nad armatą Starszy, na żadną inszą rzecz obracać, iedno na armatę, y *apparatum* do niey, nie ma, *sub poenis* o quarcie. A na Seymie z niey się *Ordinibus Regni*, przy liczbie Koronney, sprawować powinieli.

Reinkorporacya Powiatow, Lemburku y Bitowa.

8. Iż *post extinctum ius feudale*, Xiążąt Pomorskich, Powiaty Bitowski y Lemburski, wracają się *ad corpus Reipublicae*, y iuz Nam, y Rzeczyposp. oddali obywatel wszyscy Powiatow y miast tamiecznych, *in iuramentum fidelitatis*

suae: tedy Powiaty tamte, powną, Seymu tego, do Korony reinkorporujemy. Ordynacyą tych Powiatow, do drugiego Seymu odkładając.

Zatrzymanie pokoju z Moskwą.

9. Przestrzegając aby pokoy z Moskwą, według przysięgi, z naszej strony nienaruszenie trzymany był, y żeby ten narod do wzruszenia przymierza nie sobie *in posterum* pretendować nie mogli: za zgodą wszech Stanow postanawiamy, aby żaden prywatny człowiek, wyiawszy Woiewodow, y ich Podwoiewodzych, Kasztellanow, Podkomorzzych, Starostow y Sędziow, listow do Woiewod Moskiewskich pisać się nie ważył: ale żeby według pakt Woiewodowie, Starostowie, y dzierżawcy pograniczni, z obu dwu stron o krzywdy się potoczne zsyłali, y sprawiedliwości dochodzili. A na takowych ktory by się ważyli pisać, albo tytułow zmniejszać, albo odmieniać, *poenam perduellionis* zakładamy.

Approbatio laudorum.

10. *Lauda* Woiewodztwa Krakowskiego, y Xięstwa Zatorskiego, tudzież y Ziem Lwowskiej, Przemyskiej, Sanockiej, na wybieranie czopowego uchwalone: *authoritate Conventus praesentis* approbuujemy.

O składnym winnym.

11. Konstytucye, y peny w nich wyrażone, ktore zabraniają po wina z Korony do Węgier iędzić, (gdyż się tym pożytek Rzeczyposp. mniejszy) reassumujemy: y żeby o takie wywożenie Instygator, z delacyi Wielmożnego Podskarbiego Koronnego w Trybunale Koronnym czynił, *inter causas fisci*, postanawiamy. A iż arenda tegoż składnego za rok wychodzi, *extra tempus Comitiorum*, a dyspozycyi Rzeczyposp. należy: tedy terazniejszemu administratorowi pozwalamy, aby za takimże kontraktem, y tamten rok czwarty, do przyszłego Seymu Walnego trzymał, żeby iako należy w dyspozycyi Rzeczyposp. zostawało. Ewekty aukey, ktora do tego Seymu wybierana była, abrogujemy: a ewektę samę dawną 1629 uchwaloną, do Seymu tylko przyszłego wybierać pozwalamy, a nie daley.

Pogłowne żydowskie w Koronie.

12. Żydowie wszyscy w Koronie, w miastach, miasteczkach, y wsiach: tak naszych, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich, mają dać *pro hac vice*, na terazniejszą potrzebę Rzeczyposp.: miasto pogłownego, sumnę sześćdziesiąt tysięcy złotych Polskich: y onę na czas, od Wielmożnego Podskarbiego Koronnego onym naznaczony, do skarbu Rzeczyposp. wnieść powinni. A gdy takową sumnę wyżej mianowaną, żydowie do skarbu oddadzą: krom czopowego, inszych iuz wszelakich podatkow, podymnego, poborow, y od rzemiosł, kupi, handlow, koni, sług, y osob swoich, także szosow z domow, oddawać nie będą powinieli.

Naznaczenie PP. Senatorow na mieszkanie przy Nas.

13. Stosując się do konstytucyi o mieszkaniu przy Nas PP. Senatorow, naznaczamy na pierwsze pułroka, ktore się poczynać ma... Xiędza Biskupa Poznańskiego, Woiewodę Czerniechowskiego: Lubelskiego, Warszawskiego, Kasztellanow. Na drugie pułroka: X. Biskupa Chelmińskiego, Woiewodę Sandomirskiego: Płockiego, y Wiskiego, Kasztellanow. Na trzecie pułroka. X. Biskupa Chelmskiego, Woiewodę Poznańskiego: Kamienieckiego, Sierskiego, Kasztellanow. Na czwarte pułroka: X. Biskupa Kiiowskiego, Woiewodę Trockiego: Połockiego, Rypińskiego, Kasztellanow.

Deputaci do Rawy.

14. Z Wielkiej Polski: Stefan Gębicki, Kasztellan Rogoziński. Z Małej Polski: Krzysztof Sułowski, Kasztellan Żarnowski.

15. Z Koła Poselskiego. Z Wielkiej Polski: Hieronim Radziowski, Starosta Sochaczewski. Z Małej Polski: Franciszek Dębiński, Chorąży Krakowski.

Kommissya od Węgier y Śląska.

16. Wielkie krzywdy dzieją się poddanym naszym, od obywatelow Krolestwa Węgierskiego, Ziemie Siedmigródzkiej, Śląska y Margrabstwa. Reassumując o tym dawniejsze konstytucye, y one *authoritate Conventus praesentis* w cale zachowując; Kommissarzow od Krolestwa Węgierskiego, y Siedmigródzkiej Ziemie, naznaczamy. Z PP. Rad naszych: Wielmożnych y Urodzonych, Stanisława Hrabie na Wiśniczu Lubomirskiego, Woiewodę Ruskiego, Spiskiego, Białocerkiewskiego, Zatorskiego: Mikołaja Spytka z Bobrku Ligęzę, Sandomirskiego, Bieckiego, Robczyckiego: Mikołaja z Pilce Korycińskiego, Sądeckiego, Oycowskiego, Kasztellanow y Starostow. Felicjana z Grochowie Grochowskiego, Przemyskiego Kasztellana. Iana Bęzeckiego, Halickiego Kasztellana, y Belskiego Starostę. Mikołaja z Zurowa Daniłowicza, Podskarbiego Koronnego, Przemyskiego, Samborskiego, Ratnińskiego, Kolskiego, etc. Starostę. Iana Zebrzydowskiego, Miecznika Koronnego. Marcyana Chelmskiego, Krakowskiego: Iakuba Maxymiliana z Pleszowic Fredra Przemyskiego, Podkomorzow. Stanisława Bonifacyusza z Wielkich Kuńczyc Mniszka, Lwowskiego: Franciszka z Wielkich Kuńczyc Mniszka, Sanockiego: Stanisława Gabryela z Rytwian Zborowskiego, Hrodelskiego: Mikołaja Zebrzydowskiego Lanckorońskiego, Starostow. Franciszka z Dębian Dębińskiego, Krakowskiego: Samuela z Choczwie Bala, Przemyskiego, Chorążow. Iana z Komorowa Komorowskiego, Podczaszego Belskiego, Podstarościiego y Sędziiego Generalnego Krakowskiego. Iana Fredra z Pleszowic, Sędziiego Przemyskiego. Iana Glinkę, Łowczego Halickiego, Sekretarza naszego. Stanisława Skarszewskiego, Podstolego Sędmirskiego.

Iana Adama ze Zmigroda na Lesku Stadnickiego. Stanisława z Brzezia Chrząstowskiego. Mathyasza z Drohoiowa Drohoiowskiego. Iana z Wielopola Wielopolskiego. Andrzeia z Bebelna Gosławskiego. Andrzeia Moskorzowskiego z Moskorzowa. Kaspra Wielżyńskiego.

A od Śląska, Margrabstwa, y Pomorstwa, Wielmożnych y Urodzonych: Krzysztofa ze Bnina Opalińskiego, Poznańskiego: Kaspra Donhoffa Sieradzkiego, Woiewodow. Krzysztofa z Tęczyna Ossolińskiego, Woynickiego: Maxymiliana Przerębskiego, Sieradzkiego: Sebastjana Woluckiego Małogoskiego, Kasztellanow. Stanisława Przyemskiego, Marszałka Nadwornego Koronnego, Generała Wielgopolskiego. Adama Przyemskiego, Oboźnego Koronnego. Macieia Manieckiego, Poznańskiego: Piotra ze Bnina Opalińskiego, Kaliskiego Podkomorzow. Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Pobidzińskiego: Zbigniewa Firleia Lubelskiego, Starostow. Andrzeia z Pilce Korycińskiego, Chorążego Sandomirskiego. Achacego Przyłęckiego, Stólnika: Stanisława Korycińskiego, Cześnika: Iana Chelmskiego, Łowczego: Samuela Czarnockiego Miecznika, Krakowskich. Dobrogosta Węgierskiego, Pisarza Ziemskiego Wieluńskiego. Łukasza z Orła Orzelskiego, Cześnika Kaliskiego. Stanisława z Dębian Dębińskiego. Stanisława Sokołowskiego, Sürrogatora Poznańskiego.

Ktoryz to Kommissarze wszyscy, każdy z nich do swoich kommissyi odprawowania, *absentia nonnullorum non obstante*, o mieyscach y czasie każdej kommissyi, *et de securitate ab utrinque* Kommissarzow, porozumiewać się: za obwieszczeniem też ich samych przez listy nasze, kiedykolwiek która u nich odprawować się będzie, ziachać się, y sprawiedliwość *utrinque parti* służącą, z wydaniem poddanych, czynić: krzywdy wszelakie, excessy, naieżdżanie, rozboie, pohamować, y w gruntach dyfferencye między temi Państwiy zachodzące, rozsądzić y uspokoić mają.

Na własne Krola I. M. rozkazanie.

Ian Stanisław z Iablonowa Iablonowski, Marszałek Koła Poselskiego.

Wawrzyniec Stanisław Przyborowski, Sekretarz I. K. Mci.

KONSTITUCYE

923

SEYMU WALNEGO KORONNEGO WARSZAWSKIEGO SZEŚCINIEDZIELNEGO,
ROKU PAŃSKIEGO 1638.

W Imię Pańskie Amen.

W Ł A D Y S Ł A W I V

z Bożej łaski Krol Polski, Wielki Xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Instantski, Smoleński, Czerniechowski, etc. a Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, ko-

mu to wiedzieć należy, wiadomo czyniemy: że dla wielkich potrzeb, y spraw rożnych Rzeczyposp: Seym Walny sześciu niedzielny złożywszy, prawa y ustawy wszystkie niżej opisane, za zgodą wszech Stanow obojga narodow, stanowimy y uchwalamy. A lubośmy dla gwałtownych także spraw y potrzeb Rzeczyposp:, za radą Senatu, Seym przeszły dwuniedzielny złożyli; iednak iż Woiewodztwa Wielkopolskie Posłów swych nań dla tego nie przystali, że Seymem sześciu niedzielnym nie był naznaczony: tedy niechcąc w tym prawu pospolitemu, o Seymach dawno uchwalonemu, y zarowney wszystkich Woiewodztw *aequalitati* na potym ubliżenia żadnego czynić, konstytucją Seymu przerzeczonego reasumujemy, że takowych Seymow na potym nigdy składać nie będziemy, ale według teyże konstytucyi we wszystkim się zachowamy. Z tym dokładem, aby Seymiki po Woiewodztwach zwyczajne, iakowe Seymy czterema niedzielami poprzedzały.

Zapłata wojsku Ukrainemu, y regimentowi in praesidio na Władysławowie będącemu.

2. Maiąc wzgląd na sławne, pracowite, odważne, y krwawe służby wojska naszego, na obronę Ukrainy zaciągniętego, y niemniej na terażniejszą ich przysługę, którą bez płacy przez czas niemały będąc, Nam y Rzecz: uczynili, w uskromieniu Kozaków Zaporowskich sweywoli, gdzie iako to *in Martis alea* pospolicie bywa, niektórzy z nich szwanki na zdrowiu swym odnieśli, niektórzy ranni, postrzelani, y pokaleczeni, zostali: w postrzeleniu y pozabianiu koni szkody niemałe odnieśli: a drudzy, za całość oyczyny y dostojęstwa naszego, głowy swoje *in lecto honoris* położyli: donatywę ktoraby sumę iedney ćwierci wyniosła, *authoritate praesentis Conventus*, wojsku wszystkiemu pozwalamy. A chcąc ich y daley do służby Rzeczyposp: przychęcić: aby który pięć lat służy, bez nagrody według dawnych praw o Woytostwach nie zostawał, w podawiających się okazjach, prawo to do eksekucyi przywieść obiecujemy. A iż *ante primam Iulij*, dla ścisłości czasu, po konkluzyi Seymowej, skuteczna y zupełna zapłata doysć ich nie może: przeto za zgodą wszech Stanow *a prima Iulij, ad primam Septembris*, wojsku wszystkiemu, iako teraz jest w służbie, służbę przyznawamy, a na zapłatę skuteczną y zupełną, *stipendorum* ktore im Rzeczposp. winna, naznaczamy Kommissarzy z Senatu, iasnie Wielmożnych y Urodz: Stanisława na Koniciepuła Koniciepułskiego Kasztellana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego. Jakuba Sobieskiego Woiewodę Bełskiego. Felicjana Grochowskiego, Przemyskiego.... Bełzeckiego, Halickiego, Kasztellanow. Iana Mikołaja z Zurowa Daniłowicza, Podskarbiego Koronnego. Z Koła Poselskiego, Urodzonych, Iana z Lesną Leszczyńskiego, Woiewodzica Brzeskiego, Iana Grzybowskiego, Starostę Warszawskiego, Szymona Krzykowskiego Miecznika Łęczyckiego,

Przemysława z Bykow Bykowskiego, Starostę Przedeckiego, Mikołaja Ostroroga Podczaszego Koronnego, Iana Iablonskiego Podczaszego Krolowey Iey Mci: Adama z Brusilowa Kisiele, Podkomorzego Czerniechowskiego, Starostę Nosowskiego, Gabryela Hulewicza z Woiuty, Adama Sulgostowskiego, Stanisława Stawskiego, Podstolego Chełmskiego, Eliasza Swiatopelka Czetwertyńskiego, Stanisława z Wielkich Kuńczyc Mniszka, Starostę Lwowskiego, Dominika Kazanowskiego, Pisarza Polnego, Bogusławskiego Starostę, Krzysztofa Wichrowskiego, Miecznika Halickiego. Ktorzy ziachawszy się do Lwowa *pro die 20* miesiąca Sierpnia z Hetmany y Podskarzim, Koronnemi, wojsku zapłacą, wytraciwszy to co się im tuż na tę placą zadało z tych pieniędzy, ktore do Podskarbiego naszego, Poborce Ziem, y Woiewodztw Koronnych zwozić na tę zapłatę będą. A z każdej chorągwi rejestra, tak pieszych, iako y konnych, y cudzoziemskich, prawdziwie odebrawszy, przestrzegać tego mają, aby te pieniądze na żadną inszą rzecz, jedno na zapłatę wojsku, obrocone nie były. A iesliby ieszcze czego *propter aliquos defectus*, do zapłaty zupełney wojsku nie dostawało, *potestatem im auctoritate praesentis Conventus* daiemy, *ad fidem publicum* pieniędzy dostawać, y takich środków szukać, przez ktoreby nicomylna y skuteczna zapłata wojska naszego doszła: nie onerując iednak dobr, ani klejnotow Rzeczyposp: żadnymi summami.

A że też *praesidium* regimentu Urodzonego Jakuba Weyhera Woiewodzica Chełmińskiego, ż wielu respektow potrzebne, płacy swoiey zupełney nie wzięło: przeto postanawiamy, aby ta summa, ktora się winna, przez Kommissarzow naszych dwuch z Senatu, Iana Szymona Szczawińskiego z Ozorkowa, Brzeskiego, Starostę Łęczyckiego, Abrahama z Zbąszyna Ciświckiego, Szczęmskiego, Kasztellanow. Z Koła Poselskiego, Urodzonego Łukasza ze Bnina Opaleńskiego, Alexandra z Otoka Zaleskiego, Podsejda Ziemskiego Sieradzkiego, Stanisława z Drobnina Kryskiego Podkomorzego Płockiego, Erharda Denhoffa Ekonomu Malborskiego, Andrzeia z Nagłowic Reia Starostę Libuskiego, Iana Wielopolskiego, Mikołaja Łopackiego, Podkomorzego Zakroczymskiego, Marcina Tulibowskiego, Podkomorzego Brzeskiego, zapłacona była. Ktorzy to Kommissarze dług ten liquidować, także y rejestra Soldakow, iesli zupełny zawsze regiment był, uznać y uważać powinni będą. A co się im z tey liquidacyi długu pokaże, to im imieniem Rzpltey zapłacą. Mieysce tey Kommissyi w Pucku, *czas ultima Iulij*, naznaczamy.

Obrona Ukrainy.

3. Skrypt o obronie Ukrainy, y pohamowaniu Kozaków, *in archivum* podany, z podpisem Naywielebniejszego Xiędza Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, y Urodzonego Marszałka Poselskie-

go, *auctoritate praesentis Conventus, in toto approbuiemy.*

O ekonomiach.

4. Ponieważ niektórzy *abutuntur hoc beneficio Reip.* ktorego im pozwala konstytucya Seymu szczęśliwey Koronacyi naszej, y drugiego Seymu 1635 y nie przestawiają otrzymywać sobie przywileiow na iurgielty, y lekkie arendy, na dobrach do stołu naszego należących: dla tego wszystkie takowe daniny, dożywocia lekkie arendy, iurgielty, aby były zniesione, uchwalamy, stanowiąc *poenam privationis et triplicis pensionis, sub poena peculatus*, na Seymie *ante omnes causas etiam criminales* processem skarbowym o iurgieltach, *peremptorie ad instantiam Instigatoris ex delatione* skarbu albo ktoregokolwiek Posła, *decernendam* na takich, ktorzyby w sześć niedziel po publikacyi tey konstytucyi, dobr tych do dyspozycyi Podskarbiego naszego Koronnego nie oddali: ktorzy *sub poena privationis Officij, ad delationem* Posłow Ziemskich ktoregokolwiek Woiewodztwa, odebrawszy ie, *a plus offerenti* szlachcicowi iednak Polskiemu zaarendowawszy, kontrakt z kimkolwiek zawarty, do ksiąg y metryki skarbowey podać, prowent ztąd wzięty, na nie inszego, tylko na potrzeby stołu naszego, y insze, za wiadomością naszą wydawać powinien będzie. W Starostwach zaś sądowych zdawna *ad bona mensae Regiae* należących, taką ordynacją stanowimy, aby się z nich trzy części dochodow na stoł nasz obrocily: czwarta część na quartę, a piątą na prowent dzierżawcy Starostwa. Dobra *magnae procurationis; in integro* tak iako dawno były, zostawać mają: ktoby cokolwiek z nich upraszać miał, albo przed tym uprosiwszy do szczęciu niedziel, *post publicationem* konstytucyi, szcząc się, *quocunque titulo* trzymał, taki *poena peculatus in praefato foro puniendus*. A na cłach, żupach, y inszych wszystkich dobrach do stołu naszego należących, ktoby lub iurgielty, lub darowizny, solą albo pieniędzmi uprosił, albo napotym upraszał: albo ktobyby administrator tych prowentow, uproszone wydawał, tak ten, iako y ow, dziesiątkiem tysięcy grzywien, *parti et iudicio per medium* ma być karany, *ad instantiam Instigatoris*, albo Posła ktoregokolwiek Woiewodztwa, *in foro praefato*. Pieczętarze zaś nasi obojga narodow, przywileiow żadnych na zmniejszenie dochodow stołu naszego pieczętować nie będą. A W. X. Lit. ekonomii administracya ma być według przywileiu ś. p. Krola Imci, P. Oyca naszego, na Seymie 1635, deklarowanego, odprawowana, o co *forum* na Seymie, *poena privationis, et triplicis pensionis, sub poena peculatus*. Kontrakty iednak z skarbem naszym, w spustoszałych przez wojnę ekonomiach Pruskich, do lat pewnych zawarte, w cale zachowujemy: z tym dokładem, aby nad lata w kontrakcie specyfikowane, dalszey nie miały prolongacyi, *sub poena et foro superscriptis*.

Oprawa K. I. M. Cecylii Renaty.

5. Oprawę Krolowey Iey Mci Małżonki naszej, za zgodą wszech Stanow postanawiamy: to jest sto tysięcy złotych Polskich wiana, a drugie sto tysięcy przywianku, na dobrach niżej mianowanych: w Koronie, na Niepołomicach, Knyszynie, Krzeczewie, Stanisławowie, Kamieńcu Mazowieckim, z Zawiszynem y Iadowem, Tykocinie, Surazu, Wiśniowie, Kapinosie z Młodzieszynem y Kazuniem, Uściu y Piłą, Brodnicy, Gołubiu, Tucholi. A zaś w Wielkim Xięstwie Lit. na Bobroysku, ze wszystkimi włościami zdawna należącemi do niego, ktorekolwiek się znajdują teraz u rożnych possessorow, ktore *post decessum* terażniejszych, wracać się do oprawy Krolowey Ieymci, (za oddaniem summy successorom, ktora się z prawa pokaże) mają. Na Iurborku z Nową Wolą, Sokołce z leśnictwem, Hodorowce, y Kamienney z leśnictwem, Przerosli z leśnictwem, Siemnie, y Metellach, *cum iuribus patronatus, salvo iure modernorum possessorum*. Ktore to dobra obywatelom tych krajow dobrze osiadłym, gdzie dobra *consistunt*, kondycyi szlacheckiey mają być *in administrationem* puszczone, bez przeszkody żadney iurisdikcyi sądowey. A z nich quarta *reformatione non obstante*, ma być do Rawy, a W. X. Lit. donatywa do skarbu płacona. Przykładem też y zwyczajem przeszłym, *donum nuptiale* Krolowey Iey Mci z żup Krakowskich *quotannis* dwa tysiąca czerwonych złotych naznaczamy. Assckurując Rzeczposp: że *ratione huius juris reformationis*, żadney successyi Successorow Krolowey Iey Mci upominać się y dochodzić nie mogą, y nie będą: y Rzeczposp: summ pomienionych tak *in vita* iako y *post sera fata* Krolowey Iey Mci nikomu powracać nie będzie powinna, ale Krolowa Iey Mé tych dzierżaw szczęśliwie zażywać ma, poki tylko Krolową Polską będzie. A za tym też wedle przypadania pożytkow umnieyszać się ma tey prowizyi, którą Krolowa Iey Mé z żup Bocheńskich brać będzie, dla tego iż te dobra, naznaczone Krolowey Iey Mci, zatrudnione są *prae iure modernorum possessorum*.

Seym dwuniedzielny.

6. Seym dwuniedzielny, *in eum casum* ktory w skrypcie *ad archivum* danym, y konstytucją Seymu terażniejszego approbowanym, jest wyrażony, *authoritate praesentis Conventus, sine omnibus solemnitatibus*, wolno Nam będzie złożyć. Na ktorym iednak nietylko tamtą materią w skrypcie specyfikowaną, ale y to wszystko coby *concerneret publicum bonum et libertates communes*, traktować y konkludować będzie się mogło: odciawszy iednak wszelakie prywatne *desideria* y sądy, *exceptis causis fisci*, nie derogując konstytucyi anni 1637 o Seymach: a to przydając, że ten Seym mają Seymiki trzema niedzielami poprzedzać.

Ordynacya woyska Zaporowskiego Regestrowego, w służbie Rzpltey będącego.

7. Lubo to iest nasze *unicum* w sprawowaniu Państw tych *desiderium* szukać takich okazji, w którychby doznawali zawsze wierni poddani nasi *Regiam nostram clementiam*; lecz iż swawola Kozacka tak się bardzo wyuzdała, że też uskramiając ją, przyszło woyska nasze y Rzpltey przeciwko nim ruszyć, y *manus* z nimi *conserere*, a za zdarzeniem Boskim, iako wszystkich woysk Zastępów Pana, pogromiwszy ie y poraziwszy, y od Rzpltey *imminens periculum* odwrociwszy, wszelkie ich dawne iurisdycye, starszeństwa, prerogatywy, dochody y insze *decora* przez wierne posługi ich od Przodków naszych nabyte; a teraz przez tę rebellią stracone, *perpetuis temporibus* im odcyumiemy, chcąc mieć tych, których *fortuna belli* żywych *servavit*, za w chłopy obrocone pospolstwo. A iż z regestrowych, których tylko sześć tysięcy Rzplta w służbie swojej mieć chciała, Nam y Rzpltey się upokorzyli: tedy takową ordynacyą woyska tego *authoritate praesentis Conventus* czyniemy. Na mieyscu starszego, który iuz więcey *ex gremio* ich nie będzie nigdy bywał, ale My starszego Kommissarza od Seymu do Seymu przydawać będziemy, za zaleceniem Hetmanow, człowieka w stanie szlacheckim urodzonego, w dziele rycerskim doświadczonego, któryby rząd w woysku trzymał, wszelakich buntow przestrzegal, sprawiedliwości ubogim ludziom czynił, za ordynacyą Hetmana Koronnego, tam gdzie potrzeba Rzpltey ukaże, na czas y mieysce naznaczone stawał. Ten ma byż przysięgł *in eam iuramenti formam*. I a N. przysięgam Panu Bogu w Troycy Świętej iedynemu, iż na tym Urzędzie Nayiaśnieyszemu Władysławowi IV Krolowi Panu memu, *et ejus Successoribus* Krolom Polskim, y Rzpltey wiernie y zyczliwie służyć, swawolą Kozacką z możności moiej hamować, buntom ich zawczasu zabiegać, y o nich zawczasu Hetmana Koronnego przestrzegać, ukrzywdzonym od Kozakow sprawiedliwość czynić, a im krzywdy żadney *et praejudicium* nie czynić, ale się podług opisanja tego zachować, y rozkazania Hetmańskiego we wszystkim sluchać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż, y męka iego święta. Temu Kommissarzowi posłuszni byż maia, tak Assawulowie, Pułkownicy, Setnicy, iako y woysko wszystko. A ci wszyscy y z Kommissarzem maia *dependere* od Hetmana Koronnego, Pułkownicy także; więc y Assawulowie maia byż szlachta w rzemieśle rycerskim doświadczona, niepodeyrzaney enoty y wiary. Setnicy, y Atamani, ci maia byż z Kozakow samych, dobrze Nam y Rzpltey zasłużonych, ludzi rycerskich, obierani. Rezydencya Kommissarza iako *in meditullio* byż ma w Trechtymirowie. Pułkownicy zaś każdy przy swym pułku ma rezydować, tego przestrzegając aby z mieysc swych nie zieżdżali, chyba *in legali*, y to za wiadomością Hetmana Koronnego. Pułki z Pułkownikiem swoim

kolecią na Zaporozie chodzić maia, dla bronienia tamtych mieysc, y dla zabronienia Tatarom przeyscia przez Dniepr. Przestrzegać zawsze powinni będą, aby swawola po wyspach y rzekach nie zakrywała się, y ztamąd ekursyi nie czyniła na morze. A krom tych żaden Kozak bez paszportu Kommissarza, ważyć się nie będzie chodzić na Zaporozie. A gdyby taki był od Gubernatora, na Kudaku będącego, poimany, ma byż na gardle karany. Gdy woysko ukraiinne w pole wychodzić będzie, powinien też będzie Kommissarz zaraz za włość ze dwiema pułkami wychodzić, zwłaszcza gdy *extraordinarium periculum* nie będzie, y tam się przy Czarnym Szlaku położyszy, Tatarskim czatom wstręt czynić. A gdyby *extraordinarium periculum* następowało, wszystko woysko zkupić ma, y tam z nim poyzdie, kędy Hetmańskie nastąpi rozkazanie. Waruiemy też to, aby ciż Kozacy w służbie naszej y Rzpltey będący, od Starostow, y Podstarościch Ukrainnych, żadnego *praejudicium* nie cierpieli. Kozacy także w żadne rzeczy sobie nie należące wdawać się a pogotowiu w prowentach dobr naszych, żadnych przeszkod czynić nie maia. Czego Pułkownicy, y Kommissarze, przestrzegać pilno będą. A gdyby w powinności swey, niedbałemi byż się pokazali, maia za to przed Hetmanem Koronnym odpowiadać. Gdy się trafi sprawa między mieszczaninem, w dobrach naszych, a kozakiem regestrowym; na takich sądach Podstarości z Pułkownikiem zasiadać będzie. Naznaczymy też imieniem naszym, y Rzpltey, Kommissarze, na ocerklowanie osiadłości Kozackich, ktoreby Kozakom *successive perpetuis temporibus* służyły, aby co rok przypisow nie było, z szkodą Rzpltey, y uymą prowentow dobr naszych. Kozacy też regestrowi: tak w gruntach, iako y w osobach, uciążeni ni od kogo byż nie maia. Mieszczanie nasi według dawnych praw y zakazow, w Kozaki się sami, ani synow swoich wdawać, ani nawet corek swoich za Kozaki wydawać nie maia, *sub poena confiscationis bonorum*. Waruiemy też to, aby Kozacy w odleglejszych kraiach ukraiinnych (krom Czerkas, Czechrynia, Korszunia) y w inszych miastach na samey Ukrainie będących, gdzie dla niebezpieczeństwa od pogan mieszkać musza, nie mieszkali, y dobr swoich w miastach tam nie mieli, aby się im przez to w kupie mieszkanie, odcięła wszelka okazya do schadzek, a za tym y do buntow. Naznaczymy także Kommissarzow z Seymu tego, aby wyczrzelili w grunty Trechtymirowskie, y co się ukaże że Kozacy komu co *per vim* odjęli, aby to przywroczone było *possessoribus antiquis*. Szersza w tey mierze ordynacya, w osobnym skrypcie *ad archivum Regni* podanym, iest opisana.

O supplementach.

8. Iako to sobie Rzplta *in pactis conventis* warowała, że woysk cudzoziemskich, y innych wszelakich, zaciagać, y przyczyniać nie będzie, ani *bella offensiva* podnosić bez wiadomości

wyrażnego konsensu Rzpltey, tak y teraz toż stanowimy, *et lege cavemus perpetua*: że nie tylko My, *et Successores* po Nas następujący Krolowie Polscy, podług tegoż punktu *pactorum conventorum*, we wszystkim zachowamy się, ale y nikomu w tey Rzpltey naszej, *sine consensu omnium Ordinum*, zaciagać woysk, y przyczyniać nie dopuścimy.

Cła morskie.

9. Lubo na przeszłym dwuniedzielnym Seymie, konstytucyą o cłach, niektore Woiewodztwa Koronne, y W. X. Lit. do braci wzięli, iednak iż na teraznieyszym Seymie Generalny *omnium Ordinum* konsens na nie zaszedł; tedy tak uchwałą tego Seymu stanowimy: że ponieważ *ius maris et vectigalis marini* (ktorego insi Panowie, y Rzplte postronne, w portach swoich, *pro necessitate* Państw swoich, swobodnie zażywaią) Nam y Rzpltey, względem iey portow y brzegow, należy: przetoż na obronę Państw naszych, ktore *instar antemuralis* wszystkiego Chrześcianaństwa, ze wszystkich stron *barbarorum impetus* na sobie, y woyskach swych, *sustinent et propulsant*; chcąc *ius maris Baltici* od Przodków naszych Krolow Polskich, y W. X. Lit., zawždy w całości *conservare*, do skutku przywieść, Kommissarzow z obojga narodow, *authoritate* Seymu naznaczymy: z Senatu, Wielobnych, X. Iakuba Zadzika Krakowskiego, Macieja Żubieńskiego Kujawskiego, Piotra Gembickiego Przemyślskiego, Kanclerza Koronnego, Iana Lipskiego Chełmińskiego, Biskupow. Iasnie Wielmożnego, y Wielmożnych, Stanisława na Koniecpolu Koniecpolskiego, Kasztellana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, Buskiego, Barskiego, Kowelskiego, Pereasławskiego: Stanisława Lubomirskiego, Krakowskiego, Spiskiego, Białocerkiewskiego, Zatorskiego: Krzysztofa ze Bnina Opalińskiego, Poznańskiego, Szremskiego: Krzysztofa Radziwila Wileńskiego, Hetmana W. X. Lit., Kaspra Denhoffa Sieradzkiego, Łayskiego, Bolesławskiego: Mikołaja z Ciechanowca Kiskę Kasztellana Trockiego, Wilkomirskiego: Pawła Działyńskiego, Pomorskiego, Bratyańskiego, Woiewodow y Starostow. Adama Kazanowskiego Kasztellana Sędomirskiego, Podkomorzego Koronnego, Boryszowskiego, Soleckiego, Kozienickiego, Bielskiego, Starostow. Przy tym Panow Senatorow rezydentow na ten rok naznaczonych, y na ten czas przy boku naszym będących, Urzędnikow Koronnych, y W. X. Lit. Łukasza ze Bnina Opalińskiego Koronnego, Ludwika Alexandra Radziwila W. X. Lit. Wielkich Marszałkow. Stanisława Albrychta Radziwila, Kanclerza W. X. Lit.; Ierzego z Tęczyna Ossolińskiego Koronnego. Stefana Paca W. X. Lit. Podkanclerznych; Iana Mikołaja Daniłowicza Koronnego, Mikołaja Tryznę W. X. Lit. Podskarbach. Stanisława Przyemskiego Koronnego, Lwa Kazimierza Sapielę W. X. Litewskiego Nadwornych Marszałkow. A z Koła Poselskiego: z Wielkicy Polski, Urodzonych, Łukasza ze Bnina Opa-

lińskiego, Woiewodzica Poznańskiego, Bogusława na Leśnie Leszczyńskiego, Woiewodzica Belskiego, Alexandra z Otoka Zaleskiego Podsejka Sieradzkiego, Stanisława Krasieńskiego Podkomorzego Ciechanowskiego, Iana Działyńskiego Puckiego, Erharda Denhoffa Ekonomy Malborskiego, Kościerzynskiego, Starostow. Z Małey Polski, Mikołaja Ostoroga Podczaszego Koronnego, Ierzego Lubomirskiego Sądeckiego Starostę; Piotra z Zurowa Daniłowicza Krayczego Koronnego, Maxymiliana Fredra Podkomorzego Przemyślskiego, Regenta Kancellaryi naszej, Adama z Brusilowa Kisiela Czerniechowskiego Podkomorzego, Iana Iabłonowskiego Podczaszego Krolowy Ieymci. Z W. X. Lit. Ianusza Radziwila Podkomorzego W. X. Lit., Krzysztofa Zawiszę Pisarza W. X. Lit. Adama Sakowicza Podkomorzego Osmiańskiego, Iana Rostowskiego Chorążego Kowińskiego, Piotra Kochlewskiego Sędziego Ziemskiego Brześciańskiego, Stefana Chrzęstowskiego Instygatora W. X. Lit. Ktorzy Kommissarze, *absentia nonnullorum non obstante*, na dzień piętnasty miesiaca Lipca do Nas, gdzie na ten czas z dworem naszym będziemy, ziachawszy się, y specyalną przysięgę *secundum rotam* w instrukcyi wyrażoney, tak Senatorowie iako y Posłowie, wykonawszy, według teyże instrukcyi od Nas y Rzpltey tu na Seymie *authoritate publica* daney (ktorey rewersał z podpisem Naywielebniejszego X. Arcybiskupa Gnieźnińskiego, y Pieczętarzow obojga narodow, także y Urodzonego Marszałka Poselskiego, *in archivo Reipublicae* ma byż schowany) sposób wybierania y exekwowania cła tego, w portach Rzpltey namawiać będą, obwieściwszy y przyzwawszy tych wszystkich, ktorzy względem pożytkow swych, *interest* iakiekolwiek w portach Rzpltey pretenduią. A ponieważ obywatele stanu szlacheckiego Woiewodztw Pruskich, przykładem idąc wszystkiey Korony, y W. X. Lit. *boni publici causa* konsens swoy ochotnie na cła portowe dali: y dla tego konfirnując im *privilegium incorporationis reciprocae sponsonis*, y inszo wszystkie dawne, *quibus, hactenus gaudebant, legitime* nadanych, przywileie deklaruiemy, że iako *toti huius Regni nobilitati*, tak y im świeżo ustawione cła portowe *in immunitatibus*, ktore ich *liberos ab omni exactione* czynią, a pogotowiu w inszych punktach w pomienionych przywileiach wyrażonych, nie mogą *derogare*.

O tytułach cudzoziemskich.

10. Lubo tak wysoka iest prerogatywa, wolności, którą *equestris ordo* w tey Rzpltey iest ozdobiony ze wszystkie tytuły y preeminencye, ktoremi gdzieindziej *honor natalium distinguitur, facile superat*, y dla tegoż wiele Xiążęcych familii, zasmakowawszy sobie ozdoby stanu szlacheckiego, wyżey sobie poczytały, *in gremium communis libertatis et aequalitatis recipi*, niżli się swemi Xiążęcemi szczyścić preeminencyami: iednak aby sobie kto *varietate titularum*, większych

niżeli *aequalitas* szlachecka *patitur*, preeminency nie pretendował, ani uzurpował; deklarujemy, że jako *paritate juris in hoc liberrimo Regno*, wszyscy *equestri ordinis* ludzie równi są sobie tak ta *varietas titularum, aequalitatem nobilitatis* znosić nie może, ani *inaequalitatem natalium* wnosić; y tak *perpetua lege cavemus*, że żadnych tytułów, ani świeższych, ani dawniejszych nikt zażywać, ani nowych upraszać nie może, ani będzie (procz tych które są w Unii przyjęte.) A w Kancellaryach naszych Grodzkich y Ziemskich, dawane nikomu y przyinowane nie będą: wszakże iednak y ci *paritati juris, et aequalitati ordinis equestri*, iako dawno, tak y teraz podlegać mają.

Kommissya do Bytowa y Lemborku.

11. Ponieważ konstytucyą Seymu przeszłego, Powiaty Lemborku y Bytowa, są inkorporowane do Korony, a ordynacya ich na ten Seym odłożona, stanąć nie mogła: tedy naznaczamy Wielmożnych, Woiewodę Malborskiego, Woynickiego, Rogozińskiego, Kasztellanów. Urodzonych Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Jana z Obor Oborskiego, Sochaczowskiego Starostę: Jakuba Weyhera Woiewodzica Chełmińskiego, Mikołaja Łopackiego Podkomorzego Zakroczymskiego, Andrzeja z Tucznia Tuczyńskiego, Jana z Wąglikowic Wąglikowskiego, Adama Brochowskiego Pisarza Sochaczowskiego, Sekretarza naszego. Ktorzy ziechawszy do Lemborka *pro die decima Augusti*, opisanie dostateczne tych Powiatów, *qualitatem et quantitatem territorij*, y obywatelów stanu szlacheckiego, którzyby *collatum olim feudum Ducibus Pomeranice in statu nobili*, w tych tam Powiatach poprzedzili: także miasta, wsi, dzierżawy, y wszystkie włości, *fideliter* zinwentować y zregestrować powinni będą: czego *rationem* na przyszłym Seymie dostateczną uczynią. A tam Rzpłta będąc dostatecznie informowana, ordynacyą tych powiatów nieodwłocznie uczyni, *non derogando iuribus Terrarum Prussiae*.

O sądach żołnierskich na Trybunałach.

12. Lubo to już na szczęśliwey Koronacyi naszej stanęła konstytucya, iż dla omieszkania służby woienney, na Trybunale Lubelskim, zaraz po zasiedzeniu, y po spisaniu ordynacyi, przed wszystkimi inszemi sprawami, sprawy między żołnierzami y duchownymi, y innych kondycyi ludźmi, o szkody y krzywdy sądzone były, *in quantum* by tych spraw stawało: iednak iż się Nam, y Stanom Rzpłtey wojsko przez Posły swe skarżyło, że nad konstytucyą y ordynacyą o tych sądach uchwaloną przez wszystkich Trybunał przywoływają spraw żołnierskich siła, y niewiadomych o tym *in contumaciam* banniuią, y do omieszkania służby Rzpłtey ich przywodzą, że często nie placeni ieszcze, miasto obozu, pod regestrami Trybunalskimi mieszkają: przeto chcąc My *in suo robore* prawo o tym uchwalone zachować, *hac lege* wa-

rujemy, aby napotym na początku każdego Trybunału Lubelskiego, *militares* tylko *causae* sądzone wołane, y poty, poki iedno ich stanie, sądzone były: a skoro ich nie stanie, a insze się sprawy sądzić zacząną, aby już żołnierskich spraw *per decursum* Trybunału tego nie przywołano, aż na początku znowu drugiego Trybunału, iaka jest *mens* konstytucyi szczęśliwey Koronacyi naszej. A ktoby się ich ważył nad ten czas naznaczony o szkody y krzywdy pozywać, aby *eo ipso in causa succumbat*, postanawiamy; y iesliby iakie na żołnierze processy zaszyły *hoc illegitimo tempore* sądów ich, te wszystkie *nullitati subiacere* mają. Warujemy y to, aby Trybunał żadnych *in posterum arbitrarias*, nad te które w prawie opisane są, *pecuniarias poenas* od żołnierzów nie brał, y już więcej ich od tego czasu takimi winami nie aggrawował.

Zniesienie bannicyi in contumaciam otrzymanych, z żołnierzów.

13. Iż *inter praecipua* do Nas, y Stanów Rzpłtey *postulata*, wojsko nasze ukraiinne przez Posły swe to wniosło, aby bannicye *in contumaciam*, kotoremi się uciążeni bydy *in civilibus etiam causis* uskarżali, nie wiedziawszy o żadnych pozwach, a pogotowiu o processach, chcąc im w tey mierze żalosney ich proźbie wygodzić, *authoritate praesentis Conventus*, wszystkie bannicye *in contumaciam* na nich otrzymane *in civilibus causis*, (*criminales* w to nie kładąc) z nich znosimy, kassujemy, y umarzamy. A żeby y szlachcie, y duchownym, y inney kondycyi ludziom *injuriatis praejudicium* się nie działo w rzeczy samey: postanawiamy, aby każdy z tych ukrzywdzonych, ktorzy o te krzywdy y szkody swe, bannicye *in contumaciam* na żołnierze otrzymali, lub sami, lub *per plenipotentes*, stawili się na miycse terażniejsze, a te tylko sprawy, na kotore bannicye *in contumaciam* na żołnierzach są otrzymane, sądzić będą *ultimarie* Hetmani z Kommissarzami, z Senatu, y z Koła Poselskiego, na tę zapłatę naznaczonemi. W inszych zaś krzywdach, y w inszych akcyach, wedle prawa dawnego y zwyczaju, przy samych Hetmanach sądy zostaną: od ktorych *injuriatis*, ieszliby chcieli, wolno będzie na Trybunał udać się z nimi, według pierwszych konstytucyi.

Exempty żołnierzom, y innym in legationibus postanym.

14. Exempty żołnierzom w obozie, albo na woynio y expedyeyi, y na posłudze Rzpłtey będącym, aby w tych sprawach, kotore dawne konstytucye opisały y ocerklowały, wszelkie *subsellia in personalibus* tylko przyjmowały, za attestacyą Hetmanów, albo Pułkowników na miycse Hetmanów będących, warnujemy. Także y tym, ktorzy lubo od Hetmanów naszych w sprawach Rzpłtey, lub od Nas samych, w posłudze także naszej, y Rzpłtey, *ad externos Principes*, y *ad externas Respublicas* wysyłani in legatione będą.

Religia Grecka.

15. Warowany iest pokoy rozroznionych w religii Greckiey konstytucyą *anni* 1635. Przetoż aby *in posterum* dekreta w Trybunałach, tak Koronnych iako y W. X. Lit., kotore *vim sapient legis*, nie były ferowane, *authoritate praesentis Conventus* warujemy, reasumując w tym konstytucyą *anni* 1627.

Declaratio preskrypcyi w dobrach duchownych.

16. Deklarując *de praescriptionibus* konstytucyą na szczęśliwey koronacyi naszej postanowioną, warujemy, że *non ad futurum tantum*, ale y *ad praeterita*, ściągac się ma *praescriptio ratione bonorum immobilium, exceptis* kiedy wakowały kościoły, *ob suppressionem fundationum* kościołów: o co akcyja nie może bydy *sine documento speciali* intentowana. A kiedy w kotorey sprawie *ratione decimarum*, dekret *compositi iudicij*, lub *compositio et approbatio loci ordinarij* zaydzie; tedy już *nulla ratione* wzruszona bydy nie ma.

Wybrańcy.

17. Chąc wybrańce w dobrach naszych w dobry y dawny porządek wprawić: postanawiamy, aby razem po wszystkich dobrach naszych, z ktorych iednokolwiek wychodzą wybrańcy, kommissya z Kancellaryi naszej dana była Urzędnikom Ziemskim Woiewodztw Ziem tych, w ktorych iedno dobra nasze są, z ktorych *praevis juramento* wybrańce wyprawują, aby ci Kommissarze pilną inkwizycyą lanów, z ktorych ci wybrańcy służbę powinni, uczynili: także aby y to iakwirowali, gdzie się te lany podziały, ieszliby gdzieindziej są rozdane, albo od Starostów do folwarków swych przyłączone. A gdy taka inkwizycya na przyszłym Seymie przed Stanami tey Rzpłtey czytana będzie, wolno będzie Rzpłtey tę ich służbę bez utrudzenia ich samych, y bez uciążenia większego, dalekim przechodzeniem do obozu ludzi, na pieniądze obrocić, z ktorychby się zaciągnąć mogła porządna y służąca picchota.

Oeconomia bellica.

18. Przywodząc do skutku tym lepszego, *oeconomiam bellicam*, iakośmy na przeszłym Seymie Starszego nad armatą uczynili, Urodzonego Pawła Grodzickiego, tak, żeby w porządek najlepszy ta ekonomia wprawić się mogła: za zgodą wszech Stanów postanawiamy, żeby ta quarta druga, kotora na armatę y potrzeby do niey należąca, pozwolona iest do rąk Grodzickiego, Starszego nad armatą Koronną od PP. Deputatów w Rawie oddawana była, tak, iako dawna quarta do rąk Podskarbiego naszego Koronnego oddawana bywa. Która to quarta druga pomieniony Grodzicki, Starszy nad armatą Koronną, przez całe dwie lecie na nie inszego obracać nie ma, iedno na fundacyą tey ekonomii woienney, żeby czekhausy na miycsach sposobnych pobudowane, gdzie stare są poprawione,

prochownie postawione, y działa kotore potrzeba przelane, y osadzone były. Tudzież w saletrach, prochach, żelazach, kulach, knotach, y inszych do armaty potrzebach, prowizya się porządna uczyniła, żeby taki fundament założywszy, y armatę było gdzie schować, y insze do niey potrzeby pogotowiu były: dla czego też saletry, ołowiow, *secundum pacta*, dodawać pod czas potrzeby będziemy. A tym czasem nim te dwie lecie wyndają, potrzeby woienne, y iurgelty, y formany, Podskarbi nasz Koronny z publicznych podatków providować będzie, iako czynił, poki tey drugiey kwarty nie było: kotore żeby swym porządkiem szły, to coby na nie wychodziło, do rąk Starszego nad armatą oddawać to będzie, a on też z tey drugiey kwarty, y inszych pożytków na armatę naznaczonych, y iako z tych pieniędzy, kotore na potrzeby woienne brać będzie, tudzież z prochów, kul, knotów, y inszych *materialia* wszystkich do armaty należących, na każdym Seymie rachować się będzie Rzpłtey powinien. A że szpital, kotory Krol Stefan ś. p. na żołnierza ubogiego fundował, nie obraca się według intencyi *fundatoris*, dla tego że intraty nie masz do niego naznaczoney: więc rozumiejąc, że zasługi rycerskie *indignum* szpitalami nagradzać: przeto obracamy go na czekhaus, y zlecamy Urodzonemu Pawłowi Grodzickiemu, aby go reformował, y iak naylepszy czekhaus z niego, kosztem Rzpłtey, zbudował. Inwentarz armaty Koronney od pomienionego Grodzickiego spisany, y ręką Naywielebniejszego X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Iasnie Wielmożnego Kasztelana Krakowskiego, Hetmana W. Kor. y Urodzonego Marszałka Poselskiego, y Deputatów co rachunków słuchali, podpisany, y na każdym Seymie rewidowany bydy ma, *ut constet Reipubl.* iako się ta armata obraca, y w iakim będzie zostawała porządku. Więc ponieważ według konstytucyi a. 1637 ma *dependere* od Hetmana naszego Koronnego: przeto za wiadomością iego szafować temi pieniędzmi będzie, y tę *oeconomiam bellicam cum scitu ejus instituet*.

Warunek PP. Senatorom, y Posłom Seymu terażniejszego, w sprawach sądowych, w Koronie, y w W. X. Litewskim.

19. Dla pewnych spraw Rzpłtey, iż przyszło po Seymie przez kilka dni PP. Senatorom, y Posłom Ziemskim, w Warszawie się ieszcze zabawić: tedy ieszliby kotory z nich sprawę w Koronnym, albo W. X. Lit. Trybunale miał, kotora by się pod ten czas w niebytności iego na Trybunale, *et in alijs subsellijs* odprawowała; tedy takowego każdego sprawę, *in quocunque genere actionum*, luboby co *contrarium ex arcto* na nim pod ten czas otrzymano *causam* iego *ad eum terminum*, iako pod Seym była, *restituimus*, y czas iemu po skończeniu Seymu w sześć niedziel, *praemissa citatione contra partem adversam, ex speciali registro* do odprawowania sprawy iego naznaczamy: kotora konstytucya y Posłom wojskowym służyć ma.

O dekretych Trybunałskich w Koronie, y w W. X. Litewskim.

20. Acz to prawem pospolitym, osobliwie konstytucyą anni 1627 dostatecznie warowano, aby Trybunał spraw takowych, które w prawie opisane nie są, przed się nie przypuszczał, y nimi nikogo nie aggrawował: iż iednak w tym prawu pospolitemu nie dosyć się dzieie, warujemy to terazniejszą konstytucyą, że się Trybunał podług prawa pomienionego w cale zachować będzie powinien. A iesliby przeciwko pomienioney konstytucyi takowe dekreta na potym stanęły, nullitatis vitio subjacere mają, y exekucyi podlegać żadney nie będą.

Seymowe mandaty przeciw dekretych Trybunału W. X. Litewskiego.

21. Warowano rzetelnie w prawie W. X. Lit. co Seymowemu, co Zadwornemu naszemu, co Trybunałskiemu Sądowi należy sądzić; a przeciw ludzi niespokojni zwykli causas distinctas confundere, y te subsellia między sobą mieszać: przetoż warujemy, że iesliby kto przeciw dekretych Trybunałskiemu w takiej sprawie, która ex sua origine et natura, et praescripto legis Sądowi Trybunałskiemu należała ferowanemu, mandat Seymowy z Kancellaryi naszej W. X. Lit. wyniosł, y on stronie podał, tedy o to samo tysiąc kop Litewskich winy stronie przepadnie. O co forum na Trybunał W. X. Lit.

O kommissyach na rozgraniczenie z Moskwą Państw Koronnych, y W. X. Lit.

22. Że na dwuniedzielnym Seymie 1635 Kommissarzow W. X. Lit. do rozgraniczenia Państw Koronnych, y W. X. Lit. z Państwem Moskiewskim, y konstytucyą nie włożono, nie ma to nic wadzić prawom W. X. Lit. A na potym ilekroć od Nas, y Rzpltey, do rozgraniczenia Państw Koronnych, albo W. X. Lit. z Moskiewskimi, Kommissarze bądź z Seymu, bądź z Kancellaryi naszej, naznaczeni będą: tedy do granic Koronnych ieden z W. X. L. a do granic W. X. Lit. ieden Kommissarz Koronny ma bydź przydany: a to dla pilniejszego pakt z narodem Moskiewskim uczynionych, strzeżenia y dotrzymania.

O nieznoszeniu dekretow Trybunałskich w W. X. Litewskim przez plenipotentow.

23. Iż w W. X. Litewskim niektorzy na wyroczenie dekretow Trybunałskich ex serijs controversiis otrzymanych, plenipotentowi o zmwow z stroną, albo o upuszczenie obron, sprawę do drugiego Trybunału intentowawszy, y stronę przypozwawszy, plenipotentowi ewazyi dopuszczają, a dekreta Trybunałskie znoszą: zabiegając tedy temu, postanawiamy, że gdzieby plenipotens był convictus fraudis contra suum principalem commissae, tedy na gardle karany będzie, a sprawa ona in integrum ma restitui, a ten, który plenipotentu przenaiał, ma sto kop Litewskich za-

placić, nie odchodząc od sądu, parti actoreae, nie Trybunałowi. A gdzieby też kto plenipotentowi actionem intentowawszy, nie dowiodł na niego fraudem, albo go convincere niechciał: tedy sto kop Litewskich winy plenipotentowi, a drugie sto kop winy parti citatae nie odchodząc od sądu zapłaci, a on dekret ma iuz nieporuszony zostawać.

Deliberacye zadworne w sprawach W. X. Lit.

24. Iezeli sprawa szlachcicowi od Instygatora cum delatore, o dobra leżące, za dworem naszym intentowana, wpadła w deliberacyą, a do roku y sześci niedziel ona deliberacya expedyowana nie była, a szlachcic pozwany illo deliberationis tempore currente, upominałby się urzędownie potrzykroć w Kancellaryi naszej W. X. L. expeditionem deliberationis, a nie otrzymałby iey: tedy szlachcic eo ipso sprawę, y dobra wygrywać, y na delatorze win prawnych, y szkod swoich requirować ma, według konstytucyi 1633 o dobrach przed Unią nabytych: która konstytucya tylko Wielkiemu X. L. służyć ma.

O dekretych Trybunałskich, Kiiowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego, Czerniechowskiego, Woiewodztwa.

25. Przychylając się do konstytucyi anni 1627 o dekretych Trybunałskich: postanawiamy, aby Trybunał sprawy tych Woiewodztw, według praw, processu, y zwyczajow ich własnych y udziałnych, przywileiem Unij, y konstytucyami pośledniejszemi onym potwierdzonych, tak iako te prawa w sobie brzmią, bez wszelakich interpretacyi sądził. Dekretow między obywatelami Woiewodztw tych, legitime ferowanych, prywatnemi relaxacyami, extra forum, regestrum, et terminum, między sprawami Koronnemi w Lublinie, y w Piotrkowie nie znosił. A gdzieby się kolwiek takowe relaxacye pokazały, za nimi żaden rigoru dekretom na sobie nakazanego uchodzić nie może, y owszem nullitati mają subesse. A że konstytucyą anni 1613 o appellacyach, Woiewodztwo tylko Kiiowskie przyięło, aby tym wszystkim Woiewodztwom służyła, postanawiamy: to obiaśniwszy, aby we wszystkich sprawach Urzędowych, y świeżego uczynku (solis causis fisci, et mere incarceratorum exceptis) nie między Koronne konserwaty, ani do Piotrkowa, ale między sprawy tychże Woiewodztw konserwatywne, do Lublina, cum praefixione in duabus septimanis pozwy były wydane, y appellacye dopuszczane: sub nullitate extraditae citationis, et admissae appellationis, atque poena quingentarum marcarum Polonicaum, super evocante decernenda.

Rozgraniczenie Woiewodztwa Wołyńskiego, z Powiatem Pińskim.

26. Na rozgraniczenie Państw naszych w W. X. L. od Powiatu Pińskiego, y w Woiewodztwie Wołyńskim, od Powiatu Łuckiego, powagą Seymu terazniejszego postanawiamy kommissyą. Kommissarzow, tak z Senatu iako y z

stanu rycerskiego, naznaczymy, Wielmożnych y Urodzonych, Adama Alexandra Sanguszkę, Woiewodę Wołyńskiego, Albrychta Stanisława Radziwiła na Olyce y Nieświeżu, Kanclerza W. X. L. Pińskiego, Tucholskiego, Gniewskiego, Starostę naszego: Ieremiego Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Iana Zorawickiego, Podkomorzego Krzemienieckiego, Władysława Sotomireckiego, Marszałka Pińskiego, Mikołaja Kuńczewicza Podkomorzego Pińskiego, Hrehorego Czetwertyńskiego, Krzysztofa Szymkowica Sklińskiego, Sędziego Ziemskiego Łuckiego; Andrzeia Terleckiego, Alexandra z Brusilowa Kisiela, Gabryela Hulewicza z Woiutyna, Iana Glinkę Łowczego Halickiego, Andrzeia Czaplca z Szpanowa, Mikołaja Pódołca, Andrzeia Zahorowskiego, Andrzeia Wołowicza. Ktorzy na miejsce y czas innotescencyami naznaczone zachawszy się, mają tę funkcyą, w rozgraniczeniu y uspokoiniu wszelakich różnic, między temi Powiatami skutecznie odprawić, absentia duorum vel trium non obstante.

938 Kommissya do Śląska, Margrabstwa, y Pomorstwa, z Woiewodztwy Wielgopolskiemi.

27. Na gorącą instancyą Woiewodztw Wielgopolskich, ktorzy sobie wielkie krzywdy od pomienionych Prowincyi mieniać, na uspokoinie tych kontrowersyi, naznaczymy Kommissarze nasze: z Senatu Wielmożnych y Urodzonych, Krzysztofa ze Bnina Opalińskiego, Poznańskiego, Szremskiego Starostę: Zygmunta z Grudney Grudzińskiego, Kaliskiego, Hieronima Radomickiego Inowłocławskiego, Woiewodow: Adama na Wyszyne Grudzieckiego, Miedzyrzecckiego, Abrahama na Zbąszyniu Ciświckiego, Szremskiego, Waclawa Ossowskiego Nakielskiego, Andrzeia Pogorzelskiego, Przenieckiego, Iana Smoszewskiego Sądeckiego, Kasztellanow: Stanisława na Przyimie Przyemskiego, Marszałka Nad: Kor: Generała Wielgopolskiego, Osieckiego, Konińskiego, Piotra ze Bnina Opalińskiego, Podstolego Kor: Odolanowskiego Starostow. Olbrychta Adama na Przyimie Przyemskiego, Oboźnego Kor: Łukasza ze Bnina Opalińskiego, Woiewodzica Poznańskiego, Franciszka z Czarnkowa Czarnkowskiego, Starostę Miedzyrzecckiego, Iana y Przecława z Leśna Leszczyńskich, Woiewodzicow Brzeskich Kujawskich, Bogusława na Leśnie Leszczyńskiego, Woiewodzica Bełskiego, Andrzeia na Tuczynie Tuczynskiego, Tyburcego Złotnickiego Chorążego Kaliskiego, Iana z Bukowca Slichtinga, Sędziego Ziemskiego Wschowskiego, Marcina z Wierzbną Rydzynskiego, Podśedka Wschowskiego; Łukasza Orzelskiego Cześnika Kaliskiego, Lamparta Sierakowskiego, Starostę Kopanińskiego, Iana Kowalskiego Burgrabiego Ziemskiego Wschowskiego, Andrzeia Ossowskiego, Stanisława Rokoszwowskiego, Krzysztofa Mielzyńskiego, Władysława Strykowskiego, Andrzeia Niegolewskiego; Woyciecha Gaiewskiego, Marcina Pigłowskiego z Pigłowic, Piotra Stan-

kara Woyskiego Grabowieckiego, Pisarza Grodzkiego Horodelskiego, Sekretarza naszego: ktorzy to Kommissarze aliquorum absentia non obstante, za uniwersałem naszym porozumiawszy się z Kommissarzami Cesarza Imci, y Kurfirsztą Imci Brandeburskiego, obwieściwszy do tego obywatelow pogranicznych do granic tych należących, wcześniej przez uniwersały swe, granice y dyfferencye wszystkie między Państw naszymi, a Prowincyami pomienionemi, uspokoić powinni będą. Tamże znosząc się z Kurfirszttem Imcią, inhaerendo anterioribus constitutionibus: annorum, 1589, 1611, et 1616, y transactioni inter Status Posnaniensium: et Calisien: Palatinatum Kurfirsztą Iana Zygmunta in anno D. 1618 in villa Trzebieszow, per praedictos ab utrinque deputatos Commissarios initae. Postanawiamy aby iazy wszystkie, gaci y impedimenta na rzecze Warcie, opera humana extracta per possessores fundorum, przez ktore rzeka taż Warta decurrit, zniesione y uprzatnione były in spatio trium mensium: casu contraventionis, forum o to w Grodzie Poznańskim, ad instantiam cuiusvis, sine appellatione, sub poena mille marcarum, per medium parti et Officio luenda. Nie wzruszając w niczym praw y przywileiow miastu naszemu Poznaniu na składy służących. Tegoż Kurfirsztą Imci żądać będziemy, cła ktore na mercatores plebeios włożone są, aby moderowane były: a żeby się do przekopu od Frankfortu miasta swego, do rzeki Haweli, a zamtąd do Alby, tak iako się w pomienioney transakcyi, Ian Zygmunt ociec Kurfirsztą Imci ofiarował, skutecznie, y co rychley przyłożył. A że teraz Państwa oboie, tak Margrabskie, iako y Pomorskie, pod jego władzą y iurydykcyą są, aby nie dwoim, ale iednym tylko cłem kontentował się.

Sigillacya Gdańska.

28. Częste od stanu szlacheckiego na Seymach przeszłych, y na terazniejszym, skargi wnoszone były przeciwko sigillacyi miastu Gdańskowi anno 1628 pozwołoney, iakoby commercia sukienne bardzo obciążać, y vim monopolij, przeciwko tey Rzpltey prawu, do Gdańska zaciągać miała: przetoż prozbom stanu rycerskiego kondescendując, usum istius sigillationis aż do przyszłego Seymu zakazujemy, y żeby kupcom do wszystkich miast y portow Rzpltey, non sigillatos pannos wozić, y one przedawać, aż do przyszłego Seymu wolno było, warujemy. A interea temporis naznaczymy Kommissarzow tych, ktorzy do cel morskich, ktorzy strony mature obwieściwszy, pod bokiem naszym weyźrzed w to mają, iesli iakie były in usu istius beneficij Reipublicae excessus. A iesliby się dowodnie pokazalo, że Gdańszczanie hac sigillatione sunt abusi; tedy na przyszłym Seymie abrogatio tey sigillacyi, cum consensu Ordinum lege publica subsequi debet. A kupcy zamorsey, y cudzoziemscy, sukna stępowane, postrzygane, y nullatenus wyciągnione, przywozić mają, y przedawać obywatelom Państw naszych, sub amissione mer-

cium. Koronni też y W. X. L. kupcy y sukienicy, temuż podlegać mają: okrom co się dotyczy kirow y karazy, które nie zstępowane, przedawać wolno im będzie. Czasu iednak do wyprzedania tych sukien dawnych, do S. Michała blisko przyszłego kupcom użyjemy.

Ludzi ukraińnych pewnych miast, powinna Rzpłtey służyć.

29. Iż według dawnych praw y zwyczajow, powinni byli pewni Starostowie Ukrainni, na każdą Rzpłtey usługę, pewną liczbę ludzi stawić: naznaczamy *praesentis Conventus auctoritate*, z Koła Poselskiego, y dworu naszego Kommissarzow, którzyby po tych Starostwach pilną inkwizycją o tych ludziach, y służbie ich, czyniwszy, y dawne o tym registra skarbowe wzięwszy, w słuszny porządek, y w dawną klębę, aby te ludzie wprawili, które *sub privatione Capitaneatus*, powinni będą *in posterum* Starostowie stawić na posługę Rzpłtey, nie zasłaniając się libertacyami, y przywilejami *ad male narrata* uproszonemi.

Kommissya Wołynia, z Belskim Woiewodztwem.

30. Dawne to iest *desiderium* Woiewodztwa Wołyńskiego, y Belskiego, aby te dyfferencye, które między temi Woiewodztwy o granice zachodzą, przez kommissyą uspokoione były: którą ich affektacyą za rzecz słuszną przyjąwszy, za zgodą wszech Stanow, kommissyą na rozgraniczenie tych Woiewodztw dajemy, y Kommissarzow naznaczamy, tak z Senatu, iako y z Koła Poselskiego; którzy porozumiawszy się z sobą o czasie y mieyscu, y wcześniej innotescencye wydawszy, żeby tamedni obywatele ziachać się *commode* mogli, kommissyą tę wedle praw pokazanych, y dawnego rozgraniczenia, rozgraniczyć mają. Ktorych Kommissarzow, z Senatu y stanu rycerskiego, naznaczamy: Wielmożnych y Urodzonych, Iakuba Sobieskiego, Woiewodę Belskiego, Krasnostawskiego, Iaworowskiego Starostę: Mikołaja na Klewaniu Czartoryjskiego, Wołyńskiego: Gabryela Stepkowskiego Braclawskiego, Kasztellanow. Ierzego z Kozielecka Puzyń Włodzimierskiego, Belskiego, Podkomorzow: Mikołaja z Brusilowa na Kisielgrodzie, Chorążego Nowogrodu Siewierskiego, Oleśnickiego, Sędzię Ziemskiego Belskiego; Andrzeia Leniewskiego Podśędkę Łuckiego. Iana Komorowskiego Podczaszego Belskiego. Tomasza Kozikę Podstolego Wołyńskiego. Alexandra Kirdeiwicza Wilhorskiego, Woyskiego Łuckiego. Ianusza na Perespie Prusinowskiego: Michała Liniewskiego, Matyasza Iwanickiego, Pawła Hulewicza z Wołutyna: Stefana Liniewskiego, Sędzię Grodzkiego Włodzimierskiego: Piotra Stankara Woyskiego Grabowieckiego, Pisarza Grodzkiego Horodelskiego, Sekretarza naszego, Romana Zaborowskiego Rotmistrza naszego. Łukasza Hulewicza z Wołutyna: Alexandra Czaplca z Szpanowa: Iana Brzezickiego, Iana Chry-

nickiego na Knichyninie, Wacława z Kozierad Bohowityna, Alexandra na Uściługu Lyssakowskiego, *unius plurimumve absentia non obstante*, byle iedno z Woiewodztw po trzech przy Urzędzie Podkomorskim przynajmniej ziachało się.

Abrogacya ceł, przez te dwie lecie w Krolewcu, cum praeiudicio W. X. L. wybieranych.

31. Zabiegając grawaminom, które obywatelow W. X. Lit. w miastach Krolewieckich potykały, *authoritate* Seymu tego, wszystkie cła y myta, y iakimkolwiek tytułem culałow, gabel, akeyzow, confoiow, nakryte y nazwane, y przeciwko dawnym prawom wprowadzone exakcy, osobliwie gabelle, które przed dwiema laty Krolewczanie wybierali, znosimy: y że napotym nigdzie, *in praeiudicium et gravamen* W. X. L. stanowione, y nikomu pozwalane (wyjąwszy *communem* na Seymie *omnium Ordinum consensum*) byż nie mają, warujemy: nie derogując nic funtkamerom, od Przodkow naszych zdawna pozwolonym.

Kommissya do Pruss w sprawach portowych.

32. Iż obywatele W. X. L. iuż od trzech lat na przeszłym, y na terazniejszym Seymie, przekładali swoje skargi, że miasto tego, coby z pokoiu z Szwedami zawartego, *fructum et solatium* iakie czuć mieli, to co raz *deteriora*, względem ceł y myt, y niezmierny towarow cudzoziemskich drogości nad dawny, iaki był przed wojną Pruską zwyczaj, *experimuntur gravamina*, y że im wolney do Gdańska, y do Memla, deflucitacyi y handlow Krolewczanie zabraniają, y nad przywilej w roku 1613 od ś. pamięci K. IMci Pana Oyca naszego, na lat dwadzieścia im dany, cło od Kopanice wybierają: a nakoniec iż dla nieprzeczyszczenia rzeki Giliey, *navigantes* w towarach swych wielkie *detrimenta* ponoszą: przeto *authoritate* Seymu tego, zsyłamy Kommissarzow obojga narodu, Wielebnych, Warmińskiego, Żmudzkiego, Biskupow. Wielmożnych y Urodzonych, Trockiego, Brzeskiego, Woiewodow: Miedzyrzeckiego, Wiskiego Kasztellanow. Z Koła Poselskiego, Marszałka Osmiańskiego, Podkomorzego Slonimskiego: Antoniego Tyszkiewicza, Rybińskiego. Ktorzy zniószy się z Kurfirsztem I. M. Brandeburskim, o czasie y o mieyscu, inkwizycją uczynią, jeśli nad zwyczaj, iaki przed wojną Pruską bywał, cła *sine consensu Republicae*, po zawartych ostatnich inducyach były wybierane. Także o wolney do Gdańska deflucitacyi, y o instytuowanie nowego w Memlu *emporium, rationes* z Kurfirsztem I. M. y z Krolewieckimi miastami *inibunt*. Przytem dowiedzą się, czemu Krolewczanie nad dwadzieścia lat, dłuższego sobie cel od Kopanice wybierania pozwalają. A nakoniec wywiedzą się, *per quem fiat*, że dla nieprzeczyszczenia rzeki Giliey, *navigantes* szkody ponoszą, y *modos adinvenient*, aby napotym *navigantium commodo et securitati* lepiej *prospiciatur*. A tego wszystkiego Nam y Rzczy-

pospol. ci Kommissarze na przyszły Seym relacyą oddać będą powinni.

Trybunał Radomski.

33. Iako dla wyciągnięcia dawnych retent, tak y dla tych Exaktorow, którzyby na terazniejszym Seymie z nowo uchwalonych podatkow, *pro tempore praefixo* nie uścili się; reassumując konstytucye wszystkie o Trybunałach Radomskich, lat przeszłych uchwalone, Trybunał, w Radomiu, za zgodą Seymową postanawiamy, y Deputaty do tych sądow, *authoritate praesentis Conventus* naznaczamy z Panow Rad naszych. Wielmożnego y Urodzonych, Filippa Wołuckiego Woiewodę Rawskiego, Radomskiego, Inowłocławskiego: Walentego Plichtę Rawskiego. Brzezinskiego: Sebastjana Wołuckiego, Małogoskiego, Rawskiego, Kasztellanow y Starostow. A z Koła Poselskiego, z Woiewodztw y Ziem: z Poznańskiego, Stanisława Szoldrskiego: z Krakowskiego, Franciszka Zebrzydowskiego Starostę Nowomiejskiego; z Zatorskiego, Pawła z Stoku Stokowskiego, Dworzanina naszego Pokoiowego; z Sendomirskiego, Stanisława Szczuckiego Sekretarza naszego; z Kaliskiego, Andrzeia Twardowskiego. Z Sieradzkiego, Przemysława Bykowskiego Starostę Przedeckiego, z Ziemie Wieluńskiej, Dobrogosta Węgierskiego, Pisarza Ziemskiego Wieluńskiego; z Łęczyckiego, Piotra Garwaskiego Dworzanina naszego; z Brzeskiego, Z Kiiowskiego, Ierzego Niemierzyca na Czerniechowie. Z Inowłocławskiego. z Ziemie Dobrzyńskiej, Marcina Tulibowskiego, Podkomorzego Przedeckiego. Z Ruskiego, Iakuba Maxymiliana Fredra, Podkomorzego Przemysłskiego, Regenta Kancellaryi naszej. Z Chelmskiej, Stanisława Stawskiego Podstolego Chelmskiego. Z Halickiej, Iana Stanisława Iublonowskiego. Z Wołyńskiego Hrehorego Czetwertynskiego. Z Podolskiego, Piotra Iacimirskiego z Marmużewic. Z Lubelskiego, Thomasza z Bibersteynu Kazimirskiego. Z Belskiego, Iana Komorowskiego Podczaszego Belskiego. Z Płockiego, Stanisława Kryskiego Podkomorzego Płockiego. Z Mazowieckiego, wedle alternaty, Stanisława Krasińskiego Podkomorzego Ciechanowskiego. Z Podlaskiego, Woyciecha Kochańskiego. Z Rawskiego, Stanisława Studzińskiego Dworzanina naszego. Z Chelmińskiego, Mikołaja Działyńskiego Woiewodzica Chelmińskiego. Z Malborskiego, Iana von Felden Zakrzewskiego, Chorążego Malborskiego. Z Braclawskiego, Eliasza Swatopelka Czetwertynskiego, Rotmistrza naszego. Z Pomorskiego, Iana Wąglikowskiego z Wąglikowic. Z Czerniechowskiego, Iana Kossakowskiego Starostę Wiskiego: którzy ziachawszy się *pro die 20 Octobris*, sądy tamte odprawiać będą przez niedziel trzy. Ci iednak którzyby się w quarcie skarbowey y innych podatkach Rzeczyposp. nie uścili, y kwitu skarbowego niepokazali, mieysca w Trybunale mieć nie będą. Czego Instygator nasz przestrzegać, y takowych Trybunałowi deferować powi-

nien będzie. Na którym to Trybunale odpowiadać mają wszyscy Poborcy, y ich Sukkollektorowie y insi wszelacy Exaktorowie y kontrahenci; także wszyscy, którzyby iakimkolwiek sposobem podatkow Rzeczyposp. abo pieniędzy skarbowych tknęli się, tak o retenta dawne poborowe, podymne, lanowe, czopowe nasze y Rzeczyposp. quarciane, y wszelakie insze Rzeczyposp. podatki: także ci którzy pieniądze zawzieli na iaką Rzeczyposp. posługę, a oney nie odprawili, iako y wszystkie na terazniejszym Seymie uchwalone podatki, ci wszyscy którzykolwiek na delacie od Wielmożnego Podskarbiego Koronnego *et non ex registro privatorum* podani będą. A to nie tylko ci którzyby takowych podatkow nie uścili, ale którzyby wcześniej na czasy naznaczone pieniędzy z tychże podatkow nie wnieśli, y nie pooddawali. A ci wszyscy Poborcy, y insi wyżey mianowani podatkow y ekucyi Rzeczyposp. tykający się, *sine ad citatione* w tymże Trybunale odpowiadać będą, nie zasłaniając się *laudis privatis*, któreby abo approbowane nie były konstytucyą, abo po konstytucyi 1637 opisane: nie derogując niwczym dekretem Trybunału Radomskiego przeszłego. A Szafarze Wielgopolscy, w Trybunale Radomskim *respondere* powinni nie będą, ale tylko Poborcy rachować y sprawować się mają. A Starostowie podług konstytucyi roku przeszłego, którzyby ekucyi *de jure victis* nie czynili, *praevia* od skarbu *citatione*, która termin nadaley dwie niedzieli *praecedere* ma: na tymże Trybunale Radomskim sprawować się powinni wszyscy *retentores quartae*, y inszych podatkow Rzeczyposp. z kotremi tu na Seymie *ex conservatione terminorum* przeszłych Seymow. sprawy nie doszły, ani Instygator nasz *ex citationibus editis*, dla ścisłości czasu rozprawić się z nimi nie mogli; także y ci, ktorzy przeszły Trybunał Radomski we dwóch niedzielach osądzić nie mogąc, do Trybunału Koronnego *per limitationem* odesłał, y ktorzy według dekrétow tegoż Trybunału skarbowi *finaliter* nie uścili się. Sprawy iednak *ex remissionibus* Trybunałow na Seymie nie decydowane, także y miasta nasze, z kotremi lispensencye na Seymie zaszły, sądzone tam byż nie mają.

Subsidium W. X. L. do zapłaty woysku Koronnemu.

34. Iako się te cne dwa zuniowane narody w spólnych potrzebach nigdy nie odbiegały, tak y teraz za żądaniem Stanow Koronnych, Stany W. X. L. miłość swą braterską oświadczając, na zapłatę woysku Koronnemu, *subsidiū ex fraterno affectu* pochodzące, do którego skarb Litewski nie należał, y które na przeszle czasy *in exemplum* pociągane byż nie ma, postępnia sumę dwakroć sto tysięcy złotych: ktorey połowicę, to iest, sto tysięcy złotych na dzień pierwszy Septembra, w tym roku 1638 do Lwowa. A drugą połowicę na dzień wtory Lutego, w roku 1639 tamże do Urodzonego Pisarza Polnego, Wielmożny Podskarbi W. X. L. wystawi, y odda.

Cło kupieckie nowo podwyższone, z spławem wodnym W. X. Lit.

944

35. Poglądając na gwałtowne potrzeby Rzeczyposp. cło nowopodwyższone, z spławem wodnym, na lat dwie, to jest, od dnia pierwszego *Iunii* 1638 do takowegoż dnia miesiąca *Iunii* roku 1640 uchwalamy, y w administracyą Wielmożnego Podskarbiego W. X. Lit. dajemy, aby iako z najlepszym pożytkiem, lubo przez arendę *plus offerenti*, lubo przez insze podług czasow terażniejszych upatrzone sposoby, tym cłem administrował, zachowując według starego zwyczaju, w wybieraniu cła, y też w kupieckim porządku, gościńców y drog starych zwyczajnych, y w dochodzeniu sprawiedliwości z sprawcow celnych tych lat, y napotym na starych mytach będących, y w innych punktach, stosując się do konstytucyi 1631, 1633 *et* 1635 *annorum*; które *in toto* reasumujemy y konfirmujemy. A libertacye wszelakich miast, tak wieczyste, iako y na czas pozwolone, bez żadney excepcyi, na ten czas na stronę uchylamy, y żaden *cuiuscunque status et conditionis*, żadnem się nie wymawiając wolnościami, *sub poena confiscationis* towarow, to cło płacić powinien będzie: deklarując to, że w miastach naszych Krolewskich, które *recipiunt* towary do wagi, Pisarze Mieyscy przysięgli rejestra porządne wszystkich towarow odważonych spisować y każdemu potrzebującemu, osobliwie Pisarzom Celnym (ktorym y bycia przy wadze bronić nie mają) wydawać ekstraktem te rejestra, *sub poena floren.* 500 powinni będą. O którą winę *forum* za dworem z Urzędem tego miasta, któryby temu *non satisfaceret*, oznaczamy. Kupcy zaś Moskiewscy, którzy cła nowo podwyższonego płacić nie zwykli, inaczej towarow swoich, pod straceniem onych, zpienięzać nie mają, ażby wprzód iako wiele, y komu przedać mają, przed Pisarzami Celnymi opowiedzieli. A ten kupiec co od nich towarow nabędzie, także y za zbyty towar do Moskwy, to cło płacić powinien będzie.

Czopowe W. X. Litewskiego.

36. Czopowe iedno symple w W. X. Lit. na lat dwie uchwalamy, które Wielmożny Podskarbi W. X. Lit. w dyspozycyi swey mieć, y one przez administratory swoje przysięgłe wybierać, albo też *plus offerenti* arendować będzie. A to czopowe ma się zacząć wybierać w roku terażniejszym, tysiąc, sześćset, trzydziestym osmym, od S. Iana Chrzciciela przyszłego, a skończyć się w roku 1640 w dzień S. Iana Chrzciciela: które czopowe w mieście naszym Wileńskim stołecznym, y w innych miastach y miasteczkach, duchownych y świeckich, y wszelakich w nich iurysdykeyach, takowym sposobem ma być wybierane: to jest, od palenia gorzałek, banie, kofta, w mieście, y miasteczkach, powinni płacić po groszy dwudziestu czterech; a na wsiach po groszy dwunastu. Znowu od szynkowania gorzałki, od każdej kwarty po dwa pieniądza białe,

945

albo od osmaka siodu gorzałczanego, po groszy 4 Lit. A soszowe od ryb wędłych, słonych, od soli, sędzi, iako w innych miastach, tak y w Wilnie, mieszczanie tameczni, y obcy, płacić powinni: także bractwa w Wilnie y w innych miastach, y miasteczkach, od szynkowania miodu czopowe płacić powinni; od win Węgieńskich, które do W. X. Lit. przywożą niż do piwnice złożą płacić każdy ma od pulkufka po złotych dwu. Od win które z morza przychodzą, to jest: Francuskich, Włoskich, Hiszpańskich, małmazji, alakantow, muszkatel, bomolow, rywuł, y innych, które do miast y miasteczek przywożą, od każdej bareły, poki także do piwnice spuszczone, y przez Sukkollektory rewidowane nie będą, płacić powinni po złotemu Polskiemu. Insze podatki czopowego należące, według uniwersału 1626, 1631, o czopowym Koronnym, y W. X. L. wydawać mają pod nagrodzeniem szkod, y zaplaceniem zatrzymanego czopowego: o które pozwani do Sądu Grodzkiego, albo do Trybunału głównego *termino peremptorio* iustyfikować się, y penom tym podlegać będą powinni.

Szafunek podatkow W. X. Lit.

37. Z podatkow od W. X. Lit. na tym Seymie postąpionych, Wielmożny Podskarbi nasz W. X. Lit. dwakroć sto tysięcy *in subsidium*, zapłaty woysku Koronnemu, wedle osobney o tym konstytucyi oddawszy, ostatkiem na żadną rzecz szafować nie ma, ale te podatki wcale na potrzeby W. X. Lit. zachowa: *praesidia* iednak y naprawę zamku Smoleńskiego, y Dynemburskiego, opatrzysz. Z czego potym na Seymie Nam, y Rzeczypospolitey liczbę uczyni.

Koronacya.

38. Iż Koronacya Nayańniejszey Krolowej IeyMci Cecylii Renaty, przeciw zwyczajom starodawnym, w Warszawie jest odprawiona: tedy *authoritate praesentis Conventus*, warujemy to, aby iako Krolow Polskich, tak y Krolowych Koronacya, nigdzie indziej tylko w stołecznym mieście Krakowie napotym bywała. Reasumując przy tym dawne prawa, y warunki wszystkie z strony Korony, *et insignibus Regni*.

Uspokoienie kommissyj Brzeskiej.

39. Kommissyą Brzeską, z Lubelskim y Podlaskim Woiewodztwem, która tak wiele Seymow zatrudniała, chcąc *tandem* do uspokoienia przywieść, za zgodą wszech Stanow obojga narodow postanawiamy, aby odtąd w tych Woiewodztwach, tak z Korony do W. X. Lit. iako y z W. X. Lit. do Korony, nikt się nie odrywał, ani przez prawo ewokowany więcey nie był; ale tak iako teraz iurysdykeyi które należy, y gdzie podatki Rzeczyposp. dotąd oddawał, tey iurysdykeyi ma wiecznemi czasy podlegać. A żeby tym gruntowniejsze, *inter bona utriusque Palatinatus privatorum*, uspokoienie było, Kommissarze do rozgraniczenia tych dobr prywatnych, *ab utrinque*

946

in pari numero oznaczamy: z Korony, Wielmożnych y Urodzonych, Piotra Alexandra Tarła Lubelskiego, Stanisława Niemirę Podlaskiego, Woiewodow. Mikołaja Daniłowicza Podskarbiego Koronnego, Ierzego Ierzykowica Podkomorzego Mielnickiego, Bolesława Mlecza Starostę Mielnickiego, Wodyńskiego, Łowczego Podlaskiego: Krzysztofa Brzożowskiego, Sędziego Ziemskiego Bielskiego: Woyciecha Kochanskiego. A z W. X. Lit. Wielmożnych y Urodzonych, Iana Rakowskiego Woiewodę Brześciańskiego, Alexandra Ludwika Radziwiła, Marszałka Wiel. Stefana Paca Podkanclerzego, Geona Tryznę Krayczego W. X. Lit. Litewskich. Alexandra Massalskiego Podkomorzego Grodzkiego, Kazimierza Tyszkiewicza Podkomorzego Brześciańskiego, Piotra Kochlewskiego, Sędziego Ziemskiego Brzeskiego, Mikołaja Tabackiego Podstolego, y Podstarościę Brzeskiego. Ktorzy *absentia duorum vel trium, ab hac vel illa parte non obstante, pro die 26 Octobris*, do Kodynia się ziachawszy, granice między dobrami wszystkimi *privatorum* wszędzie znaczne, przychylając się iako naybardziej *ad praesentem possessorum usum, absque quavis appellatione* uczynić, y tę kommissyą skończyć będą powinni, *sine praedicio* ktoregokolwiek z tych trzech wyżej pomienionych Woiewodztw. A na tych coby kogo *extra jurisdictionem* potym pociągali, *poenam quingentarum marcarum in foro competenti reponendam*, oznaczamy.

Kommissya, o czynieniu sprawiedliwości, między Powiatem Upitskim, y Xięstwem Kurlandzkim.

40. Iż według konstytucyi *anni 1611 y anni 1613* sposob czynienia sprawiedliwości między Powiatem Wilkomirskim, y Powiatem Upitskim, a między Xięstwem Kurlandzkim, o krzywdy między nimi różne zachodzące, miał być namowiony: tedy za wniesioną do Nas prozbą Posłow Powiatu Upitskiego, te konstytucye *in toto* reasumujemy, y dla postanowienia sposobu czynienia sprawiedliwości, w krzywdach z obu stron zachodzących, oznaczamy *authoritate* Seymu tego, Urodzonych, Krzysztofa Białozora Marszałka, Daniela Bogusława Podstolego, Krzysztofa Korywę Podstarościę, Mikołaja Bitofta Sędziego Grodzkiego, Upitskich: y Mikołaja Wyszgierta. A Książę I. M. Kurlandzkie, takowąż liczbę osob do tey sprawy naznaczył ma. Ktorzy ziachawszy się na miejsce pewne do miasteczka Poswola, *pro die 13 Octobris anni praesentis 1638* sposob, czas, y miejsce tych sądow naznaczyć, y zgodę swą pismem zawartą, do Nas na przyszły Seym przez Posły Powiatu Upitskiego, *pro confirmatione* odesłać mają.

Koequacya w podatkach Woiewodztw.

947

41. Ponieważ tylekroć *expetita coaequatio* nie mogła przysć do efektu, choć y Trybunał Radomski na to był od Rzeczypospolitey uchwalony, dla tego że nie mogło *constare*, wiele tych retent po Woiewodztwach było: tedy Wielmo-

żny Podskarbi nasz, wyrozumiawszy wiele w ktorych Woiewodztwach, Ziemiach, Powiatach, zostawało retentow, postanawiamy, aby każde Woiewodztwo, Ziemia, y Powiat, *ab effective* te retenta oddali, albo kwitami skutecznymi się wywiedli, y *laudis privatis*, byle nie temi, któreby sobie dopiero *post constitutionem anni 1631* poczynili, bo też żadney wagi mieć nie mogą. że te reszty są oddane tam, gdzie prawo oddać pozwoliło. Coby w ktorym Woiewodztwie retent zostawało, z podatkow *ad proportionem* czworga podymnego na woynę Pruską uchwalonych, na delacie podać ma, *salvis decretis* Trybunału Radomskiego.

Kommissya Woiewodztwa Kiiowskiego z Czerniechowskim, do rozgraniczenia.

42. Należy siła na tym, tak sądowym iurysdykcyom, iako y podatkom Rzeczyposp. aby Woiewodztwo Kiiowskie z Czerniechowskim, rozgraniczone było: przetoż *authoritate praesentis Conventus*, Kommissarzow z strony Kiiowskiej, Wielmożnych y Urodzonych: Wielebnego X. Alexandra Sokolowskiego Biskupa Kiiowskiego y Czerniechowskiego: Ianusza z Lohoyksa Tyszkiewicza, Woiewodę Kiiowskiego, Żytomirskiego Starostę, Ieremiego Michała Korybuta na Wisniowcu y Lubniach: Philona Woronicza Podkomorzego, Theodora Ielca Chorążego: Stefana Axaka Sędziego, Ostrzkiego Starostę: Maxymiliana Brzozowskiego Podstolego, Theodora Woronicza Podczaszego, Eremiana Ielca Witowskiego Podśędka, Theodora Proskurę Szuszczańskiego Pisarza Ziemskiego, Kiiowskich. A z strony Czerniechowskiej, Wielmożnych y Urodzonych, Mikołaja z Potoka Potockiego Braclawskiego, Polnego Koronnego Hetmana, Generała Podolskiego, Kamienieckiego, Latyczowskiego, y Niżyńskiego: Marcina na Usiatynie Kalinowskiego, Czerniechowskiego, Lityńskiego, Woiewodow y Starostow. Alexandra Piaseczyńskiego Kiiowskiego, Nowogrodzkiego, Ulanowskiego: Mikołaja Kossakowskiego Czerniechowskiego, Kasztellanow y Starostow. Adama z Brusilowa na Drohniczach, Kisiela Czerniechowskiego Nosowskiego, Szczęsnego Wyszla Nowogrodzkiego, Podkomorzow, y Starostę. Andrzeia Kossakowskiego Czerniechowskiego, Mikołaja na Kisielgrodzie Kisiela Nowogrodzkiego, Siewierskiego, Chorążych. Stanisława Piączyńskiego Czerniechowskiego, Wisniowskiego, Nowogrodzkiego, Sędziow. Iakuba Woynę Orszańskiego Podśędka: Mikołaja z Dąbrowice Broniewskiego, Czerniechowskiego: Iana Waclawa Karskiego, Nowogrodzkiego, Stolnikow. Iana Piączyńskiego Podczaszego Nowogrodzkiego: Theodora na Bassani Krynickiego, Podstolego, z Chełmea Lutomirskiego, Miecznika: Philona na Nowosiolkach Bohuszewica Cześnika, Krzysztofa Zbrzyckiego Woyskiego, Czerniechowskich. Mikołaja Sułtana Czerniechowskiego, Rostopczę Nowogrodzkiego, Pisarzow Ziemskich. Borysa Hrażnego Łowczego Nowogrodzkiego,

948

Matthysza z Brusłowa Kisiela, Stefana z Dąbrowice Broniewskiego, y Alexandra Kisiela Drolinickiego. Ktorzy to Kommissarze nazaiutrz po S. Marcinie swięcie Rzymskim, w roku terazniejszym 1638 u rzeki Desny, między Ostrzema Czerniechovem, ziachwawszy się, y wziawszy piętę granicy, iako po rekuperowaniu Czerniechowa z rąk Moskiewskich, ziadły Słobody na imię nasze, Woiewodztwo Czerniechowskie z Kiiowskim, aż do drugiej pięty rozgraniczyć mają. Tam gdzie grunty Putyslskie zamku Moskiewskiego, z gruntami tych Woiewodztw obu dwu zchodzą się, z tą deklaracją, iż cokolwiek pod czas administracyi naszej zasiadło y w użyciu Kapitanow y osadzców naszych było, to do Woiewodztwa Czerniechowskiego: a co dawniejszych osad jest Kiiowskich, to do Woiewodztwa Kiiowskiego odgraniczyć mają, y będą powinni tę kommissyą *sine ulla intermissione continuare, absentia nonnullorum non obstante*, hyle z oboicy strony *par* był *numerus*, Kommissarzow, *iuribus privatorum salvis*.

Czekhauzy W. X. Lit.

43. Aby Czekhauzy W. X. L. pewnego swego dozorcę mając przykładem czekhauzow Koronnych, w dobrym opatrzaniu były: przywilej nasz na dozór armaty W. X. Lit. Urodzonemu Mikołajowi Abrahamowiczowi, Starodebskiemu, Miadzielskiemu Staroście, który świeżo w przeszley Moskiewskiej ekspedycyi armatą naszą, za zleceniem naszym, zawiadując, *dexteritate et solertiam suam*, na tym urzędzie *laudabiliter* oświadczył, dany konfirmujemy. A Urodzony Mikołaj Abrahamowicz, Urząd ten z podania skarbu W. X. L. objawszy y przysięgę podług rot Koronney wykonawszy, zaraz z tegoż Seymu po wszystkich W. X. L. czekhauzach y zamkach, iako napilniey wszystkie armatę, y należące do niey potrzeby, zinwentować y na blisko przyszłym Seymie, Nam y Rzeczyposp. porządny iey inwentarz podać, y rachować się przy Podskarbinim ma, y napotym tak armatę, iako iey *requisita*, do niey sporządzać będzie. Nic jednak władzy Hetmanow y Podskarbjch W. X. Lit. przez to nie derogując. A *stipendium* trzy tysiące złotych na pracę Urzędu tego z donacyi symple na armatę W. X. Lit. pozwoloney, naznaczamy.

Kommissya od Śląska y Węgier.

44. Konstytucyą Seymu przeszlego, z strony kommissyi od Śląska, y od Węgier *in toto* re-assumujemy, Kommissarzow tą konstytucyą opisanych, *cum plenitudine facultatis*, w odprawowaniu kommissyi pomienionych, im przynależney, *in eodem robore* zostawując: ciż Kommissarze do Węgierskiej kommissyi naznaczeni, w Starostwie naszym Spiskim, od Nowey wsi dyfferencye przez sąsiedy pograniczne Manassow, y względem in-szych zaiazdow, miedzianych gor, hamrow, lasow, y gruntow, uspokoić mają.

Kommissya Mazowiecka, z Xięstwem Pruskim.

45. Obywatele Woiewodztwa Mazowieckiego, iż rozgraniczenia dostatecznego z Xięstwem Pruskim nie mają, a wielkie się *praejudicia* pogranicznym obywatelom dzieją, mordy, zaboystwa, odbierania dobr, wdzierania w grunty, znaydują się: przetoż aby te granice skutecznie stanąć mogły, z Kurfirstem IMcią o czasie kommissyi, y aby do niey Kommissarze swe nazaczył, znieśmy się. Iakoż y My powagą Seymu tego Kommissarze nasze naznaczamy Urodzonych, Iana Kraszińskiego, Warszawskiego, Piotra Zabickiego Liwskiego, Kasztellanow. Stanisława,....., Wiskiego, Piotra Zamoyskiego Łomżyńskiego, Piotra Jakuba Grodzickiego, Starostę Ostrowskiego, Rożańskiego, Podkomorzych. Iana Kossakowskiego Starostę Wiskiego, Iana Moczarskiego Sędzię, Stanisława Laskowskiego Cześnika Łomżyńskiego, Andrzeia Swiderskiego Pod-sędka, Adama Glinkę Ianczewskiego Pisarza Ziemskich Wiskich. Kazimierza Brostowskiego Łowczego Wiskiego: Macieia Grądzkiego. Ktorzy ziachwawszy się z Kommissarzami Pruskimi *ab utrinque* podług przywileiu o pokoju Pruskim zawartego, y według konstytucyi Seymu 1616 uczynioney sprawić, y granicę skończyć *authoritate praesentis Conventus*, będą powinni.

Kommissya Xięstwa Żmudzkiego, z Xięstwem Kurlandskim y Pruskim.

46. Kommissya rozgraniczenia Xięstwa Żmudzkiego, z Xięstwem Kurlandskim, według konstytucyi *anni* 1601, *anni* 1603, *anni* 1611, *anni* 1613, także z Xięstwem Pruskim, według konstytucyi 1607, y *anni* 1613, przywodząc do exekucyi Kommissarzow do rozgraniczenia tych granic, *authoritate Conventus praesentis* naznaczamy: z Senatu, Wielebnego X. Ierzego Ty-skiewiczza Biskupa Żmudzkiego, Wielmożnego Alphonsa Lackiego Kasztellana Żmudzkiego, Ierzego Grusiewskiego Sędzię Ziemskiego Żmudzkiego, Stefana Chrzastowskiego, Instygatora W. X. L. Sekretarza naszego. Ktorzy zniószy się z Książęty Ich Mciami, tak Pruskim iako y Kurlandskim, o czasie, ziachwawszy na czas y na dzień, według dawnych granic y przywileiow Przodkow naszych, rozgraniczyć, y wszystkie krzywdy, skargi, tak o poddane zbiegłe, iako insze rzeczy uspokoić wespół z Kommissarzami od Książąt zesłanemi, mają, *absentia unius vel duorum ex utraque parte non obstante*.

Kommissya do puszcze Rosinskiej, y Goyszewskiej. 950

47. Kommissyą puszcze naszych, Rosińskiej y Goyszewskiej, w Ziemi Żmudzkiej leżących, na ograniczenie od dobr szlacheckich, według konstytucyi *anni* 1613, do efektu przywodząc, *authoritate praesentis Conventus* Kommissarzow naznaczamy: Urodzonych, Iana Mikołaj Stankiewiczza, Ciwonia Giragolskiego, Pisarza Ziemskiego, Iana Rostowskiego Chorążego Kowiń-

skiego, Hreora Stankiewiczza Podczaszego, Zmudzkich; Piotra Rybińskiego. Ktorzy zniószy się o czasie z sobą, a obywatelow Xięstwa Żmudzkiego, tym puszczo przyległych, obwieściwszy, na pewny czas ziachać, y te dobra rozgraniczyć mają, *non obstante absentia unius vel duorum*. A że do tych, y do inszych puszcze ziemie Żmudzkiej, obywatele Xięstwa Żmudzkiego, według dawnych praw, y przywileiow, wolny wstęp mieli, y teraz onym dzierżawcy bronić nie mają, *sine devastatione*, y wyrabiania towarow.

Smoleńskie Biskupstwo, y Woiewodztwo.

48. Aby na potomne wieki, za zwycięstwa y successy, od P. Boga Nam, y s. pamięci Krolowi IMci Panu Oycu naszemu, w Moskiewskich ekspedycyach użyczone, iegoż Maiestatowi chwala rosła, w tameczney Prowincyi Krol s. pamięci Pan Ociec nasz, Rzymskie y Greckie zuniowane nabożeństwo, za zgodą wrzeche Stanow, na Seymie roku 1613, zawartą instytuował, y dochodami opatrzył, y żeby w dobrym rządzie zatrzymane były, mocą teyże uchwały Seymowej, osobliwie Biskupstwo Smoleńskie, do Naywielebniejszego X. Arcybiskupa Gnieźnińskiego, iako Metropolitana, należące, fundował y nadał: ktore y My nastąpiwszy z wolej Bożey a miłości Rzeczyposp: na mieysce Pana Oycy a Dobrodzieia naszego, przywileiem naszym stwierdziliśmy, y Stolica Apostolska wiecznie approbowała, y Nominata naszego od Nas presentowanego, Wielebnego X. Piotra Parczewskiego poświęciła, ktoremu Biskupowi, y iego successorom, mieysce w Senacie po Biskupie Wendeńskim naznaczamy. A Biskupi tameczni mają być *de genere nobilitum*, y Kanonicy przyjmowani, *secundum constit: 1633, de Canonicis Capitularibus* W. X. Lit: Ktore Biskupstwo Smoleńskie, Kiiowskiego y Czerniechowskiego Woiewodztwa, y Powiatu Nowogrodzkiego, kościołow y obywatelow *ad suam Dioecesim* pociągać nie ma, iako należących do Biskupstwa Kiiowskiego. A żeby Rzeczyposp: opatrzaniem y naprawą zamkow od Moskwy pogranicznych onerowana nie była, a zamki też w słuszney opatrności zostawały: zsyłamy Kommissarzow naszych, mocą terazniejszego Seymu, do Smoleńska, Wielmożnych y Urodzonych, Smolenskiego, Mazowieckiego, Połockiego, Brzeskiego Kuiuawskiego, Woiewodow; Podlaskiego, Lubaczewskiego, Mińskiego, Kasztellanow; Leona Kazimierza Sapiehę, Marszałka Nadwornego W. X. Lit.; z Koła Poselskiego: Stanisława Gabryela z Rytwian Zborowskiego, Starostę Horodelskiego: Mikołaj z Marchoc Marchockiego, Starostę Czechowskiego, Mikołaj Abramowicza Starostę Starodubskiego, Adama Sakałowicza Podkomorzego Osmiańskiego, Hieronyma Ciechanowicza Sędzię Ziemskiego Smoleńskiego, Sekretarza naszego: Salomona Dawidowicza Stolnika Wilkomirskiego, Iozefa Klo-

nowskiego Stolnika Połockiego, Mikołaj Wiązewica Stolnika Mściławskiego, Daniela Koźnickiego z Koźnic. Ktorzy *prima Septembris anni praesentis*, do Smoleńska, a do Staroduba na Trzy Krole 1639, ziachwawszy się, *absentia duorum vel plurium non obstante* starać się o to będą, aby naprawę, *praesidia* y obronę Smoleńska, Staroduba, y zamkow przyległych, stosując się do pierwszych konstytucyi Seymowych, a 1613, 1629, bez ciężaru Rzeczyposp: opatrzili, y w rezę wprawili, y daniny nasze między ludzie zasłużone pomiarkowali. Iednak ci Kommissarze nie *absoluta potestate* czynić nie mają, ale wszystkę sprawę na przyszły Seym Nam y Stanom Rzeczyposp: na relacye podać będą powinni. A iesliby kto prawo dziedziczne na ktorekolwiek dobra tameczne pretendował, ten iesliby do trzech lat, od konstytucyi terazniejszey, dobr tych prawem nie dochodził, tracić ie ma wiecznymi czasy. Deklarujemy też, że z danin tamecznych nie za dworem, ale do ordynaryinego Sądu Ziemskiego abo Grodzkiego, ordynaryinym processem, *salva appellatione* do Trybunału W. X. Lit. obywatele *in causis fundi* pociągani być mają, *sub poena evocationis extra forum*: wyiawszy *causas pro cognitione privilegiorum*, ktore decyzyi naszej Krolewskiej zachowujemy. A iż tameczne daniny są inszemi powinnościami, w ordynacyi wyrażonemi, onerowane; przetoż na nie konstytucya Koronacyi naszej, o donatywie na aparat wojenny, pozwolona, extendowana być nie ma. Przytym żeby od Woiewodztwa Czerniechowskiego pewna granica temu Woiewodztwu *constet*: tedy na to rozgraniczenie Kommissarzow naznaczamy; z Korony: Wielmożnych y Urodzonych, Marcina Kalinowskiego Woiewodę Czerniechowskiego, Alexandra Piaseczyńskiego Kiiowskiego, Mikołaj Kossakowskiego Czerniechowskiego, Kasztellanow. Adama z Brusłowa Kisiela, Szczęsnego Wysła, Podkomorzych, Czerniechowskiego, Nowogrodzkiego: Mikołaj Kisiela Chorążego Nowogrodzkiego, Stanisława Piączyńskiego Sędzię, Jakuba Brańskiego Pod-sędka, Mikołaj Sołtana Pisarza, Ziemskich Czerniechowskich. A z W. X. Lit: Alexandra Korwina Gąsiewskiego; Woiewodę Smoleńskiego, Gedeona Raieckiego Kasztellana Mińskiego, Leona Kazimierza Sapiehę, Marszałka Nadwornego W. X. Lit: Mikołaj Abrahamowicza Starodebskiego. Miedzielskiego Starostę, Thomasza Wolmana Marszałka Osmiańskiego, Samuela z Drucka Sokolińskiego, Podkomorzego Smoleńskiego; Hieronima Ciechanowicza, Ziemskiego Sędzię Smoleńskiego, Sekretarza naszego: Iana Paca Dworzanina naszego, Iana Kunińskiego Sędzię Ziemskiego Starodebskiego: Iana Kunowskiego Sekretarza naszego. Ktorzy w roku 1639, nazaiutrz po Trzech Krolach, na granice, o mieyscu porozumiawszy się między sobą, wyiawszy oboie Woiewodztwa pomienione, z ich Powiatami, w granicach uspokoić mają. A Newelscy, Krasnohorodecy, y Siebiescy obywatele; iuz *abhinc*, dla

odległości mieysca, nie do iurysdykcyi Woiewodztwa Smoleńskiego, ale za zgodą W. X. Lit: Posłów, do Połockiego Woiewodztwa, z sądami y poborami, wiecznie należeć będą.

Do evocatione.

49. Zagęściło się *propter temere litigantes*, że z Woiewodztw Wielkopolskich do Lublina, a z Małej Polski do Piotrkowa, *per appellationem* sprawy różne wychodzą: zabiegając temu, postanawiamy, aby *in posterum* wszelakie sprawy *inter causas Palatinatum*, decydowane były, a szlachcic żaden osiadły, ani *per appellationem*, ani *ex cruda citatione*, Małopolak do Piotrkowa, a Wielkopolak do Lublina, *fisci causis et raptus exceptis*, pociągany nie był, według konstytucyi *anni 1621 de evocatione, sub nullitate quorumvis iudicatorum, et poena quingentarum marcarum in omnibus decernenda.*

O Kuratoryach.

50. Kuratorye z Kancellaryi naszych na *mente captos* nie będą wydawane, aż się *ex inquisitione* przez pewne Deputaty, lubo z Senatu, lubo Urzędników Ziemi, lubo też *ex equestri ordine illius Terrae*, w ktorej ten na ktorego kuratorya wyiednana będzie *cum bonus suis consistit*, naznaczone, *facta et expedita*, że *est mente captus*, y *mere* kuratoryi potrzebnie, pokaże. Po ktorej inkwizycyi, według praw y zwyczajów dawnych, kuratorye wydawane będą, *salvo iure proximorum.*

Preskrypcya między Starostami, a obywatelami Woiewodztwa Czarniechowskiego.

51. Woiewodztwo Czarniechowskie od Moskwy pograniczne, chcąc napelnić obywatelami, y kontrowersye między nimi, a Starostami naszymi, uspokoić; postanawiamy *authoritate praesentis Conventus*, takową preskrypcyą: iż grunty, lasy, y dobra te ktore były *in possessione* obywatelów, przed ordynacyą Woiewodztwa Czarniechowskiego, od Starostów naszych nie mają być wzruszane, ani do zamków naszych przywłaszczane, a to *sub poena mille marcarum parti, et iudicio per medium dividenda*. A co się tynie differencyi granicznych, do Podkomorzich tamtecznych Kommissarzów naszych, dla rozgraniczenia zamków naszych, y obywatelów, naznaczymy. A ta preskrypcya, y kommissya, nie ma derogować nie rozgraniczeniu Woiewodztwa Smoleńskiego, z Czarniechowskim, Wielmożnych, y Urodzonych, Mikołaja z Potoka Potockiego Braclawskiego, Polnego Koronnego Hetmana, Generała Podolskiego, Kamienieckiego, Lityczowskiego, Niżyńskiego, Marcina na Usiatynie Kalinowskiego Czarniechowskiego, Lityńskiego, Woiewodów, y Starostów. Alexandra Piaseczyńskiego Kiiowskiego, Nowogrodzkiego, Ulanowskiego: Mikołaja Kossakowskiego, Czarniechowskiego, Kasztellanów, y Starostów. Andrzeja Kossakowskiego, Czarniechowskiego, Mikołaja na Kisielgrodzie Kisiela, Nowogrodzkiego, Siewier-

skiego, Chorążych. Urzędników do tego Ziemi Sądowych, Sędziów, Podseków y Pisarzy Czarniechowskich, y Nowogrodzkich, z takową deklaracyą: iż ci Kommissarze, *absentia cuiusvis non obstante*, byle był jeden Senator, y Podkomorzy, a żeby ich opisaną liczbę w prawie trzech urzędników *suppleant*, innotescencye swoje dwiema niedzielami przed terminem, *ad instantiam actoreae partis* wydawać mają, y skutecznie rozgraniczać. A gdzie ktory z Kommissarzów naznaczonych aktorem, albo pozwanym będzie, w tej sprawie, od innych innotescencye wydawane byż mają: ponieważ *partis, non iudicij personam* reprezentować będzie, osądzić mają, y graniczyć według przywilejów, y dokumentów granicznych, y poprzysiężenia świadków, zwłoki żadney nie dopuszczając, y *ablata* ktoreby się pokazały *violenter sub poena infrascripta*, restytucyą ich przysądzać mają, według preskrypcyi postanowionej. A gdzieby się kto dekrektowi Kommissarskiemu sprzeciwił, y dosyć nie czynił: o to *forum* na Trybunale Lubelskim *inter causas conservatas.*

Pogłowne żydowskie.

52. Żydzi wszyscy Koronni w miastach, y miasteczkach, wsiach, tak naszych, iako y poddanych naszych duchownych, y świeckich, będący, mają oddać do rąk Wielmożnego Podskarbiego Koronnego, na zapłatę wojsku borbogowemu, względem pogłownego sześćdziesiąt tysięcy złotych, aż do przyszłego Seymu. A iako w inszych podatkach Rzpltej do uniwersału *anni 1629* tak y w tym pogłownym, do konstytucyi na tymże Seymie o nim uchwalonej, referujemy się.

Na rezydencyą przy Nas, naznaczeni Panowie Senatorowie.

53. Na pierwsze pułroka, X. Biskup Chełmski, Pan Woiewoda Poznański, Pan Połocki, Sierpski, Kasztellani. Na drugie pułroka, X. Biskup Kamieniecki, P. Woiewoda Trocki, Pan Belski, Rypiński, Kasztellani. Na trzecie pułroka, X. Biskup Wendeński, Pan Woiewoda Sieradzki, Pan Nowogrodzki, Zakrocimski, Kasztellani. Na czwarte pułroka, X. Arcybiskup Gnieźnieński, *in quantum* zdrowie onemu dopuści. Pan Trocki, Witepski, Ciechanowski, Kasztellani.

Deputaci do quarty.

Z PP. Rad. Z Wielkiej Polski, Urodzony Kasztellan Sochaczewski. Z Małej Polski. Urodzony Kasztellan Małogoski.

Z Kolu Poselskiego. Z Wielkiej Polski. Urodzony Marcin Tulibowski, Podkomorzy Brzeski. Z Małej Polski. Urodzony Hieronim z Fulsztyna Herbult.

Sądy exemptionum w Kaliszu Świętojańskie.

54. Iż *cum summo discommodo* obywatelów tego Woiewodztwa odprawiają się, dla tego, że

pod ten czas w Poznaniu takowe sprawy sądzą, z ką dependencyą kontraktów, obywatele Woiewodztwa Kaliskiego, zwykli miewać: dla tego konstytucyą *anni 1631* o tych sądach napisaną, powagę Seymu tego znosimy, dawne zwyczajne sądy ordynaryjne w swej powadze zostawiając.

Laudum, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw.

55. *Laudum*, ktore sobie Woiewodztwa Poznańskie, y Kaliskie, na Seymiku przyszłym Deputackim uchwalą, względem podatków tylko, y okazowania, *authoritate moderni Conventus* approbujemy. Która konstytucya, Woiewodztwu Sieradzkiemu, Ziemi Wieluńskiej, y Dobrzyńskiej służyć ma.

Approbatio laudi, y przepisanie ksiąg, Oświęcimskiego, y Zatorskiego Powiatów.

56. *Laudum*, obywatelów, Zatorskiego, y Oświęcimskiego Powiatów, na obronę domową przeciw rozbojnikom uchwalone, y do Grodu Oświęcimskiego podane, do przyszłego sześćniedzielnego Seymu reassumujemy. Także *authoritate praesentis Conventus*, pozwalamy, aby księgi ich, ktore *vetustas* y używanie częste napsowało, przy Kommissarzach na to obranych, były przepisane. Na co, że połowicę łanowego poboru, (*non derogando publicis contributionibus*) chcą pozwolić: tedy im Seymik w Zatorze w sześć niedziel po dokończeniu Seymu terażniejszego, *ad hunc solum actum* składamy, y w następującym roku *pro feria secunda post Dominicam Conductus*, także *ad unicum actum* obrony przeciwko rozbojnikom.

Approbacya dworu Wielbnego X. Iakuba Zadzika Biskupa Krakowskiego, Xiążęcia Siewierskiego.

955

57. Iż Wielbny X. Biskup Krakowski, dwor, ktory swym kosztem wielkim w Warszawie znurował, Pieczętarzom duchownym Koronnym *pro tempore* będącym, testamentem darował, ktorą donacyą *actis authenticis* utwierdzić ma: tedy *authoritate Comiciali*, tę donacyą we wszystkich kondycyjach approbujemy, *et immunitatibus ecclesiasticis* inserujemy, *salvo jure advitalitio* tegoż Wielbnego X. Biskupa Krakowskiego.

Commutatio dobr OO. Iezuitów Poznańskich.

58. Iż *Collegium* Poznańskie *Societatis Iesu*, budynku kościoła, y domu potrzebuie, a majątności żadney z drzewem nie ma: *vigore praesentis Conventus* pozwalamy, aby jedne dobra przedawszy osobie stanu rycerskiego, insze *aequivalentia secundum suam commoditatem* kupić *in perpetuum* mogli. A żeby *aequivalentia bona* przedanym, kupione były, Sąd Ziemi Poznański na doyrzenie tego naznaczymy, Adama Olbrychta z Przyimy Przyiemskiego, Oboźnego Koronnego, Chryzostoma Iaskolskiego, Adama Iaraczewskiego,.....; Kośmidra Gruszczyńskiego, *non obstante unius, vel duorum absentia, salvis tamen oneribus Reipubl.*

Miasto Rawicz.

59. Przywilej na skład przędzy, y lnu, nowo budowanemu miastu Rawicz, z Kancellaryi naszej dany, *authoritate praesentis Conventus in toto* wiecznie approbujemy.

Zniesienie długu Urodzonego Iana Werdy, Podkomorzego Pomorskiego.

60. Iż dług swoj Urodzony Ian Werda, Podkomorzy Pomorski Starosta Nowski, na Seymach *anni 1633 et 1635* liquidował, ktorą liquidacyą do Kancellaryi naszej podać powinni: przeto dług ten konferowaniem onemu dzierzawy, *ad extenuationem summae hujus liquidatae* proporcjonalney, znieść mamy, y obiecujemy.

Inkorporacya placu, y włoki Woytowskiej, do Międzyrzecza.

61. Miasto Międzyrzec, na granicach Śląskich, y Margrabskich leżące, iż dla niebezpieczeństw pogranicznych, wielkie koszty w poprawowaniu munitcy mieyskiej ponosi, a żadnych pożytków słusznych publicznych nie ma, przez co do wielkiego zniszczenia przychodzi: przeto za zgodą wszech Stanów, włokę Woytowską, y plac zdławna do niey należący, a *moderno possessore* onym wykupić pozwalamy, y wicezmeni czasy miastu temu, z takowemi, iako teraz są, prawami, inkorporujemy. A oni z czynszu *ingruentis periculi securitatem*, wszelaką miastu temu *praestare* będą powinni.

Okazowanie Woiewodztwa Sędmirskiego.

62. Iż według konstytucyi 1631 co czwarty rok, wszystkie Powiaty *generaliter* pod Pokrzywnicą okazować się powinny, czego w tym roku, dla odprawowania pod ten czas Seymu, wykonać nie mogli, na przyszły rok, czasu zwyczajnego, toż okazowanie odprawić będą powinni. Warując terażniejszą konstytucyą każdemu obywatelowi Woiewodztwa Sędmirskiego, iż luboby się tego roku nie okazało, tedy *hoc nomine* prawem niokogo pociągany nie będzie.

956

Approbacya zapisów do ksiąg Ziemi, po śmierci Starosty Krakowskiego przyjętych.

63. Przez zamknięcie Grodu Krakowskiego, za śmiercią Wielmożnego Kanclerza naszego Koronnego, Starosty niegdymiecznego, wielka się niewygoda ludziom stała, zwłaszcza iż pod sam czas kontraktów Trzech Krońskich, Grod zamknięty byż musiał: tedy iż za instancyą obywatelów Woiewodztwa Krakowskiego, Urodzony Iakub Chwalibog z Ianowic, Pisarz Ziemi Krakowski, leżenie ksiąg *extraordinarie* dla zapisów pozwolił; przetoż *authoritate* Seymu terażniejszego, wszystkie na ten czas przyjęte zapisy approbujemy.

Poddani zbiegli Woiewodztwa Sędmirskiego.

64. Konstytucyą *anni 1616* o hultaiach, Wo-

iewodztwa Kaliskiego, y Poznańskiego, *cum omnibus reassumptionibus*, Woiewodztwu Sandomirskiemu aby służyła, za instancją Posłów Ziemskich tegoż Woiewodztwa, *communi omnium consensu* zezwalamy.

Lauda Woiewodztwa Krakowskiego.

65. *Lauda* Woiewodztwa Krakowskiego, temuż Woiewodztwu służąca, względem przepisania ksiąg, y chowania ich, tak względem okazywania, które publicznym uchwałom nie derogują, aby *vigorem* miały, postanawiamy.

O kontumacyach Seymowych, Woiewodztw, Braclawskiego, y Czerniechowskiego.

66. Konstytucją roku 1616 Woiewodztwu Wołyńskiemu, o kontumacyach w sprawach kryminalnych na Seymie pozwoloną, tym Woiewodztwom pozwalamy, y onych według tej konstytucyi sądzić będziemy.

Skład ołowiu, y soli w Nowymtargu.

67. Skład na sol y ołow w Nowymtargu, do Węgier idącym, *salvis iuribus, et oneribus Reipubl. et equestris ordinis, salvis quoque iuribus civitatis Cracoviensis*, postanawiamy.

Approbacya fundacyi szpitala we Lwowie, żołnierskiego.

957

68. Fundacyą szpitala żołnierskiego we Lwowie, na którą nigdy Alexander Zborowski, człowiek wielce Nam y Rzeczypospolitey zasłużony, dwor swoy we Lwowie leżący, z pewnym gruntem zapisał: za zgodą wszech Stanow *in toto* approbujemy, y dwor ten z pomienionym gruntem, *immunitatibus ecclesiasticis adscribimus*.

Deklaracya konstytucyi, racione fori possessorum składow winnych.

69. Konstytucya *anni* 1635 o składnym winnym, iż possessorom miast, gdzie skład są winne, w tym punkcie jest *praejudicialis*, że *im racione praepeditionis* tego podatku, *forum* przed wszelakimi sądami jest naznaczone: dla tego deklarując ją onym, *forum* o te prepedicje, *coram officio aut iudicio ipsorum competenti*, naydujemy. A w miasteczku Iasłiskach, skład dawny winny, *cum iuribus*, approbujemy, y inny w Brzozowie pozwalamy, z takowemiż, iako y w Iasłiskach, prawami, y prerogatywami.

Rewizya ksiąg Ziemskich, Chełmskich y Krasnostawskich.

70. Konstytucją *a.* 1631 o rewizyi ksiąg Ziemskich Chełmskich y Krasnostawskich, *in toto* reassumujemy, y Rewizorow na miejsce zmarłych, albo na inszych Urzędach będących, naznaczamy: Urodzonego Stanisława Runowskiego Sędziego, Mikołaja Siestrzewitowskiego Stolnika, Adama Rudnickiego Podśędka, Stanisława Stawskiego Podstolego, Andrzeja Choinńskiego Skarbnika, Andrzeja Brodowskiego Pisarza, Ziemskich Chełmskich. Hieronyma Smietankę Pi-

sarza Grodzkiego Chełmskiego, *absentia unius duorumve non obstante*. Ktorzy tak do Chełna, iako y do Krasnegostawu, pod czas sądenia Rokow Ziemskich, zachawszy się, stare xięgi zrewidują, y na przepisanie onych koszt uważają, a potym, na Seymiku Elekecyi Deputata, obywatelom tamtecznym oznajmią.

O przeniesieniu iatek Przemyskich, z pod kościoła Oycow Franciszkanow.

71. Oycowie Franciszkani klasztoru Przemyskiego, iż niemają przeszkodę y zarzę z iatek Przemyskich pod samym Kościołem będących, ponoszą: *authoritate Conventus praesentis*, pozwalamy, aby za pokazaniem inszego placu, gdzie indziej były *cum omnibus oneribus* przeniesione.

Rewizya ksiąg Ziemskich Dobrzyńskich.

72. Księgi Ziemskie Dobrzyńskie, iż dla starości z niedozoru przeszłych Pisarzow napsowały się, y niektore zwiotszały, dla czego przepisow potrzebiują: przeto za prozbą teyże Ziemi Posłów, rewizyą ksiąg Ziemskich, y przepisow ich, które *vetustate consumpti*, pozwalamy, y postanawiamy. Do ktorey rewizyi na przyszley Seymiku Elekecyi, Deputata swego na Trybunał do Sądu Ziemskiego naznaczyć, y obrać mają Deputaty, y onym iakie *salaria* postąpią, y iakie około tego postanowienie na ten czas uczynią, *sine derogatione* podatkow publicznych, y bez ubliżenia *libertatum* dobr kościelnych, *pro rato et grato* mieć deklarujemy. A dawniejsze księgi teyże Ziemi, aby z Krolewca powrocone Sądowi Ziemskiemu były, mieć chcemy. Dawniejsze zaś kommissye teyże Ziemi w rozgraniczeniu dobr naszych z szlacheckimi, które *legitime* z Kancellaryi naszej wyszły, y do efektu przyszły, *non obstantibus inhibitionibus, appellationibus, et prosecutionibus quibusvis, in toto* approbujemy.

Sol Wołoska.

73. Donieśli Nam, y wszystkiey Rzpltey do wiadomości, Posłowie Haliccy, że sol Wołoska *malo et inaudito exemplo* przewożona bywa do Państw Koronnych, co jest przeciwko prawu y zwyczajom dawnym: za zgodą wszech Stanow postanawiamy, aby nikt soli Wołoskiej nie wazył się do Państw naszych przywozić *sub amissione soli* którą każdemu, *etiam privato*, zabierać wolno.

Securitas przy rozdawaniu soli Woiewodztwa Rawskiego, y Ziemi Zakroczymskiej.

74. Iż w Woiewodztwie Rawskim, y Ziemiach do niego należących, przy rozdawaniu soli, wielkie rozruchy y tumulty dzieją się: tedy za prozbą Posłów tegoż Woiewodztwa, Żupnikow, Rawskiej, Sochaczewskiej, Gostyńskiej Ziemi, *authoritate praesentis Conventus, securitatem* przy rozdawaniu soli, iako o zjazdach publicznych

jest opisana, warujemy. Taz konstytucya służyć ma Żupnikowi Zakroczymskiemu.

Rewizya ksiąg Woiewodztwa Wołyńskiego.

75. Do rewizyi ksiąg Łuckich, Włodzimirskich, y Krzemienieckich tak Ziemskich iako y Grodzkich, Kommissarzow pewnych naznaczamy: ktorzy czas sposobny na to upatrzysz, do każdego wzwyz mianowanych Powiatow ziachać się mają, y rewizyą tę iako nayporządniey odprawować będą. Do ktorey Kommissarzow naznaczamy, *unius vel plurium absentia non obstante*.

Mieysce Skarbnikow.

76. Uważając, że w wielu Woiewodztwach Urzędy Skarbnikowskie nie mają mieysc naznaczonych *constitutione* 1611 przeto za zgodą wszystkich Stanow, po Wojskich mniejszych one im naznaczamy. Także y Woiewodztwa Ruskiego Skarbnika, Urodzonego Stanisława Rzewuskiego, ten Urząd ztwierdzamy.

959

O wodzie w Kamieńcu Podolskim.

77. *Providendo* potrzebie miasta naszego Kamieńca, postanawiamy, aby mieszczenie tamczni wodę w rynek wprowadzili, ponieważ Sławetny Nurses Ormianin, y obywatel miasta naszego tegoż Kamieńca, *de facto* dał na to *summam correspondentem*: co uczynić powinni *intra decursum unius anni, sub poena duorum millium florenorum, ad cuiusvis instantiam, za dworem repetenda*.

Securitas zjazdow, y mieysc publicznych, Płockiego, Mazowieckiego, y Łęczyckiego, Woiewodztw, y Ziemi Dobrzyńskiej.

78. Iż konstytucją dosyć surową jest obwarowano, żeby żaden nie wazył się na mieyscach publicznych, to jest w kościołach, na Seymikach, y zjazdach wszelakich, albo zgromadzeniach, z rusznicami bywać; wszakże y znajduie się takich swowolnych ludzi siła, ktorzy niedbając na tę ostrość prawa, do kościołow, y na insze tak publiczne iako y prywatne zjazdy, z strzelbą iedzić, y na nich bywać zwykli, na ktorych wiele się też *ex ea occasione* zaboystw, y krwi rozlania dzieje: tedy tą konstytucją prawo dawniejsze o tym tak obostrzamy, że tak każdy *pro abusu bombardarum*, w Grodzie na Querellach *peremptorie* sprawić się będzie powinien, a tam *praevia inquisitione* na drugim terminie, grzywnami, podług prawa dawnego karany być ma. A iezeliby *in termino* nie stanął, tedy *poena perpetuae bannitionis* ma być na nim skazana: w czym iednak *appellacya* na Trybunał ma być iemu dopuszczona, *ab ultimo decreto inter causas recentium criminum*.

Laudum Woiewodztwa Bełskiego.

79. Iż Woiewodztwo Bełskie, o tak wielkim *incendium* miasta Bełza, które ie *funditus* zniosło, na poratowanie pogorzalcow, kościołow, y klasztorow, tudzież ubogiego miasta, na budowa-

nie ratusza, więc y na murowanie sklepu, do chowania ksiąg Ziemskich y Grodzkich, uchwalilo sobie pewne *laudum*, ktorym naznaczyło na te pomienione potrzeby pewne summy: takowe ich *laudum*, za prozbą Posłów Woiewodztwa tego, a zgodą wszech Stanow iednak *sine detrimento proventus Reipubl.* y bez uciążenia dobr duchownych, approbujemy.

O poddanych zbiegłych, Woiewodztwa Płockiego.

80. Konstytucją *anni* 1631 o poddanych zbiegłych wydanie, Woiewodztwa Mazowieckiego, *in toto* reassumujemy, do prędszego obywatelom tamiecznym sprawiedliwości dochodzenia.

Sądy Ziemskie Woiewodztw Pruskich.

81. Sądy Ziemskie w Woiewodztwach Pruskich, aby napotym *more Regni*, trzy razy do roku odprawowane były, pozwalamy, które Ziemi Chełmińskiej, trzecie w pierwszy Poniedziałek po niedzieli wtorey po Wielkieynocy, naznaczamy w Grudziądzu gdzie leżenie ksiąg być ma. A Ziemi Michałowskiej w tydzień potym, na mieyscach, według alternaty zwyczajnych. Woiewodztwu zaś Malborskiemu w pierwszy Poniedziałek, *post festum Conversionis S. Pauli*, w Sztunie. A Woiewodztwu Pomorskiemu w pierwszy Poniedziałek, *post festum S. Stanislai in Majo, et ita subsequenter, non obstantibus ferijs*, według porządku Ziem y powiatow tamiecznych. Przed ktoremi Sądami tylko, lubo *coram actis Castrensibus Palatinalibus*, zapisy, y rekognityo wszelakie, *in genere* czynione być mają. A co się tknie *processow* o poddane zbiegłe, te według praw, y Trybunału Koronnego, odprawwane y decydowane być mają. Trybunały zaś Koronne według korektury, która kautora w Ziemiach Pruskich, nie osiadłemu stawić nakazuie, sądzić ma, y pen większych nad te, które konstytucyami Koronnemi, y zwyczajem, y korekturą, warowane są, od obywatelow Pruskich nie wyciągać. Toż y o wydawaniu dekretow y ekstraktow tamiecznych, rozumieć się ma.

Laudum Ziemi Bielskiej.

82. *Laudum* Ziemi Bielskiej, w Woiewodztwie Podlaskim, ktorym podatek pewny *de bonis privatorum*, na Seymiku blisko przyszłym Deputackim, na zmurowanie sklepu do chowania ksiąg, uchwalić mają: podatki publiczne Rzpltey wcale zachowawszy, approbujemy. Z tą iednak kondycją, aby w tym *laudum* nic inszego, tylko to samo traktowano było, *sine quovis onere bonorum spiritualium*.

Sposob dochodzenia zbiegow, w Woiewodztwie Smoleńskim.

83. Spustoszenie dobr szlacheckich niesie za sobą uymę podatkow y posługi Rzpltey, aby tedy w nasiadłości swey zostawały a swawola poddanych od panow uchodzących uiąć się mogła: warujemy, aby każdy szlachcic miał moc zupełną zbiegow swoich, bądź oyczcow, bądź

dawnych y szlacheckich, u sądow należnych, Smoleńskiego y Starodubowskiego, tak Ziemskiego iako y Grodzkiego, Rokien Statutowym zawitym, bez wszelakich dylacyi, bez zrażania pozwow, iezdżenia po sprawiedliwość, y aresztowania poddanych na majątności: a pozwany za pierwszym pozwem powinien będzie, pod stracaniem rzeczy, sam przez się, albo przez umocowanego swego stanąć, y nie zrywać się z terminu żadnomi excepcjami, skuteczną rozprawę według prawa pospolitego przyjąć, y usprawiedliwić się bez wszelakiej odwłoki, a pozwy o zbiegi wolno będzie kłaść, tak na majątnościach, iako y na domach szlacheckich, które przy Smoleńsku, albo przy innych Woiewodztwa Smoleńskiego zamkach mają. A ktoby podania, albo położenia pozwu negował, ten się ma przysięgą swoją własną odwieść. A Urząd, tak Ziemski iako y Grodzki Smoleński, y Starodubowski, powinni będą na każdym Rokach, y Roczkach, które nie gdzieindziej iedno w Smoleńsku, y w Starodubie, odprawowane bydlz mają, nypierwey sprawy o zbiegi przypadłe osądzić, toż dopiero insze sprawy sądzić. Aktorowie też sami nie mają sobie sprawiedliwości odwłoczyć, ale za pierwszym pozwem o zbiegi, na pierwszym terminie powinni iey sobie dowodzić. A ktoby na pierwszych Rokach albo Roczkach, sprawiedliwości sobie dowodzić nie mógł, ten iuz na drugich Rokach, albo Roczkach, które nypierwey po terminie pierwszym przypadną, bez wszelakich excepcyi prawnych, powinien będzie za tymże pozwem sprawiedliwości sobie dowodzić, pod stracaniem rzeczy w pozwie mianowanych. A iezliby strona pozwana tym się bronila, że pozew zbiegow na majątności nie zastal: tedy nie zgoła ma bydlz wolną, ale się przysięgą urzędnika, a ktoby urzędnika nie miał, swoją własną odwieść powinna będzie. A iezliby się takowym sposobem pozwana strona nie odwiadla, a powodna z nakazu urzędowego, według statutu W. X. Lit. dowiedzie, że iey własny oyczyce, albo zasiedzialy poddany: Urząd powinien będzie takowych poddanych, ze wszystką majątnością z którą uszli, przysądzić y nakazać, aby tam zaraz po dekrete wydani, albo nadaley za niedziel dwie, u Grodu Smoleńskiego, albo Starodubowskiego, stawieni, y aktorowi wydani byli, pod zaplaceniem tego wszystkiego, co ważność rzeczy osądzoney wynosić będzie, za co odprawę na majątności wieczystey, a ktoby wieczystey nie miał, tedy na lenney, lubo dożywotney, tenże Urząd który sprawę osądzi, według prawa pospolitego uczynić powinien będzie: która odprawa na majątności lenney, albo dożywotney, przez Urząd uczyniona, y post decessum tey osoby na kim uczyniona będzie, bez żadnego konsensu, y konfirmacyi naszej, do zupełney satisfakcyi, przy mocy zostawać ma. To iednak waruiemy, iż majątność iednego poddanego zbiegłego, nie ma bydlz więcej taxowana nad pięć set grzywien Polskich. A iezliby który Urzędnik Ziemski, albo Grodzki,

umyślnie na zwłokę sprawiedliwości, bez przyczyn w prawie opisanych; troich Rokow albo Roczkow zaraz po sobie idących omieszkał, ma Urząd tracić. O co stronie ukrzywdzoney wolno będzie w należyny termin do Trybunału pozwać. A iezliby od ktoregokolwiek sądu appellacya od aktora, albo pozwanego do Trybunału wnoszona była: tedy Urząd do Trybunału Wileńskiego w termin Smoleński powinien będzie dopuścić. Takimże processem iaki się wyżej opisał, wolno będzie obywatelom Woiewodztwa Smoleńskiego, oyczycew Smoleńskich, y dawność Ziemską zasiedzialych, poddanych u sądow należnych dochodzić, z wolną appellacyą w termin należy. A dawność Ziemską na obie stronie ma bydlz rozumiana, według statutu W. X. Lit. A iezliby poddani czyi oyczyce, albo względem zasiedzenia dawności prawu wiecznemu podlegli do miast naszych prawem Maydeburkim uprzywileiowanych zaszli: tacy mają bydlz pozywani do Urzędu swego Mieyskiego: a Urząd Mieyski za dowodem wyżej opisanym, ma ich bez wszelakiej ochrony y odwłoki, za pierwszym pozwem rozsądzić, y wydać ze wszystką majątnością, na którą dowod uczyniony będzie, z wolną iednak appellacyą do dworu naszego. A iezliby Urząd Mieyski, za czyjakolwiek rekwizycyą, nie znal się do zbiegow, powinien będzie Burmistrz roczny u Sądu Woytowskiego przysięgę na tym wykonać, że ich prawna rekwizycya w mieście nie zastała. A ta konstytucya nie ma Woiewodztw Koronnych *afficere*.

Klasztor Panienski w Piotrkowie.

84. Iż przez odległość majątności klasztorney, w Ziemi aż Sochaczewskiej, pomienione Panny Zakonne Piotrkowskie, potrzebom klasztornym, y tey tam majątności, wcześney mieć nie mogą wygody: przetoż za prozbą Posłów Ziemskich, a zgodą wszzech Stanow, pozwalamy onym te w Sochaczewskiej Ziemi sprzedać, a insze w bliskości klasztoru kupić za sumę piętnastu tysięcy złotych Polskich. W czym *conscientiam* Sądu Ziemskiego, w ktorego iurisdycyi dobra kupować będą, *obligamus, ut attendant ne in hac exceptione lex publica circumveniantur, salvis oneribus Reipublicae*.

Taxa głów plebeiorum w W. X. Lit:

85. Taxa głów *plebeiorum* w W. X. L. ma bydlz od Seymu tego porownana z taxą Koronną, w konstytucyi roku 1631 wyrażona, według ktorey główczynę wszystkie W. X. Lit. sądy skazywać na potym mają.

Sklep na księgi y dom sądowy, w Lidzle.

86. Za prozbą obywatelów Powiatu Lidzkiego, pozwalamy w zamku naszym Lidzkim, przy murze zamkowym, placu tak wiele, iakoby się sklep na chowanie ksiąg Ziemskich Lidzkich zmurować mógł, który obywatele tameczni swoim własnym kosztem, dla większego bezpieczeń-

stwa ksiąg swoich, zmurować porządnie mają. A iż od dawnego czasu niektorzy Poborcowie od nich na to obrani, pieniądze na zbudowanie domu sądowego, które przy nich, y przy potomstwie ich zostały, wybrali na Sąd Ziemski Lidzki, abo kto od nich deputowany będzie, u każdego z tych Poborców, abo potomstwa ich, po śmierci onych *juridice* requirować, a za to ten sklep, y dom sądowy, w mieście naszym Lidzkim, za osobliwym ukazaniem placow od Starosty naszego Lidzkiego, zbudować.

Konfirmacya 00. Karmelitom Mściławskim.

87. Cessya godney pamięci Urodzonego Iakuba Karola Madalańskiego, Woyskiego Mściławskiego, na klasztor Mściławski Oycow Karmelitów, sta włok majątności nazwaney Przylepowa, w Woiewodztwie Smoleńskim leżące; *vigore hujus Conventus, salvis tamen oneribus Reipubl: approbuem*. Zaczym Oycowie Karmelitani, według osobliwego przywileiu naszego na to im danego, przy tey majątności Przylepowie zostać mają wiecznymi czasy, w sposob fundacyi.

Klasztor Panienski w Łęczycy.

88. Uważając odległości miejsca wsi Grzymkowskiej Woley, Paniem Zakonnych Klasztoru Łęczyckiego, y niewygodę w takim zgromadzeniu corek szlacheckich: za prozbą Posłów Woiewodztwa Łęczyckiego, a zgodą wszzech Stanow, pozwalamy, *salvis oneribus Reipubl: na kommutacyą wsi Chociszewa, poblizey Łęczycy, wieczności Urodzonego Iana Szczawińskiego Kasztellana Brzeskiego, praevia revisione, iako Oycow Iezuitow Poznańskich*.

Złożenie ksiąg Nowogrodzkich.

89. Iż księgi Ziemskie y Trybunałskie, w Nowogrodku miejsca warownego nie mają, za prozbą Posłów Woiewodztwa Nowogrodzkiego, a za zgodą wszzech Stanow, wieżę iedną w zamku naszym Nowogrodzkim, nazwaną Szczytowską, na złożenie y schowanie ich daiemy: która wieża że przez starosć nadwątłona, przetoż co sobie na poprawę iey, na Seymiku Relacyi blisko po Seymie przypadającym uchwalą, te razniejszą konstytucyą ratyfikuiemy.

Poeny na tych, którzy violant jura religionis Catholicae Romanae, w miastach Pruskich.

90. Przełożono Nam to iest, iż w niektórych miastach, y miasteczkach Pruskich, dzieie się nie mała przeszkoda *in exercitio religionis Catholicae Romanae*: dla tego waruiemy *consensu omnium Ordinum*, aby napotym, ktoby się tego wazył, bądź *ex Magistratu*, bądź *ex privatis*, prepedycyą w tym iakąkolwiek uczynić, y ludziom w starożytney religii Katolickiej w obrzędach, ceremoniach, nabożeństwie, w kupowaniu kamienic, y domow, y przyjmowaniu ich do urzędow, cechow, y rzemiosł, przeszkadzać, był karany winą pięcią set czerwonych złotych: o

ktorą *forum* za dworem, *salvis iuribus et privilegijs civitatum legitime obtentis*.

Konserwaty Woiewodztwa Czerniechowskiego.

964

91. Woiewodztwa Czerniechowskiego sądy w Trybunale Lubelskim, po Braclawskim Woiewodztwie są ordynowane, y konserwaty przy tymże Woiewodztwie swoim, iako Kiiowskie, Wołyńskie, y Braclawskie, po swoich Woiewodztwach. A iż ordynacya Trybunału terażniejszego Lubelskiego przeciwna stanęła: tedy tą konstytucyą deklaruiemy, aby po osadzeniu Woiewodztwa Czerniechowskiego, konserwaty Czerniechowskie teraz y na potym zawsze sądzone były, a sprawy konserwatom należące, według dawnego zwyczaju y prawa tych Woiewodztw, iednym prawem sądujących się, przyjmowane były. Pisarze też Ziemscy Czerniechowscy, Urodzony Mikołaj Sołtan, y z Nowogrodka Siewierskiego, Urodzony Kasper Rostopca, alternatę swoją mieć mają, iako y Kiiowscy w Trybunale.

Rewizya ksiąg Ziemskich y Grodzkich Czerskich.

92. Iż na tym wiele należy obywatelom Czerskiej Ziemi, żeby były zrewidowane y korrygowane, księgi Ziemskie y Grodzkie Czerskie, na tę rewizyą y korekturę, naznaczamy Urodzonych, Iana Całowańskiego Podśędka, Kaspra Rykalskiego Podstarościę, Czerskich: Stanisława Leżeńkiego, Kaspra Oborskiego. Ktorzy Deputaci ziachawszy się do Czerska, to księgi rewidować y korrygować mają.

Exempt Starosty Sochaczewskiego.

93. Przychylając się do konstytucyi o exemptach uchwaloney, więc mając wzgląd na funkcę Urodzonego Starosty Sochaczewskiego, którąśmy na osobę iego Cara Moskiewskiego w sprawach Rzpltey zachodzących, roku przeszłego 1637 włożyli, y insze *merita* Nam, y oyczynnie oświadczające, proces wszystek od Urodzonego Kosieńskiego, *ratione ejusdem quasi ex torti telonei*, pod ten czas legacyi iego na Trybunale otrzymaney, *authoritate Conventus praesentis* znosimy, kassuiemy, sprawę samę *nihilominus* oryginalną *in integrum restituimus*, do tegoż terminu, na którym była przed wyiazdem iego.

Konsens na zamianę wsi, do klasztoru Nieświeżkiego.

94. W Bodze Wielebna Panna, Chrystyna Eufemia Radziwiłowna, Xięni klasztoru Nieświeżkiego, w zamianę oyczystych dobr swoich, wsi iedney Uzdy Zuchowskiej, w Woiewodztwie Mińskim, a trzech, Wilżyna, Luczna, y Słobody, w Nowogrodzkich leżących, nabywszy, na klasztor Nieświeżki, dla pomnożenia chwały Bożej, fundowała, *authoritate praesentis Conventus* tę fundacyą utwierdzamy, *salvis oneribus Reipublicae*.

Commutatio Tynna na Braszewice.

965

95. Kommutacya dobr Tynna nazwanych, Ka-

pituly Wileńskiej na dobra Wielmożnego Olbrychta, Stanisława Radziwiła, Kanclerza W. X. L. nazwane Braszewice, w Województwie Brzeskim leżące, mocą, Seymu tego approbujemy, y onera wszelakie Ziemskie, jako woienną służbę, y insze, tych Braszewic (*juribus ecclesiae* one inkorporując) na Tynno przenosimy.

Zniesienie kondemnat Seymowych z pewney szlachty w Ziemi Łomżyńskiej.

96. Infamią y bannicyą, z okazji gruntow, Kupnina Wolka nazwanych, w Ziemi Łomżyńskiej leżących, od Instygatora, y niegdy Szlachetnego Mikołaja Choromańskiego na Seymie Warszawskim, na Barzychowskich, Chłudzińskich y Skrockich, tychże gruntow possessorach, po dekrecie Trybunału Piotrkowskiego: którym o uproszenie tych dobr, Trybunał *ex partium controversijs, poenam evocationis* na pomienionym Choromańskim, jako delatorze, nakazał, *in contumaciam* otrzymaną, za pozwoleniem skarbu naszego, *authoritate praesentis Conventus* znosimy, y pomienionych szlachcicow *ad pristinum honoris statum* przywracamy. Iednak aby się co nie ubliżyło w tej sprawie prawu naszemu, mają się ci szlachta *in principali negotio*, które *praesenti constitutione in integrum restituimus*, z Instygatorem naszym w Sądzie Zadwornym, przed Nam, o te grunty prawem rozprzeć, którym dla prędszego ich ulacnienia, *sine quavis adcitatione*, tamże za dworem *terminum peremptorium* naznaczamy.

Salaria Pisarzom Ziemskim.

97. Konstytucyą *anni* 1613 o salaryach, Woiewodztwu Sieradzkiemu służącą, deklarujemy, aby *a modo in exigendis salarijs*, Pisarze Ziemscy Trybunalscy y Seymowi, podług niey się zachowali. O co *ex officio* w Trybunale obadway *respondebunt*.

Dom na odprawowanie sądow obywatelom Wileńskim.

98. Za instancją obywatelom Woiewodztwa Wileńskiego, na odprawowanie Sądow Ziemskich, y ksiąg chowanie, iż *certum locum* nie mają, *authoritate hujus Conventus*, konstytucyą *anni* 1611 reassumujemy, y dla wcześniejszego sądow odprawowania, *secundum legem praescriptam*, *et constitutionem*, onych zachowujemy.

Potwierdzenie placu na wieczność, Ianowi Philemonowiczowi.

99. Iż Urodzony Ian Philemonowicz, ustąpiwszy wieczystego swego placu w mieście Mścińskim, na budowanie kościoła Oycom Karmelitom, przyjął w odmianę plac nierówno podlejszy, za konsensem naszym, dożywočnym prawem. Co iż uczynił z wygodą chwały Bożey, w nagrodę tego, ten plac onemu konferujemy, y tą konstytucyą utwierdzamy.

Zapłata na zamek Dzisieński.

100. Iż się z rejestrow popisowych, y atte-

stacy obywatelom Połockich, pokazało, że Urodzony Iozef Korszak, Starosta Mściński, za listami naszymi, na obronę zamku Dzisieńskiego, pod czas niebezpieczeństwa od Moskwy, swym kosztem iezdę u piechotę chował: przeto *authoritate hujus Conventus*, tych onego wydatkow, według rejestrow popisowych, z skarbu W. X. L. z terazniejszych podatkow zapłatę naznaczamy.

Libertacya kościoła Piotrkowskiego.

101. Fundusz Wielebnego X. Marcina Mieliborskiego, na proboszcza, y pięci prebendarzow, *pro Capella S. Crucis*, kościoła farnego Piotrkowskiego, świeżo uczyniony, approbujemy, *et iuribus ac immunitatibus ecclesiasticis*, *in toto* inkorporujemy. Także grunty te, na których Oycomie Franciszkani kościół y klasztor zmurowali, y dom od Panny Sośnickiey, Oycom Dominikanom, darowany, *libertatibus ecclesiasticis adscribimus*.

Approbacya Peryasławskiego Collegium Societatis Iesu, y Nowogrodka Siewierskiego.

102. Chcąc My chwałę Bożą w Państwach naszych za łaską iego S. rozszerzonych, y w nich też jako naylepiey rozmnożyć, fundacyą *Collegij Patrum Societatis Iesu*, którą Wielmożny Łukasz Zolkiewski, Woiewoda Braclawski Kałuski, Chmielnicki, Peryasławski Starosta, uczynił, w mieście naszym Peryasławiu, *ex optimo erga religionem catholicam zelo*, y tamtym kraiom bardzo potrzebną, we wszystkim akkomodując się *constitutioni anni* 1635 o fundacyach uchwaloney, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy, y majątność Budow nazwaną dziedziczną, na ktorey ta fundacya iest, *cum omnibus iuribus, privilegijs, attinentijs, areis, fundis, ad immunitates ecclesiasticas* inkorporowaną, czasy wiecznymi mieć chcemy. Także y *Collegium* w Nowogrodku Siewierskim, approbujemy *fundationem* tychże Oycom Iezuitow, *et eandem immunitatibus ecclesiasticis adscribimus. Salva fundatione* Oycom Dominikanow, *salvisque oneribus Reipublicae*.

Horodnictwo Połockie.

103. Horodniczy Połocki, iż według inszych Woiewodztw dotąd uprzywileiowanego mieysca nie miał, a na tym Urzędzie wiele Nam, y tamtemu zamkowi pogranicznemu Połockiemu należy: przeto *authoritate hujus Conventus*, według konstytucyi Woiewodztwu Witepskiemu nadaney, terazniejszemu Horodniczemu Połockiemu, y po nim Sukcessorom, zaraz po Pisarzu Ziemskim Połockim mieysce naznaczamy.

Konfirmacya klasztorow Oycom Dominikanow, w miastach W. X. Litew.

104. Iż klasztor zakonny Kaznodziejskiego S. Dominika, w miastach naszych W. X. Litew. to iest, w Nowogrodku, Mińsku, w Smoleńsku, w Rzeczy, y innych, są bardzo potrzebne, a osobliwie w usługiwaniu zbawienia ludzkiego:

przeto powagą terazniejszego Seymu postanawiamy, aby konstytucyą *anni* 1635 uczyniona, o klasztorach Siewierskich, tym wżwyż mianowanym służyła klasztorom. Ktorych fundacyę tą konstytucyą inkorporujemy, wiawszy kupna dobr szlacheckich, ieśliby się iakie po konstytucyi *anni* 1635 pokazały, *salvis etiam omnibus oneribus Reipublicae*.

Commutatio wsi Collegium Pultowskiego.

105. Za zgodą wszech Stanow Koronnych, intercessyą Posłow Ziemie Nurskiej, na kommutacyą pewney cząstki, w dobrach wsi Wyszocu, w teyże Ziemi leżącej, na ten czas Oycom Iezuitow *Collegium Pultowskiego* dziedzicznej, za insze dobra tey cząstce *coaequivalentia, autoritate praesentis Conventus* pozwalamy, *salvis oneribus Reipubl.*: na co Rewizory Sąd Ziemski Nurski, y Urodzonego Podkomorzego Rozańskiego, naznaczamy. Ktorzy Rewizorowie *aequalitatem et proportionem* dobr zamienionych, lubo wzajem kupionych, *considerare* mają. W czym *fidem* ich *obligamus*.

Surrogacya na Pisarza Wiskiego.

106. Na proźbę obywatelom Ziemie Wiskiey, a mając wzgląd na słabość zdrowia Urodzonego Adama Ianczewskiego, Pisarza Ziemie Wiskiey, dla ktorego poratowania do cudzey ziemie odieżdża, pozwalamy tey tam Ziemi Surrogatora na Pisarstwo, Urodzonego Pawła Zbiewskiego, który powinność Pisarską, do zwrocenia się nazad pomienionego Pisarza Wiskiego; *praemisso juramento*, iako Pisarzo czynić *super officium* zwykły, odprawować będzie powinien: *non praedjudicando* inszym Woiewodztwom, gdyż to tylko do przyszłego Seymu ordynaryinego trwać ma.

O szkodach przez ludzie w służbie Rzeczypospolitey nie będące.

107. Znaydują się tacy, ktorzy na prawo polspolite y woyskowe, *de disciplina militari* uchwalone, nie pamiętając, kupy ludzi różnych nieosiadłych, Wołochow, Serbow, Tatarow, także szlachcicow czei odsądzonych; naostatek poddanych swoich zebrawszy, po majątnościach szlacheckich wodzą, stanowiskami, noclegami, pomykając się ode wsi do wsi, poddanych ubogich z wielką ciężkością stanu szlacheckiego niszczą. O co ludziom ukrzywdzonym do Trybunału z takowemi *agendi viam*, podług praw y konstytucyi przeszłych, *inter causas militares* zachowujemy.

Dom sądowy w Osmianie.

108. Za instancją obywatelom Powiatu Osmiańskiego, konferujemy onym w mieście naszym Osmiańskim plac, który przez Starostę tego Powiatu, naznaczony y wymierzony im będzie, na którym będą mogli dom na Sądy Ziemskie, y sklepy do chowania ksiąg Ziemskich y Grodzkich, wystawić. Co że bez kosztu być nie mo-

że, mają na Seymiku Relacyinym pewną kontrybucyą namowić: a na co się zgodzą, y co postanowią, temu aby wszystkie dobra, które w wydawaniu poborow należą (*sub poena* na niewydawanie poboru *assignata*) podlegały, postanawiamy. A ten kto do wybierania tych podatkow naznaczony będzie, na pierwszym natopym Seymiku, przed obywatelami, z tego się wyliczyć powinien będzie, *sub poena duplicis refusionis, ad instantiam cuiusvis termino peremptorio*, przed Sądem Trybunalnym W. X. L.

Fundacya klasztoru Bernardyńskiego, w Iwiu.

109. Fundacyą klasztoru Bernardyńskiego; przez Wielmożnego Mikołaja Kiszkę, Kasztellana Trockiego, w Iwiu majątności oyczystey erygowaną, *authoritate praesentis Conventus, in toto* iako się w sobie ma, approbujemy, *salvis oneribus Reipublicae*.

Zniesienie processow z Urodzonego Starosty Ryskiego.

110. Iż Urodzony Andrzej Stanisław Sapieha, Starosta nasz Ryski, summę pięć tysięcy złotych do skarbu Rzpltey oddał, wedle dekretow Trybunału Radomskiego, o dług, który z pod chorągwie iego do Prus towarzystwo przebrali, on zaś od nich wyciągać tego nie mógł podług dekretow Kommissarskich: tedy iako z zapłaconey summy, tak y z reszty onego kwitujemy, y od processow względem tego długu, wolnym go czynimy, a on też towarzystwo swoje uwolnić ma.

Popis Woiewodztwa Braclawskiego.

111. Iż z wielkim niewczasem obywatelom tamecznych, popis, dla wod szkodliwych, bywa: na dzień wtory po S. Trojcy, święta Rzymskiego, przekładamy, pod tą mocą y prawem, iako iest opisany.

Okazowanie Woiewodztwa Pomorskiego.

112. Dla odległości mieysca, obywatelom Woiewodztwa Pomorskiego, okazowanie w Powiatach przy miastach, gdzie się sądy odprawiają, Tucholskiemu y Słuchowskiemu Powiatowi, pod Choynicami naznaczamy.

Klasztor Panien Zakonnych w Grudziądzu.

113. Iż klasztor Panien Zakonnych, świeżo przed konstytucyą *anni* 1635 w Grudziądzu założony, dobr ziemskich nabydź, podług słusznego tego klasztoru opatrzenia, nie mogli: przetoż wieś Turznice, Bobrowo, fundatorki za własne iey pieniądze kupione, temuż klasztorowi wiecznymi czasy przyłączamy, y ieszcze majątności za piętnaście tysięcy złotych kupić *authoritate praesentis Conventus* pozwalamy, *salvis iuribus et oneribus Reipublicae*.

Aukcyja fundacyi kościoła Topolnickiego.

114. Iż kościół w Topolnie, majątności Wielmożnego Samuela Konarskiego, Woiewody Malborskiego, dostateczney nie ma fundacyi: tedy

powagą Seymu tego, pozwalamy pomienionemu Woiewodzie Malborskiemu część dobr jego, we wsi Małym Cieleśzynie, na fundacyą pomienionego kościoła, aby wyderkauffowym sposobem, abo na wieczność, iako się naylepiej będzie zdało. *non obstante constitutione, de non alienandis bonis terrestribus sancita, coram actis, sive Custrensisibus, sive Terrestribus*, rezygnować y zapisać, *praemissis conditionibus circa resignationem et fundationem observari debitis; salvis quoque oneribus Reipublicae.*

Deklaracya przywilejów sukienników Choynickich.

115. Na instancyą Posłów Woiewodztwa Pomorskiego, przywilej sukienników Choynickich deklarujemy, że nie tylko sukiennikom, ale y mieszczanom Choynickim, *plus offerenti*, wolno każdemu wełnę sprzedawać. W czym aby nikogo sukiennicy nie inquietowali, *hac lege* warujemy, y akcyę *eo nomine* od nich intentowane, *authoritate praesentis Conventus* kassujemy.

Pozwolenie Oycow jezuitom Choynickim y Malborskim, na kupno dobr ziemskich.

116. Iż *Patres Societatis Iesu* w Malborgu, y w Choynicach, żadney słuszney fundacyi nie mają, a ich tam bytność z wielkim chwałą Bożey pomnożeniem iest potrzebna: powagą Seymu tego pozwalamy, aby Malborska rezydencya za trzydzieści tysięcy złotych Polskich, a Choynickie *Collegium* za trzydzieści tysięcy złotych, *salvo Reipub: onere*, skupić mogli. W czym *conscientiam* Sądu Ziemskiego, w których iurisdycyi pomienieni Oycowie kupować będą, *obligamus, ut attendant praevia revisione, ne emptioibus ejusmodi, ultra consensus praesentem, lex publica circumveniatur.*

Dom sądowy Ziemski, w Brześciu Lit.

117. Konstytucyą roku 1633, y roku 1635 *sub tit: dom sądowy w Brześciu Litewskim*, do skutku przywodząc, ponieważ już pieniądze na ten dom, tak z dobr naszych, iako y poddanych naszych, duchownych y świeckich, składane były: tedy warujemy, że Poborcowie, którzy te pieniądze wybierali, powinni będą oddać ie z reiestrami, y z delatą tych którzy ich ieszcze nie wydali, na przyszłym Seymiku Relacyinym, po terazniejszym Seymie, w Brześciu przypadającym: y tamże z nich liczbę przed obywatelami uczynić: *sub poena et foro* w konstytucyi 1635 *expresso*. O co obwieszczeni bydź mają, przez list terazniejszych Posłów Ziemskich Brzeskich, do Grodu Brzeskiego, dziesięć dni przed Seymikiem Relacyinym, podany, y aktykowany; który list z Grodu tamecznego, ekstraktem do Poborców ma bydź odesłany. A iż te pieniądze nie będą mogły *sufficere* na zbudowanie *competentis judiciariae domus*, y na zmurowanie sklepu dla ksiąg Ziemskich: tedy Posłowie terazniejsi Ziemscy, Urodzony Mikołay Sapiela na Kodniu, Chorąży W. X. L. y Piotr Kochlewski, Sędzia Brześciański, poselszczyzną im wedle pra-

wa y zwyczajui na terazniejszy Seym należącą, *ultra* na ten dom darowali, którą poselszczyzną przy naypierwszych poborach, które w Brzeskim Woiewodztwie pozwolone będą, mają bydź przez Poborców, *sub iisdem poenis*, pospołu z reientami na delacie podanemi, wybrane, y na tenże dom obrocone. A takoważ poselszczyzna, *pro hac sola vice*, z dobr naszych y duchownych, y Senatorskich, ma bydź wydana. Czego dozór y ekukcyą, y plaću naznaczenie, Wiel: Podkanclerzemu W. X. L. y Urodzonemu Krayczemu W. X. L. Staroście naszemu Brzeskiemu, y z tamecznym Ziemskim Urzędem Sądowym, zlecamy, y drzewa na ten budynek z puszcze naszej, do oekonomii Brzeskiej należący, zasiądz pozwalamy. A ten dom sądowy od wszystkich ciężarów, podatków, y powinności, y od gości stawiania, liberujemy, y w takiej wolności, iaką inne publiczne Sądowe miejsca miewać zwykły, mieć chcemy wiecznemi czasy.

Exempt Wielm: Woiewodzie Smoleńskiemu.

118. Sprawy Rzpłtey *exigunt*, abyśmy Wielmożnego Woiewodę Smoleńskiego, dotąd przy boku naszym po Seymie zatrzymali, poki Wielcy Posłowie Moskiewscy odprawieni nie-będą: przeto, za zgodą Stanów Seymowych, sprawy iego wszystkie, tak z aktoratu onego samego, iako y za pozwy po niego wyniesionemi, y z appellacyi przypadające, do terminu Woiewodztwa Smoleńskiego, w tymże roku terazniejszym suspenduimy. A ktoby ten termin poprzodził, y dekreta iego przeciwne otrzymał: tedy wagi żadney mieć nie mają, y ekukcyi podlegać nie będą.

Klasztor Paniński w Poznaniu.

119. Za prozbą Posłów Ziemskich Wielgopolskich, a zgodą wszech Stanów, na kommutacyą pewnych części w Promnie y Jagodnie, w Woiewodztwie Poznańskim leżących, za in-sze dobra tymże częstkom *aequivalentia, autoritate praesentis Conventus* pozwalamy: *salvis Reipublicae oneribus; praevia quoque revisione*, iako y Oycow jezuitow Poznańskich.

Salaria Urzędnikom Ziemskim Gostyńskim.

120. Konstytucyą *anni* 1635 o salaryach sądu Ziemskiego Gostyńskiego, tak deklarujemy: iż przysądneho Sędzia ma brać dwie części, a Podśędek trzecią; a Pisarzowi piątą grosz przysądneho isć ma, *perpetuis temporibus*.

Praeskrypcya dobr dziedzicznych w Podlasiu.

121. Acz to iest dostatecznie warowano przywileciem *incorporationis* Woiewodztwa Podlaskiego do Korony, inszemi posledniejszymi konstytucyami, mianowicie *annorum* 1588, et 1607, że dobra szlacheckie w tym Woiewodztwie leżące, nie podlegają ekukcyi: przeto deklarujemy, iż ktorekolwiek dobra szlacheckie y duchowne, w tym Woiewodztwie od inkorporacyi do tego czasu były, y są w prawie y w używaniu zwi-

zkiem dziedzicznym, we wszystkim *hac obstante praescriptione*, w żadną wątpliwość, ani zatrudnienie, tak za dworem. iako y na Seymie, nie mają bydź przywodzone; *salvis litispendentijs* na Seymie, które na przyszłym Seymie decydować mamy. Co tylko samemu Woiewodztwu Podlaskiemu służyć ma.

Iarmarki Smoleńskie.

122. Iż miasto nasze Smoleńsk, przez długie y ciężkie oblężenia do wielkiego zubożenia przyszło, aby się tym prędzey pokrzepić, y zapomoc mogło, iarmarki w nim trzy na każdy rok, y skład towarów, według przywilejów Krola ś. p. Pana, Oycy naszego, od Nas potwierdzonych, wiecznie postanawiamy: *salvis Reipubl: et mensae Regiae preventibus*.

Approbacya fundacyi Collegium Olyckiego.

123. Za zgodą wszech Stanów, y prozbą Posłów Ziemskich, fundacyą *Collegij, et Collegiatae ecclesiae*, na Olyce, approbuemy, *salvis per omnia Reipublicae oneribus*.

Wieża Kowińska y plac na dom sądowy.

124. Iż wieża w zamku naszym Kowińskim, od ś. p. Krola Imci, Pana Oycy naszego, na schowanie ksiąg sądowych nadana, kosztem Wielmożnego Olbrychta Stanisława Radziwiła na Olyce, Kanclerza W. X. Lit. Pińskiego, Gniewskiego, Tucholskiego Starostę, Kowińskiego dzierżawcę, restaurowana iest: przychylając się tedy do konstytucyi 1601, et 1611, et 1613, mocą terazniejszego Seymu, stosując się we wszystkim do tych pomienionych konstytucyi, tę wieżę przez Wielmożnego Kanclerza restaurowaną, y sądowym na chowanie ksiąg oddaną, approbuemy, gorny sklep Ziemskim, a drugi sklep nadolny Grodzkim księgom, naznacząc. Plac na zbudowanie domu sądowego, według konstytucyi wyżej rzeczonych, dajemy. A na rozmierzenie onego, przy Wielmożnym Kanclerzu W. X. L. abo kogo tam na swoje miejsce zęśle, Urodzonych Jana Rostowskiego, y Andrzeia Sakowicza, Cześnika Żmudzkiego, Podstarościego Kowińskiego, naznaczymy.

Obywatele Infantscy, bene de Republica meriti.

125. Na stateczną wiarę obywatelów Ziemie Infantckiej, którą Nam, y Rzpłtey z odstąpieniem oyczyzny y dostatkw swych, oświadczyli, iako naywiększe baczenie y wzgląd mieć obiecujemy. A żeśmy na tym terazniejszym Seymie summy dawno im obiecowaney, dla inszych Rzezypospolitey potrzeb y ciężarów, oddać nie mogli, onę iako nayprędzey, *in quantum Reipublicae necessitates patientur*, odliczyć każemy. Kommissarzow na podzielenie tey summy, *inter damna passos*, naznaczymy.

Przywrocenie do czci tych, którzy composuerunt cum partibus.

126. Ponieważ ci wszyscy niżej położeni po-

iednali strony, satisfakcyą uczyniwszy, na co y kwity otrzymali: dla tego ich, za zgodą wszech Stanów, od infamii uwalniamy, y do czci, iako Jana Czuryła *cum complicitibus*, Alexandra Mikulińskiego, Woyciecha Kobelińskiego z Kobelnik, Woyciecha Korzeńskiego, *authoritate Conventus praesentis* przywracamy.

Przywrocenie do czci tych, którzy z delaty iaśnie Wiel: Hetmana naszego, są infamiowani.

127. Ponieważ Woiewodztwo Kiiowskie wraca te cztery tysiące złotych Polskich, które Hrehory Sławewski, y Abram Strybel, wzięli byli na chorągwie, z ktorymi potym w obozie nie byli, za co na delacie podani, infamią Seymową okryci zostali; a Strybel na tymże Seymie od drugą prywatną sprawę od Choteckiego poiednał, y kwit ma: za zgodą wszech Stanów, do czci ich przywracamy, y infamią z nich znosimy. Iako y Samuela Tabeckiego, który także *transegit cum parte*, y attestacyą Hetmańską ukazał, y kwit otrzymał: *ex benignitate nostra Regia*, za zgodą wszech Stanów od infamii uwalniamy, y onę *perpetuis temporibus* znosimy.

Przywrocenie do czci niektorego rycerstwa.

128. Za instancyą Hetmanow naszych Koronnych, a zgodą wszech Stanów, Urodzonych, Macieja Piianowskiego, Stanisława Detynieckiego, Romana Sokura, y Mikołaja Nosarzowskiego, którzy przez ostrość prawa wojskowego, o pewne excessy, z woyska wytrąbieni, a na przeszłym Seymie Walnym Koronnym Warszawskim publikowani byli: za dosyć uczynieniem stronom ukrzywdzonym, kwitem, a za mężne ich odwagi, które w woysku naszym Koronnym, y przed oczyma Hetmanow naszych, y wszystkiego rycerstwa, na expedycyach różnych, y terazniejszey Kozackiej, czynili: do pierwszego stanu, y honoru szlacheckiego przypuszczamy, y tę zmażę z nich czasy wiecznemi, mocą Seymu terazniejszego, znosimy.

Indygenat Kostena.

129. Maiąc wzgląd na odważne przysługi Urodzonego Kostena Iandudy Wołoszyna, który Nam y Rzpłtey w różnych expedycyach różne oddawał, onego z synami iego, Alexandrem, Miranem, Potomirem, za indygeny do Państw Rzpłtey przyjmujemy, *modo Nobis, et Reipubl: juramentum praestent fidelitatis*.

Deklaracya indygenatu Bofysa Graznego.

130. Przeciwno wszystkim indygenatom, które do wszelakich prerogatyw szlacheckich przypuszczają się cudzoziemcy, w indygenacie Bofysa Graznego, za znaczne y odważne zasługi, konstytucyą *anni* 1616 *appendix* iest przyszyta, którą *authoritate praesentis Conventus* znosimy, y Urząd Łowiectwa Nowogrodzkiego iemu konferujemy, approbuemy, y potomstwu iego, według zasług, do wszelakich honorów, y dygnitarstw drogę otwieramy.

Approbacya nobilitacyi Iana Czaplńskiego.

131. Za odważne y krwawe zasługi, przez dzieła rycerskie, Szlachetnego Iana Czaplńskiego, które przez czas wojny Tureckiej, Chocimskiej, Pruskiej, y wielu inszych expedycyi, w wojskach naszych przed oczyma naszymi, y Hetmanow naszych, wyświadczał: nobilitacyą jego, onemu y potomstwu służącą, podług przywileju ś. pamięci Pana Ojca naszego anno 1634, danego, *authoritate praesentis Conventus, cum consensu omnium Ordinum*, do wszelakich go prerogatyw, stanowi szlacheckiemu należących, przyjmując, wiecznie approbujemy.

Approbacya przywileju nobilitacyi Konstantego Wołka.

132. Za odważne w wielu expedycyach, rycerskie posługi Konstantego Wołka, konferowany jest onemu od Nas przywilej nobilitacyi, który za zgodą wszech Stanow, *authoritate praesentis Conventus*, approbujemy, y onego do wszelakich prerogatyw stanu szlacheckiego, y potomstwo jego, wiecznie przypuszczamy.

Nobilitacya obłążencow Smoleńskich, Adama Wierchowskiego, Sebastjana Dąbrowskiego, Walentego Raroga.

133. Ażeby cnota y odwaga obywatelów Woiewodztwa Smoleńskiego, w dotrzymaniu zamku naszego Smoleńska, przez długie y ciężkie, a mało slychane obłążenie, mężnie oświadczone, nie tylko w zapomnienie wiekom potomnym nie poszła, ale każdemu synowi oyczynny do usług Rzeczypospolitej przykładem zostawała: Adama Wierchowskiego, Sebastjana Dąbrowskiego, Walentego Raroga, z potomstwem ich, do prerogatyw stanu szlacheckiego przypuszczamy, y szlachećcami kreujemy, *authoritate praesentis Conventus*.

Odłożenie inkorporacyi Słowtyńskich do przyszłego Seymu.

134. Przypuszczenie do iurysdykcyi Ziemi Lubelskiej, także y Grodzkiej, Słowtyńskiej, chcąc mieć w tej sprawie informacyą dostatniejszą, do przyszłego Seymu odkładamy: za pokazaniem, że są *ab origine* szlachtą. Nie derogując interim nie prawu Starosty Kazimirskiego.

Lukasz ze Bnina Opaliński, Marszałek Koła Poselskiego.

Olbrycht Giżycki, Stol: Wiel: Sekr: K. I. M.

DEKLARACYE WOIEWODZTW,

O PODATKACH NA POTRZEBĘ RZECZYPOSP: POWOLONYCH.

Woiewodztwo Poznańskie, summę sto tysięcy złotych Polskich, względem czopowego anni 1637, uchwalonego, pozwala. Także po-

dymnego troie: którego pułtora, ma bydź wybierane przez Poborców do czopowego przeszłego naznaczonych; a względem drugich pułtoru, summę taką, iako pułtora podymnego wyniesie, dać ma. Woiewodztwo Krakowskie, summę tak wielką, iako troie podymne wyniesie: którą summę czopowym piwnym, y podatkami iakimby sposobem wybrać mieli, biorą sobie do braci na Seymik Proszowski *pro die 7 Iunii*; na którym Exaktora, y Czopownika, y Szafarza obracć maia, po groszu tylko, tak Poborcy, iako y Czopownikowi, od złotego pozwalając z odwozem do Lwowa na kommissyą, naydalej *pro die vigesima Augusti*, za kwitami skarbowemi. A miasto Krakow, ile Woiewodztwo poborow pozwoli, tylo sympl szosu. Także y rzemieślnicy według kwitow ostatnich wydać maia. Xięstwo Oświęcimskie y Zatorskie, czopowe jedno, które *die 1 Augusti* zacznie się, a takim, iako teraz sposobem wybierane będzie; podymne dwoie, które iakimby sposobem wydać mieli, na Seymiku, który im *septima die Iunii* składamy, namowia; gdzie też y Poborcę obiorą. Woiewodztwo Sendomirskie, summę taką, iako troie podymne wynosić zwykło, zostawiać sobie wolne obranie Poborce y Szafarza, *cum protestatione* od W. X. Biskupa Krakowskiego, y Wielmożnego Podkanclerzego naszego Koronnego, na Szafarza tylko, dla wybierania y odwiezienia pieniędzy, do PP. Kommissarzow do Lwowa: także y sposob namowy, *quo genere* podatkow, zdać się im będzie summę pomienioną wydać: gwoli czemu Seymik w Opatowie *die 27 Maij*. Woiewodztwo Kaliskie, także, iako y Poznańskie. Woiewodztwo Sieradzkie, summę taką, iako troie podymne wynosi, którą Urodzony Andrzej Rembieski Poborca, do Lwowa do Kommissarzow, *pro die 20 Augusti*, odwieść będzie powinien. Sposob, *quo genere* podatkow summę tę złożyć Woiewodztwo ma, na Seymiku *die 27 Maij*, namowia. Ziemia Wieluńska, także, iako y Woiewodztwo Sieradzkie. Seymik na namowę sposobu podatkow, y Poborce, *die 19 Maij*. A na restauracyą kościołow, Oycow Augustynianow y Bernardynow, Ostrzeszowskich, poboru jednego połowicę pozwala. Woiewodztwo Łęczyckie, summę iako troie podymne wyniesie, inkludując w toż czopowe. Seymik *die 18 Maij*; tamże y Poborca. A pieniądze do skarbu. Woiewodztwo Brzeskie..... Woiewodztwo Kiiowskie, podymne dwoie poborami: a czopowe jedno, do skarbu. Poborca Urodzony Fedor Suszczański Proskura, Pisarz Ziemi Kiiowski. Odwóz pieniędzy do Lwowa do skarbu, *salvis abiuratis desertatorum et conflagratorem*. Wybieranie podymnego począć się ma *die 7 Iulij*, a skończyć się *die 7 Augusti*. Woiewodztwo Inowrocławskie..... Ziemia Dobrzyńska summę, taką, iako troie podymne wyniesie, inkludując w tę summę czopowe. *Modus contribuendi* ma bydź namowiony na Seymiku Lipińskim, w Poniedziałek po Ś. Troycy. Do skarbu te podatki. A Poborca do tych podatkow, Urodz: Andrzej Chełmiecki.

975

976

Woiewodztwo Ruskie. Ziemia Lwowska, poborami do dwoyga podymnego stosującami się, y czopowe jedno. Wszystko do skarbu. Ziemia Przemyślska y Sanocka, lubo to sobie obwarowały były konstytucyami anni 1635 et 1637, przy deklaracyach, że z terazniejszych podatkow uchwalonych ieden pobor wytrącić sobie mieli, który żołnierzowi Pruskiemu na zapłatę, na czworo podymne wydały, będąc onerowane asygnacyą większej liczby ludzi, niż podatki czworga podymnego wyniosły: iednak iż wygadzaiąc potrzebom Rzeczyposp: y zapłacie żołnierskiej, na ten czas dwoie podymne, poborami, y czopowe do skarbu *plus offerenti*, bez tej defalkacyi poboru iednego, wydać pozwolili. Dla czego tą konstytucyą assekuruujemy, że im z inszych naypierwszych podatkow, jeśli kiedy uchwalone będą, ten pobor wolno będzie sobie wytrącić, bez wszelkiej kontradykcyi y trudności, chociaż by y deklaracyi publicznych na Seymie nie uczynili. A Szafarz, y Poborcowie ich, nie powinni się na Trybunale Radomskim rachować, ponieważ konstytucyami dwiema przeszłych Seymow uwolnieni. Poborca do braci: który ma bydź na przyszłych Querellach Przemyślskich w Przemyślu, a Sanocki, w Sanoku, obrany. Ziemia Chełmska, tak wiele poborow, iako dwoie podymne uczyni, y czopowe jedno. Poborca do braci: którego sobie obracć maia na Querellach przyszłych, w Poniedziałek, *post Dominicam Exaudi*. Ziemia Halicka, także, iako y Chełmska. Woiewodztwo Wołyńskie, podymne dwoie, Poborca Urodzony Hieronim Hulewicz z Woityna. Czas wybierania, *et in reliquo*, iako y w Kiiowskim. Woiewodztwo Podolskie, na wypłacenie reszty starey, pobor ieden. Na terazniejsze ciężary, poborow sześć, y czopowe jedno: które podatki wydać maia na zapłatę iako y drugie. Poborca Urodzony Hieronim Konarzewski, Podstarości Kamieniecki. A czopowe *plus offerenti*, do skarbu. Woiewodztwo Lubelskie, summę taką, iako, troie podymne wynosić zwykło. Zostawiać sobie wolne obranie Poborce dla wybierania y odwiezienia pieniędzy do Lwowa PP. Kommissarzom. Także y sposob namowy, *quo genere* podatkow zdać się im będzie summę pomienioną wydać: gwoli czemu Seymik w Lublinie *die 8 Iunii*. Woiewodztwo Bełskie, podymne dwoie, y czopowe do skarbu, *plus offerenti*. Woiewodztwo Płockie, podymne dwoie. Poborca Urodzony Stanisław Miłodrowski. Czopowe jedno do skarbu. Woiewodztwo Mazowieckie. Ziemia Czerska, poborami podymne dwoie, y czopowe jedno do skarbu. Poborce do wszystkiego, do braci na przyszłe Querelle. Ziemia Warszawska, podymnych dwoie poborami, y czopowe do skarbu. Poborce naznaczą na pierwszych Querellach. Ziemia Wiska, podymne dwoie, czopowe jedno. Poborca Urodzony Paweł Zmiwski z Dybły.

977

Ziemia Wyssogrodzka, troie podymne poborami, y czopowym. Seymik *die 10 Iunii* na Poborcę: tenże do czopowego, jeżeli tyle da, co *plus offe-*

rens. Ziemia Zakroczymska, troie podymne poborami y czopowym: czego deklaracya y liquidacya, na przyszłych Rokach Ziemiach Zakroczymskich bydź ma. Poborca Urodzony Mikołay Golański Podstarości Zakroczymski, do poboru y do czopowego. Ziemia Ciechanowska, poborow tak wiele, ile podymnego dwoie wyniesie, y czopowego, do skarbu. Poborca Urodzony Walenty Muchowiecki, Podstarosci Ciechanowski. Ziemia Łomżyńska, podymne dwoie, y czopowe do skarbu. Poborca Urodzony Marcin Kowalewski. Ziemia Rożańska poborow tyle ile dwoie podymne wyniesie: czopowe jedno do skarbu. Poborca Urodzony Stanisław Glinka, Podstarości Rożański. Ziemia Liwska, podymne dwoie poborami, y czopowe do skarbu. Poborca Alexander Iabłoński. Ziemia Nurska, podymne dwoie poborami, y czopowe do skarbu. Poborca Urodz: Wawrzyniec Wyszomirski, Podstarości Ostrowski *in simili ratione abiuratorum*, iako Ziemia Mielnicka. Woiewodztwo Podlaskie. Ziemia Drohicza, podymne dwoie poborami, y czopowe do skarbu: a Seymik *die 19 Maij*. Ziemia Mielnicka także, *salvis abjuratis desertatorum, sine praedjudicio* wystarczającej summie dwoyga podymnego. Czopowe jedno do skarbu. A do porachowania w poborach, y obrania Poborce, Seymik do braci, *die 20 Maij*. Powiat Brański... Woiewodztwo Rawskie. Ziemia Rawska, dwa pobory: czopowe jedno. Poborca Urodzony Lukasz Hoski, Podstarości Grodzki Rawski przy którym arenda czopowego ma zostawać u skarbu, według ostatnich kontraktow skarbowych. Ziemia Sochaczewska, podymne dwoie, y czopowe jedno do skarbu. Poborca do braci na Seymik, *die 18 Maij*. Ziemia Gostynska, dwoie podymne, y czopowe do skarbu, Poborca do braci. Seymik *die 17 Maij*. Woiewodztwo Chełmińskie, do braci biorą, z upewnieniem, że *non deerunt necessitatibus Reipubl; ea conditione*, aby miasta sprawiedliwie akcyzy wydawały. Na co Seymik Generalny Ziemiom Pruskim w Malborku *die 21 Iunii* złożemy, który zwyczajne w Woiewodztwach y Powiatach Seymiki poprzedzić ma. Woiewodztwo Malborskie, także. Woiewodztwo Pomorskie, Powiat Czczewski, iako y Chełmińskie. Powiat Swiecki, także. Powiat Tucholski, tak iako Czczewski. Powiat Słuchowski, do braci. Powiat Mirakowski, także. Powiat Pucki, także. Woiewodztwo Braclawskie, dzie sięć poborow, czopowe jedno, Poborca do braci, Czopownik do skarbu, *salvis abjuratis desertatorum et conflagratorem*. Wybieranie poborow, *die 1 Iulij*. A kończyć się będą *die 1 Augusti*. Seymik *die 9 Iunii*. Woiewodztwo Czerniechowskie, po wojnie do tych czas okrywaly libertacye slobody *desertatorum*. Przetóż z przeszłych exakcyi kwity zupełne, a teraz już żadnych nie exepuiąc slobod nowych osadzonych, libertacyi nie zażywaiąc które już expirowaly, podymne dwoie, za osobnemi przysięgami Atamanow, z każdej wsi *seorsive*. y osady, *sub poena peculatus*. Czopowe jedno, Poborca

978

Urodzony Mikołaj Sołtan, Pisarz Ziemi Czerwiechowski. Roczki *ad hunc solum actum*, mają być w Czerniechowie sądzone, *circa exactionem, sub poena mille marcarum*, aby już nieodwłocznie te podatki wydane były, y quota liquidowana Woiewodztwa tego.

Sposób wydawania podatków wyżej mianowanych.

Iż Woiewodztwa y Ziemie Koronne, różnemi podatkami Rzeczyposp.: potrzebom zabiegają: tedy aby w tym *aequaliter* wszyscy pociągali, a nikt nie ulegał, postanawiamy: iż ci którzy poborami płacić chcą, podług uniwersału 1629 podatek ten wydawać mają. Ci zaś którzy podymne pozwolili, podług kwitów *anni* 1629 tegoż podatku podymnego oddawać do Poborców powinni, czopowe zaś, które Woiewodztwa pozwoliły, według konstytucyi *anni* 1628 arendarzom skarbowym *plus offerentibus* płacić mają. A do kontraktów czopowego przy *expiracyi* roku czas mieć będą, *cum plus offerencyą*, odzywać się wszyscy, także czwartych groszów, ewekt, furmanek, y inszych wszystkich. A te podatki, (procz konflagracyi, którym lat cztery nie wyszły) wszyscy zupełnie do Poborców, abo arendarzów, oddawać powinni będą pod winami o podatkach w uniwersale 1629 opisanemi. Toż się y o czopowym rozumieć ma, gdzie ie które Woiewodztwo pozwoliło: także y o resztach koekwacyi teraz na tym Seymie wyrażonych. Które to podatki wszystkie Wielmożny Podskarbi Koronny, z Kommissarzami z Seymu do zapłaty w woysku naznaczonemi, odebrawszy, na nic inszego wydawać nie będzie, tylko na samą zapłatę woysku Koronnemu, tak ukrainnemu, iako też na Władysławowie będącemu, y na dalsze *praesidia* ukraińskie, według skryptu *in archivum* w tey mierze podanego.

O inszych podatkach na Seymach przeszłych uchwalonych.

979 Ewekty dawne, czwarty grosz tryplikowany, podatek Fordański, furmankę, prasolkę y insze *accidentia*, tak iako są w przeszłych konstytucyach opisane: także myto pieniężne, y składne winne Wołoskie, sposobem od win Węgierskich, do lat dwoch, abo gdzieby Seym sześcienniedzielny daley się odwłokł, aż do niego *authoritate Conventus praesentis* prorogujemy: iako y insze wszystkie podatki: według uniwersału *anni* 1629 y inszych późniejszych, uchwalone.

Lukasz ze Bnina Opałiński Marszałek Kola Poselskiego.

Olbrzycht Gizycki, Stol: Wiel: Sekr: K. I. M.

UCHWAŁA

SEYMU WALNEGO KORONNEGO SZEŚCINIEDZIELNEGO

W WARSZAWIE ROKU 1640.

W Imię Pańskie, Amen.

WŁADYSŁAW IV

z łaski Bożej Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Smoleński, Czerniechowski, etc. etc. a Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny Krol.

1. Wszem wobec, y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, wiadomo czyniemy: że dla wielkich na Rzeczpospolitą od pogan następujących niebezpieczeństw, dla namowienia przeciwko takowemu niebezpieczeństwu obrony, Seym Walny sześcienniedzielny złożyliśmy. Na którym to co należy do obrony, y do porządku zatrzymania całości Państw Rzeczypospolitey, za zgodą wszech Stanów, stanowimy y uchwalamy.

Warunek bezpieczeństwa Rzeczypospolitey, zapłaty wojskowej y dochodzenia retent.

2. Obmyslywając uspokojenie Rzeczypospolitey, tak domowe, iako y postronne, y zapłatę woysku, supplement, któryśmy *ad ordinarium praesidium* zaciągnąć pozwolili, y który *hactenus* był w służbie, za zgodą wszech Stanów, patrząc na następujące na Rzeczpospolitą niebezpieczeństwa, w dalszej służbie assekurujemy.

A zapłatę woysku temu naznaczamy z pozwolenia retent, y z tych podatków, które się w tey uchwale specyfikują.

Woiewodztwo Poznańskie, co na nich skarb kładzie *retentorum*, z Woiewodztwa, y Poborców, oddać mają na czas, w kommissyi do zapłaty woysku naznaczoney. Y luboby te retenta niepewne się pokazały, z kwitów, dekretów, y rekognicyi, za assygnacyami naszemi, według konstytucyi 1635 submitują się iednak gotowemi pieniędzmi, to co na nich skarb kładzie, zapłacić, z tym warunkiem: że czasu inszego, iesliby podatki publiczne uchwalone były, taka summa ktoraby się z kwitów, dekretów y rekognicyi, y assygnacyi pokazała, z podatków tego Woiewodztwa, przyjęta y potrącona będzie. *Laudum* Seymiku tamtecznego 1639 względem podatków uchwalone, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy: a Seymik Relacyiny we Srzodzie, *pro 23 die Iulij* naznaczamy, na którym *modum contribuendi* namowić sobie mają: y *laudum* które uchwalą, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy. Nad to *summam aequivalentem* dwoygu podymnemu, podług konstytucyi 1629 dać mają, y odwieść do Lwowa na czas do zapłaty naznaczony. Namowę o obronie, biorą sobie do braci.

Woiewodztwo Krakowskie, także iako Poznańskie, submituje się, iesliby na takoweż retenta, kwi-

ty, abo dekreta pokazały się, takową summę zapłacić, iako się *ex retentis* pokaże. Dyspozycyą iednak do braci sobie biorą na Seymik Relacyiny *pro die 19 Iunij*, gdzie Szafarzów, y Poborców, obrać sobie mają. *Laudum* ich na przeszłym Seymiku na wybieranie czopowego uchwalone, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy. Nad to, *summam aequivalentem* dwoygu podymnemu, wydać, y odwieść do Lwowa mają, na czas do zapłaty naznaczony. *Laudum*, które sobie namowią na Seymiku, powagą Seymu tego approbujemy. Oświecimskie y Zatorskie Xięstwo, tak iako Woiewodztwo Krakowskie, taką summę iako dwoie podymne wyniesie poborami. Seymik w Zatorze w tydzień po Seymiku Proszowskim, na którym *laudum*, iakie sobie na obronę Rzeczypospolitey, y domową od rozbojników, namowią, *authoritate praesentis Conventus*, approbujemy. Do tego reszty, iesliby się iakie pokazały, rowno z Woiewodztwem Krakowskim oddać, y na czas do zapłaty naznaczony, odwieść mają.

Woiewodztwo Wileńskie, *in casum evidentis periculi*, na pospolite ruszenie, *sine divisione belli*, pozwala: a przy tym żeby na Relacyiny Scymiku wolno im było, *sub approbatione praesentium Comitiorum*, uczynić *laudum*, w którym *post provisam* granic swoich *securitatem*, takimi ludźmi, y w iakim porządku, *securitati Reipublicae*, y następującemu niebezpieczeństwu od pogan *providebunt*, postanowią. A termin Seymiku Relacyinyego, a *die 2 Iunij praesentis*, we cztery niedziele składamy.

Powiat Osmiański, także.

Powiat Lidzki, także.

Powiat Wilkomirski, obronę, *in casum ingruentis* na Rzeczpospolitą *periculi*, biorą do Powiatu na Seymik Relacyiny.

Powiat Braclawski, tak iako Woiewodztwo Wileńskie.

Woiewodztwo Sędmirskie; tak wielką summę, iako wyniesie dwoie podymne, y co się znajdzie przy Woiewodztwie retent *agrariarum*. Sposob złożenia tey summy, szafunek, y odwoz do Lwowa, y o dalszey Rzeczypospolitey obronie namowę, *quo genere subsidiorum* ma być; biorą sobie na Seymik do braci, który 14 *Iunij* w Opatowie składamy: na którym iakie sobie o tym namowią *laudum*, powagą Seymu tego approbujemy. W ostatku referuie się do deklaracyi Woiewodztwa Poznańskiego, y Krakowskiego.

Woiewodztwo Kaliskie, we wszystkim tak iako y Poznańskie.

Woiewodztwo Trockie, namowę obrony byłoby iakie niebezpieczeństwo, wzięło do braci, na Relacyiny Seymik.

Powiat Grodziński, także. Seymik 16 *Iulij*.

Powiat Kowieński, także.

Powiat Upitski, także: a *laudum* które sobie uchwalą, approbujemy.

Woiewodztwo Sieradzkie, retenta, cokolwiek się ich w Woiewodztwie z przeszłych podat-

981 kow pokaże, y summą dwoygu podymnemu *correspondiucę*, *pro 18 Augusti proxima*, do Lwowa do Kommissarzów na zapłatę woysku naznaczonych, przez Urodzonego Andrzeja Rębieckiego; Poborcę swego oddać, y odwieść mają. Którey summy *contribuendi modum*, y szafunek, biorą sobie do Szadku na Seymik, *pro 3 Iulij*. Temuż Woiewodztwu *laudum* na Seymiku przeszłym namowione, y które na przyszłym namowią, *in toto* approbujemy, *et in executionem realem authoritate Conventus praesentis*, przywiedzione mieć chcemy, y przywodziemy.

Ziemia Wieluńska, tak iako Woiewodztwo Sieradzkie. Seymik 25 *Iunij*, na którym Poborcę sobie obiorą. A na restauracyą kościołów, Oyców Augustynianów, y Bernardynów Ostrzeszowskich, poboru iednego połowicę pozwalają.

Woiewodztwo Łęczyckie, tak iako Wielkopolskie insze. Retenta rowno z drugimi wydać, y podymne dwoie, według konstytucyi 1629. Seymik 9 *Iulij*, na którym *laudum* namowią, które *approbatur*. Czopowe w dyspozycyi swojej zostawiają, y to *conjunctim, et indivisim* wybierać mają. Obronę biorą do braci.

Ziemia Żmudzka, *in casum periculi* od pogan, o ratunku, y posilku, namowę bierze do braci, na Seymik Relacyiny: na którym *laudum* posilków namowić mają, które *vigore Conventus praesentis* approbujemy.

Woiewodztwo Brzeskie Kujawskie, retenta, y summę tak wielką iako podymne dwoie wyniesie, a to wedle *laudum* o czopowym, na Seymiku Radzieiowskim *die 27 Martij* postanowionego: które *laudum authoritate praesentis Conventus in toto* approbujemy. Także y drugie *laudum*, które sobie na przyszłym Seymiku, *die 30 Iulij* przypadającym, uchwalą, y *modum contribuendi* namowią, Poborcę obiorą, approbujemy.

Woiewodztwo Kiiowskie, summę pięćdziesiąt tysięcy y dwa, trzysta, czterdzieści, y ośm złotych Polskich, y groszy piętnaście, oddać mają. Ktorą summę w retentach ma im skarb przyjąć. Seymik *ultima Iunij*, na którym *laudum*, iakie uchwalą, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy. Na tymże Seymiku Poborcę sobie obrać mają, który także ma przysiądz: dwoie podymne wybrać, odwieść do Lwowa, y oddać powinien, *salvis abjuratis desertatorum, et conflagratorem*, szafunek tych podatków przez tegoż Poborcę, przy Wielmożnym Podskarbiem naszym Koronnym, y Kommissarzach do płacy naznaczonych, ma zostawać. A Poborcy, względem retent przeszłych, mają czynić rachunek na Seymiku, a nie w skarbie: ponieważ za nie Woiewodztwo płaci. Namowę o dalszey obronie, biorą sobie do braci.

Woiewodztwo Inowłocławskie, tak iako Brzeskie.

Ziemia Dobrzyńska, retenta poborowe, y podymnego (oprocż retent czopowego, o które skarb *agat*) y summę tak wielką iako dwoie po-

dymne wyniesie, *salvis abjuratis*: inkludując w to czopowe, podług *laudum* na Seymiku przeszłym die 27 Martij, w Lipnie postanowionego, y *ad acta* podanego; ktore *laudum*, *authoritate praesentis Conventus in toto* approbujemy. Także y drugie *laudum*, ktore sobie względem kontrybucyi, y dyspozycyi podatkow, na Seymiku Lipińskim postanowią, mocą Seymu terazniejszego utwierdzamy. Namowę obrony, biorą do braci na Seymik, ktory im die 30 Iulij, w Lipnie składamy: gdzie Poborcę, y Szafarzow obiorą. Na tymże Seymiku z retent poborowych, według rejestrow, y attestacyi skarbowych: z retent zaś podymnego, według iuramentow w Grodziej uczynionych, Poborcy rachunki uczynić, y to co przy nich pokaże się zatrzymanego, na pierwszych po Seymiku Kwerelach Bobrownickich, do ręki Szafarzow Ziemie Dobrzyńskiej, oddać powinni, *sub poena bannitionis perpetuae, et confiscationis bonorum*, na Kwerelach Bobrownickich, *sine appellationibus, et prosequutionibus peremptorie decernenda, et publicanda, ad instantiam cuiusvis ex nobilitate*, abo Instygatora, ktorego sobie na Seymiku obiorą. A retentorow podymnego, y poborow, Poborcy na pierwsze, albo wtore po Seymie Kwerelę pozwać, y retent dochodzić mają.

Woiewodztwa Ruskiego Ziemie. Ziemia Lwowska, sumnę tak wielką, ile dwoie podymne wyniesie, iakimkolwiek podatkiem: przy retentach *agrariarum* tylko *contributionum*, ktoreby się na ich Exaktory słusznie pokazały: *salvis abjuratis conflagratorum, et desertatorum*. A ponieważ Urodzony Piotr Oźga, Pisarz Ziemski Lwowski; Poborca na ten czas teyże Ziemie, *in anno 1638* wniósł większą sumnę do skarbu, niżeli był powinien, względem tego, że im abiurat *conflagratorum, et desertatorum*, przyjmować na Trybunale Radomskim niechciano: tedy cokolwiek pokażą, że dali więcej, względem konflagrat y desertat, to im za gotowe w tych podatkach przyjęto bydź ma. Szafunek też podatkow ma zostawać przy Urodzonym Marcyanie Morawcu, Sędzim Ziemie Lwowskiej, ktorego sobie na Seymiku przeszłym Wiśnińskim, za Szafarza obrali. A na dalszą obronę, y płacą woysku dalszą, także y namowę, iakim kształtem sumnę względem dwoyga podymnego płacić mają; biorą sobie do braci na Seymik, ktory *pro 4 Iulij* w Wiśni składamy: gdzie cokolwiek sobie postanowią, przez *laudum* tam namowione, to im *authoritate Conventus praesentis in toto* approbujemy. Popi od cerkwie, y osob swych, wolni bydź mają. Poborca Urodzony Piotr Oźga, Pisarz Ziemski Lwowski.

Ziemia Przemyska, *agrariarum, et fumaliorum nihil restat*. Waruie przy tym od Wielmożnego Podskarbiego naszego kwit Poborcom swoim, dekretem przeszłego Trybunalu Radomskiego aggrawowanym, ktory im *hucusque* nie dany: taką sumnę iakimkolwiek podatkiem, ile dwoie podymne wynosi, *salvis desertatorum, et conflagratorum abjuratis*, mają oddać. Popi od

osob, y obeyscia, płacić nie mają. Pobor ieden konstytucyami warowany, z tey summy wytrącić sobie mają. Szafunek tych podatkow przy obywatelach Ziemie: to jest, w szafunku Szafarza Urodzonego Iana z Pleszowic Fredra, Sędziego Ziemie Przemyskiej. Seymik iako Ziemia Lwowska, 4 Iulij, *laudum* ktore sobie na tym Seymiku namowią, *in toto* approbujemy.

Ziemia Sanocka, *in toto* deklaruie się iako y Przemyska: warowawszy także kwit Poborcy Urodzonemu Mikołajowi z Garbowa Farureiowi, Podstarościami Sanockiemu. Poborcą do terazniejszych podatkow, Urodzony Ian z Pleszowic Fredro: Szafarz, Urodzony Ian na Lesznej Leszczyński, Sędzia Ziemie Sanockiej. Szafunek tych podatkow przy Szafarzu zostawać ma.

Ziemia Chełmska, sumnę dwoyga podymnego poborami wydać, *salvis abjuratis desertatorum*, y przez Poborcę swego do Lwowa odwieść, *pro die 18 Augusti*, y oddać za kwitem Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego, y Kommissarzow. Poborca do braci. Seymik 25 Iunij: gdzie *laudum* namowić, Szafarzow obrać, y *modum* wybierania podatkow, postanowić mają: ktore *laudum*, powagą Seymu tego approbujemy. Także y retenta *praeteritarum contributionum*, iesłiby się iakie przy Poborcach realne nalazły, y kwitow Poborce nie ukazały, y te oddać, y zapłacić mają. Do tego czopowe z furmanką ninieyszą dwoie, rok po roku, ktore Urodzony Stanisław Stawski Podstarości Chełmski podług konstytucyi 1628 et 1629 przez dwie lecie wybierać ma, y do rąk Szafarzow na Seymiku obranych, y w *laudum* specyfikowanych, sumnę w kontrakcie skarbowym posłedniejszym wyrażoną, ratami wydawać powinien będzie: *exceptis* od tego *civitatibus conflagratis*, ktorymby cztery lata nie wyszły. A wybieranie tego czopowego ma się zacząć od S. Iana Chrzciciela blisko przyszłego, a kończyć się ma po wyściu dwóch lat, na tenże czas. Namowę zaś o dalszej obronie, biorą sobie do braci na Seymik.

Ziemia Halicka, retenta ktore się *realiter* pokażą, mają oddać, *salvis abjuratis conflagratorum, et desertatorum*, y sumnę dwoygu podymnemu *aequivalentem: exceptis conflagratis*, ktorym cztery lata nie wyszły. Seymik 25 Iunij, na ktorym *laudum*, iakie sobie namowią, *authoritate Conventus praesentis* approbujemy. Poborce także obrać, y obronę namowić mają.

Woiewodztwo Wołyńskie, iż dwoie podymne, *salvis abjuratis, et desertatis*, na przeszłym Seymiku *laudo proprio* uchwalilo, toż dwoie podymne oddać ma *pro die 18 Augusti*, we Lwowie: a *laudum* to *authoritate* Seymu terazniejszego approbujemy, y Poborcę Urodzonego Andrzeja ze Szpanowa Czaplica. Seymik 3 Iulij, na ktorym, podatkiem iaki sobie uchwalą, sumnę *in retentis* z skarbu *liquide* podaną, na którą Poborcy łanowi kwitow nie ukazały, oddać mają: a na tych retentorach, bez wszelakiej zwłoki,

executio czyniona bydź ma. O retenta zaś czopowe skarb nasz *agat*. Na tymże Seymiku obronę dalszą namowić mają, Poborcę obiorą. *Salvia* Poborcom, iako w drugich Woiewodztwach. *Laudum* ktore namowią, powagą Seymu tego approbujemy.

Woiewodztwo Podolskie, sumnę taką, iako dwoie podymne wynosić zwykło, *exceptis conflagratis, et desertatis*. Także retenta *agrariarum, salvis abjuratis*, u Poborcow od Woiewodztwa obranych, do Lwowa odwiezie, y odda. *Modum* wybierania, obranie Szafarzow, albo Poborce, na Seymik 4 Iulij, zachowują sobie: także *laudum*, iakie namowią, powagą Seymową approbujemy. Obronę, do braci biorą.

Woiewodztwo Smoleńskie, sposob namowienia posilkow, *in casum periculi* od pogan, biorą sobie na Seymik Relacyiny do braci, y *laudum* ktore tam namowią, *vigore Conventus praesentis* approbujemy.

Woiewodztwo Lubelskie, sumnę taką, iako dwoie podymne wynosić zwykło: także retenta *agrariarum*, u Poborcow od Woiewodztwa obranych *salvis abjuratis*, do Lwowa przez Poborce odwiezie, y za assygnacją Kommissarzow odda. Seymik w Lublinie, dla namowy sposobu, *quo genere* podatkow pomienioną sumnę, y retenta, będzie miało wydać: także dla obrania Szafarzow, y Poborce, *pro die 18 Iunij* składamy; y *laudum* tamtego Seymiku approbujemy. Obronę do braci biorą.

Woiewodztwo Połockie, obronę biorą do braci.

Woiewodztwo Belskie, retenta wszystkie ktore się właśnie pokażą *ex agrarijs, et fumalibus*, powinni zapłacić, *salvis abjuratis*. Sumnę tak wielką, iako dwoie podymne wyniesie. Seymik 26 Iunij, na ktorym Szafarze, y Poborcę obiorą, obronę namowią. Szafunek podatkow sobie zostawiają: a *laudum* ktore namowią, powagą Seymu tego approbujemy.

Woiewodztwo Nowogrodzkie, obronę biorą do braci.

Powiat Słonimski, także.

Powiat Wołkowiski, także.

Woiewodztwo Płockie, podymne dwoie: a *ratione retentorum*, sumnę taką iaka się *ex retentis* pokaże; *salvis abjuratis desertatorum*. Seymik 15 Iunij, na ktorym *laudum*, iakie sobie namowią, *authoritate praesentis Conventus* approbujemy.

Woiewodztwo y Powiat Witepski, obronę biorą do braci.

Powiat Orszański, *in casum evidentis periculi*, pospolitemu ruszeniu (*praecavendo* aby Powiaty Białoruskie, pograniczu Moskiewskiemu przyległe, dla obrony granic swoich, w domu zostały) *sine divisione belli non contradicit*. A zaś *ingruente periculo, nervum belli, et rationes pecuniarum* na oku mając, na Relacyiny Seymiku, na wszelakie podatki *laudum* sobie uczynią, ktore im *authoritate praesentis Conventus* approbujemy. Ktorym *laudum*, *post provisam*, granic swoich *securitatem* iakimi ludźmi, y w iakim porządku,

securitati Reipublicae, y następującemu niebezpieczeństwu od pogan, *providentur, sub eadem approbatione praesentium Comitiorum*, sposob postanowią, y uczynią. Termin Relacyiny Seymiku 6 Iulij, w Orszy, według starego zwyczaju składamy.

Woiewodztwa Mazowieckiego Ziemie. A naprzód:

Ziemia Czerska, retenta y sumnę taką, iako wiele dwoie podymne wyniesie. *Modum* wybierania tey summy, biorą sobie do braci na Seymik *Relationum*, 18 Iunij. W czym *laudum* ich, ktore sobie na Seymiku pomienionym uczynią, *authoritate Conventus praesentis, in toto* approbujemy. Poborca Urodzony Kasper Rykalski, Podstarości Czerski: ktory tę sumnę do rąk Kommissarzow do Lwowa, na zapłatę woysku naznaczonych, odwieść ma, nie potrącając w tę sumnę *aequivalentem* dwoygu podymnemu, odwiezienia.

Ziemia Warszawska, retenta, y *summam aequivalentem* dwoygu podymnemu oddać ma, *salvis abjuratis, et desertatis*. Seymik 15 Iunij. *Laudum* tego Seymiku, *authoritate Comitiorum praesentium* approbujemy. Poborca Urodzony Adam Pętkowski Podstarości Warszawski.

Ziemia Wiska, retenta, a Starosta powinien eksekucją czynić *in instanti, ad instantiam cuiusvis ex nobilitate*, a doszedszy, do Poborce oddać: z osobna dwoie podymne. Seymik 3 Iulij, na ktorym *laudum* iakie namowią, *vigore* Seymu tego approbujemy. Poborca Urodzony Paweł z Dybli Zmijewski, ktory podatki pomienione do Lwowa, *pro die 18 Augusti* odwieść ma.

Ziemia Wyssogrodzka, retenta poborowe, y podymne, ktore skarb weryfikować będzie, (*excludendo* retenta czopowego, o ktore skarb *agat*) ma zapłacić: a z osobna *summam aequivalentem* dwoygu podymnemu, poborami wydać, *salvis abjuratis, et desertatis*. *Laudum*, ktore sobie na przyszłym Seymiku Relacyiny uchwalą, tak *ratione* odzyskania retent, iako y *de modo contribuendi, et disponendi* temi podatkami, y czopowym, *conjunctim, et indivisim, autoritate hujus Conventus* approbujemy. Obrona, y Poborca do braci na Seymik, *pro die 3 Iulij*; a Generalny Seymik w Warszawie die 10 Iulij składamy.

Ziemia Zakroczymska, sumnę proporcjonalną dwoygu podymnemu. Sposob wybierania na Seymiku Relacyiny, *pro die 18 Iunij*, przez osobliwe *laudum* sobie waruie, ktore *authoritate praesentis Conventus* approbujemy. Retenta podymnego, y poborow, ktoreby się weryfikowały (wyiąwszy retenta czopowego, o ktore skarb *agat*) zapłacić mają, *salvis abjuratis, et conflagratis*. Poborca Urodzony Mikołaj Golawiński, Podstarości Zakroczyński. Tychże retent eksekucją Grod powinien czynić na dobrach retentorow, *ad cuiusvis nobilis* w teyże Ziemi *instantiam*. Obronę do braci biorą.

Ziemia Ciechanowska, względem retent poborowych, y podymnego, przez Poborcę zatrzymanych, sumnę taką, iakaby *salvis abjuratis deser-*

tatorum, do skarbu Rzeczypospolitey *liquide* należała; y drugą sumnę iako dwoie podymne wyniesie, *salvis desertatis* oddać, *et pro die 18 Augusti*, przez Poborcę do Lwowa odwieść maia. Seymik 18 *Junij*, na którym *laudum* iakie sobie postanowią, względem odzyskania a *retentibus* podatkow, *et de modo contribuendi* inszych podatkow, (inkludując w to y czopowe) *ac disponendi*, *authoritate praesentis Conventus* approbiemy.

Ziemia Łomżeńska, *pro retentis* ma oddać podymno dwoie: zosobna zaś dwoie podymne, abo sumnę, *ad proportionem* dwoygu podymnego stosującą się, *salvis abjuratis*, *et desertatis*: inkludując w to czopowe, według kontraktow 1633. Seymik 3 *Iulij*, na którym *laudum*, które namowione będzie, *vigore Conventus praesentis*, *in toto* approbiemy. A te podatki do Lwowa do Kommissarzow, przez Poborcę swego, Urodzonego Marcina Kowalowskiego, odwieść maia.

985 Ziemia Rożańska, *retenta*, które skarb *realiter* pokaze, powinna zapłacić; *salvis abjuratis conflagratorem*, *et desertatorem*, *et salva reali repetitione* od tych, którzy Poborcę Napiorkowskiego mianowali, *ad instantiam Instigatoris*: sumnę do tego *aequivalentem* dwoygu podymnemu oddać, z odwozem do Lwowa. Seymik 3 *Iulij*, na którym Poborcę obiorą, *laudum* namowią: które powagą Seymu tego utwierdzamy.

Ziemia Liwska, *retenta* także powinni zapłacić, *salvis conflagratibus et abjuratis*. Zosobna sumnę *aequivalentem* dwoygu podymnemu, oddać, y odwieść przez Skarbnika swego do Lwowa maia: a ten *reddet rationem* braci na Seymiku, a nie skarbowi. Seymik 14 *Junij* składamy, y *laudum* które namowią, *authoritate Conventus praesentis* approbiemy.

Ziemia Nurska, *retenta* zapłacić, wyiawszy czopowe, o które skarb *agat*. Nad to poborami taką sumnę, iako dwoie podymne wyniesie, oddać, wtrąciwszy w to czopowe. A z retent Poborca rachunek na Seymiku uczyni, według konstytucyi 1638. Seymik 3 *Iulij*, na którym *laudum* które namowią, approbiemy. Obronę do braci biorą. Poborca Urodzony Wawrzyniec Wyszomirski, Miecznik Nurski: *abjurata ratione conflagratorem et desertatorem*, iść maia.

Woiewodztwo Podlaskie. Ziemia Drohicza, *retenta*, y sumnę *aequivalentem* dwoygu podymnemu, inkludując w to czopowe, wydać, y przez Szafarza do Lwowa odwieść maia. Seymik 20 *Junij* składamy, y *laudum*, iakie tam namowią, powagą Seymową stwierdzamy. Poborca do braci.

Ziemia Mielnicka, sumnę dwoygu podymnemu korespondującą, do Kommissarzow na czas naznaczony odesłać maia. Seymik *die 28 Junij*, na którym *laudum*, *quo genere contributionum* tę sumnę wybierać będą, czopowe w to inkludując, postanowić sobie maia: które *authoritate Conventus praesentis* approbiemy, y żeby *ad executionem finalem* przywiedzone było, waruiemy: szafunek tych podatkow w dyspozycyi swojej

zostawiają. *Retenta*, iakie się z poborow, abo podymnych pokażą, powinni zapłacić, *salvis desertatis et abjuratis*.

Ziemia Bielska, sumnę dwoygu podymnemu korespondującą, inkludując w to czopowe, które według spolney namowy, na ten czas w dyspozycyi ich zostaje: gwoli ktorey namowie, Seymik w Brańsku 18 *Junij* składamy. Tamże Exaktora maia obrać, który sumnę pomienioną odwiezie na czas naznaczony do Lwowa, y odda. Tamże obronę namowić maia. Na tymże Seymiku, iesliby się iakie *retenta agrariorum et fumalium (demptis ducillis)*, o które skarb *agat* pokazały, *effectivas inibunt rationes*, iakoby te *retenta* wybrane, y przy pomienioney summie do Lwowa odwiezione, y oddane były.

Woiewodztwo Rawskie, tak wielką sumnę, iako dwoie podymne wyniesie, także y *retenta*, oddać maia. *Modum contribuendi* na Seymiku Relacyinym namowią, który w Rawie *die 15 Junij* składamy, y *laudum*, iakie sobie namowią *authoritate Conventus praesentis* approbiemy. Na tymże Seymiku dalszą obronę maia namowić. Poborca Urodzony Łukasz Oski, Podstarości Rawski, który tę sumnę do Lwowa na czas naznaczony odwieść, y oddać będzie powinien.

Ziemia Sochaczewska, dwoie podymne poborami, inkludując w to czopowe, wydać; y *retenta* ktoreby się znalazły, oddać maia: wyiawszy kontrakty skarbowe, o które skarb *agat*. Poborca Urodzony Piotr Choynacki. Sposob szafunku pieniędzy, Szafarza, y dalszą obronę, *lando speciali* na Seymiku Relacyinym, między sobą namowią: które *laudum authoritate Conventus praesentis*, approbiemy. Seymik 18 *Junij* składamy.

Ziemia Gostyńska, *retenta* które się w tej Ziemi pokażą, y sumnę dwoygu podymnemu korespondującą, oddać. *Modum contribuendi* na Seymiku w Gąbinie, 25 *Junij*, namowić, Poborcę obrać, *laudum* postanowić, które *authoritate Conventus praesentis* approbiemy, maia. Tenże Poborca pieniądze, *pro 18 Augusti*, do Lwowa odwieść będzie powinien.

Woiewodztwo Brześcińskie, obronę do braci biorą.

Powiat Piński, obronę biorą do braci.

Woiewodztwo Chełmińskie, pobor ieden, y duplę akcyzę. A z strony nowych podatkow, według zwyczaju, biorą sobie na Seymik Generalny Grudziądzki, gdzie y obronę namowią.

Woiewodztwo Mściwskie, obronę do braci wzięwszy, *laudum* na Seymiku Relacyinym uczynić maia, które *approbatur*.

Woiewodztwo Malborskie, tak, iako Chełmińskie.

Woiewodztwo Braclawskie, sumnę dwoygu podymnemu, według kwitow poslednich korespondującą, *salvis abjuratis et desertatis*: także y *retenta*, które się słusznie u Poborcow tamiecznych pokażą, y z czopowym, przez Andrzeja Szandarowskiego zatrzymanym: okrom *retent* Russyanowych, y inszych czopowych wszystkich,

o które skarb *agat*, zapłacić, y przez Poborcę swego do Lwowa do Kommissarzow, maia odwieść. Seymik 25 *Junij*, na którym Poborcę obrać maia, y *laudum* iakie namowią, *authoritate Conventus praesentis* approbiemy. A iż dobra Andrzeja Szandarowskiego są konfiskowane od skarbu: tedy zsyłamy Rewizorow naszych, Wielmożnego Marcina na Husiatynie Kalinowskiego, Woiewodę Czerniechowskiego, Urodzonych Maxymiliana Oczosalskiego Podśędka, Fiedora Laska Woyskiego, Iwana Laska Skarbnika, Ziemskich Braclawskich. Fiedora Zytikiewica, Sędziego Grodzkiego Winnickiego, y Wasila Kordysza: którzy na dzień 28 *Junij* ziada, na oszacowanie tych dobr, Szandarowa y Trościeńca, *absentia unius, duorum, triumve, non obstante*: y na uznanie procentow, iako wiele ta majątność do tych czas czyniła, y na utraćeniu długu do skarbu, iesli co weszło od administratora terażnieyszego, kwity y spustoszenie tej majątności uznają. Podług ktorego Rewizorow naszych szacunku, ktobykolwiek lub z powinnych, lub z kredytorow, sumnę uznaną chciał do skarbu odłożyć, przy pomienionych dobrach, Szandarowie y Trościeńcu, ma zostawać: y ta summa *ipso facto pro transfusa et cessa*, na niego do skarbu *haberi debet*. A bannicyą o takowe *retenta*, na pomocionym Szandarowskim od skarbu otrzymaną, *praemissa satisfactione, authoritate Conventus praesentis* znosimy.

Woiewodztwo Pomorskie, pobor ieden, y akcyzę duple, które na Seymiku Toruńskim przeszłym *in Januario* uchwalone są, do rąk Wielmożnego Podskarbiego naszego Koronnego oddać maia: także y *retenta*, ktoreby się za Urzędu Wielmożnego Woiewody Pomorskiego, ekonomia Ziem Pruskich, pokazały. Aukcyą podatkow, obronę, y namowienie *laudum*, biorą sobie na Seymik do braci: które *laudum, authoritate praesentis Conventus*, onym approbiemy, *cum ea declaratione*: że Powiaty Lemburski y Bitomski, do podatkow przykładać się będą powinni, którym Wielmożny Woiewoda Pomorski Seymiki złoży. Seymik Generalny Ziem Pruskich, naznaczamy w Grudziądzu, 10 *Iulij*, który Seymiki zwyczajne poprzedzać maia.

Woiewodztwo Mińskie, obronę do braci biorą.

Powiat Możerski, także.

Powiat Rzeczycki, obronę do braci biorą na Seymik Relacyiny.

Powiat Starodębski, także.

Ziemia Inflantska, poborow dwa.

Woiewodztwo Czerniechowskie, y Nowogrodzki Powiat, dwoie podymne, *salvis abjuratis et desertatis*, starych y nowych osad, maia wydać. Poborca Urodzony Krzysztof Muchowiecki. *Retenta* wszelakie, ktoreby się tylko *post constit.* 1638 pokazały, ponieważ od dawnieyszych, *respectu devastationis* od Moskwy są uwolnione, zapłacić submitują się. Obronę biorą do braci. A iż jest odległe Woiewodztwo, Seymik *pro die 18 Iulij* naznaczamy: na którym cokolwiek po-

stanowią, y *laudum* iesli iakie namowią *authoritate praesentis Conventus* approbiemy.

A do zapłaty woysku Kommissarzow naznaczamy, Iasnie Wielmożnego Stanisława na Koniopolu Koniempolskiego. Kasztellana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, Buskiego. Barskiego. Kowelskiego, Starostę. Wielmożnych, Iakuba Sobieskiego, Belskiego Woiewodę, Krasnostawskiego, Iaworowskiego, Starostę. Alexandra Piaseczyńskiego Kiiowskiego, Szymona Szczawińskiego, Brzeskiego, Starostę Łęczyckiego: Michała z Stanisławowic Stanisławskiego, Kamienieckiego: Iana na Belczu Belzeckiego, Halickiego: Adama z Brusilowa Kisiela, Czerniechowskiego Kasztellanow. Iana Mikołaja z Żurowa Daniłowicza, Podskarbiego Wielkiego Koronnego, Przemyskiego, Samborskiego Starostę. Z Koła Poselskiego: Urodzonych, Mikołaja Ostroroga, Podczaszego Koronnego, Rohatyńskiego Starostę. Dominika Alexandra Kaznowskiego, Pisarza Polnego Koronnego, Bohusławskiego Starostę. Mikołaja Stogniewa, Obożnego Koronnego, Chełmińskiego Starostę. Iana Stanisława Iabłonowskiego, Podczaszego Krolowey Ieymci, Marszałka na ten czas Poselskiego. Hieronyma na Radzieiowicach Radzieiowskiego, Krayczego Krolowey Ieymci Łomzińskiego Starostę. Stanisława Bonifacyusza, z Wielkich Kuńczyc, Mniszka, Starostę Lwowskiego. Woyciecha Weszła Rożańskiego, Makowskiego, Starostę. Iana z Obor Oborskiego, Sochaczowskiego Starostę. Przeclawa z Leszna Leszczyńskiego, Woiewodzica Brzeskiego. Adama Bala, Chorążego Przemyskiego. Iana z Pleszowie Fredra, Sędziego Ziemskiego Przemyskiego. Ianusza Prusinowskiego, Podczaszego Belskiego. Piotra Ożgę, Pisarza Ziemskiego Lwowskiego. Ewarysta z Belzca Belzeckiego, Pokoiowego Dworzanina naszego. Andrzeja Lahodowskiego, Dworzanina naszego. Ktorzy ziachawszy się, *pro die 18 Augusti*, do Lwowa, woysku ukraiennemu pieniądźni wyżey naznaczonemi placić będą zasłużone, y ewierć iedną darowną, za straty y trudy ich. Nie obraćcając tych pieniędzy na żadną inszą potrzebę, ani na *salaria* żadne.

Do placenia zaś regimentowi na Władysławowie będącemu, Kommissarzow także naznaczamy: z Senatu, Wielmożnych, Iana Wesołowskiego, Kasztellana Elbińskiego.

Z Koła Poselskiego: Urodzonych, Marcina z Tulibowa Tulibowskiego, Brzeskiego: Piotra Iakuba Grodzkiego, Rożańskiego: Ierzego z Sztemberku Kostkę, Chełmińskiego, Podkomorznych. Zygmunta Maxymiliana Gościńskiego, Sędziego Bobrownickiego, Sekretarza naszego. Iana Oborskiego, Starostę Sochaczewskiego. Ktorzy ziachawszy się, *pro die ultima Augusti*, do Pucka, *praesidium* tamtemu placić będą.

A iż to należy do placy woyskowej, aby o *retentach* przeszłych w regestrach skarbowych opisanych, wiadomość pewna była, ktorych *retent* wielką liczbę skarb bydz pretenduje: tedy

aby się retenta takowe tym prędcy, y pewnicy wyciągnąć mogły, konstytucye o Trybunale Radomskim, lat przeszłych uchwalone, *ad hunc solum actum, in toto* reassumiemy, y Trybunał w Radomiu, za zgodą wszech Stanow postanawiamy, y Deputaty do sądzenia tego Trybunału Radomskiego, *authoritate praesentis Conventus* nazywamy: z Panow Rad naszych przy Wielmożnym Podskarbin naszym Koronnym, Wielmożnych Filipa Wołuckiego, Woiewodę Rawskiego: Sebastjana Wołuckiego Małogoskiego, Felicjana z Grochowic Grochowskiego, Przemyskiego: Kaspra Lipskiego Sochaczowskiego, Kasztellanow. Z Poselskiej Izby: z Poznańskiego, Urodzonych, Andrzeia ze Skrzynna Twardowskiego, Żupnika Bydgoskiego; z Krakowskiego, Samuela z Czarnocina Czarnockiego, Miecznika Krakowskiego; z Oświęcimskiego, Piotra Komorowskiego, Starostę Oświęcimskiego; z Sędmińskiego, Marcina Dębickiego; z Kaliskiego, Alexandra Sielskiego, Miecznika Rożańskiego; z Sieradzkiego, Iana Wężyka, Starostę Sieradzkiego; z Wieluńskiej Ziemie, Alexandra Madaleńskiego, Sędziego Ziemskiego Wieluńskiego; z Łęczyckiego, Iana Kadziłłowskiego, Sędziego Ziemskiego Łęczyckiego; z Brzeskiego, Marcina z Tulibowa Tulibowskiego, Podkomorzego Brzeskiego; z Kiiowskiego, Stefana Axaka, Sędziego Ziemskiego Kiiowskiego; z Inowrocławskiego, Macieia Grabskiego, Chorążego Brzeskiego; z Ziemie Dobrzyńskiej, Zygmunta Maxymiliana Gościńskiego, Sędziego Grodzkiego Bobrownickiego, Sekretarza naszego; z Ruskiego, Adama Iana ze Zmigroda Stadnickiego, Podczaszego Krakowskiego; z Chełmskiej Ziemie, Stanisława Stawskiego, Podstolego Chełmskiego; z Halickiej Ziemie, Dominika Alexandra Kazanowskiego, Pisarza Polnego Koronnego, Starostę Bohusławskiego; z Wołyńskiego, Alexandra z Szpanowa Czaplca; z Podolskiego Łukasza Miaskowskiego, Podsejda Podolskiego; z Lubelskiego, Daniela Izyckiego, Sędziego Ziemskiego Lubelskiego; z Bełskiego, Marcina Brzezińskiego; z Płockiego, Mikołaja Narzyskiego; z Mazowieckiego, według alternaty, Hieronyma na Radziciowicach Radziowskiego, Starostę Łomzińskiego; z Podlaskiego, Krzysztofa Brzozowskiego, Sędziego Ziemskiego Bielskiego; z Rawskiego, Mikołaja Radziciowskiego, Podczaszego Sochaczewskiego; z Chełmińskiego, Mikołaja Weyhera, Starostę Radzińskiego; z Malborskiego, Gerharda Denhofa, Starostę Kościerzyńskiego; z Braclawskiego, Stanisława Rzewuskiego Skarbnika Halickiego; z Pomorskiego,.....; z Czerniechowskiego, Mikołaja Broniewskiego, Stolnika Czerniechowskiego. Ktorzy zia chwasy się *pro die 9 Novembris*, y przysięgę *iuxta formam constit.* 1613 *posterioris* opisancy, uczyniwszy sądy tamto przez niedziel dwie odprawować będą.

Na którym Trybunale, wszysej *retentores*, iakimkolwiek sposobem podatkow Rzeczyposp: tykający się, tak dawnych, iako y terazniejszą

uchwałą postanowionych, *terminum peremptorium* bez pozwu, *authoritate praesentis Conventus* mieć będą. *Non derogando laudis* Woiewodztw, Ziem, y Powiatow, według których Poborcowie, y Szafarze, tak retenta, iako y podatki teraz nowo namowione, do Lwowa na czas do zapłaty woysku naznaczony, oddać, y odwieść mają. A gdyby się nie uścili, y kwitu od skarbu y Kommissarzow nie mieli: tedy na tymże Trybunale *terminum peremptorium* mieć będą bez pozwu.

Także y Starostowie, przy którychby *ex executione* cokolwiek zostawało. Trybunał zaś z delaty skarbowey, a nie *ex registris privatorum* sądzić ma. A cokolwiek pieniędzy Rzeczyposp: tak z retent, iako y z podatkow na terazniejszym Seymie uchwalonych, y *ordinarie currentium*, nad zapłatę woysku Koronnemu *ad primam Septembris*, zbędzie: Wielmożny Podskarbi nasz, na nic inszego pieniędzmi temi nad samę dalszą woyskom ukraińnym płacą, szafować nie będzie, pod warunkami o szafunku kwarty opisanemi.

A iesliżeby, czego przy łasce Bożej namniemy się nie spodziewamy, zwłaszcza żeśmy nikomu z sąsiadow naszych przyczyny do rozerwania przymierza nie dali, do nagłego iakiego Rzeczyposp: przyszło niebezpieczeństwa: tedy zgodą wszech Stanow, na odparcie takowego nagłego y gwałtownego niebezpieczeństwa, pospolite ruszenie wszystkich Państw Koronnych, według dawnych praw, *et constit.* 1621 *absque tamen divisione belli* pierwsze wici za wtore naznaczając, uchwalamy: ktore do przyszłego Seymu w mocy naszej zostawać będą. A Woiewodztwa Mazowieckie, y Podlaskie, według dawnych praw sposob pospolitego ruszenia biorą do braci. A W. X. Litewskiego Woiewodztwa, Ziemie, y Powiaty, wzięli do braci.

A żeby *a prima Junij anni praesentis*, woysko to na terazniejszą potrzebę Rzeczypospol. od kwarcianego supplementowane dostateczny żołd swoy mieć mogło, pogłowne od żydow Koronnych, sześćdziesiąt tysięcy złotych Polskich uchwalamy: ktore do Lwowa do Kommissarzow naszych, na czas do zapłaty woysku naznaczony, oddać będą powinni. Ktore oddawszy, do inszych podatkow należeć nie będą.

Na też płacą czwarty grosz Koronny, ewektę y pobor wodny, Fordan rzeczony, podług uniwersału 1629 myto piędzeczne, myniczne piędzeczne, obracamy.

Wybrańcow, także ludzi z Starostw ukraińnych, do woyska ukraińskiego obracamy.

A druga kwarta, *pro apparatusu belli* ordynowana, na też kontynuacją budynkow, lanie dział, y insze *ad oeconomiam bellicam* należące armatno potrzeby, ma się obracać. Żoldy puszkarzow, płace furmanow corocznych obozowych, z podatkow Rzeczyposp. providowane bydź mają.

A iż Kurfierszt Imé Brandeburski nasz, y Rzeczypospolitey, *in Prussia feudalis*, powinnych *ex pactis feudilibus* podatkow, dotąd zatrzymał wiele, y do skarbu Rzeczyposp. nie wniósł; pa-

terne Kurfierszta Imci pisanem naszym upomniemy, aby pomienione zatrzymane podatki, zupełnie do skarbu naszego wniósł.

Na rezydencją przy Nas naznaczeni PP. Senatorowie.

Na pierwsze pułroka. X. Arcybiskup Lwowski, Pan Woiewoda Łęczycki, Pan Płocki, Pan Rypiński. Na drugie pułroka. X. Biskup Smoleński, Pan Starosta Żmudzki, Pan Witepski, Pan Ciechanowski. Na trzecie pułroka. X. Biskup Krakowski, Pan Woiewoda Brzeski Kniawski, Pan Čzerski, Pan Liwski. Na czwarte pułroka. X. Biskup Kniawski, Pan Woiewoda Kiiowski, Pan Podlaski, Pan Słonski.

Ian Stan. Iablonowski, Podczaszy K. I. M. Marszałek Poselski.

Wojciech Kadziłłowski, S. R. M.

LAUDUM

WOIEWODZTWA KRAKOWSKIEGO,

NA SEYMIKU RELACYNYM PROSZOWSKIM DNIA 19 CZERWCA, ROKU 1640 UCHWALONE.

990

Ad Officium in quo Generosus Ioannes a Stara Starcki, Vicesgerens et Iudex Causarum Officij praesentis Castren. Capitan. Cracovien. residebat, et acta praesentia Castren. Capitanealia Cracovien. personaliter veniens Generosus Maximilianus Iarzyn Notarius Terrestris, et Vicecapitaneus Cracovien. Mareschalcusque protunc Conventus particularis Prossoviensis, obtulit eidem Officio praesenti, laudum seu literas universales ejusdem Conventus Prossovien. per Proceres et equestrem ordinem Palatinatus Cracovien. ratione infra scriptorum sanctitas: manu propria, ejusdem Generosi Maximiliani Iarzyn subscriptas et sigillo communitas, petens hoc idem laudum, a se offerente suscipi, et in acta praesentia Castren. Capitanealia Cracovien. inserere admitti. Cujus affectationi Officium hocce praesens Castren. Capitaneale Cracovien. annuendo, hoc idem laudum, ab eodem offerente suscepit, et in acta praesentia Castren. Capitanealia Cracovien. inserere admisit, atque hoc idem laudum Ministeriali Generali Regni, Provido Ioanni Wielgopolski publicare mandavit. Cujus tenor sequitur talis:

My Rady Urzędnicy y Rycerstwo Woiewodztwa Krakowskiego, na Seymik Proszowski, uchwałą Seymu blisko przeszłego, *pro die 19 Junij* złożony, na tenże dzień zgromadzeni: przychylając się do deklaracyi przez Ichmciow PP. bracią naszą, od nas na Seym przeszły wysłane, uczynioney, którą na zapłatę długu woysku Koronnemu winnego, summę tak wielką, ile dwoie podymne wynosi, z Woiewodztwa naszego pozwolili, na zapłacenie y oddanie takowey summy, poborow trzy łanowych zgodnie pozwalamy. A że Ichmé Panowie Posłowie nasi, akkomodując się zgodzie wszystkich Woiewodztw, y *providendo securitati* Rzeczyposp. submitowali się imieniem

Woiewodztwa naszego, retenta, ktore skarb na Woiewodztwo nasze kładzie, na też zapłatę woyskową, gotowemi pieniędzmi oddać, y zapłacić: tedy My, nie wiedząc na ten czas *quantitatem* retentow pomienionych (ponieważ od skarbu żadney w tey mierze nie mamy informacyi) na zapłacenie tych retentow, iesliby się tak wielkie pokazały, pobor ieden łanowy pozwalamy: zachowując iednak takowych retentow, tak u Panow Poborcow Woiewodztwa naszego y successorow zmarłych, (ktorym *vigore laudi praesentis, forum in Officij Castren.* Woiewodztwa Krakowskiego, *ad instantiam* Instygatora Woiewodztwa naszego, naznaczamy) iako też y u skarbu Koronnego, wolne dochodzenie. Do których podatkow dyspozycyi, y szafunku, użyliśmy, y zgodnie obrali za Szafarza Woiewodztwa naszego, Iasnie Wielmożnego Iegomości Pana Ierzego Lubomirskiego, Hrabie na Wiśnicz, Sądeckiego, Śpiskiego, etc. Starostę. A do wybierania ich, za Poborcę Iegomości P. Iana Scibora Chełmskiego, z Chełmu, Łowczego Krakowskiego; do ktorego ręku takowe podatki oddawać, y one *a die 3 Julij, ad diem vigesimam quartam ejusdem mensis*, wydać każdy powinien będzie, *sub poenis de retentoribus contributionum publicarum sanctis, in Officij Castren. sine quavis appellatione repetendis.* Ktore pobory y sosze, z miast, Imé Pan Poborca, według *anni millesimi, sexcentissimi, vigesimi noni*, y posledniczych Seymow uniwersalow, także od nowey szlachty, mieszczan, (oprocz Krakowskich, *jus Civitatis et possessionem* w mieście mających, y *onera civitatis* ponoszących) ktorzy dobra ziemskie y Rzeczypospolitey, iakimkolwiek sposobem trzymają, wybierać będą; ktorzy *de suo per florenos duodecem*, z łanu, raz zapłacić *sub iisdem poenis in eodem foro repetendis*, powinni będą. A iż pobory te, na miejsce dwoyga podymnego, pozwoliliśmy: tedy żydzi wszyscy, z miast, miasteczek Woiewodztwa naszego, podymne, po groszy piętnaście, z każdego domu dwoie, *ad diem superscriptam vigesimam quartam Julij*, do ręku Iegomości Pana Poborcy, *sub iisdem poenis*, z miast Krolewskich, *in Officio Palatinali*; a z szlacheckich, *in foro Castrensi repetendis*, nad pogłowne na Seymie postanowione, wydać y zapłacić powinni będą. Ktore podatki wszystkie wyżej mianowane, wespół z retentami, do szafunku Iegomości Pana Szafarza naszego, z przeszłych uchwał naszych należącemi (ktore retenta przeszli Panowie *Ex-actores et administratores* podatkow wszelkich Woiewodztwa naszego, niż wynidą niedziel pięć, do ręku Iegomości P. Szafarza za kwitem Iegomości oddać będą) powinni Imé Pan Poborca, za wiadomością y naznaczeniem Imci P. Szafarza, do Lwowa *pro die decima octava Augusti*, zawieść, y tam się z niemi na tenże dzień stawić, y tak summę dwoie podymne wynoszącą, iako y retenta Woiewodztwa naszego (iesli się ich tylo ile pobor łanowy wyniesie pokaże) na zapłatę woysku do rąk Ichmciow Panow Kommissarzow, do zapłaty woysku naznaczonych,

991

za kwitem Imści oddać, y skutecznie odliczyć, pod winami w prawie opisanemi, powinien będzie. A cokolwiekby z tych podatkow y dawnych retentow nad zapłatę woysku zostawało: to wszystko przy Imci Panu Szafarzu naszym, y w dyspozycyi Woiewodztwa zostawać ma. A *in casum* (strzeż Boże) większego na oyczyzną naszą niebezpieczeństwa, dla lepszej gotowości y prędszego *subsidiūm* zostawuemy w Woiewodztwie naszym czopowe przez Nas na przeszłym Seymiku na rok ieden uchwalone: a żebyśmy y na dalszy czas tym gotowi do ratunku oyczyzny naszej zostawali, uchwaliliśmy, y *praesenti laudo* uchwalamy y postanawiamy, na rok drugi zupełne czopowe we wszystkich miastach, y miasteczkach, Woiewodztwa naszego, które się poczynać będzie *a die decima sexta Aprilis*, w roku przysłym, a kończyć się na tenże dzień, w roku tysińcznym, sześćsetnym, czterdziestym wtorym, y które wolno będzie Imci Panu Szafarzowi na rok drugi (ieśli to Imć będzie widział *cum meliori commodo*, y z większą wygodą potrzebom Woiewodztwa naszego) arendować. Oboie iednak czopowe Imć Pan administrator, abo arendarz, według pierwszego *landum* do rąk Imci P. Szafarza, za kwitem Imci, po skończeniu y wybraniu pieniędzy z każdego kwartału, naydaley w tydzień oddawać będzie powinien, *sub poenis supra scriptis, in Officio Castren. Capitan. Crac. repetendis*. Toż czopowe oboie w Woiewodztwie naszym przy Imci P. Szafarzu w wolney Woiewodztwa naszego dyspozycyi zostawać, y *non in alium usum*, tylko na żołnierza y placę woysku obrocone bydź ma. A iż te wszystkie podatki, tak pobory, iako y czopowe oboie, Woiewodztwo nasze w dyspozycyi swojej mieć będzie: tedy tak Imć Pan Szafarz, iako y Imć Pan Poborca y Administrator, albo arendarz czopowego, nie w skarbie Koronnym, ale tu w Woiewodztwie, na Seymiku rachunek nam z nich czynić, y od Woiewodztwa z nich kwity otrzymywać mają; y względem onych, nikomu in szemu (oprocz Woiewodztwu naszemu) w żadnym sądzie sprawować się nie będą powinni. A na dochodzenie, tak przyszłych wszystkich *in genere*

retent; iako y tych ktoreby się z uchwalonych na ten czas podatkow pokazało, naznaczamy, za Instygatora publicznego Woiewodztwa naszego, Imci Pana Iana Woiańskiego, na to przez Imci Pana Szafarza podanego; ktoremu *loco salarij poenas judiciales super retentoribus*, według prawa *extendendas*, assygnuemy y kondonujemy. *Ad cuius instantiam* każdy y z dawnych y terazniejszych retentorow, y *successores* zmarłych, *in Officij Castren.* pod których iurysdykcyą takowi *retentores* possessye swoje mieli y mają, *sine quavis appellatione, respondere, et rei iudicatae satisfacere*, z których Ichmć Panowie Starostowie y Urzędy ich (ieśliby dali processy na sobie otrzymywać) *executionem indilatam, sub poenis in constitutionibus Regni descriptis*, czynić będą powinni. Ktorą uchwałę y zgodne postanowienie nasze ręką Imci Pana Maxyliana Iarzyny, Pisarza Ziemskiego y Podstarościego Grodu Krakowskiego, Marszałka Koła naszego podpisane, y pieczęcią zapieczętowane, dla wiadomości wszystkich, do Grodow Woiewodztwa naszego podać, y publikować kazaaliśmy.

Actum et datum w Proszowicach *die decima nona Junij, anno Domini, millesimo, sexcentesimo, quadragesimo.* 992

Mazimilian Iarzyny, Pisarz Ziemi, Podstarości Krakowski, Marszałek Seymiku Proszowskiego, m. p.

Et hinc subinde coram eodem Officio, et actis praesentibus Castren. Capitan. Cracovien. personalliter stans suprascriptus Ministerialis Generalis Regni, Providus Ioannes Wielgopolski, palam, libereque recognovit: quia die hodierna literas suprascriptas universales, ex mandato Officij praesentis, hic in Castro Cracovien. et in circulo civitatis Cracovien. publicavit, et ad notitiam multorum hominum deluxit.

Actum in Castro Cracoviensi, feria quinta post octavas fest. Sacratissimi Corporis Christi proxima. Anno Domini, millesimo, sexcentesimo, quadragesimo.

KONIEC TOMU TRZECIEGO.

REGISTR

KONSTYTUCYI Y PRZYWILEIOW KORONNYCH

w Tomie III zawartych.

(1609—1640.)

Zygmunt Trzeci.

(1611 — 1632)

Rok.		Str.
1611.	Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego	1
	Poparcie wojny Moskiewskiej, Skrocenie postępkow prawnego. Lenno Pruskie. Deklaracya bezpieczeństwa pospolitego. Surrogacya Krakowska. Sposob dochodzenia retent. Przyniesienie czasu do Sądow Trybunalskich. O ludziach nieosiadłych co szkody czynią. O kommissyach od Węgier. Opatrzanie bezpieczeństwa sądow. Exempty żołnierskie. O winie. O ruinach. Roki Lwowskie. Approbacya przywileiu na młyn szpitalowi Lwowskiemu. Bezpieczeństwo Sądow Miejskich. Plac na zbudowanie młynka szpitalowi w Radomsku. Wymierzenie miejsca klasztorowi panieńskiemu w Płocku. Libertacya klasztoru Płockiego. Sposob obierania Deputata y Poslow Ziemi, Woiewodztwa Sieradzkiego, y Ziemi Wieluńskiej. Kommissya Ziemi Wieluńskiej z Śląskiem. Zniesienie infamii z Buszyńskiego Grzymały. O mynnicy fałszywey. Declaratio de usuris Xięstwa Kurlandskiego. O Rokach Ziemi Ostrołęckich. O Marszałku Trybunalskim. O wieży Piotrkowskiej. Causae expulsiōnis et exemptionis. Obostrzenie prawa na swawolniki. Miasta aby dobr ziemskich nie kupowały. Wolność miastu Podgorzowi. Mieszczan Poznańskich rachunek. Czerwone złote. Summa zapisana Felińskiemu ad extenuationem. O Seymikach. Miasto Proszowice. Rewizory do zamku Grodeckiego. Summa na Dubnie y Wołochach, w Powieccie Włodzimirskim. Deklaracya konstytucyey, de restitutione Patrum Societatis Jesu, y Panien do Klasztoru Gdańskiego. Rozgraniczenie Woiewodztwa Kiiowskiego z W. X. Lit. O przepisanu ksiąg Ziemi Kiiowskich. De complicitibus banniti. O Deputaciech Kiiowskich. Miasto Ryga. De bonis nullo iure receptis. Recessy Seymu. O rozgraniczeniu dobr Koronnych z W. X. L. O rzenieślnikach. Dom dla sądow w Łomży. O składach małmazyi Lwowskiej. Bezpieczeństwo miasta Lwowa. O borach Rożańskich. O soli Rożańskiej. Miasto Krasnystaw. Podwyższenie mostowego Wolborskiego. Kommissya między Xięstwem Pruskim, a Woiewodztwem, Mazowieckim y Podlaskim. Elekcy Deputata Woiewodztwa Podlaskiego. Rany szlacheckie w karczmie. Rozgraniczenie Woiewodztwa Podlaskiego z W. X. Litewskim. Mieszczanie Kiiowscy, od budowania zamku wolni. Zamianę dobr Sawic. Roki Drohicke. Wymierzenie placu na zbudowanie sklepu xięgom Ziemi w Drohiczynie. Causae vulnerum, na Podlaszu. Roki Tykockie. Surrogatorowie do Kamieńca y Latyczowa. Rozgraniczenie Powiatow, Kamienieckiego od Latyczowskiego. Danina Oycom Iezuitow w Kamieńcu Podolskim. Salarium w Kancellaryach, Ziemi y Grodzkiej, Kamienieckiej y Latyczowskiej. Roki Ziemi Kamienieckie. Alternata Ziemi, Halickiej z Chełmską. Libertacya miastu Sączowi. O swawoli Ukrainney Kozackiej. Ordo Officialium Terrestrium. Nowe miasto Korczyn. Miast Koronnych extra forum evocatio. O ludziach luźnych przy mieście się bawiących. O zniesieniu fortek prywatnych w Krakowie. Prorogacya daniny temuż miastu. Sol Ziemiom, Sochaczowskiej y Wyszogrodzkiej. Podwyższenie mostowego miastu Sochaczowu. Miasto Solec. Porządek sądenia Rokow Ziemi Warszawskich. Roki Ziemi Zakrocimskie. Rewizory do Wierzbowic. Zniesienie kommissyi Braclawskiej. Domy szlacheckie w Winnicy. Osep z Małej Wsi zniesiona. Księgi Ziemi Pruskiej y Grody.	

Przywrocenie cześci Chotomskiemu. Miasteczko Pińczów. Liczba mieszczan Krakowskich. Rewizya ksiąg Grodzkich y Ziemskich w Łucku. Mieysce sądow w Łucku. O nieukazowaniu praw na majątności, Woiewodztw, Kiiowskiego, Wołyńskiego y Braclawskiego. Skład w Dynowie. Kommissya na uspokojenie nawigacyi rzeki Warty. Wielobickich do iurysdykcyi Ziemskiej Krasnostawskiej, inkorporacya. Inkorporacya Woytowstwa, w Rzadkiej Woley Dominikanom. O przejeździe cel Koronnych, y gościńcow prawem zakazanych. O groblach nowo zbudowanych Konińskich. Inkorporacya pola Franciszkanom Halickim. O okazowaniu Lubelskiego Woiewodztwa. Zniesienie mlyna Lubicza. Naznaczenie Lustratorów. Approbacya dożywotego listu Urodzonemu Melchiorowi Polickiemu, y synowi jego. Korce w Sędomirskiej Ziemi. Kommissya między Xięstwem Pomorskim, a Woiewodztwy Pruskimi. O kommissyi Infantckiej. O aekonomii Samborskiej. Sol Ziemie Rawskiej.

1611. Konstytucye W. X. Litewskiego 22

Mieysce dla odprawowania sądow, y chowania ksiąg w zamku Wileńskim. Dom sądowy w Grodnie. Plac na dom sądowy w Kownie. O Deputatach Trybunalskich. Korrektura praw, y Trybunału, W. Xięstwa Litewskiego. O Poselskich pieniądzach w W. X. Lit. Kommissya między Xięstwem Żmudzkiem a Pruskim. Kommissya Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Kurlandzkim. Puszcze Żmudzkie. Kommissya do puszczy Goyzowskiej. Rozgraniczenie Powiatu Braclawskiego z Kurlandya. Sposob sprawiedliwosci z Powiatow W. X. Litewskiego z Xięstwem Kurlandskim. Kommissya na przeprowadzenie portu do Krolewca. O zbiegi szlacheckie do miasta y włości Smoleńskich. Wolność miasta Wilna. Iarmarki w mieściech. Odpuszczenie summy pewney Urodzonemu Ianowi Alphonowi Lackiemu, y Konradowi Bremerowi. Approbacya kwitu potomka Kniazia Swierskiego. Zniesienie infamii z Urodzonego Alexandra Iozepha Lisowskiego. Rewizya na myto mostowe Brasławskie. Kancelarya Mińska. Assekuracya Poborce Brzeskiego. Zamiana wsi Sawic. Miasto Orsza. O pozwiech zadwornych. O Tatarach W. X. Litewskiego. Zniesienie reszty z Poborce Możerskiego. O zabudowaniu zamku Możerskiego. Kommissya Powiatu Grodzkiego, o zalewek pól stawami, y o zabranie gruntow szlacheckich w pomiarę wlozczną. Powiat Piltyński. Klasztor Mercecki.

— Uniwersał poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony 27

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany bydz ma. Czopowe w miastach y miasteczkach, takim sposobem ma bydz wybierane. Cło nowe. Czas oddawania poborow. Szafunek tych poborow. Poborey do wybierania poborow w Woiewodztwach naznaczeni. Salaria Poborcom. Deputaci do quarty.

— Postępek prawny skrocony 35

Ingres do processu. Pierwsza iurysdykcyja nasza Krolewska Seymowa y zadworna. Seymowej iurysdykcyi sprawy dwoiakie są: iedne criminales, drugie civiles. Zadwornej zaś iurysdykcyi sprawy są także dwoiakie, kryminalne, y proste. Wtora iurysdykcyja Trybunalska. Trzecia iurysdykcyja Woiewodzka. Czwarta iurysdykcyja Sędziow Ziemskich: ktora złożona jest z Sędziogo, Podśedka, y Pisarza. Piąta Starościa, y Urzędu Grodzkiego, władza. Nazywaią to, Judiciales et Querelarum terminos. Urzędu Grodzkiego władza. Kommissarska y Rewizorska iurysdykcyja. Podkomorska iurysdykcyja. Proces prawny. O Woznym, y powinnościach jego. Czas kładzenia pozwu na Seym. Na Roki Ziemskie, na Trybunał, za dworem, y przed Kommissarzem. Na Roki Grodzkie, Skargowe, y Podkomorskie. Sprawa u Sądu z pozwow. Sprawa y postępek na Seymie in causis criminalibus. Introductio sprawy sądowej. Sprawy sądowe gruntu się tyżące, personales y simplices, y dylacye verae infirmitatis, et pro majori. Sprawy reales, y dylacya na ewiktora, y na wizyę. Male obtentum. Complices. Appellacye. Minorennos, et negotio Reipubl: occupati. Fatalia sprawom. Sprawy, ktorym iako fatalia swym porządkiem, tak y ewazyja nie szkodzi. Dawność rzeczym, bo też to do Postępku należy. Salaria w Kancellaryi.

1609—1612. Acta et decreta Commissionis S. R. M. Poloniae et Sveciae, Regiomonti in annis 1609 et 1612 habitatum, itemque, responsa, cautiones, transactiones, et diplomata circa feudum Ducale Prussicum, a S. R. M., Illustrissimo Electori Brandenburgico Joanni Sigismundo moderno, et Inclitis Ordinibus Ducatus Prussiae concessa, quam etiam ab eodem Electore et Ordinibus Ducatus, loco reversalium S. R. M. et Regno data 44

Acta et decreta Commissionis S. R. M. Poloniae et Sveciae Regiomonti in anno 1609 habitatae.

De feudo ducatus Prussiae a. 1609 et 1611.

De Feudo Ducatus Prussiae, ex constitutionibus Comitiorum Regni Generalium, Varsaviae in anno millesimo sexcentesimo undecimo, celebratorum. Responsum Sacrae Regiae

Majestatis, datum Nuncijs Nobilitatis Ducatus Prussiae, Varsaviae die 25 Februarij, anno, millesimo sexcentesimo nono. Responsum Sacrae Regiae Majestatis, Legatis Civitatum Ducalium, datum eodem die. Diploma Curationis concessae Illustrissimo Joanni Sigismundo, Electori Brandenburgensi aegri in Prussia Ducis. Literae Consiliariorum Ducatus Prussiae, et universae nobilitatis, et civitatum, ad Sacram Regiam Majestatem in negotio feudi datae. Responsum Sacrae R. M. datum Magnificis, Generosis, et Nobilibus, Abrahamo a Dhona, Baroni et Burgrabio, Joanni Truchses et Joachimo Hubnero, Illustrissimi Principis Domini Marchionis Brandenburgensis in Prussia Ducis, Oratoribus; Varsaviae die 20 Novembris anno 1611. Descriptio quo ordine feudum Illustrissimo Joanni Sigismundo Marchioni et Electori Brandenburgensi, collatum. Cautio Legatorum Illustrissimi Electoris, in Comitijs Varsaviensibus, anno 1611 data. Confirmatio Sacrae Regiae Majestatis eiusdem cautionis. Diploma Sacrae Regiae Majestatis, pro investitura Ducatus Prussiae, Illustrissimo Joanni Sigismundo Marchioni et Electori Brandenburgensi: et tribus illius fratribus simultaneo jure feudi concessa.

Literae, privilegia, cautiones, recessus, commissionis Regiomonti in anno 1612 per DD. Commissarios Sac. R. M. habitatae.

Instrumentum ejusdem Commissionis, Dominis Commissarijs a S. R. M. datum. Formulae juramentorum, Sacrae Regiae Majestati, et Illustrissimo Electori praestitorum, ex praescripto DD. Commissariorum. Literae reversales, Dominis Commissarijs ab Ordinibus Ducatus Prussiae datae. Recognitio de acceptis literis reversalibus ab Ordinibus Ducatus Prussiae. Cautio Sacrae Regiae M. Ordinibus Ducatus Prussiae exhibita. Cautio DD. Commissariorum in causa Marchionum Franconicorum. Recessus Commissionis Regiomontanae, anni 1612. Confirmatio Sacrae Regiae Majestatis, ejusdem recessus Commissionis.

1613. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 80

O podnoszeniu woien y przyimowaniu woysk. O żołnierzu z Woiewodztw. O kwarcianym żołnierzu. Warunek o kwartę. O mieszkaniu Panow Senatorow przy Krolu Iego Mci. Naznaczenie zapłaty żołnierzom Moskiewskim y Kommissarzow do nich. Assekuracya żołnierzom. O Trybunale. O dekretach Trybunalskich. O konstytucyach. Surrogacya Korczyńska. O prawie Pruskim. O nowej szlachcie. O piechocie Kamienieckiej. Rzeka Warta. O rachunkach Poznańskich. Karmelitowie Poznańscy. Rewizya na cła Wielgopolskie. O ludziach swowolnych. Akademia Krakowska. Potwierdzenie przywileciow miasta Krakowa. Ropa rzeka. Liczba mieszczan Krakowskich. O Seymach y Seymikach. O kommissyi między Koroną, Węgry, y Śląskiem. Przywilej wolney Elekcyi. Przywileie na przywileie. Rewizya do zamku Chęcińskiego. Przywrocenie łak miastu Opocznu. Roki Radomskie, w Woiewodztwie Sieradzkim. De termino tacto na Trybunale. Czopowe szlacheckie y duchowne. O ranach y zabiciu szlacheckim w karczmie w Woiewodztwie Lubelskim. Rewizya ksiąg Zakrocimskich. O kommissyach, y o Kommissarzach granicznych, Woiewodztw, Kiiowskiego y Braclawskiego. Obieranie Deputatow y Posłow, w Woiewodztwie Kiiowskim. O ustawach Woiewodzych Woiewodztwa Kiiowskiego. Okazowanie Woiewodztwa Kiiowskiego. O appellacyach Woiewodztwa Kiiowskiego. Poprawa laudi Woiewodztwa Podolskiego. Approbacya przywileiu Dominikanom Barskim. Danina zakonnikom z Krosna. Approbacya przywileiu Dominikanom Buskim. Rozgraniczenie Powiatow Podolskich. O depozytach, Ruskiego y Podolskiego, Woiewodztw. O porządku piechoty Kamienieckiej. Rewizya na rzecze Czarneywodzie. Mostowe Kamienieckie. Rewizya Werbecka. Rewizya Wierzbowca. O piwie przewożnym miasta Piotrkowa. Salaria Woiewodztwa Sieradzkiego. Rewizya Skrzydlowska. Salaria Urzędnikom Ziemskim y Grodzkim. Sposob processu, causarum termini facionati et tacti, Woiewodztw Mazowieckiego y Podlaskiego. Podkomorstwo Warszawskie. Porownanie korcow Woiewodztwa Mazowieckiego. Warszawa. Elekcyja Posłow Łomzińskich. Rany w Ziemi Łomzińskiej. Rewizya ksiąg Liwskich. Targowe od szlacheckich poddanych. Ordo Officialium Woiewodztwa Mazowieckiego, y Ziemie Lwowskiej, Wołyńskiego, y Braclawskiego, Woiewodztw. Kommissya od Węgier y Śląska, Woiewodztwu Ruskemu służąca. O swywoli pogranicznej, od Wołoch y Węgier. Wolność miasta Sniatynia. Miasto Sędomierz. Roki Ziemskie w Ziemi Warszawskiej. O wracaniu oryginałow produktowych Ziemstwa, Ziemi Drohickiej. Sprawiedliwość excessow z X. Pruskim. Obieranie Deputatow, y Posłow, w Woiewodztwie Plockim. O taktach Woiewodztwa Plockiego. Korce w Woiewodztwie Plockim. O taxie poddanych. Chowanie xiąg Ziemskich, Ziemie Dobrzyńskiej. Pozwolenie skupienia placow pannom zakonnym w Sochaczewie. Lex sumptuaria. Lamuz Brański, y Surazki. O rzekach portowych. O soli Woiewodztwa Podlaskiego. O przywileiach Ziemie Wieluńskiej. Kommissya Ziemie Wieluńskiej z Śląskiem. O obieraniu Deputatow, y Posłow Pruskich. O opatrzeniu zamku Malborskiego. Surrogacya Plocka. Ordynacya rerum vendibilium w Prusiech. Seymik Generalny w Prusiech, na czynienie liczby

z poborow, y korektury jurium. Deklaracya kommissyi granicznych Pruskich. Mostowe w Bielinach małych. Rewizya grobelnego w Łasku. Danina Urodzonemu Stanisławowi Skiwskiemu. O gaiach y lasach Woiewodztwa Podlaskiego, y inszych. Rewizya we wsi Xiążenicach. Przewoźne piwo Poznaniowi. O rozgraniczeniu Woiewodztw Koronnych, z Xięstwem Pruskim. Pozwolenie odiachania X. Biskupowi Płockiemu. Odiadz Iaśnie Wielmożnego Kasztellana Krakowskiego. Rozprzątnienie Wyszogroda. Pretia rerum. Suspensya spraw, Urodzonego Starosty Chmielnickiego. Rewizorowie do Chmielnika. Rewizya do Lubecza. Rewizya zamku Winnickiego. Approbacya rewizyi, Urodzonym Żółkiewskim. Approbacya przywileju Dymitrowi Macedońskiemu. Rewizorowie do wsi Zabierzowa, konwentu Zwierzynieckiego. Powinność Sądu Ziemskiego przy Trybunale. O odprawie ekzekucyi w rzeczach osądzonych, w Woiewodztwie Wołyńskim. O rewizjach w Woiewodztwie Wołyńskim. Approbacya rewizyi Wierzbowskiej. Rewizya Rudlic y Zytowa. Miasto Kalisz. Wolność miastu Grodkowi słonemu. Lustracya dobr stołu naszego. Restytucya Iana Dąbrowskiego. Approbacya przywileju na dom w Łukowie. Warunek osiadłości dygnitarzow. Surrogacya Sochaczowska. Approbacya cła klasztoru Strzełńskiego. Nobilitacya Eliasza Iuszkowskiego. Kocow exakcy. Nobilitacya Stanisława Przytyckiego. Deputaci Woiewodztwa Wołyńskiego. Ordo Urzędników Ziemskich Woiewodztwa Wołyńskiego. Proces Urodzonego Iana Swoszowskiego. Rozgraniczenie dobr naszych y szlacheckich w Woiewodztwie Braclawskim leżących. O zbiegach Woiewodztwa Braclawskiego. O rozłączeniu piechoły w Prusiech. O okazowaniu. Nobilitacya Iana Roszkowskiego. Nobilitacya Iana Krynickiego. Nobilitacya Iana Węgiera. Deputaci do kwarty.

1613. Konstytucye W. X. Litewskiego 95

Ordynacya Woiewodztwa Smoleńskiego. Porty, cło Krolewieckie. O zamku wyższym Wileńskim. O obieraniu Deputatow y Posłow W. X. Litewskiego. O płatnerzach w miastach naszych, Wileńskim y Kowieńskim. Iarmarki w Rydze. O miarach w miastach naszych, Wileńskim y Kowieńskim, targowych, y o garcach. Assekuracya Urodzonemu Marcynowi Gorskiemu, Chorążemu Wileńskiemu. Kommissarze do słuchania liczby z procentow miasta Wileńskiego. O Tatarach. Rozgraniczenie Powiatu Braclawskiego z Kurlandją. Rozgraniczenie Powiatu Braslawskiego z Wileńskim y Wilkomirskim Powiaty. Kommissya z strony odmiany gruntow, z szlachtą obywatelmi Powiatu Grodzińskiego Eisymontami. Kommissya generalna szlachecie Powiatu Grodzińskiego, o zalewck gruntow stawy naszemi, y o wchody ich w puszczech Grodzińskich. O wieży Kowieńskiej. Rozgraniczenie Powiatu Upitskiego z Powiaty przyległemi. Kommissya Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Kurlandzkim. Kommissya Xięstwa Żmudzkiego z Xięstwem Pruskim, y z Powiatem Grodzińskim. Kommissya do puszcze Rosieńskiej y Goiszewskiej, także y innych dobr y dzierżaw w Ziemi Żmudzkiej. O korekturze statutu W. X. Litewsk. Miasteczko Pieszczaciec, y Słomin. Assekuracya Wielmożnego Iana Karola Chodkiewicza, Hrabie na Bychowiu, ze Skłowa y Myszy, Starosty Generalnego Żmudzkiego, Hetmana naszego W. X. Litewskiego. Rozgraniczenie Woiewodztwa Kiiowskiego z Powiatem Możyńskim. O zbudowaniu zamku Możyńskiego. Okazowanie. Kommissya o czynienie sprawiedliwości, między Powiatem Upitskim y Xiążęty IehMciami Kurlandskimi. Donatywa Starostow y dzierżawcow naszych y W. X. Litewskiego.

— Foedus inter Sac. Caesaream, et Serenissimam Poloniae Regum Majestates 102

— Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony 107

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany bydź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach, takim sposobem wybierane bydź ma. Pobor wodny. Czas oddawania poborow. Kwarta. Kupcy. Żydzi. Szoci. Kwarta W. X. Litewskiego. Czas oddawania poborow, w W. X. Litewskim. Splaw wodny, cło nowe, y czopowe Wielkiego X. Litewskiego. Poglowne Tatarskie Xięstwa Litew. Poglowne żydowskie Wielkiego Xięstwa Lit. Szafunek poborow w W. X. Litewsk. Poborcy, y pobory w Woiewodztwach. Salaria Poborcom. Sposob wybierania poborow w Woiewodztwach, Poznańskim y Kaliskim. Sposob wybierania poborow w Woiewodztwie Sędomirskim, od PP. Posłow na Seymie podany.

— Uchwała Seymu Walnego Warszawskiego 117

Naznaczenie zapłaty żołnierzom. Assekuracya żołnierskom. Sposob sądenia y wyciągania retent podatkow przeszłych, na zapłatę żoldu żołnierskiego pokazanych. O Kozakach y ludziach swywolnych. O żołnierzu Powiatowym W. X. Litewskiego. O Tatarach. Zapłata tym którzy się do Konfederacyi nie wiązali.

— Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony 123

Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany bydź ma. Pobor wodny. Czas oddawania poboru. Kwarta. Kupcy. Żydzi. Donativum W. X. Litewskiego. Poglowne Tatarskie W. X. Litew. Poglowne żydowskie w W. X. Lit. Szafunek poborow w W. X. Li-

tewskim. Prorogacya cөл nowo podwyższonych W. X. Litewskiego. Poborcy y pobory w Woiewodztwach. Salaria Poborcom

1616. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 132

Pospolite ruszenie. O Moskwie. O Szwecyi. Naznaczenie Panow Senatorow do mieszkania przy Krolu I. M. O Deputatach Trybunalskich, Koronnych. O przyjeżdżaniu na Trybunał, y insze Sądy Podkomorskie, Ziemskie, y Grodzkie. O wybrańcach Koronnych. O Inflanciech. O mynicy. Obiaśnienie salariorum Podskarbiow, y Pisarzow Polnych. O plenipotencyach. O znoszeniu bannicyi. O kocach. Assekuracya sumptu Miecznika Koronnego. Przeniesienie summy z Starostwa Winnickiego na Miziakow, y insze wsi, Urodzonemu Kalinowskiemu, Staroście Kamienieckiemu. Assekuracya sum, Urodzonych Ierzego Szyszkwoskiego, y Iana Zernickiego. Warta. Naznaczenie zapłaty długu, Wielmożnemu Woiewodzie Kiiowskiemu. O Pisarzu Polnym. Miasto Ryga. Korce, miara, y waga po wszystkiej Koronie. Okazowanie. Sposob konkludowania Seymiku Woiewodztwa Krakowskiego. Przyniesienie do kwarty składnego winnego, y trzeciego grosza z łoświu. Bspieczestwo klasztorow panieńskich y kościołow. Deklaracya konstytucyi bspieczestwa Sądow Woiewodztwa Krakowskiego. Rewizya krzywd klasztoru panieńskiego w Toruniu. Surrogacya Wieluńska. O strażach Ukraińnych. O czopowym przeszłego Seymu Krakowskim. O mytach wodnych. Surrogacya Ciechanowska. O ekzekucyi ustaw Woiewodzych. O cło Woiewodztwa Sandomierskiego. O przejeżdżaniu cөл Koronnych prawem obwarowanych. Pozwolenie summy Podkomorzemu Podolskiemu. Approbacya szafunku reszty poboru anni 1613 Woiewodztwa Sandomierskiego. Naznaczenie czasu do korektury praw Ziomom Pruskim. Kommissya Xięstwa Pomorskiego, z Woiewodztwem Pomorskim. Approbacya uchwały Woiewodztwa Podolskiego. Lustracya Starostwa Drohickiego. O bspieczestwie miasta Krakowa. Inkorporacya Woytowstwa miastu Krakowu. Zniesienie infamii Adama Ieziorkowskiego. Restytucya Pawła Dzierzbickiego, y Woyciecha Summy. Danina Urodzonemu Olbrychtowi Ludzickiemu. O kontumacyi w sprawach Woiewodztwa Wołyńskiego, in causis criminalibus na Seymie. O salaryach Sądu Ziemskiego Lubelskiego. O przywiloiciach Ziemie Wieluńskiej. Most pod Kamieńcem w Mazowszu. Approbacya rewizyi na cło w Raciborsku, Taszycach, y Iankowce. Prorogacya daniny miastu Krakowa. Rewizorowie do zamku Pokrzywna. Lustracya Starostwa Kiszawskiego. Inkorporacya Woytowstwa miastu Buskowi. O Pośle Xięstwa Oświecimskiego y Zatorskiego. O pozwiech y processach Xięstw, Oświecimskiego y Zatorskiego. Grod Oświecimski wieczny. Cło Kłodawskie. Indemnitas ludzi młodych w Woiewodztwie Sandomierskim. O porządku pisania Trybunału Wołyńskiego, Braclawskiego, Pisarzow Ziemskich. Rewizya xiąg Grodzkich Podkomorskich y Ziemskich Winnickich, Woiewodztwa Braclawskiego. O rozboiach, y złodziejstwach Ukraińnych. Błonie y Krowodrza za Kleparzem Krakowskie. Rewizya zamku Będzińskiego. Roki Radomskie w Sieradzkiej Ziemi. O chowaniu xiąg Ziemskich Rawskich. O Rokach Ziemskich Wiskich. O Rokach Ziemskich Ciechanowskich. Grody wieczne, Kamieniecki y Latyczowski. Rewizya xiąg Liwskich. Sądy Ziemskie Hrodelskie. Rewizya Kancellaryi Łomzieńskiej. O zbudowaniu domu na Kancellaryę w Kolnie. Rewizya xiąg Łuckich. O xięgach Ziemskich Kiiowskich. Rewizya xiąg Ziemie Halickiej. Roki Ziemskie Halickie. Seymik Ziemie Halickiej. Przeniesienie sądenia parochiy Kobylińskiej. O Komornikach Sądu Ziemskiego. Zniesienie pozwow z Poborcow Podlaskich y Wołyńskich. Deklaracya kwitu Poborcow y Szafarza Woiewodztwa Krakowskiego. O hultaiach w Woiewodztwach, Poznańskim y Kaliskim. Podkomorstwo Ciechanowskie. Kommissya Mazowiecka y Podlaska, z Xięstwem Pruskim. Inkorporacya młynow Kaliskich. O soli Drohobyckiej. O soli Woiewodztwa Mazowieckiego. O soli Podlaskiej. O soli w Woiewodztwach Kuiuwskich. Utwierdzenie zalewku Urodzonego Iakuba Branickiego, Podstolega Lubelskiego. Miasto Krasnystaw. Defalkacya szosu miastu Wiłlicy. Prorogacya wolności miastu Piotrkowskiemu. Plac w Piotrkowie Wielmożnego Woiewody Sieradzkiego. Miasto Grybow. Miasto Łęczycza. Brukowe miasta Płocka. Wolność miasta Sokala. Potwierdzenie praw y wolności miastu Kiiowskiemu. Approbacya przywileju Sawie Greczynowi. Libertacya miastu Sniatyniowi. Approbacya przywileju Iana Rudnickiego. Libertacya kamienice y domow Oycom Iezuitom w Płocku, także domu Urod. Andrzeia Mostowskiego, Pisarza Ziemskiego Płockiego. Prorogacya libertacyi miastu Przasnyszowi. Przyniesienie placu pannom zakonnym w Sochaczowie. Danina łanu roli przy Mościskach, konwentowi Mościskiemu S. Dominika. Libertacya dobr Pieniążkowych na Ciechanowie, na kaplicę S. Anny zapisanych. Libertacya włoki przy Prasnyszu, na ołtarz Świętego Iacka. Zniesienie spi y poradnego, z klasztoru Owińskiego. Rewizya między zakonnikami Toruńskimi, a mieszczany Toruńskimi. Approbacya rewizyi we wsi Zabieżowie, klasztoru Zwierzynieckiego. Libertacya miasta Pułtуска. Woytowstwo Skwirzyńskie. Prorogacya libertacyi miastu Gniewu. Szpital Drohicki. Czopowe z Leska. Miasto Biecz. Naznaczenie Lustratorow. Deputaci do kwarty.

Rok.		Str.
1616.	Konstytucje W. X. Litewskiego	149
	O wykupowaniu dobr stolu Krola IMci. Warunek summy dziesiacy tysiecy złotych na Oniszkach. O registrach poborowych. O Pisarzach Trybunalskich, także Ziemskich y Grodzkich. Exempty. O Pisarzu Trybunalnym. Potwierdzenie fundacyi kościołow, Orszańskiego, Mohilowskiego, y Mćislawskiego. Wieczność Indurska. Odpuszczenie poboru miasta y włości Słuckiey. Summa Zyzmorska. O zamku Iezierzyskim. O Tatarach W. X. Litewskiego. Warunek zapłaty dziesiacy tysiecy złotych, Urodzonemu Alexandrowi Sapięze, Staroście Orszańskiemu. Dom Sądowy w Pińsku. O Poborcy Witepskim. Approbacya tysiąc złotych, z poboru wydanego od Poborcy Słonimskiego. Rozgraniczenie Woiewodztwa Podlaskiego z Brzeskim Litewskim a Powiatem Grodzieńskim. Kommissya rozgraniczenia Powiatu Braślawskiego, z przyległemi Powiaty. Rozgraniczenie tegoż Powiatu z Kurlandją. Kommissarze do rozgraniczenia Księstwa Żmudzkiego. Kommissarze do rozgraniczenia Księstwa Żmudzkiego z Kurlandskim. Przyczynienie terminu w Trybunale Woiewodztwu Mińskiemu. Excepcya choroby Podskarbiego Ziemskiego W. X. Litewskiego. O Woźnych. Nobilitacya Maxyma Wołka. Indygenat Urodzonego Borysa Hraźnego Moskwicina. Nobilitacya Stefana Ognickiego.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	153
	Z miast y miasteczek, takim sposobem pobor ma bydź wybierany. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poborow W. X. Litewskiego. Szafunek poborow w W. X. Lit. Salarium Poborcom W. X. Litew. O wybrańcach w W. X. Lit. Poglowne żydowskie. Poglowne Tatarskie. Poborce do wybierania tych poborow, naznaczeni w Woiewodztwach. Salaria.	
1618.	Konstytucje Seymu Walnego Warszawskiego	156
	O Moskwie. Poena na tych, ktorzyby Wołoską y Multańską Ziemię naieźdzali. O Kozakach Nizowych. Postanowienie żołdu stipendiarijs Rzpltey. Trybunał Radomski. Compositio inter Status. O religii Greckiey. O dekretach Trybunalskich. Deklaracya konstytucyi przeszlego Seymu, o bespieczeństwie kościołow y klasztorow. Regestra Trybunalskie. O spisowaniu artykułow na Seymiku Szredckim. Naznaczenie Panow Senatorow do mieszkania przy K. I. M. Exempty Kommissarzom, y żołnierzom Moskiewskim y Infantekim. Zapłata summy winney Wielmożnemu Iaroszowi Wołowiczowi, Podkanclerzemu Wielkiego X. Lit. Deputaci do wybierania kwarty do Rawy naznaczeni. Approbacya przywileciu nobilitacyi Urodzonego Andrzeia Czarneckiego. Przywrocenie do czci Waleryana Sławskiego. Reces Seymowy.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	159
	Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany bydź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach takim sposobem ma bydź wybierane. Cło nowe y czopowe W. X. Lit. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poborow W. X. Lit. Szafunek poborow Koronnych. Szafunek poborow W. X. Litewskiego. Poborce do wybierania poborow w Woiewodztwach naznaczeni. Salaria Poborcom.	
1619.	Konstytucje Seymu Walnego Warszawskiego	169
	Obrona potoczna, ktora do roku trwać ma. O kwarcie. Żołnierz Powiatowy. O Kozakach. Woytowic y Szoltyysi. Dobra Krola Iego M. in summa 500000. Dobra Krola Iego M. w starych summach. Wybrańcy. Okazowanie, y ruszenie pospolite. Exempty żołnierzow od prawa. O rozieżdżaniu żołnierzow zapłaconych. Naznaczenie PP. Senatorow do mieszkania przy Krolu I. M. Deputaci do kwarty. Reces.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	171
	Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborce do wybierania ich naznaczeni. Sposob wybierania poboru iednego zwyczajnego z szosem y czopowym, wedle ktorego pobory, na tym Seymie przez Woiewodztwa uchwalone y pozwolone, mają bydź przez Poborce wybierane. Poglowne Tatarskie W. X. Lit. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poboru w Wielkim Xięstwie Litewskim. Szafunek poborow Koronnych. Szafunek poborow W. X. Lit. Okazowanie iż niektore Woiewodztwa przyięły, tedy się tu mianują. Salaria Poborcom Koronnym.	
1620.	Konstytucje Seymu Walnego Warszawskiego	176
	Deputaci. Z Koła Poselskiego. Assekuracya pieniędzy. Subsidia pieniężne. Okazowanie. Okazowanie W. X. Lit. Pospolite ruszenie. O żołnierz. Nagroda żołnierzom, y zasłużonym. Zapłata żołnierzom w więzieniu będącym, y potomkom zabitych. Ciągnięcie żołnierza. O tych co z obozu wychodzą. Ordynacya Prowincyi od Moskwy rekuperowanych. Obrona Infant. Pretia rerum. Moneta. O kommissyi Woiewodztw, Podlaskiego, y Woiewodztwa Brzeskiego. Disciplina militaris. Exempty. Kozacy. Kwarta. O niewywodzeniu koni za granice. Warunek poborow. Opatrzenie miast. Miasto Ryga. Rozgraniczenie Woie-	

Rok.		Str.
	wodztwa Kiiowskiego z Powiatem Możyńskim. Starostowie Ukrainni. Ruszenie Tatarow W. X. Lit. Wybrańcy W. X. Litewskiego. Poszty. Laudum Woiewodztwa Braślawskiego. Surrogacya Wieluńska. Surrogacya Winnicka. Membrany Woiewodztwa Wołyńskiego y Braślawskiego. Securitas Trybunału W. X. Litewskiego. Rewizorowie do popalonych y spustoszonych dobr naszych, y Rzeczypospolitey. Trybunał Radomski. Deputaci do Radomia. Religia Grecka. Obrony miast. Obrony miast. Kamieniec Podolski. Muncyja miasta Wileńskiego. Miasto Lwow. Warunek poborow W. X. Litewskiego. O saletrze. Suspensa spraw Hetmana Polnego, y Starosty Halickiego, y inszych. Zabronienie czekanow. Zsep z robo-cizną, z wielkich Mnichowic y małych, zniesiona. Obostrzenie na ludzie loźne, w Woiewodztwach, Poznańskim, y Kaliskim, Sieradzkim, Kuiawskim, Pomorskim. Zahamowanie rozboynikow w Xięstwach Oświecimskim, y Zatorskim. Deputaci do Rawy na wybieranie kwarty. Naznaczenie Panow Senatorow na mieszkanie przy Nas. Reces. Naznaczenie Lustratorow y Rewizorow.	
1620.	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	187
	Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany bydź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach takim sposobem ma bydź wybierane. Czopowe W. X. Litewskiego. Pobor wodny w Koronie. Kwarta. Donativum W. X. Lit. Cło novo podwyższone, y spław wodny w W. X. Litewskim. Poglowne żydowskie w Koronie. Poglowne żydowskie W. X. Lit. Poglowne Tatarskie W. X. Lit. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poborow w Wielkim Xięstwie Litewskim. Szafunek poborow Koronnych. Szafunek poborow W. X. Lit. Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborce do wybierania ich naznaczeni. Seymiki. Salaria Poborcom.	
1621.	Konstytucje Seymu Walnego Warszawskiego	198
	Sposob pospolitego ruszenia. Trybunał Radomski. O Trybunale, y inszych Sądach Koronnych. Kommissarze do stanowienia pretia rerum. O exemptach. O zawarciu Ziemie. O Lustratorach. O Pisarzu Polnym. Okazowanie Woiewodztwa Krakowskiego. Czopowe Dobrzyńskie. Surrogacya Wieluńska. Surrogacya Halicka. Surrogacya Ciechanowska. Deputaci do kwarty.	
—	Konstytucje W. X. Litewskiego	207
	Pospolite ruszenie. Approbacya wydatkow Iaśnie Wielmożnego Iana Karola Hotkiewicza, Woiewody Wileńskiego. Trybunał o pieniądze do skarbu zatrzymane. Most Wileński. Most Niemeczyński. Approbacya przywileciow, Oycow Franciszkanow w Kownie. Okazowanie Powiatu Rzeczyckiego.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	209
	Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborce do wybierania ich naznaczeni. Sposob wybierania poboru iednego zwyczajnego, wedle ktorego, tak wiele poborow, ile ktore Woiewodztwo pozwolilo, Poborce wybierać będą. Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany bydź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach. Pobor wodny w Koronie. Poglowne żydowskie w Koronie. Poglowne żydowskie w W. X. Litewskim. Kwarta. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poborow W. X. L. Szafunek poborow Koronnych. Szafunek poborow Wielkiego X. L. Salaria Poborcom.	
1623.	Konstytucje Seymu Walnego Warszawskiego	215
	Assekuracya żołnierzom, z expedyicy Tureckiey zkonfederowanym. Pospolite ruszenie. O Ziemi Infantyskiej. Kommissya Kozacka. De stipendiarijs Rzeczypospolitey. O zabezpieczeniu Konfederacyi żołnierskiej, y wszelakiey nawalney domowy swywoli. Religia Grecka. Moneta. Pretia rerum. Trybunał Lubelskiego przyczynienie. Kommissya Brzeska z Woiewodztwem Podlaskim. O soli Bydgoskiej. O soli Suchedniowey bałwaniastey, Woiewodztwem, Krakowskiemu, Sędomirskiemu, y inszym. O soli zamorskiej. O soli Woiewodztwa Rawskiego. Sol Woiewodztwa Podlaskiego. Kommissya Możyńska z Woiewodztwem Kiiowskim. Naznaczenie Panow Senatorow na mieszkanie przy Nas. Lustratorowie. Surrogacya Sędomirska. Zapłata expens na expedycyę Infantyską, Wielkiemu Hetmanowi Polnemu, W. X. Lit. Zapłata długi Urodzonego Koniuszego Koronnego. Wniesienie summy na Bolniki, Wielmożnemu Ianuszowi Kiszce, Woiewodzie Połockiemu. Pozwolenie summy Urodzonemu Staroście Halickiemu. Pozwolenie summy Urodzonemu Alexandrowi Bałabanowi. Pozwolenie summy na okup Grzegorza Mirskiego. Wieczność Urodzonego Mikołaja Korffa. Restytucya do czci Stefana Gdeszyńskiego. Przywrocenie do czci Iozefa Cieklińskiego, y Krzysztofa laykowskiego. Deputaci do wybierania kwarty.	
1624.	Konstytucje Seymu Walnego Generalnego Warszawskiego	222
	Supplement wojska kwarcianego. Wybrańcy. Kommissya Kozacka. Postanowienie na domową obronę, względem swywolnikow. Laudum Woiewodztw, Poznańskiego, Krakowskiego, Kaliskiego, Sieradzkiego, Ziemie Wieluńskiej. Opatrzenie bespieczeństwa Infant-	

Rok.		Str.
	skiego. Pretia rerum. Kommissya Możerska z Kiiowską. Odpuszczenie summy Urodzonego Koniuszego Koronnego. Surrogacya Wieluńska. Summa Urodzonemu Stanisławowi Koniecpolskiemu, Hetmanowi Polnemu Koronnemu. Przechowanie Wołochow y Serbow. Laudum Woiewodztwa Podolskiego, o rozbojnikach. Kommissya z strony czynienia sprawiedliwości, między obywatelami Koronnymi a Wołoskimi. Zapłacenie summy pieniężnej Serebkowici. O sweywoli domowej Wielkiego X. L. Reces.	
1624.	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	226
	Z miast y miasteczek tym sposobem pobor wybierany byź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach takowym sposobem ma byź wybierane. Pobor wodny w Koronie. Poglowne żydowskie. Poglowne żydowskie W. X. Lit. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poborow w W. X. L. Szafunek poborow Koronnych. Szafunek poborow W. X. L. Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborecy do wybierania ich naznaczeni. Salaria Poborcom.	
1625.	Uchwała Seymu Walnego Warszawskiego	235
	Warunek bezpieczeństwa Rzeczypospolitey. y dochodzenia retent. Naznaczenie Panow Senatorow na mieszkanie przy Nas. Deputaci do Rawy na wybieranie kwarty.	
1626.	Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego	237
	O Inflanciech. Złożenie Seymu dwuniedzielnego. Approbacya ordynacyi Kozakow Zaporoskich. Trybunał Radomski y Wileński, do sądzenia y wyciągania retent. Auctia prowizyi stołu Krolewica I. Mści Władysława. Exempty. O żołnierzu. Disciplina militaris W. X. L. O Infantczykach. Wydatki Iaśnie Wielmożnego Woiewody Wieleńskiego, Hetmana Wielkiego W. X. Lit. Dług Wielmożnego Podskarbiego Ziemskiego Wielkiego X. Litew. Wydatki Wielmożnego Hetmana Polnego W. X. Lit. na obronę Rzeczyposp. Wybrańcy. Opatrzanie bezpieczeństwa Smoleńska. Połock. Przywrocenie do czci ludzi swawolnych. O składnym winnym. Naznaczenie PP. Senatorow do mieszkania przy Krolu Iego Mci.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	241
	Z miast y z miasteczek, tym sposobem pobor wybierany byź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach, takowym sposobem ma byź wybierane. Czopowe W. X. Litewskiego. Pobor wodny w Koronie. Szlachta nowa. Donativum W. X. Lit. Cło nowe podwyższone, y szałw wodny w W. X. Litewskim. Poglowne żydowskie w Koronie. Poglowne żydowskie W. X. Lit. Poglowne Tatarskie w W. X. Lit. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poborow W. X. Lit. Szafunek poborow Koronnych, y W. X. Lit. Pobory w Woiewodztwach uchwalone y Poborecy do wybierania ich naznaczeni. Salaria Poborcom, tak w Koronie iako w W. X. L.	
—	Uchwała Seymu dwuniedzielnego Toruńskiego	250
	Pospolite ruszenie. Żolnierz kwarciany. Prowiant woysku Pruskiemu. Swawolne kupy. Deputaci na obmyślanie sposobow nowych subsidiorum. Approbacya laudum niektórych Woiewodztw. Saletra. Długi W. X. L. Miasta Toruń y Gdańsk.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Toruńskim uchwalony	252
	Z miast, y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany byź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach takowym sposobem ma byź wybierane. Szlachta nowa przywileymi kreowana. Poglowne żydow Koronnych. Czas oddawania poborow Koronnych. Szafunek poborow Koronnych. Cło nowe podwyższone, y szałw wodny, w W. X. Litewskim. Poglowne żydowskie W. X. Lit. Poglowne Tatarskie W. X. Lit. Czopowe W. X. Litewskiego. Czas oddawania poborow W. X. Lit. Szafunek poborow W. X. Litewskiego. Pobory w Woiewodztwach uchwalone, y Poborecy do wybierania ich naznaczeni. Szos y czopowe po wszystkich Koronie, y W. X. Litewskim. Salaria Poborcom, tak w Koronie iako y w W. X. Litewskim.	
1627.	Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego	259
	Pospolite ruszenie, y Seym trzyniedzieln. Okazowanie. Approbatio diplomat. Zawarcie portow. Prowiant woysku Pruskiemu. Obrona Ukrainy od pogan. Trybunał Radomski. Exempty żołnierzow. Kommissarze Woieni. O mynicy. Precia rerum. O dekretach Trybunalskich. De evocatione. Kwarta. Religia Grecka. O soli W. X. Litewskiego. Bespieczeństwo, Poznańskiego, y Kaliskiego, Woiewodztw. Kommissya od Węgier y Śląska. O soli Bydgoskiej. Sol Woiewodztwom, Łęczyckiemu, Mazowieckiemu, Podlaskiemu, Rawskiemu. Deklaracya kwitu Szafarza, y Poborce Woiewodztwa Krakowskiego. Indygenat Batorego. Miasto Toruń, y Gdańsk. Indygenat Butlerow. Długi W. X. Litewskiego. Naznaczenie PP. Senatorow na rezydencyą przy osobie naszey. Lustratorowie. Deputaci do kwarty. Reces.	

Rok.		Str.
1627.	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	266
	Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany byź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach takowym sposobem ma byź wybierane. Pobor wodny Koronny. Poglowne żydowskie w Koronie. Czas oddawania poborow Koronnych. Szafunek poborow Koronnych. Cło nowe podwyższone, y szałw wodny, w W. X. Litewskim. Czopowe W. X. Litewskiego. Poglowne żydowskie W. X. Lit. Poglowne Tatarskie. Czas oddawania poborow W. X. Lit. Szafunek poborow W. X. Lit. Pobory z Woiewodztw pozwolone y Poborecy do wybierania ich naznaczeni. Salaria Poborcom tym, ktorzy będą wybierać lanowe, tak w Koronie, iako y w W. X. Litewskim.	
1628.	Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego trzyniedzielnego	276
	Pospolite ruszenie. Kommissarze do zapłaty woysku, tak w Prusiech, iako y w Inflanciech, słuźacemu. Kommissarze zaś do woyska Inflantckiego, z W. X. Lit. naznaczymy z Senatu. Prolongacya Trybunału Radomskiego. Drugi czas Trybunału Radomskiego. Obrona Ukrainy od pogan. Exempty żołnierskie. O Pisarzu Polnym. O zbiegach woyska Pruskiego. Approbacya skryptu in archivum podanego. Miasto Gdańsk. O kupcach W. X. Litew. O żołnierzu W. X. Litewskiego. O podwodach y stacyach pieniężnych w W. X. Litew. Wybrańcy W. X. Litew. O Tatarach W. X. Lit. Obostrzenia prawa na żołnierza w ciągnieniu W. X. Lit. Ochrona Xiążęcia I. M. Kurlandskiego, y szlachty tamtey Prowincyi. Długi W. X. Litew. Prolongacya bezpieczeństwa, Poznańskiego, y Kaliskiego, Woiewodztw. Czopowe Koronne, y W. X. Litew. Składne winne y czopowe, także malmazyowe, y inszych wszystkich liquorow, w uniwersale specyfikowanych. Subsidia od kupcow Koronnych. Poglowne żydowskie tak w Koronie, iako y w W. X. Litewskim. Sposob oddawania podatkow w Koronie, y W. X. Litewskim.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Warszawskim uchwalony	281
	Z miast, y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany byź ma. Czas oddawania poborow Koronnych. Czas oddawania poborow W. X. Litew. Excepta z czopowego W. X. Litewskiego. Salaria Poborcom Koronnym. Salaria Poborcom W. X. Litew. Pobory z Woiewodztw pozwolone, y Poborecy do wybierania ich naznaczeni.	
1629.	Konstytucye Seymu Warszawskiego	289
	Kommissarze do zapłaty woysku Pruskiemu y Inflantskiemu. Eveceta y restauracya dawnych składow. Podymne. Podatki od kupcow y przekupniow. Donativum kupieckie. Vagabundi. Poglowne żydowskie. Prowiant woysku Pruskiemu. Kwit z prowiantu. Obrona Ukrainna. Exempty żołnierskie. Trybunał Radomski. Pospolite ruszenie. Approbacya skryptu in archivum, y Seym dwuniedzieln. Reassumpcyja warunku bezpieczeństwa, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw. Czopowe. O kupach swawolnych. Minica. Kommissya od Węgier, y od Śląska, y Margrabstwa. Indygenat Hospodara Wołoskiego. Restytucya Mikołaja Zaleskiego. Miasto Toruń. Miasto Gdańsk. Długi W. X. Litewskiego. Trybunał Skarbowy Wileński. Aukcyja subsidiorum z szałwu nowego, dobrowolnie od narodu szlacheckiego pozwolonego. O kupcach W. X. Litewskiego. Lex sumptuaria. Cło nowe podwyższone, y szałw wodny zwyczajny. Wybrańcy W. X. Litewskiego. Okazowanie W. X. Litewskiego. O Chorążym Żmudzkiem. Rewizya Tatarska. Żydzi W. X. Litewskiego. Czopowe w W. X. Litewskim. Czas oddawania poborow W. X. Litew. zatrzymanych. Czas oddawania poborow w W. X. L. Szafunek poborow W. X. Lit. Naznaczenie PP. Senatorow na rezydencyą przy osobie naszey. Lustratorowie. Deputaci do kwarty. Reces.	
—	Uniwersał Poborowy na Seymie Walnym Warszawskim uchwalony	299
	Z miast y miasteczek, tym sposobem pobor wybierany byź ma. Czopowe w miastach y miasteczkach takowym sposobem wybierane byź ma. Pobor wodny. Czas oddawania poborow Koronnych. Salaria Poborcom Koronnym. Pobory z Woiewodztw pozwolone, y Poborecy do wybierania ich naznaczeni.	
—	Instruktarz celny W. X. Litewskiego	309
	Text, od czego co ma byź brano.	
—	Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego dwuniedzielnego	310
	Approbacya pakt, y naznaczenie Kommissarzow do traktatow. O zaciągu woysk. Kommissarze do zapłaty woysku Pruskiemu y Inflantskiemu. Obrona Ukrainy od pogan. O podymnym przeszłym. Podymne nowe. Trybunał Radomski. Proces o niewydanie podatkow Rzeczypospolitey dawno zatrzymanych, y terazniejszych. O czopowym piwnym, y gorzałczanym, przeszłego Seymu pozwolonym. Czopowe miodowe. Eveceta. O donatywie z przeszłego Seymu kupieckiej. Pobor wodny, abo Fordan. Poglowne żydowskie. Vagabundi. Approbacya fundacyi na okup więźniow, Urodzonego Samuela Targowskiego. Miasto Toruń y Gdańsk. O obywatelach Inflantskich. Odpuszczenie części summy, z podymnego, Urodzonemu Poborcy Woiewodztwa Belskiego. O salaryach Poborcow przeszłych w Woie-	

wodztwach, Krakawskim y Sendomirskim. Salaria Exaktorom terazniejszym Koronnym. Trybunał Wileński skarbowy. Czopowe W. X. Lit. De evecis et inductis W. X. Litew. Szafunek poborow W. X. Lit. Czas oddawania poborow W. X. Litew. y szosowego. O Poborcach W. X. Lit. Warunek Smoleński. Exempta Kommissarzom. Donativum z przeszłych Seymow kupcow W. X. Litew. Żydzi W. X. Litew. Poglowne Tatarskie. Naznaczenie Exaktorow do podymnego y Seymikow, na obieranie tychże Exaktorow w Woiewodztwach y Ziemiach. Pobory z Woiewodztw y Powiatow W. X. Lit. pozwolone, y Poborcy do wybierania ich naznaczeni.

1631. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 318

Warunek wolney Elekcji. O dobrach ziemskich dziedzicznych. O dobrach Żywieckich, O wakancyach. Starostwo Brodnickie, y Gołubskie. Warmia. Compositio inter Status, ktery miysce w Warszawie, czas na S. Marcin w tym roku naznaczymy. Religia Grecka. O dobrach Władckich y cerkiewnych. O mynicy. Naznaczenie Kommissarzow do traktatow. Assekuracja żołnierzom, z ekspedycji Pruskiej, na Ukrainę obroconym. Assekuracja sum y kontraktow Kommissarskich. Trybunał Radomski. Trybunał skarbowy Wileński. Podymne. Czopowe. Evecia. Poglowne żydowskie. Długi W. X. Litewskiego. Cło nowo podwyższone, y spław wodny zwyczajny W. X. Litew. Aukcyja summy na zapłacenia długow W. X. Litewskiego. Czopowe W. X. Litewskiego: Poglowne żydowskie W. X. Litew. Szafunek podatkow W. X. Litewskiego. Poprawa konstytucji de evecis et inductis, z Seymu przeszłego. Obywatele Infantscy. Miasto Toruń. Miasto Gdańsk. Zatrzymanie pokoju popolitego. Sejm trzyniedzielnny. Causae raptus. Taxa capitis plebeiorum. O rzekach portowych W. X. Litewskiego. Wieczność Wielmożnemu Alexandrowi Korwinowi Gąsiewskiemu, Woiewodzie Smoleńskiemu. Granice między Woiewodztwem Kiiowskim, a W. X. Litew. y Powiatem Mozyrskim. Bspieczestwo Smoleńskie. Rozgraniczenie Powiatu Braclawskiego, z Wilkomirskim y Wileńskim. Kommissya Brzeska. O mandatach za dworem. Przekopanie nowego portu z nizu Berezyny rzeki, do Wilii. Obrona domowa, Poznański y Kaliskiego Woiewodztw. O soli Woiewodztwa Poznańskiego, y Kaliskiego. Kommissya od Węgier, Śląska, y Margrabstwa. O soli Woiewodztwa Podlaskiego. Grod wieczny Lubelski. Grod wieczny Płocki. Grod wieczny Rawski. Grody wieczne Wdztwa Pruskiego, y Ziemię. Rewizya w Krotoszynie. Rewizya ksiąg Ziemskich Rawskich. Rewizorowie do zamku Trębowskięgo. Rewizya ksiąg Ziemskich y Grodzkich, Woiewodztwa Wolyńskiego. Rewizya ksiąg Ziemskich, Płockich y Zawskrzyńskich. Rewizya na kommutacyą gruntow, wsi Gutkowa, y wsi Łopaciny. Rewizya ksiąg Ziemskich Chełmskich. Rewizya ksiąg Grodzkich Kiiowskich. Ordynacya Rokow Ziemskich Lubelskich. Roki Ziemskie, Liwskie y Rożańskie. Ordynacya Rokow Ziemskich Kamienieckich. Roki Ziemskie w Międzyzlesiu. Roki Ziemskie, Łomżyńskie y Zembrowskie. O soli Woiewodztwa Łęczyckiego. Okazowanie Woiewodztw, Poznańskiego y Kaliskiego. Okazowanie Woiewodztwa Sendomirskiego. Okazowanie Powiatu Czerskiego, Nurskiego, y Kamienieckiego. Okazowanie Ziemie Łomżyńskiej. Okazowanie Powiatu Wiskiego. Kommissya do puszcze Rosińskiej. Approbacya rewizji na cło Sędziszowskie. Danina pannom zakonnym w Kamieńcu Podolskim. Approbacya fundacyi kościoła Dynemborskiego. Approbacya fundacyi Oycow Karmelitow Lwowskich. Libertacya pułwłoczka roli, y placu w Przasnyszu, na klasztor kupionego. Approbacya przywileiu, Urodzonego Koniuszego Koronnego. Odpuszczenie podymnego, potomkom nieboszczyka P. Woiewody Kiiowskiego. Zabronienie wyprowadzenia skupnych zboż za granice W. X. Lit. Odpuszczenie summy pewney Andrzejowi Kosakowskiemu. Approbacya arendy Starostwa Gniewskiego, Wielmożnemu Kanclerzowi W. X. Lit. O mytach. Sposob obierania Posłow Ziemskich, y Deputatow, w Woiewodztwie Podlaskim. O Poborcach. O Podwoiewodzych. Odpuszczenie summy potomkowi nieboszczyka Pana Bokicia. Uwolnienie obywatelow Ziemie Bielskiej, o zniesienie kup swawolnych. Sklep na księgi Podkomorskie w Sendomiczu: o księgach y Pisarzu granicznym, Woiewodztwa Sendomirskiego. Załadowanie zamku Lubelskiego. Rewizorowie do zamku Szydłowskięgo. O Deputacie Woiewodztwa Krakowskiego. Approbacya przywileiu miastu Barowi. Uwolnienie od processow y bannicy miasteczek Białeycerkwie, Trylesow, y Lubomierza. Miasto Sądca. Inkorporacya miary trzeciej z młynow, miastu Bieczowi. Dom sądowy w Braclawie. Plac w zamku Kiiowskim, na zmurowanie sklepu do chowania ksiąg. Dom sądowy w Winnicy, y sklep na chowanie xiąg Ziemskich. Dom sądowy w Orszy, y sklep na chowanie ksiąg Grodzkich, y Ziemskich. Sklep w Lipnie na chowanie ksiąg Ziemskich Dobrzyńskich. Porownanie korcow W. X. Lit. Sposob czynienia sprawiedliwosci, między obywatelami Infantckimi a Powiatem Braclawskim. Sądy Newelskie. Ziazd Słonimski. O borach Powiatow, Opoczyńskiego y Czerskiego. Miasto Sendomierz. Rzeka Wisłok, navigabilis. O księgach Podkomorskich Woiewodztwa Łęczyckiego. O Marszałkach Powiatowych W. X. Lit. Excepta Mazowieckie. O abiuuratach de desertis, Woiewodztwa Mazowieckiego. O sbiegłych

poddanych w Woiewodztwie Mazowieckim. O dobrach Rzpłtey, w Prusiech zniszczonych. Porownanie korcow Ziemie Łomżyńskiej. O desertatach przeszłych podatkow Woiewodztw, Brzeskiego y Inowłocławskiego. Restytucya młynow Kaliskich, do Starostwa Kaliskiego. Causae exemptionum w Kaliszu. Rachunek miast. Inkorporacya Woytowstwa miastu Sremowi. Restytucya Hrehorego Popiela. Przywrocenie do czci Stefana Lwa. Restytucya Krzen-towskiego. Restytucya Alexandra Korowickiego, Piotra Koteckiego, Piotra Garlińskiego, y Iana Burkackiego. Przywrocenie do czci Towarzystwa Roty Urodzonego Szmelinga. Naznaczenie Panow Senatorow, na rezydencyą przy osobie naszey. Lustratorowie do dobr Rzeczypospolitey anni 1627. Deputaci do quarty.

1632. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 338

O Moskwie. Opatrzanie Nayiaśniejszego Potomstwa naszego. O Kommissarzach do traktatow. Bspieczestwo Woiewodztw Wielkopolskich. Bspieczestwo Xięstwa Oświę-cimskiego y Zatorskiego. Praesidia Pruskie. Deklaracya czynienia exekucji z bannitow, o zatrzymanie podatkow Rzpłtey. Exempty żołnierskie. O dobrach Tatarskich W. X. Lit. Wybrańcy W. X. Litewskiego. O czopowym. Zapłata Infantczykom, y miastu Gdańskowi. Zniesienie długow Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

— O podatkach Rzeczypospolitey 341

Czas oddawania podymnego, y poborow Koronnym. Czas oddawania poborow W. X. Lit. Szafunek podatkow W. X. Litewskiego. Salaria Poborcom Koronnym. Pobory y podymne z Woiewodztw pozwolone, także y Poborcy do wybierania ich naznaczeni.

Interregnum.

1632. Uniwersał Prymasa Wężyka o zgonie Krola donoszący 343

— Konfederacya generalna, omnium Ordinum Regni et M. D. Lit. na Konwokacyi główney Warszawskiej uchwalona 345

— Laudum Proszowskie Woiewodztwa Krakowskiego na pierwszym Seymiku po śmierci 6. p. Krola IMci Zygmunta III., approbowane Konfederacyą generalną 353

— Akta Seymu Walnego Elekcji nowego Krola 358

Porządek na Seymie Walnym Elekcji, między Warszawą a Wolą przez opisane artykuły, do samego tylko aktu Elekcji należące, uchwalony y postanowiony, roku Pańskiego 1632 dnia 27 Września. Oznaymienie Krola nowo obranego, na Seymie Walnym Elekcji, między Warszawą a Wolą. Przysięga Ichmciow PP. Senatorow, y Deputatow z Koła rycerskiego. Przysięga Ichmciow PP. Marszałkow. Artykuły pactorum conventorum Stanow tey Rzeczyposp. Korony Polskiej y W. X. Lit. y Państw do niey należących, przy braci rodzoney I. K. Mci Nayiaśniejszych Krolewicach Ich Mciach Polskich y Szwedzkich Ianie Kazimierz, Ianie Olbrachcie, biskupie Warmińskim, Nominacie Krakowskim, Karle Ferdynandzie biskupie Wrocławskim, Alexandrze Karle, z Posłami I. M. z Ich Mciami, Henrykiem z Dąbrowice Firleiem Biskupem Przemyskim: Alexandrem na Nieświeżu y Olyce Xiążęciem Radziwiłem, Woiewodą Brzeskim: Ierzym z Tęczyna Ossolińskim, Podskarbib Nadwornym Koronnym, Pilźnińskim: Kazimierzem Sapiehą, Pisarzem W. X. L. Wołpińskim: Ianuszem Korybutem, Xiążęciem na Zbarażu Wiśniowieckim, Krzemienieckim: Zygmuntem Kazanowskim, Marszałkiem Dworu K. I. Mci Szwedzkiego, Kokonaukim: Mikołaiem z Pilce Korycińskim Oycowskim, Starostami. Iurament Posłow I. K. M. Iurament Krola Imci obranego Władysława Zygmunta, super pacta conventa, w Kościele Iana S. w Warszawie uczyniony. Iurament Nayiaśniejszego Krola Imci Władysława Zygmunta, obranego Krola Polskiego.

Władysław czwarty.

(1633 — 1640.)

1633. Denuntiatio Regis coronati 368

— Literae iuramenti praestiti 369

— Confirmatio generalis iurium 370

— Konstytucye Seymu Walnego Koronacyi 372

Acta Interregni, approbantur. Sprawa Sądu Kapturowego, z Urzędem Grodzkim Krakowskim. Candidatus Regni, Conventui Electionis non intersit. Woyna Moskiewska. Exempty żołnierskie. Kommissya do Moskwy. Sejm dwuniedzielnny. Konkluzya Seymowa. Kommissya do traktatow z Krolestwem Szwedzkim. Iurament Krolewicow Ich Mci. Assekuracya uspokojenia religijy Greckiej. Dyscyplina militaris woyska kwarcianego, na Woiewodz-

stwa Ruskie, y Ukrańne od pogan, służąca. Szkoła rycerska. Disciplina militaris W. X. Lit. O Pisarzu Polnym W. X. Lit. Opatrzanie zamków ukraińnych W. X. Lit. Konsens na Biskupstwo Krakowskie. Konsens na Opactwo Czerwińskie. Konsens na Probstwo Miechowski. Seymowe deliberacye. Naznaczenie PP. Senatorow na mieszkanie przy Nas. Trybunał Radomski. Deputaci do Radomia. Deputaci do Rawy. Trybunał Skarbowy Wileński. O sądach Seymowych Zadwornych, y Trybunalskich. O preskrypcyi dobr szlacheckich, przeciw duchownym. O Deputatach Trybunalskich duchownych. O dobrach I. K. M. y iurgieltach. Akademia Krakowska. Canonici Capitulares w Litwie. Kommissya Brzeska. Korrektura praw w W. X. Litew. Incompatibilia. Mynica. Uniwersał do mynicy należący. Ekonomic. Kommissarze do Węgier, Śląska, y Margrabstwa, y Pomorstwa. Ordynacya Czerniechowska. O wywodzeniu szlachectwa. O sprawach Trybunalskich stanu duchownego. O niewynoszeniu mandatów za dworem, na zaiesienie dekretow Trybunalskich. Pretia rerum. O Podwojewódzzych. O korcach, wagach, miarach po wszystkiej Koronie Libertas commerciorum W. X. Litew, O dochodzeniu sprawiedliwości z cudzoziemcow. O dobrach przed Unią wiecznością nabytych, W. X. Litew. Port Krolewiecki W. X. I. y obstacula jego. O różnicach inter bona Regia et nobilium W. X. Lit. Obywatele Infantsey. Assekuracya miastu Gdańsku. De prole illegitima. Reassumpcyja konstytucyi 1624, na swowolniki. Deklaracya konstytucyi o odpowiedzi anni 1588. Odłożenie spraw niektórych compositionis inter Status do przyszłego Seymu. Confirmatio przywileiu Podlaskiego. Szpital Warszawski. Szpital Tykociński. Czopowe Koronne. Składnie winne. Eveceta. O cłach W. X. Litewskiego. Czopowe w W. X. Litewskim. Poglowne żydowskie w Koronie. Poglowne żydowskie W. X. Litewskiego. Poglowne Tatarskie W. X. Litewskiego. Rewizya mostu Brzeżańskiego. Bepieczestwo, Poznańskiego, y Kaliskiego, Woiewodztw. Miasto Brody. Rewizya na commutacyą dobr naszych, wst Smerdziny. Approbacya laudum Wielgopolskiego. Libertacya miasta Wieliczki, od stacyi żołnierskich. Miasto Poznań, Kalisz, y Sandomierz, y Przemysł. Miasto Łowicz. Miasto Leszno. O odłożeniu liquidacyi długi Urodzonego Jana Werdy, Starosty Nowskiego. Okazowanie Woiewodztwa Sieradzkiego. Skład winny, y rybny, w Rzeszowie. Rewizya zamku Oycowskiego. Przywilej Oycow Dominikanow Wareckich. Revisio fundi Węzowo. Kommissya Płodownice. Laudum Woiewodztwa Braclawskiego, z strony strawnego Poleskiego. Okazowanie Powiatu Puckiego. Approbacya kontraktu, y arendy ekonomii Rogozińskiej. Przepisanie starych ksiąg Grodzkich Sieradzkich, y Ziemskich Sieradzkich, y Szadkowskich. Surrogacya Sieradzka. Laudum Ziemie Bielskiej. Dochodzenie ran Ziemie Bielskiej. Xiąg Seymowych, Trybunalskich, y Ziemskich Piotrkowskich, chowanie. Approbacya dobr Oycow Karmelitom konwentu Poznanińskiego. Grod wieczny Przemyski. Grod wieczny Łukowski. Restytucya do czci, Grotow małżonkow. Restytucya do czci Jana Moszyńskiego. Zniesienie pocnarum legum, cum restitutione, Urodzonego Hieronyma Lasockiego, cum complicitibus. Zniesienie infanii, z Adama Przesmyckiego. Gleyt Urodzonego Woyciecha Sudrawskiego. Gleyt Urodzonemu Ierzemu Krokowskiemu. Gleyt Urodzonemu Markowi Lahodowskiemu. Rzeki portowe w Woiewodztwie Wołyńskim. Rewizya w Bielicu, y w Piianowicach. O gaci Brześcińskiej. Libertacya miasta Mikolajowa y Gliniau. Kommissye Podolskie. Rewizya Urodzonemu Gruszeckiemu. Deklaracya liezby prowiantowey Urodzonego Stanisława Gaiowskiego. Skład winny w Balogrodzie. Kamienica y Sniatynia, libertacya od złotych trzechset pienniężnego myta. Miasto Wiślica. Okazowanie Ziemie Nurskiej. Rewizya groble w Zawadach. Libertacya miasta Kiiowa. Miasto Wiśnia. Indigenat Zdenka Szampacha. Miasto Kleparz. Miasto Krakow. O okazowaniu. Libertacya miasta Szydłowa. Okazowanie Woiewodztwa Podlaskiego, y Roki Suraskie. Akta Sądow Kapturowych Brańskich. Libertacya miasta Bobrki. O pocnach Woiewodztw Pruskich na Trybunale. Rewizya zamku Lubelskiego. Approbacya przywileiu na plac Oycow Bernardynow Ostrzeszowskim. Indigenat Guldensternow. Okazowanie Woiewodztwa Kiiowskiego. Roki Ziemskie Zambrowskie. Laudum Xięstwa Zatorskiego. Utwierdzenie przywileiu Stanisławowi Kiszeze. O wyprowadzeniu zboża za granicę. Roki Ziemskie Lidzkie. Roki Ziemskie Rzeczyckie. Dom sądowy w Brześciu Litew. Iarmarki Brzesckie. O wchodach, y wstępach do puszczy, y jezior, dobr naszych. Most na rzece Solcu. Skład solny Lubelski.

1634. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego dwuniedzielnego 394

Pospolite ruszenie. Pospolite ruszenie W. X. Litewskiego. Kommissarze pod czas ekspedycyi teraźniejszey. O Trybunałach, y inszych Sądach Koronnych. O Trybunale, y inszych sądach W. X. Lit. Exempty. Trybunał Radomski. Trybunał Skarbowy Wileński. Zapłata wojskom, y Kommissarze do teyże zapłaty naznaczeni. Kommissarze do zapłaty wojsku W. X. Lit. Landa Woiewodztw, Krakowskiego, Sandomirskiego, Kiiowskiego, Wołyńskiego, Lubelskiego, y Belskiego. Laudum, Poznańskiego, y Kaliskiego Woiewodztw. O swowolnych woluntaryuszach. Warunek y czas wnoszenia do skarbu donatywy, z dobr

W. X. Litewskiego czasu Elekeji uchwaloney. Warunek eksekucyi w wyciąganiu podatkow Ziemie Czerskiej. Koekwacya podatkow Rzeczypospolitey. Eveceta. Donatywa kupcow Koronnych. Donatywa miast W. X. Lit. Prorogacya eksekucyi na swowolniki. Vagabundi.

1634. Laudum Woiewodztwa Krakowskiego przy okazowaniu 400
1635. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 402

Poparcie woyny z Szwedami. Pospolite ruszenie. Pohamowanie inkursyi morskich, od woyska Zaporowskiego. Kommissya z Wołochami. Kommissya do Węgier, y Siedmiogrodzkiej Ziemie. Obrona y bepieczestwo Ukrainy. Konsens na Opactwo Tynieckie. O dobrach stołu naszego, tak w Koronie, iako y w W. X. Litewskim. Ordynacya Rzeczypospolitey, dobr Ziemskich dziedzicznych. O widetkauffach. Forum ludzi szlacheckich z duchownemi, in personalibus criminalibus, Koronnych, y W. X. L. Forum ludzi stanu szlacheckiego z duchownemi, in civilibus realibus, Koronnych, y W. X. Lit. Kompozycya o dziesięciny. Religia Grecka. Akademia Krakowska. De libris Beneficiorum. O dawności dobr szlacheckich, przeciw duchownym W. X. Litewskiego. O tumultach. Disciplina militaris. Podymne, y koequacya, w przeszłych podatkach, na zapłcenie długi woysk Koronnych. Czopowe Koronne. Składnie winne. Czopowe W. X. Litewskiego. Trybunał Radomski. Sposob wyciągania retent, z podatkow przeszłych w W. X. Litewskim. Ordynacya Woiewodztwa Czerniechowskiego. Approbacya kommissyi Lwowskiej. O mieyscu w Senacie Pieczętarzow W. X. Lit. O poddanych zbiegłych do Smoleńska, y zamkow do tego Woiewodztwa należących: Długi W. X. Litewskiego. O cłach W. X. Litewskiego. O desertatach y abiuratach. Libertacya miast przez ogień y nieprzyaciela zniesionych. Seym dwuniedzielny. Collegium Rawskie, Societatis Iesu. Collegium Pińskie, Societatis Iesu. Collegium Barskie, Societatis Iesu. Kommissarze do rewidowania Swiercze, y szybu solnego, na tymże gruncie. Poglowne żydowskie w Koronie. Poglowne żydowskie W. X. Lit. Likwidacya długi Urodzonego Jana Werdy Podkomorzego Pomorskiego. Approbacya długi Urodz. Jakuba Buthlera. Donativum kupcow Koronnych. Donativum kupcow W. X. Litewskiego. Kommissya Brzeska. Miasto Toruń. Miasto Gdańsk. Skład winny w Łancucie. O Starostwach ukraińnych. O oddaniu więźniow Moskiewskich. Pozwolenie przeprowadzenia wody z rzeki Warty, Wielm. Kasztellanowi Sieradzkiemu. Libertacya domu celnego w Zakrocimiu. Summa obywatelom Infantckim naznaczona. Benemeriti Ziemie Infantckiej. Forum w sprawach Powiatu Braclawskiego, z Powiatem Dynemborskim. Exempty żołnierskie. Approbacya fundacyi Urodzonego Miecznika W. X. Litewskiego. O restauracyi zamku Lubelskiego. Karmelicy, y Iezuicy, Przemysłscy, y Krosnieńscy. O Relacyinych Seymikach W. X. Litewskiego. Korrektura praw W. X. Litewskiego. Picchota Kamieniecka. O Pisarzu Trybunalskim W. X. Lit. Laudum Woiewodztw, Poznańskiego y Kaliskiego. O prasolce Ziemie Halickiej. Skład winny w Kamieńcu Podolskim, w Baru, Sniatynie, Szarogrodzie, Borszczowie, y Czaczanlyku. Approbacya rewizyi we wsiach, Rdzawce, Rabce, Ponięci, y Zarytem. Sądy, y Seymiki, Woiewodztwa Malborskiego. Salaria w Trybunale Koronnym Woiewodztwa Kiiowskiego, Wołyńskiego, y Braclawskiego. Approbacya Deputatow Woiewodztwa Wołyńskiego. Miasteczko Studzienice. Salaria Urzędnikow Ziemie Gostyńskiej. Wieczność Ziemie Pruskiej. Grody wieczne Woiewodztwa Belskiego. Rewizya Urodzonego Łowczego Podolskiego. Urzędnicy Grodzy, Piotrkowscy y Lubelscy. Rewizya do wsi Hołoskowa. Prowizya Urzędnikow Woiewodztwa Krakowskiego. Laudum X. Zatorskiego. Laudum Powiatu Orszańskiego. O Horodniczym Witepskim. O Seymiku Wiśnińskim. O dochodzeniu ran Ziemie Mielnickiej. Approbacya fundacyi Oycow Bernardynow. Approbacya fundacyi Oycow Dominikanow Siewierskich. Franciszkani Wareccy. Rewizya zamku Oświęcimskiego. O Seymiku Zatorskim. Ordynacya Rokow, y leżenie ksiąg Ziemskich Lubelskich. Rewizorow naznaczenie, do przepisania ksiąg Trybunalskich, y Podkomorskich, Lubelskich. O Skarbnikach. Rewizya ksiąg Ziemskich Płockich, y Zawskrzyńskich. Approbacya fundacyi Oycow Dominikanow Kiiowskich. Inkorporacya Lipiewki włoki, kościolowi Radzieciowskiemu. Miasto Krakow. Wolność, od stanowisk żołnierskich, miast głównych Koronnych. Approbacya fundacyi Oycow Dominikanow Grodzieńskich. Rewizya groble Grembańskiej. Iarmark Piotrkowski. Inkorporacya gruntu kościolowi Lelowskiemu. Chowanie ksiąg Ziemskich Poznańskich. Targi, y iarmarki, w miastach, y miasteczkach, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw. Targowe we wsi Paprotney. Ordynacya Rokow Ziemskich Nowogrodzkiej Rany szlacheckiej, Ziemie Rożańskiej, y Makowskiej. Dom Sądowy w Brześciu Litewskim. Approbacya rewizyi, w Zawadach. Mostowe w Bylicach, Brześcianach, Piianowicach, Ursku, y Rudzie. Okazowanie Ziemie Nurskiej. O borach Powiatu Liwskiego. Dom sądowy, w Mielniku. Libertacya kamienicy Krygiełowskiej, w Krakowie. Kancellarya Czerska. Libertacya szpitala w Kolnie. Kancellarya Wązoska. Sklep na chowanie ksiąg, y dom sądowy w Mińsku. O korcach Ziemie Zakroczyńskiej, Ciechanowskiej, y Nurskiej. Pro-

- Rok. Str.
- longacya aukcyi cła, miastu Krakowowi. Rewizya tamy Husińskiej. Rewizya wsi Barczyc. Rewizya ksiąg Podkomorskich, y Ziemskich, Woiewodztw Kujawskich. Rewizya ksiąg Ziemskich Kijowskich, y sklep na chowanie ich. Pretia rerum w Powiecie Warszawskim. Przełożenie Rokow Ziemskich Łukowskich. Approbacya fundacyi OO. Bernardynow Słonimskich. Bspieczestwo Pisarza Solnego, na Komorze Zakroczymskiej. Miasto Zamoście. Miasto Tarnow. Przywrocenie do czci ludzi swywojnych. Pozwolonych podatkw W. X. Lit. szafunek. Deklaracya o konstytucyach, w ktorych się podatki mianują. Czas oddawania poborow W. X. Lit. Naznaczenie PP. Senatorow na rezydencyą przy osobie naszej. Deputaci do quarty. Lustratorowie.
1635. O podatkach Rzeczypospolitey na Seymie terazniejszym uchwalonych 425
- Deklaracye Woiewodztw, y Ziem, z koekwacyi niektorych, ktore podatkw na Seymie przeszlym dwuniedzielnym do braci wziętych, ieszcze nie wydały: także deklaracye podatkw Woiewodztw, y Ziem, obojga narodow, na dopłacenie długow woyskom winnych. Czas wybierania podatkw, tu specyfikowanych. Sposob wybierania czopowego W. X. Lit. nowo na tym Seymie uchwalonego. Salaria Poborcow.
- Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 428
- Approbacya pakt z Kommissarzami Szwedzkimi. Rozprawa woysk Koronnych. Naznaczenie Seymikow. Postulata W. X. Litewskiego. Podymne Woiewodztw, Kijowskiego, y Braclawskiego. Desertatis, et abjuratis, Woiewodztw Kijowskiego, Podolskiego, y Braclawskiego. Obywatele Infantsey. Kommissya Brzeska. O koekwacyi y szafunku podatku W. X. L. O koekwacyi w podatkach Ziemie Infantckiej. Assekuracya zapłaty Urodzonemu Ierzemu Krusińskiemu Podstolemu Podolskiemu, na regiment pieszy. Trybunał Skarbowy Wileński. Kommissya między Koroną, W. X. Litewskim, a Państwem Moskiewskim. Zapłata rycerstwu murowemu Smoleńskiemu, y donativum obożeńcom. Szafunek reszt z Woiewodztw y Powiatow, z pozostałych podatkw na Pruską woynę, z przeszłego Seymu uchwalonych. Deklaracye Woiewodztw y Ziem Koronnych, reszty pozostałych podatkw, do czworga podymnego stosujących się, na Pruską woynę z przeszłego Seymu uchwalonych; y naznaczenie Seymikow Woiewodztwom y Ziomom Koronnym. Abiurata y salaria Poborcow.
1637. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 432
- Przyczynienie woyska. Pospolite ruszenie. Trybunał Radomski. Czopowe Koronne. Cła morskie. Quarta na armatę naznaczona. Reinkorporacya Powiatow, Lemburku y Bitowa. Zatrzymanie pokoju z Moskwą. Approbatio laudorum. O składnym winnym. Pogłowne żydowskie w Koronie. Naznaczenie PP. Senatorow na mieszkanie przy Nas. Deputaci do Rawy. Kommissya od Węgier y Śląska.
1638. Konstytucye Seymu Walnego Warszawskiego 437
- Zapłata woysku Ukrainnemu, y regimentowi in praesidio na Władysławowie będącemu. Obrona Ukrainy. O ekonomiach. Oprawa K. I. M. Cecylii Renaty. Seym dwuniedzielnny. Ordynacya woyska Zaporowskiego Regestrowego, w służbie będącego. O supplementach. Cła morskie. O tytułach cudzoziemskich. Kommissya do Bytowa y Lemborku. O sądach żołnierskich na Trybunałach. Zniesienie bannicyi in contumaciam otrzymanych, z żołnierzow. Exempty żołnierzom, y innym in legationibus posłanym. Religia Grecka. Declaratio preskrypcyi w dobrach duchownych. Wybrańcy. Oeconomia bellica. Warunek PP. Senatorem, y Posłom Seymu terazniejszego, w sprawach sądowych, w Koronie, y w W. X. Litewskim. O dekretach Trybunalskich w Koronie, y w W. X. Litewskim. Seymowe mandaty przeciw dekretom Trybunału W. X. Litewskiego. O kommissyach na rozgraniczenie z Moskwą Państw Koronnych, y W. X. Lit. O nieznoszeniu dekretow Trybunalskich w W. X. Litewskim przez plenipotentow. Deliberacye zadworne w sprawach W. X. Lit. O dekretach Trybunalskich, Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego, Czerniechowskiego, Woiewodztwa. Rozgraniczenie Woiewodztwa Wołyńskiego, z Powiatem Pińskim. Kommissya do Śląska, Margrabstwa, y Pomorstwa, z Woiewodztwy Wielgopolskiemi. Sigillacya Gdańska. Ludzi ukraińnych pewnych miast, powinna Rzpltey służba. Kommissya Wołynia, z Belskim Woiewodztwem. Abrogacya cęł, przez te dwie lecie w Krolewcu, cum praeiudicio W. X. L. wybieranych. Kommissya do Pruss w sprawach portowych. Trybunał Radomski. Subsidium W. X. L. do zapłaty woysku Koronnemu. Cło kupieckie nowo podwyższone, z spławem wodnym W. X. Lit. Czopowe W. X. Litewskiego. Szafunek podatkw W. X. Lit. Koronacya. Uspokojenie kommissyi Brzeskiej. Kommissya, o czynieniu sprawiedliwości, między Powiatem Upitskim, y Xięstwem Kurlandzkim. Koequacya w podatkach Woiewodztw. Kommissya Woiewodztwa Kijowskiego z Czerniechowskim, do rozgraniczenia. Czekhauzy W. X. Lit. Kommissya od Śląska y Węgier. Kommissya Mazowiecka, z Księstwem Pruskim. Kommissya Xięstwa Żmudzkiego, z Xięstwem Kurlandskim y Pruskim. Kommissya do puszcz Rosińskiej, y Goyszewskiej. Smoleńskie Biskupstwo, y Woiewodztwo. De evocatione. O Kuratoryach.

- Preskrypcya między Starostami, a obywatelami Woiewodztwa Czerniechowskiego. Pogłowne żydowskie. Na rezydencyą przy Nas, naznaczeni Panowie Senatorowie. Deputaci do quarty. Sądy exemptionum w Kaliszu Świętojańskie. Laudum, Poznańskiego y Kaliskiego, Woiewodztw. Approbatio laudi, y przepisanie ksiąg, Oświecimskiego, y Zatorskiego Powiatow. Approbacya dworu Wielebnego X. Iakuba Zadzika Biskupa Krakowskiego, Xiążęcia Siewierskiego. Commutatio dobr OO. Iezuitow Poznańskich. Miasto Rawicz. Zniesienie długu Urodzonego Iana Werdy, Podkomorzego Pomorskiego. Inkorporacya placu, y włoki Woytowskiej, do Miedzyrzecza. Okazowanie Woiewodztwa Sędomirskiego. Approbacya zapisow do ksiąg Ziemskich, po śmierci Starosty Krakowskiego przyiętych. Poddani zbiegli Woiewodztwa Sędomirskiego. Lauda Woiewodztwa Krakowskiego. O kontumacyach Seymowych, Woiewodztw, Braclawskiego, y Czerniechowskiego. Skład ołowiu, y soli w Nowymtargu. Approbacya fundacyi szpitala we Lwowie, żołnierskiego. Deklaracya konstytucyi, ratione fori possessorum składow winnych. Rewizya ksiąg Ziemskich, Chelmskich y Krasnostawskich. O przeniesieniu intek Przemyślskich, z pod kościoła Oycow Franciszkanow. Rewizya ksiąg Ziemskich Dobrzyńskich. Sol Wołoska. Securitas przy rozdawaniu soli Woiewodztwa Rawskiego, y Ziemie Zakroczymskiej. Rewizya ksiąg Woiewodztwa Wołyńskiego. Mieysce Skarbnikow. O wodzie w Kamieńcu Podolskim. Securitas zjazdow, y mieysc publicznych, Plockiego, Mazowieckiego, y Łęczyckiego, Woiewodztw, y Ziemie Dobrzyńskiej. Laudum Woiewodztwa Belskiego. O poddanych zbiegłych, Woiewodztwa Plockiego. Sądy Ziemskie Woiewodztw Pruskich. Laudum Ziemie Bielskiej. Sposob dochodzenia zbiegow, w Woiewodztwie Smoleńskim. Klasztor Panieński w Piotrkowie. Taxa głów plebeiorum w W. X. Lit. Sklep na księgi y dom sądowy, w Lidzie. Konfirmacya OO. Karmelitom Mécisławskim. Klasztor Panieński w Łęczycy. Złożenie ksiąg Nowogrodzkich. Poena na tych, którzy violant jura religionis catholicae Romanae, w miastach Pruskich. Konserwaty Woiewodztwa Czerniechowskiego. Rewizya ksiąg Ziemskich y Grodzkich Czerskich. Exempt Starosty Sochaczewskiego. Konsens na zamianę wsi, do klasztoru Nieświeżkiego. Commutatio Tynna na Braszewice. Zniesienie kondemnat Seymowych z pewney szlachty w Ziemi Łomżyńskiej. Salaria Pisarzem Ziemskim. Dom na odprawowanie sądow obywatelom Wileńskim. Potwierdzenie placu na wieczność, Ianowi Philemonowiczowi. Zapłata na zamek Dzisieński. Libertacya kościoła Piotrkowskiego. Approbacya Peryasławskiego Collegium Societatis Iesu, y Nowogrodka Siewierskiego. Horodnictwo Połockie. Konfirmacya klasztorow Oycow Dominikanow, w miastach W. X. Litew. Commutatio wsi Collegium Pułtowskiego. Surrogacya na Pisarza Wiskiego. O szkodach przez ludzie w służbie Rzeczypospolitey nie będące. Dom sądowy w Osmianie. Fundacya klasztoru Bernardyńskiego, w Iwiu. Zniesienie processow z Urodzonego Starosty Ryskiego. Popis Woiewodztwa Braclawskiego. Okazowanie Woiewodztwa Pomorskiego. Klasztor Panien Zakonnych w Grudziądzu. Aukcy fundacyi kościoła Topolnickiego. Deklaracya przywileiow sukiennikow Choynickich. Pozwolenie Oycow Iezuitom Choynickim y Malborskim, na kupno dobr ziemskich. Dom sądowy Ziemski, w Brześciu Lit. Exempt Wielm: Woiewodzie Smoleńskiemu. Klasztor Panieński w Poznaniu. Salaria Urzędnikom Ziemskim Gostyńskim. Praeskrypcya dobr dziedzicznych w Podlasiu. Iarmarki Smoleńskie. Approbacya fundacyi Collegium Olyckiego. Wieża Kowińska y plac na dom sądowy. Obywatele Infantsey, bene de Republica meriti. Przywrocenie do czci tych, którzy composuerunt cum partibus. Przywrocenie do czci tych, którzy z delaty Iaśnie Wiel: Hetmana naszego, są infamiowani. Przywrocenie do czci niektorego rycerstwa. Indygenat Kostena. Deklaracya indygenatu Borysa Graznego. Approbacya nobilitacyi Iana Czaplńskiego. Approbacya przywileiu nobilitacyi Konstantego Wolka. Nobilitacya obożeńcow Smoleńskich, Adama Wierzchowskiego, Sebastjana Dąbrowskiego, Walentego Raroga. Odłożenie inkorporacyi Słotyńskich do przyszłego Seymu.
1638. Deklaracye Woiewodztw, o podatkach na potrzebę Rzeczypospl. pozwolonych 462
- Sposob wydawania podatkw wyżey mianowanych. O inszych podatkach na Seymach przeszlych uchwalonych.
1640. Uchwała Seymu Walnego Koronnego sześciu niedzielnego 464
- Warunek bezpieczeństwa Rzeczypospolitey, zapłaty woyskowej y dochodzenia retent. Na rezydencyą przy Nas naznaczeni PP. Senatorowie.
- Laudum Woiewodztwa Krakowskiego, na Seymiku Relacyinym Proszowskim dnia 19 Czerwca, uchwalone 471

OMYŁKI DRUKARSKIE

dostrzeżone w Tomie III.

Str. 104, kolumn. 2, wiersz 25 od góry, non succedente	czytaj: non succedente.
„ 131, „ 1, „ 29 od góry, Mozowieckie	„ Mazowieckie.
„ 162, „ 2, „ 18 od góry, po granicze	„ pogranicze.
„ 323, „ 2, „ 27 od dołu, uerellach	„ Querellach.
„ 343, w napisie głównym stronnicy, Unwersał	„ Uniwersał.
„ 409, w napisie głównym stronnicy, 1634	„ 1635.
„ 452, kolumn. 1, wiersz 5 od góry, Do evocatione	„ De evocatione.

Na str. 101, kol. 2, w. 7 od góry, wydrukowano według edycji Pijarskiej: *y w ścian budowanie sobie opstawić*. — Odszukawszy później pierwodruk Konstytucyi r. 1613, drukowany w Krakowie u Piotrkowczyka, przekonano się, że należy poprawić: *y w ścianę budowanie sobie postawić*.

Wydrukowano w drukarni Księgarni w Warszawie
w roku 1861

Przedruk techniką typograficzną
wykonany w Zakładach Graficznych w Katowicach
z egzemplarza udostępnionego
przez Bibliotekę Narodową w Warszawie
Wydano w nakładzie 800 egzemplarzy
na zamówienie Zjednoczenia Księgarstwa
Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe
Warszawa 1980

WAIF
Reprint

